TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 20

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

Ferec Ba‘d eş-Şidde

CİLT: I
İNCELEME - METİN

HAZIRLAYANLAR: GYÖRGY HAZAI - ANDREAS TIETZE

Ferec Ba'd eş-Şidde

CİLT I

İNCELEME - METİN

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ferec Ba'd eş-Şidde
CİLT I

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 20

Hazırlayanlar
György Hazai (Prof. Dr.)
Andreas Tietze (Prof. Dr.)

Almanca Bölümlerin Türkçeye Tercümesi
Ali Suat Ürgüplü (Dr.)

Editör
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-08-6
Takım ISBN: 978-605-2249-07-9
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Ahmet Üstüner (Dr.)

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ferec Ba'd eş-Şidde

"Zorluk Sonrası Ferahlık, Sıkıntı Sonrası Rahatlık"

ERKEN OSMANLI DÖNEMİ HİKAYELER KİTABI

CİLT I

İNCELEME - METİN

Hazırlayanlar
György Hazai
Andreas Tietze

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alanlardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Almanca Neşrin Önsözü ***György Hazai*** 13

Giriş (Ferec Ba'd eş-Şidde) ***Andreas Tietze*** 17

- Ele Alınış ve Uyarlamalar 23
- Yazmaların Nüshaları 27
- Yazmalara Dair Tespitler 35
- Neşre Esas Alınan Yazmalar 36

Teşekkür 37

El Yazması 39

- Oluşumu 39
- Tasvir (Şekil) 41

Neşirde Uyulan Prensipler 43

- Genel 43
- Düzeltmeler 44
- Arapça Yazı Resminin Verilişi 44
- Ünlü İlişkilerinin Verilmesi 45

Yazma ve Filolojik İşlemenin Hususiyetlerini Gösterir Tablolar 49

TÜBA
TÜRKMEN BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKMEN ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Metin ve Filolojik Aparat 91

Hikâyelerin Fihristi 591

Konkordanslar 597

Neşre Konkordans 597

İstanbul-Lâleli Yazması'nın Sayfa Numaralamasına Konkordans (v. 102.a.-132.a.) 598

Filolojik Aparatta Kullanılan Kısaltmalar 599

Aparattaki Terimlerin İşlevine Dair 599

Atıfta Bulunulan Sözlükler 600

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Almanca Neşrin Önsözü

Habent sua fata libelli.* Bu meşhur söz, bu kitap, yani *Ferec ba'd eş-şidde*'nin (*sıkıntı sonrası rahatlık*) neşri için de geçerlidir. Bu başlığın arkasında, Eski Anadolu Türkçesi/Eski Osmanlıca tercüme edebiyatının şüphesiz bir şaheseri olan bir hikâyeler koleksiyonu saklıdır.

Farsçadan tercüme edilmiş bulunan bu nesir eserin bugün bilinen en eski el yazmaları on beşinci yüzyıldan kalmadır. Tarihli en eski el yazması 1451 yılında Edirne'de vücuda getirilmiş olup Macar Bilimler Akademisi'nin Şark Eserleri Kütüphanesi'nin mülkiyetindedir. Bu el yazması daha Ármin Vámbéry'nin (1832-1913) dikkatini çekmişti. Bu yazma, kendisinin *Altosmanische Sprachstudien* (Leiden 1901) adı altında yayınladığı kapsamlı bir araştırmanın temelini oluşturmuştur.

Andreas Tietze İkinci Dünya Harbi esnasında Türkiye'de yaşadığı sırada Hellmut Ritter'in teşvikiyle bu eser üzerinde çalışmaya başladı. Ancak bu çalışma için en eski yazmaya yani Budapeşte yazmasına ihtiyacı vardı ki bunun mikrofilmini de Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Julius Németh'in himmetiyle edinebildi. Çoğu İstanbul'da olan diğer yazmalarla karşılaştırdıktan sonra Budapeşte Yazması'nı çalışmalarının devamına esas alma kararına vardı. Metni tercümesi ve edebi ve dil tarihi tahliliyle birlikte neşretmeyi planlıyordu.

Hedefinin ilk kısmını yani metin neşrini 1950lerin sonlarında tamamlayarak Lahey'deki Mouton Yayınevi'ne basılması için teslim etti. Eserin basılması

* "Kitapların kendi hikâyeleri vardır" anlamında Latince söz.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

işlemleri başladığında Los Angeles'e davet almıştı. Ancak yalnızca Giriş'i basılı halde görebildi. Hummalı bir yazışma ve yaz aylarındaki Avrupa seyahatlerinde yayıncıya şahsen ziyarette bulunmasına rağmen metni nihai basılı haliyle görmek Tietze'ye nasip olmadı. Zamanla yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğunun farkına vardı. En nihayet yayıncı, basımevinde feci bir hatanın vuku bulduğunu itiraf etmek zorunda kaldı: dizgicilerden biri, bir talimatı yanlış yorumlayarak hem bütün dizgiyi, hem de el yazmasını imhaya vermişti.

Bu metin neşrinin ilk bölümü böylelikle son bulmuştu. Yeni ortaya çıkan mükellefiyetler de dâhil olmak üzere mevcut şartlar altında Tietze, projeyi sürdürmekten nihai olarak vazgeçti ve gönlünde de *Ferec ba'd eş-şidde*'nin yayınına veda etti. 70'li yılların sonunda – o artık Viyana'da, bense halen Berlin'de çalışırken – düzenli karşılaşmalarımızda bu konuyu sık sık açarak onu – Budapeşte'deki asistanımın teknik yardımıyla – bu projenin yeniden ele alınması gerektiği hususunda ikna etmeye çalıştım. En nihayet bu fikri kabul etti.

Filolojik metin işlemesinin sil baştan yeniden yapılması gerektiği belliydi. Ön çalışmalardan elde bir tek ham bir tercüme ile Giriş'i kalmıştı. Çalışmanın hedef ve usulleri üzerinde kolayca anlaştık. Beraberce tespit ettiğimiz metin teşkilinin mesuliyetini ben üzerime aldım. Çalışma esnasında ortaya çıkan - transkripsiyonun mükemmelleştirilmesinden metindeki sayısı hiç de az olmayan sorunların halline kadar - çok sayıdaki soru da daha sonraki düzenli karşılaşmalarımızın konusunu oluşturdu.

Zaman bazen projenin lehine, bazen de aleyhine çalıştı. Berlin'den dönüşümden sonra beni Macar Bilimler Akademisi'nde zaman alan ve *Ferec ba'd eş-şidde* üzerindeki çalışmayı çok yavaşlatan yeni mükellefiyetler bekliyordu. Yine de 90'lı yılların ortasında transkripsiyonun ham versiyonu, bilgisayar ortamında oluşturulmuş şekliyle bile tamamdı. Bu, daha sonraki metin işleme çalışmasının ve Tietze'nin tam da o sırada meşgul olduğu sözlük projesinin temelini oluşturuyordu. Sözlüğünde (*Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı/Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen*. İstanbul-Viyana, 2002) işlenen kaynaklar arasında bu eser mühim bir rol oynamaktadır. Benim dilbilimdeki ilgilerim biraz farklı olup dilin tarihî grameri alanındaydı. İkimizin toplu tecrübelerimizi paylaşmamız pek tabii ve hedeflerimiz için gayet faydalı idi.

Başlangıçta Budapeşte Yazması'nı başka paralel yazmalarla karşılaştırmadan yayınlamak istiyorduk. Karşılaştırma yapma kararını ancak 2000 sonbaharın-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaged.tr

da Ankara'dan Prof. Dr. İsmail Parlatır'ın yardımıyla en mühim paralel İstanbul yazmalarının mikrofilmlerini elde etmek mümkün olduktan sonra aldık. Karşılaştırma işini ben üzerime aldım ve 2003 yılı sonuna kadar büyük ölçüde bitirebildim.

Son çalışma konuşmamız 2003 Kasım'ı sonu Viyana'da vuku buldu. Konuşmanın ana teması artık yayının düzeni idi. Tietze'nin Mouton Yayınevi'nden çıkması planlanan neşir için yazmış olduğu Giriş'in, muhtemel bazı eklemelere rağmen, değiştirilmeden yayınlanması gerektiği hususunda mutabık kaldık. Bundan başka birkaç bölüm de planladık (el yazmasının ayrıntılı tasviri, neşir prensiplerinin açıklanması vs.). Bunlar için mesuliyeti ben üzerime aldım.

Bir önsözde okuyucuyu bu projenin hikâyesi ile yayının oluşumu hakkında bilgilendirme hususunda da mutabık kalmıştık. Ancak bu 'Önsöz' artık yalnızca benim kalemimden çıkıyor. 2004 Ocak ayı sonu neşrimizin münferit kısımlarına nihai hallerini vermek istiyorduk.

Çalışmamızın son safhasına ulaşmış olması her ikimiz için de büyük bir sevinç kaynağı idi. *İnsan tedbir eder, Allah takdir eder*. Kader en son safha için ağlarını yine başka türlü örmüştü.

Unutulmaz dostum ve ustam Andreas Tietze, 22 Aralık 2003'te vefat etti. Esaslarını beraberce tasarlayıp tamamladığımız bu metin neşrini Andreas Tietze artık göremeyecekti. Bunun için burada sunulan eserin bütün mesuliyetini tek başıma ben taşıyorum.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

György Hazai

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Giriş

Ferec Ba'd eş-Şidde Nedir?

Türkçe *Ferec ba'd eş-şidde* (buradan sonra *FBŞ* olarak kısaltılacaktır) Bin Bir Gece Masalları tarzında 42 masaldan oluşan bir masallar koleksiyonudur. Eksiksiz şekliyle 1.) yalnızca hepsi seci tarzında yazılmış olan davet, birkaç cümleyle Tanrı'ya hamd ve sena ve eser hakkında son derece umumi birkaç söz ihtiva eden bir önsöz, 2.) 42 hikâyenin başlıklarını veren bir fihrist ve 3.) 42 hikâyenin kendisinden oluşur. Bazı yazmalarda hikâyelerden yalnızca bir seçme/güldeste bulunduğu gerçeğini bir tarafa bırakacak olursak hikâyelerin sırası hep aynıdır. Münferit hikâyeler, herhangi bir çerçeve hikâye ile birbirine bağlanmış olmamakla beraber yedisi bizzat, her biri bir (II, IV, VI, VIII, IX ve XII) veya daha fazla (X'da dört bağlantı hikâyesi vardır) bağlantı hikâyesi ihtiva eden çerçeve hikâyedir.

Kitabın Adı

Kitabın adının geçmesi beklenen önsözde eserden yalnızca "bir hikâyeler kitabı" (*bir ḥikāyetnāme*) olarak bahsedilir. Eserin kendisinin hitamına münhasır bir ketebe yoktur. Bununla beraber *FBŞ* adı, bilhassa eksiksiz olanları olmak üzere yazmaların çoğunda metin haricinde veya en azından ilk varağın dış kenarında bulunmaktadır. (eser adının değişik şekilleri şunlardır: *Ferec ba'd eş-şidde*, *el-Ferec ba'd eş-şidde*, *Aḫbār el-ferec ba'd eş-şidde*, *Feraḥ ba'd eş-şidde*). XVIII. hikâyenin sonundaki bir fıkra, kitabın adına telmihte bulunuyor olabilir: *Şiddetden soŋra ferece yetişdi* yani "Mihnet çektikten sonra saadete erdi". H yazmasının son hikâyesinin sonunda da şöyle ifade edilmektedir: *Şiddetden soŋra ferec bulub Taŋrıya şükr etdiler* yani "Mihnetten sonra saadet bulup Tanrı'ya şükrettiler".

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ www.tuba.gov.tr

Kitabın Adının Menşei

Kitabın adı kelimesi kelimesine "mihnetten sonra saadet/cefadan sonra sefa" olup, "sefa ile yenen cefa ile kazanılır/cefa olmadan sefa olmaz/önce cefa sonra sefa", "acıdan sonra sevinç gelir", "yağmurdan sonra güneş doğar", "Post nubila Phoebus" gibi basmakalıp ifadelere tekabül etmektedir. Bu adı taşıyan birkaç Arapça eser pek popüler olmuştur. Bunların en eskisi Ebul-Ḥasan el-Medā'inī'nin (hicri 234'te ölmüştür, krş. Brockelmann, *Geschichte der arabischen Litteratur*, Suppl. Bd. 1 S. 214f) hikâye derlemesi, en meşhuru ise Ebū ʿAlī el-Muḥassin el-Tanūḫī'ninkidir (hicri 329-384) (krş. Brockelmann, *GAL*, Suppl. Bd. I, s. 252f.). Bu eserler hakkında daha fazla bilgi Alfred WIENER "Die Farağ baʿd aş-şidda Literatur. Von Madā'inī bis al-Tanūḫī. Ein Beitrag zur arabischen Literaturgeschichte. *Der Islam*, 4.1913.270-298, 387-420"de ve bilhassa Tanūḫī'nin eseri hakkında daha fazla bilgi LOOSEN "Tanūchī, seine Art und Kunst", *Zeitschrift für Semitistik und verwandte Gebiete*, 10.1935. 46-73, Francesco GABRIELI "Il valore letterario e storico del Farağ baʿd š-šiddah di Tanūḫī", *Rivista degli Studi Orientali*, 19.1941, 16-44 ile R. FAKKAR, *At-Tanūḫī et son livre 'La délivrance après l'angoisse'* (=*Institut Français de l'Archéologie Orientale, de Philologie et de l'Histoire*, No. 24) (Le Caire, 1955)'de bulunabilir.

Bu Arapça hikâye derlemeleri, büyük kısmı kısa, basit, muayyen insan veya vakalarla alakalı ve gerçek vakaların haberleri olarak karşımıza çıkan ve ortak noktaları, başlığa uygun olduğu üzere, (esaret, hastalık, zindan vs. gibi) büyük bir sıkıntıdan aniden ve çoğu zaman mucize eseri kurtulmayla nihayet bulan olan bir çok anlatım ihtiva eder. Daha sonraki bütün diğer derlemelerin dayanak noktası olan Tanūḫī'nin eseri, her biri az veya çok sayıda hikâye ihtiva eden 14 fasla ayrılmıştır. Bu fasılların her biri bir mevzuya hasredilmiştir. Mesela dördüncü fasıl, hükümdarın gazabına uğrayıp da açık ve korkusuz konuşmaları sayesinde zalim hükümdarda merhamet uyandıranlara, dokuzuncu fasıl ise vahşi hayvanlar yüzünden hayatı tehlikeye düşenlerden bahsetmektedir, ilh.

Keşfü'z-Zünūn'a göre çoğu zaman Deli Lütfî olarak anılan Mevlānā Luṭfî Tokādī, (öl. Hicri 900) *FBŞ*'nin 14 bölümlü bir tercümesini yapmıştır ki bunun Tanūḫī'nin orijinal eserine dayandığı açıktır. Taşköprüzāde, Tokādī'nin hal tercümesinin sonunda, hangi eseri esas aldığını belirtmeden onun *FBŞ*'yi tercüme ettiğini kısaca zikreder. Bu eser kaybolmuş gözükmektedir. Her hâlükârda söz konusu olan, 42 hikâye ihtiva eden buradaki eser olamaz.

Tanūḫī'nin eserinin Farsça bir tercümesi, hicri 1276 yılından kalma bir Bom-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

bay taşbaskısında mevcuttur. Bu, Mevlānā Ḥüseyin bin Esʿad bin Ḥüseyin el-Müʾeccedī el-Dihistānīʾnin elinden çıkmadır (Hicretʾin 6. yüzyılının ortası veya 2. yarısı, bkz. *Grundriß der Iranischen Philologie*, II, 329fʾde ETHÉ.). Burada Tanūḫīʾnin, Arap şiirinden "mihnetten sonra saadet gelir/önce cefa sonra sefa" temalı alıntıları bulunan son bölümü yoktur. Öte yandan Dihistānī, derlemeye bir dizi hikâye de eklemiştir.

Muḥammed b. ʿÖmer el-Ḥalebī adlı birinin 15. yüzyılın 2. yarısından (Keşfüʾẓ-Ẓünūn, 1943 baskısı, sütun 1253) kalma 13 fasıllık Türkçe *FBŞ* tercümesine Dihistānīʾnin eseri esas teşkil etmiş olabilir (Türkçe tercümenin el yazmaları için bakınız: Paris, Bibliothèque Nationale, A. F. No. 383; BLOCHET, *MSS. Turcs.* I. 161f ve Budapeşte, Macar Bilimler Akademisi, Török Qu. 5).

FBŞ'nin Dihistānī'nin tercümesinden daha sonra, 13. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınmış ve oldukça genişletilmiş Farsça bir versiyonunun bir parçası (fasıl VI ve IX-XVII) Londra'daki India Office'in kütüphanesinde bulunmaktadır (No. 1432, bkz. *Grundriß der iranischen Philologie*, II, 330).

Bir tarafta adı geçen Arapça eserlerle bunların değişik Farsça ve Türkçe tercümeleri ve uyarlamaları ve dahi diğer tarafta burada neşrolunan aynı adlı eser arasında, ad uyuşmasından başka herhangi bir ortak nokta yoktur. Ayırmak için "Türkçe FBŞ" olarak adlandırabileceğimiz eser, bu bilinen ve sevilen eserin yalnızca adını almıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Türkçe Ferec Baʿd eş-Şidde

Bununla Türkçe *FBŞ*'ye orijinal bir eser gözüyle bakılması gerektiği kastedilmemektedir. Tam tersi, burada büyük bir ihtimalle bu şekliyle bugünlere gelememiş veya en azından bilinmeyen Farsça bir eserin tercümesi söz konusudur.[1] Burada bu genel tespitle yetinelim, malzemeyle muhtemel edebi kaynak veya kaynakların kökenine dair sorunun detayları bu çalışmanın ancak III. cildinde[2] daha derinlemesine ele alınacaktır.

[1] Birkaç onyıl sonra eserin bir dizi yazmasını ve Tezkere edebiyatının verilerini dikkatle inceleyen Hasan Kavruk da esas itibariyle aynı kanıya varmıştır. Eski Türk edebiyatının nesirle yazılmış hikâyelerine dair olan monografisinde, *Ferec baʿd eş-şidde*'nin Türkçe tercümesini şöyle nitelemektedir: "Farsçadan Kâsım bin Mehmed Efendi tarafından çevrildiği tahmin edilmekle beraber ve hangi eserden tercüme edildiği tesbit edilemeyen ve 42 hikâyeden oluşan metin." (H. Kavruk, Eski Türk Edebiyatında Mensûr Hikâyeler. İstanbul 1998, 60.)

[2] O zaman Tietze tarafından planlanan sair ciltler (II e III) tamamlanamamıştır. (bkz. Önsöz'de projenin hikâyesi).

E. ROSSI, Vatikan Kütüphanesi'nin Türkçe yazmaları kataloğunda, burada bulunan *FBŞ* yazmasının tasvirinde (aşağıya bkz.), Ḥubbī adında birinin British Museum'da eksik bir nüshası bulunan (bkz. RIEU, II, 759 f.) Farsça bir eserine atıfta bulunmaktadır. Gerçekten de bu hikâyeler koleksiyonunda, Türkçe *FBŞ*'deki hikâyelerin epeyce bir kısmı bulunmaktadır (yazmanın günümüze gelmiş olan kısmında 24 adet hikâye). Ancak sıralama farklıdır. Ayrıca dokuz başka hikâye de aralara serpiştirilmiştir. Ancak Türkçe *FBŞ*, belirsiz sayıda birtakım hikâyelerin gelişigüzel bir araya getirilmiş bir derlemesi olmayıp son derece muayyen, kalıplaşmış bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. *FBŞ*'nin nihai şeklini muhtemelen Farsça olan orijinaline mi yoksa ancak Türkçe tercümesine mi borçlu olduğu sorusunu – ki bu soru ilk başta cevaplanamaz – bir tarafa bırakacak olursak en mühim vazifemiz, Türkçe versiyonun ne zaman ve nerede teşekkül ettiğini tespit etmeye çalışmak olacaktır.

Kaleme Alınış Zamanı

Bu hususta eserin kendisinde herhangi bir doğrudan veri bulunmamaktadır. Bildiğim en eski yazmalar (Edirne'de hicri 855 yılında yazılmış olan) *B* Yazması ile (hicri 898 yılında yazılmış olan) *H* Yazmasıdır. *B* Yazması'na çok yakın olup tarihsiz olan *L* Yazması da onun gibi 15. yüzyılın ortasından kalma olacaktır. Paris Yazması P1, E. BLOCHET tarafından harici verilere dayanarak "1400 civarına" tarihlendirilmektedir. H. VÁMBÉRY (*Alt-osmanische Sprachstudien*, S. 4 Not 2); bu eserin gördüğü en eski yazmasının, hicri 784 (1382) tarihli bir Bursa nüshası olduğunu belirtir. Maalesef bulunduğu yer hakkında herhangi bir bilgi vermez. Burada Arapça *FBŞ*'nin yukarıda zikrolunan Türkçe tercümelerinden biriyle bir karıştırmanın söz konusu olması ihtimali, varlığını bildiğimiz tercümelerin 15. yüzyıla ait olmasından dolayı ortadan kalkar. Bu yüzden 1382 tarihi, mümkün olan en geç kaleme alınış tarihi olarak alınabilir. Bu, lisani sebeplerce de doğrulanmaktadır. Günümüze kadar gelen yazmaların üretildiği tarihte, yani 15. yüzyılın ortasında, tercümeye esas teşkil eden yazmalardaki bazı pasajlar o kadar arkaikti ki müstensihler bunları artık anlayamıyordu. Yaklaşık kaleme alınış tarihi için 14. yüzyılın ortalarını kabul etmek doğru olacaktır. Bugün elimizde mevcut malzemeden dolayı daha doğru bir tarihlendirme mümkün olamamaktadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Kaleme Alınış Mekânı

Türkçe *FBŞ*'nin oluştuğu yer veya bölgenin tespiti için tamamen lisani hususiyetlere dayanmak durumundayız. Bu tamamen 14. yüzyıl Osmanlı edebi dili olarak bildiğimiz dildir. Eser aslen Osmanlı olmayan bir emir için telif edilmiş olabilir ki elimizdeki yazmalarda bir ithafın olmaması bununla açıklanabilir. Ancak çok geçmeden Osmanlı saray çevresinde popüler olduğu kesindir zira en eski tarihli nüshalar 1382'de Bursa'da ve 1451-52'de Edirne'de kaleme alınmıştır.

Yazar veya Mütercim

Bu söylenenlerden, *Keşfü'z-Ẕünūn*'da *FBŞ*'nin mütercimi olarak verilen Ömer el-Ḥalebī ile Lüṭfī el-Tokadī'nin her ikisinin de burada ele aldığımız eserle alakası olamayacağı anlaşılmaktadır.

FBŞ'nin neredeyse her hikâyesi, eserin yazarı, kâtibi, mukarriri vs. için basmakalıp iyilik dilekleriyle sona erer. XXXII. ve XXXIX. hikâyelerin sonunda bu kişilere mütercim de eklenir. Yazarın veya mütercimin adının zikredilmesi, metnin kendisinin içinde mukaddimede veya hâtimede beklenirken bu vuku bulmamıştır. Buna dair yegâne veri, metnin haricinde, muhtemelen 15. yüzyıla ait olan tarihsiz *L* yazmasının ilk varağının ön sayfasında bulunmaktadır: bu kayıt, "mütercim el-Ḳāsım b. el-Muḥammed'in bildirdiğine göre" bu kitabın *Aḫbār el-ferec ba'd eş-şidde* olduğunu ifade eder, yazı ve mürekkep de, bu kaydın daha sonra eklenmiş olmayıp yazmanın oluştuğu dönemden kalma olduğunu gösterir. Bu veri, eserin metninin kendisinde mevcut olmadığı ve diğer yazmalarda da bulunmadığı için ihtiyatla kabul edilmesi gerekir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİ OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ele Alınış ve Uyarlamalar

Türkçe FBŞ'nin bir yazmasından bahseden ilk müsteşrik, daha sonra 1001 Gece Masalları'nı tercüme edecek olan Antoine GALLAND olmalıdır. Günlüğündeki "Lundy 9 Janvier [9 Ocak Pazartesi]" (1673) tarihli kayıtta (Journal d'Antoine Galland pendant son sejour à Constantinople, 1673, publié et annoté par Charles SCHEFER, Paris 1881, Cilt II, S. 6): "On m'apporta un autre livre turc du Bezestein intitulé [illegible] sans nom d'autheur. Il contient quarante-deux histoires ou plustost quarante-deux contes circonstantiés de la part des acteurs qui firent tout ce que se pouvoit faire de divers incidens surprenans et contés asséz élégamment. Ce livre estoit in-folio. ["bana Bedesten'den [illegible] adlı yazarının adı olmayan bir kitap getirdiler. Kırk iki hikâyeyi, daha doğrusu şaşırtıcı çeşitli hadiselerden çıkarılabilecek her şeyi çıkaran oyuncular tarafından tafsil edilen ve pek latif bir surette nakledilmiş kırk iki anlatıyı havi bir kitap getirdiler. Bu kitap in folio idi (in folio: kâğıdın tek bir kere katlanmasıyla oluşan dört sayfaya basılan kitap)."]" Bu kısmı takip eden Çarşamba ve Cuma'nın günlerinin kayıtlarında GALLAND, okuduğu iki hikâyenin muhtevasını aktarmaktadır. Bunlar, eserimizin III. Ve XIII. hikâyeleridir. Daha sonra günlükte bundan bahis yoktur.

GALLAND bu keşfinden daha fazla istifade etmemiştir. Bu, vatandaşı ve çağdaşı olan François PÉTIS DE LA CROIX'ya nasip olmuştur. Galland'ın (1704'ten itibaren yayınlanan) *Mille et une nuits*'inin ilk ciltleri sayesinde bu şark masalının Avrupa edebiyatındaki zafer yürüyüşü başladıktan birkaç yıl sonra PÉTIS DE LA CROIX da kendi *Les mille et une jour, contes persans*, 5 cilt, (1710-12) adlı eseriyle meydana çıktı. Daha önsözünden belli olduğu ve ilk ve en esaslı surette A. LOISELEUR DESLONGCHAMPS tarafından kendisinin

hazırladığı 1001 gün masalları neşrinin (1838) girişinde ispat edilmiş olduğu üzere bu, Türkçe *FBŞ*'nin birkaç hikâyesinin oldukça serbest bir tercümesi ve işlenişinden başka bir şey değildir (buna dair şunlarla da karşılaştırınız: Walther SCHILLER, "Über die Märchen von Tausend und ein Tag", Zeitschrift für Bücherfreunde, N.F., 1.1909.41-63; A. TIETZE, "Azīz Efendis Muhayyelât, Oriens, 1.1948.253; Ettore ROSSI, "La fonte turca della novella poetica albanese 'Erveheja' di Muhamet Çami (sec. XIII-XIX) e il tema di 'Florence de Rome' e di 'Crescentia', Oriente Moderno, 28.1948.7-9.143-153: Ettore ROSSI, 'La fonte turca della novella-cornice dei 'Mille e un giorno' di Pétis de la Croix", Oriente Moderno, 19.1949.1-3.28-33). Bu çok serbest gözden geçirme ta PÉTIS DE LA CROIX'ın önsözde belirttiği üzere kendi üslubundan emin olmadığı için neşirden önce el yazmasını teslim ettiği yazar Alain René LE SAGE'a kadar gider. LE SAGE'ın, esas aldığı edebi eserlerle ne kadar serbest hareket ettiği (mesela Luis Velez DE GUEVARAS EL DIABLO COJUELO ile olduğu gibi) yeterince bilinmektedir.

1001 gün masallarının konularının/malzemesinin keyfi bir şekilde değiştirilmesinde ifade bulan asıl metni pek kale almama eğilimi, ilk/asıl neşrin kapak sayfasında hikâyelerin *contes persans* olarak adlandırılmasında da görülür. PÉTIS DE LA CROIX, önsözde, Mocles (Muḫliṣ) adlı pek muteber ve mübarek bir dervişin Hintçe bir tiyatro piyesinden *Hezaryek Rouz* adı altında Farsçaya tercüme ederek kendisine yani yazara Isfahan'da bulunduğu sırada hediye ettiğine dair bir hikâye anlatır. Gerçekten de PÉTIS'in günlüğünden, bu 21 yaşındaki gencin Isfahan'da bulunduğu esnada (1674 Ağustosundan itibaren) bu adlı bir dervişle temas hâlinde olduğu anlaşılmaktadır, ancak bu şahısta kutsiyet nurundan eser olmadığı gibi böyle bir hediyeden de bahis yoktur (krş. SCHILLER, başka yerlerde).

Bibliotheque du Roi'da aynı hikâyenin *Alfarage bada alschidda* adlı Türkçe bir tercümesinin de olduğunu bu arada belirten – PÉTIS DE LA CROIX'nın burada 18. yüzyılda yaygın olduğu üzere bir edebi hayal kullandığı şüphesizdir. Bu varsayım, aşağıdaki pasajla takviye edilebilir: yine LE SAGE tarafından gözden geçirilmiş olmaları kuvvetle muhtemel bulunan, PÉTIS DE LA CROIX tarafından tercüme edilmiş üç hikâye, *Mille et un jour*'un basılmasından önce neşredilerek tercüme edenle GALLAND'ın haberi olmadan GALLAND'ın yayıncısı tarafından *Mille et une nuit*'nin 8. cildi olarak piyasaya sürülmüştü. GALLAND'ın daha sonraki günlüğündeki 17 Ocak 1710 tarihli bir kayıt bundan bahsetmektedir: "M. PÉTIS DE LA CROIX, Professeur et Lecteur

Royal en langue arabe, qui me fit l'honneur de me venir voir le matin, fut extremement surpris de voir deux des contes turcs de sa Traduction imprimez dans le 8. vol. des *Mille et une Nuit* que lui monstra et que cela fust fait sans sa participation." [Bu sabah teşrif ederek beni görmeye gelen kraliyet Arap dili profesörü ve muallimi olan PÉTIS DE LA CROIX Bey, kendi tercümesindeki iki Türkçe hikâyenin *Mille et une Nuit*'nin 8. cildinde olduğunu görünce pek şaşırdı ve onun iştiraki olmaksızın yapılan] (H. ZOTENBERG, Histoire d'Alâ al-Dîn ou la lampe merveilleuse, Paris, 1888, S. 27). Yani burada Türkçe'den (!) tercüme edilmiş iki hikâyeden bahsedilmektedir (gözden geçirme esnasında üç hikâye, iki hikâye hâline getirilmişti). Dolayısıyla romantik renkler taşıyan giriş reddedilmelidir, ama aynı zamanda mesela Joseph VON HAMMER'in Viyana'da bulunan *FBŞ* yazmasının tasviri vesilesiyle ifade ettiği tarz eserin otantikliğine yönelik şüpheler de bertaraf edilmelidir. (*Fundgruben des Orients*, 2.1811.306'da Yazma No. 171 hakkında şunları yazmaktadır: sed nullum horum quatour operum, nobis hucusque congnitorum, continet fabulas a PÉTIS DE LA CROIX sub nomine 1001 dierum vulgatas, quas hoc titulo inscriptas affirmat: et quas donec textum originalem alicubi existere nobis non constabit, apocryphas ab autore solummodo ex variis fondibus congestas, aut in imitationem 1001 noctium compositas fuisse, censemus").

PÉTIS DE LA CROIX'nın tercüme tekniği ile münferit hikâyelerin asıllarıyla olan ilişkisini araştırmak, bu yalnızca basit bir fikir vermeyi amaçlayan bu girişin vazifesi değildir. Bu çalışmanın, *FBŞ*'nin edebi mevkii ile rolünü daha doğru tespit etmeye çalışacağımız III. cildi,[3] bize, başta *Contes orientaux du Comte de Caylus*tekiler olmak üzere *FBŞ*'den yapılan değişik tercümeleri daha yakından inceleme fırsatını da verecektir.

FBŞ'de bulunan masalların bazılarının bu suretle daha 18. yüzyılın başlarında, neredeyse Binbir Gece Masalları'yla aynı zamanlarda Avrupa'da tanınıp süratle şöhret kazanmış olması, eserin ancak son zamanlarda ciddi bir surette ele alınmasını daha da şaşırtıcı kılmaktadır. Victor Chauvin'in *Bibliographie des ouvrages concernant les arabes* (4. Cilt, s. 123ff., Liège ve Leipzig, 1900) adlı eserinde *FBŞ* hakkında verdiği bilgiler de yeterli değildir (La collection des Mille et un jours, intéressante sous plus d'un rapport, n'a guère été étudiée jusqu'à ce jour; ce qu'on en a dit se réduit à peu de chose).

[3] Buna dair bir sonraki dipnota bakınız.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

O zaman insanları bu eserle uğraşmaya teşvik eden motivasyon, eserin edebi değerinden ziyade dil tarihi belgesi sıfatı taşıması dolayısıyla olmuştur. Herrmann VÁMBÉRY onu, *Alt-osmanische Sprachstudien* (Leiden, 1901) adlı eserine temel almıştır. Bu kitabın girişinde onu kısaca tasvir eder, daha sonra lisani hususiyetlerini etraflıca ele alır ve en nihayet I. hikâyenin metnini orijinal yazısı ve transkripsiyonu ile verir. VÁMBÉRY'nin çalışması, Eski Osmanlı dilinin hususi bir araştırmasını hedefleyen ilk çalışma olup bu bakımdan temel bir önemi haizdir.

VÁMBÉRY tarafından transkripsiyonu verilen metin, Şükrü KURGAN tarafından bir kez daha "Osmanlı devrinde mensur hikâyeciliğimize ait bir eser", *Türk Dili-Belleten* III. Seri No. 4-5 (1945), S. 341-382, adlı makalesinde basılmıştır. Bu makalede Şükrü KURGAN, ayrıntılara girmeden *FBŞ*'nin bilhassa lisani belge olarak önemine dair bir değerlendirme yapmaya girişir. Makalenin amacı, esere dikkat çekerek neşrinin gerekliliğini gözler önüne sermektir. Makale ayrıca Türkiye'deki *FBŞ* yazmalarının işe yarar bir listesini de ihtiva etmektedir, Türkçe *FBŞ* ile Arapça *FBŞ*'nin birbirinden kesin bir surette tefrik edilmemiş olması, bu liste ile makalenin değerini düşürmektedir.

Ettore ROSSI'nin, *FBŞ* ile bağlantılı olan problemleri iyi izah eden iki makalesine, yukarıda PÉTIS DE LA CROIX'nın tercümeleri bağlamında temas edilmiştir.

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Yazmaların Nüshaları[4]

FBŞ'nin yazmaları belli başlı hemen hemen her kütüphanede bulunur. Bunların çoğu 16. ve 17. yüzyıldan kalmadır. Aşağıda tarihlendirilmiş yazmaların en eskilerinin altısı ile iki adet tarihsiz ama kesinlikle 1500'den önce kaleme alınmış iki yazma tasvir edilmektedir. Bunu, varlıklarından haberdar olduğum yazmaların eksiksiz olma iddiasında bulunmayan bir listesi takip etmektedir. VÁMBÉRY'nin mevcudiyetini bildirdiği hicri 784 tarihli Bursa yazması, bulunduğu yer bilinmediği için dikkate alınmamıştır.

P1 Paris, Bibliothèque Nationale, A.F., No. 377, (Blochet, *Mss, Turcs*, I, 159) kırmızı, süslemeli deri Türk cildi, 24,5 x 16 cm. 237 varak. İki el yazısı, varak 29 satır 3'e kadar 16 satırlık (sayfa başına16 satır olmak üzere) temiz, okunaklı, tamamen harekeli bir nesih. Buradan itibaren 23 satırlık (sayfa başı-

[4] Andreas Tietze tarafından telif edilen, *Ferec ba'd eş-şidde*'nin kendisince bilinen el yazmalarının listesi, 1960 yılındaki durumu yansıtmaktadır. Tasvirinden, kronolojik sıralamada düzenlenmiş olan bu yazmaları her şeyden önce planlanan neşre esas teşkil edecek nüshaları seçmek üzere incelemiş olduğu anlaşılıyor. Bunu yaparken eksiksizlik değil, kronolojik veçhe belirleyici rol oynamıştır. Kendisinin bu yazmaların hepsini değilse de epeycesini elden geçirerek incelediği tespit edilemese de kabul edilebilir. Kendisi listesinin "eksiksiz olma iddiasında olmadığını" vurgulamaktadır.
Bu girişte atıfta bulunduğu Şükrü Kurgan'ın makalesi "Türkiye'de bulunan yazmaların işe yarar bir listesini ihtiva etmektedir". Bundan başka Hasan Kavruk, Süleyman Çalak ve Kâzım Yoldaş tarafından kendi neşirlerine giriş olarak derledikleri liste [El-ferec ba'de'ş-şidde (Karşılaştırmalı metin). I. Malatya, 2000, XVI-XVII] ile Süleymaniye Kütüphanesi'nin bilgisayar dokümantasyonunda okuyucuya sunulan liste dikkate alınmalıdır. Bundan başka son yıllarda yayınlanan çok sayıdaki hacimli katalog ciltleri de düşünüldüğünde, eksiksiz bir fihristin oluşturulması için konuyla ilgili Türkologların daha çok işinin olduğu görülecektir. Burada S. Anetshofer'in filolojik monografisini de zikredelim: *Temporale Satzverbindungen in altosmanischen Prosatexten. Mit einer Teilediti-on aus … Ferec ba'd'eş-şidde (1451)*. Wiesbaden, 2005.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

na 23 satır olmak üzere) daha ufak ve hantal bir nesih ki bu, yalnızca varak 31a ve son sayfada (varak 237b) harekelenmiştir (harekeler daha sonra konmuştur).

Varak 1a: كتاب فرج بعد شده

Mukaddime, fihrist ve 42 hikâyenin tamamı. BLOCHET yazıyı yaklaşık 1400 yılına tarihlendirmektedir.

B[5] Budapeşte, Macar Bilimler Akademisi, Török, F. 71: Şemseli şark Halbleder [yalnızca sırtı (ve bazen) köşeleri deri kaplı, geri kalanı mukavva veya kumaş olarak bırakılan cilt] cildi. 29 x 19 cm, 284 varak, 21 satır. Harekeli nesih, siyah mürekkep, kırmızı fasıl başlıkları, Ketebe: Ḥasan b. Muḥammed AL-FŪMENĪ, Edirne, hicri 855.

Varak 1b: Süslü pervazda mavi ve altın renkte süslü yazılmış fasıl başlığı: هذه كتاب فرج بعد الشده

Besmele ve dibaceyi doğrudan doğruya (fihrist olmadan) hikâyeler takip eder. Son hikâyeden sonra büyük süslü bir yazıyla ketebe gelmektedir. Bunu takip eden iki sayfada (Varak 247b ve 248a) Aḥmedī'nin iki gazeli ile Şeyḫī'nin bir *müstezād*ı bulunmaktadır. Kodeksin Varak 75-86, 94, 153-171'i eksiktir. Yazma, 19. yüzyılın 50'li yıllarında Ludwig KOSSUTH ile birlikte Türkiye'ye kaçıp kitapçı olarak Türkiye'de kalan Dániel SZİLÁGYI adında bir Macar mülteci tarafından satın alınmıştır. Bu yazma, Herrmann VÁMBÉRY tarafından *Alt-osmanische Sprachstudien* adlı eserinde kullanılmıştır.

L İstanbul, Lâleli, No. 1698: Kahverengi, kurt yenikli şark cildi. 27 x 18 cm, 180 varak, 17 satır. Hafif süslü bir kırma ve diğer hat unsurlarıyla karışmış harekeli nesih hattı. Siyah mürekkep, kırmızı başlıklar ve dikkat çekmek için koyulan işaretler. 15. yüzyılın ikinci yarısı. Varak 1'de başlık kırmızı mürekkeple süslü nesih hattıyla yazılmış:

كتاب اصدار الفرج بعد الشدة وهذا لفظه الذي ابتدأ الله سبحانه القاضي ابو علي محمد بن

Varak 1b'de Besmeleden sonra dibace başlar, sonra varak 3a'ya kadar hikâye başlıkları fihristi, ondan sonra da hikâyeler bulunur.

[5] Andreas Tietze bu yazmayı asla elinde tutamadığı ve yalnızca mikrofilm formunda aşina olduğu için yazmanın, ayrıntıları "El Yazması" bölümünde verilen bir 'otopsi'sini yapmak faydalı görülmüştür.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

H İstanbul, Hamidiye No. 1173: Şemseli ve kenar süslü kahverengi şark deri cildi, 31,5 x 21,6 cm, 198 adet numaralı yaprak. Kalın, sarıya çalan beyaz renkli kâğıt. Yazı yazılan kısım altın pervazlı, 22,5 x 14-14,5 cm, 23 satır. İtinalı, harekeli hesih hattı. Siyah mürekkep, hikâyelerin başlıkları altın ve kırmızı. Ketebe: Hicri 898. Varak 1b'de mavi, altın ve başka renklerde olan süslü pervazda şu başlık mevcut: هذا كتاب فرج بعد الشدة

Bunun üzerinde besmeleden sonra dibace var. Varak 2a-3b: Hikâyelerin başlıklarının kırmızı mürekkep ve altınla yazılmış fihristi. Bundan sonra mavi ve altın renginde süslü pervaz, bunun altında kırmızı mürekkep ve altınla I. hikâyenin başlığı. Eksiksiz nüshadır. Sonda numaralanmamış bir yaprak üzerinde Ḫazānī adlı birinin Türkçe şiiri.

Başlangıç:

Son:

M Münih, sabıkan K. Hof- und Staatsbibliothek, No. 204. (JOS. AUMER, *Türkische Handschriften* S. 55): 22,5 x 14 cm, 407 varak, 15 satır. Harekeli yazı. Ketebe: Muḥammed b. Ḥamza b. Ramażān, hicri 914. Başlık: الفرج بعد الشدة Mukaddime. Fihrist, bütün hikâyeler mevcut. Fihristin bir varağı eksik.

P₂ Paris, Bibliothèque Nationale, A. F. No. 384 (BLOCHET. *Mss turcs*. I, 162): Avrupa cildi. 19,5 x 13,5 cm, 318 varak. Ufak, temiz nesih hattı, harekesiz. Başlık ve dibace yok. Ketebe: Ḫıḍır b. Murād, hicri 926.

U İstanbul, Üniversite Kütüphanesi, T 460: Modern cilt. 21,5 x 15 cm, 236 adet numaralı varak, 15 satır. Güzel olmayan ve yabancı unsurlarla karışmış bulunan bir divani hattıyla harekesiz olarak yazılmış. Mürekkep siyah, başlıklar nesih hattıyla kırmızı mürekkeple. Ketebe: Ḫıḍır b. Muṣṭafā, hicri 953. Varak 1b kırmızı mürekkeple yazılmış sanatsız "كتاب فرج [!] بعد شدة" başlığıyla başlar.

Besmeleden sonra şu dibace başlar:

Başlıkların fihristi. Sonra 42 hikâye. XXV.-XXVI: hikâyelere ait bazı varaklar III. hikâyeye konmuş, ayrıca III., VIII., XIX. ve XXIV. hikâyelerde varaklar eksik. Hatimesi:

F İstanbul, Fatih, No. 3718: Eski, şark cildi, kahverengi, basma pervazlar ve şemseli. 20,5 x 14,6 cm, 405 varak, 15 satır. Okunaklı, harekeli nesih. Siyah mürekkep, dikkat çekmek için koyulan işaretler ve başlıklar kırmızı. Ketebe: İbrāhīm b. ʿAlī b. Ḳalḳandelenī, hicri 972. Başında numarasız üç varak var.

İlkinin ön yüzünde:

Arka yüzünde besmeleden sonra dibace şöyle başlar:

Hatimesi:

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Halka açık kütüphanelerdeki başka tarihsiz veya daha yeni yazmalar da şunlardır:

Ankara, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, A/64, 14 x 18,5 cm, 378 varak, 20 satır. Nesih (harekesiz). Ketebe: Dervīş, Üsküdar, hicri 1042.

Ankara, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, B/17, 19 x 30 cm, sayfaları numaralanmamış, 17 satır. Harekeli nesih. Fragman, XVII. hikâyenin sonuyla başlayıp XXXIV. hikâyenin ortasında bitiyor.

Berlin, sabıkan Preußische Staatsbibliothek[6], Türkische Handschriften, No. 437, (PERTSCH 434), 27,5 x 18 cm, 209 varak, 25 satır. Okunaklı nesih. Kodekste ayrıca başka iki Türkçe hikâye koleksiyonu daha vardır (*Ḳırḳ vezīr* ve *Baḫtiyārnāme*).

6 Bugün Staatsbibliothek zu Berlin (Berlin Devlet Kütüphanesi). Stiftung Preußischer Kulturbesitz (Prusya Kültür Mirası Vakfı).

Aynı yer, Türkische Handschriften No. 438 (PERTSCH: 434f.): 31,5 x 21 cm, 188 varak, 29 satır. Bir önceki yazmanın XXXIII. hikâyede kesilen kopyası.

Aynı yer, Türkische Handschriften No. 458 (PERTSCH 448): 29,5 x 20,5 cm, 198 varak. 18. yüzyıldan kayıtlar. III. hikâye ile başlayıp (birini iki kere olmak üzere) hikâyelerin toplam 18 adedini ihtiva etmektedir.

Budapeşte, Macar Bilimler Akademisi, Török Qu. 3: Quarto cilt, 245 varak, 15 satır. Bazı kısımları sonradan tamamlanmıştır (S. 2-112, 221-270, 427-486, 567-568).

Budapeşte, Macar Bilimler Akademisi, Török Qu. 4: Quarto cilt, 142 varak, 35-41 satır. Sonunda dört hikâye daha vardır (S. 2-112, 221-270, 427-486, 567-568).

Budapeşte, Macar Bilimler Akademisi, Török F. 17: Folyo cilt, varak 39-387, 15 satır. Başı ve sonu eksiktir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Bursa, Umumî Kitapsaray, No. 879/300: 29 x 16,5 cm, 546 S., 17-18 satır. Ketebe: 981. Bazı varaklar yanlış yerleştirilmiştir. 177. sayfadan sonra büyük bir eksiklik vardır (XI.-XV. hikâyelerle XVI. hikâyenin ilk yarısı eksiktir).

Edinburgh, New College, No. 8 (krş. J. R. WALSH, *Oriens*, 12.1959.179f.) 20 x 17,5 cm, 213 varak, 16 satır. Başı ve sonu eksiktir. Hikâyelerin 23 adedini Çağatayca olarak ihtiva eder.

Gotha, sabıkan Herzogliche Bibliothek, No. 234 (PERTSCH 196): 289 varak, 19 satır. Harekeli nesih. Başı (dibace ve fihristin bir kısmı) eksiktir.

Gotha, sabıkan Herzogliche Bibliothek, No. 235 (PERTSCH 196f.): 57 varak, 17 satır. Divani. Ketebe: Hācci İbrāhīm, hicri 1098. Yalnızca I., VI.-IX., XII.-XIII., XVI.-XVII. hikâyeleri ihtiva eder.

İstanbul, Es'ad Efendi, No. 2356: 24 x 18 cm, 227 varak, 21 satır. Nesih, 156. varağa kadar harekeli. Ḥāfiẓ Nāẓım b. Abdullāh b. Hüseyn, Şehrköy , hicri 1250.

İstanbul, Fatih, No. 3719: 31 x 21 cm, 277 varak. Harekeli nesih, ketebe: 984.

İstanbul, İnkılâp Müzesi, M. Cevdet Kütüphanesi 104: 21,5 x 15 cm, 368 varak, 16 satır. Harekeli nesih.

İstanbul, Üniversite Kütüphanesi, T 8670: 19,5 x 12 cm, 96 varak, 13 satır. Harekeli nesih. Ketebe: hicri 1010. I., IV., XXV., XXVI. hikâyeleri ihtiva etmektedir.

İstanbul, Üniversite Kütüphanesi, T 284: 23 x 15 cm, 376 varak, 17 satır. Harekeli nesih. 16. yüzyıl. Baştan bir, sondan da birkaç varak eksiktir.

İstanbul, Üniversite Kütüphanesi, T 1194: 29,5 x 16,5 cm, 319 varak, 23 satır. Harekesiz nesih, 17. veya 18. yüzyıl. Sondan birkaç varak eksiktir.

Kahire, Dār al-Kutub, adab (turk.) 163 (9533) (*Fihrist al-kutub al-turkijja*, S. 138): 229 varak, 19 satır. Harekeli nesih. Ketebe: hicri 986.

Kahire, Dār al-Kutub, adab (turk.) 162 (9532) (*Fihrist al-kutub al-turkijja*, S. 138): 269 varak, 17 satır. Harekeli nesih 16. yüzyıl. 42 hikâyeye bir 43'üncüsü eklenmiştir.

Londra, British Museum, Addenda No. 7883 (RIEU, *Turk. Mss.*, S. 224f.): 20,5 x 14 cm, 268 varak, 11 ve 15 satır. Nesih, 17. yüzyıl. Başı ve sonu eksiktir. XIII.-XXXI., XL. ve XLI. hikâyelerle başka bazılarının parçalarını ihtiva eder.

Londra, British Museum, Harl No. 5450 (RIEU, *Turk. Mss.*, S. 232f.): 19,5 x 12 cm, 189 varak, yaklaşık 20 satır. Mütenevvia yazma, 144.-160. Varakta *FBŞ*'den XXVII. hikâyeyi ihtiva eder ihtiva eder.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Oxford, Bodleian Library, No. 2102 (64) (ETHÉ, S. 1190f.): 34 x 19 cm, 176 varak, 15 satır. Nestalik (136.-165. varak nesih), harekeli. 1635'ten beri Oxford'da. *FBŞ*'nin 2.cildi olarak tanımlanmıştır. 22 hikâye ihtiva eder.

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 415 (BLOCHET, *Mss. turcs*, I, 347): 29 x 20 cm, 273 varak. Harekeli nesih. Ketebe: hicri 978.

Paris, Bibliothèque Nationale, Ancien fonds, No. 382 (BLOCHET, Mss. turcs, I, 161): 20,5 x 15,5 cm, 366 varak. Harekeli nesih. Ketebe: Seyyid Maḥmūd b. Seyyid Muṣṭafā b. Seyyid Alī, hicri 984.

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 1391 (BLOCHET, *Mss. turcs*, II, 255): 28,5 x 19,5 cm, 262 varak. Okunaklı nesih (harekesiz). Ketebe: hicri 1033.

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 416 (BLOCHET, *Mss. turcs*, I, 347): 30,5 x 20 cm, 342 varak. Harekeli nesih, 16. yüzyıl.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 640 (BLOCHET, *Mss. turcs*, II, 20): 25,5 x 19 cm, 263 varak. Okunaklı, kısmen harekeli nesih, 16. yüzyıl, bazı küçük kısımlar sonradan tamamlanmış. Baştan bir varak eksik.

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 1223 (BLOCHET, *Mss. turcs*, II, 205): 27 x 19 cm, 142 varak. Mütenevvia, farklı ellerden çıkma, 115.-142. varaklar, bir *FBŞ* el yazmasından iki parça ihtiva etmektedir (muhtemelen XVI.-XVIII. hikâyeler).

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, No. 1295 (BLOCHET, *Mss. turcs*, II, 225): 21 x 15 cm, 217 varak. 17. yüzyıl. I.-XVIII. (başı eksik) hikâyeleri ihtiva eder.

Paris, Bibliothèque Nationale, Ancien fonds, No. 380 (BLOCHET, *Mss. turcs*, I, 160f.): II, 225): 26 x 17,5 cm, 149 varak. Nesih, 125. varağın başına kadar harekeli, 16. yüzyıl sonu veya 17. yüzyıl başı. FBŞ'den seçme 12 hikâye ile Ṭūṭīnāme'den bir hikâye ihtiva eder.

Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. turc, Nos. 712, 723, 914, 940-945, 950 (BLOCHET, *Mss. turcs*, II, 39, 42, 95, 103-106): Dil oğlanlarının İstanbul, 1731, 1741 ve 1742 tarihli bu imtihan çalışmaları, *FBŞ*'den münferit hikâyelerin istinsah ve tercümelerini ihtiva eder.

Roma. Biblioteca Vaticana, Vat. Turco 140 (ROSSI, *MSS*, *turchi*, 120-123): 28,5 x 16,7 cm, 246 varak, 27 satır, nesih. Ketebe: hicri 1128.

Uppsala, Üniversite Kütüphanesi, No. 115 (TORNBERG, S. 65f.): Quarto, 129 varak, 19 satır, nesih, kısmen harekeli. FBŞ'nin 2. cildi olarak tanımlanmıştır, XXIV.-XXVIII., XXX.-XXXIII. hikâyeleri ihtiva eder.

Viyana, Nationalbibliothek (Millî Kütüphane), A. F. 286 (FLÜGEL, II, 31f., No. 798): 22,5 x 16,5 cm, 138 varak, 17 satır. Nestalik. I.-XVIII. hikâyeleri ihtiva eder.

Viyana, Nationalbibliothek (Millî Kütüphane), A. F. 275 (FLÜGEL, II, 34, No. 802): 21 x 14,2 cm, 33 varak, 15 satır. Zor bir divani. XVI.-XVII. (eksik/natamam), XXXII. (başı eksik), XXXIV (eksik/natamam) hikâyeleri ihtiva eder.

Viyana, Nationalbibliothek (Millî Kütüphane), A. F. 163/172 (FLÜGEL, II, 28., No. 793): 23,2 x 16,5 cm, 116 varak, 18 satır. Nesih. XXVI. hikâyeyi ihtiva eder.

Viyana, Nationalbibliothek (Millî Kütüphane), A. F. 349 (FLÜGEL, III, 518, No. 2001): 22,5 x 16,5 cm, 74 varak. Harekesiz divani. 60. varakta hicri 1057 tarihli bir kayıt. Mütenevvia, FBŞ'nin XXX. hikâyesini ihtiva eder.

Viyana, Orientalische Akademie [Şarkiyat Akademisi], No. 170 (KRAFFT, S. 54) halen üniversitenin Şarkiyat Enstitüsü'nün mülkiyetinde: Quarto, 65 varak. *FBŞ*'den 11 hikâye ile başka bir hikâye daha ihtiva eder.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Yazmalara Dair Tespitler

Yazmaların çokluğundan eserin daha 15. yüzyılda pek popüler olduğu ve bu popülerliğini sonraki yüzyıllarda da kaybetmediği anlaşılmaktadır. Bunun, geniş kitlelerin zevkine hitap eden bir eser olduğu bellidir; yazmaların anlaşılan pek azının saraya çalışan bir ustanın elinden çıkmış olması da bunu doğrulamaktadır. Daha sonra 19. yüzyılda *FBŞ*'den bazı münferit hikâyeler, taşbaskı olarak halk kitapları hâline gelmiştir. Yukarıda atıfta bulunulan günlüğünde GALLAND, hikâye kitaplarının çok sevildiğinden bahsetmektedir (14 Aralık 1672 tarihli kayıtta): "C'est une chose estonnante que la grande quantite de cntes et de fables que les Turcs ont. On s'estonne de la longueur de nos romans, qui ont jusqu'a dix ou douze tomes. Les Turcs ont des romans d'Alexandre de cent vingt volumes: ils en ont d'autres de cinquante, de soixante, etc. Il y a, dans le Bezestein, certains libraires qui ne font autre trafic que de prester ces livres a lire pour quatre ou cinq aspres, et surtout ils ont grande foule, pendant l'hyver, que les nuits sont longues, parce que c'est la l'occupation que les Turcs prennent en ce temps la, de s'assembler pour entendre lire ces fables pour lesquelles ils ont un penchant tout a fait grand." (a. g. e., Cilt I, S. 242). Bilhassa FBŞ'nin bu halk ödünç kitapçıları ile meddah/kıssahanların okuması olmayan müşterileri tarafından talep edildiğinden emin olabiliriz; pek çok yazma da bu ihtiyacı tatmin etmek üzere imal edilmiş olacaktır.

Yani son derece pratik bir amaçla imal edilen bu yazmaların müstensihleri ise istinsah ettikleri asıl nüshalara pek sadık kalmamıştır. Müstensihler tereddütsüzce bir kelimenin yerine bir başkasını koymuş, kelimelerin sıralamasını keyiflerine göre değiştirmiş, hatta zaman zaman yeni unsurlar da eklemiş ve anlaşılmayan kısımları koymayıvermişlerdir. Çoğu zaman bunlar, asıl metnin serbest bir çevirisinden başka bir şey sunmamaktadır. Bu sebepten dolayı geç tarihli yazmalardan (hatta bazı 16. yüzyıl yazmalarından da) filolojik değeri olan herhangi bir şey çıkarmak mümkün olmamaktadır.

Geç tarihli yazmaların tersine, 15. yüzyıl yazmaları ile 16. yüzyıl yazmalarının bir kısmı, asıllarının dikkatle istinsah edilmiş kopyalarıdır. (Fakat burada F gibi heyet-i umumiyesi bakımından gayet iyi olan bir yazmanın dahi hikâyelerden birinin, yani XVIII. hikâyenin, oldukça farklı bir versiyonunu ihtiva ettiğini belirtmek durumundayım.) Erken tarihli yazmalar arasında metni hatırı sayılır derecede farklılıklar arz eden yalnızca bir tek yazma vardır ki bu da tarihli yazmaların ikinci en eskisi olup son derece itinalı yazılarak göz alıcı bir surette

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

imal edilmiş olan H yazmasıdır. Burada karşımıza çıkan, ihmalkâr bir müstensihin günahları değil, daha o tarihte dili eskimiş bulunan eseri çağa uydurmak ve aynı zamanda devrin daha yüksek olan üslup taleplerine uygun surette güzelleştirmek hedefini güden bilinçli bir edebi uyarlamadır. Daha sonraki yazmaların hiçbirisi bu uyarlamaya dayanmamaktadır ki bu da eserin daha 15. yüzyılın ortalarından önce yaygınlaşmış olması gerektiğine işaret eder.

Neşre Esas Alınan Yazmalar

Bu neşir, esas itibariyle *B* yazmasını esas almakta, *B*'deki eksiklikler ise *H* yoluyla tamamlanmaktadır. Budapeşte yazmasının seçilmesi, aşağıdaki mülahazalara dayanarak vuku bulmuştur: 1) günümüze gelmiş en eski yazmadır; 2) tarihlidir; 3) itinayla yazılmıştır, okunaklıdır, tamamen harekelidir ve birkaç leke ve eksik haricinde iyi muhafaza edilmiştir; VÁMBÉRY'nin *Alt-osmanische Sprachstudien* adlı eseri için kullandığı yazmadır.

Eksiklerin tamamlanması için *H* yazması kullanılmıştır çünkü bu yazma da gayet eski, güzel yazılmış ve iyi muhafaza edilmiştir. Metni ve muhtemelen istinsah tarihi bakımından da Budapeşte yazmasına pek yakın olan *L* yazması da kullanılabilirdi ancak bu yazma maalesef tarihsizdir. Ancak *H*'dan parçalar almak suretiyle edebi zevkin gelişimine örnekler vermek de faydalı olabilir. *

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

* Çalışmamız esnasında Andreas Tietze ile ben, Budapeşte Yazması'nda eksik olan sayfaları tamamlamak için İstanbul-Hamidiye değil İstanbul-Lâleli yazmasını almaya karar verdik. Bundan dolayı kullanıcı, hem faksimile cildinde hem de metin neşri cildinde eksik sayfaların İstanbul-Lâleli yazmasından (Nr 1698) verildiğini görecektir. Bu yazmanın bir bölümünde sayfa numaralanması bozulmuş olduğu için tekabül eden sayfaların bir çeşit konkordansını vermek mantıklı görülmüştür (bkz. İlgili bölüm).

Teşekkür

Metnin filolojik işlenişinin başlangıcından basılmasına kadar Türkoloji sahasındaki pek çok meslektaşımla arkadaşım bu çalışmayı ellerinden gelen hiçbir yardımı esirgemeyerek destekledi. Bundan dolayı Prof. Dr. Hatice Aynur, Prof. Dr. Sándor Fodor, Prof. Dr. Barbara Kellner-Heinkele, Prof. Dr. Werner Sundermann, Prof. Dr. Semih Tezcan, Prof. Dr. András Vizlekety ve Prof. Dr. Peter Zieme'ye candan teşekkür ederim.

Metin neşrindeki pek çok sorunu paylaşabildiğim Sn. Prof. Dr. İsmail Parlatır'a bilhassa teşekkür ederim. Kendisi bu çalışmayı gerçekten her bakımdan desteklemiştir.

Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nin Şark Yazmaları Koleksiyonu Bölümü Müdürü Sayın Bayan Dr. Éva Apor'a bu neşir çalışmasını çok çeşitli yönlerden desteklediği için bilhassa teşekkür ederim.

Bu ciltleri (daha önce Almanca olarak) basan ve şekillendirilmelerinde şahsen emeği geçen *Akaprint* şirketinin müdürü Sayın Bay László Freier'e bilhassa teşekkür ederim.

Macar Bilimler Akademisi bünyesinde tarafımdan yönetilen Türkoloji Araştırma Grubu'ndaki sevgili çalışanlarımın, yani Bayan B. Fahmi Sahla, Bayan Ilona Dorogi ve Bay Miklós Fóti'nin aralıksız yardımlarını şükranla yâd ediyorum. Burada maalesef yalnızca projenin başlangıç safhasında çalışmaya katılabilmiş olan Bayan Sz. Anna Horváth'ın adını da zikretmek isterim.

György Hazai

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

El Yazması

Oluşumu

Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nde muhafaza edilen yazmanın oluşumu hakkında söylenecek pek bir şey olmasa da bazı ipuçları bazı hipotezler ortaya konmasına imkân tanımaktadır.

Yazmanın şimdiki halinden, yani bazı eksikleri (bkz. Konkordanslar) olduğu gerçeğinden hareket etmeliyiz.

El yazısının dikkatli bir tahlili, mutlaka iki elin, hatta belki de üç elin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Varak 113.a.-122.b.'nin (19, hikâyenin sonu - 20.-21. hikâye) ikinci müstensihin elinden çıktığını kesinlikle söyleyebiliriz. Yalnızca el yazısının karakteri değil, metnin daha büyük olan kısmıyla karşılaştırıldığında tebarüz eden bazı imla hususiyetleri de buna işaret etmektedir. Esas kısım için karakteristik olan imla, kelime sonu ünlülerinin tam yazılmasından sıklıkla kaçınılarak bunların yerine harekeleme işaretlerinin konmasına (bizim transkripsiyonumuzda hep ünlü + $_0$ [a_0, e_0, $ı_0$, i_0, u_0, $ü_0$ olarak gösterilmiştir] bu metin alanında yalnızca yer yer rastlanır. *Kī* bağlacının yazılışında da göze çarpan tuhaflıklar vardır. Metnin geri kalanında bu kelime yazılışında alışılmış imlasından (*k.h.*) sapma olmazken burada sık sık *yā* ile yazılmaktadır (*k.y.*). Farsçadan alınma bazı kelimelerin de (mesela *pādişāh*) paralel olarak Türkçe telaffuza da Farsça telaffuza da göre harekelendiği dikkat çekmektedir. Bu alışkanlık, gerçi metnin başka yerlerinde de karşımıza çıkmaktadır ama bu sıklıkta belgelenmemiştir. Bundan başka bu kısımdaki bej kâğıt daha ince ve filigranlar da daha düzensizdir.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Müstensihin yazmanın bundan önce gelen kısmını bildiği anlaşılmaktadır zira kendi nüshasında bu kısmın yapısını (yazı yazılan kısmın boyutları ile satır sayısı) tamamen kopyalamıştır. Yalnızca çerçeve konmamıştır. Önceki kısımda başka sayfaların da (v.75-v.76.) eksik olduğunu bilip bilmediği sorusunu cevaplandırmak mümkün olamıyor. Buna mukabil yazmanın 153.a. ile başlayan ve belki de başka bir yazıcının elinden çıkmış olan sonraki kısmını bildiği oldukça kesindir. O, kendisi tarafından doldurulacak kısım için metni, tam da bir sonraki metnin devamına bağlantı yaratacak surette şekillendirmiştir. Bunu yaparken, 21. hikâyenin son satırlarının 123.a varağına düştüğünü de itinayla hesaba katmıştır. Reddadeleri de buna işaret etmektedir.

Metinde v.153.a.-v.172.b arasındaki eksikliğin, yazmayı ciltleyenin (belki de cildini yenileyenin) gözünden kaçmadığı bellidir. 27.-28. hikâyenin 42. hikâyenin sonuna veya onu takip eden şiirlerden sonra cilde eklenmiş olması düşünülebilir. (Şiirlerin yayınlanmasından vazgeçilmiştir. İki hikâyenin kopyası tıpkıbasım cildinde mevcuttur.)

Başka müstensihlerin de eserin hazırlanmasına katıldıkları, somut delillerle ispat olunmaktan ziyade sezilebilmektedir. Zira el yazıları büyük bir benzerlik arz etmektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Yalnız buna dair bazı ipuçları veren bir husus vardır ki bu da metnin bazı kısımlarında açık farklılıklar arz eden bölüm başlıklarının yapısıdır. Bu farklı teşkil usulleri aşağıdaki şekilde tasvir edilebilir:

www.tuba.gov.tr

Birinci Tip: *Ḥikāye-i* | Hikâyenin başlığı (=kısa tarifi) | *evvel* (~*düvüm*, *süvüm* vs.) Başlık hep bir satır işgal eder. Bu tip, 1.-9. ve 11. hikâye için karakteristiktir.

İkinci Tip: *Ḥikāyet-i dehüm ez ān <se> cüvān <ve> bīr ü duhter* (-i) *bādeşāh ü siyāh*. Burada da başlık bir satırı tamamen işgal etmektedir. Bu tip, yalnızca 10. hikâye için karakteristik olup müstensihin bir zühulü eseri meydana gelmiş olabilir.

Üçüncü Tip: İkinci tipin aynı metin yapısı, yalnız başlık bir şemse gibi bir çerçeveyle metin sayfasının ortasına yerleştirilir ve 1-4 satır uzunluğunda olabilir. Bu tip, 15.-19., 22., 24.-26. ve 29.-42. hikâyeler için karakteristiktir.

Dördüncü Tip: Başlık, üçgen bir çerçeve içerisinde kenardadır. Bu tip yalnızca 23. hikâyede görülmekte olup müstensihin bir ihmalinin eseri olabilir. Unutulan başlığı kendisi veya başka bir müstensih daha sonra kenara eklemiştir.

Yukarıda izah edildiği üzere, 19. ve 20. hikâyenin başka bir el tarafından ya-

zıldığı tespit edilebilmektedir. Her iki durumda da bölüm başlığının yapısı, 10. hikâyeninkiyle uyuşmaktadır.

Bölüm başlıklarının karşılaştırması, 1.-11. hikâyelerle 15.-19., 22., 23. (?), 24.-26. ve 29.-42. hikâyelerin başka bir müstensihin elinden çıktığını tahmin etmemize yol açmaktadır. Ancak bu hipotez, geçerli olduğu v.113.a.-v.122.b. (19. hikâyenin sonu-20.-21. hikâye) için olduğundan farklı olarak, başka yazı ve dil kriterleriyle doğrulanamamaktadır.

Tasvir (Şekil)

Solgun, yosun yeşili mıklepli deri cildin Osmanlı işi olduğu belli olup ön ve arka yüzünde beyzi, birer soğuk şemse vardır. Bu muhtemelen 19. yüzyıl işi olmalıdır, her iki iç kapaktaki tamir çalışmaları günümüze aittir.

Cüzler, Avrupa usulü cilde eklenmiştir. (Kurşunkalemle yapılmış) Avrupa rakamlarının kullanıldığı sayfa numaralamasına göre 216 varak, v.2'den itibaren (mürekkeple) yazılan Arap rakamlarının kullanıldığı hantal, kısmen iki veya üç kere yapılmış numaralandırmalarda her zaman kendi içerisinde tutarlı olmayanlar seçilebiliyor. Ayrıca bunlar kısmen [ciltleme esnasında] kırpılmış olduğundan eksiktir. Yazmadaki eksiklerden dolayı Avrupa rakamlarıyla yapılmış sayfa numaralaması, diğer numaralandırmayla uyuşmamaktadır.

Filigransız, kahverengimsi, mat parlayan, katı, kalın kâğıtta hatırı sayılır kir, küf ve su lekeleri, bol miktarda katlanma izleri bulunmaktadır, ayrıca epeyce kırpılmış yerleri vardır. Bilhassa 149. ve 216. varaklar arasında kırmızı mürekkep sudan kaynaklanan hasardan dolayı karşı sayfanın üst dış köşelerine bulaşmıştır. Siyah mürekkeple yazılmış nizami, baştan sona harekelenmiş nesih hattı mevcuttur. Münferit hikâyelerin başlıklarıyla manzum satırlar, tezyin noktaları ve çift pervazlı çerçeve kırmızı mürekkeple görülmektedir.

V.1.b.: itinayla resmedilmiş ve içine mavi zencirekler konmuş altın mürekkeple *Hāzā kitāb ferec ba'd eş-şidde* yazılı *unvan* ile, başlık sayfası başlığın sağ ve sol yanında mavi renkli altın zencirekli koltuklar bulunmaktadır. V.1.b. ve v.2.a.'da altın mürekkeple yapılmış çift pervazlı çerçeve vardır, bunu takip eden varaklarda bu, kırmızı mürekkeple yapılmıştır. V.113.a.-v.122.b.'de bu çerçeve hiç yoktur. V.1.a. ve v.216.b.'de yazı yoktur ancak (Magy[ar]. Akadémia Könyvtára) mührü bulunmaktadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

216 varağı kalın, bej renkli, pürüzleri giderilmemiş 16 varak takip etmektedir, bunlarda da filigran yoktur, ancak bunların daha sonraki bir tarihlendirilmesi gerekecektir. V.*16.a.*'da müstensih için düşünülmüş kurşunkalem bir mıstar görülmektedir. Kurşuni siyah mürekkeple yazılmış harekeli, fazla işlek olmayan ama okunaklı bir nesih hattı, başlıklar, manzum satırlar ve (çift pervazlı) çerçeveler mor mürekkepledir. Bunlar, *Ferec ba'd eş-şidde*'nin 27. ve 28. hikâyelerini ihtiva etmektedir.

Her iki kısımda da (v.1-v.216. ve v.*1.*-v.*16.*) varak boyutları yaklaşık 29 x 19 cm, yazı yazılan kısım da her birinde 23,5 x 14 cm olup 21 satırdır. Tamamlayıcı kısımda reddadeler eksiksizken v.1.-v.216.'da ekseri kırpılmıştır. Yaklaşık 66 sayfada eski reddadelerin izleri görülebilmekle beraber bunların, söz konusu sayfaları takip eden sayfaların tespitinde yardımları oldukça sınırlıdır.

Kâğıt blokunun kırpılması esnasında üst kenar, reddadelerin bilinçli olarak kırpıldığı izlenimini verecek şekilde, aralıksız olarak alt kenardan daha geniş bırakılmıştır.

Derkenarlar nadir olup (metin yazısında) yalnızca unutulmuş kısımların eklenmesine dairdir. Bunlar yazıcının düzeltmeleri olarak kabul edilmektedir.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Neşirde Uyulan Prensipler

Genel

Ferec ba'd eş-şidde, Eski Anadolu Türkçesi'nin en mühim mensur eserlerinden biridir. Böyle başı sonu kendi içinde ve kapsamlı bir eser, dil ve edebiyat tarihi araştırması için uygundur. Bugün bildiğimiz kadarıyla Türkçe tercümenin Farsça aslı mevcut değildir. Eserin bu neşirde kullanılan nüshası (Budapeşte Yazması), bu eserin bugün bilinen en eski versiyonudur. Ancak metnin daha 14. yüzyılda pek yaygın olmuş olabileceği hiçbir şekilde ihtimal dışı değildir (bkz. Giriş).

Bu neşrin ve metnin ilmî olarak işlenişinin hikâyesine dair bu ciltteki Önsöz ve Giriş'e bakınız.

Metnin verilmesinde filolojik bakımdan doğruluk prensibi ön planda tutulmuştur. Bundan başka metnin hikâye anlatan karakterine, yani metnin sık sık şifahi icralara (hikâyeler anlatılan akşamlar vs.) esas teşkil etmiş olması gerektiği hususu bilhassa dikkate alınmıştır.

Eserin hikâye anlatan karakterine gelince, seci üslubunun vasıtalarının anlatımın amaçlarına hizmet ettiği pasajların vurgulanmasına çalışılmıştır. Girintilenmiş veya ortalanmış metin parçaları, inşadın gereklerinin metni şekillendirdiği pasajlara işaret etmektedir. Metnin başka bir karakteristiği de, ana anlatıcının sık sık sözü bir başkasına vermesi, bu başkasının da anlatımın içerisine başka bir müstakil hikâye eklemesidir. Anlatılan hadisede bir sapmalar zincirinin olabilmesinden dolayı araya eklenen hikâyelerin birden fazla düzleminin olması mümkündür. Bu bağlantı hikâyeleri 'hiyerarşisi'ne, bu metin parçalarının başı ve sonunda bulunan hususi işaretlerle (→ |||| → ||| → |) dikkat çekilmiştir (bkz.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

mesela yazma v.56.a.9). Anlatımın yapısına sadık kalmak amacıyla, *dėyü*, *dėyüb* vs. ile başlayan dolaysız aktarılan konuşmaları içeren metin kısımları, tırnak işaretleriyle (“ ” → ‘ ’) belirtilmiştir.

Düzeltmeler

#...# işaretleri, yazmanın bu pasajlarda hasarlı olduğunu ve bu yüzden de metnin bazı kelimelerinin çoğu zaman paralel yazmalarla karşılaştırmak suretiyle yeniden vücuda getirilmesi mecburiyetinin hâsıl olduğunu gösterir. Tamamen okunaksız kısımlar, xxxxxx işaretleriyle belirtilmiştir.

Metnin mümkün olduğunca mühim bütün hususiyetlerini göstermek, ama aynı zamanda filolojik aparatın da yükünü hafifletmek için bazı cüzi düzeltmeler daha metnin verilmesi esnasında yapılmıştır. Bunun için şu işaretler kullanılmıştır:

( ) Varak ve sayfa bilgileri için. Kelime içinde parantezler, münferit harflerin bozuk yazılışına, diakritik nokta ve şedde işaretinin eksikliğine, bir diakritik noktadaki bir hataya, eksik hareke işaretinin (üstün, esre, kesre) eklenmesine, eksik harfin tamamlanmasına ve kelimedeki sair tamamlamalara dairdir (bkz. Tablo 2-6).

< > Metne ekleme teklifi (bkz. Tablo 7).

[ ] Atetez (silme teklifi) (bkz. Tablo 8).

[[ ]] Müstensihin kendisi tarafından silinmiş (bkz. Tablo 9).

⌜ ⌟ Üst im/Alt im (bkz. Tablo 10).

-v- Kısa tire işaretleri arasındaki metin kısmı, düşünce akışının tamamlanmasına işaret eder (Örnekler: 18.a.5-6, 21.b.16 vs).

Arapça Yazı Resminin Verilişi

Metnin verilişinde yazının değişen hususiyetleri büyük ölçüde dikkate alınmıştır. Bu bilhassa kelimelerin soneklerle beraber yazılması hususunda geçerlidir.

Farsçadan alınma kelimelerde de yazı resmine öncelik verilerek ‘analitik yazma usulü’nden vazgeçilmiştir. Örnekler: *beser*, *nāhaber*, *pürfitne* vs.

Bu prensibin tatbiki, bu sebepten dolayı birden fazla yazılışa rastlanılan bazı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Türkçe ifadelerde de görülebilir. Örnekler: *düzi*$_0$*vėrdüm* (26.a.10.), *ėrişi-gelür* (65.a.18.), *duru*$_0$*geldi*$_0$ (16.a.5.), *dėyüvėrdi*$_0$ (21.b.14.) vs.

Arapça terkiplere gelince, bunlarda basit beraber yazılış tercih edilmiştir. Örnekler: *āḫirülemr*, *fılcümle*, *vesselām* vs.

Eser, devrin lisani üslup ve kullanımına uygun olarak çok sayıda Arapça ve Farsça pasaj ihtiva etmektedir. Bunların her birine şu surette dikkat çekilmiştir: yerleştirilmiş Arapça ibareler « … » işaretleri arasında (Arap Dili ve Edebiyatı sahasında kullanılan transkripsiyonla), Farsçalar » … « işaretleri arasında (esasını Osmanlıcadaki Farsça kökenli unsurların fonetiğinin teşkil ettiği Türk Şarkiyatında kullanılan transkripsiyonla) gösterilmiştir.

Ünlü İlişkilerinin Verilmesi

Metnin verilişinde, bugün Osmanlı Türkçesi Araştırmalarında yerleşmiş bulunan âdete uyulmuştur: transkripsiyon esas itibariyle modern Türk alfabesine dayanmaktadır. Bazı yeni harflerin eklenmesiyle imla ve dil hususiyetlerinin görsel olarak vurgulanması hedeflenmiştir.

Elbette ünlü ilişkilerinin verilişinde aslına sadık kalmaya çalışılmıştır. Bilindiği gibi bu sahada karşılaşılan problemler az değildir.

Metnin verilişindeki hedefimiz, mümkün olduğunca fazla hususiyete dikkat çekmekti. Bazı durumlarda bu, yeni hususi işaretlerin de devreye sokulmasını icap ettirdi.

Devrin ünlülerinin durumu ancak belli bir dereceye kadar aslına sadık veya tam bir şekilde yeniden yapılandırılabilmektedir. Arap alfabesi Türkçe ibarelerin ünlülerini ancak noksan bir surette verebildiği için emin/güvenilir fonetik bilgiler elde etmek nadiren mümkün olmaktadır. Pek çok sorunun cevabı belki de asla verilemeyecektir. Bu da metni işleyeni doğru da yanlış da olabilecek hipotezler ileri sürmeye zorlamaktadır.

Her iki naşir de hipotezimsi bazı prensiplerde anlaşmıştı, bu yüzden de bunları metinde tutarlı bir şekilde tatbik etmeye çalışılmıştır. Bunlar her şeyden önce bugünkü dilde Arapça ve Farsçadan alınma kelimelerin telaffuzunda ses uyumu normlarından sapmalar görüldüğü yerlerde, bilhassa kelime sonundaki *l*- ve *k*- ünsüzlerinde (ancak *k*-, *ḳ*- ile gösterilmiştir) söz konusudur. Metni işleyenler, ses uyumuna istisna teşkil eden bugünkü telaffuzun daha sonraki yüzyıl-

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ların bir mahsulü olduğu, başka bir deyişle *Ferec ba'd eş-şidde*'nin bu yazmasının ait olduğu yüzyıl için Arapça ve Farsça'dan alınma kelimeler sahasında art damaksıl, yani ses uyumuna uydurulmuş bir telaffuzun karakteristik olduğu kanaatindeydiler. Bu kanaate dayanarak metnin transkripsiyonu, söz konusu yerlerde buna göre yapılmıştır. Örnekler: *ḥālda* (44.b.13), *ḥālıla* (44.b.15), *kemāla* (66.b.2); ayrıca: *zevḳde* (L.231.a.17, 196.b.11). Şu durumlarda da kök vokalizmine öncelik verilmiştir: *handeḳüŋ* (38.b.14), *helāka* (54.a.18).

Kök morfemlerinde son hecenin art damaksıl karakterini, bugün damaksıl olan son heceden sonra art damaksıl bir sonek varyantının bulunduğu yerler açıkça göstermektedir. Yazı yalnızca LİK, CİK, (E)REK, ACAK ve MEK'de bunun anlaşılmasına imkân tanımaktadır. Bundan dolayı metinde böyle kelimeler şu çevriyazıyla bulunmaktadır: *avratlıġa* (46.b.5); *bīcāralıḳ* (112.b.14); *helālzādalıḳda* (50.a.19, 51.b.2, 51.b.13), *ḫurramlıġıla* (71.b.16) vs.

Kısa ve art damaksıl karakteri sonekçe doğrulanan açık yazılmış *ı* ünlüsünün verilişinde ï işareti kullanılmıştır: *ādemïlıḳ* (37.b.12); *garïblıġa* (37.a.3); *ġarïm-lık* (73.b.1); *ḥarāmïlıḳda-n* (64.a.9); *sāḳï-lıġuŋuz* (69.b.5); *şādïlıḳlarıla* (44.b.3); zārïlıḳ[x] (34.b.5) vs.

Aynı ünlünün (kısa ve art damaksıl karakterli olduğu farz edilerek) açık yazılmadığı hallerde ise imlanın bu hususiyetine *ı* işaretiyle dikkat çekilmiştir: *zārılıġıla* (34.b.6), *zārılıġından* (62.b.3) vs.

Telaffuzun bu karakterine, yalnızca yukarıda zikrolunan soneklerin buna açık deliller sunduğu yerlerde hususi işaretlerle dikkat çekilmiştir. Yoksa böyle kelimeler 'translitere edilmiştir' (mesela *ādemī*, *zārī* vs.).

Alt im olarak yazılmış ₀ ile ünlünün açık yazılmadığına dikkat çekilmiştir. Devrin âdeti üzere bu imlaya bilhassa kelime sonunda son derece sık rastlanır. Bazı yazım hususiyetlerini göstermek için bu tanım kelime başı ve ortasında da kullanılmıştır.

i işareti, 'yaygın âdete göre' imlada açık yazılmış olması gereken bir *ī*nin beklendiği yerlerde kullanılmıştır.

ø işareti, fonetik (ünlü) tarihine dayanan Farsça *vāv+elif* imlasına işaret etmektedir (*vāv -i ma'dūle*).

Kelime sonundaki *i*nin *he+kesre* ile yazıldığı haller için (*ki* kelimesi istisnasız olarak böyle yazılmıştır) *ĭ* işareti kullanılmıştır.

Elif maḳṣūra için ~ (yani *ā̃*) işareti kullanılmıştır.

k̂, *ĝ* ve *ŋ̂* harfleri, müstensihin kendisinin *kef* harfinin üzerine üç nokta koyduğu – doğrusu nadir – hallere işaret etmektedir.

ń harfi ile *tenvīn* işareti tanımlanmaktadır.

tā marbūṭa için *ṯ (ţ)* kullanılmıştır.

Orijinal metinde harekeleme işaretlerinin tatbikinin zaman zaman tutarsızlıklar arz etmesinden dolayı münferit hallerde bunlara da açıklık getirmek icap etmiştir. Kelimeden sonra üst im olarak yazılan bir $_{-}$, eksik bir işaretin varlığına delalet etmektedir. Kelimeden sonra üst im olarak yazılan bir $_{+}$, fazladan yazılmış bir işaretin varlığına delalet etmektedir. Bir $_{x}$ işareti ise harekelemenin mühmel, hatalı veya sorunlu olduğuna işaret eder. Bu, müstensihin sıkça tatbik ettiğ çifte harekeleme için de geçerlidir.

Bazı hallerde ünlülerin tanımında *elif* ile *he* arasında sürekli bir git gel yaşandığı görülmektedir. Bu grafik farkın muhtemelen ses değeri bulunmamasına rağmen metnin verilişinde şu suretle dikkat çekilmiştir: *yā* (= y. elif) ~ *ye* (= y. h.), *mā* (= m. elif) ~ *me* (= m.h.). Başka bir örnek, (*hā*, *hāa* ve *hāa')*nın yazılışının verilişidir.

İmlanın bir hususiyeti de, *ī*nin kesre+sükûn terkibiyle gösterilmiş olmasının verilişinden vazgeçilmesidir.

*Hemze*li kelimeler müstensih tarafından sıklıkla hususi bir tarzda yazılmışlardır. Mesela *mesā'il* kelimesi *mesā'l* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususiyetin sistematik bir şekilde verilişinden de vazgeçilmiştir.

Bütün bu hallere örnekler için bkz. Tablo 11-18.

Farsça ödünç kelimeler sahasında, ilk harfi Orta Farsça'daki *ẖᵥ-* ya (*vāv-i ma'dūle* [yukarıya bkz.]) gidenlere, metnin az sayıda da olsa mühim olan delillerini/ipuçlarını açıkça ortaya koymak için bilhassa dikkat edilmiştir. Bu haller Tablo 19.a-19.e'de bir araya getirilmiştir.

Bazı hallerde müstensih, metnin dâhili bölümlenmesini küçük dairelerle belirginleştirmiştir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Yazma ve Filolojik İşlemenin Hususiyetlerini Gösterir Tablolar *

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hikâyelerin başlıklarının yapısına umumi bir bakış (Tablo 1)

Kullanılan parantezlerin işlevine umumi bir bakış (Tablo 2-9.a-b)

Kullanılan hususi işaret ve harflere umumi bir bakış (Tablo 10-16.a-b)

*ī*nin verilişine umumi bir bakış (Tablo 17)

İmlanın bazı hususiyetlerine umumi bir bakış (Tablo 18)

Farsça kelimelerde kelime başındaki *ḫ*^{v}- sesinin verilişine umumi bir bakış: *vāv-i ma*^{c}*dūle* vakaları (Tablo 19.a-e)

Tablo 1

(Hikâyelerin başlıklarının yapısına umumi bir bakış)

Tablo 2

(Diakritik işaretlerin yanlış kullanımının düzeltilmesi)

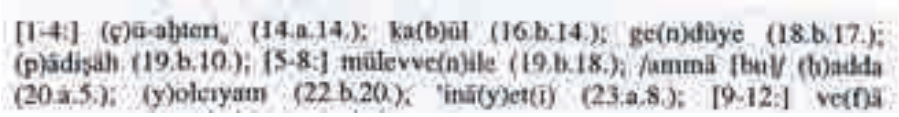

[1-4:] (ç)ü-aḫteri$_{u}$ (14.a.14.); ka(b)ül (16.b.14.); ge(n)düye (18.b.17.); (p)ādişāh (19.b.10.); [5-8:] mülevve(n)ile (19.b.18.); /ammā [bu]/ (ḥ)adda (20.a.5.); (y)olcıyam (22.b.20.); 'inā(y)et(i) (23.a.8.); [9-12:] ve(f)ā

* Verilen bilgilerin eksiksiz olduğu iddiasında bulunmayan tablolar için esas itibariyle Budapeşte Yazması dikkate alınmıştır.

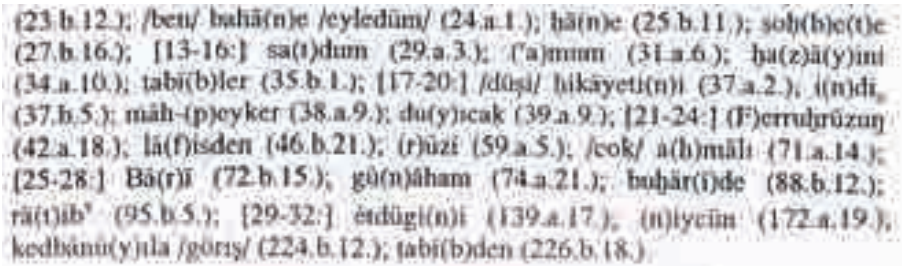

(23.b.12.); /ben/ bahā(n)e /eyledüm/ (24.a.1.); ḥā(n)e (25.b.11.); soḥ(b)e(t)e (27.b.16.); [13-16:] sa(t)dum (29.a.3.); ('a)mum (31.a.6.); ḥa(z)ā(y)ini (34.a.10.); tabī(b)ler (35.b.1.); [17-20:] /düşi/ ḥikāyeti(n)i (37.a.2.); i(n)di$_{n}$ (37.b.5.); māh-(p)eyker (38.a.9.); du(y)ıcak (39.a.9.); [21-24:] (F)erruḫrūzuŋ (42.a.18.); lā(f)isden (46.b.21.); (r)üzi (59.a.5.); /cok/ a(h)mālı (71.a.14.); [25-28:] Bā(r)ī (72.b.15.); gü(n)āham (74.a.21.); buḫār(ī)de (88.b.12.); rā(t)ib' (95.b.5.); [29-32:] ètdügi(n)i (139.a.17.); (n)iycün (172.a.19.); kedbānū(y)ıla /görış/ (224.b.12.); tabī(b)den (226.b.18.)

Tablo 3

(Diakritik işaretlerinin yokluğuna dikkat çekme)

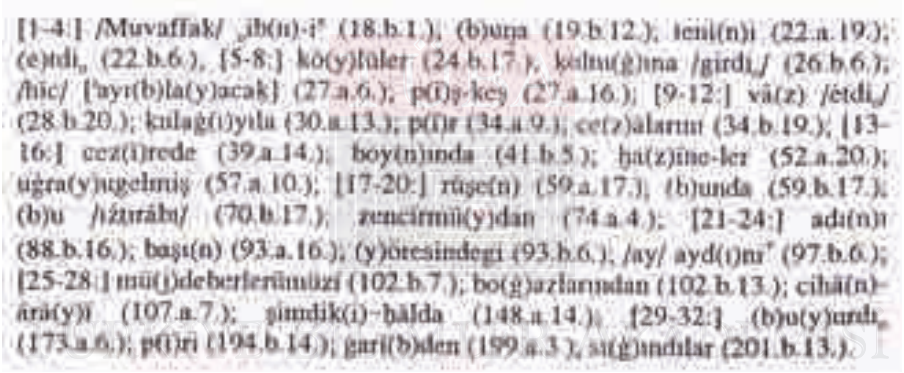

[1-4:] /Muvaffak/ ,ib(n)-i' (18.b.1.); (b)uŋa (19.b.12.); ieni(n)i (22.a.19.); (e)tdi$_{n}$ (22.b.6.); [5-8:] kö(y)lüler (24.b.17.); kolnu(ğ)ına /girdi$_{n}$/ (26.b.6.); /hic/ ['ayı(b)la(y)acak] (27.a.6.); p(i)ş-keş (27.a.16.); [9-12:] vā(z) /ètdi$_{n}$/ (28.b.20.); kulaġ(ı)yıla (30.a.13.); p(i)r (34.a.9.); ce(z)ālarını (34.b.19.); [13-16:] cez(i)rede (39.a.14.); boy(n)ında (41.b.5.); ḥa(z)ine-ler (52.a.20.); uġra(y)ugelmiş (57.a.10.); [17-20:] rüşe(n) (59.a.17.); (b)unda (59.b.17.); (b)u /ıżtırābı/ (70.b.17.); zencirmü(y)dan (74.a.4.); [21-24:] adı(n)ı (88.b.16.); başı(n) (93.a.16.); (y)öresindegi (93.b.6.); /ay/ ayd(ı)nı' (97.b.6.); [25-28:] mü(j)deberlerümüzi (102.b.7.); bo(ġ)azlarından (102.b.13.); cihā(n)-ārā(y)ī (107.a.7.); şimdik(i)-ḥālda (148.a.14.); [29-32:] (b)u(y)urdı$_{n}$ (173.a.6.); p(i)ri (194.b.14.); gari(b)den (199.a.3.); sı(ġ)ındılar (201.b.13.).

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Tablo 4

(Hareke işaretinin yokluğuna dikkat çekme)

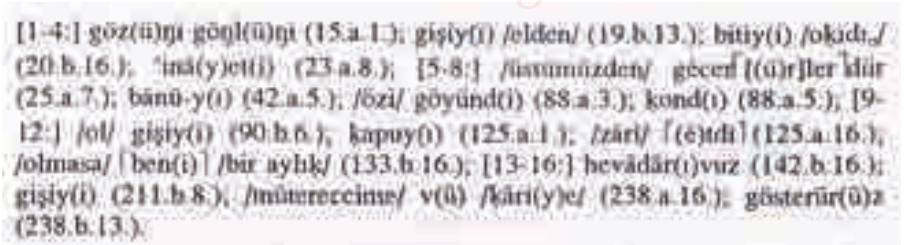

www.tuba.gov.tr

[1-4:] göz(ü)ŋı göŋl(ü)ŋi (15.a.1.); gişiy(i) /elden/ (19.b.13.); bitiy(i) /okıdı$_{n}$/ (20.b.16.); 'inā(y)et(i) (23.a.8.); [5-8:] /üstümüzden/ gècen [(ü)r]ler dür (25.a.7.); bānū-y(ı) (42.a.5.); /özi/ göyünd(i) (88.a.3.); kond(ı) (88.a.5.); [9-12:] /ol/ gişiy(i) (90.b.6.); kapuy(ı) (125.a.1.); /zāri/ [(è)tdi] (125.a.16.); /olmasa/ [ben(i)] /bir aylık/ (133.b.16.); [13-16:] hevādār(ı)vuz (142.b.16.); gişiy(i) (211.b.8.); /mütereccime/ v(ü) /kāri(y)e/ (238.a.16.); gösterür(ü)z (238.b.13.).

Tablo 5

(Eksik harflerin konması)

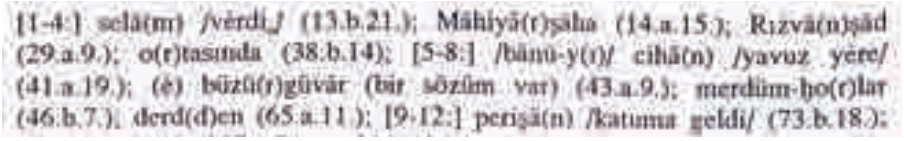

[1-4:] selā(m) /vèrdi$_{n}$/ (13.b.21.); Māhiyā(r)şāha (14.a.15.); Rızvā(n)şād (29.a.9.); o(r)tasında (38.b.14); [5-8:] /bānū-y(ı)/ cihā(n) /yavuz yère/ (41.a.19.); (è) büzü(r)güvār (bir sözüm var) (43.a.9.); merdüm-ḥo(r)lar (46.b.7.); derd(d)en (65.a.11.); [9-12:] perişā(n) /katuma geldi/ (73.b.18.);

cihā(n)-ārā(y)ī (107.a.7.); mekkā(r)lığıla (110.a.18.); mecrū(h) (111.a.17.); [13-16:] sō(z)i (111.b.8.); ġamküsā(r)lığ /ede-lüm/ (115.b.8.); tamā(m) /düzeniyle"/ (130.b.4.); büzü(r)g[g]-zāde-dür (131.a.9.); [17-20:] et(d)ürdüm (139.a.17.); et(d)iler (176.b.19.); ḳabū(l) /etmek/ (177.b.19.); /ḥalḳ ġarīv/ ot(d)u„ (186.a.3.); [21-24:] /erini/ ḳızla(r)ını (214.b.6.); ḳurtulmaz(m)ı„ (221.a.17.); sulṭā(n) (231.b.20.); mukdā(r)lu (232.b.10.); [25-28:] belü(r)tdüŋ (237.a.3.); şikā(t) (238.b.11.); yādigā(r) (241.b.21.); nāgā(h) (245.a.11.).

Tablo 6

(Kelimenin hatalı yazılması veya metnin hasarlı olması halinde tamamlanması)

[1-4:] o(turdı) (14.b.18.); "ukube(tın) (18.b.2.); (i)kindüyedegın (23.b.17.); (i)kindü(den)" (23.b.18.).

Tablo 7

(Metnin < > işaretleri ile tamamlanması)

[1-4:] melāhat <u> leṭāfetile (12.a.8.); cān <u> dil (15.a.4.); Müslim <ü> kāfirüŋ (15.a.19.); halāvet <ü> melāhat (15.b.10.); [5-8:] lezzet <ü> şehvetile (15.b.10.); be-ser <ü> çeşm (15.a.20.); be-ser <i> çeşm (21.b.4.); [9-12:] şudūr <u> a'yān (51.b.5.); gülāz <i> şidād (51.b.12.); fāzıl <i> kāmil (88.a.14.); [9:] ac <u> susuz (97.a.1.); /-/ sūret ü' cemāla. Weitere Beispiele s. im Text passim.

Tablo 8

(Naşir tarafından silinme)

[1-4:] bul[a]ar(a) (12.a.6.); söz[üz] (12.a.13.); Māhiyā[h-]ırşāh-ı (14.a.7.); güzel-lik[l]de (15.a.10.); [5-8:] /ḳullıḳ/ ede-gel[m]düm (24.b.1.); /bu/ gü[n]ını[d]cıuli„' (25.b.2.); otu[t]rdılar (27.b.6.); Sü[y]leymāndan (33.a.12.); [9-12:] şehzā[ye]deye (34.a.13.); ḳı[lu]luğına (35.a.19.); /ben/ gendözüm[i„] (37.b.15.); /içümüzden/ [ıme] /cıkma/ (39.b.9.); [13-16:] /şeyḫ/ [e] (58.a.21.); /bu/ söz[e]de-yiken (64.a.4.); saray[ı]lar (93.b.7.); ḳamusı[n] (125.a.17.) [Passim.]; [17-20:] Pādeşāh-[h]lar (128.a.11.); [şā'h[n]uŋ (130.a.1.); dergā[h]'ha (140.a.18.); şehzāde[']yiçün (145.b.19.); [21-22:] /gine/ [e] (148.a.13.); ya[y]vuz (239.b.13.); [sin] (239.a.1); [ḳu] (239.b.12.).

TÜBA TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Tablo 9.a-9.b

(Müstensihin kendisi tarafından silinme)

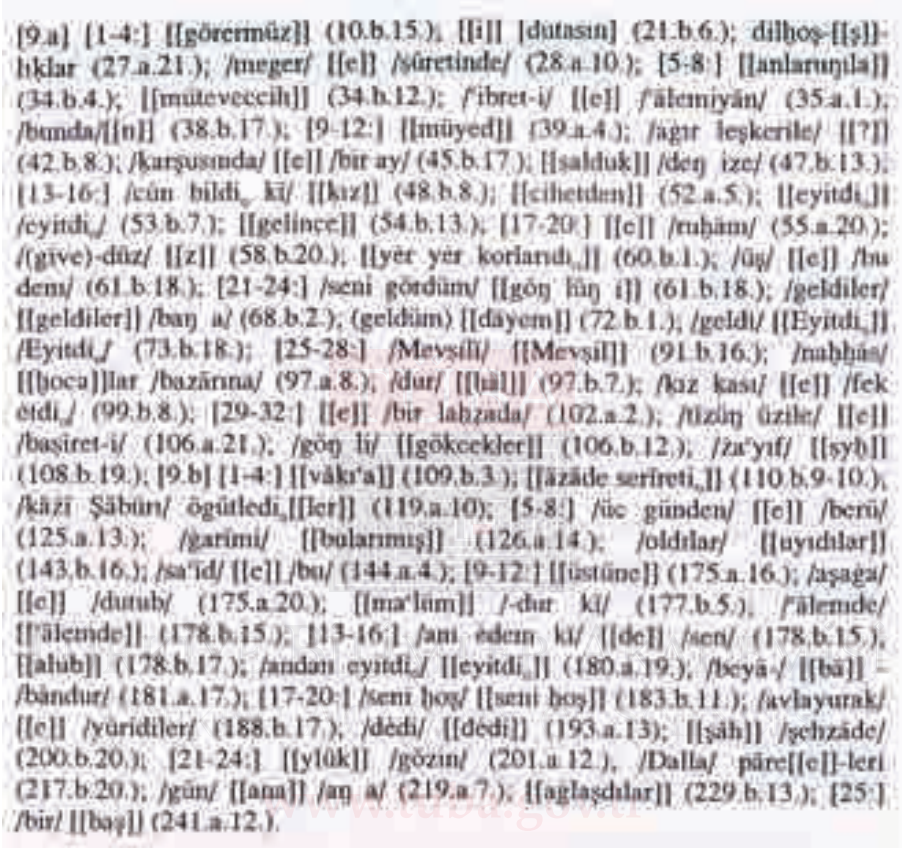

Tablo 10

(Üst im-Alt im)

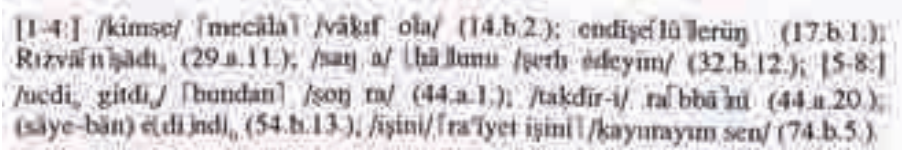

Tablo 11-13

(Alt im olarak ₒ işaretinin kullanılması)

Kelime başı (Tablo 11)

[1-3:] Muvaffak ₒib(n)-i' 'Adabān /ḳızınuŋ / (18.b.1.); Āṣaf ₒibn-i Berḫiyādur (33.a.8.); Süleymān ₒibn-i Dāvuduŋ (33.a.8.); [4-6:] 'Aliy ₒibn-ü Heysem (90.a.18.); [7-9:] Dār ₒibn-i 'Āmire (91.b.18.); 'Aliy ₒibn-i Heysem (95.b.6.), 'Abdullāh ₒibn-i Tāhir (103.a.15.); [10-12:] /meliki/ 'Āṣım ₒibn-i Ṣafvānıdı (141.b.16.); Ṣāliḥ ₒibn-i Ḥamīd (142.b.20.); 'Āṣım ₒibn-i Ṣafvāna (143.a.1.); [13-15:] Şehriyār ₒibn-i 'Abdullāh-am (221.b.5-6.); 'Abbās ₒibn-i 'Abdulmuṭṭalib-sin (225.a.6.); Sulṭān Maḥmūd ₒibn-i Nāṣırüddin Sebüktigin (230.b.7.).

Kelime ortası (Tablo 12)

[1-4:] ḫānū₀-mān (17.b.5.); ḫānū₀-mānuŋdan (23.a.13.); pāyı₀-māl₀ (43.a.12.); deme₀dek (61.a.1.) [5-8:] elikdüri₀gör (24.b.9.); duru₀gel (39.a.7.); ceki₀verdiler (39.b.16.); alı₀verem (70.a.4.)

Kelime sonu (Tablo 13)

[1-4:] gibi₀ (58.a.1.); söyledi (58.a.1.); Fazla₀ (13.b.16.); Kınnavca₀' (108.a.6.). Weitere Beispiele s. im Text passim.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo 14

(Diğer Hususi Harfler)

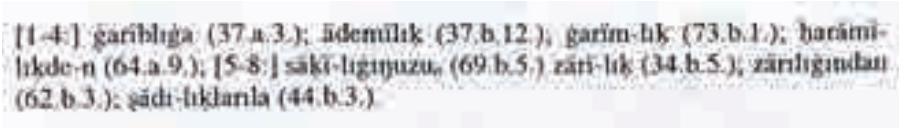

[1-4:] ġarīblıġa (37.a.3.); ādemīlıḳ (37.b.12.); ġarīm-lıḳ (73.b.1.); ḥarāmīlıḳde-n (64.a.9.); [5-8:] sāḳī-lıġıŋuzu₀ (69.b.5.) zārī-lıḳ (34.b.5.); zārılığından (62.b.3.); ṣādı-lıḳlarıla (44.b.3.)

Tablo 15

(Üst im olarak konmuş _⁻ ve _⁺ işaretleri)

[1-4:] sevdüginden' (27.b.16.); vèribimişimiş' (59.a.4.); bīṭūlihā' (105.a.5.); n-edeyin (134.a.2.); [5-7:] gècikem' (207.b.1.); /ne/ gişi-dür' (207.a.3.); (ceküb) cevürürdi₀ (236.a.10.); /yaġı/ görinecek (243.a.1.)

Tablo 16.a-16.b

(Üst im olarak konmuş _^{x} işareti)

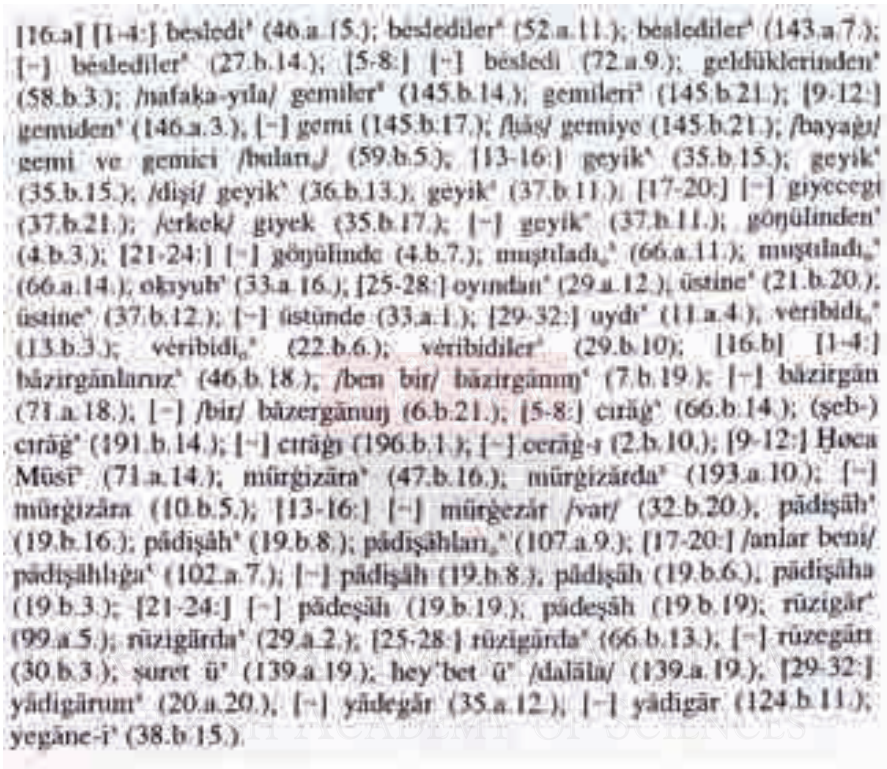

[16.a] [1-4:] besledi^{x} (46.a.15.); beslediler^{x} (52.a.11.); beslediler^{x} (143.a.7.); [~] beslediler^{x} (27.b.14.); [5-8:] [~] besledi (72.a.9.); geldüklerinden^{x} (58.b.3.); /nafaḳa-yıla/ gemiler^{x} (145.b.14.); gemileri^{x} (145.b.21.); [9-12:] gemiden^{x} (146.a.3.); [~] gemi (145.b.17.); /ḥāṣ/ gemiye (145.b.21.); /bayaġı/ gemi ve gemici /buları$_{o}$/ (59.b.5.); [13-16:] geyik^{x} (35.b.15.); geyik^{x} (35.b.15.); /dişi/ geyik^{x} (36.b.13.); geyik^{x} (37.b.11.); [17-20:] [~] giyecegi (37.b.21.); /erkek/ giyek (35.b.17.); [~] geyik^{x} (37.b.11.); göŋülinden^{x} (4.b.3.); [21-24:] [~] göŋülinde (4.b.7.); muştıladı$_{o}$^{x} (66.a.11.); muştıladı$_{o}$^{x} (66.a.14.); oḳıyub^{x} (33.a.16.); [25-28:] oyından^{x} (29.a.12.); üstine^{x} (21.b.20.); üstine^{x} (37.b.12.); [~] üstünde (33.a.1.); [29-32:] uydı^{x} (11.a.4.); vèribidi$_{o}$^{x} (13.b.3.); vèribidi$_{o}$^{x} (22.b.6.); vèribidiler^{x} (29.b.10); [16.b] [1-4:] bāzirgānlarız^{x} (46.b.18.); /ben bir/ bāzirgānuŋ^{x} (7.b.19.); [~] bāzirgān (71.a.18.); [~] /bir/ bāzergānuŋ (6.b.21.); [5-8:] cırāġ^{x} (66.b.14.); (şeb-) cırāġ^{x} (191.b.14.); [~] cırāġı (196.b.1.); [~] cerāġ-ı (2.b.10.); [9-12:] Ḫoca Mūsī^{x} (71.a.14.); mūrġizāra^{x} (47.b.16.); mūrġizārda^{x} (193.a.10.); [~] mūrġizāra (10.b.5.); [13-16:] [~] mūrġezār /var/ (32.b.20.); pādişāh^{x} (19.b.16.); pādişāh^{x} (19.b.8.); pādişāhları$_{o}$^{x} (107.a.9.); [17-20:] /anlar beni/ pādişāhlıġa^{x} (102.a.7.); [~] pādişāh (19.b.8.); pādişāh (19.b.6.); pādişāha (19.b.3.); [21-24:] [~] pādeşāh (19.b.19.); pādeşāh (19.b.19); rūzigār^{x} (99.a.5.); rūzigārda^{x} (29.a.2.); [25-28:] rūzigārda^{x} (66.b.13.); [~] rūzegārı (30.b.3.); ṣuret ü^{x} (139.a.19.); hey'bet ü^{x} /dalāla/ (139.a.19.); [29-32:] yādigārum^{x} (20.a.20.); [~] yādegār (35.a.12.); [~] yādigār (124.b.11.); yegāne-i^{x} (38.b.15.).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo 17

(*ī*nin verilişine dair tablo)

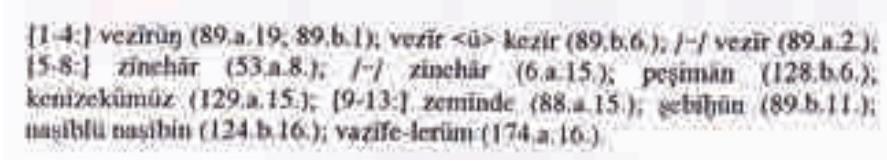

[1-4:] vezīrüŋ (89.a.19; 89.b.1); vezīr <ü> kezīr (89.b.6.); /~/ vezīr (89.a.2.); [5-8:] zīnehār (53.a.8.); /~/ zīnehār (6.a.15.); peşimān (128.b.6.); kenīzekümüz (129.a.15.); [9-13:] zemīnde (88.a.15.); şebīḫūn (89.b.11.); naṣīblü naṣībin (124.b.16.); vazīfe-lerüm (174.a.16.).

Tablo 18

(Yazımın bazı hususiyetlerine umumi bir bakış)

[1-4:] mā /daḫı ziyāde/ (118.b.19.); mā (üzüm), mā /incīr/, mā /rūmmān/ [mā] (245.b.20-21.); me /seksen/ al/ (127.b.6.); me /kd/ (183.b.17); [5-8:] hā (103.a.1; 103.a.2; 103.a.3; 119.b.21.); [9-12] haa (57.b.11; 123.a.15.); haā (123.a.16; 33.b.9); [13-16:] yā (126.b.20; 126.b.21.); /selām/ ye /korkudan olur/ yā (ta'madan) (105.a.9.); [17-20] hāy (124.a.19.); hāyı (98.a.2); hey (174.a.20.); heyi (101.b.4.).

Tablo 19.a-19.e

(Farsça kelimelerde kelime başındaki *ḫ*- sesinin verilişine umumi bir bakış: *vāv-ı maʿdūle* vakaları)

bihab s. hâb [R. 174: bihab; S. 217: bī-khwāb.]
bihevişten (cf. hiştendar) [BK. 85: hişten; S. 217: bī-hweshtan.]
‖ 19.a.1.‖ *bi-ḫeʷişten* 108.a.14
camehab s. hâb [S. 351: jāma'i khwāb.]
derhast [R. 285: derhast; S. 510: darkhwāst.]
derḫøst 34.a.10., 106.a.6., 139.b.19., 179.a.17.
derḫøstum 130.a.20.
dilhah [R. 299: dilhah; S. 532: dil-khwāh.]
dilḫʷāhlar 28.b.3.
gamhar [R. 383: gamhar; S. 894: gamkhwār.]
gamḫøre-ligi 182.b.16.
gamḫøriyam 212.b.10.
hâb [R. 428: hâb; S. 478: khwāb.]
bī-ḫevʷāb 176.b.1.
câme-ḫâbıla 30.a.6
câme-ḫâbların 74.b.11.
câme-ḫevāba 139.b.18., 215.b.5., 229.a.11 (s. ‖ 19.a.20. ‖)
câme-ḫovāba 8.a.14.
câme-ḫovāb-ı 217.a.17.
câme-ḫʷāb 62.a.16.
câme-ḫʷāb-ı 107.b.15., 109.b.15.
câme-ḫʷābda 110.a.10.
câme-ḫʷābdan 111.b.10.
câme-ḫʷāblar 4.b.8.
câmeḫʷāblarına 143.b.7.
ḫøbdan 72.b.10.
ḫʷāb 4.b.8., 174.a.11.
ḫʷāb-ı 24.b.18.

hah (cf. dilhah, hahnahah, kinchah, nikhah, özürhah) [R. 435: hah 2; S. 481: khwāh.]
ḫəh 192.a.21.
ḫəhānmışlar 58.a.6.
ḫovāhānam 48.b.9.
háher [R. 435: háher; S. 481: khwāhar.]
ḫəher 112.a.1., || 19.b.1 || 223.a.12
ḫəherden 68.a.7.
haherhoude [S. 481: khwāhar-khwānda.]
ḫəherḫunde-i 150.b.7.
hāhnāhāh [R. 435: hāhnāhāh; S. 481: khwāh u nā-khwāh.]
ḫəhnāḫəh 14.a.21.
han [R. 445 2: han; S. 480: khwān.]
ḫən 3.a.20., 4.b.15., 32.b.1., 50.b.6., 115.a.21., 115.b.4., 118.a.4., 118.b.7., 134.b.8., 150.a.9., 199.a.4., 217.a.15.
ḫān 29.b.1., 32.b.1., 53.b.19., 53.b.21., 134.b.8., 135.b.6., 137.a.14., 210.a.5., 211.b.14., 219.b.3.
ḫənı 57.b.2.
ḫönı 9.a.1.
ḫönından 57.b.2.
ḫənlardan 4.b.15.
hançe [R. 445: hançe; S. 481: khwāncha.]
ḫənçeler 115.b.1.
hanende s. nach hansalar
hansalar [R. 448: hánsálár; S. 481: khwān-sālār.]
ḫön-sālār 210.a.12.
|| 19.c.1.|| *ḫön-sālāra* 210.a.12.
hanende [R. 447: hanende; S. 481: khwānda.]
ḫənende-sine 124.b.2, 172.b.20.
ḫənende-ye 141.b.14
ḫovānende-sine 95.b.9.
har s. gamhar, helālhorlık, hunhar, merdūmhar, mirashar, şarabhar
har [R. 448 8: har; S. 479: khwār.] (cf. hor, horlık: passim.)
ḫər 73.b.1.
harī [D. 394: hārī; S. 480: khwārī (cf. S. 485: khwurī).]
ḫərī-yile 131.a.12.
hast [BK 320: hāst; S. 480: khwāst.]
ḫəst 237.a.3.
hastar [BK 320: hástār; S. 480: khwāstār.]
ḫəstār 133.a.6.
ḫəstāra 173.b.16.
ḫəstārlarından 173.b.16.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ḫastārlıġına 134.b.3.
ḫastārlık 132.b.13., 135.a.20.
ḫāstār-ı 134.a.2.
helālhorlık [S. 427: halāl-khwur.]
helāl-hōrlıġınuŋ 192.a.21.
heviş [D. 445: liiş; S. 490: khweş.]
hevişler 210.b.5.
hıştendar/hıştendarlık (cf. bihevişten) [D. 445: hişten; S. 490: khweshtan-dār.]
*ḫuvişten-dār** 106.b.13.
*hevişten-dārlık** 151.a.4.
hoca [R. 488: hoca, S. 479: khwāja.]*
ḫoca 8.a.1.*, 54.a.1.*, 71.a.14., 71.a.18., 71.a.20., 71.b.1., 71.b.2., 71.b.4., 71.b.9., 87.a.1., 90.a.19., 97.a.7., 97.b.20., 106.a.12., 106.a.14., 106.a.15., 106.b.2., 106.b.3., 106.b.4., 106.b.14., 107.a.8., 110.b.19., 113.a.4., 117.b.13., 117.b.21., 118.a.3., 118.a.6.*, 118.b.6.*, 118.b.9.*, 118.b.17.*, 118.b.18., 119.a.7., 119.a.9., 119.b.3., 119.b.21., 120.a.1., 121.a.8., 120.b.13., 121.a.14., 121.a.15., 122.a.19., 124.b.20., 126.a.3., 126.a.4., 126.a.10., 126.a.11., 126.a.12., 126.a.20., 138.a.12.*, 186.a.12., 193.a.6., 193.a.12., 211.b.16., 214.a.3., 216.a.13., 218.a.16., 221.b.9., 222.b.8., 230.b.15.*, 232.a.8., 232.a.11., 232.a.20., 232.b.13., 232.b.14., 233.a.7., 233.a.7., 236.b.10., 239.a.12., 246.b.11., 246.b.12., 246.b.12., 246.b.13., 246.b.18., 247.a.1., 247.a.3., 247.a.5.
ḫoca„ 53.b.5.*
ḫoca(-ı) 106.a.11., 106.a.12., 182.a.17.
ḫoca-ı 125.b.21., 182.a.11., 184.b.13., 186.a.12., 186.a.18., 186.b.21.
ḫocadan 178.b.14.

* Verilen bilgilerin sıklığından tabloda yalnızca bir kısmı verilmiştir. Yıldız işaretiyle belirtilmişlerdir.

ḫwca-lardur 119.a.13.
ḫwca-lıga 8.a.2.*
ḫwca-mı 113.b.5.
ḫwcaŋ 59.b.20.*, 223.a.3., 223.a.4.
ḫwcaŋam 178.b.15., 223.a.18.
ḫwca-nuŋ 7.b.17.*
ḫwca-sarāyıdı 121.a.12.
ḫocagān 25.b.15.
ḫwca-yıdı 233.a.18.
ḫwca-zāde 125.b.12., 210.b.7.
(ḫ)wcam 7.a.1.
ḫwcam 106.b.12., 113.a.2., 116.b.4., 177.a.4., 183.a.16., 184.b.1., 223.a.2., 223.a.20., 230.b.2., 246.a.16.
ḫwcamdan 209.a.4.
ḫwcam-dur 9.a.11., 54.a.2.
ḫwcamı 7.b.20.
ḫwcamı̧ 7.b.7.
ḫwcamıla 223.a.19.
ḫwcamuŋ 53.b.12., 184.b.4.
ḫwcanuŋ 90.b.8., 97.a.5., 118.a.5., 118.a.8., 126.a.19.
ḫwcası 184.a.17.
ḫwcasına 177.a.19., 184.a.18., 186.b.17.
ḫwcasındaḥı 184.a.16.
ḫwcaya 106.a.13., 106.b.6., 106.b.17., 193.a.5., 221.b.15., 222.b.9., 222.b.12., 246.a.10.
|| 19.d.1. || *ḫovāca* 23.a.18.*, 71.b.6.*, 71.b.13.*
ḫovāca-lar 32.b.15.*, 58.a.15.*, 58.b.2.*
ḫovācamıdı 53.b.10.*
ḫovācamuŋ 97.b.10.*
ḫovāca-ŋuzı 24.a.12.*
ḫovāca-sarāyıla 7.b.15.* (s. || 19.c.32 ||)

humhar [R. 493: humhar, S. 489: khūn-khwār.]

ḫū³n-ḫōr 64.a.1.
ḫū³n-ḫwr 139.a.15.
ḫūn-ḫwr-ıdı 7.a.17.
ḫūn-ḫōrdur 132.b.10., 133.a.1., 133.b.2., 134.a.10.
ḫūn-ḫwre 11.b.19.

ḫūn-ḫørilıḳda	70.a.10.
ḫūn-ḫørlardan	125.b.3.
ḫūn-ḫørlıġını	67.b.12.
ḫūn-ḫovār	23.b.4.
ḫūn-ḫovārlardur	24.a.5.
kinehah [R. 666: kenehah; S. 1071: kīna-khwāh.]	
kīne-ḫøh	42.b.1.
Kuranhon [R. 686: Kur'anhan; S. 480: khwān.]	
Kur'ān-ḫōn	213.b.11.
Kur'ān-ḫønılıġıla	225.a.2.
merdümhar [R. 758: merdümhor; S. 1213: merdum-khwār.]	
merdüm-ḫør	124.b.3.
merdüm-ḫōrdur	228.b.6.
merdüm-ḫōrlardur	229.a.14.
merdüm-ḫø(r)lar-ımış	46.b.7.
merdüm-ḫōruŋ	229.a.13.
mirashar [R. 779: mirashar~mirashor; S. 1361: mīrās-khwār~mīrās-khwur.]	
mīrās-ḫovāre-lerüŋ	216.b.21.
nikhah [R. 887: nikhah; S. 1443: nek-khwāh.]	
nīk-ḫøhlar	133.b.19.
ōzūrhah [R. 912: ōzrhah; S. 840: 'uzr-khwāh.]	
‖ 19.e.1.‖ *'ōzrḫøhlıḳ*	122.a.20.
'ōzrḫøhlıḳlar	119.b.14.
'ōzūrḫøhlıḳ	14.a.2., 24.b.6., 27.a.17., 184.a.6., 194.a.4., 224.a.8.
'ōzūrḫøhlıḳlar	5.a.18., 23.a.20., 34.b.18., 51.b.16.
şarabhar [R. 1049: şarabhar; S. 739: şarāb-khwār~şarāb-khwur.]	
şarāb-ḫōrlar	212.b.15.
şarāb-ḫōrlıġa	92.b.7., 92.b.14., 110.a.9.
şarāb-ḫørlıġa	121.a.19.
şarābḫōrlıġa	237.b.20.
şarābḫørlıḳ	204.a.6.
şarāb-ḫōrlıḳ	210.a.6.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMA MERKEZİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. I

1. Hikâye (1b.16.)

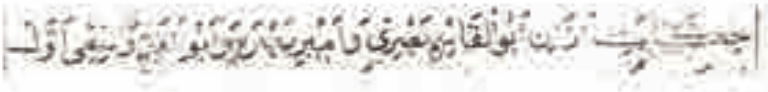

2. Hikâye (10.a.14.)

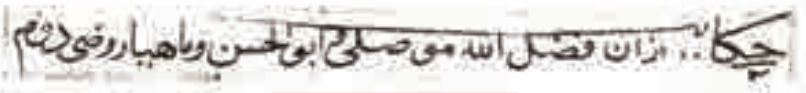

3. Hikâye (18.b.18.)

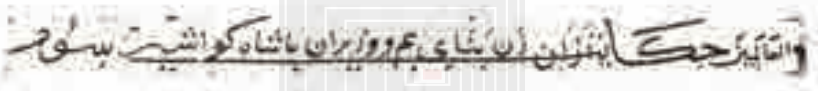

4. Hikâye (27.b.8.)

5. Hikâye (35.a.16.)

6. Hikâye (43.a.6.)

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

7. Hikâye (49.a.17.)

8. Hikâye (52.a.3.)

9. Hikâye (62.b.18.)

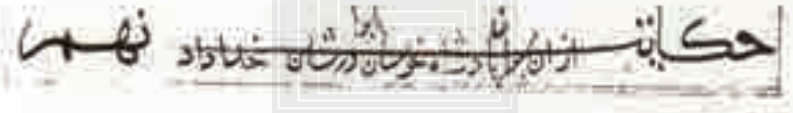

10. Hikâye (66.b.12.)

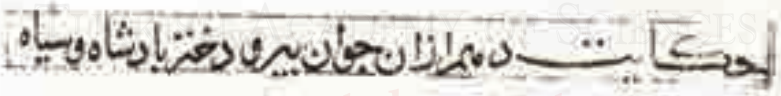

11. Hikâye (70.a.8.)

12. Hikâye: Budapeşte Yazması'nda eksik
13. Hikâye: Budapeşte Yazması'nda eksik
14. Hikâye: Budapeşte Yazması'nda eksik

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
www.tuba.gov.tr

15. Hikâye (87.b.15.)

16. Hikâye (90.a.12.)

17. Hikâye (95.b.9.)

18. Hikâye (103.a.20-21.)

19. Hikâye (105.b.8-11.)

20. Hikâye (113.b.21.)

21. Hikâye (117.a.21.)

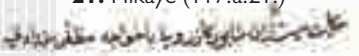

22. Hikâye (123.a.1-4)

23. Hikâye (124.b.2-6.)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

24. Hikâye (125.b.12-15.)

25. Hikâye (127.b.10-13.)

26. Hikâye (141.b.15-18.)

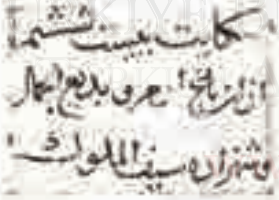

27. Hikâye:
Budapeşte Yazması'nda eksik

28. Hikâye:
Budapeşte Yazması'nda eksik

29. Hikâye (172.b.20-21.)

30. Hikâye (173.b.9-12)

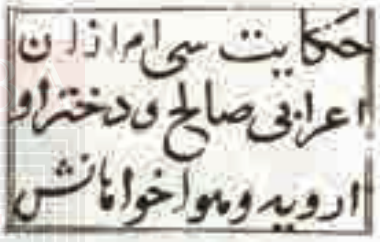

31. Hikâye (187.b.1-4.)

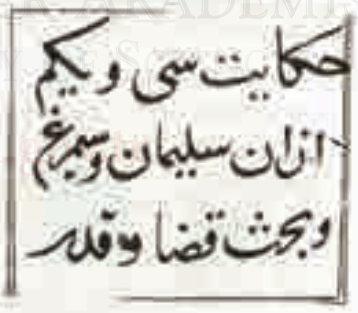

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

32. Hikâye (198.b.5-8)

35. Hikâye (226.b.4-7.)

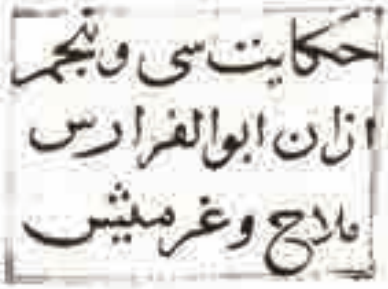

33. Hikâye (206.b.6-9)

36. Hikâye (230.b.7-10.)

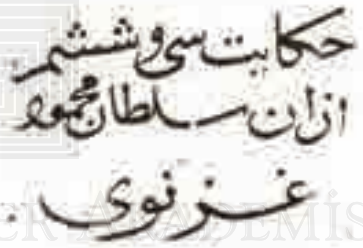

34. Hikâye (213.a.18-21.)

37. Hikâye (233.a.13-16.)

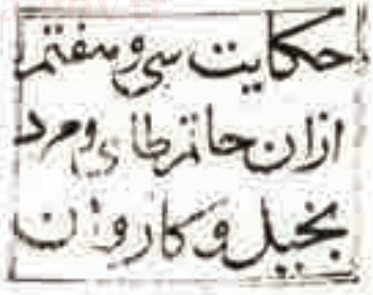

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

38. Hikâye (234.a.6-9.)

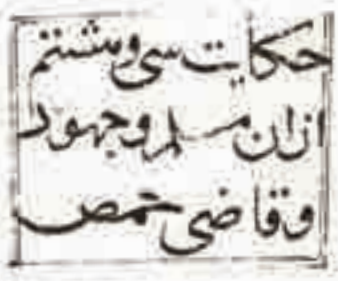

39. Hikâye (236.a.15-18.)

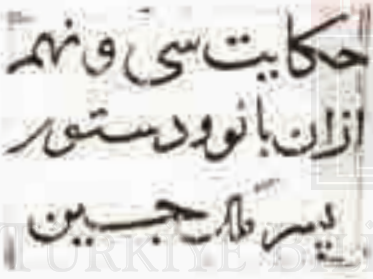

40. Hikâye (238.a.17-20.)

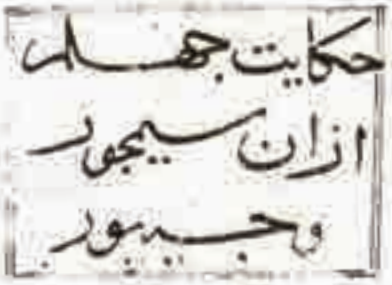

41. Hikâye (242.a.2-5.)

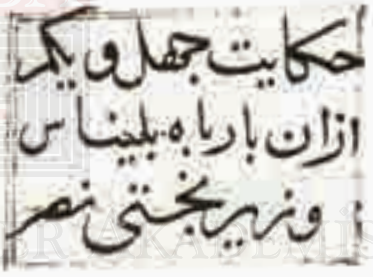

42. Hikâye (244.a.11-14.)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Tablo Nr. 2

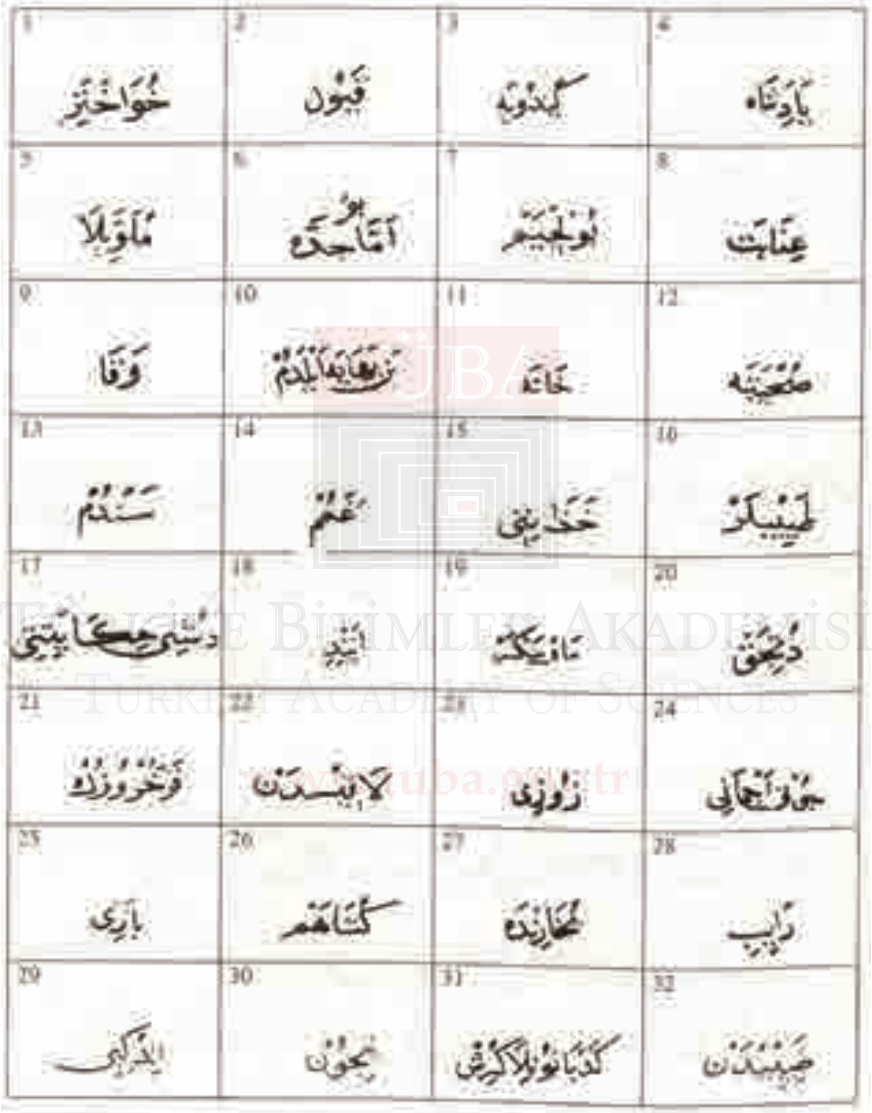

1 خواختر	2 قيول	3 گيدويه	4 پادشاه
5 ملوبلا	6 اما جده	7 بولجيم	8 عنايت
9 وقا	10 ن بهايه ايلدم	11 خانه	12 صحبته
13 سندم	14 غمم	15 خذانتي	16 طبيبلر
17 دشتي حكايتي	18 ايتدي	19 ماويكه	20 دتحق
21 فرخروزك	22 لاقيسدن	23 زوزي	24 جوق اجمالي
25 باري	26 كشاهم	27 مخازنده	28 رايب
29 ايدكبي	30 نجون	31 كدبانولا كرش	32 صيبيدن

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 3

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 4

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 5

1 سلاوردِ	2 ماهیا شاها	3 رضوا شاد	4 اوتاسنده
5 [illegible]	6 [illegible]	7 مردم خوالر	8 [illegible]
9 [illegible]	10 جها آرایی	11 مکالیلا	12 [illegible]
13 سوی	14 [illegible]	15 [illegible]	16 [illegible]
17 [illegible]	18 [illegible]	19 [illegible]	20 [illegible]
21 [illegible]	22 [illegible]	23 [illegible]	24 [illegible]
25 [illegible]	26 [illegible]	27 [illegible]	28 [illegible]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 6

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 7

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 8

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 9.a.

Tablo Nr. 9.b.

Tablo Nr. 10

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 11

TÜRK BİLİM TARİHİ ARAŞTIRMALARI
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 12

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 13

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 14

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 15

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 16.a.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 16.b.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 17

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 18

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 19.a.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 19.b.

1 خُوَاهَرْ	2 خُوَاهَرْدَنْ	3 خُوَاهَرْ خُوَانَدِهْ	4 خُوَانَا خُوَا
5 خُوَانْ	6 خُوَانْ	7 خُوَانْ	8 خُوَانْ
9 خُوَانْ	10 خُوَانْ	11 خُوَانْ	12 خُوَانْ
13 خُوَانْ	14 خُوَانْ	15 خُوَانْ	16 خُوَانْ
17 خُوَنْ	18 خُوَنْ	19 خُوَنْ	20 خُوَنْ
21 خُوَنْ	22 خُوَنْ	23 خُوَنْ	24 خُوَنْ
25 خُوَنْ	26 خُوَنْ	27 خُوَانِي	28 خُوَنِ
29 خُوَنْدَنْ	30 خُوَانْلَرْدَنْ	31 خُوَانْلَرْ	32 خُوَنْ سَالَارْ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 19.c.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 19.d.

1 خواجه	2 پس خواجه	3 خواجه	4 خواجه‌لر
5 خواجه‌لر	6 خواجه‌لر	7 خواجه‌دی	8 مشتهی بو خواجه‌نك
9 خواجه‌کز	10 خوان خور	11 خوان خوار	12 خون خوارادی
13 خون خوردر	14 خون خوردر	15 خون خوردر	16 خون خوردر
17 خون خواره	18 خون خوارلغنده	19 خوان خورلردن	20 خون خوارلغنی
21 خون خوار	22 خون خوارلردر	23 کینه خواه	24 قران خون
25 قران خوانلغلا	26 مردم خوار	27 مردم خوردر	28 مردم خورلردر
29 مردم خوارلرامش	30 مردم خورك	31 میراث خواره‌لرك	32 بنك خواهلر

TÜRKİYE DİLİMİZ AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tablo Nr. 19.e.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Metin ve Filolojik Aparat

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Hāẕā kitāb Ferec baʿd eş-şidde

(1.b.) (1) Bismillāhirraḥmānirraḥīm.
(2) Şükr ve sipās Ḫudāya kĭ
yaradıcıdur mekānı,
yürüdicidür zemānı ve zemānı̲yānı,
ḳānūn-ı (3) ḥikmet üzerine düzüci-dür cihānı,
cihānı̲yān-icün ezici-dür nebāt-ı iḥsānı,
uyarıcıdur (4) nūrı vu nārı,
doyurıcı-dur mūrı vu mārı.
Ervāḥuŋ eşbāḥuŋ ḥuṣūlı adından,
miftāḥuŋ (5) fütūḥuŋ vuṣūlı murādındaṅ.
Kerīm-dür kĭ keremi bī-nihāyetdür,
raḥīm-dür kĭ raḥmeti bī-ġāyetdür.
Vėricidür[x], (6) muṭlaḳ vėrdügi kesilmez,
baydur kĭ vėrmekden ḳayd yėmez.
Yaratdı꜀ ḫalḳı irādetile,
taḳdīr ėtdi꜀ herbirinüŋ (7) rızḳını ḥikmetile.
Gėceye ẓulmet donın geyürdi꜀ sübāt-ı firāş,
gündüze güneş żiyāsın buyurdı꜀ rufāt-ı maʿāş.
Gök (8) yüzini müzeyyen eyledi cırāġ-larıla,
yėr yüzini rūşen eyledi bāġlarıla.
«Laysa ka-mi̲ṯlihi šay'un wa-huwa-s- (9) -samīʿu-l-baṣīru».
Hem ṣadhezārān hezār minnet aŋa kim
ḫalḳınuŋ mihterini bihterini,
Muḥammed-i Muṣṭafā(y1꜀)[1] (10) peyġāmber vėrbidi꜀
hidāyetile delāletile,
maḫsūs eyledi vaḥyıla risāletile.
Rūzi̲꜀ ḳıldı aŋa ulu (11) aṣlı, ulu ferʿi,
yüritmek buyurdı꜀ aŋa laṭīf dīni, şerīf şerʿi.
Ammā baʿdehu bu bir ḥikāyet- (12) -nāme-dür kim
anı uʿlemā-y1꜀ fużalā ve ḫükemā-y1꜀ ʿuḳalā cemeʿ ėtmişlerdür,
ve anda te'dib(-i)[2] ḫulḳ yolına (13) #gitmiş(ler)dür#.[3]

••••••••••

[1] F.[I.a].13. | H. [1.].8. | L.1.b.10: sic.
[2] F.[I.b].3: *tehẕīb-i*. | H.1.b.11. | L.1.b.13: *te'dīb-i*.
[3] F.[I.b].3: *gitmişler*. | H.1.b.12: sülūk e*tmişlerdür*. | L.1.b.14: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ḳırḳ-iki ḥikāyet üzerine mebnī-dür
kĭ herbiri(n)den aŋlanan ʿibret maʿanī-dür,
tā herkĭ bunı (14) oḳıya, yā işide,
gūşı evṣāf-ı ḥikmetdeń behre-lü,
ve hūşı eṣnāf-ı maʿarifetden zehre-lü ola.
(15) «wa-mā-t-tawfīqu illā min ʿindi-l-lāhi
niʿma-l-Mawlā wa-niʿma-l-muʿīn, Allāhu
waliyyu-t-tawfīqi tabāraka-l-lāhu
rabbu-l-ʿālamīn».

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1

(16) »Ḥikāyet-i evvel

ez-ān[*-i*][4] *Ebūlḳāsim-i Baṣrī ve emīr-i Baṣra ve Ebūlfeṯḥ-i Vāsiṭī*«

(17) #ᶜUḳalā-yı₀ kühen# ve nuḳalā-yı₀ saḫun eyle rivāyet ėtmişler kim cün nevbet-i <ḫilāfet>[5] *Hārūn-ı Reşīd*e yėtişdi₀, **(2.a.)** (1) mesned-i ḫilāfet anuŋıla ārāste ve bīrāste oldı, luṭf <u> kerem elini acdı, ᶜālem ü[x] ᶜālemiyāna (2) devlet ü[x] saᶜādet niṣārını sacdı, ᶜadlı vu inṣāfı şiᶜār-ı rūzigār ėdindi, ve cevr <ü> (3) ẓulm tozından yėr yüzi anuŋ luṭfı₀ yaġmurıyla yundı₀. Anuŋ cümle-i feżāyilinden biri buyıdı₀ kim (4) bir ᶜāḳıl fāżıl <ı> muḥterem muḥteşem, muḥsin müşfiḳ, (m)üdeḳḳiḳ[6] muḥaḳḳıḳ muvaffıḳ gişiy(i) vezīr ü müşīr (5) ėdinmişdi₀. Her işde anuŋ rāyını gendü rāyına żamm ėdüb devlet <ü> saᶜādet atına binmişdi₀.

(6) Anuŋ adı *Fażlu*[7] *bin Rebī*ᶜ-idi,
bāṭılda kör ü ker-idi,
ammā ḥaḳda baṣīr ü semīᶜ-idi,
(7) dāyimā emīrelmü'minīn
Hār[*n*]*ūn*uŋ eyü işi-ne muvāfaḳat ėderidi,
yatlu ḥālına muḫālefet (8) ėderidi₀.
Ve bu *Hārūn-ı Reşīd*üŋ ᶜādeti₀ buyıdı₀
kim ḫalāda vu melāda,
bīgāne vü āşinā,
cāhil <ü> (9) dānā
dėmezidi,
ḳatlarında gendözini₀ ögeridi₀,
'Dār-ı düniyāda buŋa mānend ehl-i kerem vardur'
dėyene (10) sögerdi₀.
Fażl anuŋ bu ḥālına inkār ėderidi,
ammā maṣalḥaticün sükūtı iḫtiyār (11) ėderidi.

İttifāḳ bir gėce bu ḥāl vāḳiᶜ olduḳda *Fażl* eyitdi₀:

[4] Ms. sic. Cf. passim.
[5] F.[III.a.] 4: sic. | H.3.b.13: id. | L.4.a.15: sic.
[6] F.[III.a.] 9: sic. | H.3.b.6. | L.4.b.2: om.
[7] Ms. sic. (Cf. 2.a.10 sqq.).

"Ė bergüzīde(-i)[8] Yezdān
ve ė (12) serdefter-i [d] şāhān!
Gendözüŋi medḥ ėtme!
Memdūḥ-sın, meddāḥ olma!
Ḳo seni ayruḳlar (13) ögsünler,
yavuzlıġuŋ söyleyeni anlar dögsünler!"
dėdi.

Hārūn-ı Reşīd[e][9] bu sözden ḳaḳıdı$_{o}$: (14) "Yėr yüzinde saḫāda ʿaṭāda, bez-de kerem-de benüm gibi$_{o}$ kim vardur?" dėdi. *Faẓl* eyitdi:

(15) "Ė mefḫar-ı ḫaṣ uʿām
ve ė maẓhar-ı kerem üˣ inʿām!
Baṣra şehrinde ʿavāmdan bir yigit (16) ḳopmışdur.
Adı *Ebūlḳāsım-ı Baṣrī*-dür.
Ṣadhezār *Ḥātim* ü *Cevne*[10] anuŋ ḳatında degmez.
(17) *Cevne* himmetine nisbet kelek-dür.
Felek gören anı$_{o}$ eydür:
<'Ne>[11] kerīm melek.'
Mülūk-ı cihān eger {yıllar}
(18) ġāşiye-sini omuzlarına götüreler,
yaḳına$_{o}$ olmaya kĭ kul(l)ıġı şarṭını$_{o}$ yėrine getüreler"
dėdi.

Hārūn (19) eyitdi$_{o}$:

"Ol~ḳadar bilmezmisin kim
pādeşāhlar ḥużūrında kem üˣ bīş söylemek
revā degüldür,
(20) her sözde mubālaġa ėtmek
sezā degüldür.
Eger pādeşā[hā]h bu sözüŋ aşlını teftīş (21) ėdüb
ġavrına yėterse,
sözüŋde ḫaṭā dutarsa,
ve bu sözi dėyenüŋ ḳanını yėre dökerse,
(2.b.) (1) ḥān-ümānınıˣ ḫarāb uˣ yebāb ėdüb
yėrine arpa ekerse,
nėcedür?"
dėdi.

Faẓl eyitdi$_{o}$:

"Ė pādeşāh tefaḫḥuṣ (2) eylesün,
ḫilāf çıḳarsa, ne söylerse, söylesün!"
dėdi.

Ḫalīfe ḳaḳıdı, bedenine ḳaplan (3) derisin gėyürdi, *Faẓl ʿibn-i Rebīʿ*yi$_{o}$[12] zindāna buyurdı. Durdı$_{o}$, bu melāletile *Zübeyde*, ḫātūn-ı āḫiret ḳatına (4) girdi. *Zübeyde*

[8] F.1.a.3. | H.4.a.4: sic. | L.4.b.9: id.
[9] F.1.a.5: sic. | H.4.a.6: om. | L.4.b.11: sic.
[10] F.1.a.8: *Hātem v(e) Cüvne* (sic!). | H.4.a.8: om. | L.4.b.14: *Ḥātim veˣ Cevne*.
[11] F.1.a.10-3.10.b.1: sic. | H.4.a.8: om. | L.4.b.15: sic.
[12] F.1.b.2: *Faẓl bin Rebīʿyi$_{o}$*. | H.4.a.16: *Faẓl bin Rebīʿ-idi*. | L.5.a.4: Faẓl ʿibn-i Rebīʿ (yi).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
tuba.gov.tr

cün ḫalīfe'yi müşevviş gördi, eyitdi$_o$:

"Ė şem^c-i cem-i ümem!
Ė ma^{c}den-i saḫā vu kerem!
Ḫāṭır-ı (5) ^{c}āṭırıŋuz böyle melūl nedendür?
Küşteni$^+$ gişi sizi$_o$ böyle ėdendür!"
dėdi.

Ḫalīfe vezīr ḥareketindeń şikāyet (6) ėtdi, mācerāyı$_o$ ḥikāyet ėtdi. *Zübeyde Ḫātūn* eyitdi$_o$:

"Ė şehriyār-ı ^{c}ālem!
Ė fermān-dih-i benī *Ādem*!
(7) *Fāżl* ⌈^{c}ā⌉kıl u fāżıl gişidür,
ıṣlāḥ-ı mefāsid anuŋ işi-dür.
Yalanıla gendü ṣalāḥını
nėte (8) böyle fesāda vėreyidi,
bāṭıl üzerine dik-direş olub durayıdı?
Ḫalīfe buyursun,
vezīr (9) dürüst-destlik ėde,
ėdemezise, zendāna andan gide"
dėdi.

Hārūn eyitdi$_o$:

"Ė bānū-yı$_o$ bānūvānum!
(10) Ė cerāġ-ı şebestānum!
Bu derdüŋ dermānını ben gerek bilem,
bu işicün *Baṣra*ya ben varam gelem.
(11) Her söze bünyādmı olur?
Her gişi-ye i^{c}timādmı olur?
Gendü dīde(-i)[13] ḫaḳīḳatumıla
*Ebūlḳāsım*ı$_o$ ben varsam (12) görsem gerek,
anuŋıla anı bilmegicün
ben dursam otursam gerek.
Fażal yalan cıḳarsa,
(13) geldügümleyin$^-$ buyursam gerek,
anı zindāndan cıḳarub dārda işin ḳayursam gerek.
Gėrcek cıḳarsa,
(14) aŋa ^{c}ināyetler ḥimāyetler ėtsem gerek,
dayınduġı$_o$ yėrde dayanduġı$_o$ olub[14]
ri^{c}āyetler ėdüb
elini dutsam (15) gerek"
dėdi.

Ḫalīfe bir gün ṣabr eyledi, daḥı bir gün ḍon degşürüb yėl ayaḳlu ata binüb (16) yönini *Baṣra*-ya dutub gendözini yėksüvāra[15] mefḫar-ı sefer eyledi. Ḫalīfe cün *Baṣra* şehrine yėtişdi$_o$, (17) gördi$_o$ kim bāzār ucında bir kāravānsarāy var. Atı ol

[13] F.1.b.13. | H.4.a.21. | L.5.a.14: sic.
[14] F.2.a.1: *dayanduġı y(ė)rde dayanıduġı* (sic!) *olub*. | H.4.a.23-4.b.1: *dayınduġı yėrde ... dayanduġı olub*. | L.5.a.16-17: *dayınduġı yėrde dayınduġı olub*.
[15] F.2.a.4. | H.4.b.1: om. | L.5.b.1: *yeksüvāre*.

yaŋa sürdi. Kāravān-sarācı (18) ḫalīfe'yi bu heybetile gördi$_{o}$, derḥāl durdı$_{o}$, ḳarşu yüridi ḫidmet eyledi. *Hārūn* (19) eyitdi$_{o}$:

"Baba, kāravā(n)sarācı-mısın?
dėdi.

Ol eyitdi:

"Ārī! Sen dīn <ü> düniyā sırācı-mısın?"

Ḫalīfe (20) eyitdi:

"Bu uzun sözüŋ ipin uzat,
benümicün bir eyü ḫücre düzet!"
dėdi.

Baba derḥāl bir laṭīf naẓīf (21) ḫücre acdı$_{o}$, su sacdı$_{o}$, zīlū saldı, naṭ^{c} döşedi, yaṣduḳ getürdi. Andan *Hārūn* girdi$_{o}$ oturdı. **(3.a.)** (1) Baba ayaġın durdı$_{o}$ ḫidmet eyledi. Andaṅ ḫalīfe babaya bir altun vėrdi$_{o}$: "Bizüm icün ṭa^{c}ām gör!" dėdi. (2) Baba bāzāra vardı, eyü vü coḳ yiyecek aldı, ḫalīfe naẓarına getürdi$_{o}$. Ḫalīfe ol ṭa^{c}āmdan (3) loḳma aldı$_{o}$ yėdi. Bāḳīye-sini baba evine cekdi. Ol bilür kĭ ol vaḳta-dek ne aclıḳlar (4) çekdi. Andan ḫalīfe pīre eyitdi:

"Pīr baba, işitdüm kĭ
işbu şeherde bir oġlan (5) belürmiş[n],[16]
adı *Bulḳāsım-ı Baṣrī*-imiş.
'Mürüvvet bābında āyetimiş,
cüvānmerdlikde ġāyetimiş',
dėrler. (6) Rāstmıdur?"
dėdi.

Pīr eyitdi$_{o}$:

"Ė büzürgüvār-ı rūzigār!
Eger benüm yüz aġzum ola,
her aġızda (7) biŋ dilüm ola,
yıl-lar ʿömrüm ola,[17]
anuŋ saḫāveti ḫikāyetini ėdem,
biŋde birin şerḥ ėdemeyem!"
(8) dėdi.

Hārūn eyitdi$_{o}$: "Ol oġlanuŋ odası[nı][18] ḳandadur?" dėdi. Pīr eyitdi$_{o}$: "Ne vaḳat buyurur- (9) -saŋuz, ḫidmet ėdeyim göstereyim!" dėdi. Derḥāl baba delālet eyledi, ḫalīfe-yile *Būlḳāsım*uŋ (10) sarāyı$_{o}$ ḳapusına geldiler.

Hārūn bir eyvān gördi$_{o}$:
Keyvān-ṣıfat, rif^{c}atda bī-nihāyet;
bir meydān (11) gördi:
gėŋ-likde ṭūleń ve ʿarżań.
Anda coḳ ḫalḳ, āzād u bende
ol ḳapuya çoḳmış-lar,
(12) kesretde endāzeden çıḳmışlar.

Hārūn ilerü vardı$_{o}$, birisine eyitdi$_{o}$: "Ė birāder, *Būlḳāsım*a$_{o}$ (13) ḫaber vėr!

[16] F.2.b.1. | H.4.b.10. | L.5.b.11: sic.
[17] F.2.b.3-4. | H.4.b.12. | L.5.b.13: id.
[18] F.2.b.5. | H.4.b.13. | L.5.b.14: sic.

‘Ḳapuya bir ġarīb geldi꜀, diler kĭ ruḫ-ı ferruḫuŋı göre, bir laḥẓa ḳatuŋda otura’ ⌈dė⌉!” dėdi. Ol (14) gişi vardı, *Būlḳāsım*a peyġāmı꜀ degürdi. Ol āzāde-i mükrim, ol büzürg-zāde-i münᶜim derḥāl (15) durdı, ḳapuya çıḳdı꜀ ḫidmet ėtdi꜀, ḫalīfenüŋ elin aldı, eve girdi꜀, altun taḫt üzerine (16) tekellüf ėtdi꜀. Ḫalīfe taḫt üzerinde oturdı, dör⌈t⌉ yaŋa baḳdı꜀, sarayı꜀ temāşā eyledi꜀. (17) Gördi꜀ kĭ bunuŋ gibi꜀ ḫoş ve dil-keş sarayı꜀ gördügi yoḳ. Derḥāl *Cüvā(n)-ı*[19] *Baṣrī* buyurdı꜀ kim (18) yeşimden billūrdan mīnādan yāḳūtdan behremāndan yonulmış ayaḳlar ḍolu şarāblar, müferriḥ-{ler}, (19) tiryāklar ellerinde dutmışlar, gözleri ḳaralar, yüzleri aḳlar[20] getürdiler, çāşnī alub mihmān (20) eline sundılar. Şerbetler içilüb götrüliçek ḫøn evānī-si ẓuhūrınuŋ āvānı geldi꜀. ʿAcīb (21) ġarīb tabaḳlarıla ṣahınlarıla ṭaᶜām-lar cekdiler. Bavurçular la’l <u> yāḳūt saplu gezliklerile **(3.b.)** (1) et doġramaġa cökdiler. Mihmān ol niᶜmet-lerüŋ kes̲retinden leṭāfetindeń müteᶜaccib ⌈olub⌉ ve mütehayyir ḳaldı. (2) Ṭaᶜām yėmekden fārig̈ olıcaḳ taşt-u āfitābe-i zerrīne꜀ getürdiler, dest <ü> dehān yuyub zifir ḳoḳusın götürdiler. (3) Andan durdılar: *Būlḳāsım* ḳonuġuŋ elin aldı; bir sarāya daḫı vardı.

Elṭaf u eşref, enzeh ü enẓef.
(4) Ne ḳaṣr-ı ablaḳ, ne refref.

Buyurdı꜀: meclis-i[n] [21] bezm düzdiler; altundan gümişden, cevā[r]hirden nefāyisdeń (5) ol ḳadar ālet-i şürb getürdiler dizdiler kĭ vaṣfa sıġmaz. Ve ol ḳadar yaş u kuru yėmden (6) yėmişden, şekerden ü ḳamışdan ġarībüşşekl ve ᶜadīmülmis̲il sīni-lerile tebsi-lerile iḥżār (7) ėtdiler kĭ dėmege yaramaz. Ve ṣāḥib-ṭabᶜ muġannī-ler ḫoş-āvāzlar demsāzlar nevālar ve şahnālar[22] daḫı (8) nice nazüklükler cavḳ cavḳ cābecān oturub gösterdiler, dilleri ḳılları depretdiler ditretdiler, (9) neyleri söyletdiler, de(f)leri yıpratdı꜀(lar).[23] Bir ṣoḥbet bünyād oldı꜀ kim anuŋ gibi ṣoḥbet ḫalīfe ne (10) [ne] görmiş, ne işitmiş-dür. Bu es̲nāda <*Cüvān-ı*>[24] *Baṣrī* daşra çıḳdı꜀, tīz gėrü girdi, bir aġac getürdi꜀. Muraṣṣaᶜ, (11) ᶜacīb terşīᶜ: [25] özdegi gümişden, budaḳları altu(n)dan, yapraḳları yeşil zümürrüdden, yėmişleri dürlü (12) dürlü cevāhirden düzülmiş. Ve ol aġacuŋ üstünde ḳızıl altun-dan bir ṭāvus yasanmış, (13) mücevvef ici ḍolu müşk(-i) ḫāliṣī <vü> Tübbütī[26] tertīb ü terkīb olmış. Ol aġacı taḫt (14) kenārında ḳonuḳ naẓarında ḳodı. *Hārūn* anı gördi꜀, mebhūt oldı. *Cüvān-ı Baṣrī* (15) bir cıbuġıla ol ṭāvusı arḳuncaḳ başıra urdı. Hemāndem ol ṣūret-i bī-cān döndi, (16) eṭrāfından eknāfından müşk münte̲sir ü münteşir oldı; meclis muᶜaṭṭar <u> muᶜanber (17) oldı. *Hārūn* şecere’yi, şecerenüŋ muḥāsini temāşā ėd⌈e-d⌉uru(r)ken *Cüvān-ı Baṣrī* ol diraḫtı꜀ (18) götürdi꜀ aldı꜀, daşra gitdi. Ḫalīfe verhem oldı, göŋlinde eyitdi꜀: “*Faż̇al* yalancı- (19) -yımış” dėdi꜀. “Bir kimse bir ḳuru aġacı꜀ temāşā-yı꜀ mücerred ėtmege ḳomaya, aŋa mükrim ü[x] münᶜim (20) dėmege yaramaya.

[19] F.3.a.1. | H.4.b.21. | L.6.a.6: sic.
[20] F.3.a.3: id. | H.4.b.22. | L.6.a.7: *gözleri ḳara, yüzleri aḳlar*.
[21] Passim.
[22] Ms. sic. || F.3.a.13: *şehbâzları*. | H.5.a.8: om. | L.6.a.17: *şehnāzlar*.
[23] F.3.a.14: *biritdiler*. | H.5.a.9. | L.6.b.1: *yıpratdılar*.
[24] F.3.a.15-3.b.1: *Ebūlḳāsım(-ı) Baṣrī*. | H.5.a.10: *Cüvān-ı Baṣrī*. | L.6.b.3: *Baṣrī*.
[25] F.3.b.2-3: *ᶜaceb terż̇īᶜ*.| H.5.a.10: om. | L.6.b.3: *ᶜaceb terşīᶜ*.
[26] F.3.b.4: *müşk-i ḫāliṣ-i Tübbī* (sic!). | H.5.a.12: *müşk-i ḫāliṣ*. | L.6.b.5-6: *müşk ḫāliṣ Tübbütī*.

İşbunuŋ gibi ḫasīsicün gör benümile nèce sitīze èder. Üş *Baġdād*a (21) varam, saŋa ne ʿaẕāb èdem, göresin!" dèdi.

Ḫalīfe bu fikirde-yiken
Cüvān-ı Baṣrī icerü **(4.a.)** (1) girüb geldi,
bir oġlan getürdi$_{o}$
kĭ ruḫ-ı fer(r)ūḫınuŋ ʿaksı[n][27] güneş yüzini$_{o}$ tīre,
ʿaḳal gözini ḫīre (2) ètmiş;
geymiş ḳabā-yı$_{o}$ mülemmaʿ,
başına urmış külāh-ı muraṣṣaʿ,
elinde bir ḳadeḥ dutar,
laʿl-ı kānī[28] (3) pürşerāb-ı reyḥānī.

Cün taḫt öŋine geldi, baş ḳodı$_{o}$, yèr öpdi, cāmı ḫalīfeye (4) ṣundı. Ḫalīfe ġulāmuŋ ve cāmuŋ ḥalāvetinden melāḥatından, ẓarāfetinden ṭarāve{tinden} (5) ḍaŋa batdı$_{o}$. Aġac ve ṭāvus unudıldı, gözinden göŋlinden çıḳdı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Andan (6) ḫalīfe sundı$_{o}$, ġulām elinden cāmı$_{o}$ aldı$_{o}$ nūş ètdi, gèrü ġulāma vèrdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ (7) cām doludur. Aldı, gèrü icdi, icinde ḳaṭre ḳomadı, gèrü ġulāma vèrdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ kimse (8) ḍoldurmadın gèrü cām ḍoludur. Taʿaccüb ètdi, keyfīyetinden suʿāl eyledi. *Cüvān-ı Baṣrī* (9) yèr öpdi, eyitdi$_{o}$:

"Ė ḫudāvendi$_{o}$!
Bir feylesof-ı dānā
kemāl-ı kiyāsetile,
bürhān-ı firāsetile,
(10) vaḳtıla saʿatıla
bu cāmı$_{o}$ böyle düzmiş kim
ne ḳadar icindeki içilürse,
ye daşra (11) saçılursa,
boşalmaya,
şöyle ḳararında ḳala,
dāyimā ḍolu ola"
dèdi.

Ḫalīfe eyitdi: (12) "Ė māye-i neşāṭ u inbisāṭ! Hergèz basīṭ-i bisāṭ-ı zemīn ⌈ü⌉ zamānda[29] bu ṣūretlü ġulām (13) ve bu ṣıfatlu cām görilmiş degüldür" dèdi. Bir demden <*Cüvān-ı*>[30] *Baṣrī* oġlanuŋ eline (14) itişdı aldı, daşra kemişdi. *Hārūn*a bayaġı ġam u taḥassür ü tefekkür daḫı ziyāde (15) müstevlī oldı. Eyitdi$_{o}$:

"Delüdür olamı işbu gişi?
İstemedin getürür,
danışmadıń götürür.
(16) Yā daḫīldür,
yā baḫīldür"
dèdi.

[27] Passim.
[28] Cf. ms. 39.a.21. || F.4.a.2. | H.5.a.20-21. | L.6.b.15: id.
[29] F.4.a.12-13: *Eyitdi*$_{o}$: *māye-i nişāt-ı inbisāt*! *Hergiz basṭ-ı zemīnde ve zamānda ...* . | H.5.b.5: *... hergiz basīṭ-i bisāṭ-ı zemīn ve zamānda ...* . | L.7.a.7-8: *... eyitdi: Ė māye-i nişāṭ ve inbisāṭ*! *Hergiz basṭ-ı besāṭ-ı zemīn ve* [*ve*] *zamānda ...* .
[30] F.4.a.14: sic. | H.5.b.6. | L.7.a.8: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Bu endīşede-yiken *Cüvān-ı Baṣrī* girüb geldi. Bilesince (17) bir cāriye kĭ cemāl-ı bākemāl, güneşe yā 'Doġ' ye 'Doġdum' dėr, dürr ü gevherile ārāste, zer ü zīverile (18) bīrāste.

Ḫalīfe cün ol ṣanemüŋ
rūsını mūsını, ḳaddını ḫad(d)ını,
cemālını kemālını, (19) gūşını dūşını,
maḫberini manẓarını, sūretini ṣıfatını
gördi$_{o}$,
şīfte vü medhūş ve mebhūs
(20) ve müteredded ü şūrīde ve müteġayyir olub
eldeń vardı$_{o}$.

Andan ol cāriye geldi, ḫalīfenüŋ (21) taḫtı$_{o}$ öŋinde yėr öpdi$_{o}$ oturdı$_{o}$. Andan <*Cüvān-ı*>[31] *Baṣrī* işāret ėtdi$_{o}$: bir şeş-tār getürdiler kĭ **(4.b.)** (1) müretteb ü^{x} mürekkebidi ^{c}ūd u ^{c}ācdan, ṣandal u sācdań. <*Cüvān-ı*>[32] *Baṣrī* ol sāzı$_{o}$ ol cāriye-i demsāz (2) eline vėrdi. Cāriye zaḫme'yi evtāre ḫavāle ḳıldı. Herbir ḳıldan bir dürlü nāle belürdi$_{o}$. Ḫalīfe gördi$_{o}$, (3) daŋa ḳaldı, öŋdinkilerüŋ ḫayālı$_{o}$ göŋlinden^{x} ġāyib oldı. <*Cüvān-ı*>[33] *Baṣrī*ye eyitdi$_{o}$: "Ė gül-i (4) ḫandān ve ė cān-ı cihān! Küllį$_{o}$ kāyinātda ve cümle-i mevcūdātda bu ṣanem-i dil-nüvāz u (5) cān-güzāruŋ naẓīre-sini göz görmiş, ḳulaḳ işitmiş degüldür" dėdi. *Ebūlḳāsım* hemāndem (6) ḍurdı$_{o}$, bisāṭ-ı inbisāṭı$_{o}$ dürdi, dürdāne-nüŋ^{x} eline yapışdı aldı, daşra gitdi$_{o}$. Ḫalīfenüŋ (7) göŋlinde gör kĭ <ne>[34] endīşe-ler bitdi.[35] Derḥāl *Ebūlḳāsım* icerü girdi, gördi$_{o}$ kĭ ḳonuḳ (8) mest <ü> ḫarāb olmış, hem~daḫı vaḳt-ı ḫ^{v}āb olmış. *Ebūlḳāsım* fāḫir cāme-ḫ^{v}āblar döşedi, (9) ḫalīfe'yi yaturdı$_{o}$ uyıtdı$_{o}$. Başı ucında, ayaġı ucında altun ṣam^{c}idānlarıla kāfūrī vü (10) ^{c}anberī mūm-lar yandurdı. Ol gėce bu nev^{c}ile ḫalīfe rāḥat oldı. Cün ṣabāḥ (11) oldı$_{o}$, *Efrāsiyāb*-ı āfitāb serīr-i ezraḳ üzerinde oturdı$_{o}$, ^{c}ālemden ẓulmeti götürdi$_{o}$, *Ebūlḳāsım* (12) ḫalīfe ḳatına girdi, ḫalīfe'yi uyardı aldı, ḫammāma vardı, ḫam(m)ām[ı] [36] ḫidmetinüŋ hem (13) şerāyiṭini ādābını yėrine getürdi$_{o}$. Ḫam(m)āmdan cıḳıcaḳ mülūkāne aġır donlar getürdi$_{o}$. (14) Andan ḫalīfe'yi aldı, bir meclis-i ünse iletdi kĭ evvelki-lerden hezār derece (15) yėg. Oturdılar, bir ḫøn getürdiler. Bayaġı ḫønlardan yėg, ṭabaḳa ḫūb.[37] Ol gün gėrü (16) ^{c}ayş u ^{c}işret envā^{c}ıla müretteb ü merġūb.[38] Ammā *Hārūn*uŋ göŋlinde-n^{x} hevā-yı$_{o}$ diraḫt <u>[39] (17) ġulām u cām u dilārām(-ı)[40] nākām cıḳmaz. Anlaruŋ şevḳi ġalebe-sindeń

[31] F.4.b.8. | H.5.b.13. | L.7.a.15: id.
[32] F.4.b.9. | H.5.b.14. | L.7.a.16: id.
[33] F.4.b.12: id. | H.5.b.16: *Cüvān*. | L.7.b.1: id.
[34] F.5.a.2: om. | H.5.b.19. | L.7.b.5: id.
[35] F.5.a.6: om. | H.6.a.1. | L.7.b.9: sic.
[36] F.5.a.6-7: *... vardı, ḫıẕmetüŋ her şerāyıṭını yėrine getürdi*. | H.6.a.1: *... vardı$_{o}$, ḫammām ḫıẕmetinüŋ daḫı şerāyiṭin yėrine getürdi$_{o}$*. | L.7.b.9: *... vardı, ḫammām ḫıẕmetinüŋ hem şerāyiṭini yėrine getürdi*.
[37] F.5.a.9: om. | H.6.a.3: *biŋ derece ḫūb*. | L.7.b.11: *hezār derece yėg*.
[38] F.5.a.9: *Ol gün ^{c}iyş ve ^{c}işret envā^{c}ıla müretteb oldı*. | H.6.a.3: *Ol gün ^{c}ayş u ^{c}işret envā^{c}ıla müretteb ve merġūb*. | L.7.b.11: *Ol gün gėrü ^{c}iyş <ü> ^{c}işret envā^{c}ıla müretteb oldı*.
[39] Ms. sic.
[40] F.5.a.10: sic. | H.6.a.4: *... dilārām çıḳmaz*. | L.7.b.12: id.

ayruḳ nüzheye (18) z̲evḳile <baḳmaz>.[41] Bu aralıḳda *Bulḳāsım* durdı₀ ḫidmet eyledi. Andan eyitdi₀: "Ė büzürgüvār-ı şehristān-ı (19) kiyāset ve ė şāyiste-i cihāni̲yān-ī (c)ehān-ı riyāset![42] Bu şeherde ḳanḳı mahallede, (20) ḳanḳı duşda ḳonub-ḍurursız? Oda-ŋuz ḳanda-dur?" dėdi. Ḫalīfe eyitdi₀: "Ė biser-i <pürhüner>![43] [men][44] (21) Ġarīblerüŋ yėri kāravānsarādur. Ayruḳ ne yerleri ola?" dėdi. "Fülān kāravānsarāda **(5.a.)** (1) oluruz" dėdi. *Bulḳāsım* cün maḳām ḳanda-dur bildi, gėrü ḫidmete meşġūl oldı. Ḫalīfe (2) ʿaẓīm utandı₀, mütehayyar ḳaldı. Üc günden ṣoŋra eyitdi₀: "Ė miftāḥ-ı fütūḥ-ı rūḥ! İnʿām-ı (3) ʿāmuŋa coḳ zaḥmet verdüŋ. Ḫadsuz gişi-likler eyledüŋ, bizi ḳatı utandurduŋ. (4) İmdi₀ destūruŋıla zaḥmeti götürelüm!" dėdi. *Bulḳāsım* yėr öpdi, ʿöz̲ürler diledi, daş èşige- (5) -degin yalın ayaḳ gönderüçıḳdı. *Hārūn* odasına geldi, gördi₀ kĭ

ṣanduḳlardur (6) mefreşlerdür,
ḫayme-ler otāġlardur,
āzād <u> bende dapucı-lardur,
atlar ḳatırlar develerdür,
bu ḳāmūdan (7) ṣoŋra
ġulām-dur cām-dur şeştādur.

*Hārūn*ı₀ göricek ḍurdılar ḫidmet ėtdiler. Cāriye bir ṭomar (8) elinde <dutar>:[45] *Hārūn*a sunu-vėrdi. Sernāme'yi acdı₀, gördi₀, yazılmış kĭ: "Ė mihmān-ı ʿazīz! Bil kĭ ben seni (9) bilmezem kimsin, ne yėrden-sin. Bu bilmemek uçındań ḫidmetde taḳṣīr oldıysa, kerem ü (10) ʿāṭıfetüŋüzdeń maʿz̲ūr dutasız, ve bilesiz kim diraḫt u cām u ġulām u kenīzek naẓaruŋuz (11) düşelden berü sizüŋ olub-dururlardı. Ve bizüm ʿādetümüz oldur kim ḳonuġumuza bir nesnemüz (12) yarıcaḳ[x] ayruḳ bize yaramaz olur. Anları ḫażretüŋüze vėribüdüm[x]. Ve birḳac muḥaḳḳar tefārīḳ bile vėribüdüm. (13) Ol maḫdūm-ı büzürgüvāruŋ kereminden umaram kĭ ḳabūl ėdeler maʿz̲ūr dutalar red eylemeyeler." (14) Ḫalīfe cün nüsḫa'yı tamām oḳıdı, mażmūnını bildi, *Bulḳāsım*uŋ kereminden müteḥayyir ü (15) müteʿaccib oldı. Andan eyitdi₀: "Ṣadhezār raḥmet *Faẓl*uŋ nihādına kĭ bizi bunuŋ gibi (16) cüvānmerd(ile) mefredile[46] buluşmaġa bilişmege sebeb oldı!" dėdi.

Andan ḫalīfe ol esbābı (17) götürdi₀,
derḥāl *Baġdād*a iletdi.
*Faẓl*ı zindāndan getürtdi₀,
yanına oturtdı,
(18) ʿöz̲ürḫøhlıḳlar ėtdi,
*Bulḳāsım*ıla nėce muʿāmele olduġını
ḫikāyet eyledi,
ėtdügini (19) eyledügini vėrdügüni

•••••••••••

[41] F.5.a.11. | H.6.a.5. | L.7.b.13: sic.

[42] F.5.a.13: *Ė cān-ı cihāni̲yān-ı riyāset.* | H.6.a.6: om. | L.7.b.14-15: *Ė şehriyār-ı cihān*(*i*)*-yān-ı cihān*(*-ı*) *riyāset*.

[43] F.5.a.14. | H.6.a.7. | L.7.b.16: sic.

[44] F.5.a.14. | H.6.a.7 | L.7.b.16: sic.

[45] F.5.b.9: *Cāriye elinde bir ṭomār* ⌈*dutar*⌉. | H.6.a.14: *Cāriye, bir ṭomār elinde*. | L.8.a.6-7: *Cāriyenüŋ elinde bir ṭomār*.

[46] F.6.a.11. | H.6.b.5. | L.8.b.5: sic.

söyledi.

Fażl eyitdi$_{o}$: "Ė şehriyār! Ol āzāde-i nāmdār (20) hezār ol ḳadardur" dėdi. Andan *Hārūn* eyitdi$_{o}$: "Ḳāᶜide-i ḫusrevān ve āyīn-i pādeşā- (21) hān oldur kĭ eyülere eyülik ėde-ler. Bize daḫı ḥaḳ(ḳ)-ı vefāyı$_{o}$ ödemek gerek. Ġulāmı cāmı$_{o}$ **(5.b.)** (1) sen saḳla, diraḫt u kenīzeki *Zübeyde*-ye vėrelüm, ṣaḳlasun. Ḥāliye sen ḫazāyine^{x} gir, hīç ḥazīnede (2) bulınmayan nefāyisden bulduġuŋı al gel! *Baṣra* menşūrıyla *Bulḳāsım*a vėrbiyelüm, gitsün!" dėdi. (3) Vezīr eyitdi$_{o}$: "<Maṣlaḥat> görürseŋüz, şimdi$_{o}$ *Baṣra* begine biti yazalum: *Baṣra'*yı *Bulḳāsım*a sımarlasun, ḳullıġında oludur- (4) sun. Yarın inşāᶜallāh hedāyāyı$_{o}$, ḳamusını yaraḳlayub menşūrıla ben alam varam" dėdi. Ḫalīfe (5) maṣlaḥat gördi. Ol mūcebce *Baṣra* begine biti yazdılar gönderdiler. Cün ḳāṣıd nāme'yi (6) *Baṣra* begine iletdi$_{o}$, ol beg mektūb mażmūnına vāḳıf oldıysa, müteġayyir oldı$_{o}$. İci (7) ḳayġuyıla ḍoldı$_{o}$, n~ėdecegin bilmedi, cāresini bulmadı.

Bu begüŋ bir vezīri$_{o}$ varıdı.
Adı *Ebū-* (8) *lfetḥ-i Vāsıṭī*-idi.
ᶜĀlemde andan baḫīl ādemī-zād yoġıdı,
yavuz ḫūları coġıdı.
[*Bū*] (9) *Būlḳāṣım-ı Cüvānmerd*üŋ ᶜaẓīm düşmenidi.
Ol eyitdi$_{o}$:
"Ė emīr! Buyurursaŋ,
ben ḳuluŋ (10) bu işi ḳayurayım,
*Būlḳāsım*ı yitüreyim.
Mālını niᶜmetini al,
hāluŋda bāḳī ḳal!"
dėdi.

Emīr (11) eyitdi$_{o}$: "Tenine n~eylerseŋ, eyle, cānına yoḳama!" dėdi. Derḥāl ol vezīr-i bedfiᶜāl (12) durdı$_{o}$, birḳac gişiyle *Ebūlḳāsım-ı Cevā*(*nmer*)*d*[e][47] ḳatına vardı. *Ebūlḳāsım-ı Cüvānmerd* vezīr (13) geldüginden bildi$_{o}$ istiḳbāl ėtdi$_{o}$, iᶜzāz-ı tāmmıla vezīri$_{o}$ aldı$_{o}$, sarāya$_{o}$ girdi$_{o}$. Taḫt (14) üstünde oturdılar. Ṭaᶜāmlar cāmlar geldi, yemek içmek oldı$_{o}$. Dün yarasına- (15) degin ḳıyaḳı[48] ṣoḥbet ėtdiler. Bu es̱nāda vezīr-i nābekār mekre meşġūl oldı$_{o}$. Bir dārūsı (16) varıdı kim birazı bir gişinüŋ maᶜdesine düşse, teni uyuşurdı, aġac gibi$_{o}$ olurdı, (17) gören bir aylıḳ ölü sanurdı. Furṣat gözetdi$_{o}$, bir pāre ol dārūdan peyāleye ṣaldı, (18) *Cüvānmerd*e ṣundı. *Cüvānmerd* ol cāmı$_{o}$ icdi$_{o}$, derḥāl düşdi$_{o}$. Sarāyı$_{o}$ ḫalḳı (19) üstine üşdi$_{o}$. Vezīr ḍonını çāk eyledi, [e] yüzini gözini yėre sürtdi$_{o}$ ḫāk eyledi. (20) Vezīr ẓāhira mātem ṭutdı, bāṭına sevindi$_{o}$. Buyurdı$_{o}$: mālı esbābı ḫazīneye cekdiler. Bilmediler kim (21) yavuz toḫm ekdiler. Buyurdı$_{o}$: altundan bendüküşālarıla[49] sāc u ābnūsdan bir tābūt düzdiler, **(6.a.)** ol mażlūmı (1) ol tābūta ḳoydılar. Şehr ḫalḳı, zen ü merd, vaẓīᶜ ü şerīf, bay u (2) yoḫsul, ulu~ve kici cümlesi baş acuḳ, yalın ayaḳ *Būlḳāsım*uŋ sarāyı$_{o}$ ḳapusına (3) vardılar, ᶜazā vėrdiler, tābūtı götürdiler, gūristāndın~yaŋa yüridiler. Vezīr atasınuŋ (4) bir ulu gūrḫānesi

[47] F.6.b.7. | H.6.b.12: *Cüvānmerd*. | L.8.b.14: *Cevād*.
[48] F.6.b.9: id.. | H.6.b.14: *ḳıyaġı*. | L.8.b.17: *ḳ(ıy)aḳı*.
[49] Cf. ms. L.117.b.12, 91.b.7. || F.7.a.1-2. | H.6.b.20: *bendküşālarıla*. | L.9.a.6: *bendküşādlarıla*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

varıdı. Vezīr buyurdıₒ: tābūtıₒ anda iletdiler. Andan eyitdiₒ: "Ben bu (5) tābūtıₒ yère indürmezem, zencīrile aṣaḳoramˣ, dāyim gelürem, bunı görürem, göŋlümi (6) avıduram!" dėdi. Ḫalḳ bu sözi işitdiler aġlaş[t]dılar: "Sen bilürsin" dėdi-ler. Pes (7) *Ebūlfeṯḥ* buyurdıₒ: zencī(r)ler düzdiler, ol tābūtıₒ aṣdılar döndiler. Vezīr gitmedi, (8) başın [di] dizi üzerine ḳoyub melūl-şekl oturdı, ḳarşu aġladı, gögsin ötürdi. (9) Gėce ḥalvet olduḳda durdı, gürḫāne-nüŋ ḳapusını muḥkem yapdıₒ, andan tābūtıₒ indürdiₒ, (10) gövdeyiₒ çıḳardıₒ, ıssı suyıla yudıₒ ovdıₒ, ʿaḳlın getürdi. ⌈Andan⌉ bir arsalan⁺ (11) derisinden bükülmiş, sirkeyile südile terbiyet olınmış ḳamcı eline aldı, anu- (12) -ŋıla ol bīcāre'yi ⌈ol⌉ ḳadar dögdiₒ kĭ gėrü ʿaḳlıₒ zāyil oldıₒ. Andan gėrü tābūta (13) ḳoydı, zencīrile asaḳodı. Bu işi ėtdügine ʿaẓīm sevindiₒ durdıₒ, ḳubbe ḳapusını (14) [sını] berkitdiₒ, emīr-i *Baṣra* ḳatına gitdiˣ, sevinü sevinü aḥvālı bir bir söyledi. (15) Emīr eyitdiₒ: "Eyü eddüŋ,[50] ammā zinehār gey ṣaḳın, bu hāla kimse vāḳıf olmasun, bize (16) <nesne> gelmesün!"[51] dėdiₒ. Bular bu sözde-yiken "*Faż̧al* geldiₒ" dėyü ḫaber vėrdiler. Derḥāl (17) emīr ü vezīr, ṣaġīr ü kebīr, cümle şehreₒ ḫalḳı ʿazā donlarıyla ḳarşu çıḳdılar ḫidmet (18) ḳıldılar. *Faż̧al* gördiₒ kĭ bu ḫalḳ ʿazā donın geymişler; emīrden vezīrden "Ne ḫāldur" (19) dėyü ṣordıₒ. Aġlaşdılar. Emīr eyitdiₒ: "Buyruḳ yetişdüginleyin *Būlḳāsım* ḳatına varduḳ, (20) māl <ı> mülk-i *Baṣra*'yı aŋa teslīm eyledük. ʿAẓīm sevindiₒ, gėce gündüz ʿişrete meşġūl (21) oldıₒ. Bu gėce nāgāh ṣoḥbet icinde düşdiₒ, cān vėrdi" dėdi. *Faż̧al* bu sözi işidicek **(6.b.)** (1) donın yırtdıₒ, gūristān saru yortdıₒ.[52] *Ebūlfeṯḥ Faż̧l*ı gürḫāneye iletdi, tābūtı gösterdi. (2) *Faż̧al* çoḳ nevḥa ve zārī ėtdi, āḫīr emīr(-i)[53] *Baṣra*ya eyitdiₒ: "Biz bunda gelmekden ġaraż buyıdıₒ ki (3) *Būlḳāsımı* görüb anuŋıla müşerref olayıduḳ. Cün iş böyle olmış, dönüb ḳıṣṣā'yı emīrelmü'minīneₒ (4) aŋlatmaḳ vācib oldı" dėdi. Hemāndem *Baġdād*aₒ müteveccih oldı, *Būlḳāsım*uŋ vefātı ḫabereni (5) ḫalīfeye ḫaber vėrdi. Ḫalīfe bu fecīᶜ ü vecīᶜ ḫaberiₒ işitdüginleyin gendözini taḫtdan (6) aşaġa şaldı, ḫālı ḫarāb oldı. Üc gün gėce gündüz melāletden yėmedi içmediₒ. *Baġdad* (7) ḫalḳı cümlesi ḫalīfeye muvāfaḳat ėtdiler, *Bulḳāsım-ı Cevā*(*nmer*)*d*üŋ[54] yasın dutdılar. Her laḥẓa ḫalīfe elini (8) dizine ururdı: "İşbu vechile ādemī ölmek maᶜḳūl degüldür, bu işi tefaḥḥuṣ ėtmek gerekdür" dėdi. (9) Ḫalīfe bu resme yas dutduġı ḫaberiₒ emīr(-i)[55] *Baṣra*-ya yėtişicekˣ ḳatı ḳorḳdı, *Ebūlfeṯḥ*-den "Tedbīr nedür" (10) dėyü ṣordı. *Ebūlfeṯḥ* eyitdi:

"Tedbīr oldur kĭ
baŋa destūr vėresin,
ėrte varam
*Būlḳāsım*ı oŋad (11) gercekdeń öldürem
gelem, saŋa bildürem,
güvenesin sevinesin"

••••••••••

[50] F.7.b.1: *eyü varduŋ*. | H.7.a.8: *ėtdüŋ*. | L.9.b.2: *eyü varduŋ*.
[51] F.7.b.2: *... bize⌈nesne⌉gelmesün*. | H.7.a.8. | L.9.b.3: *bize gülmesün*.
[52] F.7.b.8: *yörendi*. | H.7.a.13: *yortdıₒ*. | L.9.b.9: *yüridi*.
[53] F.7.b.10. | H.7.a.14. | L.9.b.10: sic.
[54] F.7.b.15: sic. | H.7.a.18: id. | L.9.b.17: sic.
[55] F.8.a.2: id. | H.7.a.20. | L.10.a.2: sic.

dėdi.
Emīr: “Sen bilürsin!” dėdi. Vezīr anuŋ üzerine (12) cezm ėtdiₒ kĭ ėrte vara *Būlḳāsım*ıₒ öldüre.

İt(t)ifāḳ *Baṣra* nevā⌈ḥī⌉-sinde harāmīler varıdı.
Anlaruŋ ḳorḳusındań ḫalḳa (13) cihān dārıdı.
Ol gün kāravān urmışlar,
gėceˣ māl üleşmegicün gelmişler,
gürḫāneye girmişler,
(14) cırāġˣ yandurmışlar,
aṣlu tābūtı görmişler.
Derḥāl aşaġa indürmişler,
görmişler kĭ
bedr-i münīr (15) gibi bir yigit yatur,
ḫayāt rengi bāḳī.
Anı tābūtdan cıḳarmaġa ėtdiler.[56]
İttifāḳā cıḳardılar,
yėr üzerinde (16) ḳodılar,
cevresinde oturdılar:
“ʿAceb bunuŋ ḥālı ḥikāyeti,
renci şikāyeti
ne ola?”
dėdiler.

Nāgāh *Bulḳāsım* (17) deprendiₒ, andan iŋiledi, andan gözin acdıₒ, gėrü yumdı. Eyitdiₒ:

“Ė ẓālim-i bī-raḥm! Yigitligümüzi (18) esirge!
Ben bī-günāh-ı bīcāre-den ne istersin?
Öldürürseŋ bir uġurdan öldür, kurtılayım.
Bu ʿuḳūbete (19) döyemezem.
Öldürmezseŋ, ḳo gideyim,
ʿāfiyet aşına doyamazam”
dėdi.

Ḫarāmī-başınun özi göyindiₒ, #(eyi)tdiₒ#:[57] (20) “Ė yigit! Ḳorḳma, gözüŋ ac, bir seni ḫalāṣ ėdicivüz. ʿUḳūbet ėdici-lerden degülüz” dėdiler. Yigit #gö(zi)n#[58] (21) acdıₒ, eyitdiler: “Ne gişi-sin, bu ʿuḳūbete neden düşdüŋ?” dėdiler. Yigit eyitdiₒ: “Bir bāzergānuŋ #ḳulıydu(m)#. **(7.a.)** (1) Bir sucda bulındum, (ḫ)øcam beni bu aġar ʿazāb icinde giriftār eyledi” dėdi. Ve cün ḫarāmī-başı (2) bu yigidi ṣāḥib-cemāl u kemāl gördiₒ, “Bunı iledelüm, bir yėrde eyü bahāya satalum” dėyü fikir eyledi. (3) “Maşlaḥat-dur” dėdiler, ata bindürdiler, ḍaġ yolın dutdılar gitdiler, daġda bir maġara-ya girdiler, ḫasta’yı (4) bir oŋatca yėrde yaturtdılar. Gendüler hem yorulmışlardılar, yatdılar uyıdılar. Cün ṣabāḥ oldı *Ebūlfeṯḥ(-i)*[59] (5) *Ẓālim* durdı, edügine bir ḫancer-i ābıdār soḳdı, yalaŋuz gürḫāneye yöneldi, tā

[56] F.8.a.10: *çıkarmaḳ istediler*. | H.7.b.2. | L.10.a.9: *çıḳarmaḳ ėtdiler*.
[57] F.8.a.14. | H.7.b.6. | L.10.a.14: sic.
[58] F.8.b.2. | H.7.b.7. | L.10.a.15: sic.
[59] F.8.b.6: id. | H.7.b.11: sic. | L.10.b.4: id.

*Būlḳāsım*ı öldüre. Cün gürḫā{neye} (6) geldi, ḳapusını acuḳ buldı. İcerü girdi, tābūtı yėrde boş yatur gördi$_{o}$. Āh ėtdi$_{o}$, dīvāne oldı$_{o}$. Döndi$_{o}$, (7) emīr(-i) *Baṣra* ḳatına geldi ʿarż eyledi$_{o}$. Emīr ḳorḳdı$_{o}$: "N~ėdelüm? N~eyleyelüm? Ne ḳażāya oġraduḳ. Ḫalīfeye varur{sa},[60] (8) işümüz tamām-dur, ʿencāmumuz yaman encām-dur" dėdi. Andan durdılar, leşkerile gürḫāneye vardılar. Gördiler, çoḳ (9) <ḫalḳ>[61] izi var. İzlediler, dört yaŋa ḏaġılub gözlediler. Öyleyedegin ol ḏaġa ėrişdiler, ḥarāmī-lerile buluşdılar (10) uruşdılar, cümlesi(n)i *Būlḳāsım*ı bile dutdılar, yüreklerin ḏaġladılar. Yüzi şehre dutdı$_{o}$, arḳun arḳun (11) gitdiler. Şeher ḳatına varıcaḳ vezīr eyitdi$_{o}$:

"*Būlḳāsım*ı şehre iletmek olmaz.
Ḫalḳ anı severler,
yüzin görmege (12) ėverler,
şāyed ġulüv(v)-i ʿām ėdeler,
elümüzden alalar,
getüreler başumuza ḳażālar belālar.
Sen leşkerile (13) ḥarāmī-leri al, şehre ilet,
'Bularuŋicün cıḳduġıdı' dė!
Men bu oġlanı gėce bir köyde yėtürem,[62]
(14) işini bitürem.
Varavuz,
ḥarāmī-ler işini daḥı görevüz"
dėdi.

Emīr leşkeri ḥarāmī-leri aldı, şehre (15) geldi. Vezīr *Būlḳāsım*ı aldı. Gendüniŋ köyi varıdı, anda vardı$_{o}$, odasında ḳondı, (16) *Būlḳāsım*ı bir ḳuyuya bıraḳdı$_{o}$: "Ėrte işin görem" dėdi. Bu vezīrüŋ bir bedbaḫt oġlı varıdı. Hezār- (17) bār atasınca ʿavānıdı, ḫūn-ḫør-ıdı. Anı ḳu(y)u[yı$_{o}$][63] üzerine ḳodı. Bu kāfir yanına aġır (18) daşlar yıġdı, ḳarşu <durub> bir bir ḳuyuya bıraḳdı.[64] *Būlḳāsım*uŋ başına arḳasına doḳınurıdı. Cān (19) #açısından# bu yaŋa ol yaŋa ḳacarıdı, gėrü ṭaş zaḫmı şerbetin icerdi. Cün uyḳu vaḳtı$_{o}$ (20) geldi, ata oġul uyıdılar. *Bulḳāsım* cün biraz ṭaş yėmekden īmīn oldı$_{o}$, "İşbu ḳuyınuŋ (21) dīvārı$_{o}$, anı eşeyim,[65] yėrcügez olsun, icinde busayım, daş doḳınmasun" dėyü fikir ėtdi. **(7.b.)** (1) Dīvāra el urdı, gördi$_{o}$ kim yaşımış. Bir kemükile eşdi$_{o}$, gördi$_{o}$: dopraġımış, degül

••••••••••

[60] F.8.b: lac. | H.7.b.13. | L.10.b.7: sic.

[61] F.8.b.8: *... çoḳ ḫalḳ-ıdı, varub izlediler ...* . | H.7.b.14-15: *... çoḳ ḫalḳ izi buldılar. İzlediler ...* . | L.10.b.9: *... ḫalḳ izi var. İzlediler ...* .

[62] F.9.a.4: id. | H.7.b.19: *yaturam*. | L.10.b.15: id.

[63] F.9.a.5; 6-9: lac. | H.7.b.23: *Ol meʿlūnı$_{o}$ ol ḳuyı üzerine müvekkel ḳodı*. | L.11.a.1: *Anı$_{o}$ ḳuyu üzerine müvekkel ḳodı*.

[64] F.9.a.5: *... şehre geldi. Vezīr Ebūlḳāşımı aldı ...* (lac.!) (10) *kuyuya ... bıraġurdı. Ebūlḳāşımuŋ başına arḳasına doḳunurdı*. | H.7.b.20-23: *Vezīr Bulḳāşımı$_{o}$ aldı$_{o}$. Gendüniŋ köyi$_{o}$ varıdı. Anda varıdı$_{o}$, odasında ḳondı$_{o}$. Andan bir ḳuyu varıdı$_{o}$, anı aŋa ṣaldı$_{o}$, dünle ḫalḳ yatıcaḳ işin b(i)türem - dėdi$_{o}$. Ebūlfetḥüŋ bir bedbaḫt oġlı varıdı$_{o}$, hezārbār Ebūlfetḥce devletsüzidi$_{o}$, ʿavānıdı$_{o}$, eskiyā-yı$_{o}$ cihānıdı$_{o}$. Ebūlfetḥ ol meʿlūnı$_{o}$ ol ḳuyı üzerine müvekkel ḳodı. Bu kāfir yanına aġır taşlar ḳodı, ...* . | L.10.b.16-L.11.a.1: *Gendüniŋ köyi$_{o}$ varıdı, anda vardı, odasında ḳondı, Būlḳāsımı$_{o}$ bir ḳuyuya bıraḳdı. Ėrte işini görem dėdi. Bu* vezīrü *bir bedbaḫt oġlı$_{o}$ varıdı. Hezārbār atasınca ʿavānıdı, ḫun-høvārıdı. Anı$_{o}$ ḳuyu üzerine müvekkel ḳodı*.

[65] F.9.a.13: *dīvārını eşeyim*. | H.8.a.3: ⌈*dīvārını*⌉ *eşeyin*. | L.11.a.5: *dīvārını eşeyim*.

kĭ daşmış. Ḳazaraḳ (2) bir büyük delük açdı₀. Ötesinde bir ulu kā(r)i(z) aḳarımış; deşildi, ḳuyuya girdi, ḳuyu ḍoldı. (3) *Būlḳāsım* yüzmek bilürimiş: ayaġ urdı, ṣunuŋ aġzına geldi, ḥarām-zāde'yi uyur buldı boġdı, (4) ḳuyuya atdı, gendüyi₀ ḳuruya atdı₀ gitdi. Bilmedi ḳanda gitdi. Ṣabāḥ bir aġac dibine bir su kenārına (5) yètdi: armışdı₀ yatdı₀ uyıdı. Uyandı, gördi₀ kĭ ol menzile kāravān ḳonmışlar. Anlardan iḥtiyāṭ (6) ètdi. Anlar eyitdiler: "Yolcılaruz, bizden üşenme!" dèdiler. İstimālet vèrdiler, ḥüsninden müteḥayyir olub, "Ne gişi- (7) -sin" dèyü sordılar, *Bulḳāsım* eyitdi₀: "Bir bāzergānuŋ ḳulıydum. Ḥarāmī-ler kāravānumuzı vurdılar, ḥøcamı₀ öldürdiler, (8) beni soydılar, bu ḥāla ḳoydılar" dèdi. Kāravān-başı buyurdı₀: aŋa ḳumāş geyürdiler, ata bindürdiler, "Bizümile ol, (9) ḳatumuzda yavuz olmayasın" deyü buyurdılar. Gitdiler, bir mürġezāra yètdiler. Anda bir baġ gördiler: içinde bir ulu sarāy (10) var. Ol yörede kāravān ḫalḳı ḳondılar.

Meger *Baṣra* beginüŋ bir ṣāḥib-cemāl ḳızı₀ varıdı.
(B)aḫt <u> devlet[66] (11) anuŋıla yār-ıdı.

Baṣra havāsı vaḫīm olub ol ḳızuŋ mizācına münāsib olmaduġıcün ol bāġı, ol (12) [ol] sarāyı₀ ol yèrde düzmişlerimiş, ol ḳızı anda ḳomışlarımış. Ol ḳız ḳaṣardan kāravān ḳondugın (13) göricek bir ḫādıma buyurdı₀: "Var, şol kāravānuŋ re'īsinden bir iki pāre bèz getür, alalum!" dèdi. Ḫādım (14) re'īse geldi, peyġām degürdi, ḫaber bildürdi. Re'īs ṣandūḳ acdı₀, iki pāre melikī bèz çıḳardı, (15) *Bulḳāsım* eline vèrdi: "Ḫøca-sarāyıla bile var, ḳumāşı emīrzāde-ye ʿarż eyle; bahā vèrürse, al gel!" (16) dèdi. Ḫādım u ġulām ḫātūn ḳatına vardılar, metāʿı ʿarż ètdiler. Ol ḳız *Bulḳāsım*ı gördi, ḳumāşdaṅ (17) durdı, *Būlḳāsım*ıla kelimāta meşġūl oldı. Eyitdi₀: "È oġlan! Bu ḫøca-nuŋ kulımısın?" (18) dèdi. Oġlan eyitdi₀: "Ḳulı degülem" dèdi. Ḳız eyitdi₀: "Ṣāgirdimisin?" dèdi. Oġlan eyitdi₀: "Ṣāgird hem (19) degülem" dèdi. Ḳız eyitdi₀: "Pes bunuŋ eline neden düşdüŋ?" dèdi. Oġlan eyitdi₀: "Ben bir bāzirġānuŋ[x] (20) ḳulıydum. Ḫøcamı ḥarāmīler öldürdiler. Ben ḳacdum, ṣoŋra bunuŋ eline düşdüm" dèdi. Ḳız (21) oġlandan bu sözi işidicek ḫādımına eyitdi₀: "Bu oġlan bizüm ḳatumuzdan gitmek olmaz, **(8.a.)** (1) ḳumāşı issine ilet vèr!" dèdi. Ḫādım ḳumāşı issine iletdi. Ḫøca "Oġlan ḳanı?" dèyü sordı. (2) Ḫādım eyitdi₀: "Oġlan ḫøca-lıga èrişdi₀, siz başuŋuz aluŋ ḳacuŋ, yoḫsa artuḳcı ziyāna oġrar{sız}!" (3) dèdi. Kāravān ḫalḳı bu sözi₀ işdicek durdılar, ol~dem revāne oldılar. Bu yaŋa beg kızı dāyeye (4) buyurdı: "Oġlanı ḫücre-i ḫaṣ(ṣ)a ilet, ḳonuḳla, gökcek ḳullıḳ eyle, otursun, üş ben daḫı varam" (5) dèdi. Dāye oġlanı ʿizzetile ḳondurdı ḳonuḳladı. Andan ḳız gendözini bezedi, *Bulḳāsım* (6) ḳatına girdi, yanında oturdı. ʿAyşa meşġūl oldılar. Bir zamān yèdiler icdiler oynadılar. (7) Geldük ol yaŋa. Vezīr-ü bedbaḫt[67] uyandı, ḳuyu üstine geldi.

Ḫancer-i ābidār elinde,
herze- (8) -ler düşnāmlar dilinde.
Gördi₀ kĭ çāh pürāb olmış,
oġlunuŋ ḫālı ḫarāb olmış,
ölüb su yüzinde yüzer,
(9) ol yaŋa bu yaŋa gezer.

••••••••••

[66] F.9.b.12: *baḫt u devlet*. | H.8.a.14. | L.11.a.17: *baḫt ve devlet*.
[67] F.10.b.2. | H.8.b.8: *vezīr bedbaḫt*. | L.11.b.17: *vezīr-i bedbaḫt*.

Āh ėtdi$_o$, durdı$_o$, şehre gitdi$_o$, emīr-i *Baṣra* öŋinde dülbendini yėre urdı, (10) [dilbendini][68] aġladı: "Dermānsuz derde oġradum" dėdi. Derḥāl aġar leşkerile durdılar, ṣaḥrāya (11) vardılar, üc gün gėce gündüz gezdiler. *Bulḳāsım*dan nişān bulmadılar, ümīd kesüb gėrü şehre döndiler. (12) İt(t)ifāḳ-ı ġarīb beg ḳızınuŋ bāġına oġradılar ḳondılar. Ḳıza ḫaber oldı. Ḳız *Bulḳāsım*ı bir yėrde (13) gizledi, atası ḳatına geldi ḫidmet eyledi. Cün ḳız bī-ḳarārıdı, uyḳu vaḳtı$_o$ olıcaḳ durdı$_o$, (14) odasına geldi, dāyesine eyitdi$_o$: "Ḳarārum ḳalmamış-dur. Ben oġlanıla cāme-ḫovāba girürem. Sen (15) uyıma, pāsubān-lık eyle! Yoḫsa sen~de, ben~de ölürüz!" dėdi. Ḳażā-yı$_o$ āsumānī dāye uyḳuya vardı. (16) Emīr durdı$_o$, göŋlin eglemegicün ḳızı$_o$ ḳatına girdi, gördi$_o$ kī ḥāl ayruḳsı. İkisini daḫı ⌈sa⌉clarından (17) çekdi$_o$, taḫtdan aşaġa bıraḳdı$_o$. *Bulḳāṣım*a eyitdi$_o$: "Ė bedbaḫt! Ben ᶜālemi geşt ėdüb seni isterem, (18) sen bu ḥālda-mısın yaᶜni!" dėdi. İkisinüŋ daḫı dāye-nün daḫı ellerin baġladılar, ḳapuyı$_o$ muḥkem (19) berkitdiler. Andan emīr vezīr ḳatına gitdi$_o$. Bu yaŋa işit, bular <ne> (ėt)di$_o$.[69] Ḳız yanın döndi$_o$, oġlanuŋ (20) elinden ayaġından bendi$_o$ şeşdi. *Bulḳāsım* pençereye geldi baḳdı gördi$_o$ kī köşk dīvārı, (21) ėŋen yüce-dür. "Burdan ḳalġursam nėcedür?" dėdi. Ḳız eyitdi$_o$: "Eyle ėtme, şāyed ḫaṭar gele, **(8.b.)** (1) ḫaṭā ola. Evet elüŋile dīvārı dutub inerseŋ, revādur" dėdi.

Būlḳāsım iki ayaġını pencereden (2) ḍaşra çıḳardı,
eliyle pencere ėşigine yapaşdı.
Ammā ḳız fıraḳına döyemedi,
viṣāla doyamadı,
gendüyi$_o$ (3) bıraḳmaġa ḳıyamadı$_o$.
Ḳız anı ol ḥālda ḳoyamadı$_o$,
elin ısırdı^x.[70] Ol elini sardı,[71] aşaġa vardı.
Ḥükmil- (4) ilāhī anda bir aġac varımış.
Etegi aŋa ilnişür,[72] hem ıŋrışur,
andan yėre iner, andan dīvāra biner
(5) sıçrar, ṣaḥrāya düşer,
ṣabāḥadek ling urur.
Ṣabāḥ bir köyi$_o$ görür, köye varur,
bir seküde (6) bir pīr oturur bulur.
İlerü vardı, pīre selām vėrdi.
Selāmına cevāb vėrdi:
"Cānum oġul! Ne gişi- (7) -sin?"
dėdi,
"Ḳancaru gidersin?"
dėdi.
Bulḳāsım ḥālına münāseb bir keleci söyledi.
Pīr anı esirgedi,
(8) evinde canıyçün anı saḳladı,

[68] F.10.b.5. | H.8.b.11. | L.12.a.13: sic.
[69] F.11.a.3: *... bunlar n~ėtdi*. | H.8.b.21: *Bu ṭarafda ḳız oġlana eyitdi$_o$...* . | L.12.a.14: *n~ėtdi*.
[70] F.11.a.4: om. | H.9.a.2-3: *Bulḳāsımuŋ elin ışırdı$_o$*. | L.12.a.15: om.
[71] F.11.a.4: om. | H.9.b.2-3: *Ḳız geldi$_o$, Bulḳāsımuŋ elin ṣardı$_o$*. | L.12.a.15: om.
[72] F.11.a.6: *Etegi evvel aġaca iler* (sic!) | H.9.a.3: *ilişdi$_o$*. | L.12.a.16: *... ol aġaca ilnişür*.

ḫoş gördi.
Bu yaŋa mīr-i *Baṣra* vezīr ḳatına geldi, ḥālı̥ vezīre (9) dėdi. Vezīr taʿaccüb ėtdi̥. Durdılar, ḥücre(ye)[73] geldiler, ḳızı bağlu buldılar, *Būlḳāsım* yoḳ. "Ḳanı̥ (b)u?" (10) [ḳanı̥ bu][74] "Yoḳ" dėdi-ler. Ḳız eyitdi̥: İşbu delükden daṣra düşdi̥" dėdi. Taʿaccüb eylediler, andan (11) leşkerile atlanub çıḳdılar. Ṣaḥrāları istediler, kimsene bulmadılar döndiler, ḳaṣra geldiler. (12) Ḳızıla dāye'yi bir serheng-i çün-*Fireng* eline[75] vėrdiler: "Var, bir ḫalvet yėrde buları depele!" dėdiler. Ol (13) melʿūn aldı, ṣaḥrāda bir ısuz yėre iletdimi, çökerdi̥ kĭ öldüre, ḳanlarıyla yėr ḳarnını doldura. Gördi̥ kĭ (14) ḳızuŋ çoḳ zer ü zīveri̥ var. Ṭamaʿ ėtdi̥:

"Evvel buları̥ alayım,
andan ḳatla meşġūl olayım!"
dėdi.
(15) Ḳamu raḫtını[76] cıḳardı̥,
nevbet barmaġındaġı yüzüge degdi.
Anı bir iki-gez cekdi alımadı,
ʿāciz ḳaldı.
(16) Andan yüzügi aġzına aldı çeynedi.
Zehrināḳımış:
zehri̥ eṣeri maʿdesine[77] yetişdi,
ḳarnı (17) ḳaynadı,
cānı̥ oynadı.

Ḳız u dāye sevnişdiler, aġlamaḳları diŋdi, avındılar, yüz (18) ṣaḥrāya dutdılar, sümeye bir duşa gitdiler. Taḳdīr-i rabbānī *Būlḳāsım* oldugı köye (19) yetdiler, gördiler hemān pīr hemān seküde oturur.[78] Selāmlaşdılar, andan kelām-laşdılar. (20) Andan ol pīr aldı̥ buları, evine geldi, bulara bir oda taʿyīn ḳıldı̥. Gėce olıcaḳ (21) *Bulḳāsım* daşra-dın eve geldi, pīr güldi, eyitdi̥: "Ė *Ebūlḳāsım*! İki ḫātūn gişi bize **(9.a.)** (1) ḳonuḳ geldiler. Anlara yiyecek ilet" dėdi. *Bulḳāsım* ḫōnı̥ götürdi̥, ḳonuḳlar ḳatına getürdi̥.

Ḳız cün *Būlḳāsımı* (2) gördi̥ bildi, durdı̥:
görişdiler ḳocuşdılar aġlaşdılar.
Andan ḥikāyetlerini şikāyetlerini
soru{şdılar} (3) söyleşdiler.

Āḫir ḳız eyitdi̥: "Ė *Bulḳāsım*! Cāre eyle, bir şehre bucaġına ėrişelüm, mestūrul-ḥāl (4) bir yėrde dirilelüm. Biz bu sıġacuḳ yėrde sıġaçaḳlayın degülüz. Bunda tīz ḫūn-rīz eline düşerüz" dėdi. (5) Ol~dem *Bulḳāsım* pīrden destūrlandı̥, üc gişi durdılar, birḳac günde *Baġdād*a yėtişdiler. (6) *Bulḳāsım* dāye'yi vü ḳızı bir ribāṭda ḳodı̥, gendü bir ip aldı, bāzāra varıdı kim ḥammāllıḳ ėde, bulara yiyecek (7) ilede. Bir gişinüŋ pulcuġazın aldı, cuvalın götürdi̥. Gideriken

[73] F.11.a.12. | H.9.a.8. | L.12.b.4: sic.
[74] F.11.a.12-13: *... bulumadılar. Kanı ol? - dėdiler.* | H.9.a.8: *... yoḳ. Ḳanı bu? Yoḳ - dėdiler.* | L.12.a.17: om.
[75] F.11.a.15. | H.9.a.10: *bir serheng-i Firengi̥* (sic!) *eline ...* . | L.12.b.6: *bir serheng eline ...* .
[76] Ms. sic. || F.11.b.3. | H.9.a.13. | L.12.b.9: *zīnetini*.
[77] F.11.b.5: id. | H.9.a.14: *ḳarnına*. | L.12.b.11: id.
[78] F.11.b.7-8: *... gördiler, ol pīr hemān oturur*. | H.9.a.16-17: *... gördiler, hemān pīr dükkānda oturur*. | L.12.b.13-14: *... gördiler, hemān pīr hemān seküde oturur*.

diŋlenmek-üçün bir yėrde oturdı. (8) Meger ol yėre ḳarşu *Zübeyde Ḫātūn*uŋ manẓara-sı varımış. *Būlḳāsım*uŋ şeştāzen cāri₀- (9) yesi ol pencere-den ḍaşra baḳmış görmiş kim ḍuran *Bulḳāsım*-dur. Aŋa çoḳ muḳayyed olmış. *Zübeyde* (10) *Ḫātūn* ol cāri(y)eye: "Mūrī, neye baḳarsın?" dėr. Ol cāriye eyidür: "Ė ḫātūn-am![79] Şol çuval götüren (11) yigit benüm ḫøcam-dur, *Bulḳāsım*-dur" dėr. *Zübeyde Ḫātūn* baḳar, görür, güler: "Bu bir ḥammāl er, *Bulḳāsım* (12) neden olsun?" *Bulḳāsım* ḳandaġı ölmiş[80] dėr. Cāriye eydür: "Ḫātūnum! Taŋrıycün oldur" dėr. (13) *Zübeyde* daḫı₀ gümāna düşer, bir ġulāma buyurur: "Var, şol ḥammālı₀ a⌈l⌉ gel!" dėr. Ġulām varur, ol yigidi (14) alub gelür. *Zübeyde Ḫātūn* niḳābını götürür, bu yigidile söyleşür: "Ė cüvānbaḫt! Ne gişi-sin? (15) Ḳandansın?" dėr. *Bulḳāsım* şekker dilini açar: "Sultānum! Ben bir vāḳıᶜa-lara oġramış gişi-yin, *Baṣra*- (16) -*lu*yın. Bu şehre bugün geldüm, yoldaşcuḳlarum vardur, anlaruŋicün nafaḳa ḳaydın yėmege bāzāra (17) girdüm, şol cuval issinüŋ pulcuġazın aldum. Destūr buyuruŋ, varayım, ol gişi-nüŋ ḥā{cat}- (18) -cuġın bitüreyim!" dėdi. Cāriye bu sözleri işitdi, *Būlḳāsım*uŋ ayaġına düşdi₀ aġladı, (19) yürekleri ḍaġladı. Bu es̲nāda nāgāh ḫalīfe *Zübeyde Ḫātūn* ḳatına girüb geldi, gördi₀ kĭ bir yad (20) gişi durmış durur, cāriye ayaġına düşüb aġlar.

Zübeyde durmış, temāşā ėder,
müteᶜaccib barmaġı (21) dişinde,
sanur bu işi düşinde.

Ḫalīfe ḫışım eyler, *Zübeyde*ye eydür: "Hey, bu nāmaḥrem ne ister?" **(9.b.)** (1) dėr. *Zübeyde* ḫidmet ėder, ḥikāyeti₀ ḥikāyet ėder. Ḫalīfe çün bu sözi₀ işidür, cüvāna döner, eydür: "[*Bulḳa*] (2) *Bulḳāsım-ı Baṣrī* senmisin?" dėr. Cüvān eydür: "Haā', olam!" dėr. Ḫalīfe sevinür, elini *Bulḳāsım*un boynına (3) bıraġur görişür aġlar, yanında oturdur. Andan eydür: "Ė āzād-ı cihān! Beni bilürmisin kimem?" dėr. *Bulḳāsım* (4) eydür: "Ḫalīfe olasın, ⌈ye⌉ ayruḳ kim olasın!" dėr. Ḫalīfe eydür: "Haā', ḫalīfe-em. Ammā ben şol *Baṣra*-daġı (5) ḳonuġam kĭ baŋa kenīzek ü ġulām u cām u diraḫt u ṭāvus vėrdüŋ, daḫı çoḳ ḳullıḳlar ėtdüŋ, (6) çoḳ niᶜmetler vėrdüŋ" dėdi. "Baŋa seni 'Düniyādan sefer ėtdi₀', dėdiler. Müddet-i medīddür kĭ ben firā- (7) ḳuŋda göyinerem. Ḫālun nėce-dür, baŋa vāḳıᶜadan ḫaber vėr!" dėdi. *Bulḳāsım* cün bu ḥāla vāḳıf (8) oldı₀ sevindi₀, başı₀ yėre kodı₀, söze₀ girdi₀, her miḥnet ve āfet kĭ *Baṣra* beginden ve vezīrinden gördi, (9) «min awwalihi ilā āḫirihi» cümlesi tafṣīlini[x] ḫalīfeye şerḥ eyledi₀. Ḫalīfe anuŋ ḳıṣṣa-sından (10) müteḥayyir ü müteġayyir oldı. Andan buyurdı₀: sarāy içinde *Bulḳāsım* ücün bir ḫūb ev (11) düzdiler, ḫādımlar muḥaffe-ler vėribidiler. Rıbāṭdan *Baṣra* begi ḳızını, dāye-sini ᶜizzetile ḫalīfe (12) sarāyına getürdiler ḳondurdılar. *Bulḳāsım*a u müteᶜal(l)iḳlerine nefīs donları₀ geydürdiler. Andan (13) ḫalīfe ṣuffa-ı bārda taḫt üzerinde oturdı₀, *Cüvānmerdi*₀ yanına aldı. Andan *Faẓl bin* (14) *Rebīᶜ*i vü ḳalan ekābiri vü aᶜyān-ı devleti vü erkān-ı milleti iḫżār eyledi, vü *Bulḳāsım*uŋ (15) veḳāyiᶜini bulara şerḥ eyledi. Cümle taᶜaccüb ėtdiler, ᶜibrete batdılar. Andan ḫalīfe bir ulu (16) begi enbūh leşkerile *Baṣra*ya[x] göndürdi, tā emīri₀ vü vezīri dutalar, *Baġdād*a getüreler. Dutdılar. (17) Andan ḫalīfe buyurdı₀: bāzārı₀ içinde iki dār dikdiler. Ol iki melᶜūnı₀ iki dāra asa- (18)

[79] V.c.
[80] F.12.a.9: om. | H.9.b.6: ... *Bulḳāsūm ḳanda ölmiş.* | L.13.a.12: *Ebūlḳāsım neden olsun*?

ḳodılar. Andan buyurdı, kıġırtdılar: “Eyülere yavuzlıḳ ėde-nüŋ cezāsı[n][81] budur” dėdiler. Andan (19) ḫalīfe buyurdı: şehri bezediler, şādi̱lıḳlar ėtdiler. Andan ḫalīfe buyurdı$_{o}$: ġulāmı$_{o}$ kenīzeki cāmı$_{o}$ (20) ṭāvusı$_{o}$ getürdiler. Andan ḫalīfe *Cüvānmerd*e eyitdi$_{o}$: “Ė *Cüvānmerd*, beni seni yaradan Taŋrı (21) haḳ(ḳ)ıycün bu ġulām u kenīzek kĭ baŋa vėrüb-durursın, taṣarruf eli anlaruŋ eteklerine **(10.a.)** (1) ėrişmemiş-dür. İmdi ol <iki>[82] şaḫṣı dāmen-i pākıla gėrü saŋa sımarlaram” dėdi. *Bulḳāsım* yėr öpdi$_{o}$ eyitdi$_{o}$: (2) “Ė şehriyār! Cün bular şere(f)-i bendegī(-yi) ḫudāvendi[83] bulmış olalar, baŋa neden yarayalar?” dėdi. (3) Ḫalīfe: “Elbette dilek oldur, ḳabūl ėdesin. Bize bu cām u ṭāvus yeter” dėdi. *Būlḳāsım* eyitdi: “Ė (4) ḫudāvend! Cün bular sizüŋ luṭfuŋuz maḳbūlı$_{o}$ düşmedi$_{o}$, ben buları ḫāṭıruŋuz-icün ḳabūl (5) ėtdüm, ḫalīfe başı ṣadaḳası ikisin~daḫı āzād eyledüm, ve bu cāriye’yi ol ġulāma vėrdüm evlendür{düm}” (6) dėdi. Ḫalīfe bu sözden ʿaẓīm şādumān oldı: “«Al-ḥurru ḥurrun wa-in massahu ḍurrun»” dėdi. Gişi-{dür gişi}, olmasa (7) bir pulı dėmek olur. Andan buyurdı$_{o}$: *Bulḳāsım*uŋ işin gördiler. Ol ḳadar niʿmet vėrdiler kĭ vehem[84] idrā- (8) kından anuŋ ʿāciz ü ḳāṣır görindi. Andan buyurdı$_{o}$: *Baṣra* menşūrını *Bulḳāsım* adına yazdılar. Ḫadem ü (9) ḫaşem ü nʿimetile *Baṣra*ya emīr gönderdiler.

Būlḳāsım ʿadlıla bedlile *Baṣra*da ḫoş dirildi.

Ẓulam-ı (10) ẓulumdan[85] miḥnet görüb gidenler gėrü dėrildi.

Ve Ḫaḳ Taʿālā *Būlḳāsım*a ol ḳızdan necīb (11) ḥasīb nesīb oġul-lar vėrdi. Ve o ḫānedānda pādeşāhlıḳ çoḳ yıllar bāḳī ḳaldı.

Ve bu (12) ḥikāyetüŋ fāyde-si oldur kim: bileler kim, kimse eyülikden ziyān eylemez ve yavuzlıḳdaṅ aṣṣı (13) bulmaz.

Ṣadhezār raḥmet-i Ḫaḳ bu kitābı yazan işiden üzerine olsun.

Āmīn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[81] Passim.
[82] F.13.b.2: sic. | H.10.a.9: *ol ikisini*. | L.14.a.11: sic.
[83] F.13.b.4. | H.10.a.10. | L.14.a.12-13: *... şeref-i bendegī(-yi) ḫuẕāvendī...* .
[84] F.13.b.11: *vehemi*$_{o}$ (sic!). | H.10.a.14: *vehm*. | L.14.b.2: *vehem*.
[85] F.13.b.13-14: *zālim zulmından*. | H.10.a.15: *zulmdan*. | L.14.b.4: *zulm-ı ẓulmından*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2

(14) »Ḥikāyet(-i) düvüm

ez-ān Faẕlullāh(-i) Mevṣilī[86] *ve Ebūlḥasan ve Māhyār ve (ḳā)ẕī«*

15) Rivāyet-dür kĭ *Mūṣil*de[87] bir re'īs varıdı₍. Ṣāḥib-niʿmetidi. Ammā oġul yoḳlıġı cihetinden işi (16) ḥasretidi. Çoḳ zer ü sīm, bīve vü yetīm, müsāfir ü muḳīm, ṣaḥīḥ ü saḳīm ḥaḳḳında bedel ėderdi, (17) Ḥaḳ cānibindeń oġul istemek bābında duʿā ḳıldururdı₍. Āḫirülemr Bār-ī Taʿālā ol gişiye (18) bir güzel oġul vėrdi kĭ ḥüsn içinde ʿālemde naẓīri₍ yoġıdı. Anı nāz u naʿīmile bėslediler. (19) Adını *Faẕlullāh* ḳodılar. Ulaldı₍, mektebe vėrdiler. ʿİlm ü edeb ögrendi, şöylekim ḳamu ulular (20) anuŋ kemāl-ı dānişindenˣ müteʿaccib oldılar. Andan re'īs *Faẕlullāhu* māh-rūy <ve> ġāliye-mūyı₍[88] gişi (21) ʿayālı ḳızlar ʿarẓ eyledi: "Bularuŋ birini iḫtiyār eyle! İḳrārāt-ı māl ḫarc ėdelüm, ḳatuŋa getürelüm, oġlançuḳlaruŋ **(10.b.)** (1) olsun, anları₍ daḫı oḫşayalum, senüŋile şād u ḫurrem olduġumuzlayın anlaruŋıla daḫı şād <u> ḫurrem olalum!" dėdi. (2) *Faẕlullāh* eyitdi₍: "Ė baba! Benüm göŋlüm bu şehr ḳızlarına meyl eylemez. Göŋlüm anı diler kĭ sefere varam, (3) göŋülüme yarar yā bir ḳız bulam, yā bir kėnīzek bulam, ḫidmetüŋe getürem, anı baŋa ʿaḳd-ı nikāḥıla vėresin, evlenem, ʿālemden (4) fāriġ düşem oturam" dėdi. Bu söz re'īse ḫoş geldi, çoḳ māl u niʿmet vėrdi, *Faẕlı₍* kāravānıla (5) *Baġdād*a gönderdi. Kārvān bir niçe gün yüridiler, bir mürġizāra yetişdiler ḳondılar. Müreffeh olub otururken (6) elli atlu ḫarāmī yaraḳlular girüb geldiler. *Faẕlullāh* ḳullarıla nökerlerile geyindiler, kārvān ḫalḳı hem yaraḳlandılar (7) atlandılar, ḳarşu durdılar, muḥkem ceng ėtdiler. *Faẕal* on gişi yėre bıraḳdı₍. ʿĀḳıbet *Faẕlullāhı₍* dutdılar, (8) ḳullarını nökerlerini urdılar, mālını niʿmetini tamām aldılar, kārvānı₍ yaġmaladılar. *Faẕal* çoḳ yėrde cerāḥatlu (9) olmışdı, ḫarekete mecālı ḳalma-mışdıˣ. Ḫarāmī-başı eyitdi₍: "Bunı şimdi₍ öldürmezem, yārenlerümüŋ öclerini (10) bundan çıḳarsam gerekdür" dėdi. Andan ḫarāmī-lerüŋ ölümden ḳurtılanı₍ *Faẕlı₍* baġladılar sardılar (11) sarmaladılar aldılar gitdiler, bir daġ dibinde bir ulu ormana girdiler gitdiler. İcinde bir ḳara

••••••••••

[86] F.14.a.4: *Mūṣilī*. | H.10.a.21: *M*(*e*)*vṣ*(*i*)*lī*. | L.14.b.10: *Mevṣilī*.

[87] F.14.a.6: *Mūsilde*. | H.10.a.22: *Mevṣilde*. | L.14.b.11: *Mevṣilde*.

[88] F.14.a.12: *Andan re'īs Faẕl-ullāh-ı māh-rūya ve ġāliye-mūya ...* . | H.10.b.3: *Bugez māh-rūy, gāliye-mūy ...* . | L.14.b.16: *Andan re'īs Faẕl-allāh(-ı) māh-rūy ve ġāliye-muy(a) ...* .

avalu[89] oba (12) [oba] oturur: {bularuŋ} obası-yımış.[90] Anda ḳondılar. Ḥarāmī-başı: "*Mevṣil-oġlanı*nı saḳlaŋ yaḫşı, birazdan (13) size temāşā ėdi$_{o}$vėrem" dėdi. *Faẕlı*$_{o}$ muḥkem bir aġaca$_{o}$ ṣardılar. "Bunı nėce ᶜuḳūbetile öldürelüm" dėyü (14) danışudururken cāsūs ḫaber getürdi$_{o}$: "Fülān yėrde aġır kārvān ḳonub-durur" dėyü. Derḥāl durdılar, (15) kārvān ṭalebinde oldılar, *Faẕlullāh*ı$_{o}$ muᶜa<u>zz</u>eb evgār ölümlü kodılar[91] gitdiler: "Gelevüz [[görermüz]] (16) görevüz" dėdiler. Çün gėce oldı, cihān ḳaraŋulık ḍoldı$_{o}$, ḥarāmī başınuŋ hātūnı$_{o}$ *Faẕlullāh*ı$_{o}$[92] (17) özi göyündi$_{o}$, üstine vardı, eyitdi$_{o}$: "Ė bīçāre, hāluŋ nėcedür?" dėdi. *Faẕlullāh* iŋildi, (18) eyitdi$_{o}$: "Ḫālumı ne ṣorarsın? Hercī bedter ü zişt-terdür" dėdi. Ḫatūn eyitdi$_{o}$: "Ben senüŋ bendüŋ şeşüb (19) salı$_{o}$vėrürsem, yol gösterürsem, yüriyübilemisin?" dėdi. *Faẕlullāh* eyitdi$_{o}$: "Cehd ėdem, n~eylersem, eyleyem" dėdi. (20) Derḥāl ol ḫātūn gişi *Faẕl*uŋ bendini şeşdi, bir eski büski kürkcügez geydürdi, eline (21) bir degenek vėrdi, ḳoynına birḳaç ėtmek ḳoydı, bir incecük yola iletdi: "Bu yolı ḍut git, **(11.a)** (1) bir ābādān-lıġa yėtişsin" dėdi. *Faẕal* ol ḫātūna duᶜā ḳıldı, üftān u ḫīzān cān ḳorḳusından (2) yola girdi, ol gėce ėrteyedek ḳatı yüridi. Ṣabāḥ olıçaḳ gördi$_{o}$ kī bir fellāḥ davara odun yükletmiş, (3) evine gider. Selāmlaşdılar soruşdılar. *Faẕal* eyitdi$_{o}$:

"Ġarībem zārem,
yol bilmezem,
duşuma giderem"
dėdi.

(4) Ol gişi eyitdi$_{o}$:

"Ben *Baġdād*a giderem"
dėdi.

Ol mihterzāde ol gişiye uydı^{x}, *Baġdād*a vardılar. (5) Ol gişi ḫālına vardı. [Bu][93] *Faẕal* şeher kenārında bir mescid seküsinde oturdı. Andan (6) fikir eyledi: "*Mūṣilī*-lerden kimse beni bu ḥālda göre" dėyü üşendi.

Durdı$_{o}$, mescide girdi$_{o}$.
Üc gün (7) üc dün oturdı,
aclıḳdan ṭāḳatı ṭāḳ oldı,
durdı$_{o}$, maḥalleye girdi,
tā ḳapudan ḳapuya ėtmek (8) dilene,
nefsini kör eyleye.
Āḫir maḥallede bir eyvān gördi$_{o}$,
*Keyvān*a ėrmiş.
Ḳapusında bir perde gördi,
meblaġa[94] (9) durmış.
Ol ḳapunuŋ daşında durdı.

[89] F.14.b.11-12: om. | H.10.b.14: *evlü*. | L.15.a.13: om.
[90] F.14.b.11-12: *İçinde bir oba var. Bularuŋ obasıyımış*. | H.10.b.14: *İçinde ḳara evlü oba varımış. Bularuŋ obasıyımış*. | L.15.a.13-14: *İçinde bir ḳara oba oturur{dı}. Bunlaruŋ obasıymış*.
[91] F.14.b.15: ... *muᶜa<u>zz</u>eb, ölümlü ve efkār ḳodılar*. | H.10.b.18: — *evgār yatur*. | L.15.b.1: ... *muᶜa<u>zz</u>eb evkār ölümlü ḳodılar*. (Cf. S. 121: *augār*.)
[92] Ms. sic. || F.15.a.2. | H.10.b.19: *Faẕlullāha*$_{o}$. | L.15.b.2: *Faẕla*.
[93] F.15.a.13: sic. | H.11.a.5: id. | L.15.b.13: sic.
[94] F.15.b.3: sic. | H.11.a.8: om. | L.15.b.17: sic.

Eyitdi$_o$:
“Ė sarāy ehli$_o$!
Ġarīb gişiyem,
ṣāḥib-vāḳi^{c}a-am,
(10) üc gün-dür āb-ı kerem,
nān-ı nerm
boġazumdań geçmemiş-dür.
Taŋrıŋuz-icün baŋa ṭa^{c}ām vėrüŋ!”
dėdi.

(11) Perde ardından bir ḳız birḳac ėtmek sunuvėrdi. Ḥükm-i ilāhī yėl belürdi, perde’yi ḳaldurdı. Bir ṣanem-i (12) dil-rübā görindi$_o$ kĭ *Fażal* ^{c}ömrince anuŋ gibi cemāl u kemāl, ḳadd u ḥadd gördügi işitdügi yoḳ. *Fażal* (13) hezār dil ü cānıla ol dilsitāna ^{c}āşıḳ-ı ṣādıḳ oldı. Ḳız nān vėrdise, cān almış gitmiş.[95] (14) *Fażal* aclıġın unutmış, ol ḳapuda müteḥayyir ü müteġayyir ḳalmış. Āḫir *Fażal* nācār u nākām döndi$_o$ kĭ (15) ḥālına gide. Gördi, bir maṣṭabada bir pīr oturur. Dil-i tengile {rūḥ-ı bī-rengile}[96] ol pīrüŋ ḳatına vardı, eyitdi$_o$: (16) [ruḥ-ı bī-rengile ol pīrüŋ ḳatına vardı$_o$, eyitdi$_o$]:[97] “Ė büzürgüvār-ı rūzigār! İşbu maḥalle uçında (17) bir cāy(-ı)[98] menī^c ve bir sarāy-ı refī^c gördüm. Andan baŋa yiyecek vėrdiler. Ol sarāy[ı$_o$][99] kimündür?” dėdi. (18) Pīr eyi(t)di$_o$: “Ė cüvān, ol ev *Muvaffaḳ bin*^{x} ^{c}*Adabān* evi-dür” dėdi.

Fażlullāh #(e)yi(t)di$_o$#:[100]
(19) “*Muvāffaḳ* ne yollu gişi-dür?”
dėdi.
Pīr eyitdi$_o$:
“*Muvāffaḳ* bir muḥteşem^x gişi-dür,
fażl <u> hüner anuŋ (20) işi-dür.

Şeherde ḥükmi revānıdı. Ammā şeher ḳāżī-siyle oŋat düşmedi$_o$. Ḳāżī andan (21) ḫalīfeye şikāyet ėtdi$_o$. Ḫalīfe anı$_o$ ma^{c}zūl ėdüb ḳāżiye yėŋi ḫil^{c}at geyürüb-durur. **(11.b.)** (1) Şimdiki ḥālda ol *Muvaffaḳ* ol gördügüŋ evde ma^{c}zūl münzevī-dür rūzedārdur, dervīşleri (2) gözedür bir gişidür” dėdi. *Fażlullāh* göŋülinde fikir eyledi, eyitdi$_o$: “Şimdiki~ḥālda ben bir dilenci (3) gedāyam, ve ol māh *Baġdād* re’īsinüŋ ḳızıdur. Benüm elüm ol perī-ruḫuŋ ^{c}işmeti eline[101] (4) nėte yėtişe?” dėdi. “Maṣlaḥat oldur kĭ ṣabar ėdem fāriġ düşem” dėdi. Gūristāndın~yaŋa yüridi, (5) vardı$_o$, anda nevḥa vu zārī ėdüb göz-giryān cegerbiryān gezdi$_o$. Bir gėce uyḳu ġalebe eylemiş. Uyıduḳda[102] (6) bir burc gibi$_o$ ḥerīf, tamām silāḥlu, ḫanceri$_o$ dartub gögsi üstine oturdı$_o$, ḳaṣd ėtdi$_o$ kĭ başın kese. (7) *Fażlullāh*

[95] F.15.b.8-9: *aldı*. | H.11.a.12-13. | L.16.a.5: id.
[96] F.15.b.10: *pīrengile*. | H.11.a.14: (*p*)*īrengile*. | L.16.a.7: *bī-rengile*.
[97] F.15.b.11. | H.11.a.14. | L.16.a.7: sic.
[98] F.15.b.11. | H.11.a.15. | L.16.a.8: sic.
[99] F.15.b.12. | H.11.a.15. | L.16.a.9: sic.
[100] V.c. || F.15.b.13. | H.11.a.16. | L.16.a.10: sic.
[101] F.16.a.5: ... ^{c}*ismeti dāmānına*. | H.11.a.21: ... *eline nėte yėtişe*. | L.16.a.16: ... ^{c}*işmeti eline ne yėtişe*.
[102] Ms. sic. || F.16.a.8: *uyurken*. | H.11.a.23: *uyudı$_o$*. | L.16.b.1: *uyuduḳda*.

iŋiledi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė cüvānamerd! Ben[i$_{o}$] [103] ᶜāciz ü ġarīb <ü> bīcāre vü dermānde vü āvāre vü ṣāḥib- (8) -vāḳiᶜadan ne istersin? N~eyledüm, n~ėtdüm? ᶜÖmrümce bu yėre geldügüm yoḳdur. Şimdi$_{o}$ geldüm" (9) dėdi$_{o}$. Ol mefred bu sözi$_{o}$ işidicek *Faż*luŋ üstinden durdı$_{o}$, saçına yapışdı$_{o}$, keşān keşān (10) iletdi$_{o}$, bir vīrāne eve bıraḳdı$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ üstine baġladı$_{o}$ vu gitdi$_{o}$. *Faż*al bu ḥāldan müteḥayyir oldı: (11) "Bu ne yėrdür? Ne gişi-dür?" dėdi. Ḳaraŋuda elin uzatdı$_{o}$, eli bir kesük başa ḍoḳundı$_{o}$. Āh dėdi$_{o}$, bu yaŋa ḳacdı$_{o}$, bir (12) ölü üstine düşdi$_{o}$. Ḥayrān ḳaldı. Bu ḥāldayiken ḳapu ṭarafından ses işitdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ ol (13) silāḥ-pūş yigitdür geldi$_{o}$, bir nīm-suḥt mūm elinde, *Faż*l$_{o}$ baḳdı$_{o}$ gördi$_{o}$ kĭ melūl u (14) müteġayyir. "N~olduŋ?" dėdi. *Faż*al eyitdi$_{o}$: "Gördüm bu yėr ḫarāb, bunuŋ gibi$_{o}$ ev icinde yüz gişi ola yaturlar.[104] (15) Kimi başı kesük, kimi ḳarnı eşük, kimi ḳanı dökük, kimi bėli bükük yaturlar. Ol sebebden ḳorḳdum, (16) cānum ümīdin üzdüm. Fikrüm budurur" dėdi. Ol yigit eyitdi$_{o}$: "Hey, ḳorḳma! Ne gişisi(n)?[105] Ḳandansın? (17) Doġru dė$_{o}$!" dėdi. *Faż*al eyitdi$_{o}$: "Dėdüm, işitdüŋ āḫir kĭ ġarībem ṣāḥib-vāḳıᶜa-am. Günāhsuz (18) bu ḥāla düşdüm. Evvel sen kimsin? - baŋa dė! Bu yėr ne yerdür? - hem dė. Benüm daḫi göŋlüm emīn olsun! (19) Bu ḥālda söz söyleymezem"[106] dėdi$_{o}$. ᶜAyyār-ı ḫūn-ḫøre ol~dem durdı$_{o}$, bir ḳapu açdı$_{o}$, *Faż*luŋ elin aldı, (20) icerü girdi, *Faż*l$_{o}$ oturtdı$_{o}$. Gendü silāḫını, şeb-rev donını cıḳardı$_{o}$: bir ḫūb yigit belürdi$_{o}$. Andan (21) sofra getürdi: "Evvel duz etmek yėyelüm, andan ḥāl sözin dėyelüm!" dėdi. Yėmek yėndüginden (**12.a.**) (1) ṣoŋra eyitdi$_{o}$:

‖ Ė yigit! Bil kĭ baŋa *Būlḥasan-ı Nehrevānī*$_{o}$ dėrler. Benüm atam *Nehrevān* bigi-dür. Atam dünyādan (2) gitdi$_{o}$, beglik baŋa degdi$_{o}$. Atam yėrinde oturdum, beglerüme ḫilᶜat-lar vėrdüm. Bugez ulular maṣlaḥat gördiler {kim} (3) ḫalīfeye gelem, şeref-i destibūs bulam, tāze menşūr alam, ėlüme varam, raᶜīyet ḥālın görem, ᶜināyetler (4) riᶜāyetler ḥimāyetler ėdem. Coḳ niᶜmet aldum, ḫalīfeye geldüm; yeŋi menşūr vėrdi$_{o}$, ġāyet ḫoş (5) göndürdi$_{o}$. Ben ḫalḳumıla ketḫudālarumıla ḍanışdum: üşbu gėce meşelā aġruḳ deve gideler,[107] ṣabāḥ biz (6) atlanavuz, menzilgāhda bul[al]ar(a)[108] mülḥaḳ olavuz. Emr bunuŋ üzerine muḳarreriken durdum, şebhengām teferrücin (7) ėtmege bir ḳara ġulāmıla atlandum, teseyyür ėderek ḫalīfe sarāyınuŋ altına vardum. Gördüm: bir manẓarada (8) bir cāriye oturur kĭ ḥadd u ḳaddıla, heykel ü ṣūretile, melāḥat <u> leṭāfetile naẓīre-sini göz görmemiş-dür, (9) ḳulaḳ işitme-miş-dür. Bir naẓarda göŋlüm elden vardı$_{o}$. Ammā bu cāriye benden ġāfil. Bir demden durdı$_{o}$, (10) ol manẓaradan gitdi$_{o}$. Ben dil-i ġamgīn, dīde(-i) [109] nemgīnile odaya geldüm. Nāyiblerümi beglerümi$_{o}$ ḥavāşīmi$_{o}$ (11) ḳatuma oḳıdum. Bulara eyitdüm: "Siz

[103] F.16.a.10: om. | H.11.b.2. | L.16.b.3: sic.
[104] F.16.b.4: *... yüz gişi var ola; kiminüŋ başı ... .* | H.11.b.8: *... yüz gişi ola kim başı ... .* | L.16.b.11: *... yüz gişi ola yaturlar*.
[105] F.16.b.6. | H.11.b.10. | L.16.b.13: sic.
[106] F.16.b.8: *söz söyleyimezem*. | H.11.b.12: *söz söyleyümezem*. | L.16.b.16: *söz söyley(i)-mez*(*e*)*m*ˇ.
[107] F.17.a.2: *gėce aġruḳ gide*. | H.11.b.19: *Bu gėce aġruḳ deve gidecek oldı$_{o}$*. | L.17.a.7: *gėce aġruḳ deve gitdiler*.
[108] F.17.a.3: sic. | H.11.b.19: om. | L.17.a.8: sic.
[109] F.17.a.8. | H.11.b.22. | L.17.a.13: sic.

aġruḳıₒ ḥayme'yi raḫtıₒ aluŋ gidün! Ben bir iki gün *Baġdād* şehrini (12) teferrücleneyim. Bu şehr baŋa ġāyet ḫoş geldi. Ḫalīfeye muḳayyediken göremedüm" dėdüm. Anlar eyitdiler: "Sensüz (13) varmaḳ olmaz, meṣāliḥ muᶜaṭṭal ḳalur, ṣoŋra bize söz[üz][110] gelür" dėdiler. O vaḳt vezīrüme eyitdüm: "Bir- (14) ḳaç gün imārete müteᶜalliḳ işleri ben gelince göreₒdur" dėdüm, "Ḳayrmaz!" dėdüm. N~ėdersem ėtdüm, bularıₒ (15) göndürdüm, gitdiler. Ben yaluŋuz ḳaldum. Her gün manẓara altına varuram, ol ruḫ-ı ferruḫıₒ temāşā (16) ėderem. Bir gün cāriyenüŋ gözıₒ baŋa duş oldıₒ. Başın icerü çekdiₒ yaşındıₒ.[111] Āh ėtdüm: "N~ola- (17) yıdıₒ: görmeyediₒ, görüb ḳacmayadıₒ; dīdārdan maḥrūm ḳalmayadum!" dėdüm. Ol gün bu ġamıla döndüm, (18) gitdüm. Birḳac gün bu ṭarīḳile muᶜāmele geçdiₒ. Bu cāriye beni ᶜādetümce durur gördiₒ. Caġırdıₒ, (19) eyitdiₒ: "Ė bī-edeb! Bu ne gelecek yėrdür? Bunda ne işüŋ vardur? Git! Ayruḳ bunda gelüyürime, tā (20) ḫidmetkārlar seni bu ḥālda görüb siyāsete iletmesünler!" Cün bu sözıₒ işitdüm, yüz yėrde ḳodum, (21) eyitdüm: "Ė ḫūrī(-yi) ḫulle-pūş! Ġarīb gişiyem. Göŋlüm ḳuşı duzaġuŋa düşdiₒ, feryād ėriş, **(12.b.)** (1) elüm dut kĭ ayaḳdan düşdüm!" dėdüm. Cāriye ḳaḳıdı, eyitdiₒ: "Ė bedfiᶜāl!" Ḳanuŋa-mı susaduŋ? Yüriₒ, tākĭ (2) vāḳıᶜa ṣaᶜiḳa-sındań vücūduŋ ḫirmeni göyünmeye!" dėdi~vü gitdiₒ. Ben nevmīd <ü> ciger-sūḫte o- (3) daya geldüm. Ol gėce ėrteyedek teb <ü>[112] sūzda ḳaldum. Ėrtesi gėrü berḳarār-ı sābıḳ vardum, baya dur- (4) -duġum yėrde durdum. Nāgāh ol cāriye gėrü manẓaraya geldiₒ, beniₒ gördiₒ, başın ṣaldıₒ, eyitdiₒ: "Saŋa (5) dėmedüm(m)iₒ: yüriₒ git, ḳanuŋa susama?" dėdi. Ben ḫidmet eyledüm, tażarruᶜ gösterdüm. Cāriye (6) eyitdiₒ: "Ė ṭarrār-ı mekkār! Senüŋ nefsüŋ bende eşer ėdecek-leyin degüldür, zīrā vefā degmede bulınmaz. (7) Senüŋ daḫı ḥāluŋ nedür bilinmez" dėdiₒ. Ben baş yėre ḳodum alḳış eyledüm, eyitdüm:

"Ė cān-ı cihān!
(8) Eger gövdemde bir ḳıl seni sevmeye,
anı ḳoparam,
oda yaḳam!
Sanma kĭ seni ḳoyam,
ayruġa baḳam"
dėdüm.

(9) Andan cāriye eyitdiₒ: "Bugün var git, göŋlüŋi ḫoş dut, yarın gelesin, seni görem!" dėdi. Cün (10) bu sözıₒ işitdüm, eyle sevindüm kim sevinmekden ölüyazdum. Odama geldüm, ėrteyedegin gözüme uyḳu (11) gelmediₒ. Ṣabāḥ durdum, gėrü manẓaraya vardum, cāriye'yi gördüm: durur. Ḫidmet eyledüm. Ol hem ikrām eyledi, (12) eyitdiₒ: "Ė cüvān! Bizden ne ḫaṭā ṣādır oldıₒ kĭ cānımuza od urduŋ, maḥabbetüŋ göŋlümüzde yėr (13) eyledi. Bugün daḫı ṣabar eyle, gėce ḫalḳ yatıcaḳ ol ses sākin olıçaḳ manẓara dibine gel, ḫāżir ol!" (14) dėdi. Alḳış eyledüm döndüm gitdüm. Cün gece oldıₒ, düzündüm ḳoşundum muᶜaṭṭar oldum. Ḳaraŋuda (15) ses diŋdükde manẓara-ya yöneldüm geldüm gördüm: bir ip asılmış durur. Cāriye manẓarada. Derḥāl ipe (16) yapışdum, yoḳaru cıḳdum,

••••••••••

[110] F.17.a.12. | H.12.a.2. | L.17.a.16: sic.
[111] F.17.a.15. | H.12.a.5. | L.17.b.3: id.
[112] F.17.b.9: *ü*. | H.12.a.12: *ve*. | L.17.b.11: id.

manẓaradan icerü girdüm. Gördüm: bir müzeyyen sarāydur. Bir taḫt-ı zerrīn (17) urulmış kĭ anuŋ gibiₒ ne işidilmiş, ne görülmiş. Cāriye geldi, beni ḳoçdıₒ görişdiₒ: ümīdüm (18) bāġınuŋ yėmişi ėrişdiₒ. Andan ol duḫter-i cün-aḫter beni taḫta cıḳardıₒ; bile oturduḳ. Ḳapularıₒ (19) baġlatdıₒ. Yėmek getürdiler, yėdük;[113] icmek getürdiler, icdük; ʿayş-ı bāṭayş ėtdük. Bu esnāda nāgāh (20) ḳapu ḳaḳıldı: «wa-ayyu naʿīmin lā yuqaddiruhu-d-duhūru»! Cāriye durdıₒ, ḳapuya vardı: "İşbu vaḳt ne- (21) -dür bu?" dėdiₒ. Daşradın bir heybetlü āvāzıla:[114] "Hey, tīz ḳapuyıₒ ac!" dėdiₒ. Cāriye ditreyü baŋa geldi: "Dur, **(13.a.)** (1) taḫt altına gir! Ḫalīfe gelen!" dėdi. Durdum, taḫt altına girdüm gizlendüm. Cāriye ḳapuyıₒ acdıₒ. (2) Bir daġ gibi er icerü girdiₒ. Elinde yalıŋ kılıc, öŋince şamʿidānlarıla mūm-lar götrilür. Geldiₒ, taḫt kenārında (3) oturdıₒ. Andan cāriyeye: "Ė bedfiʿl, nābekār![115] Kimidi bunda senüŋle oturan?" dėdiₒ. Cāriye ḳorḳudan (4) söyliyemedi. Ḫalīfe ḫādımlara buyurdıₒ: eviₒ aradılar, beni taḫt altındań cıḳarugetürdiler. Ḫalīfe (5) eyitdiₒ: "Ė ḥarām-zāde! Bu nedür kĭ ḳorḳmaduŋ utanmadun, benüm ḥaremüme girdüŋ?" dėdi. Heybetindeń (6) mebhūs oldum, cevāb vėrmege gücüm yėtmediₒ. Derḥāl ḳılıc cekdiₒ, beni öldürmege ḳaṣd eyledi. (7) Nāgāh bir ḳarıₒ ḫātūn gişi geldiₒ, eyitdiₒ: "Ė ana cānı! Ben revā görmezem kĭ bu ikiₒ birer avuc ṭoprāġı (8) tīġ-i ābdārıla, gendü elüŋile depeleye-sin, elüŋi donuŋı mülevves ėdesin! Buyur: İkisinüŋ daḫı (9) ellerin ayaḳların baġlasunlar, manẓaradan aşaġa *Dicle*ye bıraḳsunlar!" Bıraḳdılar. Ben evvelden suda (10) yüzmek daḳīḳa-larını bilürdüm, gendözümi ḳurtardum. Ammā cāriye boġuldıₒ öldiₒ. Girdüm, gövde-sini sudan (11) çıḳardum, gūristānda bir yėrde defn eyledüm. Ve bu rubāʿī(yi)[116] söyledüm ||

dėdi:

||"Pīrāhen-i ʿömrüŋ, (12) ė ṣanem çāk nedeń?
Sendeń bu vücūd levḥidür pāk nedeń?
Serçeşme-i cānānıdıₒ evvel yėrüŋ.
(13) Ė āb-ı ḥayāt, şimdiₒ yėrüŋ ḫāk, nedeń?"[117]

Ve ol vaʿde kĭ ėtmişdüm: "Ölince seni terk ėtmeyem!" (14) dėmişdüm, yėrine getürmegicün üşde sinini beklerem. Ve üzerüme vācib ėtdüm kĭ ḫalīfeye müteʿalliḳ (15) herkime ẓafer bulursam, öldürem. Bu gördügüŋ ölüler anlardur ||

dėdi.

|| Cün seni görüb anlardan (16) sanub helākuŋa ḳaṣd eyledümidiₒ. Cün "Ġarībem" dėdüŋ, sendeń elümi cekdüm. Sen~daḫı (17) söyle! ||

dėdi.

Faẓlullāh ḳıṣṣa-sını hem tamām söyledi. *Būlḥasan*uŋ *Faẓl*a özi (18) göyündi, eyitdiₒ: "Be-vefā-yıₒ cüvānemerdī! Oturmayam ārām eylemeyem, tā

[113] F.18.a.13: *ʿayşa ve ṭayşa meşġūl olduḳ*. | H.12.b.5: *ʿayş bāṭayş ėtdük*. | L.18.a.12: *ʿayşa ṭayşa meşġūl olduḳ*.

[114] F.18.a.15: *... bir heybetlü āvāz geldi*. | H.12.b.6: *... ḍaşradan bir heybetlü āvāzıla biregü ...* . | L.18.a14: *... bir heybetlü āvāz geldi*.

[115] F.18.b.4: *Ė bedfiʿl ve nābekār*! | H.12.b.8-9. | L.18.b.1: id.

[116] F.18.b.15: id. | H.12.b.17: om. | L.18.b.10: id.

[117] F.19.a.1: / id. / *senden vücūd levḥi pāk neden* / *serçeşme-i cānıdı evvel yėrüŋ*. / id. | H.12.b.17: id. | L.18.b.11: id. / *senden bu vücūd levḥiₒ pāk neden*. / om.

seni kām-ı dile, ārām-ı cāna yitürmeyem!” (19) dėdi$_{o}$. *Faẕlullāh* āferīn oḳıdı$_{o}$. Ol gėce, ol gün ṣabr ėtdiler. İkinci gėce *Būlḥasan Faẕlullāh*ı$_{o}$ (20) aldı$_{o}$, *Muvaffaḳ* evine yöneldi$_{o}$. Meger öŋdünki gėce *Muvaffaḳ* evine oġrı girüb-dururmış. Bu gėce (21) *Muvaffaḳ* “Oġrılar gėrü geleler” dėyü ḳul(l)uḳcılarıla nevbet dutmış-lar, gözedüb otururlarmış. *Būlḥasan*uŋ, **(13.b.)** (1) *Faẕl*uŋ bu ḥāldan ḫaberi yoḳ. Elḳıṣṣa bular *Muvaffaḳ* sarāyına yėtişicek *Būlḥasan* kemend atdı$_{o}$, yoḳaru (2) çıḳdı$_{o}$. *Faẕal* ardınca çıḳdı$_{o}$, aşaġa miyānsarāya indiler. Derḥāl bende giriftār oldılar. *Muvaffaḳ* (3) üşendi$_{o}$: “Buları yitürsem, ḫalīfe cihetinden söz ola” dėyü vėribidi$_{o}^{x}$, ḫalīfe zindānına sımarladılar.[118] Zindān- (4) -bān *Bulḥasan*a eyitdi$_{o}$: “Ė yigit! Er gişiye oġrulıḳdań yaramaz ʿayb olmaz! Gendözüŋüze bu işi revā gördüŋüz!” dėdi. (5) *Būlḥasan* eyitdi$_{o}$: “Rāst eydürsin, yaramazlıḳda bulınduḳ. Ammā herne günāh dėrseŋ, bendendür. Bu yoldaşum yigidüŋ (6) hīc günāḥı$_{o}$ yoḳdur. Gişi ʿayālı$_{o}$-dur. Bunı$_{o}$ ben ḳażāya oġratdum. Bu öldüginden ne fāyideŋ ola, ölmedüginden (7) ne ziyānuŋ ola? Başuŋ ṣadaḳası bunı salı$_{o}$vėr, gitsün! Üş ben oturayım, başuma ne gelürse, göreyim” dėdi. (8) Zindān-bān *Būlḥasan*uŋ bu sözini begendi, bir dem endīşe eyledi$_{o}$, andan *Faẕl*a eyitdi$_{o}$: “Ḳaftanuŋı,[119] taḳiyeŋi (9) bıraḳ, şol pelāsı$_{o}$ egnüŋe al var git!” dėdi. Cün *Faẕlullāh* faẕlulillāhıla ḫalāṣ buldı$_{o}$, şükir (10) eyledi$_{o}$, yolına vardı$_{o}$. Her gün dilenürdi$_{o}$, buldugından *Būlḥasana* getürdi$_{o}$. Birḳac gün ḥāl bunuŋ üzerine (11) müstemir oldı$_{o}$. *Faẕal* żaʿīf, naḥīf olub pelās üstünde başı altında bir kiremit yastuḳ (12) yastanub yaturken *Muvaffaḳ*(-ı) *Ġarīm*i ḳāżī(-yi)[120] *Baġdād* gördi$_{o}$: “Ne gişi-dür şu? Anı soruŋ!” dėdi. “Bir ġarīb miskīn- (13) -dür” dėdiler. “Alup gelüŋ!” dėdi. Naḳībler muḥżırlar *Faẕl*ı ḳāżī sarāyına iletdiler. Ḳāżī *Faẕal*dan ḥālını (14) istikṣāf ėtdi$_{o}$. *Faẕal* sergüdestini beyān eyledi$_{o}$. Ol~dem ḳāżī göŋlinde: “*Muvaffaḳ*ı$_{o}$ ziyāde incitmege (15) eyü sebeb buldum!” dėdi$_{o}$. Andan döndi$_{o}$, *Faẕl*a$_{o}$ eyitdi: “Hīc ġam yėme! İşüŋi bitüreyim, seni murāduŋa yėtüreyim!”[121] dėdi$_{o}$. (16) *Faẕl*a$_{o}$ duʿā ḳıldı$_{o}$, andan buyurdı$_{o}$: *Faẕl*ı ḥammāma iletdiler, başını tenini pāk yudılar, bir bezle ḳumāş cıḳıcaḳ (17) geydürdiler,[122] şīb-i aṭlas [123] egnine bıraḳdılar, şāh-ı Hindūbārī [124] başına sardılar, ḳatıra bindürüb ḳāżī (18) maḥfiline getürdiler. Ḳāżī ḳıyām ėtdi$_{o}$, saġ yanına aldı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ė maḫdūm-zāde! Luṭf ėtdüŋüz, bende- (19) -ḫānuŋuzı ḳudūm-ı mübāre-küŋüzikle[125] müşerref ve müzeyyen eyledüŋüz” dėdi. “Biz bu inʿāmuŋ şükrini ḳanḳı (20) dilile edā ėdevüz?” dėdi. Derḥāl iki vekīl oḳıdı$_{o}$, *Muvaffaḳ*ı$_{o}$ oḳımaġa vėribidi$_{o}$. Oḳıdılar. Geldi, ammā biŋ (21) endīşeyile geldi$_{o}$. Ḳāżiye

••••••••••

[118] F.19.a.15: *... söz ola - dėdi. Ḫalīfe zindāna vėribidi.* | H.13.a.7-8: *... söz gele dėyü üşendi, buyurdı$_{o}$: ḫalīfe zindānına ısmarladılar.* | L.19.a.7-8: *... söz ola - dėdi. Ḫalīfe zindānına vėribdi.*

[119] F.19.b.7: *kaftānuŋı.* | H.13.a.13: *ḳaftanuŋı.* | L.19.a.13: *kaftānuŋı.*

[120] F.19.b.11: *... Muvaffaḳ(-ı) ġarīmi ḳāżī-yi Baġdād ...* . | H.13.a.16:. *... Muvaffaḳ(-ı) ġarīmi$_{o}$ ḳāżi-yi$_{o}$ Baġdād ...* . | L.19.a.17: :. *... Muvaffaḳ(-ı) ġarīmı ḳāżi-yi$_{o}$ Baġdād ...* .

[121] V. c.

[122] F.20.a.1: *... yudılar, çıḳıcaḳ bir bezle ḳumāş geyürdiler.* | H.13.a.21: *bir bedle ḳumāş iletdiler, geydürdiler.* | L.19.b.5: *bir bedle ḳumāş çıḳıcaḳ geydürdiler.*

[123] F.20.a.2: *şīb aṭlas.* | H.13.a.21: *cübbe-i aṭlas.* | L.19.b.5-6: *şīb-i aṭlası$_{o}$*

[124] F.20.a.2: *şāmire Hindūbārī.* | H.13.a.21: *destār-ı Hindī.* | L.19.b.6: *şāş-ı Hindūbār.*

[125] Ms. sic. Recte: *mübārek-üŋüzile.* || F.20.a.4: *... ḳadem-i ḳudūm-ı mübārek cemāluŋuzla ...* . | H.13.a.23. | L.19.b.8: *mübārekküŋüzile.*

selā(m) vėrdi$_{o}$. Ḳāżī durdı$_{o}$ istiḳbāl ėtdi$_{o}$ ḳoçuşdı$_{o}$, yanına aldı. *Muvaffaḳ* taᶜaccüb **(14.a)** (1) eyledi, eyitdi$_{o}$: "Ne teşrīf-dür kĭ ḳāżīlḳużāţ ḳulına ėder?" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Aramuzda vāḳıᶜ olan (2) vāḳıᶜa-lar ḳażiye-ler düşmenler ucındanıdı$_{o}$. Cün dostumuzı düşmenümizi$_{o}$ bildük, sizden ᶜözürḫøhlıḳ (3) ėderüz" dėdi. *Muvaffaḳ* senā vu āfir(ī)n ėtdi$_{o}$. Oturdılar.

Ne bilsün:
çīn sandı$_{o}$,[126]
daşına muvāfıḳ için sandı$_{o}$.
(4) Söze keleciye ṣoḥbete meşġūl oldılar,
gūyā lehce-leri$_{o}$ ṣādıḳ, ḳavl-ları$_{o}$ maḳbūl oldılar.
Birbirine (5) iẓhār-ı şevḳ-i kāzib ėtdiler,
göŋül-leri$_{o}$ cezbe-lerile cāzib ėtdiler.

Esnā-yı$_{o}$ kelāmda ḳāżī *Muvaffaḳ*a (6) eyitdı$_{o}$: "İşbu yanuŋda oturan yigidi bilürmisin kim-dür?" dėdi. *Muvaffaḳ* bakdı$_{o}$ gördi$_{o}$: "Bilmezem" dėdi. Ḳāżī (7) eyitdi$_{o}$: "Bu yigit *Māhiyā*[*h*-]*rşāh-ı* [127] *Vāsıṭī*-nüŋ oğlıdur kĭ tamāmet memleketde ḫalīfeden ṣoŋra (8) andan uluraḳ yoḳdur" dėdi. *Muvaffaḳ* bu sözi$_{o}$ işidicek durdı$_{o}$, *Faż*l*a* ḫidmet eyledi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: (9) "Ė maḫdūm-zāde-i cihān! Ḳuluŋuzı maᶜzūr dutuŋ! Sizi$_{o}$ bilmedüm, ḳul(l)ıḳ şarṭında olımadum. Heme-i (10) cihān, kehān <u> mihān cūduŋuz rebībidür, ᶜaṭāŋuz ᶜayālıdur!"[128] dėdi. *Fażlullāh* āfirīn ėtdi$_{o}$. Andan ḳāżī (11) eyitdi$_{o}$: "Ė *Muvaffaḳ*! Bil ü āgāh ol kĭ bu büzürg-zāde muᶜtemedlerden muᶜteberlerden duḫterüŋüzüŋ (12) cemālı ṣıfatın işitmiş, görmedin aŋa ᶜışḳ getürmiş. Atası destūrınsuz durmış, bunda (13) gelmiş, elḫāleţü hāzihi maḳdem-i meymūnıla menzilümüz müşerref ėdüb-dururlar. İmdi$_{o}$ çün bu sᶜaādet (14) yüz gösterdi$_{o}$, gerekdür duḫter-i (ç)ü-aḫteri$_{o}$ buŋa vėresin, ve minnet dutasın kĭ yarın bir gün bu vaṣlat (15) ḫaberi$_{o}$ *Māhiyā(r)şāh*a yėtişicek sendeń minnet-dār ola, ve işüŋi āᶜlā-yı$_{o}$ ᶜilliyīne ėrüre!" dėdi. (16) *Muvaffaḳ* eyitdi$_{o}$: "Benüm ne maḥallum ola kĭ ḳızum şāyiste-i piser-i *Māhyār* ala.[129] Anuŋ ḫareminde ḳızumdan (17) yėg biŋ cāriye ola" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Rāst eydürsin, ammā iḫtiyār anlaruŋ cānibinden- (18) -dür, senüŋ cihetünden degül" dėdi. *Muvaffaḳ* eyitdi$_{o}$:

"ᶜAvratlıġa degül,
ḳaravaşlıġa hem vėrürem,
(19) bu şarṭıla kĭ eve varam
muştalayam,
hem danışam"
dėdi.

Ḳāżī eyitdi$_{o}$:

"Evüŋüŋ ḫākimi ve kedḫudāsı (20) sensin.
Senüŋ maṣlaḥatuŋa ḳanarlar,

••••••••••

[126] F.20.a.11: *cīn saldı*. | H.13.b.4: om. | L.19.b.14: *çīn ṣandı$_{o}$*.
[127] F.20.a.14-15. | H.13.b.6. | L.20.a.1: sic.
[128] F.20.b.3-4: *Heme cihān lebāz-ı mihmānı* (sic!) *cūduŋuz rebīsidür, ᶜataŋuz ᶜayālıdur*. | H.13.b.8-9: *Heme-i cihān kihān ve mihān cūduŋuzuŋ rebībidür, ı(y)ālıdur - dėdi$_{o}$*. | L.20.a.4-5: *Heme-i cihān(-ı) kihān <u> mih(m)ān cūduŋuz rebībidür, ᶜaṭaŋuz ᶜayālıdur - dėdi.*
[129] F.20.b.11. | H.13.b.15. | L.20.a.12: *ola*.

ḳanduġuŋ yère ḳonarlar”
dėdi$_{o}$.
“Nikāḥı münᶜaḳid eyle,
ikiy(i)[130] mütteḥid (21) eyle,
andan anlar(a)[131] iᶜlām eyle,
gönül-lerine luṭfıla ikrāmı inᶜām eyle!”
dėdi.

Muvaffaḳ ḫøhnāḫøh **(14.b.)** (1) rāżī oldı$_{o}$. Duḫter-i *Muvaffaḳ*ı ᶜavratlıġa *Fażlullāh*a$_{o}$ ᶜaḳd ėtdiler. Andan ḳāżī eyitdi$_{o}$: “Yā *Muvaffaḳ*! (2) Uluzāde-ler işi ayruḳlar işine beŋzemez. Andan öŋdin ḳï kimse ⌈mecāla⌉ vāḳıf ola, ḫalīfe işide, bu (3) şehzāde$_{o}$’yi evüŋe ilet, duḫteri$_{o}$ buŋa - ḥelālı-dur - sımarla$_{o}$. Ben yarın *Māhyār*a biti göndereyim, yarın bir gün (4) gelsün görsün: gör ḳï ne~ḳadar māl u niᶜmet getürür!” dėdi. “Seni ḫalīfeye söyleyüb emrüŋi nėce (5) maḳāma yėtürür” dėdi$_{o}$. *Muvaffaḳ*: “Buyruḳ sizüŋ, eyle olsun” dėdi$_{o}$. Derḥāl ḳāżī buyurdı$_{o}$, bir berdaᶜī ḳatır (6) eyrelediler, *Fażlullāh*ı$_{o}$ bindürdiler, *Muvaffaḳ* evinde indürdiler. *Muvaffaḳ* üzegüsin dutdı$_{o}$ indi$_{o}$ aldı$_{o}$, (7) eve girdi, ḥücre-i ḫaṣda ḳondurdı$_{o}$, gendü icerü evine girdi, ḥikāyeti şerḥ eyledi$_{o}$. Ḫātūn eyitdi$_{o}$: (8) “Eyü maṣlaḥat eylemişler, n~ola? Mübārek olsun!” dėdi$_{o}$. Andan duḫteri$_{o}$ düzdiler ḳoşdılar, *Fażlu*- (9) *llāh* ḳatına getürdiler. Cün *Fażl*uŋ gözi$_{o}$ ol ṣanem-i cihān-ārā-yı$_{o}$ ārāyide’yi gördi$_{o}$, hezār dürlü ḥayret <ü> dehşet (10) üzerine müstevlī oldı. Andan şükir eyledi, ḳāżiye duᶜā eyledi$_{o}$. Pes kām-ı dil arzū-yı$_{o}$ cān (11) husūla yėtişdi$_{o}$, zīrā fuṣūl vuṣūla ėrişdi$_{o}$.[132] Ol gün *Fażlullāh* tā şeb ol şekerleb (12) ḳamerġabġab birle[133] zevḳ ü ᶜişret eyledi$_{o}$. Yarındası gün ḳapu ḳa(ḳ)ıldı$_{o}$, ḫaber vėrdiler kim ḳāżī giş(i)si (13) ḳapuda durur. *Fażlullāh* gelini daşra göndürdi$_{o}$, geleni icerü oḳıdı$_{o}$. Ḳāżī gişisi elinde bir boġca (14) don gibi$_{o}$ nesne var. *Fażlullāh* sandı$_{o}$ ḳï, ḳāżī buŋa tuḥfe göndürübdurur. Vekīl(-i)[134] ḳāżī ilerü (15) geldi$_{o}$, selām vėrdi$_{o}$, ol palāsı$_{o}$ ḳï *Fażl*a$_{o}$ geyürdi$_{o}$, naẓarında ḳodı$_{o}$. *Fażla*:[135] “Nedür bu?” dėdi$_{o}$. Vekīl eyitdi$_{o}$: (16) “Ḳāżī duᶜā ėder, eydür ḳï: ‘Cübbe’yi ᶜimāme’yi vėrsün, donını ṣūratına vursun’[136] dėr” dėdi. *Fażla*[137] (17) gördi$_{o}$: ḫāl ayruḳsı. Nākām cübbe’yi destārı$_{o}$ cıḳardı$_{o}$, vekīl eline vėrdi$_{o}$, gendü palāsın geydi$_{o}$, evüŋ bir buca- (18) -ġında #o(turdı$_{o}$).[138] <Vekīl-i>#[139] ḳāżī gidicek duḫter-i ḫandān ḫirāmān ḳapudan icerü girdi$_{o}$, erini ol (19) #ḫālda# gördi: “Hey, bu nedür?” dėdi. Hemāndem *Fażlullāh* ḳız öŋünde baş yère ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: (20)

••••••••••

130 F.21.a.1: *ikisini*. | H.13.b.18. | L.20.a.16: *ikiy*(*i*).
131 F.21.a.2. | H.13.b.18. | L.20.a.17: sic.
132 F.21.a.14: *Zīrā fuṣūl vuṣūl* [sic!] *ėrişdi*. | H.14.a.5: om. | L.20.b.12: *Zīrā fuṣūl vuṣūla ėrişdi*.
133 F.21.a.15: *... ol şekerleb ve ḳamerġabġab ile ...* . | H.14.a.5: *... ol şekerleb, ḳamerġabġab birle ...* . | L.20.b.13: *... tā şeb ol şekerleb, ḳamerġabġab birle ...* .
134 F.21.b.3. | H.14.a.11. | L.20.b.16: sic.
135 Ms. sic.
136 F.21.b.5-6: *... cübbe’yi vėrsün, ḍonına ṣūratına girsün*. | H.14.a.9-10: *... cübbe vü destārı vėrsün, bayaġı ḍonını geysün*. | L.21.a.1-2: *... cübbe’yi, ᶜimāmey*[*e*]*i*$_{o}$ (sic!) *vėrsün, ḍonını ṣūratına vursun*.
137 Ms. sic.
138 F.21.b.7. | H.14.a.11. | L.21.a.3: sic.
139 F.21.b.7. | H.14.a.11. | L.21.a.3-4: sic.

"Ė ṣanem-i dil-rübā! Vefā bābında nėcesin?" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Beġāyet ḫoşam" dėdi. *Faẕal* eyitdi$_{o}$:

(21) "Eylese, bir laḥẓa sözüm diŋle,
andan baŋa n~eylerseŋ, eyle!"
dėdi$_{o}$.
"Ḥāluŋı dė, işideyim,
aŋa **(15.a.)** (1) göre iş ėdeyim,
göz(ü)ŋi göŋl(ü)ŋi ışıdayım"
dėdi$_{o}$.

Faẕlullāh sergüdeştini bitamāmihi evvel āḫir şerḥ eyledi$_{o}$. (2) Ol ṣanem bu ḥikāyeti işitdi$_{o}$, taʿaccüb ėtdi$_{o}$. Andan *Faẕla* eyitdi$_{o}$: "Ḥālum budur kĭ saŋa dėdüm. İmdi$_{o}$ (3) eger eyüyem, eger yavuz, emānetüm boynuŋda-dur" dėdi. *Muvaffaḳ-ḳızı$_{o}$* bir sāʿat başın aşaġa ėtdi$_{o}$. Andan başın (4) ḳaldurdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė cān <u> dil! Esīrüŋ göŋlüŋi ḫoş dut kĭ eger pādeşāh-sın, eger gedāsın, maḫbūbum (5) maṭlūbum-sın. Ammā eger ḳāżī senüŋ vāsıṭa-ŋıla bize bu istihzāyı$_{o}$ ėtdiyse, ġam degül, muḳayyed (6) olma! Ben aŋa bir vechile cevāb vėrem kĭ göreler, müteḥayyir ḳalalar!" dėdi$_{o}$. Cāmdāndan - buyurdı$_{o}$ - pākīze (7) ḍonlar cıḳardılar, Hindi$_{o}$[140] şemsī başına sardılar. Ol donları$_{o}$ geyürdiler kĭ daḫı elṭaf, daḫı (8) aẕref zīnetile[141] müstaḳarda ḳarār eyledi$_{o}$.

Ve bu ḥālı aġyārdan maḫfī dutdılar,
ataya anaya bildür- (9) -mediler,
ʿırżlarına ḫalel getürmediler.
Birḳac gün ḫūb ʿayş sürdiler.
Birḳac günden ṣoŋra
(10) bu ḳız gendözini bezer
be-dür ü bezer.

Aŋa ḫod ne bezenmek ḥācetidi! Dükeli vaṣfı$_{o}$ kĭ güzel-lik[l]de (11) mevżūʿ <u> maḫmūl, merʿī vü mażbūṭ-dur, anda mevcūd-ıdı. Andań *Faẕla* eyitdi$_{o}$: "Baŋa destūr vėr, bir (12) dost ḫātūn gişinüŋ ʿayālı$_{o}$ ḫasta olmış-dur; varayım göreyim sorayım" dėdi$_{o}$. *Faẕla$_{o}$* destūr vėrdi$_{o}$. (13) Ḳız durdı, yalaŋuzca ḳāżī maḫfiline vardı$_{o}$, bir kūşede durdı$_{o}$. Nāgāh ḳāżī-nüŋ gözi$_{o}$ aŋa duş oldı$_{o}$. (14) Vekīl vėrbidi$_{o}$, ḳatına oḳıdı$_{o}$: "Ne gişisin, ne istersin?" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Müsülmānlar ḳāżī-siyle ḫalvet (15) sözüm vardur" dėdi. Ḳāżī ḫūbları$_{o}$ sevegenidi$_{o}$. Bu sözi$_{o}$ işidicek durdı$_{o}$, ḫās ḥücreye girdi$_{o}$, ḳızı$_{o}$ ḫalvete$_{o}$ (16) oḳıdı$_{o}$. *Muvaffaḳ-ḳızı$_{o}$* küstāḫāne icerü girdi$_{o}$ ḥidmet ėtdi$_{o}$ oturdı$_{o}$. Ḳāżī cemālı kemālı, ḫaddı$_{o}$ ḳaddı$_{o}$ gördi$_{o}$ müteḥayyır (17) oldı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Ė ḥūr bece![142] Ne ḥācetüŋ var?" dėdi$_{o}$. Ḳız dürc-i ʿaḳīḳ-rengi açub ḳāżiye senā ėtdi$_{o}$, andan (18) eyitdi$_{o}$: "Ė ḫaḳ(ḳ)ı ḫaḳ(ḳ)a sürici! Bu mesned-i ḥükūmetde, bu manṣıb-ı şerīʿatda kĭ oturursın, dervīş <ü> (19) tüvāngerüŋ, Müslim <ü> kāfirüŋ, ferbih <ü> lāġaruŋ meṣāliḥin görürsin. Benüm daḫı ḫāluma baḳ, başuŋ ṣadaḳası (20) işümi bitür!" dėdi. Ḳāżī: »"Be~ser <ü> ceşm!"« dėdi$_{o}$. Ol~dem ḳız derincegini başındań götürdi$_{o}$ durdı, ḳāżiye yaḳın (21) yėrde oturdı$_{o}$. İki gīysī cıḳardı$_{o}$:

[140] F.22.a.3: *destār-ı Hindī*. | H.14.a.21: om. | L.21.a.15: *Hindī*.
[141] F.22.a.3-4: *daḫı aẕref zīnetile*. | H.14.a.21: om. | L.21.a.16: *daḫı elṭaf, daḫı aẕref zīnetile*.
[142] F.22.a.13: *ḫuri$_{o}$ peçe*. | H.14.b.6: *huri$_{o}$ bece*. | L.21.b.9-10: *ḫūr peçe*.

müşk-reng ʿanberṣıfat. Eyitdi$_o$: “Hīc üşbunda ʿayb varmıdur?” **(15.b.)** (1) dėdi. Ḳāżī cün ol ṭurre’yi merġūlı[143] müselseli meftūlı gördi$_o$, vālih oldı$_o$. «“Ḥāşā wu kallā» bunda ʿayb n~istesün?” (2) dėdi. Andan ḳız alnın acdı$_o$, eyitdi$_o$: “Mevlānā! İşbu gümiş taḫta-sı gibi$_o$ alında ve bu cācī kemān <gibi>[144] ḳaşlarda ve bu (3) tīġ gibi burunda ve bu gül gibi yaŋaḳda ve bu şekker gibi dudaḳda ve bu ḳamer gibi ġabġabda hīc noḳṣan varmıdur?” (4) dėdi$_o$. Ḳāżī-nüŋ gözleri ḳamaşdı$_o$: “Bunuŋ gibi-ler gördügüm yoḳdur, ḥaḳḳā!” dėdi$_o$. Andan ḳız ḳol-ların açdı$_o$, eyitdi$_o$: (5) “Mevlānā! Bu ḥüsünde barmaḳlar, bu leṭāfetde dırnaḳlar, bu nāzük-likde aya, bu ẓarāfetde bilek, bu ṭarāvetde (6) ḳol, bu aḳlıḳda, bu degirmi$_o$-likde ḳarıca[145] gördügüŋ varm(ı)-dur?” dėdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Gördügüm yoḳdur!” dėdi$_o$. Andan (7) ḳız gögsin acdı$_o$, eyitdi$_o$: “Ė Müsülmānlar ḳāżī-si! Bunuŋ gibi sīne, bunuŋ gibi$_o$ meme, bunuŋ gibi$_o$ göbek gördügüŋ (8) varmı$_o$-dur?” dėdi. Ḳāżī [eyitdi$_o$][146] bu endāmları$_o$ görüb delü oldı$_o$. <Eyitdi>:[147] “Ė ẓālime! Beni öldürdüŋ, yėter! Ayruḳ sözüŋ varısa, (9) söyle!” dėdi. Ḳız eyitdi$_o$: “Ė mevlānā ḳāżī! Benüm vücūdum gördügünleyin bir aġacdur. Bāġ-ı belāġ-da[148] vu kemālda bitmişdür. (10) Ḥalāvet <ü> melāḥat <u^x> lezzet <ü> şehvetile suvarılmışdur. Hīc bāgubān yėmişümden yapraġumdan mütemetti^c olmamışdur. (11) Żāyi^c ḳalub-dururam. Ne ben genc gişiligümden berḫordāram, ne kimse benden kāmgār. Nice-gez ḳaṣd ėtdüm (12) kĭ gendözümi$_o$ ḫancerile uram öldürem, Taŋrıdan ḳorḳdum ėtmedüm” dėdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Āḫir bu niycün?” dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: (13)

|| Sebeb ol~kĭ bu şehrede bir reng-rez vardur. Ben bīcāre ol sitemkāre-nüŋ ḳızıvan. İki yaşuma girelden (14) berü beni kimseye göstermedi$_o$, ve her gişi[149] kĭ beni$_o$ andan diledi$_o$, cevāb vėrdi$_o$ kĭ:

“Ḳızum kötrüm-dür, şildür, keldür, delüdür.
(15) Ḳulıncı istisḳānı[150] ḫafaḳānı yeraḳānı
eksük degül.
Coḳ yėyici-dür, herze-gūdur.
Düniyādaki rüsvālıġı baŋa yapar,
(16) yaramazlıġı baŋa daḳar,
üstüme yarlar yıḳar.
Dileyügelenler benden yüz yıllıḳ yol ḳacar.
Bilmezem kĭ maḳṣūdı$_o$ (17) nedür, ḳanda ucar.”
Ben bu ṣıfatıla kĭ görürsin,
zer ü nizār, ḥasret ü^x nedāmetile otururam,
ne ṣabr ėde-bilürem,
(18) ne derdüme dermān buluram.

[143] F.22.b.4. | H.14.b.11. | L.21.b.15: *merġūlı$_o$*.
[144] F.22.b.6. | H.14.b.13. | L.22.a.1: sic.
[145] F.22.b.11: *... bu aḳlıḳda ḳarıca, bu degirmilikde uca ... .* | H.14.b.13: om. | L.22.a.4-5: *... bu aḳlıḳda, bu degirmilikde ḳaruca ... .*
[146] F.22.b.14. | H.14.b.20. | L.22.a.7: sic.
[147] F.22.b.14. | H.14.b.21. | L.22.a.8: sic.
[148] F.23.a.1: *belāġatda.* | H.14.b.23. | L.22.a.9: *belāġda.*
[149] F.23.a.7. | H.15.a.5. | L.22.a.15: id.:
[150] Ms. sic. || F.23.a.8: *istiḳāsı.* | H.15.a.6. | L.22.a.16: *istisḳāsı$_o$*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Bugün bir furṣat bulub
gendözümi$_o$ senüŋ ḳatuŋa bıraḳdum,
ḥālumı saŋa ʿarża (19) ḳıldum,
gör n~eylersin ||

dėdi$_o$.

Ḳāżī ol piste-dehendeń bu şeker sözleri işidicek: "Ė göŋül ravżasınun (20) ḥürisi! Cüft-i ḳāżī olmaġa rıżā vėrürseŋ, ḳāżī senüŋ ḥaḳḳuŋda saʿy eylesün" dėdi$_o$. Ḳız yüz yėre ḳodı$_o$, (21) eyitdi$_o$:

»"İy *Buḳrāṭ-i* ʿilāc-i men,
iy aḫlāṭ-i mizāc-i men!
Eger ⌈der-⌉ bend-i kār-i men bā⌈ş⌉ī[151]
Ḫüdāvendigār-i men bāşī!"«

(16.a.) (1) dėdi$_o$.

Ḳāżī eyitdi$_o$: "Var, imdi$_o$ iş tamām-dur" dėdi. Ol~dem duḫter-i nīk-aḫter cadırın başına bürdi$_o$, evine vardı$_o$. (2) Ḳāżī ol ḫoş nefes hevesinde iki vekīl oḳıdı$_o$, rengrezi$_o$ oḳımaġa gönderdi$_o$. Vardılar oḳıdılar. Ol (3) ṣāḥib-pīşe hezār endīşeyle geldi$_o$, ḳāżiye selām vėrdi$_o$. Ḳāżī duru$_o$geldi$_o$, elin aldı$_o$, mesnedine (4) gecürdi$_o$, bile oturdılar. Reng-rez ḥayādan rengden renge döndi$_o$, andan ḳāżī ⌈eyitdi$_o$⌉: "Ė ustād-ı ḫūb-nihād! Zamān- (5) -dur kĭ seni görmek hevesinde-yidüm. Vaḳat bu vaḳt-ımış. Elḥamdülillāhi kĭ seni gördük" dėdi. Rengrez (6) eyitdi$_o$: "Ė dāver-i maẓlūmān ve ė yāver-i maḥrūmān! Bu luṭfuŋ sebebi$_o$ nedür?" dėdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Perde-de bir (7) ḳızuŋ varımış. Anı baŋa ʿavratlıġa vėr!" dėdi$_o$. Rengrez eyitdi$_o$: "Benüm ḳızum var, ʿayıbları$_o$ coḳdur. Kimseye göstermege yaramaz. (8) Ol senüŋ ne lāyıḳuŋdur?" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Güyegü benisem, gelin olısa, biz rāżī-vüz, kime ne?" dėdi. Rengrez (9) eyitdi$_o$: "Ė mevlānā! Benüm ḳızum ʿibret-i cihāndur, rüsvā-yı$_o$ zamāndur! Her renc kĭ vardur, bedeninde mevcūddur. (10) Eger Müsülmānlar ḳāżī-sinüŋ <garażı>[152] baŋa ṭanz <u> temesḫürise,[153] fermān anuŋdur" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Hey, bu sözleri (11) ḳo! Senüŋ ḳızuŋ dükeli ʿaybıyla benüm maḥbūbum maṭlūbum-dur" dėdi$_o$. Rengrez ʿāciz oldı$_o$, göŋlinde eyitdi$_o$:

"Kim~bile,
(12) bunı[154] bir kimse bāziye vėrübdurur,
saḳalına gelüb ʿaḳlıŋ uġurlayub-durur.
Aġır şīr bahā dileyeyim,
olakĭ ḳıyamaya,
(13) bu sözleri terk ėde!"
dėdi$_o$.

Andan eyitdi$_o$: "Mevlānā! Ḳızumı dilermisin?" dėdi$_o$. Ḳāżī: "Haā', dilerem"

[151] F.23.b.2. | H.15.a.14: ... *der bend-i men bāşī* ... . | L.22.b.8: id.
[152] F.23.b.14. | H.15.b.2. | L.23.a.2: sic.
[153] Ms. sic. || F.23.b.14: ... *ġarażı baŋa ṭanz u tasḫīrise* (sic!). | H.15.b.2: ... *ġarażı baŋa ṭanr ve tamaşḫarısa* (sic!). | L.23.a.2: *t... ġarażı$_o$ baŋa tanz u tamaşḫarısa*. (Cf. Z.309: *tamasḫar*. R. 1136: *temeshür*.)
[154] F.24.a.1. | H.15.b.3: *bunı*. | L.23.a.4: *bun*(*ı*).

dėdi. Rengrez eyitdi$_o$: (14) “Şīr bahāsın vėr!”[155] dėdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Dile, ne dilersi(n)!” dėdi$_o$. Rengrez eyitdi$_o$: “Biŋ ḳızıl altun vėr!” dėdi$_o$. Derḥāl (15) ḳāżī buyurdı$_o$, ṣandūḳdan altun kīse-sin çıḳardılar getürdiler, mīzānıla çekdiler. Biŋ dīnār zer-i münevver-i (16) müdevver(i)[156] rengrez öŋinde ḳodılar. Andan eyitdiler. “ʿAḳd ėdelüm!” dėdiler. Rengrez eyitdi$_o$: “İki-biŋ bunuŋ gibi dīnārdan (17) eksük mehr olmaz” dėdi$_o$. Ḳāżī: “Olsuŋ, ḳabūl ḳıldum!” dėdi$_o$. Ḳāżī buyurdı$_o$: derḥāl ḥall-ı ʿaḳd ehli gişi-ler (18) - yüz ola artuḳ - ḥāżır geldiler. ʿUlemā vu fuḳahā vu ʿubbād u zuhhād, ṣudūr <u> ekābir ceme^c oldılar. Andan rengrez (19) eyitdi$_o$: “Ė ḳāżī! Ben saŋa ḳızum ʿavratlıġa vėrürem, ammā ol hīc gişiye lāyıḳ degüldür. Bu işi ėtme!” dėrem. “Üş (20) cebrile zōrıla işdür ėdersin. Yarın ḳız ḳatuŋa gelüb begenmeyecek olursaŋ, mehri vėrmeyisersin. Bu (21) cemāʿat ṭanuḳ olsunlarmı kĭ fütūrsuz ḳuṣūrsuz meblaġ dege” dėdi. Ḳāżī(-yı)[157] bīcāre eyitdi$_o$: “Yārā, ne **(16.b.)** (1) ʿaceb inamsuz gişimisin?[158] ʿAzīzlere zaḥmet-mi ėdeyin? Al vechüŋi, sözüŋi kes!” dėdi$_o$, “Nizā^c[ı$_o$][159] mürtefa^c olsun!” dėdi$_o$. (2) Derḥāl iki-biŋ dīnār daḫı cekdiler, rengrezüŋ etegine dökdiler. Andan ḳāżī eyitdi$_o$: “Ayruḳ beni incitme, (3) nikāḥ ėtsünler, rızā buyur” dėdi$_o$. Reng-rezüŋ rengi müteġayyir oldı$_o$, yalandı$_o$ yudundı$_o$.[160] Dört yaŋadın: “Hey, n~oldı$_o$ saŋa, (4) daḫı ne fikir ėdersin? Utanmazmısın, bunuŋ gibi bāzār ḳanda bulasın?” dėdiler. Reng-rez żarūret-ile rızā vėrdi$_o$. Nikāḥ (5) eylediler ḫuṭbe oḳıdılar. İş tamām olıcaḳ ḳāżī reng-reze eyitdi$_o$: “Bu gėce ḳızı$_o$ vėribi$_o$, gelsün!” dėdi$_o$. Reng- (6) -rez: “Fermān-berem!” dėdi$_o$. Cemāʿat ḍaġıldılar. Ḳażīye’yi ḳāżī-nün ʿavratı$_o$ işitdi$_o$, yılan ḳuşanub (7) ḫuṣūmete āġāz eyledi:

“İki baş bir dizde,
iki dizdār bir dizde,
iki el bir girevde,
iki ḫātūn bir evde
(8) olmaḳ olmaz!”
dėdi$_o$.

Ḳāżī eyitdi$_o$: “Saŋa ne gerek-dür?” dėdi$_o$. ʿAvrat eyitdi$_o$: “Mihr <ü> sĭ ṭalāḳ gerek” dėdi$_o$. [Hemān] (9) Hemāndem ḳāżī bėş-yüz dīnārı$_o$ cekdi$_o$ vėrdi$_o$. Hem üc ṭalāḳ boşadı$_o$. ʿAvrat durdı$_o$, anası[161] evine gitdi$_o$. (10) Bugez ḳāżī-nüŋ gözi$_o$ yolda ḳaldı$_o$: “Gelin ne vaḳt gele” dėdi$_o$ oturdı$_o$. Bu yaŋa reng-rez üc-biŋ ḫalīfetī (11) dīnārıla evine geldi, denānīri$_o$ ʿavratı$_o$ öŋinde dökdi$_o$. ʿAvratı$_o$: “Hey, bu nedür?” dėdi$_o$. Rengrez mecmū^c-ı mācerāyı$_o$ şerḥ eyledi. (12) ʿAvrat yüzin yırtdı$_o$: “Hey, bu olacaḳ iş degül, zīnehār^x bulınu yürime![162] Ḳāżī(-yi)[163] bīcāre ḥāldan ḫaberi$_o$ yoḳdur. (13) Biregü ṭanzıla anuŋ göŋline$_o$ vesvese$_o$ bıraḳmış-dur,

[155] F.24.a.4: *şīr bahā vėr*. | H.15.b.6. | L.23.a.6: id. (Cf. ms. 72.a.15.)
[156] F.24.a.6: *müdevveri*. | H.15.b.7: id. | L.23.a.8: *müdevveri$_o$*.
[157] F.24.a.13. | H.15.b.13: id. | L.23.a.15: sic.
[158] F.24.a.13: *Ė yār, ne ʿacab gişi-yimiş-sin ınanmazısan . ʿAzīzlere ... .* | H.15.b.13: om. | L.23.a.15-16: *Yār, ne ʿacab, ınanmaz gişi-yimiş-sin .*
[159] F.24.a.14. | H.15.b.13. | L.23.a.16: sic.
[160] Ms. sic.|| F.24.b.1: *yalmandı yudundı ... .* | H.15.b.16: om. | L.23.b.1: *yalmandı yudundı ... .*
[161] Ms. sic.|| F.24.b.9. | H.15.b.21: *atası*. | L.23.b.8: id.
[162] F.24.b.12: om. | H.16.a.1: *bulını yürime*. | L.23.b.12: om.
[163] F.24.b.12. | H.16.a.1: id. | L.23.b.12: sic.

bizi rüsvāy ėtmegicün" dėdi$_{o}$. Rengrez eyitdi$_{o}$: "*Baġdād* (14) ululari$_{o}$ cümle ḥāżır-ıdılar, ḳāżī dükeli ʿaybıla ḳızı ḳa(b)ül ėtdügine ṭanuḳ oldılar" dėdi$_{o}$. Bular bu söz- (15) deyiken ḳāżī gişisi ḳapuya geldi$_{o}$: "Gelini vėrüŋ, alalum gidelüm!" dėdi$_{o}$. Er ü ʿavrat esīr ü dermānde ḳaldılar, (16) alet semet[164] mümkin olduḳca ḳızı$_{o}$ donatdılar, bir tābūt gibi maḥafaya ḳoydılar, ḥammāla yükletdiler, ḳāżī evine (17) vėribidiler. Ḳāżī ḥücre-sini zībā dībālarıla bezemiş-dür muʿaṭṭar ėtmiş-dür, "Bānū gele" dėyü umar. Nāgāh ḥammāl (18) maḥafa'yı getürdi$_{o}$ ḥücrede ḳodı$_{o}$, döndi$_{o}$. Ḳāżī gördi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "'Kimse duḫterüŋ boyını bosuŋını görmesün'[165] dėyü maḥafaya (19) ḳoymışlar, eyü eylemişler" dėdi$_{o}$. Andan ilerü geldi$_{o}$, maḥafa yüzindeń bir şuḳḳa[166] götürdi$_{o}$.

Gördi$_{o}$ kĭ
bir yumruḳ ḳadar yaruya (20) dolanmış[167] kemük yatur.
"Bu ne~yiki?"[168]
dėdi$_{o}$.
Gördi$_{o}$, başıımış.
Bir urulmış yėr ḳoḳar tulum yatur.
"Bu ne-yiki?"
dėdi$_{o}$.
Gördi$_{o}$, ḳarınmış.
(21) Bir aşaġa gecmiş dam bacası[n][169] gibi$_{o}$ delük gördi$_{o}$, gözimiş.
Uyur neheng aġzı$_{o}$ gibi$_{o}$ bir acuḳ gördi$_{o}$.
Susuz it dili gibi$_{o}$
(17.a) (1) bir sarḳuḳ salyārlu dil gördi$_{o}$.
Dimāġ faźla-sı sümüklü bir yüce buran gördi$_{o}$.
Sınuḳ sarsuḳ zernīŋ gibi$_{o}$
(2) islü paslu dişler gördi$_{o}$.
Nāgāh deperendi$_{o}$, sünükleri$_{o}$ kaġşaşdı$_{o}$.
Filcümle bir hāyil ʿaceb cānavar gördi$_{o}$
kĭ (3) hīc nesneye beŋzemez.
Ḳorḳdı$_{o}$, şuḳḳa'yı üstine bıraḳdı,
vekīl(e)[170] eyitdi$_{o}$:
"Ė bedfiʿāl! Nedür bu getürdügüŋ?"
(4) dėdi.

Vekīl eyitdi$_{o}$: "Gelindür getürdüm, tākĭ ḫalvet ṣoḥbet ėdesin, n~olsun?" dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Dīv-i mürde- (5) -ile ādemī(-yi)[171] zinde ṣoḥbet ḳanda ėtdügi

[164] F.25.a.1. | H.16.a.4. | L.23.b.16: om.
[165] F.25.a.5: ... *duḫterüŋ boyu bosunı görinmesün ...* . | H.16.a.8: ... *ol duḫter ḳad ve bālāsını kimse görmesün ...* . | L.24.a.2: *duḫterüŋ boyı$_{o}$ bosunı$_{o}$ görinm(e)sün ...* .
[166] F.25.a.6: *şuḳḳa'yı*. | H.16.a.9. | L.24.a.3: *bir şuḳḳa*.
[167] F.25.a.6-7: ... *bir yumruk kadar deriye dolanmış ...* . | H.16.a.9: *yumruḳ ḳadarı$_{o}$ deri pāresine dolanmış ...* . | L.24.a.3: ... *bir yumruḳ ḳadar deriye ḍolanmış ...* .
[168] Cf. ms. 25.b.2, 48.a.20, L.118.a.14, 195.b.9.
[169] Cf. ms. 25.b.2, 48.a.20, L.118.a.14, 195.b.9.
[170] F.25.a.12. | H.16.a.13. | L.24.a.9: sic.
[171] F.25.a.14: id. | H.16.a.15: *ādemī'-yi zinde*. | L.24.a.11: *ādemī(-yi) zinde*.

vardur?" dėdi. Vekīl eyitdi$_{o}$: "Sen bilesin! Diledüŋ, alduŋ, (6) kime ne?" dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Ben ol duḫter-i māh-rūy$_{ı o}$ ġāliye-müy$_{ı o}$ diledüm kĭ reşk-i ḥūr-ı bihiş(t)dür. (7) Bu demür zibanīye-sini,[172] bu dīv enügini n~ėderem?" Derḥāl rengrezi$_{o}$ oḳıtdı$_{o}$. Reng-rez: "Ne buyurur(sın)?"[173] dėdi. Ḳāżī (8) eyitdi$_{o}$:

"Beni masḫara düzdüŋ,
benümile ḳayış-bāzlıḳ eyledüŋ.
Cihānuŋ ḳımārbāzları,
ʿālemüŋ ṭarrārları
(9) gelürler,
baŋa baş indürürler.
Sen baŋa böylemi ėdersin?
Nedür bu vėribidügüŋ?"
#dėdi$_{o}$#.
"Şol bir ḳızuŋı (10) vėribi kĭ
naẓarı cāna cān,
cihāna cihān
bağışlar!"

Rengrez eymān-ı muġalaẓa'-yıla[174] andlar icdi$_{o}$, (11) eyitdi$_{o}$:

"Ol Ḫudā ḥaḳ(ḳ)ı kim āferīnende(-i) nār <u> nūrdur,
rūzī(-yi) [rūzī][175] dehende(-i) mār #<u># mūrdur,[176]
benüm #dār-ı# (12) dünyāda andan arṭuḳ ḳızum yoḳdur,
olmayub-durur.
Ben saŋa biŋ-gez eyitdüm,
'Ḳızum saŋa yaramaz',
dėdüm.
(13) İşitmedüŋ,
ben n~ėdeyin?"
dėdi$_{o}$.

Rengrez eyitdi$_{o}$: "N~olasın, oldı$_{o}$. Bārī eyit: bendeń ḳız diledügüŋ sebeb neyidi$_{o}$?" dėdi. (14) Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Ė rengrez usta! Ḳıṣṣa'yı uzatma! Dünki gün baŋa bir bunuŋ gibi$_{o}$ ṣıfatlu ḳız geldi$_{o}$, baŋa böyle böyle (15) dėdi$_{o}$. Seni oḳıtdum, sen~daḫı beni ḳatı dutduŋ." Tamām mācerāyı$_{o}$ söyletdi$_{o}$. Rengrez eyitdi$_{o}$: "Mevlā! Senüŋ bir düşmenüŋ (16) varımış, sendeń bu ṭarīḳile intiḳām almış. Ve-illā benüm ʿālem bilür kĭ ayruḳ ḳızum yoḳdur" dėdi$_{o}$. Ḳāżī cün bu (17) sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, başın aşaġa eyledi$_{o}$ fikir ėtdi$_{o}$. Andan başın ḳaldurdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė ustād! Bir ḳażāyıd[177] oġradum, cāre- (18) -süz. Daḫı saŋa vėrecegüm varmıdur?

•••••••••••

[172] F.25.b.1: *Bu ṭanur ze-bānūsını ...* . | H.16.a.16: *Bu tamu zibniyesini ...* . | L.24.a.13: *Bu ṭamu zibīne-sini ...* .

[173] F.25.b.2: sic. | H.16.a.17: *buyurursız*. | L.24.a.14: sic.

[174] F.25.b.5: *eymātıla* (sic!) *muġallaża-ıla ...* . | H.16.a.21: *... muġallaza and içdi$_{o}$*. | L.24.a.17: *eymān-ı muġallaẓa-yıla*.

[175] Ms. sic. (Dittographia.)

[176] F.25.b.5-6: *... kim āferītde-i nār-ı nūrdur ve rūzī(-yi) dehinde-i mār-ı mūrdur*. | H.16.a.21: *... kĭ āfrītde-i mār u mūrdur, bedīd ārende-i nār u nūr-dur*. | L.24.b.1: *... kim āferīn(i)nde-i nār ve nūrdur, rūzī(-yi) dehinde-i mār ve mūrdur*.

[177] Ms. sic. || F.25.b.13: *ḳażāya*. | H.16.b.4: om. | L.24.b.8: *ḳażāya*.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Kerem ėt, gelen gelini al, geldügi yėreₒ ilet!" dėdiₒ. Rengrez ḳızıₒ, maḥafa-sını (19) götürdiₒ, evine getürdiₒ fāriġ oldıₒ oturdıₒ. Ḳāżī üc-biŋ-bėş-yüz altun ziyān ėdüb bunca yıl(l)ıḳ (20) münāseb evdeşinde-n[178] çıḳub[179] gögsin ötürüₒ ötürüₒ oturdı. Bugez cilbāb(-ı)[180] ḥayāyı yüzinden götürdiₒ, gelene (21) gidene göyindiₒ. Ḫaber *Baġdād* şehrinde münteşir oldıₒ, ḳāżī rüsvā vu żiḥke mütemesḫir oldıₒ. Hemīşe nāḫaber **(17.b)** (1) gönül-lülerüŋ, yavuz endīşe-⌈lü⌉lerüŋ ḥālı eyle olsun! Ammā *Muvaffaḳ-ḳızı*ₒ ḫalḳı arasında ᶜizzetile oturub (2) baḫtıₒ gölge-sindeki taḫt üzerinde oturub ṣafāsını sürer: *Fażlullāh*-ıla yėmekde icmekde, gülmekde (3) oynamaḳda. Bu e̲snāda bir gün *Fażlullāh* ḥelālına eyitdiₒ: "Ė piste-dehān! Dudaġuŋı bir laḥẓa gülmek- (4) -süz görmezem. Sebeb nedür? Kimse düşmenüŋ varıdıₒ, aŋa intiḳāmıₒ eyledüŋ, ṣanuram. Beḫudā dė kĭ (5) ben~daḫı işidem sevinem, ben~daḫı bile gülem!" dėdiₒ. Ḳız eyitdiₒ: "Ė ārāyiş-i ḫānüₒ-mān ve ė āsāyiş-i dil <ü> cān! (6) Eger gūş-ī hūşı baŋa dutarsaŋ, sebeb-i ḫandemi şerḥ ėdeyin!" dėdiₒ. *Fażl* eyitdiₒ: "Neŋ var, al beri!" dėdiₒ. (7) Ḳız ḳāżi̲ye nėce meker ėtdüġin, ol mekr ucından ḳāżī başına ne zevāl geldügini bitamāmihi dėyü- (8) vėrdiₒ: "Müfteᶜil-lere nāehl-lere böyle ėtmek gerekdür" dėdiₒ. *Fażlullāh* ol māha āferīnler oḳıdıₒ. Andan (9) eyitdiₒ: "Ė serv-i ḥūbyār(-ı) cemāl ve ė tel rūy-ı mürgizār-ı kemāl![181] Eger ḳāżī saŋa vu baŋa bu istiḥfāflar (10) kefā'etiₒ yoḳluġındań, [ā]yā[182] felāket[183] coḳluġındań ėtdise, biḥamdillāhi ben sencileyin bir re'īsüŋ sülā- (11) lesiyem. Māl dėrseŋ, ol~ḳadar māl aḳıdayım kĭ *Baġdād*da meflūk ḳalmasun!" dėdi. Ḳız eyitdiₒ: "Ė māye-i (12) zer-i men ve ė sāye-i ser-i men! Senden seni gerek. Māl u mi̲sāl muḥaḳḳarumuzˣ ol~ḳadar vardur kĭ saŋa vu (13) baŋa ölince yėter. Gitmek fikrin eyleme, datlucaḳ dirilelüm!" dėdiₒ. *Fażl* eyitdiₒ: "Haā', senüŋ maḥab(b)etüŋden (14) ne ᶜacīb <ü> ġarīb. Ammā cün ḳāżīdeń bir vechile sen intiḳām alduŋ, dilerem kim ben~daḫi bir vech-i āḫirile icin (15) yaḳam!" dėdi. Eyle oldısa, ḳız *Fażl*a destūr vėrdiₒ silāḥlandurdıₒ, bir kūh-peyker at(a)[184] bindür(di),[185] ḫarclıġıla (16) ḫadem ü ḥaşemile *Mūṣil*e gönderdiₒ. *Baġdād*dan buçuḳ ferseng yėr gitmişleridiₒ kim *Mūṣil* yolından (17) aġır kāravān geldiₒ. *Fażlullāh* ilerü yüridiₒ: "Ḳandan gelürsin?" dėyü sordıₒ. "*Mūṣil*den gelürüz" dėdiler. (18) "Ne gün çıḳduŋuz!" dėdi. Eyitdiler: "Re'īs-i *Mūṣil* ölüb 'Oġlı yoġımış' dėyüb mālını esbābını dīvāna (19) ᶜarż ėtdükleriₒ gün çıḳduḳ" dėdiler. Ol~dem *Fażlullāh* āh ėtdiₒˣ, eyitdiₒ: "Ölüminüŋ sebebin nėce işi(t)düŋüz?"[186] (20) dėdi. Eyitdiler: "Re'īsüŋ bir ṣāḥib-cemāl bī-hümāl oġlı varımış. *Baġdād* yolında anı ḥarāmī-ler öldür- (21)

[178] Ms. sic.
[179] F.26.a.1: *... bunca yıllıḳ ḫātūnı odasından çıḳub ... .* | H.16.b.6: *... bunca yıllıḳ ᶜavretden çıḳub ... .* | L.24.b.10: *... bunca yıllıḳ. odasından çıḳub ... .*
[180] F.26.a.2: sic. | H.16.b.7: om. | L.24.b.11: *celbāb-ı.*
[181] F.26.a.13. *Ė serv-i cūyibār-ı* (sic!) *cemāl ve ė ḳadr-ı mürġezār-ı kemāl!* | H.16.b.13-14: *Ė serv-i cūybār-ı cemāl ve ė te̲zrūy-ı* (sic!) (recte: *te̲zerv-i*) *mürgizār-ı kemāl*! | L.25.a.5-6: *Ė serv-i cūyibār-ı cemāl ve ė te̲zrūy-ı* (sic!) *mürġzār(-ı) kemāl*.
[182] F.26.a.14: sic. | H.16.b.14: om. | L.25.a.7: sic.
[183] F.26.a.14: *helāket*. | H.16.b.14: om. | L.25.a.7: *felāket*.
[184] F.26.b.6: sic. | H.16.b.20: id. | L.25.a.13: sic.
[185] F.26.b.6: *bindi*. | H.16.b.6. | L.25.a.13: sic.
[186] F.26.b.11. | H.17.a.1. | L.25.b.1: sic.

mişler. Anuŋ ġuṣṣa-sındań meslūl oldıₒ öldiₒ” dėdiler. *Fażl*a müteḥayyir ḳaldı, göŋlinde eyitdiₒ: **(18.a.)**

(1) “Yavuz baḫtum beni bu ḥāla bıraġur!
N~ėdeyim, ne çāre ėdeyim?
Ata gitmiş, māl gitmiş,
*Mūṣil*e ne dėyü varayım?
Ḥāluma (2) münāsib oldur kim
bī-ḥāṣıl nigār(um)[187] ḳatına gelmeyem,
ḳāżī dapası[188] olamayam.
Belkĭ āvāre olam,
başum (3) alam,
bir yaŋa varam,
ḥasretile ölem!”
dėdiₒ.

At başın cevürdiₒ, *Vāsıṭ* yolın dutdıₒ. Öyleyedek atıₒ bir (4) ḫoş yère ėrdiₒ. Anda indiₒ ḳondıₒ. Atını ota ḳodıₒ, gendü maġmūm u mehmūm oturdıₒ, fırāḳ-larını (5) ögine düşürüb aġlamaġa başladıₒ. Bu eṣnāda gördiₒ kĭ bir süvār-ı silāḥ, zernigār geymiş, geldiₒ[189] - ol yėr (6) menzilgāhımış - ḳondıₒ. Öŋine ṭaᶜām ḳodılar. *Fażl*a eyitdiₒ: “Ė cüvān-ı māh-peyker! Gel, ṭaᶜām yėyelüm!” dėdi. (7) *Fażal* ḫidmet eyledi: »“Nūşet bād!”« dėdiₒ. Ol yigit gördiₒ kĭ bu yigit gendü ḥālına meşgūl-dur, (8) ṭaᶜām yėmek pervāsında degül. Sofra-sın getürdiₒ, <*Fażl*uŋ>[190] ḳatına getürdiₒ, gendü *Fażl*uŋ yanına oturdıₒ. Gördiₒ kĭ aġlar (9) ve bu beyt-leri eydür:

“Göŋlüm beni bırakdıₒ bu āvāra-lıġa,
Düşdüm, n~ėdeyin ḳahrıla bu aralıġa?
(10) Düşmen kĭ baŋa sanurıdıₒ yatlu sanular,
Görse beni aġlaya bu bīcāra-lıġa.”

Ol yigit *Fażl*uŋ (11) bu diltengligini göricek: “Be-vefā-yıₒ cüvānmerdī! Ḳıṣṣaŋı ġuṣṣaŋı baŋa dė, derdüŋ vefāsını benden (12) um!” dėdiₒ. *Fażlullāh* ḥikāyetini tamām ol yigide söyledıₒ. Ol şaḫṣ bu kelimātı işidicek (13) ḳahḳahayıla güldiₒ, eyitdiₒ: “Ė biser! Göŋlüŋi ḫoş ḍut! Taŋrıₒ işüŋi oŋardı” dėdiₒ. *Fażla* eyitdiₒ: “Neden (14) dėdüŋüz?” dėdi. Ol gişi eyitdiₒ: “*Māhyār-ı Vāsıṭī* dėdükleri gişi benem. Ḳāżī beni saŋa yalandan nisbet (15) ėtdise, ben seni baŋa gercekden nisbet ėdeyim, işler ėdeyim ḳāżī-nüŋ cānına kim işe beŋzemesün” dėdiₒ. (16) *Fażlullāh* bu istimālet işitdiyse, durdıₒ, *Mahyār*uŋ ayaġına düşdiₒ, āferīnler oḳıdıₒ, ṣenālar duᶜālar ḳıldıₒ. (17) *Māhyār* şikāra çıḳmış-ımış, ‘Eyü şikār elüme girdiₒ’ dėyü *Fażl*ı aldıₒ, *Vāsıṭ*a vardıₒ, bėş on gün *Vā*- (18) *s(ı)ṭ*da maḳām eyledıₒ. Andan yaraḳlandıₒ, *Baġdād*a müteveccih oldıₒ. ‘*Māhyār* gelür’ dėyü cün ḫalīfeye (19) ḫaber degdiₒ, ḫalīfe aŋa birini <ve> aᶜyānını[191] karşu gönderdiₒ.

[187] F.26.b.15: sic. | H.17.a.4. | L.25.b.4: id.
[188] F.27.a.1: *dabası*. | H.17.a.4: *ṭapası*. | L.25.b.5: id.
[189] F.27.a.4: *... bir süvār, silāḥlu, zernigār geymiş ...* . | H.17.a.7: *... bir süvār, silāḥ-ı, zernigār geymiş, geldi*. | L.25.b.8: *bir süvār, silāḥ-i, zernigār geymiş, geldi*.
[190] F.27.a.7: sic. | H.17.a.9: *Fażlullāh*. | L.25.b.11: *Fażıl*.
[191] F.27.b.6: *... aŋa birin ve aᶜyānın ...* . | H.17.a.18: *... ḫaber oldıₒ. Aŋa bir aᶜyānı ...* . | L.26.a. 5-6: *ḫaber oldı. Ḫalīfe aŋa birini, aᶜyānını ...* .

ᶜİzāz-ı tāmmıla şehre getürdiler, ayaġı tozıyla ḫalīfeye (20) yètürdiler. *Māhyār* ḫalīfe-nüŋ elin öpdiₒ, karşusında durdıₒ. Ḫalīfe eyitdiₒ: “È *Māhyār*, biz seni oḳımaduḳ. (21) Ne sebebden geldüŋ?” dèdiₒ. *Māhyār* eyitdiₒ: «“Aᶜazza-l-lāhu amīra-l-mu’minīn,» bir oġlum vardur. Meger ol **(18.b.)** (1) oġlan *Muvaffaḳ ₒibn-i*ˣ *ᶜAdabān* ḳızınuŋ vaṣfın işitmiş, benüm destūrumsız durdıₒ, bu şehre geldi. Ḳāżī (2) ᶜuḳbe(ten)[192] anuŋıla ᶜaceb reng oyınamış. Geldüm ḳī ol işi iẓhār èdem, tā ḳāżī bile ḳī büzürgzāde-lere (3) istihzā vu istiḫfāf ètmek eyü olmaz.” Ḫalīfe ḳāżī-ye ḫışm eyledi, eyitdi: “Ol ḳāżī-yiₒ (4) nāehliₒ ve ol *Muvaffaḳ-ı Ehl*i, ikisin~daḫı saŋa bagışladum, bulara ne ḥükm èderseŋ, èt!” dèdiₒ. *Māhyār* (5) eyitdiₒ: “Ḳāżī maᶜzūl, *Muvaffaḳ* manṣūb” dèdiₒ. Ḫalīfe eyitdiₒ: “Eyle olsun!” dèdiₒ. Ol~dem *Māhyār* ḫalīfe (6) ḳatından ḍaşra geldiₒ, buyurdıₒ: *Bulḥasan*ıₒ zindāndan çıḳardılar, ḳāżī(yi)[193] dutub anuŋ yèrine bıraḳdılar, *Muvaffaḳ*a (7) riyāset ḫilᶜatın geyürdiler. Andan ol[194] gün *Māhyār* dügün eyledi. *Baġdād*ıₒ bezediler, *Fażl*ı *Muvaffaḳ* (8) ḳızıyla müceddede [195] buluşdurdılar. Andan *Būlḥasan*a māl vèrdiler, *Şehrāvāne*[196] begligine gönderdiler. Andan (9) *Māhyār* ḫalīfe ḳatına vardıₒ, eyitdiₒ: “È pādeşāh-ı nīk-nihād! Bende-ŋüz pīr oldum. Ḫaḳ(ḳ)-ı ḫidmet-i dirīnem (10) vardur. Ḫudāvendüŋ kereminden tevaḳḳuᶜum oldur kim mālumı mülkümi oġlum *Fażlullāh*aₒ erzānī buyurasın” (11) dèdi. Ḫalīfe: “Sen bilürsin. İrādetüŋ neyise, eyle olsun!” dèdi. Hemāndem buyruḳ oldıₒ: *Vāsıṭ* menşūrını (12) *Fażlullāh* adına yazdılar. Daḫı teşrīfler vèrdiler ḳī hīc vaḳıtda, hīc kimseye müyesser olmamışdur. *Māhyār* (13) *Muvaffaḳ*ıₒ berḳarār-ı ḳadīm *Baġdād*da re’īs eyledi. *Fażl*ı eviyle *Vāsıṭ*a iletdi, pādeşāhlıḳ taḫtına (14) geçürdiₒ. Gendü bir küşe iḫtiyār èdüb ᶜibādete meşġūl oldıₒ. *Fażlullāh* pādeşāh ᶜām(m)a <u> (15) ḫaṣ(ṣ)a ᶜadl <u> bedl gösterdiₒ, ve Ḫaḳ Taᶜālā ol duḫter-i nīk-aḫterden güzel oġul-lar rūziₒ (16) ḳıldıₒ. Çoḳ yıllar (p)ādişāhlıḳ [eyledi];[197] ol ḫānedānda bāḳī ḳaldıₒ.

Ve bu ḥikāyetüŋ fāydası oldur (17) kim bilindiₒ: her gişi eyü yavuz n~èderse ge(n)düye èder.

Āferīn bu kitābı yazana oḳıyana, işidene ve ṣāḥibine olsun.

«Āmīn, yā Rabbi- (18) lᶜālamīn.»

192 F.27.b.10: om. | H.17.a.22: *ᶜuḳbe*. | L.26.a.10: *ḳāżī-yiₒ ᶜuḳbe anuŋla ᶜaceb reng oynamış*.
193 F.27.b.15. | H.17.b.2. | L.26.a.15: sic.
194 Ms. sic. Recte: *on*. || F.28.a.1. | H.17.b.3. | L.26.a.16: *on*.
195 F.28.a.2: *mücedded*. | H.17.b.4: om. | L.26.a.16: *müceddede*.
196 Ms. sic. (Cf. ms. 12.a.1: *Nehrevānₒ*.)
197 F.28.a.11. | H.17.b.11. | L.26.b.8: sic.

3

» Ḥikāyet-i sivüm

ez-ān[-i][198] zen(-i) ben(n)ā-yi Bem ve vezīrān(-i) bā(de)şāh(-i)[199] Kevāşīr«

(19) Sevād-ı *Kirmān*da bir şehr-i ḳadīm vardur, aŋa *Bem* dėrler. Devr-i zamān icinde anda bir ustād-ı bennā varıdı$_{o}$ kĭ (20) mühendislikde naẕīr(i)[200] yoġıdı$_{o}$, adı$_{o}$ ᶜālemde meşhūrıdı$_{o}$. Ammā hemīşe bīkārıdı$_{o}$ ve teng-dest-idi$_{o}$ (21) ve fürūmānde-yidi$_{o}$. Ḳalan yapucılar nesne bilmedükleriyle ḫoş-vaḳt-ıdılar, dāyimā işde-yidiler. Ve ol **(19.a.)** (1) ustād yapucınuŋ bir pārsā ḫātūnı varıdı$_{o}$, cemālda kemālda, sāzkārlıḳda şūher dostlıḳda (2) naẕīre-si yoġıdı$_{o}$. Bir gün bennā ḫātūnıyıla ḍatlucaḳ söyleşürken baylıḳ yoḫsullıḳ sözi$_{o}$ çıḳdı$_{o}$. (3) Ḫātūn eyitdi$_{o}$: “Ė şūher! Yıllar gecer, bir iş ucına yapaşmazsın. Ḫudā-y(ı) rūzīdeh[201] ḥayy <u> tuvānādur: (4) rızḳ eksük ėtmez. Ammā iki ayaġı hem deperdi$_{o}$, durmaḳ revādur” [202] dėdi$_{o}$. Bennā eyitdi$_{o}$: “Bu yėrde mühmel işler (5) bulınur. Mühmel-ler ol işleri$_{o}$ mühmel-lerler. Bu şehrde benüm işüme raġbet ėder gişi yoḳdur. Ayruḳ şehre (6) daḫı seni ḳoyub gidemezem. Eger bu māniᶜ olmasa, varaıdum,[203] bir şehrde işümi revnaḳa yėtüreyidüm, bir müddetde (7) çoḳ nesne getüreyidüm” dėdi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: “Bu cihetden sen gönlüŋi fāriġ dut kĭ benüm ᶜālemde (8) ferāġatum vardur. Ḥaḳ Taᶜālā keremine ümīdvāram kĭ eger yıl-lar ġāyib olasın, senden <ve>[204] Taŋrıdan utanacaḳ (9) işde bulınmayam” dėdi$_{o}$. Bennā bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, gönli ḫoş oldı$_{o}$, duᶜā eyledi$_{o}$, sefer yaraġın ėtdi$_{o}$, yola (10) girdi$_{o}$. Ol vaḳt bu ḫātūn bennāya bir tāze vü pākīze şimşād deste-sin vėrdi$_{o}$: “Benden (11) saŋa bu yādegār olsun, saḳla, bunı göresin, beni$_{o}$ aŋasın avınasın. Solmış görecek olursaŋ, (12) bilesin~kim ayaġum vefā dāyire-sindeń çıḳmışdur”

198 Ms. sic. Cf. passim.
199 Ms. sic.
200 F.28.b.1. | H.17.b.18: sic. | L.26.b.14: id.
201 F.28.b.5: *Hüẕā(-yı) rūẕdehende.* | H.17.b.21: *Hüẕā-yı$_{o}$ rūzī-deh.* | L.27.a.2: *Ḫüẕā-yı$_{o}$ rūzī-dehende.*
202 F.28.b.6: *Ammā eli ayaġı depredür, durmaḳ revā degülmidür - dėdi$_{o}$.* | H.17.b.22: *Ammā el ayak depredi, durmaḳ hem revādur - dėdi.* | L.27.a.3: *Ammā iki ayaġı deperdu* (sic!) (= *deperdü(r)), durmaḳ revādur - dėdi.*
203 F.28.b.8: *gideridüm.* | H.18.a.1: *varadum.* | L.27.a.5: *giderdüm.*
204 F.28.b.11: sic. | H.18.a.3: id. | L.27.a.8: sic.

dėdi$_{o}$. Bennā menzil bemenzil gide gide *Kevāşir* (13) şehrine yėtişdi$_{o}$. Hem-ḥirfetlerini istedi$_{o}$, kimse-sini bulımadı$_{o}$. Biregüden sordı$_{o}$: "Ḳanı bu şehrüŋ (14) bennāları$_{o}$ {yoḳmıdur?" dėdi. Ol gişi eyitdi: "Bu şehrüŋ bennāları} pādişāh^{x} zindānında maḥbūslardur" dėdi$_{o}$. Bennā sebeb sordı$_{o}$. Ol gişi eyitdi$_{o}$: "Pādişāh aġır ^{c}imāret (15) yapmaḳ buyurdı$_{o}$, bular ol işüŋ ^{c}uhde-sindeń gelimediler, pādişāh ḳaḳıdı$_{o}$. Sebeb budur" dėdi$_{o}$. Bennā zindān (16) yolın sordı$_{o}$. Delālet ėtdiler. Bennā zindān ḳapusına vardı$_{o}$, destūr diledi$_{o}$, icerü girdi$_{o}$, bulışdılar (17) soruşdılar^{x}, bilişdiler ^{c}izzet ėtdiler. Andan eyitdiler:

|| Ė ustād-ı cihān! Taŋrı seni bizüm ḫalāşumuzcün (18) vėribimiş. Ḫoş geldüŋ! Bil ü āgāh ol kĭ bu pādişāhumuz bize$_{o}$ köşk^{x} <ü> sarāy[ı$_{o}$][205] yapmaḳ (19) buyurdı$_{o}$. "Elümüzden gelmez" dėdük. Bize$_{o}$ eyitdi$_{o}$: "Buncadan berü şārumı yėrsiz,[206] benüm işüm oldısa, çekinür- (20) siz. Yā işümi başaruŋ, yā biŋ dīnār cerīme vėrüŋ!" dėdi$_{o}$. Hīc biri elümüzden gelmedi. Ol (21) sebebden bizi$_{o}$ zindāna buyurdı$_{o}$. Zamāndur ki ḥabs cefāsın cekerüz. Sen geldüŋ, işümüz **(19.b.)** (1) oŋatdur ||

dėdiler.

Eyitdi$_{o}$: "Göŋlüŋüzi$_{o}$ ḫoş dutuŋ, pādişāha^{x} beni bildürüŋ, hem işe mültezim oluŋ!" dėdi$_{o}$. "İn-şā'allāh (2) pādişāhuŋ^{x} göŋlindeń geçen gibi iş bite!" dėdi$_{o}$. Bennālar şādumān oldılar, ḥikāyeti pādişāha bildürdiler. (3) Pādişāh buyurdı$_{o}$: ustādı$_{o}$ getürdiler. Cün ustād pādişāha yėtişdi$_{o}$, senā-yı$_{o}$ lāyıḳ ve du^{c}ā-yı$_{o}$ muvāfıḳ ėtdi$_{o}$. Ol~dem (4) melik anı söyletdi$_{o}$, nevāḫt ėtdi$_{o}$: "Benümicün bu vaż^{c}lu, bu ėdiylü köşkü$_{o}$ ve sarāy[ı$_{o}$] düz"[207] dėdi$_{o}$. Ustād eyitdi$_{o}$: (5) "Ne~kĭ pādişāh buyurur, ėdeyim" dėdi$_{o}$. "Dükeli ḫalḳ begensünler!" dėdi$_{o}$. Andan pādişāh^{x} buyurdı$_{o}$: āletler yaraḳladılar, işe (6) meşġūl oldılar. Pādişāh ustāda teşrīf buyurdı$_{o}$, ḫil^{c}at geyürdi$_{o}$, ḳalan yapucıları$_{o}$ aŋa ra^{c}īyet (7) vėrdi$_{o}$. Andan ustād[a][208] sehel müddetde sarāy <u> şeh-neşīn ü^{x} köşk ü^{x} eyvān kĭ ^{c}ālemde hīc melikün (8) anuŋ gibileri$_{o}$ yoġıdı$_{o}$, ṣūrete getürdi$_{o}$. Pādişāh daḫı dükeli$_{o}$ ḫalḳ gördiler begendiler. Pādişāh ḫurrem oldı$_{o}$, (9) bennāya bir bedre ḳızıl altun, ve bir ḫaṣ ḫil^{c}at, ve bir berda^{c}ī ḳaṭır tamām düzenile[209] ^{c}ulūfesi üzerine (10) in^{c}ām eyledi$_{o}$. Daḫı va^{c}deler vėrdi$_{o}$: "Sarāyda ḳarār dutub oturıcaḳ daḫı in^{c}ām-lar ėdem!" dėdi$_{o}$. Ve dāyimā (p)ādişāh^{x} (11) vezīrlerine ḫāciblerine ustādı$_{o}$ terbiyet ėderdi$_{o}$, kiyāsetin firāsetin, ri^{c}āyetin kifāyetin, şemāyilin feżāyilin (12) söylerdi$_{o}$: "Vazırlıġa lāyıḳ dānādur, bunı gitmege ḳomayalum, (b)uŋa ḫānü$_{o}$-mān-lar terk ėdelüm,[210] bunuŋ gibi$_{o}$ (13) gişiy(i) elden cıḳarmaḳ revā degüldür!" dėridi. Ve bu sözi$_{o}$ bir ḳac-gez pādişāh^{x} söyledi$_{o}$, varduḳca mubā- (14) laġa'yı arturdı$_{o}$. Ol pādişāhuŋ^{x} üc vezīr(i)[211] varıdı$_{o}$. Pādişāhuŋ^{x} bu sözindeń ^{c}aẓīm eymendiler, (15) bennāya düşmen oldılar, mekr ėtmek ardınca oldılar, öldürtmek yā ḳacurmaḳ

•••••••••••

[205] F.29.a.9. | H.18.a.13. | L.27.b.4: sic.

[206] F.29.a.10: *şehrüm yėrsiz*. | H.18.a.14: om. | L.27.b.5: *şehrümi yėrsiz*.

[207] F.29.b.1-2: *... bu vaż^{c}ıla köşk ve sarāy düzüŋ*. | H.18.a.19-20: *...bu resme, bu vaż^{c}ca sarāy ve köşk düz*. | L.27.b.13: *... bu vaż^{c}ıla köşk ve sarāy düz*.

[208] F.29.b.5: om. | H.18.a.23. | L.27.b.16: sic.

[209] F.29.b.8: om. | H.18.b.3: *tamām sāḫtıla*. | L.28.a.2: *düzeniyile*.

[210] F.29.b.11: *... ḫānümān vėrelüm ...* . | H.18.b.6: *... ḫānümān düzdürelüm ...* . | L.28.a.5: *... buŋa ḫānümān düzi-vėre-lüm ...* .

[211] F.29.b.13. | H.18.b.7. | L.28.a.7: sic.

ardınca oldılar. Bir bir (16) gelürlerdi$_{o}$, sarāyı$_{o}$ teferrüc ėderlerdi$_{o}$. Bir dürlü bu işüŋ aġmamın gözedürlerdi$_{o}$ kĭ pādişāh^{x} <ḳatında>[212] çakalardı$_{o}$, pādeşāhı (17) müteġayyir ėdelerdi.[213] Hīc vechile bahāne bulmayub ^{c}āciz ḳalmışlardı$_{o}$. Ve bu ustād ol köşkde bir şeh- (18) -neşīn düzmişidi$_{o}$, beġāyet ḫūb u^{x} ẓarīfidi. Pādeşāh buyurmış kĭ anı enmāṭ-ı mülevve(n)ile, dībā-yı$_{o}$ (19) zībāyıla bezeyeler, pādeşāh gele otura ṣoḥbet ėde. Pādeşāh gelmedin ol maḳāma bennā imrenmiş: (20) “N~olayıdı$_{o}$, işbu maḳām benüm olayıdı$_{o}$, ^{c}avratumıla oturayıdum?” dėyüb endīşe müstevlī olur. Ol~dem (21) deste(-i)[214] şimşādı$_{o}$ eline alur aġlar. Andan uyḳusı[n][215] gelür yatur uyur. Taḳdīr-i rabbānī, vezīrlerüŋ **(20.a.)** (1) birisi ol ḫāla muṭṭali^{c} olur sevinür: “Bennāyı$_{o}$ pādeşāh gözinden düşürmege eyü furṣat, eyü behāne buldum!” dėr. (2) Derḥāl bir kilindir şarāb, bir şīş kebāb, biraz nuḳl ḫāżır ėder, tāḫt u^{x} ferş <ü> bisāṭ <u> naṭ^{c} üzerine (3) ol şarābdan döker, piyāle’yi nuḳlı$_{o}$ daġıdur, ol maḳāmı$_{o}$ mülevves ėder. Ḳapuyı$_{o}$ üstine baġlar, şāh ḫidmetine (4) gider, ḥużūr vaḳtında ṭa^{c}n dilin acar, aġular sacar, eydür: “Ė pādeşāh-ı kerīm! Egerçĭ pādeşāhlaruŋ (5) keremi$_{o}$ ^{c}ām olur, ammā ⌈bu⌉ (ḥ)adda yėtişmeŋ kĭ ḫalḳ pādişāhuŋ keremine i^{c}timād ėdeler azalar, yaman işler (6) düzeler” dėdi$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: “Bu mübālaġa nedendür?” dėdi$_{o}$. Eyitdiler: “Pādeşāhuŋ sarāyını temāşā ėtmege (7) varduġıdı$_{o}$. Bennāyı$_{o}$ gördük, pādeşāhuŋ ḫāṣ yėrinde ferş <ü> nihālīn üzerinde ḫarāb <u> mest <ü> lāya^{c}ḳil yatur. (8) <İcdügini>[216] red(d) eylemiş, taḫt <u> ālāt mülevves olmış, nuḳul(l)ar, reyḥānlar ḍaġılmış. Bu küstāḫlıḳ bize ḫoş gelmedi$_{o}$. (9) Diledük kĭ aŋa aḫmaḳlıġı cezāsını vėreyidük. Bugez endīşe eyledük: ‘Pādeşāhuŋ ḫāṭır-ı ^{c}āṭırına (10) ḫoş gelmeye’, dėdük te^{c}ḫir ėtdük” dėdiler. Pādeşāh bu sözi$_{o}$ işidüb melūl oldı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Bu dėdüġüŋüz (11) ġėrcegise, anuŋ bedbaḫtlıġı neşānıdur” dėdi. Vezīrler eyitdiler: “Eger pādeşāhuŋ bu mācerā (12) vuḳu^{c}ında tereddüdi varısa, mu^{c}temed vėribisün, ḫālı keşf eylesün” dėdiler. Pādişāh mu^{c}temedler (13) vėrbidi: vardılar, gördiler kĭ ḫāl ḫarāb. Geldiler, pādişāha^{x} ḫaber vėrdiler. Pādişāh^{x}: “Bennāyı$_{o}$ getürüŋ!”(14) dėyü buyurdı. Vardılar, bennāyı$_{o}$ ḫōrlıġıla aldılar geldiler. Pādişāh^{x} bennāya eyitdi$_{o}$: “Ė gendözindeń bī-ḫaber! (15) E(y)le ne zehre-yile[217] bunuŋ gibi küstāḫlıḳda bulınduŋ, benüm bunca biŋ dīnār ḫarc olmış (16) cāyegāhuma benden öŋ sen oturduŋ icdüŋ, ḫarāblıḳlar eyledüŋ? Şimdi$_{o}$ nėte-dür, saŋa bir ^{c}uḳūbet (17) ėdersem kĭ ayruḳlar i^{c}bret duta!” dėdi$_{o}$. Bennā-yı$_{o}$ bī-günāh bīcāre baş yėrde ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė pādişāh-ı^{x} <cihân>![218] (18) Ḥaḳ Taŋrı$_{o}$ bilür kĭ buyurduġuŋ işden ben bī-ḫaberem. Günāhum hemīn anı bilürem kĭ dār-ı düniyāda bir ^{c}avratum (19) vardur, pārsādur, ol cihetden göŋlüm aŋa müte^{c}alliḳdür. Gitdügümde baŋa bir deste tāze (20) şimşād vėrdiyidi$_{o}$.

••••••••••

[212] F.30.a.1: sic. | H.18.b.8: om. | L.28.a.10: sic.

[213] F.29.b.15-30.a.1: *... pādişāhuŋ ḳıtında bennāyı sürçdüre-ler*, *pādişāh müteġayyır olaydı*. | H.18.b.9-10: *... pādişāha çaḳavuz, pādişāhı$_{o}$ müteġayyır ėde-vüz*. | L.28.a.10: *... pādişāhuŋ ḳatında sürçedilerdi, pādişāhı$_{o}$ müteġayyır ėde-lerdi*.

[214] F.30.a.6: id. | H.19.a.13. | L.28.a.15: sic.

[215] Passim.

[216] F.30.a.15: sic. | H.18.b.21: om. | L.28.b.7: sic.

[217] F.30.b.8: *Ne zehrile ...* . | H.19.a.5: *Eyle ne zehreyile ...* . | L.28.b.16: *... Eyle ne zehreyile ...* .

[218] F.30.b.11: sic. | H.19.a.8: om. | L.29.a.2: *pādişāh-ı kerīm*.

"Yādigārumˣ olsun; bu solıcaḳ {olursa} vefā dāyiresindeń ayaġumı daşra basduġumı (21) bilesin!" dėmişidiₒ. Bugün ol gülşen sarāya girdüm. Ḫūb <u> ẓarīf cāyegāh-dur. Gönülümde **(20.b.)** eyitdüm: "N~olayıdıₒ, benüm daḫı bir bunuŋ gibi bir maḳāmum olayıdıₒ, ben~daḫı maḥbūbemile oturayıdum!" dėdüm. Deste-i (2) şimşād(-ı)[219] tāze'yi elüme alub endīşe eyledüm. Beniₒ uyḳu almış, uyudum. Anı bilürem kim muᶜtemedler (3) geldiler, beni depdiler uyardılar, bu ihānetile ḳatuŋa getürdiler. «Bi-l-lāhi-l-ᶜaẓīm» kĭ ayruḳ işdeń ḫaberem yoḳdur" dėdiₒ. (4) "Ve her naḳul kĭ benden melik ḥużūrında ėtdiler, dürūġ-ı maḥżdur, bühtān-ı ṣarīḥ-dür! Ne şarāb icmekden (5) ḫaberüm var, ne nuḳuldan reyḫāndan" dėdi. "Benüm işümde endīşe eyle: ḥaḳ ẓāhir olsun, suclu kimise, (6) ol ḳınansun!" dėdiₒ. Andan aġladıₒ aġladıₒ epsem oldıₒ. Pādişāhuŋˣ bennāya özi₀ göyündiₒ, ṣıdḳı gönliŋe düşdiₒ. (7) Eyitdiₒ: "Ė bennā! Şimdiₒ sen şarāb icmedüŋmiₒ?" Bennā eyitdiₒ: "İcmedüm" dėdi. Buyurdıₒ: aġzını yėylediler. "Nesne yoḳ" dėdiler. Pādişāhˣ (8) vezīrlerinüŋ yalan söyledüklerini bildiₒ, ammā nesne dėmediₒ. Buyurdıₒ: "Varuŋ, bu işde fikir ėdem görem!" dėdi. Bennā (9) melāletile odasına gitdiₒ. Vezīrler ḥāl-larıₒ meālı-nı muḳaddimedeń aŋladılar, ayruḳsı mekre meşġūl oldılar. (10) Eyitdiler: "Bennāyıₒ ḫalvet odaya oḳıyalum, yėdürelüm içürelüm mest ėdelüm, aŋa iẓhār-ı muḥabbet ėdelüm. Ol ḫālda (11) ḫānüₒ-mānınuŋ, ehlinüŋ ᶜayālınuŋ ḫaberini nişānını andan alalum, aŋa ol bābdan girelüm!" dėdiler. "Ḳonşı-ları (12) aġzındań bennāya biti yazalum. Maẓmūnı bu olsun kĭ 'Avratuŋ yatlu işe başladı, gerekdür kĭ tīz evüŋe gelesin, ḫālı (13) nedür, göresin, yoḫsa sevgülü ḫātūnuŋdan cüdā düşersin!' Bu bennā ᶜavrat maḥab(b)etile mübtelādur. Elbette ol nāme'yi (14) oḳıyıcaḳ bunda ḳarārıₒ ḳalmayısar ḳalḳısar gidiser, ṣudāᶜından ḳurtuluruz!" dėdiler. Derḥāl ṣoḥbet ḳaydın gördiler, (15) bennāyıₒ odaya oḳıdılar, yedürdiler icürdiler, sarḫoş-lıḳda żamīrini aldılar. Ol müzevvereₒ[220] nāme'yi ḳonışı-lar aġzındań (16) yazdılar, mühürleyüb birḳac günden ṣoŋra bir yad elci eliyle bennāya degürdiler. Bennā bitiy(i) oḳıdıₒ, eviₒ adın, ḳulluḳcılarıₒ adın, ḳonışı-lar (17) adın bitide bitinmişˣ göricek <gėrcek>[221] sandıₒ durdıₒ, pādişāhˣ ḳatına vardıₒ, yėr öpdiₒ, evine destūr dilediₒ. Pādişāhˣ sandıₒ kĭ (18) vezīrler sözindeń ḫacīl olub gitmek ister. İstimālet vėrdiₒ: "Anlaruŋ sözi₀ ġarażıduġıₒ bilindiₒ. Muḳayyed olma gitme!" (19) dėdiₒ. Ol~dem bennā pādişāhaˣ nāme'yi arż eyledi₀. Melik eyitdiₒ: "Hey, ne ḳayd yėrsin! 'Avratuŋ anda yaramazlıġa meşġūl (20) oldıysa, la'net cānına, ḳo ölsün! Bunda saŋa ṣāliḥa ᶜavrat bula-lum, ḫān-ümān issi ol!" dėdiₒ. Bennā: (21) "Olmaz, olaçaḳ iş degül" dėdiₒ. Bular bu sözde-yiken vüzerā geldiler, anlar daḫı pādişāhˣ sözin söylediler: "Seni **(21.a.)** (1) bunda evlendürelüm. Gidüb n~eylersin? Biz ḫod ol ᶜavratuŋuŋ ḥālın bilürüz, yaramazdur. Aŋa neye varursın? [ye][222] (2) Bunda getürmege neye heves ėdersin?" dėdiₒ. Bennā bu sözdeń ḳatı ḫarāb düşdiₒ, eyitdiₒ: "Aŋa ne bildüŋüz? Taŋrıdan ḳorḳmaz- (3) mısız? Müsülmān degülmisiz? Görmedügüŋüze bilmedügüŋüze ṭanuḳlıḳ vėrürsiz! Benüm şimşādum henüz tāze-dür, (4) ᶜavratumuŋ nezāheti berḳarārdur. Ammā

•••••••••

[219] F.31.a.2: ... *şimşādı elüme aldum* ... . | H.19.a.12. | L.29.a.8: ... *deste-yi-*[*ye*] (sic!) *şimşād-ı tāze'yi elüme aldum* ... .

[220] F.31.b.4. | H.19.b.3. | L.29.b.7: *müzevver*.

[221] F.31.b.6. | H.19.b.4. | L.29.b.9: sic.

[222] F.31.b.14. | H.19.b.8. | L.29.b.16-17: sic.

biti ḫaberi$_{o}$ gümāna düşürür gibi oldı$_{o}$, anuŋicün pādişāhdan^{x} gitmege (5) destūr diledüm" dėdi$_{o}$. Ol~dem vezīrler üci daḫı$_{o}$ pādişāha^{x} s̲enā ėtdiler, eyitdiler: "Biz ol ʿavratıla ṣoḥbet <ü> ʿişret (6) ėdüb-dururuz. N~oldı, bilmezüz" dėdiler. "Nişān isterseŋüz, dėyelüm" dėdiler. Mestlikde bennādan işitdükleri$_{o}$ (7) nişānı$_{o}$ heb dėdiler. Bennānuŋ evi ḳanda, ḳanḳı maḥallede-dür, ḳanḳı soḳaḳda-dur, ʿavratuŋ adı, ḫidmetkār- (8) laruŋ adı nedür, beyān eylediler. Andan eyitdiler: "Pādişāh^{x} buyurursa, birimüz varsun, yeŋi nişān getürsün" (9) dėdiler. Bennā bu sözlerden müteġayyir oldı$_{o}$, pādişāh^{x} öŋünde yėr öpdi$_{o}$ duʿā ḳıldı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Bular[a][223] bunuŋ gibi$_{o}$ söz (10) dėrler. İmdi$_{o}$ şarṭumuz olsun! Eger bularuŋ birisi varub, ʿavratumuŋ bir ẓāhir nişānı$_{o}$ var, getürecek (11) olurlarısa, hep sözleri$_{o}$ rāst ola, ben aŋa ṭalāḳ vėrem, bunda duram, bāḳī ʿömrümi pādişāh^{x} ḫidmetinde (12) gecürem!" dėdi$_{o}$. Vezīrler bu şarṭı ḳabūl ėtdiler. "Bu şarṭıla ḳï pādişāh^{x} bennāyı$_{o}$ ḥabs ėde, on gün ḥabs-da (13) {otura}, tā biz ol ʿavratdan nişān getürevüz" dėdiler. Pādişāh^{x} bennāyı$_{o}$ ḥabsa buyurdı$_{o}$. Andan vüzerānuŋ birisi (14) yaraḳlandı$_{o}$, çoḳ altunlar cevherler ḫilʿatlar götürdi$_{o}$, *Bem* şehrine gönüldi$_{o}$. Şehre gelicek bennādan nişān (15) işitdügi maḥallede ḳondı$_{o}$. Meger ol maḥallede bir ḳarı$_{o}$ varıdı$_{o}$. Müftaʿile-yidi$_{o}$,[224] *Dalla* gibi$_{o}$ biŋ şāgirdi$_{o}$ varıdı$_{o}$, (16) olayıdı$_{o}$.[225] Vezīr ḳatına geldi$_{o}$ ḫidmet eyledi$_{o}$. Vezīr hem aŋa ikrām ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ne gişi-sin? Bizi$_{o}$ nedeń görmege (17) geldüŋ?" ʿAcūz eyitdi$_{o}$:

"Ḫidmetkārum,
bu maḥallede oluram,
erenlere ḳullıḳ ėderem,
elümden g(elen) işi[226] bitüri- (18) -vėrürem.[227]
Anlar daḫı baŋa nesnecük vėrürler.
Anuŋıla dirilürem.
Cün saʿādetile vezīr[228] bu maḳāma geldügin (19) işitdüm,
geldüm
tā eger bu ḳaravaşına taʿal(l)uḳ dutar işi varısa,
buyura,
elümden geldükce dürişem
(20) bitürem"
dėdi$_{o}$.

Vezīr eyitdi: "Ė a(n)a! Ben ġarīb gişiyem. Bu şehre geldüm; birḳac gün durmaġa göŋlüm (21) var. Eger bir güzel bilürseŋ ḳï kimsesi olmaya, birḳac gün bize ḳul(l)ıḳ ėde, aŋa saŋa begenecekleyin **(21.b)** (1) ḫidmet ėderem" dėdi$_{o}$. ʿAcūze fikir ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

"Bennā ʿavratı$_{o}$ işüŋe yarar.
Hem ġāyetde pākīze-dür,
nihāyetde (2) güzel-dür,
eri hem ġāyib-dür"

223 F.32.a.8: *bunlara*. | H.19.b.14. | L.30.a.8: sic.
224 F.32.b.1: *müftaʿil-idi*. | H.19.b.20: *mütefāʿile*. | L.30.a.16: *müftaʿaleyidi*.
225 F.32.b.1: *olaydı*. | H.19.b.20: *varıdı*. | L.30.a.15: *olayıdı*.
226 Ms. *gişi*. || F.32.b.3: sic. | H.19.b.22: om. | L.30.b.1: sic.
227 F.32.b.4: *bitirürem*. | H.19.b.22: om. | L.30.b.1: *bitür(ü)rem*.
228 F.32.b.4. | H.19.b.22. | L.30.b.2: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dėdi$_{o}$.
"Ammā bilmezem kĭ
boyın vėremi
vėrmeyemi?"
dėdi$_{o}$.

"Hele bir nevbet varayım,
(3) söy[ü]leyeyim,[229]
göreyim ne~dėr"
dėdi$_{o}$.

Vezīr eyitdi$_{o}$: "Ben anuŋ ṣıfatını işidüb-dururam; baŋa yarar gişidür. Eger anı ḳatuma (4) getürür(sen),[230] saŋa ne dėrseŋ, vėrürem!" ʿAcūz: »"Be~ser <i> ceşm!"« dėyüb-durdı$_{o}$, bennā evine vardı$_{o}$ selām vėrdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: (5) "Ė ana cānı! Bir ulu gişi üşbunda maḥallede ḳonub-durur. Göŋüli diler kĭ senüŋile ṣoḥbet ėde. Eger bir iki gėce anı (6) ululayasın, müşerref [[i]] dutasın, n~ola?" dėdi$_{o}$. "Buyurursaŋ, hedīyeler armaġanlar getürüb-durur, varayım getüreyim!" dėdi$_{o}$. Bennā ʿavratı$_{o}$ (7) bu sözdeń incindi$_{o}$. Andan fikir eyledi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ḥaḳ Taʿālā-nuŋ işbunda bir ḥikmeti$_{o}$ vardur" dėdi$_{o}$. "Bu işde ʿaḳla (8) iş buyurub müdāra ėtmek gerekdür" dėdi$_{o}$. "Nihān-ḫāne-i ġaybdań ne būlʿaceb işler ẓāhir olısardur" dėdi$_{o}$. Andan (9) döndi$_{o}$, ʿacūze eyitdi$_{o}$: "Fermān senüŋ!" dėdi$_{o}$. ʿAcūz ḫurrem ü ḫandān olub durdı$_{o}$ gitdi$_{o}$.

"ʿAcabā ḫışm-ı[231] sāḳī ve (10) cellād
ol ʿaceb-dür, ye şāẕī-yı$_{o}$ ḳavvād."

Bennānuŋ bir ḳulı vu bir ḳaravaşı$_{o}$ varıdı$_{o}$. Ṣāliḥleridiler. Anları$_{o}$ evde ḳodı$_{o}$ gitdi$_{o}$- (11) yidi$_{o}$. Bu ʿavrat cāriyeye eyitdi$_{o}$: "Ḳarı$_{o}$ ḫaberümüzi$_{o}$ vezīre degürmedin tefaḥḥuṣ eyle, diŋi diŋle, bu gişi-nüŋ aḥvālını (12) bil, neye gelüb-durur, ḳancaru gider, gör!" dėdi$_{o}$. Cāriye vardı$_{o}$, vezīrüŋ ḫidmet-kārlarından ḫaber sordı$_{o}$. (13) Eyitdiler: "Bu gişi *Kevāşīr* pādişāhınuŋ[x] vezīridür. Bu şehre bilḳaṣd gelüb-durur. Bir mühim işi vardur kĭ (14) bize ol maʿlum degüldür" dėdiler. Cāriye işitdügi ḫaberi$_{o}$ vardı$_{o}$ bībi̱sine[232] dėyüvėrdi$_{o}$. Aŋa ḫod bundań (15) ol[233] bennādań ḫaber gelmişidi$_{o}$, *Kevāşīr*da-yıduġı, köşk yapduġı, pādişāh[x] ḳatında ḫoşıduġı (16) maʿlūm olmışdı$_{o}$. Bu nevbet cāriyeden bu ḫaberi$_{o}$ işitdüginleyin - ʿāḳıleyidi$_{o}$ - naḳşı oḳıdı$_{o}$, vezīr ne(y)cün (17) geldügin bildi$_{o}$. Aŋa münāsib ʿamel ḳılmaġa cezm eyledi ve ġulāmına vu cāriyesine aŋlatdı$_{o}$: "ʿĀḳıl[234] (18) olmaŋ! ʿAḳluŋuza iş [(b)(y)r] buyuruŋ, sırrı saklaŋ! Görelüm kim Ḳādir-i bīcūn bu işde ne taḳdīr (19) ėtmiş-dür" dėdi$_{o}$. Bular bu sözde-yiken ʿacūz girüb geldi$_{o}$, bir taḫta ḳumāş getürdi$_{o}$, vezīrden selām degürdi$_{o}$. (20) Zen-i bennā armaġanı$_{o}$ gördi$_{o}$ sevindi$_{o}$, ayaġ üstine[x] durdı$_{o}$, selāma cevāb vėrdi$_{o}$. Andan ḳarıya eyitdi$_{o}$: "Ė (21) māder-i mihrübān! Ol uluya

229 F.32.b.10: *söyleye-yim*. | H.20.a.4: *söyleyeyin*. | L.30.b.8: *söyleyeyim*.
230 F.32.b.12. | H.20.a.4. | L.30.b.9: sic.
231 F.33.a.4: id. | H.20.a.10: *ḫaşm-ı*. | L.30.b.16: id.
232 Ms. sic. Passim.
233 Ms. sic. Recte: *evvel*. || F.33.a.10. | H.20.a.15: ... *bundan öŋdin* ... . | L.31.a.5: ... *bundan evvel*.
234 Ms. sic. || F.33.a.13. | H.20.a.17. | L.31.a.8: *ġāfil*.

benden selām eyle, eyit kĭ ben kemīne kenīzekiyem. Benüm ne miḳdārum **(22.a.)** (1) olayıdı$_{o}$ kĭ anlaruŋ göŋlerine ḫuṭūr ėdeyidüm. Ammā bennā sefer ėdelden evden çıḳmayub-dururam. (2) Düşmensüz gişi olmaz. İki şarṭum var: Biri ol~kĭ ol ulu benüm evüme gele. İkinci şarṭum (3) oldur kĭ yaluŋuz gele, birbirimüzle küstāḫāne ṣoḥbet ėdevüz" dėdi$_{o}$. ʿAcūz geldi, selāmı (4) peyġāmı vezīre degürdi$_{o}$. Vezīr şarṭ-ları ḳabul eyledi$_{o}$: "Fermān anuŋ, eyle olsun!" dėdi$_{o}$. Andan (5) vezīr şemᶜ ü şarāb ü şekker ü lot <u> pūt ʿacūzıla bennā evine vėrib(i)di$_{o}$. Zen-i bennā buyurdı$_{o}$: dürlü dürlü (6) ṭaᶜām-lar bişürdiler, şerbetler ḫāżırladılar. Aḫşam olduḳda zen-i bennā namāzını ḳıldı$_{o}$, seccāde üstünde (7) oturub evrādın oḳıyudururken ʿacūz girüb geldi$_{o}$: "Destūr varmıdur?" dėdi$_{o}$, "Gelsünlermi?" Zen-i bennā (8) eyitdi$_{o}$: "Yatsu namāzın daḫı ḳılayım, ḳaraŋuda gelesiz!" dėdi$_{o}$. Elḳıṣṣa ḳarı$_{o}$ vezīri$_{o}$ ḳaraŋuda getürdi$_{o}$, eve ḳoydı$_{o}$, (9) gendü döndi$_{o}$. Zen-i bennā vezīre beşāşetler gösterdi$_{o}$, ilerü yüridi$_{o}$, ḳullıḳ eyledi$_{o}$, elin öpdi$_{o}$ aldı$_{o}$ (10) geldi$_{o}$, nehālīn[235] üzerinde tekellüf ėtdi$_{o}$. Vezīr gecdi$_{o}$ oturdı$_{o}$. Zen-i bennā ḳarşu ḳaravaş gibi$_{o}$ ayagın (11) durdı$_{o}$ ḫidmet eyledi$_{o}$. Vezīr ol gişiye naẓar eyledi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ bir aydur, serv üzerinde maḳām ėdinmiş. (12) Müteḥayyir oldı$_{o}$: "Oturuŋ!" dėyü tekellüf eyledi$_{o}$. ʿAvrat edebile oturdı$_{o}$, nāzlar eyledi$_{o}$, vezīri$_{o}$ germ eyledi$_{o}$. Bir demden (13) şerbet getürdiler. ʿAvrat cāşnī aldı$_{o}$, andan ṣoŋra vezīre sundı$_{o}$. Andan ṭaᶜām getürdiler, yėndi$_{o}$ (14) getürüldi. Andan şarāb getürdiler. Vezīr ʿavratdan muvāfaḳat ṭaleb eyledi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: "Biŋ (15) dürlü ḳul(l)ıḳ ėdeyim, ammā şarāb icdügüm yoḳdur" dėdi$_{o}$. "Senüŋ ḫidmetüŋde zehrise daḫı iceyim, (16) ammā bu gėce maᶜāf olayım, küstāḫlıġum ziyāde olsun. Hem ḳardaşlar gelseler gerek- (17) -dür. Mebādā kĭ geleler, ḫacālet ola!" dėdi. Vezīr bu sözi$_{o}$ begendi$_{o}$; ol gėce maᶜāf dutdı$_{o}$. Cāriye (18) geldi$_{o}$, sāḳīḳ eyledi$_{o}$. Birḳac ayaḳdan ṣoŋra cāriye ḳadeḥe dārū-yı$_{o}$ hūşber ṣaldı$_{o}$. (19) Vezīr bu fikirdeyiken kĭ: "Hele bu gėce taṣarrufsuz teferrüc ėdeyim, gündüzin soyam, aydında teni(n)i (20) temāşā ėdem, nişānlarını dürüst ėdem" dėriken dārū işledi$_{o}$, bīhūş olub düşdi$_{o}$. Ḳul(l)uḳcılar vezīri (21) götürdiler, ev yanında bir bāġce varıdı$_{o}$, anda iletdiler. Ol bāġcede bir zīrzemīn varıdı$_{o}$, ḳapusı[n][236] **(22.b.)** (1) muḥkem-idi. Vezīr(i)[237] ol ⌈zīr⌉zemīne indürdiler, ḳapusını berkitdiler. Gendüler maḳām-larına vardılar, ferāġat (2) yatdılar uyıdılar. Cün āfitāb-ı kişvergīr serīr(-i) āsīr[238] üzerinde oturu(b) cihānı münevver eyledi, vezīr (3) mestlik uyḳusındań uyandı$_{o}$, dārū şerrindeń ḳurtıldı$_{o}$. Gözin acdı$_{o}$, gendüyi$_{o}$ bir zīrzemīnde (4) gördi$_{o}$. Ḳorḳdı$_{o}$: "Ne ḥādise-dür, ne vaḳıʿadur bu?" dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$ yüridi$_{o}$, ḳapu duşın buldı$_{o}$ cehd ėtdi$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ (5) açmaḳ istedi$_{o}$ acamadı$_{o}$. Ümīd kesüb oturdı. Ol~dem bu yaŋadın zen-i bennā bāġceye geldi$_{o}$, bir yėrde oturdı$_{o}$, (6) cāriye'yi vėribidi$_{o}^{x}$: "Gör, vezīr n~eyler!" dėdi$_{o}$. Cāriye bacaya geldi$_{o}$. Vezīr anı gördi$_{o}$ feryād (ė)tdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Ben üşbu zīr-i zemīnde (7) n~isterem!" dėdi. Cāriye eyitdi$_{o}$: "Bi̱bi̱m senüŋile ḫalvet olsa geregidi$_{o}$. Ḳardeşi köyden geldi$_{o}$. Siz mestdiŋüz, (8) duymaduŋuz. Ol bilmedin sizi$_{o}$ getürdüm gizledüm. 'Ṣabar eyle, kardeş gidicek seni eve iledevüz, oturasız' (9) dėdükidi$_{o}$. Gitmedi$_{o}$, ṣabāḫa-dek

••••••••••

[235] F.33.b.13: om. | H.20.b.4. | L.31.b.5: id.

[236] Passim.

[237] F.34.a.10. | H.20.b.15. | L.32.a.1: sic.

[238] F.34.a.12: *serīr-i azraḳ*. | H.20.b.16: *serīr-i* (*a*)*ṯīr*. | L.32.a.2: *serīr-i azraḳ*.

oturdılar söyleşdiler. Ṣabāḥ olduḳda bi̲bi̲mi aldı₀, köye gitdi₀. Bir hafta (10) dügünleri₀ vardur, anda olsa gerekdür" dėdi₀. Vezīr bu sözi₀ işidicek serāsīme oldı₀. Eyitdi₀: "Bu ne vaḳit (11) geleci olısar? Ḳapuyı₀ acı₀vėr, cıḳayım gideyim! Dutam kĭ bunda oġramadumıdı₀, sizi₀ görmedümidi₀" dėdi₀. "Ben (12) ḳandan, bu miḥnet ḳandan!" dėdi₀. Kenīzek: "Ė ḫudāvend! Baŋa ne, benüm elümde ne var? Bir ḳaravaş gişiyem. (13) Bi̲bī ḳapuyı₀ kilit-leyüb miftāḥın köye bile alub gitdi₀. Ol gelince ḳatlanmaḳ gerekdür" dėdi₀. "Gişi olur (14) bir yıl, iki yıl bir murād icün ṣabar ėder. Sen ulu gişi, uşlu gişi bir hafta ṣabar ėdemezmisin?

Ḳatlanı₀dur, (15) üş bi̲bi̲m gele,
seni ḳoca,
işüŋ ėrişe uca"
dėdi₀.

Vezīr bu sözlerden ʿaẓīm infiʿāl yėdi₀. "Āh nāgāh (16) düşdüm, ammā ḳatı₀ düşdüm" dėdi₀, "Zāyid kelecīden[x], zāyid ḥareketdeń bu ḥāla düşdüm: yėridür" dėdi₀.

(17) Ėtmeyicek[x239] işi₀ cün ėder gişi,
bitmeyicek[x240] ḳayġu y(ė)mekdür işi.

Elḳışşa vezīr öyleyedek ac (18) oturdı₀, süst oldı₀, ṭāḳatı ṭāḳ oldı. Bennā ʿavratı₀ cāriye('yi)[241] gėrü bacaya vėrbidi₀: "Gör, ḥerīf n~eyler!" (19) dėdi₀. Vezīr cāriye sesin alıcaḳ gėrü aġlamaġa, yalvarmaġa başladı₀. Eyitdi₀: "Gişi-lik eyle, beni bu zindāndan (20) ḳurtar! Ayruk ʿömrüm olduḳca bu yaŋa yörenmeyem! Ġārībem (y)olcıyam, benden n~istersiz?" dėdi₀. Cāriye eyitdi₀: (21) "Ol iş elümde(n)[242] gelmez, evet ögüt istersen, bildügümden söyleyesin"[243] dėdi₀. "Söyle!" dėdi₀. Cāriye **(23.a.)** (1) eyitdi₀: "Gėce lāyaʿḳil olduġuŋda ḳulumuz *Muḳbil* müdebbirüŋ olub arduŋa dolandıyıdı₀.[244] Buyurursaŋ bir seŋek (2) su getüreyim, bacadan üstüŋe dökeyim; cünüb oturmaḳ şūm olur" dėdi₀. Vezīr eyitdi₀: "Bu dükelinden artuḳ- (3) -dur kĭ bir murdār ḳırnaḳ beni masḫara ėdindi₀!" dėyü gendözini yėrden yėre caldı₀. ʿAvrat kırnaġa and vėrdi₀:[245] "Ḳoma, (4) daḫı gürī-ler vėr ḳaḳıt, temāşā ėdelüm!" dėdi. Cāriye gėrü geldi₀, eyitdi₀: "Ė ḫudāvendigār! Gėce bi̲bi̲m saŋa (5) coḳ ḳul(l)uḳ ėdüb-durur. Begendüŋmi?" dėdi₀. Vezīrüŋ güci kės(il)di₀,[246] feryād ėdüb eyitdi₀ kĭ: "Ṣadhezār laʿnet (6) saŋa, daḫı senüŋ bi̲bi̲ŋe, daḫı ol mülḥid bennāya kĭ anuŋ şūm-lıġındań bu ḳażālara oġradum!" (7) dėdi₀. ʿAvrat bu sözi₀ işidicek ḳulluḳcılarına eyitdi₀: "Size ben dėmedüm(m)i kĭ bu işün altında bir sır (8) vardur? Taŋrınuŋ ben żaʿīfeye ʿinā(y)et(i) varımış kĭ beni düşmenler mekrinden saḳladı₀!" dėdi₀. Derḥāl yüz (9) yėre ḳodı₀, secde-i şükri₀ eyledi₀. Andan

239 F.34.b.13: *ėtmeye-cek*. | H.21.a.6. | L.32.b.2: *ėtmeyecek*ˉ.
240 F.34.b.13: *yėmeye-cek*. | H.21.a.6: *yėmeyecek*. | L.32.b.2: *yėyemey*(*e*)*cek*.
241 F.34.b.15. | H.21.a.7. | L.32.b.4: sic.
242 F.35.a.2: sic. | H.21.a.9: om. | L.32.b.6: sic.
243 Ms. sic. Recte: *söyleyem*? || F.35.a.2-3: *... evet ögüt vėreyim, eger dutarsaŋ...* . | H.21.a.9: om. | L.32.b.7: *... evet ögüt vėreyim, dutarsaŋ ...* .
244 F.35.a.3: *doland*{*ı*}.| H.21.a.11: om. | L.32.b.8: *ḍolandıyıdı*. (Cf. T. 1.640.)
245 F.35.a.6: *andı vėrdi*. | H.21.a.14: om. | L.32.b.11: *and vėrdi*.
246 F.35.a.8. | H.21.a.16. | L.32.b.13: sic.

cāriyeye eyitdiₒ: “Maʿlūm oldıₒ kĭ bu iş erüm düşmenligi (10) cihetinden olmış-dur. Bu gişi ḳaṣdıla beni azdurmaġa gelmiş-dür. Cāre-müz oldur kĭ bunı yaḫşı (11) saḳlayavuz, erümden ḫaber yėŋilencek bu ḫāluŋ keyfīyetin tamām bilevüz” dėdiₒ. Andan gėrü cāriye(’yi)[247] ba- (12) caya vėribidiₒˣ. Vezīr gėrü aġladıₒ, ḫalāṣ istediₒ. Cāriye hemān cevābı vėrdiₒ, andan eyitdiₒ: “Bu üstüŋe[248] (13) baġlayan ḳapuyıₒ [üstüŋe] Taŋrı acacaġıcün baŋa dė kĭ ḫānüₒ-mānuŋdan nicün āvāre olduŋ, (14) bennā-yıₒ mülḥide nicün sögdüŋ?” dėdiₒ. »“Eger rāstī restī”«[249] dėdiₒ. Vezīr eyitdiₒ: “Dilerseŋ kĭ doġru söyleyem, (15) baŋa doġru dėₒ kĭ bi̲bi̲ŋ ḳanda-dur” dėdiₒ. Ḳaravaş eyitdiₒ: “Nice-gez dėdüm: ḳardaşıyla dügüne gitdiₒ. Miftāḫıₒ (16) bile iletdiₒ, ve baŋa vaṣīyet ėtdiₒ kim ol gelince ben bu yaŋa gelmeyem. Ve eyitdiₒ kĭ: ‘Köyden ḳavumlarumı (17) ḫısmlarumı getürsem gerek, bu erden yuvadan[250] murādumı alsam gerek’” [dėdiₒ],[251] dėdi. Vezīr eyitdiₒ: (18) “Anuŋ bendeń maḳṣūdıₒ vardur!” dėdiₒ. Cāriye eyitdiₒ: “Ė ḫovāca! Ḳulaḳ dut, tā ben saŋa ḥālı (19) şerḥ ėdeyim!” dėdiₒ. Vezīr eyitdiₒ: “Eyit!” dėdiₒ. Cāriye eyitdiₒ: “Benüm saŋa özüm göyner. Elümden gelse, saŋa (20) ḳullıḳlar u ʿöz̲ürḫøhlıḳlar ėtsem, ammā n~ėdeyim, elümden gelmez.

Bu benüm bi̲bi̲m şūḫ zendür,
coḳ (21) mekirlüdür, gül-gīrdür,[252]
tezvirdür,[253] merdnevāzdur, destān-sāzdur.

Bu saŋa ėtdügi gibi **(23.b.)** (1) yılda yüz gişiye artuḳ ėder. Bu zīrzemīn daḫı bu işicün yapılmış-dur.

Hemīşe duzaḳ (2) ḳurar,
senüŋ gibi avlar avlar.
Ḳarı daḫı bunuŋ āletiₒ-dür.
Luṭfıla, şīrīn zebānlıġıla
*Zühre’*yi (3) ücünci gökden indürür,
ayıₒ inek gibiₒ getürür,[254]
bulduġını bu eve ḳoyar,
zer ü sīmden ne bulursa, alur.
(4) Andan köye varur,
ḳardaşların oḳırıdıₒ.
Ḫūn-ḫovār ḳardaşları vardur.
Gelürler,
ol bīcāre maḥbūsı (5) yėre bıraġırlar,
üstündeń nevbet nevbet gecerler;
andan soyḳalarlar,

[247] F.35.a.15. | H.21.a.21.| L.33.a.3: sic.
[248] F.35.b.2. | H.21.a.22. | L.33.a.5: sic.
[249] Cf. ms. 45.a.7, 67.b.18-19.
[250] F.35.b.6: *... bu erden ... bu yuvadan murādum alsam gerek - dėdi ... .* | H.21.b.2: *... bu erden murādumı alsam gerek ... .* | L.33.a.9: *... bu erden ve bu yuvadan ... .*
[251] F.35.b.7. | H.21.b.2. | L.33.a.9: sic.
[252] F.35.b.10: *dilgīrdür*. | H.21.b.3: om. | L.33.a.13: *dil-gīrdür*.
[253] F.35.b.11. | H.21.b.5. | L.33.a.13: *pürtezvīr*.
[254] F.35.b.14: *Ayı inek ėder, saġar*. | H.21.b.7: *Ayıₒ nėçe inek gibiₒ bulduġın getürür ... .* | L.33.a.16: *Ay(ı), getürür inek gibi saġar*.

andan bir muḥkem ḳazuġa iş buyururlar,
(6) andan cıḳarurlar,
bir dipsüz ḳuyusı[n][255] vardur,
aŋa salarlar.
Ve ben bu işde ḫayrānam,
bu ḫayıflara döyemezem.
(7) Elümden nesne gelmez"
dėdi$_{o}$.

Andan eyitdi$_{o}$: "Ben rāst söyledüm. Sen~daḫı bencileyin rāst söyle, baŋa (8) dė kĭ ḳandan gelürsin, ḳancaru gitseŋ gerek? Bu şehre ne dėyü geldüŋ? Eger bilem kĭ doġru (9) söylersin, duram, evde bunca yıldan berü bu ṭarīḳile ḳazanılmış mālı alam, seni cıḳaram, bile gidevüz" (10) dėdi$_{o}$ [dėdi].[256] "Olduġumca saŋa ḫidmet ėdem" dėdi$_{o}$. Vezīr bu sözleri$_{o}$ işitdise, āh ėtdi: "Ne diŋlenmişem, (11) ne gönenmişem! Geldüm kĭ zevḳ ėdem, bu ma^{c}nī baŋa ez-gün-su vāḳi^{c} oldı$_{o}$!"[257] dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: "Duḫteri$_{o}$, (12) destegīrlik eyle! Beni varṭadan ḳurtar! Eger beni ḳurtarasın, dėdügüŋ va^{c}deye ve(f)ā ėdesin, seni (13) ḫātūn ėdinem: murād taḫtında oturasın, nem varısa senüŋ ola!" dėdi$_{o}$. Cāriye eyitdi$_{o}$: "İmdi$_{o}$ ḫāluŋı (14) dė doġru, tā ben cāriye meşġūl olam" dėdi$_{o}$.[258] Vezīr corlu[259] ḫikāyetini, bennāyı$_{o}$ ḥased ėdüb pādeşāha (15) çaḳduġını, āḫir pādişāhıla^{x} vezīrler öc ḳoduḳlarını bir bir söyledi$_{o}$. Zen-i bennā ol keleci-leri$_{o}$ işitdi$_{o}$ (16) ta^{c}accüb eyledi. Andan cāriye eyitdi$_{o}$:

"Üş varayım,
miftāḫı$_{o}$ sėzdügüm yėrde göreyim getüreyim,
ḳapuyı$_{o}$ (17) açayım,
seni cıḳarayım,
gidelüm!"
dėdi$_{o}$.

Gitdi$_{o}$ vardı$_{o}$, (i)kindüyedegin uyıdı$_{o}$ ḳaylūle ḳaylūle y(ė)r oldı$_{o}$.[260] (18) (İ)kindüden^{x} ṣoŋra durdı$_{o}$ cāriye,[261] gėrü bacaya geldi$_{o}$. Gėrü vezīr feryāda başladı: "Ḳanı miftāḫ!" dėdi$_{o}$. Cāriye (19) eyitdi$_{o}$:

|| Ol vaḳtdan berü yėr ḳomadum istemedük, miftāḫ bulımadum. Ol~dem nāgāh bi̲bümüŋ [ḳardaşları$_{o}$] (20) ḳardaşlarındań birisi geldi$_{o}$, birḳac köylü bilesince oturdılar, şarāb icdiler. Bi̲büm ḳardaşı (21) benümile ceng ėder: "Gėceki avı baŋa göster. Aŋa ėd~iş göstereyim,[262] bir aylıḳ^{x} ḫarclıġumı anuŋ soyḳa-sından **(24.a.)** (1) cıḳarayım!" dėr. Ben bahā(n)e eyledüm: "Ḫaberüm yoḳ" dėdüm. "Hay, ne sözdür? Hemşīre beni ol işicün gönderüb-durur. (2)

[255] Passim.
[256] F.36.a.7. | H.21.b.12. | L.33.b.7: sic.
[257] L. i. || F.36.a.8: ... *bu ma^{c}nī baŋa vāḳi^{c} oldı*. | H.21.b.14: ... *bu ma^{c}nī baŋa aḳsına vāḳi^{c} oldı$_{o}$*. | L.33.b.8: ... *bu ma^{c}nī baŋa az suyı$_{o}$ gün vāḳi^{c} oldı*.
[258] F.36.a.12: "... *tā ben cāriye seni ḫalāṣ ėtmege meşġūl olayın*" *dėdi*. | H.21.b.16: ... *tā ben cāreye ḫalāṣa meşġūl olam*. | L.33.b.11: "...*tā ben çāreye meşġūl olam*.
[259] F.36.a.12: *miskīn*. | H.21.b.16: om. | L.33.b.11: *miskīn*.
[260] F.36.b.1-2: id. | H.21.b.18: om. | L.33.b.15: id.
[261] F.36.b.2. | H.21.b.18. | L.33.b.15: om.
[262] F.36.b.5: *İş göstere-yim*, ... | H.21.b.20: om. | L.34.a.2: *ėd~iş*.

Elbet(t)e [e] şol acıġı şuna ben vü yoldaşlarum ėtsevüz gerek-dür” dėdi$_{o}$. Bu sözdeyiken sarḫoş oldı$_{o}$ yatdı$_{o}$. Ḳorḳaram (3) kim ayılıcaḳ gele, saŋa dėdügini ėde! ||

dėdi$_{o}$.

Vezīr bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, lāḥavl oḳıdı$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Beni bu gėce cıḳarmaz- (4) mısın?” dėdi$_{o}$. Cāriye eyitdi$_{o}$: “Be-ḫudā ḳī <ne>[263] yarın, ne bir gün, hafta-larıla, ay-larıla yatsaŋ gerekdür” dėdi. Vezīr eyitdi$_{o}$: (5) “Necün?” dėdi$_{o}$. Cāriye eyitdi$_{o}$: “Bi̱bi̱müŋ ḳardaşı ve cemāʿatı bunda-dur, ḫūn-ḫovārlardur. Anlar bunda olduḳca (6) elümden iş gelmez” dėdi$_{o}$. Vezīr ümīdini kesdi$_{o}$, andan eyitdi$_{o}$: “Aclıḳdan öldüm.” Cāriye eyitdi$_{o}$: “Bi̱bi̱m köye gidicek (7) on batman ėtmek, on batman yumaḳ ḳodı$_{o}$: ‘Yumaġı cıḳaran gişiye bu ėtmegi ücret vėr!’ dėdi$_{o}$. İmdi$_{o}$ ḳonşı-larda iş (8) ister gişi coḳ vardur. Senüŋ ḫāṭıruŋ çekerse, al cıḳar!” dėdi$_{o}$. Vezīr cāre-süz olub eyitdi$_{o}$: “Bir batman (9) ėtmegile bir batman yumaġı getür, aylaḳ oturınca meşġūl olayım” dėdi$_{o}$. Cāriye bir batman ėtmegile bir batman yumaġı (10) bacadan aşaġa bıraḳdı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Bir haftaya-degin cāriye bacadın~yaŋa gelmedi. Vezīr yumaġı cıḳarurdı$_{o}$, ėtmegi yėrdi. (11) Bu yaŋa vezīrüŋ nökerleri vezīr ḫālın bilmediler. Andan eyitdiler: “Biz bu ḫālı iẓhār ėdersevüz, mebādāḳī bizi (12) dutalar: ‘Ḫovāca-ŋuzı$_{o}$ siz yitürdüŋüz’ dėyeler, ḳażālara oġrayavuz. Andan yėg olmaya kim dağılavuz, herbirümüz bir yaŋa (13) gide-vüz” dėdiler. “Hele birḳac gün görelüm” dėdiler. Cün gördiler, bėş on {gün} gecdi$_{o}$, vezīrden nişān (14) görinmedi$_{o}$, durdılar, atları$_{o}$ develeri$_{o}$, ḳumaşları$_{o}$ aldılar gitdiler. Ol yaŋa vezīr yumaḳcılıḳa meşġūl; evḳāt (15) cāriye varur, gürī-ler vėrür, saḳalına güler. Geldük <bu yaŋa>.[264] Melik-i *Gevāşīr* cün gördi$_{o}$ ḳī vezīr *Bem*den on (16) günde varub gelmedi$_{o}$: “N~oldı$_{o}$ ḳī ʿaceb gelmedi$_{o}$?” dėdi$_{o}$.[265] Vezīrler eyitdiler: “Meger bennā ʿavratınun ʿişreti$_{o}$ vezīre (17) ḫoş gelmişdür. Birḳac gün ṣoŋra varı(c)aḳ n~ėdermiş? - dėmiş-dür” dėdiler. Bugez on gün daḫı gecdi$_{o}$, (18) gelmedi$_{o}$. Pādişāh^{x} vezīrlere ʿitāb eyledi$_{o}$. Eyle olsa ol iki vezīrüŋ birisi daḫı$_{o}$ destūr diledi$_{o}$: “Varayım, (19) ḫālı keşf ėdeyim!” dėdi$_{o}$. Bu daḫı on günde gelmege ḳarār eyledi$_{o}$. Durdı$_{o}$, bir iki nökerile şehr-i *Bemden*- (20) -yaŋa müteveccih oldı$_{o}$. Birḳac gün yüridi$_{o}$ ėrişdi$_{o}$. Bennādan salġın aldugı maḥallede ol~daḫı ḳondı$_{o}$. ʿAcūz (21) ʿādetince geldi$_{o}$, bu vezīre daḫı ḫidmet eyledi$_{o}$. Vezīr: “Ne gişi-sin?” dėyü ṣordı$_{o}$. Aŋa daḫı gendözini bildürdi$_{o}$: **(24.b)** (1) “Ululara ḳullıḳ ėde-gel[m]düm.[266] Geçende bunda bir ulu ḳondı$_{o}$, aŋa ḫidmet eyledüm. Baŋa don bağışladı$_{o}$. Bu yėrden şākir gitdi$_{o}$” (2) dėdi$_{o}$. “Size daḫı geldüm, ḫidmet ne varısa, görem” dėdi$_{o}$. Vezīr sordı$_{o}$: “Ol gişi nėce gişiydi$_{o}$?” ʿAcūze$_{o}$ nişānını (3) dėyüvėrdi$_{o}$. Vezīr bildi$_{o}$ ḳī yārıdur^{x}. Eyitdi$_{o}$: “Ol gişi ḳanda-dur?” dėdi$_{o}$. ʿAcūz eyitdi$_{o}$: “Geldügi günlerde gitdiyidi$_{o}$. Bilmedüm (4) ḳanda gitdi$_{o}$” dėdi$_{o}$. Vezīr göŋlinde eyitdi$_{o}$: “Şāyed ayruḳ yoldan gitdi$_{o}$ ola, anuŋicün oġraşımadum” dėdi$_{o}$. Andan (5) ḳarıya eyitdi$_{o}$: “Ė māder!” Ben birḳac gün bunda-yım. Benüm daḫı işüm olursa, lābüd ben daḫı saŋa dėsem

263 F.36.b.11. | H.21.b.23. | L.34.a.6: sic.

264 F.37.a.9. | H.22.a.9: sic. | L.34.b.3: id.

265 F.37.a.10: “*N~oldı~kim aceb*?” - *dėdi*. | H.22.a.10: ... *n~oldı*$_{o}$ *ḳī ʿaceb gelmedi? - dėdi*. | L. 34.b.3-4: ... *n~oldı*$_{o}$ *ḳī ʿaceb gelmedi? - dėdi*. (Cf. ms. 16.b.20.)

266 F.37.b.2. | H.22.a.15. | L.34.b.10: id.

gerekdür. (6) ʿÖzürḫøhlıḳ daḫı ėdevüz" dėdiₒ. "Bize bir güzel gör!" dėdiₒ. ʿAcūz eyitdiₒ: "Bunda ḳonışılıḳda bir güzel vardur. (7) Eriₒ bennādur. Sefere gitmiş-dür. Ol öŋ gelen uluyıla şoḫbet ėdüb ḫoşnūd gönderüb-durur. Buyursan, (8) varayım, senüŋ icün daḫı söyleşeyim" dėdiₒ. Vezīr eyitdiₒ: "Ol dėdügüŋ gişi benüm ḳardaşum oġlı-dur. Mīrāṣıla (9) ol güzel baŋa degir! N~eylerseŋ, eyle elikdüriₒgör!"[267] dėdiₒ. ʿAcūz durdıₒ, gėrü bennā ʿavratıₒ ḳatına vardı. Eyitdiₒ: "(10) Ė ḳızum! Baŋa cānumdan ʿazīzsin! ʿĀlemüŋ eylüklerini saŋa revā[268] görürem! Bil kĭ bir gişi daḫı geldiₒ, ol bayaġı (11) gişidenˣ hezārbār yėgrek ḫidmetler ėder, siziₒ ister. Ne buyurursız? Varayım, vėrdügini getüreyim(m)i?" Bu sözi (12) işidicek bennā ʿavratıₒ bildiₒ kĭ vezīrlerüŋ birisi daḫı-dur, ḫaber deŋleyügelmiş-dür.[269] "Hele avdur, ḫoş (13) geldiₒ!" dėdiₒ. Andan ʿavrat ʿacūzaₒ eyitdiₒ: "Ana! Bilürsin kĭ ben[270] daşra cıḳduġum yoḳdur. Düşmenümüz hem coḳdur. (14) Ol gişiniŋ raġbetiₒ varısa, bunda gelsün!" dėdiₒ. Bu sözi ₒ vezīre dėdiₒ. Vezīr sevindiₒ, taḳabbul eyledi ₒ: "Nişān (15) elüme gire, vėrem, pādişāˣ ḳatında sözüm üstün ola, bennāyıₒ sürükdürem, vizāretiₒ ḳurtaram!" dėdiₒ. Derḫāl bir taḫta (16) ecnās ḳumaş ʿacūzıla göndürdiₒ. Ol~daḫı dünle vardıₒ.[271] İle(r)üki ḫāl anuŋ daḫı başına gelüb zīr-i zemīn (17) ḳapusına varıcaḳ maḥbūs vezīr: 'kö(y)lüler, yafʿalcı-lar geldiₒ' sanub varıdıₒˣ, bir bucaḳda epsem yatdıₒ. İkinciₒ (18) vezīriₒ nerdübāndan aşaġa indürdiler, ḳapuyıₒ muḥkem baġladılar. Cün vezīr ḫᵛāb-ı ġafletden uyandıₒ, gendözini (19) yėr üzerinde yatur gördiₒ, bilmediₒ kĭ n~oldıₒ. Cün güneş doġdı, bacadan şavḳ indiₒ, vezīr-i evvel bucaḳdań baḳdıₒ, (20) yārını bildiₒ, ḳatına geldiₒ. Vezīr-i düvüm anı gördiₒ bildiₒ: "N~istersin üşbunda?" dėdiₒ. Ol eyitdiₒ: "Sen n~isterseŋ, (21) ben hemān anı isterem"[272] dėdiₒ. Ḥālını ḥikāyetini hem şerḥ eyledi ₒ. Vezīr(-i)[273] evvel bu vaḳta-degin cāriye sözine **(25.a.)** (1) ümīd dutarıdıₒ. Bugez ⌈bildiₒ kĭ⌉ ḥaḳīḳat mekrimiş. Ümīdiₒ kesdi. Oturdılar aġlaşdılar. Bir demden şoŋra ʿavrat (2) cāriye'yi bacaya gönderdiₒ: "Gör, n~eylerler!" dėdiₒ. Cāriye'yi göricek vezīr-i düvüm feryād eyledi ₒ, hemān sözleriₒ söyledi ₒ. (3) Cāriye hemān cevābları ₒ vėrdiₒ, hemān ḳanlar yutdurdıₒ. Ḥāl aŋa yėtişdiₒ kĭ vezīr(-i)[274] düvmüŋ ḳarnı acdıₒ. Şikāyete (4) başladıₒ. Vezīr-i evvel eyitdiₒ: "Bir batman yamuḳ cıḳarmayınca saŋa bir batman ėtmek vėrmezler" dėdiₒ. Vezīr-i düvüm eyitdiₒ: (5) "Ben cāriyeye nesne bağışlayam, gönüli ḫoş ola, biziₒ doyura" dėdiₒ. Vezīr(-i)[275] evvel eyitdiₒ: "Hey, fāriġ ol! Ol ol (6) ḥerīf degüldür kĭ anuŋ gibi sözile aldana. Yā neŋ var, aŋa bağışlarsın? Bizüm ʿaynumuz daḫı anuŋ ḳabzında. (7) Belā ḳażā coḳdur. Dükelinden yavuzıₒ oldur kĭ köyden çıtaḳlar gelür, biziₒ yėre bıraġub üstümüzden gėcer⌈[(ü)r]ler⌉dür.[276] (8) Bize ṭāḳat-ı kīrḫordeń

267 F.37.b.12: *ele getürigör*. | H.22.a.22: om. | L.35.a.3: *elikdüriₒ gör*.
268 V.c.
269 Ms. sic. || F.38.a.2: *diŋleyügeldi*. | H.22.b.2: *diŋleyügelmişdür*. | L.35.a.7: *deŋleyügelüpdür*.
270 F.38.a.3. | H.22.b.3. | L.35.a.8: id.
271 Ms. sic. || F.38.a.8. | H.22.b.7. | L.35.a.14: *vardı*.
272 F.38.a.13. | H.22.b.10: ... *ben~daḫı anı isterem*. | L.35.b.1: ... *ben hem anı isterem* ... .
273 Cf. ms. 25.a.4. sqq.
274 Cf. ms. 25.a.4. sqq.
275 Ms. sic. (Cf. ms. 25.a.3-25.b.9: passim.)
276 F.38.b.9: *geciseler*. | H.22.b.17: om. | L.35.b.11: *geçiserler*.

olmaysardur,[277] żarūrī ölmek-dür. Andan ḳurtılub ölmezsevüz, ḳazıḳ sözi꜀ var, andaṅ (9) ölsevüz gerek. Andan daḫı꜀ ḳurtılursavuz, ḳuyuya bıraḳmaḳ fikri꜀ daḫı꜀ vardur. Gözüŋ ac, ne uyursın!" (10) dėdi꜀. Vezīr(-i) düvüm feryāda başladı꜀. Gendözine ilenü ḳaranudururken[278] cāriye bacaya geldi꜀. Vezīr(-i) düvüm aġladı꜀: (11) "Aclıḳdan öldüm! Meded!" dėdi꜀. Cāriye eyitdi꜀: "Bi̱bi̱m köye <gitdi>.[279] Baŋa sımarladı꜀ ki: 'Bu dutsaḳ daġı (p)amuḳ çıḳarursa, aŋa (12) daḫı꜀ iş vėr, ėtmek vėr. İş başarmazısa, ayruḳ gişiye vėr, işümi işlesün!'" dėdi꜀. "İşlerseŋ, varayım (13) getüreyim. Yoḫsa sen bilürsin" dėdi꜀. Vezīr-i düvüm nācār oldı꜀: "Var getür!" dėdi꜀. Cāriye vardı꜀, buŋa (14) daḫı꜀ bir batman yamuḳ, bir batman ėtmek getürdi꜀. İşlerleridi꜀, ėtmegi yėrleridi. Cāriye her vaḳt gelüridi꜀, buları꜀ (15) incidürdi꜀: "Üş köyden çıtaḳlar ursuzlar[280] gelürler, sizi böyle böyle ėderler!" dėrdi꜀. Bulara (16) ḫūnāblar vėrürdi꜀, yėdüklerin eylerdi꜀. Bu ḥāl üzerine bir hafta gecdi꜀, vezīr(-i) düvümüŋ daḫı nökerleri oġla{nları} (17) esbābı ḍaġıtdılar, perākende oldılar. Ve cün vezīr(-i) düvüm va꜁desindeń birḳac gün gecüb (18) ḫaber bilinmedise, vezīr(-i) sivüm utandı꜀. Ol~daḫı destūr diledi꜀, on gün va꜁deyile durdı꜀, yārenleriń (19) yoldaşların soyalayu şehr-i *Beme* müteveccih oldı꜀. Hemān sūret aŋa daḫı꜀ vāḳi꜁ oldı꜀. Filcümle anuŋ (20) daḫı꜀ ḥālı aŋa ėrişdi꜀ kĭ götürdiler, zīr-i zemīn ḳapusına getürdiler. İcerükiler sės işidüb (21) ḳorḳdılar: "Ḥemedānī-ler[281] āteşdānīler göt yırtıcılar geldi꜀" sandılar, bucaḳlara ḳacdılar siŋdiler. **(25.b.)** (1) Zen-i bennā vu kenīzek <ü> ḫidmetkār vezīr(-i) sivümi ol miḫnet-ābāda bıraḳdılar ve ḳapuyı꜀ muḥkem baġladılar (2) döndiler. Cün ṣabāḥ oldı꜀, gendözini ol ḥālda gördi꜀: "Ne ḥāl~iki?"[282] dėyü gü[n]mürdendi꜀[x].[283] Bucaḳdan baḳan (3) yārenler baḳdılar, yoldaşlarını bildiler, ḳatında geldiler. "Bu ne maḳāmdur!" dėdi꜀. Aḥvālı꜀ aŋa bildürdiler. (4) Dilteng oldı꜀, eyitdi꜀: "Cāremüz nedür? Bu zen bizi faylasūf-lıġa giriftār eylemiş-dür.

Lābüd herkĭ (5) hevā bendinde ola, böyle ola"
dėdi꜀.
Ve herkĭ ḥased ḳaydında ola,
ümīdi꜀ aġacından yėmiş yėmeye!"
(6) dėdi꜀.

Aġlaşdılar. Diŋdüklerinden ṣoŋra vezīr-i sivüm eyitdi꜀: "Bu pamuḳ, bu maḥlūc, bu taḫta, bu lüle (7) nedür?" dėdi꜀. Cevāb vėrdiler: "Bir demden ḳarnuŋ acıcaḳ bilesin!" Bular bu sözde-yiken cāriye bacaya geldi, eyitdi꜀: (8) "Ė ḫøcalar! Zaḥmetlerden nėce-siz! Ḥammām ḫācetüŋüz varısa <bu>[284] du⌈şa⌉ gelüŋ, üstüŋüze su dökeyim! Ġusül ėdüŋ!" (9) dėdi꜀. Öŋdünki-ler coġrumışlardı꜀,[285]

[277] F.38.b.9: *Bize taḳat-ı ḫorden-i kīr olmayısar*. | H.22.b.17: *Bize ṭaḳat-ı kīr-ḫorden olmayısar-dur*. | L.35.b.11-12: *Bize ṭaḳat-ı kīr-ḫorden olmayısar*.
[278] F.38.b.11. | H.22.b.19. | L.35.b.14: id.
[279] F.38.b.12. | H.22.b.20: sic. | L.35.b.15: sic.
[280] F.39.a.1: om. | H.22.b.23. | L.36.a.2: *ursuzlar*. (Cf. ms. 25.b.13, 16.)
[281] F.39.a.8: id. | H.23.a.8: *ḥāmdānīler*. | L.36.a.9: *ḥemdānī-ler*.
[282] F.39.a.11: ... *ne ḥāl kĭ* ... . | H.23.a.10: id. | L.36.a.11: ... *ne ḥāl~kĭ* ... . (Cf. ms. 16.b.20, 16.b.20, 48.a.20, L.118.a.14, 195.b.9.)
[283] F.39.a.11. | H.23.a.10. | L.36.a.11: *gümredendi*.
[284] F.39.b.3: sic. | H.23.a.16. | L.36.b.1: om.
[285] F.39.b.3: om. | H.23.a.17: *çıġrışmadılar*. | L.36.b.2: *çoġurmışlar*.

ḳulaḳları$_o$ <bunuŋ gibi sözlere>[286] öġrenmişleridi$_o^x$, gülişdiler. Ammā vezīr(-i) sivümüŋ ḫışmı$_o$ (10) odınuŋ zebānesi göŋli ten(n)ürından dimāġ saḳfına cıḳdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Ė müsteḫāża-ı mekkāre! Size ne (11) yavuzlıḳ ėtdük? Alduḳlaruŋuz size ḥelāl olsun, bize yol vėrüŋ! Gidelüm, ayruḳ ḫā(n)e daġal-lıḳda (12) bulınmayavuz!" dėdi$_o$. Cāriye eyitdi$_o$: "Baŋa ne sögersin, ne ḳaḳırasın? Elümde ne var? Bi<u>b</u>imüŋ ḫirmeni çıḳmış, (13) aŋa gitdi$_o$. Miftāḥ bilesinde-dür. Üş gele, beytülaḥzānuŋuzuŋ ḳapusın aca, u(r)suzlarıla[287] (14) üstüŋüze gireler, size doŋuz daşaġın uralar, aġır elden size geleler, n~olduŋuz, ėversiz"[288] dėdi. (15) Andan cāriye eyitdi$_o$: "Ė ⌈ḫo⌉cagān-ı[289] bātezvīr,[290] uşbu rāy u tedbīrile-mi vizāret ėderdüŋüz? Üş (16) ol gelecek^x[291] ursuzlar[292] geleler, size vizāret nėce olur ögredeler, hemşīre-lerinüŋ ki<u>n</u>ini sizdeń (17) alalar, dād istād ėtmiş olalar. Ėvmeŋ, bir dem ṣabar!" dėdi$_o$. Andan cāriye vardı$_o$, gėrü geldi$_o$, kārkün- (18) -lerile iş getürdi$_o$, ėtmek getürdi$_o$: "Gökcek işleŋ" dėdi$_o$. Vezīr-i sivüm eyitdi$_o$: "Baŋa daḫı iş getür, ėtmek (19) getür, ben~daḫı işleyeyim!" dėdi$_o$. Cāriye eyitdi$_o$: "Bi<u>b</u>im gidicek baŋa ısmarladı$_o$, eyitdi$_o$: 'Bu azġun (20) dutsaḳ ipligi üzmeyüb oŋatca egirürse, aŋa daḫı$_o$ ėtmek vėr. Egirmezise, vėrme!' (21) dėdi$_o$. Ne~dėrsin? Egidürmisin? İş getüreyim(m)i?" dėdi$_o$. Vezīr(-i) sivüm «ba^{c}da'llattayā wa illati»[293] rāżī oldı$_o$. Andan **(26.a.)** (1) cāriye ipek ü öreke getürdi$_o$, bir batman pamuġı egirmege, bir batman miḳdār ėtmek ḳavl eyledi$_o$, aŋa daḫı bir (2) batman ėtmek getürdi$_o$. Bular bu ḥāl üzerine ḳaldılar. Andan vezīr-i sivümüŋ ḫāşiyeti[294] cün <vezīrüŋ>[295] ġaybeti$_o$ müddetini (3) müsteṭāl gördiler, naḳd <u-> cinsi[296] urdılar yüriyüvėrdiler. Bugez melik-i *Gevāşīr* cün görd(i) kĭ iş (4) böyle oldı$_o$, ^{c}āciz ḳaldı$_o$: "Bu işe ben nefsümile varmaġum gerek, #(ḥ)ālı#[297] gözümile ben görmegüm gerek- (5) -dür" dėdi. Durdı$_o$ atlandı$_o$, bėş altı$_o$ ġulāmıla bir yėdegile *Bem* şehrine yöneldi. Hemān geldi$_o$, maḥallede (6) hemān menzilde ḳondı$_o$. "Şehre gėrü bir ulu geldi$_o$" dėyü ġalebe ḳopdı$_o$. Derḥāl ^{c}acūz girüb geldi$_o$, pādişāha^x (7) alḳışlar eyledi$_o$. Melik ^{c}acūzdan sordı$_o$: "Ne gişi-sin?" dėdi$_o$. ^{c}Acūz gendözini ta^{c}rīf eyledi, hünerlerinden (8) ḫaber vėrdi$_o$. Pādişāh^x eyitdi$_o$: "Hīc bu ṣıfatlu gişiler bunda geldilermi$_o$?" dėdi$_o$. ^{c}Acūz eyitdi$_o$: "Bu siz salıġın (9) vėrdügünüz gişiler üşbu otuz ḳırıḳ gün icinde ayru ayru geldiler. Anlara ḳul(l)ıḳ eyledüm. Bennā ^{c}avratını (10) anlara düzi$_o$vėrdüm. Yėdiler icdiler, ^{c}işretler ėtdiler. Ücer dörder gün durub saġlıġıla durdılar, yollarına (11) gitdiler" dėdi$_o$. Pādişāh^x göŋülinde eyitdi$_o$: "Ė dirīġ! Varısarlar, ol

••••••••••

[286] F.39.b.5: sic. | H.23.a.17: *anuŋ gibi sözine*. | L.36.b.2: id.
[287] Cf. ms. 25.b.16: *ursuzlar*. || F.39.b.10: *arusuzla*. | H.23.a.22: om. | L.36.b.7: *ursuzlarıla*.
[288] F.39.b.11: *ėrersiz*. | H.23.a.23: om. | L.36.b.8: *ėversiz*.
[289] F.39.b.11: *ḫoca-gān-ī pürtezvīr*. | H.23.a.23: *ḫoca-gān-ı betezvīr*. | L.36.b.8: id.
[290] V.c.
[291] F.39.b.12. | H.23.b.1. | L.36.b.9: om.
[292] Cf. ms. 25.b.16: *ursuzlarıla*. || F.39.b.10: *hamadanīler*. | H.23.b.1: *ursuz kardaşlar*. | L.36.b.9: *üş ursuzlar gelicek*.
[293] F.40.a.3: om. | H.23.b.6: *ba^{c}delletayya ve illetī*. | L.36.b.15: *ba^{c}delleya* (sic!) *ve eltī* (sic!).
[294] F.40.a.5: *ḫāşiye-si*. | H.23.b.8: *ḥāş(i)yeti$_o$*. | L.36.b.17: *ḥāşīyeti*.
[295] F.40.a.6: sic. | H.23.b.8: ... *vezīrden el yudılar*. | L.36.b.17: sic.
[296] F.40.a.6: *naḳd u cins*. | H.23.b.8: om. | L.37.a.1: *naḳd <i> cinsi$_o$*.
[297] Ms. V.c. ? || F.40.a.7: *ḥāl nedür*. | H.23.b.9: *ḥālı$_o$ gözümile ...* | L.37.a.2: *ḥāl nedür*.

müfsidler beni anda bulmayub bennāyı$_{o}$ (12) üşendüriserler. Ṣabāḥ durayım gideyim!" dėyü fikir eyledi. Bunı$_{o}$ daḫı fikir ėtdi$_{o}$ kĭ: "Cün bennā ʿavratı$_{o}$ (13) geŋezin ele girürmiş, ben~daḫı anı görüb gideyim. Mülevves olmazısam, daḫı n~ola. ʿAlāmeti$_{o}$ hem görem, tā yarġuda (14) ġalaṭ vāḳiʿ olmaya" dėdi$_{o}$. Andan ʿacūza eyitdi$_{o}$: "Bennā ʿavratını baŋa göster!" dėdi$_{o}$. Bayaġı vechile ʿacūz (15) pādişāhı^{x} maḳāma yėtürdi$_{o}$. Bennā ʿavratı$_{o}$ cün pādişā(hı)^{x} [298] gördi$_{o}$, pādişāhidügini^{x} bildi$_{o}$, zīrā ferr-i şāhenşāhi$_{o}$ (16) yüzinde ẓāhiridi$_{o}$. Pes pādişāha^{x} eyü ʿizzet-ler ėtdi$_{o}$, taḫta gecürdi$_{o}$, gendü elin baġlayub naẓarında durdı$_{o}$. Pādişāh^{x} (17) işāret ėtdi$_{o}$: "Otur!" dėdi$_{o}$. Oturdı$_{o}$. Andan cāriye şerbet getürdi$_{o}$. Zen-i bennā aldı$_{o}$, cāşnī aldı$_{o}$, şāhuŋ eline sundı$_{o}$. (18) Andan ṭaʿām getürdi$_{o}$, yėdiler. Andan şarāb geldi$_{o}$, cāriye ayaḳ sundı$_{o}$, pādişāh^{x} aldı$_{o}$ icdi$_{o}$. Her laḥẓa zen-i bennā (19) pādişāha^{x} tāze ḫidmet gösterdi$_{o}$. Şāh anuŋ ḫüsninden ü gişiliginden taʿac(c)üb ėtdi$_{o}$: "N~olayıdı$_{o}$, bu pārsā (20) olayıdı$_{o}$" dėdi. Andan pādişāh^{x} ʿavratdan şarāb icmekde muvafaḳat istedi$_{o}$. ʿAvratı$_{o}$ eyitdi$_{o}$: "Köyden (21) Tür⌈k⌉ ḳardaşlarum gelecek-dür. Bu gėce beni maʿāf dutuŋ, yarın gėce ḳullıḳ eyleyem" dėdi$_{o}$. Pāẕişāh bu sözi$_{o}$ **(26.b.)** (1) maḳbūl dutdı$_{o}$. Sarḫoş olınca icdi$_{o}$. Dārū-yı$_{o}$ hūşber vėrmediler, pādişāh^{x} olduġıcün riʿāyet (2) ėtdiler. Dün yarusı olıcaḳ ḫidmetkārlara sımarlanmışıdı$_{o}$: daşra-dan geldi$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ ḳatı ḳatı ḳaḳdı$_{o}$. (3) Bu ṣavtı$_{o}$ işidicek ʿavrat ḥayret gösterdi$_{o}$. Pādişāh^{x} eyitdi$_{o}$: "N~olduŋ?" dėdi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: "Ė (4) ḫudāvend! Ol ḳardaşlar dėdügümlerdür, geldiler"[299] dėdi$_{o}$. Pādişāh^{x} eyitdi$_{o}$: "Ḫoş yā, ben ḳanda varayın?" dėdi$_{o}$. ʿAvrat (5) eyitdi$_{o}$: "İşbunda bāġcede bir ḫalvet yerümüz vardur. Buyurursaŋ, seni anda iledelüm!" dėdi$_{o}$. "Oturuduruŋ, anları (6) defʿ ėdelüm, gėrü seni görem!" dėdi. Derḫāl şāh ėvedüyile durı$_{o}$geldi$_{o}$, cāriye ḳoltu(ġ)ına girdi$_{o}$. ʿAvrat (7) bilesince yüridiler, ḳapuyı$_{o}$ acdılar, pādişāhı$_{o}$ icerü ḳoydılar. Andan ḳapuyı$_{o}$ berkitdiler, bacaya geldiler, tā ne (8) söz gecer işideler. Hemān-kĭ şāh icerü girdi$_{o}$, dutsaḳlaruŋ bir bir cağırub eyitdi$_{o}$ kim: "Ėgümi öregümi saḳın!" Birsi (9) eyitdi$_{o}$: "Panbuġumı dağıtma!" Birsi eydür: "Lülem taḫta-sı(n) sıma!" [300] Pādişāh^{x} eyitdi$_{o}$: "Nedür cānum üşbu? Pamuḳcılar bāzārı$_{o}$- (10) mıdur, yā köy maḥallesi-midür?" dėdi$_{o}$. Herbirbirnüŋ āvāzındań ⌈sözindeń⌉ bilişdiler. Vüzerā durdılar, pādeşāhuŋ ayaġına (11) düşdiler: "Ė ḫudāvend! Bunda siz de n~istersiz?" dėdi$_{o}$. Ḫāllarını mücmeleń ve mufaṣṣala(ń)[301] tamām söylediler. (12) Pādişāh^{x} eyitdi$_{o}$: "Ė ḥarām-zāde-ler yalancı-lar bī-ḥayālar! Ḫarām-zāda-lıġı benüm ḥaḳ(ḳ)umda ve ol miskīn-i bī-günāh (13) bennā ḥaḳ(ḳ)ında ġāyete yėtürdüŋüz! Şimdiki~ḥālda ol fāriġ, gendü ḥālında oturmış-dur. Siz devlet- (14) -süzligüŋüz ucındań rüsvāyi$_{o}$[302] olduŋuz, bende[303] giriftār olub dirlikden el yuduŋuz. Üş ben~daḫı sizüŋ (15) şūm-lıġunuzdan bende düşdüm.[304] Bende olub

[298] F.40.b.6. | H.23.b.19. | L.37.a.16: sic.

[299] F.41.a.3: ... *ol kardaşlar geldiler*. | H.24.a.5: ... *ol kardaşlar dėdügüm geldiler*. | L.37.b.10: *ol kardaşlarum dėdüklerüm-dür, geldiler*.

[300] F.41.a.8: ... *lüle taḫta-sın başma*! | H.24.a.9: ... *lülem taḫtasın sıma*! | L.37.b.16: ... *lüle taḫta-sın başma*!

[301] F.41.a.11: *mufaṣṣala*^{x}. | H.24.a.12: *tafṣīliyle*. | L.38.a.1: *mufaṣṣalan*.

[302] F.41.a.14:*rüsvāy*. | H.24.a.14: *rüsvā*. | L.38.a.4: *rüsvāy*.

[303] F.41.a.14: *bunda*. | H.24.a.14. | L.38.a.5: *bende*.

[304] F.41.a.15-41.b.1: *bende düşüb bend oldum*. | H.24.a.15: *bende düşdüm*. | L.38.a.6: *bende*

be zen-i pārsā benüm bıyuġuma, sizüŋ saḳaluŋuza güldiₒ, bir iş işlediₒ kim tā (16) devr-i ḳıyāmet dāsitān olısardur. Ol aḳ yüzile, dāmen-i pākıla güliserdür. Siz şermesārılıġıla, (17) günāh-kārılıġıla[x] aġlayısarsız. Eger Taŋrı (b)aŋa bu bendden ḫalāṣ vėre [lisiz] ol ḳınayış ḳınayam (18) kĭ[305] ʿāleme ʿibret olasız. Bundan böyle kimsenüŋ zehre-si olmaya kĭ Müsülmānlar ḫātūnlarına (19) pārsālara bühtān ėdeler! Eger bu bendede ḳalursam,[306] ḫod vardıₒ, elümden cān ḳurtarduŋuz!"[307] dėdiₒ. Zen-i (20) bennā bu muḥāvere'yi işitdiyse, ḥaḳīḳat bildiₒ kĭ (p)ādişāhdur[x]. Derḫāl kenīzekeₒ buyurdıₒ: mūm (21) u ḳālīce vü naṭ[c] getürdiₒ, ḳapuyıₒ açub girdiₒ, şemʿi naẓarda ḳodıₒ, bisāṭıₒ altına saldıₒ. **(27.a.)** (1) Andan yüz yėre ḳodıₒ, eyitdiₒ: "Ė ḫudāvend-i nāmdār ve ė pādişāh-ı[x] kāmkār! Yaşuŋ uzun olsun! 'Ȃvrat (2) egri eyegüden yaradılmışdur' dėrler. Anuŋ egri-ligine ḳalma! Ȃvrat dėdügi işledügi ʿaḳal ḳānū- (3) nından daşra-dur. Bu dilīrligiₒ, bu edebsüzligiₒ kĭ bu cāriye-ŋüzden sizüŋ ḥaḳ(ḳ)uŋuzda (4) bilmedin vücūda geldiₒ, maʿz̲ūr dutuŋ!" dėdiₒ. Melik eyitdiₒ: "Ė ṣadhezār raḥmet senüŋ aru nihā- (5) duŋa olsun! Cihān erenleri revādur kĭ ḳullıġuŋ ġāşiye-sini dūşlarında ve iḫlāṣuŋ (6) ḫalḳasını güşlarında dutalar, ḳıyāmeṭeₒ-degin bu ḥikāyetüŋ melikler ḳatında söyleniser. Hīc [ʿayı(b)la(y)acak] (7) ayıblayacak işüŋ yoḳ. Ḫoş ėtdüŋ, ṣıḥ(ḥ)at cānuŋa, bu devletsüzlerün ḥaḳ(ḳ)ından geldüŋ" (8) dėdiₒ. "Bular senüŋ erüŋi ḫoş dutduġum-icün günilendiler, anuŋ ayaġın almaḳ istediler. Ḫarām- (9) -zādalıġı bu maḳāma yėtürdiler. Ḫudādan mehel olursa, göresin, bulara nėce cezālārını <vėrürem>!"[308] dėdi. Ȃvrat (10) gėrü baş ḳodıₒ, alḳış eyledi. Meliki aldıₒ, daşra cıḳdıₒ, ḳapuyıₒ muḥkem baġladılar. Ȃvrat pādişāh[x] (11) öŋince mūm dutdıₒ, odaya geldiler. Gėrü meclisi bezediler. Oturdıₒ, pürbāde(-i) laʿlıfām[309] eline aldı, (12) ayaġ üzerine durub pārsā şādī-sine icdiₒ. Andan eyitdiₒ: "Ė ḫātūn gişi! Sen benüm [ḳız],[310] āḫiratlıḳ (13) ḳız ḳarındaşum-sın.[311] Daḫı bu evde oturmaḳ bize düşmez. Giderem, odamda yaturam!" dėdiₒ vü yüridiₒ. Ȃvrat (14) ileyince şemʿ götürdiₒ, ḳapuyadegin pādeşāhı gönderücıḳdıₒ. Melik odasına egildiₒ, ėrteyedegin (15) ol ḫātūn adına şarāb icdiₒ. Her dem ol ḫātūnuŋ ʿaḳlınıₒ setirini[312] ṣalāḫını aŋub ḫoş- (16) -vaḳt olurıdıₒ. Ṣabāḥ olduḳda zen-i bennā tuḥfeden[313] ṭurefden eyü p(ī)ş-keş düzdiₒ, pādeşāha (17) ʿöz̲ürḫøhlıḳ ėde vėribidiₒ[x]. Pādişāha[x] bu ḥareket beġāyet ḫoş geldiₒ. Andan pādişāh buyurdıₒ: ol üc (18)

düşüb bende oldum.

[305] F.41.b.3-4: *Tangrı baŋa bundan ḫalās vėre-cek olursa, sizi ol ḳınayış ḳınayam~kĭ ...* . | H.24.a.17: *Eger Taŋrı baŋa bundan ḫalāṣ vėre, size ol iş ėdem ...* . | L.38.a.8-9: *Eger Tangrı baŋa bundan ḫalāṣ vėre, sizi ol ḳınayış ḳınayam kĭ ...* .

[306] F.41.b.5: *... eger ḳalursam ...* . | H.24.a.18: *... eger bu bendde ḳalursam*. | L.38.a.11: *... eger bu bende-de ḳalursam ...* .

[307] F.41.b.5: *... ḫod elümden cān ḳurtarduŋuz ...* . | H.24.a19: *... ḳalursam ḫod vardıₒ elümden kurtılduŋuz ...* . | L.38.a.11: id.

[308] F.42.a.2: *vėrem*. | H.24.b.4: sic. | L.38.b.6: *vėrem*.

[309] F.42.a.4-5: *... pādişāh laʿlıfām ...* . | H.24.b.6: *... bir cām-ı pürbāde-i laʿl-fām*. | L.38.b.9: *... pürbād*[*d*]*e-i laʿlıₒ-ḳām* (sic!). (Cf. S. 1124: *laʿl-fām*.)

[310] F.42.a.6. | H.24.b.7. | L.38.b.10: sic.

[311] F.42.a.6: *benüm aḫıratlıḳ ḳız ḳarındaşum-sın*. | H.24.b.7: *benüm dünyevī ve uḫrevī ḳız ḳarındaşumsın*. | L.38.b.10-11: *benüm aḫıratlıḳ ḳız ḳarındaşum-sın*.

[312] Ms. sic. || F.42.a.9: *sīretini*. | H.24.b.9: *setrini*. | L.38.b.14: *setīrini* (v.c.: lectio incerta).

[313] Ms. sic. || F.42.a.10. | H.24.b.10. | L.38.b.15: *ṭurfeden*.

dutsaḳı cıḳardılar, yükler üstine muḳayyed berkitdiler. Hemān gün *Bem* şehrindeń cıḳdıₒ, *Gevāşīr*e yöneldi, (19) bennā ʿavratına ümīdler istimāletler vėrdiₒ. Cün *Gevāşīr*e selāmetile yėtişdiₒ, buyurdıₒ: meydānı bezediler, üc (20) dār dikdiler; üc vezīriₒ birbirne ḳarşu ol dārlarda asıldıₒ. Ḳıġırdıcılar ḳıġırdılar: "Herkĭ bī- (21) -günāha yavuz ḳaṣd ėde, cezāsı budur!" dėdiler. Andan pādişāhˣ bennāyıₒ oḳıtdıₒ, dilhoş-[[ş]]lıḳlar vėrdiₒ ve **(27.b.)** (1) vizāreti anuŋ adına muḳarrer eyledi. Üc vezīrüŋ ḫānümānınıₒ emlākını esbābını aŋa baġışladıₒ. Andan (2) ḳatırlar maḥafe-ler ḫādımlar vėribidiₒˣ. Vardılar, iʿzāzıla ikrāmıla zen-i bennāyıₒ *Gevāşir*e getürdiler. Cennet gibiₒ (3) sarāyda ol ḥūrī(-yi)[314] mestūrı ḳondurdılar. Ve pādişāhˣ gendünüŋ ic ḥāremi ḥükmin aŋa sımarladıₒ. (4) Bennā daşra-dın ḥākim, ol icerüden ḥākime oldıₒ. Andan pādişāhˣ buyurdıₒ: "Bennā evine girsün, ḥasretini (5) görsün!" dėdiₒ. Bennā evine girdi, ḫātūnını gördiₒ, elini ayaġını öpdiₒ, ḫurrem-dil ü ḫandān- (6) -leb olub otu[t]rdılar. ʿAvrat sergüdeştini ḥikāyet eyledi. Ve bu ḥikāyet anlardan yādigār ḳaldıₒ.

(7) Ve bu ḥikāyetde aŋlayan gişiye coḳ fāyide vardur.

Raḥmeţullāh bunuŋ mü'ellif[f]ine oḳıyana işidene yazana issine olsun.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[314] F.42.b.3. | H.24.b.17: sic. | L.39.a.8: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4

(8) »Ḥikāyet(-i) cehārüm

[ān] ez-ān[-ı] Riżvā(n)şād-i Cīnī vü Bānū-y(i) Şehristānī«

(9) Rāv<u>i</u>yān-ı ḥikāyet ve nāḳilān-ı rivāyet böyle beyān eylemişler kim *Çīn*-de bir faġfūr varıdı, özge (10) faġāfire-den vücūhıla güzīnidi, pādişāh-ı bāfirīn-idi, dükeli$_{o}$ murādlarda kāmgār-ıdı. Ve ḳamu (11) şeherlerde şehri(y)ārdı$_{o}$. Ammā bir dilbend oġula ḥācetmend-idi. Ėrte gece ḥācet dileridi, Taŋrıdan (12) oġlan isteridi$_{o}$. Meddet-i medīd ve ʿahd-ı baʿīdden ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā sunʿından aŋa bir mevzūn (13) oġul vėrdi$_{o}$. Vaṣṣāflar ṣıfatından, naḳ(ḳ)āşlar taṣvīrindeń ʿāciz ü ḳāṣır-ıdı. Faġfūr ol sebebden (14) ḫurrem-dil ü ḫandān-leb oldı$_{o}$. Buyurdı$_{o}$: nīk-nihād dāye-ler anı beslediler. Adını *Rıżvān* ḳodılar. (15) Cün şīrden sīr oldı$_{o}$, küttāba vėrdiler. ʿİlm ögrendi$_{o}$, melik-zāde-lerüŋ gereklüsini tamām (16) ḥāṣıl ėtdi$_{o}$. Ammā artuḳ meyli$_{o}$ şikāra vu ṣoḥ(b)e(t)e vü ʿişrete-idi$_{o}$. Atası anı sevdüginden^{+} hīc murād- (17) -dan yıġmazıdı. Bir gün faġfūr dār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra gitdi$_{o}$, mülki mālı şehriyārlıġı yėrinde (18) ḳodı$_{o}$. Ol nesne *Rıżvān-şād*a degdi$_{o}$. Şehzāde-i āzāde salṭanat ėlini ʿadlıla bedlile acdı$_{o}$, (19) yamanları bicdi$_{o}$, yaḫşı-ları$_{o}$ yaḫşıladı$_{o}$, üstlerine ni<u>ş</u>ārlar sacdı$_{o}$. Ḫalḳ göŋülini dilini anuŋ duʿāsına (20) <u>s</u>enāsına vaḳf eylediler. Eyü adı ʿālemde şöhret dutdı$_{o}$. Söylediler:

“Ger terbīyet-i ʿadl ėdesin,
eyledesin.[315]
(21) Ger ėtmeyesin,
ol~kim ėder, ol ėylede.”[316]

Bir gün bu *Rıżvān-şād* ṣaḥrāda$_{o}$ av ḳovariken bir dişi **(28.a.)** (1) ḳulan belürdi$_{o}$: nerm-rek germ-tek,[317] tīhūḫişm[318] āhūçeşm, gürg-sāḳ ḳāḳum-mūy ṭūṭī-ḫūy; āmir-i[319] (2) ḳuddūsī anuŋ üzerinde ṣadhezār reng(-i)[320] ṭāvusī düzmiş, ve

[315] Ms. sic. || F.43.a.7: *ėdesin elde*. | H.25.a.13: *ėder*. | L.39.b.17: *iledesin*˙.
[316] Ms. sic. || F.43.a.8: *elde*. | H.25.a.13. | L.39.b.17: *ilede*.
[317] F.43.a.9: *ne*(*z*)*m-i reng germ-i teng*. | H.25.a.14: *nerm-rek germ-nemek*. | L.39.b.17: *nerm-i germ-i rek teng*.
[318] F.43.a.9: *tīhūḫişem*. | H.25.a.14. | L.40.a.1: *tīhūḫaşm*.
[319] F.43.a.10. | H.25.a.14. | L.40.a.1: *emr-i*.
[320] F.43.a.10. | H.25.a.15. | L.40.a.2: sic.

ḫalāḫil-i zerrīn ve esāvir-i s̱emīn[321] (3) eline ayaġına gecürmiş, bir cüll-i aṭlas(-ı) rengīni arḳasına ṣalmış.[322] Şehzāde ol avı (4) dutmaġa ḳaṣd ėtdiₒ, at başıₒ ol yaŋa salıₒvėrd(i). Av eyle ḳaçış ḳaçdıₒ kim tozıₒ görinmediₒ. Āḫir (5) *Rıżvān-şād* gördiₒ kim av bir laṭīf bıŋar üstinde durmış durur. Ol yaŋa at sürdiₒ. Ḳulan (6) gördiₒ kĭ avcı yaḳın geldiₒ, muʿallaḳ urdıₒ, suya batdıₒ nābedīd oldıₒ. Derḥāl şehzāde (7) atdan aşaġa indiₒ, mest deve gibi ol yaŋa, bu yaŋa yügürdiₒ, suyıₒ depretdiₒ, avı istediₒ, e̱serin bulımadıₒ. (8) Müteʿaccib olub-durdıₒ, naẓarını sudan ırmadıₒ. Leşker şehzāde'yi isteyügeldiler, bıŋār üstinde buldılar. (9) Vezīr ilerü geldiₒ, eyitdiₒ: "Ė şāh! Bu çeşme-sārda [323] ḳarār <u> s̱ebāt ne maʿnī-dendür?" dėdiₒ. Şāh ṣūret-i ḥālı (10) şerḥ eylediₒ. Taʿaccüb ėtdiler. Vezīr eyitdiₒ: "Ḫayavān-ı berrī su icinde n~eyleyediₒ? Meger bir a(v) [[e]][324] ṣūretinde cinnīdür?"[325] (11) dėdiₒ. Taṣdīḳ ėtdiler. Ol~dem şāh vezīre buyurdıₒ: "Bunda bir sarāy[ıₒ][326] bünyād eylesünler kĭ ben her dem manẓara-sında (12) oturub suyıₒ temāşā ėdem, olakĭ bu işüme bir cāre ola!" dėdiₒ. Vezīr: "Fermān-berem" dėyüb bīdār miʿmārlar, cābük (13) bennālar, hūşyār mühendisler cemʿ eylediₒ, vücūh vėrdiₒ, iş buyurdıₒ. Az zamānda bir ʿacīb <ü> ġarīb sarāyıₒ[327] yasadılar, (14) ṣadhezār nakş u nigārıla tezvīḳ eylediler. Ḫūb <u> ẓarīf {ḫavz} düzdiler, taḫt-ı refīʿ baḫt-ı menīʿ gölgesinde (15) ḳodılar. Ve ol taḫt u sarāyıₒ dībā-yıₒ zībāyla bezedilerˣ. *Rıżvān-şād Şāh* geldi gördiₒ, (16) düzgini begendiₒ. Taḫt üzerinde oturdıₒ, bilküllīye gendüyiₒ ol~gördügi şikāra vėrüb suya naẓar (17) ėtdiₒ oturdıₒ. Meger bu şāhuŋ bir ʿāḳıle dāyesi varıdıₒ. Şāh(ı)[328] müşevviş gördiₒ, eyitdiₒ: "Ė cān-ı māder! Pādişāhˣ gişi-sin, (18) böyle ėtdügüŋ revā degül. Dükelinüŋ ümīdisin. Seni bulımazlar. Saŋa maẓleme olur" dėdiₒ. "Meṣāliḥ muʿaṭṭal (19) olur, düşmen taḫtuŋa baḫtuŋa ḳaṣd ėder. Buyurursaŋ, ben bu issüzlikde oturayım, bu maḳāmı pāk dutayım, şāyedkĭ (20) bir iş açıla" dėdiₒ. Pādişāh(-ı)ˣ[329] *Rıżvān-şād* bu sözi̱ₒ ḳabūl eylediₒ, durdıₒ, şehre vardıₒ. Dāye ol maḳāmı pākīze (21) dutdıₒ, her gün ʿūd u ʿanberile, misk <ü> azfarıla[330] muʿaṭṭar u muʿanber eylediₒ. Bir yıl tamām bunuŋ üzerine gecdiₒ, **(28.b.)** (1) tā bir gün dāye-i girānmāye daşra çıḳmışdıₒ, döndiₒ kĭ eve gide. Nāgāh ev icinden ses belürdiₒ. Baḳdıₒ, bir (2) maḫfī yėrden gördiₒ kĭ taḫt üstünde bir ṣanem oturur kĭ hīc ancılayın peyker kimse gördügi yoḳ. Fāḫir (3) ḍonlar geymiş, muʿaṭṭar u münevver olmış, oturur. Ḳırḳ #elli[331] (ḳar)avaş#[332] - dilḫᵛāhlarˣ, nazükler - ḳarşusında (4) dururlar. Ol ḳamerruḫ şekkerbāsuḫ anlaruŋla söyleşür. Dāye

321 F.43.a.11. | H.25.a.15. | L.40.a.2: *sīmīn*.
322 F.43.a.11-12: *... bir çül aṭlas rengīn arḳasına ṣalunmış* (sic!) *... .* | H.25.a.16: *... bir cüll-i aṭlas-ı rengīni arḳasına ṣalmış ... .* | L.40.a.3: *... bir cüll-i aṭlas-ı rengīn arḳasına ṣalmış ... .*
323 F.43.b.3. | H.25.a.21. L.40.a.10: *çeşmiye-i sārda*.
324 V.c. ? L.v.l. || F.43.b.5. | H.25.a.22. | L.40.a.12: *av*.
325 F.43.b.5: *cinni̱ye-dür*. | H.25.a.22: *cinni̱ye ola*. | L.40.a.12: *cinni̱ye-dür*.
326 F.43.b.6. | H.25.a.23. | L.40.a.13: sic.
327 F.43.b.10. | H.25.b.2: sic. | L.40.a.17: *sarāy*.
328 F.43.b.14. | H.25.b.4. | L.40.b.4: sic.
329 F.44.a.3: om. | H.25.b.6: sic. | L.40.b.8: om.
330 F.44.a.4: id. | H.25.b.7. | L.40.b.9: *adfarıla*.
331 V.c. ? L.v.l. || F.44.a.8. | H.25.b.10. | L.40.b.13: *elli*.
332 V.c. || F.44.a.8: *kenīzek*. | H.25.b.10: *ḳaravaş*. | L.40.b.13: *kenīzek*.

mebhūs olub-durur, umar ḳī destūr vėre-ler, (5) icerü gire. Nāgāh ol bir ḳırnaġa buyurdı$_{o}$: “Ḳapuda bir kezbānū vardur. Eyit: icerü girsün, bizi görsün!” (6) dėdi$_{o}$. Ol ḳırnaḳ çıḳdı$_{o}$, dāye-nüŋ elin aldı$_{o}$, icerü girdi$_{o}$. Dāye ol nīkbaḫt öŋinde yüz yėre ḳodı$_{o}$, andan (7) taḫt öŋinde durdı$_{o}$, alḳış eyledi$_{o}$. Ol ḥūriveş dāye’yi nevāḫt ėtdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Ė ana! Ben vaḳtahā bu yėre (8) gelürdüm, bu cennet gibi$_{o}$ sarāyı$_{o}$ bunda görmezidüm. Bu büniyādı bunda kim ḳodı$_{o}$? Bu tertībü, bu terkībü [333] (9) bunda kim eyledi$_{o}$? Ye sen bunda$_{o}$ yalaŋuz n~eylersin?” dėdi$_{o}$. Dāye eyitdi$_{o}$: “Ḫidmetüŋüz evvel beni küstāḫ eylesün, (10) gendüler ne gişi-dür beyān eylesün, tā bu ʿāciz <ü> bīcāreye söylemek imkānı ola” dėdi$_{o}$. Evvel[334] māh-rū (11) müşk-būy, serviḳad tāze-ḫad, şekker(leb)[335] ḳamerġabġab, mīm-dehen sīm-daḳan,[336] nūrzāt ḥūrṣıfāt zebān(-ı)[337] (12) [zebān] şekkerbārını acub eyitdi$_{o}$:

“Ė ana! Ben melik-i cin ḳızıyam.
Adum *Rūḥ-efzā-yı$_{o}$ Bānū*dur.
Muḥīt deŋizinde (13) bir cezīre vardur.
Anda bir şehristān vardur.
Ana şehr-i *Şīs* dėrler.
Anda cin(n)ī-lerden bī-ḥisāb (14) ḫalḳ vardur.
Atam anda pādişāh-dur[x].
Ben her vaḳt teferrüc-künān bunda gelürdüm,
bu bıŋār kenārında (15) otururdum.
İmdi$_{o}$ bir müddet-dür kim bu yėri ādemī-gāh görürem,
seni bunda süpürgeci görürem.
Bu ne sebeb- (16) -dendür?
Bu ġarażuŋ bürhānını beyān eyle,
bu marażuŋ dermānını ʿayān eyle!”
dėdi$_{o}$.

Dāye-i (17) pürmāye eyitdi$_{o}$:

“Luṭfuŋdan derdümüze dermān,
senden bize inʿām <u> iḥsān
olurısa,
(18) ve melūl olmassaŋuz,
bu rümūzuŋ künūzını
beyān ėdeyim,
ve bu maḳām yapılduġındań maḳṣūd (19) ne~yidügini
ʿayān ėdeyim!”

Melike eyitdi$_{o}$: “Ümīdüŋ ayını dermīġ ve dilegüŋi dirīġ dutmayam!” (20) dėdi$_{o}$. Dāye söz(e)[338] āġāz ėtdi$_{o}$, efsāne-ḫāne-sinüŋ ḳapusını vā(z) ėtdi$_{o}$,[339] ṣüret ü[x]

[333] F.44.a.14: ... *bu terbiyeti kim eyledi*? | H.25.b.14: ... *bu tertibi$_{o}$ kim terkīb eyledi*? | L.41.a.3: ... *bu tertibi$_{o}$ kim eyledi*?
[334] Ms. sic. || F.44.b.2. | H.25.b.16. | L.41.a.5: *ol*.
[335] F.44.b.2. | H.25.b.16. | L.41.a.6: sic.
[336] F.44.b.3. | H.25.b.17. | L.41.a.7: *sīm-zakan*.
[337] F.44.b.3. | H.25.b.17. | L.41.a.7: *zübān-ı*.
[338] F.44.b.12: sic. | H.25.b.23: id. | L.41.a.15: sic.
[339] F.44.b.12: *bāz*. | H.25.b.23. | L.41.a.16: *vāz*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ṣıfat, (21) sīret <ü> serīret-i şāhiyiₒ, destkārı ve şikārgāhı[340] vu ḥikāyeti tamām āḫirinedek söyledi. **(29.a.)** (1) Cün bānū-yıₒ cin bu sözₒ işitdiₒ, güldiₒ, eyitdiₒ:

"Ė kezbānū-yıₒ büzürgüvār!
Ol gūr-ı şīr-efgen benidüm.
Ve ol av kĭ (2) şāhıₒ şikār ėtdiₒ
ve dāma bıraḳdıₒ, benidüm.
İmdiₒ bil ė māder-i mihrübānī
kĭ bāzār-ı rūzigārda[x] ol māhıₒ (3) gördügümleyin
gönlümiₒ sa(t)dum,
anuŋ ġam-ı metā[c]ın satun-aldum.
'Ammā ādemī-zāddan vefā gelmeye' dėyüb
terk-i (4) viṣāl ėtdüm.
Bu dem iştiyāḳ odında yanub-yürürem.
Vaḳtahā gelürdüm,
ıraḳdan ol māhıₒ görürem,
yārdan (5) dīdāra vü gülden ḫāra ḳāni[c] olub-dururam"
dėdiₒ.

Dāye bu sözₒ işidicek sevindiₒ, eyitdiₒ:

"Şehzāde (6) varṭa-ı taḥayyürde
ve ḫıṭ(ṭ)a-ı taġayyürde
dermānde olmış-dur.
N~ola, eger ol bīcāre yigidi esirgeyesin,
(7) ferruḫ ruḫuŋı aŋa gösteresin,
aŋı sevindüresin"
dėdiₒ.

Melike eyitdiₒ: "Hey, ḳo beni! Ādemīde vefāmıₒ olur?" Dāye (8) eyitdiₒ: "Birgezlicege[x] cemāluŋı aŋa gösterem, sevdügi nėce[x] gişidür görsün, vefā daḫı ola, n~olduŋ?" dėdi. (9) Melike güldiₒ: "Fermān senüŋ" dėdiₒ. Dāye durdıₒ, şehreₒ geldi, doġru *Rıżvā(n)şād* ḳatına girdiₒ, gördügin (10) işitdügin ḫaber vėrdiₒ. Şehzāde durdıₒ, ėvedüyile sarāy-ı sürūrdın~yaŋa yöneldiₒ. Cün ol maḳāma yėtişdiₒ, dāye (11) *Rıżvā⌈n⌉-şādıₒ* ḥavż-ḫāne ḳapusına getürdiₒ: "Baḳ!" dėdiₒ. Baḳdıₒ gördiₒ kĭ ol māh ḳaravaşlarıla suda oyınarlar. Bir (12) [bir] demden kĭ oyundan[x] usandılar cıḳdılar, ḍonların geydiler. Andan ol māh taḫta gecdiₒ oturdıₒ. (13) Andan dāye icerü girdiₒ, yėr öpdiₒ, eyitdiₒ: "Ė ḫūrī(-yi)[341] ravża-ı şādī! Ol ḫasta-ı tīġ-i hevā, ol beste-i bend-i belā (14) ḳapuda durur. <Buyursaŋ, ḫizmetüŋe> girsünmi dursunmı?" <Girsün!>[342] dėyü buyruḳ oldıₒ. Ol~dem *Rıżvān-şād Şāh* icerü girdiₒ yüküdiₒ. Ol (15) māh-ı dil-rübā ayaġ üzerine durdıₒ [c]izzet ėtdiₒ, *Rıżvān-şādıₒ* taḫta cıḳardıₒ, yanına aldıₒ. Andan leṭāfetile (16) söze başladıₒ, eyitdiₒ: "Ė cüyende(-i) [343] bī-cehd ve ė

••••••••••

[340] F.44.b.12-13: ... *şūret-ı ḥālı ve ṣıfat-ı şāhı ve sīret-i şikārgāhı* ... . | H.26.a.1: ... *şūret ve ṣıfatıₒ ve serīret-i şāhı ve şikār şikārgāhı* ... . | L.41.a.17-18: ... *şūretiₒ ve ṣıfatıₒ ve sīret-i şāhı şikārgāhı* ... .

[341] F.45.a.15: id. | H.26.a.13: sic. | L.41.b.15: id.

[342] F.45.b.1: om. | H.26.a.13. | L.41.b.16: sic.

[343] F.45.b.3: id. | H.26.a.15. | L.42.a.2: sic.

gūyende(-i)[344] bedʿahd! Dostlıġumuzdan dem urduŋ, (17) andan fāriġ olduŋ, oturduŋ, bizi istemedüŋ” dėdi$_{o}$. Şāh ḫidmet eyledi, eyitdi$_{o}$: “Ė nūr-ı dīde ve ė (18) sürūr-ı sīne! Andan berü kim cānum cihānı ġamuŋ sulṭānınuŋ dārülmülki$_{o}$ oldı$_{o}$, ve göŋlüm (19) elini[345] şevḳüŋ tatarı yaġmaladı$_{o}$ ḫarāb ėtdi$_{o}$, mütefekkir ü dermānde-yidüm, ḫażretüŋüzi$_{o}$ isteyecegümi, yā (20) ḫaberüŋüzi$_{o}$ kimden soracaġumı bilmezidüm. Cün saʿādet müsāʿade vü iḳbāl istiḳbāl ėtdi$_{o}$, ve devlet (21) delīl ü baḫt rehber oldı$_{o}$, ḳadem(-i) cānıla[346] üş durub destibūsuŋa geldüm. Ne buyurursın?” **(29.b.)** (1) dėdi$_{o}$. Şehriyār sözinden ol *Müşterī*-nihād[347] dilşād oldı$_{o}$, *Rıżvān-şāda* āferīn oḳıdı$_{o}$. Dāye ḫōn tertībin (2) ėtmişidi$_{o}$, ḫāżır eyledi$_{o}$. Şāh-zāde eyitdi$_{o}$: “Sunuŋ! Duz etmek yėyelüm!” dėdi$_{o}$. *Rūḥ-efzā-yı$_{o}$ Dil-rübā* eyitdi$_{o}$: “Siz yėŋ! (3) Biz daḫı ḳoḫulamaġıla vāyemüzi aluruz. Ḳoḳudan bize ġıdāmuz yėtişür” dėdi$_{o}$. Andan şarāb geldi$_{o}$, anı$_{o}$ daḫı$_{o}$ (4) bu ṭarīḳile icdiler, ʿayş u^{x} temāşāya meşġūl oldılar. Bu e<u>s</u>nāda ol māh ⌈bir āh (ė)td(i)⌉, yüzine şabla-lar urdı$_{o}$. (5) Cāriyeler fiġān ėtdiler şīvān urdılar. Şehzāde müteḥayyir oldı$_{o}$. Andan ol māh şehzādeye ⌈(e)y(i)td(i)⌉: “Ṭarab kökini (6) endīşe tīşe-siyle kesme, ʿayşunı munaġġaş eyleme!” Şāh māhuŋ elin öpdi$_{o}$: “Ne vāḳıʿa oldı$_{o}$ kĭ (7) taḥayyür ü tekessür göŋülüŋüze müstevlī oldı$_{o}$?” dėdi$_{o}$. Melike işāret eyledi$_{o}$. Bir ḳız belürdi$_{o}$, tevāżuʿıla (8) taḫt ileyinde yėr öpdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ė melike! Saŋa <Ḥaḳ çoḳ>[348] yaş vėrsün! Ataŋ dār-ı fenādan dār-ı beḳāya (9) göcdi$_{o}$. Begligi ʿammusı$_{o}$ oġlı *Mennūcihr*e vaṣīyet eyledi$_{o}$. Ammā il ve^{x} ulular seni umarlar kĭ begleri (10) olasın. Beni saŋa vėribidiler^{x}. Dur, gidelüm, mülki żāyiʿ eyleme!” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Ė bānū-yı$_{o}$ cihān! Bu ne (11) yėrdür? Bunda n~istersin? Ve bu yigit ne yigitdür?” dėdi$_{o}$. *Rūḥ-efzā* eyitdi$_{o}$: “Ė *Meymūne-i Mevzūne*[-i][349]! (B)u *Cīn* (12) melikinüŋ oġlı-dur, pādişāh-ı^{x} rūy-ı zemīndür,[350] cānumuŋ göŋlümüŋ ārāmı$_{o}$-dur” dėdi$_{o}$. *Meymūne*: (13) “Bu yas icinde, bunuŋ gibi demde sürūr olmaz! Dur, gidelüm!” dėdi$_{o}$. “Mühimmātı$_{o}$ meṣāliḥi gördügüŋden (14) ṣoŋra gelesin, <u>z</u>evḳ ėdesin!” dėdi$_{o}$. Andan *Rūḥ-efzā* döndi$_{o}$, şāha eyitdi$_{o}$: “Ė derdümüŋ der- (15) mānı! Bil kĭ üşbu ṣanem benüm vezīrüm ḳızıdur. Beni isteyügelmiş-dür. Destūruŋıla varayım, memālik meṣāliḥini (16) göreyim, tīz ḳatuŋa gėrü geleyim!” dėdi$_{o}$. *Rıżvān-şād* elini [v(e)][351] *Rūḥ-efzā*nuŋ boynına bıraḳdı$_{o}$ öpdi$_{o}$ ḳocdı$_{o}$: (17) “Beni ḥırbā zindānına[352] salub unutma!” dėdi$_{o}$. Ol~dem *Rūḥ-efzā* aŋa vaʿde-ler istimāletler vėrdi$_{o}$, durdı$_{o}$, (18) gitdi$_{o}$, maḳāmına vardı$_{o}$. Cün cinnīler *Rūḥ-efzā* geldügin bildiler, cümle ḳullıḳ kemerini cānları$_{o}$ bėl(l)erine (19) baġladılar, ḫidmete meşġūl oldılar. Melike taḫtda oturub uluya kiciye ʿadl u bedl eyledi$_{o}$. (20) Ḫoş-vaḳt olub taḫtda ḳarār eyledi$_{o}$. Meger bu *Menūcihr*^{x} *Rūḥ-efzā*yı$_{o}$ cān <u> dilden severidi. *Rūḥ-efzā* (21) aŋa muḳayyed

[344] F.45.b.4: id. | H.26.a.15. | L.42.a.2: sic.
[345] F.45.b.6: *alınıˣ*. | H.26.a.17. | L.42.a.4: *ilini*.
[346] F.45.b.9. | H.26.a.20. | L.42.a.7: *ḳadem-i cānıla*.
[347] F.45.b.10: *Müsterī-nihāduŋ göŋli*. | H.26.a.20. | L.42.a.8: id.
[348] F.46.a.2-3. | H.26.b.4. | L.42.a.17: id.
[349] F.46.a.6. | H.26.b.7. | L.42.b.4: sic.
[350] F.46.a.6-7: *Bu melik-zāde Cīn-dür, ve pādişāh-ı ...* . | H.26.b.6-7: id. | L.42.b.4: *Bu melik-zāde-i Cīn-dür, pādişāh-ı ...* .
[351] F.46.a.12. | H.26.b.11. | L.42.b.9: sic.
[352] F.46.a.12. | H.26.b.11. | L.42.b.10: *ḫırmān zindānına*.

olmazıdı. *Meymūne Menūcihr*i$_{o}$ severidi$_{o}$, ve ol *Meymūne*ye baḳmazıdı$_{o}$. Budef'a *Meymūne* **(30.a.)** (1) seferden gelicek doġru *Menūcihr* ḳatına girür, eydür kĭ: "Ben saŋa dėridüm: *Rūḥ-efzā*dan saŋa vefā yoḳdur", (2) [dėridüm][353] "baŋa ınanmazıduŋ. Şimdiki~ḥālda bir insānıla baş ḫoş eylemiş-dür, aŋa senüŋ ḳayduŋ yoḳ" (3) dėdi$_{o}$. *Menūcihr* bu sözden müteġayyir oldı$_{o}$: "Ġarażuŋ vardur, ınanmazam" dėdi$_{o}$. *Meymūne* eyitdi$_{o}$: "Ḳıṣṣa'yı uzatma! (4) Dilerseŋ, bu dem varayım, ol şāh(ı)[354] kĭ bu māh aŋa ʿāşıḳ-dur, getüreyim, gendü ḥālını gendü diliyle saŋa şerḥ (5) eylesün!" dėdi$_{o}$. *Menūcihr*: "Ḫoş ola!" dėdi$_{o}$. Derḥāl *Meymūne Cīn* şehrine sefer eyledi$_{o}$. Nīm-şebde şāh üzerine (6) girdi. Taḫt üstindeń şāhı$_{o}$ cāme-ḫābıla götürdi$_{o}$, havāya dügdi$_{o}$. Ṣabāḥ olınca anı şehristān-ı *Ṣīṣe* (7) yėtdişdürdi$_{o}$, doġru *Menūcihr* ḳatına iletdi$_{o}$. *Menūcihr* cün şāhuŋ cemālını kemālını gördi$_{o}$, müteḥayyir ḳaldı$_{o}$: (8) "Bunı gören beni$_{o}$ n~ėtsün?" dėdi$_{o}$. Ammā gendüyi$_{o}$ aŋa göstermedi$_{o}$. Andan *Meymūne Rıżvān-ṣādı*$_{o}$ uyardı$_{o}$. Durdı$_{o}$ otur{dı}. (9) Bir ārāste sarāyı$_{o}$ gördi$_{o}$ daŋladı$_{o}$. Andan baḳdı$_{o}$, *Meymūne*('yi) gördi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė maḫdūme! Beni bu yėre kim getürdi$_{o}$!" dėdi$_{o}$. *Meymūne* (10) eyitdi$_{o}$: "Melike sensüz bī-ḳarārdur. Beni vėribidi$_{o}^{x}$. Vardum, seni getürdüm. Melike-nüŋ ġalebesi vardur. Ḳurtılıcaḳ (11) gelür, saŋa ḫidmet ėder" dėdi$_{o}$. Ammā ė ḫusrev-i āfāḳ ve ė melik-i be-istiḥḳāḳ! Ne it(t)ifāḳdur kĭ (12) vāḳi^{c} olmış-dur? Sen ādemī$_{o}$, *Rūḥ-efzā* cinnī, bu sevişmek nėte düşdi$_{o}$?" dėdi$_{o}$. *Rıżvān-ṣāz* ḥikāyeti (13) tamām söyledi$_{o}$. *Menūcihr* ol sözleri$_{o}$ ḳulaġ(ı)yıla işitdi$_{o}$. Andan *Meymūne Menūcihr*e eyitdi$_{o}$: "Gördüŋmi$_{o}^{+}$ (14) kĭ gėrcegem" dėdi$_{o}$. *Menūcihr* eyitdi$_{o}$: "Bu işüŋ cāresi nedür?" dėdi$_{o}$. *Meymūne* eyitdi$_{o}$: "Benümile vefāda bulınursaŋ, (15) ben bu yigidi$_{o}$ yitüreyim" dėdi$_{o}$. *Menūcihr* eyitdi$_{o}$: "Bu yigidüŋ ne sucı var? Yoḳ yėre bunuŋ gibi yegāne'yi yitürmek (16) revā olmaya!" dėdi$_{o}$. *Meymūne* eyitdi$_{o}$: "Ol işi revā görmeziseŋ, ayruḳ ṭarīḳ dutayım: yigid ölmesün, hem (17) *Rūḥ-efzā*yı$_{o}$ görmesün!"[355] dėdi$_{o}$. *Menūcihr* eyitdi$_{o}$: "Bu <işe>[356] beŋzemez degül" dėdi$_{o}$. "Ammā gerekdür kĭ melike bu işi (18) duymaya; duyacaḳ olursa, kimse-müz cevābına döymeye" dėdi$_{o}$. *Meymūne* bu şarṭa mültezim oldı$_{o}$. Andan duḫter-i (19) vezīr *Rıżvān-ṣādı*$_{o}$ ḳapdı$_{o}$ aldı$_{o}$ vardı$_{o}$, ʿālemüŋ bir bucaġında bıraḳdı$_{o}$. Şehzāde gözin acdı$_{o}$, gendözin bir ġarīb-(20) -şekl ḳubbede gördi$_{o}$: dört ḳapusı$_{o}$ var. Durdı, bir ḳapuya vardı$_{o}$: "Daşra baḳayım!" dėdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ *Ḳāf*dan *Ḳāf*a (21) su dutmış-dur. Sāḥil görinmez. Ḳalan ḳapularda ⌈daḫı⌉ ḥālı$_{o}$ eyle gördi$_{o}$. Te'emmül eyledi$_{o}$ gördi$_{o}$ kĭ muḫīṭ icinde bir **(30.b.)** (1) [bir] ulu ḳaya: uzunı havāda elli arşun ola. Ve bir ḳubbe ol mīl üzerinde yapılmış, ay ve^{x} güneş sudan (2) doġarlar, suya batarlar. Eyitdi$_{o}$: "İlāhī, gösterme beterler!" Andan pādişāh bu cevri, bu ḳahr-ī dehri, bu āzār-ı (3) rūzegārı, bu mekr-i cāmı$_{o}$, eyyām-ı bisiyārı görüb aġladı$_{o}$, yüregini ḍaġladı$_{o}$. Andan gendüye geldi$_{o}$. Cāre-süz, (4) işde ṣabardan artuḳ ne cāre ola? Epsem

•••••••••••

[353] F.46.b.3: sic. | H.26.b.16: id. | L.42.b.16: sic.

[354] F.46.b.6: sic. | H.26.b.18: id. | L.43.a.2: sic.

[355] F.47.a.5-6: *... yigit ölmesün, Rūḥ-ı Efzāyı*$_{o}$ *hem görmesün.* | H.27.a.6-7: *... murād buyısa kim Rūh-efzā Rıḏvānṣādı*$_{o}$ *görmeye, hīc görmesün.* | L.43.a.16-17: *... Yigid ölmesün, Rūḥ-efzāyı*$_{o}$ *hem görmesün.*

[356] Cf. ms. 52.b.11, 63.b.17. || F.47.a.6: *Bu <?> beŋzer - dėdi. ... .* | H.27.a.7: *Bu olur işdür, ammā ... .* | L.43.a.17: *Bu <?> beŋzer, ammā ... .*

oldı$_{o}$ oturdı$_{o}$. Nāgāh gördi$_{o}$ kĭ bir bucaḳda bir sofra asılub- (5) -durur: ici ḍolu niᶜmet; ve bir küb var: içi ḍolu datlu su. Sevindi$_{o}$, birḳac gün anlaruŋıla avındı$_{o}$. Bu (6) söz bunda dursuŋ. Ol yaŋa dāye ṣabāḥ durduḳda *Rıżvān-ṣādı* bulmadı$_{o}$. Sėzdügi yėrleri (7) caldı$_{o}$ başarımadı$_{o}$ feryād eyledi$_{o}$. Ḫalḳ duydılar: “N~oldı$_{o}$ ola?” dėyü keyfīyet-i fikir ėtdiler, *Rıżvān-ṣād*dan (8) ümīd üzdiler. Bugez “Memleket bozılmasun” dėyü faġfūr soyından bir yararcalarını beg ėdindiler. Dāye ḳara- (9) -lara boyanub vardı$_{o}$, gėrü zāvīsinde oturdı$_{o}$, mücāvir oldı$_{o}$. Taḫt öŋinde kül döşedi$_{o}$, anuŋ üstünde (10) oturub işini aġlamaġa düzdi$_{o}$. Bu eṣnāda bir gün *Rūḥ-efzā-yı$_{o}$ Dil-rübā* coḳ ḥadem ü ḥaşemile ḥavż-ḫāne (11) ḳapusındań girüb geldi$_{o}$. Dāye’yi ol ḥālda görüb taᶜaccüb ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė māder! Ne ḥāldur?” Dāye sāye gibi$_{o}$ ḳızun (12) ayaġına düşdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė melike-i āfāḳ! ⌈Ol⌉ vaḳtdan berü kĭ gitdüŋüz, ben şehzāde’yi görmedüm. Anı bilürem, bir (13) gėce taḫt üstünde yaturdı$_{o}$; uyandum, yėrinde bulımadum. Ol vaḳtdań berü mātemde-yim” dėdi$_{o}$. Melike bu sözi$_{o}$ işidicek (14) ruḫ-ı ferruḫınuŋ rengi döndi$_{o}$, endāmları$_{o}$ ditredi$_{o}$: “Ne daŋ iş olur, hay!” dėdi$_{o}$. Andan baş götürdi$_{o}$, *Meymūne*ye (15) eyitdi$_{o}$: “Bu iş(i)[357] kim ėtmiş ola?” dėdi$_{o}$. *Meymūne* yėr öpdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė bānū-yı$_{o}$ cihān! Ādemīden cinnīden kimüŋ (16) ne işi vardur kĭ senüŋile bunuŋ gibi$_{o}$ reng oyınaya?” dėdi$_{o}$. Ol~dem *Rūḥ-efzā* dāyeye eyitdi$_{o}$: “Dur, benümile gel, (17) varalum, bu vāḳıᶜa’yı tefaḥḥuṣ ėdelüm, şehzāde’yi istemege meşġūl olalum!” dėdi$_{o}$. *Meymūne* melikenüŋ bu (18) ihtimāmından ᶜaẓīm üşendi$_{o}$, tenine lerze düşdi$_{o}$. Derḥāl *Rūḥ-efzā* göcdi$_{o}$, bir cinniye buyurdı$_{o}$: dāye’yi arḳa- (19) -sına götürdi$_{o}$, şehristān-ı *Şīṣe* getürdi$_{o}$. *Rūḥ-efzā* dāye’yi taḫt üstinde yanına aldı$_{o}$. Ammā ḥikāyeti (20) *Meymūne Menūcihr*e şerḥ eyledi$_{o}$: “Melike bu işüŋ teftīşine meşġūl-dur” dėyü aŋlatdı$_{o}$. (21) *Menūcihr Meymūne*ye eyitdi$_{o}$: “Yaramazlıḳda bulınduŋ. Melike bizüm ḳanumuzı ol sebebden su gibi$_{o}$ **(31.a.)** (1) yėre dökesi-dür” dėdi. *Meymūne* eyitdi$_{o}$: “Ḳaydlanma! Ben şehzāde’yi kimse bulacaḳ yėre bıraḳmayub-dururam. Ammā tedārük (2) ėtmek gerekdür” dėdi. *Menūcihir* eyitdi$_{o}$: “Ne ėdevüz?” dėdi$_{o}$. *Meymūne* eyitdi$_{o}$: “Atamı, daḥı$_{o}$ ulu begleri$_{o}$ götür, *Rūḥ-* (3) *-efzā*ya vėribi: ‘Ataŋ seni baŋa nāmuzād ėdüb-durur. İmdi$_{o}$ rıżā vėr, nikāḥ olsun’ dėsünler. Rāżī (4) olursa, cinniye insī-deń geçmiş ola, kurtılavuz! Olmayacaḳ olursa, ayruḳsı tedbīr ėdevüz” dėdi$_{o}$. Bu sözile (5) *Menucihr* durdı$_{o}$, vezīr ḳatına vardı$_{o}$. Vezīr *Menūcihr*e ᶜizzet ėtdi$_{o}$, yėrin tekellüf ėtdi$_{o}$, oturdılar. Andan *Menūcihr* (6) vezīre eyitdi$_{o}$: “Ė büzürgüvār-ı rūzigār, ė *Āṣaf-ı* zamān! Bilürsin kĭ (ᶜa)m(m)um melik-i cin, *Sūfūsṭāṣād Beg* gendü (7) ḳızı$_{o}$ *Rūḥ-efzā-yı$_{o}$ Bānū*yı baŋa vėrübdurur. Gerek-dür kĭ birḳac ulularıla ol serv-i bülünde[358] varasız, (8) bizüm sözümüzi dėyesiz bitüresiz, bizüm daḥı bu devletde işimüz bitmiş ola! Müddet-i medīddür kĭ bu (9) hevesde-yem.” Vezīr *Menūcihr*üŋ sözini “N~ola?” dėyü taḳabbul ėtdi$_{o}$. Derḥāl durdı$_{o}$, birḳac ekābir-i cinnile (10) melike ḥażeretine teveccüh ėtdiler. Ve ḥāl budur kĭ dāye-yile melike her gün oturub saġu saġarlar, (11) odları söyünmeyüb-durur. Nāgāh ulular melike ḳatına girdiler ḫidmet ėtdiler; yėrlü yėrinde buyruḳ (12) oldı$_{o}$, oturdılar. Andan vezīr āġāz ėtdi$_{o}$, söz acdı$_{o}$, ṣūret-i ḳıṣṣa’yı melikeye aŋlatdı$_{o}$. Melike (13) ḳaḳıdı$_{o}$, sīne-sinde kīne varımış, iẓhār

[357] F.47.b.9. | H.27.b.1| L.44.a.4: sic.

[358] F.48.a.8. | H.27.b.14: *bülende*. | L.44.b.1: *bül(e)nde*.

eyledi$_o$, vezīr üzerine cağırub eyitdi$_o$: "Hey, *Menūcihr* ne itdür kĭ (14) bunuŋ gibi$_o$ endīşe ėde!" dėdi$_o$. Buyurdı$_o$: derḥāl *Menūcihr*i$_o$ dutdılar, zindāna ḳoydılar. Ol~dem vezīr, ulular (15) yėr öpdiler: "Fermān senüŋ!" dėdiler. Hemāndem *Meymūne* dil-i tengile ruḫ-ı bī-rengile *Menūcihr* ḳatına geldi$_o$, bir- (16) birinüŋ göŋlini sordı$_o$, biribirini melāmet ėtdi$_o$. Āḫir *Menūcihr* eyitdi$_o$:

"Ė *Meymūne*!
İki işden birini (17) ėtmek gereksin.
Yā bunı kĭ babaŋa dėyesin:
ḫalḳı düze, beni pādişāh[x] ėdineler;
yā ol~kĭ emenesin,
Sulūḳıyār (18) cezīre-sine varasın.
Anda bir *Bedre* adlu cādū vardur.
Benümile ata oġul oḳuşmış-dur.
Ve āferīnişde (19) anuŋ gibi$_o$ cādū yoḳdur.
Cümle-i cihān
anuŋ ḳahrı$_o$ pence-sinüŋ maḳhūrıdur.
Ġuṣṣam ḳışṣa-sını (20) anuŋ ḳatında oḳıyasın,
tā ol dostılıḳ bābındań
dest-i imtiḥān-ıla benden bendi[359] götüre,
işümi (21) bitüre,
şükrāne ben daḫı cānumı rıżāŋa fidā ėdem,
göŋlümi vefāŋa pīş-keş cekem"
dėdi$_o$.

Meymūne(-i) Şūm- **(31.b.)** (1) *-rūyi*$_o$[360] fermān dutub durdı$_o$, ol *Sulūḳıyār* cezīre-sine gitdi$_o$. Yolda coḳ zaḥmetler cekdi$_o$. Āḫirülemr (2) *Bedre'*yi buldı$_o$, gördi$_o$: bir cirkīn sevādlu[361] ḳarı; öŋinde bir altun tennūr durur odsuz; ve bir şīşeye (3) ḳara ṭopraḳ ḳoymış, öŋinde ḳoymış, Taŋrı ḳudretinden odsuz ol dopraḳ ḳaynar; ve ḳarı$_o$ afsūn oḳır, ol (4) şīşeye ürer. *Meymūne* ḳarı ḳatına vardı$_o$ ḫidmet ėtdi$_o$ alḳış eyledi$_o$, yėr öpdi$_o$. *Bedre-i Cādū* baş ḳaldurdı$_o$, (5) *Meymūne'*yi gördi$_o$, eyitdi$_o$: "Kimsin? Ne gişisin? N~eyleyügeldüŋ?" dėdi$_o$. *Meymūne* yüzin yėre ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: Şehristān-ı *Şīs*deń (6) gelürem. Beni saŋa oġluŋ *Menūcihr* vėribidi$_o$. *Rūḥ-efzā-yı*$_o$ *Bānū* anı giriftār ėdüb-durur. Ḥażretüŋüzden meded ü (7) ḫalāṣ umar" dėdi$_o$. *Bedre-i Cādū* cün bu sözi$_o$ işitdi$_o$, durdı$_o$, *Meymūne*yile şehristān-ı *Şīs*e gitdiler. (8) Ayaḳ tozıla *Rūḥ-efzā* sarāyına girdi$_o$. Gördi$_o$: dāye-yile oturub saġu saġarlar, *Rıżvān-şādı*$_o$ aġlarlar. *Bedre* bānū (9) üzerine bir afsūn oḳıdı$_o$ ürdi$_o$. Bānū düşdi$_o$, ʿaḳlı$_o$ zāyil oldı$_o$. Ol~dem *Bedre Meymūne*ye eyitdi$_o$: "Var, (10) *Menūcihr*i$_o$ al gel!" dėdi$_o$. *Menūcihr* geldi$_o$, *Bedre*nüŋ ayaġına düşdi$_o$, *Bedre Menūcihr*i$_o$ ḳaldurdı$_o$, taḫt üzerinde (11) ḳodı$_o$. Andan *Meymūne*ye eyitdi$_o$: "Var, atanı$_o$, ḳalan āʿyānı$_o$ ekābiri$_o$ oḳı, gelsünler!" dėdi$_o$. Geldiler. *Bedre* (12) eyitdi$_o$:

"Ė ḳavm!
Bilüŋ kĭ bundan böyle pādişāhuŋuz[x] *Menūcihr*dür.

••••••••••

[359] F.48.b.6: id. | H.28.a.2: *bend-i düşmānı*$_o$. | L.44.b.15: id.
[360] F.48.b.7: om. | H.28.a.3: *Şūm-rūy*. | L.44.b.16: om.
[361] F.48.b.8. | H.28.a.4: *şuratlu*. | L.45.a.1: id.

Muḥālefet ėdenüŋ ben ḥaḳ(ḳ)ından (13) gelürem,
[bu][362] *Rūḥ-efzā*yı aluram giderem,
aŋa n~ėdersem, ėdem!"
dėdi.

Vezīr ü ekābir ḥidmet ėtdiler: (14) «"Ahluhu wa-mahalluhu wa» [vü][363] fermānuŋı ḳabūl ėtdük" dėdiler. Andan *Bedre* bā⌈nū⌉yı götürdi, cezīre-sine, *Sulūḳıyār*a (15) getürdi. Bu yaŋa *Menūcihr* beg oldı, *Rūḥ-efzā*nuŋ mālına milkine ḥüküm eyledi. *Meymūne'*yi (16) atasından diledi aldı evlendi, kām-ı dilile zindegānī ėtdi. Bu esnāda bir gün *Meymūne*nüŋ gözi (17) dāyeye doḳundı, öldürmege ḳaṣd eyledi. *Menūcihr* eyitdi: "Bundaḥ ne gele, bunı baŋa baġışla!" dėdi. (18) *Menūcihr* buyurdı: dāye'yi bir zevraḳa ḳoydılar, deŋiz yüzine salıvėrdiler. Zevraḳı yėl oynatdı, zād (19) yoḳ, gemici yoḳ. Birḳac günden ṣoŋra dāye-nüŋ zevraḳı *Rıżvān-ṣād* olduġı ḳubbe ḳatına vardı. (20) *Rıżvānṣād*uŋ daġı suyı azuġı dükenmişidi. Ḥayātdan ümīdini üzüb ölümini gözedüb oturub-dururdı. (21) Gördi kĭ deŋizde bir zevraḳ gezer, icinde bir ḳarı var, aġlar: "N~ėdeyin seni oġul *Rıżvān-ṣād*?" **(32.a.)** (1) dėridi. *Rıżvān-ṣād* yoḳarudın caġırdı kĭ: "Ne giṣi-sin?" dėdi. Dāye yoḳaru baḳdı, *Rıżvān-ṣād*ı gördi bildi: (2) "Cānum oġul!" dėyü düşdi bīhūş oldı. *Rıżvān-ṣād* hem dāye'yi bildi indi, suya girdi yüzdi vardı, zevraḳı (3) dutdı sıcradı, icine düşdi. Dāye *Rıżvān-ṣād*uŋ ayaġına düşdi. Soruşdılar. Dāye *Bedre*-nüŋ (4) ḫaberin söyledi, *Menūcihr* beg olub *Meymūne* ḫātūn olduġın söyledi, ve "*Menī-cihr* beni *Meymūne*den (5) ḳacurub suya saldı" dėdi. *Rıżvān-ṣād* eyitdi: "Beni bunda *Meymūne* bıraḳdı" dėdi. Āḫir dāye eyitdi: "Cān-ı (6) māder! Cün cā⌊n⌋ selāmet-dür, ġam yoḳdur. Cehd ėdüb zevraḳı necāt sāḥiline bıraḳmaġumuz gerek-dür" (7) dėdi. "Ayruḳ perī adın aŋmamaġumuz gerek-dür. Ol lezzet bu miḥnete degmez" dėdi. Pes zevraḳı sürdiler. Birḳac (8) günden ṣoŋra bir neheng belürdi, zevraḳa ḳaṣd eyledi, ayaġın yėre berkidüb ḳuyruġını havāya ḳaldurdı, zevraḳı (9) urdı, ḍaġıtdı. Dāye vü şehzāde suya düşdiler. Dāye ġarḳ oldı. Şehzāde yüzdi, bir taḫta dutdı, aŋa bindi. (10) Ol taḫta zevraḳ gibi yüzdi. Üc günden ṣoŋra kār cāna kārdı, üstüḥvāna yėtişdi,[364] aclıḳ susuzlıḳ (11) ġālib oldı. Dirlikden ümīdini kesdi. Nāgāh bu aralıḳda ḳıraŋ görindi. Şehzāde sevindi. Yėl muvāfıḳ (12) düşdi, taḫta kenāra sürüldi. Şehzāde sıçradı, ḳuruya düşdi, yüzin yėre ḳodı şükir eyledi. Durdı yüridi gördi kĭ (13) bir ulu yol var, coḳ ādemī izi var, coḳ ḍavar izi var. Ol yolı dutdı, ac yalın segirtdi, bir aġac (14) dibinde bir bınāra ėrişdi. Armışdı oturdı, sucuġaz bulandurdı icdi otcuġaz cekdi yėdi. Andan yatdı (15) uyıdı. Uyandı gördi kĭ bir cavk atlu üstin almışlar, dururlar. Aralarında bir yigit var:

bidevī biner, muġraḳ eyerlü;
başında (16) külāh-ı zerrīn,
egninde ḳabā-yı mülemmaᶜ,
bėlinde kemer-i muraṣṣaᶜ.

••••••••••

[362] F.49.a.4. | H.28.a.14: sic. | L.45.a.13: id.
[363] F.49.a.5. | H.28.a.15: om. | L.45.a.14: sic.
[364] F.49.b.7-8: *... elem cāna kār ve üstüḥvāna yetişdi*. | H.28.b.8: *... kār cāna kard* (sic!) *üstüḫvāna yetişdi*. | L.45.b.16: *... kār cāna kārd üstüḥvāna yėtişdi*.

Ḫadem ü ḥaşem cevre-sinde dururlar. *Rıżvān-* (17) *-şād* durdı$_{o}$, ol yigide ḫidmet eyledi$_{o}$, s̲enā ḳıldı$_{o}$. Ol yigit *Rıżvān-şād*dan sordı$_{o}$ ki: "Ė cüvān-ı zībā- (18) liḳā! Ḳandansın? Ne gişi-sin? Ḳancaru gitseŋ gerekdür?" dėdi$_{o}$. "Bu ne ḥāl-ı şūrīde-dür? Bize ḥāluŋdan ḫaber (19) vėr!" dėdi$_{o}$. *Rıżvān-şād* ḫidmet ėdüb eyitdi$_{o}$: "Ḳıṣṣa-ı ġuṣṣa uzundur. Bu maḳām anuŋ şerḥini taḥammül ėtmez. (20) Temekken[365] <ü> mümkin olduġı yėrde söyleyem!" dėdi$_{o}$. Ol~dem ol yigit *Rıżvān-şād*ı$_{o}$ yėdege bindürdiler.[366] (21) Aldı$_{o}$ gitdi$_{o}$, bir ulu şehre yėtdiler. Ol yigit ol şehrüŋ begiymiş. Sarāyına ḳondı$_{o}$, taḫtında **(32.b.)** (1) oturdı$_{o}$, *Rıżvān-şād*ı$_{o}$ yanına aldı$_{o}$. Ḫovān getürdiler. Cün ḫōn yėndi$_{o}$ götürüldi$_{o}$.[367] Ol şāh *Rıżvān-şād*a (2) eyitdi$_{o}$: "Ė miḥnet-zede! Eyyām-ı sergüdeştüŋi söyle, işidelüm! Ben ġarībleri$_{o}$ severem, başumdan çoḳ işler (3) gecüb-durur" dėdi$_{o}$. *Rıżvān-şād*uŋ göŋli ḫoş oldı$_{o}$, söze başladı$_{o}$, sergüdeştini tamām şerḥ eyledi$_{o}$. Ta^{c}accüb (4) ėtdiler. Andan buyurdı$_{o}$: "Varsunlar, *Ya^{c}ḳūb-ı Mu^{c}azzim*i getürsünler!" dėdi$_{o}$. Bir demden bir pīr geldi$_{o}$, melikāne donlar (5) geymiş. Pādeşāh ḳarşu vardı$_{o}$, ^{c}izzet eyledi$_{o}$, pīrüŋ elin aldı$_{o}$, taḫta gecürdi$_{o}$. Pīr eyitdi$_{o}$: "Beni nicün oḳıtduŋ" (6) dėdi$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: "Üşbu laṭīf-nihād nāzenīni gör~aḫı nėce rūzigārun ḳahrı$_{o}$ ėlinde zebūn olmışdur" (7) dėdi$_{o}$. *Ya^{c}ḳūb Rıżvān-şād*a döndi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

"Ė cān-ı peder!
Vaṣf-ı ḥāluŋı söyle, işideyim,
aŋa göre (8) iş ėdeyim!"

Şeh-zāde ḥikāyetini tamām söyledi$_{o}$. *Ya^{c}ḳūb-ı Mu^{c}azzim* bu mācerāyı$_{o}$ işidicek güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

(9) "Ė yigit! İşiŋüŋ cāre-sini ben bilürem,
ėvmeziseŋ, seni göŋül murādına yėtürem,
düşmenlerüŋi yitürem!"
(10) dėdi$_{o}$.

Andan pīr durdı$_{o}$, *Rıżvān-şād*ı$_{o}$ aldı$_{o}$, odasına iletdi$_{o}$. Bihişt gibi$_{o}$ ārāste sarāyıdı$_{o}$. Şehzāde'yi (11) taḫt üzerine tekellüf ėtdi$_{o}$. Şehzāde taḫt üzerinde oturdı$_{o}$. Andan *Ya^{c}ḳūb* aŋa eyitdi$_{o}$:

"Ė şehri$_{o}$- (12) yār(-ı)[368] *Cīn*
ve ė nāmdār-ı bāāferīn!
Cün işüŋi bitürmegi boynuma aldum,
ben~daḫı saŋa ⌊ḫā⌋lumı şerḥ ėdeyim,
tā (13) baŋa inanasın,
hem göŋlüŋi ḫoş dutasın,
baŋa i^{c}timāduŋ ola!"
dėdi$_{o}$.

Andan eyitdi$_{o}$:

|| Bil kĭ baŋa (14) *Ya^{c}ḳūb-ı Yemenī* dėrler. *^{c}Aden* şehrindenem. Coḳ mālum menālum, esbābum eşḥābum varıdı$_{o}$. İşüm bāzir- (15) gānligidi$_{o}$, deŋiz seferin

[365] Ms. sic. Recte: *temekkün*? || F.50.a.3. | H.28.b.16: om. | L.46.a.11: *tem(e)kkün*.
[366] F.50.a.4: *... ol yigit buyurdı*: *Rıżvān-şādı yedege bindürdiler*. | H.28.b.16: *... ol yigit şehzāde'yi ata bindürdi*. | L.46.a.12: *... ol yigid Rıżvānşādı$_{o}$ yedege bindürdi*.
[367] F.50.a.6: om. | H.28.b.18: *ḫøn götürildi$_{o}$*. | L.46.a.14: *ḫøn getürdiler, yėndi*.
[368] F.50.b.2: id. | H.29.a.4. | L.46.b.10: sic.

coḳ ėderidüm. Birgez deŋiz seferin ėtdüm, coḳ ḫovāca-lar muvāfaḳat (16) ėtdiler. Bir ulu cönge[369] girdük, ḫurrem u ḫandān āsūde bir ay gitdük.

Bir gün ḳażā-yı$_{o}$ āsumānī (17) bulıt ḳopdı$_{o}$,
raʿd caġırdı$_{o}$, barḳ deprendi,
yaġmur yaġdı$_{o}$
yėl esdi$_{o}$,
deŋiz oynadı$_{o}$
gemimüz sındı$_{o}$:
helāk (18) oldılar.
Benüm yėlken aġacı ḳolayuma geldi$_{o}$,
bindüm,
bėş gün gėce gündüz deŋizde gezdüm yüridüm.
(19) Altıncı$_{o}$ gün bir cezīreye ėrişdüm:
ayaġum ḳuruya degdi$_{o}$.
Şükr eyledüm.
Ol cezīrede biraz yüridüm.
(20) Bir bīşe belürdi$_{o}$.
Vardum gördüm:
heb ʿūd <u> ṣandal aġacı$_{o}$-dur.
Ortasında bir mürġüzār var,
(21) anuŋ gibi mürġizār kimse görmiş degül.
Bu mürġizāruŋ ortasında
yüz arşun boylu **(33.a.)** (1) bir aġac var;
coḳ budaḳlar bitmiş,
dibinde bir taḫt urulmış,
üstünde bir gişi yatur.
Bir ḥarīr cādır (2) üstinde örtülmiş,
bir ḳızıl altundan ṣanduḳca eli altında ḳonılmış.
Bir büyük yılan ol (3) taḫtı$_{o}$ cevrinmiş yatur,
aġzında bir deste reyḥān dutar,
ol gişiy(i) üşeler.
Bu ḥālı görüb müteḥayyir (4) oldum.
Nāgāh bir yılan daḫı belürdi$_{o}$,
bu yılanıla ceng eyledi$_{o}$.
Ben ḳorḳdum vardum,
bir yėrde busdum.
(5) Bu iki yılan ḳuvvetile muṣādeme ėtdüklerinden
bu ṣanduḳca ḳalḳdı$_{o}$ geldi$_{o}$, ileyüme düşdi$_{o}$.
Derḥāl (6) ṣanduḳca'yı ḳapdum:
"Bu muṣāf-gāhda ġanīmet baŋa bu yėter"
dėdüm. Durdum, deŋiz kenārına vardum,
ṣanduḳca'yı (7) acdum gördüm:
bir ulu ṭomar var, yazılmış icinde kĭ:

"Ė Taŋrı Taʿālā faźlındań bu ṣanduḳca (8) rūzi$_{o}$ ḳıldı$_{o}$. Bil kĭ bu taḫt üstünde

[369] F.50.b.6. | H.29.a.7. | L.46.b.15: *gemiye*.

yatan *Āṣaf ₒibn-i Berḫiyā*dur, *Süleymān ₒibn-i Dāvud*uŋ vezīriₒ.[370] *Süleymā*{*n*uŋ} (9) pādişāhlıġı[x] iki nesnede-yidiₒ. Bir yüzük-idiₒ, bir *Āṣaf*ıdıₒ. Ve cün *Süleymān*uŋ eceli yaḳın geldiₒ, (10) *Āṣaf*a eyitdiₒ: 'Mufāraḳat vaḳtıdur. Yüzügüm ḫod benden gitmek olmaz ki saŋa vėrem. Ammā [yüzü] (11) yüzügümdeki ism-i aᶜẓamı imlā ėdeyin. Yaz, saŋa bunuŋ berekātında murādlar ḥāṣıl ola' dėdiₒ. (12) *Āṣaf Sü*[*y*]*leymān*dan ol ulu adlarıₒ yazdıₒ, bilesinde götürdiₒ. Coḳ murā(d)[371] buldıₒ. Eceli yaḳın (13) gelicek bu cezīrede yėrini[x] düzdiₒ, ve bu derci dürece ḳoyub ḳolı altında saḳladıₒ. Ve bu derc-i dürc (14) eline giren gişi bilsün ki biŋ-yėdiₒ-yüz dürlü murād ⌊u⌋ maḳṣūd bu ad berekātında ḥāṣıl (15) olur. Ednāsı dīv ü perī vü ded ü dām u ādemī müsaḥḥar olmaḳdur. Ve cādūlarıŋ cādūlıġı bu adları (16) oḳımaġıla bāṭıldur. Ve bu adları oḳıyub[x] gendüye ürsün: suya ġarḳ olmaz, oda ḥarḳ (17) olmaz." Cün bu ṭomarı oḳıdum, {maẓmūnını bildüm}, sevindüm şükr eyledüm, yüzümi dopraġa ḳodum, eyitdüm: "Ė Dānā-yıₒ (18) bīnā! Hīc ḳapuyıₒ üstüme yapmaduŋ,[372] illā biŋ ḳapu ḳarşuma acduŋ! Mālumı niᶜmetümi alduŋısa, baŋa (19) bunuŋ gibiₒ ᶜiväz vėrdüŋ" dėdüm. Pes ben ol nāmehā-yıₒ mühīni ezberledüm[373] ve oḳıdum, üstüme (20) ürdüm, deŋize ayaḳ urdum. Taŋrı ḳudretindeń deŋiz ayaġum altında baġlandıₒ. Yėrde yürür gibiₒ (21) yüridüm. Dördünciₒ gün bu şehre yėtişdüm. Gördüm āsūde ḫalḳ, herbiri bir işe meşġūl. **(33.b.)** (1) Ben~daḫı bir yėr iḫtiyār ėtdüm, diŋlenmege oturdum. Nāgāh bir ġavġā ḳopdıₒ, ḫalḳ dük(k)ānların (y)a(p)dılar, şehrden (2) ḍaşra geldiler. Mecmūᶜ-ı ḫalḳ başları acuḳ aġlaşurlar. Aralarında bir muḥteşem var, palās geymiş (3) bir māh-peyker yigidüŋ elin almış gider. Ol pīr her vaḳt ol cüvānı yüzinde gözinde öper: "Cānum oġul, (4) n~ėdeyin?" {dėyüb} aġlar. Ḫalāyıḳ gürüh gürüh gelürler, ol pīre ᶜazā vėrürler. Taᶜaccüb eyledüm. Elḳıṣṣa bu ḳavum bu (5) vaᶜıla deŋiz kenārına geldiler. Gördüm, deŋiz kenārında bir ᶜālī ṣuffa (y)a(p)almış. Üstünde bir bezenmiş taḫt (6) var. Ol cüvānı ol taḫt üstünde ḳodılar, coḳ zārı̱lıġıla[x] döndiler. Ben gitmedüm süzüldüm ḳaldum. Ol (7) cüvān beni gördiₒ, eyitdiₒ: "Hey, neicün sen ḳanuŋa susarsın? Ḫalḳıla şehre necün gitmeduŋ?" dėdiₒ. Ben eyitdüm: "Ė (8) cüvān! Ne ḥikāyet-dür?" dėdüm. Eyitdiₒ: "Meger bu şehirlü degülsin, ḥikāyeti anuŋcün bilmezsin" dėdiₒ. Ben eyitdüm: (9) "Haā'!" dėdüm.

"İmdiₒ bil~kĭ ol ḫūb-ṣūretlü, muḥteşem pīr kĭ gördüŋ,
atam-dur ve bu şehrüŋ pādişāhıdur[x].
(10) Ve benden artuḳ oġulı yoḳdur.
Ve işbu deryā icinde bir cezīre vardur,
adıₒ *Sulūḳıyār*dur.
Anda bir *Bedre* (11) adlu cādū ᶜavrat eglenmiş-dür.
Bu deryā sevāḥilinde
ne~ḳadar melik adlu ḫusrev varısa,

••••••••••

370 F.51.a.5: *Āṣaf bin Birḥiyādur Süleymān bin Dāvuduŋ vezīriₒ.* | H.29.a.17: *Āṣafdur Berḥiyā oġlı Dāvud-oġlı Süleymānuŋ vezīri.* | L.47.a.13-14: *Āṣaf bin Berḥiyādur Süleymān bin Dāvuduŋ vezīriₒ.*

371 F.51.a.9: *murādlar.* | H.29.a.20: om. | L.47.b.1: *murād.*

372 V.c.

373 F.51.a.14: *... ol nāmehā-yıₒ ᶜaẕīmi ezberledüm.* | H.29.b.3: *... ol nām-ı mihīniₒ ezberledüm.* | L.47.b.8: *... ol nāmehā-yıₒ ᶜaẕīmiₒ ezberledüm.*

anuŋ belā- (12) sıyla mübtelādur.
Dükelini bir nefesde yudmaḳ elinden gelür.
Herbir melik
anuŋıla bir dürlü müdāra (13) ėtmiş-dür.
Ve bu bizüm ḫalḳ
ṣulḥı anuŋ üzerine muḳarrer ėdüb-dururlar kĭ
ayda benüm gibi$_{o}$ bir ol begenecek (14) cüvān vėreler,
ol mel^{c}ūne gele, anı bu yėrde bula,
anuŋıla yata, murādını ala,
andan ṣoŋra ol (15) cüvānı öldüre
pāralaya bişüre yėye.
Bu ⌈nev⌉bet ḳur^{c}a bizüm ḫānedāna düşdi$_{o}$.
Ḳalan ḥikāyeti ḫod ⌈üş⌉ gördüŋ
(16) dėdi.

Cün bu şikāyet ḥikāyetin tamām işitdüm: "Üşenme!" dėdüm. "Cādūnuŋ eli saŋa ėrişmez!" dėdüm. (17) "Göŋli ḳarār dutsun" dėyü ben~daḥı ḳıṣṣamı$_{o}$ söyledüm. Cüvān sevindi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė bergüzīde-i Ḫudā! Ben bīcāreye (18) şafaḳat ėt!" dėdi. İstimālet vėrdüm: "Taŋrı oŋara!" dėdüm. Biz bu sözdeyiken dūd u ṣā^{c}iḳa (p)e(y)dā (19) oldı$_{o}$, varduḳca yaḳın geldi$_{o}$. Durdum, taḫt ardında gizlendüm. Nāmehā-yı$_{o}$ mühīn-i [374] Rabbul^{c}ālemīn oḳıdum. (20) Bürhān-ı nāmehā-yı$_{o}$ Ḫudā-yı$_{o}$ pāk ol ḳaraŋulıḳlar, ol ṣā^{c}iḳa-lar, ol yıldırım-lar, ceza^{c}lar feza^{c}lar (21) gitdi$_{o}$. Baḳam görem: bir zişt ḳarı$_{o}$ taḫt öŋinde sekitmiş^{x} durur, yüŋden cübbe geyür, yüŋden başı **(34.a.)** (1) örtüsi var. Elinde bir şīşe dutar. İci ḍolu ḳara ṭopraḳ. Küfrīyātdan nesne oḳır, şīşeye ürer. (2) Ol şīşeden dütün cıḳar, bürūḳ u ṣavā^{c}iḳ belürür. Ben Taŋrınuŋ gereklü adların oḳıdum, ḳarı (3) üzerine hayḳırdum. Serāsīme oldı$_{o}$: "Ne ġarīb oldum!" dėdi$_{o}$. Şīşe elinden düşdi$_{o}$ sındı. Derḥāl (4) durdum, ḳarınuŋ sacına yapışdum, birḳac depdüm. Feryād eyledi$_{o}$ amān diledi$_{o}$ meded istedi$_{o}$. Ben eyitdüm: "Ė (5) mel^{c}ūne! *Ya^{c}ḳūb-ı Mu^{c}azzim*den cān ḳanda ḳurtara-sın?" dėdüm. Yalvardı$_{o}$, taẕarru^{c} tevāżu^{c} eyledi$_{o}$: "Ayruḳ bu (6) ṭarafa yörenmeyem!" dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: "Dilerseŋ kĭ seni salıvėrem, yoluŋa gidesin, benümile ^{c}ahd eyle kĭ ayruḳ bundan (7) böyle ādemī-zāddan kimseye maẕarratuŋ degmeye. Ve-illā gėrü ⌈seni dutaram⌉: seni teshīr ėtmek ḳudreti bende vardur" (8) dėdüm. Taḳabbül ėtdi$_{o}$. Salı$_{o}$vėrdüm. Ol gitdi$_{o}$, ben şehzāde-nüŋ elin aldum, şehre geldüm. Ḫalḳ ḫaberi duyub (9) ḳarşu geldiler. P(ī)r pādişāh^{x} oġlını esen gördüginleyin feraḥdan öldi$_{o}$. Oġlan pādişāh^{x} oldı$_{o}$, ve beni (10) ata ėdindi$_{o}$, ve ḫa(z)ā(y)ini baŋa sımarladı$_{o}$, ve derḫøst ėtdi$_{o}$ kĭ bu yėrde ḳalam. Meger ezelde böyle calınmışdı$_{o}$ (11) ḳalam. *Bedre*den ḳorḳarıdı: "Ben gidicek[375] gėrü gele!" dėridi$_{o}$. Hele ḳaldum, muḳīm oldum. Ol vaḳtdan (12) berü *Bedre*'yi öldürmedügüme peşimānıdum. Elḥamdülillāhi kim şimdiki ḥālda anuŋ ḥıyāneti$_{o}$ ẓāhir oldı$_{o}$. Sen (13) şehzā[ye]deye bunuŋ gibi$_{o}$ fi^{c}l işledi beḫudā-yı$_{o}$ Ḫudā kĭ yėre oturmayam, tā anı bulub ḳanın dökmeyem! ||

(14) dėdi$_{o}$.

•••••••••

[374] Ms. sic. || F.52.a.6: om. | H.29.b.21: *mihīn-i*. | L.48.a.20: *mehīn-i*.

[375] F.52.b.3: ... *bu yėrde ḳalam. Bedreden ḳorkaram, sen gidicek* ... . | H.30.a.8: id. | L.48.b.13-14: ... *bu yėrde ḳalam. Bedre-den ḳorḳardı* ... .

Cün *Rıżvān-şād Yaᶜḳūb-ı Muᶜazzim-i Yemenī*-nüŋ sözin işitdiₒ, ayaġına düşdiₒ, eyitdiₒ:

"Ė müftī-yiₒ (15) eyyām
ve ė mürebbī(-yi) ḫāṣ[376] <u> ᶜām!
Eger işümi düzesin,
ġamdaṅ ipümi üzesin,
yārumuṅ bendin bozasın,
(16) ḳullaruŋa ḳul olam,
ne~dėrseŋ, ol olam"
dėdiₒ.

Yaᶜḳūb derḥāl durdıₒ, *Rıżvān*ˣ*-şād*uŋ elin (17) aldıₒ, deryāyaₒ geldiler. *Yaᶜḳūb* ulu adlarıₒ *Rıżvān-şād*a ögretdiₒ. Ve ol ögrendi[y] vü oḳıdıₒ.[377] Su yüz{inde} (18) yüridiler. Sehel vaḳtda *Sulūḳıyār*[378] cezīre-sine yėtişdiler. *Bedre* evine doġru yüridiler. *Yaᶜḳūb* (19) gördiₒ kĭ *Bedre* evi öŋinde oturmışdur. Öŋinde iki şīşe durur. Āheste āheste (20) nesne oḳır, ol şīşe-lere ürer. Bir şīşeden su cıḳar, daḥı bir şīşeden od cıḳar, havāda (21) dururlar, müterākim olurlar: āṣār-ı ᶜilvī[379] peydā olur. *Yaᶜḳūb* ṣūret-i ḥālı gördükde nām-ı Ḫudā **(34.b.)** (1) oḳıdıₒ ürdiₒ: «"Ğā'a-l-haqqu wa-zahaqa-l-bāṭilu"» dėdiₒ. Derḥāl şīşe-ler catladıₒ, pāre pāre oldıₒ, ṭılsım (2) düzeni bozuldıₒ. *Bedre* başıₒ ḳaldurdıₒ baḳdıₒ, *Yaᶜḳūb*ıla *Rıżvān-şād*ıₒ gördiₒ: dururlar. Yėrinden durdıₒ, (3) bulara yükindiₒˣ, baş ḳomaḳ eylediₒ. Ne baş ḳomaḳ? Naḳż-ı ᶜahd ėdübdurur; [380] başın almaġa <gelüpdururlar>.[381] *Bedre*nüŋ başı (4) yėrde-yiken *Yaᶜḳūb* derḥāl *Bedre*-nüŋ ba(ş)ı üzerine oturdıₒ, ḫancerile geysülerini kesdiₒ, [[anlaruŋıla]] (5) anlaruŋıla ellerini baġladı, ve ḫancer ucıyla burunını deldiₒ, ḳıl gecürdiₒ, eline aldıₒ. Ol zārīlıḳ eylediₒ. (6) *Yaᶜḳūb* eyitdiₒ: "Hey melᶜūneˣ![382] *Rūḥ-efzā(-yı)*[383] *Bānū* ḳanda-dur?" dėdi. *Bedre* eyitdiₒ: "Şol ḳarşudaġı evde- (7) -dür" dėdiₒ. *Yaᶜḳūb Rıżvān-şād*a buyurdıₒ: "Var, ḳapuyıₒ sı(y)ı gir, yāruŋı al cıḳ!" dėdiₒ. *Rıżvān-şād* vardıₒ, (8) bānūyıₒ ḫalāṣ ėdüb aldıₒ geldiₒ. Bānū *Bedre*'yi ol ḥālda görüb sevindiₒ. *Rıżvān-şād*a eyitdiₒ: (9) "Bunda neden düşdüŋ? Bu ᶜazīz ne gişi-dür?" dėdiₒ. *Rıżvān-*⌈*şād*⌉ sergüdeştini tamām bānūya dėdiₒ. Ol duḫter-i (10) nīk-aḫter *Yᶜaḳūb*uŋ ayaġına düşdiₒ, āferīnler oḳıdıₒ. *Yᶜaḳūb* eyitdiₒ: "Ė melike! Vaḳt(-ı)[384] (11) tavaḳḳuf yoḳdur. İşimüz vardur, giderüz. Gel, seni maḳarr-ı ᶜizzüŋe iledelüm!" dėdiₒ. Ol~dem *Rıżvān-* (12) *-şād*ıₒ *Bed*[[*e*]]*re*-nüŋ[385] üstüne yükletdiₒ, mehārını *Rūḥ-efzā* eline vėrdiₒ, şehristān-ī [[*Şīmse* müteveccih]] (13) *Şīse* müteveccih oldılar. Yolda *Bedre* ḫīra-lıḳ ėderidiₒ yürimezilenürdiₒˣ, *Yᶜaḳūb*

376 F.52.b.7: id. | H.30.a.11: *muᶜṭī(-yi) ḫās.* | L.49.a.1: id.
377 F.52.b.10: om. | H.30.a.13: … *ol ögrendi*ₒ. | L.49.a.4: … *ögretdi, oḳıdı: şu* … .
378 F.52.b.10: *Sulūḳıyār.* | H.30.a.14: *Salūḳıyā.* | L.49.a.4: *Sulūḳıyār.*
379 Ms. sic. || F.52.b.13: *ᶜulvīye.* | H.30.a.16: om. | L.49.a.7: *ᶜulvī.*
380 F.53.a.2-3: id. | H.30.a.17-18: *... yükindi, baş ḳomaḳ. Ne baş ḳodı? Naḳż-ı ᶜahd ėtmişdür.* | L.49.a.11: *... yükündi, baş ḳomak eyledi. Ne baş ḳomak? Naḳż-ı ᶜahd ėdüpdurur.*
381 F.53.a.3: sic. | H.30.a.18: om. | L.49.a.12: sic.
382 V.c.
383 F.53.a.5: *Ruḥ-ı Aḳrābānū* (sic!). | H.30.a.19: id. | L.49.a.14: sic.
384 F.53.a.9. | H.30.b.1. | L.49.b.2: sic.
385 F.53.a.10. | H.30.b.2. | L.49.b.2: sic.

degneg ile girşürdi$_{o}$. Elḳıṣṣa (14) şehristāna ḳı̆ yėtişidiler^{x}, doġru *Menūcihr* sarāyına ḳondılar. Gördiler ḳı̆ *Menūcihr*ile *Meymūne* (15) otururlar. Ḫışm odı$_{o}$ bānūnuŋ dimāġı ḳubbe-sine cıḳdı$_{o}$, ögi yayındı$_{o}$. *Menūcihr, Meymūne* durdılar ḳı̆ (16) melikeye yapışalar, aşaġa alalar. *Yaᶜḳūb* bī-ᶜuyūb[386] *Menūcihr*üŋ başına bir degeneg-ile urdı$_{o}$ ḳı̆ (17) düşdi$_{o}$ durmadı$_{o}$. *Meymūne'*yi ḫod derḫāl bānū öldürdi$_{o}$. Bu eṣnāda "Şehzāde-ler geldi!" dėyü şehre (18) ḫaber oldı$_{o}$. Ekābir-i cin geldiler, bānūnuŋ ayaġına düşdiler, ᶜözürḫøhlıḳlar eylediler: "Bu olan (19) vaḳāyiᶜden ḫaberümüz yoġıdı$_{o}$" dėdiler. Yolların arıtdılar: "İmdi$_{o}$ gönlümüz ḫoş oldı$_{o}$ ḳı̆ ce(z)ālarını buldılar" dėdiler. (20) Andan melike taḫtında oturdı$_{o}$, *Yaᶜḳūb*ı$_{o}$ taḫta cıḳardı$_{o}$: "Taḫt senüŋdür" dėdi$_{o}$. *Yaᶜḳūb* güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: (21) "Ė melike! Beglik saŋa ḳutlu olsun! Evet dilerem ḳı̆ *Bedre-i Cādū*yı$_{o}$ baŋa baġışlayasın ḳı̆ iledem, **(35.a.)** (1) anı şöyle öldürem ḳı̆ ᶜibret-i [[e]] ᶜālemiyān ola!" dėdi$_{o}$. Melike: "Fermān senüŋ!" dėdi$_{o}$. Hemāndem *Yaᶜḳūb* durdı$_{o}$, *Bedre*nüŋ (2) mehārın eline aldı$_{o}$, gendünüŋ vaṭan-ı iḳāmetine gitdi$_{o}$. Anda varıcaḳ buyurdı$_{o}$: meydānda od yandurdılar, *Bedre'*yi (3) ol oda saldılar. Isındı$_{o}$, ḫalḳuŋ yürekleri$_{o}$ sovıdı$_{o}$, ᶜibret-i ᶜālemiyān oldı$_{o}$. Bu yaŋa *Rıżvān-şād Rūḥ-* (4) *-efzā*yıla pādişāhlıḳ^{x} sürdiler. Bir oġlancuḳlar(ı)[387] oldı, bėslediler, ulaldı$_{o}$. Bir gün melik eyitdi$_{o}$: "Ė melike! (5) Ḫaḳ Taᶜālā bizi coḳ maḳṣūdlara yėtişdürdi$_{o}$. Bir maḳṣūdum daḫı vardur. Benüm mālum mülküm yadlar elinde (6) ᶜāriyet-dür. Gönlüm diler ḳı̆ varam, ölmedin ilümi görem!" dėdi$_{o}$. *Rūḥ-efzā*: "Fermān senüŋ!" dėdi$_{o}$. Oġlanı (7) pādişāh^{x} eylediler. *Rıżvān-şād*ıla *Rūḥ-efzā* durdılar, leşkerile *Cīn* şehrine yöneldiler. Cün şāh-ı *Çīn* (8) *Rı(ż)vān-şād* geldügin işitdi$_{o}$, enbūh cemāᶜatıla istiḳbāl eyledi, hedīye-ler iletdi$_{o}$, yėr öpdi$_{o}$: "Milki (9) senüŋicün şaḳladum. Cün selāmetile ėrişdüŋ, mülk meliküŋ-dür" dėdi$_{o}$. *Rıżvān-şād*a bu ḫareketi$_{o}$ (10) ḫoş gördi$_{o}$, ve bu munṣifi suyurġadı,[388] nāyib ėdindi$_{o}$. Andan *Rıżvān-şād* ḫalḳuŋ ulularını ululadı$_{o}$ (11) nevāḫt ėtdi$_{o}$, kici-lerini kiciledi$_{o}$^{x} riᶜāyet ėtdi$_{o}$ istimālet vėrdi$_{o}$. Birḳac müddet ᶜadlıla bedlile beglik, (12) ḫātūnlıḳ sürdiler. ᶜĀḳıbet öldiler. Bu ḥikāyeti$_{o}$ yādegār ḳodılar.

Ve bu ḥikāyetüŋ bir fāyidesi oldur ḳı̆ (13) bildük <dünyā>[389] güderāndur, kimseye vefāsı[n][390] yoḳdur. Āferīn ol gişiye ḳı̆ bu ḥikāyeti$_{o}$ gendü ḫālınuŋ āyīne-sin (14) bula ve elini düniyādan çeke, ḫürr ola.

(R)aḥmet-i Rabbulᶜālemīn bu kitābı (15) düzene yazana, oḳıyana işidene, andan ᶜibret dutana, daḫı issine^{x} olsun.

Āmīn.

[386] F.53.a.15. | H.30.b.6. | L.49.b.7: sic.
[387] F.53.b.9. | H.30.b.13. | L.49.b.17: sic.
[388] F.53.b.14: *şayruġıdı*. | H.30.b.19: om. | L.50.a.6: *suyurġ-adı*.
[389] F.54.a.4. | H.30.b.22. | L.50.a.9: sic.
[390] Passim.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5

(16) »Ḥikāyet-i pencüm

ez-ān[-i][391] *Ferruḫ-şād, Ferruḫ-rūz, Ferruḫ-nāz*«

(17) Rivāyet şöyledür kĭ *Pārs* iḳlīminde bir pādişāh[x] varıdı₀. Pürhüner <i> nāmvār şehriyārıdı₀. Ḥaḳ Taʿālā aŋa (18) bir oġul rūzi₀ kılmışdı₀ kim ḥüsünde kemālda naẓīri₀ yoġıdı₀. Adını *Feraḥşād*[392] ḳomışlarıdı. Bu (19) *Feraḥşād* her gün atası ḳul[ul]luġına[393] gelürdi₀, bir gün ḳul(l)ıḳdan ḫālī olmazıdı₀. Bir gün ḥükm-i (20) rabbānī *Feraḥşād* ḫasta düşer varımaz. Atası anı görmege geldi₀, gördi₀: ḫasta-dur, ʿaẓīm (21) şürīde vü ḫasta-ḫāṭır oldı₀. Buyurdı₀: ṭabībler ḥāżır geldiler, tā şehzādenüŋ muʿālece-sine **(35.b.)** (1) meşġūl olalar. Ne~ḳadar müdāvāt ėtdilerse, nāfiʿ düşmedi₀. Āḫir ṭabī(b)ler it(t)ifāḳıla eyitdiler: "Oġlanuŋ (2) ḫasta-lıġı ṭabīʿī degüldür kĭ ḳābil-i ʿilāc ola, vehmī-dür. Aŋa gėrü aŋa münāsib tedbīr gerekdür" (3) dėdiler. "Pes vācib-dür kim bir sırdaş tavas(s)uṭıyla[394] şehzāde-nüŋ żaʿfı₀ ne bābdan-dur, biline" (4) dėdiler. Pādişāh[x] buyurdı₀: "*Ferruḫ-rūz*ı₀ oḳısunlar!" dėdi₀. Ve ol bir ulu begüŋ oġlıyıdı₀. Kücükden şehzā- (5) deyile olurıdı₀, hem-sırrıydı₀. Oḳıdılar, geldi₀. Melik eyitdi₀: "Ė *Ferruḫ-rūz*! *Feraḥşād* ḳatına var, bu bābda söz aç, (6) olakĭ göŋli ḳayġusı nedenidügini saŋa dėye!" dėdi₀. *Ferruḫ-rūz*: "Fermān-berem!" dėyüb durdı₀, *Feraḥşād* ḳatına vardı₀. (7) *Feraḥşād* anı gördi₀ münbasiṭ oldı₀, eyitdi₀: "Ė birāder! Beni göre-gelmedüŋ, revāmıdur?" dėdi₀. *Ferruḫ-rūz* yüz yėre ḳodı₀, (8) eyitdi₀: "Ė ḫudāvend! Baŋa dė kĭ ḫasta-lıġuŋ sebebi₀ nedür?" dėdi. *Feraḥşād* eyitdi₀: "Ė dost! Rāzumı (9) saḳlarısaŋ, perdemi yırtmazısaŋ, ḳıṣṣa-ı ġuṣṣa'yı saŋa ʿarż ėdeyim, gizlü rāzumı saŋa iẓhār ḳılayım." (10) *Ferruḫ-rūz Feraḥşād*un ayaġına düşdi₀, eyitdi₀: "Esrāruŋı cān gibi göŋülümde saḳlayam, eyit!" dėdi₀. Şehzāde (11) eyitdi₀:

|| Ė enīs-i ġamküsār-ı rūzigār! Bil kĭ düşümde görürem: bir mürġizārdayım. Anda bir manẓara var, beġāyet ḫūb. (12) Ve ol ḳaşarda bir ṣanem gördüm. Vālih olub baş yėre ḳodum, alḳış ėtdüm. İẓhār(-ı)[395] maḥab(b)et ėtdüm. Ol (13) dilber-i māh-peyker yėŋin silkdi₀, eyitdi₀: "Hey, gec! Baŋa baḳma, baŋa erenler

391 Ms. sic. Cf. passim.
392 *Feraḥşād*: passim. (Cf. ms. 35.a.18. sqq.)
393 Ms. v. c.? || F.54.a.9. | H.31.a.5. | L.50.a.17: sic.
394 F.54.a.14: om. | H.31.a.10: *mutavassıṭ ola*. | L.50.b.5: *sebebiyile*.
395 F.54.b.11: id. | H.31.a.20. | L.50.b.16: sic.

vefāsı yoḳdur”[396] dėdi$_{o}$. Ḫiẕmet (14) ėtdüm: “Neden?” dėdüm. “Erenlerde$_{o}$ olmaduġındań” dėdüm. “Erenlerde <vefā>[397] olmaduġın ne(den) bildüŋ?” dėdüm.[398] Eyitdi$_{o}$: “Düşümde (15) gördüm, bir ṣayyād geyik^{x} duzaġın ḳurdı$_{o}$, bir ėrkek geyik^{x} dutuldı$_{o}$. Ṣayyād gelmedin dişi geldi$_{o}$. (16) Ol yaŋa bu yaŋa cabaladı$_{o}$, ayaġın yėre ḳaḳdı$_{o}$, āḫir duzaḳ yırtıldı$_{o}$, av ḳacdı$_{o}$. İkinci$_{o}$ ücinci$_{o}$ nevbet ḥāl böyle (17) oldı$_{o}$. Āḫir dişi geyek dutuldı$_{o}$. Ėrkek geyik hīc muḳayyed olmadı$_{o}$. Ṣayyād geldi$_{o}$, dişi geygüŋ (18) başın kesdi$_{o}$. Bana bundan ma^{c}lūm oldı$_{o}$ kĭ hīc ėrkekde vefā yoḳdur. Ben bilkül(l)īye erenler sevdā- (19) sından fāriġ düşüb-dururam. Erenleri$_{o}$ viṣālı$_{o}$ hevesin terk ėdüb-dururam.”[399] Cün ol sözi$_{o}$ (20) işitdüm, firāḳ ḳorḳusındań yapraḳ gibi diterdüm. Cün uyḳudan uyandum, ol cāndan (21) nişān görmedüm. ^{c}Işḳ benüm üzerüme müstevlī oldı$_{o}$, vesvese baŋa yol buldı$_{o}$, rencūr u [m] mehcūr **(36.a.)** (1) ḳaldum: kimseye ḥālumı dėyemezem, ḳorḳaram kĭ cününa, ḥamāḳata$_{o}$ nisbet ėdeler. Ġamı göŋlümde saḳladum. (2) Lācerem^{x} etden tendeń düşdüm. Şimdi$_{o}$ cān ḳorḳusı-dur ||

dėdi$_{o}$.

Ferruḫ-rūz ḫidmet eyledi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

“Ė (3) ṣöhre-i şehr ü dehr!
Göŋlüŋi fāriġ dut~kĭ
bėlümi baġlayam,
eḳālimi gezem,
maḳṣūduŋı bulam,
seni maḳṣūduŋa (4) ėrürmeyince
oturmayam”
dėdi$_{o}$.

Andan *Ferruḫ-rūz* durdı$_{o}$, pādişāh^{x} ḳatına vardı$_{o}$, ne işitdi$_{o}$, ne dėdi$_{o}$, hep (5) pādişāha$_{o}$^{x} ^{c}arża ḳıldı$_{o}$. Pādişāh^{x} eyitdi$_{o}$: “Pes n~ėdevüz kĭ *Feraḥṣād*uŋ işi bite?” dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* (6) eyitdi$_{o}$: “Ė şehriyār-ı #kāmkār!# Şehzādeye cāre eylemek böyle olur kĭ destūr buyurasın, cihānı$_{o}$ - ben (7) bilesince - gezevüz: ye #ol ola-kĭ# ġar(ī)(b)lıḳdań üşene, vāz gele, bir yėrde otura, yā sa^{c}ādet (8) müsā^{c}ade ėde, istedügini bula ala gele” dėdi$_{o}$. Melik bu sözi$_{o}$ maṣlaḥat gördi$_{o}$ buyurdı$_{o}$: ḫazīne’yi (9) acdılar, coḳ māl vėrdiler, coḳ nöker ḳoşdılar, ṭāli^{c}-i meymūnda, aḫter-i hümāyūnda *Feraḥṣād*ı$_{o}$ vu (10) *Ferruḫ-rūz*ı sefere gönderdiler. Birḳac gün yüridiler, *Ġaznīn* şehrine yėtişdiler. Şeherden (11) ḍaşra bir yėrde ḳondılar. *Ġaznīn* şāhı şehzādenüŋ ḳudūmı$_{o}$ ḫaberin işidicek ḫācibin vėribidi$_{o}$: “Ḫoş (12) geldüŋüz!” dėdi$_{o}$. “Ḳarşu cıḳmaduġumuza māni^{c} varıdı$_{o}$, ma^{c}ẕūr buyurasız!” dėdi. *Feraḥṣād* ḥācibi nevā- (13) ḫt ėtdi$_{o}$: “Māni^{c} nėce māni^{c}?” dėdi$_{o}$. Ḫācib eyitdi$_{o}$: “Pādişāhuŋ bir ġarīb-şekl oġlı varıdı$_{o}$, ol (14) ḳalmadı$_{o}$” dėdi$_{o}$. *Feraḥṣād*uŋ özi$_{o}$ göyindi$_{o}$: “Dirīġ, n~olayıdı$_{o}$, işitmeyedük, yüregümüz

••••••••••

[396] F.54.b.12: ... *erenler vefāsı bende yoḳdur* ... . | H.31.a.20-21: ... *bize erenler vefāsı yoḳdur* ... | L.50.b.17: ... *erenlerüŋ vefāsı yoḳdur* ... .

[397] F.54.b.13. | H.31.a.21. | L.51.a.1: sic.

[398] F.54.b.13: *“Erenlerde vefā olmaduġın neden bildüŋ*?” *dėdüm*. | H.31.a.22: “*Erenlerde olmaduġın ne bildüŋ*?” *dėdüm*. | L.51.a.1: “*Erenlerde vefā olmaduġın neden bildüŋ*?” *dėdüm*.

[399] F.55.a.3-4: *Erenler hevesin terk ėdüb-dururam* ... . | H.31.b.2: *Anlaruŋ viṣālınuŋ terkin ėdübdururam*... . | L.51.a.6: *Erenler viṣāl hevāsın terk ėdübdururam* ... .

yanmayadı₀” dėdi₀. (15) Ḥācib cün döndi₀, melik ḫidmetine vardı₀. Melik “Şehzāde’yi gördüŋmi₀” dėyü sordı₀. Ḥācib (16) *Feraḥşād*uŋ kemālātını imkān olduḳca söyledi₀. Melik taʿaccüb eyledi₀. Ṣabāḥ durdı *Feraḥşād*, (17) cemāʿatıyla şāh dergāhına teveccüh eyledi₀. Şāh sarāyı₀ ḳapusına ḳarşu cıḳdı₀, ʿizzet-i tammıla (18) şehzādenüŋ öŋine düşdi₀ aldı₀, sarāya girdi₀. Taḫt üzerinde bile oturdılar. Şehzāde vü (19) şāh birbirindeń ʿözürler dilediler. Andan ṭaʿām geldi₀ yėndi₀. Andan şāh-ı *Ġaznīn* şehzādeye (20) eyitdi₀: “Ė ferzend-i dil-pedīr! Senüŋ feraḥuŋa mātemden cıḳmaḳ revādur” dėdi₀. Andan yas (21) donların cıḳardı₀, *Feraḥşād*ı₀ oġlı₀ yėrine oġul-lıġa ḳabūl eyledi₀. Andan buyurdı₀: bezm düzdiler, **(36.b.)** (1) ʿayşe ʿişrete meşġūl oldılar. Melik *Feraḥşād*uŋ ḥarekātın sekenātın durmaḳda oturmaḳda, (2) her işde her bābda begendi₀. Sanayıduŋ ḳı̆ şehzādenüŋ vücūdı₀ balcıġını şāhuŋ ārzūsı ḳālibine (3) dökdiler. Bir laḥẓa *Feraḥşād*suz olmazıdı₀. Bir gün *Feraḥşād* eṣnā-yı₀ ṣoḥbetde sormış oldı₀ ḳı̆ (4) sebeb-i vefāta.[400] Melik aġladı₀, eyitdi₀: “Anuŋ ölüminüŋ sebebi₀ ġarīb sebeb-dür” dėdi₀. *Feraḥşād* eyitdi₀: (5) “Ė şehriyār! Nėceyidi₀?” dėdi₀. Melik eyitdi₀:

|| Mülūk-i ʿālem ḳızların aŋa ʿarż eyledüm, kimse-sinüŋ (6) viṣālına raġbet eylemedi₀. Meger bir cemāʿat anuŋ ḳatında *Kişmīr* melikinüŋ ḳızınuŋ vaṣfın (7) eylemişler. Görmedin aŋa ʿāşıḳ oldı₀. Bu ḫaber baŋa yėtişdükde aġır armaġanlar düzdüm, bir faṣīḥ-zübān (8) gişiyle *Kişmīr* melikine risāle vėrbidüm, ḳızını oġlumcün diledüm. Melik-i *Kişmīr* armaġana (9) armaġan ḳatmış, gėrü göndermiş, cevāb-nāme yazmış kim: “Ḳızumı ḳaravaşlıġa isteseŋüz, vėreyidüm. Ammā (10) ṣūret-i vāḳıʿa budur ḳı̆ yėtmiş-gez and içüb-dururam ḳı̆ ḳızumı gücile kimseye vėrmeyem, rıżā- (11) sıyla vėrem. İmdi₀ bu ẓālime-nüŋ hīc er ḳatına varmaġa meyli₀ yoḳdur. N~eyleyeyim?” dėdi₀. “Vü sebeb olmış (12) kim bu ḳız bir gėce düşinde görür ḳı̆ bir ṣayyād geyik duzaġın ḳurar. Bir erkek geyik dutılur. Dişisi (13) [dişisi] gelür, anı üc-kerre-degin[401] ḳurtarur. Dördünci kerretde[402] dişi₀ geyik[x] duzaġa düşer. Ėrkek (14) geyik[x] gelüb meded vėrmez. Ṣayyād gelür, dişi giy(e)gi boġazlar. Bu sebebden ḳızum erenlerden (15) için üzmişdür. Ve eydür ḳı̆: ‘Ḥükmile beni ere vėrmek isterseŋ, gendözümi₀ ḫancere bıraġuram’. Ṣūret-i (16) ḳażīye budur. Vesselām.” Cün ḥikāyet oġlum ulaġına degdi₀, nevāmīd olıban üzerine ġam (17) müstevlī oldı₀. Ol ḳayġudan öldı₀. ||

dėdi₀.

Şehzāde bu ḥikāyeti₀ işitdise, ḳatı müteġayyir oldı₀. (18) Evvel[403] maʿşūḳa kimdür, yėri ḳanda-dur bilmezidi₀. Bugez kimdür, yėri ḳanda-dur bildise, ḳarārı₀ ḳalmadı₀. Melik-i (19) *Ġaznīn* cün bu āṣufta-lıġa vāḳıf oldı₀, eyitdi₀: “Ė cān-ı peder! N~oldı₀ saŋa ḳı̆ böyle deng ü şīfte (20) ol-duŋ?” dėdi₀. Şehzāde söyleyümedi₀. *Ferruḫ-rūz* ilerü geldi₀, şāha duʿā ḳıldı₀, eyitdi₀: “Ė şehriyār! (21) Bu şehzāde vü bizler[404] ḫānü₀-māndan ve mülük esbābdan[405] cüdā düşüb

••••••••••

[400] F.56.a.1: *... sebeb-i vefātı₀ melik-zāde-nüŋ*. | H.32.a.2: *... sebeb-i vefāt-ı melik-zāde*. | L.51.b.17: *... sebeb-i vefāt-ı melik-zāde*.

[401] F.56.a.10: *üç-⌊ker⌋(r)e*. | H.32.a.10. | L.52.a.9: *üçkerre degin*.

[402] F.56.a.10: *dördüncide*. | H.32.a.10: *dördinci ker(r)etde*. | L.52.a.9: *dördinc(i)de*.

[403] Ms. sic. Recte: *ol*? || F.56.a.15: om. | H.32.a.14: *evvel*. | L.52.a.14: om.

[404] F.56.b.4. | H.32.a.16: *... ve bizler....* | L.52.a.17: *biz*.

āvare[406] gezdügümüz bu *Kişmīr* **(37.a.)** (1) meliki-nüŋ ḳızı$_{o}$ düşi ucından-dur” dėdi$_{o}$. Melik sordı$_{o}$: “Nėcedür[407] ḥikāyeti$_{o}$?” dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz Feraḥşād*uŋ (2) düşi ḥikāyeti(n)i, ve ol sebebden esīr(-i)[408] bend-i ᶜışḳ olduġını, ve ol ucdan (3) ġarīblıġa düşüb ṭaleb-kārlıḳ ėtdügini bittamām melike dėyüvėrdi$_{o}$. Melik āh ėtdi$_{o}$: “Ne belālardur kĭ (4) [kĭ] ⌈bize⌉ her dem olur!” dėdi$_{o}$. “Bir oġlı hezār nāz u naᶜīmile besledüm. Ṣāᶜiḳa-ı vāḳıᶜa anı şöyle eyledi$_{o}$. Bu şehzāde-i (5) māhı$_{o}$-peyker[409] kĭ oġlum maḥabbeti$_{o}$ baŋa münḳabil[410] olub-durur, bu daḫı bu belāya giriftārımış. N~ėdem? N~eyleyem?” (6) dėdi$_{o}$. Andan *Feraḥşāda* eyitdi$_{o}$: “Ė cān-ı peder! Ṣabar eyle! Ben işüŋi ḳayuram, tedbīr(-i)[411] ṣāyibile ol (7) ṣaneme seni ėrgürem!” dėdi$_{o}$. *Feraḥşād* yüz yėre ḳodı$_{o}$ āferīn oḳıdı$_{o}$. Ol gün meclis āḫir <oldı>.[412] Yarındası$_{o}$ gün melik (8) *Feraḥşād*ı$_{o}$, *Ferruḫ-rūz*ı ḳatına oḳıdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Gėce endīşeden yatmadum, *Feraḥşād*uŋ işini nėce görelüm?” (9) dėyü *Ferruḫ-rūz*ıla danışdı$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_{o}$: “Bu işi ben başaruram. Ayruḳ gişinüŋ elinden gelmez” dėdi$_{o}$. (10) “Şimdiyedek sergerdānligümüze sebeb nişānı$_{o}$ bilmedügümüzdi$_{o}$. Cün bu ḳadar söylendi$_{o}$ ṣoylandı$_{o}$, şāh (11) baŋa destūr vėrsün: varayım, ol ṣanemi bu ṣanᶜatıla getüreyim kĭ taᶜaccüb ėdesiz” dėdi$_{o}$. Melik bu sözleri$_{o}$ (12) begendi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė *Ferruḫ-rūz*! Sen bu işi başarursaŋ, pādişāhlıġumuŋ[x] yarısı senüŋ olsun!” dėdi$_{o}$. (13) *Ferruḫ-rūz* ḫidmet eyledi$_{o}$ duᶜā ḳıldı$_{o}$. Andan ḥøn geldi$_{o}$, şarāb geldi$_{o}$. Ol gün yėdiler āsūde oldılar. (14) Yarındası$_{o}$ gün *Ferruḫ-rūz* silā geydi$_{o}$, yėl ayaḳlu ata$_{o}$ bindi$_{o}$. Melik~ü şehzādeye vidāᶜ[ı$_{o}$][413] eyledi$_{o}$. “Him(m)etüŋüz (15) bile olsun!” dėdi$_{o}$. *Kişmīr* yolına girdi$_{o}$ vü gitdi$_{o}$. Birḳac gün yüridi$_{o}$. *Kişmīr* ḳatına bir dilgīr mürġizāra (16) yėtişdi$_{o}$. Ol mürġi$_{o}$-zārda bir bāġ var. Ol bāġda$_{o}$ bir görkülü yüce ḳaṣr var. Ve ol bāġuŋ (17) ḳapusında bir yüce aġac bitmiş$_{o}$ dibinde ḫūb seki$_{o}$ vü laṭīf bıŋar var. *Ferruḫ-rūz* anı (18) gördükde indi$_{o}$, atını ota ḳodı$_{o}$. Gendü seküde yatdı$_{o}$ uyıdı$_{o}$. ⌈Uy(a)ndı$_{o}$⌉, gördi$_{o}$ kĭ bir aṭlas cül-lü (19) geyik ol bāġuŋ ḳapusındań daşra geldi$_{o}$. Bileklerinde altun bilezükler, ayaḳlarında altun (20) ḫalḫāl-lar bezenmiş luᶜbet bigi geldi$_{o}$, *Ferruḫ-rūz*uŋ öŋinde ürkmedin oturdı$_{o}$ aġladı$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* taᶜaccüb eyledi$_{o}$. (21) Bir demden ṣoŋra bir bunuŋ gibi geyik[x] daḫı cıḳdı$_{o}$, ol daḫı$_{o}$ hemān ḥareketi gösterdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz*uŋ **(37.b.)** (1) taᶜaccübı ziyāde oldı$_{o}$. Elḳıṣṣa on geyige-degin cıḳdılar. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_{o}$: “Elbette üşbunlaruŋ bir ḥāl-ları$_{o}$ vardur” dėdi$_{o}$. (2) Bu endīşede-yiken nāgāh yoḳaru manẓaraya baḳdı$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ bir ṣanem durur, dībā-yı$_{o}$ zībā geyinmiş, yüzi$_{o}$ şuᶜle-sindeń güneş (3) yüzi$_{o}$ tīre olmış. Ol ṣanem-i māh-ruḫ *Ferruḫ-rūz*a eliyle ‘Gel’ dėyü işāret eyledi$_{o}$. Derḥāl *Ferruḫ-rūz* durdı$_{o}$, ᶜazm-ı (4) [ḳaṣar] ḳaṣr ėtdi$_{o}$.[414] Ol~dem bu geycekler geldiler$_{o}$, *Ferruḫ-rūz*uŋ etegin ısırdılar, mānic

[405] F.56.b.4: *milk~ü espābdan*. | H.32.a.17: *mülk ve esbābdan*. | L.52.b.1: *milk <i> espābdan*.
[406] F.56.b.4. | H.32.a.17. | L.52.b.1: *āvāre*.
[407] V.c.
[408] F.56.b.6. | H.32.a.19. | L.52.b.3: sic.
[409] F.58.b.9: id. | H.32.a.21: *māh-peyker*. | L.52.b.5: id.
[410] F.56.b.9. | H.32.a.21: *... buŋa müntaḳil ...* . | L.52.b.5-6: *... buŋa münt(a)ḳil ...* .
[411] F.56.b.11. | H.32.a.22: sic. | L.52.b.7: id.
[412] F.56.b.12. | H.32.a.23. | L.52.b.8: sic.
[413] F.57.a.5: sic. | H.32.b.7: om. | L.52.b.16: sic.
[414] F.57.b.1: *... ᶜazmı$_{o}$ ḳaṣra eyledi*. | H.32.b.16: *... ᶜazm-ı baġ ve*[x] *ḳaṣr ėtdi$_{o}$*. | L.53.a.11-12: ...

düşmek ṣūretin gösterdiler. *Ferruḫ-rūz* (5) asarımadıₒ[415] eslemediₒ, icerü girdiₒ. Ol ṣanem i(n)diₒ, ḳaṣr öŋinde *Ferruḫ-rūz*ı ḳarşuladıₒ aldıₒ, ḳaṣra cıḳdıₒ. *Fer(r)uḫ-rūz*ı (6) taḫt üzerinde oturtdıₒ. Andan ol ṣanem *Ferruḫ-rūz*a ḫūb ᶜibāretile söyledi: “Ne gişi-sin? Ḳandan gelürsin? (7) Ḳanda gidersin?” dėdiₒ. *Ferruḫ-rūz* eyitdiₒ: “Ė perī-peyker, *Müşterī*-manẓar! Ġarīb gişiyem. Bilād-ı ᶜ*Acem*denem. Kişver-i *Kişmīr*e (8) teşmīrüm vardur” dėdiₒ. Ḳız eyitdiₒ: “Bugün bunda ḳonuġumuz ol! Biz bu yėrde yol üstünde ḳonuḳ [ṣ] maṣlaḥatıcün[416] (9) otururuz” dėdiₒ. Andan durdıₒ, bir eve girdiₒ. Geldiₒ, gėrü oturdıₒ. Ardınca cāriyeler ḳullıḳcılarˣ ḫōn getürdiler. Ḳız *Ferruḫ-* (10) *-rūz*a “Yėmek yėŋ!” dėyü tekellüf eyledi. *Ferruḫ-rūz* el ṭaᶜāma uzatdıₒ, bir loḳma aldıₒ, aġzına ḳoydıₒ. Yudacaġı vaḳt (11) ol pürfitne caġırdıₒ: “Hey, geyikˣ ol!” dėdiₒ. Ḳudret-i Ḫudā *Ferruḫ-rūz* bir geyikˣ ṣūretine girdiₒ. Göŋli (12) ādemī göŋüliˣ gibiₒ: her nesne’yi aŋlar bilür, ādemlıḳ āletlerinden āleti yoḳdur. Derḥāl durdıₒ dutdıₒ, üstüneˣ (13) bir aṭlas cül bıraḳdıₒ, bilezükler ḫalḫāl-lar daḳdıₒ cıḳardıₒ, ol geyiceklere ḳatdıₒ. *Ferruḫ-rūz* cün bu vāḳıᶜaya (14) oġradı, eyitdiₒ: “Bun-dan yavuz n~ola? Ben geldüm kĭ bir üftāde-nüŋ elin alam, bir ᶜācizi ᶜaczindeń ḳurtaram, (15) ben gendözüm[iₒ] bunuŋ gibiₒ belāya oġradum!”[417] dėdiₒ. Andan bildiₒ kĭ ol gördügi geyicekler daḫı ādemīlermiş. (16) Hele n~ėtse olur? *Ferruḫ-rūz* bir nėce gün ol geyiceklerile otladıₒ yüridiₒ. Bir gün bir gölge-cükde *Ferruḫ-* (17) *-rūz* ḫālın fikir ėderek uyıdıₒ. Uyandıₒ, gördiₒ kĭ bėş on atlu ḫātūn gişiler dururlar. Aralarında bir ṣanem var, (18) bir bideviye binmiş, gendüyiₒ zer ü zīverile ġarḳ ėtmiş. Yanında bir kedbānūsı var, berdeᶜī ḳatıraₒ biner. (19) Cün ol māh *Ferruḫ-rūz*ıₒ gölgede yatur gevşer gördiₒ, tīz tīz germ germ aŋa baḳdıₒ. Andan döndiₒ, (20) kedbānūya eyitdiₒ: “Ė ana! Bu ġarīb yigide n~ėtmişler, gördüŋmiₒ?” dėdi. “Benüm ol bedfiᶜl ḳız ḳardaşum (21) işi-dür. Evet ben bu yigidiₒ ḳurtarayım!” dėdiₒ. Bir cāriyeye buyurdıₒ: “Var, şol yatan geyicegi al, odaya gel!” dėdiₒ. **(38.a.)** (1) Bu sözleriₒ *Ferruḫ-rūz*[*ī*][418] işitdiₒ sevindiₒ. Elḳıṣṣa cāriye geyicegi aldıₒ gitdiₒ. Biraz yüridiler, bir mürġizāra yėtişdiler. (2) Bir ḫurrem bāġ var, anda bir refīᶜ ḳaṣr var. Ol māh indiₒ, ḳaṣra cıḳdıₒ buyurdıₒ: geyicegi daḫiₒ cıḳardılar. Ol ḥūrī (3) altun taḫt üzerinde oturdı. Altun kürsī ḳodılar. Kedbānū oturdıₒ, andan buyurdıₒ: geyicegi naẓara getürdiler. (4) Ol~dem ol ṣanem bir cāriyeye buyurdıₒ: “Var, fülān yėrde fülān şīşe vardur. Getür!” dėdiₒ. Vardıₒ, bir şīşe (5) getürdiₒ. İci ḍolu ḳızıl yaġıdı. Buyurdıₒ: bir canaḳ yiyecek getürdiler. Ol yaġdan bir pāre aldıₒ, ṭaᶜāma (6) ḳatdıₒ, *Ferruḫ-rūz*uŋ öŋine[419] ḳodıₒ. *Ferruḫ-rūz* ol ṭaᶜāmdan bir pāre sundıₒ, aġzınla aldıₒ[420] ceynediₒ. Yudaₒ- (7) dururken ol māh hayḳırdıₒ: “Hey, ādemī ol bayaġı gibiₒ!” dėdiₒ. Ṣunᶜ-ı Ḫudā-yıₒ Taᶜālā *Ferruḫ-rūz* bayaġı gibiₒ ādemī (8) oldıₒ.

••••••••••

ᶜ*azm-ı ḳaṣr eyledi*.

415 F.57.b.3: om. | H.32.b.17: *eslemedi*. | L.53.a.13: *esermedi*.

416 F.57.b.6: *ḳonuḳ maṣlaḥatı içün*. | H.32.b.21: *ḳonuḳ ḫıẕmetiₒ maṣlaḥatıçün*. | L.53.a.17: *ḳonuḳ maṣlaḥatıçün*.

417 F.57.b.14. | H.33.a.5. | L.53.b.8: *... ben gendüm bunuŋ gibi belāya oġradum*.

418 F.58.a.6. | H.33.a.10. | L.53.b.16: sic.

419 V.c.

420 F.58.a.11: *aġzına ḳoydı*. | H.33.a.15: id. | L.54.a.6: *aġzına ḳoydı*.

Ḳız *Ferruḫ-rūz*a naẓar eyledi$_{o}$. Ol ḫadd-ı ḳaddı$_{o}$, ol manẓar-ī[421] mahberi, ol cemāl-ī[422] kemālı görüb müteḥayyir oldı$_{o}$. (9) Hemāndem *Ferruḫ-rūz*ı öz özicün ınaḳladı$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: "Ė cüvān-ı māh-(p)eyker! Ne gişi-sin? Ḥāluŋı baŋa dė$_{o}$!" dėdi$_{o}$. (10) Ol nām-dār evvel āḫir ḥālını sergüdeştini söyledi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Ė yigit! Cün sen ḥāluŋı baŋa dėdüŋ, ben (11) daḫı ḥālumı saŋa dėyeyim. Eger ben dėdügümi dutarısaŋ, murāda maḳṣūda yėtişesin" dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* ḫidmet eyledi$_{o}$: "Cān u (12) dilden ḥükmüŋüze muṭīʿüz" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Bil u āgāh ol kĭ ol isteyügeldügüŋ ḳız melik-i *Kişmīr* (13) ḳızıdır. Adı$_{o}$ *Ferruḫ-nāz*dur. Ben melik-i *Kişmīr* vezīrinüŋ ḳızıvam. Adum *Mihir-efzā*dur. Ol seni geyik eyleyen benüm (14) ulu ḳız ḳardaşumdur. Adı$_{o}$ *Ḥüsn-ārā-yı$_{o}$ Cādū*dur. Ben olmasam, seni kimse anuŋ elinden alımazıdı. Ve şimdi$_{o}$- (15) ki~ḥālda^{x} eger bu işi duya, aramuza niçe melāletler düşe" dėdi$_{o}$. ʿAẓīm minnetler eyledi$_{o}$, andan eyitdi$_{o}$: "Dilerseŋ (16) kĭ melike elüŋe gire, benümile ʿahd eyle kĭ benüm olasın, tā ben cānumı fidā ėdem, işüŋi bitürem, seni maḳṣūda (17) ėrürem!" dėdi$_{o}$. "Olsun!" dėdüm. Ḳız bu söze sevindi$_{o}$, ʿahd baġladı$_{o}$. Derḥāl buyurdı$_{o}$: fāḫir donlar *Ferruḫ-rūz*a (18) geydürdiler. Taḫt üstünde bile oturdılar yėdiler icdiler. Üc günden ṣoŋra *Ferruḫ-rūz* (19) eyitdi$_{o}$: "Ė bānū-yı$_{o}$ cihān! Göŋlümi fāriġ eyle, tā ferāġ(-ı)[423] bālıla ḫidmet ėdem!" dėdi$_{o}$. Hemāndem *Mihr-efzā* durdı$_{o}$, (20) bir eve girdi$_{o}$, bir boġca rāhibler donın çıḳardı$_{o}$, naẓarda ḳodı$_{o}$ ve yėŋinden bir ḫoḳ(ḳ)a cıḳardı$_{o}$. Ol (21) ḫoḳ(ḳ)adan bir şīşe ḳara yaġ cıḳardı$_{o}$. Cebindeń bir ḫoḳ(ḳ)a daḫı cıḳardı$_{o}$: ici ḍolu aḳ dopraḳ. Andan **(38.b.)** (1) *Ferruḫ-rūz*a eyitdi$_{o}$: "Ė yār-ı vefādār! Dilerseŋ kĭ murāduŋa ėresin, dėdügümi dut!" dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_{o}$: "Ė (2) dil-ārām! Ne söz buyurursaŋ, dutam, tecāvüz ėtmeyem!" dėdi$_{o}$. Ol~dem *Mihir-efzā* eyitdi$_{o}$:

|| Donuŋı cıḳar! Bu [ba] (3) yaġdan dürtün, andan bu ruhbān donını gey, bėlüŋe zün(n)ār baġla, ve bu aḳ ṭoprakdan biraz kāġıdıla (4) bėliŋde ṣaḳla, ve bu afsūnı$_{o}$ oḳı. Andan dur, işe başla. Şehr yaḳındur, şehre var, ḳapuda kėşikciler vardur. (5) Seni göreler, ḳarşu geleler, ḳul(l)ıḳ ėdeler, eyide-ler: "Ė rāhib-i büzürgüvār! Ḳandan gelürsin?" dėyeler. Sen (6) eyit kĭ "Keşīşem, Maġrib zemīnden gelürem, tākĭ *Kesāyā-yı$_{o}$ Aʿẓam*ı ziyāret ėdem!" dė. Bu *Kesāyā* dėdügüm (7) bir ulu put-dur kĭ bu ḫalḳ aŋa daparlar. Ol gişi-ler seni ziyārete geldügüŋ işidicek aya- (8) ġuŋa düşeler, geldügüŋi melike bildüre-ler. Melik seni *Ehren-i Müeb(b)ede*[424] sımarlaya. Bu *Ehren*[i$_{o}$][425] ol (9) *Kesāyā* durduġı manastıruŋ ulusı-dur. Ekābirler geleler, taʿẓīmile seni şehre ḳoyalar. Ve ol (10) manastırda sana eyü menzil düzi$_{o}$vėreler. Andan *Ehren* sorısar: "Bunda nėte oldı$_{o}$ geldüŋüz!" dėyiser. (11) Aŋa daḫı "*Kesāyā-yı$_{o}$* <*Aʿẓam*> ziyāretine[426] geldüm" dė. Ol~dem *Ehren Meliki$_{o}$* daḫı ḳalan ekābir[427] seni alalar, bir sarāya

421 Ms. sic.
422 Ms. sic.
423 F.58.b.10: sic. | H.33.b.5: *ferāġıla*. | L.54.b.3: sic.
424 F.59.a.4: *müibb(e)de*. | H.33.b.13: *mü'ebbide*. | L.54.b.15: *mü'ebb*(*e*)(*d*)*e*.
425 F.59.a.5. | H.33.b.13. | L.54.b.15: sic. (Cf. ms. 38.b.18, 39.a.11.)
426 F.59.a.7: *Kesā* (sic!) *ziyāretine*. | H.33.b.15. | L.54.b.17: *Kesāyā ziyāretine ...* .
427 F.59.a.7: *Ol ehren* ⌊*ve*⌋ *melik* ⌊*ve*⌋ *ḳalan ekābir ...* . | H.33.b.15-16: *Ol~dem ehren ve melik ḍura-lar ...* . | L.55.a.1: *Ol ehren ve melik ve ḳalan ekābir seni alalar ...* .

(12) varalar kĭ anuŋ gibi şerīf u ẓarīf maḳām kimse gördügi yoḳdur. Z̲ībā perde-lerden, ebrīşüm ṭanāblardan (13) daḫı bī-ḥad tekellüfātdan gecdükde bir ḫandeḳe varasız. Yigirmi$_o$ arşun ėni$_o$ var, bir cezīre iḥāṭa (14) eylemiş. Bu ḫandeḳüŋ ici ḍolu sudur, odsuz ḳaynar. Ḫandeḳün o(r)tasında pulād taḫta-larından (15) ferş döşenmiş-dür. Ol daḫı odsuz ḳızarub-durur. Ol vaḳt *Ehren-i Mūbed*[428] saŋa eydiser: “Ė yegāne-i^x (16) zamāne! Coḳ zaḥmet cekdüŋ, bu yėre bir nīyet üzerine geldüŋ. Bundaŋ öte gecilmez. *Kesāyā* (17) şol perde-nüŋ ardında-dur. Üşbundan dapu <ḳıl>, dön!” [429] dėyiser. Sen eyit: “Iraḳ yėrden bunda [[n]] (18) anuŋicünmi geldüm kĭ *Kesāyā-yı*$_o$ *Aʿẕamı*$^+$ ıraḳdan ziyaret ėdem?” *Ehren* saŋa ol dem dėyiser kĭ: “Hevā-yı$_o$ nefsile (19) maʿbūd görilmez. Evvel gişi gendözinden el yumaḳ gerek, andan maʿbūdını$_o$ istemek gerek, ve bu ḳaynar sudan (20) gecüb ve ol ḳızmış ferşde yüriyüb anı varub bulmaḳ gerek!” dėyiser. Sen dėmek gereksin kĭ “Diyār-ı ġarbdan doġru (21) nīyetile geldüm” dė. Hemāndem naʿra vur, küstāḫ(āne) var, ayaġuŋı [430] su üzerine sal! Ve bu dürtündügün yaġuŋ ḫāṣīyeti$_o$ **(39.a.)** (1) oldur kim suya batmayasın. Ve cün *Kesāyā* ḳatına gecesin, bir gün ḳullıḳ eyle, andan dön, *Ehren* ḳatına (2) var. Saŋa iʿtiḳādları$_o$ muḥkem ola, daḫı yėgrek menzil vėreler. *Ehren* seni oġul ėdine. Birḳac gün olasın, (3) ḳaṣduŋ ol olsun kĭ bu aḳ ṭopraḳdan *Ehren*üŋ burunına üresin; ḳoḳusın duyduġınlayın (4) öle, melik deyri saŋa sımarlaya, [[müyed]] <mü’ebbed-i> [431] mūbedān olasın, tamām *Hindūstān* vilāyetinüŋ ḳıblesi ⌈ola⌉sın. (5) Bu maḳāma yėtişdügüŋden ṣoŋra melik saŋa bir ḫācet ʿarż ėdiser. Ḳażāsına mültezim ol. (6) Bir oġlı vardur, ḫastadur. Cihān ṭabībleri$_o$ anuŋ müdāvātından ʿacz gösterüb-dururlar. Sendeń cāre (7) istedükde duru$_o$gel, oġlanuŋ üstüne var, ögretdügüm afsūnı$_o$ oḳı$_o$. Oġlan gey olsun, ve dükeli$_o$ ḫalḳ senüŋile (8) cān ḳarışdursunlar, muḥibbüŋ mürīdüŋ olsun-lar. Andan ṣoŋra ḫadāḳatuŋıla ʿamel eyle. Ögretmek ḫācet degül ‖

(9) dėdi$_o$.

Ferruḫ-rūz bu taʿlīmleri$_o$ *Mihrefzā*dan du(y)ıcaḳ āferīn oḳıdı$_o$, duʿā ḳıldı$_o$ durdı$_o$, gendözüni keşīş ṣūretine (10) ḳoyub şehre yöneldi$_o$. Şehre varduḳda müvekkel-ler “Ne gişisin^x?” dėyü teftīş ėtdiler. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_o$: “Mūbed (11) gişiyem, *Maġrib* ilinden ḫān-ümān terk ėdüb *Kesāyā-yı*$_o$ *Aʿẕam* ziyāretine gelüb-dururam.” Derḫāl (12) melike ḫaber ėtdiler. Melik *Ehreni*$_o$, ḳalan mūbedleri ḥāżır eyledi$_o$. Durdılar, *Ferruḫ-rūz*ı ḳarşulayu- (13) çıḳdılar. Aldılar, anı ʿizzetile şehre givürdiler, deyrde bir ḫoş maḳām gösterdiler. Ḳondı$_o$. Andan aldılar *Ferruḫ-* (14) *-rūz*ı$_o$, ol ulu sarāya$_o$ vardılar. Ḫandeḳi ve ferşi gösterdiler: “Öte yaḳada cez(ī)rede bir perde var. Ė ṭālib (15) muḫliṣ! Maṭlūbuŋ anuŋ ardında-dur” dėdiler. *Ehren* eyitdi$_o$: “İşbundan dapu ḳıl, dönelüm!” dėdi$_o$. *Ferruḫ-rūz* (16) güldi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė ulu! Erenlere ḫaḳāret naẓarıyla baḳma! Ben *Maġrib*deń üşbuŋa-degin üşbu deŋlü iş~icünmi geldüm? (17) Maʿbūdumı$_o$ gözümile görmeyince göŋlüm ḫoş olmaz” dėdi$_o$. *Ehren* eyitdi$_o$: “Renc-süz genc

••••••••••

[428] Ms. sic. (Cf. 38.b.15. sqq. passim.) ‖ F.59.a.11. | H.33. b.19. | L.55.a.6: *mü’ebbed*.

[429] F.59.a.13: *işbundan ṭapun, dön*. | H.33.b.21: *üşbundan ṭapın, dön*. | L.55.a.8: *işbundan ṭapun, dön*. (Cf. ms. 39.a.15.)

[430] F.59.b.2: sic. | H.34.a.1-2. | L.55.a.13: ... *küstāḫ-vār ayaġuŋı* ... .

[431] F.59.b.7. | H.34.a.6. | L.55.b.1: sic.

ele girmez, gişi gendüdeń (18) geçmeyince maʿbūdını˚ görmez" dėdi˚. *Ferruḫ-rūz* ṭoyḳarāne[432] hayḳırdı˚. Ayaġını ol ḳaynar suya ḳodı˚, ḳuruda yürür (19) gibi˚ yüridi˚ geçdi˚, ol ḳızġun ferşi˚ basdı˚, ḳılına ziyān gelmedi˚. Melik ü *Ehren* ü ḳalan ḫalḳ mebhūş (20) medhūş oldılar. *Ferruḫ-rūz* vardı˚, perde'yi ḳaldurdı˚, *Kesāyā*nuŋ taḫtı˚ öŋ(i)ne[433] vardı˚. Gördi˚ kĭ bir put-dur. Āzerī (21) iki gövher(-i) şeb-cırāġ[x] gözleri yėrinde[434] ornanmış, başında laʿl-ı[x] <u> kānīdeń[435] bir tāc ḳonmış, pīrūze bir kemer **(39.b.)** (1) bėline baġlanmış, gövdesi ḳızıl altundan. *Ferruḫ-rūz* bunı göricek baş yėre ḳodı˚, bir gün bir gėce başı˚ yėrden ḳaldurmadı˚. (2) Ehl-i *Kişmīr* dükeli˚ muʿteḳid oldılar: "Bununŋ gibi ulu gişi mübedlerden bunda geldügi yoḳdur" dėdiler. Andan ṣoŋra (3) *Ferruḫ-rūz* durdı˚, gėrü cemāʿatdın~yaŋa gecdi˚. Ayaġına düşdiler, başına üşdiler: "Bizi˚ yarlıġa!" [dė] dėdiler. Andan bir daḫı˚ (4) gökcek sarāya iletdiler, dürlü dürlü ḫidmetler ėtdiler. *Ehren* her vaḳt ḳatında tereddüd ėderidi˚. Bir gün *Ehren* (5) uyuḳladı, *Ferruḫ-rūz* aḳ dopraġı˚ aŋa yiyletdi˚. *Ehren* uyandı˚, ol~ḳadar aḫsurdı˚ kĭ cānı˚ çıḳdı˚, cehennemedek (6) gitdi. Melike ḫaber oldı˚. Geldiler, *Ehren*i gömdiler. *Ferruḫ-rūz*dan ehren-lik umdılar, *Ferruḫ-rūz* çekindi˚; becid (7) oldılar yalvardılar. *Ferruḫ-rūz* eyitdi˚: "Bu manastırda bunca pīş-ḳadem keşīş vardur. Ben çöcün gişi bulardan (8) taḳaddüm ėdemezem" dėdi˚. Melik buyurdı˚, cümle geldiler, ayaġına düşdiler: "Sen müteʿayyin-sin. Bizüm daḫı ḫaḳ iṣbātumuz (9) varısa, saŋa baġışladuḳ. Yoḳ dėme, içümüzden [ḫme] cıḳma![436] Naẓaruŋ üstümüzden ḫālī olmasun!" dėdiler. *Ferruḫ-* (10) *-rūz* yasını sundı˚,[437] manṣıbı˚ ḳabūl ėtdi˚. Deyrüŋ manastıruŋ maṣāliḥini żabt eyledi˚. Fāriġ <olup>[438] muʿazzez mükerrem (11) oturdı˚. Her gün melik gelüridi, *Ferruḫ-rūz*ı ziyāret ėderidi, elin öperidi˚. Bir gün melik *Ferruḫ-rūz*a (12) eyitdi˚: "Ė rāhi(b)-i büzürgüvār![439] Cān-ı şīrīnümden sevgülürek bir oġlum vardur. Zamāndur kĭ rencūrdur. Ne~ḳadar kĭ (13) *Hindūstān*da ṭabīb-i ḫādıḳ ve cogī(-i)[440] şādıḳ varısa, getürdüm, kimse cāre ėdemedi. Bu işde dermānde vü (14) ʿāciz ḳalub-dururam. İmdi˚ dilerem kĭ ṣıdḳıla bir duʿā ḳılasın, olakĭ nefesüŋ berekātında *Kesāyā-yı*˚ (15) *Aʿẓam* oġluma şifā vėre" dėdi˚. *Ferruḫ-rūz* eyitdi˚: "Ḳayd yėme! Devāŋ ʿindi"[441] dėdi˚. Melik sevindi˚ buyurdı˚: ḫāṣ (16) yėdegi *Ferruḫ-rūz*a ceki˚vėrdiler. Bindi˚, melike sarāya vardı. Oġlanuŋ başı ucında oturdı˚. Bir iplik (17) getürtdi˚. Ol ipligi on yėrde dügdi˚. Andan afsūnını oḳıdı˚.

••••••••••

[432] F.60.a.8: *ṭuruḳiyāne*. | H.34.a.19: ... *bir ḳatı haykırdı˚*. | L.56.a.2: *ḍurdı, ḳayāne* (sic!) *haykırdı*.
[433] V.c.
[434] F.60.a.11-12: *gövher çırāḳ gözleri yerinde* (sic!). | H.34.a.21. | L.56.a.5-6: *iki˚ gevher-i şeb-çırāġ gözleri yerinde*.
[435] Cf. ms. 4.a.2.
[436] F.60.b.8: ... *içümüzden gitme* ... . | H.34.b.4: om. | L.56.b.1: id.
[437] F.60.b.9: ... *ṣundı*. | H.34.b.5: om. | L.56.b.2: *ṣundı*.
[438] F.60.b.10: *olup*. | H.34.b.5: om. | L.56.b.3: *oldı*.
[439] F.60.b.11: id. | H.34.b.6. | L.56.b.4: sic.
[440] F.60.b.12: *ḫāzıḳ tabībler, vücūd-ı ṣādıḳ ḥekīmler*. | H.34.b.7: *ṭabīb-ı ḫāzıḳ ve cāzū-yı˚ çāre-sāz* ... . | L.56.b.5-6: *Hindūstānda ṭabīb-ı ḫādıḳ ve cogī-yi ṣādıḳ*.
[441] Ms. sic. ‖ F.60.b.14-15: ... *duʿāŋa˚* (sic!) *ʿindi* ... . | H.34.b.9: ... *ben ol işi bir duʿāyıla başaram* ... . | L.56.b.8: id.

Ḳarşu bir bir dügümi꜀ şeşdi. Āḫir dügüm (18) şeşildiginleyin oġlan ḳalḳdı꜀ silkindi꜀, ten dürüst oldı꜀. Bu āvāze cihāna yayıldı꜀, *Ferruḫrūz*a ᶜitiḳād (19) ᶜāẓīm ziyāde oldı꜀. Bu ḫaber *Ferruḫ-nāz*a yètişdi꜀. *Ferruḫ-nāz* daḫı꜀ heves ètdi꜀ kĭ rāhib-i aᶜẓamı göre, (20) naṣīḥatın işide. Durdı꜀, cāriyelerile ḫādımlarıla deyr ḳapusına geldi꜀. Rāhibe ḫaber ètdiler, ḳatına (21) girmege destūr dilediler. *Ferruḫ-rūz* destūr vèrmedi꜀, eyitdi꜀: “*Mesīḥ* baŋa sımarlayub-durur: ‘Olmaya kĭ melik **(40.a.)** (1) ḳızını ḳatuŋa girmege ḳoyasın’ dèyüb-durur. Ḳorḳaram, girmesün, beni görmesün!” dèdi꜀. Bu ḫaber *Ferruḫ-nāz*a yètişicek (2) melūl düşdi꜀, <cāriye>[442] vèribidi꜀, sebeb sordı꜀. *Ferruḫrūz* eyitdi꜀: “Meger bu ḳız Taŋrıya muṭīᶜ degülimiş, erenlerden ḳacarmış, (3) baṭālet yolında yürümiş, günāhlara ġarḳ olurmış. *Mesīḥ* buyurdı꜀: ‘Ol benüm milletümden degül, sen~daḫı (4) anı ümmet ėdinme!’ dèdi꜀” dèdi꜀. *Ferruḫ-nāz* saḫt düşdi꜀, maḥrūm-lıġıla eşdi꜀, sarāyına ḳarışdı꜀. Melike{nüŋ} (5) ḫirmānı ḫaberi꜀ <melike>[443] vardı꜀. Hem ol melūl oldı꜀, durdı꜀, *Ferruḫrūz* ḳatına geldi꜀: “Ḳızuma niycün yol vèrmedüŋ?” (6) dèdi꜀. *Ferruḫrūz* eyitdi꜀: “Ol maḳāmda degülem kĭ buyuruḳsuz ne dilersem, ėdem. Ḳılca ayaġumı egri basarsam, beni *Kesāyā* (7) oda yaḳar” dèdi꜀. Andan *Mesīḥ* sözin söyledi꜀, eyitdi꜀: “*Mesiḥ* baŋa eyitdi꜀: ‘Şol ḳız günehkārdur’ - eyitdi꜀: - ‘Ė[444] (8) cihāndan bu vaḳtadek kimse ètmedügi işe şüruᶜ ėder, erenleri düşmen dutar, yaramaz işini terk ètmeyince aŋa (9) yarlıġlamaḳ yoḳdur’ dèdi꜀”. Andan eyitdi꜀: “Ė melik! Ḳızuŋ tevbe ėderse, tevbesi ḳabūl olursa, *Mesīḥ*deń baŋa (10) ‘Anı ḳabūl èt’ dèyü işāret ėderse, ḫidmetkāram, ḳullıḳ ėdem. Ve-illā ben *Mesīḥ* buyruġına muḫālefet ėdemezem” (11) dèdi꜀. Melik daḫı ol işden vaz geldi꜀. Andan *Ferruḫrūz* melike eyitdi꜀: “Ė şehriyār-ı nāmdār! Benümicün (12) bir iş gör!” dèdi꜀. Melik eyitdi꜀: “Ḳuluŋum, ne buyurursın, buyur!” dèdi꜀. *Ferruḫrūz* eyitdi꜀: “Sarāyuŋ ḳarşusında - buyur! - benümicün (13) bir refīᶜ menīᶜ manẓara düzsünler; bünyādı꜀ muḥkem olsun, vażᶜı ḫūb gelsün. Cābük-dest ü rūşen- (14) -dil ü tīznaẓar naḳḳāşlar cemeᶜ eyle, ol manẓaruŋ der ü dīvārını꜀ nigāristān-ı *Cīn* gibi münaḳḳaş eylesünler!” (15) dèdi꜀. Melik derḥāl ustādlar(a)[445] miᶜmārlara buyurdı꜀: ol işe meşġūl oldılar. Sehel zamānda bir ḫūb dilkeş (16) mevzūn sarāyı꜀ yasadılar. Andan *Ferruḫrūz* naḳḳāşlaruŋ ustādına eyitdi꜀: “Üşbu d(ī)vārda bir èrkek (17) geyik yaz, duzaġa düşmiş olsun. Dişi-si gelüb ipin ceyneyüb dutsaḳı ḳurtarmış olsun. (18) Üc yèrde böyle yaz. Bir yèrde daḫı yaz kĭ dişi geyik duzaġa düşmiş, erkek geyik gelüb (19) anı ḳurtarmaġa muḳayyed olmamış. Avcı gelmiş, dişi geyigüŋ başın kesmiş. Daḫı bir yèrde bir ceşme yaz, ḳıra꜀- (20) ŋında aġ ḳurılmış. Ve ol erkek geyik ol aġa düşmiş olsun.” Ustād *Ferruḫrūz* dèdüginleyin (21) ol ṣūretleri꜀ yazdı꜀ yaraşdurdı꜀. Andan *Ferruḫ-rūz* göcdi꜀, manẓaraya vardı꜀, anda ḳarār eyledi꜀. Her gün *Ferruḫnāz* **(40.b.)** (1) manẓara-nuŋ yöresini degzinürdi꜀, girmege görmege yol bulmazıdı꜀. Bir gün *Ferruḫnāz* aşaġadın yoḳaru baḳub köşki (2) temāşā ėderken naẓarı ol duzaḳlara düşdi꜀. Taᶜaccüb ètdi꜀, eyitdi꜀: “Bu benüm düşüm-dür. Ammā ben sanurıdum kĭ (3) erkek geyik dişi-sine muḳayyed

••••••••••

[442] F.61.a.8: sic. | H.34.b.16. | L.57.a.1: om.
[443] F.61.a.11. | H.34.b.18. | L.57.a.4: om.
[444] F.61.a.14: *ā’*. | H.34.b.21: *ė*. | L.57.a.8: *āy*.
[445] F.61.b.7: id. | H.35.a.4. | L.57.a.17: ... *ustādlara miᶜmārlara*.

olmadı$_o$, cān ḳurtardı$_o$. Ol bīcāre ḫod ayruḳ yėrde giriftār olub- (4) -dururmış. Benüm ol endīşem ḫaṭāyımış" dėdi$_o$. Gendözini melāmet eyledi$_o$, inṣāfa geldi$_o$. Meger ol ḥālda (5) *Ferruḫrūz* bir gizlü yėrden *Ferruḫnāz*uŋ temāşāsın temāşā ėderidi$_o$. *Fer*(*r*)*uḫnāz*uŋ vaż^{c}ındań ḥareketindeń nedāmet (6) aŋladı$_o$ sevindi$_o$ epsem oldı$_o$. Andan *Ferruḫnāz* mütefekkir ü müteġayyir odasına vardı$_o$. Bu yaŋa *Ferruḫrūz* meliki$_o$ (7) manẓaraya oḳıdı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė şehriyār! Üşbu dem uyurdum, *Mesīḥi*$_o$ düşümde gördüm, baŋa eyitdi$_o$: 'Ė mūbed! Melik-i *Kişmīr*e (8) benden selām eyle! Eyit ḳī seni Taŋrıdan diledüm. Yarlıġadı$_o$: uzun ^{c}ömür, coḳ memleket, coḳ ni^{c}met saŋa (9) baġışladı$_o$. Bu sebebdeń ḳī ḳızuŋ nīye(t)tini döndürdi$_o$ ve göŋlinde$_o$ gizledügi yavuz işine peşīmān oldı$_o$'. (10) Ve baŋa buyurdı$_o$ ḳī: 'İmdiden gėrü bānūyı$_o$ esirge, ḳatuŋa yol vėr, girsün!' dėdi$_o$. İmdi$_o$ üş seni oḳıdum, ḥālı$_o$ saŋa aŋlatdum. (11) Bu beşāret ḫaberini var vėr!" dėdi. Melik-i *Kişmīr* şādān olub bānū sarāyına vardı$_o$, ol ḥālı aŋa dėdi$_o$. Ḳız (12) medhūş oldı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė baba! Mūbed rāst söyler. Ben ol sevdādan gecdüm, ol bīhūde fikri (13) dimāġumdan cıḳardum" dėdi$_o$. Andan ḳız u ata durdılar, *Ferruḫrūz* ḳatına geldiler. *Ferruḫrūz* buları$_o$ nevāḫt eyledi$_o$ ve ḳızı$_o$ (14) ümīdivār eyledi. Eyitdi$_o$: "Ė māh-ruḫ! Üstünde şükrāne-ler var. *Mesīḥ* saŋa feryād ėrişdi$_o$, #yoḫsa# şeyṭān (15) seni helāk ėderidi$_o$" dėdi. "Bundan böyle gerek-dür ḳī sözümdeń cıḳmayasın, maṣlaḥatuŋ anda-dur" (16) dėdi$_o$. *Ferruḫnāz Ferruḫ-rūz*a eyitdi$_o$: "Ne dėrseŋ, dutam muḫālefet ėtmeyem" dėdi$_o$. Elin öpdi$_o$, odasına gitdi$_o$. Pes her gün (17) *Ferru*(*ḫ*)*-nāz* ḳatına gelürdi$_o$, ögüt, naṣīḥat işidürdi. Bir gün *Ferruḥ-nāz*ıla *Ferruḫ-rūz* ḫalvet oturdılar, (18) *Ferruḫrūz* eyitdi$_o$: "Ė melike! Bu gėce düşümde *Mesīḥi*$_o$ gördüm. Eyitdi$_o$: 'Melikeye eyit: İmden gėrü ol bī(c)āre- (19) -sini esirgesün, anı kimdügini bilmek ardınca olsun. Gendü murāda ėrsün, ol bīcāre'yi hem murāda (20) ėrürsün!' dėdi$_o$" dėdi. *Ferruḫnāz* bu sözi$_o$ işidicek ta^{c}accüb ėtdi$_o$: "Bu ḥāl(d)an benüm ḫaberüm yoḳdur. Ol dėdügüŋ (21) ne gişi-dür?" dėdi$_o$. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_o$: "Ṣabr eyle! ^{c}*Īsā*yıla ṣoḥbet ėdicek soram bilem" dėdi$_o$. Ḳız: "Siz <bilürsiz>"[446] dėdi$_o$ durdı$_o$, **(41.a.)** (1) odasına gitdi$_o$. Ammā biŋ dürlü endīşeyle gitdi$_o$. Ol gün ol gėce ṣabr eyledi, ėrtesi gėrü *Ferruḫ-rūz* ḳatına geldi$_o$, (2) eyitdi$_o$: "Ė rāhib-i vāhib! *Mesīḥi* görüb cevāb alduŋmı?" dėdi$_o$. *Ferruḫrūz* eyitdi$_o$: "Aldum. Eger gūş-ī[447] hūşı baŋa dutarsaŋ, (3) dėyeyim" dėdi$_o$. Ḳız balıḳ gibi$_o$ ḫamūş, ṣedef bigi bī-hūş oldı$_o$, ^{c}ışḳıla sözi$_o$ diŋlemege yöneldi$_o$. *Ferruḫrūz* eyitdi$_o$: (4) "*Mesīḥ* eyitdi$_o$ ḳī: '*Pārs* ilinde bir şehriyār-ı kāmukār-ı kāmurān-ı kārıdān[448] vardur. Anuŋ bir oġlı vardur. Hīc (5) ana anuŋ gibi oġlan ḍoġurduġı yoḳdur. Adı$_o$ *Ferāḫşād*dur. Meger ol şehzāde-i āzāde düşde ḫayāl naẓarıyla (6) cemāl-ī[449] bākemāluŋı cān āyīne-sinde görmiş, biŋ cān u dilile senüŋ şifte-i vişāluŋ olmış. Rūz der- (7) sūz, şeb derteb ṣabrı$_o$, ḳarārı ḳalmamış-dur. Ḫudā-yı$_o$ ṭāḳ[450] taḳdīr eyle ėtmiş-dür ḳī

•••••••••••

[446] F.62.b.7. | H.35.b.7. | L.58.a.17: sic.

[447] Ms. sic.

[448] F.62.b.11: *kāmkār (kār)dān*. | H.35.b.11: *kāmrān kārudān* (sic!). | L.58.b.4: *kāmkār ve kārdān*.

[449] Ms. sic.

[450] F.62.b.14: *Hudā-yı$_o$ Ḥaḳ taḳdīr etmişdür ...* . | H.35.b.13-14: *Ḫüẕā-yı$_o$ ṭāḳ taḳdīr ile etmişdür ...* . | L.58.b.8: *Ḫüẕā-yī ṭāḳ taḳdīr etmişdür...* .

sen anuŋ cifti$_{o}$ (8) olasın!' [dėdi$_{o}$] dėdi. Ḳız ol ṭarrāruŋ sözindeń müteḥayyir oldı.[451] Anuŋ söziyle heves *Aras*ına, tefekkür (9) *Nīl*ine ġarḳ oldı$_{o}$, ve *Furāt*-ı ifāta[452] ve *Kürr*-ı ḥasenāta[453] ġūṭa ḳıldı$_{o}$, bir sāʿat sākit oldı$_{o}$. Andan baş (10) ḳaldurdı$_{o}$ eyitdi$_{o}$: "Ė mūbed-i bisiyārdān! Beni vesvese pīlinüŋ ayaġına bıraḳduŋ. ʿAḳlum gözini dikdüŋ, (11) ṣabrum ḫirmenini yandurduŋ. Cün yolumı gösterdüŋ, beni menzile érişdür" dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-nāz*a Tersā d(ī)(n)ince (12) yėtmiş and vėrdi$_{o}$: "Sırrı kimseye dėmeyesin" dėyü, "daḫı$_{o}$ benümile gitmekde taḳṣīr ėtmeyesin!" dėyü. Cün (13) ḳız bu andları$_{o}$ icdi$_{o}$, *Ferruḫrūz* rāz daġarcuġını acdı$_{o}$, ḥālını vāḳıʿa-sını tamām şerḥ eyledi$_{o}$. Ol dilber ʿacebe ḳaldı, (14) eyitdi$_{o}$: "İmdi$_{o}$ tīzcek gitmek gerekdür" dėdi$_{o}$. Ol tedbīrde oldılar. Ḳızun bir dāyesi ve bir lālāsı varıdı$_{o}$, (15) anları düzdi$_{o}$, gendüye yār ėtdi$_{o}$. Dört at, dört silāḥ ḥāżırladılar. Lālā şeherdeń ḍaşra atları$_{o}$ dutar (16) durdı$_{o}$. Dāye-yile *Ferruḫ-nāz* geldiler, *Ferruḫ-rūz*ı$_{o}$ aldılar, şeherden cıḳdılar, atlara bindiler gitdiler. Ṣabāḥ (17) oldı$_{o}$, bir mürġizāra yėtişdiler: bir ṭarafında bir ḫurrem bāġ, icinde bir muḥkem köşk. Bir bınār üstünde (18) ḳondılar yėmeklendiler. *Ferruḫ-rūz* bu ḳaṣrı$_{o}$ baḳaraḳ bildi$_{o}$: *Ḥüsn-ārā-yı*$_{o}$ *Cādū* ḳaṣrıdur. Müteġayyir oldı$_{o}$, endā- (19) mına lerze düşdi$_{o}$. *Ferruḫnāz* eyitdi$_{o}$: "N~olduŋ?" dėdi$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* eyitdi$_{o}$: "Ė bānū-y(ı) cihā(n)![454] Yavuz yėre gelmişüz: bu *Ḥüsn-* (20) *-ārā-yı*$_{o}$ *Cādū* maḳāmı-dur. Beni bunda geyik eyledi$_{o}$. Eger *Mihrefzā-yı*$_{o}$ *Kişmīrī* riʿāyeti ʿināyeti olmasa, (21) ayruḳ ādemī olmazıdum" dėdi$_{o}$. Bānū eyitdi$_{o}$: "Pes tedbīr n~ola?" dėdi$_{o}$. Ol cüvān-ı kārdān eyitdi$_{o}$:

"Cün bu varṭaya düşdük,
(41.b.) (1) gendözümüzdeń el yuyalum,
üşbu ḳaşra bir depinelüm.
Eger cādūyı$_{o}$ uyur bulursavuz,
başını kesdük,
ʿālemi (2) şerrindeń ḳurtarduḳ.
Emr āḫir olursa,
dilek Taŋrınuŋ, n~ėdelüm?"
dėdi$_{o}$.

Ferruḫnāz bu sözi$_{o}$ begendi$_{o}$. Derḥāl *Ferruḫrūz* (3) eline bir ḳılıc aldı$_{o}$, ḳaşra yüridi$_{o}$. Gördi$_{o}$: ādemī-zāddan kimsene yoḳ. Ammā gördi$_{o}$ kĭ bir ev var, ḳapusı baġlu, (4) icinde[455] nāle-i zār[456] gelür. *Ferruḫ-rūz* ḳuflı$_{o}$ bozdı$_{o}$, icerü girdi$_{o}$. Bir taḫt üzerinde bir güzel ḳız bendlü (5) yatur, boy(n)ında ġul, ayaġında demür, ḳol(l)arı$_{o}$ ḫām icinde, başı$_{o}$ dizinde aġlar. *Ferruḫrūz* cün ol miḥnet- (6) -zede'yi gördi$_{o}$, ḳatına vardı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė māh-ı dīdār! Ne gişi-sin? Seni bunda kim bıraḳdı$_{o}$?" dėdi$_{o}$. Ol ṣanem başın (7) ḳaldurdı$_{o}$, *Ferruḫrūz*uŋ cemāl-ı cihān-ārāyın(ı)[457] gördi$_{o}$, naʿra vurdı$_{o}$, ʿaḳlı gitdi$_{o}$. *Ferruḫrūz* gördi$_{o}$ kĭ bu ol

••••••••••

[451] F.65.a.1. | H.36.b.18. | L.60.b.6: om.
[452] F.62.b.15: om. | H.35.b.15: *āfāta*. | L.58.b.10: *āfitāba*.
[453] F.62.b.15: om. | H.35.b.15: *Kürr-i ḥasarāta*. | L.58.b.10: *Kerr-i ḥasarāta*. (Cf. S.1019: *Kur*.)
[454] F.63.a.11. | H.36.a.1. | L.59.a.5: sic.
[455] F.63.b.2: *içinden*. | H.36.a.6: id. | L.59.a.10: *içinden*.
[456] F.63.b.2: *nāle ü zārī*. | H.36.a.6: *nāle-i zār*. | L.59.a.11: *nāle ve zārī*.
[457] F.63.b.6: sic. | H.36.a.9: id. | L.59.a.15: *cihān-ārāyīni*$_{o}$.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

*Mihr-efzā-yı*ₒ (8) *Kişmīri*dür kĭ bunça iḥsānın görmiş-dür. *Ferruḫ(rūz)*[458] āh ėtdiₒ, ol ṣanemüŋ başını dizi üstine aldıₒ (9) aġladıₒ. Cün ol ṣanemüŋ ʿaḳlı (b)aşına geldiₒ, *Ferruḫrūz*a eyitdiₒ: "Ė cān-ı cihān! Bunda n~istersin?" dėdiₒ. (10) Ol eyitdiₒ: "Sen n~istersin? *Mihr-efzāy*[459] eyitdiₒ: "Saŋa iḥsān ėtdügümi, ⌈daḫıₒ⌉ melik-oġlınuŋ ḫoşlıġına (11) sebeb olduġumı işitmiş. Meger bu cādū-yıₒ laʿīn ol sebebdeń sīne-sinde kīne saḳlamış, ardınca[460] (12) olmış. Bir gün beni ġāfil buldıₒ dutdıₒ getürdiₒ, 'Hemşīre-dür, ṣefaḳat ėdeyim' dėmedi, beni bu aġır bende (13) giriftār eyledi. Zamāndur bu ʿaẕāb icinde giriftāram" dėdiₒ. Sen~daḫı bunda yaŋlış geldüŋ. Dur, (14) tīz git, saŋa daḫı ziyān gelmesün!" dėdiₒ. *Ferruḫ-rūz* eyitdiₒ: "Ė cān-ı ʿazīz! Seni bu ḥālda görüb ne gidesiydüm? (15) Ammā baŋa anı dė kĭ hīc bu işe cāre varmıₒ-dur?" dėdiₒ. Ḳız eyitdiₒ: "Başarıcıˣ gişi olsa, cāre bulınaydıₒ" dėdiₒ. (16) *Ferruḫrūz* eyitdiₒ: "Endīşe-i cān dāmen-gīr olacaḳ dem degül. Bir gişi terk-i cān ėdicek düşvār (17) iş aŋa āsān olur. N~ėtmek gerekdür, eyit!" dėdiₒ. *Mihr-efzāy*[461] eyitdiₒ: "Ḳaṣr öŋinde bir bāġce-i ḫurrem vardur. (18) Ol bāġce ortasında bir ṣuffa vardur. Ol ṣuffada {bir taḫt vardur. Ḳız ḳardaşum *Ḥüsn-ārāy* [462] ol} taḫt üzerinde yatub uyımaga meşġūl-dur. Yastuġı (19) öŋinde bir ṣanduḳca vardur. Elüŋden gelürse, var, kimse duyımadın ol ṣanduḳca'yı al gel! (20) Bendümüŋ miftāḥıₒ anda-dur. İşümüz bitsün! Ve-illā cihān ḫalḳınuŋ bunda ẓaferiₒ yoḳdur" dėdiₒ. N~eylerse, eyledi, (21) ṣandūḳ(c)a'yıₒ *Mihr-efzā* ḳatına getürdiₒ. Bendiₒ acdılar. *Mihr-efzā* durdıₒ, *Ferruḫrūz*uŋ ayaġına düşdiₒ, andan eyitdiₒ: **(42.a.)** (1) "Bileme gel, ḳız ḳardaşuma, gör, n~ėderin" dėdi. Durdılar, *Ḥüsün-ārā-yı*ₒ *Cādū* üzerine vardılar. *Ferruḫrūz* yaşındıₒ, *Mihir-* (2) *-efzā Ḥüsn-ārā*nuŋ üstüne düşdiₒ. Ol uyandıₒ. Sarmaşdılar kürmek-leşdiler, gāh ol anı basdı, (3) gāh ol anı basdı. Derḥāl *Ferruḫrūz* kemīnedeń durugeldiₒ, ardından *Ḥüsn-ārā*ya bir ḳılıc urdıₒ, (4) yėre düşürdiₒ, ḫancerile başını kesdiₒ. *Mihr-efzāy*[ıₒ][463] ḫurrem oldıₒ. *Ferruḫrūz*a āferīn oḳıdıₒ. Andan durdılar, (5) baş ellerinde bāġdan çıḳdılar. Bānū-y(ı) *Kişmīr*[464] ḳatına geldiler. *Mihir-efzā Ferruḫnāz*ı göricek yėr öpdiₒ ḫidmet (6) eyledi. *Ferruḫnāz* anı ḳocdıₒ, nüvāḫt eyledi. Ol~dem *Mihir-efzā Ferruḫ-nāz*a eyitdiₒ: "Maʿlūm oldıₒ kĭ ėrkek (7) geyik kör furṣatı[465] olıcaḳ taḳṣīr ėtmezimiş. Bu yigide Taŋrı ḫayr vėrsün!" dėdiₒ. "Bu olmasa, baŋa ḫalā(ṣ) mümkin (8) degüldiₒ" dėdiₒ. Bu keleci *Ferruḫnāz*a ḫoş geldiₒ, şükr eyledi. *Ferruḫrūz* durdıₒ, ḳaṣrı bulduratdıₒ. Naḳd u cins bulduġın (9) cıḳardıₒ. Cārvālar coġıdıₒ, yükletdiler. Andan sergüdeşlerini ḳızlara söyleşü söyleşü gitdiler. Ol (10) yaŋa melik-i *Kişmīr* ṣabāḥ olıcaḳ ʿādetince ḳızını görmege vardıₒ bulımadıₒ. "Rāhib ḳatında ola" dėdiₒ. Geldiₒ, anı (11) daḫıₒ bulımadıₒ. Sordıₒ, kimse ḥāldan bilür bulınmadıₒ. Evine vardıₒ, mütefekkir otururken bir cāriye - bu işi bilürimiş - (12)

458 F.63.b.7. | H.36.a.11. | L.59.a.16: sic.
459 F.63.b.9: *Mihir-efzā*. | H.36.a.12: *Mihr-efzāy*. | L.59.b.1: *Mihr-efzā*.
460 Ms. sic. || F.63.b.11. | H.36.a.14. | L.59.b.3: *ardumca*.
461 F.64.a.11: *Mihir-efzā*. | H.36.a.19: *Mihr-efzāy*. | L.59.b.9: id.
462 F.64.a.3: om. | H.36.a.20: *Ḥüsn-ārāy*. | L.59.b.11: om.
463 F.64.a.11. | H.36.b.3. | L.60.a.2: sic.
464 F.64.a.12. | H.36.b.4. | L.60.a.3: *Bānū-yıₒ Kişmīr*.
465 Lectio: - *gör*! - ? || F.64.a.14: *geyik furṣat bulıcaḳ*. | H.36.b.5: om. | L.60.a.5-6: ... *geyik furṣatı bulıcaḳ*.

geldi$_{o}$, melike ḫaber vėrdi$_{o}$. Melik bu sözi işidicek ġażaba geldi$_{o}$, birḳac ulu begi aġır leşkerile ḳacanlar (13) ardınca vėribidi$_{o}$: “Dutuŋ getürüŋ: cezālarını vėreyim!” dėdi$_{o}$. Ceri gelmekde, bular yap yap gitmekde. Bir menzilde (14) *Ferruḫ-rūz* göci ḳonmışıdı$_{o}$[x]. [466] Cārvālar ṣaḥrāya ṣalınmışıdı$_{o}$, cemāᶜat müsterīḥ-leridi. Nāgāh *Kişmīr* ṭarafından (15) toz belürdi$_{o}$. Derḫāl durdılar, cārvāları dėrşürdiler yükletdiler. Sürildi. Gendüler silāḥ-lanub atlarına (16) bindiler, gelen yaġıya ḳarşu durdılar, gerd-i rāh bī-tevaḳḳuf cenge başladılar. *Mihr-efzā* afsūn oḳırıdı$_{o}$, düşmen (17) cerisine ürerdi$_{o}$. Elḳıṣṣa bu bir er, iki ḳız ol enbūh leşkeri$_{o}$ dağıtdılar. Ammā *Kişmīr* nāḫiyetindeń ceri (18) peyāpey gelüridi$_{o}$, yığılurlar gėrü depinürlerdi$_{o}$. Elḫāṣıl *(F)erruḫrūz*uŋ ḫālı yavuz oldı$_{o}$. Yüz Ḫaḳ(ḳ)a dutdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė (19) cāre-i bīcāre-gān ve ė destegīr-i dermāndegān! Meded ü ᶜināyet sendeń bize meded eyle, anlara *Kesāyā-yı*$_{o}$ (20) *Bāṭıl* yardım eylesün” dėdi$_{o}$. Ol yigidüŋ duᶜāsı oḳı icābet hedefine ėrişdi$_{o}$. Hemāndem *Ġaznīn* cihetindeń (21) bir toz belürdi$_{o}$, toz icinde bir süvār görindi$_{o}$. Pūlāda ġarḳ olmış, davar sürenlere sormış, ḥikāyetini bilmişimiş. Doġru {geldi$_{o}$}[467] **(42.b.)** (1) muṣāf-gāha girdi$_{o}$, caġırdı$_{o}$: “Ė *Ferruḫrūz*! Er gibi ol! Ḳorḳma! *Ferāḥṣād-ı Kīne-ḫōh* benem[x]” dėdi$_{o}$. Ḳoyına (2) ḳurt girür gibi girdi$_{o}$, ol leşkeri alaḳ-bulaḳ eyledi$_{o}$ dağıtdı$_{o}$. Ve bu *Feraḥṣād* geldügine sebeb olıdı$_{o}$: gördi$_{o}$ kĭ *Ferruḫ-* (3) *-rūz*uŋ ḫaberi$_{o}$ gecikdi$_{o}$. Ṭāḳatı ṭāḳ oldı$_{o}$, ṣabrı$_{o}$ ḳalmadı$_{o}$, *Ġaznīn* melikindeń av bahānesine destūr (4) diledi$_{o}$, *Kişmīr* yolında ḫaber [deŋlemege][468] diŋlemege yüz dutdı$_{o}$. Olıdı$_{o}$ kĭ i(t)ifāḳ-ı ḥasen düşüb ⌈geldi$_{o}$⌉, ėrişdi$_{o}$, bu er- (5) likleri gösterdi$_{o}$. Ol~dem *Ferruḫ-rūz Ferruḫnāz*a *Ferruḫ-şād* geldügin bildürdi$_{o}$. Melike ḫurrem oldı$_{o}$, *Ferruḫṣād*uŋ (6) kūş(ī)şindeń ḫurūşından taᶜaccüb eyledi$_{o}$. *Ferruḫrūz*a eyitdi$_{o}$: “Dėdügüŋ gėrcegimiş” dėdi. Filcümle iki (7) ṭāyife biri-birini alımadı$_{o}$. İki gün iki gece ceng eylediler. #Ücünci# gün gėrü *Ġaznīn* ṭarafından ġalebe toz (8) belürdi$_{o}$. Megerkĭ melik-i *Ġaznīn* şehzāde’yi sormış. “Avdan gelmedi$_{o}$” dėmişler. Gümāna düşüb aġır leşkerile [[?]] (9) atlanmış, belüren olımış. Cün geldi$_{o}$, ḫālı bildi$_{o}$, *Kişmīr* cerisine depdi$_{o}$. Evvel ḥamlede ḳamusını pāyumāl eyledi$_{o}$: (10) öleni öldi$_{o}$, ḳurtılanı ḳacdılar. Ṣaḥrā yüzi$_{o}$ yaġı-dan ḫālī ḳalıcaḳ *Ferruḫ-rūz Ferruḫ*-nāz[a],[469] *Mihr-efzāy*[470] ve dāye vü (11) lālā melik ḳatına geldiler. Yėr öpdiler ḫidmet eyledi$_{o}$. Melik buları nüvāḫt ėtdi, şādumān (12) oldı$_{o}$. Andan melik *Ferruḫ-rūz*dan ᶜöz̲ürler dilerdi$_{o}$, keyfīyet-i aḥvāldan sordı$_{o}$. *Ferruḫ-rūz* ne~kĭ evvel (13) āḫir başındań gecmişidi$_{o}$, söyledi$_{o}$. Melik taᶜaccüb eyledi$_{o}$. Andan durdılar, *Ġaznīn* şehrine yöneldiler. Pādişāh[x] (14) buyurdı$_{o}$: şehri bezediler. Şeher ḫalḳı vażīᶜ ü şerīf cümle ḳarşu cıḳdılar. Ol cemᶜīyeti$_{o}$ ḍağıtmadın (15) on gün muttaṣıl dügün eylediler. *Ferruḫnāz*ı *Ferruḫṣād*a *Mihr-efzā*y1$_{o}$ *Ferruḫrūz*a nikāḥ eylediler. Dügün (16) dağılduḳdan ṣoŋra melik erkān-ı ṣudūr-ī[471] āᶜyānı oḳıdı$_{o}$. Anlaruŋ naẓarında *Ferruḫṣād*uŋ elin (17) aldı, taḫta geçürdi$_{o}$. Mülki

••••••••••

[466] F.64.b.7. | H.36.b.10: *Ferruḫrūzı*$_{o}$ *güci ḳonmışdı*$_{o}$. | L.60.a.14: *Ferruḫrūz güc ḳonmışdı*.

[467] F.65.a.1. | H.36.b.18. . | L.60.b.6: om.

[468] F.65.a.6. | H.36.b.21. | L.60.b.11: sic.

[469] F.65.a.13. | H.37.a.4. | L.61.a.1: sic.

[470] F.65.a.14: *Mihri-efzā*. | H.37.a.4: *M*(*i*)*hrefzāy*. | L.61.a.1: *Mihr-efzā*.

[471] Ms. sic.

esbābı hep aŋa sımarladı₀. Gendü bir kūşe'yi iḫtiyār ėtdi₀, āferidekār ṭā'atına (18) meşġūl oldı₀. Vu *Ferruḫşād Melik* ḫūb sīretler gösterdi₀, dād u dihiş ḳapusın açdı₀. Dükeli₀ <ḫalḳı>[472] (19) anuŋ dostdārı oldılar. Bir nevbet ḥāl bunuŋ üzerine gecdüginden ṣoŋra *Ferruḫşād* atasını anasını (20) göresi geldi₀. *Ferruḫrūz*ı₀ yėrinde nāyib ḳodı₀, fermān-deh-ligi eline vėrdi₀. Gendü *Ferruḫnāz*ı (21) aldı₀, yüz *Fār⌈s⌉* iḳlīmine dutdı₀. Geldi₀ gördi₀: ata ana bunuŋ firāḳındań ölmişler, mülki₀ muḫabaṭ[473] **(43.a.)** (1) ḳomışlar. Ḳavm '*Ferruḫşād* geldi₀' dėyü umarımış. Cün ḫaber-i ḳudūmı₀ işitdiler istiḳbāl ėtdiler, rev- (2) naḳ-ı tāmmıla şehre givürdiler. Pādişāhlıḳ[x] taḫtında oturdı₀, melik işine meşġūl oldı₀. *Ferruḫnāz*dan (3) coḳ oġlancuḳları₀ oldı₀. Coḳ yıllar pādişāhlıḳ[x] ol ḫānedānda bāḳī ḳaldı₀. [c]Ākıbet cümle gecdiler, bu (4) cihān(-ı)[474] murdār-ı ġaddār-ı bī-vefāyı ayruḳlara ḳodılar. Ve bu ḥikāyet anlardan yādegār ḳaldı₀.

Hezār (5) āferīn bu ḥikāyeti yazana #oḳıyana# diŋleyene vü ṣāḥib-i kitāba[475] olsun.

Āmīn.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[472] F.65.b.7-8: sic! | H.37.a.11. | L.61.a.10: *ḫalḳ*.
[473] F.65.b.11. | H.37.a.14. | L.61.a.13: id. (Cf. W. 1, 139.).
[474] F.65.b.15. | H.37.a.17. | L.61.a.17: sic.
[475] Ms. sic. (Passim.)

6

(6) »Ḥikāyet(-i) şeşüm

ez-ān[*-i*][476] *vezīr bā-duḫter-i melik*[*i*] <*ve*> *cādū*«

Ḥikāyetde gelmiş-dür kim bilād-ı *Ḫorasān*da bir pādişāh varıdı$_{o}$. Bāāferīndi$_{o}$, ulu şāhenşāhıdı$_{o}$, bī-ḳarīndi. Bu (8) melik bir gün ḫavāṣ(ṣ)ıla bostān-sarāyda oturmışdı$_{o}$. Ḥerīfān-ı ʿāḳıl, nedīmān-ı fāżıl her bābdan söz (9) söylerlerdi ve her cinsden ḥikāyet ėderlerdi$_{o}$. Bu e̱snāda melik vezīre eyitdi$_{o}$: “Ė büzü(r)güvār! Bir sözüm var, (10) aŋa cevāb vėr!” dėdi$_{o}$. “Coḳ zamāndan berü ögümden {üşbu} gecer kim acaba olamı kim ādemī-zād cidd ü cehdi$_{o}$ ḳażā-yı$_{o}$ (11) Ḫudāyı döndüre?”[477] dėdi$_{o}$. Vezīr-i rūşen-żamīr güldi$_{o}$, andan eyitdi$_{o}$: “Ė şehriyār! Herkĭ bir sevdāyı$_{o}$ sevdā ėdine, (12) pāyı$_{o}$-mālı$_{o}$ ġam ola, şöyle-kĭ ben oldum” dėdi$_{o}$. Pādişāh-ı deryādil, ebrdest:[478] “Nėce ḳıṣṣaŋ vardur? Eyit, (13) diŋleyelüm!” dėdi$_{o}$. Vezīr eyitdi$_{o}$:

|||| Şāhā! Ben *Belḫ* re’isinüŋ oġlıyam. Atamuŋ bī-nihāyet mālı varıdı$_{o}$. (14) Ben doġduġumda beni ḥasīb <ü> nesīb dāye-lere sımarladı. Adumı *Ferruḫ-zād* ḳodılar. Dāyeler beni mihr-i dille, (15) şafakat-ı cānıla beslediler. Ulaldumısa, atam beni mektebe vėrdi$_{o}$, cümle hünerleri$_{o}$ ḥāṣıl eyledüm. Bilād-ı (16) *Ḫorāsān*da ʿilmile hilmile^{x}, cemāl u kemālıla, ḥürmet ü ḥişmetile[479] tayumı görmezlerdi$_{o}$. Tā atam dünyādan gecdi$_{o}$, (17) nesi varısa baŋa ḳaldı. Atamuŋ yasın dutdum, ṣoŋra yėkdil dostlarıla, ʿāḳıl ḥerīflerile ėrte gėce (18) ṣoḥbete meşġūl oldum. Bir gėce gülşen sarāyumda yaturdum, düşümde görürem kĭ gökden bir ejdehā başın (19) sarḳıtdı$_{o}$ kĭ anuŋ hey’eti$_{o}$ heybeti$_{o}$ hīc ademī-zād vehmine fehmine ṣıġmaz. Yaḳamdan yapışdı$_{o}$, beni yėrden (20) ḳapdı$_{o}$, havā yüzinde beni biraz vaḳt gezdürdi$_{o}$, andan beni - anda havāda bir od deŋizi varımış - beni (21) aŋa bıraḳdı$_{o}$:[480] ol od diledi kĭ beni yandura. Bir yėl geldi$_{o}$, beni od icindeń ḳapdı$_{o}$, bir ulu ḍaġa (**43.b**) (1) bıraḳdı$_{o}$. Ol daġ üstünde

••••••••••

[476] Ms. sic. Cf. passim.

[477] F.66.a.7-8: *cid ü cehdile ādemī ḳażā-yı$_{o}$ Ḫudayı$_{o}$ döndere*. | H.37.b.2: *cidd ü cehdile ḳażā-yı$_{o}$ Ḫuẕāyı$_{o}$ döndere*. | L.61.b.9-10: *... kim ādemī cehd ü ciddile ḳażā-yı Ḫuẕāyı$_{o}$ döndüre*.

[478] F.66.a: *... deryādil ve ebridest ...* . | H.37.b.3. | L.61.b.12: *... deryādil ebrdest ...* .

[479] Ms. sic. || F.66.a.14. | H.37.b.7. | L.61.b.16: *ḫişmetile*.

[480] F.66.b.3-4. | H.37.b.10-11: *... andan beni - anda bir od deŋizi varımış - beni aŋa ḳodı*. | L.62.a.4: *... andan - havāda bir od deŋizi varımış - beni aŋa bıraḳdı*.

ḥayrān-vār dururdum. Nāgāh gördüm bir yılan bir delükden çıḳdı₀, baŋa ḳaṣd (2) eyledi₀. Ben ḳorḳusındań ḳaçdum. Nāgāh gördüm, ay geldi₀[481] ḳocdı₀. Andan gördüm, daġ bucaġındań bir arslan (3) cıḳdı, ayı vu beni yutdı₀. Bu ḳorḳunc düşden ḳorḳdum, bir rūşen-żamīrlu muʿabbir oḳıdum. Geldi₀, baŋa eyle (4) işāret ėtdi₀ kim birḳac gün bir ḫalvet yėrde oturam, ḫalḳıla ḳarışmayam. "Bu düş aḫvāluŋ nāmuvāfıḳīn[482] (5) gösterür" dėdi₀. Muʿabbir sözinden endīşenāk oldum, gendözümde eyitdüm: "Bu każāyı₀ benden savayım" dėdüm. (6) Şeher öŋinde bir nezine[483] vü ḫurrem bāġum varıdı. Ortasında bir ḫūb ḳaṣr varıdı₀. Yaluŋuzca bī-ḫadem ü ḥaşem (7) ol bāġa vardum. Girdüm, ḳapusını icerüden muḥkem basurdum. Ṣuffada biraz oturdum. Melālet geldi₀, durdum, (8) bāġı yörendüm. Bāġ icinde bir mürgizār gördüm: biŋ dürlü gül-i rengīn anda bitmiş. Anda bir ḳuş gördüm. Biŋ dürlü (9) naḳş-ı ṭāvusī[484] be-emr-i ḳuddūsī anuŋ aʿżāsında eczāsında mevcūd, ulu ḳuşıdı. Anuŋ (10) gibi ulu cānavar kimsene gördügi yoḳ.

Göŋlüme düşdi₀ kĭ
bu ḳuşı dutam,
yaluŋuzlıḳda anuŋıla eglenem.
Bir uzun ip (11) buldum,
bir ucında sırtmac bağladum,
bir ucını bėlüme bağladum,
ḳuşa dāne dökdüm.
Ḳuş dāne yėrken
sırtmac (12) ayaġına gecdi₀.
İpi cekdüm kĭ
ḳuş ḳatuma gele,
dutam.
İp berkindi₀,
ve cün ol ḳuş ipi duydı₀,
ḳalḳdı₀.
(13) Bir ayaġumı yėre berkitdüm.
Fāyide ėtmedi:
ḳuş ḳuvveti₀ beni yerden ḳapdı₀.
Diledüm kĭ
anı bėlümden şeşem.
Yüksek (14) ḳalḳdı₀.
"Düşem, {ölem}"
dėdüm,
şeşmedüm,
ipe berk yapışdum,
gendözüme₀ eyitdüm:
"Sen ḳandanıduŋ,

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

481 F.66.b.7: *bir ayı geldi*. | H.37.b.13: *ay gelür*. | L.62.a.7: *ay geldi*.
482 F.66.b.10: id. | H.37.b.15: *aḥvāluŋ nāmuvāfaḳatın*. | L.62.a.9: id.
483 F.66.b.11: *tezyīne*. | H.37.b.17: *nezīh*. | L.62.a.12: *neziye*.
484 F.66.b.14: *naḳş-ı ṭāvusī*. | H.37.b.19: *reng-i ṭāvusī*. | L.62.a.16: *naḳş-ı ṭāvusī*. (Cf. ms. 28.a. 2.)

seyyādlıḳ ḳandanıdı$_{o}$?
(15) Şeherden çıḳduŋ,
(t)ā każā ve ḳaderi def^{c} ėdesin.
Bu dem zīrek ḳuş gibi$_{o}$ iki ayaġuŋdan dutılduŋ”
(16) dėdüm.

Bu endīşede-yiken aşaġa baḳdum: ^{c}ālem baŋa bir deŋiz gibi$_{o}$ görindi$_{o}$; gözüm yumdum, z̲ikre meşġūl oldum, göŋlümi (17) ölüme bağladum. Nāgāh anı bilürem ḳı̆ ayaġum bir aġac budaġına doḳundı$_{o}$. Gözüm acdum, gördüm ḳı̆ bir ulu cezīreye (18) varmışuz. Coḳ dürlü yemiş aġacları$_{o}$ var; arasında bir yüce aġac bitmiş. Ol aġac başında ol kuşuŋ (19) yuvası$_{o}$ varımış; gelmiş, anda ḳonmış. Ben aşaġa salınmışam, aġac budaġına ayaġum doḳındugı olımış. Cün ḥālı (20) eyle gördüm, arḳuncaḳ ipi bėlümden şeşdüm, aġacdan aşaġa indüm, cezīrede yüridüm. Hīc görmedügüm yemişler (21) buldum yėdüm. Sovuḳ bıŋarlar, nāzük yėrler coḳ, ammā mūnis ve ġamgüsār yoḳ. Müteḥayyır olup-dururdum. Gece **(44.a.)** (1) ėrişdi$_{o}$. Ol ḳuş bir ḳatı ünile caġırdı$_{o}$, andan ucdı$_{o}$ gitdi$_{o}$. ⌈Bundan⌉ ṣoŋra deŋizden bir acāyib cānavarlar cıḳdılar, (2) cezīreye daġıldılar. Ol cānavarlardan ḳorḳub cıḳdum, ḳuşuŋ yuvasında oturdum. Ėrteyedek gözüme (3) uyḳu girmedi$_{o}$. Ṣabāḥ oldı, gördüm ḳı̆ deŋiz yüzinden bir ulu gemi gelür, icinde ġalebe ḥalḳ var, ve bir taḫt (4) üzerinde bir ay gibi$_{o}$ oġlan oturur. Geldiler, iskele vurdılar, ol māh-peyker oġlanı gemiden cıḳardılar, taḫtını (5) ol aġac dibinde ḳodılar düzdiler ḳoşdılar, dībā-yı$_{o}$ zībā-yıla bezediler. Andan oġlanı$_{o}$ ol taḫt üzerinde (6) oturtdılar, birḳac ṣanduḳ azuḳ taḫt öŋinde ḳodılar. Andan ol ḥalḳ oġlana ḥidmet ėtdiler: “Ataŋ (7) buyurdugı yėrine geldi, biz imden gėrü giderüz” dėdiler. “Göŋlüŋi ḫoş dut, nekbet gecince ṣabar eyle, gėrü gelevüz, (8) seni maḳarr-ı ^{c}izzüŋe iledevüz” dėdiler. Döndiler, gemilerine bindiler gitdiler. Oġlan taḫt üzerinde yaluŋuzca ḳaldı$_{o}$. (9) Ben yoḳarudan aşaġa anı teferrüc ėderdüm. Baḳdı$_{o}$, beni gördi$_{o}$ ḳorḳdı$_{o}$. Durdum, ḳatına indüm ḥidmet eyledüm: (10) “Benden ḳorḳma!” dėdüm. Ḥālumı bildürdüm: yārenler olduḳ. Ol~daḫı ḥālın söyledi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Bu deŋizde bir (11) ulu cezīre vardur, ṭūlı ^{c}arżı elli fersengdür. Ol cezīrede bir ulu pādişāh vardur, benüm atam- (12) -dur. Doġduġumda müneccimler ṭālı^{c}üm dutdılar ḥükm ėtdiler kı̆ sa^{c}at-ı ma^{c}dada$_{o}$,[485] vücūda$_{o}$ geldüm. Ammā (13) on-iki yaşa giricek bir buru vardur, andan ḫalāṣ olursa, ayruḳ ġam u elem yoḳdur” dėdiler. Bu ḥadda- (14) -degin beni terbīyet ėtdiler. Bu ḥālda atamuŋ ögine müneccimler sözi$_{o}$ düşer. Buyurdı$_{o}$: beni bunda getürdiler ḳı̆ bunda (15) ādemī oġramaz, on gün nekbet gecince bunda olam. Ol gelen ḥalḳ atamuŋ begleri$_{o}$-idiler. Ve gelseler, (16) beni alsalar gerekdür” dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Ė şehzāde! Buyurursaŋ, ḳul(l)ıġuŋda olayım” dėdüm. Eyitdi$_{o}$: “Hey, ne sözdür! (17) Ben seni görmesem, ḫod ölürdüm. Ḫoş ola, bilemüzde ol!” dėdi$_{o}$. Gece gündüz ḥidmetin eyledüm. Baŋa yavlaḳ (18) yaḳdı$_{o}$, bir laḥẓa birbirümüzsüz ārām yoġudı$_{o}$. Doḳuz güne-degin ḫoş-vaḳtıduḳ. Doḳuz(u)nc(ı) gün buyurdı$_{o}$: “Ṣanduḳdan (19) bir elma cıḳar, soy[ı$_{o}$],[486] yėyeyim” dėdi. Elmayı$_{o}$ soyıdum, bıcaḳ ucıyla sunuvėrdüm. Diledi kı̆ arḳunçaḳ aġzıla (20) bıcaḳ ucındań ala. Taḳdīr-i ra⌈bbā⌉nī: buŋa bir aḫsurmaḳ gelür, bıcaḳ dimāġına batar,

485 F.67.b.14: *sā^{c}at-ı sa^{c}idde*. | H.38.a.22. | L.63.a.11-12: *sā^{c}at-ı sa^{c}dde*.
486 F.68.a.6. | H.38.b.5: sic. | L.63.b.3: id.

dimāġına yėter, der- (21) ḥāl ölür. Cün bu vāḳıʿa('yı)[487] gördüm, başuma ṭopraḳ ḳoydum aġladum zārīlıḳ eyledüm, Ol gün ol **(44.b.)** (1) gėce yėmedüm icmedüm, melūl-likden gözüm acmadum. Ėrte oldı$_o$, gördüm: deŋiz yüzinde ḥareket belürdi$_o$. Gördüm: (2) bir gemi gökcek āletlerile bezemişler, icinde ḥalḳ var: donanmışlar, rengāreng ḍonlar geymişler, (3) calıcı-larıla[488] raḳḳāṣlarıla şādı̲lıḳlarıla şehzāde'yi almaġa geldiler. Melik-i *Deryābār* oġlın görmege bile gelmiş. (4) İskele vurdılar cıḳdılar, taḫtıdın~yaŋa yüridiler geldiler, gördiler beni: donum yırtuḳ dopraġ üzerinde (5) yaturam. Oġlanı gördiler: taḫt üzerinde ölüb yatur. Melik-i *Deryābār* feryād eyledi$_o$, ol ḥalḳdan ġırīv (6) ḳopdı$_o$, donları cāk ėtdiler. Andan melik baŋa eyitdi$_o$: "Ė ḥarām-zāde bed-fiʿl! Senüŋ bu ṭıfl-ı mihr- (7) cihrile[489] ne işüŋ varıdı$_o$? Bu bī-günāhı necün öldürdüŋ?" dėdi$_o$. Vücūdum ḫirmenine necün od ḳoduŋ?" (8) dėdi. Ben eyitdüm: "Ė şāh! Ol Maʿbūd ḥaḳ(ḳ)ı kĭ vücūdınuŋ bidāyeti$_o$ vü nihāyeti$_o$ yoḳdur, ṣadhezār ḫancer-i ābdār (9) cānuma yüregüme sancılsa, yėgidi$_o$ andan kĭ bu nāzenīnüŋ etegine toz ḳonayıdı$_o$!" dėdüm. Andan aḥvālumı, ol yėre nėce (10) düşdügümi şerḥ eyledüm. Göŋüli muṭma'in olmadı$_o$. Buyurdı$_o$: beni bağladılar. Eyitdi$_o$: "Sen oġlumı öldürmiş cıḳacaḳ olursaŋ, (11) göresin saŋa n~ėdem. Suçsuz cıḳacaḳ olursaŋ, ḫod ḳurtılasın" dėdi$_o$. Andan buyurdı$_o$: cināze'yi ve beni gemiye ḳoydılar, dil- (12) -biryān gözgiriyān[490] birḳac gün gitdiler, bir kenāra yėtişdiler. Ol yėre ḥalḳ-ı ʿaẓīm pādişāhı[x] ḳarşulayugelmişler, (13) rengāreng ḍonlar geymişler, muṭrıblar her ṭarafda calarlar, raḳḳāṣ-lar oynarlar. Cün ḥāldan ḍuydılar, naḳşlarını (14) yoydılar:[491] şādīleri ġam(m)a mübeddel oldı. Andan cenāze'yi aʿnāḳ-ı ricālıla şehre iletdiler, beni bendlü bile yėtdiler. (15) Görenler "Şehzāde'yi bu öldürmiş" dėyüb yüzüme tükürdüler: ḫār u ḫāşāk, ḳazūrāt-ı nāpāk başuma dökerler. Bu ḥālıla (16) beni sarāya iletdiler, bir evde ḥabs ėtdiler, cenāze'yi ḥaḳ(ḳ)ına ḳodılar. On gün yas dutdılar, on günden soŋra (17) melik gėrü beni ḥāżır ėtdürdi$_o$: "Ėy Taŋrıdan ḳorḳmaz ẓālim! Cigerküşemi necün öldürdüŋ?" dėdi$_o$. Ben gėrü sucsuz- (18) lıġumı ʿarż eyledüm: maḳbūl düşmedi$_o$. Döndi$_o$, beglerine eyitdi$_o$: "N~ėdelüm bunı$_o$?" dėdi$_o$. Eyitdiler: "Destūr vėr, pāre pāre ėdelüm!" dėdi$_o$. (19) Melik eyitdi$_o$: "Revāmı ola? Olakĭ sucsuz ola, yoḳ yėre öle" dėdi$_o$. "Ye ne buyurursın?" dėdiler. Melik eyitdi$_o$: "Ben buni ʿadel (20) terāzūsına ḳoyaram, günehkārısa, bī-günāhısa, anda maʿlūm ola" dėdi$_o$. Derḥāl bindi$_o$, beni yėtdiler, deryā (21) kenārına geldük. Görürem: kenārda bir sivri$_o$ yüce münāre gibi$_o$ ḳaya bitmiş, depesinde bir pūlād direk berkinmiş. **(45.a.)** (1) Ve ol direkden bir yoġun zencīr asılmış, suya yaḳın yėrde üç dört şāḫ olmış. Şāḫlar ucına demürden (2) bir ulu sac gibi$_o$ nesne berkitmişler, terāzū ayası gibi$_o$ olmış. Mīzān-ı ʿadl dėdükleri olımış. (3) Bundan ṣoŋra bir uzun ṭanāb bu sacuŋ kenārına bağlanmış; ṭanābuŋ bir ucı ḳuruda bir aġaca (4) bağlanmış. Ḥācet olıcaḳ sacı$_o$ çekerler: kenāra gelürimiş, icine sucluyı$_o$ ḳoyarlar, salı$_o$vėrürlerimiş.

[487] F.68.a.8. | H.38.b.7: sic. | L.63.b.5: id.
[488] F.68.a.11: *çalıcılar*. | H.38.b.9. | L.63.b.8: *çalıcılarla*.
[489] F.68.a.15. | H.38.b.13: *mihr-i c(e)hrile*. | L.63.b.13: *mihir-cehrile*.
[490] F.68.b.6: *çeşm-i giryān*. | H.38.b.18: *dīde-i giryān*, *dil-biryān*. | L.64.a.2: *dil-biryān*, *göz-giryān*.
[491] F.68.b.8: *nakışlarını yudılar*. | H.38.b.20: *feraḥlarını yudılar*. | L.64.a.5: *nakışlarını yuydılar*.

Ḳaya dibi (5) körfüzmiş,[492] anda varıcaḳ mühlik[493] gelüb anı anda helāk ėdermiş. Sucsuz gişi nesne olmazımış: (6) cekerler cıḳarurlarımış. Şāh ol maḳāma varduḳda baŋa eyitdi$_{o}$: “Ė bedbaḫt! Ḍoġru söyle: oġlumı senmi (7) öldürdüŋ? »Rāstī restī”«[494] dėdi$_{o}$. Feryād āġāz eyledüm. Eyitdi$_{o}$: “Durudur. Ben senüŋ yalanuŋı rāstuŋı bulayın!” (8) dėdi$_{o}$. Buyurdı$_{o}$: sacı kenāra cekdiler, bir fīli hezār ḥīle-yile icine ḳoydılar, salı$_{o}$vėrdiler. Sac yėrine varıcaḳ {suya} (9) batdı$_{o}$, gėrü cıḳdı$_{o}$: pīl pāre pāre olmış, su yüzinde yüzer. Meger bu pīl bir pīlüŋ sucsuz yėre dişiyle ḳarnın (10) deşmiş öldürmiş, isleri daʿvī-leşmişler. Ol~dem şāh-ı Deryābār eyitdi$_{o}$: “Hā, sen~daḫi sucluyısaŋ, (11) şöyle ölürsin!” dėdi$_{o}$. “Fermān şāhuŋ!” dėdüm. Buyurdı$_{o}$: ipi cekdiler, terāzū keffesi kenāra geldi$_{o}$, icinde oturtdılar, (12) ṭanābı salı$_{o}$vėrdiler. Maḳarradek gitdüm. Gėce ėrişdi$_{o}$, ḫalḳ gitdiler. Ben anda dün yarusına-degin zār u (13) sergerdān oturdum, kelime-i şehādet dilüme, yön[495] ölüme dutub-durdum. Nāgāh gördüm: deŋiz ḥareket ėtdi$_{o}$, bir şaḫṣ (14) baş ḳaldurdı$_{o}$. ʿAceb ṣūret, boyı ḳaya berāberi oldı$_{o}$, henüz göbegi sudayıdı$_{o}$. Ol gişi el uzatdı$_{o}$, beni yėrümden (15) ḳapdı, ʿaḳlumı zāyil eyledi$_{o}$. Gendözüme geldügümde gördüm: bir geminüŋ icinde bir taḫt üstinde oturaram; ol (16) gişiden eṣer ü nişān yoḳ. Baḳdum, ol gemi icinde bir taḫt gördüm: altunlu nāsinclerile bezenmiş, üstinde (17) bir şaḫṣ uyur; üzerine bir cāderşeb örtülmiş, başı ucında altun şamʿidanıla kāfūrī mūm durur, ayaġı ucında (18) bir zen ve iki ġulām yaturlar. Mütefekkir ü müteḥayyir oldum, ilerü vardum, cādır ḳaldurdum. Gördüm: bir bī-naẓīr güzel ḳı̆ (19) vaṣfa sıġmaz. Hemānā ḳı̆ gördüm, göŋlüm elden vardı$_{o}$: bu dükeli belā vu ḳażā ḳı̆ gördüm, ḳamu gözümden göŋlümden (20) cıḳdı$_{o}$. Bu ṣanemden bir būse oġurlamaḳ hevesi üzerüme ġālib oldı$_{o}$. »“Her cı̆ bādābād”« dėyüb lebi$_{o}$ ol (21) piste-veş ʿunnāb-reng nūş-fürūş ruṭab-leb üzerine ḥavāle eyledüm. Leb lebe olduḳda [ṣad] **(45.b.)** (1) ṣadme-i lebden uyandı$_{o}$, doġru oturdı$_{o}$, beni gördise, yėŋini yüzi üzerine ḳodı$_{o}$ yaşındı$_{o}$. Ben yėrümdeń durdum, ḳarşusına gecdüm (2) ḫidmet eyledüm. Ol ḥūrī(-yi)[496] ḫulle-pūş baŋa eyitdi$_{o}$: “Ė gül-i ravża-ı cüvānī! Ne gişi-sin? Bunda nėce oldı$_{o}$, düşdüŋ? (3) Be-vefā-yı$_{o}$ cüvānmerdī, ḫavż yöresine yörenme, ırāḳdan ḥāluŋı baŋa rāset[497] ve dürüst dė!” dėdi$_{o}$. Ben hep vāḳıʿamı sergüdeştümi (4) dėdüm. Taʿaccüb ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Bu ʿaceb ḥikāyet, ammā benüm ḥikāyetüm bundan ʿaceb-dür” dėdi$_{o}$. “Güş-ı hūşı baŋa dutarsaŋ, ben~dahı (5) gendü miḥnetümi beyān ėdeyim!” dėdi$_{o}$. Senālar eyledüm, hidmetkārlıġın ḳabūl ėtdüm: “Ė cān-ı dildārī, biyār(-ı)[498] tācih-dārī!” (6) dėdüm.

Ş(i)ʿr
Ḳulaġumdur[499] ṣadef bigi güher-cīn,
Ḳacan laʿluŋ niṣār ėde-durur[500] çīn.

••••••••••

[492] F.69.a.6: *körükazımış* (sic!) | H.39.a.8: om. | L.64.b.2: *köfüzimiş*^{x} (sic!).
[493] F.69.a.7: id. | H.39.a.7: om. | L.64.b.2: id.
[494] Cf. ms. 23.a.14, 67.b.18-19.
[495] F.69.b.2: om. | H.39.a.14: *yüz*. | L.64.b.13: id.
[496] F.69.b.14: id. | H.39.b.1: *ḥūrį-yi*$_{o}$. | L.65.a.7: id.
[497] Cf. ms. 47.b.10.
[498] F.70.a.3: om. | H.39.b.4: *biyār tā çih-dārī*. | L.65.a.12: sic.
[499] F.70.a.5: *kulaġumda*. | H.39.b.4. | L.65.a.13: *kulaġumdur*.

Ol serv-i ḫubān-ı cihān (7) eyitdi$_{o}$:

||| Bu diyār-ı biḥārda bir ḫurrem cezīre vardur, anda bir ulu şehr vardur, adı$_{o}$ *Deryābār*dur. Anda bir pādişāh-ı^{x} (8) kişvergīr, nāmdār-ı bī-naẓīr var. Anuŋ cāhınuŋ ġāyeti$_{o}$, sipāhınuŋ nihāyeti$_{o}$ yoḳdur. Müddet-i medīd bir oġlancuḳ (9) ārzūsında-yıdı$_{o}$. Ḫudā-yı$_{o}$ ḥakīm nice intiẓārdan ṣoŋra beni rūzi$_{o}$ eyledi$_{o}$. Cün bendeń atama ḫaber vėrdiler, delü (10) tirilimiş, melūl oldı$_{o}$. Ṣoŋra eyitdi$_{o}$: "Bizüm dilegümüzden Ḫudā dilegi aʿlādur!" dėdi$_{o}$. Buyurdı$_{o}$: beni bėslediler. Ulaldum. (11) Bu arada nāgāh atama heves-i şikār düşer. Ṣaḥrāda şikāra meşġūl olur. Taḳdīr-i ilāhī bir ʿaceb-şekl ḳulan belürür, (12) anı ḳovagider, yoldaşdan cüdā düşer. Gėce ėrişür, ḳulan gendüyi$_{o}$ bir bīşeye bıraġur. Atam bīşe kenārında (13) atdan iner oturur. Dünüŋ bir baḫşını gecdüginden ṣoŋra bīşenüŋ bir ṭarafındań görür kĭ od ışır. (14) Ol~dem atam durdı$_{o}$, oda yüridi$_{o}$: "Eve-dür,[501] ḳonayım, ėrte yoluma yönelüm" dėdi$_{o}$. Vardı$_{o}$ gördi$_{o}$: bir deyrdür, ulu (15) ṣuffası var, ṣuffa öŋinde od yanar. Ṣuffa kenārında bir siyāh-ı tebāh-ı zebānī-manẓara, dīv-maḫber bir taġār (16) şarābı ḳomış, bir dümpāyı$_{o}$ yüzmiş, büyük-ligince şīşe sancmış: cevürür, gāh şarābdan (17) icer, gāh kebābdan yėr. Ḳarşusında [[e]] bir ay gibi$_{o}$ ʿavrat iki eli baġlu, yüregi ḍaġlu oturur, (18) bir yaşar⌈ca⌉ oġlancuḳ ol ʿavratuŋ öŋinde aġlar. Bu ṣūreti$_{o}$ daşra-dın görür taʿaccüb ėder oturur: (19) "Göreyin, ne ḥādiṯ olur?" dėr. Cün ol siyāh yėmekden icmekden fārig̈ düşdi, eyitdi$_{o}$: "Ė ṣanem-i (20) māh-peyker! Beni sergerdān ve gendözüŋi bend ü zindān icinde neye düşersin? Serkeşligi ḳo, benüm vefāma (21) baş ḳoş! Ve-illā senüŋile bir muʿāmele-süz muʿāmele ėderem kĭ ʿālem ḫalḳı ʿibret dutalar!" dėdi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: **(46.a.)** (1) "Ė dīv-i ʿifrīt-rūy-ı[502] zebāniye-ḫūy[ı$_{o}$]![503] Ne ḳadar vaḳtdur kĭ beni üşbunda ḥabs ėdüb-dursın ekzersin[504] rām (2) ėdemezsin?" dėdi$_{o}$. Siyāh eyitdi$_{o}$: "İki hafta." ʿAvrat eyitdi$_{o}$: "Bu müddetde dest-i şehvetüŋ dāmeni$_{o}$ ʿişmetüme yėtişdimi?" (3) dėdi$_{o}$. Siyāh eyitdi$_{o}$: "Yoḳ" dėdi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: "On yıl dest-i sitemüŋi üzerümde müstevlī görürsem, saŋa rām olma- (4) yısaram!" dėdi$_{o}$. "Ne itsin, ne doŋuzsın!" dėdi$_{o}$. Siyāh ol māhuŋ sözindeń āşüfte olub ḳılıc eline alub (5) ʿavratuŋ sacına yapışdı$_{o}$, gendüye cekdi$_{o}$ ḳaṣd ėtdi$_{o}$ kĭ boġazlaya. Ol ḥālda atam bir oḳ siyāhuŋ sīne[sie]- (6) -sinde ḳor. Hemāndem siyāh cān cehenneme sımarlar. Andan atam deyre girdi$_{o}$. Ol ḫātūn atama ṣenā oḳıdı$_{o}$. Atam (7) eyitdi$_{o}$: "Ė dūḫter! Ne gişi-sin, bu ḳara ne ḳaradur, eline neden düşdüŋ?" dėdi$_{o}$.

Ol ʿavrat eyitdi$_{o}$:

|| Ė büzürgüvār(-ı) rūzi{gār}! (8) Deryā kenārında ṣaḥrā-nişīn ḥaşem vardur. Ol ḫayluŋ emīri benüm erüm-dür. Üşbu öldürdügüŋ siyāh-ı <bedḫʷāh>[505] (9) atamuŋ sārbānı-dur. Meger bir gün beni görmiş, ʿışḳum sevdāsı[n] [506]

[500] F.70.a.5. | H.39.b.4. | L.65.a.14: *ėde dürer*. (Cf. S. 511).

[501] F.70.a.15: *obadur*. | H.39.b.11: *Atam ḍurdı$_{o}$, oda yüridi$_{o}$. Yaḳıcısı var ola; gėce anuŋıla olam ...* . | L.65.b.6: *obadur*.

[502] F.70.b.8: *ʿifrit-rūy-ı*. | H.39.b.18. | L.65.b.14-15: *ifrit-rūy*.

[503] F.70.b.8. | H.39.b.18. | L.65.b.15: sic.

[504] Cf. YTS 80.

[505] F.71.a.2. | H.40.a.4. | L.66.a.6: sic.

[506] Passim.

süveydā-yı$_{o}$ diline düşmiş, benüm ardunca^{x507} (10) oldı$_{o}$. Bir gėce beni bir yėrde oġlancuġıla ḫalvet buldı$_{o}$ oġurladı$_{o}$, ḳahrıla bu maḳāma getürdi$_{o}$. Bu gėce ḳaṣd olıdı$_{o}$ kĭ (11) beni öldüreyidi$_{o}$. Taŋrı$_{o}$ seni benüm feryāduma vėribidi$_{o}$. Ol ẓālimüŋ ẓulmı elini ben maẓlūmuŋ dāmenindeń ḳısa eyledi$_{o}$ ||

(12) dėdi$_{o}$.

Atam ol ḫātūn gişinüŋ ḳışṣa-ı ġuṣṣa-sını diŋlediyse, özi göyündi$_{o}$, ol māh-ruḫı, ol oġlancuġı (13) deyrden cıḳardı$_{o}$, atına bindürdi$_{o}$, gendü atı yėtdi$_{o}$. Gitdiler, dārülmü(l)k-de ḳondılar. Ol ḫātūna atam #sarāyında# yėr- (14) cügez vėrdi$_{o}$, anı <ve> oġlancuġı^{508} bėslediler: “İssi cıḳa, issine vėrevüz” dėdiler. Hīc ṭaleb-gār belürmedi$_{o}$. Eyle olsa, (15) atam ol oġlancuġı oġul-lıġa götürdi$_{o}$ vü besledi$_{o}^{x}$. Cün ulaldı, ṣulbī oġuldan yėgrek sevildi$_{o}$. [Andan atam (16) öldi$_{o}$.]^{509} Andan atam ol oġlancuġı velī-ʿahd ėdindi$_{o}$,^{510} pādişāhlıġı^{x} anuŋ dest-i taṣarrufında ḳodı$_{o}$, gendüsi künc-i (17) ʿuzletde münzevī oldı. Ol bizüm perverde-müz oġlan birḳac gün kĭ pādişāhlıḳ ėtdi$_{o}$, azdı$_{o}$, müfsid hemnişīnler (18) söziyle atam melik-i *Deryābār*ı$_{o}$ ezdi$_{o}$. Andan ṣoŋra baŋa ḳaṣd eyledi$_{o}$. Ben dünle dāyemile bir iki ḫidmetkārıla durdum, (19) atamuŋ vezīri evine düşdüm. Ol beni cemāʿatcuġumıla dünle üşbu gemiye ḳoydı$_{o}$, bu deŋize salı$_{o}$verdi$_{o}$: “Sen yabanda (20) bulın, ben bu ḫarām-zāde-nüŋ işini ḳayuram, andan seni isteyem!” dėdi$_{o}$. Üşde on gündür bu deryā-yı$_{o}$ bī-pāyānda (21) sergerdān yürürem. Ādemī cinsindeń seni gördüm. Vāḳıʿam budur |||

dėdi$_{o}$.

Ben ol dil-dār sözinden **(46.b.)** (1) mebhū(t) oldum. Andan eyitdüm: “Buyurursaŋuz, ḳul(l)ıġuŋuzda olayın!” dėdüm. Ḳız baŋa āferīn oḳıdı$_{o}$: “Ḫoş ola!” dėdi$_{o}$. Andan dāye(’yi)^{511} vü (2) ḳul(l)uḳcılar(ı) uyardı$_{o}$, beni gördiler ḍaŋladılar. Anlar daḫı ḫālumı bildiler. Andan ḳıza eyitdüm: “Ė māye-i rāḥat(-ı)^{512} cān! Sen ḳızsın, (3) ben cüvān. Hevā-yı$_{o}$ nefs ikimüzde daġı ġālib: sen beni, ben seni ṭālib. Şerʿ ṭarīḳince yürürsevüz, yaramaz olmaya: hem (4) sen nīkūkār, hem ben rāst-kār olam!” dėdüm. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Nėce ėdelüm?” dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Maṣlaḥat oldur kim gendözüŋi (5) baŋa ʿavratlıġa vėresin, gėce gündüz ben daḫı$_{o}$ saŋa ḳul(l)ıḳ ėdem!” dėdüm. Duḫter: “Fermān senüŋ!” dėdi. Ol cemāʿat (6) icinde īcāb u ḳabūl-ı şerʿī vāḳiʿ oldı$_{o}$, er ü ʿavrat olduḳ. On gün daḫı ol deŋizde yüridük. On- (7) -birinci gün deŋizüŋ ḳıraŋı belürdi$_{o}$. Ol ḳıraŋda bir ulu Zengī-ler şehri$_{o}$ varımış. Ḫalḳı merdüm-ḫø(r)lar-ımış. Bizi gördiler, (8) gemi-lerile bize ḳarşu geldiler. Ben durdum, silāḥ geydüm, bānū vu dāye vü ḫādım ü kenīzek hem silāḥ geydiler. Gemi başında (9) durduḳ, ol bī-devletlerile ceng eyledük. Bir demden ṣoŋra Zengī-lere Zengī-lerden meded yėtişdi$_{o}$. Bizüm elümüzde (10) daḫı coḳ Zengī öldi$_{o}$, ammā ġalebe ḳatı oldı$_{o}$. Melik-i *Deryābār* ḳızı bānūyıla “Üş ölürüz” dėyü vidāʿ-laşduḳ. (11) Barmaġında yeşimden iki

••••••••••

507 Ms. sic. || F.71.a.3: *ardumca*. | H.40.a.5. | L.66.a.8: *ardumca*.

508 F.71.a.8: id. | H.40.a.10: *zeni*$_{o}$ *ve ṭifli*$_{o}$. | L.66.a.13: sic.

509 F.71.a.9: sic. | H.40.a.13: *Andan ol oġlan-cuġuŋ anası öldü*$_{o}$ (sic!). | L.66.a.15-16: *Andan anam* (sic!) *öldi*.

510 F.71.a.10: *Andan atam oġlanı velī-ʿahd ėdindi*. | H.40.a.12-13: *Andan atam ol oġlancuġı velī-ʿahd ėdindi*$_{o}$. | L.66.a.15-16: *Andan anam öldi* (sic!)*, atam ...* .

511 F.71.b.1. | H.40.a.20. | L.66.b.7: sic.

512 F.71.b.4. | H.40.a.21. | L.66.b.8: sic.

yüzügi varıdı$_o$. Birni baŋa teberrük vėrdi$_o$: “Diri ḳalacaḳ olursaŋ, ḳumārlıġumı göresin, (12) beni aŋasın” dėdi$_o$. Yüzügi aldum, barmaġuma geydüm, gėrü cenge meşġūl olduḳ. Şöyle oldı$_o$ kĭ tedārüke (13) cāre ḳalmadı$_o$. Bu esnāda emr-i ilāhī bir ḳızıl bulıt peydā oldı$_o$, yaġmur yėrine od yaġdurdı$_o$, bürūḳ u ṣavā^{c}iḳ ne~kadar (14) deŋiz yüzinde gemi vü gemici varısa, heb yandurdı$_o$. Biz ikimüz yeşb[513] berekātında yanmaduḳ ḳurtulduḳ. Bir taḫta elüme girdi$_o$, (15) üstine bindüm, ḳızı dürişdüm, yanuma aldum. Mevc aldı$_o$, bizi bir ṭarafa bıraḳdı$_o$. Ol arada birḳac Zengī ḥāżırmışlar, (16) bizi dutdılar, cezīre melikine iletdiler. Gördüm taḫt üzerinde bir ḳara oturur, ölen cemā^{c}atı$_o$ aŋub (17) gögsin ötürür. Bizi$_o$ gördiler, eyitdi$_o$: “Hey itler! Siz kimlersiz kĭ sizüŋ şūmlıġuŋuzdan benüm oġlum nice biŋ (18) sipāhiyile ṣā^{c}iḳa odına yandılar” dėdi$_o$. Ben ḫidmet etdüm, ⌈eyitdüm⌉: “Ė şehriyār-ı kāmgār! Biz bāzirgānlaruz^{x}. (19) İkimüz ḳardaşlaruz. Oġluŋ öldüginde bizüm günāhumuz yoḳdur” dėdüm. Söyleyüdururken bir ṭarafdan perde götürü- (20) ldi$_o$, el(l)i ola kenīzek çıḳdı$_o$. Yüzleri donları yırtuḳ, aralarında bir pīl gibi$_o$ ḳara ḳarı$_o$ kim ölen oġlanuŋ (21) anasıdı$_o$. İblīsden zişt(t)er, lā(f)īsden dürüşt-ter. Nevḥa-künān melik-i *Zengibār* ḳatına geldi$_o$, ṣalābetile **(47.a.)** (1) caġırdı$_o$, eyitdi$_o$: “Ol iki ḥarām-zāde kĭ oġlum anlaruŋ şūmlıġındań öldi$_o$, ḳanı?” dėdi$_o$. Melik-i *Zengbār* bizi gösterdi. (2) Eyitdi$_o$: “Buları$_o$ baŋa vėr! Bir ^{c}alāmetile öldüreyin kĭ havā ḳuşları$_o$, deŋiz balıġları$_o$ anlar ⌈içün⌉ saġu saġalar” dėdi$_o$. Ol~dem melik-i (3) *Zengibār* bizi ḳarısına vėrdi$_o$: ipümüzden cekdiler, bir sarāydan bir sarāya iletdiler, bizi bir eve ḳoydılar. Bir demden (4) ṣoŋra ḳapu acıldı$_o$. “Cellād geldi$_o$” dėyü cāndan ümīd üzdük: ⌈gördük⌉ ol ḳara ḳarıyımış. Geldi, berāberümüzde oturdı$_o$. (5) Eyitdi$_o$: “Hey, ḫāluŋuzı$_o$ gördüŋüzmi?” dėdi$_o$. Ne dėyelüm, ne sözümüz var? Andan eyitdi$_o$: “Size olmı ḫoş gelür kĭ sizi (6) öldürem, yā olmı ḫoş gelür kĭ öldürmeyem, māl u ni^{c}met ⌈vėrem⌉ salı$_o$vėrem, gidesiz?” dėdi. Ben eytdüm: “Bize ol (7) ḫoş gelür kĭ salı$_o$vėresin.” “Ne baḫş, ne söz” dėdi$_o$. Eyitdi$_o$: “Eger sizi$_o$ size geregise, iki-ŋüz daḫı vefādārlıġum (8) bendinde oluŋ!” dėdi$_o$. Ol~dem ben ol zene āferīn oḳıdum, eyitdüm: “<Ė>[514] ḫātūn-ı dārülmülk-i kāmurānī ve ė nādire-i (9) cihān-ı ṣādumānī! Ol ārzū kĭ sen bizden tevaḳḳu^{c} ėdersin, olacaḳ nesne degüldür” dėdüm. “Neden?” dėdi$_o$. (10) Ben eyitdüm: “Bizden ḫaṭā vücūda gelmedin ḳaṣd eyledüŋüz kĭ bizi$_o$ öldüresiz. Eger bunuŋ gibi$_o$ işde bulınavuz, (11) melik bizi pāre pāre ėder” dėdüm. Cün bu sözi$_o$ işitdi$_o$, güldi$_o$, eyitdi$_o$: “Sizden baŋa murād ḥāṣıl olacaġısa, (12) ben tedbīr ėdem kĭ ol ḳorḳudan emīn olasız” dėdi$_o$. Ben eyitdüm: “Fermān sizüŋdür” dėdüm. Cün zenile (13) mu^{c}āhede bu ṭarīḳile vāḳi^{c} oldı$_o$, durdı$_o$ gitdi$_o$. Bir demden gördük kĭ erinüŋ başını kesmiş getürdi$_o$, (14) öŋmüzde ḳodı$_o$. Eyitdi$_o$: “Sizüŋ dostlıġuŋuzda üşde melik-i *Zengibār* başını kesdüm. Ayruḳ size (15) bundań korḳu yoḳdur” dėdi$_o$. Ta^{c}accüb ėtdük, andan ol zibnīye yüzlüye ben eyitdüm: “Ḫoş ėtdüŋ, ammā (16) [ammā] bu gėce ṣabur ėtmek gereksin, tā görevüz kĭ ėrte şehr ḫalḳı melik öldügin bilicek fitne ėtmeyeler, biz (17) refāhīyetde^{x} olavuz, murāduŋı cān gibi kenāruŋda ḳılavuz. Eger fitne vü ḳaṣd āzār ėdeler, ol işe (18) cāre-i dīger düzevüz” dėdüm. Zen bu

••••••••••

[513] F.72.a.2: *yeşim*. | H.40.b.11: *yeşmīn ḫevātim bereketinde*. | L.67.a.6: *yeşm berekātında*.
[514] F.72.b.6. | H.41.a.4. | L.67.b.7: sic.

sözi$_{o}$ ḳabūl ėtdi$_{o}$. Melik(-i)[515] *Zengibār*uŋ sarāyı$_{o}$ şehristān-ı *Zengibār*- (19) dan münfaṣıl-ıdı$_{o}$. Dīvārı$_{o}$ seng-i ḫārādanıdı$_{o}$, ḳapusı[n][516] demürdenidi$_{o}$, muḥkem baġluyıdı$_{o}$. Zen bizi$_{o}$ bendden (20) [bendden] cıḳardı$_{o}$. Ḫidmetinde ḳaṣr üzerinde oturduḳ, her bābdan ḥikāyetler perdāḫat eyledük. (21) Aŋadek kim ṣabāḥ oldı$_{o}$, meliküŋ başı kesildügi duyuldı$_{o}$, ḫalāyıḳdan ġırīv[e$_{o}$][517] ḳopdı$_{o}$. **(47.b.)** (1) Derḥāl biŋ sipāh-ı siyāh pulāda ġarḳ olub sarāya yüridiler. Biz ḳapuyı$_{o}$ iḫtiyāṭ ėtdük, silāḥ (2) geydük, kemān-ı keyāni$_{o}$[518] elümüze alduḳ, ʿuḳḳāb-per-i tīr zaḥmıyla ḫalḳa ʿiḳāb eyledük. Ḳomaduḳ kĭ Zengī- (3) -lerden kĭ biri$_{o}$ sarā ḳatına gele. Cün gėce oldı$_{o}$, ḫalḳ ārām eyledi$_{o}$, ol zene ben eyitdüm: “Endīşe-süz iş (4) işledüŋ. Bunuŋ gibi$_{o}$ fitne ḳobdı$_{o}$. Tedbīrümüz oldur kĭ ḳara-lara sitīze ėtmedin girīz ėdevüz” dėdüm. (5) Melike: “Sarāyuŋ deŋizdin yanında bābüssır vardur. Deŋizde gemiler müheyyādur, sarāyuŋ mevcūdını gemilere (6) dolduralum, revān olalum!” dėdi, “Sulṭānum, eyle ėdelüm!” dėdi$_{o}$. Melik-i *Zengibār*uŋ ḫazīnesini acduḳ, icinde varını [da] (7) daşıduḳ, gemilere ḳoyduḳ, ücümüz bir nice ınaḳ-ca-larıla[519] ṭāliʿ-i saʿdumuzda, aḫter-i hümāyūnumuzda gemiye bindük, (8) yėlken açduḳ. Muvāfıḳ yėl bizi$_{o}$ ḳapdı, tīr pertāvī gibi ḍoġru sürdi$_{o}$. Ṣabāḥ olınca bir cihāndan bir cihāna var- (9) duḳ şükür ėtdük. Ol dem melike-i *Zengibār* baŋa eydür: “Ė cüvān-ı māh-rūy! Saʿādet müsāʿid oldı$_{o}$, iḳbāl (10) yüz gösterdi$_{o}$: ol ḳavmuŋ belāsındaṅ ḳurtılduḳ. Vaḳt-dur kĭ birbirmüzi$_{o}$ görevüz” dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Rāset[520] buyurduŋuz! (11) Coḳ meşaḳ(ḳ)at gördüŋüz. Vaḳt-dur kĭ āsāyiş olasız” dėdüm. Yoldaşuma yāruma eyitdüm: “Bu ʿacūze’yi benddeṅ (12) ḫalāṣ ėtmegümüz gerekdür. Üstümüzde çoḳ ḥaḳ(ḳ)ı$_{o}$ vardur” dėdüm. Durdum, iki eline ben yapışdum, iki ayaġına yoldaşum (13) yapışdı: [[salduḳ]] deŋize salduḳ. Bir iki batdı$_{o}$ cıḳdı$_{o}$: cān cehenneme sımarladı. Ḫelālüma eyitdüm: “Bu zen-i bedfiʿl (14) hevā-yı$_{o}$ nefsile erin öldürdi$_{o}$, maḳṣūdına daḫı yėtişmedi. Bunuŋ gibi$_{o}$ gelen geline[521] deŋiz gibi güyegü revādur” dėdüm. (15) Andan bir gün bir gėce gemi sürdük, on günlük yėr yüridük, āḫir bir kenāra çıḳduḳ. Gemiyi$_{o}$ muḥkem baġladuḳ, (16) bir mürġizāra[x] ėrdük kĭ bihiştden naġzter. Ortasında sulṭān bınarı gibi bir ulu müdevver, ʿamīḳ ṣaḫrıla (17) bir āverde, sovuḳ bınar:[522] balıḳları ḥareketde bī-ḥisāb u bī-ʿaded. Ve ol bınaruŋ kenārında bir aġac bitmiş: (18) sāye-si ṣaḫrāya düşmiş gider. Ol gölge-nüŋ bir kenārında oturduḳ. Zaḫīra-cuġumuz(ı)[523] kĭ baḳīye [va] (19) varıdı$_{o}$, yėdük uyıduḳ. Evvel ben uyandum, baḳdum gördüm: yüz ola, atlu ṣaf baġlayub ḳoşun olub alayı düzüb- (20) -dururlar. Aralarında bir ay gibi$_{o}$ oġlan

•••••••••••

[515] F.73.a.2. | H.41.a.13: sic. | L.68.a.1: om.

[516] Passim.

[517] F.73.a.5. | H.41.a.17. | L.68.a.4: sic.

[518] F.73.a.6: *kemān-ī* (sic!) *ḳepānı* (sic!) (*keyānī*?). | H.41.a.18: *kemān-ı keyānı* (*keyānī*?). | L.68.a.6: *kemān-ī ḳeyānı* (*keyānī*?).

[519] Cf. YTS 115.

[520] Cf. ms. 45.b.3: *rāset ve dürüst*. || F.73.b.2: om. | H.41.b.3. | L.68.a.16: *rāset*.

[521] F.73.b.6: id. | H.41.b.6: *bunuŋ gibi$_{o}$ geline*. | L.68.b.3: id.

[522] F.73.b.9: *... berāverde, ṣuyı ḳardan ṣovuḳ, ...* | H.41.b.9: *... ʿamıḳ ṭaşıla çevrilmiş, içinde ṣuyı baḥr-ı zehār gibi mevc urur, ...* | L.68.b.6: *... berāverde ṣovuḳ, ...*

[523] F.73.b.10: *... z̲āhīracugumuzı$_{o}$ kĭ baḳīye varıdı ... .* | H.41.b.10: *z̲aḫīra-cuġum(u)zı.* | L.68.b.8: *zahīra-cuġumuzı$_{o}$ kĭ baḳīye varıdı ... .*

şādvār melikāne donlar geyür; durmışlar, bize baḳarlar. Cün ol (21) enbūh-ı gürūhı٥ gördüm, durdum, melik-i *Deryābār* ḳızın uyardum. Cün ḳız durdı٥, ol oġlanı٥ gördi٥, müteġayyir **(48.a.)** (1) oldı٥, bī-reng ḳaldı٥. "N~oldı٥ saŋa?" dėdüm. Eyitdi٥: "Şol oġlan ne oġlandur, bilürmisin?" dėdi٥. "Ol atamı depeleyen oġlan (2) budur" dėdi٥. "Ne yavuz yėre gelmişüz" dėdi٥. Ben eyitdüm: "Fāriġ ol! Ol seni bu libāsda bilmez" dėdüm. Andan ol oġlan (3) ilerü geldi٥, baŋa eyitdi٥: "Ne gişilersiz? Ḳandansız?" dėdi٥. Ben durdum, ḫidmet eyledüm, muvāfıḳ ṣenā oḳıdum, andan (4) eyitdüm: "İki ḳardaşcuḳlaruz; atamuza gemide vāḳıʿa oġradı, ḳalan bāzirgānlarıla maşʿūḳ oldılar. Bize Taŋrı (5) ḫalāṣ vėrdi٥, bu yėre düşdük" dėdüm. Oġlan cün benüm lehcemi feṣāḥatumı gördi٥, eyitdi٥: "Saŋa bāzirgānlıġuŋ (6) liyāḳatı٥ yoḳ. Bu ten ü tüvānıla lāyıḳuŋ oldur kĭ ḫidmetkārum olasın, ḫidmetümi ėtmek gereksin" dėdi٥. Ben baş (7) ḳodum: "Begenürseŋüz, ḳuluŋuz ḳulı-yuz" dėdüm. Derḥāl buyurdı٥: ikimüzi iki yėdege bindürdiler, gitdük, sarāyda (8) ḳondurdılar. Ḳonduḳ. Ol~dem eyitdüm: "Ė mihriyār! Gemi-müz su kenārında baġludur, icinde-ki ḳumāş bize (9) gereklüdür, żāyiʿ olmaḳ revā degül" dėdüm. Muʿtemedlere buyurdı٥: cārvālar iletdiler, ol bizüm gemideki niʿmetlerümüzi٥ (10) daşıdılar, ḳatumuza getürdiler, sarāyda bize bir oda vėrdiler. Gündüz ḫidmetde olurıduḳ, gėce odaya gelicek (11) sarmaşurduḳ uyurduḳ. Bir zamān bu ʿādetümüz müstemir oldı٥. İt(t)ifāḳ-ı ġarīb bir gėce bu melik oġlan düş (12) görür. Ḳorḳunc düşidi٥: ḳorḳar, bī-ḳarār olur, sarāyı٥ gendözin eglemek ücün yörenür, ḫālumuza muṭṭaliʿ (13) olur. Görür: ben ü ol ṣanem mey ü şir gibi٥ ḳarışmışuz. Bilür kĭ ben erem, yoldaşum evdeşüm-dür. Müteġayyir olur, ḳapuyı٥ üzerümüze (14) yapar u kilidler gider. Derḥāl vezīrini oḳır, eydür: "Ė vezīr-ü[524] rūşen-żamīr! Üşbu ḫidmetümüzde olan iki (15) ġarīb ḳardaşlaruŋ ġarīb ḥāl-ları varımış, bilürmisin?" dėdi٥. Vezīr eyitdi٥: "Buyuruŋ, işidelüm!" dėdi٥. Oġlan eyitdi٥: (16) "Düş gördüm ḳorḳdum, gözüme uyḳu gelmedi. Durdum, sarāyı٥ degzindüm, bularuŋ odasına geldüm gördüm: do- (17) laşub yaturlar. Bildüm ḥaḳīḳat:[525] biri٥ erdür, biri٥ ʿavratdur. Bular baŋa: 'Ḳardaşcuḳlaruz' dėdilerdi. Şimdi٥ bular yalan (18) çıḳdılar, bulardan üşendüm. Gerekdür kĭ anlaruŋ ḳatına varasın, ḥāl-larını bilesin, beni fāriġ-dil ėdesin!" dėdi٥. Biz (19) yaturuz, ḫāldan ḫaberümüz yoḳ. Nāgāh uyḳudan durdum, ḳapuya yöneldüm. Ḳapuyı٥ daşra-dın baġlu buldum, fürūmānde (20) oldum. "ʿAceb ne küstāḫ~iki[526] bu ḥareketi٥ ėtdi٥?" dėyü ḳaṣd etdümise kĭ ḳapuyı٥ yıḳam, daşra-dan ün ü ses (21) işitdüm: ḳapu acıldı٥, vezīr icerü girdi٥. Vezīrüŋ ayaġına düşdük. Oturdı, oturduḳ. Eyitdi٥: "Ė ferzendler! Yatıcaḳ **(48.b.)** (1) ḳapuŋuzı yapub yatsanuz, nedi٥? Melikümüz gelmiş, sizi٥ yatur görmiş, bilmiş kim er ü ʿavratsız. İmdi٥ bu bir yavuz pādişāhdur[x], (2) ẓulmı ġāyetde-dür. Bizüm bir nīkū-sīret pādişāhumuz[x] varıdı٥. Bunı yėrden götürdi٥, melik eyledi. Bu ḥarām-zāde (3) ol pādişāhı[x] ziyāna vėrdi٥. Biz bunuŋ ẓulmı altında ʿācizüz. Ol meliküŋ bir ḳızı٥ varıdı٥. Bu ḥarām-zādenüŋ (4) elinden cihānda māh gibi٥ āvāre oldı٥. Ben hemīşe anı isterem bulımazam. Ulularumuzıla ʿahd ėdüb-dururam kĭ

••••••••••

[524] F.74.a.13: *vezīr rūşen-żamīr*. | H.42.a.3-4. | L.69.a.9: *vezīr-i rūşen-żamīr*.

[525] F.74.b.1. | H.42.a.6. | L.69.a.12: *Ḥaḳīḳat bildüm*.

[526] F.74.b.5: *küstāḫ~٥ikĭ*. | H.42.a.9. | L.69.a.16: *küstāḫ~ikĭ*. (Cf. ms. 16.b.20, 25.b.2, L.118.a.14, 195.b.9.)

anı (5) bulduġumlayın bu bedbaḫtı kem ü kāset ėdevüz,[527] ol ḳızı atası yėrine pādişāh[x] ėdinevüz kĭ bu ẓālimüŋ ẓulmıyla (6) dirilmek olmaz" dėdi$_{o}$. Hemāndem melik-i diyār[528] ḳızı durdı$_{o}$, vezīr ḳatına geldi$_{o}$, eyitdi: "Ė yegāne-i zamāne! Ben ol (7) ḳızam kĭ atam sizüŋ pādişāhuŋuz-ıdı$_{o}$[x], ve olam kĭ bu ḥarām-zāde-den ḳaçurub deryāya ṣalduŋuzdı$_{o}$" dėdi$_{o}$. Andan (8) başındań ne sergüdeşt geçdügini, erini gemide uyanub bulduġını ḥikāyet eyledi$_{o}$. Vezīr cün bildi$_{o}$ kĭ [[ḳız]] (9) ḳız ol ḳızdur, başı$_{o}$ yėre ḳodı$_{o}$ eyitdi$_{o}$:

"Ė melike!
Ben seni ḫovāhānam.
Sen evde fāriġulbāl ve muntaẓımulḥāl (10) otur,
bu nāehl sizüŋ āzaduŋuz bendinde-dür.
Evvel varayım,
anı$_{o}$ ol işden yıġayım,
ve bu gėce ululları ceme[c] ėdeyim,
(11) ḥāldan ḫaberdār ėdeyim,
hem bu gėce anı bükelüm,
ṣabāḥ seni sa[c]ādet ü iḳbālila taḫta gecürelüm"
dėdi$_{o}$.

Durdı$_{o}$, (12) {pādi}şāh[x] ḳatına gitdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė şehriyār-ı kāmukār! Ḫāṭır-u [c]āṭırı[529] müşev(v)iş dutma! Vardum, ḥāl-larını bürhānıla (13) bildüm. Andan kĭ bularuŋ biri$_{o}$ erdür, biri [c]avrat-dur, şek yoḳ, eyle-dür. Ammā ere eyitdüm kĭ pāẕişāha[x] necün (14) yalan söyledüŋ?" dėdüm. Eyitdi$_{o}$: "Bu benüm cāriyem-dür, er donına ḳoydum, 'Dīnde ḳardaşumdur' dėdüm, 'Kimsenüŋ (15) naẓarı düşmesün' dėdüm. Bu dürūġ-ı maṣlaḥat-āmīz rāst-ı fitne-engīzden yėgdür" dėdi$_{o}$, dėdi.[530] "Pādişāha[x] (16) anlaruŋ cihetindeń hīc endīşe revā degül" dėdi$_{o}$. Melik vezīr sözinden fārigˇ-dil oldı$_{o}$, şarāb istedi$_{o}$: {icdiler}. (17) Vezīr ol yaŋa ululları$_{o}$ oḳıdı$_{o}$ danışdı$_{o}$, ḳız sözini bulara söyledi. Cümle sevindiler, eyitdiler: "Melikimüzi görelüm!" dėdiler. (18) Vezīr dün icinde bizi evine oḳıdı$_{o}$. Begler dükeli geldiler, vezīr evinde meliklerine baş ḳodılar. Ḳız eyitdi: "Ė (19) cüvānmerdler! Atamuŋ üzerüŋüzde ḥaḳları$_{o}$ vardur. Ol ḥuḳūḳı yėrine getürdüŋ!" dėdi$_{o}$. Düpdüz ġırīv ėtdiler, (20) silāḥ-lanub oġlanuŋ <sarayına>[531] girdiler, ḫalḳı tamām ḳırdılar. Gendüyi$_{o}$ elü bağlu ḳız ḳatına getürdiler. Buyurdı$_{o}$: ḳum (21) dökdiler, naṭ[c] döşediler, naṭ[c] üzerinde başın aldılar. Andan ḳız atası yėrine oturdı$_{o}$, ḫazāyin u defāyin ḳapusın acdı$_{o}$: **(49.a.)** (1) uluya kiciye ol~ḳadar ni[c]met bağışladı$_{o}$ kĭ doydılar. Filcümle ḳız elinde milk ḳarār dutdı. Bir gün (2) bu melike maḥfil düzdi$_{o}$, ḫalḳınuŋ serefrāzlarını oḳıdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė ulular! Ḫaḳ müstaḥaḳ(ḳ)a yėtişdi, (3) ẓālimler gendü sezālarını buldılar. İşler intiẓārumda-dur. Ammā ben bir [c]avratam, yėrüm bucaḳ yaraşur. Cün (4) pādişāhlıḳ[x] [c]uhde-si üstümde-dür, her eyü yavuzıla, yad u bilişle hem-saḫun

••••••••••

[527] F.74.b.12: *kem kāset ėde-vüz ...* . | H.42.a.15: *... kāst ėdevüz ...* . | L.69.b.7: *kem kāset ėde-vüz ...* . (Cf. S. 1046: *kām u kāst*.)
[528] F.74.b.13. | H.42.a.16. | L.69.b.8: *Deryābār*.
[529] F.75.a.1: *ḫāṭır-ı [c]ātıruŋuzı*[x]. | H.42.a.21: *ḫāṭır-ı [c]ātırı*$_{o}$. | L.69.b.14: *ḫāṭır-ı [c]ātırı*$_{o}$.
[530] F.75.a.9: *dėdüm*. | H.42.b.1: *dėdi*$_{o}$. | L.70.a.1: *dėdüm*.
[531] F.75.a.15. | H.42.b.5. | L.70.a.6: sic.

olmaġum gerekdür.[532] ʿİffetümdeń (5) bu nesne'yi revā görmezem. Maṣlaḥat anı görürem kĭ erümi yėrümde ḳoyam, ben perde ardında oturam. Ne dėrsiz?" (6) dėdi$_o$. Ulular baş ḳodılar: "Pādişāhumuzsın^x, fermān senüŋ!" dėdiler. Melike beni elümden dutdı$_o$, taḫta (7) gecürdi$_o$, tāc-ı ḫusrevī başuma geydürdi$_o$, kemer-i cihāndārı bėlüme baġladı$_o$. Melik oldum. ʿĀdla bedle meşġūl (8) oldum. Müddet-ī[533] medīd ḥürr ü ʿabīd birle datlu dirildüm. ʿĀḳıbet baŋa heves-i vaṭan oldı$_o$, ʿavratumdan (9) destūr diledüm. Eyitdi$_o$: "ʿAzm-ı sefer muṣammim-ise,[534] ben~daḫı senüŋile bile giderem, bunda sensüz ne işüm (10) vardur?" dėdi$_o$. Vezīr-i nīk-sīreti oḳıdum, niyābetümi aŋa vėrdüm, çoḳ niʿmetile yola girdüm. Gemi-müz deryāda (11) helāk oldı$_o$: bu ḫātūnıla bir iki ḳul(l)uḳcıyla zevraḳda bulınduḳ ḳurtulduḳ, bu şehre yėtişdük. Sen (12) kerem eyledüŋ, bizi$_o$ dopraḳdan ḳaldurduŋ, bizi ʿazīz eyledüŋ, vezāret mesnedini baŋa vėrdüŋ. Ben (13) hemīşe eydüridüm: "Bir sebeb olsa, melike sergüdeştümi dėsem" dėridüm. Bu dem murādumı buldum ||||

dėdi.

(14) Hemāndem melik-i *Ġaznīn* buyurdı$_o$: bu ḫikāyeti$_o$ deftere yazdılar. Her vaḳt oḳıdurıdı diŋlerdi$_o$, naṣīḥat- (15) -larını aŋlarıdı$_o$. ʿĀḳıbet bu cihān-ı fānīden gecdiler, mālı mülki esbābı (16) ayruḳlara sımarladılar.

Ṣadhezārān aferīn bu kitābuŋ mü'ellifine kātibine oḳıyana diŋleyene.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[532] F.75.b.6-7: *... her eyü yavuzıla ve yavuz bilişile hem-saḫun olmaḳ gerekdür.* | H.42.b.10: *... her eyü yavuzıla, yad u bilişile hemsaḫunī olmaġum gerekdür.* | L.70.a.12: *... her eyü yavuzıla, yad <u> bilişile hem-saḫum olmaġum gerek-dür.* (Cf. S. 1510: *ham-sukhun*.)

[533] Ms. sic.

[534] F.75.b.12: *muṣannam-ise*. | H.42.b.14: *muṣamimise*. | L.70.b.1: *muṣṣam(i)m-ise*.

7

(17) »Ḥikāyet(-i) heftüm

ez-ān[*-i*][535] *Naṣr-i ʿAyyār <u> pādeşāh-zāde-i Ḫorāsān*«

(18) Nāḳilān-ı rivāyet ve ḥāḳiyān-ı ḥikāyāt böyle beyān ḳıldılar kĭ rūzigār-ı ḳadīmde *Ḫorāsān*uŋ bir nīk- (19) -nihād pādişāhı$_{o}$[x] varıdı$_{o}$. Ve bir ʿāḳıl u muḳbil ü pārsā oġlı$_{o}$ varıdı$_{o}$. Bir gün bu şehzāde avdan gelüb (20) eve gide-yürürken bāzārda ġalebe gördi$_{o}$. “Ne ġalebedür?” dėdi$_{o}$. “Ḫüccāc ġalebesi-dür. *Ḥicāz*a gitmek yaraġın (21) ėderler” dėdiler. Şehzādeye hemāndem heves-i sefer-i *Ḥicāz* oldı$_{o}$. Ne~ḳadar dürüşdise kĭ ol ḫāṭırı$_{o}$ yuya, **(49.b.)** (1) başarımadı$_{o}$. Atasına gişi vėribidi$_{o}$, destūr diledi$_{o}$: “Elbette *Ḥicāz*a gitsem gerekdür. Babam melūl olmasun, (2) eyü göŋülile destūr vėrsün, baŋa icāzet ėde, destūr ola, gidem” dėdi$_{o}$. Atası bu ḫaber işitmekden (3) ḫasta-dil oldı$_{o}$: “Yigitcükdür, hengām-ı şādumānī-dür, ḥac vaḳtı$_{o}$ degüldür” dėdi$_{o}$. Oġlan yėŋilmedi$_{o}$: (4) “Elbette cāzimem, ʿāzimem, ḥāzimem” dėdi$_{o}$. Nācār pādişāh[x] ḫazīne acdı$_{o}$, ne-kĭ yaraḳdur «kamā huwa ḥaqquhu» gördi$_{o}$, (5) oġlanı revnaḳıla *Ḥicāz*a gönderdi$_{o}$. Ve eyitdi: “*Baġdād*da *Naṣr-ı ʿAyyār* dostumuzdur. Aŋa oġrayasın, (6) selāmumuzı degüresin” dėyü sipāriş ėtdi$_{o}$. Oġlan emāneti ḳabūl ėtdi$_{o}$. Cün yola girdi⌈ler⌉, birḳac gün (7) yüridiler. Ḳażā-yı$_{o}$ āsumānī birḳac ṣuʿlūk yol üzeri(n)e gelürler, kāravānı$_{o}$ ururlar. Ol biser-i māh- (8) -peyker ceng ėder, birḳac yėrde zaḫımlu olur. Nesi varısa, alınur, gendü mecrūḥ ḫidmetkārlarıla (9) *Baġdād*da düşer, rencūr u mehcūrdur. *Naṣr-ı ʿAyyār* evin sorar, sora sora varur bulur, atasınuŋ selāmını (10) degürür, ḫālını bildürür. Bu *Naṣr-ı ʿAyyār-ı Cüvānmerd*üŋ niʿmeti ol ḳadarıdı$_{o}$ kĭ muḥāsiblerüŋ fehmine vehmine (11) sıġmazıdı. Cüvānmerdligi gişi-ligi her bābda her yėrde münteşir-idi. *Naṣr-ı ʿAyyār* şehzāde’yi gör- (12) dükde ʿaẓīm iʿzāz ėtdi$_{o}$, gendü evine ḳondurdı$_{o}$, ḫidmetler eyledi$_{o}$, mürāʿatlar gösterdi$_{o}$. Müzeyyenler[536] (13) geldiler, cerāḥatları$_{o}$ baġladılar. Bu müdāvāţ icinde ḫüc(c)āc göcdiler. Şehzāde *Baġdād*da ḳaldı$_{o}$. (14) Ve *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ bu şehzāde ḫaḳ(ḳ)ında ol ḳadar ʿināyeti$_{o}$ riʿāyeti$_{o}$ oldı$_{o}$ kĭ vaṣfa gelmez. Yėdi$_{o}$ ay (15) gecdüginden̓ ṣoŋra ḫüc(c)āc ḳufūl ėtdiler, gėrü *Baġdād*a geldiler. Bu ḫālda

[535] Ms. sic. Cf. passim.
[536] F.76.b.9: *müreneyler* (sic!) | H.43.a.12: *ḥaccāmlar*. | L.71.a.12: *müzeyyinler*.

şehzāde ḳāfile- (16) -yile [le][537] yola girmege yarayub-durur,[538] yoldaşlara küyeridi$_o$ kim "Geleler" dėyü. <Bu>[539] es̲nāda bir gün şehzāde (17) ḥammāma vardı$_o$. Dönişinde bir maḥalleye oġradı$_o$ kĭ *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ evi ol duşda-yıdı$_o$.

Nāgāh (18) bir dāma baḳar,
bir dāma giriftār olur.
Ol yėrde oturur,
aġlar bīhūş^x olur.
İttifāḳ-ı ʿacib[540]
Naṣr-ı ʿAyyār (19) ol maḳāma ėrişür gelür,
şehzāde'yi ṣanur kĭ
ḥammāmdań çıḳmış-dur,
ṣafrāsı bulanmışdur.
Buyurdı$_o$:
(20) götürdiler,
odasına iletdiler,
yüzine gülāb sacdılar.
ʿAḳlı$_o$ geldi$_o$,
şarāb getürdiler,
nūş (21) eyledi$_o$.
Şehzāde ḥālına geldi.

Naṣr-ı ʿAyyār eyitdi$_o$: "Ḥammāmda çoḳ oturmış-sız, es̲er eylemiş, **(50.a.)** (1) henüz żaʿfuŋuz vardur" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$: "Baŋa ḥammāmda nesne olmadı$_o$" dėdi. *Naṣr-ı ʿAyyār* eyitdi$_o$: "Yā saŋa n~oldı?" (2) dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$: "Fülān damda göŋlüm ḳuşı bunuŋ gibi$_o$ damda[541] giriftār oldı" dėdi$_o$. *Naṣr-ı ʿAyyār* ḳarā'inile (3) muḥaḳ(ḳ)aḳ bildi$_o$ kim dam gendü damıdur, dam-ı dam dīvī damıdur. Andan şehzādeye eyitdi$_o$:[542] "Ġam yėme, göŋlüŋi (4) fāriġ dut! Ben ol dėdügü" ne gişidür[543] bilürem. Saŋa yarar. Ben anı hernėce ṭarīḳile gerekise, üc aya, dörd (5) aya ḳomayam, ḳatuŋa getürem" dėdi$_o$. Şehzāde ḫurrem oldı$_o$, *Naṣr-ı ʿAyyār* evine geldi$_o$, ʿavratını ḫalvet oḳıdı$_o$, eyitdi$_o$: (6) "Ė Müsülmān! Şimdiyedek baŋa şāyişte[']^{544} ü bāyişte[']-yidüŋ.[545] Bu günden böyle seni baŋa gerekmez. Dur, (7) evümde neŋ varısa, al, daḫı mehrüŋi behrüŋi al, ataŋ evine git" dėdi$_o$. ʿAvrat eyitdi$_o$: "Bu sözi$_o$ neden (8) dėrsin? Sucum nedür?" dėdi$_o$. *Naṣr-ı ʿAyyār* eyitdi$_o$: "Hīc sucuŋ yoḳdur. Ammā aramuzda

[537] F.76.b.12. | H.43.a.15. | L.71.a.16: sic.
[538] F.76.b.12: *yarayup-dururdı*. | H.43.a.15: *yorıyub-ḍurur*. | L.71.a.16: *yarayub-dururdı*.
[539] F.76.b.13. | H.43.a.15. | L.71.a.16: sic.
[540] Ms. sic. || F.77.a.1: *ittifāḳ-ı ʿacīb*. | H.43.a.17: *ittifāḳ ʿacīb* | L.71.b.2: *ittifāḳ-ı ʿacīb*.
[541] F.77.a.7: *bunuŋ gibi dama*. | H.43.b.20-21: *bir bu ṣıfatlu damda*. | L.71.b.7: *bunuŋ gibi dama*.
[542] F.77.a.7: *... giriftār oldı. Naṣr-ı ʿAyyār andan şehzādeye eyitdi ...* . | H.43.a.21-22: *... ḍam gendü damıdur, dam hem gendü damıdur. Şehzādeye ...* . | L.71.b.7-8: *... bildi$_o$ kim dam gendü damıdur. Andan şehzādeye eyitdi ...* .
[543] V.c. || F.77.a.8: *... ol dėdügüŋ gişi ne gişidür ...* . | H.43.a.22: *... ol~dėdügi ne~gişidür ...* | L. 71.b.8: *... dėdügüŋ ne gişidür ...* .
[544] F.77.a.10: *şāyiste-idüŋ*. | H.43.b.1: *şāyiste ve ...* . | L.71.b.11: *şāyiste-yidüŋ*^{x}.
[545] F.77.a.10: om. | H.43.b.1: *pāyistemidüŋ*. | L.71.b.11: om.

bundan böyle ülfet (9) olacaḳ-layın degüldür” dėdi$_{o}$. ʿAvrat ne~ḳadar lābe vü zārī ėtdise, nāfiʿ$_{o}$ düşmedi$_{o}$. Mehri$_{o}$ biŋ dīnārımış varıdı$_{o}$, (10) aldı$_{o}$, atası evine vardı$_{o}$.[546] Meger ol gişi bir meşhūr u muʿteber bezzāzıdı. Ḳızını bu ḥālda göricek (11) melūl oldı$_{o}$: “Sucuŋ neyidi$_{o}$?” dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Hīc sucum bilmezem” Ata ana, ḳardaşlar, ḳavm ḳabīle mütereddid ü mütefekkir (12) oldılar. *Naṣr-ı ʿAyyār*a peyġām vėribidiler kĭ: “Ḳızımuzuŋ günāhı <nedür>[547] maʿlūm ėtmek gerekdür, tā cezāsını (13) vėrevüz” dėdiler. *Naṣr-ı ʿAyyār* ḳasemler yā̲z ėtdi$_{o}$ kĭ: “Ḳızuŋuzuŋ hīc günāhı yoḳdur, ammā ḳısmet-i ṣoḥbet (14) hemīn-dür” dėdi$_{o}$. Cāre nedür, ḥamūş oldılar. *Naṣr-ı ʿAyyār* üc ay on-iki gün gecince ṣabar eyledi$_{o}$, şehzādeye (15) her gün “Üş üş!” dėyü istimālet vėrürdi$_{o}$. Bu ʿiddet işi bitdüginden ṣoŋra *Naṣr-ı ʿAyyar* şehzāde (16) ḳatına geldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Vaḳt oldı$_{o}$ kĭ işi bitürevüz” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Ol ḳız fülān bezzāzuŋ^{x} ḳızıdur, pārsādur, (17) mestūre-dür fülān ʿavratı$_{o}$ ḳatuŋa vėribirem, sen anı yuzıcılıġa[548] vėribi^{x}, herne isterlerse, vėrmege mültezim (18) ol!” dėdi. Andan *Naṣr-ı ʿAyyār* durdı$_{o}$ vardı$_{o}$, ol ḥātūn gişiyi$_{o}$ şehzāde ḳatına vėribidi$_{o}^{x}$. Şehzāde anı$_{o}$ ḳız ata- (19) sına vėribidi$_{o}^{x}$. Ata rāżī oldı$_{o}$, ḳızını ʿavratlıġa şehzādeye vėrdi$_{o}$. Dügün eylediler. *Naṣr-ı ʿAyyār* bėl baġladı$_{o}$, dügünde (20) ḫidmet eyledi$_{o}$. Biŋ ḳızıl altun cemʿīyetinde ḫarc eyledi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ ḫidmeti$_{o}$ ḫaberi$_{o}$ bez(z)āza yėtişdi$_{o}$. (21) Ol eyitdi$_{o}$: “Elḥamdülillāhi güyegümüz bir gişi oldı$_{o}$ kĭ *Naṣr-ı ʿAyyār* aŋa ḫidmet-kārdur” dėdi. Andan **(50.b.)** (1) *Naṣr-ı ʿAyyār* on taḫta don, on bedre altun şehzāde naẓarında ḳodı$_{o}$, geline vėribiyecegi vėribidi$_{o}^{x}$, gelini (2) eve getürdi$_{o}$. Taḫt üzerinde gelin güyegüyile oturdı$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār* bėl baġlayub ḫidmet ėderidi$_{o}$. Nāgāh gelin (3) görür kĭ *Naṣr-ı ʿAyyār* ḫidmetde-dür. Elin yüzine sildi: “Şükr Calabum saŋa!” dėdi$_{o}$. Şehzāde bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$ daŋladı$_{o}$, (4) maʿnī-sini aŋlamadı$_{o}$. Ne bilsün, ġalebe gidüb ḫalvet ḳalıcaḳ ḳıza eyitdi$_{o}$: “Doġrusın eyit, āhiste[549] dėdügüŋ (5) söz ne sözidi$_{o}$?” dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Ol söz senüŋ neŋe yarar? Fāriġ ol!” dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$: “Elbette dėmeyince olmaz!” dėdi. (6) Elḳıṣṣa ėrteyedek ol gėce bu söz gecdi$_{o}$. Ėrte olduḳda *Naṣr-ı ʿAyyār* ḫøn tertīb eylemiş, hercĭ ḫūbter (7) ḥāżır eylediler. Pādişāh-zāde^{x} ṭaʿāma muḳayyed olmadı$_{o}$ yėmedi. “Sebeb-i şükri$_{o}$[550] dėmeyince yėmezem, senüŋile ḫoş (8) daḫı olmazam!” dėdi$_{o}$. Ḳız nācār dükeli ḫālı ortaya ḳodı$_{o}$. Şehzāde cün bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ (9) keremi ne bābda-yımış bildi$_{o}$ vü ḫacīl oldı$_{o}$ utandı$_{o}$, hīc nesne dėmedi$_{o}$. Birḳac loḳma yėdiler. Andan şehzāde (10) ʿavrata eyitdi$_{o}$: “Bil ü āgāh ol kĭ benüm ʿahdum vardur. Seni atam anam ḳatına iletmeyince saŋa el uzatmaysaram. (11) Sen cāriyelerile egleni-dur. Ben sefer yaraġına meşġūl olayım” dėdi$_{o}$. Her gün ḫalḳ göziycün ḥammāma varurdı. (12) Kimse ḥālı bilmezidi. Andan şehzāde *Naṣr-ı ʿAyyār*a eyitdi$_{o}$: “İmkāna sıġduḳca baŋa ḫidmet eyledüŋ, beni ḫānü$_{o}$-mān (13) issi ḳılduŋ. İmden gėrü destūruŋıla zaḫmeti$_{o}$

546 F.77.a.14. | H.43.b.4. | L.71.b.15: *vėrdi*.
547 F.77.b.3. | H.43.b.7: sic. | L.72.a.1: om.
548 F.77.b.7: *... vėribirem, ne isterlerse ... .* | H.43.b.11: *... fülān ʿavratı katuŋa vėribirem, anı yüricilige vėribi ... .* | L.72.a.6-7: *... fülāne ʿavratı$_{o}$ ḳatuŋa vėribirem, sen anı vėribi, herne isterlerse ... .*
549 Ms. sic. || F.78.a.2. | H.43.b.19. | L.72.a.17: *āheste*.
550 F.78.a.6. | H.44.a.10: id. | L.72.b.4: *sebeb-i şükr*.

götürelüm!" dėdi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār*: "Fermān senuŋ! Biz ne dėyelüm?" dėdi$_{o}$. (14) Buyurdı$_{o}$: sefer yaraġın düzdiler, şehzāde yola gönüldi$_{o}$. İki menzil yėr *Naṣr-ı ʿAyyār* şehzāde'yi gönderüçıḳdı$_{o}$, görişdiler. (15) Ol demde şehyāde *Naṣr-ı ʿAyyār*a barmaġından bir yüzük vėrdi$_{o}$: "Göricek bizi$_{o}$ aŋasın!" dėdi.$_{o}$ Şehzāde cün (16) maḳāmına geldi$_{o}$, atasını anasını saġ esen buldı$_{o}$. Sevindiler, şehri$_{o}$ bezediler. Andan melik taḫtını şehzādeye (17) baġışladı$_{o}$: şehzāde şehriyār oldı$_{o}$. Şehriyār(-ı)[551] nīkūkār künc-i ferāġatda inzivāyı$_{o}$ iḫtiyār ėtdi$_{o}$, ṭāʿata (18) meşġūl oldı$_{o}$. Andan şehzāde-i şāh bezzāz ḳızını anası ḳatına vėribidi, coḳ niʿmetler vėrdi$_{o}$: "Oturu- (19) dur, ḥāluŋı görevüz!" dėdi$_{o}$. Ol vaḳtdan berü kī sebeb-i şükri[552] işitmişidi$_{o}$, ol ʿavratıla söyleşmemişidi$_{o}$, (20) yüzin görmemişidi$_{o}$. Bir yıl bunuŋ üzerine gecdi$_{o}$. Meger taḳdīrde varımış kim ḫalīfe *Naṣr-ı ʿAyyār*a ḫışm ėde$_{o}$, ʿazl (21) eyleye, bunuŋ gibi$_{o}$ yavuz ḥāl başına gele. Geldi$_{o}$⌈se⌉, pādeşāhlıḳdan bāsubānlıġa, muḫteşimlikden [der] **(51.a.)** (1) dervīşlige, münʿimlikden gedāyılıġa indi$_{o}$. Filcümle bir pāre etmege muḥtāc oldı$_{o}$. Aclıḳdan yalın-lıḳdan ḫalḳ icinde (2) durımadı, şehrden cıḳdı$_{o}$. Köy beköy dilenü dilenü *Ḫorāsān*a düşdi$_{o}$. Bilesinde şehzāde yüzüginden artuḳ nesne hīc (3) yoġıdı$_{o}$. Anı yādigār saḳlarıdı. *Naṣr-ı ʿAyyār* eyitdi$_{o}$: "*Ḫorāsān*a geldüm, şehzādeye varayım, olakī baŋa bir dürlü (4) ʿināyet ola" dėdi$_{o}$. Şeh-zāde pādişāhuŋ[x] ḳapusına geldi$_{o}$, yüzügini bir ḳapu oġlanınuŋ eline vėrdi$_{o}$: "Var, pādişāha[x] (5) göster, issi ḳapuda durur, dė!" dėdi$_{o}$. Muḳarrebler bu melikāne yüzügi pādişāha[x] givürdiler: "İssi ḳapuda durur!" dėdiler. (6) Şāh bildi$_{o}$ kim *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ rūzigārı dönüb-durur, taḫtı$_{o}$ baḫtı$_{o}$ sernügūn[553] olub-durur. Durdı$_{o}$ vardı$_{o}$, bir (7) maḫfī yėrden *Naṣr*ı$_{o}$ müşāhede eyledi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kī nuḫūset üzerinde ġālibdür. Derḥāl buyurdı$_{o}$: "Varuŋ, ol gişiye (8) yüz ḳoyun vėrüŋ, ḳuzulu-güdsün[554] tīmārlasun, yıl tamām olıcaḳ gelsün, ḥisābın vėrsün" dėdi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār*a (9) ḳoyını vėrdiler, sözi dėdiler. *Naṣr-ı ʿAyyār* göŋlinde: "Gör benüm eylüklerüm cezāsını, ammā n~ėdeyim? Yoḳdan yėgdür. (10) Delenince[555] varayım, yıl tamām olınca südile dirileyim" dėdi$_{o}$. Ṣaḥrāya vardı$_{o}$, yıl āḫirine$_{o}$degin ḳoyındań bir ḳalmadı$_{o}$. (11) Durdı$_{o}$, sarāy ḳapusına geldi$_{o}$, ḥālı ʿarż eyledi$_{o}$. Pādişāha[x] dėdiler. Pādişāh[x]: "Yüz ḳoyun daḫı vėrüŋ, (12) hemān şartı ėdüŋ: gökcek tīmārlasun, ḳırılmayadı$_{o}$ olamı?" dėdi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār* bu kerret daḫı ḳoyını aldı$_{o}$ gitdi (13) gütdi$_{o}$ dürişdi$_{o}$: yıl āḫirinde gėrü biri ḳalmadı$_{o}$. Geldi, ḳapuda ḫaber vėrdi$_{o}$: ücünci$_{o}$-kerret pādeşāha (14) ḳażīye'yi bildürdiler. Pādeşāh yüz ḳoyun gėrü buyurdı$_{o}$. İt(t)ifāḳ düşdi$_{o}$, ol yıl eyü yıl oldı$_{o}$: ḳoyun iki- (15) -gez ḳuzuladı$_{o}$, yaluŋuzı yoġıdı$_{o}$, ḳuzulayan ikiz ḳuzuladı$_{o}$. Yüz ḳoyun bėş-yüz oldı$_{o}$, yıl āḫirinde bir eyü süri oldı$_{o}$: (16) semüzler oŋadlar şīnler. Sürdi$_{o}$, ḳapuya geldi$_{o}$, dīvāna ʿarż eyledi$_{o}$: pādişāha[x] dėdiler. Pādişāh[x] "*Naṣr-ı ʿAyyār* (17) nuḫūsetdeń ḳurtulmış!" dėyüb buyurdı$_{o}$: ḥammāma iletdiler. Ḥammāmdan cıḳıcaḳ bir bedle melikāne don[556]

••••••••••

[551] F.78.b.5: id. | H.44.a.9: *şehriyār-i günc-i ...* . | L.72.b.16: sic.
[552] F.78.b.7. | H.44.a.10: id. | L.73.a.2: *sebeb-i şükr*.
[553] F.79.a.3. | H.44.a.19: id. | L.73.a.12: om.
[554] F.79.a.5. | H.44.a.21. | L.73.a.13: *ḳuzulu güdsün*.
[555] Ms. sic. || F.79.a.7: om. | H.44.a.22. | L.73.a.15: *dilenince*.
[556] F.79.a.15: *... çıḳacak vakt melikāne ḍonlar ...* . | H.44.b.5-6: *... çıḳıcaḳ bir bedle ḍon ...* . | L.73.b.6: *... bir bezle melikāne ḍon ...* .

geydür- (18) diler. Andan muġraḳ eyerlü bidevī-ye bindürdiler, ⌈sarāya getürdiler⌉. Şāha “Ol gişi üş geldi$_{o}$” dėdüklerinde durdı$_{o}$, (19) ḍaş ėşüge ḳarşu cıḳdı$_{o}$, ḳoltuġın dutdı$_{o}$, atdan indürdi$_{o}$ ḳocışdı$_{o}$ görişdi$_{o}$ getürdi$_{o}$, sarāy-ı ḫaṣda ḳondurdı$_{o}$. (20) Ve buyurdı$_{o}$: yüz pāre ḳumāş, on bedre zer, elli baş at, elli baş ḳatır, elli baş deve, yigirmi$_{o}$ nefer (21) ġulām(-ı)[557] Ḫıtāyī, on-bėş kenīzek-i Yaġmāyī[558] *Naṣr-ı ʿAyyār* ḳatına iletdiler. Andan şāh ol **(51.b.)** (1) [ol] ʿavrata ṭalāḳ vėrdi$_{o}$. ʿİddetden çıḳduġından ṣoŋra bisendīde ḫidmetler eyledi$_{o}$. Andan (2) *Naṣr-ı ʿAyyār*ı$_{o}$ ḳatına oḳıdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Benüm ḳız ḳardaşum vardur, anı saŋa ʿavratlıġa vėrürem. Yoḳ dėme, ḳabūl (3) eyle!” dėdi. *Naṣr-ı ʿAyyār* eyitdi$_{o}$: “Ben ne bunuŋ gibi$_{o}$ teşrīfüŋ ehliyin” dėdi$_{o}$. Pādişāh[x] eyitdi$_{o}$: “Ḳayurmaz, daḫı (4) ziyādelere lāyıḳ-sın!” dėdi$_{o}$. “Göŋülcügüm şöyle olmaḳ diler. Yoḳ dėme$_{o}$!” dėdi. *Naṣr-ı ʿAyyār* nācār “Ḫüküm (5) ḫudāvendüŋ” dėdi$_{o}$. Derḥāl şāh buyurdı$_{o}$: eyimme vü ḳużāţ u ekābir ü ṣudūr <u> aʿyān <u> erkān[559] ḥāżır geldiler, (6) bezzāz ḳızını *Naṣr-ı ʿAyyār*a nikāḥ ėtdiler. Zifāf gėcesi pādişāh[x] *Naṣr-ı ʿAyyār*uŋ elin aldı$_{o}$, gelin ḳatına girdi$_{o}$, (7) resmce eli ele sımarladı. Andan bir destārce zer ü cevher ḳı̈ ḳıymetini Taŋrı bile, üstlerine (8) nisār eyledi$_{o}$, daşra geldi$_{o}$. Cün duḫter niḳāb altından *Naṣr-ı ʿAyyār*ı$_{o}$ gördi$_{o}$, naʿara vurdı$_{o}$ bīhūş oldı$_{o}$ düşdi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār* (9) bu ḥāleti gördi$_{o}$, ḳızuŋ başını dizi üstine aldı, teʿemmülile dike[x] baḳdı$_{o}$, gördi$_{o}$ ḳı̈ *Baġdād*dağı ḫātūnıdur. *Naṣr-ı* <*ʿAyyār*>[560] (10) dağı naʿara vurdı$_{o}$, ögi yayındı$_{o}$. Yengeler mişāṭe-ler derḥāl daşradın icerü yügrüşdiler, anları ol (11) ḥālda gördiler, gülāb getürdiler, yüzlerine sacdılar. Ögleri geldi$_{o}$: birbirini ḳocdı$_{o}$ aġlaşdılar. Andan ṣoŋra (12) *Naṣr-ı ʿAyyār* “Aḥvāl nėcedür” dėyü ʿavratdaŋ sordı$_{o}$. ʿAvrat ġılāẕ <ı> şidād and icdi$_{o}$:[561] “Ol gėceden berü ḳı̈ (13) şükrüm işitdi$_{o}$, yöreme yörenmedi$_{o}$, sözin işitmedüm” dėdi$_{o}$. *Naṣr-ı ʿAyyār* bu ḥelāl-zādalıḳda, bu mürüvvetde ʿāciz ḳaldı$_{o}$. (14) Göŋlinden gecüridi$_{o}$ kim: “Mürüvvetde fütüvvetde ḫaẕẕ-ı vāfirüm var sanurdum. Hīçimişem: ʿālemde bunuŋ gibi$_{o}$ (15) vücūd varımış” dėdi. Pes er ü ʿavrat birbirnüŋ boynına el bıraḳdı$_{o}$, oturdılar, sergüdeştlerini söyleşdiler. (16) Ṣubḥ olduḳda pādeşāh teşrifler niʿmet-ler vėribidi$_{o}$, ʿözürḫøhlıḳlar ėtdi$_{o}$. Andan pādeşāh *Naṣr-ı ʿAyyār* ḳatına (17) geldi$_{o}$. *Naṣr* durdı$_{o}$, yüzin yėre ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė ḫudāvend! Anı ḳı̈ benüm ḫaḳ(ḳ)umda ḳılduŋ, hīc kimse kimse ḫaḳ(ḳ)ında (18) ėtmemiş-dür” dėdi$_{o}$. Şāh eyitdi$_{o}$: “Ė *Naṣr-ı ʿAzīz*! Anı ḳı̈ sen baŋa ėtdüŋ, bu anuŋ biŋde biri degüldür[x]” dėdi$_{o}$. Andan (19) pādeşāh *Naṣr-ı ʿAyyār*ı ḳatından gitmege ḳomadı$_{o}$, ḫācib ėdindi$_{o}$, bāḳī ʿömürlerini bile gecürdiler. ʿĀḳıbet (20) ḳamusı gitdiler, bu bī-vefā cihānı aŋaru ėtdiler. Ve bu ḥikāyet anlardan yādigār ḳaldı$_{o}$.

[adı-dur][562] (21) Gişi-nüŋ cihānda ⌈ad(ı)d(u)r⌉ ḳalan,
{Ḳalanı$_{o}$ yalandur yalandur yalan,}

•••••••••••

[557] F.79.b.3. | H.44.b.8: id. | L.73.b.10: sic.
[558] F.79.b.4. | H.44.b.9: *Yaġmāyī*. | L.73.b.10: *Yaġmāyi$_{o}$*.
[559] F.79.b.10: ... *aʿyān-ı erkān*. | H.44.b.12. | L.73.b.16: ... *ekābir ve ṣüdūr* ... .
[560] Passim. || F.79.b.15. | H.44.b.15. | L.74.a.4: om.
[561] F.80.a.3: *ġılāẕ ve şidād*. | H.44.b.17-18: *muġalaẕẕa andlar içdi*. | L.74.a.7: *ġılāẕ <i> şidād and içdi*. (Cf. ms. 62.a.9, 184.b.6.)
[562] F.80.a.14: sic. (*Erüŋ dünyāda adıdur ḳalanı$_{o}$*.) | H.45.a.4: om. | L.74.b.1: *Adıdur gişi-nüŋ cihānda ḳalan*.

Efsāne dilerse, ola bir ehl-i ḫıred,
Efsāne-i nīk ola, yoḳ efsāne(-i) bed.[563]

(52.a.) (1) Ve bu efsāne-nüŋ fāyidesi oldur kĭ bilindi$_{o}$: eylük żāyi^{c} olmaz ve tuḫm eken gişi ḥāṣıl götürür.

(2) Hezār āferīn bu kitābı$_{o}$ düzene oḳıyana, yazana diŋleyene ve ṣāḥib-i kitāba olsun.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[563] F.80.a.14: om. | H.45.a.4: *efsāne*(*-i*) *bed*. | L.74.b.2: *efsāne*[*ye*] *-i*^{x} *bed*.

8

(3) »Ḥikāyet(-i) heştüm

ez-ān[-*i*][564] *Pādeşāh-zāde Zeynülaşnām <ve> melik-i cinniyān*«

Başra şehrinde bir ulu melik varıdı$_{o}$. Ḥaḳ Taʿālā aŋa coḳ dürlü esbāb-ı dünyāvīden naṣīb vėrmişdi$_{o}$. (5) Hīc melik mülūk(-ı) dünyāda-n[565] varlıḳ bābında anuŋıla söyleşmezidi. Ammā oġlı yoġıdı$_{o}$: bu [[cihetdeń]] (6) cihetdeń ʿaẕīm noḳṣanı$_{o}$ varıdı$_{o}$, Ḥaḳ Taʿālā anı daḫı aŋa coḳ intiẕārdan ṣoŋra rūzi$_{o}$ ḳıldı$_{o}$. Ol (7) oġlanuŋ adını *Zeynülaşnām* ḳodı$_{o}$. Bir gün bu melik müneccimleri muʿazzimleri cemʿ eyledi: “Oġlanuŋ (8) ṭāliʿini naẕar-ı ʿaḳlıla görüŋ nedür?” dėdi$_{o}$. Zīc <ü> suṭūrlāb getürdiler, oġlanuŋ ṭāliʿin gördiler, şāha eyitdiler: (9) “Ḫūb ṭāliʿ-dür, delālet ėder ḳı̆ ʿömri$_{o}$ uzun[a][566] ola, memleket duta. Ammā birḳac gün felāket ü el ḍarlıġın ceke” dėdiler. (10) Melik eyitdi$_{o}$: “Hele bu ḳadar ḳı̆ memleket aŋa dege, māl u mülk düşmenler eline düşmeye, yavuz (11) degül” dėdi$_{o}$, müneccimlere teşrīf buyurdı$_{o}$. Andan şehzāde’yi dāye-ler bėslediler[x]; on yaşına girdi$_{o}$. Andan melik (12) <oġlanı>[567] ḫükemā ʿulemā ḫidmetin ėtmege buyurdı$_{o}$. Saʿyıla ḫidmetile melik-zāde-lere yarar hünerler mehāret (13) ḥāṣıl ḳıldı$_{o}$, cihānda bī-naẕīr oldı$_{o}$. Andan melik-i *Başra Zeynülaşnām*ı$_{o}$ mālı vu mülki üzerine ḥākim (14) <ve>[568] mutaṣarrıf eyledi. *Zeynülaşnām* ʿayş u ʿişrete meşġūl oldı$_{o}$, semāʿ-ı erġanūnī, ṣarāb-ı erġavānī (15) zevḳine ḍaldı$_{o}$. Andan melik-i *Başra* ḳadem şāh~rāh-ı fenāda ḳoyub āḫiret iline[569] gitmek istedükde oġlını {ḳatına} (16) oḳıdı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$:

“Ė #baba# cānı!
Göc vaḳtıdur, göcerem,
saŋa vaṣīyet ėderem.

[564] Ms. sic. Cf. passim.

[565] F.80.b.7: *melik*(*-i*) *mülūk dünyāda ...* . | H.45.a.9-10: *melik*(*-i*) *mülūk-i dünyādan ...* . | L.74.b.10: *... melik-i mülūk-ı dünyādan ...* .

[566] F.80.b.11. | H.45.a.13. | L.74.b.14: sic.

[567] F.80.b.14: sic. | H.45.a.16: om. | L.74.b.17: sic.

[568] F.81.a.2: *ḥākim ḳıldı*. | H.45.a.17: *ḥākim eyledi*. | L.75.a.2: sic.

[569] F.81.a.3-4: *... melik-i Başra dār-ı fenā’yı ḳoyup āḫiret sarāyına ...* . | H.45.a.18-19: *... melik-i Başra ḳadem şeh-rāh-ı fenāda ḳoyub āḫirete ...* . | L.75.a.3-4: *... melik-i Başra kadem şāh-zāde-i* (sic!) *fenāda ḳoyub āḫiret iline ...* .

Ḳulaġuŋda göŋlüŋde dut:
eyle diril kĭ
(17) düşmenüŋ kör ü ker ola,
ve dostuŋ ṣāẕ u bāfer ola.
Fisḳ ü fücūr ėtme,
zühd ü ṣalāḥ ucın (18) ḳoma,
doġru yoldan dönme,
egri söze ınanma,
eyülerile dur otur,
yavuz bisāṭın dür götür.

Saŋa māl u mülk (19) sımarladum kĭ dest-i zevāl aŋa ėrişecek-leyin degüldür. Ḫarcda isrāf ėtme! Ve yėr ḳarınında (20) ḫa(z)īne-ler saḳlayub-dururam. Vaḳtı$_o$ olıcaḳ saŋa yėtişe" dėdi. Andan baş ölüm yastuġına ḳodı$_o$. *Zeyn* yedi (21) gün ᶜazā resmin gördi$_o$. Sekizinci$_o$ gün anası ḳatına vardı$_o$, ḫazāyin miftāḥ-larını aldı$_o$, ḫazīneleri acdı$_o$, **(52.b.)** (1) gördi$_o$, gendü mühri̇n urdı$_o$. Andan ṣoŋra ᶜayşa temāşāya meşgūl oldı$_o$, mālı$_o$ ḫarc eyledi$_o$, mülk ġamın yėmedi$_o$: meṣāliḥ (2) muᶜaṭṭal oldı$_o$. İş aŋa yėtişdi$_o$ kĭ ḫalḳ bundań iᶜrāż ėtdiler. Ol kökden bir gişi pādişāhˣ ėdindiler *Zeynü-* (3) *laṣnāmı*$_o$ ᶜişretde ḳodılar. *Zeyn* bu ḥāla rāżī oldı$_o$ zevḳ eyledi$_o$, aŋadegin kĭ ol bī-ḥad māl dükendi$_o$. (4) Bugez ᶜaḳār satmaġa başladı$_o$, andan fürūşa vü ālāta el urdı$_o$, anları$_o$ daḫı düketdi$_o$. Ḫerīfleri anuŋ müflis- (5) -liginden göricek ḳatına gelmez oldılar. Şöyle üftāde oldı$_o$ kĭ yalıncaḳlıḳdan evden çıḳamaz oldı$_o$. (6) Bir gün anası eyitdi$_o$: "Ė *Zeynülaṣnām*! Eyü ėtmedüŋ, isrāfa ⌈ḳatı⌉ meşġūl olduŋ. Lācirem ḥālı müsrifüŋ böyle (7) olur" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* bu sözden melūl oldı$_o$, bu melāletile uyıdı$_o$. Düşinde gördi$_o$ kĭ bir nūrānī pīr geldi$_o$, buŋa eydür: (8) "Neye melūl olursın? Bilmezmisin kĭ her ᶜusrıla yüsür vardur, ve her terāḥıla ferāḥ vardur. Saŋa miḫnetden ḳurtulmaḳ (9) maṭlūbısa, dur, *Mıṣr*a var, anda ḥadsuz niᶜmetüŋüz vardur, al ḫarclan!" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* uyandı$_o$, düşini daŋladı$_o$, (10) müteḫayyir ü müteġayyir oldı$_o$. Anası ḥālından ṣordı$_o$: "N~oldı$_o$ saŋa?" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* düşüni anasına dėyüvėrdi$_o$. Anası: (11) "Bu düş dürüst düşe beŋzemez" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: "Elbette *Mıṣr*a varmayınca olmazam" dėdi$_o$. Anası: "Sen bilürsin" dėdi$_o$. (12) Durdı$_o$ esenleşdi$_o$, yola girdi$_o$, zaḫmetler gördi$_o$. *Mıṣr*a varıcaḳ bir mescidde ḳondı$_o$. Armışdı$_o$ ⌈y(a)td(ı)⌉ uyıdı$_o$. Hemāndem nūrānī (13) pīri düşinde gördi$_o$. Eyitdi$_o$: "Ė ferzend! Benüm sözüm dutduŋ geldüŋ, eyü ėtdüŋ. Bu sözden maḳṣūdum seni sınamaġıdı$_o$: (14) buyruḳ dutarmısın dutmazmısın bilmek-idi. İmdi bildük kĭ güzīde ü pisendīẕe-yimissin, söz dutarımışsın. Dön, gėrü *Başra*-ya (15) var! Ol saŋa dėdügüm māl u niᶜmet evüŋüzde-dür. Anda iste, ve bu sözde hīc şek ėtme!" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* (16) uyandı$_o$ melūl oldı, döndi$_o$, gėrü *Başra*ya evlerine geldi$_o$. Anası[nı][570] anı yavuz ḥālda gördi$_o$ aġladı$_o$: "Nedür ḥāluŋ?" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām*: (17) "Bedbaḫtuŋ ḥālı ayruḳsı olmaya!" dėdi$_o$. "Meşaḳḳat cekdüm, *Mıṣr*a vardum, bir mescidde uyıdum. Hemān pīri gėrü (18) düşümde gördüm: 'Yalanıdum, yaşıdum,[571] dön!' <dėdi>.[572] Ol sözile üş gėrü

[570] F.81.b.4-6: om. | H.45.b.17. | L.75.b.13: sic.
[571] F.81.b.1-8: om. | H.45.b.19: id. | L.75.b.15-16: om.
[572] F.81.b.1-8: om. | H.45.b.19. | L.75.b.16: sic.

geldüm” dėdi$_{o}$. Anası eyitdi$_{o}$: “Ė oġul! Ḳayġulanmaḳ (19) ʿāḳıl issi[573] degüldür. Eger Taŋrı Taʿālā saŋa niʿmet rūzi$_{o}$ ḳıldısa, bī-zaḫmet yėtişür. Ṣabur eyle!” dėdi$_{o}$. Andan (20) *Zeynülaṣnām* melāletile fikrile yatdı$_{o}$, uyıdı$_{o}$. Hemān pīri düşinde gördi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ė cüvānmerd, ḳaydlanma! Ṣabāḥ (21) dur, balta elüŋe al, bu evi debred! Ol~ḳadar māl bulasın kĭ ayruḳ dervīş-lik yüzin görmeyesin” dėdi$_{o}$. **(53.a.)** (1) *Zeynülaṣnām* uyandı$_{o}$, gördügi düşi anasına dėdi$_{o}$. Anası balta bulı$_{o}$vėrdi$_{o}$. Derḥāl durdı$_{o}$, evi$_{o}$ ḳazıdı$_{o}$, genc eserin bulımadı$_{o}$. “Bu (2) dīv benümile gör ne oyunlar oynar” dėyü fārigˇ düşdi$_{o}$, biraz diŋlendi$_{o}$. Andan ṭamaʿ-ı genc gėrü rence yėltedi$_{o}$, durdı$_{o}$, gėrü evi ḳazmaġa (3) başladı$_{o}$. Nāgāh bir daş belürdi$_{o}$. Hezār zaḫmet birle ol ṭaşı ḳaldurdı$_{o}$. Bir ḳuyu belürdi$_{o}$: üzerine pulād ḳuful urulmış. Ol (4) kuflı balta-yıla sındurdı$_{o}$ gördi$_{o}$ kĭ aḳ mermerden nerdübān yapılmış. Aşaġa indi$_{o}$ gördi$_{o}$: bir büyük ev daşdan kirecden (5) yapılmış. Çırāġ indürdi$_{o}$, gördi$_{o}$: dört ṣuffadur, her ṣuffada on ḫusrevānī küp var. *Zeynülaṣnām* eyle sandı$_{o}$ kĭ (6) şarāb küpleridür. “Eskimiş, eyü olmış-dur” dėdi$_{o}$. Vardı$_{o}$, birinüŋ ḳapaġın ḳaldurdı$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ pürzerdür. Ḫurrem u ḫandān oldı$_{o}$. (7) Ḳırḳ kübi$_{o}$ tamām ṭavāf eyledi$_{o}$, dükelini pürzer buldı$_{o}$. Andan bir yaġlıḳ zer aldı$_{o}$, anası ḳatına geldi$_{o}$, ḥālı beyān eyledi$_{o}$. Anası (8) eyitdi$_{o}$:

“Zinehār ė oġul!
Ayruḳ endāze-süz ḫarca şürūʿuŋ olmasun,
düşmenler üstüŋe gülmesün,
endāze’yi gey (9) saḳın!”
dėdi$_{o}$.

Zeynülaṣnām eyitdi$_{o}$: “Ė ana, ġam yėme! Māl dükenecek-leyin māl degüldür” dėdi$_{o}$. “Evet naṣīḥat dutaram” dėdi$_{o}$. (10) Vardı, satduġı yėri suyı bāġı gėrü satun-aldı$_{o}$. ʿAḳlıla dirilmege yüz dutdı$_{o}$. Bir gün ḫazīneye indi$_{o}$. Küpleri$_{o}$ (11) taʿaddud ėderiken gördi kĭ bir küp egri-rek durur. “Doġruldayım” dėyü altını biraz ḳazdı$_{o}$ kĭ yine rāst otura. Bir delük (12) acıldı$_{o}$, bir ḳapu cıḳdı$_{o}$. Aşaġa indi$_{o}$ gördi$_{o}$: bir evdür, daşdan kirecdeń muḥkem yapılmış, icinde doḳuz ṣandūḳ var, (13) herbir ṣandūḳda bir altun ḳuful var. Bir ṣandūḳı$_{o}$ acdı$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ icinde bir pāre yāḳūt-ı behremānīdeń bir ṣanem (14) yatur. Anuŋ gibi ṣanem kĭ ḳıymeti mubaşşıruŋ vehmine gelmez. *Zeynülaṣnām* tamāmet ṣanduḳları acdı$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ her- (15) birinde bir ṣanem var ol ṣanem gibi$_{o}$. Müteʿaccib oldı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Atam üşbunları aceb ḳanda bulmış ola?” dėdi$_{o}$. Andan (16) bir ṣanduḳca buldı$_{o}$, icinde bir pāre aḳ ḫarīr var. Üstünde yazılmış kĭ: “Ė ferzend-i dilbend! Bil~kĭ coḳ sovuḳ (17) ıssı <zaḫmetin>[574] çekdüm, bu ṣanemleri$_{o}$ bu cevherleri ele getürdüm. Bularuŋ birisi daḫı vardur kĭ ol yaluŋuz başına (18) bu dükelinden yėgdür. Anı ḥāṣıl ėtmege ʿömrüm vefā ėtmedi$_{o}$. Ammā anuŋ taḥṣīline senüŋ hevesüŋ ola. (19) Ṭarīḳ oldur kĭ *Mıṣr*a varasın. Fülān maḥallede$_{o}$ benüm bir *Mübārek* adlu coḳ niʿmetlü ḳulum vardur. Bizüm mevcūdumuzuŋ coġı (20) anuŋ ḳatında-dur. Anı bulasın, nişānumı vėresin, ḥāluŋı aŋa dėyesin. Ol seni ṣanem yėrine ḳulavuzlaya, ṣanemi ḥāṣıl (21) ėdesin. Vesselām.” *Zeynülaṣnām* aṣnām ḫaberini ü mektūb mażmūnını[x] anasına dėyüvėrdi: “Ṣanem **(53.b.)** (1) ṭalebinde

[573] F.81.b.1-8: om. | H.45.b.21. | L.75.b.17: *işi*.
[574] F.81.b.11. | H.46.a.17: *çoḳ sovuḳ issi çekdüm*. | L.76.b.6: *ṣovuḳ çoḳ* (sic!) *ve ıssı çekdüm*. (Cf. ms. 208.b.7, 209.a.16.)

oluram" dėdi$_{o}$. Ana ᶜaḳlı$_{o}$ mücebince eyitdi$_{o}$: "Bu ḳadar keleciye iᶜtimād ėtmek olmaz. Ne zaḫmet cekersin? (2) Otur, Taŋrı vėrdügini ḫoş gör şükür eyle. Ataŋı ögütlerdüm, dutmazıdı$_{o}$. Ol hem n~eyledi$_{o}$? <Sen daḫı>[575] ḫaṭarlu işe şürūᶜ (3) ėtme, otur, dāyima seni göre-durayım!" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "*Mıṣr*a varmayınca, *Mubārek*i bulmayınca olımazam" dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$ (4) yaraḳlandı$_{o}$, bir niçe nökerile *Mıṣr*a yöneldi$_{o}$. Cün *Mıṣr*a yėtişdi$_{o}$, ḫāre'yi sordı$_{o}$, *Mübārek* evin buldı$_{o}$, ḳapuya geldi$_{o}$, daḳ (5) eyledi$_{o}$. İcerüden ġulām cıḳdı$_{o}$: "Kimsin?" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "Ḳonuḳdur" dėdi$_{o}$. *Ḫoca*$_{o}$ *Mübārek*e bildürdiler. (6) Destūr vėrdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* icerü girdi$_{o}$, bir maḳām gördi$_{o}$ kĭ anuŋ gibi maḳām gördügi yoḳ. *Mübārek* ḳarşu geldi, (7) ᶜizzet eyledi, eyitdi$_{o}$: "Ė ulu! Bizümile işüŋ varısa, (b)u(y)ur^{x}, bitürelüm!" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* [[eyitdi$_{o}$]] eyitdi$_{o}$: "*Baṣra*- (8) -danam. Atam öldi$_{o}$. Vaṣīyet-nāmesinde dėmiş kĭ: 'Ė oġul! Bir mühim işüŋ olacaḳ olursa, *Mıṣır*da bizüm *Mübārek* (9) var, senüŋ işüŋi göre, ḳaydın yėye!' dėmiş. İmdi$_{o}$ üş ben ḳatuŋa bir ḫācete geldüm, ḳatuŋda bitermi$_{o}$ bitmezmi$_{o}$?" dėdi$_{o}$. (10) *Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Ol dėdügün gişiy(i) eyü bilürem, benüm ḫovācamıdı, ammā anuŋ oġlı yoġıdı$_{o}$" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* (11) eyitdi$_{o}$: "Şāyed ṣoŋra vücūda geldüm, sen bilmezsin ola" dėdi$_{o}$. *Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Naᶜam, ben ol yėrden ġāyib olalı (12) yigirmi$_{o}$ yıldan artuḳ-dur, olduŋ ola"[576] dėdi$_{o}$. Andan döndi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Benüm ḫøcamuŋ nişānları$_{o}$ vardur, ol nişānları$_{o}$ (13) baŋa söyle" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "Atamuŋ genc-ḫānesi vardur. Ḳırḳ ḫusrevānī küp dolu altun-dur" dėdi$_{o}$. (14) *Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Daḫı nişānı$_{o}$ vardur" dėdi$_{o}$. *Zeyn* eyitdi$_{o}$: "Doḳuz ṣanduḳ var, altun kilidlü, herbirinde bir ṣanem var, (15) yāḳūt-ı rummānī" dėdi. Daḫı ṣanduḳca'yı aḳ ḫarīri ḫaber vėrdi$_{o}$. *Mübārek* bu ᶜalāmetleri$_{o}$ işidicek durdı$_{o}$, *Zeyn*üŋ elin (16) öpdi$_{o}$, taḫta gecürdi$_{o}$: "Elḥamdüllillāh kĭ ölmedin seni gördüm. Ataŋ beni āzād ėtmemiş-dür. İn-şā'allāh sen āzād ėdesin" dėdi$_{o}$. (17) Andan *Mübārek* buyurdı$_{o}$: at cekdiler. Eyitdi$_{o}$: "Ė ḫudāvend! Buyuruŋ, ayruḳ eve varalum, bu olmaġa yarar ev degüldür" (18) dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* süvār oldı$_{o}$, *Mübārek* dūşına ġāşiye götürdi$_{o}$, öŋince yüridi$_{o}$. Bir sarāya vardılar: ėŋen ᶜacīb^{x} (19) ve ġarīb. *Zeynülaṣnām* ṣuffa kenārında atdan indi$_{o}$, taḫt üzerine cıḳdı$_{o}$ oturdı$_{o}$: ḫōn getürdiler. *Mübārek* taḫt (20) ayaġında ḫidmet eyledi$_{o}$. Ekābir-i *Mıṣır*dan birḳac ḳonşılar daḫı geldiler, *Zeynülaṣnām*-ıla yėmeklendiler, icmek (21) içdiler.[577] Taᶜaccüb ėtdiler kĭ: "Bu ne gişi-dür kĭ *Mübārek* bunuŋ ḳul(l)uġında ḳāyim-dür" dėdiler. Ḫōn yėmek, şerbet **(54.a.)** (1) icmek işi bitdüginden ṣoŋra *Ḫoca Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Ė *Mıṣır* ululları! Bilüŋ kĭ üşbü cüvān-ı māh-peyker kĭ (2) taḫt üzerinde ḳarşuŋuzda oturub-durur ḫøcam-dur, maḫdūm-zādem-dür. Bunuŋ atası beni aḫcesiyle satun- (3) -almışdur. Bu dem mīrās ḥükmiyle bunuŋ ḳulıyam. Māl u mülk u esbāb nem varısa, ḳamusı$_{o}$ bunuŋ-dur" dėdi. (4) "Ammā atası düniyādan riḥlet ėtdükde beni ḳul(l)ıḳ ḳaydından cıḳarub gitmedi. Şimdiki~ḥālda cün bu cüvān-ı (5) cüvānbaḫt bu maḳāma geldi$_{o}$, ümīd dutaram kĭ beni bu dem sizüŋ ḫużūruŋuzda āzād ėde"

•••••••••••

[575] F.82.a.6: sic. | H.46.a.23. | L.76.b.14: om.

[576] F.82.b.3: *... yigirmi yıldan artuḳdur ola ...* . | H.46.b.9: *... yigirmi yıldan artuḳdur, ṣoŋra olduŋ ola ...* . | L.77.a.8-9: *... yigirmi*$_{o}$ *yıldan artuḳdur olduŋ ola ...* .

[577] F.82.b.15: *içmelendiler*. | H.46.b.18: *yėdiler, içmek içdiler*. | L.77.b.3: *yemeklendiler, içmek içdiler*.

dėdi. *Zeynülaṣnāma*$_{o}$ (6) bu söz ḫoş geldi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ė *Mübārek*! Seni ve māluŋı gendü mālumdan cıḳardum; āzād ol! Daḫı saŋa neler (7) vėrem, göresin!” dėdi$_{o}$. *Mübārek* yüz yėre ḳodı$_{o}$, s̲enā vu āferīn oḳıdı$_{o}$, ḫāżırlara şükrāne bahānesine coḳ ni^{c}metler vėrdi. (8) Andan bisāṭ-ı nişāṭ döşediler, cām-ı kām ele aldılar, gėceyedegin şarāb icdiler, reyḥānī ü ^{c}ayş u temāşā <eylediler>.[578] Sultānī (9) mükerrer re’īs gişiler ḫūblar ḫoşlar cekildi.[579] Bir nice gün bu ṣoḥbet müstemir oldı. Bir gün *Zeynüla-* (10) *ṣnām-ı Hümām Mübārek*e$_{o}$ eyitdi$_{o}$: “Ė nīkūnām! Ne şarāb icmege nihāyet var, ve ne seni görmege ġāyet.[580] Ben senüŋ ḳatuŋa (11) ḳaṣdıla bir mühimme geldüm, anı baŋa bitüri$_{o}$vėr! Bu ne te’ḫīrdür!” dėdi$_{o}$. *Mübārek* eyitdi$_{o}$: “Buyuruŋ, buyruġuŋuz başumuz üzerine (12) revādur” dėdi$_{o}$. *Zeynülaşnām* eyitdi$_{o}$: “Vaṣīyet-nāmede atam eyitmiş: ‘^{c}Ömrüm vefā ėtmedi$_{o}$, ṣanem-i dehümi$_{o}$ getürem. (13) Aŋa #xxxxxx# hevesüŋ olacaḳ olursa,[581] *Mıṣır*da *Mübārek*e$_{o}$ varġıl! Ol hümām[582] bu işde saŋa yol (14) göster, #<muradına ėresin#’[583] - dėmiş>. #İmdi$_{o}$ coḳ zaḥmet cekdüm, üş geldüm, dilerem, baŋa muvāfaḳat ėdesin” (15) dėdi, “tā ol #<onıncı ṣanemi$_{o}$>#[584] ḫāṣıl ėdem” dėdi$_{o}$. *Mübārek Zeynülaşnām*uŋ bu sözin işidicek müteġayyir (16) oldı$_{o}$, bir dem sükūt ėtdi$_{o}$. Andan eyitdi: “Ė şehriyār-ı kāmugār! Bil kĭ ataŋ bir müsevden[585] gişiydi$_{o}$. Sevdāsı (17) bunuŋ gibi işler başarurdı$_{o}$; gāh olurdı, yėrine düşerdi$_{o}$ ola.[586] Ammā miḫnet ü ḫaṭar coḳ görürdi$_{o}$. Doḳuz nevbet (18) cānını ḫaṭar-ı helāka bıraḳdı$_{o}$. Her gāh kĭ ol yola gideridük, gėrü dönmek ümīdümüz^{x} olmazıdı$_{o}$. ^{c}Āḳıbet (19) ḫayr olub Taŋrı faẕlıyla gėrü cıḳarıduḳ. Şimdi$_{o}$ yigirmi$_{o}$ yıl vardur kĭ ol yola varduġum yoḳdur, u- (20) nutdum. Maṣlaḥat oldur kĭ bu sev̲zādan gecesin, doḳuz ṣanem senüŋ neŋe yėtmez?” dėdi$_{o}$. *Zeynülaşnām* eyitdi$_{o}$: (21) “Gėrcek eydürsin: bu dutduġum iş bir naẕardan eyü degül, ammā göŋülcügüm şöyle diler kim **(54.b.)** (1) senüŋile şol seferi$_{o}$ ėdem!” dėdi$_{o}$. *Mübārek* cün gördi$_{o}$, delünüŋ elinden ḳurtulmaḳ yoḳ, eyitdi$_{o}$: “*Mübārek*üŋ (2) yüz-biŋ cānı$_{o}$ varısa, saŋa fidā olsun! Fermān senüŋ: gidelüm! Ammā baŋa on gün mühlet vėr, (3) yaraḳlanayım” dėdi$_{o}$. *Zeynülaşnām*: “Revādur, maṣlaḥat-dur” dėdi$_{o}$. *Mübārek* müddet icinde yaraḳlandı$_{o}$,[587] āḫir geldi$_{o}$: (4) “Buyuruŋ ḫudāvend, gidelüm!” dėdi$_{o}$. “Ammā şart oldur kim ikimüz olavuz, pes gitdügümüzi$_{o}$ şehrīlerden kimse

[578] F.83.a.10. | H.47.a.2. | L.77.b.13: sic.

[579] F.83.a.10-11: *Sulṭānī mükerrer pişkeşler ḫūblar dilkeşler çekildi*. | H.47.a.2-3: *... temāşā eylediler. Mışr ulularına āzādlıḳ şükrānesi ḳullıḳlar eyledi$_{o}$, pīşkeşler çekdi$_{o}$ ... .* | L.77.b.13-14: *... temāşā eylediler, pişkeşler çekildi*.

[580] F.83.a.14. | H.47.a.4: id. | L.77.b.15: sic.

[581] F.83.b.2: *Eger senüŋ ol işde hevesüŋ varısa ... .* | H.47.a.6-7: *Eger senüŋ hevesüŋ olacaḳ olursa ... .* | L.78.a.1-2: *Eger senüŋ ol işde hevesüŋ varısa ... .*

[582] F.83.b.2: *... ol ḥamām* (sic!) *... .* | H.47.a.7: *ol ġulām-ı hümām*. | L.78.a.2: *ol hümām*.

[583] F.83.b.3. | H.47.a.7. | L.78.a.2: *... murāduŋa ėresin ... .*

[584] F.83.b.4. | H.47.a.8. | L.78.a.4: sic.

[585] F.83.b.6: *musudan* (ms. *m.s.v.d.n*). (sic!) | H.47.a.10: *sevdāyī*. | L.78.a.5: *müsevden*. (Cf. ms. 124.b.3.)

[586] F.83.b.6: *Dāyimā bunuŋ gibi işler sevdā ėdinürdi. Gāh olurdı yėrine düşürürdi. Ammā ... .* | H.47.a.10: om. | L.78.a.5-6: *Sevdāsı bunuŋ gibi işler başarurdı. Gāh olurdı yėrine düşürürdi. Ammā ... .*

[587] F.83.b.14-15: *Mübārek on gün yaraḳlandı*. | H.47.a.16: *Mübārek müddet içinde yaraḳlandı$_{o}$*. | L.78.a.14: *Mübārek yaraḳlandı*.

(5) bilmeye" dėdi. *Zeynülaṣnām* taḳabbul ėtdi$_o$, nökerlerine ʿalufe vėrdi$_o$: "Beni ḳırḳ güne-degin umuŋ. Gelürsem, (6) geldüm, gelmezisem, esbābumı raḫtumı aluŋ, (*B*)*aṣra*ya gidüŋ, anama sımarlaŋ, ḫaberümi vėrüŋ!" dėdi. Andan *Mübārek*ile (7) *Zeynüddīn* piyāde şehrden cıḳdılar gitdiler. Cün biraz yėr (y)üridiler, *Zeyn* gördi$_o$ ḳı̈ bir yėrde bir issüzlikde ḳırḳ (8) ḳara ḳul ḳırḳ deveye binmişler, iki yėdek tamām yaraḳlu bile-lerinde dutarlar, iki dest silāḥ üstlerinde berkinmiş. (9) *Mübārek* eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend! İki cenībüŋ biri senüŋdür, göŋlüŋ diledügine bin, silāḥını gey,[588] birini baŋa ḳo!" dėdi$_o$. (10) Süvār oldılar, *Mübārek* delīl oldı$_o$, gitdiler. Üc gün yüridiler, dördünci$_o$ gün bir sarb ovaya oġradılar. (11) Ḳum ıssı-sındaṅ anda müteneffis ḳalmamış. Güneş biraz ḳalḳduḳlayın ḫalḳuŋ āʿżāsından çaylar aḳmaġa (12) başladı$_o$. Ol~dem *Mübārek* buyurdı$_o$: deveyi$_o$ ḳondurdılar, ḫayme urdılar. *Zeynülaṣnām Mübārek* ḫaymeye girdiler, ḳalan (13) ġılmān herbiri bir sāye-bān ė di ndi$_o$; yėmeklendiler, şeb(-i)[589] zengī-leb [[gelince]] gelince āsāyiş oldılar. Hemānāḳı̈[590] (14) gėce oldı$_o$, develeri$_o$ ḳaldurdılar. *Mübārek* muḳaddem olub gitdiler, zikr-i Ḫudā vu Resūl ėdüb yüridiler. Bu ṭarīḳe dünile (15) yüridiler, gündüz ḳondılar. On gün oldı$_o$, on-birinc(i) gün bir ḳorḳunc ṣaḥrāya ėrişdiler. Ol ṣaḥrāda bir aġac (16) bitmiş: başı havāya gitmiş, budaḳları$_o$ cevre yayılmış. Ol aġacuŋ dibinde ceşme-i āb-ı zülāl cıḳmış.[591] Ṣaḥrānuŋ (17) ḳalan yėrini rīg-i revān dutmış: bī-ḥisāb tozalar[592] var. *Mübārek* ol maḳāmı göricek "Allahuekber! Yolumuz az (18) ḳaldı" dėdi. "Velīkin ileyümüzde daḫı$_o$ ṣarb işler coḳ vardur" dėdi. Gėrü anda ḳondılar, gėceyedek ol bıŋar (19) kenārında örü oldılar, hem gėce anda [hem] gecelediler.[593] Andan öte deve gecmek olmazımış. Gėce şiʿār-ı ʿAbbāsī (20) geydükde *Mübārek* eyitdi$_o$: "Ė melik$_{\underline{i}o}$![594] Biz şimdi$_o$ cinnīler elinde-vüz.[595] Anlaruŋ elinde-vüz. Mübādākı̈ melik-i cin (21) bizi bunda geldügümüzi$_o$ duya, bir cemāʿat vėribiye[x], bize ziyān ėrişdüre" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi: "Ė *Mübārek*! (**55.a.**) (1) Ol işi sen bilürsin, biz ne bilürüz" dėdi$_o$. Ol~dem *Mübārek* durdı$_o$, ḫayme-nüŋ cevre-sini ḫarbe ucıyla cizdi$_o$, (2) bir nice ṭılsım ol dāyire üzerinde yazdı, bir nice afsūn oḳıdı$_o$ ürdi$_o$. Ol gėce anda amān-ıla oldılar. (3) Ṣabāḥ olduḳda durdılar, aru ābdest aldılar, ṣabāḥ farżın iḳāmet ėtdiler. Andan *Mübārek* (4) oġlanları$_o$ ḳatına oḳıdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Deve-lerile bunda duruŋ, biz gelince raḫtı$_o$ eyü saḳlaŋ!" dėdi$_o$. Andan *Mübārek* (5) māyeḫtācını aldı$_o$ ve *Zeynülaṣnāma*$_o$ eyitdi$_o$ ḳı̈: "Dur! İmden gėrü iş senüŋile benümdür. Gidelüm!" dėdi$_o$. "Evet (6) göŋlüm senüŋ cihetüŋden endīşede-dür. Ḳorḳaram ḳı̈ ḳatılıḳlara döymeyesin. Ben ḫod ögrenmişem (7) öglenmişem" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: "Göŋülüŋi ḫoş dut, tevekkül Tangrıya ėt ḳı̈ ol ne~dėrse, (8) ol olur" dėdi$_o$.

[588] F.84.a.7: *bir silāḥ gey*. | H.47.a.22: id. | L.78.b.3: *bir silāḥı gey*.
[589] F.84.a.11-12: *şeb rengi gelince*. | H.47.b.3: sic. | L.78.b.8: id.
[590] F.84.a.12: *hemānkim*. | H.47.b.3: *hemān-ḳı̈*. | L.78.b.8: *hemā(n)ākim*.
[591] F.84.a.15: *... āb-ı zülāle gibi çıḳmış*. | H.47.b.6: *... bir çeşme-i āb-ı cülāb çıḳmış*. | L.78.b.11-12: *... çeşmiye(-i) āb(-ı) zülāl <gibi> çıḳmış*.
[592] F.84.b.1: *tozlar*. | H.47.b.7: om. | L.78.b.12: *tūz̲e-ler*.
[593] F.84.b.3: om. | H.47.b.9: sic. | L.78.b.14-15: *... gėceyedek örü oldılar, hem ol gėce anda gėcelediler*.
[594] F.84.b.4: *Ė melik*! | H.47.b.9: *Ė melik*! | L.78.b.15: *Ė melik$_{\underline{i}o}$*!
[595] F.84.b.4-5: *elinde-yüz*. | H.47.b.9: *ilinde-yüz*. | L.78.b.16: *ilinde-vüz*.

Yüridiler, cün birḳac mīl vardılar, bir deŋiz kenārına ėrdiler. *Mübārek* deŋiz kenārında oturdı$_{o}$, (9) eyitdi$_{o}$: “Biz üşbu deryāyı$_{o}$ öte gecmegümüz gerekdür” dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: “Bu mümkinātdan (10) degüldür” ⌈dėdi$_{o}$⌉. Bunuŋ gibi$_{o}$ deŋizden gemi-süz zevraḳ-suz nėte gecile^{x}?” dėdi$_{o}$. *Mübārek* eyitdi$_{o}$: “Ol cihetden (11) melūl olma! Üş melik-i cinnīnüŋ vaḳaf gemi-sini gemi-cisi alur gelür, gecevüz” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: (12) “Ė ḫudāvend! Gemiciye söz söyleme yürime,[596] ve hīc endīşe yėme kĭ anuŋ ucında bize ziyān ėrişe!” dėdi$_{o}$.

(13) *Zeynülaṣnām* nāgāh baḳdı$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ
bir gemici bir Şāmī sırcadan mefraġ[597] gemiyi$_{o}$ sürmiş, gelür.
Yėlken (14) aġacı kĭ var ḫām ʿanberden.
Ve gemici-nüŋ başı arslan başı gibi$_{o}$,
teni ḳaplan teni gibi$_{o}$,
aġazı$_{o}$ ejdehā (15) aġzı$_{o}$ gibi.

Gelicek: “Gelüŋ, gemiye girüŋ!” dėr gibi işāret eyledi. Girdiler, gemici tīz yėlken gerdi$_{o}$, gemi sürdi$_{o}$, az (16) vaḳtda öte gecdi$_{o}$, gėmiyi$_{o}$ ḳıraŋında baġladı$_{o}$. Andan: “Cıḳuŋ!” dėyü işāret eyledi$_{o}$. Çıḳdılar.

Zeynülaṣnām (17) gördi$_{o}$ kĭ
bir cezīre-dür, firdevs gibi bezenmiş,
ṣadhezār reyḥān-ı rengīn yėrden baş ḳaldur- (18) -mış,
yėmiş aġacları emitmiş dururlar,
ḳuşlar muḫtelif āvāzıla,
nevā-yı$_{o}$ demsāz(ıla)[598]
ṣaḥrāya kemişmişler,
eşcār (19) taḥtehālenhār,[599]
hemrārıla encād <u> aġvār var.
Biraz yėr ol cezīrede yüridiler,
bir yėre ėrişdiler kĭ
anda (20) [[e]] ruḫām mümerredden[600] yapılmış bir ḳaṣar var,
ḳapusı[nı] Cīnī pulāddan muzavvaḳ.[601]
Ḳaṣruŋ girdāgirdinde (21) bir ʿaẓīm ḫandeḳ:
kenārında ulu aġaclar gölge bıraḳmış,
ve bir köprü ḫandeḳ üzerine gerilmiş.
(55.b.) (1) Ve bu ṭarafda bir ulu meydān yapılmış,[602]
her ṭarafa gitmiş.

Zeynülaṣnām, *Mübārek* bu maḳāma gelicek müteḥayyir (2) oldılar, zikre meşġūl oldılar, ilerü yüriyimediler. *Zeyn*(*ülesnām*)[603] *Mübāreke* eyitdi$_{o}$: “Ė ġulām!

596 F.85.a.3: *söz söyleyü yürüme*! | H.47.b.20: *söz söyleyü yürime*. | L.79.a.12: *söz söyleme*!
597 F.85.a.4: *müferraġ*. | H.47.b.22: om. | L.79.a.13: *mefraġ*.
598 F.85.a.10: id. | H.48.a.3: om. | L.79.b.2: *nevā-yı$_{o}$ demsāz*.
599 F.85.a.11: id. | H.48.a.3: om. | L.79.b.2: om.
600 F.85.a.14: *zümürrüdden*. | H.48.a.4: *ḫām-ı mümerredden*. | L.79.b.3: *ruḫām-ı mümerredden*.
601 F.85.a.12: *... ḳapusı pūlād-ı Çīnden muravvaḳ ... .* | H.48.a.5: *Çīnī pūlāddan ḳapusı var, altun ṣuyıla tezvīḳ olınmış ... .* | L.79.b.4: *... ḳapusı pūlād-ı Çīnī-den muzavvaḳ ... .*
602 F.85.a.14: id. (*... tarafdan... .*) | H.48.a.6: *Ḳaṣruŋ öŋinde bir ulu meydān*. | L.79.b.5-6: id.
603 F.85.b.1: id. | H.48.b.7: sic. | L.79.b.7: id.

Sebeb-i taḥayyür tereddüd nedür?" dėdiler. (3) *Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Ė ḫudāvend! Bu yėre kĭ geldük, cin müstevlī-dür. Ḳorḳular vardur: 'Ḳatlanıyumayasın'[604] dėyü üşenürem" (4) dėdi. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "Ḳorḳu cān ḳadrın bilene olur. Biz terk-i cān ėdüb-dururuz, görelüm n~olur" dėdi$_{o}$. *Mübārek* (5) eyitdi$_{o}$: "İnşā'allāh seferümüz mübārek ola, ḫayr ola, ḫaṭā gelmeye!" dėdi$_{o}$. Ol~dem *Mübārek* - boynında bir tobra götürürdi$_{o}$ - (6) yėre ḳodı$_{o}$. İcinden iki futa cıḳardı$_{o}$, birin bėline bağladı$_{o}$, birin egnine aldı$_{o}$. Aḳlarıdı. *Zeynülaṣnām* (7) daḫı izār u ribā buldı$_{o}$, gendü hey'etinde ḳıldı$_{o}$. Andan *Mübārek* meydān kenārında durdı$_{o}$, bir ulu (8) mendel[605] cizdi$_{o}$: elli ḫoḳḳa ola, daḫı artuḳ. Altundan gümişden demürden ecsād-ı seb^{c}adan, andan la^{c}ldan (9) zümürrüdden, muḫtelif cevāhirden cıḳardı$_{o}$, mendilüŋ cevre-sinde ḳodı$_{o}$. Bir mendil daḫı cizdi$_{o}$,[606] bu ṣıfatlu <eyledi>[607] (10) evvelki mendelde gendü oturdı$_{o}$, ikinci$_{o}$ mendelde *Zeynülaṣnām*ı$_{o}$ ḳodı$_{o}$. Andan *Mübārek* od yandurdı$_{o}$, buḫūr (11) eyledi$_{o}$. "Ḳorḳma, ben n~ėdersem, anı ėt!" dėdi$_{o}$. "Ne dėrsem, anı dė!" dėdi$_{o}$. "Şāyed melik-i cin bizi eglemeye, tīzcek gele, (12) işümüz bitürevüz" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "Meliküŋ gelmeginüŋ nişānı$_{o}$ nedür?" dėdi. *Mübārek* eyitdi$_{o}$: "Ḫışmıla (13) gelürse, ^{c}afārīt ṣūretinde gelür, ceza^{c} u feza^{c} ^{c}āleme ḍolar. Eger luṭfıla gelürse, mübārek[608] (14) gendözini bir ḫūb ṣūretde ^{c}arż eyler, bir ay ṣūretlü ḳızuŋ eline yapışub gelür. Gendü ḳızı-dur, (15) ḫazīnelerüŋ miftāḥ-ları ol ḳız elinde-dür. Ammā ė ḫudāvend! Melik-i cin gelicek ayaġ üzerine dur, (16) du^{c}ā vu s̲enā eyle, ataŋ ṣoḥbetin aŋdur! Andan ṣoŋra eyit: 'Atam ḳuluŋuz-ıdı, ḳalmadı$_{o}$, siz coḳ yaşaŋ! (17) Ben~daḫı meliküŋ kemīne-siyem, umaram, atama ėtdügüŋ iḥsānlardan baŋa daḫı ėdesin!' dė. Melik (18) saŋa soracaḳ olursa, 'Saŋa ne gerek' dėyecek olursa, eyit: 'Hemān ^{c}aṭā kĭ atama vėrdüŋ, baŋa hem anı (19) vėr' dė! Sorsa kĭ 'Ataŋa ne vėrürdüm?', eyit kĭ 'Ṣanem-i yāḳūt'." *Mübārek* bu ta^{c}līmi ėtdüginden ṣoŋra (20) ^{c}azāyim oḳımaġa başladı$_{o}$. Tā altı$_{o}$ sa^{c}at gecdi$_{o}$, nāgāh havādan bir ulu bulut belürdi$_{o}$, ḳarayıdı$_{o}$. Ḳatı$_{o}$ yėl esdi$_{o}$, ḳara$_{o}$- (21) ŋulıḳ oldı$_{o}$, ceza^{c} u feza^{c} ^{c}āleme ḍoldı$_{o}$. *Mübārek* bu ḫālı göricek güldi$_{o}$, *Zeynülaṣnām*(a)[609] eyitdi$_{o}$: "Göŋlüŋi **(56.a.)** (1) ḫoş dut! Üş melik geldi$_{o}$" dėdi$_{o}$. "İllā zinehār, ḳorḳma!" dėdi$_{o}$. "Mendelden cıḳma!" dėdi$_{o}$. "Cıḳarsaŋ, helāk olursın" (2) dėdi$_{o}$. Andan *Zeynülaṣnām* melik gelicek *Mübārek*den ögrendügi kelecileri$_{o}$ yėrlü yėrinde ḳodı$_{o}$. Melik (3) ol sözleri$_{o}$ işidicek güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė oġul! Ataŋ yıl-lar bize mülāzimidi$_{o}$. Biz anı ḫoş dutarıduḳ, bunuŋ (4) gibi$_{o}$ anuŋ gibi$_{o}$ aŋa iḥsānlar ėderidük. Sen~daḫı ḫoş geldü⌈ŋ⌉. Seni bunda ataŋ ḳulı *Mübārek* (5) ḳulaġuzlayub-durur. Velīkin bilürmisin, ataŋ bizden her yıl ne alurdı$_{o}$?" dėdi. *Zeynülaṣnām* du^{c}ā ḳıldı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: (6) "Her yıl bir ṣanem-i yākūtıla döneridi$_{o}$" dėdi$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: "Rāst eydürsin. Ammā bilürmisin kĭ her yıl bize nenüŋ gibi$_{o}$ (7) armaġan getürdi$_{o}$?" dėdi$_{o}$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_{o}$: "Geldükce bir bikir cāriye armaġan getüriridi$_{o}$". Melik eyitdi$_{o}$: "Sen (8) ata sünnetin necün

[604] F.85.b.2. | H.48.a.9. | L.79.b.8: *ḳatlanumayasın*.
[605] Ms. 55.b.8-10: *mendel~mendil*. (Cf. R. 754.)
[606] F.85.b.10: *bir mendel daḫı çizdi*. | H.48.a.14: *bir mendel daḫı çözdi*. | L.79.b.15: *bir mendel daḫı çizdi*.
[607] F.85.b.10: sic. | H.48.a.14. | L.79.b.16: om.
[608] F.85.b.15. | H.48.a.20: om. | L.80.a.13: sic.
[609] F.86.a.9. | H.48.b.2. | L.80.a.11: sic.

yėrine getürmedüŋ?” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Ol ataŋ alub gitdügi nesneler ḳanı?” dėdi$_{o}$. *Zeyn* (9) eyitdi$_{o}$: “Hep ḳatumda-dur. Ammā vaṣīyet-nāme yazılmış~kim: ‘Melikden bir ṣanemi daḫı dilemege ʿömrüm döyemedi$_{o}$. Sen (10) varasın yüz urasın, ol onuncı$_{o}$ kebīr ṣanemi ḳardaş-cuḳları ḳatına getüresin’ dėmiş. ‘Saʿādet müsāʿade (11) ėdüb melik-i aʿẓam seni ḳul(l)uġa ḳabūl ėderse, şek degül kĭ maḳṣūd ḥāṣıl ola’ dėdi. Üş (12) ol mücebince ḫudāvend ḫidmetine geldüm, beni esirge, murādumı vėr!” dėdi$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: “Ė oġul, göŋlüŋi (13) fāriġ dut! Hācetüŋi revā eyledüm” dėdi$_{o}$. “Bizüm saŋa coḳ ʿināyetlerümüz vardur, zīrā atanuŋ bizüm üzerümüzde (14) coḳ ḥaḳ(ḳ)-ı ḫidmeti$_{o}$ vardur” dėdi$_{o}$. “Ve ol düşleri$_{o}$ kĭ birḳac-gez gördüŋ, gösteren benidüm. ‘Bu yaŋa gelesin, (15) saŋa inʿām-lar ėdem’, dėridüm. Eyü geldüŋ!” dėdi$_{o}$. “Ammā ė oġul! Bizümile ʿahduŋ olsun kĭ maḳarr-ı ʿizzüŋe (16) yėtişicek bizümicün bir pākīze dūşīze cāriye isteyesin bulasın getüresin ve dest-i şehvet (17) andań ırāḳ duta⌈sın⌉, ġaraż gözile[610] aŋa naẓar ėtmeyė⌈sin⌉!” dėdi. Bu ahduŋ ʿuhdesindeń gel(esin),[611] ve-illā (18) cān elümden ḳurtarmaya⌈sın⌉ helāk olasın!” dėdi$_{o}$. *Zeynülaşnām* taḳabbül eyledi. Andan melik-i cin (19) bir naʿra urdı$_{o}$, gūyākĭ *İsrāfīl* ṣūr urdı$_{o}$. Nāgāh gök yüzinden bir ṣāḥib-cemāl ay gibi$_{o}$ (20) ḳız peydā oldı$_{o}$, yanında ılduz gibi$_{o}$ cāriyeler bī-ḥisāb. Ol ḳız geldi$_{o}$, melik öŋinde baş (21) ḳodı$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: “Ė ḳızum! Bu yigit ol fülān dostumuzuŋ oġlıdur, atasınuŋ üzerümüzde **(56.b.)** (1) coḳ ḥaḳ(ḳ)ı$_{o}$ vardur. İmdi$_{o}$ atası düniyeden gitmiş, bu yigit¯ yüz bizüm dergāhumuza dutub geldi$_{o}$, bizden atası vaẓīfe-sin (2) ister. Cüvān-ı laṭīfdür, şehzāde-i ẓarīfdür. Var, ol bāḳī ḳalan ṣanemi$_{o}$ getür, buŋa vėrelüm!” dėdi$_{o}$. Ḳız havāya (3) dügdi$_{o}$, derḥāl ṣanemi$_{o}$ getürdi$_{o}$, *Zeynülaşnāma*$_{o}$ vėrdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Bunuŋ bizüm ḳatumuzda ne ḳadrı$_{o}$ olsun, dāġlarumuz hep (4) budur” dėdi. Andan melik gendü bedenindeń bir ḳıl üzdi$_{o}$, şehzāde-ye vėrdi$_{o}$: “Bu ḳılı ṣakla! Baŋa ḥācetüŋ (5) olduġı dem bir ḳıymıġını dütüz, ben saŋa yėtişem, hācetüŋi vėrem” dėdi$_{o}$. Andan melik vidāʿ eyledi$_{o}$, döndi. (6) <*Zeynülaşnām*>[612] *Mübārek*ile gitdiler. Gėrü bayağı deŋize geldiler, bayağı dilsüz gemici ḳuzar gemiyi$_{o}$ getürdi$_{o}$, işāretile bindiler, {işāretile indiler}, menzilgāha (7) geldiler. Oġlanlar ḳul(l)ıḳcılar buları$_{o}$ gördiler sevindiler. Andan *Zeynülaşnām Mübārek*e eyitdi$_{o}$: “Ė ġulām-ı hümām! Bu develeri (8) bunda getürmege sebeb ne ḥācet varıdı$_{o}$?” dėdi$_{o}$. *Mübārek* eyitdi$_{o}$: “Ataŋ hemīşe bu aracuġa dönişde ḳo- (9) nışda melik ḳılındań buncucaḳ dütüzüridi$_{o}$. Melik ḥāżır gelüridi: ‘Ḥācet ḫidmet daḫı ne vardur?’ (10) dėridi. Ataŋ ⌈eydürd(i)⌉: ‘Baŋa inʿām eyledün, devletüŋ artsun! Üşbu yoldaşlarum benden savġāt isterlerse, (11) bulara ne vėreyim? Ṣanemi sındurub bir pāre vėrmege yaramaz’ dėridi$_{o}$. ‘Bize altun buyur, bulardan ḳurtılayım’ (12) dėridi$_{o}$. Hemāndem melik buyururıdı: bulıtlar dumanlar, bürūḳ u ṣavāʿiḳ peydā olurıdı$_{o}$, ʿālem ẓulmāt ḍolarıdı$_{o}$. (13) Ṭūfān acıldugından ṣoŋra şol ḳum depe-cükleri bigi altundań öyükler[613] biribirine yastanub yaturdı$_{o}$. (14) Ataŋ ol altundan g(ö)türübildügince yükledürdi$_{o}$, *Mıṣr*a iledürdi, ḳulluḳcıları

••••••••••

[610] F.86.b.14-15. | H.48.b.15-16. | L.80.b.13: *göziyile*.

[611] F.86.b.15: sic. | H.48.b.16: ... *bu ʿahde vefā ėtmeyesin* ... . | L.80.b.13: *Bu ʿahduŋ ʿuhde-sinden gelesin* ... .

[612] F.87.a.11: *Zeyn*. | H.49.a.1: sic. | L.81.a.6: id.

[613] F.87.b.5: om. | H.49.a.9. | L.81.a.15: *öyük-ler*.

daġı göŋül- (15) -leridi, ḳalan vechi alur, *Baṣra*ya gideridi$_o$, varur, anda küpe ḳoyardı$_o$. Senüŋ daḫı göŋül-cügüŋ dilerse, ālet (16) elüŋde, bu işe mübāşeret èt!" dèdi$_o$. *Zeynülaṣnām* bu sözi işitdi$_o$, sevindi, derḥāl bir ḳıymıḳ ḳıldan (17) dütüzdi. Cihānı ḳaraŋulıḳ dutdı$_o$. Andan bir ḳaraŋulıḳdan bir āvāz geldi$_o$ kim: "Ė oġul! N~istersin?" *Zeynü-* (18) *-laṣnām* maḳsūdını söyledi$_o$. Andan ṣoŋra yèller diŋdi, ḳaraŋulıḳ gitdi$_o$. *Zeynülaṣnām* baḳdı$_o$ (19) gördi$_o$ kĭ altun ḫirmen yıġılmış, yatur. Develeri yükletdiler, *Mıṣr*a yöneldiler geldiler, dünile *Mıṣr*a (20) girdiler, *Mübārek*üŋ mübārek evine ḳondılar, muntazır yoldaşlarıla bulışdılar sevinişdiler. *Zeynülaṣnām* (21) birḳac gün *Mıṣır*da diŋlendi$_o$, andan *Mübārek*i oḳıdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Getürdügüŋ niᶜmetlerden dilegünçe al!" dèdi **(57.a.)** (1) [dèdi]. *Mübārek* eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend! Benüm varumı daḫı ḳulluḳcılaruŋa vèr! Mālı n~èderem? Baŋa seni gerek, seni!" dèdi. (2) *Zeynülaṣnām* ṣenā ḳıldı$_o$. "Eyerlensün atlar, binelüm, *Baġdād*a vu *Baṣra*-ya gidelüm" dèdi$_o$. "Varalum, melik-i cin armaġanı (3) ḳaydında olalum!" dèdi$_o$. *Mübārek* eyitdi$_o$: "Bu daḫı ṣehrdür, evvel ol ḳırnaġı bunda isteyelüm, olakĭ (4) bulavuz" dèdi$_o$. İstediler, münāsib cāriye bulmadılar. Andan durdılar, *Baġdād*a müteveccih oldılar. Ol māh-ı (5) ᶜaẓīmile *Baġdād*a girdiler. Bir maḥallede bir ḫūb sarāyı$_o$ kirī-lediler,[614] anda ḳondılar. Sarāyı$_o$ bezediler, *Zeynülaṣnām* (6) anda ārām dutdı$_o$. Andan *Mübārek*i oḳıdı, atasınuŋ ḫazīneleri kilīdini aŋa sımarladı. Eyitdi$_o$: "Cümle mālı taṣarruf (7) eyle, yèdügüŋ yè, vèrdügüŋ vèr" dèdi. *Mübārek* "Fermān-berem!" dèyü ḳullıḳda bèl baġladı$_o$. Her gün anuŋ gibi$_o$ (8) niᶜmet tertīb èderdi kĭ gözler temāşāsından ḳamaşırdı$_o$. Niᶜmet sarāy[ı]da ḫarc olan olurdı$_o$, ziyāde'yi ḳapuda (9) ḳorlarıdı$_o$ dervīşlere.[615] Ḥācetmendler geliciler geci-ciler yèrlerdi$_o$ götürürlerdi$_o$. Meger ol yaḳınlarda *Ebūbeker*(*-i*) [616] (10) *Mü'ezzin* adlu bir maḥalle imāmı$_o$ varıdı$_o$. Anuŋ ḳul(l)uḳcısı oġra(y)ugelmiş, ḳapu niᶜmetlerinden firāvān götürübildügince (11) eve götürmiş, yèmişler. Bir pāre *Ebūbekr*e naṣīb ḳomışlar. Bu *Ebūbekir* bir fużūlī şer-engīzˣ, sitīze-rūyi$_o$[617] herze- (12) -gūyi,[618] ᶜavān-ṭabᶜ bed-enderūn, dervīş ü ḫām-ṭamaᶜ, ġammāz <u> ṭannāz <u> ḳulmaş,[619] ḳal(l)āş iri eridi. (13) Kimse nişān vèrmezidi$_o$ kĭ bir söz aġzında ıslandı$_o$ eridi$_o$. Pertāvī-idi$_o$, ḫalḳ sözinden üşenürdi. İttifāḳ (14) bu *Mübārek* <ve şehzāde> igil olduḳları$_o$ maḥallede[620] imāmıdı$_o$. *Mübārek* ṣalavātı bilesine edā ḳılurdı. Ve bununŋ ᶜādeti$_o$ (15) olıdı$_o$ˣ kim her gün aᶜyān-ı ṣudūr ḳatına tereddüd èderidi$_o$ selām vèrüridi, bulsa yèridi, bulmasa, öyleden gèrü (16) evine ac gelüridi$_o$, derdlenecek isteridi$_o$ fitne ḳoparurdı$_o$. Bu *Ebūbekr*e- ḳapu aşı faźla-sın ḳoduḳlarında ḳāᶜide-i (17) maᶜhūdca ac eve gelür. Cūᶜ odı$_o$ nihādında müştaᶜil olmış, donın soyundı$_o$, dülbendin ṭaylasānın (18) yère ḳodı$_o$. Andan oturdı$_o$ sıġandı$_o$ sermendi$_o$, yèmek istedi$_o$. Ol ḳoduḳlarını naẓarına getürdiler. *Ebūbekir* cün (19) ol fāḫir aşları

614 F.88.a.5. | H.49.a.21: *bir ḫūb sarāy gördiler*. | L.81.b.13: *bir ḫūb sarāyı$_o$ kirilediler*.

615 F.88.a.9-10. | H.49.b.1-2. | L.81.b.17-82.a.1: *... dervişler, hācetmendler, geliciler gidiciler yèrlerdi*.

616 Cf. ms. 57.a.9.-58.a.12: *Ebūbeker*(*-i*) ~ *Ebūbeker-i*.

617 F.88.a.13. | H.49.b.3. | L.82.a.4: *sitīze-rūy*.

618 F.88.a.13. | H.49.b.3. | L.82.a.4: *herze-gūy*.

619 F.88.a.13: *ḳalmāş*. | H.49.b.4: om. | L.82.a.4: *ḳalmāş*.

620 F.88.a.15: *... şehzāde olduġı maḥallede ... .* | H.49.b.4: *... ol maḥallede kĭ Mübārek egil oturur ... .* | L.82.a.5-6: *... bu Mübārek gil olduġı mahall(e)de ... .*

senbūseleri külīceleri gördi$_o$, ensi entdi$_o$,[621] gendüyi$_o$ unıtdı$_o$, eyitdi$_o$: “Bu evde hergiz (20) bunuŋ gibi$_o$ ḫūb nefīs ṭaʿām gördügüm yoḳdur. Maḥkeme hīc daʿvet ḫaberin işitmedi$_o$,[622] bu fāḫir ṭaʿām ḳandandur, (21) eyit!” dėdi$_o$. “Ḥelāl-ı Ḫudā *Ebūbekr-i Mü’ezzin* üzerine ḥarām, ḳandanıduġını bilmedin yėrsem!” #dėdi#, varduġınca **(57.b.)** (1) <şūmlıġın>[623] arturdı$_o$. ʿAvrat eyitdi$_o$: “Ė er, tīzlik eyleme, tündlik eyleme! Bu ḳonşı-lıḳda bir şehzāde ḳonmış-dur. Bī-ḥisāb niʿmeti (2) vardur. Her gün gendünüŋ ḫāṣ ḫōnından ziyāde dervīşlericün, yoldan gecicilericün ʿām ḫønı cıḳar. Bizüm (3) ḳul(l)uḳcı oġrayugelmiş, götürübildüginçe lavāş girde külīceler biryānlar cūz̄ablar ḥalvālar nuḳul-lar aldı$_o$, eve geldi$_o$. (4) Yėdük, saŋa daḫı ḳoduḳ, yė! Daḫı var, gine yėyesin, n~olduŋ olduŋ?”[624] dėdi. *Ebūbekr-i Fużūlī* baş ḳaldurmadı$_o$ (5) yėdi$_o$, ayruġı loḥ-ı dilden yudı$_o$.[625] Cün yatsu namāzına cemāʿat ceme^c oldılar, namāz ḳıldılar. Namāzdan ṣoŋra (6) *Ebūbekr-i Fużūlī* yönin ḫalḳa dutdı$_o$, eyitdi$_o$: “Ė dostlar, bilürmisiz kĭ maḥal(l)emüz ḫalḳı muṣlehlerdür, muṣliḥlerdür:[626] (7) ehl-i [ü] setr[627] ü ʿiffet-ler dururlar. İmdi$_o$ işitdüm kĭ bir ġarīb şümārlu gişi bu maḥallede ḳonmış, müsrif <ü> mütlifimiş, (8) her gün bī-ḥisāb māl ḫarc ėderimiş. Kim bilür, bu niʿmeti$_o$ ḳandan getürdi$_o$, mübādākĭ bugün yarın bunuŋ bir aġmanı (9) cıḳa. Emīrelmü’minīn ḫalīfe bize ‘Anda maḥalle-ŋüzde bunuŋ gibi$_o$ gişi varıdı, dīvāna necün ʿarż ėtmedüŋüz?’ (10) dėmeyeserlermi-dür?” dėdi$_o$. “Üş size dėdüm, bundan böyle bir iş vāḳiʿ olursa, ben ortada degülem” dėdi$_o$. “Ammā (11) maṣlaḥatum oldur kĭ ben bu işi ḫalīfeye bildürem” dėdi$_o$. Cemāʿat *Fużūlī-deń* üşenüb: “Haā, ḫøca! Sen dėdügüŋ- (12) -leyindür, dīvāna aŋlatmaḳ maṣlaḥat-dur” dėdiler. Vekīl-ḫarc *Mübārek Aġa* cemāʿata mülāzimidi. (13) Bu kelimātı cümleţeń ve tafṣīleń işitdi$_o$. Durdı$_o$, namāzdan ṣoŋra *Zeynülaṣnām* ḳatına vardı$_o$, melūl oturdı$_o$. (14) <*Zeyn*> “Mücīb-i melāl[628] nedür?” dėdi. Mü’ez(z)in ḥikāyetini naḳal eyledi. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: “Sehel ḳażīye-yiçün melūlmı (15) olurlar?” dėdi. “Hey, zer getürüŋ” dėdi. Zer getürdiler: bėş-yüz dīnār bir ṣürre-ye ḳodıdı, iki-yüz dīnār (16) bir ṣürre-ye ḳoydı$_o$, dört-yüz dīnār bir ṣurre-ye ḳoydı$_o$. Bir nice ṣurre-ler muḫtelif vezen baġladı$_o$[629] mühürledi$_o$. Mü’ezzin ezān (17) yaraġın yėyüyürürken[630] *Zeynülaṣnām Mübāreke* buyurdı$_o$:

‖ Üşbu laḥża *Ebūbekr-i Mü’ez(z)in* ḳapusına var, āheste (18) ḳapu ḳaḳ. *Ebūbekir* cıḳduġınlayın bī-güft zeri kef(f)inde ḳo, andan eyit: “*Zeynülaṣnām*

•••••••••••

[621] F.88.b.6. | H.49.b.8: om. | L.82.a.12: *ensi$_o$ enddi*. (Cf. ms. 247.a.2; T. 1.727.)

[622] F.88.b.: *Maḥallede hīc daʿvet ḫaberin işitmedüm*. | H.49.b.9-10: *Maḥallemüzde kimse düğün daḫı eylemedi$_o$*. | L.82.a.12-13: *Maḥkem(e)de hīc daʿvet ḫaberin işitmedüm*.

[623] F.88.b.9: *şūmluġın*. | H.49.b.9. | L.82.a.14: om.

[624] F.88.b.13: ... *n~olduŋ*? | H.49.b.12. | L.82.b.2: *n~olduŋ, olduŋ*?

[625] F.88.b.14-15: ... *ayruġı$_o$ dilden yudı*. | H.49.b.13. | L.82.b.3: *levḥ-i dilden*.

[626] F.89.a.2: *muṣliḥ-lerdür*. | H.49.b.15: *muṣlehler, muṣliḥlerdür*. | L.82.b.5: *muṣliḥlerdür*.

[627] F.89.a.2: *ehl-i sitizī* (sic!). | H.49.b.15. | L.82.b.5: *ehl-i setr*.

[628] F.89.a.11: sic. | H.49.b.21-22: ... *mūcib-i melāletden ṣorılıcaḳ mü’ezzin ḥikāyetini naḳl eyledi$_o$*. | L.82.b.13: sic.

[629] F.89.a.13: ... *sürreleri muḫtelif zeyn* (sic!) *baġladı*. | H.50.a.2: om. | L.82.b.15-16: *vezn baġladı*.

[630] F.89.a.14: ... *ezān ḳaydın yeyüdururken* (sic!) ... . | H.50.a.2: ... *ezān yaraġın buyururken* ... . | L.82.b.16: ... *azān* (sic!) *yaraġını görürken* ... .

selām eyler, eydür: (19) ‘Biz üşbu maḥalleye sizi dėyü geldük, ārzūmendüz. Siz ḫod garīblerdeń nefret ėdermisiz? Vācibdür, gendözü- (20) müzi ḫātıruŋuza getürevüz. Bu muḥaḳ(ḳ)arı beḥükm-i teberrük vėribidüm, ḳabūl eyle!’ dė!” ||

dėdi.

Buncılayın (21) bir nece ṣur(r)e bir #nece# gişiyle cemāʿata tefriḳa ėtdi$_{o}$. Ol~dem *Mübārek* geldi$_{o}$, *Ebūbekr*üŋ ḳapusın ḳaḳdı$_{o}$. *Ebūbekir* **(58.a.)** (1) dest namāz[631] ḳaydın göre-yürürdi$_{o}$. “Kimdür bunuŋ gibi$_{o}$ vaḳtda ḳapum ḳaḳarlar?” dėdi$_{o}$. *Mübārek* cevāb vėrdi$_{o}$ kĭ: (2) “Şāh-ı hemsāye ġulāmıyam” dėdi$_{o}$. *Ebūbekir* ḳaḳıyub oġurlayın laʿnet oḳıyugeldi, ḳapuyı$_{o}$ acıdı$_{o}$, ḍaşra geldi$_{o}$: (3) “Neye geldüŋ?” dėdi$_{o}$. *Mübārek* evvel zeri$_{o}$ kef(f)inde[632] ḳodı$_{o}$, andan şehzādenüŋ selāmın degürdi, beyġāmı$_{o}$ tamām (4) söyledi$_{o}$. *Ebūbekir* bu ḫāla ʿaẕīm sevindi$_{o}$, *Mübārek*e eyitdi$_{o}$: “Şehzāde-den ʿözür dile. Ben ü tamāmet ketḫudālar (5) şermesārlaruz kĭ şarṭ-ı ḫidmeti yėrine getürmedük. Māniʿümüz ḥayādur, utanduḳ ḫidmete zaḥmet (6) vėrmekden. Ammā cün mübārek ḥużūrumuz ḫidmetümüz ḫøhānmışlar,[633] kedḫudālarıla ʿatebe-būsa varavuz, (7) taḳṣīr-i güdeşte ʿöẕürin dileyevüz, ʿa(y)(b)a(t)daġı[634] gibi$_{o}$ ḥużūrda daġı ṣenā-yı$_{o}$ cemīl ola,[635] raṭbü- (8) llisān olavuz in-şa’allāh” dėdi. Andan *Mübārek*üŋ yüzin öpdi$_{o}$ “Var kĭ hem özüŋ mübārek, (9) hem aduŋ” dėdi$_{o}$. Ḳalan ketḫudālara daḥı bu ṭarīḳe gişi-ler varub göŋül-leri avlayub-dururlar- (10) [lar]dı$_{o}$. Herbiri döndiler, muḫāṭabātı mü(c)āvebātı kim dėdiler işitdiler naḳl eylediler. *Zeynülaṣnām* (11) sevindi$_{o}$ güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Altun eyü terāzūdur, ḳamu iş anuŋıla düzilür” dėdi$_{o}$. “Bundan böyle ḳamusı (12) ḳulumuz olısarlardur” dėdi$_{o}$. Ṣubḥ olduḳda *Ebūbekr(-i)*[636] *Mü’ez(z)in* münāreye cıḳdı$_{o}$, bir eẕān oḳıdı$_{o}$ kĭ (13) ilerü bunuŋ gibi$_{o}$ eẕān oḳıduġı$_{o}$ yoġıdı. İşidenler: “Acabā bu nevbet buŋa n~oldı$_{o}$?” dėdiler. Andan (14) ḫalḳ mescide dėrildiler, ṣubuḥ[637] namāzın ḳıldılar. *Ebūbeker* namāzdan ṣoŋra arḳasın miḥrāba vėrdi$_{o}$, (15) cemāʿata döndi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė ḫovāca-lar! Bilüŋ kĭ hīc gişi dostsuz düşmensüz degüldür. Ḫuṣuṣā (16) şol~kĭ mālı niʿmeti bī-şümārdur. Bize ṣāḥib-ġaraẕlar şöyle maʿlūm ėtmişlerdi$_{o}$ kim ḳonışılıġumuzda bir (17) müfsīd gişi yėrlenmiş-dür. ‘Nāehl-dür, anuŋ ucından bir gün bir fesād ḳopısardur’ dėmişler- (18) di$_{o}$. Ben anuŋ ḥālından istikşāf ėtdüm: baḥr-ı zāḥir, *Ḫātim*-i fāḫir buldum, ʿaḳalda faẕalda bī-naẓīr (19) buldum. Dükelümüze vācibdür kim duravuz varavuz, selām vėrevüz, ḳonşılıḳ ḥaḳ(ḳ)ın yėrine getürevüz!” dėdi$_{o}$. (20) Cemāʿat be-yekbāregī: “Revādur” dėdiler. “Ė şeyḫ! Kerāmetmi söylersin? Bizüm ārzūmuz anuŋ üzerine (21) maʿḳūddur kĭ anuŋ yüzin görevüz” dėdiler. Bes bular evlerine vardılar, donların geydiler, *Şeyḫ* [e] **(58.b.)** (1) *Ebūbekir*le şehzāde odasına vardılar, *Zeyn*(e)[638] cemāʿat geldügin ḫaber vėrdiler. Buyurdı$_{o}$: icerü givür- (2) diler. Bular giricek *Ebūbekr*e$_{o}$ duʿāya

[631] F.89.b.5: *dest-i namāz*. | H.50.a.9: *ābdest*. | L.83.a.5: *dest namāz*.
[632] F.89.b.7: *kefninde*. | H.50.a.11: *kefinde*. | L.83.a.8: *kefninde*.
[633] F.89.b.11: ... *ḫøhānımış kim* ... . | H.50.a.16: om. | L.83.a.11: *ḫøhānmış*$^{+}$.
[634] F.89.b.12: *ġaybatda-ġı*. | H.50.a.17: om. | L.83.a.12: *ġı(y)batdaġı*.
[635] F.89.b.12: *cemīlile*. | H.50.a.17: om. | L.83.a.12: *cemīlile*.
[636] F.90.a.3. | H.50.a.23: sic. | L.83.a.17: id.
[637] F.90.a.4. | H.50.a.23. | L.83.b.2: *ṣubḥ*.
[638] F.90.a.12: sic. | H.50.b.7: *Zeynülaṣnāma*. | L.83.b.11: sic.

s̲enāya meşġūl oldılar. Ḫovācalar ḳamusın alḳış ėtdiler, gėcirek (3) geldük-lerinden[x] iᶜtizār ėtdiler. Şehzāde tercīb ėtdi$_o$, ol~daḫı ᶜözürler diledi$_o$. Müceddede gėrü her- (4) birisine ḥāl-lu ḥālınca hedīyeler vėrdi$_o$. Cemāᶜat ḳamusı[n][639] āferīn oḳıdılar, feraḥıla evlerine gitdiler. (5) Andan şehzāde *Mübārek*i oḳıdı$_o$, eyitdi$_o$: “Melik-i cin ḳatında taḳṣīr revā degüldür, işin görmek gerekdür” dėdi$_o$. (6) *Mübārek* eyitdi$_o$: “On ḳarı düzüb *Baġdād* şehrine yayub-dururam, cevāblarına muntaẓıram” dėdi$_o$. Bular bu sözde- (7) -yiken bir ᶜacūz geldi$_o$ ḥidmet eyledi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė şehriyār-ı kāmkār! Buyurduġuŋuz ḳul(l)luġı - Taŋrı oŋardı$_o$ - başardum” (8) dėdi$_o$. “Bir ḳız buldum ḳī cemāl u kemālda kimsene mi̲slini nişān vėrecek-leyin degül. Ammā yoḫsul ḳızı-dur” dėdi$_o$. (9) *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: “Nėcisi bulduŋ?” dėdi. ᶜAcūz eyitdi$_o$:

|| Öyleyedegin evleri$_o$ gördüm, mīzāndan (10) iner kimsene bulımadum. Ümīdi$_o$ kesdüm, hem gezmekden susadum. Bir ḳapuya geldüm ḳī sulanam. Ḳapuyı$_o$ ḳaḳdum, (11) icerüden: “Kimsin?” dėdiler. “Ḳarıcuġam, susadum: sucuġaz gerekdür” dėdüm. Evvel[640] icerü(den)[641] söyleyen eyitdi$_o$: (12) “Yalıŋuz-ısaŋ, ḳapuyı$_o$ açayım, yalıncaġam, sitrüpūşum yoḳdur” dėdi$_o$. And icdüm: “Yalıŋuzam” dėdüm. Ḳapuyı$_o$ acdı$_o$, (13) girdüm. ᶜĀşıḳlar göŋline beŋzer bir ḫarāb ev: ne döşenesi var, ne örtenesi var. Ammā duḫter bir aḫterdür ḳī (14) vaṣṣāflar vaṣfında müteḥayyirler, sacını bürünmiş oturur. Ben eyitdüm: “Ė ḳızum! Ataŋ anaŋ varmı$_o$-dur?” dėdüm. (15) Eyitdi$_o$: “Bir pīr gīve-dūz atam vardur” dėdi$_o$. “Erüŋ varmıdur?” dėdüm. Güldi$_o$, eyitdi$_o$: “Aydan gökcek, *Ḳārūn*dan münᶜim (16) ḳızlar er bulamaz. Ben dervīş bīcāre ḳanda bulam?” dėdi$_o$. Ben eyitdüm: “Ana cānı! Ben seni bir ere vėreyin ḳī mālda (17) cemālda, niᶜmet <ü> celālda naẓīr(i)[642] yoḳdur” dėdüm. “Fermān senüŋ” dėdi$_o$. Atası dük(k)ānını sordum. Salı$_o$vėridi$_o$[x]. (18) Vardum buldum, aŋa daḫı ḥikāyeti$_o$ dėdüm. Aġladı$_o$, eyitdi$_o$: “Ḳızum yoḫsuldur. Yoḫsul anı almaz, şehzāde dėdügüŋ (19) ḳanda begeniser alısar?” dėdi$_o$. And icdüm ınandurdum. Ol~daḫı rāżī oldı: “Fermān senüŋ” dėdi$_o$. Üş ne buyurursız? ||

(20) dėdi.

Şehzāde sevindi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė ana! İşi tamām eyle!” dėdi$_o$. Bular oturub bu danışıġı ėderken gīve-dūz [[z]] (21) zenbīline zevāde coḳ ḳoyımış, odasına gelüyürürken görür ḳī ḳırḳ elli deve bir ḳızuŋ cihāzını götürüb **(59.a.)** (1) güyegü evine girerler. Gīve-dūz anı gördi$_o$ aġladı$_o$, eyitdi$_o$: “İlāhī! Benüm ḳızuma daḫı bunuŋ gibi$_o$ cihāz vėrseŋ, n~olayıdı$_o$?” dėdi$_o$. Meger (2) ḫalifenüŋ ᶜammusı oġlı$_o$ varıdı$_o$, anuŋ oġulda ḳızda bir ḳızı$_o$ varıdı$_o$. Ol ḳızcuġaz ėrişmedin ere varmadın ölmiş. (3) Dermānde-ligi deminde vaṣīyet ėtmişmiş ḳī: “Bu benüm cihāzumı bir öksüz ḳıza vėreler, baŋa sebeb-i raḥmet ola” (4) demişimiş. Ol ḳızuŋ atası bu vaṣīyeti$_o$ dürüst dutub cihāz deve-lerini gīve-dūz evine vėribimişimiş$^+$. (5) Doġru gīve-dūz evine deve-leri cekdiler, ḳapusında cökerdiler: ḍavarı (r)ūzī[643] icerü daşıdılar. Gīve-

[639] Passim.
[640] F.90.b.11. | H.50.b.16. | L.84.a.6: *ol.*
[641] F.90.b.12. | H.50.b.16. | L.84.a.6: sic.
[642] F.91.a.4. | H.50.b.22. | L.84.a.13: sic.
[643] F.91.b.2: id. | H.51.a.7: om. | L.84.b.8: id.

(6) -dūz evini dürlü dürlü döşeklerile, dīvārını izār(lar)ıla,[644] saḳf-larını dutuḳ-larıla peşşe-ḫāne-lerile, ḳapuları$_o$ perde-leri (7) miyān-sarāyı$_o$ perde-lerile bezedi. Ḳızı zer ü zīvere ġarḳ eyledi. Āsūde-dil otururken ʿacūz geldi$_o$, ḥālı bildi$_o$ (8) güldi$_o$ sevindi$_o$: "Şükür ḳı̆ mübārek ḳadem oldum" dėdi$_o$. "Mübārek ḳadem ḥaḳīḳatda güyegüdür" dėdi$_o$. Andan gīve- (9) dūzıla ʿacūz durdılar, ḫalīfe-nüŋ ʿammusı ⌈oġlı⌉ ḳatına vardılar duʿā ḳıldılar, ḥālı ḥikāyeti söylediler. Ol (10) piser-i ʿamm-ı muḥteşem sevindi$_o$: "Ucumuz mübārekimiş, şükür" dėdi. Andan eyitdi$_o$: "Nikāḥ benüm ḳatumda olsun" dėdi$_o$. ʿAcūz (11) şehzāde ḳatına geldi$_o$, ḥālı dėdi$_o$. Şehzāde derḥāl kedḫudālarıla *Ebū Bekir* bile alub ʿamm-ı ḫalīfeye vardı, ḫaṭīb (12) oḳıdılar, ʿaḳd-ı nikāḥ ėdüb ḫuṭbe oḳıdılar. Şehzāde meclisden ṣoŋra ol muḥteşimi$_o$ aldı$_o$, odasına geldi$_o$, (13) yėmek icmek, coḳ baḫşişler tekellüfler oldı$_o$. Andan ṣoŋra şehzāde *Mübārek*ile ḳıza bī-ḥisāb esbāb (14) vėribidi$_o$. Ḳız(ı)[645] eve getürdiler celve ėtdiler. *Zeynülaṣnām* müteḥayyir ḳaldı$_o$. Şehzāde *Mübārek*e eyitdi: "Ben bunı melik-i (15) cinn ücün aldum. Baŋa şarābı coḳ icürme! Ben buŋa ḫıyānet gözile[646] baḳarsam, melik elinden cān ḳurtar- (16) -mazam" dėdi$_o$. Birḳac gün şehzāde ḳızdan ayru yatduġına ḳız melūl oldı$_o$, atasına dėdi$_o$. Atası piser-i ʿamm-ı ḫalīfeye (17) dėdi$_o$. Ol durdı$_o$, şehzāde ḳatına geldi$_o$, bu mācerāya sebeb sordı$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: "Ė maḫdūm-ı rūşe(n)- (18) -żamīr! Benüm bir anam vardur. Anuŋıla ʿahd ėdüb-dururam kim ansuz ben ol işi işlemeyem" dėdi$_o$. Dāmen- (19) -gīrüm, hemān ʿahd <u> sevgen(d)e[647] riʿāyetdür, ayruḳ nesne yoḳdur" dėdi. "Anam *Baṣra*da-dur" dėdi. İbn-i ʿam (20) cevābı$_o$ ⌈vėrdi$_o$⌉, pisend ėdüb gīve-düza bildürdi$_o$. Gīve-duz: "Gendü bilür, dilerse, ḫelālı$_o$ ḳatına bunda girsün, dilerse, (21) varsun, *Baṣra*da girsün, biri-birin anda görsün, n~ola?" dėdi$_o$. Meclis daġılub *Zeynülaṣnām* ḫalḳıyla ḫalvet **(59.b.)** (1) ḳalduḳda *Mübārek*e$_o$ eyitdi$_o$: "Yalan-cılıġumuz ḍuyulmadın tīz durub melike hedīye-sini degürmek udlu düşmemek gerekdür. (2) Gidelüm, yaraḳlanuŋ!" dėdi$_o$. Yaraḳ düzildi$_o$, *Mıṣr*a müteveccih oldılar. Āḫir *Mıṣr*a girdiler, birḳac gün ḥammāmına girdiler diŋlendiler, (3) andan bayaġı düzenile melik-i cindin~yaŋa yöneldiler. Cāriye'yi maḥafeye ḳoydılar, gėce *Mıṣır*dan cıḳdılar gitdiler. On gün (4) gėce gündüz yüridiler. Ol mürġizāra, ol bıŋara, ol aġaca ėrişdiler, anda ḳondılar, develeri esbābı anda ḳodılar. (5) *Mübārek* ü şehzāde vü cāriye öte yaŋa yola girdiler. Ol bayaġı gemi ve gemici buları$_o$ aŋaru daşıdı$_o$, gitdiler, melik-i cinnüŋ (6) ḳaṣrına <ėrişdiler>.[648] Ol sehimnāk yėrleri$_o$ ḳız göricek ḳorḳdı$_o$, eyitdi$_o$: "Ben ṣanurdum kı̆ *Baṣrı*ya[649] varam, bunda gelecegüm bilmezidüm" dėdi$_o$. *Mübārek* (7) eyitdi$_o$: "Aġlama! Yoluŋa ne gelür, gör!" dėdi$_o$. Andan *Mübārek* mendel cizdi$_o$, mendeliŋ dört yanına levḥler asdı$_o$, andan ʿazāyim (8) oḳımaġa başladı. Bu ḳız ḳorḳdı$_o$, eyitdi$_o$: "Ġarīb [[e]] ʿavratam bī-kesem: emānetüm yaḳaŋ gibi[650] boynuŋdadur" dėdi$_o$. "Baŋa meded eyle!

644 F.91.b.2: sic. | H.51.a.7: om. | L.84.b.9: sic.

645 F.91.b.11. | H.51.a.13. | L.85.a.1: sic.

646 F.91.b.13. | H.51.a.15: *göziyle*. | L.85.a.3: *göziyile*.

647 Ms. *sevgene*. || F.92.a.3: om. | H.51.a.18: *sevgend* (sic!). | L.85.a.7: om.

648 F.92.a.12. | H.51.b.2 | L.85.a.17: sic.

649 F.92.a.13. | H.51.b.3. | L.85.b.1: *Baṣraya*.

650 F.92.b.1: *Ġarībe ʿavratam ... yaḳam gibi boynuŋdadur ...* . | H.51.b.4-5: *Ġarīb ʿavretem ... emānetüm boynuŋda-dur ...* . | L.85.b.3-4: *Ġarībe ʿavretem ... emānetüm yaḳaŋ gibi boynuŋda-*

Ġarīb- (9) -lıġuma baḳ esirge!” dėdi$_o$. *Mübārek*üŋ özi$_o$ göyündi$_o$, şīşe-yile yaġı varıdı$_o$. Ol yaġuŋ ḫāṣīyeti olıdı$_o$: ḳoḫusını (10) cinnī sevmezidi$_o$. *Zeynülaṣnām* bu yaġdan bī-ḫaber-idi. *Mübārek* ḳıza ol yaġdan biraz dürtdi$_o$. Bir saʿatdan (11) ṣoŋra melik geldi$_o$, yaġ ḳoḳusın işitdi$_o$: “Muf!” dėdi$_o$, burnın ⌈d(u)td(ı)⌉, gėrü döndi$_o$. *Zeynülaṣnām* melūl oldı$_o$. *Mübārek* eyitdi$_o$: (12) “Meger melik bu ḳızdan yaramaz ḳoḳu işitdi$_o$, anuŋicün döndi$_o$ ḳabūl ėtmedi$_o$. Varayım, suda yuyayım, tīz getüreyim” dėdi$_o$. (13) Aldı$_o$, vardı, su kenārında yur gibi$_o$ oldı$_o$: daḫı$_o$ yaġ dürtdi$_o$ getürdi$_o$, mendelde oturtdı$_o$, ʿazīmet oḳımaġa başladı$_o$. (14) Melik gėrü geldi, yaġ ḳoḳusın işitdi$_o$, gėrü döndi$_o$. *Zeynülaṣnām* ḳaḳıdı$_o$: “Hey *Mübārek*! Var, bunı gökcek yu!” dėdi$_o$. (15) Vardı$_o$, daḫı yaġ dürtdi$_o$, gėrü melik-i cin geldi$_o$, şehzādeye eyitdi: “Ė bedʿahd(-ı)[651] nābekār! Cün sen bu ḳızı$_o$ severdüŋ, (16) baŋa getürüb n~ėderdüŋ?” Sundı$_o$, şehzāde’yi yėrden götürdi$_o$, deŋize atdı$_o$. Andan *Mübārek*e eyitdi$_o$: “Sen nice-gez (17) bunuŋ atasıyla (b)unda gelürdüŋ, hīc senüŋ ḫıyānetüŋ görmezidüm. Bu bedbaḫt ėtdügi ne ḥareketdür?” (18) dėdi$_o$. *Mübārek* eyitdi$_o$: “Şehzāde ėtdise, buldı$_o$, sen saġ ol. Ammā buyurursaŋ, ḳızı$_o$ alayım, *Baġdād*a gideyim, melik~icün (19) saḳlayayım, ne vaḳt işāret olursa, getürem. Melik bilür kĭ benden ḫıyānet geldügi yoḳdur, gelmez” dėdi$_o$. Melik güldi$_o$, (20) eyitdi$_o$: “Ė ġulām! Ben ādemī-zādı n~ėderem? Cinsīyetdür ʿillet-i żam olan. Ben ḫøcaŋ oġlını sınarıdum, andan (21) vefā ḳoḳusın duyamadum, ol sebebden anı helāk eyledüm. Sen selāmet var git, ḳızı$_o$ daḫı saŋa baġışladum, **(60.a.)** (1) al git!” dėdi. *Mübārek* ḳızıla yola girdiler geldiler, gemiye deŋizden gecdiler, oġlanlar ḳatına geldiler, şehzāde-nüŋ helākı (2) ḫaberin vėrdiler. Andan durdılar, altun iltiḳāṭ ėtdiler, gėrü develere yük dutdılar, yöni *Baġdād*a dutdılar. (3) Geldiler, gīve-dūz evinde ḳondılar, ḥikāyeti dėdiler. Gīve-dūz eyitdi$_o$: “Cün şehzāde helāk oldı$_o$, ben ḳızumı$_o$ (4) saŋa vėrdüm” dėdi$_o$. *Mübārek* ⌈daḫı⌉ ḳabūl ḳıldı$_o$, cevherīler bāzārında dük(k)ān dutdı$_o$ oturdı$_o$, ḫālına meşġūl oldı$_o$. Ammā (5) *Zeynülaṣnām,* ol bī-günāh yigit deŋize düşdüginde batdı$_o$ cıḳdı$_o$. Ol ḫālda bir māh-ī[652] Yūnusī - anda ḫā{żırmış}, (6) işi ġarīḳi ḳurtarmaġımış - *Zeynülaṣnām*ı$_o$ arḳasına alur cıḳarur, arḳuncaḳ sāḥilde ḳor. Şehzāde ögin (7) dėrer, gendüyi$_o$ dirice görer, yüzin yėre ḳor şükr eyler durur, cezīrede gezer, yėmiş ne bulur yėr. Birḳac günden (8) ṣoŋra bir ṭarafda bir ṭāyifeye oġrar: uzun boylular, tenleri ḳıl-lular, ḳulaḳları yaşşı-lar, burunları$_o$ büyükler. Cün *Zeynü-* (9) *laṣnām*ı görürler, üstüne üşerler, temelluḳ u taʿaccüb ėderler. Ammā dil-leri düdük düdük-dür, aŋlanmaz. *Zeynülaṣnām*(ı)[653] (10) alurlar, bir ulu şehristāna iledürler, pādişāhına^x yėtürürler. Melik *Zeynülaṣnām*ı$_o$ gördi$_o$, mürāʿāt ėtdi$_o$: “Ė cüvān, (11) ḳandansın? Bu yėre neden düşdüŋ?” dėdi$_o$. Şehzāde vaṣf-ı ḫālını söyledi.$_o$ Pīr-i pādişāh^x <taʿaccüb>[654] ėtdi$_o$, andan eyitdi$_o$: “Göŋlüŋi (12) ḫoş dut, ḳayurma!” dėdi. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: “Ė büzürgüvār! Sen ādemī dilin söylersin, ammā üşbu ḫalḳ ne dėrler, (13) bilmezin” dėdi$_o$. Pīr-i melik eyitdi$_o$:

|| Ben bularuŋ ḳadīmī meliklerinüŋ oġlıvam, bulardanam. Ayruḳ dil

dur.

[651] F.92.b.12. | H.51.b.11: id. | L.85.b.14: sic.

[652] Ms. sic.

[653] F.93.b.2: *Zeyni*$_o$. | H.52.a.3. | L.86.a.15: sic.

[654] F.93.b.5. | H.52.a.5. | L.86.b.2: sic.

ögrendügümüŋ sebebi$_{o}$ (14) budur kĭ bizüm ḳonşılıġumuzda yigirmi$_{o}$ günlik yėrde bir ulu cezīre vardur. Coḳ ḫalḳ vardur, bizümile ceng ėde-gelüb- (15) -dururlar. Meger bir gün gelmişler, bu bizüm ḫalḳumuzı ġāfil bulmışlar, bu cezīreye ḫarāb iş ėtmişler. Ben ol~dem (16) oġlancuġıdum: aldılar, beni esīr iletdiler. Ve ol cezīrede bir daġ vardur, cıḳacaḳ yolı ṣarbdur. Yėynicek oġla- (17) ncuḳlar cüstce-ler gerekdür kĭ ol daġa cıḳabile. Ve ol ḍaġuŋ üsti mürġizārdur ḳaranfül-zārdur. Ol cezīre (18) ḫalḳınuŋ maʿīşetleri ol ḳaranfüldendür. Pes ol gişi kĭ beni anda iletdi$_{o}$, beni karanfül işine ḳodı$_{o}$. (19) Coḳ-gez cıḳdum indüm. Bir gün daġda oġlancuḳlaruŋ birini ḳuş ḳapdı$_{o}$, para-ladıydı. Ol ḳorḳudan (20) bir nice gün oġlancuḳları$_{o}$ salı$_{o}$vėrmediler. Ṣoŋra iḥtiyāṭıla oldılar. Gine birḳac-gez cıḳdum indüm. Bu ḫalḳ (21) ḳaranfül yöŋin dutıcaḳ deŋiz kenārına varurlardı$_{o}$, ḳarşudan gelicek tācirler ḥāżır degülleriken bular ḳumāşlarını **(60.b.)** (1) bir yėr ḳorlarıdı$_{o}$. Ol ṭarafdan müşterī-ler şeb-hengāmda gelürleridi$_{o}$.[655] Ḳumāş-larını [[yėr yėr ḳorlarıdı$_{o}$]], yanında ḳor- (2) lar giderlerdi$_{o}$. Ṣabāḥ bu ṭāyife varurdı$_{o}$, bāzārı$_{o}$ begense, ḳaranfül yükin yėrinde ḳorıdı$_{o}$, ʿivażını alurıdı$_{o}$ döneridi$_{o}$. (3) İt(t)ifāḳ bir gün beni ol bāzāra dutavardılar. Ben eyitdüm: "Bir gün beni ḳuş ḳapar, ḳaçayım, bu ḳarşuda (4) gelen ḫalḳıla ḳarşu yaḳaya geceyim ḳurtılayım!" dėdüm. Deŋiz kenārında gizlendüm. Bizüm ḳavm cün işlerin (5) bitürdiler, beni yitürdiler istediler bulmadılar. Ol-bir ṭāyife gelicek anlara görindüm. Bular baŋa daŋ geldiler, ben (6) anlara daŋ geldüm. Aġladum, beni nevāḫt ėtdiler, göremedügüm işitmedügüm yiyecek vėrdiler. Yėdüm avındum, bir zamān (7) anlaruŋ şehrinde oldum, dillerin ögrendüm. Āḫir beni iletdiler, ʿ*Ummān* şehrinde melikine satdılar. Melik-i (8) ʿ*Ummān* beni ḫoş dutdı$_{o}$, dört yıl anuŋ ḫidmetinde oldum. Meger bu melik-i ʿ*Ummān*uŋ bir cādū ʿavratı$_{o}$ varı- (9) dı. Ekṣer(-i) evḳāt[656] ol ḫatūn ḳatında olurdum. Bir gėce durdı, ḫazīneye girdi$_{o}$, bir ḥoḳ(ḳ)a cıḳardı$_{o}$, ol ḥoḳ(ḳ)adan (10) bir şīşe yaġ çıḳardı, ol yaġdan bir pāre gendözine dürtdi$_{o}$, bir küpe bindi$_{o}$: küp ḳuş gibi$_{o}$ havāya dügdi$_{o}$ nā- (11) bedīd oldı$_{o}$. Taʿaccüb eyledüm. Ṣabāḥ geldi, gėrü döşeginde bulındı$_{o}$. Ben ol ʿavratuŋ fiʿlinden (12) ḳorḳdum. Her gėce gideridi$_{o}$, her ėrte gelürdi$_{o}$ gėrü. Cün yüzüm gözüm ögrendi$_{o}$, bir gece küp icine girdüm. (13) ʿAvrat geldi$_{o}$, küpe bindi$_{o}$, afsūnını oḳıdı$_{o}$: küp dügdi$_{o}$, āḫir arḳuncaḳ bir yėrde ḳondı$_{o}$. Andan ʿavrat (14) küpden indi$_{o}$, bir mürġizāra vardı$_{o}$. Anda bir taḫt urulmış, bir ḫūb ṣūretlu pīr ol taḫt (15) üzerinde melikāne oturmış, melikāne fāḫir ḍonlar geymiş. İki-yüz ola artuḳ er ü ʿavrat herbiri$_{o}$ bir (16) iḳlīmden yöre-sine üşmişler, ol pīrden nesne sorarlar. Ol pīr bulara cevāb vėrür. Ol (17) mürġizārda ol ʿavrat ḫalḳ arasında bir yėrde oturdı$_{o}$. Göŋlümde fikir eyledüm kĭ: "Bu şeyḫ [cā] (18) cādūlaruŋ müderrisleriyimiş, müftī-leriymiş,[657] gelürler, bundan cādūluḳ ögrenürlermiş" dėdüm. Derḥāl (19) ben daḫı küpden cıḳdum, maḫfile yaḳın yėrde bir aġaca bindüm, yapraḳlar arasında gizlendüm, (20) tā bularuŋ sözleri ne bābdan-dur muḥaḳḳaḳ bilem. Nāgāh bu e<u>s</u>nāda bir pīr ḳalḳdı$_{o}$, duʿā ḳıldı$_{o}$, (21) āferīn oḳıdı$_{o}$.

••••••••••

655 F.94.a.2-3: ... *gelürlerdi, ḳumāş muḳābelesinde ḳumāş ḳorlar, giderlerdi. Ṣabāḥ ...* . | H.52.a.14-15: ... *bular ḳumāşlarını bir bir ḳorlardı$_{o}$, giderleridi$_{o}$.* | L.86.b.15: ... *ḳumāşlarını ḳorlar giderlerdi ...* .

656 F.94.a.11: id. | H.52.a.22. | L.87.a.7: sic.

657 F: 94.b.7: om. | H.52.b.6: ... *müftīsiymiş.* | | L.87.a.17: ... *müderrisleri-yimiş.*

Andan eyitdi: “Ė maḫdum! Müddet-i medīd <ü> ʿahd-ı baʿīddür kĭ ben ḳuluŋ **(61.a.)** (1) [ḳuluŋ] sendeń şāh-ı mārān yaġın ḥāṣıl ėtmege ṭarīḳ sordum, bu deme₀dek beyān buyurmaduŋuz. Umaram kĭ bu dem (2) buyurasız” dėdi₀. Ustād güldi₀, eyitdi₀: “Ben kimseneden nesne dirīġ dutmazam, ammā andan ḳorḳaram kĭ ol yaġı (3) ḥāṣıl ėtmekde olasın, ölesin”[658] dėdi₀. Mütevaḳḳiʿ eyitdi₀: “Muḫātara işden ḳorḳmazam, buyuruŋ!” dėdi₀. Şeyḫ eyitdi₀: “Evvel (4) bunı bil kĭ şāh-ı mārān yaġınuŋ ḥāṣīyeti₀ budur kim biraz bedene dürterlerise, suya ġarḳ olmaz, oda yanmaz, etinden (5) yėyen cinnī mekrinden īmin[659] olur. Ve bu murādı bulmaḳ dileyen bu meclisdeń ḳalḳduġumuz vaḳt gün doġusına (6) naẓar eylesün, ḳarşusında iki meşʿale gibi₀ nesne ẓāhir ola. Gözin aŋa dutsun, ol duşa gitsün. (7) Gündüz olub ol meşʿale gibi₀ görinen görinmez olıcaḳ ol aracuḳda ḳarar eylesün. Meşʿale gibi₀ nesne (8) görinicek ol duşa yürisün, görinmez olıcaḳ otursun. Ol gün bu ṭarīḳde gitdükden ṣoŋra bir su kenārına (9) yėtişür: şarāb-ı ṭahūr gibi₀ pākīze, kenārında aġaclar bitmiş-dür. Ol aġaclardan bir yayıla üc oḳ düz- (10) sün, ve ol gėce ol su kenārında ḳarār eylesün. Ṣabāḥ dursun, oḳı yayı₀ eline alsun, bayaġı duşa (11) üc gün daḫı yürisün: bir mürġizāra ėriser. Ol mürġizāruŋ ortasında bir ulu aġac vardur. Ol aġacuŋ (12) üstünde bir ulu yuva vardur. Ol yuvada şāh-ı mārān olur. Ol görinen rūşenlik şāh-ı mārān nūrınuŋ (13) ʿaksindeń-dür. Andan gendözini şāh-ı mārāna duydur(ma)sun,[660] bir gizlenecek yėrde gizlensün, ḳolay bulduġı (14) dem şāh-ı mārānı bir oḳıla atsun. Eger doḳınacaḳ olursa, elbette yėre düşse gerek. Düşdüginleyin (15) boġazın alsun. Ol caġırısar, bī-ḥisāb yılanlar geliserler, ammā şāh-ı mārānı elde göricek kimseye (16) nesne dėmezler. Ḳorḳmasun gitsün aŋadegin kim su kenārıdur aġaclardur. Anda gişinüŋ bir cölmegi, (17) biraz ṭuzı, bir şīşe-si ḥāżır gerek-dür. Andan şāh-ı mārānı boġazlasun, başında noḫūd ḳadar (18) mühre-si vardur. Alsun, andan anı cölmekde duzıla biraz bişürsün, üstüne gelen yaġı cemʿ ėtsün, (19) şīşeye ḳoysun, etinden yėsün, yaḫni götürsün” dėdi₀. Cün pīr ustād bu sözi söyledi, (20) suvāl ėden pīr eyitdi₀: “Bu benüm elümden gelmez” dėdi₀. Ustād güldi₀, dağıldılar. Ben tīzcek küpe girdüm. (21) ʿAvrat geldi₀, küpe bindi₀, maḳāmına gitdi₀ geldi₀, *ʿUmmān* şāhı₀ ḳatında yatdı₀. Ben~daḫı küpden cıḳdum, gendü yėrüme **(61.b.)** (1) vardum yatdum. Ėrte oldı₀: vardum, bir bıcaḳ, bir cölmek, bir pāre duz, bir şīşe ḥāṣıl eyledüm. Gėce olıcaḳ gėrü āletümile (2) küpe girdüm. ʿAvrat hem ʿādetince geldi₀, küpe bindi₀, maḳām-ı maʿlūma vardı₀. Ben āletlerümi₀ aldum, küpden cıḳdum, (3) bir yėrde penhān oldum. Gördüm gėrü ol pīr ḥāżır olmış: ḫalḳına vaʿẓ u naṣīḥat ve ders eydür, (4) fetvā vėrür. Hele ne herze söyledise, söyledi₀: dağıldılar. Ben şeyḫ tekye-lendügi aġac dibine vardum. Gün (5) doġusına baḳdum, ol meşʿale nūrı₀ gibi₀ nesne dėdügini gördüm, ol duşa doġru yüridüm. Gėce gitdüm, gündüz eglendüm. (6) Şuʿle’yi azıtmadın ırmaġa vardum, aġaclarından oḳ yay düzetdüm. Andan öte üc gün daḫı₀ (7) yüridüm. Şeyḫ dėdügi mürgizāra yėtişdüm. Mürgizār icinde bir ulu aġac var, üzerinde bir ulu yuva buldum kĭ şāh-ı mārān (8) yuvası₀-dur. Busdum,

••••••••••

[658] F.94.b.14: *... hāsıl ėtmekde ola-sın.* | H.52.b.11: *... ḥāṣıl ėtmekde helāk olasın.* | L.87.b.7: *... ḥāṣıl ėtmekde olasın, ölesin ... .*

[659] Ms. sic. (Cf. S.132: *īmīn*.)

[660] F.95.a.10: *ḍuyurmasun*. | H.52.b.21: *ḍuydurmaya*. | L.88.a.2: *ḍuydurmasun*.

ḳolayım[661] gözetdüm. Furṣat buldumısa, tīri kemāna ḳodum: "Ḳudret-i Ḫudā-yı$_o$ ḳādir" dėdüm. Atdum: (9) ṣāh-ı mārānı boynında vurdum. Derḥāl yuvadan aşaġa düşdi$_o$. Sıçradum, boġazına yapışdum. Ol feryād eyledi$_o$: bī-ḥisāb (10) yılanlar belürdi. Şāh-ı mārānı elümde gördiler, nesne dėmediler, temelluḳ eylediler. Andan şāh-ı mārānı aldum, su kenārına (11) geldüm. Anda anı boġazladum, kelle-sindeń mühre-sini cıḳardum. Etini cölmege ḳoydum, duzıla bişürdüm: yeşil yaġ (12) üstüne geldi, şī-şeye ḳoydum. Etinden birazın yėdüm, ḳalanını yaġlıġa baġladum. Andan ṣoŋra yüridüm. Deŋiz(e)[662] gelicek (13) yaġdan ayaġuma dürtdüm, deŋize girdüm. Su ayaġum altında ḳatı$_o$ yėr gibi$_o$ oldı$_o$. Yüridüm, deŋizde ḳuruda, herne (14) yėrde yürüdümise, ʿacāyibāt gördüm: iki ṭāyife cinnī birbiriyile ceng ėderler. Bir yėrde durdum temāşā eyledüm. Ġalebe (15) birinüŋ oldı, anuŋ ḳatına vardum. Ḳavmuŋ mihteri beni mürāʿāt ėtdi$_o$: "Ādemī-misin?" dėdi$_o$. "Haā'!" dėdüm. "Ḳanḳı (16) cezīredensin?" dėdi$_o$. "Ḳaranfül cezīre-si duşındaki cezīre-de-nem" dėdüm. Eyitdi$_o$: "Ḳatumuzda hīc ḥācetüŋ (17) varmı$_o$-dur?" dėdi$_o$. Ben eyitdüm: "Gendü cezīreme iletseler!" dėdüm. Derḥāl buyurdı$_o$: gendü cezīreme getürdiler. Ḫalḳ (18) beni bildi$_o$, beg götürdiler.[663] Ol vaḳtdan berü ben ādemī-zād gördügüm yoġıdı$_o$. Üş [[e]] bu dem seni gördüm. [[göŋlüŋi]] (19) Göŋlüŋi ḫoş ⌈dut⌉, ben seni maḳarr-ı ʿizzüŋe ėrişdürem! ||

<dėdi>.[664]

Andan mühre'yi *Zeynülaṣnām*a vėrdi, biraz et, biraz yaġ (20) daḫı vėrdi$_o$. Andan melik buyurdı$_o$: *Zeynülaṣnām* ücün bir gemi donatdılar, niʿmet ḍoldurdılar. Birḳac (21) gişiye buyurdı$_o$ kĭ beni iledeler, düniyānuŋ bir ḳıraŋında bıraġalar döneler. Ol~dem beni gemiye ḳoydılar, birḳac **(62.a.)** (1) gün gitdiler, āḫir bir ḳuruda bıraḳdılar gitdiler." *Zeynülaṣnām* ḫurrem u ḫandān durdı$_o$, bir yaŋa sümeye gitdi$_o$, (2) *Mıṣr*a geldi, bir yėrde ḳondı$_o$. Birḳac gün diŋlendüginden ṣoŋra durdı$_o$, melik-i cinne gitdi$_o$, bī-günāhlıġın aŋa (3) bildürmegicün. Mühre'yi aġzına atdı$_o$, andan biraz yėdi$_o$, yaġdan götürdi$_o$. Āḫir ol deve menziline, ol aġaca, bıŋara (4) yėtişdi$_o$. Andan deŋize$_o$ vardı$_o$, gemisiz gecdi$_o$, meydāna vu ḳaṣra-degin vardı$_o$. Ne mendel, ne fülān. Melik-i cinn daşra (5) geldi$_o$. *Zeynülaṣnām*ı$_o$ gördi$_o$ güldi$_o$. *Zeynülaṣnām*: "Saŋa geŋgel gelür, sen bilürsin" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Ė (6) bī-vefā! Henüz dirimisin?" dėdi. *Zeynülaṣnām* yüz yėre ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė şehriyār-ı kāmkār! Bir dem sözümi işit!" (7) dėdi$_o$. Ol eyitdi$_o$: "Eyit!" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend! Sen ol eylükleri benüm ḥaḳ(ḳ)umda ėtdüŋ, ben bī- (8) -günāhı$_o$ ṣoŋra nicün deŋize atduŋ?" dėdi$_o$. Melik-i cinn eyitdi$_o$: "Bundan bedter {ne günāh} ola kĭ benümicün bir ḳız getürdüŋ, (9) aŋa biz ḳoḳusın sevmedügümüz yaġ dürtdün gendü ġarażuŋicün" dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* ġılāẓ <u> şidād and[665] (10) icdi$_o$: "Ol işden ḫaberüm yoġdur. Size ḫoş gelmeyen yaġı nėcedür, bilmezem. *Mübārek* ėtdügin daḫı bilmezem" dėdi$_o$. (11) Andan eyitdi$_o$: "Ė şehriyār! Mücrim-missem, Taŋrı baŋa

661 F.95.b.13: *ḳolayın*. | H.53.a.12: om. | L.88.b.3: *ḳolayın*.
662 F.96.a.5: sic. | H.53.a.17: om. | L.88.b.9: sic.
663 F.96.a.11: *Ḫalḳ beni beg getürdiler. Ol ...* . | H.53.a.22-23: *Ḫalḳ beni bildi$_o$ beg götürdiler. Ol ...* . | L.88.b.15: *Ḫalḳ beni beg götürdiler. Ol ...* .
664 F.96.a.13: om. | H.53.a.23. | L.88.b.17: sic.
665 Cf. ms. 51.b.12, 184.b.6.

ᶜināyet ėdüb ḳurtulduġumdan ṣoŋra sendin~yaŋa yörenmezdüm.” (12) Melik bu sözlerden ᶜaẕīm utandı$_o$, havādan aşaġa indi$_o$, tevāżuᶜ ėtdi$_o$ ᶜöẕür diledi$_o$. Andan buyurdı$_o$: bir at (13) getürdiler, şehzāde’yi ata bindürdiler aldılar, şehre girdiler, meliküŋ sarāyında ḳondurdılar ḳonuḳladılar, (14) coḳ ḥidmetler eylediler, fāḫir ḍonlar geyürdiler. Andan melik eyitdi$_o$: “Ė ferzend! Ben bilmedin saŋa ẓulm (15) eyledüm-ise, sen bir sebebile ataŋdan yėg olduŋ” dėdi$_o$. Şehzāde yėr öpdi$_o$. Andan ġece ėrişdi$_o$, taḫt üzerinde (16) zerbeft cāme-ḫᵛāb saldılar. Şehzāde yatdı$_o$, iki cāriye ayaġın ovdılar. Ṣabāḥ olduḳda şehzāde (17) yėr öpdi$_o$ destūr diledi$_o$: “Varayım, *Mübārek* ḥarām-zāde’yi bulayım, ḥaḳ(ḳ)ından geleyim” dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: “Ben daḫı (18) bile varuram, tākĭ ḥaḳīḳat-ı ḥālı bilem” dėdi$_o$. Andan melikile şehzāde *Mışr*a geldiler, *Mübārek*i istediler (19) bulımadılar. Ol~dem şehzāde *Mışır*dağı vechini aldı, *Baġdād*a gitdiler. *Baġdād*a varduḳda *Mübārek* evine (20) ḳondılar. Gördiler: *Mübārek* ḳızıla ḫoş ṣafāda. Melik-i cinn bu ḥālı göricek şehzādeye eyitdi$_o$: “Ė şehzāde! (21) Ḫıyānet *Mübārek*denidügi imdi$_o$ maᶜlūm oldı$_o$” dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām* eyitdi$_o$: “Minnet Ḥaḳ(ḳ)a kĭ saŋa bī-günāhligümi **(62.b.)** (1) bildürdi” dėdi$_o$. Melik-i cinn gendözini *Mübārek*e gösterdi$_o$. *Mübārek* meliki gördi$_o$ ḳorḳdı$_o$, gendüden gitdi$_o$. Ögi gelicek (2) dopraḳda yuvalandı$_o$, amān u zinehār istedi$_o$. Melik eyitdi$_o$: “Ė seg-i bedreg! Bize ḫıyānet ėtdüŋ, şehzādenüŋ (3) ḳanına girdüŋ?” dėdi$_o$. *Mübārek* eyitdi$_o$: “Ė ḫudāvend! Ben ol işi gendü ġarażum~icün ėtmedüm, ḳızuŋ zārḫlığından (4) üşenüb ėtdüm. Bunuŋ gibi$_o$ ġażab ėdecegüŋüzi ne bilürdüm? İmdi$_o$ ė ḫudāvend! Ben mücrim ü güneh-kāram, (5) ne kĭ baŋa dilerseŋüz, ėdüŋ: revādur. Ammā ė melik, benüm bir şefīᶜüm vardur. Kim~bile, ol şefīᶜüŋ şefāᶜatını (6) ḳabūl ėdesin” dėdi$_o$. “Daḫı bilesin kĭ coḳ suçum yoḳdur” dėdi$_o$. “Nedür ol?” dėdiler. Eyitdi$_o$: “Ḳız mührile durur, ben ‘Aŋa (7) yoḳayam’ dėyü ḳorḳub gendözümi kesüb-dururam, ādemīyet şehvetini gendözümdeń giderüb-dururam” dėdi$_o$. Etegini (8) ḳaldurdı$_o$, aşaġasını[666] gösterdi$_o$. Cün melik ü *Zeyn*[667] ol ḥālı gördiler, *Mübārek*e özleri göyündi$_o$. Andan (9) melik *Mübārek*i şehzāde-den şefāᶜat ėtdi$_o$: “*Mübārek*üŋ günāhını baŋa bağışla!” dėdi$_o$. *Zeynülaṣnām*: (10) “Bağışladum” dėdi$_o$. Andan melik-i cinn şehzādeye vidāᶜ eyledi$_o$, evine gitdi$_o$: “Her gāh kĭ gerek olam, ḳılumı dütüz: (11) geleyim” dėdi$_o$. Andan şehzāde ol gün ol ġece ḳızıla oldı$_o$. Andan *Mübārek*e eyitdi$_o$: “Sefer yaraġın düz, (12) *Baṣra*ya gidelüm!” dėdi$_o$. Yaraḳ düzdiler cıḳdılar, *Baṣra*ya gönültdiler. Cün *Zeynülaṣnām*uŋ ḳudümı$_o$ ḫaberi (13) *Baṣra*ya ėrişdi$_o$, şehr ḫalḳı el bir ėdüb ol beglik ėdeni dutdılar, *Zeynülaṣnāma*$_o$ geldiler. [668] *Zeynüla-* (14) *ṣnām* pādişāhlıḳda[x] coḳ yıllar müstemir oldı, elini ᶜadlıla bedlile acuḳ dutdı$_o$. Melik-i cinn (15) her yıl *Zeynülaṣnāmı*$_o$ görmege gelürdi. Ve ol ḳızdan *Zeynülaṣnām*uŋ coḳ oġlancuḳları oldı$_o$. (16) Nice müddet *Zeynülaṣnām*dan ṣoŋra memlekete ve ḫazāyine mutaṣarrıf oldılar. Coḳ zamān padeşā[ha]- (17) -hlıḳ ol ḫānedānda bāḳī ḳaldı.

Ṣadhezār dürūd u taḥīyet *Muḥammed-i Muṣṭafā*ya, vu āferīn bunı yazana oḳıyana.

••••••••••

[666] Ms. sic. ‖ F.97.b.3: *aşaġa yanını*. | H.54.a.8: *aşaġasını*. | L.90.a.3: *aşaġa yanını*.

[667] F.97.b.3: id. | H.54.a.8: om. | L.90.a.4: id.

[668] F.97.b.10: *Zeynülaṣnāmı*$_o$ *beg ėtdiler*. | H.54.a.13: om. | L.90.a.9: *Zeynülaṣnāmı*$_o$ *dikdiler*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

9

(18) »Ḥikāyet(-i) nühüm

ez-ān biserā⌈n(-i)⌉ pādeşāh(-i) Ḫorasān[669] *⌈bā-birā⌉derşān Ḫüdādād*«

(19) ᶜĀḳılān-ı kārdān şöyle rivāyet ėtdiler kĭ *Diyārbeker*de *Ḥarrān* şehrinde bir ulu şehriyār varıdı$_o$. Māl <u> (20) mülkde esbābda eksügi yoġıdı$_o$. Dār-ı düniyāda bir oġuldan eksügi yoġıdı$_o$.[670] Bir gėce bir şaḥṣ-ı nūrānī (21) bu meliküŋ düşine girdi$_o$, eyitdi$_o$: "Ė şāh-ı cihān-penāh! Gāh u bīgāh der-i niyāz ḳapusın ḳaḳarsın, var, imdi$_o$-kĭ **(63.a.)** (1) [kĭ] ḳapu acıldı$_o$, maḳṣūduŋ kenāruŋda ḳodılar" dėdi$_o$. "Ṣabāḥ dur, iki rekᶜat namāz ḳıl, andan sarāy ardındaġı (2) bāġce-ye var, baġubānı oḳı. Bāġuŋ dibinde bir ulu enār aġacı var. Buyur: andan saŋa bir rümmān getürsün. (3) Anı dānele, bir bir yė: anuŋ saġışınca Taŋrı Taᶜālā saŋa oġul rūzī ḳıla" dėdi$_o$. Pādişāhˣ sevinü durugeldi$_o$, ėr- (4) teyedek ṭāᶜat eyledi$_o$. Ṣabāḥ bāġa vardı$_o$, bāġubānı oḳıdı$_o$, ol aġacdan bir enār getürtdi$_o$, dā⌈ne-⌉ledi: (5) yüz dāne cıḳdı$_o$, tamāmın yėdi$_o$. Yüz gėcede yüz cāriyeyile yatış eyledi. Dükelinüŋ yüki belürdi$_o$. Arada bir *Pīrūze* (6) adlu cāriyesi varıdı$_o$. Anı ḳatı$_o$ severidi$_o$. Anuŋ ḥamlı$_o$ ẓāhir olmadı. Şāh kenīzeke müteġayyir oldı$_o$: "Meger (7) bu benden yüklü olmaḳ dilemez ola?" dėdi. Bu endīşe pādişāhaˣ müstevlī oldı$_o$. *Pīrūze*'yi yitürmege (8) ḳaṣd eyledi$_o$. Pādişāhuŋˣ bir ᶜāḳıl vezīri$_o$ varıdı. Bu endīşeden duydı$_o$, pādişāhaˣ eyitdi$_o$: "Ḫayāl-ı bī-fāyide (9) zaḥmetiń cekme! Senden bunuŋ gibi endīşe daŋlamaludur" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Ė vezīr-i rūşen-żamīr! Tamāmet (10) kenīzekler yüklü oldı$_o$, buŋa n~oldı$_o$?" dėdi$_o$. Vezīr eyitdi$_o$: "Ė şehriyār! Ḫātūnlaruŋ ḥāl-ları$_o$ olur" dėdi$_o$. (11) Pādişāhˣ bir gün eyitdi$_o$: "*Pīrūze*'yi gördügümce bu endīşe baŋa gelür. Şol ḳatumdan gitse bārī" dėdi. Vezīr (12) eyitdi$_o$: "*Sāmire*de ᶜammuŋ oġlı vardur. *Pīrūze*'yi anda vėribiyelüm, ḥamlı$_o$ ẓāhir olıcaḳ saŋa bildüreler" dėdi$_o$. Melik ḳıyında (13) bu söz maḳbūl düşdi$_o$. *Pīrūze*'yi *Sāmire*ye göndürdiler. ᶜAmmı$_o$ oġlına sipāriş bitisin yazdılar. Varduġı yėrde (14) *Pīrūze*'yi ḫoş dutdılar, gėce gündüz ḳullıḳlar eylediler. Doḳuz ay tamām olıcaḳ *Pīrūze* bir ay gibi$_o$ oġlan (15) götürmiş, getürdi$_o$. Emīr-i *Sāmire* sevindi$_o$. Derḥāl şāha biti yazdı$_o$, tehniyet-i vilādet-i

669 Ms. sic. Recte: *Ḥarrān*. (Cf. 62.b.19. sqq. passim.)
670 F.98.a.3: id. | H.54.a.20: *Ammā bir oġul ārzū ėderdi ...* . | L.90.b.1: id.

ferzend ėtdi$_o$. (16) Melik ḫurrem oldı$_o$, biti yazdı$_o$ kĭ: "Bizüm bunda oġul-larumuz coḳ, anı ⌈siz⌉ terbīyet ėdüŋ, hemān ḫānedāndur, adını (17) *Ḫudādād* ḳoŋ!" dėdi. "Ulalduḳda oḳıyavuz, gele" dėdi$_o$. Cün emīr-i *Sāmire* cevāb-nāme'yi oḳıdı, (18) ḫurrem oldı$_o$, *Ḫudādād*ı yaḫşı$_o$ dāyeye bėsletdi$_o$. Ulalduḳda mektebe vėrdi$_o$, hüner ögrendürdi. (19) Her hünerde ferzāne-i deher oldı$_o$. Bir gün bu *Ḫudādād* anasına eyitdi$_o$: "Üşbu beni bėsleyen gişi (20) terāzumdan inmez, atam kimdür?" dėdi$_o$. *Pīrūze* eyitdi: "Ė ana cānı! Bu gişi ataŋuŋ dostıdur. Ataŋ melik-i (21) *Ḫarrān*-dur" dėdi$_o$. *Ḫudādād* eyitdi: "Ė ana! Benüm atamı göresüm geldi$_o$. Atam beni istemedin ben varuram, anı **(63.b.)** (1) [anı] görürem" dėdi$_o$. Anası ne dėsün? Oġlan "Atama giderin" dėr, men^{c}mi eylesün? "Sen bilürsin ḳuzum" dėdi$_o$. *Ḫudādād* (2) durdı$_o$, şikār ḳaṣdına bir keşīde-güş küşāde-dūş, elmās-süm enfās-düm, sepīde-cebīn zerrīn- (3) -zīn ata bindi$_o$, ṣaḥrā-yı$_o$ *Sāmire*den gitdi$_o$, şehr-i *Ḫarrān*a geldi$_o$. Bir ṭarīḳile gendüyi$_o$ pādeşāh ḫidmetine bıraḳdı$_o$. (4) Cün ṣāh ol ferr ü firāsete, ferheng ü riyāsete baḳdı$_o$, mihri göŋline düşdi$_o$. Sehel zamān[ı$_o$][671] icinde (5) muḳarreb-i ḫażret oldı$_o$. Ḥāl aŋa yėtişdi$_o$ kĭ pādeşāh ḫazāyin ü defāyin mefātiḥini *Ḫudādād*a sımarladı, velī- (6) -^{c}ahd ėdindi$_o$, doḳsan-doḳuz oġlanı anuŋ ḥükminde ḳodı$_o$. Her gün ṣabāḥ olduḳda tamām erkān-ı devlet, (7) a^{c}yān-ı millet *Ḫudādād* ḫidmetine varurlardı$_o$, andan pādeşāh ḫidmetine giderlerdi$_o$. Şāhuŋ ḳalan [o] (8) oġlanlarına bu ṣūret ḫoş gelmedi$_o$. Danışdılar, eyitdiler: "Atamuz bir yadı$_o$ ḳaldurdı$_o$, bizi anuŋ ḫidmetiyle z̲elīl ü ḫor (9) eyledi$_o$. Biz bunı götürmezüz. Tedbīr gerekdür kĭ bu mārı ortadan götürevüz" dėdiler. 'İmdi$_o$ ol tedbīr ne ola?' Bunuŋ (10) üzerine yönletdiler[672] kim ava destūr dileyeler gideler, ayruḳ gelmeyeler: pādişāh^{x} #<bir gün ṣora, iş>#[673] ol vaḳt tamāmına (11) ėre. Bu fikri bişürdiler, fitne başardılar. Bir gün *Ḫudādād* ḳatına geldiler. #Gelme(k)#[674] sebebi$_o$: "Av avlamaḳ ücün birḳac (12) gün daşra olmaġa destūr dilerüz" dėdiler. *Ḫudādād* destūr vėrdi$_o$. Şehzādeler ġaybeti$_o$ #gėrü# uzatdılar, bir nice gün (13) gelmediler. Bir gün pādeşāh *Ḫudādād*dan sordı$_o$: "Oġlanlar birḳac gündür görinmediler, #n~oldı?" dėdi#. *Ḫudādād* ḫidmet (14) ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: "Ḫudāvendzādeler [675] birḳac gündür benden ava destūr dile(di)ler [676] #gitdi(ler),[677] <daḫı>#[678] gelmediler" dėdi$_o$. Melik (15) oġlanlarıyçün melūl oldı$_o$, *Ḫudādād*a ḳaḳıdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Benüm #ḫavāṣ(ṣ)uma# müte^{c}alliḳ işde nicün bulınursın? Ḫadduŋdan (16) cıḳarsın, bunuŋ ⌈gibi bü(y)ük⌉ işlere el urmaḳ başı yėle vėrmek olur. Dur var, #oġlanlarumı# bul getür! Ve-illā saŋa iş ėderem <kim>:[679] (17) işe beŋzemez"[680] dėdi$_o$. *Ḫudādād* ḳorḳdı, daşra cıḳdı$_o$, at bindi$_o$,

[671] F.99.a.5: *zamānda*. | H.54.b.22. | L.91.a.14: sic.
[672] F.99.a.10: *yöneldiler*. | H.55.a.4: id. | L.91.b.4: *yöneldiler*.
[673] F.99.a.11-12: *Pādişāh bir gün oġullarını şora, iş ...* . | H.55.a.5: *... atamuz ḫod birden şora, ol vaḳt ...* . | L.91.b.4-5: *pādişāh bir gün şora, iş ol vaḳt ...* .
[674] F.99.a.13. | H.55.a.6. | L.91.b.6: om.
[675] F.99.a.15: *Şehzādeler*. | H.55.a.8. | L.91.b.8: *Ḫudāvendzāde-ler*.
[676] F.99.b.1. | H.55.a.9. | L.91.b.9: sic.
[677] F.99.b.1 |. H.55.a.9: om. | L.91.b.9: sic.
[678] L. v. l. ‖ F.99.b.1. | H.55.a.9. | L.91.b.9: sic.
[679] F.99.b.4: *kim*. | H.55.a.11: kĭ.| L.91.b.12: *kim*.
[680] F.99.b.4. | H.55.a.11: *saŋa iş ėdem kim işe beŋzemez ...* . | L.91.b.12: *... iş ėderem kim işe*

cebe geydi$_{o}$, #daġı# daşı, ırağı$_{o}$ yaḳını ayaḳ altına (18) aldı$_{o}$. Hīc yėrde bulardan nişān görmedi$_{o}$ işitmedi$_{o}$. Birḳac gün yüridi$_{o}$, altıncı$_{o}$ gün bir #mürgezāra yėtişdi$_{o}$. Ol mürġizārda (19) bir köşk var. Bir güzel ḳız ol köşküŋ bir manẓara-sında oturmış, ṣaḥrāya baḳar.# *Ḫudādād*ı$_{o}$ gördüginleyin (20) aġladı$_{o}$: “Bunda n~eyleyügeldüŋ? Ḳanuŋa ṣusama dön git!” dėdi$_{o}$. *Ḫudādād* eyitdi$_{o}$: “Hele #aġlamaġı# ḳo, ḫaber vėr: bu ne (21) maḳām-dur, sen kimsin, beni kimüŋile ḳorḳudursın?” dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Büzürg-zāde-em. Cemā^{c}atumıla *Mışır*dan gelüb **(64.a.)** (1) *Baġdād*a gide-yürüdük. Bu *Kerbelā*-yı$_{o}$ kerb ü^{x} belāya’yı,[681] bu aṭrıḳā[ya]-⌈y⌉$_{(1)}$[682] renc <ü> ^{c}anāya yėtişdük. Nāgāh bir ḳara ḫū^{ā}n-ḫør[683] (2) bizüm üzerümüzde yol kesdi, ḫademümi ḫaşemümi ḳırdı. Beni on gündür üşbu kāşānede maḥbūs dutar. Seni gördüm, (3) gendözümi unutdum, seni$_{o}$ aġlaram: başuŋı al ḳac!” dėdi. *Ḫudādād* eyitdi$_{o}$: “Ol nābekār şimdi$_{o}$ ḳanda-dur?” dėdi$_{o}$. Ḳız (4) eyitdi$_{o}$: “Ḳandıysa, üş gelür” dėdi$_{o}$. Bular bu söz[e]de-yiken[684] siyāh cıḳageldi$_{o}$, demüre ġarḳ olmış. *Ḫudādād* anı gördi$_{o}$, (5) üstine at saldı$_{o}$. Ḳatı$_{o}$ ceng eylediler. Ḳız manẓara-dan durub temāşā ėderidi, ḫamle-leri sayarıdı. Arada (6) yėtmiş ḫamle geçmiş, biri-birin alımamış. Āḫir *Ḫudādād*a Tangrı⌈-sı⌉ furṣat vėrür; ḳoltuġı altına siyāhuŋ bir ḍarb (7) urur kĭ andan yėre ölü yıḳılur. Ḳız bu bürhānı ol cüvāndan göricek manẓara-daṅ iner, *Ḫudādād*uŋ ayaġına düşer, (8) āferīnler oḳır, elin alur, ḳaṣra cıḳarur. *Ḫudādād* hem ol ṣanemi nüvāḫt ėder, ḳaṣruŋ yöresin degzinür, rūzigārıla (9) ḫarāmīlıḳda-n ceme^{c} olmış coḳ ni^{c}met bulur. Ḳaṣrı$_{o}$ bulduraduriken bir muḳfal[685] ḳapuya ėrişür, ḳuflı$_{o}$ bozar, icerü (10) girür. Görür: ol evde bir cāriye oturur. Bir dīvār dibinde bir kepenk var, üstünde bir nerdübān durur. *Ḫudādād* (11) cāriyeden ṣorar: “Nedür bu?” dėr. Cāriye eydür: “Anı bilürem kĭ siyāh ḳarnı acıcaḳ bundaṅ ādemī cıḳarurdı$_{o}$ boġuzlardı$_{o}$ yėrdi$_{o}$.” (12) *Ḫudādād* bu sözden ta^{c}accüb ėtdi$_{o}$, andan nerdübānı$_{o}$ kepenge sarḳıtdı$_{o}$, ḳalḫan eline aldı, aşaġa indi$_{o}$. Ḳuyu dibine inicek (13) ḳapu dibinde durdı$_{o}$, dört yaŋa naẓar bıraḳdı$_{o}$. Gördi$_{o}$: bir ṭarafda bir ḳapu var, üstüne perde örtülmiş. Perde’yi ḳaldurdı$_{o}$, gördi$_{o}$: (14) bir ḳubbe-dür, bacalu aydın, ici dolu maḥbūs ḫalḳ. Doḳsan-doḳuz ḳardaşı daḫı$_{o}$ cemī^{c}isi[n][686] bunda dutsaḳ (15) olmışlar, aġlayub otururlar. *Ḫudādād* anlara eyitdi: “Ė şehzāde-ler! Bu mesken-i ^{c}anāda, bu ma^{c}den-i belāda n~eylersiz?” (16) dėdi$_{o}$. Cün *Ḫudādād*ı gördiler, ġırīve$_{o}$ ėtdiler, eyitdi$_{o}$(ler):[687] “Ė ḫudāvendigār! Bize feryād ėriş! Müddet-dür kĭ bizi$_{o}$ bir siyāh dutdı$_{o}$, (17) bu beytülaḥzānda dutsaḳ eyledi.” *Ḫudādād* eyitdi$_{o}$: “Ė şehriyārlār! Ḳorḳmaŋ! Ben siyāhı öldürdüm” dėdi$_{o}$. Andan dükelinüŋ (18) bendin şeşdi$_{o}$, daşra cıḳardı$_{o}$. Cıḳdılar,

beŋzer (sic!).

[681] F.99.b.10: ... *bu Kerbelāyı*$_{o}$ *görüp* ... . | H.55.a.16: ... ... *bu Kerbelā-yı*$_{o}$ *belāya* ... . | L.92.a.2: *Kerbelā-yı*$_{o}$ *kerb <ü> belāya*.

[682] V.c. || F.99.b.11: ... *bu aṭraḳa-yı*$_{o}$ *renc ü ^{c}ināya* ... . | H.55.a.16: ... *bu mesken-i ^{c}anā-ya* ... . | L.92. a.2: ... *bu aṭrıḳā-yı*$_{o}$ *renc <ü> ^{c}anā-ya*.

[683] Ms. sic. || F.99.b.11: id. | H.55.a.16: *ḫuvānḫ^{v}ār* (sic!). | L.92.a.3: *ḫun-ḫør*.

[684] F.99.b.114. | H.55.a.19. | L.92.a.6: sic.

[685] Ms. sic. || F.100.a.7: *muḳaffal*. | H.55.b.1: *ḳufullu*. | L.92.a.12: *muḳf(a)l*. (Cf. S. 1295: *maqfūl*.)

[686] F.100.a.15: *cemī^{c}i*. | H.55.b.5. | L.92.b. 2: *cemī^{c}isi*.

[687] F.100.b.2. | H.55.b.6. | L.92.b.4: sic.

ṣuffa-da oturdılar, mācerāyı$_o$ söyleşdiler. Şāh *Ḫudādād*ı bulara istemege (19) vėribidügini bildiler. *Ḫudādād*a$_o$ s̲enālar ėtdiler. Andan *Ḫudādād* bulduġı ni^{c}meti$_o$ ḳabżına ḳoydı$_o$. Ḳıza eyitdi$_o$: "Ḳanda dilerseŋ, (20) var git: āzādsın" dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: "Etegüŋ altına girerem. Ḳanda varam? Ölince ḳaravaşuŋam" dėdi$_o$. *Ḫudādād*a bu söz ḫoş (21) geldi$_o$, derḥāl cemā^{c}at icinde nikāḥ(-ı)[688] ţer^{c}ī eyledi$_o$. Andan durdı$_o$, şehzādelerile yola girdi. Gitdiler, bir mürġizāra **(64.b.)** (1) yėtişdiler. Bir çeşme kenārında ḳondılar. Şehzādeler *Ḫudādād* ḫidmetinde oturdılar, du^{c}ā vu s̲enā ėtdiler. (2) Ol~dem *Ḫudādād* bulara eyitdi$_o$: "Hīc benüm sizüŋ üzerüŋüze minnetüm yoḳdur kĭ ben~daḫı ol aġac yėmişiven kĭ siz yėdi- (3) ŋüz"[689] dėdi$_o$. Andan *Pīrūze*'yi vü *Sāmir(e)*[690] ḫikāyetin söyledi$_o$. Bular ẓāhirde beşāşet gösterdiler, bāṭında ḳorḳdılar. (4) Bir demden durdılar, ayru danışıḳ ėtdiler. Eyitdiler: "Ḫālumuz yavuz oldı$_o$. Bu oġlan bīgāne-yiken atamuz velī-^{c}ahd (5) ėdindi$_o$; ḫālumuz böyle oldı$_o$. Oġlı-yıduġın bilürse, ḫod ḫāl üstümüzde daḫı ayruḳsı olur. Maṣlaḥatumuz andadur, (6) bu gėce bunı öldüre-vüz." İt(t)ifāḳ ėtdiler, dünle *Ḫudādād* üzerine geldiler, {dutdılar,} elin ayaġın bağladılar, başın kesmege (7) ḳaṣd ėtdiler. Arada birinüŋ özi$_o$ göyünidi$_o$: "N~edėrsiz bunı öldürüb buŋa bir saḳatlıḳ ėtmek bes-dür. Saḳaṭ (8) ḳandasa, sāḳıt olur; ḳalḳub bize n~ėde-bile?" dėdi$_o$. "Maṣlaḥat-dur, maṣlaḥat!" dėyişdiler. Ol~dem *Ḫudādād*uŋ (9) elin ayaġın kesdiler, ni^{c}meti$_o$ aldılar. Ḳızı anuŋ ḳatında ḳodılar gitdiler. Ol ḳız *Ḫudādād*uŋ başı ucında (10) oturdı$_o$ aġladı$_o$, yüzin yırtdı$_o$. *Ḫudādād* bī-hūş yatur. Cün ögi geldi$_o$, eydür: "Ė yār-ı vefādār! Zīnehār, beni (11) üşbu yėrden ḳaldurmaḳ ardınca ol~!" ~dėdi$_o$. Ḳız vardı$_o$, ṣaḥrādan atını dutdı$_o$ getürdi$_o$. N~eylerse eyledi$_o$, *Ḫudādād*ı$_o$ (12) atına bindürdi$_o$; yola girdiler. Hīc yėrde ḳonmadın üc gün, üc dün gitdiler, ābādānlıḳ bulımadılar, içecek su (13) daḫı bulımadılar. İşleri ḳatı düşvār oldı$_o$. *Ḫudādād* Tangrıya yalvardı$_o$, meded <ü> ^{c}ināyet istedi$_o$. Nāgāh baḳalar, (14) göreler kĭ bāġdur ekindür şehristāndur. Ḳız atı bir bāġ ḳapusına iletdi$_o$, *Ḫudādād*ı$_o$ indürdi$_o$, bir cemen üzerinde (15) su kenārında aġac gölge-sinde yaturdı$_o$. Atı otarmaġa cıḳdı$_o$, bāga vardı$_o$ atı otarmaġa.[691] Bir devletsüz bir kū- (16) şeden cıḳageldi$_o$, hayḳırub atı ḳızuŋ elinden ḳapdı$_o$ gitdi$_o$. Ḳız feryād isteyügördi$_o$, feryād göremedi$_o$. Ol (17) ṣanem-i suhte-dil *Ḫudādād* ḳatına geldi$_o$, ḫālı dėdi$_o$. *Ḫudādād* eyitdi: »"Miḫnet-zederā zi-her sūy seng (18) āyed"« dėdi$_o$. Andan eyitdi$_o$: "Tedbīr eyle, benümicün merhem bul!" dėdi$_o$. Ḳız durdı, şehre vardı$_o$. Gėceyedegin kimse (19) anı nüvāḫt ėtmedi$_o$. Melūl durdı$_o$, bāġa geldi$_o$. *Ḫudādād*dan nişān bulımadı. Aġladı$_o$, ümīd kesdi$_o$, "Kötürüm (20) gişiydi$_o$, cānavar geldiydi$_o$ ola" dėyüb başın aldı$_o$, bir yaŋa "*Ḫudādād*!" dėyü aġlayu aġlayu gitdi$_o$. Yolda gider- (21) ken bir sucuġaz kenārında bir ḫarābe buldı$_o$. Anda dīde pürāb sine pürtāb oturdı. Gendözine[692]

[688] F.100.b.9: *niḳāḥ ėtdiler*. | H.55.b.11: *niḳāḥ-ī* (sic!) *şer^{c}ī eyledi$_o$*. L.92.b.10-11: *niḳāḥ-ı şer^{c}ī ėtdiler*.

[689] F.100.b.12: ... *yemişiyem kĭ sizsiz*. | H.55.b.13: ... *yemişiven kĭ sizsiz*. | L.92.b.13: ... *yėmişiyem kĭ sizsiz*.

[690] F.100.b.13. | H.55.b.14. | L.92.b.13: sic.

[691] F.101.a.14: ... *gendüsi at otarmaġa çıḳdı*. | H.56.a.1: ... *gendüsi daşra vardı$_o$ atı otardı$_o$*. | L.93.a.12: ... *gendözi at otarmaġa çıḳdı*.

[692] F.101.b.7: ... *dīde pürāb, sine-i pürtābıla* ... . | H.56.a.7: ... *dīde-i pürāb, sine-i pürtāb* ... . | L.93.b.2: ... *dīde-i pür-āb, sine(-i) pürtābıla* ... .

#eyitdi#: **(65.a.)** (1) “Ė ġarīb miskīn! Bu ḥālda ḳancaru gidersin? Gör, ne ḫoşca yėrdür! Dünyādan gec, āḫirete müteveccih ⌈ol⌉, (2) bu ḫarābede ʿibādete meşġūl ol!” dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$, andan bundan aġac(c)uḳlar cöbcügezler dėrşürdi$_{o}$, ol çār dīvārcuġı (3) örtdi$_{o}$, icine girdi$_{o}$. Her vaḳt <yėrin> deberdürdi$_{o}$. Nāgāh evde bir cāh belürdi$_{o}$, ḳapusın acdı$_{o}$. Gördi$_{o}$: nerdübān var. Aşaġa (4) indi$_{o}$, on küp ḫusrevānī ḳızıl altun buldı$_{o}$. Sevindi$_{o}$, biraz altun aldı$_{o}$, yoḳaru geldi, cāh aġzın penhān eyledi. (5) Ol maḳāma yėtişen ḫalḳ ol ḳızı$_{o}$ anda ʿibādet éder gördiler, ziyāretine raġbet ėtdiler. Āvāze vilāyetde (6) münteşir oldı$_{o}$. Ḫalḳ geldiler, ʿābide ḳonşı-lıġında ev yapdılar. Ol ḳız tedrīcile tedbīrile ol aḥcayı$_{o}$ ḫar- (7) clandı$_{o}$;[693] toḫuma vėrdi$_{o}$, öküze vėrdi$_{o}$, ḫalḳa taḳvīyet eyledi$_{o}$. Az müddetde ol yėrde bir ulu köy ornadı. Bu ḳız anda bir mihmān- (8) -ḫāne düzdi$_{o}$, zāviye eyledi$_{o}$. Anda müretteb rātib ḳodı$_{o}$, gelene gidene ḫidmet eyledi$_{o}$. Ammā *Ḫudādād* yaturiken ḳız {şehre} merhem isteyü- (9) gitdüginde bāgubān yėtişügelür, *Ḫudādād*ı$_{o}$ yavuz ḥālda görür. Eydür: “Ė biser-i māh-peyker! Ne gişi-sin? Senüŋile bu muʿā- (10) mele’yi kim ėtdi$_{o}$?” dėr. *Ḫudādād* eydür: “Baŋa bu ḥālı ḳardaşlarum ėtdi. Yoldaşum vardur, şehre merhem istemege vardı$_{o}$” dėdi$_{o}$. (11) “Gėcikdi$_{o}$, gelmedi$_{o}$. Ḳorḳaram, derd(d)en helāk olam” dėdi$_{o}$. Bularuŋ özi göyündi$_{o}$, aġladı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė cān-ı peder, icāzet vėrürseŋ, <seni evüme ildeyim, merhem bulayım tīmār ėdeyim, ḫātūnuŋ gelicek gelem alam, katuŋa getüreyim>”[694] dėdi. (12) “Fermān senüŋ” dėdi$_{o}$. Bāġubānuŋ bir dirāzgūşı varıdı$_{o}$. *Ḫudādād*ı ol behīme üzerinde ḳodı$_{o}$, şehre getürdi$_{o}$, evinde yaturdı$_{o}$, (13) cerrāḥ getürdi$_{o}$, māl vėrdi$_{o}$, tīmār ėtdürdi. İt(t)ifāḳ bu şehir *Sāmire* şehriydi$_{o}$. Ol bāġubānuŋ evi melik-i *Sāmire* (14) evinüŋ yanında-yıdı$_{o}$. Ve ol melik-i *Sāmire*-nüŋ aydan gökcek bir ḳızı varıdı. *Ḫudādād*ıla bir yėrde bile büyümişdi$_{o}$. (15) Bir gün dam üstüne cıḳar, bāġubān evinden zārī işidür. Bacadaṅ aşaġa baḳar görür: bir eli ayaġı kesük, güzel yigit (16) yatur. Ol ḳız ol nīk-merdüŋ ʿavratın yoḳaru oḳır, ol yigidüŋ keyfīyetin sorar. Bāġubān ʿavratı ḥālı bildüginleyin (17) şerḥ eyler. Anlaruŋ ol vaḳt hīc öglerindeṅ gecmez kĭ bu mübtelā bu ḫānedāndandur. Andan melik-i *Sāmire* ḳızı bāġubān (18) evine iner, *Ḫudādād*ı$_{o}$ görür aġlar, özi göyüne-durur. Evlerine gelür, zār zār aġlar. Atası ėrişi-gelür, ḳızını aġlar görür. (19) Eydür: “Ḳızum, ġamm-ı sīne nem-i dīde nedendür?” dėr. Ḳız eydür: “Bugün melūl-ıdum, dam üstüne cıḳdum kĭ düniyāya baḳam. Ḳonşılıġumuzda (20) bir nīk-merd evi vardur. Andan nāle işitdüm. Bacadan baḳdum, bir yigit gördüm. *Ḫudādād*a beŋzer, iki elin, iki ayaġın (21) kesmişler. Erġavānī[695] ruḫsārı zaʿferānī olmış, nāle-den nāle, mūye-den mūy olmış. Anı görelden berü (22) ḥāldan ḥāla geldüm” dėdi$_{o}$. Emīr-i *Sāmire* cün ḳızınuŋ riḳḳatın şefaḳatın gördi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė cān-ı peder! Saŋa ne gerek? **(65.b.)** (1) Göŋlüŋ ne diler?” dėdi. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Mecālum olsa, ol yigide$_{o}$ tīmār eylesem” dėdi$_{o}$. Emīr-i *Sāmire* eyitdi$_{o}$: “Dilerseŋ, ol yigit (2) bunda gelsün, ḳul(l)ıḳ eyle!” dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: “Dilerem, dilemezem” dėdi$_{o}$. Emīr eyitdi$_{o}$: “Bu sözüŋ maʿnāsı feḥvāsı nedür?” dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: (3) “Dilerem Taŋrılıġıcün anı bunda getürem tīmār ėdem. Dilemezem kĭ - nāmaḥrem-dür - ḳatuma gire” dėdi$_{o}$. Emīr-i *Sāmire* ḳızınuŋ

••••••••••

[693] F.101.b.15. | H.56.a.12. | L.93.b.11: id.

[694] F.102.a.8-9: sic. | H.56.a.18: *seni ... iledeyin ...* . | L.94.a.1-2: *... seni evüme ilde-yin ...* .

[695] F.102.b.6: *erġavān reng*. | H.56.b.3: id. | L.: lac.

ᶜiffeti$_{o}$ ġavrını (4) bilüb taᶜaccüb ėtdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Ė dilbend! Dilerseŋ, seni aŋa vėreyin evereyin; gelsün, tīmār ėt!" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Fermān senüŋ" (5) dėdi$_{o}$. Emīr buyurdı$_{o}$: *Ḫudādād*ı$_{o}$ eve getürdiler, dānişmend oḳıdılar. Geldi, kābīn kesdi$_{o}$, ᶜaḳd eyledi$_{o}$. Andan ḳız ferāġ-ı bālıla ol (6) kötürümüŋ ḥidmetine meşġūl oldı$_{o}$. Ve atasınuŋ iḥsānına sevindi$_{o}$. Ve ġece gündüz *Ḫudādād*a ḫoş ḳullıḳlar (7) ḳıldı$_{o}$. *Ḫudādād* bir ġece ol ḳıza duᶜālar s̲enālar ḳıldı$_{o}$: "Ḫidmet bābında bir daḳīḳa mühmel ḳomaduŋ, beni rāḥata (8) bıraḳduŋ. Taŋrı saŋa cezā-yı$_{o}$ ḫayr vėrsün.[696] Līkin ḳatuŋda bir ḥācetüm vardur. Bu şeb şeb-i ḳaderdür, büzürgüvār (9) şeb-dür. Ben bir elden varmış gişiven, sen bir ṣāliḥa ᶜavrat. Ḫudā kerīm ü raḥīm-dür. Ābdest al, baŋa (10) daḫı ābdest aldur. ᶜİbādet ėdelüm, yüz yėre ḳoyalum, Taŋrıya yalvaralum, eydelüm: 'Ė bār-ı Ḫudā! Yā bu bīcāre ḳuluŋa (11) iki eylükden birini rūzī eyle: yā elümi ayaġumı dürüst eyle[ye],[697] yā cān-ı şīrīni ḳabż ėde', dėyelüm" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$: "Ḫoş." (12) Durdı$_{o}$ ābdest aldı$_{o}$, *Ḫudādād*a daḫı vużū ėtdürdi$_{o}$. Ol ġece tevec(c)üh-i tāmmıla ᶜibādete meşġūl oldılar, ḥācetlerini (13) dilediler. Seḥerde buları uyḳu alur. *Ḫudādād* düşinde görür kĭ bir sebez-pūş[698] gişi gelür, eydür: "Ė üftāde! Muştuluḳ (14) kim Ḫaḳ Taᶜālā feyż-i fażlından seni esirgedi$_{o}$, kesük elüŋi ayaġuŋı saŋa bağışladı$_{o}$" dėdi$_{o}$, ve elini *Ḫudādād*uŋ eline (15) ayaġına sildi$_{o}$. Ḳudret-i Ḫudā *Ḫudādād*uŋ eli ayaġı dürüst oldı$_{o}$. *Ḫudādād* uyandı$_{o}$, cağıru durugeldi$_{o}$. Ḳız (16) anuŋ üninden uyandı$_{o}$, gördi$_{o}$ kim el ayaḳ bitmiş, güc bedene gelmiş. Derḥāl *Ḫudādād*uŋ ayaġına düşdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: (17) "Bu ne ḥāldur?" dėdi$_{o}$. *Ḫudādād* eyitdi$_{o}$: »"Ḫüdā dād"« dėdi$_{o}$. "'İnāyet-i rabbānī, riᶜāyet-i yezdānī ayaġumı vu elümi baŋa bağışladı$_{o}$" dėdi. (18) Ve düşi gördüginŋleyin söyledi$_{o}$. Ḳız işitdi$_{o}$ müteḥayyir oldı$_{o}$. Andan *Ḫudādād* ḳıza eyitdi$_{o}$: "Ḳız beni bilürmisin? Benem *Ḫudā-* (19) *dād*, piser-i melik-i *Ḥarrān*" dėdi$_{o}$. Ḳız bu sözi$_{o}$ işidicek ġerü ayaġına düşdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Perde-i ġayb ardından biŋ (20) dürlü leṭāyif-i ḳudret-i Ḫaḳ ẓāhir oldı$_{o}$ kĭ şebistānınuŋ bānūsı oldum" dėyü. Durdı$_{o}$, atasına muştılamaġa (21) gitdi$_{o}$. Cün emīr(-i)[699] *Sāmire* ḳızından bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, sevinmekden ögi yayındı$_{o}$. Ayılıcaḳ durdı$_{o}$, *Ḫudādād* ḳatına **(66.a.)** (1) ḳızıla bile geldi$_{o}$. *Ḫudādād* cün melik-i *Sāmire*'yi gördi$_{o}$, ilerü yüridi$_{o}$, kenār ėtdi$_{o}$. Aġlaşdılar görişdiler. *Pīrūze*ye ḫaber oldı$_{o}$, (2) yalın ayaḳ segirdü ol~daḫı geldi$_{o}$. Görişdiler aġlaşdılar oturdılar. *Ḫudādād* tamām ḥikāyetini şerḥ eyledi$_{o}$. Ol~dem (3) *Pīrūze* eyitdi$_{o}$: "Bize bunda ayruḳ maṣlaḥat degül oturmaḳ. Ataŋ ḳatına varalum, bu aḥvālı aŋa daḫı dė, görelüm, (4) ne~dėr" dėdi$_{o}$. Melik-i *Sāmire* bu sözi$_{o}$ maṣlaḥat gördi$_{o}$. Durdılar, *Ḥarrān*a teveccüh ėtdiler. Cün birḳac gün yüridiler, ᶜābide (5) zāviyesine ėrdiler. Ol mihmān-ḫānede[700] ḳondılar. ᶜĀbide cemāᶜatı geregi gibi ḳonuḳladı, nesne eksük ḳomadı. (6) Ġece ġerü uyḳulıḳlarıla[701] ḳatlarına geldi$_{o}$. Cün *Ḫudādād*ı$_{o}$ gördi$_{o}$, ussı gitdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ben bu yigidi gördügüm vardur, soruşsavuz (7) kim

696 F.103.a.4: id. | H.56.b.12: om. | L.94.b.10-11: id.

697 F.103.a.8. | H.56.b.14. | L.94.b.15: sic.

698 F.103.a.11: *sebze-pūş*. | H.56.b.16-17: *sebz-pūş*. | L.94.b.17: *sebze*[*ye*] *pūş*. (Cf. R.992: *sebze-pūş*.)

699 F.103.b.6. | H.57.a.2. | L.95.a.9: sic.

700 V.c.

701 F.103.b.14: ... *eyü hulḳlarıla ve niᶜmetlerile* ... . | H.57.a.7. | L.95.a.21: om.

bile-bileyidüm” dėdi$_{o}$. *Ḫudādād* eyitdi$_{o}$: “Ė ḫātūn-ı dārülmülk(-i)[702] ᶜiffet! Sebeb-i zühd ü taḳvā u ᶜuzlet ve bu is(s)üzlikde (8) ittiḥāz̲-ı vaṭan-ı iḳāmet nedür?” dėdi$_{o}$. ᶜĀbide sergüdeştini daḳīḳa fevt ėtmediń tamām söyledi$_{o}$. Şehzāde-i *Ḫudādād* ol (9) māh(ı)[703] bildi$_{o}$, anı kenārına aldı$_{o}$, yüzini gözini öpdi$_{o}$ aġladı$_{o}$. Emīr-i *Sāmire* vü ḳızı vu *Pīrūze* mebhūt oldılar. Döndi$_{o}$, *Ḫudādād* (10) bu ᶜābide-nüŋ ḥālını *Sāmire*-lülere dėyüvėrdi$_{o}$: “Ecnebī degüldür” dėdi$_{o}$. Sevindiler, ᶜābide’yi <yerinden>[704] ḳopardılar, bār u büngāhıyla (11) aldılar, *Ḫarrāna* gitdiler. *Ḫarrāna* yaḳın varıcaḳ melik-i *Sāmire* pādeşāha nāme yazdı$_{o}$, gişi gönderdi$_{o}$, *Ḫudādād* geldü- (12) gini muştıladı$_{o}^{x}$. Melik-i *Ḫarrān* ulularıla istiḳbāl ėtdiler. *Ḫudādād* ıraḳdan atasın göricek indi$_{o}$ yüridi$_{o}$, şāhuŋ rikābın (13) öpdi$_{o}$. Melik baḳar, *Ḫudādād*[ı] *Vezīr*[705] görür. Eydür: “Ė biser! Ḳandayıduŋ? Varduŋ kĭ oġlanlarumı getüreyidüŋ, gitdüŋ gide-yürürsin, (14) ne ḥāldur?” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Üşbu melik-i *Sāmire* delüdür olamı? Baŋa ‘Oġluŋ gelür’ dėyü muştıladı$_{o}^{x}$. Egerce^{x} sen oġlumdan (15) ayruḳsı degülsin, ė kāşkĭ n~olayıdı$_{o}$ ḫod oġlum olayıduŋ, ḳanı oġlum!” dėdi. *Ḫudādād* ḫidmet ėtdi$_{o}$, yėr öpdi$_{o}$, (16) eyitdi$_{o}$: “Ė ḫudāvend! Güşı vu hūşı baŋa dutarsaŋ, seni suᶜāluŋ cevābı ārzūsına yėtürüm, oġluŋdan saŋa (17) ḫaber vėrem” dėdi$_{o}$. Melik eyitdi$_{o}$: “Söyle, ne dėrsin, işideyim” dėdi$_{o}$. *Ḫudādād* vaṣf-ı ḥālı zübān ṭarīḳile[706] beyān ḳıldı$_{o}$. (18) Melik ol ḥikāyet-i bāşikāyetdeń müteᶜaccib oldı$_{o}$, atdan indi$_{o}$, *Ḫudādād*ı$_{o}$ kenārına aldı$_{o}$ görişdi$_{o}$. #*Pīr(ūze*yile)#[707] görişdi$_{o}$, (19) gelenlerile[708] görişdi$_{o}$. Andan atlandılar, şehre yöneldiler. Melik şehre şehri bezemege gişi gönderdi$_{o}$. “Meydānda (20) doḳsan-doḳuz dār aġacın diksünler” dėyü buyruḳ oldı$_{o}$. Melik şehre girdükde hep bu buyruḳ yėrine gelmiş gördi$_{o}$. Ol~dem (21) “Doḳsan-doḳuz şehzāde’yi biribirine ḳarşu asılsun, *Ḫudādād* u ḫalḳ ḫāyinüŋ cezāsını temāşā ėtsünler” dėdi$_{o}$. **(66.b.)** (1) *Ḫudādād* cün bu ḥālı bildi, şāh ḳatında yüzin yėre ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ḳardaşlarum ḥased ucındań baŋa anuŋ gibi$_{o}$ (2) ḥareket ėtdilerse, faẕl-ı ilāhī destegīrüm oldı$_{o}$. Ol noḳṣan kemāla degşürüldi$_{o}$, ol renc rāḥata (3) döndi$_{o}$. Eger ḫudāvend şefaḳat bābındań bularuŋ sucını baŋa baġışlaya, ᶜacīb ü^{x} ġarīb olmaya” dėdi$_{o}$. (4) Şāha şehzādenüŋ şefāᶜatı$_{o}$ ḫoş geldi$_{o}$, gendünüŋ memleketini vü şehzāde-leri heb aŋa (5) bağışladı$_{o}$: “N~edėrseŋ, ėt!” dėdi. *Ḫudādād*ı$_{o}$ serīr-i memleket üzerinde ḳarār eyledi$_{o}$. ᶜĀdlıla bedlile, (6) taḳvāyıla icrā-yı$_{o}$ şerᶜ-i aᶜlāyıla şöhret dutdı$_{o}$. Ve ol nīk-merd bulara niᶜmet gönderdi$_{o}$. *Sāmire* pādi$_{o}$- (7) şāhlıġın^{x} ḳız atasına vėrdi$_{o}$. Ḳardaşlarınuŋ herbirine birer münāsib tīmār vėrdi$_{o}$. Kāmurānlıġıla (8) pādeşāhlıḳ sürdi$_{o}$. Ve ol iki ḫātūndan *Ḫudādād*uŋ coḳ oġlancuḳlar(ı)[709] oldı$_{o}$. Ve ol (9) ḫānedānda pādeşāhlıḳ yıllar bāḳī ḳaldı$_{o}$. ᶜĀḳıbet ḳamusı öldiler, ḥikāyet oldılar.

ᶜAḳlı$_{o}$ var (10) gişiler ᶜibret aldılar kĭ eyülikden eyülik doġar, yavuzlıḳdan yavuzlıḳ doġar, ve Ḥaḳ(ḳ)a yönini dutan murād (11) bulur.

••••••••••

[702] F.104.a.2: id. | H.57.a.9: sic. | L.95.b.2: ... *dārülmülk. Sebeb-i ᶜiffet ve* ... .
[703] F.104.a.4. | H.57.a.10. | L.95.b.4: sic.
[704] F.104.a.7: sic. | H.57.a.12. | L.95.b.6: om.
[705] F.104.a.10-11: *Ḫüdādād vezīri*. | H.57.a.14: *Ḫüdādādı*$_{o}$. | L.95.b.9: *Ḫüdādād vezīri*.
[706] F.104.b.2: *zebān-ı lutfıla*. | H.57.a.19: om. | L.: lac.
[707] L.v.l. || F.104.b.3. | H.57.a.21: sic. | L.: lac.
[708] F.104.b.3: *kenīzeklerile*. | H.57.a.21: *Sāmirelü ḳızıla, Mısırlu ḳızıla*. | L.95.b.17: *gelinlerile*.
[709] F.105.a.1: sic. | H.57.b.8: ... *çok oğlı ve kızı oldı*$_{o}$. | L: lac.

Ṣadhezārān āferīn bu kitābı yazana oḳıyana işidene, āmīn dėyene olsun.
«Āmīn, yā Rabbilālemīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

10

(12) »Ḥikāyet(-i) dehüm

ez-ān <se>[710] *cüvān <ve>*[711] *bīr ve duḫter(-i) bādeşāh ve siyāh*«

(13) Ḥikāyetde getürmişler kĭ gecen rūzigārda[x] it(t)ifāḳ düşmiş, bir pīr <ü> üc yigit yoldaş olmışlar. Yayaḳ (14) giderlermiş yorulmışlar, ṭāḳatları$_{o}$ ṭāḳ olmış ḳalmışlar. Otururken ıraḳda bir ḳaṣr görinmiş. Biribirine eyitdiler kĭ: (15) "Ḥamīyet ėdüb şol köşkedegin varmaġumuz gerekdür, lābüd aclıġumuza yorġunlıġumuza bir meded ola" dėdiler. (16) Durdılar kĭ gideler, *ża*ʿīflıḳdan gidemediler, gėrü oturdılar. Ol~dem pīre eyitdiler: "Biraz sergüdeşt eydelüm. (17) Eyidimeyen eydenleri götürsün. Hepümüz eydürsevüz, ġarīb ḥikāyet eydeni götürelüm!" dėdi$_{o}$. Pīr bu söze ḳalan (18) cemāʿat gibi rāżī oldı$_{o}$. Ol~dem birisi eyitdi$_{o}$:

‖ Ben *Ebū Dulaf-ı Kebīr* soyındanam. *İṣfahā*⌈*n*⌉ vilāyetinde anuŋ bir ulu (19) köyı varıdı$_{o}$, iki muġıla şerīkidi$_{o}$. Ol gendi şirketile dutarlarıdı. Ve ol iki muġ ḳardaşlarıdı. Ve bu *Ebū* (20) *Dulaf* dāyimā ol fikirdeyidi$_{o}$ kĭ muġlardań gendünüŋ nışfını satun-alayıdı$_{o}$. Muġlar satmazlardı$_{o}$. Ābrū bahā[712] (21) daḫı bicseler, ellerine girürdi$_{o}$. Bir gün it(t)ifāḳ düşer *Ebū Dulaf* muġlar odasına ḳonuḳ olur. Gökcek ḫidmet **(67.a.)** (1) ėderler. Muġlaruŋ birisinüŋ adı$_{o}$ *Armuzd*(d)ı$_{o}$,[713] saru don geyerdi$_{o}$, ve barmaġında bir yāḳūt-ı rümmānī ḳaşlu bir yüzük (2) varıdı. Ol donuŋ sarusı ʿaksı aŋa doḳunub ʿaceb keyfīyet göstermişidi$_{o}$. *Ebū Dulaf* ol yüzüge (3) germ baḳdı$_{o}$. Derḥāl *Armuzd* barmaġından yüzügi cıḳardı$_{o}$, *Ebū Dulaf* öŋinde ḳodı$_{o}$. *Ebū Dulaf* yüzügi aldı$_{o}$ (4) baḳdı$_{o}$, gėrü *Armuzd* eline sundı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Beġāyet ḫūb nesne, ammā naḳş anı ziyāna vėrmiş" dėdi. *Armuzd* eyitdi$_{o}$: "Ė (5) emīr! Zinehār, bu sözi$_{o}$ dėme kĭ ol naḳş ol yüzükden hezārbār yėgdür ḫūbdur" dėdi$_{o}$. Meger naḳşı buyıdı$_{o}$ kĭ:

"ʿĀlem (6) meliklerini muṭīʿ ėtdüŋ:
dut, āḫir ne?
ʿĀlem mālını dėrşürdüŋ:

••••••••••

[710] F.105.a.11: *ve pīr*. | H.57.b.11: *ve yek pīr*.
[711] F.105.a.11. | H.57.b.11: sic. | L.: lac.
[712] F.105.b.5: om. | H.57.b.20: *Otuzbin akçe daḫı dileseler*. | L.: lac. (Cf. D. 2: *āb-ı rū*.)
[713] F.105.b.8. | H.57.b.22: *Urmuzd-ıdı*$_{o}$. | L.: lac.

dut, āḫir ne?"
Bu keleciden *Ebū Dulaf* (7) ḳaṭı verhem oldı$_o$ aġladı.
"Dih tamām senüŋ oldı$_o$,
dut, āḫir ne?"
dėdi$_o$. Andan ol kend(d)en[714] elin cekdi$_o$, ḥişṣesi (8) nışfı kĭ gendünüŋ ḫāṣ mülki,[715] muġlara baġışladı$_o$. Gendü āḫir ʿömre-degin ṭāʿata meşġūl oldı$_o$. İmdi$_o$ bu ḥikāyetümüŋ fāyidesi (9) oldur kĭ "*Maġrib*den *Maşrıḳ*adegin ne~ḳadar māl varısa senüŋ, dut, āḫir ne olısardur"[716] dėyü bildük, ziyāde ṭalebinden (10) fāriġ düşdük ||
dėdi$_o$.
Ḥikāyetidi; begendiler. Birsi eyitdi:
|| Ben bir nevḫaṭ yigiddüm, ḫūbıdum, ṣāḥib-cemāl-ıdum. Bir gün (11) *Vasıṭ*-da sermest bulındum, hem ġusl ḫācet oldı. Su gözetdüm, bir su buldum soyundum, suya girdüm. *Ḥaccāc*uŋ (12) ḳaṣrı$_o$ altıymış. *Ḥaccāc*uŋ bir cāriyesi varıdı$_o$, ġāyetde pākize-idi$_o$. *Ḥaccāc* ḫareminde anuŋ gibi yoġıdı$_o$. Ol cāriye (13) beni ol ḥālda görmiş sevmiş. Derḥāl bir sīb-ī bī-āsīb baŋa atdı$_o$.[717] Elmayı$_o$ aldum, yoḳaru baḳdum, bir serv gördüm: başında (14) ay oturur. Ol serv-i āzāduŋ ḳulı oldum, su icinde oda yandum. Ḳażāya oġradum: ʿāşıḳ-ı zār oldum.[718] Ol şīrīn (15) dilile benümile söyleşdi$_o$, adumı nişānumı sordı$_o$. Adumı yėrümi nişānumı dėyüvėrdüm. Ol ḥālına gitdi, ben ḫāluma gitdüm. Üc günden (16) ṣoŋra gördüm: bir ḳul(l)uḳcı vėribimiş^x. Geldi$_o$, beni buldı$_o$. Söyleşdük, bir münāsib ḫalvetce yėr düzdük. Her vaḳt ol pākīze (17) gelürdi: ṣoḥbet ėderdük. Bir zamān bunuŋ üzerine ʿayşumuz müstemir oldı$_o$. Bir gün ḳażā böyle cārī olur kĭ *Ḥaccāc*uŋ (18) ṣoḥbetinde nedīmler oturub her nevʿden söz söylerdi. *Ḥaccāc* sormış oldı$_o$: "Taʿāmlarda ne nesne ḫūbdur?" (19) dėdi$_o$. Bir yār eyitdi$_o$: "Ben uvacuḳ ḳuşları şekker ü bādām u ḳaranfül ü cevz(-i)[719] Hindū nān-ı neyde doldururam, andan ol ḳuşları (20) bādām yaġında ḳavururam. Andan el(e)z̲[720] ṭaʿām olmaz" dėdi. *Ḥaccāc* taʿaccüb ėtdi$_o$. Andan ol ʿazīz evine vardı$_o$, bir niçe semüz (21) tavuḳ ḫāṣıl eyledi. İcini mez̲kūr tevābilile vü cevāhir-i girānmāye-yile ḍoldurdı$_o$, ve dühn-i levzile biryān eyledi$_o$, *Ḥaccāc* {ḫiz̲metine} <vėribidi.>[721] **(67.b.)** (1) <*Ḥaccāc*>[722] ol cāriye'yi sevdüginden ol mürġ-leri aŋa vėribidi$_o$^{x}. Ol daḫı nesnelerile dostına gönderdi$_o$. Gördüm bir laṭīf nesnedür. (2) Yaluŋuz yėymedüm, bir dostum varıdı, oḳıtdum, gelsün: "Yėmegümüz var, bile yėyelüm!" dėdüm. Cün geldi$_o$, tavuḳları$_o$ öŋmüze alduḳ. (3) Deşdügümce icinden cevāhir-i girān-bahā çıḳdı$_o$. Bu dostum dėdigüm yigit ḥased odına yandı$_o$. Baʿdemā kĭ taʿāmı yedük, durdı$_o$, (4) doġru *Ḥaccāc*a vardı$_o$, ḥikāyeti

714 F.105.b.15: *köyden*. | H.58.a.5: om. | L: lac.
715 F.106.a.1: *milkidür*. | H.58.a.5: *milk-i ḫāṣ ėtdi*$_o$. | L.: lac.
716 F.106.a.3: *olısarsın*. | H.58.a.6: om. | L.: lac.
717 F.106.a.7-8: *Derḥāl bir elmayı baŋa bī-sebeb* (sic!) *atdı*. | H.58.a.11: *Derḥāl köşkden bir sīb-i bī-asīb baŋa atdı*$_o$. | L.: lac.
718 F.106.a.10: *ʿāşıḳ-zār oldum*. | H.58.a.13: *ʿāşıḳ oldum*. | L.105.a.11: *ʿāşıḳ zār oldum*.
719 F.106.b.1: id. | H.58.a.18: sic. | L.: lac.
720 F.106.b.2. | H.58.a.18: *lez̲īz*. | L.105.b.1: id.
721 F.106.b.5. | H.58.a.20: sic. | L.: lac.
722 F.106.b.5. | H.58.a.20: sic. | L.: lac.

ḫaber vėrdi$_{o}$. *Ḥaccāc* ḳatı ḳaḳıdı$_{o}$, ammā ınanmadı. Derḥāl ol nedīmi oḳıdı$_{o}$, sordı$_{o}$ kim: “Ḳuşlaruŋ (5) ḳarnını neyile doldurduŋ-ıdı?” Ol eyitdi$_{o}$: “Cevāhirile doldurdumıdı$_{o}$” dėdi$_{o}$. *Ḥaccāc* [eyitdi$_{o}$][723] derḥāl buyurdı$_{o}$: cāriye’yi ve beni ḳatına (6) iletdiler. Cāriyeye eyitdi$_{o}$: “Ė mel^{c}ūne! Benüm iḥsānuma cezā bumıdur kĭ ėtdüŋ?” dėdi$_{o}$. Cāriye eyitdi$_{o}$: “Ė ḫudāvend! Bu bābda (7) baŋa ^{c}itāb eyleme kĭ beni iki nesne esīr eyledi$_{o}$: biri ḳażā-yı$_{o}$ Ḫudā, biri göŋlüm kĭ ḳabża-ı ḳudretde-dür. Dest-i (8) taṣarruf anı ḫaddan daşra bıraḳdı$_{o}$ ve ^{c}ışḳa mübtelā eyledi$_{o}$. *Ḥaccāc* eyitdi$_{o}$: “Ė bedbaḫt! Ḫışmumdan ḳorḳmaduŋmı$_{o}$?” dėdi$_{o}$. (9) Cāriye eyitdi: “Ė ḫudāvend! ^{c}Āşıḳ yüz suyunmı$_{o}$[724] bilür, ⌈ye⌉ cān-ı şīrīn endīşe-sinimi (ė)der! Cün buları$_{o}$ terk ėtdüm, ḫışmuŋ <odı>[725] (10) ögüme düşmedi. Bir ḳażāya oġradum. N~ėderseŋ, ėt!” dėdi$_{o}$. *Ḥaccāc* cāriye-nüŋ cevābındań fürūmānde oldı$_{o}$ döndi$_{o}$, baŋa (11) eyitdi$_{o}$: “Ḳandansın?” dėdi$_{o}$. “Bu şeherdenem” dėdüm. Eyitdi$_{o}$: “Beni bilmezmidüŋ? Bu dilīrligi$_{o}$ benümile #nėte# ėtdüŋ?” dėdi$_{o}$. Cevāb vėrdüm ⌈e(y)itdüm⁻⌉: “Begüŋ (12) yaşı uzun olsun! Begüŋ ḫūn-ḫørlığını sitemkārlığını işitmişidüm bilürdüm. Ammā cün ^{c}āşıḳ oldum, başdan (13) el yudum, degül kĭ ḳayd yėdüm. Gişi baş terkin urıcaḳ ne fülān füstān gerek.[726] N~oldumısa oldum, bu ḫaṭara düşdüm. (14) Ammā ol~kĭ maḳṣūdıdı$_{o}$ buldum. Bāḳī ḥüküm ḫudāvendüŋ” dėdüm. *Ḥaccāc* bir dem tevaḳḳuf ėtdi$_{o}$, andan döndi$_{o}$, ol ḳul(l)uḳcı ṭavā- (15) şiye[727] eyitdi$_{o}$: “Saŋa daḫı n~oldı~kĭ bunuŋ gibi$_{o}$ işe rıżā vėrdüŋ? Ben saŋa i^{c}timād ėderdüm, mu^{c}temedimidüŋ?”[728] dėdi$_{o}$. Ḫādım (16) eyitdi$_{o}$: “Ė ḫudāvendigār! Beni dünyā vu dīnār yoldan iletdi$_{o}$. ^{c}Ālemde kimdür ol kĭ dīnār anı yoldan iletmedi$_{o}$?” *Ḥaccāc* (17) başı$_{o}$ aşaġa dutdı$_{o}$, andan başı$_{o}$ ḳaldurdı$_{o}$ eyitdi$_{o}$: “Dünyāda bunuŋ gibi iş coḳ vāḳi^{c} olduġı$_{o}$ vardur” dėdi$_{o}$. “Ammā bular ḍoġru (18) söyledükleriycün ^{c}afv ėtdüm” dėdi$_{o}$. Andan üc-biŋ dīnārıla cāriye’yi baŋa baġışladı$_{o}$, ḫādımı āzād eyledi$_{o}$. ‘Rāstī (19) restī’[729] ṣıdḳı bularuŋ ḫaḳ(ḳ)ında ẓāhir oldı$_{o}$. Ve ol ahdsuz dost kĭ ḥasedden ġammāzlıḳ eyledi$_{o}$, aŋa eyitdi$_{o}$: (20) “Ė ḥarām-zāde! Bu yigit saŋa ėtdügi iḥsānuŋ bu kĭ ėtdüŋ cezāsı vu sezāsı-mıdur? Bir gişi saŋa mürġān-ı pür- (21) cevāhir bağışlaya, rāzını senüŋle ortaya ḳoya, saŋa i^{c}timād ėde$_{o}$. Sen anuŋ rāzı$_{o}$ perde-sin yırtasın, üc **(68.a.)** (1) [üc] Müsülmānuŋ ḳanına ḳaṣd ėde-sin, ve bednām-lik benüm ḥaremüme ėdesin. ^{c}Aẓīm inṣāfsüzlikdür” dėdi$_{o}$. Andan (2) ipden ṭavḳı boynına gecürdiler, boġazında-yiken dāra asaḳodılar, daşıla depelediler. Münādī şeherde caġırdı$_{o}$ kĭ: (3) “Ġammāzuŋ cezāsı budur.” Andan ṣoŋra ol cāriye-yile bir zamān oldum. ^{c}Āḳıbet öldi$_{o}$. Öleli bir yıl oldı$_{o}$, anuŋ (4) firāḳı sergerdānliginden gezerem ||

dėdi$_{o}$.

|| Ve bu ḥikāyetüŋ fāyide-si oldur kĭ: bildüŋüz kĭ şol ḥased dėdükleri$_{o}$ yavuz

723 F.106.b.12: sic. | H.58.b.2: id. | L.: lac.
724 F.107.a.2. | H.58.b.6: id. | L.: lac.
725 F.107.a.3: sic. | H.58.b.7: id. | L.: lac.
726 F.107.a.7: *ne fulān fistān gerek ne öldümise^{x} öldüm*. | H.58.b.10: om. | L.: lac.
727 F.107.a.9: *ṭavāşiye-sine*. | H.58.b.11: om. | L.: lac.
728 Ms. sic. || F.107.a.10: *mu^{c}temedmidüŋ$^{+}$*? | H.58.b.11-12: *mu^{c}temed ėdinmedümmidi*? | L.106.a.6: *mu^{c}temedüm-idüŋ*.
729 Cf. ms. 23.a.14, 45.a.7.

(5) nesnedür şūmdur, ʿāḳıbeti$_{o}$ vaḫīmdür ||
dėdi$_{o}$.
Yārānlar bu ḥikāyeti daḫı begendiler. Nevbet cüvān-ı dīger-i sivüme[730] (6) degdi. Ol eyitdi$_{o}$:
|| Ben *Dimişḳ*denem büzürg-zādeem.[731] Rūzigārum döndi$_{o}$. Üzerümde ʿayāl cemeʿ oldı$_{o}$. Māz̲erden (7) ḫøherden, zen <ü> ferzend(d)en, ḳuldan ḳul(l)uḳcıdan on-bėş gişim <vardur>.[732] Düniyāda benden artuḳ ümīdleri$_{o}$ yoḳ, (8) sebebleri benem. Günler gecer üzerümde-n, nice günler ḥālumı kimseye dėyemezem, kimseden yüz urub nesne dileyümezem. (9) Ḥālumı ḳonşılardań birsi duyımış, baŋa ögüt vėrdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Durugel, *Bermekī*lere var, işüŋ anlaruŋ ḳatında (10) biter” dėdi$_{o}$. Vardum, eṭfālı ʿayālı aldum, üftān ḫīzān *Baġdād*a geldüm. Bilmezem ḳancaru varam. Cemāʿatumı bir (11) mescid muḥavvaṭa-sında ḳodum. Ben bir yaŋa şikāra gitdüm, ḥāl-bukī şikār nėce olur bilmezem. Coḳ gezdüm, (12) nesne elüme girmedi$_{o}$. Maḥrūm döndüm, cemāʿatuma geldüm gelüyürürdüm. Gördüm: bir cemāʿat, pākīze ḍonlar geymişler, (13) bir ṭarafa giderler. Bile gitdüm. Bir sarāya$_{o}$ varduḳ: eyvān *Keyvān*a gitmiş, perde-i zenbūrī ⌈ḳapuda⌉ aşılmış. İcerü girdük. Bir (14) ṣaḥn u cār ṣuffa gördüm. Herbir ṣuffada bir muraṣṣaʿ taḫt ḳonmış. Ol ḳavm tamāmet ol ṣuffa-larda (15) oturdılar. Andan bir muraṣṣaʿ altun kürsī ḳodılar. Bir ay gibi yigit geldi, üstünde oturdı$_{o}$. Andan ḫaṭīb geldi$_{o}$, (16) ḫutbe-i nikāḥ oḳıdı$_{o}$. Cün fārig̈ oldılar, gördüm: sarāydan ḫādım-lar cıḳdılar, her gişinüŋ öŋinde (17) ṭabaḳıla zer ḳodılar. Andan gördüm kī ḫalḳ zeri zelle götürürler. Ben ol işe cür’et ėdemedüm. Sarāy[ı$_{o}$][733] ḫalḳından (18) biri benüm ḥāluma vāḳıf olmış, geldi$_{o}$. Eydür: “Ė şeyḫ! Sen~daḫı nicün zelle[734] götürmezsin? Götür!” dėr. (19) Götürdüm sevinüdurdum, ḳapuya ʿazm eyledüm kī cıḳam, ac-lara meded ėrişem. Nāgāh gördüm icerüden bir gişi (20) geldi$_{o}$ beni, güyegü ḳatına <oḳıdı>.[735] Vardum. Beni nüvāḫat eyledi, sordı$_{o}$ kī: “Ḳandansın, ve bu şehre neden düşdüŋ?” (21) dėdi. “Ġarībe beŋzersin” dėdi$_{o}$. Ben dükeli ḥālumı, *Berāmekiy*e geldügümi beyān eyledüm. Eyitdiler: “Şimdi$_{o}$ sen ḳaṣdā[736] **(68.b.)** (1) ehlile ʿayālıla *Berāmekiy*e geldüŋ” dėdiler. “Haā’!” dėdüm. Eyitdiler: “Durudur, varalum, *Bermekī*(yi)[737] oḳıyalum, gelsün!” dėdiler. “Ehl-i ʿayāluŋ (2) ḳanda-dur?” dėdiler. “Fülān mescidde-dür” dėdüm. Andan ileyüme ṭaʿām getürdiler. Yėdük eglendük. Andan geldiler [[geldiler]] baŋa (3) eyitdiler: “Dur, *Bermekī*-ye varalum” dėdiler. *Bermekī* sarāyı$_{o}$ dėyü bir sarāya givürdiler. Girdüm, bir ʿaceb sarāyı$_{o}$ gördüm: dürlü dürlü ḫalılar (4) döşemiş, dürlü dürlü perde-ler aşılmış. Sarāyuŋ ortasına varduġumda oġlancuḳlarumı$_{o}$ gördüm: yügrüşdiler geldiler, yaḫşı ḍonlar (5) geymişler. Sandum kī ġalaṭ

730 Ms. sic. || F.107.b.8: *cüvān(-ı)- sivüme-*. | H.58.b.22: *cüvān-ı dīgere*. | L.106.b.3: *cüvān-ı sivüme*.
731 F.107.b.8: *büzürg-zāde-yem*. | H.58.b.22: *büzürg-zāde-em*. | L.: lac.
732 F.107.b.10: sic. | H.58.b.23: *var*. | L: lac.
733 F.108.a.7. | H.59.a.10: sic. | L: lac.
734 F.108.a.8: *zele*. | H.59.a.11: *ol ṭabaḳı*$_{o}$. | L.: lac.
735 F.108.a.9. | H.59.a.12: sic. | L.: lac.
736 F.108.a.10: om. | H.59.a.14: *kaṣdan*. | L.: lac.
737 F.108.a.10. | H.59.a.15: *Bermekīy*(*i*). | L.107.a.7: *Bermekiyi*$_{o}$.

girdüm, ġalat gördüm. Gözüm sildüm, gėrü baḳdum. Bu endīşede-yidüm kĭ bir ṣaḫṣ geldi$_{o}$, baŋa eyitdi$_{o}$: “Ė cüvānmerd! (6) Bu sarāy[ı$_{o}$][738] senüŋ milküŋdür. İcinde iki yıl(l)ıḳ yat <u> yaraḳ senüŋ-dür. Biŋ dīnār - işde ḳızıl altun - senüŋdür. İki pāre milk (7) köyi$_{o}$[739] - üşde ḳabāle-si[740] - senüŋdür. Daḫı her ayda cirāye vü müşāhere <ve ḳalan>[741] māyaḥtācı[742] mu^{c}temed degüreler” dėdi$_{o}$. Ve eyitdi$_{o}$ kĭ: “Biz *Bermekī*-lerüz, (8) cün bizi dėyü geldüŋ, vācibdür kĭ her ḥācetüŋi görevüz” dėdi$_{o}$. Ben cün ol keremi, ol nüvāzişi gördüm, ol gişinüŋ ayaġına (9) düşdüm du^{c}ā ḳıldum. Ḫalḳdan ol vaḳt sordum: “Kim-dür bu?” dėdüm. “*Yaḥyā-yı$_{o}$ Bermekī* budur” dėdiler. Gėrü selām vėrdüm, ḳolın öpdüm. Döndi$_{o}$ (10) gitdi$_{o}$. Ben daḫı icerü girdüm gördüm: zen ü^{x} beç(ç)e^{-} dürlü dürlü ni^{c}metlere batmışlar, fāḫir ḍonlar geymişler. On ḳaravaş ayaġ üstüne (11) dururlar. Sevindüm şükr eyledüm. Coḳ zamān ol sarāyda oldum, köylerüŋ ġalle-lerini götürdüm, ḫarcuma sürdüm. Bir gün bir ġalat iş bendeń (12) vāḳi^{c} oldı$_{o}$: “Benüm gibi$_{o}$ kim ola?” dėdüm. Ḫudā nāgāh ḳażā sürdi$_{o}$: ḫalīfe *Bermekī*-lere ḳaḳıdı$_{o}$, zecr eyledi$_{o}$. Ol māl u mülk <ü> esbāb benden (13) gitdi$_{o}$: dervīş oldum. Oġlancuḳlaruŋ ba^{c}żı öldi$_{o}$, ba^{c}żı dervīşlik odına yanub-yürürler. Benisem üşbu ḥālda bī-nevā (14) gezerem, üş gördüŋüz ||

dėdi$_{o}$.

|| Bu ḥikāyetümden aŋlanan fāyide oldur kĭ gişi gendözin görmemek gerek, nesi var görür ||

dėdi$_{o}$.[743]

Ve bu ḥikāyet (15) yoldaşlara ḫoş geldi$_{o}$. Bugez dükeli yüz yėre[744] dutdılar. “Sen~daḫı$_{o}$ nevbetüŋi gecür, bir sergüdeşt, yā bir ḥikāyet bir nesne söyle!” dėdiler. (16) Pīr and icdi$_{o}$: “Ne sergüdeştüm var, ne ḥikāyet bilürem” dėdi$_{o}$. Ol~dem eyitdiler: “İmdi$_{o}$ vācib oldı$_{o}$ kĭ bizi nevbet nevbet götüre-sin, ḳaṣra (17) iledesin” dėdiler. Almaşı dolaşı degişi bindiler,[745] yüz ^{c}a$\underline{z}$ābıla ḳaṣra geldiler. Meger ol köşk ol vilāyet pādeşāhınuŋ (18) ḳızınuŋmış. Vaḫāmetden üşenüb anı anda yaylamaġa ḳomışlarımış. Dāye-yile birḳac cāriyeler ḳul(l)uḳcılarıla ol ḳız anda olurmış, pencerede (19) oturub ṣaḥrāyı$_{o}$ temāşā ėderimiş. Yigitler(i) görmiş kĭ nevbet nevbet ḳocaya binerler, incidürler. Özi göyünmiş. Derḥāl ḫādım vėribir, (20) bu cemā^{c}atı ḳatına oḳır. Gelürler. Ḳız eydür: “Ė ẓālimler! Tüvānā yigitlersiz, utanmazmısız? Bu ża^{c}īf ḳocayı$_{o}$ gerek siz götüreydüŋüz! Bu ne ma^{c}nī- (21) -dür? Emr ber^{c}aks olmış: siz aŋa bindüŋüz. Hemīn dem buyurayım: sizi böyle böyle ėtsünler” dėdi$_{o}$. Yigitler du^{c}ā ḳıldılar: “Biz bu pīre ẓulm **(69.a.)** (1) eylemedük. Ammā arada şerīṭa varıdı$_{o}$. Anuŋ üzerine binā ėdüb bersebīl-i muṭāyebeye bir işidi$_{o}$ işledük, ẓulm yoġıdı$_{o}$” dėdiler. Pīre sordı$_{o}$: “İş (2) böylemidür ḳocacuḳ?” dėdi$_{o}$. Ḳocacuḳ: “Haā’, sulṭānum, eyledür” dėdi$_{o}$. Ḳız

738 F.108.b.2: om. | H.59.a.19: sic. | L.: lac.
739 F.108.b.3: *iki pāre mülk <ü> köy*. | H.59.a.20-21: *iki pāre köyüŋ mülkīyeti*. | L.: lac.
740 F.108.b.3: *ḳabālesi* (sic!). | H.59.a.21: id. | L.: lac.
741 F.108.b.4. | H.59.a.21: sic. | L.: lac.
742 V.c.
743 F.108.b.12: om. | H.59.b.5-6: id. | L.: lac.
744 F.108.b.13. | H.59.b.6: *pīre*. | L.: lac.
745 F.108.b.15: *... birer gişi pīre bindiler*. | H.59.b.8: *... pīr n~eylesüŋ, bindiler*. | L.107.b.13: *almaşı degişi*.

eyitdi$_o$: "Şerīṭa-ŋuz neyidi?" dėdi$_o$. Dėyüvėrdiler. Ḳız eyitdi$_o$: "Ė pīr! Ḳac yaşunda-sın?" (3) dėdi$_o$. Pīr eyitdi$_o$: "Yėtmiş yaşumda-yam" dėdi. Ḳız eyitdi: "Bu yėtmiş yaş icinde hīc saŋa bir sergüdeşt vāḳi^{c} olmadımı$_o$?" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Olmadı$_o$" (4) dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: "Ben on-yėdi yaşumda-van bu saġır sinde baŋa niçe sergüdeşt olub-durur, sen n~olduŋ? Eger şerīṭada bile olayıdum, (5) ben~daḫı bir sergüdeşt-cük dėyedüm" dėdi$_o$. "Sulṭānum n~ola, luṭf buyursaŋuz, işitsevüz. Şerīṭada bulınmaduġuŋuz icün n~ola?" dėdiler. (6) <Ḳız>[746] eyitdi$_o$:

‖ On-üc yaşumda delüligümde bir bāzārdan gecdüm, bir derzī oġlana naẓarum düşdi$_o$. Odama gelicek buyurdum: ol oġlanı ḳatuma (7) getürdiler. Don kesdürdüm. Durub gitmek istedi$_o$. Ḳomadum egledüm, yėmek getürtdüm. Yėdük. Arada küstāḫlıcaḳ ėtdüm, gendözüme (8) cekdüm, birḳac öpdüm. Bu ḥareketi$_o$ göricek oġlan ḳaḳır oldı$_o$: "Ne işdür bu?" dėdi$_o$. Ben~daḫı ḳaḳırlandum. Elümde bıcaḳ varıdı$_o$, et (9) doġra(y)udururdum. N~oldı$_o$, bilmezem: nāgāh oġlanuŋ boġazına doḳundı$_o$. Sesmedi$_o$ öldi$_o$. Ḳażāya oġradum. Durduḳ dėrdük dėr- (10) şürdük. Bu gövdeyi$_o$ bir kilīme ḳoyduḳ, bir bucaḳda ḳoduḳ. Ol ḳadar durdı~kĭ ḳoḳdı$_o$: eve girmege yaramaz oldı$_o$. Nėce ėdelüm, (11) bu ḥālı kime dėyelüm? Ḳapu ġalebe. Sehel vechile bu gövdeyi$_o$ ḫalḳ gözindeń gizlemege yaramaz. Dāyeye eyitdüm: "Şol bir zengīce (12) *Muḳbilek* adlu masḫaraca ḳulcuġaz kĭ eŋse-sine sīlī vururlar, anı bul, aḫca vėr, gelsün bu kilīmi$_o$ götürsün varsun, (13) şeherden daşra bir yėrde bıraḳsun" dėdüm. Vardı$_o$, *Muḳbilek*i buldı$_o$ getürdi$_o$. Aŋa dėyecegi dėdük. Eyitdi$_o$: "Kelīmde ne var? (14) Anı görmeyince ben bu işi bitürmezem" dėdi$_o$. "Hey *Muḳbilek*, mere,[747] hey devletsüz!" dėmek fāyide ėtmedi. Nācār olduḳ, kilīmi (15) açduḳ, gösterdük. Bugez eyitdi$_o$: "Ben bu ne gişidür bilmeyince bu işi bitürmezem" dėdi$_o$. "Hey, *Muḳbilek*, hey bedbaḫt!" dėyügördük, (16) olmadı$_o$. Żarūretile ḥikāyeti$_o$ dėdük: bildi$_o$. Bugez eyitdi$_o$: "Benüm dilegüm vardur. Ol iş ḥāṣıl olmayınca bu iş ḥāṣıl olmaz" (17) dėdi$_o$. "Hey *Muḳbilek*!" dėyügördük, olmadı$_o$. Āḫir: "Murāduŋ nedür?" dėdüm. Eyitdi: "Baŋa el vėrmek, benüm olmaḳ <gereksin>"[748] dėdi$_o$. "Hāyı$_o$" dėdüm. Eyitdi$_o$: (18) "Derzī oġlanıla ^{c}ışḳ-bāzlıḳ ėdersin, *Muḳbilek*üŋ sucı$_o$ nedür?" dėdi$_o$. Muṭī^{c} oldum. Ben anuŋ işin bitürmeyince ol (19) benüm işüm bitürmedi$_o$. Ḳażāya oġradum. Yabanlarda gezer, masḫara-lıḳlar eylerler, sīlī-ler yėr, sögilür dögilür, ḳatuma gelür (20) vurur dutar gider. Bununıla daḫı olmadı$_o$. Bir gėce bu bedbaḫt ḳapu ḳullarıyla icerken söz olmış: "Benüm ḥerīfüm sizüŋ [heri] (21) ḥerīflerüŋüzdeń biŋ derece-de yėgdür" dėmiş. "Kim-dür?" dėmişler. "Sulṭān ḳızı" dėmiş. Sekitmışler:[749] "Hāyı$_o$, ne **(69.b.)** (1) [ne] herze söylersin? Epsem ol! Sen ḳandań, ol ḳandań?" dėmişler. Eyitmiş: "Dėrseŋüz, varayın getüreyin: görüŋ!" dėmiş. "Ne elüŋdeń (2) gelür?" dėmişler. Sarḫoşlıḳ fi^{c}liyle *Muḳbilek* dün icinde durur, ḳatuma gelür, ḥikāyeti söyler. "Dur, gidelüm, seni (3) görsünler, sözüm aşaġa ḳalmasun!" dėr. "Hey *Muḳbilek*!" dėdüm. Ne 'Hey *Mukbilek*!' - ḳurtılımadum. Durdum, ḫazīnedeń biraz zer aldum, (4) çıḳdum, *Muḳbilek*ile gitdüm. Geldüm gördüm: bir yėrde birḳac ḥerīf oturmışlar, ṣarāb icerler, mestler olmışlar. (5) Beni gördiler daŋladılar. Hemāndem

[746] F.109.b.5. | H.59.b.16: sic. | L.: lac.
[747] F.110.a.2. | H.60.a.3: om. | L.: lac.
[748] F.110.a.6: sic. | H.60.a.5: *Baŋa el vėr, benüm ol*! | L.: lac.
[749] F.110.a.11: *sögmişler*. | H.60.a.10: om. | L.: lac.

küstāḫ-vār ayaġı elüme aldum: “Sāḳīlġıŋuzuₒ ben ėderem” dėdüm. “Ėt!” dėdiler. Dükeline (6) şarābıla zeher icürdüm. Öldiler. Kiminüŋ başın kesdüm, kiminüŋ ḳarnın deşdüm, kiminüŋ elin ayaġın, burnın ḳulaġın (7) budadum. Durdum, ḫalvet odama gitdüm. Ṣabāḥ olıcaḳ şehre āvāze düşdiₒ: “Gėce bunuŋ gibiₒ vāḳıᶜa oldıₒ” dėdiler. Kim (8) ėtdügi bilinmediₒ. Bu iş üzerine bir zamān gecdüginden ṣoŋra bir melik beni babamdan oġlıycün dilediₒ. Babam daḫı (9) vėrdiₒ. İmden gėrü dügün ėdüb üş beni cıḳarsalar gerek, dāye’yi şehre vėribidümˣ. “Benümicün dermān iste kĭ (10) gerdek gėcesi güyegüden utanmayam!” dėdüm. Dermān bulınamadı. Bir ustād naḳḳāş getürdüm, gendözümiₒ aŋa (11) ᶜarż eyledüm, baŋa beŋzer bir ṣūret yazdurdum. Bir gişiye vėrdüm: “Buŋa beŋzer bir kenīzek al!” dėdüm. ᶜĀlemi geşt (12) eyledi ₒ, ġarażumca bir cāriye getürdiₒ: bikir ḫūb nāzük. Sevindüm, ol cāriye’yi ġāyetde ḫoş dutdum, eyü soyladum. (13) Beni güyegü ḳatına iletdükleriₒ gėce sırrumı cāriyeye dėdüm: “Seni mubālaġa māl vėrüb alduġum, seni ḫoş dutduġum (14) üşbu gėce-yicün-idiₒ” dėdüm. “İmdiₒ seni āzād ėdeyim, bir ulu bege vėreyim evlendüreyim. Benüm ḫācatcuġumı (15) gör: ben saŋa ḫaber ėtdügüm dem er ḳoynına gir, senüŋile yatsun! Andan durasın, yėrüŋe varasın, erüm ḳoynına ben (16) girem” dėdüm. Cāriye: “Olsun, seni güyegüden utandurmayam!” dėdiₒ. Yüzin gözin öpdüm, yār ėdindüm. Cün (17) er ḳatına vardum, erüm mestidiₒ, uyıdıₒ. Uyanduġınlayın kenīzek yanumda yaturdıₒ. Uyardum, ⌈erüm⌉ ḳoyınınaˣ soḳdum. (18) Erüm aŋa el uzatdıₒ, gökcek düzdiₒ ḳoşdıₒ. Sevindüm. Sarḫoş gine uyıdıₒ. Ben geldüm kĭ kenīzeki (19) ḳalduram: “Dur, yėrüŋe yat!” dėyem. Cevāb vėrdiₒ⁺ kim: “Er benüm-dür, senüŋ neŋdür?” dėdiₒ. “Hey devletsüz!” dėyüb başarımadum. Ḳollarını erümüŋ boynına (20) dolaşdurdıₒ, yavsı gibiₒ yapışdıₒ ayırtlanmadıₒ. Derḫāl durdum, muṭbaḫa vardum, bulduġum odunı - ‘Yaş ḳuru’ dėmedüm - (21) hep ocaġa vurdum. Yandıₒ, ⌈od⌉ ḳalḳdıₒ, muṭbaḫ oda yandıₒ. Ḫalḳ uyandılar, od üstüne geldiler. Erüm daḫı dam üstüne **(70.a.)** (1) ḳacdıₒ, ben ardınca vardum. Kenīzek daḫı ardumuzca çıḳdıₒ. Erüm oġlanlara: “Su getürüŋ” dėyü buyurdıₒ. Ben ol~dem küstā- (2) ḫāne erümile cāriye arasına girdüm, eyitdüm: “Begüm! Oddan berlek[750] dur, yalın doḳunmasun!” dėdüm. Andan cāriyeye bir yan (3) urdum: oda düşdiₒ biryān oldıₒ. “Ḳaravaşum ḳaravaşum!” dėyü «“wā-waylī”»[751] dėdüm. Erüm geldiₒ, beni ḳocdıₒ, yüzüm öpdi: »“Saᶜādet-i (4) tü bād u merā zindegānī.« Saŋa andan yėgrek ḳaravaş alıₒvėrem. N~olduŋ, «wā-waylī» dėrsin?” dėdiₒ. Andań odıₒ söyündürdiler. (5) Biz indük, gėrü beşe-ḫānede[752] ferāġatıla yatduḳ. Şimdiki~ḥālda ḫurrem olub ᶜömrümi gecürürem. Üç oġlum vardur, (6) mevzūnlar ||

dėdiₒ.

Taᶜaccüb ėtdiler. Andan ḳız ol cemāᶜata nafaḳa buyurdıₒ, yollarına gönderdiₒ.

Ve bu ḥikāyetüŋ fāyide- (7) -si maᶜlūm-dur.

Āferīn muᶜallime vü mü’ellife vü ḫovānende vüyā şinevende-ye vü mü’mine olsun.

«Āmīn, yā Rabbilāᶜlamīnaₒ.»

••••••••••

750 F.111.a.10: *perürek* (sic!). | H.60.b.8. | L.109.b.10: *berürek*.

751 F.111.a.11: *wā-vaylī*. | H.60.b.9: om. | L.: lac. (Cf. S. 1454: *wa-wailah*).

752 F.111.a.14: *peşşe-ḫānede*. | H.60.b.11: *beşşe-ḫānede*. | L.109.b.12: *peşşe-ḫānede*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

11

(8) »Ḥikāyet-i yāzdehüm

ez-ān[-i][753] *pādeşāh-i <bī->ġam <ve> vezīr-i ġamnāk«*

(9) Erbāb-ı ḥadīs̱ ve aṣḥāb-ı ḥikāyāt böyle rivāyāt ve is̱bāt ėtdiler kĭ rūzigār-ı ḳadīmde bir pādeşāh varıdı$_o$, melūl-ṭab^c[ı$_o$]- (10) -ıdı.[754] Ḥiddetde ḫūn-ḫørılıḳda nişāneyidi$_o$, hemīşe ḫalḳı incidürdi$_o$. Ḫalḳdan işitdügi sözi$_o$ ṣaḳlarıdı$_o$, yėrinde anuŋıla (11) iḥticāc ėderidi$_o$. “Fülān vaḳt şöyle dėmedüŋmiydi$_o$?” dėyü mu’āḥez̲e ėderidi. Ḳatında kimse yönsüz söz söylemege ḳorḳardı$_o$. (12) Bu pādeşāh bu ḥiddet, bu tehevvür icinde vizāretini bir ḫūb mühez̲zeb, kāfil ü kāfī vü ferzāne gişiye vėrmişidi$_o$. Her gün bu (13) pādeşāha naṣīḥat ėderidi$_o$: “Bu yavuz ^{c}ādetleri terk ėt!” dėridi. Hīc nāfi^c düşmezidi. Ve bu vezīrüŋ bir ārāste ḳızı varıdı$_o$. Elṭāf-ı (14) rabbānī, a^{c}ṭāf-ı subḥānī bilesince-yidi$_o$. Māh-rūyıdı müşk-būyıdı, gül-ruḫ-ıdı şīrīn-pāsiḫ-idi, güzelidi. Ve bu (15) meliküŋ bu ḳızı almaġa meyli$_o$ varıdı$_o$. Niçegez vezīre beyġām vėribdi: “Ḳızuŋı baŋa vėr!” dėdi$_o$; vezīr vėrmezidi$_o$. Cevāb (16) böyle vėrürdi$_o$ kĭ: “Herkĭ maḫdūmı$_o$ ḳatında gendü miḳdārını bilmeye, eyle düşe kĭ durmaya. Eger pādeşāh kereminden (17) bende-sini naẓar-ı şefḳatıla melḥūẓ ve maḥẓūẓ[755] ėderse, bende-sine vācib-dür kĭ gendü menzilesini bile, ḫudāvendine (18) dilīrilik göstermeye. Gişi gendözini bilmek ḫoş olur. Ben #ḳul# ne maḥal(l)um ola kĭ ḳızum şebistān-ı ḫudāvendüŋ (19) maḥrem-i rāzı ola. Pādeşāha küfv istemek gerekdür” dėridi$_o$. Her gāh muḫāṭaba mücāvebe bu ṭarīḳe gecerdi$_o$. Pādeşāhuŋ (20) ḫāṭırı bu cihetden vezīre ḫoş degülidi. Ammā ol sebebden kĭ vezīr-i dīrīne kemīne-si-idi,[756] ḥuḳūḳı (21) s̱ābitidi nābitidi, bāyit-i ġayr(-ı) mā’itidi,[757] meliküŋ elinden #gelmezdi$_o$ kĭ# vezīri$_o$ mu’āḥez̲e #ėdeyidi$_o$#. Ammā hemīşe bahāne-lerile **(70.b.)** (1) vezīri örselerdi, günāhlar is̱bāt ėderdi. “Ol vechile intiḳām ėdeyidüm, ḳızını aladum olamı$_o$?” dėridi$_o$. Bu ma^{c}nī vezīr ḳatında (2) müstaḥżar ve müşāhede-idi. Dāyimā pādeşāhdań müteḥarriz ü mütecennib-idi. Ve daḫı pādeşāh ḫorḳusından ilerü durub (3) hīc gişi ḳızın dilemezidi$_o$. Nāgāh bir gün vezīr pādeşāh ḳatında

753 Ms. sic. Cf. passim.
754 F.111.b.4: om. | H.60.b.17: sic. | L.: lac.
755 F.111.b.13: *meḫṭūr* (sic!) *ve melhūẓ*. | H.61.a.2: om. | L.l10.a.11: *maḫẓūẓ ve malḥūẓ*.
756 F.112.a.2: *dīrīne-siyidi*. | H.61.a.5: *dīrīne k(e)mīne-siyidi*. | L.110.a.15: *dīrīne-si-yidi*.
757 F.112.a.3. | H.61.a.5: om. | L.: lac.

otururken gögsin ötürmiş oldı$_o$. Pādeşāh i^{c}tirāż (4) ėtdi$_o$: "Bu ne ḥareket-dür?" dėdi$_o$. Vezīr eyitdi$_o$: "Pādeşāhuŋ yaşı uzun olsun!" dėdi$_o$. "Egerci^x senüŋ gibi$_o$ melik-i bī-naẓīrüŋ (5) sāyesinde naẓar-ı ^{c}ināyet-i ḫudāvendile müstes^{c}id ü müsṭaẓhirem,[758] ammā ādemī bī-ġam olmaz" dėdi$_o$. Şāh bu sözden (6) rāżī olmadı$_o$. Göŋlinde eyitdi$_o$: "Şıltaḳ sebebin buldum. Gör, saŋa n~ėderem!" dėdi$_o$. Andan vezīre eyitdi$_o$: "Bu ne muḥāl keleci-dür? (7) Gişi kim ^{c}aḳlı$_o$ ola, dėyemi kĭ ^{c}ālemde ġam-suz gişi yoḳdur? <Vezīr eyitdi:>[759] Bir gişi şarkı$_o$ ġarbı$_o$ gezerse, bī-ġam isterse, bulmaz" dėdi.

(8) »Der-īn ^{c}ālem kesi bī-ġam ne-bāşed. •
Eger bāşed benī *Ādem* ne-bāşed. •«
Bu ^{c}ālemde gişi bī-ġam degüldür.
Eger ola benī *Ādem* degüldür.
(9) Ḫudāvend gerekdür kĭ ḥaḳīḳat bile,
saḫun-ı[760] bende-nüŋ aṣlı ne-dür göre.
Bu böyle degüldür kĭ bir gişi ẓāhirde ḫandā(n) ola,
(10) bāṭında hem ḫandā(n) ola.
Bu iş ne olacaḳ iş-dür, ḳandān[761] ola!
Egerçĭ ^{c}īde beŋzerlenen ber-ḳandān[762] ola?
Şādī (11) ẓāhir(de) şādī(-yi) bāṭına[763] delālet ėtmez.
Coḳ olur kĭ gişi sevinmek icinde aġlar.
Bu rūşen delīldür.
Zīrā ġam~daġı aġladur,
(12) şādī daġı aġladur.
Pes ḥakīḳat-dur kĭ
<ol kĭ ḳayġuludur>,[764]
ol kĭ ḳayġusuzdur,
ikisi daġı ḳayġuludur,
ġamdan ḫālī degüllerdür.

Zinehār, (13) ė şehriyār! Taṣavvur eyleme kĭ devr-i rūzigārda āferīde ġamsuz mümkindür kĭ ola"[765] dėdi. Cün pādeşāh vezīrden āzyāt[766] (14) tehevvür bu dilpedīr sözi[767] istimā^c ėtdi$_o$, saḫt oldı$_o$, yarı$_o$ boġazında ḳurıdı$_o$, diledi$_o$ kĭ bī-mūcib nāmünāsib ḥareket ėde. Hele (15) ḳıyamadı$_o$ ėdemedi$_o$. Buŋa geldi$_o$, eymān-ı muġallaẓa yād ḳıldı$_o$ kĭ:

••••••••••

[758] F.112.a.9: *müstes^{c}ad ve müstaẓhar*. | H.61.a.11: *müstes^{c}ad ve müstaẓhıram*. | L.110.b.5-6: *müstes^{c}ad ve müstaẓharam*.
[759] F.112.a.12. | H.61.a.13: sic. | L.: lac.
[760] F.112.a.15. | H.61.a.14. | L.110.b.12: id.
[761] Ms. sic.
[762] Ms. sic.
[763] F.112.b.1: om. | H.61.a.15: *şādī ẓāhirde şādi-yi$_o$ bāṭine ...* . | L.: lac.
[764] F.112.b.2: *... ol~kim kayġuludur ...* . | H.61.a.16: *... ol~kĭ ḳayguludur ve ol~kī. ...* . | L.: lac.
[765] F.112.b.4: *... rūzigārda ve cem^{c}īlferīde-de ġamsuz mümkin degüldür kim olacaḳ*. | H.61.a. 18: *... hīc āferīde ġamsuz mümkin degüldür kĭ ola*. | L.: lac.
[766] Ms. sic. ‖ F.112.b.4. | H.61.a.18: om. | L.: lac.
[767] F.112.b.5. | H.61.a.18: *... vezīrden bu dilperīz sözi ...* . | L.: lac.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

“Ben bu sözi$_{o}$ sınayam,
ġamsuz olmasuz[768] gişi ʿālem ḫalḳında bulam,
(16) ve saŋa münāsib cezā vėrem,
tā kimsenüŋ zehre-si olmaya ḳı̆
gendü maḫdūmı ḳatında muḥāl söze şürūʿ eyleye”
(17) dėdi$_{o}$.

Vezīr cün bu sözi$_{o}$, bu andı$_{o}$ işitdi$_{o}$ ve (b)u ıżṭırābı vu ḫışmı gördi$_{o}$, bildi$_{o}$ ḳı̆ meliküŋ maḳsūdı$_{o}$ nedür. Ammā eyitdi$_{o}$: “Ḫüküm (18) melikü-dür, ne~ḳı̆ buyura nāfiddür” dėdi$_{o}$. Andan melik taḫt-ı taṣarrufında-ki memālikü ululārını ṭaleb ėtdi$_{o}$, anlara (19) zer u sīm u ḫilʿat u ṣalat[x769] vėrdi$_{o}$: “Bana bir bī-ġam gişi buluvėrüŋ, anuŋıla ben vezīre cevāb vėreyin; ve-illā ben anuŋ (20) yüki altında ḳaluram” dėdi$_{o}$. “N~ėdelüm, ḳalursaŋ” dėmek ellerinden gelmedi: “Semʿań ve ṭāʿaṯań, yüriyelüm isteyelüm, anuŋ gibi$_{o}$ (21) gişideń ögüş[770] ne var” dėdiler. Birḳac günden ṣoŋra pādeşāha bildürdiler ḳı̆ ol müttesiʿ memleketde ol **(71.a.)** (1) buyurduḳları ṣıfatlu gişi yoġımış. Cün iş bu maḳāma yėtdi$_{o}$, pādeşāhuŋ tehevvüri örsüzligi[771] yönsü(z)ligi[772] bilmedügi (2) gendü bili-sine eşdügi eksilmedi$_{o}$, belkı̆ ziyāde oldı$_{o}$. Derḥāl durugeldi, bāzergān ṣūretine girdi$_{o}$, yėrinde bir nāyib (3) ḳodı$_{o}$. Her ṭarafa gitdi$_{o}$, her varduġı şeherde$_{o}$ birḳac gün olurıdı. Cevāmiʿe mecāmiʿe, ḫānāta esvāḳa girürdi$_{o}$, ḫalḳuŋ (4) ḫālın görürdi$_{o}$ deŋerdi ṣorardı$_{o}$, teftīş ve tefaḥḥuṣ ėderidi$_{o}$. “⌈Saʿyı(n)uŋ⌉[773] ḫāṣılı su üzerinde yazu yazan saʿyı$_{o}$ ḫāṣılı gibidür” dėyü aŋlandı$_{o}$. (5) Berri$_{o}$ yüridi$_{o}$, baḫra girdi$_{o}$, tamāmet sevāḥil-i *ʿUmmān*ı ve *Rūm*ı ayaḳ altına aldı$_{o}$. Herkimi kim ḫurrem gördi$_{o}$, bāṭının maʿmūr[774] buldı$_{o}$. Bu ʿaḳlı$_{o}$ (6) olana ḳarīb bedāhet[775] olan maʿnī [776] ebleh pādeşāha ol vaḳt ḥāṣıl olmaḳ[777] yüzi görinmiş, dilemiş ḳı̆ döne. Ol es̱nāda (7) ḳulaġına doḳunmış kim *Maġrib* tarafında bir melik vardur, ʿālemde anuŋ ġamı$_{o}$ yoḳdur. Derḥāl mekmen-i ʿademden bir rāyı$_{o}$[778] (8) ẓuhūra geldi$_{o}$ bu ḳı̆ dönmeye vara, ol meliki görüb döne. Melik-i *Maġrib-zemīn* cānibine ʿazm eyledi. Yolda kime oġrasa, (9) ol melikü ḫurrem-liginden ḫandānlıġından sorardı$_{o}$. Hīc ol melikü sebeb-i melālın dėmezlerdi$_{o}$, muttaṣıl ol (10) meliki$_{o}$ ḫurrem-ligile vaṣf ėderlerdi$_{o}$. Fikrine bunı bıraḳdı~ḳı̆ “Maṭlūbumı buldum, zīrā sebeb-i melāl olsa, elbette bu (11) ḫalḳdan biri anı bilse geregidi. Bilicek cün benüm iḫsānumı gördi, söylese geregidi” dėdi. Ol (12) pādeşāh(-ı)[779] ḫurremüŋ taḫti$_{o}$-gāhına yaḳın varıcaḳ yüki yapı[780] kāravānlar ʿādetince yükletdi-ler. Andan

[768] F.112.b.6: *elemsüz*. | H.61.a.20: om. | L.: lac.
[769] F.112.b.10. | H.61.a.23: *ṣılat*. | L.: lac.
[770] F.112.b.12: id. | H.61.b.2: *çoḳ*. | L.: lac.
[771] F.112.b.14: *ersüzlügi*. | H.61.b.3: id. | L.: lac.
[772] F.112.b.1: om. | H.61.b.3: *yön yöş bilmedügi*. | L.: lac.
[773] F.113.a.2: sic. | H.61.b.6: om. | L.: lac.
[774] F.113.a.4. | H.61.b.8: *maġmūm*. | L.: lac. (Cf. S. 1282: *maġmūr*.)
[775] F.113.a.4: *bedāḫt*. | H.61.b.8: *bedāhet*. | L.111.b.2: *behdāhet*.
[776] F.113.a.5. | H.61.b.8: sic. | L.: lac.
[777] F.113.a.5: id. | H.61.b.9: *ḥāṣıl olmamaḳ*. | L.: lac.
[778] F.113.a.7: *ber-rāyı$_{o}$*. | H.61.b.10: *bir rāy*. | L.111.b.4: *bir rāy*.
[779] F.113.a.11: id. | H.61.b.14: sic. | L.: lac.
[780] V.c. || F.113.a.11. | H.61.b.14: *yüki$_{o}$ yapı$_{o}$*. | L.: lac.

şehre bir gişi (13) vėrbidi, geldügin pādeşāha bildürdi. Varan gişiye şordılar: “Bu gelen ne yol-lu gişi-dür?” dėdiler. Eyitdi$_{o}$: (14) “Bir ulu bāzergāndur: *Ḫøca Mūsīˣ* dėrler, Şarḳī-dür, coḳ a(ḥ)mālı es̱ḳālı vardur” dėdi$_{o}$. Ve ol şehr melikinüŋ (15) ᶜādeti olımış kim herkĭ bir ṭarafdan aŋa anı dėyü[781] gele, tamāmet āᶜyān-ı devlet istiḳbāl vėribirdi$_{o}$. (16) Yad u biliş ḳatında berāberidi. Andan şehri bezerleridi. Bir bir[782] muġannīler taḫtalar düzerlerdi$_{o}$. Andan ḥürmetile ᶜizzetile, (17) terbīyet-i tertībile ol gişiy(i) şehre getürürlerdi$_{o}$. Cün pervāne ḫaberi$_{o}$ işidildi$_{o}$, ḫalḳ yönlerin dervāzeye dutdılar, (18) *Ḫøca Mūsī* kāravānını istiḳbāl ėtdiler. Melik eyitdi$_{o}$: “Bu ḫøca muḥterem-dür, bāzirgān(-ı)[783] nāmdār- (19) dur, bende ḳonsun” dėdi$_{o}$. Buyurdı$_{o}$: sarāyında anuŋ~cün yaḫşı maḳām tertīb ėtdiler, bisāṭlar döşekler şāhāne (20) döşediler. *Ḫøca Mūsā*yı$_{o}$ anda ḳondurdılar ḳonuḳladılar. İnsānīyete taᶜalluḳ ḥiṣāldan[784] nesne (21) muᶜaṭṭal ḳomadılar, ḳamusını ẓuhūra getürdiler. Meliküŋ iki pākīze ṭıflı varıdı$_{o}$. Her gün ḳonuḳ ḳatına selām vėrmege **(71.b.)** (1) gelüridi$_{o}$, *Ḫøca Mūsa*yı$_{o}$ ḫidmet ėderdi. Günāgün ṭurfe-ler şehzādelere pīş-keş cekerdi, pādeşāha nefīs (2) cevāhirler, ḳıymetī donlar vėribirdi$_{o}$ˣ. Ve ol melik bu *Ḫøca Mūsī*-yile beġāyet hem-me̱heb düşdiler, şöylekĭ birbirinüŋ (3) mihri birbiri$_{o}$ gönlinde mütemekkin oldı$_{o}$. Her nefes birbirinüŋ birbirine dostlıġı ziyāde olur. Coḳ vaḳt muṣāḥa(b)eţ[785] (4) ėtdiler. Bir gün *Ḫøca Mūsī* ol meliki$_{o}$ munḳabıż görmedi$_{o}$, dāyimā münbasiṭ ü ḫandān gördi$_{o}$. “Maḳṣūdumı buldum, saġ- (5) -lıġıla evüme varacaḳ olursam, vezīre cevābın vėrem ᶜözür dileyem, tā daḫı gendü maḫdūmı ḳatında muḥāl söylemege (6) mecālı$_{o}$ olmaya” dėdi$_{o}$. Pes *Ḫovāca Mūsī* melikden destūr diledi$_{o}$ kĭ gide. <Melik> eyitdi$_{o}$:[786] “Müddetdür kĭ bizi$_{o}$ büzürg eyledüŋüz, bu (7) buḳᶜa’yı ḳadem-i mübāreküŋüzile müzeyyen eyledüŋüz. N~ola, eger göŋlüŋüz bize vėre-siz, bunda mütevaṭṭın olasız. Vüs-i ṭāḳatca ḫidmet (8) ėdevüz. Sizüŋ ṣoḥbetüŋüz bize ġāyet ḫoş gelüb-durur” dėdi$_{o}$. Ve daḫı mülk <ü> memleket, ve ḫall u ᶜaḳd sizüŋdür. Bāḳī ᶜömr[i$_{o}$][787] (9) eyyāmını bile sürelüm” dėdi$_{o}$. *Ḫøca Mūsī* cevāb vėrdi$_{o}$ kĭ: “Pādeşāhuŋ ᶜömri$_{o}$ dāyim olsun! Ben ḳuluŋ müddetdür bir ġaraż ucından (10) ḫān-⌈ ü ⌉mān-dan ırak düşüb-dururam. Ḫudāvend ḫażretine coḳ zaḥmet vėrdüm. Şimdiki~ḥālda ol~kĭ bendenüŋ maḳṣūdıyıdı$_{o}$ (11) ḫudāvend ḫidmetinde buldum; işüm bitdi$_{o}$. İmdi$_{o}$ s̱aḳāletise, yėter, gitsevüz” dėdi$_{o}$. Melik bu sözde mütefekkir oldı$_{o}$, gönlinde (12) eyitdi$_{o}$: “ᶜAcaba benden buŋa ne fāyide ḥāṣıl olmış ola?” dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Yāre, ol ne maḳṣūd(d)ur kĭ size benden ḥāṣıl (13) oldı? Gönlüme coḳ endīşe gelür” dėdi$_{o}$. Ḫovāca eyitdi$_{o}$: “Bil ü āgāh ol kĭ ben~daḫı sencileyin fülān iḳlīmüŋ pādeşāhıvan. (14) Benüm bir vezīrüm vardur. Ḳatı kāfī vü ᶜāḳıl gişi-dür. Aramuzda bir söz düşdi$_{o}$. Ol eyitdi$_{o}$: “Cihānda bī-ġam kimse olmaz” dėdi$_{o}$. Ben (15) “Olur” dėdüm. Ol sebebden and icdüm kĭ

[781] F.113.a.15: om. | H.61.b.16: ... *bir ṭarafdan ‘anıŋ dėyü* ... . | L.: lac.
[782] F.113.b.1: *yėr yėr*. | H.61.b.16: om. | L.: lac.
[783] F.113.b.4: om. | H.61.b.19: sic. | L.: lac.
[784] F.113.b.5: *ḫaṣāldan* (sic!). | H.61.b.20: id. | L.96.a.2: *ḫiṣāldan*.
[785] F.113.b.10. | H.62.a.1: om. | L.96.a.7: *muṣāḥabat*.
[786] F.113.b.13: sic. | H.62.a.5: *Melik destūr vėrmez, eydür* ... . | L.96.a.11: om.
[787] F.114.a.1: ... *ᶜömr-i bāḳī bile sürelüm*. | H.62.a.7-8: ... *ᶜömr-i bāḳī bile görelüm*. | L.96.a.14: ... *ᶜömr-i bāḳī eyyāmını b(i)le süre-lüm*.

ʿālemi gezem, ġam-suz gişi bulam, anı vezīre ḥüccet ėdinem. Üşbu şīvede bāzergā- (16) nligile sefer ėtdüm, berr ü baḥrı$_o$ tamām gezdüm, sendeń özge bī-ġam bulmadum. Cün seni bu ḫurram-lıġıla gördüm, bildüm kĭ (17) vezīrüm yalan söyledi$_o$. Maḳarr-ı ʿizzüme varıcaḳ gerek evvel ol kĭ vezīrüŋ sezāsı cezāsı-dur, ėdem, andan (18) işüme şürū ėdem" dėdi$_o$. Melik-i muḳīm cün bu sözi$_o$ işitdi$_o$, eyitdi$_o$: "Şimdi$_o$ beni bī-ġammı$_o$ gördüŋ?" dėdi$_o$. Melik-i müsāfir (19) eyitdi$_o$: "Haā', bu müddet kĭ ḫidmetüŋde-yem, sende hīc ḳayġu nişān görmedüm. Böyle degülmidür?" dėdi$_o$. Ol~dem melik-i (20) muḳīm melik-i müsāfire eyitdi$_o$: "Dur, benümile gel, saŋa ḫālumı göstereyim" dėdi$_o$. Durdılar, sarāya girdiler. Bir hücre ḳapusın acdı$_o$, bir (21) dehlīze girdi$_o$, bir ḳapuya ėrişdi$_o$. Ḳapuyı$_o$ acdı$_o$. Perde varımış, götürdi$_o$. "Baḳ!" dėdi$_o$. Müsāfir baḳdı$_o$, bir cennet- **(72.a.)** (1) -ṣıfat maḳām gördi$_o$. Dört ṣuffa biri-birine ḳarşu düzülmiş. Her ṣuffada bir taḫt(-ı)[788] muraṣṣaʿ ḳonmış. Ortada mermerden bir birke (2) yapılmış. Dürlü dürlü faṣīḥ-zebān bülbül-ler ṭūṭī-ler tīhūlar altun gümiş ḳafeslerile ol maḳāmuŋ münāsib yėrlerinde (3) ḳomışlar. Her yėr bir dürlü serāġāz ėdüb zevḳ ėder. Ve pādeşāh-neşīnde bir sehmināk Zengī ʿifrīt tekiye-lenüb oturur. (4) Biŋ dürlü nāza vü ḫodbīnlige meşġūl bir ay gibi$_o$ ḳız ayaġın ovar, her sāʿat ayaġın öper. Ve ol oġlancuḳlar (5) durmışlar, ḳul(l)ıḳ ėderler. Bu ḥāl(l)arı tamām göricek muḳīm müsāfire eyitdi$_o$: "Gördüŋmi gördügüŋi?" dėdi$_o$. Müsāfir: "Gördüm" dėdi$_o$. Muḳīm (6) eyitdi$_o$: "Gel, imdi$_o$ gidelüm, bī-ġamlıġumı saŋa dėyeyin!" dėdi$_o$. Ol ḳapuları$_o$ yapdı$_o$, bayaġılayan berkitdi$_o$, bir ḫalvet eve geldi$_o$ (7) oturdı$_o$.

|| Bil ü āgāh oluŋ, benüm bir atam varıdı$_o$ kĭ bu vilāyet tamāmet anuŋıdı$_o$. Oġlancuḳ ārzūsında-yıdı$_o$. Pīrliginde ben ẓuhūra (8) gelmişem. İki yaşuma girdügümde anam vefāt ėtdi$_o$. Benüm bir ʿammum varıdı$_o$, ayruḳ memleketde melikidi. Anuŋ daḫı bir anası ölmiş (9) ḳızı$_o$ varıdı$_o$. Atam buyurdı$_o$: ol ḳızı$_o$ getürdiler, benümile besledi$_o$. Biz biribirimüzile üns dutduḳ. Ve atam ol ḳızı baŋa nām-zād ėtdi$_o$. ʿAmmuma (10) biti yazdı$_o$ bildürdi$_o$. ʿAmmum: "Mübārek olsun!" dėdi$_o$. Ben ü ʿammum ḳızı sevişdük. Bir laḥẓa birbirmüzden ayru olmazıduḳ. (11) Cün on-bėş yaşuma girdüm, ḳażā vu ḳader şöyle cārī oldı$_o$ kĭ atamuŋ bir pākīze cāriyesi varıdı$_o$. Ol cāriye (12) ʿammumuŋ-ıdı$_o$, atama düşmişdi$_o$. Ammā [ʿammum][789] göŋlinde ʿammum maḥab(b)eti$_o$ varıdı$_o$. Oġurlayın bitiyle söyleşürlerdi$_o$. Ben (13) vāḳıf-ı ḥāl olurdum. Ol sebebden bu cāriye beni sevmezidi$_o$. Hemīşe himmeti$_o$ aŋa maṣrūfıdı$_o$ kĭ ʿammum ḳızını (14) bendeń ayırayıdı$_o$, ʿömrümce ġuṣṣada ḳalayıdum. Bu cāriye-nüŋ [engīni$_o$] belā engīni$_o$ belādur. ʿAmmum biti yazdı$_o$:[790] "Ḳız ulaldı, andan (15) gėrü evdin~yaŋa gelsün! Şīr bahā[791] vėrmeyince imden gėrü gelin güyegü bir yėrde olmaḳ olmaz" dėdi$_o$. ʿAmmum ḳızını (16) iletdiler. Ben hicrānıla rencūr oldum. Bu aralıḳda atam daḫı ḫasta oldı$_o$ öldi$_o$. Ol cāriye tīzcek ʿammumı (17) getürdi$_o$. ʿAmmum geldi$_o$, atamuŋ mālına milkine ḥükm eyledi. Cāriye'yi cift ėdindi. Baŋa anuŋ gibi ġam

788 F.114.b.2: id. | H.62.a.21: *bir taḫt ḳonmış*. | L.96.b.14: *bir taḫt muraṣṣaʿ ḳonmış*.
789 F.115.a.2. | H.62.b.9. | L.97.a.12: sic.
790 F.115.a.4: *Bu cāriyenüŋ fitnesiyle ʿammum biti yazdı*. | H.62.b.11: *Bu cāriyenüŋ engīziyile ʿammum biti yazdı$_o$*. | L.97.a.15: *Bu cāriyenüŋ fitne-siyle ʿammum biti yazdı*.
791 F.115.a.5: *şerbet-bahā*. | H.62.b.12. | L.97.a.16: *şīr bahā*. (Cf. ms. 16.a.14.)

(18) müstevlī oldı̣ kı̈ ʿam(m)umı görmege cārem olmadı̣. Cün pādeşāhlıḳ ʿam(m)um adına muḳarrer oldı̣, ümerā-yı̣ eṭrāf (19) ve küberā-yı̣ eşrāf tamāmet geldiler beyʿat ėtdiler. Beni ol rencürligile şeherdeń sürdiler. Bir köyde atamuŋ (20) bir ḳulı varıdı. Atam ol köyị ol ḳula bağışlayub-dururdı̣. Anuŋ ḳatına vardum oturdum. ʿAm(m)um nācüvānmerd beni (21) atamuŋ mülk ü mālından maḥrūm ḳodı̣. Ol cāriye beni ʿam(m)uma eyle yüz[792] göstermişidị kı̈ hīc kimsenüŋ **(72.b.)** (1) beni ʿammum ḳatında <anmaġa>[793] zehre-si yoġıdı̣. Bir zamān ḥālum bunuŋ gibị nuḥūsetile gecdị. Āḫir durugeldüm, [[dāyem]] (2) bīcāra-lı(ḳ)dań şehre geldüm, dāyem ḳatına ḳondum. ʿAmmum ḳorḳusındań kimseye görinmedüm, kimse daḫı gelüb beni görmedi. (3) Bir gün dāye-müŋ ayaġına düşdüm: "ʿAmmum evine var! ʿAmmum ḳızınuŋ ḥālını baŋa bilịvėr!" dėdüm. Dāye cāriye ḳorḳusındań (4) ʿammum evine varımadı, ʿammum ḳızınuŋ dāyesi evine vardı̣. Cün ḳız dāyesi benüm dāyemi gördị, ḳocuşdı̣ görüşdị. Benüm dāyem (5) söz acmadın ḳız dāyesi söz acdı̣: "Revāmıdur kı̈ şehzāde ʿammusı ḳızını kı̈ ḥ(el)ālıdur[794] bilküllī(y)e unıda aŋmaya?" dėdị. Benüm (6) dāyem bu resme söz işitdükde eyitdị: "Şehzāde ʿışḳdań rencūr olmış-dur, ammā cāre-si yoḳdur. N~eylesün?" dėdị. (7) Ḳız dāyesi eyitdị: "Ḫaber ḳatumda-dur. Ḳız düne gün ḥalvetde baŋa eyitdị: 'ʿAmmum oġlından baŋa ḥaber bilịvėr, baŋa feryāda̤ ėriş' (8) dėdị. Zār zār ben anı 'Ṣabra eyle' dėyü ögütledüm: 'Varayın isteyeyin, ḫaber bileyin!' dėdüm. Ben köye varub ḳızuŋ ʿammusı oġlını (9) istesem geregidị. Eyü geldüŋ, beni emendürmedüŋ" dėdị. Cün benüm dāyem bu sözị diŋledi, baŋa dėdi, ʿışḳum (10) yėŋilendị, biri biŋ oldı̣, ḫøbdan ārām-dan cüdā düşdüm, ḫayāla döndüm. İkincị nevbet dāye-nüŋ elin öpdüm (11) yalvardum, dāyeye gönderdüm: "Var, ḥālumı bildür!" dėdüm. Vardı̣, ḥālumı dāyeye dėdị. Dāye ḳıza̤ dėdị. Ḳız eyitdị: "Bu ḳorḳduġı (12) gişi benüm atamısa, anuŋ ʿammusı-dur. Neye ḳorḳar? Anı görmek istemedügi ḳaravaş mekrinden-dür. Anuŋ benüm cāre- (13) -müz oldur kı̈ ululları begleri vezīrleri kı̈ ḳamusın anı severler, atam ḳatına vėribiye, eyide kı̈: 'Dutalum kı̈ pādeşāh (14) beni yüzüne iletmez sevmez; atanuŋ mālından milkinden bilkül(l)īye maḥrūm eyledị. Ḫoş n~ola, mülk ʿaḳīm-dür, (15) bā(r)ī buŋa ne buyurursın kı̈ ḳızuŋ Ḫudā vu Resūl buyruġıyla benüm ʿavratumdur. Nicün andan~daġı maḥrūm (16) eylersin? Doġrusı gerek: terk-i mā⌈l⌉ u mülk ėderem, terk-i ḥelāl ėdemezem. Kerem eyle, ḳızuŋı baŋa ⌈ululı(ḳ)- eyle⌉ sımarla!' dėsün!" dėdị. (17) Cün bu mütevecceh[795] keleciyị işitdüm, begleri ʿammuma vėribidüm: peyġāmı̣ degürdiler. ʿAmmum cevābda tevaḳḳuf eyledi. Andan eyitmiş: (18) "Rāst dėmiş, ben ḳavlumdan dutmazam. Ammā gerekdür kı̈ ḳırḳ bedre altun vère, andan ḳızı ala" dėdị. Meger maḳṣūdı̣ (19) taʿcīzidi. Ulular cün bu cevābı baŋa getürdiler, ġuṣṣam ziyāde oldı̣. "Ḫabbeye mālik olduġum yoḳ. Bunca bedre'yi (20) ḳanda bulam?" dėyü şūrīde vü mütered(d)id oldum. Bu ḥikāyetị ʿammum ḳızına bildürmek elümden gelmedi. Birḳac gün (21) yudundum yüridüm. Gördüm: bir gün ḳız dāyesi geldi. Selām getürdị, yüz

792 F.115.a.13. | H.62.b.17. | L.97.b.6: *yavuz*.
793 F.115.a.14: sic. | H.62.b.18: ... *beni ḳatında aŋa*. | L.97.b.7: *almaġa* (sic!).
794 F.115.b.5. | H.62.b.22. | L.97.b.13: sic.
795 F.116.a.5: *müʿecceh* (sic!). | H.63.a.11. | L.98.a.11: *müvecceh*

dīnār, bir taḫta ḳumāş naẕarumda ḳodı$_{o}$. **(73.a.)** (1) Eyitdi$_{o}$: “ʿAmmuŋ ḳızı$_{o}$ eydür kĭ ‘İşidürem kĭ bī-nevālıḳdan köye varurımış.[796] Varmasun, ben aŋa ḫarclıḳdan nesne (2) eksük ėtmeyem. Andan gėrü ḳırḳ bedre zericün ġam yėmesün: ḫazīne benüm elümde-dür, tedrīcile bedre-lerin vėrem. (3) Atama gėrü gişi göndersün, iki ay mühlet dilesün. N~eylersem, eyleyem: aŋadegin bedre-leri$_{o}$ bulam vėrem. Ne (4) ḳorḳar? Bedre on-biŋ altun-dur. Dört-yüz-biŋ dīnār bulmayam-mı?[797] Ḫazīne-i ʿāmire-dür, biŋ ol~ḳadar bir bucaḳdan (5) alursam, belürmez. Üşenmesün!’” dėdi$_{o}$ [dėdi].[798] Sevindüm, gine begleri ʿam(m)uma vėribidüm, iki ay mehel diledüm. Ḳabūl ėtdi$_{o}$. Anuŋ (6) üzerine ʿam(m)uma and vėrdiler. ʿAmmum and icdi$_{o}$ kĭ:[799] “İki ay icinde māl gelürse, ḫilāf ėtmeyem, ʿöz̲r ü bahāne getürmeyem. (7) Ammā bilmiş oluŋ kĭ müteāḫir olursa, vėrmezem” dėdi$_{o}$. Bu ḳavlı bu ḳarārı dāye vāsıṭa-sıyla ḳıza bildürdüm. Ḳız eyitdi$_{o}$: (8) “Her gėce atam ḳardaşı$_{o}$ oġlı köşk[i$_{o}$][800] altına gelsün. Her gėce bir bedre bıraġayın. Alsun gitsün!” dėdi$_{o}$. Pes her (9) gėce köşk altına varurdum. Bir bedre bıraġurdı$_{o}$; alurıdum. Bedre-ler ʿadedi$_{o}$ tamām olıcaḳ vaḳt gėrü bir gėce ʿādetümce (10) vardum, yėrümde oturdum. Ḳatı gereŋüyidi$_{o}$,[801] yaġmur daḫı cisedi, ḳız daḫı gecikdi$_{o}$. Ḳorḳudan deşnemi elüme aldum oturdum. (11) Uyumışam. Nāgāh ḳız gelür, ʿādetince gine bıraḳduġı yėrdeń bedre’yi bıraġur. Bedre aġırlıġıla elüme vü ḫancere doḳınur. (12) Ḫancer iner, budum arasında-ġı menşe-i şevḳ ü z̲evḳümi keser.[802] Mecbūb oldum. ʿAḳlum gitdi$_{o}$. Öglenicek (13) hezār miḥnetile durdum, bedre’yi aldum, odama gitdüm. Bu ḥālı hīc āferīde-ye dėmedüm. Merhem buldum, tīmār ėdindüm. (14) Coḳ zaḥmetden ṣoŋra ḫoş oldum. Ammā ne fāyide cün varlıḳ gitdi$_{o}$. Ol es̲nāda ittifāḳ düşer kĭ (15) ʿammum şikāra heves ėder. Atlanub cıḳduġınlayın atdan düşer, boyını^{x} üzilür. Derḥāl ʿammum ḳızı begleri oḳır. (16) [d]. Gelürler, ḳızıla beyʿat ėderler. Māl u mülk ʿammum ḳızı adına muḳarrer olur. Andan ḳız baŋa ḫaber vėribdi$_{o}$, (17) eyitdi kĭ: “Ḥāl böyle oldı. İmdi māl u mülk <ü>[803] melike cümle saŋa fidādur. Gel!” dėdi$_{o}$. Ḳız ḳatına vardum. Ḳız beni (18) gördi$_{o}$ istiḳbāl eyledi, elümi ayaġumı öpdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Bunca zamānıdı$_{o}$ kĭ dīdāruŋdan maḥrūm-ıdum. Şimdiki~ḥālda (19) Ḥaḳ faẕal ėdüb mevāniʿi$_{o}$ defeʿ eyledi. Seni$_{o}$ benüm, beni senüŋ eyledi. Ve-egerce pādeşāhlıḳ u ḥall u ʿaḳd ʿā- (20) detmüzce baŋa degir, ammā tamāmet işi saŋa sımarladum. Senüŋ dilegüŋ neyse, işlemege mümekken[804] ḳıluram. (21) Pādeşāhlıġı sür, ben ḳaravaşuŋ gibi$_{o}$ (ḳ)ul(l)ıġuŋ ėdeyin!” dėdi$_{o}$. Andan ṣadhezārbār yüzümi gözümi öpdi$_{o}$, [ḫarā] **(73.b.)** (1) ḫazāyīnuŋ defāyīnuŋ

••••••••••

796 F.116.a.12: *gendüden varmış*. | H.63.a.16: id. | L.98.b.1: *gendüden varırmış*.

797 F.116.b.2: *dört biŋ ol~ḳadar*. | H.63.a.19: om. | L.98.b.5: *dört-yüzbiŋ dīnārı bulmayam-mı*$_{o}$?

798 F.116.b.3. | H.63.a.19. | L.98.b.6: sic.

799 F.116.b.4: *and vėrirler*. | H.63.a.20: *... kabul ėtdi*$_{o}$. *Anuŋ üzerine ʿammum and içdi*$_{o}$ *kĭ ...* . | L.98.b.7: *Anuŋ üzerine ʿammuma and vėrdiler. And içdi*$_{o}$ *kĭ ...* .

800 F.116.b.7. | H.63.a.22. | L.98.b.10: sic.

801 F.116.b.10. | H.63.b.1. | L.98.b.11: *ḳaraŋuyıdı*.

802 F.116.b.12: *minşe’-i şevḳümi keser*. | H.63.b.3: *menşe-i şevḳ ü z̲evḳümi keser*. | L.98.b.15: *menşe-i şevḳümi ve z̲evḳümi keser*.

803 F.117.a.3: *... mülk ü māl cümle ...* . | H.63.b.7: *... mülk <ü> māl ve ben ...* . | L.99.a.4: *mülk ve māl ve melike*.

804 F.117.a.7: *mihle*[*n*]*t* (?). | H.63.b.10: om. | L.99.a.9: *mümkin*.

miftāh[ı]-larını elüme vėrdi. Ol benümile ġarīm-lıḳ ėden kenīzeki ḫør u şermesār ḳatuma getürdi. Eyitdi: “Bu (2) yaramaz saŋa vu baŋa ėtdügi yaramazlıḳlaruŋ cezāsını vėr!” dėdi. Ben «ibn ʿafw ʿinda-l-qudra» ėtdüm, ve aŋa eylükler ėtdüm: (3) bir ulu bege vėrdüm evlendürdüm. Ammā egerçe ʿam(m)um ḳızı baŋa bunuŋ gibi eylükler ėtdi, beni ümīdivār eyledi: “Sermāye- (4) -süz ḳalduġumdan üşenürem, ḳız duyarısa, iʿrāż ėde” dėdüm. Filcümle birḳac gün gecdi. Bir gün düzündi ḳoşundı, gendözünü (5) muʿaṭṭar u münevver eyledi. Yanuma geldi, umar kĭ benden ḥareket gele. Bilmez kĭ gendüden ʿācizter oldum. Aŋa dil oḳıdum: “Sayru- (6) lıḳdan durub-dururam, üzülem dėyü ḳorḳaram” dėdüm. Inandı. Ṣabāḥ olıcaḳ ḳız buyurdı: şehri bezediler, ve ululları begleri ve (7) vezīrleri raʿīyetleri oḳıdı. Dīvāna geldiler. Gendü perde ardında oturdı, caġırub eyitdi: “Ė ḳavum! Benüm begligüme (8) rāżī-lermisiz? Beyʿatumda dururmısız?” dėdi. Ḳamu bir uġurdan çaġırışdılar: “Rāżī-vüz” dėdiler. Andan eyitdi: “Niyābetümi erüme, ʿammum oġlına (9) vėrdüm. ‘Aŋa ẓuhūr baŋa <perde>[805] yaraşur’ dėdüm. Ne dėrsiz?” dėdi. “Maṣlaḥatdur” dėdi(ler).[806] Andaʼ beni aldılar, taḫta gecdiler, üstüme sacu sacdılar, (10) ḫurrem-lik gösterdiler. Cün bėş on gün bunuŋ üzerine gecdi, benden hīc ṭaleb ü[x] meyl belürmedi, ġuṣṣa-lar[x] üzerüme yumluşdı. (11) Bir budur kĭ ʿāşıḳam, maʿşūkdan temet(t)üʿüm[807] yoḳ. Bir bu kĭ yoġam, yoġı aŋa nėce gösterem. Bir bu kĭ ʿavrat eri ne~ḳadar (12) çoḳ severse, <iş> başarmayıncaḳ[808] sevmez olur. Bir budur kĭ ḥālı bilüb iʿrāż u ʿazal olduġı taḳdīrce dost düşmen (13) icinde rüsvāylıḳ var. Bu endīşeler icinde gėce gündüz zār u giryānıdum, şöyle-kĭ günde biŋ-gez ölümüm isterdüm. Bir ay ol (14) perī-cihre’yi ḫastalıḳ bahāne-siyle aldadum, būse vü kenārıla gün gecürdüm. Ammā ne fāyide? Būse k(en)ārı[809] nedür kĭ anu- (15) ŋıla nevʿarūs-ı ʿāşıḳ avına? Zīrā būse müsekkin degüldür, muḥarrik fafẓa-dur.[810] Filcümle bunı ḫaḳīḳat bilürem (16) kĭ: ol gişi ḥālumı bilicek beni yoġa sayısar, ḳatı sıysar kĭ ʿavratlaruŋ sevgüsi lezzet-i mübāşereti (17) icündür, oġlancuḳ oġşamaḳ ücündür. Bunuŋ üzerine ḳırḳ gün gecdi, ḳızuŋ ṣabrı ḳarārı ḳalmadı. (18) Bildi kĭ arada vāḳiʿ olan firīb-dür.[811] Bir gün tünd ü ḥışımnāk[x] perīṣā(n) ḳatuma geldi. [[Eyitdi]] Eyitdi: “Ė gül-i bī-vefā(-yı)[812] ʿadīlī[813] (19) ve ė ḫār-ı pürcefā bedīlī! Benüm ümīdüm saŋa bu degüldi[x] kĭ ėdersin.[814] Baŋa dėmezmisiz kĭ saŋa

[805] F.117.b.3: sic. | H.63.b.20: *ḥafā*. | L.99.b.3: sic.
[806] 117.b.4. | H.63.b.19. | L.99.b.4: sic.
[807] F.117.b.6-7: ... *ʿāşıḳam. Maʿşuḳdan temettüʿüm yoḳ*. | H.63.b.22: ... *ʿāşıḳam. Lezzet-i ʿāşıḳ maʿşuḳdan temettüʿdür, ol yoḳ*. | L.99.b.6: ... *ʿāşıḳam, maʿşuḳdan tem(e)ttüʿm* (sic!).
[808] Ms. sic. || F.117.b.8: *iş başarmayıcaḳ*. | H.63.b.23: om. | L.99.b.7: *başarmayıcak*.
[809] F.117.b.11: ... *būse ve kenār nedür kim* ... . | H.64.a.5: ... *būse ve nedür kĭ* ... . | L.99.b.11: *Būse kenārı nedür kim* ... .
[810] Ms. sic. || F.117.b.12: *faḳaṭ*. | H.64.a.6: om. | L.99.b.12: *faḳaṭ*.
[811] F.118.a.1: *ġarībdür*. | H.64.a.8: *firībdür*. | L.99.b.15: *ġarīb-dür*.
[812] F.118.a.2: sic. | H.64.a.9: ... *gül-i bī-vefā ve ė* ... . | L.99.b.16: sic.
[813] V.c.
[814] F.118.a.2-3: *Benüm ümīzüm saŋa bī-vefālıḳ degüldür kim sen ėde-sin*. | H.64.a.9-10: *Benüm ümīdüm saŋa bu degüldi kĭ ėdersin*. | L.99.b.17: *Benüm ümīzüm saŋa bī-vefālıḳ degüld(i)~kĭm sen ėdersin*.

n~oldı$_o$? Bu cemāl u kemālıla, (20) bu ferr ü zībile,[815] bu nāz u ʿitābıla kĭ benem, eger ġamze-i zehr-ālūdumı ẓuhūra getürem, ʿālemi odlara yaḳub oturam. (21) Bu sen benden ıraḳlıḳ gösterdügüŋ nedendür? Ben ol degülmiyem kĭ benden bir nāmeye bir cāme **(74.a.)** (1) varmaġa[816] müştāḳıduŋ? Şimdi$_o$ ben ü pādeşāhlıḳ u māl-ı cihān rāyigān elüŋe düşdi$_o$, bu nāz u hicrān nedür? (2) Eger buyısa kĭ beni sevdüresin, sevgüm ḫod ol ḥadda-dur kim ölürem. Ve-eger olısa kĭ ʿahduŋdań döndüŋ, peşīmān (3) olduŋ, beni saŋa gerekmez: mübārek olsun! Seni saŋa bağışladum. Anuŋ gibi degülem kĭ senüŋ gibi bulmaḳdan (4) ʿāciz olam" dėdi$_o$. Cün ol māh-rūydan[x] zencīrmū(y)dan bu sözleri$_o$ işitdüm, ol gireye vü zārī gördüm, ḫacāletden (5) oda yandum, şermesārlikden dayandum. Bilmedüm kĭ ölümiyem ölüler gibi, dirimiyem diriler gibi. Dilüm dutuldı. Bilürem: ṣavāb (6) söyler. Ol dem gendözümde ben eyitdüm: »"Her cĭ bādābād"« dėyüb "Vāḳıʿa'yı ortaya ḳoram, ḥālumı buŋa dėrem" (7) dėdüm. Hemāndem yüzümi yėre ḳodum, ḳademindeń ṭopraḳ aldum, başuma ḳoydum, eyitdüm: "Ė ḫūrī-yi$_o$ nūrānī ve ė luṭf-ı (8) rabbānī! Bir ḳıluŋ baŋa ʿālemden yegrekdür. Senüŋ ʿışḳuŋda zāram, bendüŋde giriftāram. Ammā benüm rāzum vardur, (9) saŋa dėyümezem. Dėrisem, iş uzun olur. Eger Taŋrıyla ʿahd ėderseŋ kĭ rāzumı saŋa dėyecek olursam, (10) beni maġbūn ve maḥrūm eylemeyesin, dėyeyüm" dėdüm. Ḳız bu sözden mütefekkir oldı$_o$ ⌈and⌉ icdi$_o$ kĭ: "ʿĀlem benüm ḳatumda (11) berāber-i taḥṣīl-i murād-ı tü degül-dür"[817] dėdi$_o$. Pes ḥālumı aŋa dėdüm, cerāḥatumı$_o$ acdum, gösterdüm. "Bu zaḫm hem (12) senüŋ zaḫmuŋ-dur" dėdüm. Ḳız cün vāḳıf-ı ḥāl oldı, durdı$_o$, bamus bamus[818] olub ḳatumdan gitdi$_o$. Ol (13) bir nefesde biŋ-gez ayaġum öpen hafta-lar gecdi$_o$ baŋa yüzin göstermedi$_o$. Āhir baŋa ḫaber vėribidi$_o$ kĭ: "Dur, (14) pādeşāhlıġı ḳo, rızḳuŋ isteyügit! Bundan böyle yüzüŋ görmek olmaz" dėdi$_o$. Ḳatı$_o$ dilteng oldum, (15) cevābdan ʿāciz ḳaldum aġladum. Aġlamaḳ icinde eyitdüm: "Benden ol dilārāma eyidüŋ: 'Senden (16) bunuŋ gibi$_o$ cevāb[ı$_o$]'[819] ne revādur?'" dėdüm. "'Tangrılıġıcün beni ḳatuŋa oḳı, yā ḳatuma gel, bir sözüm var dėyeyim. Andan (17) ne dėrseŋ, dutayım!'" dėdüm. Ne~ḳadar vardılar geldilerse, muḳayyed düşmedi$_o$, yüzin baŋa göstermedi$_o$. ʿĀḳıbet (18) bir gün yüzüm elüme aldum vardum, yüzümi ayaġına sürdüm, gözlerümden ḳan aḳıtdum, eyitdüm: "Ė gül-ruḫsār (19) māh-dīdār! Ben ol degülmiyin kĭ senüŋ bergüzīdeŋ-idüm? Sen ol degülmisin kĭ ʿālemi benümile görürdüŋ, (20) ḫod hīc tevessülüm yoḳdur. Āḫir ʿam(m)uŋ oġlıyam, senüŋ ʿāşıḳ-ı mecrūḥuŋam. Lillāhi Taʿālā, beni ḫalḳ (21) icinde rüsvāy eyleme! Bilürsin kĭ bu işde gü(n)āham yoḳdur. Taḳdīr işi-dür kĭ işlendi$_o$. Dāġum üstüne **(74.b.)** (1) [üstüne] dāġ ḳoma! Beni niyābetüm (ü)zerinde müstemir dut; ḥālumı kimse bilmesün! Ḫalḳ benüm ḥālumı$_o$ bilmedükce (2) dīdāruŋdan maḥrūm olmazam" dėdüm. Ne~ḳadar bu bābda söyledümise, nāfiʿ düşmedi$_o$.

[815] F.118.a.3: *ziynetile*. | H.64.a.10: id. | L.100.a.1: *nāz u ʿıtābıla*.
[816] F.118.a.6. | H.64.a.12. | L.100.a.3: id.
[817] F.118.b.4: *taḥṣīl murād-ı tü degülmidür*? | H.64.a.21: *taḥṣīl-i murāduŋ degüldür*. | L.100.a. 15-16: id.
[818] F.118.b.5-6: *yumus yumus*. | H.64.a.22: om. | L.100.a.17: id.
[819] F.118.b.9. | H.64.b.3. | L.100.b.4: sic.

Anuŋ üzerine ᶜāzim (3) oldıo kĭ begleri cemeᶜ ėde, «ᶜalā ruᶜ[ū]silašhādi»[820] beni pādeşāhlıḳdań ᶜazal ėde. Durdıo gitdio. Dāyeye yalvardum. (4) Beni gėrü ḳız ḳatına givürdi. Ayaġına düşdüm, eyitdüm: "Bilürem kĭ ᶜavratlara elbette er gerekdür. İmdi dut~kĭ (5) beni: bir ḳuluŋam, ḳo memleketüŋi başarayım, senüŋ işüni, leşkerüŋ işini, ⌈raᶜīyet işini⌉ ḳayurayım. Sen üşbu ġulām-laruŋ bir göŋlüŋe (6) yararını iḫtiyār ėt, anuŋıla vaḳtuŋı düz. Ben size ḳullıḳ ėdeyim, şöyle-kĭ rāzumuzı hīc kimse duyımasun" (7) dėdüm. Bu söz ḳızuŋ ṭabīᶜatına muvāfıḳ düşdio, bu işe rāżī oldıo. Şimdiki ḥālda ᶜālemden şol gördügüŋ (8) siyāhıo iḫtiyār ėdüb-durur. Hezār ᶜaybıla şunı begenüb-durur. Kördür kerdür leng-dür siyāh-dur siyāh (9) göŋül-dür. Ḫānüo-mānı ten <ü> cānı bu dīve fidā eylemiş, dünyāyıo anuŋıla görür. Ben gėce gündüz anlaruŋ ḳul-luġında (10) bėl baġlayub mūm gibio bir ayaḳ üstüne dururam. Meger anlar yatıcaḳ ḳatlarındań gidem. Hīc āferīde ḳomazam kĭ ol (11) hücre-nüŋ yöresine oġraya. Yėmeklerin ben getürürem, cāme-ḫābların ben döşerem, ben ḳaldururam, ḳadem-gāha (12) ibrīḳlerin ben iledürem. Gözüme ḳarşu uyanırlar, gözüme ḳarşu ṣoḥbet ėderler. Ben her dem görürem, ḫūn-ı ciger yu- (13) daram, dem urmazam. Ve bu iki oġlancuḳ kĭ ḳatuŋa gelürler, anları şehzāde ṣanub ikrām ėdersin, ol siyāhdandur. (14) Ben anları öperem oḫşaram, ḫalḳ benüm sanurlar. Ḫudā bilür kĭ her gün Taŋrıdan hezārbār ölümüm isterem. Benüm (15) ġam-süzligüm budur kĭ saŋa dėdüm. Ammā hīc kimsenüŋ bu ḥāldań ḫaberio yoḳdur. Ẓāhirde gülüb oynımaġıla¯(16) eglenürem. Bāṭında hezār dürlü ġama giriftāram. ᶜĀlemde ġamsuz bulduġuŋ gör kĭ nėce ḳamudan ġamı ziyādedür ‖

dėdio.

‖ (17) Andan eyitdio: Dön, maḳāmuŋa var, vezīrüŋden ᶜözürler dile kĭ düniyāda hīc āferide bī-ġam yoḳdur. Ḫaḳ (18) Taᶜālā bünyād-ı ᶜālemi terkīb-i ferzend-i ādemī ġam üzerinde ḳomışdur. Ol kĭ rūz-ı rūşen-dür, soŋınca şeb-i tārīkdür. (19) Ol kĭ zindigānī(-yi)[821] şīrīndür, ardınca merg-i telḫdür. Hīc ḫurmā bī-ḫār u hīc genc bī-mār olmaz. Eyü zaḥmet (20) cekmissin. Bu ḳadar nesne'yi bilmek ücün bu deŋlü emenmek[822] hīc lāzım degüldi. Bu bir taṣdīḳ-i bedīhī ḳuvvetinde (21) bir emr-i żarūrī mertebesinde maᶜrifetdür. Bu nėcedür kĭ vezīrüŋi "ᶜĀḳıl" dėyü ögersin, dönersin, <sözin>[823] begenmezsin? Ve hem **(L.101.b.)** (6) bu nedür kim "ᶜĀḳılam" dėrsin, cāhilāne ḥareketde bulunur- (7) sın? ‖

dėdio.

Pādişāhx çün pādişāhdan bu kelimātıo işitdio ᶜaẓīm müteġay(y)irülḥāl oldı: (8) "Ḫoş bī-ġam [824] bulmışam" dėdi. Ol vaḳt bildio kim {vezīr} ṣādı⌊ḳ⌋allahca-yimiş. Andan ṣoŋra gitmek (9) yaraġın eyledi. Melik-i muḳīm żiyāfet eyledi, melik-i müsāfiri ḍoyladı, melikāne (10) tekellüfler pīş-keşler cekdi. Ve ᶜahd ėtdiler kim hemīşe ebvāb-ı mürāselātıo (11) meftūḥıo[825] dutalar.

[820] F.119.a.4-5: *ᶜalā rausiliştihād.* | H.64.b.10: *ᶜalā ru'usileşhād.* | L.100.b.14: *ᶜalā ru'usileşhād.*
[821] F.119.b.11. | H.65.a.2. | L.101.b.2: id.
[822] F.119.b.12. | H.65.a.3: om. | L.101.b.4: *em*(*e*)*nmek.*
[823] F.119.b.14: sic. | H.65.a.3: om. | L.101.b.6: sic.
[824] F.120.a.1: *çūşebī-ġam* (sic!). | H.65.a.5: *Ḫoş bī-ġam ...* .
[825] F.120.a.3: *meftūḥ.* | H.65.a.7: om.

Andan bu pādişāh ol pādişāhı$_o$ bir günlük müsāfe göndürüçıḳdı, gine (12) maḳāmına döndi. Ve müsāfir daḫı bir niçe aydan ṣoŋra şehrine yėtişdi. Vezīr ve ekābir (13) ḳarşu çıḳdılar, şehri$_o$ bezediler, meliki iletdiler, ᶜizzet-i tāmmıla taḫta aġdurdılar. Ol~dem (14) melik vezīrini nüvāḫt ėtdi, ᶜöẕürler diledi, tamāmet aḥvālını vezīre ḥikāyet (15) eyledi. Andan vezīrüŋ elin dutdı tevbe eyledi$_o$ kim ayruḳ setīze ėtmeye, ḥaḳḳa (16) boyun vėre, bī-günāh ḳan dökmeye. Vezīr bu ḥikāyet-i pürşikāyetden taᶜac(c)übˉ ėtdi. (17) Andan ḳızını ᶜavratlıġa melike vėrdi. Ve ol meliküŋ bu ḳızdan çoḳ oġlancuḳları oldı. **(L.102.a.)** (1) ᶜĀḳıbet dünyā-yı$_o$ devānı$_o$[826] terk ėtdiler, yollarına gitdiler.

Āferīn mü'ellife kātibe, (2) ḳārī-ye sāmiᶜe olsun.

«Āmīn, yā Rabbalᶜālamīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

826 F.120.a.11: *devrānı*. | H.65.a.12: *dūnı*. | L.102.a.1: *devānı*$_o$.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

12

(4) »Ḥikāyet-i düvazdehüm

ez-ān[-i][827] *zen-i zerger ve faḳīh ve ekābirān-i şehr«*

(5) Rāvīler böyle rivāyet etmişler kim rūzgār-ı ḳadīmde bir ustād zerger varıdı. (6) Niʿmeti̯ mālı̯ bisyārıdı. Hīc oġlı ḳızı yoġıdı. Bir mestūre ṣāḥib-cemāl (7) ʿavratı varıdı. Ve bu zergerüŋ bir faḳīh-i fużūlī ḳonşusı varıdı. Bu ʿavratı (8) severidi. Bu sırrı̯ göŋülinde saḳlardı, zergerile bilişmek-lige bir furṣat gözedürdi. (9) Birgez zergerüŋ evine vardı, zergerile bilişlik eyledi. Gėrü bir gün bu zerger faḳīheki (10) evine oḳıdı yėdürdi içürdi, andan biŋ miṣḳāl ḳızıl altunı̯ bir mühürlü kise-yile (11) faḳīheke vėrdi: “Ḳatuŋda emānet dursun, baŋa gerek olduġı vaḳt vėresin!” dėdi. (12) Faḳīhek zeri̯ aldı, evine gitdi. Bununŋ üzerine bir zamān geçdi, zerger pīr oldı, (13) işleyimez oldı. Gözleri muḫallal olub işden ḳaldı, dervīş oldı. Bir gün (14) ʿavratına eyitdi: “Dur, şol ḳonşumuz faḳīhe var, selāmumı dėgür, emānat-cuġı iste!” (15) dėdi. ʿAvrat durdı çādırlandı, faḳīh evine vardı. Faḳīh çün ʿavratı̯ (16) gördi̯ durdı̯ ikrām eyledi. ʿAvrat eri̯ peyġāmını degürdi. Faḳīh güldi, eyitdi: “Ė perī- (17) -çehre! Baş göz[828] üzerine vėreyim, senüŋ geldügüŋ şükrānesi daḫı. Bil~kim bunca {yıldan berü seni} **(L.102.b.)** (1) severem. Erüŋ pīr ve żarīr olmışdur. Cüvān-ı nātüvānsın. Eger baŋa baş ḳoşarsaŋ, murādum vėrürseŋ, (2) iki-biŋ dīnār vėrürem, daḫı ölince ḳuluŋa ḳul oluram” dėdi. Ve dilediı̯ kim ol gül (3) ḫirmenini ve şeker tengini kenāra çeke. Zen çekindi, eyitdi: “Ė merd, dānişmend degül- (4) misin? Dānişi ve ḫıreẕi̯ olan nāmaḫreme elmi uza-dur? Tanġrıdań ḳorḳmazmısınˣ? Bu perākende (5) sözi neycün söylersin? Bir erüŋ kim bu deme̯degin niʿmetin yėdüm, mālı̯ dükendiyse, (6) terk-mi̯ ėde-yim?” dėdi. Durdı̯ gitdi. Faḳīh-i sefīh ardınca söge-ḳaldı, eyitdi: “Ė (7) fülān fesān![829] Erüŋ ömrince ḳanda biŋ dīnāra mālik olduġı varıdı̯ kim [mih kim][830] baŋa (8) emānet ḳoyayıdı̯” dėdi. ʿAvrat dilteng nevmīẕ[831] evine geldi. Zergere eyitdi: (9) “Faḳīhüŋ mübāḥı[832]

[827] Ms. sic. Cf. passim.
[828] F.120.b.10: *başuŋuz*. | H.65.b.2: id.
[829] F.121.a.2: *Ė fülān füstān ...* . | H.65.b.8: *Ė fülān, ė füstān ...* .
[830] F.121.a.3. | H.65.b.8: sic.
[831] F.121.a.4: *dilteng ve nevmīẕ*. | H.65.b.9: *dilteng ve nā-ümīd*.
[832] F.121.a.4: *mācı*. | H.65.b.9: id.

münkir düşdi, n~ėde-lüm?" Zerger ʿāciz ve fürūmānde oldıo, ḳuvveti[(y)o]{yoḳ}, (10) gözio yoḳ kĭ ḫuṣūmet ėde. ʿAvratına eyitdi: "Dur, muḥtesibe var, benüm anuŋla ḳadīmden (11) dostluġum var. Eyit~kim: 'Dostuŋ selām ėder. Ve eydür kim: Fülān faḳīhde emānet (12) ḳomışdum. İnkār eyledi. Ümīz dutaram kim bu bābda baŋa muʿāvenet ve (13) müsāʿedet ėde-sin!' [dėr]"[833] dėdi. ʿAvrat durdı, muḥtesib ḳatına vardı, peyġāmıo (14) degürdi. Muḥtesibüŋ daḫı göŋlio ḳuşı anuŋ mihrio duzaġına giriftār oldı, eyitdi: (15) "Ḳulluḳlar edeyim, ḥaḳḳuŋı alı-vėre-yim. Velī-ken sen ṣāḥib-cemāl ḫātūnsın, zerger żaʿīf <u> (16) naḥīf <ü> pīrdür, mebhuṣ, fertūt u żarīrdür. Senüŋ aŋa münāsebetüŋ yoḳ-dur. Baŋa rām (17) ol, üş dem-i naḳd hezār vėre-yim, faḳīhden daḫı baġrınıo çıḳarub hezārı **(L.103.a.)** (1) alı-vėre-yim" dėdi. ʿAvrat bu sözden munḳabız oldı, eyitdi: "Ne revādur kim (2) sen muḥtesib olasın, ʿ*Ömer bin Elḫaṭṭāb* dirre-si elüŋde ola, bunuŋ gibi (3) keleci söyleyesin, Müslimān ʿavratına ṭamaʿ eyleyesin? Yüz yıl eger ersüz olursam, (4) anuŋ başıçün başumıo ayruḳ {gişi} yastuġına ḳomayam" dėdi. Durdıo gitdi. Muḥtesib ol bī- (5) -günāhuŋ ardınca söge-ḳaldı, eyitdi: "Ė nābekār! Var, ol erüŋ mülḥide eyit (6) kim: 'Biŋ dīnār ḳanda bulduŋdı kim kimse ḳatında emānet ḳoyayıduŋ' dė!" (7) dėdi.[834] Ol ḫātūn gişi hezār ḫørluġıla ve zārīlıġıla döndio, evine geldi. (8) Zergere eyitdi: "Muḥtesib eyitdi: 'Ḳatumda bitmeyen işe ne çārem ola.'" Zerger ʿāciz oldıo, (9) eyitdi: "Dur, ḳāżiye var kim aramuzda ḫādımlıḳ ve maḫdūmluḳ vardur. Benden duʿā degür, (10) ol ḥaḳḳumıo ḫalāṣ eyleye!" dėdi. ʿAvrat ḳāżī ḳatına geldi, mācerāyıo dėdi. Ḳāżī (11) çün cemāl-ı kemālı zen-i zergerde münhaṣır gördi, zülfi[835] zencīrinüŋ bendine düşdi. (12) Ve anuŋ ṣoḥbetine ḳāżī-nüŋ raġbetio oldı. Eyitdi: "Ė gişi, ḫizmet ėdeyim, emānetüŋüzi (13) ḳurtarayım! Elüŋ boynuma ṣalarsaŋ, üş ben~da-ḫı dem-i naḳd hezār <dīnār>[836] vėreyim" dėdi. ʿAvrat (14) bu sözden infiʿāl-ıdı, eyitdi: "Müsülmānlar ḳāżīsi degülmisin? Dimā' ve fürūc sālārıo degül~mio- (15) -sin? Müsülmānlar ʿavratına neyçün ṭamaʿ ėdersin?" dėdi. Ḳāżī bu teşnīʿio işidicek (16) ʿavrata sögdi, ḫørlıġıla ḳatından sürdi. ʿAvrat ümīdin üzüb zerger (17) ḳatına geldi, eyitdi: "Ḳāżīnüŋ daḫı bizümle bu işde (y)ārlıġı yoḳ-dur" dėdi. Zerger(-i)[837] bīçāre dermān{de} **(L.103.b.)** (1) eyitdi: "Dur, şol şaḥneye var kim anuŋ üzerinde ḥaḳlarum vardur. Ḥālıo aŋa ʿarż eyle. (2) Olakim işimüz bite!" dėdi. ʿAvrat durdıo, şaḥneye vardı, ḥālıo ʿarż eyledi. Şaḥnenüŋ (3) daḫı göŋlinde meylio münbaʿis oldı. Eyitdi: "Fermān-berem, zerŋüzi faḳīhekden alıo- (4) -vėre-yim. Baŋa muṭīʿ olursaŋ, ben daḫı hezār vėreyim" dėdi. ʿAvrat şaḥneye daḫı cevābıŋ (5) vėrüb durdıo gitdi. Evine geldi, eyitdi: "Şaḥneden daḫı meded yoḳ." Zerger eyitdi: "Ė ʿavrat! (6) Sen bilürsin~kim ben bunca zamāndan şehr vālī-sinüŋ işin işlerem.

Ekser(-i)[838] vücūhum (7) anuŋ sebebinden ḥāṣıl olmış-dur. Ve ben anuŋ

••••••••••

833 F.121.a.8. | H.65.b.12: sic.
834 F.121.b.3-4: ... *emānet ḳoduŋ - dėdi*. | H.65.b.18: ... *emānet-de yata - dėdi*.
835 F.121.b.8. | H.65.b.21: *zülf-i*.
836 F.121.b.10. | H.65.b.23: sic.
837 F.121.b.14. | H.66.a.3: id.
838 F.122.a.6: id. | H.66.a.9: om.

nesne-sine tamaᶜ ėtmezdüm. Hele dur, (8) ḳayırmaz, emen[839] anuŋ ḳatına daḫı var. Ḥālı̱ ḥikāyeti̱ aŋa daḫı dė! Şāyez feryādumuza ėrişe” (9) dėdi. ʿAvrat vālī ḳatına vardı, aḥvālı̱ dėyi̱-vėrdi. Vālī ʿavratı̱ göricek (10) anuŋ daḫı marażı̱ depreşdi, çeçigi[840] geŋşedi. Eyitdi: “Ḳulluḳ ėde-lüm, (11) gişi vėribiyelüm, <bir> veçhile,[841] āsānlıġla zeri̱ faḳīhekden ḳurtaralum. Eger vefā ḳapusından girüriseŋ, (12) hemīn sāʿat bir ol~ḳadar zer biz daḫı vėrelüm. Ve-eger zerger-i ḫarı̱ terk ėdüb baŋa (13) gelürseŋ, seni gözüm gibi başumuŋ üstine oturdam, gülistān bigi (14) şebistānumun bānüsı ėdinem” dėdi. ʿAvrat bu sözi işidicek eyitdi: “Tangrı göster- (15) mesün anı̱ kim ben zergir erimden ayırtlanam” dėdi. Vālī ḳaḳıdı, ol bīçāreye ḳatı diller (16) vėrdi, ḳatından ḳodı. ʿAvrat maḫrūm olub giryān <u> biryān eve geldi. (17) Eyitdi: “Ė merd! Bu ḳavmuŋ hīc birinden ümīd umma! Hīc āferīze bu bābda **(L.112.a.)**[842] (1) senüŋle hem-ġam degüldür” dėdi. Zergerüŋ ṭāḳatı̱ ṭāḳ oldı, ayruḳ (2) saʿy <u> tedbīr bābında olmadı.[843] Ṭamaᶜ ipin üzdi, fāriġ düşdi. Andan ṣoŋra bu ḫā{tūn} (3) gişi gendü nefsinde fikr ėdindi: “Ben bir ṭarīḳ düzüb ol ṭarīḳile ḥaḳḳum ḳurtarmazsam, (4) er ḳızı degülem” dėdi. Ve bu ḫātūn gişinüŋ üc baş ḳulluḳcı-si ve ḳırnaġı varıdı. (5) Anlara eyitdi: “Siz bugün ḫocaŋuzuŋ¯ eksügini geregini̱ göri̱vėrüŋ! Benüm işüm vardur (6) [vardur], varuram, üş gelürem. Durdı̱, vech aldı̱, neccār dük(k)ānına vardı. Buyurdı̱ kim bir ulu, araba (7) götürecek ṣanduḳ düze-ler. Çār ḫāne ola: her ḫāne-nüŋ gėŋ-ligi bir adam geŋince (8) yatacaḳlayın ola. Biri̱birine hīc derīce açılmaya, her ḫāne-nüŋ ḳapusı ayru, ḳuflı̱ ayru ola. (9) Ṣanduḳ işi tamām olduġından¯ ṣoŋra anı̱ keçeye[844] ḳoyalar, yā palāsa ṣaralar, mīḫlerile berkide- (10) -ler: taḫtı[845] görinmeye. Hele ṣanduḳ düzildi, eve geldi. Andan ʿavrat gendözini (11) zer zīverile bezedi, dībā-yı̱ zībāyı̱ geydi, ʿıṭır dürtündi. Bir cāriye’yi yanına bıraḳdı (12) durdı̱, faḳīh(-i)[846] sefīh evine geldi. Faḳīh ʿavratı̱ göricek ilerü yürüdi, ḫizmet (13) eyledi. ʿAvrat ḫandān olub selām vėrdi, küstāḫ-vār yüzin açdı. Faḳīhüŋ (14) ṣabrı̱ gitdi. Andan eyitdi: “Ė cān <u> cihān![847] Ol endīşe-süz sözden kim söyledüm, (15) peşīmānem. Ve senüŋ kemīne[848] ḳara-vaşuŋam. Geldüm kĭ ʿözür dileyem. Ammā vaʿdemüz şöyle olsun~kim (16) yarın ṣabāḥ gün ḍoġmadın ḳara-vaşuŋ ḳatına teşrīf buyura-sın, tā şart-ı (17) ḫizmeti̱ yėrine getürem, ʿömrüm olduġınca yüz çevürmeyem!” dėdi. Andan elini faḳīhüŋ **(L.112.b.)** (1) boynına bıraḳdı, yüzinde gözinde birḳaç öpdi. Faḳīhde ṣabr <u> ḳarār ḳalmadı, elin ayaġın (2) öpdi: “Nem varısa, saŋa fidā olsun!” dėdi. ʿAvrat çün bildi̱ kim faḳīhek işinde (3) geremdür, anuŋ

839 Ms. sic. Recte: *emen*(*me*)? || F.122.a.8. | H.66.a.9: om.
840 F.122.a.10. | H.66.a.10: *marażı*.
841 F.122.a.10-11: ... *vėribiyelüm vechi̱ āsānluġıla vechi̱faḳīhden ḳurtaralum* (sic!). | H.66.a. 10-11: ... *zeri⌈bir⌉vechile faḳihden alalum*.
842 Paginatio in ms. corrupta.
843 F.122.b.3: ... *tedbīr bābında saᶜy ḳalmadı*. | H.66.a.16: *ayruḳ saᶜy bābında ḳudtreti̱ ḳalmadı̱*.
844 F.122.b.11. | H.66.a.18: id.
845 F.122.b.11: *ta*(*ḫ*)*ta-sı*. | H.66.a.21: om.
846 F.122.b.13: id. | H.66.a.23: sic.
847 F.122.b.15: *Ė bānū cihān*. | H.66.b.1: id.
848 F.123.a.2: *kemter*. | H.66.b.2: om.

ḳatından durdı$_{o}$, muḥtesib ḳatına vardı. Selām vėrdi, gendüyi$_{o}$ ʿarż (4) ėtdi$_{o}$, eyitdi: "Ė rāḥat-ı dil! Ḳatuŋdan gidelden berü nedāmet çekerem, cānum mihrüŋe giriftār (5) oldı. Benüm ne maḥallum ola kim sencileyin gişinüŋ baŋa raġbeti$_{o}$ olıcaḳ ben iʿrāż (6) ėdem. Bu dem ʿöz̲ürḫøhlıġa geldüm. Yarın ṣabāḥ ḳatuma gel, ṣoḥbet (7) ėde-lüm!" dėdi. Andan muḥtesibi$_{o}$ ḳatı$_{o}$ ḳatı$_{o}$ ḳoçdı öpdi. Muḥtesib çün bu ḥālı$_{o}$ gördi$_{o}$ (8) ol hem belā duzaġına giriftār oldı. Andan ʿavrat durdı$_{o}$, ḳāżī ḳatına vardı, ḫiz̲met (9) eyledi, ʿöz̲ürler diledi. "Ḳara-vaşuŋ dünki bī-edeplikden şermesārdur [[dėdi]]. Diri olduḳca (10) senüŋ ḳaravaşuŋ-dur. Ṣabāḥ gün ḍoġduġından ṣoŋra ḳara-vaşuŋ evine gel, tā kemer-i (11) ḫiz̲meti$_{o}$ bėlümde baġlanmış bulasın!" dėdi. Andan ḳāżīyi$_{o}$ ḳoçdı ve nūrānī aḳ (12) şeybetini[849] öpdi. Ḳāżī daḫı$_{o}$ duzaġa düşdi, vaʿdeye ümīz̲ baġladı. Andan durdı$_{o}$, (13) şaḥneye vardı, yüzin açdı selām vėrdi, eyitdi: "Ė ḫuz̲āvend! Ḳatuŋuzdan gidelden ne (14) gėce, ne gündüz rāḥat olmadum, maḥabbetüŋüz göŋlümde ḳaldı. Yarın ḳuşluḳ (15) vaḳtında ḳaravaşunuz evine gelüŋ! Ḳulluḳ ėde-lüm ʿöz̲ür(-i) māfāt[850] dileyelüm" dėdi. Andan şaḥne-nüŋ (16) boynına ḳol bıraḳdı, yüzinde gözinde öpdi. Bu ḥālı$_{o}$ görüb şaḥne elden (17) vardı. Andan durdı, vālī ḳatına vardı, gendüyi ʿarż eyledi. Aŋa daḫı yarın **(L.113.a.)** (1) gėŋ-ḳuşluḳda[851] evüme gel, geçen taḳṣīrüŋ ʿöz̲rin dileyeyim" dėdi. Vālī ḫurrem oldı, (2) vaʿdeye ümīz̲lendi. Andan ʿavrat tuḫm-ı fesādı - kim żamnında ṣalāḥ vardur - eküb evine (3) geldi. Yaraḳlandı, niʿmetler şerbetler yaraġın düzdi. Ve muntaẓır oturdı, göŋlini (4) Tangrıya baġladı: "İlāhī, işümi sen oŋar!" dėdi. Ve ol gėce faḳīh ve muḥtesib (5) ve ḳāżī ve şaḥne ve vālī sevdādan rāḥat olmadılar. Herbiri göŋlinde bir dürlü (6) ḫayāl baġladı: "Ol māh beni sevmiş" dėyü. Ammā birbirinden bī-ḫaber. Faḳīhek niçe-gez (7) "Ėrte oldı" dėyü durdı, gėrü yatdı. Āḫir durdı$_{o}$, pākīze ḍonlar geydi, gendözini muʿaṭṭar (8) eyledi, yüz dīnār-ı zer-i surḫ yaġlıġına baġladı, ʿavrat ḳatına geldi. ʿAvrat ṭaʿāmlar (9) ḥāżır ėdüb muntaẓır olup oturdı. Faḳīhek ḳapu ḳaḳdı. Açdılar. Faḳīh ebleh[852] (10) içerü girdi. ʿAvrat ḳarşu yüridi ḳoçuşdı merḥabālaşdı. Faḳīh bilesinde-ki denānīri$_{o}$ (11) ʿavrata niṣār ėtdi. Ḳullıḳcılar dėrşürdiler. Andan ʿavrat faḳīhekün ḫalvet ḥücr(e)-i[853] ḥā{ṣa} (12) girdiler oturdılar. Yėmek içmek geldi: yėdiler içdiler. Andan ʿavrat faḳīheke eyitdi: (13) "Cübbe'yi destārı$_{o}$ çıḳar, fāriġulbal otur kim bugün gėçe(ye)dek z̲evḳ ėtsevüz gerek- (14) dür" dėdi. {Faḳīh} sevindi, cübbe(yi) destārı$_{o}$ çıḳardı. Cāriye geldi dėrşürdi baġladı (15) saḳladı. Andan ʿavrata faḳīhekle bir sāʿat keleciye ḥikāyete meşġūl oldılar. Andan (16) cāriye yalandan ḳapu ḳaḳdı. ʿAvrat "Kimdür?" dėdi. Cāriye eyitdi: "Ḳardaşuŋuz geldi, (17) ḳapuda durur. Ne buyurursız?" ʿAvrat faḳīhe eyitdi: "Ė ārām-ı dil, oturudur! Çıḳayım, **(L.113.b.)** (1) ḳardaşumı$_{o}$ göreyim, gėrü geleyim. Yarın bu vaḳta-degin senüŋle olayım" dėdi. Faḳīh derlik-cek (2) göŋlek-cek bir bucaḳda oturdı. ʿAvrat derḥāl durdı, ḳapuyı$_{o}$ üstine baġladı, (3) ṣanduḳ evine vardı oturdı.[854] Nāgāh muḥtesib ḳapu

•••••••••••

[849] F.123.a.15: *şeybini*. | H.66.b.12: *saḳalını*.
[850] F.123.b.4: *ʿöz̲r ḥāḳātı$_{o}$*. | H.66.b.15: *ʿöz̲r-i māfātı$_{o}$*. (Cf. D. 670.)
[851] F.123.b.6: *yarın kuşlıḳda*. | H.66.b.17: *gėŋ kuşlıġın*.
[852] F.123.b.15: om. | H.66.b.23: *ebleh*.
[853] F.124.a.2. | H.67.a.1: sic.
[854] F.124.a.10-11: *ṣanduḳ oldıġı eve geldi, oturdı*. | H.67.a.6: om.

ḳaḳdı. ʿAvrat buyurdı: ḳapuyı$_o$ açdılar. (4) Çūn bu muḥtesib içerü girdi, ʿavrat ilerü geldi ḳoçdı. Muḥtesibüŋ ʿışḳınuŋ (5) biri biŋ oldı. Bilesince altun getürmişidi, ayaġına niṣār eyledi. Andan ʿavrat (6) muḥtesibüŋ elin aldı, taḫta çıḳardı. “Soyunuŋ, tekellüfsüz otura-lum!” Muḥtesib (7) fāḫir ḍonlarını$_o$ çıḳardı, muḫiffi$_o$[855] oldı. Donı$_o$ bir boġçaya baġladılar. Andan yėmek yėdiler, (8) içmek içdiler. Andan ʿavrat cāriyeye: “Döşek bıraḳ, muḥtesib çelebi-yile yatalum!” (9) dėdi. Döşek döşendi, muḥtesibe eyitdi: “Soyun yatudur, üş ben~daḫı geldüm.” Muḥtesib (10) ṣoyındı, döşege¯ sürtdi yatdı, “Ḫātūn gele” dėyü ümīẕ dutar. ʿAvrat ol yaŋa bu yaŋa (11) oyalandı, aŋadegin kim ḳāżī ḳapu ḳaḳdı. ʿAvrat: “Kimdür?” dėdi. Ḳāżī gendü[856] (12) ʿibāretile cevāb vėrdi$_o$ kim: “Benem, Müsülmānlar ḳāżī-si.” Muḥtesib eyitdi: “Ḳāżī bunda (13) n~ister? ʿAvrat eyitdi: “Erümüŋ hem-ṣoḥbeti$_o$-dür, ṣormaġa geldi ola.” Muḥtesib eyitdi: (14) “Ye ben nėce ėdeyim?” ʿAvrat eyitdi: “Dur örü, işbu ṣandūḳa gir, bir dem otur! Ḳāżī gidicek (15) çıḳasın, işimüzde¯ olavuz” dėdi. Muḥtesib cāme-ḫᵛābdan ʿuryān durdı, ṣandūġuŋ (16) birine girdi. ʿAvrat tīz ḳapusın berkitdi, ḳufl urdı. Buyurdı: ḳapuyı$_o$ açdılar, (17) ḳāżī içerü girdi. ʿAvrat ilerü yüridi, ḳāżī(yi)[857] öpdi ḳoçdı: “Merḥabā” dėdi, **(L.114.a.)** (1) mihrebānlik gösterdi. Ḳāżī sevündi, işinde germ oldı. İki-yüz altun göstürmişdi, (2) niṣār eyledi. Tīz yėmek içmek geldi: yėdiler içdiler. Fāriġ olıcaḳ ḳāżī eyitdi: “Ė ārām-ı dil! (3) Bende de tāb-ı firāḳ yoḳ-dur, cāme-ḫᵛāba girelüm!” ʿAvrat eyitdi: “Siz girüŋ yatuduruŋ, (4) ben~daḫı üş geldüm. “Ḳāżī ṣoyundı, cāme-ḫᵛāba girdi, ḥamdānuŋ boġazına (5) yapışdı, tāvdih-lik vėrdi. ʿAvrat ol yaŋa bu yaŋa oyalanınca¯ şaḥne ḳapu ḳaḳdı. ʿAvrat: (6) “Kimdür?” dėdi. Şaḥne cevāb vėrdi$_o$ kim “Benem, şaḥne(-i)[858] şehir.” Ḳāżī eyitdi: “Bu bunda n~eyler?” (7) ʿAvrat eyitdi: “Erüme geldi, dostluġı vardur.” Ḳāżī eyitdi: “Ye ben nėce ėde-yim?” (8) ʿAvrat eyitdi: “İşbu ṣandūḳa gir, oturudur! Şaḥne gidicek çıḳaram, cāme-ḫᵛāba (9) sürtevüz.” Ḳāżī şaḥne ḳorḳusından yalıncaḳla ṣandūḳa girdi. ʿAvrat derḥāl anuŋ (10) daḫı ḳapusın berkitdi. Andan ḳapuyı$_o$ açdılar. Şaḥne içerü girdi. Ḳabāh[859] ve külāh (11) ve dībā-yı$_o$ zībā geymişidi. Kemer-i zer(r)īn bėline baġlanmışıdı. ʿAvrat ilerü yüridi, baş ḳodı$_o$, (12) elin boynına bıraḳdı, leb <ü> dehānını öpdi, mihrübānlik dil-germ-lik gösterdi. (13) Şahne ol nüvāzişi göricek “Gėrçekden bu ʿavrat beni severimiş” dėyü iʿtiḳād ėtdi. (14) Bir baġlıḳ zerri varıdı, tamāmı$_o$[860] niṣār ėtdi. ʿAvrat şaḥne’yi ṣuffaya çıḳardı; cāme-ḫᵛāb (15) üstinde oturdılar. Şahne eyitdi: “Evvelden benüm ārzūmda-yımış,[861] cāme-ḫᵛāb yaraḳlamış (16) kim yatavuz” dėdi. Zihī taṣavvur-ı bāṭıl, zihī ḫayāl-ı muḫāl! Andan ʿādetce yėmek yėdiler, (17) içmek içdiler, ṭatlucaḳ ṣoḥbet ėtdiler. Andan eyitdi: “Ė ḫuẕāvendgār! [Cāmeye^x][862] **(L.114.b.)** (1) müze’yi[863] çıḳaruŋ, cāme-ḫāba girelüm, ẕevḳde

[855] F.124.a.15: *muḥaḳḳaḳ olup fāriġ oturdı.* | H.67.a.9: *muḫiff oturdı.* (Cf. S. 1197; W. 226.)
[856] F.124.b.5: id. | H.67.a.13: *gendözi.*
[857] F.124.b.11: sic. | H.67.a.17: om.
[858] F.125.a.1: id. | H.67.a.21: sic.
[859] F.125.a.3: *ḳabā.* | H.67.b.1: *ḳabā*(y)*ı.*
[860] F.125.a.6: *tamāmın.* | H.67.b.4: *tamāmını.*
[861] F.125.a.8: *Bu ḫoẕ benüm özümde-imiş.* | H.67.b.5: id.
[862] F.125.a.10. | H.67.b.6: sic.
[863] F.125.a.10: *ḳabāyı$_o$, müze’yi.* | H.67.b.6: *müze’yi, ḳabāyı.*

olalum" dėdi. Derḥāl sevindi: ḳabāyı₍ mūze'yi, (2) nīmçebe'yi[864] kemeri¯ bıraḳdı, cāme-ḫᵛāba girdi. Ḫaraza'yı[865] ova ova muntaẕır¯ yatdı. ʿAvrat ol yaŋa (3) bu yaŋa oyalanınca vālī ḳapu ḳaḳdı. ʿAvrat: "Kimdür?" dėdi. "Şehir vālī-si-dür." İt(t)ifāḳ vālī vü şaḥne (4) arasında müceddede¯[866] ḫuṣūmet vāḳiʿ olupdururdı¯, pādişāh ḳatında yarġulaşubdururdı¯. Çūn (5) şaḥne vālī āvāzını işitdi, serāsīme oldı, döşekden sıçradı, bilḳaṣd anuŋiçün (6) geldi, ṣandı. "Nėce ėdeyim?" dėdi. ʿAvrat eyitdi: "İşbu ṣandūḳa gir! Şaḥne yalıncaḳla¯ ṣandūḳa (7) girdi. ʿAvrat anuŋ daḫı ḳapusın berkitdi. Vālī içerü girdi₍. Pādişāh vālī-ye (8) ağır ḫilʿat vėribdururdı¯, anı geymişdi. Çün ʿavrat anı gördi, ilerü yüridi, (9) yėr öpdi durdı₍, elin öpdi. Andan ḳoçdı, yüzin öpdi. Vālī sevindi. Çoḳ altun getürüb-dururmış, (10) hep niṣār eyledi. ʿAvrat elin aldı, yoḳaru çıḳdılar, cāme-ḫᵛāb üstinde oturdılar, (11) yėmek yėdiler, içmek içdiler. Andan vālī ṣoy(u)ndı, cāme-ḫᵛāba girdi. Ḫilʿatı ḍonı₍ göŋlegi₍ (12) kemeri, cemīʿ varını gizlediler. Nāgāh bu esnāda ḳapu ḳatı ḳatı ḳaḳıldı. Avrat: "Hey kimdür?" (13) dėdi. Ḳapu ḳaḳan cāriye: "Ḳardaşuŋam, ḳapuyı₍ ac!" dėdi. ʿAvrat geldi: "Ė ḫudāvend, ḳar- (14) daşum gelmiş" dėdi. Vālī: "Ye ben ḳancaru gide-yim?" dėdi. ʿAvrat: "İşbu ṣandūḳa (15) gir!" dėdi. Vālī çıplaḳ durdı, çıplaḳ ṣandūḳa girdi. Anuŋ ḳapusını (16) hem muḥkem berkitdi. Çūn ṣandūḳ işi bitdi, ʿavrat faḳīhe vardı, ḫizmet (17) eyledi, eyitdi: "Ė çeşm-i çırāġum[867] ve ė merhem-i dāġum ve ė bülbül-ü[868] bāġ-ı rāġum! ʿÖmrüm olduḳca **(L.115.a.)** (1) senden iʿtiẕār ėdersem, henüz muḳaṣṣıram. Ḳardaşum gelelden oturdı, şimdi₍ gitdi₍. Göŋlüm (2) saŋa müteʿalliḳ-dür. Ėrteye-degin ʿayş ėde-lüm, şarābumuz daḫı vardur" dėdi. Ṣuffaya çıḳardı₍, (3) eyitdi: "Bu cāme-ḫᵛābı₍ senüŋiçün bıraġub-dururam yataruz" dėdi. Ol~dem faḳīh elin uzatdı₍ <kim ol ṣuḫ-ı pürḫayīli kenārına çeke>.[869] (4) ʿAvrat eyitdi: "Ė rūşenā-yı₍ çeşm! Ārzūmı₍ kenārumda ḳo!" Faḳīh eyitdi: "Ė şāhum! (5) Maḳsūduŋ nedür, eyit!" ʿAvrat eyitdi: "Baŋa dėyüb-durursın kim emānet biŋ dīnārı, (6) biŋ daḫı yanuŋdan ḳatub bile vėre-sin. 'Bu iki-biŋ dīnārı₍ benüm ẕimmetümde¯ deyn-dür' dedüŋdi." (7) Faḳīhüŋ iştihāsı germidi. Eyitdi: "Ė ḫātūn! Dėdügümden dönmezem. Senüŋ iki-biŋ dīnāruŋ benüm (8) üzerümde deyn-dür lāzimüledādur. Vallāhi degürem! N~istersin?" dėdi. ʿAvrat eyitdi: "Ė (9) ḫuẕāvend! Ben ʿāciz ʿavratam, nātuvān, sen merd-i faḳīh ve tuvānā. Senüŋ benden maḳsūduŋ ḫā{ṣıl} (10) olıcaḳ benüm senüŋ ḳatuŋda ne ḥürmetüm ola? Öŋ vėre-cegüŋ vėr!" dėdi. Faḳīh eyitdi:

(11) "Şimdi ḥāżır vech yoḳ-dur,
çıḳarma içümde verem.
Gel, yatalum, yarın vėrem!
N~olduŋ?"
dėdi.

(12) ʿAvrat eyitdi: "Senüŋ bu sözüŋe Ḫuẕā ve Resūl ve yėr gök ve der <ü> dīvār

••••••••••

[864] F.125.a.11. | H.67.b.9: *nimçe'yi*.
[865] F.125.a.12. | H.67.b.8: *ḫarza'yı*.
[866] F.125.a.14: *mücedded*. | H.67.b.9: *müceddeden*.
[867] F.125.b.11: *çeşm-ı çırāġum*. | H.67.b.19: *çeşm ü çırāġum*.
[868] F.125.b.12. | H.67.b.19: *bülbül-i*.
[869] F.125.b.15-126.a.1: sic. | H.67.b.22: om.

ve işbu ṣandūḳ (13) içindeki nesneler ṭanuḳ olsunlar!” Faḳīh eyitdi: “Üzerümde iki-biŋ dīnāruŋ varduġına[870] (14) bu dėdüklerüŋ nesneler ṭanuḳ olsun-lar!” dėdi. Çūn faḳīh bu iḳrār ėtdi ⌈ḳāżī⌉ ve muḥtesib ve ṣaḥne (15) ve vālī herbiri gendü ḥālında ʿavrata āferīn oḳıdılar. Eyitdiler: “Zihī ʿavrat~kim telbīsile (16) faḳīhe iḳrār ėtdürdi. Andan faḳīh eyitdi: “Ė nūr-ı dīde ve sürūr-i sīne! Gel yatalum!” ʿAvrat (17) “Sen yatudur! Ben ḳapuyı̣ bağlayayım, üş geldüm!” dėdi. Faḳīh ṣoyundı, cāme-ḫʷāba girdi. ʿAv{rat} **(L.115.b.)** (1) [ʿavrat] ḳulluḳcılarını maḥalleye ḫaber ėtmege gönderdi. “Evümüze oġrı girdi, gelüŋ dutuvėrüŋ!” dėdiler. (2) ʿAvrat ol~dem geldi, faḳīh-i sefīhe eyitdi: “Ḫaṣmlarumdan[871] kimse gele, bizi göre” dėyü üşenürem. (3) Dur, şol ḫalvetce ṣapaca[872] odaya gide-lüm!” dėdi. Faḳīh durdı̣, göŋlegin gėydi. ʿAvrat (4) döşegi yorġanı, çādır-ı şebi yaṣduḳı, ne varısa, faḳīhüŋ arḳasına yükletdi, (5) ol odaya göndürdi. Bu ḥālda faḳīh yüki yapı dırma(n)clanubdururken¯ ḳonşılar ėrişdiler. (6) “Hāy, üş yüklenmiş” dėdiler. Muştıla aġacıla başmaġıla oġrı vurdılar depdiler. (7) Yüküni bıraḳdı. Dutdılar, elin bağladılar. ʿAvrat: “İki-biŋ dīnār vardur. Ḳanı?” dėdi. (8) Cemāʿat eyitdiler: “Elinde ḳumaşdan artuḳ nesne görmedük. Dīnār sözi bühtān-dur {bühta(n)}. (9) Biz daḫı bu sözden ḳażāya oġraruz” dėdiler. Oġrıy(ı) ṣalı-vėrdiler. ʿAvrat çıġırdı (10) çırbındı. “Oġrıyu ḳaçurduŋuz” dėyü pādişāh sarāyına şikāyete gitdi. “Hāy, dön, öde-yelüm!” dėdiler. (11) Çāre olmadı¯ ʿavrat ḳapuya vardı, pādişāha şikāyet eyledi¯. “Fülān faḳīhüŋ¯ üzerinde iki̯- (12) -biŋ dīnārum var, vėrmez. Alı-vėrüŋ!” dėdi. Pādişāh eyitdi: “Ḳāżiye var!” ʿAvrat eyitdi: (13) “Ḳāżī yėrinde¯ degül-dür.” Eyitdi: “Muḥtesibe̯ var¯!” Eyitdi: “Ol~daḫı peyẕā degül-dür.” Eyitdi: “Vālī-ye, (14) ye ṣaḥneye var!” Anlar daḫı ḥāżır degül-ler” dėdi. Pādişāh ṭīre oldı: Ḳapu oġlanları faḳīhi̯ (15) bulsunlar getürsünler!” dėdi. ʿAvrat faḳīhi̯ getürmege varanlara nesne vėrdi, (16) ḳanda-lıġın ṣalı-vėrdi̯. Gitdiler. Ol miskīn utanduġın-dan, yüz ḳaralığından dögüldiginden (17) ʿārlanub şehrden ḍaşra gitmiş-imiş. Elḳıṣṣa buldılar, hezār **(L.116.a.)** (1) rüsvāylığıla pādeşāha getürdiler. Pādişāh eyitdi: “Hāy faḳīh, bu ʿavratuŋ (2) sende iki-biŋ dīnārı varmış. Vėr!” Faḳīh inkār eyledi. Pādişāh ʿavrata “Ṭanuġuŋ (3) varmıdur?” dėdi. ʿAvrat: “Vardur” dėdi. “Evet ʿaraba buyuruŋ, yükledeyim getüreyim!” (4) Pādişāh: “Ṭanuḳ ʿarabayılamı̯ gelür?” dėdi. ʿAvrat eyitdi: “Benüm ṭanuġum şöyledür, ʿarabasuz gelmez.” (5) Pādişāh güldi, ʿaraba buyurdı. ʿAvrat vardı, ol ṣanduḳ yükletdi, (6) getürdi. Pādişāh ṣandūḳı̣ gördi, taʿaccüb ėtdi. Eyitdi: “Bu gişi üzerinde neŋ (7) vardur?” ʿAvrat eyitdi: “İki-biŋ dīnārum vardur. İsterem, vėrmez” dėdi. Faḳīh gėrü inkār ėtdi. (8) Pādişāh gėrü ṭanuḳ istedi. ʿAvrat ṣandūḳa eyitdi: “Ė ṣanduḳ! Şehirde (9) senden ʿādil ṭanuḳ yoḳdur, ṭanuḳluḳ vėr!” dėdi. Ṣanduḳdan hīc āvāz gelmedi. Pādişāh eyitdi: (10) “Ė ʿavrat, delümisin? Ṣandūḳuŋ dili-mi̯ vardur kĭ söyleye, ṭanuḳluḳ vėre?” ʿAvrat yėr (11) öpdi, eyitdi: “Benüm ṭanuġum bu ṣanduḳ-dur. Hem bu ṣandūḳ benüm milküm-dür, ṣatun- (12) -alup-dururam. Buyuruŋ: odun getürsünler, bu ṣanduḳı̣ oda yaḳayım. Eger yanmaḳdan ḳorḳub (13) söylerse, bu bī-dīnden ḫaḳḳumı̣ alı-vėrüŋ! Eger āvāz gelmezise, ḳoyalum, yansun, (14) bu sözi unıda-lum,

••••••••••

[870] F.126.a.12: *var-ıdugına*. | H.68.a.8: *baŋa vėrecegüŋe*.

[871] F.126.b.4. | H.68.a.13: *ḫuṣımlarumdan*.

[872] F.126.b.3: id. | H.68.a.14: om.

ḥaḳḳumuzdan vaz gelelüm" dėdi. Pādişāh eyitdi: "Bu söz eyü söz. (15) Odun getürsünler, temāşā ėde-lüm!" Od odun getürdiler, bir ḫirmen od yaḳdılar, [ṣanduḳ] (16) ṣandūḳı$_{o}$ ʿarabadan indürdiler, od üstine ḳodılar. Ḫarāret-i nār ṣandūḳa eşer ėtdi- (17) -ginleyin bir uġurda şühūd-ı ʿudūl çıgrışdılar: "Faḳīhüŋ iḳrārına ṭanuġuz" dėdiler. Pādişāh **(L.116.b.)** (1) ve ehl-i dīvān bu ḥālı$_{o}$ ḍaŋladılar ve müteḥayyir oldılar. Ve ṣanduġuŋ ḳapusın ʿavrat bir bir açdı. (2) Cemāʿat-ı şühūd herbiri bir dīv gibi çıblaḳ rüsvāy ve ḫalāḳ ṣanduḳdan daşra (3) geldiler, ḫør u şermesār başları aşaġa, elleri öŋlerinde artlarında durdılar. Ol~dem pādişāh (4) ʿavratı$_{o}$ ilerü oḳıdı, ḥālı ṣordı. ʿAvrat mācerāyı$_{o}$ evvel āḫir nėce-dür, beyān eyledi. Ḳamu (5) ʿavratuŋ zīrek-ligine ve iş bildügine ve mestūrlıġına āferīn oḳıdılar. Andan pādişāh (6) faḳīheki ḥabsa buyurdı. İki$_{o}$-biŋ dīnārı$_{o}$ ʿavrata alı$_{o}$-vėrdi. Andan muḥtesibi ḳāżī eline (7) vėrdi. Ḳāżī muḥtesibe[873] gölüge bindürdi,[874] dirre-yile dögdi: "Ḫāyin cezāsı buncılayın hāyin (8) olmaḳdur" dėdi. Ḳāżiy(i) şaḥne eline vėrdi. <Şaḥne>[875] ḳāżiyi$_{o}$ te'dīb ėtdi: saḳalın yoldı, şehire$_{o}$ (9) gezdürdi. Şaḥne'yi vālī eline vėrdi. Vālī şaḥneye gendü eliyle yüz aġac (10) urdı. Vāliy(i) gendü eline aldı, te'dīb münāsib ėtdi. Andan dördini daḫı maʿzūl (11) eyledi, evlerini ġāret buyurdı. Zerger ʿavratını istimāletile nüvāḫtıla evine gönderdi. (12) Dāyimā pādişāh ol ʿavratı$_{o}$ oḳıdurdı, ḫāṣ sarāyda ʿavrat, oġlan arasında (13) sergüdeştini söyledürdi. Gülişerlerdi muṭāyebe ėderlerdi. Ve bu sebebile ol ʿavrat (14) sarāy muḳarreblerinden oldı. ʿĀḳıbetülemr anlar daḫı geçdiler, dünyādan āḫirete göçdiler.

Müşennā

(15) Bu cihānuŋ bir adı vardur fenā,
bunda bāḳī dāyim olmaz kimsenā.
(16) Ḫoş dirili göresi kim bu zamān,
bir ḳarāra ḍurmaz olur tīz revān.

(17) Ve bu ḥikāyet anlardan yādigār ḳaldı. Ve bu ḥikāyetüŋ żamnında aŋlayana¯ çoḳ aŋlayacaḳ¯ ve ḍaŋlayana¯ çoḳ **(L.117.a.)** (1) ḍaŋlayacaḳ¯ nesne vardur.

Āferīn mü'ellife kātibe, ḳārī-ye sāmiʿe olsun!
Āmīn.

[873] F.128.a.1. | H.68.b.23: *muḥtesibi*.
[874] F.128.a.1: ... *muḥtesibi bir ḫarr*(-ı) *yek gūş ve yek çeşme*$_{o}$ *bindürdi, gezdürdiler* ... . | H.68.b. 23: ... *muḥtesibi*$_{o}$ *eşege bindürdi*$_{o}$, *gezdürdi*$_{o}$ ... .
[875] F.128.a.2. | H.68.b.23: sic.

13

(2) »Ḥikāyet(-i) sīzdehüm

ez-ān dürūdger[876] *ve ḥīlet kerden bā-cūlāh*«

Rāv̲iyān-ı aḫbār ve kāşifān-ı esrār şöyle dėdiler kim *Neysābūr*da iki hünermend vardı. (5) Biri$_{o}$ dürūdger, biri cūlāhıdı. İkisi daḫı hünerlerinde bī-naẓīr-idi. Biri$_{o}$biriyle dostlar- (6) dı. İttifāḳ şöyle düşdi kim ikisi bile bir ʿavratuŋ ʿışḳıyla mübtelā oldılar. Ammā biri$_{o}$- (7) birinüŋ ḥālından ḫaberdār degül-lerdi. Ve ol ʿavrat ġāyetde güzeldi, muʿāşeret (8) severdi. Ve meyli$_{o}$ dürgere[877] ziyāde-yidi. Cūlāhıla ėrişdügi meger bir ayruḳ sebebden-idi. Meger (9) cūlāh ol ʿavratı$_{o}$ bıçaġıla ḳorḳudurdı. Ol daḫı nākām hüsām ḳorḳusından aŋa iẓhār-ı (10) maḥabbet ėderdi. Bir niçe müddet bu ḥāl müstemir oldı. Andan ṣoŋra cūlāh bir yivsüz (11) göŋlek doḳudı. Bedeni$_{o}$ tirizi,[878] yėŋleri ḫişteklери muttaṣıl vāḥid-idi. (12) Bu göŋlegi *Neysābūr*da gezdürdiler. Kimse muʿāraża ėde-medi. Dürūdger daḫı (13) ol göŋlegi taʿaccüb ėtdi. Bir gün dürūdger ʿavrat elinde ol göŋlegi gördi, bildi$_{o}$ kim cū- (14) lāhuŋ-dur, ol ʿavratıla işi vardur. Ol ʿavrata ḳaḳıdı: “Ne revādur kim beni sevmek (15) demin ura-sın, cūlāha baş ḳoşasın?” dėdi. ʿAvrat eyitdi: “Senüŋ bir ḳıluŋ (16) baŋa cūlāhuŋ başından ʿazīzdür. Ammā andan ḳorḳarḳam; cimrī-dür, devletsüzdür. Beni bıçaġıla (17) ḳorḳıdur. Buyurursaŋ, bir gėce anı$_{o}$ mest ėdeyim helāk ėdeyim” dėdi. Dürūdger eyitdi: “Ol işi baŋa **(L.117.b.)** (1) ḳo! Ben anı$_{o}$ eyle āvāre ėdeyim kim ayruḳ bunda gelmesün!” dėdi. Andan dürūdger durdı$_{o}$, (2) cūlāh ḳatına vardı, eyitdi: “Sen bir hüner işledüŋ, kimse muʿāraża ėde-medi. Ben daḫı (3) dilerem kim gendü ṣanʿatumda bir hüner gösterem kim dürūdgerler zebūn olalar” dėdi. (4) Cūlāh: “N~ola, ḫoş <ola>”[879] dėdi. Dürūdger vardı, birḳac taḫta-dan bir ṣanduḳ çatdı, içinde (5) ṭılsım düzdi$_{o}$. Fāriġ olıcaḳ geldi, cūlāha eyitdi: “Ol işi işledüm. Żannum oldur kim (6) kimse muʿāraża ėde-meye. Ammā tecrībeye muḥtāc-dur. Gel, ḳardaşlıḳ ḫaḳ(ḳ)ın yėrine getür! (7) Ol taşnīfi$_{o}$ alalum, ṣaḥrāya çıḳalum [[ṣaḥrāya]]. Müstaḳīm çıḳacaḳ olursa, gelevüz, şehirde gösterevüz (8) daʿvī ėde-vüz. Ve-illā yıḳavuz, ḫalḳ bize gülmeyeler, taḫta ḳaḳub ‘hey’ dėmeyeler!” dėdi. Cūlāh: “Ḫoş

••••••••••

[876] Passim. (Cf. ms. L.117.a.8. sqq.)
[877] Ms. sic. (Cf. ms. L.117.a.2.)
[878] F.128.b.6: om. | H.69.a.13: *tīrīzi*.
[879] F.128.b.15: *n~ola, revādur*. | H.69.a.21: sic.

(9) ola" dėdi. Andan ol ṣanduḳı$_{o}$ götürdiler, ṣaḥrāya çıḳdılar. İki üc fersaḫ *Nīşābūr*dan (10) ıraḳ gitdiler. Vardılar, bir yėrde ṣanduḳı$_{o}$ ḳodılar. Andan dürūdger cūlāha eyitdi: "Donuŋı (11) çıḳar, gir; ṣandūḳuŋ hünerin ʿaybın göre-lüm. Cūlāh ṣoyundı, bėline bir fūṭa baġladı, (12) içine girdi. Gördi$_{o}$: ṣanduḳ içinde bendüküşād[880] var, bir mīh var, ṣandūḳda berkitmiş gerdā- (13) nesi var. Dürūdger cūlāha eyitdi: "Şol mīḫi$_{o}$ saġuŋa bur!" Cūlāh burdı: ṣanduḳ ḥarekete (14) geldi, yėrden ḳalḳdı, ḳuş gibi$_{o}$ havāya dügdi. Cūlāh mī(ḫ)(i) ḳatı burduḳca dügmek (15) ḳatı oldı. Ṣandūḳuŋ pīl obacaḳ delük-leri[881] varıdı. Birinden ḍaşra baḳdı, gördi kim (16) yėr yüzi ıraḳda ḳalmış. Cūlāh ol~dem n~olduġın bildi. Āh ėtdi, eyitdi$_{o}$: "Dürūdger benümle (17) reng oynamış, ḫīleyile beni dām-ı belāya giriftār eylemiş" dėdi. Ḳorḳdı, zehre-si **(L.118.a.)** (1) çāk oldı, fikr eyledi "Mīḫi$_{o}$ ṣol yaŋa bura-yım gör(e)⌊yim⌋, n~olur?" dėdi. Ṣol yaŋa burdı, (2) ṣanduḳ yėr yüzine müteveccih oldı. Ḳatı burdı, ḳatı indi. Geldi, bir ṭarafda bir pīşede ḳondı$_{o}$. (3) Ṣanduḳdan ḍaşra geldi, gendözini *Deryā-yı*$_{o}$ ʿ*Ummān* kenārında buldı. Ammā bilmedi$_{o}$ kim (4) bu ne yėrdür. Dört yaŋa yalıncaḳ segirtdi, yėm yėmiş buldı$_{o}$, kifāyetince yėdi. Āḫir (5) [āḫir] bir iki ādemiye oġradı$_{o}$ selām vėrdi. ʿAleyk aldılar: "Ne gişi-sin, bunda n~istersin?" (6) dėdiler. Cūlāh eyitdi: "Ġarībem, yol azdum, baŋa ābādānlıḳ yolın gösterüŋ!" Eyitdiler: "Bu deryā (7) *Deryā-yı*$_{o}$ ʿ*Ummān*-dur. Ve biz ġavvāṣlaruz. Bunda oluruz. Saŋa gerek-dür kim bīşe içinden (8) çıḳasın, ābādānlıḳ yolı ḍaşrada bulınur, var, bulasın!" dėdiler. Cūlāh duʿā ḳıldı, (9) yolına gitdi. Bugez fikr eyledi, eyitdi: "Yalıncaġam. Olakim beni bunda cānavar yėye. Ṣandūḳumuŋ (10) ḫoẕ ḥālını bildüm ögrendüm. Ḳanca gidersem, anuŋıla gitmek yėg ola" dėdi. (11) Ṣandūḳa girdi, mīḫi$_{o}$ ṣaġa burdı: ṣanduḳ havāya dügdi. Delükden baḳdı, bir şehr <gördi>.[882] (12) Mīḫi$_{o}$ ṣola burdı, şehirden biraz ıraḳ yėrde ḳondı, mīşede[883] bir yėrcügez ėdindi. (13) Ve gördi$_{o}$ kim ol yörede bir yüce ḳaṣr var. Çīnī būlāddan ḳapusı var, muḥkem (14) berkinmiş, yöre-sinde deyyār yoḳ. "Bu ne maḳām~ikĭ?" [884] dėdi. Bu endīşede-yiken bir gişi (15) gördi$_{o}$ kim yėr deberdür. Ḳatına vardı selām vėrdi. "Bu ne maḳām-dur?" dėdi. Ol gişi "Ġarībmisin?" (16) dėdi. Cūlāh eyitdi: "Ġarībem." Ol gişi eyitdi: "Bu ḳaṣrı$_{o}$ ʿ*Ummān* pādişāhı$_{o}$ yapub-dur. Sebeb (17) oldur kim şāhuŋ bir güzel ḳızı vardur, anasından doġaldan berü yüzüni **(L.118.b.)** (1) hīc āferīẕe görmemiş-dür" dėdi. Ve bu ḳaṣrı$_{o}$ bunda düzdiler kim ḳız bunda dāyesiyle birḳac (2) kenīzekile otura, ḥalḳuŋ gözinden maṣūn ve maḥfūẓ ola. Ammā ḳaṣruŋ miftāhını (3) pād(i)şāh götürür, haftada bir gün gelür, ḳızını görür, gine gider.

Cūlāh çūn bu (4) maʿnāyı$_{o}$ işitdi,
işit kim ne iş ėtdi.

880 Ms. sic. (Cf. ms. 5.b.21, 91.b.7.)
881 F.129.a.13: *... ṣandūġuŋ ufacuḳ delükleri ...* . | H.69.b.8: *Ṣandukuŋ delükleri varıdı*$_{o}$.
882 F.129.b.11. | H.69.b.17: sic.
883 F.129.b.12: *pīşe-de*. | H.69.b.18: om.
884 Cf. ms. 16.b.20, 16.b.20, 25.b.2, 48.a.20, 195.b.9.

Ḳara-ŋu olınca ṣabr eyledi. Ḳaraŋu olduḳda (5) ṣandūḳına gir(di), te(n)gi$_{o}$ burdı,[885] ḳaṣr üstine çıḳdı. Ṣandūḳdan ḍaşra geldi, (6) ḳaṣra girdi gördi$_{o}$: ol ḳız cāme-ḫ^{v}ābda yaturur. Derḥāl döşege sürtdi, (7) ḳızı$_{o}$ cān gibi kenārına çekdi, leb-i şekerbārını öpdi. Bu e<u>s</u>nāda ḳız uyandı, (8) gendözini bir yad erüŋ kenārında gördi, eyitdi: “Kimsin?” Dāye ḳız sözini işitdi (9) durugeldi gördi$_{o}$ kim bir yalıncaḳ er ḳızı kenāra çekmiş; “Kimsin?” dėdi. Eyitdi: “Ben *Cebrāyil*em, (10) bu ḳızı baŋa ^{c}avratlıġa <vėrdiler>,[886] bu gėce beni size$_{o}$ güyegü gönderdiler” dėdi. Dāye ve ḳız bu söze$_{o}$ (11) ınandılar, meger göŋül-lerinden geçürdiler kim bu ḳaṣra ḳuş uçub çıḳmaz. Ne bilelerd(i) kim^{-} (12) ṣandūḳ uçısar çıḳısar.” Bu *Cebrā’īl* ye *Cebrā*(’)*īl* baṣalıġı[887] bir gişi ola” dėdiler. İ^{c}tikād (13) ėdüb “Mübārek olsun!” dėdiler. Ḳız eyitdi: “Seni baŋa çūn <Ḥaḳ>[888] Ta^{c}āla küfür ėtdi, ve beni saŋa (14) lāyıḳ gördi, atama anama vācib-dür kim bu ni^{c}metüŋ şükrini ḳılalar” dėdi. Cūlāha (15) el urdı,[889] cūlāh kāhel-lik eylemedi.

»Derḥāl ḳufl-i dūşīzegī-rā bekilīd-i murād küşād.«

(16) Şöylekim ikisinüŋ daḫı oldı rūḥı$_{o}$ şād.

Cūlāh göŋlinde dürūdgere eyitdi: “Yonḳacıdur,[890] (17) yaramazlıġı ḳaldı. Bir ḳaḥbe ucından, beni ḳażāya oġratdıysa, Tangrı baŋa **(L.119.a.)** (1) bunuŋ gibi ni^{c}met vėrdi. Kerīm(-i)[891] ḳadīm bir ḳapuyı$_{o}$ yaparsa, hezār ḳapuyı$_{o}$ açar. «Alḥamdullilāhi wa-lminnatuhu» (2) dėdi. Ol ḳız aŋa eyle ^{c}āşıḳ oldı kim vaṣfa gelmez. Ol eyyāmda (3) ittifāḳ şöyle düşer kim ḳız atası bir ay gelmez. Cūlāh her dünle gelürd(i), her seher (4) giderdi. Ṣandūḳını gündüz bīşede, gėce damda gizlerdi, vaḳtı her vaḳt gözlerdi.[892] (5) Bu e<u>s</u>nāda ḳız yüklü oldı. Pādişāh bir gün ḳızını görmege geldi. Bendleri (6) berḳarāra ve üstüvār buldı. Ve ḳapudaġı ḳuflı$_{o}$ mühri$_{o}$ ḳoduġınlayın pāyidār^{x} buldı. Ḳız ḳatına (7) gelicek ḳızını müteġayyir gördi. Dāyeden ṣordı: “N~oldı$_{o}$ buŋa?” dėdi. Dāye ve ḳız dil açdılar, ḥālı$_{o}$ (8) şerḥ eylediler. Pādişāh bu sözden müteġayyir oldı, gendü fikrinde eyitdi: “Bu ne olacaḳ işdür, (9) bu ne muḥāl-dur?” dėdi. Andan durdı, bu ḳaṣrı$_{o}$ aşaġa yoḳaru yörendi, h(ī)c raḫne (10) bulmadı. Ḳatı fürūmānde oldı. Gendüzinden eyitdi: “Bu nevādirden ola! (11) Bunuŋ gibi ḳaṣra bu yücelikde, bu muḥkemlikde beşere$_{o}$ ne duḫūl[893] ola?” dėdi. (12) Daḫı göŋlinde eyitdi: “Bu gėce bunda egleneyim, ḥāla vāḳıf olayım” dėdi. Gėce (13) olduḳda pādişāhuŋ naẓarında mūm ḳodılar. Elinde bir yalın ḳılıc dutub oturdı. ^{c}Ā- (14) detce bir zamāndan ṣoŋra cūlāh geldi, ḳaṣr üzerinde ḳondı. Şāh ḥis ėtdi, (15) ol ḥisden[894] ^{c}aḳlı$_{o}$ ḳuşı$_{o}$ dimāġı$_{o}$ yuvasından uçdı. Ögi gitdi, durduġı yėrde (16) uçdı. Çün ögin dürdi,[895]

[885] F.130.a.8: *... ṣandūġuna girdi, mīḫi burdı ...* . | H.70.a.1: *... ṣandūġına girdi$_{o}$, mīḫ burdı$_{o}$ ...* .

[886] F.130.a.14. | H.70.a.5: sic.

[887] F.130.b.1: *yasaluġı*. | H.70.a.7: *... ye Cebra’īl bedeli$_{o}$ bir gişi*.

[888] F.130.b.2. | H.70.a.8: sic.

[889] F.130.b.4. | H.70.a.9: *el vėrdi$_{o}$*.

[890] F.130.b.6: *yonġacıdur*. | H.70.a.10: *yonḳacı-dur*.

[891] F.130.b.8: *Taŋrı ... kerīm ve ḳadīm-dür*. | H.70.a.11: *Kerīm-i ḳadīm*.

[892] F.130.b.11-12: *... vaḳtını her vaḳt gözlerdi*. | H.70.a.13: *... her vaḳtı$_{o}$ gözlerdi$_{o}$*.

[893] F.131.a.6: *... ḫademsüz beşere anuŋ duḫūlı ne mümkin ola*? | H.70.a.19-20: *... bu muḥkem-likde beşere anuŋ duḫulı$_{o}$ ne mümkin ola*?

[894] F.131.a.9-10: *Şāh işitdi ki bir nesne indi. Ol ḥisden ...* . | H.70.a.22: *Şāh ol ḥıssı$_{o}$ işidüb ...* .

[895] F.131.a.11: *dėrdi*. | H.70.a.22: *Çün uşşı geldi$_{o}$*.

gördi: ḍam yolından bir ʿuryān gişi gelür. (17) Bėline bir izār dutuŋmış, ḳızuŋ yaṣduġına geldi oturdı. Ol dem pādişāh **(L.119.b.)** (1) «"Āmannā wa-ṣaddaqnā"» dėyüb ayaġına düşdi, aġlamaġa başladı. Ḳız cülāha eyitdi: "*Cebrāyīl,* (2) bu benüm atamdur." Cülāh pādişāhuŋ başın öpdi, bādişāh cülāhuŋ ayaġın öpdi. (3) Her saʿāt yüzin yėre ḳoyub eydürdi$_{o}$ kĭ: "Ben ḳandan, *Cebrā(') īl* ḳayın-atası olmaḳ ḳandan? Şükür (4) saŋa Tangrım kim baŋa kerem ėtdüŋ" dėridi. Andan pādişāh durdı$_{o}$, odasına gitdi. (5) Çülāh ḥālında ḳaldı. Ṣabāḥ olduḳda ḳızı uyur ḳodı, ḍama cıḳdı, ṣandūḳa (6) girdi, mīḥi$_{o}$ burdı, bīşesine ėrdi. Çün ḳız uyandı durdı$_{o}$, atası ḳatına vardı. İkisi bile ḍam (7) üstine çıḳdılar. İttifāḳ-ı ġarīb bir şihāb-ı ʿacīb düşdi$_{o}$ kim ʿālem ḳara-ŋuluġıken (8) aydın oldı. Pādişāh ḫayālında bunı$_{o}$ baġladı$_{o}$ kim *Cebrā'īl*e gök ḳapusını açı-vėrdiler. (9) Yüzin düşdi, *Cebrā(')īl*e medḥ <ü> āferīn oḳıdı. Ol ehmel[896] nāsuŋ yaḳīni$_{o}$ dürüst oldı$_{o}$ kim (10) *Cebrā'īl* anuŋ güyegüsi-dür. Ḳızına eyitdi: "*Cebrā'īl*e gökçek ḳulluḳ eyle. Ben varuram, (11) *Cebrā'īl*üŋ soyḳası ḳaydın görürem" dėdi. Ḳız eyitdi: "Ḳırḳ gündür bu bizüm ḳatumuzdadur. Boġa- (12) zından bir loḳma, bir ḳaṭra inmedi" dėdi. Filcümle ḳapuları pādişāh bayaġı ʿādetince (13) yapdı başurdı mühürledi. Ḍaşra yatan kėşikcilerile atlandı, şehre gitdi. Melikāne (14) ḍonlar ve dürlü niʿmetler *Cebrāyil*içün ḳızına gönderdi. Çūn gėce oldı, cülāh ʿā(de)tce[897] (15) ṣandūḳa girdi$_{o}$, ḫilāf-ı ʿādet pādişāh ḳaṣrına vardı. Bacada oturdı, gördi$_{o}$: keleci *Cebr(ā'ī)l* (16) kelecisidür. Meger vüzerānuŋ birisinüŋ ʿaḳıldan ḫaẓẓı$_{o}$[898] varımış, *Cebrā'īl*e bu nesne'yi (17) revā görmedi. Eyitdi: "Senüŋ gibi pādişāhuŋ ʿaḳlına revāmıdur kim bunuŋ gibi$_{o}$ ḫayāl-ı **(L.120.a.)** (1) muḥāla ınana. Yarar kim siḥrile tedbīrile bir bunuŋ gibi iş başarıla" dėdi. Pādişāhuŋ ol nedīm (2) sözinden ḫışmı$_{o}$ geldi, eyitdi: "Hey, ben gözümile görmesem, rāst-dı."[899] Nedīm eyitdi: (3) "Benüm sözüm: gözile gördüŋse daḫı, görmedüŋse daḫı, rāstdur." Ne~ḳadar kim pādişāh söyledi$_{o}$, (4) tā ḫadda[900] gök ḳapusı açılduġı ḫaberini vėrdi, vezīr-i muḥiḳ-i muḫaḳ(ḳ)ıḳuŋ ve nedīm-i mütekellimüŋ[901] inkārı$_{o}$ (5) daḫı ziyāde oldı. Derḥāl cülāh bacaya el urdı, birḳac kiremit ḳoparur, aşaġa atar. (6) Bir kiremit ol vezīr-i münkirüŋ başına doḳınur. Oturanlara$_{o}$ heybet düşdi. Ol ev (7) yıḳılur, ṣandılar. Cümle meclisi yėrinde ḳodılar, ḍaşra ḳaçdılar. Melik eyitdi: "Muʿcizāt-ı per-i (8) *Cebrā'īl*i$_{o}$ gördüŋüzmi, sözüme ınanduŋuzmı?" dėdi. Taʿaccüb ėdüb evlü evine gitdi-ler. (9) Cülāh ṣandūḳına girdi, ḳız ḳatına ėrdi, eyitdi: "Ataŋ nedīmler *Cebrā(')īl*i$_{o}$ söyleşür- (10) lerdi. Ataŋ bürhānlar delīl-ler ḥüccetler söylerdi. Aralarında bir münkir varımış, (11) ataŋa muʿārıż düşdi. Ol evi anlaruŋ üstine yıḳmaḳ diledüm, senüŋ kerāmetüŋe (12) gėrü nesne dėmedüm, ʿafv ėtdüm" dėdi. Andan ṣabāḥ olduḳda *Cebrā'īl* ġāyib (13) oldı. Melik vüzerāyı$_{o}$ nüdemāyı$_{o}$ cemʿ eyledi: "Vara-lum, mecrūḥuŋ suçını *Cebrā(')yil*den (14) dileyelüm, şefāʿat ėde-lüm" dėdi. Durdılar, ḳız ḳaṣrına geldiler. Pādişāh evvel ḳızuŋ (15) ḳaṣrınuŋ ḳapusını bendlerini cemāʿata gösterdi. Andan melik ḳapuları açdı$_{o}$. Cemāʿatı$_{o}$ (16) aldı,

••••••••••

896 F.131.b.8: *echel*. | H.70.b.6: om.

897 F.131.b.13. | H.70.b.10: sic.

898 F.131.b.15: ḫaẓ(ẕ)ı. | H.70.b.11: *... birinüŋ ʿaḳldan behresi varıdı$_{o}$.*

899 F.132.a.4: *... görmişem, sözüm rāst-dur*. | H.70.b.13: *... gözümile görmesem, sözüŋ rāst idi$_{o}$.*

900 F.132.a.5: *tā ḥaddı~kĭ*. | H.70.b.14: *tā ḥattā*.

901 F.132.a.6: *vezīr muḥaḳḳaḳ, medīm-i mütekellimüŋ*. | H.70.b.15: *vezīr <i> nedīmüŋ*.

ḳaṣra çıḳardı. Ol~dem melik ḳıza: “Ḥikāyetüŋi söyle, ulular işit-sünler!” dėdi. (17) Ḳız eyitdi: “Ḥikāyet dursun, bu gėce vāḳiᶜ olanı¸ dėyeyim!” Pādişāh ayruḳsı¯ vāḳıᶜa {old(ı), ṣandı¸: “Eyit!” dėdi}. **(L.120.b.)** (1) Ḳız gėce nüdemāya olan ḥālı¸ şerḥ eyledi. Taᶜaccüb ėtdiler. “Gümān ḳalmadı, bu *Cebrā(’)īl*-dür” (2) dėdiler. Ḳız öŋinde baş ḳodılar. Dilek ėtdiler kim bu *Cebrā(’)īl* gelicek bu mecrūḥı¸ şefāᶜat ėde. (3) “Şāyez maḥall-ı ḳabūlda düşe” dėdiler. Ammā bu mecrūḥuŋ iᶜtiḳādı¸ muḥkem-idi, müteġayyir degü- (4) lidi. Dāyimā eydürdi kim: “Bu *Cebrā(’)īl* dedügüŋüz yā dürūdger, yā cūlāh-dur. *Cebrā(’)īl*e (5) lezzet-i mübāşeret neden olsun? Melāyike şehvet üzerine mecbūl degül-lerdür” (6) dėridi. Meclis āḫir olduḳdaṅ ṣoŋra durdılar, çıḳdılar. Pādişāh ḳapuları gendü eliyile (7) berkitdi; gitdiler. Bundan böyle pādişāh her dem tuḥfe-ler vėrbirdi, ᶜözürler dileridi. (8) Cūlāh her gėce gelürdi, dürūdger körligine şāhāne zevḳ ėderdi. Ṣandūḳda (9) nesne gizlerdi, ḫalvetde yėrdi. Rūzigār geçdi, ḳız bir ay gibi oġlan doġurdı. (10) İttifāḳ bu ḳızı {meger} bir pādişāh oġlına nāmuzād ėdüpdururlardı. Bir gün ḥaḳların (11) isteyügeldiler. Melik eyitdi: “Tangrı¸ ḳızumı¸ *Cebrā(’)īl*e vėrdi, şimdiki ḥālda oġlancuġı vardur. (12) Size¸ yaramaz olupdurur” dėdi. Gelen ḫalḳdan herkim bu sözi işitdise, meliki¸ ḥamāḳata (13) nisbet ėtdi. Ve ol ḳıza nişān ḳoyan melik bu saḫīf ḫaber işidicek çerisini cemᶜ (14) eyledi, ḳız atasınuŋ üstine geldi, ᶜ*Ummān* şehrinüŋ öŋinde meydānda ḳondı, (15) şehri muḥāṣarat ėtdi. Ḳız atası żaᶜīf-ıdı, aŋa muḳāvemet ėdemezdi. Ḳızına biti (16) yazdı, cāsūs bitiyi¸ ḳaṣra iletdi, ḫaberleşdi, bitiyi¸ degürürdi. Maẓmūnı¸ buyıdı¸ kim: “Zinhār, (17) *Cebrā(’)īl* meded göndersün kim gele. Ve-illā ḫānümān yėle vardı. Vesselām.” Ḳız ḥālı¸ cūlāha dėdi. **(L.121.a.)** (1) Eyitdi: “Ḥuşūmet senüŋ sebebüŋden-dür.” Cūlāh eyitdi: “Bu gėce ṣabr eyle, tā Ḥażrete varayım, (2) ḥālı¸ ᶜarż ėdeyim, Tangrı anlara¸ ᶜuḳūbet vėribiye” dėdi. Ṣubḥdan öŋdin ṣandūḳına girdi, (3) bīşeye vardı. Ol gün gėceye¸dek kesfīye-i seng dėrşürdi, ṣandūḳ bucaḳların (4) ḍoldurdı. Nīm-şeb olduḳda ṣandūḳa girdi, mīḫini burdı, (5) havāya dügdi. Ol gelen meliküŋ serāperde-si üzerine vardı, ṭaş yaġdurdı. (6) Ḫalḳ uyḳudan uyandılar, gördiler kim ṭaş yaġar: vāveylā dėdiler. İttifāḳ bir ṭaş (7) bu pādişāhuŋ başına düşer, yarılur. Gökden inmiş ᶜazāb ṣanurlar ḳorḳarlar, bārı¸ (8) büngāhı¸ yėrinde ḳoyub ḳaçarlar. *Cebrā(’)īl* (b)iraz yėr buları ḳovdı, ṭaşın dükedicek döndi (9) vardı, maḳar(r)ında ḳarār eyledi. Ṣabāḥ olıcaḳ ᶜ*Ummān* pādişāhi diŋc erile[902] yaġınuŋ (10) ardından yėtdiler, ḳatı ḫarāb ėtdiler. Manṣūr ve muẓaffer ġanāyim cemᶜ ėdüb *Cebrā(’)īl* ḳapusına (11) geldi. Ḳız ḳapusına çıḳdı. *Cebrā(’)īl* gelicek pādişāhˣ *Cebrā’īl*üŋ ayaġına düşdi, āferīn (12) oḳudı. Cūlāh ḳıza eyitdi: “Ataŋa eyit, elvān-ı niᶜamdan[903] dürlü ṭaᶜāmlar ėtdürsün, bu şükrāneye (13) varam, ḫalḳa, ite kuşa, dez̲e dāma,[904] eyüye yavuza yėdürem” dėdi. Bu nesneleri ḥāżır getürdüklerinde (14) götürdi gitdi vardı, ḫalvet yėrde çeynedi. “Biz nesne yėmezüz” dėridi. (15) Ammā ol~dem oyunını oynarıdı. Elḳıṣṣa bu *Cebrā(’)īl*üŋ ḫaberi ᶜāleme ḍoldı. Ammā sınıġub[905] (16)

902 F.133.b.3: id. | H.71.a.19: om.
903 F.133.b.6. | H.71.a.21: om.
904 F.133.b.8: *dāda dāma*. | H.71.a.21: om.
905 F.133.b.11: *ṣınġun*. | H.71.a.23: *sınıġan*.

ḳaçan meliküŋ, hīc veçhile <göŋli>[906] ḳarār ėtmedi, kīne-si içinden gitmedi. Vardı, ḫazīnesini açdı$_o$, (17) çerisine bol nafaḳa vėrdi. Aġır yaraġıla gėrü ᶜ*Ummān* üzerine yüridi. Gāreti$_o$, ḳatlı$_o$ iḫtiyār <ėtdi>, [907] **(L.121.b.)** (1) müsāmaḥa ve muḥābā[908] ėtmedi. Oġradugı yaġı ilini dönişde[909] baŋa gerek ola dėmedi, yaḳa yaḳa, (2) yıḳa yıḳa, vuru vuru görüldü catladı, üş geldi. Ḫaber ᶜ*Ummān*a ėrişdi, ᶜ*Um(m)ān* pādişāhına yėtişdi. (3) ᶜĀciz ve fürūmānde durdı, gėrü *Cebrā(')īl*e yalvardı. *Cebrā(')īl* eyitdi: "Ṣabr eyleŋ, Ḫuz̲ā ne buyurur¯, (4) göre-lüm" dėdi. Ṣabāḥ bīşeye vardı ḳondı, ṣanduḳdan cıḳdı segirtdi. Şehre vardı, (5) biraz aḳ neft, biraz pamuḳ çekirdegi ḥāṣıl ėtdi, boynuzlar baḳanaḳlar buldı. Nefte bulaşmış (6) penbe dāne-leri ol baḳanaḳlara ḳoydı ḍoldurdı$_o$. Od buldı, bilesinde saḳladı. Dün yarusında (7) buları aldı, yaġı çerisinüŋ üstine vardı, āteş-bāzlıḳa$_o$ meşġūl oldı. Bir bir (8) ḳapcuġazları alurdı$_o$, od[910] degürürdi, ḳapara$_o$ [911] ṣalı-vėrürdi. Penbe dāneler oddan yaġmur gibi yagardı$_o$. (9) Uyandılar, çün od yaḳar gördiler, bu işde ᶜaḳl mūcibini unutdılar. Eyle olsa, (10) gėrü bār <u> bunġāhı$_o$ [912] yėrinde ḳoyub ḳaçdılar. Pādişāh(-ı) [913] ᶜ*Ummān* ardlarına düşdi, pādişāhlarını[914] dutdı$_o$ (11) öldürdi, baḳīye esbābını sevinmegile şehre getürdi. *Cebrāyil*üŋ ḳanadı$_o$ āvāzı$_o$ gėrü ᶜāleme (12) münteşir oldı. Şöyle oldı$_o$ kim bir melik mülūk-ı dünyādan ne ḳadar ulu melikise, ⌈melik-i⌉ ᶜ*Ummān*uŋ (13) adını yavuzlıġla aŋmaz oldı. Melik-i ᶜ*Ummān* kuvvetlendi, cümle süpāh aŋa teveccüh¯ ėtdiler. Ammā (14) *Cebrā(')īl* ol~dem āteş-bāzlıġıla kim çeri ṣıdı, ṣandūḳuŋ içinde bir pāre od ḳalmış-ımış. (15) Bu *Cebrā'il*üŋ andan ḫaberi$_o$ yoġmış. Dutmış ḳabarmış, ṣandūḳı$_o$ bīşeyile yandurmış (16) *Cebrā'il* işinden geldi gördi$_o$ kim ḳanat yanmış, ᶜāciz fürūmānde ḳaldı. Bunı$_o$ fikr ėtdi$_o$ kim (17) şehre gire, şehrde ḫalḳ içinde dirile. Durdı, ᶜ*Ummān* şehrine vardı. Bilmez kim ne iş **(L.122.a.)** (1) ucına yapışa. Nāgāh bir cūlāh dükkānına oġrar, cūlāh-ligi ögine düşer, işcilige yaraşur, çuḳura (2) girür, işe meşġūl olur. Ol gėcelerde pādişāh ḳızı muntaẓır olu(b) gördi kimse belürmedi. (3) Cūlāhı$_o$ severdi, firāḳına döymedi, sürīz̲e oldı. Pādişāha dėdiler. Ol~daḫı müteġay(y)ir oldı, (4) durdı$_o$, ḳızı ḳatına geldi. Göŋlin ṣordı, eyitdi: "Mebāz̲ākim senden bir nāşāyiste ḥareket (5) gelmiş ola. Ḳız eyitdi: "Hīc sebeb-i inḳıṭāᶜ olacaḳ suçum varın bimezem" dėdi. Melik-i ᶜ*Ummān* der- (6) vīşlere ṣadaḳa-lar ḳurbānlar vėrdi. '*Cebrā'īl* gėrü gelsün' dėyü himmetler duᶜālar ėtdi-ler. (7) «Wa-mā duᶜā'u-l-kāfirīna illā fī ḍalālin». Ḳızuŋ ḳaṣırda yaluŋuzlıḳdan ṭāḳatı$_o$ ṭāḳ oldı. (8) Gėce şehre geldi, atası ḳatında oturdı. Çün *Cebrā'īl*üŋ ġaybeti$_o$ münteşir oldı, [melik] (9) melik-i ᶜ*Ummān*a meliklerden ḳanḳısı$_o$ gerekse, ḥükm[915] ėder oldı. Ol öldürdügi meliküŋ ḫalḳı$_o$ intiḳām (10) ḳaydında oldı, çeri çekdi, ᶜ*Ummān*dan

906 F.133.b.11. | H.71.a.23: sic.
907 F.133.b.13: sic. | H.71.b.2: *ilerü ṭutdı*$_o$.
908 F.133.b.13: *maḥāba*. | H.71.b.2: om.
909 F.133.b.14: *dönüşde*. | H.71.b.2: om.
910 F.134.a.6: sic. | H.71.b.6: om.
911 Ms. sic. || F.134.a.6: *ḳapar*. | H.71.b.6: om.
912 F.134.a.8: *bār u şebgāhıla ... .* | H.71.b.7: sic.
913 F.134.a.9. | H.71.b.7: sic.
914 F.134.a.9: *pādişāhı*$_o$. | H.71.b.7: *ol düşmen melikı*$_o$.
915 F.134.b.13: *taḥak*(*k*)*üm*. | H.71.b.22: om.

yaŋa yürüdi. ᶜ*Ummān* pādişāhı$_o$ şehrüŋ bārūsını müretteb (11) eyledi, Firengī-lere$_o$[916] düz⌈dür⌉di, savaş ḳaṣdın eyledi. Ol~dem ḳıza buyurdı$_o$ kim ḳaṣrına vara, muḥkem (12) yėrde otura. Ḳız ḳaṣrdan yaŋa giderken meger cūlāh yol üstinde bir dükkānda işleyüdürur- (13) mış. "Bulalar" dėyü varmış, aŋarurak gitmiş. Ol e<u>s</u>nāda ḳızuŋ göz(i) aŋa ḍuş olmış, (14) bilmiş. Hemāndem bir ḫādım, iki serheng vėribdi: "Şol gişiy(i) alub gelüŋ!" dėdi. Gendü döndi$_o$, (15) atasına geldi, '*Cebrā'īl*i$_o$ buldum' dėyü ḫaber vėrdi. Serhengler ol aralıḳda *Cebrā'īl*i$_o$ aldılar; geldi$_o$. (16) Melik eyitdi: {"Sen *Cebrā'īl* degülmisin? Cūlāh eyitdi: "Beli." Melik eyitdi:} "Ḫāluŋ nedür?" Cūlāh eyitdi: "Ol gėce~kim düşmen üzerine od yaġdurdum, buyruḳsuz (17) yaġdurdum. Ol sebebden Tangrı$_o$ baŋa ḫışm eyledi, ve beni Ḫażretden ırak düşürdi, **(L.122.b.)** (1) cūlāhlige bıraḳdı" dėdi. Melik anı$_o$ gėrü nüvāḫt ėtdi. Ḳız durdı ayaġına (2) [ayaġına] düşdi$_o$, oġlancuḳları$_o$ geldi$_o$, üstine üşdi. Gėrü melikāne {ḍonlar} geyürdiler. (3) Andan melik eyitdi: "Ḫāliye[917] evüŋile oġlancuḳlaruŋla ḫoş-vaḳt ol. (4) Tangrı kerīm-dür, gėrü ḳanatlaruŋı kerem ėde-vėre" dėdi. Bu e<u>s</u>nāda (5) yaġı ėrişdi, şehr öŋindeki meydānda ḳondı, muḥāṣarat ėdüb (6) şehre meşġūl oldı. Melik-i ᶜ*Ummān* ᶜaskeriyle ḫalḳıyıla bārūya çıḳdılar, çarḫa tīre savaşa (7) meşġūl oldılar. Ḍaşradan dīvārda içerüden atılan piyāde-de süvārda birḳac (8) gün bu ḫālet mümted[918] oldı. Andan ṣoŋra pād(i)şāh çıḳub çerisiyile şebī-ḫūn fikrin (9) eyledi. Ol~dem *Cebrā'īl*e eyitdi: "Sen daḫı bir ata bin, ḫalḳıla çıḳ, ḳanaduŋ gitdise (10) n~ola? *Cebrā'īl*-sın aḫı, n~olduŋ" dėdi. Cūlāh dermānde oldı: "Ata ḳatıra bindigüm yoḳdur. (11) N~ėdeyim?" dėdi. Vardılar, bir dölek pālānī bārgīre bindürdiler ṣardılar, eyere berkitdiler. (12) "Ḫalḳıla bile çıḳ!" dėdiler. Gördi$_o$: ḫāl böyledür. Eyitdi: "Gelüŋ, böyle ėtmeyelüm. *Cebrā'īl*em, ḫürmetümi (13) saḳlaŋ! Maḳṣū(du)ŋuz kifāyetise, beni yaluŋuzça ṣaḥrā saru beyābān depe is(s)üzlükden göndürüŋ[919] (14) kim ṣāḥibülberr *Ḫıżır* ve ṣāḥibülbaḥr *İlyās* dostlarum-dur. İsteyeyim, (15) anları birisini bulursam, yėter. Bular benüm yėrüm dutar, maḳṣū(d)[920] muḥaṣṣal olur" dėdi. (16) Cūlāhuŋ maḳṣūdı$_o$ selāmet yaḳasın avlamaḳ-dur. Meliküŋ iᶜtiḳād(ı)[921] muḥkem-dür. Yoḳmı$_o$, (17) dėyiserdi? Sen bil, dėdi. Gėcenün bir baḫşı$_o$ geçiçek cūlāhı$_o$ çıḳardılar, yaluŋuzça **(L.123.a.)** (1) *Ḫıżır* ve *İlyās* istemege göndürdiler. Gitdi giderken yolı$_o$ leşkergāha oġradı. Bir (2) ṭarafdan arḳuncaḳ geçmek istedi. Taḳdīr-i rabbānī "Tīzcek geçeyidüm olamı$_o$" dėyüb (3) ata ḳamcı vurdı, mehmizledi.[922] Dėdügi$_o$ olmadı, at beliŋledi, çeri içine ḳaçd(ı).[923] İt(t)ifāḳ (4) bir köki$_o$ çevirmiş aġaca ḍuş geldi. Cān ḳorḳusından ol aġaca yapışdı. (5) Ol aġac eline geldi. At aġacdan ḳatı ürkdi, gendü(y)i çeriye urdı. Ṣadme-sinden (6) öŋine kim geldiyise, ādemī ve ġayr-i ādemī helāk oldı. Cūlāh bu ḫālı$_o$ böyle gördi: "Benem

916 F.134.b.15: *Firengīlerden*. | H.71.b.23: om.
917 F.135.a.10. | H.72.a.8: *ḥāliyā*.
918 F.135.a.14: *muḳarrar*. | H.72.a.11: om.
919 F.135.b.5-6: *... beni yaluŋuzca ṣaḥraya isizlikden yaŋa gönderüŋ ...* . | H. 72.a.14: *... beni yaluŋuzca ṣaḥraya ṣalıverüŋ ...* .
920 F.135.b.7: *maḳṣūd*. | H.72.a.14: om.
921 F.135.b.8: sic. | H.72.a.15: om.
922 Ms. sic. || F.135.b.12. | H.72.a.16: *mıhmazladı$_o$*.
923 F.135.b.13: sic. | H.72.a.17: *vardı$_o$*.

Cebrā(')īl" (7) dėyü hayḳırdı. Ayruḳ ne ṣorasın: çeriye eyle aşub düşdi$_o$ kim melikleri arada n~olduġın (8) bilmediler. Eṣer-i ʿaşīr[924] görinmedi. Filcümle ne olsa, oldı, cūlāh elinde gėrü bir bunuŋ gibi feṯḥ (9) ẓāhir oldı. Ṣabāḥ cıḳdılar, muʿasker[925] daḫı esbābı$_o$, ġanāyimi$_o$ dėrşürdiler. Andan *Ḫıżır* (10) ve *İlyās* ėlçisin istediler. Muḥkem baġlanduġı sebebinden çuḳura düşmiş buldılar. Atından ayırtlanmamış, (11) atı$_o$ ölümiş, gendü bīhūş olmış. Atdan şeşdiler; ögi$_o$ geldi. Bindiler eşdiler: (12) şehre geldi, evine ḳondı. Ḳız anı göricek sevündi, yüz yėre ḳodı. Ol~dem cūlāh eyitdi: (13) "Ė pādişāh(-ı)[926] kāmgār ve ė şehriyār-ı nāmdār! Bil ve āgāh ol~kim ben (14) şimdiye$_o$degin *Cebrā(')īl*düm şimdiden gėrü *Cebrā'īl* degülem, *Mebre'īl*em. Bir cūlāh gişiyem" (15) dėdi. Tamāmet aḥvālını evvelden āḫire biʿucerihi ve bucerihi şerḥ eyledi. Andan eyitdi: "Her ḫāluma (16) rāżīseŋüz, üş durub-dururam ḳuluŋuzam. Ve-eger ḳuluŋuza destūr vėrürseŋüz, varuram, dervīş- (17) ligüme meşġūl oluram. Mebādākĭ bir yoḳ yėrde helāk olam. Şimdi sen **(L.123.b.)** (1) öldürürseŋ daḫı, revādur. Ben ėtdigüm ḫıyāneti kim ėtdügi vardur?" dėdi. Melik-i ʿ*Ummān* (2) çün ḥālı$_o$ bildi, eyitdi: "*Cebrā'īl* geregise, ol senüŋ ucuŋ baŋa ḳutlu oldı. Senüŋ (3) ucuŋdan niçe düşmenüm helāk oldı. Ḳızum daḫı senüŋle ḫoş-dur. Oġlancuḳlaruŋ daḫı (4) var. *Cebrā'īl*-ligüŋ āvāze-si hem ʿāleme düşübdur. Ḫalḳda$_o$ ol iʿtiḳādı$_o$ kim yuyar?"[927] dėdi$_o$. (5) "Bundan böyle benümle kimse ḫaşım olımaz. Sen sırrı bekle, *Cebrā(')īl*lik perde-sinde (6) ʿādet-i ḳadīmce bayaġı ḳaşırda ol ʿavratuŋla oġlancuḳlaruŋıla diril! Eger saŋa destūr (7) vėrürsem kim gide-sin, bu ḥāl biline, çıŋraya, ben ḫør olam, ḫānedānumuŋ adı yavuz ola" (8) Cūlāh sevündi, ṣanmaduġı yėrden bunuŋ gibi niʿmet ve devlet eline girdi. Tangrısına (9) şükr eyledi.

Ammā dürūdger çün cūlāhı$_o$ ḥīleyile havāya uçurdı, şehirde maʿşuḳa (10) başına ḳaldı, zevḳe temāşāya meşġūl oldı. Ḳażā-yı$_o$ āsimānī bir g(ėc)e şarāb-ḫōrluḳ (11) ėderken dürūdgere ol maʿşūḳası ḳatı <söz>[928] söyledi. Dürūdger ḳaḳıdı, bıçaġıla (12) urdı$_o$ öldürdi. Dür(ūd)geri yėrine ḳışāş eylediler.

Ve bu hikāyet anlardan yādigār ḳaldı. (13) Bildürdi kim

Gişi gişiye yavuzluḳ ṣanmasun.
Ṣanarsa, başına oġrasun.
Ḫaḳ Taʿālā ḳamuyı$_o$ (14) yavuz endīşeden saḳlasun!

Āferīn mü'ellife kātibe, ḳāriye sāmiʿe olsun!

924 F.136.a.2. | H.72.a.21: om.
925 F.136.a.3: id. | H.72.a.23: om.
926 F.136.a.8. | H.72.b.2: sic.
927 Ms. sic. || F.136.b.2: *duyar*. | H.72.b.8: om.
928 F.136.b.9. | H.72.b.12: sic.

14

(15) »Ḥikāyet(-i) cehārdehüm

(16) *ez-ān*[-*i*][929] *İsḥāḳ-i Mevṣīlī ve küşk ve zenbīl*«

(17) Ḥikāyetde getürmişlerdür kim emīrelmü'minīn *Hārūn-u*[930] *Reşīd*üŋ envāᶜ-ı hünerile ārāste ve fünūn-ı **(L.124.a.)** (1) gövherile pīrāste bir nedīmi varıdı. Ṣāḥib-ṭabᶜıdı. Adı *İsḥāḳ-ı Mevṣilī*-yidi. (2) *Hārūn* anı₀ ḳalan nüdemādan yėg severidi. Ekṣer-i evḳāt ḫalvetinde-yidi, esrārını aŋa (3) bildürürdi. Mūsīḳī-dānıdı, şᶜir-şināsıdı. Ḫalīfe anuŋla ol~ḳadar ḳarışurdı₀ kim (4) her gėce uyḥu vaḳtına₀degin ḳatından gitmege ḳomazdı. İttifāḳ bir gėce ḳażā eyle (5) sürüldi kim *İsḥāḳ-ı Mevṣilī* ḫalīfe ḫalvetinden eve giderdi, yolda ḳażā-yı₀ ḥācete (6) indi₀. Nāgāh ol demde gördi₀ kim bir kimse melikāne ḍon geymiş, yügrümile geçdi. (7) *İsḥāḳ* o fikrin ḳodı, ṣaḫṣuŋ ardın sürdi. Gördi₀ kim bir ᶜālī köşke yėtişdi. Köşk (8) dibine vardı, gördi: bir ip ⌈sar⌉ḳupdururdı. Ol ipi ol ṣaḫṣ depretdi, derḥāl cemāᶜat-ı (9) kenīzekān ve ḫādımān ḍam üstine geldiler. Bir ulu zenbīl ol ipüŋ ucına muḥkem (10) baġladılar, aşaġa sarḳıtdılar. Ol ṣaḫṣ zenbīle girdi: üşdiler, yoḳaru çekdiler. *İsḥāḳ* (11) çün bu ḥāleti₀ gördi, ḳodı vardı, işine gitdi.[931] Endīşeden diŋlenmedi. Ṣabāḥ durd(ı), (12) ḫalīfeye dėdi. Ḫalīfe eyitdi: "Ol köşk ḳanda-dur, bilürmisin?" *İsḥāḳ:* "Bilürem" dėdi. Daḫı gėce olub (13) şeb-revlik vaḳtı₀ geldükde *İsḥāḳ* ḳaṣd-ı maḳām ėtdi. İpi berḳarār asılmış, sarḳıdılmış buldı. (14) Depretdi. Derḥāl kenizekler geldiler, zenbili₀ ipe baġladılar sarḳıtdılar. *İsḥāḳ* zenbīle (15) girdi. Yoḳaru çekdiler. Gördiler kim yaddur. Gülişdiler, *İsḥāḳ*ı₀ ḳodılar ḳaçdılar. (16) *İsḥāḳ* ḳatı ḳorḳdı, eyitdi: "Ė dirīġ, gelürler, beni öldürürler. *İsḥāḳ* bu endīşede- (17) -yiken biraz kenīzekler varub ṣāḥib-maḳāma ḫaber ėtmişler. Yigirmi otuz ḳara{vaşıla} **(L.124.b.)** (1) [gördi] geldiler. Geleni görür güler. *İsḥāḳ* ᶜaẓīm infiᶜāl yėdi. Eyitdi: (2) "Ė-vāh yoḳ yėre₀ öldüm, bu ḳaraŋu gėcede, bu demde baŋa kim meded ėrişe?" dėdi. Bu ḫāletde (3) bu endīşede-yiken bularuŋ bānūları bir ᶜaceb hey'etde duḫter-i çün-aḫter farḳından- ḳademine- (4) -degin zer <ü> zīvere ġarḳ olmış, güle güle geldi. Çün *İsḥāḳ* anı gördi, (5) ḫāldan vardı, eli ayaġı süst oldı, ṭāḳatdan ṭāḳ oldı. Ol ḳızuŋ dil-āvīzliginden, (6) fitne-engīzliginden vālih <ü> ḫayrān ḳaldı. Ḳız anı

••••••••••

929 Ms. sic. Cf. passim.

930 Ms. sic. ‖ F.137.a.1: *Hārūnrreşīd.* | H.72.b.17: *Hārūnuŋ*.

931 F.137.a.11. | H.73.a.2: *... vardı₀, işine gitdi₀*.

gördi-ginleyin[932] eyitdi: "Merḥaba, ḫoş (7) geldüŋüz ė ayaġıla dutılan" dėdi. *İsḥāḳ* yėr öpdi. Ḳız aldı, *İsḥāḳ*ı$_{o}$ serāya g(ötü)rdi.[933] (8) Gendüsi taḫt üstine oturdı. *İsḥāḳ*içün altun kürsī ḳodılar. Oturdı. Derḥāl (9) şerbet getürdiler. Ḳadeḥ zerīn-idi, muraṣṣa^{c}-ıdı. Ḳız içdi, baḳīye-sini *İsḥāḳ*a ṣundı. (10) Andan ṣoŋra ḫøn-sālār yėmek getürdi. Yėdiler. Andan ālet-i bezmi$_{o}$ rāst eylediler. (11) *İsḥāḳ* meclis ālātını görüb müteḥayyir oldı. Cün birḳac devr geçdi, ḳız ḫoş-vaḳt (12) oldı, göŋlini açdı. Buyurdı$_{o}$: şeştār getürdiler, nüvāḫt eyledi. Şöylekim *İsḥāḳ* (13) ḫīre ve medhūş oldı. Eyitdi: "Ė ḫuẕāvend! Behriḫuẕā ṭāḳatum ḳalmadı. Destūr buyur: ayaġuŋı (14) öpeyim, ḳade-müŋde baş ḳoyayım" dėdi. Ḳız bir cāri'yeye işāret eyledi: bir muḥkem ḳafa geldi. (15) *İsḥāḳ* sīlī yėmekden ṭīre oldı, ḳız ve^{-} kenīzekler gülişmekden süst oldılar. Andan (16) ol ḳız āvāzeyile terennüm ėtdi, kenīzekler yanınca sızlaştılar āheng ėtdiler. (17) Bu birḳac büveyti$_{o}$ inşā eyledi.

Ebyāt-ı müsecca^{c}. **(L.125.a.)**
o^{o}o(1) Ė dost ḫaṭā ḳıldum,
bisyār cefā ḳıldum, o^{o}o
sīlī beḳafa ḳıldum,
bildüŋ-m(i) cira$_{o}$[934] ḳıldum, o^{o}o
(2) arḳaŋı duta ḳıldum,
gerçĭ besezā ḳıldum, o^{o}o
ḥaḳḳā kĭ ḫaṭā ḳıldum,
ārzū-yı$_{o}$ hevā ḳıldum, o^{o}o
(3) o^{o}o Bāṣıdḳ <u> ṣafā ḳıldum. o^{o}o

Andan eyitdi: Bu *İsḥāḳ* ṭarīḳası-dur. *İsḥāḳ* eyitdi: "Bu *İsḥāḳ(-ı)*[935] (4) *Mevṣilī* ṭarīḳası degül-dür." Ḳız eyitdi: "Rāst eyitdüŋ, bu *İsḥāḳ* ṭarīḳası degül-dür. (5) *İsḥāḳ* ṭarīḳini ol cāriye bilür. Gelsün göstersin!" dėdi. İşāret mücebince (6) *İsḥāḳ*a bir muḥkem sīlī urdı. *İsḥāḳ* melūl düşdi, göŋlinde eyitdi: "Çıḳayım, gendözüm (7) ḍamdan aşaġa ṣalayım, bu gīr sevdālaruŋ[936] elinden ḳurtılayım" dėdi. *İsḥāḳ* bu fikirde-yiken (8) ḳız öreke-sin aşaġa bıraḳdı, ḫande-i şīrīnile ol kenīzeklere hayḳırdı. (9) Eyitdi: "Ė nābekārān! Bir ulu gişi, bir ġarīb gişi bir gėce ḳonuġuŋuz oldı. (10) Ġarīb düsmenlik neyçün ėdersiz?" dėdi. Ḫandān yüriyüvėrdi. Cemā^{c}at-ı kenīzekān bile (11) gitdiler. Meclis müretteb oldı, <şarâb ve nuḳul ve barbūt>[937] dükeli yėrinde ḳaldı$_{o}$. *İsḥāḳ* ḫalvet barbutı$_{o}$ (12) eline aldı, ḳulaḳlarını burdı, çaldı ve ırladı. Ṭarīḳa-larını gösterdi. Ḳız bir demden (13) bayadan[938] ziyāde tekellüfātıla girüb geldi çıḳdı$_{o}$, taḫt üzerinde ḳarār eyledi. (14) *İsḥāḳ*a eyitdi: "Beḫuẕā *İsḥāḳ*-mısın?" *İsḥāḳ*: "Haā'" dėdi. Ḳız sevündi, eyitdi: (15) "Buncadan berü aduŋı işidürdüm. N~olayıdı, birgez <yüzin>[939] göreyidüm, dėridüm. Seni eyü buldum" dėdi. (16) Vāḳi^{c} olan ḫareketlerdeń nedāmet

••••••••••

[932] F.137.b.6: *gördi-laġuleyin* (sic!). | H.73.a.12: *gördüginleyin*.
[933] F.137.b.7. | H.73.a.12: *girdi*$_{o}$.
[934] F.138.a.1: *çirā*. | H.73.a.21: *cirā*.
[935] F.138.a.2: *anuŋ*. | H.73.a.22: id.
[936] F.138.a.5: *gīr sevdālularuŋ*. | H.73.b.2: id.
[937] F.138.a.9: sic. | H.73.b.4-5: ... *nuḳlı*$_{o}$, *āleti*$_{o}$, *barbūṭı*$_{o}$, *bu ḳamusını* ... .
[938] F.138.a.10. | H.73.b.7: *bayaġıdan*.
[939] F.138.a.12: sic. | H.73.b.9: om.

gösterdi, ᶜözürler diledi. Derḥāl buyurdı: melikāne (17) ḍonlar getürdiler, *İsḥāḳ*a geydürdiler, taḫt üzerinde bile oturdılar. Andan ḳız elini **(L.125.b.)** (1) *İsḥāḳ* eline şundı. *İsḥāḳ* barbuṭı꜀ söyletdi, nüvāḫt eyledi. Ḳız tevācüd eyledi, (2) ḫoş-vaḳtlıḳ gösterdi, ḍonını yırtası꜀ geldi. Ol vaḳt *İsḥāḳ* gitmege destūr (3) diledi. Ḳız and içdi: "Seni ḍoyınca görmemek revā degül."[940] Andan gėrü biraz oturdılar. Güft <ü˙> (4) şünūd oldı. Andan ḳız ḳalḳdı, buyurdı: *İsḥāḳ*a zer-beft cāme-ḫᵛāb (5) döşediler. *İsḥāḳ*ı꜀ uyutdılar. Ṣabāḥ olduḳda *İsḥāḳ* henüz uyurdı kim ḳız (6) başı üstine geldi, *İsḥāḳ*ı꜀ uyardı, ṣoḥbeti꜀ istīnāf ėtdi. *İsḥāḳ* (7) ne~ḳadar gitmege çekindise, mecāl bulmadı. Filcümle üc gün üc dün muttaṣıl (8) ṣoḥbet eylediler ve ᶜişret ėtdiler. Andan *İsḥāḳ* yėr öpdi, eyitdi: "Ė māh rū[r]y-ı (9) müşk-būy! Yüz yıl eger ḫizmetüŋde olam, melūl olmazam. Ammā emīrelmü'minīn beni (10) isteyiser, bulmıycaḳ[941] melūl olısar. Daḫı kimse ḳanda-lıġumı bilmez. Evümde ṣāyez yas (11) var ola. Buyurursaŋ, varayım, aḥvālı꜀ tafaḥḥuṣ ėdeyim, gėrü her gāh ḫizmetüŋe geleyim" (12) dėdi. Ḳız *İsḥāḳ*a bir bedre ḳızıl altun, yigirmi pāre aġır [aġı][942] nāsincler {yekreng}ler şerbeler[943] (13) buyurdı. Gėce ḳara-ŋuda *İsḥāḳ*ı꜀ zellesiyle zenbīle ḳoyub aşaġa ṣarḳıtdılar. (14) *İsḥāḳ* zelle-yile evine vardı. Gördi:

Evinde yas ḳomışlar,
taġyir[944] vaż꜀ ėtmişler,
(15) aġlaşurlar.
*İsḥāḳ*ı꜀ göricek sevündiler,
ayaġına baş ḳodılar,
ḳumāşların öŋlerine (16) ḳodılar.
Aġlarken güldiler sevündiler,
zerr <ü> ḳumāşı꜀ görüben avundılar.
Yaşları ṣoŋında (17) eyü dügün,
düşmenleri꜀ yüreginde ḳaba dögün.

Ol gėce *İsḥāḳ* evinde donadı.[945] Ṣabāḥ **(L.126.a.)** (1) ḫalīfe işitmiş,[946] <adam>[947] vėribidi oḳıdı, *İsḥāḳ*dan aḥvālın ṣordı. *İsḥāḳ* tamām ḥikāyetini (2) söyledi. Ve ol ḳızı mekārim(-i)[948] aḫlāḳıla ol ḳadar vaṣf eyledi kim *Hārūn*uŋ hemegī himmeti (3) andan yaŋa maṣrūf oldı. *İsḥāḳ*a eyitdi: "Elbette budef˃a senüŋle bile varuram" (4) *İsḥāḳ* dermānde oldı, ne dermān ḳı˙ dermānde oldı.[949] Eyitdi: "Yā emīrelmü'minīn! Seni ne (5) dėyem iltem?" dėdi. Ḫalīfeendīşe ėtdi: "Ṭarīḳ buldum" dėdi. Andan dīvān ḍaġıldı. (6) *İsḥāḳ*꜀ durdı, evine vardı, ṣaçınub oturdı. Nāgāh bir ḫātūn gişi girib geldi, (7) elinde bir nübişte-i serbeste. Anı꜀

940 F.138.b.2: ... *ḍoyınca görmeyince gitmek olmaz*. | H.73.b.11-12: ... *ḍoyınca görmeyince ḳomaḳ n~olur*? - *dėdi*.
941 F.138.b.7: ... *bulmayıcaḳ*. | H.73.b.16: ... *bulmayıc*(*a*)*ḳ*.
942 F.138.b.10. | H.73.b.18: sic.
943 F.138.b.10: *şedeyler*. | H.73.b.18: *şerbler*.
944 F.138.b.12: *taġayyür*. | H.73.b.21: om.
945 F.138.b.14: *donandı*. | H.73.b.23: *yatdı꜀*.
946 F.138.b.14: id. | H.73.b.23: *geldügin işitdi꜀*.
947 F.138.b.14: sic. | H.73.b.23: *gişi*.
948 F.138.b.15-F.139.a.1: id. | H.74.a.1: sic.
949 F.139.a.2: ... *ne dermānde kim dermānde oldı* ... . | H.74.a.3: *dermānde oldı꜀*.

*İsḥāḳ*uŋ eline şundı vu gitdi. *İsḥāḳ* sernāmeden ṣoŋra (8) oḳıdı$_o$ kim: "Gėceki ḫerīfler ḫiẕmet degürürler, elüŋüz öperler, ve ümīd dutarlar kim bu gėce (9) teşrīf buyurasız." *İsḥāḳ* ḳarār ėtmedi durdı$_o$, ḫalīfeye vardı, nübişte'yi gösterdi. (10) Ḫalīfe mektūbuŋ maẕmūnına vāḳıf olıcaḳ eyitdi: "Elbette bile varuram." *İsḥāḳ* eyitdi: (11) "Anda ben seni ne bahāneyile iledem?" Ḫalīfe eyitdi: "Ben ḳulluḳcı vaż^{c}ında olam. Sen cekilsen,[950] (12) varasın; ben duram. Sen varduḳda ḳıza dėyesin~kim: 'Ḳara-vaşlardan dehşet ėderem, ḳatı (13) sīlī-leri var. Bir ḳulluḳcı dutageldüm. Buyurursaŋuz: şunda gelse, bile olsa, (14) ḳullucaġumuz- ėtse' dėyesin. Ol ḫoẕ destūr vėrür, beni yoḳaru çekeler. Varam, bir kūşede oturam (15) temāşā ėdem" dėdi. Bu fikri$_o$ ṣāyib görüb taẕmīm-i ^{c}azm ardınca oldılar. *İsḥāḳ* gėce (16) olıcaḳ evine gitdi. Ḫalīfe ḳulluḳcı geyesi-sin geydi. *İsḥāḳ* bilesince vardılar, ipi (17) aşılmış buldılar depretdiler. *İsḥāḳ*ı$_o$ yoḳaru çekdiler. Ḳız ḫiẕmetine geldi, selām eyledi. {Ḳız ikrām} **(L.126.b.)** (1) eyledi, ^{c}öẕür diledi. Ol~dem *İsḥāḳ* yėr öpdi, eyitdi: "Ė ḫātūn, işbu cāriyelerüŋden dehşet- (2) lenürem, her işümi anlara buyurımazam. Esrüklük ayıḳlıḳ <var>dur.[951] Ḫiẕmetiçün bir ḳulluḳcıyı getürdüm. (3) İcāzet olursa, gelsün" dėdi. Ḳız: "Şāyed!" dėdi. Derḥāl kenīzekler (4) ġulāmı$_o$ yoḳaru çekdiler. *İsḥāḳ* yardım eyledi. Ḫalīfe ḳız ḫiẕmetine vardı, ġulām yėrinde (5) durdı, baş yėre ḳodı ḫiẕmet eyledi. Ḳız eyitdi:

"Ḫoş geldüŋ ayaġından
(6) dutulanuŋ dayaġı.
^{c}Ādetdür bayaġı, o^{o}o
dutġıl işbu ayaġı,
olmaġıl bize yaġı, o^{o}o
(7) şeşgil sen baġı, o^{o}o
olmaġıl bāġī, o^{o}o
teferrüc <eyle> bāġı!"[952] o^{o}o
dėdi.

Andan ḫōn geldi. (8) Ta^{c}ām yėmege meşġūl oldılar. Ḳiz *İsḥāḳ*a eyitdi: "Ġulāmuŋa destūr vėr, otursun, yėmegi (9) bile yėyelüm. *İsḥāḳ* eyitdi: "Bu ġulām benümle şundugı yoḳdur" dėdi. Ḳız eyitdi: "Serdlik eyleme, (10) benüm başumiçün- destūr vėrbile, şunışalum tā ḫātırı ḫoş olsun. Andan *İsḥāḳ* (11) ḫalīfeye eyitdi: "Ė ġulām! Çūn ḫātūn buyruġıdur, otur, bizümüle yėmek yė!" dėdi. (12) Ġulām ḫiẕmet eyledi, edebile dizi$_o$ üzerine oturdı. Bir iki sundı, andan gezligin[953] (13) çıḳardı, bavurtculuḳ- eyledi. Yėmekden ṣoŋra şarāba ḍolaşdılar. Birḳaç devr geçdi, (14) nişāṭa ulaşdılar. Ol vaḳt ḳız eyitdi: "Ė *İsḥāḳ,* bu ġulāmı$_o$ ^{c}aẕīm edeblü terbiyet (15) ėdmiş-sin. Baḳaram, hīc ḫarekātınuŋ sekenātınuŋ birini ġayr-ı müstaḳīm göremezem. (16) Herbiri ḳānūn-ı ḫıred üzerine-dür. Buyur: sāḳılıġumuzı daḫı ol eylesün. Benüm aŋa (17) göŋlümde meyl <ü> maḥabbetüm vardur" dėdi. *İsḥāḳ* eyitdi: "Ė ḫātūn! Ben ve ġulāmum ikimüz **(L.127.a.)** (1) daḫı ġulāmuŋuzız. Ḳul senüŋ maḥall-ı naẓaruŋ olmaġa ne

[950] F.139.a.9: *çekile-sin*. | H.74.a.8: *çıḳasın*.
[951] F.139.a.14: id. | H.74.a.13: sic.
[952] F.139.b.3: sic. | H.74.a.16: om.
[953] F.139.b.8: *gözlügin* (sic!) | H.74.a.19: *biçaġın*.

lāyıḳuz.[954] Bu ġulām daḫı senüŋ cāriyelerüŋe (2) fidādur” dėdi. Andan ġulāmuŋ elin aldı, ḳız ḳatına çekdi. Bu ġulām(ı)[955] ḫātūna bağışladum” {dėdi}. (3) Ḫalīfe derḥāl ḳızuŋ elin öpdi. Yaʿnī: ḳuluŋ oldum. Ġulām ınaḳ düşdi, ḳız a(n)ı ḳatı (4) sevdi. Andan ḳız eyitdi: “Ė *İsḥāḳ*! İşini hem gėrü sen başarursın, ḳabūl eyledüm, gėrü (5) [gėrü] saŋa emānet mücebince vėrürem. Baŋa geldükce bunı$_o$ dutagel. Eger bu ġulāmı$_o$ evde saḳlarsam, (6) ġulāmuŋ~ıduġı ḫalḳ içinde maʿrūf ve meşhūrdur. Ol ucdan baŋa melāl, ḥadduma kelāl (7) ʿārıż olur. Ḫøn-ḫør ḫaşım-lar vardur, ġaraża ḥamle$_o$ ėderler” dėdi. *İsḥāḳ*: “Fermān sizüŋ” (8) dėdi. Andan ḳız barbuṭı$_o$ *İsḥāḳ* kenārında ḳodı. “Ol yolı dut~kim emīrülmü’minīne (9) ḫoş gelürdi.” *İsḥāḳ* eyitdi: “Yol çoḳdur, ammā ol dėdügünüz yol ḳanḳısı-dur, (10) ne bilelüm” dėdi. Ḳız eyitdi: “Şol āvāza-cuġı kim fülān gėce ḫalīfeyidi, (11) senidüŋ, fülān kenīzek-idi, ḫalvet şarāb ėtdiŋüz, ol~dem <ḫalīfe>[956] senden derḫøst (12) eyledi, sen çalduŋ, kenīzek uyandı” dėdi. *İsḥāḳ*: “Benüm bu işden ḫaberüm yoḳ-dur” dėdi. Ḫalīfe (13) ḳızardı, müşev(v)iş oldı. *İsḥāḳ* ġāyetde ḳorḳdı, eyitdi: “Mebāẕā ḫalīfenüŋ göŋlinden bu (14) geçe kim bu nişānı$_o$ ben beyān ėdüp-dururam”. Ve and içdi$_o$ kim bu hergiz olmamışdur. Ḳız eyitdi: (15) »“Beḫüẕā girānī mekün!”« dėdi. Andan ġulāma baḳdı, eyitdi: “Ḫøcaŋa **(87.a.)** (1) eyit, bizi$_o$ nācins ṣanmasun, ve ol terāne’yi bize işi(t)dürsün”[957] dedi$_o$. Ġulām eyitdi$_o$: “Ė ḫøca, bundan (2) ḫurrem-ter cāyigāh^x, bundan maḫrem-ter pādişāh ḳanda var? Herne~kim buyururlar, dutmaḳ gerekdür. Andan (3) endīşe ėtme kĭ ḫalīfe bu işden āgāh ola! Ḳo gitsün! Ḳanda ḫalīfe varısa, hüccet eyleme, ḫalīfe (4) saḳalına gülme! Eyü güni yavuz güne ṣalma!”[958] dėdi$_o$. Cün bu ḳız sözleri$_o$ işitdi$_o$, ḳahḳahayıla güldi$_o$: “Ṣadhezārān (5) āferīn bu ġulāma. Merd-i sebük, rūḫ(-ı)[959] rāst-tab^c böyle olur” dėdi$_o$. *İsḥāḳ* ġulāma eyitdi: “ʿÖmrüŋce (6) bunuŋ gibi küstāḫlıḳda bulunduġuŋ yoġıdı” dėdi$_o$. Ġulām eyitdi: “⌈Ben⌉ bu sözi$_o$ söylemege ol vaḳt lāyıḳ (7) degülidüm kĭ senüŋ ḳuluŋıdum. Bu dem ḫātūnuŋam, senüŋ bıyıġuŋ ⌈ḫalīfe⌉ bıyıġı ḳatında ḥamme mıḳdārı degüldür” (8) dėdi. “Ḫalīfe bıyıġına gülme, ḫātūn buyurduġı perde’yi düz!” dėdi. Ḫātūn gėrü ḫande-den süst oldı$_o$. (9) Andan *İsḥāḳ* şeştārı eline aldı, ol maṭlūb āvāze’yi gösterdi. Ḳız ṭaraba geldi. Ol~dem (10) şarāb(-ı)[960] cün-galābıla cāmı$_o$ ḍoldurdı$_o$, ġulāma ṣundı$_o$, eyitdi$_o$: “Ė ġulām! Minnet-dāruŋuz kāmile bu cāmı$_o$ (11) benden nūş ėt”[961] dėdi$_o$. Ḫalīfe ġulāma ḫātūnuŋ elin öpdi$_o$,[962] cāmı$_o$ içdi$_o$. Ve beġāyet ol leṭāfetler (12) ẓarāfetler, ʿayşlar ṭarablar ḫalīfeye ḫoş geldi$_o$. Birḳac devr geçdi$_o$, ḥalīfe’yi şarāb aldı$_o$, ol (13) maḳām ne maḳāmıdużını yādından giderdi, ʿādetince *İsḥāḳ*ı$_o$

954 F.139.b.13: | H.74.b.1: *ne lāyıḳ ola*.
955 F.139.b.13. | H.74.b.2: sic.
956 F.140.a.8. | H.74.b.8: sic.
957 F.140.a.12: sic. | H.74.b.12: *işitdürsün*. | L.127.a.16: *işitdürsin*.
958 F.140.a.15: *ṣatma*. | H.74.b.14: *vėrme*. | L.127.b.2: *ṣalma*.
959 F.140.b.1: id. | H.74.b.15. | L.127.b.3: id.
960 F.140.b.6: id. | H.74.b.20: sic. | L.127.b.8: sic.
961 F.140.b.6-7: *Ė ġulām*! *Minnet-dāruŋuz kāmile bu cāmi nūş eyle*! | H.74.b.21: *Ė ġulām-ı kāmil*! *Bu cāmı benden nūş ėt*! | L.127.b.9: *Ė ġulām*! *Minnet-dāruŋuz ... benden nūş eyle*!
962 F.140.b.7: *Ġulām ḫātūnuŋ elin öpdi$_o$*. | H.74.b.21-22: *Ḫalīfe ḫātūnuŋ elin öpdi*. | L.127.b.10: *Ḫalīfe-i ġulām ḫātūnuŋ elin öpdi*.

#ḳatına cekdi, bahrlar (dāyire)#ler āvāze-ler[963] (14) ṣora-başladı. *İsḥāḳ* daḫı ḳullıḳ gösterdi$_o$, diş ḳısub: "Hey, ebsem ol, anuŋ yėri degül" dėyü-bulmadı.[964] (15) Ḳız bu evżāᶜı görüb ḳarāyini müşāhede ėdüb bildi$_o$ kĭ ġulām ġulām degüldür, ḫalīfe-nüŋ öz özidür, ammā gendünüŋ- (16) -dür.[965] Derḥāl yėrinden durdı$_o$, başın örtdi$_o$, ḳaravaşlarına eyitdi$_o$: "Edebile oluŋ! Gendözümi$_o$ gendü elümile helāk (17) ėtmişem. Bu ġulām degüldür, ḫalīfe-dür" dėdi. Andan edebile ayaġ üzerine durub ḫıdmet ėtdi$_o$. Ḫalīfe eyitdi$_o$: (18) "Ė #ḫātūn#, ben senüŋ ġulāmuŋam. Vācib oldur kĭ ol ḳul(l)ıḳ benüm olayıdı. Ammā cün sen ululuġuŋdan (19) baŋa oturmaġa destūr vėrürdüŋ, anuŋiçün oturdum" dėdi. Ḫātūn bu sözi işidicek aġladı$_o$, eyitdi$_o$: (20) "Yā #emīrelmü'minīn!# Ben ᶜavret-i bīçāreye raḥm eyle! Benüm bu edeb-süzliklerümi ᶜavf ėt!" dėdi$_o$. Ḫalīfe (21) cün bildi$_o$ kĭ ḳız anı$_o$ nüvāḫt eyledi, istimālet-ler nüvāzişler buyurdı. Andan gendü ṣadrda, **(87.b)** (1) *İsḥāḳ* bayaġı yėrinde, ḳız *İsḥāḳ* yanında oturdılar, ṣoḥbeti$_o$ başdan dutdılar, neşāṭa lehve meşġūl oldılar. (2) Ḳız her vaḳt pādeşāh öŋinde baş ḳorıdı. Ḫalīfe anı nüvāzişler ėderdi$_o$. Ṣoḥbet āḫir olduḳda ḳız on dāne (3) dürr-i şehvārı bir pākīze cārīye-i Rūmīnüŋ boynına baġladı ve ḫalīfeye pīş-keş eyledi. Ve eyitdi: "Ė ḫuẕāvend! (4) Penhānī düz yoldan gidüŋ" dėdi. Ḫalīfe güldi$_o$, eyitdi$_o$: "Beni nėce çıḳardılarsa, gėrü eyle indürsünler!" dėdi. Eyle ėtdiler. Ṣabāḥ (5) olduḳda, ḫalīfe *İsḥāḳ*ı$_o$ ṭaleb eyledi. Gelicek cāriyeden ṣordılar: "Ol ev ne evdür, ol ḳız kimüŋ ḳızıdur?" dėdiler. (6) Cāriye ev kimüŋdür, ḳızuŋ adı$_o$ ṣānı$_o$ nedür, kimüŋ ḳızıdur dėyüvėrdi$_o$. Bildiler kĭ *Bermekī*-lerdenimiş, ulu aṣıldanımış. Ol~dem (7) ḫalīfe ḳızuŋ velīsine ḫaber gönderdi$_o$, ḳızı ᶜaḳd-ı niḳāḥa ḳoydılar, hemān gün tīzcek sarāya getürdiler. Ol gül- (8) -ruḫsār ḳızuŋ dīdārıyla ḫalīfe ḫurrem u ḫandān oldı. Ḳızuŋ bī-ḥisāb mālı varıdı$_o$, tamāmet ḫalīfe evine (9) getürdiler. Ḳız *İsḥāḳ-ı Mevṣilī*-yi$_o$ oḳıtdı. Eyitdi$_o$: "Senüŋ benüm üzerümde çoḳ ḥaḳḳuŋ vardur. ᶜÖmrüm olduḳca saŋa her (10) <gün>[966] dünyāca nesne ᶜinᶜām ėdersem, [967] çoḳda azı, biŋde birin ėdemezem" dėdi$_o$. Ben emīrülmü'minīn ḫıdmetine yėtişdügüme sebeb (11) sen olduŋ" dėdi. Buyurdı: on bedre zer-i surḫ, üc taḫta kemḫā, on-bėş at, on-bėş ḳatır, on- (12) -bėş ḳaravaş, on-bėş ġulām *İsḥāḳ*a vėrdiler; "Azırġama, maᶜẕūr dut" dėdiler. Ḫalīfe eyitdi$_o$: "Benüm daḫı bu (13) kerāmete yėtişdügüme sebebümsin"[968] dėdi. Ol~ḳadar sıla ol daḫı vėrdi$_o$, ve ol <on>[969] dāne-lü şehdāne-i Rūmīye-yi$_o$ daḫı ᶜavratlıġa (14) bile vėrdi$_o$. Bir rūzigār çoḳ ḫoş gecdiler, andan bu evden göçdiler, ve bu ḥikāyetı$_o$ yādigār ḳodılar kĭ herbir pādeşāhuŋ bir zamāndur <...>.[970]

(15) Ṣadhezār āferīn Rab(b)ul'ālamīn bu kitābuŋ mü'ellifine vü kātibine vü

963 F.140.b.10. | H.75.a.1: sic. | L.127.b.12: sic.
964 F.140.b.11: *deyüb-söyledi*. | H.75.a.2: om. | L.127.b.14: *deyüb-olmadı*.
965 F.140.b.12:... *ġulām ġulām degüldür, ḫalīfe-nüŋ öz özidür*. | H.75.a.2: ... *ol ġulām degüldür, ḫalīfedür, eved gendünüŋdür*. | L.127.b.14-15: ... *ġulām ġulām degül-dür, ḫalīfe-nüŋ öz özidür*.
966 F.141.a.13: sic. | H.75.a.19: om. | L.128.a.16: sic.
967 F.141.a.13-14:... *saŋa dünyāca inām ėdersem*. | H.75.a.18-19: *Eger ben ᶜömrüm olduḳca saŋa iḥsān ėdem ...* . | L.128.a.16: sic.
968 F.141.a.15: *sebeb sen olduŋ*. | H.75.a.22: id. | L.128.b.3: *sebeb sensin*.
969 F.141.b.3: sic. | H.75.a.22: om. | L.128.b.4: id.
970 F.141.b.4. | H.75.b.1. | L.128.b.5: om.

kārisine vü müstemi^{c}(i)ne[971] olsun.
«Āmīn, yā Rabbul'ālamīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[971] F.141.b.4. | H.75.b.1: om. | L.128.b.6: *sāmi^{c}e*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

15

(16-19) »Ḥikāyet(-i) pānzdehüm

ez-ān [e] Belḳīs ve māder ve mevlideş[972] *ve peder*«

(16) <Ḥikāyetde>[973] getürmişler kĭ rūzigār-ı güdeştede bir gişi varıdı$_o$ kĭ kerāmet ehli$_o$ kāmilidi$_o$. (17) Aŋa *Serīb-i Cürhümī* [974] dėrlerdi$_o$. Yėdi$_o$-yüz-elli yaşında-yıdı$_o$. Resūl zamānında ḳalub- (18) -dururdı$_o$, Resūla - ṣallalāhu ʿalayhi ve sellem - hem īmān getürmişidi$_o$. Andan (19) ṣordılar kĭ: “Bu uzun yaş içinde bu dünyāyı$_o$ nėce gördüŋ?” dėdiler. (20) Cevāb vėrdi$_o$ kĭ: “Cihānı iki ḳapulu bir ev gibi$_o$ gördüm. Birinden girdüm, üş birinden çıḳayürürem” dėdi$_o$. “ʿAcāyib ne gördüŋ, (21) ne işitdüŋ?” dėdiler. Eyitdi$_o$ kim: “Rūzigār-ı ḳadīmde bir melik varıdı$_o$. Cihān-dār u şehriyārıdı. Şikār- **(88.a.)** (1) gāh-cıydı$_o$. Bir gün şikārgāha şikāra varur, görür kĭ bir is(s)üzlikde iki yılan, biri$_o$ aḳ, biri$_o$ ḳara, ceng ėderler. (2) Ḥāl-larına meşġūl, bu gelen melikden ve kevkibe(den)[975] vü ketībeden duymadılar. Melik durdı$_o$, buları$_o$ temāşā eyledi. (3) Gördi$_o$ kĭ ḳara yılan aġı zebūn eyledi$_o$. Pādeşāhuŋ aḳ yılana özi göyünd(i). Buyurdı$_o$: ḳarayı$_o$ zişti öldürdiler. (4) Aḳ yılan bī-ḫud olmış-dur, yatar. Pādişāh^x buyurdı: ol süst yatan yılanı$_o$ ḳatır üstüne bıraḳdılar. Pādişāh^x gitdi$_o$ (5) vardı$_o$, bir su kenārında sögüt gölgesinde #ḳond(ı). Yılanı$_o$# yėre indürdiler. Ol ḫünücek yėrde bıraḳdılar. Bir zamān (6) yatdı$_o$, andan gendüye geldi durdı, ṣaḥrāya gitdi nābedīd oldı$_o$. Melik cūn ol yėrdeń menziline maḳāmına (7) geldi$_o$, ḫalvet-ḫānesinde girdi$_o$, uyıdı$_o$. Uyḳudań uyanduḳda gördi$_o$ kĭ bir güzel yigit muḥteşemāne nefīs (8) ḍonlar geymiş, oturur. Melik taʿaccüb ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė yigit! Ne gişi-sin? Bu yėre nėce gelübildüŋ? Ne maḳṣūduŋ (9) vardur?” dėdi$_o$. Ol yigit eyitdi$_o$: “Ḳorḳma, ādemī degülem. Perī-yem, Müsülmānam, perīlerüŋ begiyem. Şol esirgedügüŋ aḳ, (10) zebūn olmış yılanam” dėdi. “Ol ḳara yılan kĭ beni andan ḳurtarduŋ, benüm atam ḳulıydı$_o$. Benümile düşmen-ligi (11) varıdı. Furṣat bula beni öldürüyürürdi$_o$. Sen beglerüŋile baŋa meded ėrişdüŋ, beni anuŋ şerrinden (12) ḳurtarduŋ. Geldüm kĭ saŋa ol eylügüŋ mükāfātını ėdem. Ne buyurursın?” dėdi. “Daġlar gibi altunlar (13) getüreyimmi?” dėdi. Melik eyitdi$_o$: “Māla gence ḥācetüm yoḳdur” dėdi$_o$.

••••••••••

[972] Ms. *m.v.l.d.ş*. Lectio: *muvallideş*? || Cf. H.75.b.3: *mevlīd*. (Cf. W.975.)
[973] Cf. ms. 43.a.7, 66.b.13, L.123.b.17, 95.b.10, 114.a.1, 117.b.1, 123.a.1: sic.
[974] F.141.b.6: *Serīb-i Cürhemī*. | H.75.b.4: *Serīb-i Cürhemīnüŋ*.| L.128.b.10: *Serīb Cerhemī*.
[975] F.141.b.12-13: *kevkebe-i ketîbe-i leşkerden maġfūl*. | H.75.b.9: om. | L.128.b.16: sic.

Perī eyitdi$_o$: "ᶜİlm-i ṭıb yaḫşı bilürem, ögredeyim(m)i$_o$?" (14) dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Benüm ḳatumda fāżıl <ı> kāmil ṭabībler vardur" dėdi$_o$. Cinnī eyitdi$_o$: "Bir ḳız ḳardaşum vardur ḳı̈ basīṭ-i (15) zemīn-de, berren ve baḥran anuŋ gibi yoḳdur. Anı saŋa ᶜavratlıġa vėreyim(m)i?" dėdi$_o$. Melik göŋlinde eyitdi: "Bu yigit böyle (16) güzel yigit-dür, kim bile bunuŋ hemşīre-si nėce ola?" dėdi$_o$. Bu işe rıżā vėrdi$_o$. Yigit eyitdi$_o$: "Ḳız ḳardaşumı saŋa (17) ᶜavratlıġa vėrürem, #minnet senden getürürem.[976] Ammā müşkil# budur ḳı̈ sen ādemī-sin, ol perī-dür. Ḫalḳuŋuz [977] muvāfıḳ degüldür, (18) muḫālifdür. Zindigānī ėdemeyesin, anı rāyigān yoḳ yėre elden çıḳarasın" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "ᶜĀdetin ḫūyın ḫūsın baŋa bildür, (19) olaḳı̈ uġumınca olubilem." Yigit eyitdi$_o$: "Senüŋ irādetüŋe muḫālif işler işler, iᶜtirāż ėtmemek gerek. (20) Maᶜnāyı bilen biliser. Ol olmayaçak iş işlemez" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Olsun. İᶜtirāżum olmaya, noḫtısa (21) #maᶜnāyı duyacaġısam#, ėvecek-lik ėtmeyem" dėdi$_o$. Yigit eyitdi$_o$: "Ol işe hevesüŋ #(v)a(rs)a#,[978] dur, bizüm eve varalum!" **(88.b.)** (1) dėdi$_o$. Ol~dem melik ḫalvet-ḫānesinden çıḳdı$_o$, kişikci-ler görmediler. Perīle bindiler, yüz biyābāna dutdılar. Giderek bir yėre (2) yėtişdiler ḳı̈ melik anuŋ gibi ḫūb yėr gördügi yoḳ. Varuraḳ baġlar aġaclar köşkler peydā oldı$_o$. Cün yaḳın (3) vardılar, melik gördi$_o$ ḳı̈ köşklerüŋ dīvārı ḳızıl altundań yāḳūtdan zebercedden-dür. Melik müteḥayyir (4) oldı$_o$. Bu melike görinenler ol yigidüŋ şehristānıymış. Meliki doġru gendü ḳaṣrında ḳondurdı$_o$. Melik bir maḳām gördi ḳı̈ (5) anuŋ gibi maḳām gördügi yoḳ. Yigit melikün elin aldı$_o$, taḫt-ı zerrīn #üstüne# çıḳardı$_o$. Ġulām-lar kenīzekler ṣaf <u> (6) ṣaf durdılar ḫidmet eylediler. Ol yigit şöyle-kı̈ ᶜörfleridür ᶜādetleridür cemāᶜatını oḳıdı$_o$. Ḳız ḳardaşını ᶜav- (7) ratlıġa melike[979] vėrdi$_o$. Ḳız çıḳdı$_o$, taḫt üstünde melikile bile oturdı$_o$. Törelerince üc gün dügün eylediler. (8) Andań ol yigit meliki vü gelini çoḳ altun cevāhirile gendü maḳāmına getürdi$_o$. Andan selām ėtdi$_o$, (9) gėrü döndi$_o$. Melik cinnīye-yile gėce gündüz ᶜayşa temāşāya meşġūl, ḳalan ᶜavratların sürriye-lerin unıtdı. (10) Bir yıl gecdüginden ṣoŋra bu perī ḳızı aydan naġzter bir oġul getürdi$_o$. Melik ol oġlan vücūda geldü- (11) ginden sevindi$_o$, şükrāne-ler vėrdi$_o$, muştulayu gelenlere muştılıḳlar vėrdi$_o$ sürdi$_o$, ḫadem u ḫaşemile seyrāndan[980] (12) şāẕān u ḫāndān evine geldi, oġlını gördi$_o$, ḫurrem oldı$_o$. Ol~dem buḫār(ī)de od varıdı$_o$. Oġlan anası (13) oġlını melik naẓarında getürdi$_o$, oda kemişdi$_o$. Derḫāl od <ve>[981] oġlan ikisi bile ġāyib oldılar. Melikün şefḳatı (14) oġlancuġa ġālibidi$_o$. Ol sebebden melūl u muẓṭarib oldı$_o$. Ammā cūn (ş)erīṭa'yı bilürdi$_o$, hīc nesne (15) dėmedi$_o$. "Olacaḳ olur, ḳayġu nedür?" dėdi$_o$. "Oġlandan çıḳdum, söylersem ᶜavratdan daḫı çıḳam" dėdi$_o$ ġanc ėtdi$_o$.[982] (16) Bir yıldan ṣoŋra perī ḳızı hezārbār ol oġlandan gökcek bir ḳız doġurdı. Adı(n)ı *Belḳīs* ḳodılar. *Süleymā⌈n⌉* (17) - ᶜaleyhisselām - <aldugı Belkīs

976 L.v.l. || F.142.a.15: *getürem*. | H.75.b.22: id. | L.129.b.1: *götürürem*.
977 Ms. sic. || H.75.b.22-23: *Ḫulḳuŋuz ... ḫulḳına*. | L.129.b.2: id.
978 F.142.b.5. | H.76.a.3. | L.129.b.7: sic.
979 V.c.
980 F.143.a.3: id. | H.76.a.15: *Meydāndan ...* . | L.130.a.5: om.
981 F.143.a.5 | H.76.a.16: sic. | L.130.a.7: id.
982 F.143.a.8: *ṣabr*. | H.76.a.19: om. | L.130.a.10: *epsem oldı*.

ol> *Belḳīs*dür.[983] Melik bu ḳızuŋ cemālını #kemālıŋı göricek müteḥayyir# oldı$_o$, oġlını unutdı$_o$. (18) Bir demden ṣoŋra daşradaṅ icerü bir it girür. Ḳızcuġazı ḳundaġıyla anası ol ite vérür. Ḳızı$_o$ aġzıyla ḳapar (19) ḳacar nābedīd olur. Melik cün bu ḥālı$_o$ daġı gördi$_o$, gendü cānından ḳorḳdı. “Baŋa daḫı kim bile n~ède?” dédi$_o$. Diledi$_o$ kĭ (20) perī ḳızını helāk ède. Gérü ṣabur étdi$_o$ yudundı$_o$ yüridi$_o$, nesne démedi$_o$. Bu ḥāl üzerine bir zamān gecdi$_o$. Andan (21) bu melike bir düşmen belürdi$_o$, taġallübile bunuŋ üstüne yüridi$_o$. Bu daḫı şevketile, yat u yaraġıla düşmeni [ḳar] **(89.a.)** (1) ḳarşuladı$_o$. Biri$_o$birine yaḳın yérde ḳonuş eylediler. Ḳonduḳları yér beyābānıdı$_o$; ḥācet bulınmazıdı$_o$. Bu meliküŋ (2) bir vezīri$_o$ varıdı, çoḳ yaraḳ ḳaydın yédi: unlar etmekler etler şarāblar ḥavāyicler yémişler yükler yükletdi$_o$, (3) aldı$_o$, melik çerisine meded gitdi$_o$. Bu ḥāla perī ḳızı vāḳıf olduġı dem ḳaḳıdı$_o$ durdı$_o$, mükārīlerüŋ ardına (4) düşdi$_o$. Érişdüginleyin tulumları deşdi$_o$, unları$_o$ etmekleri telef eyledi. Ol yaraḳda menfaʿata (5) yarar nesne ḳomadı$_o$. Vezīr bu ḥālı melike ḫaber vérdi$_o$. ʿAẓīm dilteng oldı$_o$ ṣabr édemedi$_o$: “İş endāzeden (6) çıḳdı$_o$” dédi$_o$. “Oġul ḳız işi sehlidi$_o$; şimdi$_o$ bu cānuma ḳaṣd eylemek ancaḳ”[984] dédi$_o$. Ol~dem melik buyurdı: (7) *Belḳīs* anasını ḥāżır étdiler. Melik aŋa eyitdi$_o$: “É ḫātūn gişi! Benüm senden bir oġlancuġum (8) oldı$_o$: oda vérdüŋ; ḳızcuġazum oldı$_o$: ite vérdüŋ; buları oḫşamadum. Bu iki ḥālda saŋa nesne (9) démedüm yudundum. Şimdiki~ḥālda yaraġı dağıtmaġıla cānuma başuma ḳaṣd eyledüŋ. Ne revādur?” dédi$_o$. (10) *Belḳīs* anası eyitdi$_o$: “⌈Eyü~vardum^x⌉.[985] Bu sözi dile gelmeseŋ,[986] yégidi. Ammā cün söyledüŋ, cevābuŋ işit!” (11) dédi$_o$. Melik eyitdi$_o$: “Eyit, işideyim!” dédi$_o$. *Belḳīs* anası eyitdi$_o$: “Ol od kĭ oġlanı aŋa vérdüm, (12) müşfiḳ dāye-yidi$_o$. Ve ol it kĭ ḳızı aŋa vérdüm, ol~daḫı müşfiḳ dāye-yidi$_o$. Vardılar, şefaḳatıla (13) oġlançuḳları beslediler, ẓahmetleri üstümüzden gitdi$_o$. Ne ziyānumuz oldı? Melūl olub söyleyecek (14) ne nesne varıdı? Ammā oġlancuġuŋ eceli geldi$_o$, öldi$_o$ - sen saġ ol! Ḳızuŋ saġdur, esendür. (15) Getürsünler, ⌈gör⌉!” dédi. Ol~dem *Belḳīs*i$_o$ getürdiler. Melik ḥüsnini müteżāʿıf gördi$_o$ sevindi$_o$. Andan *Belḳīs* (16) anası[n][987] eyitdi$_o$: “Üşbu düşmen kĭ seni isteyügeldi$_o$, çırāġuŋı söyündürmege geldi. Ve bu senüŋ (17) vezīrüŋe elli biŋ miṣḳāl rişvet vérbidi$_o$. Vezīrüŋ daḫı mültezim oldı$_o$ kĭ yéygü bahāne-siyle (18) cemāʿatunı helāk eyleye. Una étmege şarāba helāhil ḳatdı$_o$, tā ac ḫalḳ ḥırṣıla yéyeler, helāk olalar, (19) vezīrüŋ maṣlaḥatı bite, [vezīrüŋ][988] <düşmenüŋ>[989] muẓaffer ola. Inanmazısaŋ, vezīrüŋi oḳıt, ol taʿāmuŋ baḳīye- (20) -sindeń — üş vardur — ol yésün! Ölmeyecek olursa, beni ḳına!” dédi$_o$. Melik bu sözden ʿaẓīm verhem (21) oldı$_o$. “Vezīri$_o$ oḳuŋ!” dédi. Oḳıdılar. Geldi ḫidmet étdi oturdı$_o$. Melik: “Ḥavāyicden baḳīye varısa, **(89.b.)** (1) [varısa] getürüŋ!” dédi$_o$. Bir ḳutı

983 F.143.a.10: sic. | H.76.a.20: *Ṣonra Süleyman Peyġambere - ʿaleyhisselām - bu ḳızı$_o$ evlenür*. | L.130.a.12: *Süleymān Peyġamberüŋ - ʿaleyhisselām - Belḳīs oldur*.

984 F.143.b.7: *...cānuma ḳaṣd eylemek nedür - dédi*. | H.76.b.6-7: *şimdi$_o$ bu cānuma ḳaṣd eylemek oldı$_o$ ancaḳ - dédi$_o$*. | L.130.b.7: *... amma bu cānuma ḳaṣd eylemek-dür - dédi*.

985 L.v.l. || F.143.b.11. | H.76.b.9. | L.130.b.12: om.

986 F.143.b.11: *dile getürmeseŋ*. | H.76.b.9: *söylemeseŋ*. | L.130.b.11: *dile gelmesedi$_o$*.

987 Passim.

988 F.144.a.5. | H.76.b.14. | L.131.a.5: sic.

989 F.144.a.6. | H.76.b.14. | L.131.a.5: sic.

ḥalvā getürdiler. Vezīrüŋ ʿalāmeti$_o$ üstünde. Ḳapaġın götürdiler. Melik (2) buyurdı$_o$: vezīr öŋine ḳodılar. "Sun yė!" dėdiler. Vezīr eyitdi$_o$: "Şimdi$_o$ gönlüm dilemez, dileyicek yėyem" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Elbette (3) yėseŋ gerekdür. Ve-illā başuŋı keserem" dėdi. Vezīr cün gördi$_o$: yėse yėmese, ölür, cān ḳorḳusından birḳac loḳma (4) aġzına ḳoydı$_o$. Derḥāl ⌈ʿamel-i⌉ helāhil belürdi$_o$. Vezīr düşdi$_o$ cān vėrdi. Perī ḳızı eyitdi$_o$: "Bildüŋmi kĭ sözümde (5) ḫilāf yoḳdur?" dėdi$_o$. Andan *Belḳīs*üŋ elin aldı$_o$, melike sımarladı$_o$, eyitdi$_o$: "İşde ḳızuŋı selāmetile saŋa (6) sımarladum. Andan gėrü saŋa ne vezīr <ü> kezīr[990] gerek, memleketüŋi bu tedbīr eylesün. Hīc düşmenden (7) ḳorḳma üşenme!" dėdi$_o$. Ol~dem *Belḳīs* buyurdı$_o$: orduyı$_o$ göçürdiler. Bir münāsib yėre otlu sulu niʿmetlü (8) ābādānlıġa yaḳın menzile iletdi$_o$ ḳondurdı$_o$. Andan perī leşkerine buyurdı$_o$:

dört yaŋa yol-ları$_o$ düşmen (9) üzerine baġladılar,
ḳamusını güm[991] ėtdiler, rāhı
fürūmānde olub ėtdiler feryādı$_o$ vu āhı.
Anuŋ gibi$_o$ (10) ḥāla oġraduḳ-ları$_o$ yoġıdı,
ilerü her ḳanca varsalar, ẓaferleri$_o$ coġıdı$_o$.

Bular bu bīcāra-lıḳda-yiken melik (11) bir gėce şebīḫūn ėtdi$_o$, ḳılıcı kesdi$_o$, yėli esdi$_o$, tamāmet leşkeri$_o$ helāk oldılar. Melik ḫurrem ü (12) muẓaffer[992] ü manṣūr döndi$_o$, ḫalḳıyla maḳāmına geldi$_o$. Ol vaḳt *Belḳīs* anası melike eyitdi$_o$: "İmdeń (13) gėrü vaḳtıdur kĭ ṣoḥbet iḫtiyār ėdevüz; ḳatuŋdan gidem, ne sen beni göresin, ne ben seni görem!" dėdi$_o$. (14) "Ammā bu işde suc senüŋdür: şartı vu ʿahdı kĭ aramuzda varıdı, ṣıduŋ, ḳarāruŋı her- (15) ze-yile firāra vėrdüŋ" dėdi$_o$. Melik eyitdi$_o$: "Allāh Allāh! Behriḫudā! Bu sözi söyleme! Yaŋıldum, bu günāhı baŋa (16) baġışla! Tevbe olsun, ayruḳ gönlüŋüz incinecek yėrde bulınmayam" dėdi. Melik az söyledi, çoḳ (17) söyledi; sözlerinüŋ hīc birsi nāfiʿ düşmedi$_o$: «"Hāz̲ā firāḳ baynī wa-baynak"»[993] dėdi$_o$ ġāyib oldı$_o$. Melik (18) ʿavratlar gibi$_o$ saġu saġdı$_o$, yüzin yırtdı$_o$, başına dopraḳ ḳoydı$_o$, donın yırtdı$_o$, ḳolın çeynedi. Gün gündeń teb ü (19) sūz u firāḳıla iştiyāḳıla naḥīf oldı$_o$. Ammā biraz gönlini *Belḳīs*ile eglerdi$_o$. Ḳız ulaldı$_o$, melike (20) oldı$_o$. Melik ölmege yaḳın gelicek *Belḳīs*i ḳatına oḳıdı$_o$ ögütledi$_o$, memleketini aŋa sımarladı$_o$. (21) Gendü ʿavrat firāḳından rencūr olub ṣāḥib-firāş oldı$_o$ yatdı$_o$. Melik-i cin hemşīre- **(90.a.)** (1) -sini ögütledi$_o$, cāre olmadı$_o$. "Bārī sormaġa birgez ʿiyādete var, n~ola?" dėdi$_o$. ʿAvrat bu sözi$_o$ taḳabbül (2) ėtdi$_o$ durdı$_o$, meliküŋ ʿiyādetine geldi. Melike melike eyitdi$_o$:

"Bu firāḳ zaḥmetin çekince
dilüŋe (3) ṣabr ėdeydüŋ.
Ben dilüme ṣabr ėdemedüm,
yārı$_o$ yavu ḳıldum.

990 F.144.a.15. | H.76.b.22: *ne vezīr gere⌈k⌉mez* [l.v.l.] *dėdi*. | L.131.a.14: *vezīr kezīr hācet degül*.
991 F.144.b.2: id. | H.77.a.2: *ḳamu gümrāh oldılar*. | L.131.a.16: *ḳamusını güm ėtdiler rāhı*(*n*)*ı*.
992 Ms. sic. Recte: *muẓaffer*.
993 F.144.b.12: om. | H.77.a.7-8. | L.131.b.8: id.

Şimdi ḫaberi[994] yoḳaru cinden gelür. (4) Ė dost! Beni$_{o}$ yoḳ yère żāyiᶜ eyledüŋ. Bizüm ᶜādetümüz şöyle-dür kĭ bir gişiyle ᶜahd u peymān ėdicek (5) Taŋrıyı$_{o}$ danuḳ dutaruz. ʿAhdı$_{o}$ sıyacaḳ olursavuz, Taŋrı ḳatında ᶜāṣī oluruz. ʿAhdı$_{o}$ sıyanıla (6) bayaġılayın olursavuz, Taŋrı ḳatında gėrü ᶜāsī oluruz. İmdi$_{o}$ benümile senüŋ araŋda dīdār ḳıyāmete (7) ḳaldı$_{o}$" dėyü nābedīd oldı$_{o}$. Āḫir melik ol rencürlikde öldi$_{o}$. *Belḳīs* pādeşāh oldı$_{o}$. ᶜĀḳıbet *Süleyma{n}* (8) *Peyġāmber*üŋ ḫātūnı$_{o}$ oldı$_{o}$. Ve bu ḥikāyetüŋ bundan böylesi maᶜrūfdur, meşhūrdur.

Ve bu (9) ḥikāyetüŋ fāyide-si oldur kĭ bilindi$_{o}$ kĭ
mār u mūra ėdilen eylük daḫı żāyiᶜ olmazımış.
Ve bir (10) kimse-yile ᶜahdı$_{o}$ ėdicek ol ahdı$_{o}$ beklemek geregimiş, ᶜahdı sımaḳ ziyān getürürimiş.
Daḫı pādeşāhlar(a)[995] (11) iḫtiyāṭ bābında saᶜyi$_{o}$[996] gökcek ėtmek geregimiş.
Düşmen belüricek kimseye iᶜtimād gerekmezimiş.
Ve işüŋ (12) ḥaḳīḳatın bilmeyince kimseye yavuz gümān gerekmezimiş.

Ḥaḳ Taᶜālā bu kitābı düzene yazana, oḳıyana diŋleneye raḥmet eylesü{n}.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

994 F.145.a.7: id. | H.77.a.13: om. | L.131.b.16: *ḫaber*.
995 F.145.a.15. | H.77.a.19. | L.132.a.6: sic.
996 F.145.a.15: id. | H.77.a.19: om. | L.132.a.6: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

16

(13-16) »Ḥikāyet(-i) şānzdehüm

ez-ān Manṣūr bin ʿAbdülʿazīz(-i) Cevherī«

(13) <Ḥikāyetde>[997] getürmişler kim ẖalīfe *Muʿtaşım*, *Aḥmed bin Ḍolun*uŋ[998] ẖazīnesini defīne- (14) -sini istiḫrāc ėtdüginde dadandı$_o$, maṭlab istemege ḥarīṣ oldı$_o$, vu maṭā- (15) libī-ler yalanını diŋlemege raġbet ėtdi$_o$. Ol zamānda *ʿAlīy ibn-ü Heyşem* adlu (16) [bu][999] *Muʿtaşım*uŋ bir vezīri$_o$ varıdı$_o$. Ol eyitdi$_o$: "Yā emīrelmü'minīn! Bu bābda (17) bir ʿacīb <ü> ġarīb keleci işitdüm. *Manṣūr ibn-i ʿAbdülʿazīz-i Cevherī-yi Baġdādī*den menḳūldur. Buyurursaŋuz, alduġum (18) ṣāʿile ben~daẖı ölçeyim"[1000] dėdi$_o$. *Muʿtaşım* eyitdi$_o$: "Söyle! İşidelüm, *Manṣūr* ne herze söylemiş, görelüm!" *ʿAlīy ibn-i Heyşem*[1001] ẖalīfeye (19) duʿā ḳıldı$_o$, andan eyitdi$_o$:

‖ *Baġdād* şehrinde bir ulu ẖøca varıdı$_o$. Adı$_o$ *ʿAbdülʿazīz-i Cevherī*-idi. Ṣāḥib-niʿmetidi. (20) Ammā niʿmetinden temet(t)üʿi yoġıdı$_o$. Ḫalefi daġı yoġıdı$_o$ kim gendüden ṣoŋra mālı taṣarruf ėdeyidi$_o$, temet(t)üʿde bulınaydı. (21) Ol cihetden ḳatı müteel(l)im-idi. Hemīşe Ḥaḳ Taʿālā-dan taẓarruʿ ve ibtihāl ėdüb ferzend isterdi$_o$. Ol **(90.b.)** (1) hevesde dervīşlere ẖayrāt u müberrāt bābını meftūḥ dutarıdı. Anlardan duʿā iltimās ėderidi$_o$, [ri$_o$] (2) rıbāṭlar ẖāneḳāhlar, medreseler mescidler yapdururdı$_o$. Hīc maḳṣūdı$_o$ ḥāṣıl olmadı$_o$. ʿÖmri$_o$ daẖı āẖire yaḳlaşdı$_o$. (3) Ümīdin kesüb fāriġ düşdüginden ṣoŋra bir ġarīb gişi geldi$_o$. Bu *ʿAbdülʿazīz*e selām vėrdi$_o$, eyitdi$_o$: "Ṣāḥib- (4) -niʿmetidüm, niʿmetüm gitdi$_o$, miḥnete düşdüm. Merdüm-lik eyle!" dėdi$_o$. "Baŋa nafaḳadan muʿāvenet eyle!" dėdi$_o$. *ʿAbdülʿazīz*üŋ (5) ol gişiye özi$_o$ göyündi$_o$. Ḫidmetkārına buyurdı$_o$: ol ġarībi$_o$ ḥam(m)āma iletdiler. Ḥa(m)āmdan çıḳıcaḳ bir ḳat don geyürdiler, (6) andan ʿizzetile eve getürdiler. *ʿAbdülʿazīz* ol gişiy(i) ḳonuḳladı$_o$, sordı$_o$: "Bu yėre nėte oldı$_o$ geldüŋüz?" dėdi$_o$. (7) Eyitdi$_o$: "Ben *Hindūbārdan*am, bāzirgānam. Mālum deŋizde żāyiʿ oldı$_o$. Bir vechile ben ḳurtuldum, yüriyürek üş-bunda geldüm" (8)

•••••••••••

[997] Cf. ms. 43.a.7, 66.b.13, L.123.b.17, 87.b.16, 95.b.10, 114.a.1, 117.b.1, 123.a.1: sic.

[998] F.145.b.5: *Aḥmed bin Ḍolunuŋ*. | H.77.b.1: *Dolun-oglınuŋ*.| L.132.a.11: *Aḥmed-i Ḍavlunuŋ*.

[999] F.145.b.7. | H.77.b.2: sic. | L.132.a.13: om.

[1000] F.145.b. 9: id. | H.77.b.4: *Buyurursaŋuz, beyān ėdeyim*. | L.132.a.15: *Buyurursaŋuz, ben daẖı alduġum ṣāʿile ölçeyim*.

[1001] Cf. ms. 95.b.6.

dėdi$_o$. "İmdi hīc pīşe bilmezem kĭ anuŋıla eglenem. Ammā otacı-lıġı yaḫşı bilürem. Eger ḫøcanuŋ baŋa ᶜināyeti (9) olursa, anuŋ bereketinde, ḳanadı altında bir dük(k)ānı maᶜmūr dutam, ḫalḳa vu baŋa menfaᶜat degürem" dėdi$_o$. *ᶜAbdülᶜazīz(-i)*[1002] (10) *Nāmdār* eyitdi$_o$: "Göŋlüŋi ḫoş dut! Saŋa dük(k)ān vėrem, ev vėrem, ġulām u cāriye vėrem, ev yaraġın vėrem: (11) işüŋ murāduŋca ola!" dėdi$_o$. Hindū āferīn oḳıdı$_o$, eyitdi$_o$: "Diri olduġumca ġulāmuŋa ġulām olam" dėdi$_o$. *ᶜAbdü-* (12) *ᶜazīz* buyurdı$_o$: sarāy düzdiler, dükeli yaraġın ḫāżır ḳıldılar. Cāriye vü kenīzek evi süpürdiler döşediler, (13) Hindūnuŋ tekiye-gāhın müretteb eylediler. Ol yėrde āsūde oldı$_o$. ᶜAṭṭāristānda bir dük(k)ānı icindeki (14) edviye-yile aŋa gösterdi$_o$.[1003] Hindū ḳalan mütevaṭ(ṭ)ınlar gibi$_o$ gündüz dük(k)ānında, gėce evinde olurdı. *ᶜAbdü-* (15) *ᶜazīz* anı tecribe ėtdi$_o$, ᶜilm-i ṭıbda māhir buldı$_o$. Pes gendü ḫālın aŋa iᶜlām etdi: "Bir oġlancuḳ ārzūsında- (16) -yam" dėdi$_o$. Hindū eyitdi$_o$: "Oġlan bağışlamaḳ Taŋrı Taᶜālā işidür. Ammā sebebine mübāşeret ėtmek olur" dėdi. (17) *ᶜAbdülᶜazīz* eyitdi$_o$: "N~ėtmek gerek, buyuruŋ, ėdelüm!" dėdi$_o$. Ṭabīb anda bī-tevaḳḳuf eyitdi$_o$: "Saŋa bir uzun boylu, (18) ince bėl-lü, semiz ucalu, gökcek yüz⌈lü⌉, şīrin sözlü, ḫandān leblü, açuḳ göŋül-lü cāriye gerek-dür kĭ (19) anuŋıla münşerih olasın. Ol sebebile ferzendi$_o$ Ḫaḳdan ṭaleb ėdesin" dėdi. "Böyle ėderseŋ, (20) ümīddür kĭ Taŋrı seni murāduŋa yėtişdüre" dėdi$_o$. Ammā şart budur kĭ ḳırḳ gün gendözüŋi (21) yıġasın, kimseye meşġūl olmayasın. Yėdügüŋ erkek ḳara ḳoyın eti ola, şarābuŋ erġavānī vü **(91.a.)** (1) Ḳuṭrublı[1004] ola, yaşamış ola, mürevvaḳ <u> muṣaffā ola. *ᶜAbdulᶜazīz* eyitdi$_o$: "İmdi$_o$ ol işi bize sen başarursın" (2) dėdi$_o$. Ṭabīb ṣabāḥ durdı$_o$, ḳul ḳaravaş bāzārını tavāf ėtdi$_o$, ġarażı gözetdi$_o$, bulımadı$_o$. Bir hafta bāzāra (3) mülāzemet eyledi$_o$, āḫir ġarażı #cāriyeyi# buldı$_o$,[1005] iki-#biŋ# dīnāra satun aldı$_o$, *ᶜAbdulᶜazīz*e #getüri$_o$vėrdi#. (4) *ᶜAbdulᶜazīz* şerāyiṭi riᶜāyet eyledi. Vaḳt olduḳda #mübāşeret# eyledi; ittifāḳ ᶜuluḳ #oldı$_o$#. Doḳuz (5) aydan$^+$ ṣoŋra bir mütenāsibüläᶜżā[1006] güzel oğlan vücūda geldi. *ᶜAbdulᶜazīz* sevindi$_o$. Adını *Manṣūr* (6) ḳodı$_o$. Dervīşlere ṣadaḳalar vėrdi$_o$. Ve oğlanı$_o$ bėslediler. Ulaldı$_o$. Altı$_o$ yaşına giricek muᶜallime sımarladı$_o$. Kur'ān (7) ögretdiler, ḫaṭ ögretdiler, ᶜİbrī vü Rūmī vü Türkī vü Hindī dil ögretdiler. Tenzīl ü te'vīl ü tefsīr ü (8) taḳrīr ü nāsiḫ ü mensūḫ, muḥkem ü müteşābih daḳāyiḳin ḫaḳāyiḳin raḳāyiḳin ögretdiler. Ensāb-u[1007] ᶜArab, aḫbār-u[1008] (9) ᶜAcem, tevārīḫ-i mülūk ögretdiler. Ḥikmet-i felāsife, ṭıb nücūm, derec ü daḳāyiḳ ve sevā(n)i ve sevāliş[1009] ü zīc ü (10) [ve] taḳvīm #çıḳarmaḳ#, süṭurlāb dutmaġı: bu ḳamusını ögretdiler. ᶜİlm icinde ᶜallāme-i ᶜālem ü uᶜcūbe-i (11) benī #*Ādem*# oldı$_o$. Andan ṣoŋra ᶜilm(-i)[1010]

[1002] F.146.a.10: id. | H.77.b.14: sic. | L.132.b.13: id.
[1003] F.146.a.10: id. | H.77.b.16: om. | L.132.b.16-17: id.
[1004] F.146.b.1: om. | H.78.a.1: *Ḳuṭrubunī-den*. | L.133.a.9: *Ḳuṭrıbulı*^{x}.
[1005] F.146.b.9: *... ġarażını gözetdi, bulamadı. Bir hafta ... ġarażı cāriye'yi buldı.* | H.78.a.2-3: *... ṭavāf eyledi$_o$. Bir hafta tamām olınca istedi$_o$. Bir haftadan~ṣoŋra ol ġarażı cāriye'yi ... .* | L.133.a.11-12: *... ḳaravaş bazārını ṭavaf ġaraż gözetdi ... . Āḫir ġarażı$_o$ cāri(y)eyi ... .*
[1006] F.146.b.18: id. | H.78.a.6: *ensāb-ı aᶜżāda*^{x} *... .* | L.133.a.14: *mütenāsibüläᶜżā*.
[1007] F.147.a.1. | H.78.a.9. | L.133.b.1: *ensāb-ı ᶜArab*.
[1008] F.147.a.1-2. | H.78.a.9. | L.133.b.1: *aḫbār-ı ᶜAcem*.
[1009] F.147.a.2: *ṣevālī ve ṣevālihe*. | H.78.a.10: om. | L.133.b.2: *ṣevānī ṣevālet*.
[1010] F.147.a.4. | H.78.a.11: id. | L.133.b.4: sic.

fürūsīyete meşġūl oldıo. Çābük-süvār oldıo. At ḳoşmaḳ (12) oḳ atmaḳ, ḳılıc oynamaḳ sünü dutmaḳ, kemend atmaḳ güreş ⌈dutmaḳ⌉' [1011] - bu dükelini ögrendi. Bī-naẓīr-i ʿālem oldı. Ol başardugı (13) işleri kimse başarımaz oldı. On-yėdi yaşında tamām hünerleri istikmāl ėtdi. Bir ʿālim-i zamān, bir fāris-i meydān (14) çıḳageldi. <*Ebūlmanṣūr*> [1012] *Manṣūr*ı #severdi, bir laḥẓa# görmeyince #ol(m)azdı. Bir (g)ün# *ʿAbdulʿazīz-i Cevherī* ḫasta oldı. (15) *Manṣūr*ı ḳatına oḳıdı: "Ė *Manṣūr*! Āḫirete giderem. Saŋa #vaṣīyet ėderem#. Ḳabūl eyle kĭ berḫurdār olasın!" dėdi. *Manṣūr* (16) eyitdi: "Buyuruŋ, Taŋrı tevfīḳ vėrürse, vaṣīyetüŋi dutam tecāvüz ėtmeyem" dėdi. *Ebū Manṣūr* eyitdi: "Oġul, her işde {T(an)grı(yı)[1013] ḫāẓ(ı)r} gör, iʿtimād aŋa (17) ėt. Çoḳ mālum vardur. Senüŋ~icün ḳazanub-dururam, saŋa #ḳodum#. Üş giderem. Şükürlü ḳul ol~kĭ artasın eksilmeyesin! (18) Fesād u ḫarām yöresine yörenme kĭ fesād u ḫarām ʿömri ḳısa ėder, evleri ḫarāb ėder, düşmenleri sevindürür" dėdi. *Manṣūr* aġladı: (19) "Ne buyrursaŋuz, eyle olsun!" dėdi. Andan ṣoŋra *ʿAbdulʿazīz* öldi, ḥaḳḳına ḳodılar. Üc gün ʿazā dutdılar. Andan ṣoŋra (20) *Manṣūr* ḫazīneye girdi. Ne gördi? Ne ṣorarsın kĭ ne gördi? Bī-nihāyet māl u niʿmet gördi. Eyitdi: "Atam nādānıdı, (21) baḫīlidi. Bu māl ḫod nafaḳadan dükenür nesne degül. Böyle yatmaḳdan ne gele?" dėdi. Vardı, ḳonşulıḳdaġı evleri - bahā **(91.b.)** (1) vėrdi, ṣatun-aldı - götü(r)tdi. Yėrine şāhāne evler köşkler manẓaralar #(yapd)urdı#, [1014] bāġlar bostānlar düzetdürdi. Dürlü (2) dürlü reyḥānlar, semenler çemenler, nergisler sūsenler yāseminler, nilüfer ü erġavān <u^{x}> nesrīn ü benefşe-ler, ḫiṭmī-ler dikdürdi. (3) Ruḫām-ı #mülevvinden# ḫavżlar birke-ler işletdi. Ve altun küpelü balıḳlar içine ṣaldı. Bir ṭārem düzdürdi; dört (4) ʿamūd üzerine saḳfını ʿūddan ṣandaldan işletdi. Altundan ḳafesler eyletdi, ḫoş-elḥān ḳuşlarıla taʿlīḳ ėtdi. Vü (5) buyurdı: ustād(lar)[1015] ṭāremi[1016] içinde bir gümişden aġac düzdiler. Yapraḳlarını yėmişlerini altundan yasadılar, ve budaḳlarında (6) muraṣṣaʿ ḳuşlar ḳondurdılar. İçlerini müşk-ile ʿanberile ḍoldurdılar. Ḥareket-i ṭıb-ı ṭayb-ı ṣayb [1017] gibi dökilürdi. (7) Ve ol aġacuŋ dibinde ābnus <ı> ḳavaḳīden[1018] bir taḫt düzdiler, bend ü güşādların[1019] altundan eylediler. Ve taḫt (8) üstinde ʿaẓīm bisāṭlar nehālīler döşediler. <Manṣūr>[1020] üstine çıḳdı, ḫoş melikāne oturdı. İḫvān-ı ṣafā aṣḥāb-ı (9) vefā iḫtiyār ėdüb bulub hemnişīn ėdindi. Ābāhā-yı günāgün dāne vü zerd <ü> sigbāc u zīrbāc, biryānlar şişlikler, (10) mīvehā-yı muḫtelif: nārinc ü turınc u sīb-i Ḫılāṭī,[1021] engür-ı Mulāḥī,[1022]

[1011] F.147.a.5. | H.78.a.12: om. | L.133.b.5: *göz dutmaḳ*.
[1012] F.147.a.7. | H.78.a.13: *atası*. | L.133.b.8: om.
[1013] F.147.a.12. | H.78.a.16: sic. | L.133.b.12: *Tangrıya*o.
[1014] L.v.l. || F.147.b.5: sic. | H.78.a.22: *düzdürdi*o. | L.134.a.4: *yapdurdı*.
[1015] F.147.b.8. | H.78.b.2: om. | L.134.a.9: sic.
[1016] F.147.b.8: *ṭārim*. | H.78.b.2. | L.134.a.7: *ṭārem*.
[1017] F.147.b.10: ... *ṣayib* ... . | H.78.b.4: om. | L.134.a.11-12: ... *hareket ėtdügce ṭıb ṭıb dökülürdi* ... .
[1018] F.147.b.11. | H.78.b.4: *ābānūs ve ḳavāḳīden*. | L.134.a.12: *ābnūs ve ḳavaḳī-den*.
[1019] Cf. ms. 5.b.21, L.117.b.12. || F.147.b.11. | H.78.b.4. | L.117.b.12.
[1020] F.147.b.12: sic. | H.78.b.5: om. | L.134.a.14: sic.
[1021] F.147.b.14: *sīb Ḫılāṭī*. | H.78.b.7: *sīb-i Bādgānī*. | L.134.a.16: *sīb-i Ḫılāṭī*.
[1022] F.147.b.15. | H.78.b.7. | L.134.a.16: *Melāḥi*.

rümmān-ī[1023] İmlīsī,[1024] encīr-i Zīrī,[1025] amrūz-ı İsfahānī, (11) şarābḫā-yı$_{o}$ ḫoş-güvāri$_{o}$, mevīz-ī[1026] sükkerī ʿaselī tīnī ruṭabī; ḫoş-nefes ḫūb-edā muṭrıb kenīzekler barbaṭī ṭanbūrānī, (12) zefī nāyī çengī, şehrrūzī ṭarab-rūzī ʿaceb-rūzī:[1027] bu ḳamu rātibidi, müretteb-idi.[1028] Lāyenḳaṭiʿ bu degirmeni (13) bu resme işletdi. On yıldan ṣoŋra degirmenüŋ muḥarriki muḫallel oldısa, muʿaṭṭal ḳaldı. *Manṣūr* ġaflet uyḳusından (14) uyandı. Gördi$_{o}$: māl gitmiş, żıyāʿ u ʿaḳār satılmış, at ḳatır, ḳul ḳaravaş heb gitmiş. Ne ⌈dėr⌉kemiş[1029] ḳalmış, ne ṣatılmış: (15) elḥāṣıl elde nesne ḳalmamış. Düşmenler şād olmışlar. Fikr eyledi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ayruḳ baŋa *Baġdād* şehrinde durmaḳ olmaz" (16) dėdi$_{o}$. Baḳīye soŋı deŋi,[1030] seyrāndan raḫtdan bulduġını satdı$_{o}$, kārvānıla *Mevṣilī*[1031] [[*Mevṣil*]] şehrine vardı$_{o}$. *Mevṣil*den[1032] (17) *Naṣībin*e,[1033] *Naṣībin*den[1034] *Meyyāfāriḳīn*e[1035] vardı$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: "Ben bu muḫtaṣar yėrlerde — *Baġdād*a ögrenüb-dururam[1036] — olımazam" (18) dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$, şehr beşehr yüridi$_{o}$, *Dimişḳ*e, *Dār ʿibn-i ʿĀmir*e yėtişdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ ʿaceb şehr, ʿaceb teferrüc-gāh. "N~olayıdı (19) *Baġdād*daġı günlermüz, yā anlaruŋ gibi bunda olayıdı$_{o}$!" dėdi$_{o}$.

Āb-ü revān,
nevāḫī-yi$_{o}$ gül ü reyḥān,
serā ʿanber,
zehr[1037] ʿabher,
(20) besātīn besātīn,
bīşe dehşe,
niʿmet vāfir,
lezzet mütekāsir!
Ḳuşurında ḳuşur yoḳ,
ṭabaḳātında iki ḳat (21) yoḳ.
Sāʿātı ḳāʿātı,
mesācidi meşāhidi,
bāzārı taḫt-ı tārānī müselseli

[1023] Ms. sic.
[1024] F.147.b.15: *Emlisī*. | H.78.b.7: *İmlīsī*. | L.134.a.17: *Emlesi*^{x}.
[1025] F.147.b.15: *Zīrī*. | H.78.b.7: om. | L.134.a.17: *vezīrī*.
[1026] Ms. sic.
[1027] F.148.a.1-2: *barbuṭī, ṭanbūrānī, def(f)i, nāyī, çengī, şehirrūdī, ṭarab*^{x}*-rūdī, ʿaceb-rūdī*. | H.78.b.8-9: *barbuṭī*$_{o}$*, çengī, nāyī, deffī ve musiḳār-ı çehār-pāre'yi ve çaġana'yı ve şehrūdı*$_{o}$ *ve ṭarab-rūdı*$_{o}$ *ve ʿaceb-rūdı*$_{o}$. | L.134.b.1-2: *barbuṭī, ṭanbūrānī, deffī, nāyi*$_{o}$*, çengī, şehrūdī, ṭarab-rūzī, ʿaceb-rūzī*.
[1028] F.148.a.2: *... bu ḳamu ziynet bitdi, müretteb oldı*. | H.78.b.8-9: *... bu ḳamu mürettebidi*$_{o}$. | L.134.b.2-3: *... bu ḳamu rātibidi, müretteb-idi*.
[1029] F.148.a.5. | H.78.b.11: om. | L.134.b.6: id.
[1030] F.148.a.6-7. | H.78.b.11: *ṣoŋı deŋi*. | L.134.b.8: *deŋi*.
[1031] F.148.a.7: *Mūṣil*. | H.78.b.12: *Mevṣil*. | L.134.b.9: *Mevṣilden*.
[1032] F.148.a.7: *Mūṣilden*. | H.78.b.12. | L.134.b.9: *Mevṣilden*.
[1033] F.148.a.8: om. | H.78.b.13: *Nasīneye* (sic!). | L.134.b.9: *Naṣībīne*.
[1034] F.148.a.8: *Naṣībīne-⌈den⌉*. | H.78.b.13: om. | L.134.b.9: *Naṣibīneden*.
[1035] F.148.a.8: *Müterāfine*. | H.78.b.13: om. | L.134.b.9: *Meyāfārikīne*.
[1036] F.148.a.8: id. | H.78.b.14: om. | L.134.b.12: id.
[1037] F.148.a.11: *zehr-i ʿanber*. | H.78.b.14: om. | L.134.b.13: id.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

vasṭında berdā-yi$_{o}$ selseli.[1038]

(92.a.) (1) Filcümle birḳac gün *Manṣūr*(-ı)[1039] faḳīh *Dimişḳ*üŋ nüzhesine ḳapıldı ḳaldı. Varcasın hep yėdi$_{o}$. Āḫir (2) ḳaftanın~daḫı satdı$_{o}$ yėdi$_{o}$. Andan *Dimişḳ*den durdı$_{o}$, azuḳsuz kāravāna uyıdı$_{o}$, *Mıṣr*a gitdi$_{o}$. (3) Yolda kāravān ḳonduġı yėrde ot su odun getüri$_{o}$vėrür-idi. Anlar buŋa yėmekden (4) meded ėderlerdi. Yürimekden ayaḳları ḳabardı, geyesi yunmamaḳdan üstünde çüridi. *Remle*ye (5) ėrişdüginleyin ḫasta düşdi$_{o}$, ölüme yaḳlaşdı$_{o}$. Yol üstünde meger bir gün ussı gidüb yaturdı$_{o}$. Ḫalḳ (6) üstüne üşmişidi$_{o}$. Ṭaʿām u şarāb ʿarż ėderlerdi. Ol bī-ḫud-ıdı, muḳayyed olmazıdı$_{o}$ söylemezidi. (7) ʿAvrat oġlan maḥallātda ve bāzārda “Ġarīb yigit buŋa n~olmış” dėyü aġlaşurlardı. “Nezʿe düşdi$_{o}$” (8) dėyü kelime-i şehādet ʿarż ėtdiler. *Manṣūr* gözin acdı$_{o}$, gendüyi$_{o}$ ol ḥālda gördi$_{o}$, āh eyledi$_{o}$, ṭaʿām (9) diledi$_{o}$. Ol~dem *Remle* ʿazīzlerinden bir ʿazīz *Manṣūr*ı maḥafeye-yile[1040] evine iletdi$_{o}$, münāsib yėmek yėdürdi$_{o}$. Daḫı birisi (10) gün *Manṣūr* ḥammām diledi. Ḥammāma iletdi$_{o}$ yudı$_{o}$, başın yülitdi$_{o}$, çıḳduḳda naz̲īf ḳumāş geyürdi$_{o}$. Andan laṭīf (11) şerbet, muvāfıḳ gı̱z̲ā bir ay rātibi oldı. *Manṣūr* bėslendi$_{o}$, bayaġı ḳarārına geldi. Andan ol cüvānmerd-i Remleī[1041] (12) *Manṣūr*dan ḥālın ṣordı. *Manṣūr* ḥikāyetini şerḥ eyledi. *Mıṣr*a ʿazm etdügin dėdi$_{o}$. Ol~dem ol (13) demsāz yigit *Manṣūr*a elli miṯḳāl ḳızıl altun vėrdi$_{o}$, *Mıṣr*a gönderdi$_{o}$. *Manṣūr* duʿā ḳıldı$_{o}$, ġayrile[1042] (14) yola girdi$_{o}$. Cün *Mıṣr*a yėtişdi$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ bir deŋiz gibi$_{o}$ şeherdür. Muḥteşim-ler çoḳ, keseb bol. *Mıṣr*ı$_{o}$ (15) teferrüc-lendi$_{o}$. Bir Kebülgencī ʿavrat evin - kim küberāsı ẓürefāsı anuŋ ḳatında ṣoḥbet ėderleridi$_{o}$ - (16) buldı$_{o}$, anda başın ḳodı$_{o}$. Odalandı$_{o}$, gündüz gezeridi$_{o}$ teferrüc-lenürdi$_{o}$, gėce^{x} gelüridi, anda yaturdı$_{o}$ içeridi$_{o}$. ʿAvratıla (17) şiʿr ü ḥikāyāt <u> kelimāt ėderidi$_{o}$. Müeddebidi; gören anı severidi. Gėcirek gelse, ʿavrat anı istedüridi$_{o}$. (18) Ayruġa iki aġcaya vėrdügi şarābı$_{o}$, aŋa bir aġcaya vėrürdi$_{o}$. Bir gün bu ʿavrat *Manṣūr*ı$_{o}$ melūl gördi$_{o}$, (19) eyitdi$_{o}$: “Oġul! Necün melūl-sın?” dėdi$_{o}$. *Manṣūr* eyitdi$_{o}$: “Ṣāṭırlıḳ varlıġıla olur, yoḳluḳdan ne feraḥ gelsün? (20) Ḥaḳ Taʿālā mübālaġa niʿmet vėrmişidi$_{o}$. Bilmezlikden hep elümden çıḳdı$_{o}$, ġurbete muẕ̇ṭar oldum. Çoḳ ġurbet (21) zaḥmetin cekdüm. Āḫir *Remle*de bir yigit baŋa merḥamet eyledi$_{o}$. Ḫasta-yidüm, evine iletdi tīmār ėtdi$_{o}$. Ḫoş **(92.b.)** (1) oldum. Baŋa don baġışladı$_{o}$, altun baġışladı$_{o}$. Bu vaḳtadek anuŋıla barınurdum. Şimdiki^{x}~ḥālda bir dīnārum (2) ḳaldı: bėş günlik nafaḳam-dur. Anı~daḫı gidericek ‘N~ėdem’ dėyü melūlem” dėdi$_{o}$. Ol ʿavrat eyitdi$_{o}$: “Ben saŋa (3) bir tedbīr ögredeyim. Ėderseŋ, lotuŋ ṣarābuŋ eksük olmaya, sermāye daḫı elüŋe gire” dėdi$_{o}$. *Manṣūr* eyitdi$_{o}$: (4) “Buyur!” dėdi$_{o}$. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: “Dur yoḳaru, dīnārı aġcaya boz, birḳac aḳçalıḳ me(ş)mūm al! Yārenler gelüb ʿişrete (5) oturıçaḳ andan biraz anlaruŋ ḳatına ilet. Anlaruŋıla otur, ṣoḥbet ėt, hem lot <u> pot[1043] yė, hem aḫcaların al!” dėdi. (6) Bu söz *Manṣūr*uŋ ṭabīʿatına muvāfıḳ düşdi$_{o}$, ol dėdüginleyin ėtdi$_{o}$. Vardı$_{o}$, nuḳl <u> reyḥān aldı$_{o}$ getürdi$_{o}$, ḥāżır (7)

[1038] F.148.a.13: *...taḫtı$_{o}$-ḍārı müselselī, vasaṭında berāda-yı$_{o}$ silsilī.* | H.78.b.14: om. | L.134.b.15: *... bāzārı taḫt-ı ṭāremi dükeli yėrinde.*

[1039] F.148.a.13: sic. | H.78.b.15: om. | L.134.b.16: id.

[1040] F.148.b.7: *maḥafeyle.* | H.78.b.20: *miḥaffeye.* | L.135.a.8: *maḥafeyile.*

[1041] F.148.b.10. | H.78.b.22. | L.135.a.12: *Remlī.*

[1042] F.148.b.12: *z̲aḫīreyle.* | H.79.a.1: om. | L.135.a.14: *ʿīrile.*

[1043] F.149.a.12: *lot ve bot.* | H.79.a.12. | L.135.b.13: *lot.*

ḳodı$_o$. Hemāndem gördi$_o$ kim bir cemāʿat geldiler. Şarāb-ḫōrlıġa oturdılar. Derḥāl durugeldi$_o$, bir ṭabaḳ nuḳl u (8) gül ü reyḥān düzdi$_o$, ol cemāʿatuŋ ḳatına vardı$_o$, öŋlerinde ḳodı$_o$. #(Ḫ)oş#[1044] gördiler tebeşbüş[1045] ėtdiler, şarāb (9) sundılar. *Manṣūr* bularuŋıla ṣoḥbete oturdı$_o$: ḥikāyāt āġāz eyledi, ġazel oḳıdı$_o$, maḏāḥik[1046] söyledi$_o$, pāre (10) eyitdi$_o$, ẓarāfet gösterdi$_o$. Ḳavm cün *Manṣūr*ı$_o$ gördiler, şīrīn ʿibāretin faṣāḥatin işitdiler, göŋülden (11) sevdiler, aŋa nesne bağışladılar. *Manṣūr* “İş buyimiş” dėyüb bir müddet bu işi işledi$_o$, mübālaġa zer ü sīm (12) ḥāṣıl eyledi. Bir gün ʿādetince bāzāra vardı$_o$, nuḳul u gül ü reyḥān aldı$_o$, maḳām-ı maʿlūma geldi$_o$. Gördi$_o$ kĭ (13) her kūşe’yi bir ṭāyife dutmış, cavḳ ⌈cavḳ⌉[1047] oturmışlar. Ayru ⌈ayru⌉ şamʿidānları$_o$ ayaġın durur. Daḫı gördi$_o$ kĭ bir kūşede (14) iki Zengī yaluŋuzca otururlar. Pākīze muḥteşimāne donlar geymişler, şarāb-#ḫōrlıġa[1048] meşġūl# olmışlar. (15) *Manṣūr Paşa* derḥāl durugeldi$_o$ nuḳuldan[1049] bir nuḳuldān, reyhāndan bir deb(t),[1050] gülden bir deste ol cemʿatlar (16) ḳatına iletdi$_o$. Ol iki Zengī ṭarafına yörenmedi$_o$. *Manṣūr Aġa*ya eyitdiler: “Ė beg! ʿAcīb ṣūretdür, bizi daşra (17) bıraḳduŋ. Bizüm dağı şemmümüz[1051] vardur: bizi ādemī sıyımaduŋ,[1052] bize nuḳul u reyḥān getürmedüŋ” dėdiler. *Manṣūr* (18) eyitdi$_o$: “Sizüŋ ne eksügüŋüz vardur kĭ bitürem?” dėdi. Cevāb vėrdiler kĭ: “N~ola, eksügümüz yoġısa, artuḳ (19) rūzī kime ziyān ėder?” dėdiler. Ol~dem *Manṣūr* durdı$_o$, nuḳuldan, dürlü dürlü ciçeklerden bir ṭabaḳ düzdi$_o$, naẓar- (20) larına iletdi$_o$. Tercīb ėtdiler, ṭāsı ḍoldurdılar, eline sundılar. Eyitdiler: “Bugün bizümile ol!” dėdiler. *Manṣūr* (21) #icā(b)et ėtdi$_o$, (a)n(l)aruŋıla# ṣoḥbet #(ėt)di$_o$# ırladı$_o$, şāṭirlik eyledi$_o$. Cūn mest oldılar, *Manṣūr Çelebi*-ye **(93.a.)** (1) on dīnār bağışladılar. *Manṣūr* germ oldı$_o$, Zengīlere ḫoş ṣoḥbet ėdi$_o$vėrdi$_o$. Mestlikler nihāyete (2) yėtişcek Zengī-ler biribiriyle Zengī dilice[1053] söyleşdiler. *Manṣūr* ol dili bilmez ṣandılar. Söyledükleri (3) olıdı$_o$ kĭ: “Altunumuz dükendi; varub girüb altun getürmek gerek, şādlıġı tamām eylemek gerek” (4) dėdiler. *Manṣūr* bu sözi$_o$ işidüb göŋlinde eyitdi$_o$: “Bu ḳara-laruŋ bāṭıl işleri$_o$ vardur. Tedbīr (5) oldur kim buları$_o$ ayardam, ardlarınca varam, n~ėderler, altunı$_o$ ḳandan alurlar, görem” dėdi$_o$. Bir dem durdılar, (6) şebrevlik ḳaṣdın ėtdiler, *Manṣūr*a eyitdiler: “İşde şarāb içerseŋ, iç, uyursaŋ, uyı! (7) Biz üş gelürüz, seni gėrü bunda yėrüŋde bulalum, bizden kesilme!” dėdiler. Ḳılıcların ḳuşandılar, ḳalḳanların (8) el~lerine aldılar, bu maḳāmdan durdılar gitdiler. *Manṣūr Beg* derḥāl ʿavrat ḳatına vardı$_o$, bir ḳılıç (9) istedi$_o$. ʿAvrat bir kesegen yaḫşı ḳılıcı *Manṣūr*uŋ eline vėrdi$_o$. *Manṣūr* ḳılıcı

[1044] F.149.b.1. | H.79.a.14. | L.135.b.17: sic.
[1045] Ms. sic. || F.149.b.1: *tebeşüş*. | H.79.a.14: om. | L.135.b.17: *tebşīş*.
[1046] F.149.b.2. | H.79.a.15. | L.136.a.2: id.
[1047] F.149.b.6: id. | H.79.a.18: om. | L.136.a.6: id.
[1048] Ms. sic. || F.149.b.8: *şarāb-ḫørlıġa*. | H.79.a.19. | L.136.a.8: *şarāb-hōrlıġa*.
[1049] F.149.b.9: *nuḳuldan biraz nuḳul*. | H.79.a.19: *nuḳuldan reyhāndan*. | L.136.a.8-9: *nuḳuldan ve reyḥāndan*.
[1050] F.149.b.9: *dīb* (*d.y.b*). | H.79.a.20: om. | L.136.a.9: *dīb* (*d.y.b.*). (Cf. S. 503: *dabbaṭ*.)
[1051] F.149.b.11: *şem*(*m*)*e-müz*. | H.79.a.21: om. | L.136.a.11: *şemmemüz*.
[1052] F.149.b.11: *sımaduŋ*. | H.79.a.21: *ādemī~sımaduŋ*. | L.136.a.11: *ādem-sımaduŋm*(*ı*)?
[1053] F.150.a.3. | H.79.b.3. | L.136.b.1: *dilince*.

ḳuşandı$_{o}$, ḳaralaruŋ {ardı(na)}[1054] (10) düşdi$_{o}$. Ḳaralar şeherden çıḳdılar, ṣaḥrāya düşdiler. Ardlarınca gitdi$_{o}$. Bular giderken biri-birine (11) eyitdi$_{o}$: “Ardumuzca kimse olmasun, iḥtiyāṭ èt!” dèdi$_{o}$. *Manṣūr* bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, durduġı yèrde (12) yèr üzerine yatuvardı$_{o}$. Bular dört yaŋa baḳdılar, kimse göremediler, ilerü gitdiler, bir ḳaya dibinde durdılar. (13) Anda bir aġac bitmiş. Ol aġacuŋ ardında munḳaz[1055] varımış. Aġacı ırdılar, içerü girdiler. (14) *Manṣūr* aġac dibine vardı$_{o}$, gördi$_{o}$ ḳı̈ aġac ardında bir daracuḳ delük var, andan buḫār çıḳar. *Manṣūr* (15) (d)elügüŋ daş yüzinde ḳılıcın eline alub durdı$_{o}$. Bir demden ṣoŋra ḳaranuŋ birisi çıḳageldi. Derḥāl (16) *Manṣūr* çaldı$_{o}$, ḳaranuŋ başı(n) öŋine bıraḳdı$_{o}$. Hemāndem ardınca birisi daḫı çıḳdı. *Manṣūr* anuŋ~daḫı (17) başın #öŋine# bıraḳdı$_{o}$. Gördi$_{o}$ ḳı̈ ikisinden iki tobra düşdi$_{o}$, dolu ḳızıl altun. Tobra-lara baḳmadı, (18) delüge sürtdi$_{o}$.

Bir uzun ḳaraŋu dehlīz buldı$_{o}$.
Gitdi$_{o}$,
yüriyürek bir aydınlıġa yètişdi.
Gördi$_{o}$
ḳı̈ bir ulu (19) sarāydur.
Hücre-leri #var,
ṣuffa-ları var.
Miyānsarāda# bir ḥavż var.
Devri$_{o}$ bīst der bīst,
(20) deriŋligi hezār arşūn,
ici ḍolu ḳızıl altun:
od yanar gibi$_{o}$ ıldırar.

Bu ḥavżuŋ kenārında (21) on, #on-iki# ālā[1056] #direk# dikilmiş, som[1057] altundan cevāhirile yevāḳītile muraṣṣa^{c} #eylemişler,# **(93.b.)** (1) üstlerinde birer heykel düzmişler. Herbiri bir dürlü ṣūret. Gözleri yèrinde ornanmış, şeb-çırāġ- (2) -lardan sarāy[ı$_{o}$] rūşenidi.[1058] Ve ol ṣuffalarda muraṣṣa^{c} taḫtlar ḳonulmış. Ve her taḫt üzerinde mükellel (3) tāçlar geyür, maṣbū(ġ) u maṭbū^{c} ṣanemler otururlar. Ve her yèrde, her kūşede ol ḳadar la^{c}l u (4) yākūt u #zü(m)ürrüd# ü cevāhir dökülmiş yatur ḳı̈ ḥisābını Taŋrı bile. *Manṣūr* çün bu ḫazāyini$_{o}$ gördi, medhūş (5) oldı$_{o}$. Ögin dèrşürdi$_{o}$, secde-i şükür eyledi. Andan dehlīzi dutdı$_{o}$, daşra çıḳdı$_{o}$, aġacı döndürdi$_{o}$, (6) üstüvār eyledi, altunlu tobra-ları yüklenüb #odala(n)duġı#[1059] yère geldi$_{o}$; anı ve #(y)öresindegi# evleri[1060] (7) milkleri tedrīcile sa^{c}d aldı$_{o}$,[1061] sarāy[ı]lar[1062] köşkler düzdürdi ḳı̈ *Mıṣır*da naẓīri yoġıdı.

[1054] Ms. verbum in margine decisum. || F.150.a.12. | H.79.b.9. | L.136.b.10: sic.
[1055] F.150.b.1: *manfad*. (Cf.W.874: *manfaz*.) | H.79.b.13: *bir ḍaracuḳ ḳapu*. | L.136.b.14: *bir ḍaracuḳ delük*.
[1056] F.150.b.9: *ulā*. | H.79.b.18. | L.137.a.4: om.
[1057] F.150.b.9: *ṣom*. | H.79.b.18: om. | L.137.a.5: *som*.
[1058] F.150.b.11: sic. | H.79.b.19: ... *şöyle~ḳı̈ ḳaraŋu gècede sarāy pürnūrıdı$_{o}$*. | L.137.a.7: sic.
[1059] L.v.l.
[1060] F.151.a.1: sic. | H.79.b.23: *odanuŋ yöresindeki evleri mülkleri*. | L.137.a.13: sic.
[1061] F.151.a.1. | H.79.b.23. | L.137.a.13: *ṣatun-aldı*.
[1062] F.151.a.2. | H.80.a.1. | L.137.a.13: sic.

Ol sarāyları (8) #e(n)māṭ(-ı) mülevvenile,#[1063] debābī(ḥ)(-i)[1064] müzeyyenile, nefīs perdelerile, zenbūrī laṭīf miḥadde-lerile demenhūrī[1065] bezedi (9) ve ol maḳāmda on zīrzemīn düzdürdi$_o$. #Muḥk(em) (ḳap)ular# berkitdi$_o$. Ve her gėce el ayaḳ urdı$_o$ dürişdi$_o$, (10) ol cevāhirden ṣanem-lerden altundan zīr-i zemīn-leri doldurdı. Andan yėmege içmege, ʿayşa (11) nişāṭa meşġūl oldı$_o$. Āḫir *Mışır* ḫalḳı *Manṣūr*a #ḥa(s)ed# ėtdiler. “Bu #*Baġdādī* düne gün# meyḫānelerde (12) reyḥānī-cilik ėderdi. Şimdi$_o$ bu niʿmeti$_o$ bu ḳanda buldı$_o$?” dėdiler. “Meger ḫazīne buldı” dėyü maṭālibī-ler (13) bunı dile aldılar. Söz söze ulaşdı, bu söz ṣāḥib-ī şura(ṭ)aya$_o$ yėtişdi$_o$. Ṣāḥib bu sözi$_o$ işidicek (14) *Manṣūr*uŋ odasına geldi. Ol sarāyı$_o$ furūşı$_o$ ālātı gördi$_o$, #mü(t)eḥayyir ol(d)ı$_o$.[1066] (An)dan# eyitdi$_o$: (15) “Ė cüvānmerd! Şeher ḫalḳı seni bilürlerimiş: geldügüŋde #d(e)r(v)i(ş)idüŋ.# (B)ugün māluŋ neden (16) böyle-dür, baŋa dė!” dėdi$_o$. *Manṣūr* eyitdi$_o$: “Sen ne manṣıbda olursın?” dėdi$_o$. Ol eyitdi$_o$: #“(Y)a(y)a[1067] (b)aşı-van”# dėdi$_o$. (17) *Manṣūr* ḳorḳdı$_o$. Rengi müteġayyir oldı$_o$. Ṣāḥib eyitdi$_o$: “Ḳorḳma, baŋa bir inʿāmçuḳ eyle, fāriġ #ol!” dėdi$_o$. (*Man)ṣūr*# [1068] (18) eyitdi$_o$: “Saŋa ne #gerekdür?”. (Ṣā)ḥib# eyitdi$_o$: “Günde yüz aḫça #baŋa# yėter” dėdi. Eyitdi$_o$: “Aḫça ḳanda buldum? (19) Beŋden saŋa vaẓīfe günde yüz dīnār degsün, günden #g(ün)e,# yā aydan aya al!” dėdi. Ṣāḥib (20) #(b)u sözi$_o$ işidicek sevindi$_o$, eyitdi$_o$: #“Ė ḫudāvend!# Biŋ #ḫazī(ne)# <daḫı>[1069] bulduŋsa, mübārek olsun!” (21) #Me(bla)ġ(ları)[1070] aldı$_o$,# ḫālına #gitd(i).# Ṣoŋra bu söz vezīr ḳulaġına degdi. Vezīr *Manṣūr*ı$_o$ ḳatına oḳıdı$_o$ sarāyı **(L.137.b.)** (13) ḫalvet eyledi, eyitdi: “Ė cüvānmerd! Senüŋ ḫaberüŋi ben (14) işitdüm, maṭlab bulub-dururs ın, ḫumsı$_o$ anuŋ ḥaḳḳ-ullāh-dur, sulṭāna taʿalluḳ düşer, (15) erbaʿatülaḫmāsı$_o$ varını pāk taṣarruf eyle!” dėdi. *Manṣūr* eyitdi: “Matlab bulmadum degül, (16) bulub-dururam kī hīc āferīde anuŋ gibi gördügi işidügi yoḳ. Ammā ol Tangrı ḥaḳḳı kim (17) seni beni yaratmış-dur, etümi miḳrāżıla keserseŋ, ḳızmış ḳısacıla çekerseŋ, sulṭāna **(L.138.a.)** (1) nesne vėrmezem. Ammā saŋa benden günde biŋ dīnār vaẓīfe olsun, yılda üc-yüz-biŋ- (2) -altmış niçe biŋ dīnār olur. *Mışır* ḫarācı daḫı - geyse - ol ḳadar ola. Ammā dilerem kim (3) beni artuḳ üşendürmeyesin, bu miḳdāra ḳanāʿat ėde-sin, Tangrı-ya şükür ėde-sin. Ve-illā beni (4) depelerseŋ, bundan özge cevāb işitmezsin” dėdi. Vezīr bu sözi işidicek eyitdi: “Bunı (5) öldürürsem, ne fāyide ola? Günde biŋ dīnār az degül-dür” dėdi. Andan *Manṣūr*a$_o$ eyitdi: “Biŋ (6) genc bulduŋısa, mübārek olsun! Tangrı vėrdi, kime ne? Ḫāliyā sözüŋi tamāma (7) yėtür!” *Manṣūr* eyitdi: “Muʿtemed vėribüŋ, gelsün, bir aylıḳ vaẓīfe’yi pīşīn alsun” dėdi. (8) Vezīr muʿtemed vėribidi, otuz-biŋ dīnārı ḳabż eyledi. Bir müddetden ṣoŋra <bu>[1071] ḫaberi (9) sulṭān-ı *Mışır* işitdi. Vezīrden ṣordı. Vezīr ḥikāyeti sulṭāna dėyüvėrdi. (10) Andan sulṭān *Manṣūr*ı$_o$ ḳatına

1063 F.151.a.2: *bisāṭ-ı mülev(v)enile*. | H.80.a.2 | L.137.a.14: *enmāṭ-ı mülevvenile*.
1064 F.151.a.2: id. | H.80.a.2: *zībā dībālarıla*. | L.137.a.14: id.
1065 F.151.a.2-3: id. | H.80.a.2: om. | L.137.a.15: id.
1066 L.v.l. || F.151.a.10. | H.80.a.7. | L.137.b.5: sic.
1067 L.v.l. || F.151.a.12. | H.80.a.8. | L.137.b.7: sic.
1068 F.151.a.13. | H.80.a.9. | L.137.b.9: sic.
1069 F.151.b.1. | H.80.a.12: sic. | L.137.b.11: ... *biŋ ḫazīne bulduŋısa* ... .
1070 F.151.b.2. | H.80.a.12. | L.137.b.12: sic.
1071 F.152.a.2: sic. | H.80.a.23: id.

oḳıdı, ikrām (è)tdi. Andan eyitdi: “Ė cüvānmerd! Bu bulduġuŋ (11) genci$_{o}$ baŋa göstersеŋ, ne ziyān ola?” *Manṣūr* eyitdi: “Sulṭānuŋ yaşı uzun olsun! (12) Eger *Manṣur*ı$_{o}$ biŋ pāre ėde-ler, ol genc(i)[1072] kimseye göstermez. Bir gişinüŋ ḳanı bahāsı$_{o}$ on-iki-biŋ (13) dirhem gümiş olur. Ben gendü ḳan bahāmiçün yaya başına günde yüz dīnār, vezīre biŋ dīnār (14) vėrürem. Senüŋ daḫı sözüŋ ḳuru olmasun, saŋa daḫı günde iki$_{o}$-biŋ dīnār vėreyim, yılda yedi- (15) -yüz-biŋ daḫı ziyāde dīnār olur. Ayruḳ beni üşendürme! Yoḳ dėrseŋ, buyur, başumı kes- (16) sünler, ne maṣlaḥat bėter, göre-lüm” dėdi. Sulṭān vezīre baḳdı “Maṣlaḥat (17) nėcedür?” dėdi. Vezīr eyitdi: “Eyyühāssulṭān! Bu gişi mültezim olduġı <māl>[1073] günde bir ḫarbende bulmaḳ {yėrine geçer}. **(L.138.b.)** (1) [geçer] Ḳavlı$_{o}$ berkit, bereket olsun! Her gün veçhi$_{o}$ bundan al, ve buŋa ḥürmet eyle, (2) ḥiẕmetile teşrīfile odasına gönder!” dėdi. Sulṭān *Manṣūr*ı$_{o}$ ʿizzetile odasına gönderdi, (3) muʿtemedlerine buyurdı$_{o}$, kim aydan aya vücūh(ı)[1074] *Manṣūr*dan ḳabż ėde-ler, sulṭānuŋ maṣārifine (4) ṣarf ėde-ler. *Manṣūr* ferāġ-ı bālıla ʿayşa ṭaraba meşġūl oldı. Bunuŋ üzerine bir müddet (5) geçdi. Bir gün sulṭān-ı *Mıṣr Aḥmed-i Ḫażīb* gendü ḥālında otur(ur)ken[1075] göŋline vesvese düşdi. (6) Eyitdi: ʿAcaba işbu gişi günde bize iki$_{o}$-biŋ dīnār vėrür, ne yėrden vėrdügi bilinmez, beŋzer kĭ (7) bulduġı ḫazīne ėŋen ulu ḫazīne-dür” dėdi. Ḳatında ḥāżır olan cāriye-lerden birisi eyitdi: (8) “Sulṭān baŋa destūr vėrürse, ben varam, ol yigidi ḥīleyile düzem, ḫazīne-sini görem, (9) vaṣfın vėrem” dėdi. *Sulṭān Aḥmed-i Ḫażīb*[1076] eyitdi: “Eger sen bu işi başarursaŋ, (10) seni ben bānū-yı$_{o}$ şebistān ėdeyim.” Pes kenīzek gendözini zer <ü> zīverile bezedi, (11) seḥer vaḳtında *Manṣūr*dan-yaŋa yöneldi. *Manṣūr* sarāy öŋinde bir sekü düzmişdi, (12) her gün ṣabāḥ ol seküde otururdı. Ḫiẕmetkārları ḳarşusında dururlardı. (13) Görmege varan ḫalāyıḳ anı$_{o}$ ol yėrde bulurlardı, selām vėrürlerdi, ḳavlıla fiʿlile (14) selām cevābın bulurlardı. Ol kenīzek *Manṣūr* ḳatına geldi, küstā[ḫāne]ḫāne[1077] (15) selām vėrdi, eyitdi: “Bugün, bu gėce senüŋ ḳonuġuŋ oluram, ne dėrsin, baŋa raġbetüŋ (16) varmıdur?” dėdi. *Manṣūr* biŋ cān <u> dilile cāriye-nüŋ elin aldı, sarāya girdi. (17) Ṭaʿām geldi. Çün ṭaʿāmdan fāriġ oldılar, bisāṭ-ı nişāṭı$_{o}$ ve inbisāṭı$_{o}$ basaṭ eyledi, **(L.139.a.)** (1) şarāba meşġūl oldılar. Çün şarāb eser eyledi, *Manṣūr* cāriye’yile oynamaġa (2) başladı. Cāriye daḫı berā-yı$_{o}$ maṣlaḥat çekinmedi, būse ve kenār oldı. Gėce (3) olıcaḳ ziyāde ḥareket ėtmek istedi. Cāriye eyitdi: “Ė ḫøca! Āheste ol, (4) ėvme, henüz ol işüŋ vaḳtı degüldür.” *Manṣūr* eyitdi: “Neyçün, ne ḥācetüŋ varsa, (5) ḳatumda revādur. Zer <ü> cāme, cevāhir <ü> ġulām <u> kenīzek ḳamu ḥāżırdur” dėdi. Cāriye eyitdi: “Bu (6) nesneler benüm eksügüm degül-dür. Ḫācetüm ḫazīne’yi görmekdür” dėdi. Manṣūr güldi: “Bu āsān (7) iş” dėdi. Derḥāl durdı$_{o}$, şeb-revlik ḍonın geydi, ḳılıcın ḳuşandı, cāriye’yi aldı, (8) maṭlabdan-yaŋa yöneldi. Şehrden çıḳıcaḳ *Manṣūr* cāriye-nüŋ gözin baġladı¯, bir çādıra (9) ṣardı, gāh yėtdi, gāh arḳaya götürdi, aġac¯ dibine-dek

[1072] F.152.a.5. | H.80.b.3: sic.
[1073] F.152.a.10: id. | H.80.b.7: sic.
[1074] F.152.a.13. | H.80.b.9: sic.
[1075] F.152.a.15. | H.80.b.11: sic.
[1076] F.152.b.4. | H.80.b.14: *Aḥmed-i Ḫaṣīb*.
[1077] F.152.b.8. | H.80.b.18: sic.

vardı. Andan sereb[1078] aġzından (10) aġacı$_o$ ırdı, gendü sürtdi, cāriye(-yi)[1079] çekdi. Uzun dehlīzi$_o$ geçdiler, miyān-sarāya vardılar. (11) *Manṣūr* cāriye-nüŋ gözin açdı. Cāriye ʿacāyib nesneler gördi. Müteḥayyir oldı$_o$, *Manṣūr*a (12) eyitdi$_o$: "Buncadan berü ḫarc ėtdügüŋi ne yėrden alduŋ?" *Manṣūr* cāriye'yi ḥavż üzerine (13) iletdi: "İşbundan aldum" dėdi. Henüz iki barmaḳ aşaġa inmemişdi. **(95.a.)** (1) Andan *Manṣūr* cāriye'yi bir gülşene iletdi. Anda bir altun taḫt varıdı$_o$. Yėdi ayaḳ nerdübānıla (2) cıḳılurdı$_o$. Üstinde maṭlab isleri, bir er ve bir ʿavrat yaturdı$_o$. Başlarında muraṣṣaʿ (3) tāclar varıdı$_o$. Başları duşında bir muʿallaḳ altun levḥ varıdı. Ve ol levḥde yazılmış-ıdı$_o$ kĭ: (4) "Ben~kĭ *Şaddād bin ʿĀd-oġlı ʿImlāḳam,* cihānuŋ mālını cemʿ eyledüm, şehrler ḳalʿalar feṯḥ (5) eyledüm, düşmenler ḳahr ėtdüm. Ölüm yėtişicek bulardan biri baŋa nesne aṣṣı ėtmedi. Herkĭ (6) bu māla eli ėrişe, güci yėtdügce ḫarclansun kĭ eksilür dükenür nesne degüldür. Ve (7) herkĭ beni bu ḥālda göre, gerekdür kĭ gözin aça, bu cihān-ı ġaddāruŋ (8) mālına mülkine aldanmaya. Eger dünyānuŋ kimseye vefāsı olsa, baŋa olayıdı. Ve-eger ʿömri (9) zerile ṣatun-almaḳ olsa, ben alayıdum. Muḥaḳḳaḳ-dur kĭ dünyāya iʿtimād yoḳ-dur." Andan *Manṣūr* (10) levḥi oḳuduġından ṣoŋra ṣundı, ol ʿavratuŋ boynından bir boġmaḳ aldı, (11) cāriyeye vėrdi$_o$. On dāne keklik yumurda-sı deŋlü incüsi varıdı$_o$. Fesāddan (12) saḳlayıcı nesne-yile saḳlanub tāze gibi ol vaḳta-degin[1080] sararmadın durурmış. (13) On pāre ḳızıl tamām ʿiyār[1081] yāḳūtı$_o$ varıdı$_o$. On pāre yeşil zebercedi varıdı$_o$. Andan cāriyenüŋ (14) gözin baġladı$_o$, bir çāẕira doladı.[1082] Cāriye eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend! Gözümi baġlama, yolumı göreyim!" (15) dėdi$_o$. *Manṣūr* eyitdi$_o$: "Meger saŋa cānuŋı gerekmez" dėdi$_o$. Cāriye epsem oldı$_o$. Sarāya gelicek *Manṣūr* cāriye-nüŋ gözini (16) şeşdi, cāme<-ḫ^{v}āba>[1083] girdiler, yatdılar. Ṣabāḥ olıçaḳ cāriye destūr diledi, sulṭān ḳatına vardı$_o$, gördügini {işitdügini} (17) ḫaber vėrdi. Ve ol boġmaḳı nişān dėyü naẕarında ḳodı$_o$. Muḳavvimler getürdiler, bir dānesinüŋ ḳıymetini (18) ol muḳavvimler dėyübilmediler. Andan *Sulṭān Aḥmed-i Ḫaṣīb*[1084] ol cāriyeye eyitdi$_o$: "*Manṣūr* seni (19) ḳoçdımı$_o$?" dėdi$_o$. Cāriye eyitdi$_o$: "Haā" dėdi$_o$. Sulṭān eyitdi$_o$: "Cün *Manṣūr*uŋ ḳoyınına girdüŋ, anuŋ olduŋ, (20) seni aŋa bağışladum. Var, anuŋıla z̲evḳde ṣafāda ol! Benden ol yėg" dėdi$_o$. Cāriye *Manṣūr*a (21) geldi$_o$, ḥikāyeti söyledi$_o$. *Manṣūr* hibe ʿivażını sulṭāna maṭlab naḫvetinden bir taḫt-ı muraṣṣaʿ **(95.b.)** (1) ve tāclarından bir tāc(-ı)[1085] mükellel viribidi$_o^x$: "Saġ oluŋ, var oluŋ!" dėdi$_o$. Andan ṣoŋra cāriye'yi āzād eyledi$_o$, (2) kābīn ḳıydı$_o$, ʿavrat ėdindi$_o$. Anuŋıla rūzigārını ḫoş geçürdi. Ve *Manṣūr*uŋ (3) ol cāriyeden oġlancuḳları$_o$ oldı$_o$. Çoḳ zamān *Manṣūr*ıla bile oldılar, ḳoşa ḳarıdılar. Āḫir (4) dünyādan *Manṣūr* naḳl ėdicek ol māl-ı muḳarreri *Mışır*da kim sulṭān oldıysa, (5) *Manṣūr*uŋ ol oġlançuḳlarından aldılar. Bu zamāna-degin rā(t)ib^x <ü>

[1078] F.153.a.5. | H.81.a.5: id.

[1079] F.153.a.5: sic. | H.81.a.6: *kenizeki*.

[1080] F.153.b.5: ... *tāze-yidi. Ol vaḳta-degin* ... . | H.81.a.17: om. | L.139.b.8: ... *tāze gibi ol vaḳta-degin*.

[1081] F.153.b.6: *ʿayār*. | H.81.a.17: om. | L.139.b.8: *ʿayār*.

[1082] F.153.b.7: *çādir ḍoladı*. | H.81.a.18. | L.139.b.10: *bir çādıra ḍoladı*.

[1083] F.153.b.9. | H.81.a.20. | L.139.b.13: sic.

[1084] F.153.b.12. | H.81.a.22: id. | L.139.b.15: *Aḥmed-i Ḫażīb*.

[1085] F.153.b.15: id. | H.81.b.1: sic. | L.140.a.2: id.

mürettebdür müstemir[1086] ||

dėyü *Muᶜtaṣım* (6) ḥużūrına *ᶜAlīy ʿibn-i Heyṣem*[1087] ḫaber vėrdiʿ.

Muᶜtaṣım eyitdiʿ: "*Mıṣır* bir ulu yėrdür, mübārek iḳlīm-dür: (7) eḳālīmi cihānda yoḳdur" dėdiʿ. Anuŋ gibi yėrde anuŋ gibiʿ maṭālib bulınmaḳ ᶜacīb olmaya" dėdi. (8) Andan ṣoŋra *Muᶜtaṣım* bu ḥikāyetden çoḳ ögüt dutdıʿ.

Āferīn bu kitābuŋ mü'ellifine (9) kātibine, ḫovānende-sine şinevende-sine ve ṣāhibine olsun.

Āmīn.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1086] F.154.a.4-5: ... *rātb-ı müret(t)eb-dür müstemirdür* ... . | H.81.b.3: ... *ḥāl müstemirdür*. | L.140.a.7: ... *rātib müretteb müstemirdür*... .

[1087] Cf. ms. 90.a.15.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

17

(10-13) »Ḥikāyet(-i) hefdehüm

ez-ān Şemse(-i) Cādū ve Ṭāhir(-i) Baṣrī«

(10) Ḥikāyetde getürmişlerdür *Hārūn-ı Reşīd Faẕal bin Rebī*ʿile oturmışıdı$_o$. Ḫalīfeye üc dāne gevher-i şeb-efrūz getürdiler (12) kĭ birinüŋ ḳıymeti$_o$ muḥāsibler vehmine gelmezdi$_o$. *Hārūn* vezīre (13) eyitdi$_o$: “Yā *Faẕl*! Hīc kimsenüŋ bu üc dānesi gibi$_o$ olamı$_o$?” dėdi$_o$. (14) *Faẕal* eyitdi$_o$: “Emīrülmü’minīnüŋ yaşı uzun olsun! *Baṣra*da bir *Ṭāḥir* adlu tācir yigit vardur. (15) Senüŋ raʿīyetüŋdür. Anda coḳ bundaḥ yėg gevher dānesi vardur” dėdi$_o$. Ḫalīfe istibʿād ėtdi$_o$: (16) “Maḳūl olmaya” dėdi$_o$. *Faẕal* eyitdi$_o$: “Senüŋ başuŋicün eyledür” dėdi$_o$. “Ve ol yigit⌈seg⌉-perestligile (17) maʿrūfdur” dėdi$_o$. Ḫalīfe güldi$_o$, eyitdi$_o$: “Gevherdārlikden seg-perestlik ⌈yaʿnī kelb siāli$_o$-si⌉ daḫı ʿaceb” dėdi. (18) “Ḳāṣıd - buyuruŋ - varsun, *Baṣra*dan *Ṭāḥir-i Seg-perest*i getürsün, görüŋ!” dėdi$_o$. Varub (19) ol yigidi *Baṣra*dan *Baġdād*a getürdiler. Ḫalīfe ḥāżır buyurdı$_o$. Ḥāżır olduḳda ḫalīfe (20) ol yigidüŋ vaż^{c}ını begendi$_o$. “Ḫoş yigit!” dėdi$_o$. Andan buyurdı$_o$: bir yėrde oturdılar. Andan (21) ḫalīfe *Ṭāḥiri*$_o$ söze çekdi$_o$ söyletdi$_o$, söz[i$_o$][1088] fenninde[1089] daḫı *Ṭāḥiri*$_o$ māhir buldı$_o$. Andan eyitdi$_o$: “Ė ḫudāvend-i **(96.a.)** (1) cüvān-merdān! Üşbu üc dāne gevher gibi$_o$ hīc elüŋe düşdügi varmıdur?” dėdi. *Ṭāḥir* eyitdi$_o$: “Ḫalīfe-nüŋ (2) yaşı uzun olsun! Bulardan yėgrek otuz dānem vardur” dėdi. Andan yėŋinden bir ḥoḳ(ḳ)a çıḳardı$_o$. Ve ol (3) ḥoḳḳadan otuz dāne gevher çıḳardı$_o$ kĭ gözler şuʿle-sindeń ḳamaşdı$_o$ yaşardı$_o$. Ḫalīfe vü ḥāżırlar taʿaccüb (4) ėtdiler. Andan ḫalīfe eyitdi$_o$: “Ė yigit! Senden bir suvāl ėderem, ne dėrsin?” dėdi$_o$. *Ṭāḥir* eyitdi$_o$: “Fermān ḫalīfe-{nüŋ}, (5) buyursun!” dėdi$_o$. Ḫalīfe eyitdi$_o$: “Seni ʿilmile ʿaḳlıla faṣāḥatıla ārāste görürem. Velīkin işidürem kĭ göŋlüŋ (6) īmān bezeginden[1090] ʿāṭıl-ımış. Saŋa *Ṭāḥir-i Seg-perest*, ⌈kelbe- ṭapar- dėrler-⌉, dėrlerimiş. Düniyāda nice heybetlü ʿaẓametlü (7) cānavarlar vardur, pīl ü şīr ü bebr ü peleng gibi dapmaġıcün. Anı neden yėg gördüŋ?” dėdi$_o$. *Ṭāḥir* ḫidmet (8) ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė bergüzīde-i Yezdān ve ė

[1088] F.154.b.6. | H.81.b.16. | L.140.b.7: sic.

[1089] F.154.b.6. | H.81.b.16. | L.140.b.7: sic.

[1090] F.154.b.12: *īmān beze-ginden*. | H.81.b.21: *īmāndan ʿāṭilimiş*. | L.140.b.14: *īmān berkinden*.

serdefter-i şāhān! Maʿazallahi kĭ Müsülmānlıḳdań ayruḳ nesne benüm (9) āyīnüm ve yolum ola! Mü'min-i muvaḥḥidem. Eger bir kūtāh-naẓar bir ḫilāf söz söylerse, anda baŋa ne ola?" (10) dėdi. "Evet evde iki itcügezüm vardur. Gėce gündüz anlara ḫidmet ėderem. Sebebin sorarsaŋuz, ḫāṭır-ı (11) ʿāṭıra melālet olmazsa, şerḥ ėdeyim" dėdi$_{o}$. Ḫalīfe buyurdı$_{o}$: "Söyle, işidelüm" dėdi$_{o}$. *Ṭāḥir* āġāz eyledi, eyitdi: (12)

|||| *Baṣra* şehrinde bir ulu gişi varıdı$_{o}$, māldārıdı. Anuŋ adı ʿ*Āṣım-ı Baṣrī*-idi$_{o}$. Benüm atamıdı. Öldi. (13) Üc ḳardaş ḳalduḳ. Mālı$_{o}$ ʿalessevīye üleşdük. Ḳardaşlarum müdbir ḳopdılar, fısḳa fücūra fesāda (14) meşġūl oldılar. Māl-larını telef ėtdiler. Ben muḳbilce ḳopdum, mālcuġazumı bėsledüm bėcerdüm; ulaldı, (15) atam mālından coġ oldı. Ve ḳardaşlarum bī-nevālar müfsidler oldılar, esirgenci-ler oldılar. Ne~kadar (16) esirgeyüb mürāʿātlar ėtdümise, felāḥ bulımadılar. Āḫır sefere gider oldum. Ḳardaşlaruma biŋer dīnār vėrdüm: (17) "Siz daḫı benümile gelüŋ, ṭaleb eyleŋ! Evet ketḫudāŋuz ben olayın! Bendeń yeŋ içün geyüŋ! Aḫcaŋuzı (18) ben başa⌈r⌉ayın, artsun, gişi oluŋ, şehre gėrü vażʿcuġazıla gelüŋ!" dėdüm. Sevindiler, baŋa duʿā vu <u>s</u>enā ėylediler. (19) Pes bī-ḳiyās niʿmet aldum, ḳardaşlarumıla gemiye girdük. Bėş on gün gemide ḫoş-vaḳt gitdük. (20) Bir gėce gemide[x] bir taḫt üzerinde yatub uyurdum. Nāgāh ḳardaşlarum geldiler, beni ol taḫtıla götürdiler, (21) suya atdılar: gemiye māl(a)[1091] ḫükm ėtdiler. Ben ol taḫta muḥkem yapışdum, Taŋrı adların oḳıdum. Ṣabāḥ oldı$_{o}$, gördüm: **(96.b.)** (1) deryādur bī-pāyān, ne içecek su, ne yėyecek etmek var, ne ḳurudan nişān, ne ādemīden e<u>s</u>er var. (2) Bėş gün ol ḥāl üzerine ḳaldum. Andan bir ḳatı yėl çıḳdı$_{o}$, taḫtumı sürdi$_{o}$. Bir gėce bir gün gitdi$_{o}$. (3) Nāgāh ḳuru görindi$_{o}$, hezār ḫīleyile gendözümi$_{o}$ kenāra bıraḳdum. Baḳdum gördüm: benüm gemüm kenārda (4) baġlu durur, mel(l)āḥ-lar otururlar. Beni gördiler, ḳarşu geldiler, ḥāldan sordılar. Ben ḳardaşlarumı$_{o}$ sordum: (5) "Bunda yaḳında şeher vardur, anda vardılar" dėdiler. Ben eyitdüm: "Bu ne yėrdür? Ne maḳām-dur?" dėdüm. Eyitdiler: "Bu bir (6) ulu cezīre-dür. Yüz ferseng ėni uzunı$_{o}$ vardur. Adını ṣorarsaŋ, *Kenek*dür. Daḫı bunda ulu (7) şeherler vardur. Ammā dārülmülk bu şehrdür" dėdiler. Andan baŋa yėmek vėrdiler. Yėdüm, şehre yüz dutdum. (8) Şehre kĭ girdüm gördüm: ḳardaşlarum bir kārvān-serāda ḳonmışlar, otururlar. Donlarumı$_{o}$ geymişler, (9) gişi-ler olmışlar. Ḳatlarına vardum, selām vėrdüm. Beni gördiler taʿaccüb ėtdiler. Ammā bilişlik vėrmediler. (10) Ben eyitdüm: "Mālum niʿmetüm ḳanı? N~etdüŋüz?" dėdüm. Üstüme çagırdılar: "Ė bedfiʿāl-ı ṭarrār! Mālı ḳandan götürdüŋ? (11) Sen ḳandan? Māl ḳandan?" dėdiler. Āşüfte oldum, ben~daḫı çaġırdum feryād eyledüm. Durdılar, el-lerine maṭraḳalar (12) aldılar, beni$_{o}$ ol~ḳadar dögdiler kim bīhūş oldum. Andan durdılar, armaġan düzdiler, ol şehrüŋ meliki ḳatına (13) vardılar. Armaġanı öŋinde ḳodılar duʿā ḳıldılar. Andan feryād ėtdiler, eyitdiler: "Yüz-biŋ ferseng yėrden (14) senüŋ eyü aduŋa geldük, ʿadluŋa dāduŋa geldük. Revāmıdur kĭ bir ṭarrār gele, şehrüŋ içinde (15) bizi$_{o}$ ġarīb olduġumuzicün üşendüre, ḫūn-ı cigerile ḳazanduġumuz mālı$_{o}$ 'Bizüm-dür' dėyüb elümüzden almaḳ isteye? Melik (16) eyitdi$_{o}$: "Kimdür ol?" dėdi$_{o}$. Eyitdiler: "Biz ġarīb-lerüz, ne bilelüm ol kim-dür?" dėdiler. Melik eyitdi$_{o}$: "Bunuŋ gibi$_{o}$ gişi belā (17) olur, ʿaceb anı$_{o}$

[1091] F.155.b.3. | H.82.a.10. | L.141.a.14: sic.

n~ėdevüz?” dėdi$_{o}$. Vezīr eyitdi$_{o}$: “Ġār-ı cehenneme bıraḳmaḳ gerek, n~ėdiserdüŋüz?” dėdi$_{o}$. Ġār-ı cehennem deŋiz kenārında (18) bir ḳaya delügi-yidi. Daracuḳ aġzı var-ıdı. İkiyüz arşun deriŋligi varıdı. Dibinde bėş-yüz gişi$_{o}$ (19) oturacaḳ geyiŋ yėr varıdı. Deŋize baḳar yėri$_{o}$ varıdı. Ammā deŋizden ol yėre varılmazıdı. Unudulmışlar (20) yėri dėrlerdi. Ḳatı suclu olanı anda indürürleridi, ayruḳ aŋmazlarıdı. Anda geŋince ölürdi$_{o}$ (21) giderdi. Andan melik buyurdı$_{o}$ serhenglere: beni dutdılar iletdiler, ol ġāra saldılar. Ol maḳāmda **(97.a.)** (1) gendözümi$_{o}$ ölüme sımarladum, zār u giriyān üc gün ac <u> susuz oturdum. Nāgāh yoḳarudań ġalebe işitdüm. (2) Bir demden gördüm: bir güzel yigit ḳatuma geldi$_{o}$. Beni gördi$_{o}$ müteḥayyir oldı$_{o}$. “Bunda n~istersin?” dėdüm. Ol baŋa: “Sen (3) n~istersin?” dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Ben ḳardaşlarum mekrine oġradum” dėdüm. Ol yigit eyitdi$_{o}$: “Ben hem ḳardaşum belāsına (4) oġradum, bu ḥāla geldüm” dėdi$_{o}$ aġladı. “Sen ḥikāyetüŋi eyit, ben~daḫı ḥikāyetümi eydem” dėdi$_{o}$. Ben sergüdeştümi tamām (5) söyledüm.

Andan ol yigit eyitdi$_{o}$:

||| Ben bu şeherde bir münᶜim ḫocanuŋ oġlıyam. Benden ulu bir ḳardaşum vardur. (6) Atamuz ölicek mālını üleşdük. Ve ol ḳardaşum mālını telef eyledi. Ben naṣībümi telefden saḳındum arturdum, (7) atam gibi$_{o}$ ulu ḫoca oldum. Ṣoŋra ḳardaşumuŋ ᶜaczını żarüretini görüb esirgedüm, evüme getürdüm, ᶜayāl (8) ėdindüm, meṣāliḥin gördüm, ḫoş dutdum. Bu ḥāl müstemir geçe-yürürken it(t)ifāḳ bir gün naḫḫās-[[sa-ye]]lar[1092] bazārına (9) oġradum. Gördüm: bir maṭbūᶜca özdence[1093] cāriya-çuḳ satarlar. Kiç(i)recük dünelbülūġ. Göŋlüm diledi$_{o}$; on-biŋ (10) dīnāra satun-aldum, eve getürdüm. Sevdügümden ḳıyamadum kĭ ḫāmla ėrişmediń buŋa yoḳayam. “Ėrişince (11) ṣabr ėdeyim, mücerred temāşāya ḳānic olayım” dėdüm. Gördüm: ṣabr ėdemezem. “Bir sefercük ėdeyim, seferden gelince (12) [gelince] ėrişe, görem” dėdüm. Evümi cāriyemi, düzenümi ḳoşanumı ḳardaşuma sımarladum, vaṣīyetler ėtdüm, deryā (13) seferine gitdüm. Bir yıl seferde eglendüm. Bu bir yıl müddetinde cāriye hevesinde bī-ḳarārıdum. Āḫir eve (14) geldüm.

Baŋa dėdiler kĭ:

|| Sen sefere gitdügüŋden birḳac gün ṣoŋra ḳardaşuŋ cāriyeye el uzatmaḳ (15) istedi$_{o}$. Cāriye ⌈aŋa⌉ el vėrmedi. Dāyimā cāriyenüŋ kemīninde oldı, nesne başarımadı$_{o}$. Cün senüŋ geldügüŋ (16) ḫaberi$_{o}$ işidi$_{o}$-idi, senden ḳorḳdı$_{o}$, pādeşāh ḳatında vardı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Benüm bir müfsid bedbaḫt ḳardaşum vardur, (17) bedsīret-dür, oġrıdur^{x}, ḥarāmīdür, [⌈mīdür⌉][1094] ḫūnī-dür. Taŋrı baŋa niᶜmet vėrübdurur, ol aŋa göz diküb- (18) -durur. Bir cāriye daḫı satun-alub-dururam kĭ ᶜālemde anuŋ cemālı kemālı gibi hīc yoḳdur. On-biŋ (19) dīnār bir barmaġı degir. Ben anı$_{o}$ on-biŋ dīnāra alub-dururam. Anı daḫı diler kĭ bir bāzīçe-yile elümdeń (20) ala. Anı baŋa anuŋ elinden ḳurtarı$_{o}$vėr. Benümiçün ḳurtarımazısaŋ, gendözüŋ icün ḫaṣ ėdin, saŋa (21) lāyıḳ-dur. Ve ol ḳardaşum zamāndur ḥarāmīlıġa gitmişdür. Şimdi$_{o}$ baŋa ḫaber vėribimiş^{x}: ‘Üşde coḳ urġun urdum,

1092 V.c.? / L. v. l. || F.156.b.4. | H.82.b.12. | L.142.a.15: *naḫḫāslar*.

1093 F.156.b.5: id. | H.82.b.12: *özden*. | L.142.a.15: om.

1094 F.156.b.13-14. | H.82.b.19: ... *ḥarāmi̱dür, ḫūnīdür* ... . | L.142.b.6: ... *ḥarāmī-dür, ḫūn-*⌈*nī*⌉*-dür* ... .

(97.b.) (1) bulunıla gelürem. Cāriye'yi benümicün saḳla, varıcaḳ kenāruma getürem. Ve-illā seni bėyle ėderem' dėmiş. (2) Ḳażīye budur, bāḳī fermān meliküŋ" ||

dėdi$_{o}$.

Melik ḳardaşuma istimālet vėrdi$_{o}$: "Var, sen fāriġ ol! Ben ḳardaşuŋı[1095] (3) bir iş ėdem" dėdi$_{o}$. Andan melik gişi vėribidi$_{o}^{x}$; "Cāriye'yi aldılar" dėyü ḫaber vėrdiler. Delü oldum, daşra çıḳdum tā görem, (4) ne ḥāldur, ne ḥikāyetdür. Anı bilürem kĭ derḥāl iki serheng geldiler, boynuma ip daḳdılar cekdiler getürdiler, (5) üş bunda bıraḳdılar. Ḥālum budur |||

dėdi$_{o}$.

Ta^{c}accüb ėtdüm "Hem-ḥāl u hem-reng-imişüz" dėdüm. Üc dün gün ol cehennem (6) bucaġında ḳalduḳ. Bir gėce suya ḳarşu aġlaşub otururıduḳ. Ay^{+} ayd(ı)nı$^{+}$ su yüzine düşmişidi$_{o}$. Nāgāh (7) yoḳarudan çulpada bir nesne su icine düşdi$_{o}$. Andan ṣoŋra bir kemend indi$_{o}$, ve bir ün geldi$_{o}$ kĭ: "Dur [[ḥāl]] (8) hāy, kemende yapış!" dėdi$_{o}$. Derḥāl ol yigit kemende yapışdı$_{o}$, yoḳaru çıḳdı$_{o}$. Andan kemendi$_{o}$ sarḳıtdı$_{o}$, (9) baŋa āvāz ėtdi$_{o}$. Ben~daḫı ⌈el⌉ kemende vurdum, yoḳaru çıḳdum. Gördüm: bir güzel ḳız durur, müntehā vu (10) müştehā. Bu ḫovācanuŋ vefādār cāriyesi-yimiş. Görişdiler aġlaşdılar, ḥāl-ları sorışdılar.

Cāriye (11) eyitdi$_{o}$:

|| Ol bī-devlet ḳardaşuŋ beni melik eline bıraġıcaḳ yėmedüm icmedüm uyımadum. Ḳayġudan ża^{c}yıf (12) ve naḥīf oldum. Melik beni hezār dil ü cānıla sevdi, ammā bu ḥālumdan melūl oldı$_{o}$. Cāriyeler(e)[1096] ḫādımlar(a)[1097] eyitdi$_{o}$: (13) "Bu ḳızı bāġa, gülzāra iledüŋ, yėŋ içün, gülüŋ oyınaŋ! Avınsun, olaḳĭ bedḫūlıġı gide, baŋa baḳa!" (14) dėdi. Her gün beni bāġa bostāna iletdiler, gönlümi avıtmaḳ istediler. Olmadı$_{o}$. Bir gün bāġı ḫalvet (15) buldum, aġaclar icine sürtdüm, tā bir sa^{c}at gendü ḥālumı, senden cüdālıġumı aġlayam. Nāgāh bir ḳara çıḳa- (16) geldi. Ol ḫalvet yėrde beni dutdı$_{o}$, fesād ėtmek istedi. Ben aŋa eyitdüm: "Ben saŋa bunda (17) el vėrmezem. Ḳatlan, gėce olsun!" dėdüm. Gitdi$_{o}$, gėce olıcaḳ gėrü geldi. Ben eyitdüm: "Bu ḫalḳ ici-dür, (18) olmaz! Dur, deŋiz kenārına varalum, ḫalvetde anda oturalum!" dėdüm. Bunda geldük. Ḳaya başında otururken (19) anı ġāfil buldum, arḳasından yitdüm. Suya düşen olıdı ||

dėdi.

Sevindüm. Ḳacmaġa yüz dutduḳ. Sabāḥa$_{o}$degin (20) gitdük. Ḳuşlıġın bir mürġizāra yėtişdük. Anda bir ḳubbe varıdı$_{o}$. Ḫøca cāriye-siyle icerü girdi$_{o}$, ben (21) daşra dīvār gölgesinde diŋlenmege oturdum. Nāgāh gördüm bir ulu kāravān geldi$_{o}$, bu mürġizāra **(98.a.)** (1) ḳondı$_{o}$. Ḳatlarına geldüm kĭ nafaḳa dilenem. Gördüm kĭ ḳardaşlarum otururlar. Bī-güft durdılar, ol ḳadar beni (2) dögdiler kĭ bīhūş oldum. Kāravān ḫalḳı: "Hāyı$_{o}$, sucı nedür?" dėdiler. Bular eyitdiler kĭ: "Ṭarrārdur. Hezār (3) āfet bize bundan yėtişüb-durur" dėdiler. Kāravān ḫalḳı - ne ḳaydları$_{o}^{x}$ var - fāriġ düşdiler, nesne dėmediler. (4) Gėceye-dek^{x} ögsüz ussuz yatdum. Gėce olıcaḳ ḳardaşlarum bir ġulāma sımarladılar, eyitdiler: "Kārvān (5) göçiçek üşbunı öldür, ardumuzca tīz gel ėriş!" dėdiler. Ġulām beni bir aġaca

••••••••••

[1095] V.c.? || F.157.a.6: *ḳardaşuŋa*. | H.83.a.2: *ḳardaşuŋı* (sic!). | L.142.b.14: *ḳardaşuŋa*.

[1096] F.157.b.1. | H.83.a.10. L.143.a.8-9: sic.

[1097] F.157.b.1. | H.83.a.11. L.143.a.9: sic.

sardı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Kāravān (6) göçiçek geldi, beni aġacdan şeşdi$_{o}$. Birḳac ḳılıc zaḫmı baŋa anuŋ ḳolından yėtişdi. Ḳolı ḳurısun! (7) “Öldürdüm” sandı$_{o}$ ḳodı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Ḳanum coḳ aḳmış, bīḫud olmışam yatmışam. Ḳuşluḳ olmış. Nāgāh gözüm acdum, (8) gördüm: elli ola, ^{c}avratlar atlular üstem almışlar, dururlar. Aralarında bir server var: servvār at (9) üstünde durur. Fāḫir donlar geymiş, başına muraṣṣa^{c} tāc urmış, gendiyi$_{o}$ zer ü zīverile bezemiş. (10) Üstümde durmış, dīde-i i^{c}tibārıla beni gözler. Yanında bir kedbānū var. Aŋa buyurdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė māder! Üşbu (11) bīcāre mecrūḥ ġarīb yigidi mezellet dopraġından götür, cirāḥat-larını$_{o}$ ḫuşke-bend[1098] ėt, ḳanını ḳoḳını (12) yu!” dėdi$_{o}$. Kezbānū cāriyelere buyurdı$_{o}$. Ėtdiler. Ḳanını donumuŋ, gövdemüŋ yudılar. Bir göŋlek pāre-lediler, cirā- (13) ḥatlarumı baġladılar. Andan ol serv buyurdı$_{o}$: bir rehvār ata bindürdiler. Bir ḫādım at ardından (14) beni dutdı$_{o}$. Andan ol dilber kevkebesiyle yola girdiler gitdiler. Bilmezem kĭ ne gişi-dür, ḳanca giderler. (15) Andan bir ḫoş bāġa geldiler. Ol bāġda bir ḳaṣr var, müşeyyed refī^{c}. Anda ḳondılar. Duḫter ḳaṣra çıḳdı$_{o}$. (16) Buyurdı$_{o}$: beni dağı çıḳardılar, bir taḫt üstünde yaturdılar. Cüllāblar müferriḥ-ler devā’ülmiskler getürdiler. (17) Tenāvvül[1099] ėtdüm. Merhemler düzdiler, her laḥẓa baŋa müdāvāt[1100] ėtdiler. Ekser-i evḳāt ol ṣanem gendü (18) eliyle mu^{c}āleceye meşġūl olurdı. Andan [1101] luṭfından dildārlıġından ḳatı utandum. Göŋlüme (19) endīşe ėdindüm: “Meger bu beni bir kimseye beŋzetmişdür” dėdüm. Hele birḳac gün icinde ḫoş oldum. (20) Ḳuvvetüm geldi, yüzümüŋ rengi oŋdı. Bir gün duḫter ḳatuma geldi. Ḫalvetidi, kimse-si ḥāzır degüldi. (21) Eyitdi$_{o}$: “Ė yigit! Göŋlüŋi ḫoş dut, ḳayd yėme! Evet ne gişi-sin baŋa eyit!” dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Ḫaḳ **(98.b.)** (1) Ta^{c}ālā zāt-ı şerīfüŋi, ^{c}unṣur-ı laṭīfüŋi ḥavādiṯ$^{+}$ <ü> nekebāt-ı rūzigārdan saḳlasun! (2) Ḳıssam uzundur. Melālet olmazısa, söyleyeyim” dėdüm. “Söyle!” dėdi$_{o}$. Aḥvālumı tamām şerḥ eyledüm. Ta^{c}accüb (3) eyledi, özi$_{o}$ göyündi. Andan eyitdi$_{o}$: “Ė yār-ı ^{c}azīz! Eger bu vaḳtadek renc <ü> belā, ta^{c}b u ^{c}anā çekdüŋise, (4) ba^{c}delyevm göŋlüŋi ḫoş dut kĭ seni bir maḳāma ėrişdürem kĭ cümle cihān ḫalḳı maḥkūmuŋ (5) olalar” dėdi. Andan eyitdi$_{o}$: “Bil kĭ ben seni cehenneme bıraġan melik(-i)[1102] *Kenek*üŋ ḳızıvam. Adum *Ḳamerülbaḥr*dur. Cihān (6) pādeşāhları, deryābār ḫusrevler ḥasretümdeń ölürler. Benüm ḳayġumdan dīde-leri pürāb ve sīne- (7) -leri$_{o}$ pürtāb. Benüm hīc kimseye meylüm olmadı$_{o}$. Seni gördümise, fitneye düşdüm. Her iḥsān kĭ senüŋ (8) ḥaḳ(ḳ)uŋda ėderem, ġalaṭ degüldür, vefādārlıḳdan mihrübānlıḳdan(dur)”[1103] dėdi$_{o}$. Cün bu sözi$_{o}$ işitdüm, yüz yėre urdum, (9) alḳış eyledüm. Eyitdüm: “Ė melike-i āfāḳ ve ė bānū-yı$_{o}$ bāistiḫḳāḳ! Bu ne bende-nevāzlikdür kĭ bu bīcāre (10) ḥaḳ(ḳ)ında ėdersin. Ben ol zehre ḳanda buldum kĭ bu ārzūyı$_{o}$ ėdem?” dėdüm. Andan gėrü tīmār ėtdiler. Tamām ṣıḥ(ḥ)at (11) bulduġum vaḳt melike beni ḫātūnlar ṣūretine ḳoydı$_{o}$. Kenīzeklerile bāġdan

••••••••••

[1098] F.158.a.6: ... *ḫuşk-bend ėt* ... . | H.83.b.4: ... *ḫuşke-bend ėt* ... . | L.143.b.15: *ḫişke-bend* (sic!) *ėt* ... .

[1099] F.158.a.11: *tenevvül*. | H.83.b.8: om. | L.144.a.4: *tenāvül*.

[1100] F.158.a.12: *müdāvemet*. | H.83.b.8. | L.144.a.5: *müdāvāt*.

[1101] F.158.a.13: *anuŋ* (sic!) | H.83.b.9. | L.144.a.6: *anuŋ*.

[1102] F.158.b.5: *pādişahuŋ*. | H.83.b.15. | L.144.a.14: sic.

[1103] F.158.b.8: sic. | H.83.b.18: *mihrübānlıḳdan ėderem.* ... . | L.144.b.1: sic.

çıḳduḳ, şehre geldük, (12) sarāyda ḳonduḳ. Melik-i *Kenek* ḥareminde duḫter baŋa bir ḥücre düzdi$_o$. Gėce gündüz benümile ^{c}işrete meşġūl (13) oldı$_o$. Ben ol geçen belāları unutdum. Birḳac gün bu ḥāl üzerine gitdi. Nāgāh bize çeşm-i zaḫm ėrişdi. (14) Rūzigār-ı ġaddār bī-vefālik şīve-sin göstermege başladı, rāḥat ḫumāra mübeddel oldı. Sebeb-i (15) inḳılāb ol oldı$_o$ kĭ melik cāriye-lerinden bir cāriye bacamuza gelmiş baḳmış, bizi meclis-i bezmde, (16) ^{c}ayşa ṭayşa, nişāṭa inbisāṭa meşġūl görmiş, melike dėyüvėrmiş. Melik daḫı gelmiş, bacadan (17) baḳmış, ḥālumuzı görmiş. Vezīrin oḳıtmış, aŋa ⌈ḥā⌉lı dėmiş. Andan eyitmiş: "Birḳac ġulām oḳıyalum, gir- (18) sünler, buları öldürsünler!" dėmiş. Vezīr ġāfil degüldi, ^{c}āḳılıdı. Eyitdi$_o$: "Ė şāh! Āheste <olmaḳ> ^{c}āḳıl melikler (19) ṣıfatı-dur. Ṣabar eyle! Bular mestler, ^{c}ālemden bī-ḫaberler. Buları şimdi$_o$ öldürmek fāyide eylemez. Ayılsun-lar; (20) sorasın göresin: bu küstāḫlıḳ ne sebebden vāḳi^c oldı$_o$? Bilesin, aŋa göre ^{c}amel ḳılasın. Bu ġarīb (21) ne elinden geleyidi$_o$ kim gendü gendüligiyle senüŋ ḥaremüŋe gireyidi? Aḥvālı ma^{c}lūm, esrārı$_o$ aḫbārı **(99.a.)** (1) mekşūf mefhūm eyle! Andan cezālarını vėr, daḫı bir kimse senüŋ ḥaremüŋe girüb bunuŋ gibi küstāḫlıḳ (2) eylemeye!" dėdi. Şāh bu sözi$_o$ begendi. Buyurdı$_o$: ellerümüzi baġladılar; müvekkel-lere sımarladı ḳodı$_o$ gitdi$_o$. Ṣabāḥ (3) olıçaḳ uyandum, gendözümi baġlu buldum. Baḳdum: duḫteri$_o$ daḫı ben ḥāl-lu gördüm. Āh ėtdüm, yüzüm ayaġına sürdüm. (4) Gözin acdı$_o$. Ben eyitdüm: "Ė yār-ı vefādār! Bu ne ḥāldur?" dėdüm. Duḫter cün gendözüni ol ḥālda gördi$_o$, ḳorḳdı$_o$, (5) eyitdi$_o$: "Meger sırrumuz perde-si yırtılmışdur" dėdi$_o$.

"Ne ni^{c}met-dür ol kĭ rūzigār[x]
anı mükedder ėtmedi <tārumār>?"[1104]
dėdi$_o$.

(6) Bular bu sözde-yiken melek(-i)[1105] *Kenek* yalın ḳılıc elinde, vezīr bilesinde, girüb geldi. Taḫt kenārında oturdı. (7) Andan şāh heybetile baŋa baḳdı$_o$, eyitdi$_o$: "Hey nābekār! Benüm sarāyumda n~istersin?" dėdi$_o$. Ol dem *Ḳamerülbaḥr* (8) yüz yėre ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė şehriyār! Bu yigit senüŋ sarāyuŋa iḫtiyārıla girmedi$_o$. Anı$_o$ ben zōrıla getürdüm. Mücrim (9) benem. Her ^{c}uḳūbet kĭ dilersin, ėdesin, baŋa ėt! Aŋa hīc ḫiṭāb u ^{c}itāb eyleme kĭ bī-günāh-dur!" dėdi$_o$. (10) Şāh vezīre baḳdı$_o$ "Görürmisin, bu pelīd-i <ü> ra^{c}nā[1106] ne herze söyler?" dėdi$_o$. Vezīr eyitdi$_o$: "Ė melik! Rāst söyler. (11) Suc ḳızuŋdur. Evet baŋa bir maṣlaḥat görinür. Buyurursaŋ, dėyeyim" dėdi$_o$. Melik: "Dė!" dėdi. Vezir eyitdi$_o$: (12) "Suçuŋ menşe'i ḳızdur. Hevā-yı$_o$ nefse uyub gendözini ve tamāmet ḫalḳını müstevcib-i ḳatl eyledi. (13) Ammā bir cemā^{c}atı bilkül(l)iye ḳırmaḳdan nesne doġmaz. Hemīn bu doġar kĭ ırāḳda yaḳında bu iş (14) işidile, ḳıyāmeţe-dek bu bednām-lik adı ḫānedānuŋda ḳala. Maṣlaḥat oldur kĭ bu ḳażīye'yi basavuz, (15) bu ḳızı bu yigidün eline vėrürüz. Yatsuz yaraḳsuz gideler, iki murdārdur, günde biŋ-gez öleler" dėdi$_o$. (16) Pādişāh[x] bu sözi$_o$ begendi$_o$, eyitdi$_o$: "Ė ^{c}āḳıl-ı cihān! İkisini daḫı saŋa vėrdüm, nėce ėdecegise(ŋ), buları ėt!" (17) dėdi. Vezīr buyurdı: beni vu ḳızı bir dünile evine iletdiler. Bizi azuḳlandurdı,[1107] dün içinde (18) bir

••••••••••

[1104] F.159.a.12.: id. | H.84.a.11: sic. | L.145.a.4: id.

[1105] F.159.a.12. | H.84.a.11. | L.145.a.5: sic.

[1106] F.159.b.2: *belīde-i ra^{c}nā.* | H.84.a.15: *pelīd ra^{c}nā.* | L.145.a.9: *pelīd ra^{c}nā.*

[1107] F.159.b.7: *... beni ve kızı evine iletdiler, bir dünile bizi azuḳlanı$_o$durdılar ... .* |

zevraḳa ḳoydı$_o$, deŋiz yüzine salı$_o$vėrdi$_o$. Ol gemicük^x birḳac gün deŋiz yüzinde bizi gezdürdi. (19) Ḳorḳudan uyımaduḳ, rāḥat olmaduḳ. Bilmezüz kim ḳancaru giderüz. Bėş altı$_o$ günden ṣoŋra (20) bir yaraḳlu gemi görindi$_o$. İcinde on ḥarāmī ṣa^{c}lūk var. Bizi$_o$ gördiler geldiler, ḳızı aldılar, gemiye (21) ḳoydılar. Beni baġladılar, zevraḳda ḳodılar. Andan ol ḥarāmīler ol ḳızı$_o$ görüb āṣüfte oldılar. Ol eyitdi$_o$: **(99.b.)** (1) "Baŋa gerek." Bu eyitdi$_o$: "Baŋa gerek." Çün şirket olaçaḳlayın degül, herbiri şifte olub (2) iḫtışāṣ istedi$_o$. Cün birinüŋ tereccuḥı yoġıdı$_o$ kĭ taġallüb ėde, savaş büniyādın urdılar savaşdılar ḳırılışdılar. (3) Birisi ḳaldı$_o$, ḳız[ı$_o$]^{1108} anuŋ oldı$_o$. Eyitdi$_o$: "Ė ḳız! Bu gemide^x baġlu yatan neŋdür?" dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: "Ḫøcam-dur" dėdi$_o$. (4) Ṣa^{c}lūk eyitdi$_o$: "«Fī la^{c}nati-l-lāhi»" dėdi$_o$. Zevraḳuŋ ipin kesdi$_o$, gemisini^x aldı$_o$ gitdi$_o$. Bir ḫūb cezīreye çıḳdı$_o$, iskele vurdı. (5) Gemiden^x ḍaşra geldi, ḳızdan vefādārlıḳ istedi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: "Henüz biri-birimüzden yaduz. Ḳatlan, biri- (6) birümüze küstāḫ olalum. Hem ḳarnumuz ac-dur. Yėmecük ne varısa, yėyelüm. Andan işümüz varısa, görevüz. N~olduŋ, (7) ḳaçmazam aḫı!" dėdi. Ṣa^{c}lūk bu sözi müvecceh görüb gemiye segirtdi, māḥażır ṭa^{c}ām getürdi$_o$. Ol ḳızuŋ (8) yüzügi ḳaşında mu^{c}abbā zehr varıdı. O⌈1⌉ ṭa^{c}ām getürince ḳız ḳaşı [[e]] fek ėtdi$_o$, zehri$_o$ çıḳardı, ḥāżır ḳodı. (9) Ṭa^{c}ām geldüginleyin ḥelvāya ḳatub eliyle ṣal^{c}ūkuŋ aġzına ḳoydı. Ol zehrnāk loḳma ṣal^{c}ūkuŋ ḥav- (10) ṣala-sına düşdüginleyin düşdi$_o$, cān cehenneme sımarladı. Ḳız cün andan dağı ḳurtuldı durdı, gemiye (11) bindi$_o$, bir ṭarafa gitdi$_o$. Birḳac günden ṣoŋra bir sāḥile yėtişdi, gemi baġlayuḳodı$_o$, gendü cezīre-ye çıḳdı$_o$. (12) Cezīre mīve-dārıdı$_o$. Mīve yėmege meşġūl oldı$_o$. Āḫir bir bıŋār kenārında yatdı$_o$ uyıdı$_o$. Ammā benüm ḫālum oldur kĭ (13) ol ölecek ṣal^{c}ūk ipüm kesicek yėl beni bir iki gün oynatdı$_o$.

Benüm elüm ayaġum baġluyıdı$_o$,
hem duḫter firāḳında (14) yürek ḍāġluyıdı$_o$.

İki günden ṣoŋra bir gemi görindi$_o$, içinde coḳ ḫalḳ var, bāzirgānlarımış. Geldiler, (15) beni zevraḳdan çıḳardılar, ulu gemiye ḳoyıdılar. Baḳdum gördüm: ḳardaşlarum gemi başında otururlar. Ḳorḳdum. Anlar (16) daḫı beni gördiler. Rūşen cihān gözlerine ḳaraŋu oldı$_o$. Yėrlerinden durdılar, baŋa ḳaṣd ėtdiler. Gemi ḫalḳı eyitdiler: (17) "Bu ne gişi-dür?" dėdi-ler; "Ne günāhı var?" dėdiler. Anlar eyitdiler: "Bir oġrıdur^x, bir ḥarāmī-dür, bir baş keser, gözden (18) sürme oġurlar ^{c}ayyārdur. *Kenek* cezīre-sinde daḫı ḥarāmī-ler-ile yolumuz kesdiler, atamuz öldürdiler, (19) mālumuz ni^{c}metümüz aldılar. Biz *Kenek* melikine varduḳ, feryād istedük. Ceri vėribidi^x, heyyini^{1109} dutub (20) getürdiler. Pādişāh bunı öldürmek buyurdı$_o$. Cellād birḳac zaḫm urmış: 'Öldi$_o$' dėyü bıraḳmış. Biz bunı 'Öldi$_o$' (21) sanub [dil]^{1110} ḫoş-dil olmışıduḳ. Bu dem görürüz, diriymiş. Vāyı$_o$ bunuŋ şer(r)inden! Inanımazısaŋuz, gövdesin **(100.a.)** (1) acuŋ, nişānların görüŋ!" dėdiler. Baḳdılar, ol nişānları gördiler: "Gercekmissiz" dėdiler. "N~ėderseŋüz, ⌈buna⌉ ėdüŋ, yėriyimiş" (2) dėdiler. Andan beni ol~ḳadar

••••••••••

H.84.a.20-21: ... *beni ve ḳızı dünle evine iletdiler, yaraġumuz düzdi*(*ler*) ... . | L.145.a.15-16: ... *beni ve ḳızı evine iletdiler, bir dünle bizi azuḳlandurdılar* ... .

1108 F.159.b.14. | H.84.b.3. | L.145.b.6: sic.

1109 F.160.a.15: *hepsini*$_o$. | H.84.b.18: *heb*. | L.146.a.8: *hepsini*.

1110 F.160.b.2. | H.84.b.19. | L.146.a.10: sic.

dögdiler kĭ helāka yaḳın oldum. Gemi ḫalḳı çaġırışdılar, eyitdiler: "Hey, bu deŋiz icinde (3) bunı öldürmek ḫaṭādur, ḫaṭardur. Mübādākĭ ḳan şūmluġı dükelimüze yėtişe. Üş berāberümüzde *Cezīre-i İrem* (4) vardur. Anda ulu pādişāh[x] vardur. Ṣabr ėdüŋ! Anda varıcaḳ bunı ye siz öldüresiz, yā melike [d] (5) dapşurasız, 'Ḫırsuzdur' dėyesiz, ol öldüre!" Bu söze ḳanub benden ellerin cekdiler. Cün kenāra yėtişdiler, (6) raḫtı$_o$ ḳuruya çekdiler. Her gişi bir işe meşġūl oldı$_o$. Ḳardaşlarum temāşā vechiyle cezīre'yi yörendiler. Nāgāh (7) çeşme kenārında vefādār-ı dildārumı$_o$ buldılar. Eyitdiler: "Ė māh-ruḫ! Ne gişi-sin?" dėdiler. Ol duḫter eyitdi$_o$: (8) "Ġarīb ⌈ᶜavr⌉atam ṣāhib-vāḳıaᶜ-am" dėdi$_o$. Ḳıṣṣa-sın sordılar. Sergüdeştinüŋ dėyecegini dėdi$_o$. Cün ne gişi-dür bildiler, (9) aldılar, kāravāna geldiler. Odalarında yėr vėrdiler. Oturdı. Otururken nāgāh gözi baŋa duş oldı$_o$. Gördi$_o$ kĭ (10) baġluyam ve dögülmekden evgāram. Diledi$_o$ <kim>[1111] söyleye, 'Ne ḥāldur' dėye. Barmaġumı aġzuma ḳodum: epsem oldı$_o$. Andan ol ḳar- (11) daşlarum işlerine meşġūl oldılar. Oda ḫalvet ḳaldı$_o$. Duḫter durdı$_o$, ḳatuma geldi$_o$, eyitdi$_o$: "Ė dost-ı vefādār! (12) Bu muᶜāmele'yi senüŋile kim ėtdi$_o$?" dėdi$_o$. Ben eyitdüm: "Senüŋile mücāmele ėdenler ėtdiler" dėdüm. "Ammā ā[1112] cān, zinehār, yöreme (13) yörenme! Benüm cihetümden bulara nesne dėme! Yoḫsa ne seni ḳorlar, ne beni ḳorlar, öldürürler" dėdüm. Duḫter ᶜā- (14) ḳileydi$_o$, fārig̈ düşdi$_o$, yėrine vardı$_o$, epsem oldı$_o$. Vaḳt vaḳt ḳardaşlarumdan oġrın gelürdi$_o$, baŋa ṭaᶜām (15) getürürdi$_o$. Bir gün ḳardaşlarum şehristān-ı *İrem*e vardılar, bir ḫānda ḳondılar. Ol gėce diŋlendiler. (16) Ėrtesi durdılar, danışıḳ ėtdiler. "*Kenek* pādişāhı$_o$[x] ḳızı bizüm elümüze düşüb-durur" dėdiler. "Bizüm lāyıḳumuz degüldür. (17) Olakĭ anuŋ ucından bize ziyān yėtişe. Maşlaḥat oldur kĭ ḳızı şāh-ı *İrem*e vėrevüz, ḳardaşumuzı yitürdevüz" (18) dėdiler. Andan durdılar, armaġan düzdiler, şāh ḳatına vardılar. Şāh buları nüvāḫt ėtdi$_o$. Andan melik-i *Kenek* ḳızı (19) ḫaberin söylediler. Bu şāh-ı *İrem* ḫod işitmegile anuŋ ᶜāşıḳı olubdururmış. Ol sebebden bir yıl ḫasta-lıḳ (20) daḫı çeküb-dururmış. Ol ḳızuŋ ḫaberin işitdüginleyin sevindi$_o$. Buyurdı$_o$: derḥāl ḳızı$_o$ ḥāżır ėtdiler. Melik (21) cün ḳızuŋ cemālını kemālını gördi, medhūş oldı$_o$, ḳardaşlaruma niᶜmetler baġışladı. Andan ḳardaşlarum **(100.b.)** (1) beni söylediler: "Ṣaᶜlūkdur, atamuz(ı)[1113] öldürdi$_o$, mālumuzı aldı$_o$, öcümüzi alı$_o$vėr!" dėdiler. Melik eyitdi$_o$: "Anı baŋa sımarlaŋ! Ben anı (2) bir ᶜalāmetile öldüreyin kĭ havā ḳuşları anı görüb esirgesünler!" dėdi$_o$. Ol~dem beni melik-i *İrem*e sımarladılar. Gendüler (3) yükletdiler, yollarına gitdiler. Melik gėce gündüz ḳızuŋ mürāᶜātına meşġūl oldı$_o$. Ne~ḳadar ḥidmet luṭf gösterdise, (4) *Ḳameribaḫr*uŋ hīc aŋa meyli$_o$ olmadı$_o$. Melik fikir eyledi$_o$, eyitdi: "Yumşaḳlıġıla iş başarımadum, buŋa erligile (5) girişeyim" dėdi. Andan eyitdi: "Ė māh-rūy! Baŋa ḫaḳāret göziyle baḳma! Benüm tīg̈üm daşa demüre öter, igne ḫarīre, (6) barmaḳ ḫarīre-ye ötdügi gibi" dėdi. *Ḳamerülbaḫr* eyitdi$_o$: "Senüŋ ḳılıçuŋ bişmiş çükündüre kāre[1114] ėtmez, oḳuŋ (7) būriyādan gecmez" dėdi. Melik ḳaḳıdı. "Varuŋ, zindāndan bir ölecek ḫūnī getürüŋ! Ḳılıcıla calayım: bu sīmber (8) benüm erlügümi[x] görsün!" dėdi$_o$.

••••••••••

[1111] F.160.b.12. | H.85.a.6. | L.146.a.5: sic.
[1112] Ms. sic. (Cf. passim: *ė*.)
[1113] F.161.a.9: *atamuzı*. | H.85.a.17. | L.147.a.2: id.
[1114] F.161.b.1. | H.85.a.22. | L.147.a.9: *kār*.

Serhengleri$_{o}$ zindāna geldiler. Cümle zindānīlerdeń beni iḫtiyār ėtdiler. Eli (9) baġlu küştinī[1115] meni buldılar, melik ḳatına iletdiler. *Ḳamer* cün beni gördi, ḳatı müteġayyir ü melūl oldı. Andan (10) melik buyurdı$_{o}$: beni ilerü çekdiler. Ben cānumdan ümīd üzdüm. Andan melik eyitdi: "Ė bānū! Temāşā eyle!" dėdi. (11) Ḳılıç ḳaldur⌈d⌉ı$_{o}$ kĭ cala. *Ḳamer* eyitdi$_{o}$: "Şābāş! Erligüŋ bumıdur?" dėdi. Şāh ol işi ḳodı döndi$_{o}$. (12) Eyitdi$_{o}$: "Nėte dėdüŋ?" dėdi. *Ḳamer* eyitdi$_{o}$: "Bu bīcāre ᶜācizi öldürürmisin kĭ benüm göŋlüm saŋa nerm (13) ola? Yoḳ! Yoḳ! Gişinüŋ[x] göŋli luṭfıla müdārāyıla nerm olur, ḳahrıla ᶜunfıla, ḳan dökmegile nerm (14) olmaz" dėdi$_{o}$. Melik bu sözi$_{o}$ işidicek buyurdı$_{o}$: elümi şeşdiler, ḳabā vu külāh geyürdiler. Ve beni āzād eyledi. (15) Daşra çıḳdum. Egerce ölümden ḳurtıldum, ammā ol māha muḳayyed-idüm. Her gün melik sarāyına (16) ḳarşu boyun egüb-dururıdum. Bir gün bir serheng beni ḳatına oḳıdı$_{o}$, eyitdi: "Ė cüvānmerd! Ne gişi-sin kĭ (17) seni her vaḳt bunda durur görürem. Dāyim naẓaruŋ sarāy[ı]dan[1116] gitmez. Maḳṣūduŋ nedür?" dėdi. Bu sözi$_{o}$ (18) işidicek ben eyitdüm: "Ė āzād merd! Cüvān-merdlik vefāsında nėcesin?" dėdüm. Serheng eyitdi$_{o}$: (19) "Beġāyet ḫoşam" dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: "Ṣāḥib-vāḳıᶜa-yam. Göŋlümde$_{o}$ rāzum vardur. Hīc kimseye dėyümezem" (20) dėdüm. Serheng eyitdi$_{o}$: "Ḳorḳma! Fāriġ ol! Rāzuŋı baŋa dė!" dėdi$_{o}$, "Cān gibi$_{o}$ saḳlayayım." Pes ben başumdań (21) gecen vāḳıᶜa-ları söyledüm. Pīr-i serheng barmaġı ucın ısırdı vu aġladı. Andań eyitdi$_{o}$: "Ė cüvānmerd! **(101.a.)** (1) Hīc bu melik cihetindeń saŋa cāre sėze-mezem. Velīkin bir ayruḳsı tedbīr bilürem. Ėderseŋ, işüŋ (2) tamām-dur" dėdi$_{o}$. "Buyuruŋ, in-şā'allāh ėde-bilem" dėdüm. Serheng eyitdi$_{o}$: "Dur, benümile gel!" dėdi. Yüridüm, (3) bilesince vardum. Deŋiz kenāre-sine vardı$_{o}$: "Ḳarşu baḳ!" dėdi. Baḳdum, bir cezīre gördüm, coḳ (4) aġacları$_{o}$ var. Eyitdi$_{o}$: "Ḥaḳ Taᶜālā andan gökcek cezīre yaratmamışdur. Ve aŋa *Cezīre-i Firdevs* dėrler. (5) Ve ol cezīrede bir cādū ᶜavrat vardur. Adı *Şemse*dür. Her pādişāh[x] kĭ bu deryābārda (6) vardur, ol cādūnuŋ maḥkūmı-dur, anuŋ buyruġınsuz işlenmez. Bu bizüm bėgümüz nice-gez anuŋıla (7) oġraşub sınub-durur. ᶜĀḳıbet muṭīᶜ olub aŋa ḫarāc vėrmege mültezim olub-durur. Ve herkĭ (8) ol *Şemse-i Sāḥire* ḥimāyetinde ola, bizüm bu begümüzüŋ aŋa dişi ḳoymaz. İmdi maṣlaḥat (9) şöyle görürem kĭ durasın, ol cezīre'-ye[x1117] varasın, *Şemse* ḫidmetine yėtişesin, aŋa ḳıssa'yı ᶜarż ėdesin. (10) Eger ol seni ḳabūl ėdecek olurısa, dükeli murāduŋ ḥāṣıldur" dėdi. "Ve-eger seni red(d) ėdecek (11) olursa, başuŋ al, vaṭanuŋadegin gide-gör: ḳardaşlaruŋ noḫtısa māl-ı ᶜaẓīmile vaṭana varısarlar, (12) ḥaḳlaşasın, bir güzel daḥı bulasın" dėdi$_{o}$. Ben ol serhenge <s̲enā>[1118] ḳıldum. "Zevraḳsuz nėcesi geceyin?" dėdüm. Serheng (13) baŋa zevraḳ bulurıdı$_{o}$, azıḳ vėrdi$_{o}^{+}$. Dünile zevraḳa bindüm gitdüm, cezīre-ye geçdüm. Zevraḳı bir yėrde baġladum, (14) eşcār u enhārı teferrüclendüm. ᶜÖmrümde andan nāzük yėr görmedüm.

Gül <ü> sünbül ü lāle,
reyhān benefşe,

••••••••••

[1115] F.161.b.3: *küşte'yi*. | H.85.b.1: om. | L.147.a.12: *küştenī*.
[1116] F.161.b.11. | H.85.b.8. | L.147.b.4: sic.
[1117] Ms. sic.
[1118] F.162.a.11. | H.85.b.21. | L.148.a.3: sic.

(15) nergis ᶜabher zaᶜferān,
semen nesrīn, envāᶜ-ı reyāḥīn,
ᶜūd <u> ṣandal,
sāc <u> ābnūs u ās u sāsem[1119] u ᶜanem
(16) barca firāvān.[1120]

Buları gördüm müteḥayyir oldum. Teferrüclenürek bir mürġizāra yėtişdüm. Anda bir yeşil zümürrüd (17) gibi daşdan yapılmış ḳaṣr var. ᶜŪddan iki ḳanat ḳapusı$_o$ var. Zerile muṣabbeb, cevāhirile muraṣṣaᶜ ve müzehheb, (18) yöresinde deyyār yoḳ. Tereddüdile ol ḳaṣruŋ ḳapusına vardum. İtdüm: açıldı. Girdüm, gördüm: dehlīzdür. (19) Yüridüm, perde'yi ḳaldurdum, miyān-sarāya yėtişdüm. Altun gümiş taḫta-larıla mefrūş işlemişler. Anda ṣuver u (20) nuḳūş. Dört ṭarafda dört ṣuffa düzmişler, dürlü bezegile bezemişler. Ulu ṣuffada bir altun-dan (21) muraṣṣaᶜ taḫt var, yanında bir muraṣṣaᶜ kürsī var. Taḫt ileyine vardum. Bir ayaġumı kürsī üstine ḳodum çıḳdum. Bir **(101.b.)** (1) ayaġumı taḫt üstinde ḳodum kim çıḳam. İki ayaġum durduḳlu durduġı yėrde berkindi$_o$. Ḳaldurımadum. (2) Gerildüm durdum. Gördüm: bir altun zencīr aşılub-durur. Sandum kim yapışub çıḳmaġıcün-dür. Yapışdum kim (3) çıḳam. Yılan gibi$_o$ ol zencīr elüme dolaşdı$_o$. Dermānde oldum. "Bu daḫı ne vāḳiᶜa-yıdı$_o$?" dėdüm. Ben bu ḥālda-yiken (4) bir ev icinden bir sehmnāk āvāz geldi$_o$ kĭ: "Heyi$_o$ ādem-i bedfiᶜl! Ne zehre-yile geldüŋ, naẓarumuzda bunuŋ gibi$_o$ küstāḫlıḳ (5) ėdersin?" dėdi. Baḳdum bir ulu ejdehā gördüm kĭ vaṣfa gelmez. Anı gördüm, cānumdan el yudum. {Andan} ol ejdehā (6) geldi, taḫt üzerine çıḳdı$_o$, cörek gibi$_o$ ḳıvrıldı$_o$ yatdı$_o$. Faṣīḥ dilile söyledi$_o$: "Bu ne edebsüzlikdür?" dėdi$_o$. Ben eyitdüm: (7) "Ė kāmurān-ı cihān! Sāḥib-vāḳıᶜa-am. Saŋa ḥālumı$_o$ ḥācetümi ᶜarż ėtmege geldüm" dėdüm. "Ġarībem, gözsüz gibiyem, (8) vāsıṭa ėdinecek gişi bulımadum. Baŋa şefaḳat ėt, küstāḫlıġumı maᶜzūr dut!" dėdüm. "Ḥācetüŋ nedür?" dėdi. (9) Ben eyitdüm: "Evvel[1121] vefā-yı$_o$ cüvānmerdī-ye mültezim ol, ḥācetümi bitürmege boyun ol, andan sözüm söyleyeyim" (10) dėdüm. Ditredi, ol ṣūretden cıḳdı$_o$, bir ḳarı ᶜavrat ṣūretlü oldı. Pākīze donlar geymiş. Eyitdi$_o$: (11) "Ḳorḳma, elümden gelürse, işüŋi bitüreyim" dėdi. Andan afsūn oḳıdı$_o$, elümden ayaġumdan bendler şeşildi. Andan (12) beni yanına daᶜvet eyledi. Cıḳdum, taḫt üstinde yanında oturdum. Buyurdı$_o$: ṭaᶜām getürdiler. Yėdük. Andan beni (13) söyletdi$_o$. İşitdiyse, beni esirgedi, aġladı: "ᶜÖmrümce bunuŋ gibi$_o$ vaḳāyiᶜ işitdügüm yoḳdur" dėdi. Andan eyitdi: (14) "Göŋlüŋi ḫoş dut kĭ melik-i *Kenek* ḳızını şāh-ı *İrem* elinden saŋa ḳurtarı$_o$vėrem, daḫı seni *İrem* taḫtına (15) melik ėdem, (in-)şallāh ol dilege ėrem" dėdi. "Deryābār melikleri cümle ḥükmüŋde olalar, ne buyurursaŋ, (16) anı ḳılalar" dėdi. Ol~dem *Şemse* ileyinde baş ḳodum, duᶜālar senālar āferīnler oḳıdum. Andan *Şemse* durdı$_o$, (17) ḳaṣar üzerine çıḳdı$_o$, naᶜra urdı$_o$. Üni tamām cezīre-ye işidildi. Baḳdum gördüm: hezār hezār pīl <ü> peleng <ü> (18) gürg ü bebr ü hizebr ü ḫırs u ḫūk u şaġāl u rūbāh ol ḳaṣruŋ yöresine cemᶜ oldılar. Ben (19) ḳorḳdum, ḳacmaḳ istedüm. *Şemse* eyitdi$_o$: "Ḳorḳma!

[1119] F.162.a.14-15: *sāc ve ābnūs <u> ās <u>: sām.* | H.86.a.1-2: *ās ve sāc ve sanem ve ġanem-ı fīrāvān.* | L.148.a.7: *sāc ābnūs sāsem fīrāvān.*

[1120] F.162.a.15: *... ās <u> sām firāvān.* | H.86.a.1-2: *ās ve sāc ve ġanem-i firāvān.* | L.148.a.7: *abnūs sasem firāvān.*

[1121] F.162.b.15. | H.86.a.16. | L.148.b.6: *evvel.*

Bizüm cerimüz bulardur. Saŋa ḫidmet ėtmekcün gelüb-dururlar” (20) dėdi$_{o}$. Ta^{c}accüb eyledüm. Andan *Şemse* baŋa eyitdi$_{o}$: “Dur yoḳaru, işde ḳapuda senüŋicün bir merkeb ḫāżırdur. (21) Bin, bu leşkerile şāh-ı *İrem* şehrine var, saŋa ol memleketi müsaḫḫar ėdi$_{o}$vėrsünler!” dėdi. Durdum, ḳaşardan daşra **(102.a.)** (1) çıḳdum. Gördüm: bir pīl gibi$_{o}$ arslan apışmış-durur. Bindüm. Ol çendīn hezār cānavarlar yanumca yüridiler.” (2) [[e]] Bir laḫẓada *İrem* cezīresine yėtişdiler. Melik-i *İrem*e ḫaber oldı$_{o}$. Melik buyurdı$_{o}$: silāḥa girdiler. Cādū leşkeriyle^{x1122} (3) ādemī leşkeri bir gün bir gėce ceng ėtdiler. ^{c}Āḳıbet ġalebe cādū leşkerinüŋ oldı. Melik-i *İrem*i (4) dutdılar, leşkerini sıdılar ḳırdılar. Beni şehre givirdiler, şāhuŋ sarāyında ḳondurdılar. Gördüm: duḫter-i (5) melik-i *Kenek* ġamgīn oturur, ṣefi$_{o}$[1123] gögsin ötürür. Cün beni gördi$_{o}$, ayaġuma düşdi$_{o}$. Görişdük öpüşdük ḳoçuşduk (6) şādumān olduḳ. Andan şehr ḫalḳını oḳıdum, anlara istimālet vėrdüm. Serheng-i mürşidi vezīr ėdindüm. (7) Anlar bėni pādişāhlıġa^{x} ḳabūl ėtdiler. Herbiri yėrlü yėrinde müstemir oldılar. Andan ḫazāyini açdum, ne varısa (8) aldum, melik-i *Kenek* ḳızı$_{o}$ *Ḳamerülbaḥr*ıla ḳamu a^{c}yānumıla erkānumıla gemiye bindüm, *Firdevs*e geçdüm, *Şemse* (9) ḫidmetine vardum, iletdügüm mevcūdātı$_{o}$ hep naẓarında ḳodum. ^{c}Öẕürler diledüm, alḳışlar eyledüm. *Şemse* beni nüvāḫt (10) ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė oġul! Var, *İrem* taḫtını saŋa vėrdüm. Ammā melik-i *İrem*i$_{o}$ baŋa bağışla, benüm anuŋıla işüm vardur” dėdi. (11) Bağışladum. Ol~dem *Şemse* bir arslanı oḳıdı$_{o}$, meliki aŋa sımarladı. “Var, bunı oŋatca doḳuş!” (12) Şīr şīrāne melik-i *İrem*i$_{o}$ ḳapdı$_{o}$, daşra çıḳardı$_{o}$, helāk eyledi. Andan *Şemse Ḳamerülbaḥr*ı$_{o}$ ḳatına (13) oḳıdı, ḳız ėdindi. Eyitdi$_{o}$: “Ataŋ saŋa yavuzlıḳ endīşe ėtdiyse, ben eylük ėdeyim. Seni bu yigide (14) ciftlendüreyim. ‘Cihāzum yoḳ’ dėyüb yėrinme. Bu otuz dāne gevherile ḳılāde’yi boynuŋa degin[1124] ḳī cihān cihāzı (15) bir dānesinde-dür, cihāzuŋ olsun!” dėdi. Andan baŋa eyitdi$_{o}$: “Ė yigit! Sen~dahı ḳatumuzdan bī- (16) -cīz <ü> bī-dest-āvīz[1125] gitme! Şol iki şīşe yaġı duta$_{o}$git:[1126] saŋa gerek ola. Biri$_{o}$ yeşil-dür, biri (17) ḳızıldur. Ammā bu ḳızıl yaġdan ṭa^{c}āma ḳatub kimseye sunasın, yėyeyudacaġı vaḳt “Fülān nesne ol!” (18) dėyesin: ol ola. Ve-ammā bu yeşil yaġdaṅ ėdesin, “Ādemī ol!” dėyesin: ol ola.” Sevindüm, ol iki (19) şīşe’yi ve ol ^{c}ıḳdı ḫoḳḳa-sıyla götürdüm. Cemā^{c}atumıla cezīre-i *İrem*e geldüm, pādişāhlıḳ^{x} (20) eyledüm devrān sürdüm. Bir gün ḫānü$_{o}$-mān <u> vaṭan ögüme düşdi$_{o}$. *Ḳamerülbaḥr*a eyitdüm: “Üşbu cādū ^{c}avrat (21) bī-sebeb bize bu ḳadar iḥsān eyledi. Ḳorḳaram bī-sebeb şāyed gėrü bizi ḳahr ėde$_{o}$. Biz anuŋ ḳahrına ḳarşu **(102.b.)** (1) duramayavuz. Dur, gendü vilāyetümüze gidelüm, gendü$_{o}$ evümüzde yurdumuzda ferāġ-ı bālıla oturalum. Cihānda (2) emīnlikdeń yėgrek nesne yoḳdur” dėdüm. *Ḳamerülbaḥr* maşlaḥatumı maşlaḥat gördi. “Ḫoş ola, fermān senüŋ” (3) dėdi. Pes ol vezīr-i müşfiḳ(-i) mürşidi[1127] ḳatuma oḳıdum, aŋa

[1122] F.163.a.14. | H.86.b.6. | L.149.a.5: *leşkerile*.
[1123] F.163.b.1: *ṣāfī*. | H.86.b.8: om. | L.149.a.7: *ṣāfī*.
[1124] F.163.b.10. | H.86.b.16. | L.149.a.16-17: *... bu otuz dāne gevherlü ḳılāde’yi boynuŋa daḳın ...* .
[1125] F.163.b.12: id. | H.86.b.17: *maḥrūm*. | L.149.b.1: id.
[1126] V.c.
[1127] F.164.a.4: *Pes vezīr-i mürşidi ḳatuma oḳudum ...* . | H.87.a.4: *... bize iḥsān ėden serhengi ...* . | L.149.b.9: *vezīr mürşidī*$_{o}$ (sic!).

çoḳ niᶜmet vėrdüm, günden güne menzilesini (4) arturdum. Eyle oldıₒ kĭ ol elde andan büyük gişi olmadı. Andan *İrem* pādişāhlıġınıₒˣ aŋa sımar- (5) ladum. Biz muḥāsibler ḥisābına sıġmaz māl alduḳ ve ol ᶜaḳdı[1128] ve şīşe-leri alduḳ, bir nice ḫid- (6) metkārıla gemiye oturduḳ, *Baṣra* şehrindin~yaŋa müteveccih olduḳ. Birḳac günden ṣoŋra kenāra yetişidük, (7) yüki yapı gemiden çıḳarduḳ. Ol bī-nihāyet niᶜmetile şehre girdük. Şehre ḫalḳı bizi görüb mü(j)de- (8) -berlerümüzi kĭ ẓāhir-idi görüb müteḥayyir oldılar. Eve varduḳ ḳonduḳ. Henüz daḫı ḳardaşlarum gelmemişler. (9) Sordılar. "İşe vardılar, geleler" dėdüm. Ayruḳ anlaruŋ yavuzlıḳlarından ḫaber söylemedüm. Bir gün "Ḳardaşlaruŋ gelür" dėyü (10) ḫaber vėrdiler. Durdum, ulularıla ḳarşu çıḳdum. Beni gördiler müteḥayyir u serāsīme oldılar. Nesne dėmedüm, ḳoca ḳoca görişdüm. (11) Biribirümüze iẓhār-ı şevḳ-ı kāẕib ėtdük: "Nėtesiz ḫoşmısız, ārzūmendüz" dėyişdük. Ayaḳ tozıyla buları eve getürdüm. (12) *Ḳamerülbaḥr*la yengeleriyle görişdiler.[1129] Derḥāl ṭaᶜām getürdiler. Ve ḳızıl yaġdan bir pāre ol ṭaᶜāma taᶜbīye ėtdüm. Yėdiler. İzdirād (13) vaḳtında ṭaᶜām bo(ġ)azlarından aşaġa geçdüginleyin: "İt oluŋ!" dėdüm. Filḥāl bāiẕn-i Ẕulcelāl it oldılar. İkisine (14) daḫı "Çıḫ!" dėdüm. Daşra çıḳdılar. *Baṣra* itleri bularuŋ başlarına üşdiler, buları daladılar, şehrden daşra çıḳardılar. (15) Bir yıl tamām yabanda gezdiler, bulduḳları cīfele[1130] ḫaşerātıla dirildiler. Bir yıldan ṣoŋra yaᶜnī[1131] inşāfa geldüm, buları esirgedüm. (16) "Ėtdükleri yavuzlıġuŋ cezāsını buldılar" dėdüm. Andan: "Gėrü buları eve getüreyim" dėdüm. Buları eve getürdüm, ḫoş dutdum, (17) nefīs yalaḳlarda nefīs ṭaᶜāmlar yėdürdüm. Arḳalarına aṭlas cul, boyunlarına muraṣṣaᶜ ḳılāde, ayaḳlarına ellerine altun ḫalḫāl-⌈lar⌉ (18) bilezükler eyledüm. Meger ol itcügezlere böyle ḫidmet ėtdügüm görmişler, beni seg-perestlige nispet ėtmişler. İtler ḥikāyetiₒ (19) budur. Cevāhir sözi oldur kĭ dėdüm ||||

dėdi.

Andan ol yigit eyitdi: "Baŋa ınanmazısaŋuz, ḳayurmaz. *Ḳamerülbaḥr* daḫıₒ (20) gelsün, andan daḫı bu sözleri işidüŋ!" dėdi. *Hārūn-ı Reşīd Ṭāhir*üŋ sözinden ᶜaẕīm müteᶜaccib (21) oldı. Eyitdi kĭ: "Ė āzādmerd! Benüm sendeń bir suālum vardur" dėdiₒ. *Ṭāhir* eyitdiₒ: "Emīrelmü'minīn buyursunlar" **(103.a.)** (1) dėdiₒ. *Hārūn* eyitdiₒ: "Ḳardaşlaruŋ saŋa yavuzlıḳ ėtdilermiₒ?" dėdi. *Ṭāhir* eyitdiₒ: "Hā, ėtdiler" dėdi. Eyitdiₒ: "Ṣaᶜlūklar (2) ve melik-i *İrem* saŋa yavuzlıḳ ėtdilermiₒ?" dėdiₒ. <*Ṭāhir*>[1132] eyitdiₒ: "Hā, ėtdiler" dėdiₒ. Eyitdiₒ: "Cezālarını buldılarmı?" dėdiₒ. Eyitdiₒ: "*Ḳamerülbaḥr* (3) ve serheng u *Şemse* saŋa eylük ėtdilermi?" dėdi. <*Ṭāhir*>[1133] eyitdiₒ: "Hā, ėtdiler" dėdiₒ. Bu maḳāmda ḫalīfe eyitdiₒ: "İmdi cün (4) yavuzlıḳ ėden cezāsını buldılar, eylük ėdene eylük ėrişür. Şimdiₒ senüŋ eylügüŋ vaḳtıₒ-dur. Gerekdür kĭ (5) benüm şefāᶜatumıla ḳardaşlaruŋuŋ yaramazlıḳlarına ḳalmayasın ᶜafv ėdesin, belā bendinden buları ḳurtarasın"

••••••••••

[1128] F.164.a.6: *ᶜaḳıdı*. | H.87.a.6: *cevāhir*. | L.149.b.12: (*ᶜa*)*ḳdı*ₒ.

[1129] F.164.a.13: ... *yengeleri Ḳamerül-baḥrıla görişdiler*. | H.87.a.13: om. | L.150.a.3: ... *yengeleri Ḳamerülbaḥrile görişdiler*.

[1130] F.164.b.2. | H.87.a.16. | L.150.a.7: *cīfeyile*.

[1131] F.164.b.2: id. | H.87.a.16: om. | L.150.a.7: id.

[1132] F.164.b.10. | H.87.a.23. | L.150.a.16: sic.

[1133] F.164.b.10. | H.87.b.1. | L.150.a.17: sic.

dėdi$_o$. *Ṭāhir* (6) şefāᶜatı ḳabūl ėdüb <adam>[1134] vėribidi$_o$. *Baṣra*dań evinden bir ulu ṣanduḳ getürdiler. Aġır ḳufl üstüne urulmış. Ve bir altun (7) ṣanduḳca getürdiler. Laṭīf ḳuflı$_o$ var. Ol büyük ṣandūḳuŋ ḳuflın götürdiler. İki it cıḳdı$_o$, dėdüginleyin (8) bezenmişler. Ve ceybinden bir laṭīf miftāḥ çıḳardı$_o$, ṣand⌈ū⌉ḳca-nuŋ laṭīf ḳuflını açdı. İki şīşe çıḳardı$_o$: ḳızıl u (9) yeşil. Yeşilden bir pāre ṭaᶜāma taᶜbiye ėtdi$_o$, itcügezler(e)[1135] vėrdi$_o$. İzdirād[1136] vaḳtında: "Ādemī oluŋ!" dėyü caġırdı. Ādemī oldılar, (10) bayaġı gibi$_o$ beiẕnillāh, ḫalīfenüŋ ayaġına düşdiler, *Ṭāhir*üŋ elin öpdiler. Andan ḫalīfe buyurdı$_o$: teferrüclendügi (11) cevāhir ḥoḳḳa-sını *Ṭāhir*e vėrdiler. *Ṭāhir* el urdı$_o$, silkden on-bėş dāne çıḳardı, *Hārūn*uŋ naẓarında ḳodı$_o$. (12) Ve ol ḳanīne-leri$_o$[1137] yaġlarıyla cāha bıraḳdı$_o$, nīst eyledi. Ve mālınuŋ yarusını ḳardaşlarına bağışladı$_o$. *Ṭāhir*ün bu ḫareketleri (13) ḫalīfeye ḫoş geldi. Ücine daḫı ḫilᶜat giyürdi$_o$, niᶜmet vėrdi$_o$. Ve ḫuṣūṣīyetile[1138] *Ṭāhir*e *Baṣra* begligin inᶜām eyledi$_o$. (14) Ḳardaşlarıyla güle oynayu, eski tevārīḫ(i)[1139] söyleşü söyleşü *Baṣra*ya vardılar. *Ṭāhir* ᶜadlıla bedlile beglik eyledi. (15) Ve *Ḳamerülbaḥr*dan oġlançuḳları oldı. ᶜ*Abdullāh ibn-i Ṭāhir* anlardanıdı$_o$. Ve coḳ müddet ol memleket ellerinde ḳaldı. ᶜĀḳıbet (16) ḳamusı[n][1140] gitdiler ve bu ḥikāyeti yādegār ḳodılar.

Bir gişi eydür: "Şorbāyı$_o$ deldüm, yanuma asdum, bundan[1141] yalan görmedüm" (17) dėr, herze söyler. N~oldı$_o$ kim geregise görür kĭ suyı$_o$ delerler, aġac(a),[1142] gecürürler, doŋduġından ṣoŋra. Gerem-sīri$_o^x$ yėrlerde (18) buŋa hīc ınanmazlar. Umūr-ı mümkini muḥāl-dur dėmek, revā degüldür. Ḫudā-yı$_o$ Tebāreke$_o$ ve Taᶜālānuŋ ḳudretine inkār ėtmek (19) maᶜnī-dār degüldür.

Ṣadhezārān āferīn merdüm-i āzādeye ve cüvānmerde ve müᶜellife vü kātibe vü nāḳile vü sāmiᶜe olsun.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1134] F.164.b.13: *adam*. | H.87.b.3: om. | L.150.b.3: id.
[1135] F.165.a.2. | H.87.b.5. | L.150.b.7: sic.
[1136] F.165.a.2: *izdirāt*. | H.87.b.6: om. | L.150.b.7: id.
[1137] F.165.a.5. | H.87.b.8: *şîşeleri*. | L.150.b.10: *ḳanīyne-leri*.
[1138] F.165.a.7: id. | H.87.b.9: om. | L.150.b.12-13: id.
[1139] F.165.a.7: sic. | H.87.b.10: om. | L.150.b.13: *tevārīḫi*.
[1140] Passim.
[1141] F.165.a.10: *bunuŋ ... gibi ...* . | H.87.b.12: om. | L.150.b.17: *bunuŋ gibi ...* .
[1142] F.165.a.11: sic. | H.87.b.12: om. | L.151.a.1: sic.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

18

(20-21) »Ḥikāyet(-i) he(c)dehüm[1143]

ez-ān düzd <ve> ḳāżī ve mācerāşān«

Aḫbārda şöyle söylemişler kim rūzigār-ı ḳadīmde *Herāt* (21) şehrinde bir ʿālim u dānā ḳāżī varıdı$_{o}$. Bir gün bir cemāʿatıla **(103.b.)** (1) oturmışıdı$_{o}$, ḥikāyet söylerlerd(i), muḥāvere vü mükāleme ėderlerdi$_{o}$. Ḳāżī ṭaʿām getürtdi$_{o}$. Yėdiler müteferriḳ oldılar. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: “Ṣıḥāb (2) ṣoḫbetin ėtdük, kitāb ṣoḫbetin ėdelüm!” dėdi. Hücre-i ḫaṣ(ṣ)a girdi$_{o}$, kitāb-ḫāne ḳapusın acdı$_{o}$, bir kitāb eline (3) aldı. Gördi$_{o}$ kĭ Resūl Ḥażreti$_{o}$ - ṣallāllāhu aleyhi ve sellem - bostānda, yaʿnī bāġda namāz ḳılmaġı severdi. Ḳāżī (4) bu naḳlı$_{o}$ muṭālaʿa ḳılduḳda bāġ hevesin eyledi. Sāyise dėdi$_{o}$ kĭ: “Ṣabāḥ bāġa gitsem gerek. Ṣol Mıṣrī merkebi (5) eyerle, seḥer vaḳtında ḳapuya getür!” Sāyis gėce teşvīşle yatdı. Nāgāh dünle ḳulaġına bir ün yėtişdi$_{o}$: ez̲ān sandı$_{o}$. (6) Durdı, Mıṣrī merkebi eyerledi, ḳapuya geldi. Ḳāżī ne vaḳtdur bilmedin durdı$_{o}$, cāme-dāndan Mıṣrī göŋlek, Feżī[1144] (7) cübbe, Hindubārī[1145] Şāş-ebyārī fereci geydi$_{o}$, edīm müze ayaġına cekdi$_{o}$, ḫirāmān evden daşra geldi, dirāz- (8) gūşa süvār oldı. Oġlan ḫāşiye’yi[x] omuzına götürdi$_{o}$, bāġ saru gitdiler. Şehr sevādından ayırtlandılar. (9) Hīc bir ṭarafından ez̲ān āvāzı$_{o}$ işidilmez, tebāşīr(-i)[1146] ṣubḥdan nesne görinmez. Ḳāżī üşendi, eyitdi:

“Ė ġulām! Hīc (10) ṣubḥ es̲eri belürmez.
S̲üreyyā uyḳuda-mıdur?
Yoḫsa *Müşterī* müşteri bulmadımı?
⌈Yoḫsa⌉ *Müşteri* ẓuhūrdań mānīʿmi düşdi$_{o}$?
(11) Bu dün icinde bize yürimek beze-dür.
Bir ḥerīf düzd yolaġursa, n~ėdevüz?
Ḳacup ḳanda gidevüz?
Defʿe hem cāre- (12) -müz yoḳ”
dėdi$_{o}$.

Ġulām eyitdi$_{o}$: “Ḳāżī ṣavāb görürse, dönelüm!” dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: “Dönmek maṣlaḥat degül, (13) zīrā kitābda gördüm kĭ biregü bir yėre ʿazm eylese, gėrü

••••••••••

1143 Ms. *h.h.d.h.m*.
1144 Cf. ms. 104.a.7. || F.: om. | H.87.b.22. | L.151.a.16: *fiżżī*. (Cf. S. 932: *fiżżī*.)
1145 F.: om. | H.87.b.22: *Hindbārī*. | L.151.a.16: *Hindūbārī*.
1146 F.: om. | H.88.a.1: sic. | L.151.b.3: id.

dönmek yaḫşı degül" dėmiş. Biraz fikir eyledi$_{o}$, (14) andan eyitdi$_{o}$: "Yüri, gidelüm, tevekkül ėdelüm" dėdi. Yüridiler. Nāgāh bir vīrān ḫāneden bir şaḫṣ cıḳageldi. (15) Elinde yalın ḳılıc, saḫtiyān tub(b)ān[1147] geymiş, nīm-tene arḳasına salmış, saçını saḳalını bağlamış. Bir u^{c}cūbe (16) ṣūret-dür kĭ gündüzin şehr u bāzār icinde *Rüstem* görürse, heybetden hey'etden, ṣūretden (17) ṣıfatdań ḳorḳa. Bu ḳāżī ża^{c}yıf-terkībidi. Ġulām hem emsüzidi: zōrıbāzūyıla düzdüŋ şerrini defe^{c} ėde$_{o}$- (18) mezidi. ⌈Ḳā⌉żī ḳorḳduġına oġradı. "^{c}Anāsı kifāyeti yoḳ. Meger bunı ḫüccetile yėŋem" dėdi$_{o}$. Ḳāżī bu endīşede-yiken (19) düzd geldi, dirāzgūşuŋ dizginine yapışdı$_{o}$, caġırdı: "Hey fürūmāye! İn, donı vu ḫarı baŋa sımarla! Daḫı var git, (20) cānuŋı saŋa bağışladum" dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$:

"Hey, dizgini elden ḳo!
Ben şehrüŋ ḳāżī-si-vem.
Bāġa giderem.
Ol sen dėdügüŋ (21) fürūmāye degülem"
dėdi$_{o}$.

Düzd: "Bāġa giderisең, git! Ammā piyāde$_{o}$ vü ^{c}uryān giderisең, daḫı olur. Cānuŋı saŋa ḳodugum yėtmezmi?" **(104.a.)** (1) dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$:

"Ė cüvān! Bu sözden gec!
Ben ėrte saŋa ḫidmet ėdem,
zer ü cāme vėrem,
icümde cıḳarma vėrem"
dėdi$_{o}$.

Düzd (2) eyitdi$_{o}$:

"Benden ebleh ne gişi ola,
eger ben naḳdı ḳoyam,
nesiyeye[1148] güvenem?"
dėdi$_{o}$.

Andan eyitdi$_{o}$: "Ė ḳāżī! Coḳ (3) sözi ḳo! Fāyidesi yoḳdur. Tīz in kĭ ben bu davara çoḳdan berü vurub-dururam!

Benümdür cübbe ve destār.
(4) Sen rāyigān cānuŋı be-dest ār.
Bu ne bī-fāyide tevaḳḳufdur,
te^{c}essüfdür?"
dėdi.
"⌈İn!⌉"

Ḳāżī eyitdi$_{o}$:

"Taŋrıdań ḳorḳmazmısın,
(5) baŋa bununŋ gibi$_{o}$ söylersin?"
dėdi$_{o}$.

Düzd eyitdi$_{o}$: "Taŋrıdan ḳorḳmazmıs(s)am,[1149] şimdi$_{o}$ saŋa n~eyledügüm görürdüŋ" dėdi. (6) Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Saŋa ne sucum degdi$_{o}$ kĭ beni helāk ėdersin?"

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1147 F.: om. | H.88.a.5: *tümmān*. | L.151.b.11: *tümān*.
1148 Ms. sic. || F.: om. | H.88.a.12: *nesey(e)ye*. | L.152.a.5: *vėresiye*.
1149 F.: om. | H.88.a.14: ... *ḳorḳmasam*. | L.152.a.9: id.

dėdi$_{o}$. Düzd eyitdi$_{o}$: “Neden senüŋ Mıṣrī göŋle-güŋ, (7) Feżī[1150] cübbeŋ, ābyārī ferecüŋ ola, benüm olmaya? Tīz in, neŋ varısa, baŋa sımarla, gişi-lik eyle! Cānuŋı saŋa (8) ḳoduġum bilürseŋ, eyü in^{c}ām-dur.[1151] Ėrişdügün yėrde iḥsānumı söyleyesin!” dėdi$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: “Bu saḫun- (9) -dānlıġıla ben düzd gördügüm yoḳdur.

^{c}İlmi yėrinde,
düzdligi ziyāde,
ḥüccetile bu başarılmaz,
yalvarmayınca olmaz”
dėdi.

(10) Andan ^{c}acz gösterüb eyitdi$_{o}$: “Ė yār! ^{c}Ālim gişiyem, ḳāżī gişiyem. ^{c}Ulemā vereşe-i enbiyā olurlar. Baŋa ḥürmet eyle^{x} kerem {eyle}, (11) elüŋi benden cek!” dėdi$_{o}$. Düzd eyitdi$_{o}$: “Ė ḳāżī! Eyü dėrsin, ammā bu ḫaber daḫı vardur kĭ ehl-i fırāvān [1152] ehl-ullāhi$_{o}$ (12) olurlar. Ḫudā ḫāṣları enbiyā vereşe-sindeń yėgregidügini ḫod bilürsen, ne dėmek gerek.

»Ḳāżiyā (13) beşnev āncĭ mī-dānem.
Ber-tü aḥvāl-i ḫ^{v}īş mī-dānem.
Ger tü hestī zi-vāriṣān-i Resūl,
men ḫod ez-ḫāṣṣe-gān-i (14) Yezdānam.«
Ḳāżīyā diŋle sözümi ḥālı.
Saŋa keşf eylesün bu naẓm-ı dür:[1153]
Sen eger Resūlı$_{o}$ [1154] vāriṣi$_{o}$-sin,
(15) düzdi$_{o}$ gör kĭ ne: Taŋrı ḫāṣ(ṣ)ı$_{o}$-dur.
N~ola? Vāriṣ-i Resūl ḫāṣ(ṣ)a-ı Ḫudāya
nesne vėrmek ^{c}acebmidür?”

Ḳāżī (16) <eyitdi$_{o}$> [1155] “Ė cüvānmerd! Düzd ḥaḳ(ḳ)ında gelen va^{c}īd(i) [1156] bilürsin. Neyçün endişe ėtmezsin kĭ Ḥaḳ Ta^{c}ālā anuŋ (17) īḳā^{c}ına ḳādirdür. Eger bu işi żarūretden ėderseŋ, bil kĭ bu donlarum saŋa münāsib degül. Bu dem sözden (18) vāz gel, ėrte eve gel: saŋa biŋ ḳızıl altun vėreyim, bir ḳat don, bir at vėreyim” dėdi$_{o}$. Düzd eyitdi$_{o}$: “Bu sözi (19) bir daḫı dėdüŋidi. Ben şimdiki ḥālda sendeń bir dirāzgūşa, bir cübbe vü destāra rāżıyam. Vėrmezlenürsin, ḥāl (20) bu kĭ dün ici yabanda, yalın ḳılıç elümde.[1157] Ėrte ḳatuŋa varub ne dėsem gerek? ‘Gėceki^{x} oġrı benem, üş geldüm’(m)i (21) dėyeyin? Bu ne olmayacaḳ sözdür? Gişi gendüyi$_{o}$ eliyle tehlükeye-mi salar?

Yarın saŋa görinürsem,
nesne vėrmeye- **(104.b.)** (1) -cegüŋ
ḫod mute^{c}ayyin-dür.

••••••••••

[1150] Cf. ms. 103.b.6. || F.: om. | H.88.a.15. | L.152.a.11: *fiżżī*. (Cf. S. 932: *fiżżī*.)
[1151] F.: om. | H.88.a.16: ... *ḳoduġum eyü in^{c}āmdur*. | L.152.a.12: id.
[1152] Ms. sic. || F.: om. | H.88.a.19. | L.152.a.17: *Ḳurān*.
[1153] F.: om. | H.88.a.21: om. | L.152.b.3: id.
[1154] F.: om. | H.88.a.21: om. | L.152.b.4: *Resūl-ı Vāriṣ-sin*.
[1155] L. v. l. || F.: om. | H.88.a.22: sic. | L.152.b.5: om.
[1156] F.: om. | H.88.a.22: *va^{c}īdi$_{o}$* | L.152.b.5: om.
[1157] F.: om. | H.88.b.2-3: ... *dün içi ḳılıc elümde*. | L.152.b.9: ... *dün içi yabanda ḳılıc yalın elümde*.

Bu daḫı yaḳīnümdür:
yā ḥabs-ı ebed ėdersin,
ġāyet-i ʿināyetüŋ olursa,
elümi kesersin,
(2) salı$_o$vėrürsin.
Bu dükeli bārī necün?
Ben ḫod hemīn sāʿat <seni> eşekden[1158] düşürürem,
başuŋı keserem,
bir aġac (3) başına asaram,
māluŋa diş ururam"
dėdi, daḫı tīġi ceküb ḥamle ḳıldı.

Ḳāżī eyitdi$_o$:

"Hezār zīnehār!
Bir (4) sözüm daḫı var.
İşit,
andan aŋa göre iş ėt!"

dėdi.

Düzd eyitdi:

"Eyit!
Ne bī-tevcīh söylersin, (5) işidelüm,
mūcebince iş ėdelüm!"
dėdi$_o$.

Ḳāżī eyitdi$_o$:

"Devād u ḳalem u kāġed ḥāżır-dur,
dest-i ḫaṭ vėreyin:
(6) 'Üzerümde ḥaḳ(ḳ)-ı lāzım, deyn(-i)[1159] s̲ābit.
hezār dīnār, cübbe vü destār fülānuŋ'
dėyü yazayın.
And[a][1160] daḫı içeyin ⌈kĭ⌉
(7) ol taṣavvur ėtdügüŋ tehevvür ü vehmīyāt[1161] ẓuhūra gelmeye,
beni üşendürmeye.
Bu dem ḳoyu$_o$vėr, yoluma gideyin"
dėdi$_o$.

(8) Eyitdi$_o$:

"Söz söyledüŋ, işitdüm.
Ammā 'bidʿat żelālet-dür' dėmiş-dür'
Ben bu işi ḫaṭṭıla ḳabālayıla işler⌈sem⌉,
(9) ehl-i ḫayra[1162] anı bidʿata sayarlar.
Ben ol işi ėtmezem"

1158 F.: om. | H.88.b.5: *seni eşegüŋden*. | L.152.b.14: *seni eşekden*.
1159 F.: om. | H.88.b.8. | L.153.a.1: sic.
1160 F.: om. | H.88.b.8. | L.153.a.2: id.
1161 F.: om. | H.88.b.9. | L.153.a.2: *vehmīyāt*.
1162 F.: om. | H.88.b.10. | L.153.a.5: *ḫibre*.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

dėdi.
Ḳāżī eyitdi$_o$: “İmdi$_o$ dürrāᶜa vu ṭaylasāna[1163] ḳanāᶜat (10) ėt!” dėdi$_o$. Düzd eyitdi$_o$: “Ġulāmuŋ gönŋlegini saŋa baġışladum, gey!” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Ol baŋa münāsib degül” dėdi. (11) Düzd eyitdi$_o$: “Evde daḫı göŋle-güŋ varmıdur?” Ḳāżī eyitdi$_o$: “Vardur” dėdi$_o$. Düzd eyitdi$_o$: “İki göŋleklü īmān (12) ḥalāvetin bulmaz. Evdeki saŋa yėter, elbette bunı cıḳar!” dėdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Ė cüvānmerd! Üş namāz vaḳtı$_o$ geldi$_o$: (13) donsuz geysisüz namāz revā degül. Beni ziyāde incitme” dėdi$_o$. Düzd eyitdi: “Şāfiᶜī-sin, mezhebüŋde żarūret (14) olıcaḳ namāzı$_o$ ᶜüryān ḳılmaḳ cāyizdür. Ḳayd yėme!” dėdi$_o$. Andan bu beyti$_o$ anda filḥāl inşā eyledi:

“Herze sözi$_o$ ḳo kĭ (15) ėtmez assı,
coḳ sözde gider gişinüŋ ussı.

Pes bu keṣret-i kelāmdan maḳṣūduŋ ol ola kĭ (16) ‘egleyüdurayım, şāyed bir ṭarafdan meded ėrişe’, dėrsin ola.

Coḳ söz söyleme, soyun,
göster oyun!”
(17) dėdi.

Ḳāżī-nüŋ ḥücceti$_o$ ḳalmadı$_o$, māder-zād oldı$_o$, bāġa yöneldi. Düzd ḫar-ı Mıṣrī-ye[ye][1164] bindi$_o$, daġa yöneldi. Ve ol~dem (18) ırladı vu eyitdi$_o$:

“Ben ṣādam işümde, ⌈vü⌉ bu ḳāżī
ġamdan olımaz ḳażāya rāżī.
Hey, var işüŋe, ne ġam kĭ yarın
(19) bu ḥāl olısar ḳatuŋda māżī.”

Ḳāżī bāġ ḳapusına yėtdükde bāġubāna caġırdı$_o$ kĭ bāġubān geldi$_o$, ḳapu acdı$_o$. (20) Ḳāżiyi$_o$ ol ḥālda gördi$_o$, diledi$_o$ kĭ buŋa don getüre. Ḳāżī ġabīnetden muḳayyed olmadı$_o$ söylemedi$_o$. Doġru (21) ḫavża yöneldi$_o$, suya düşdi$_o$, ᶜavratını seter ėtdi$_o$. Ġulāmı eve göndürdi$_o$. Evden don geyesi$_o$ gelince **(105.a.)** (1) bu su icinde oturdı. Andan ġulām ėrişdi$_o$, fāḫir ḍonlar getürdi. Ḳāżī sudan cıḳdı$_o$, ḳumāş (2) geyde. Zilūce ḳālīce saldılar. Oturdı$_o$, ammā saḫt-dur, kimseye söyleyimez. Ḳāżī-nüŋ mülāzimleri (3) ḳāżī bāġda-idügin bilüb bāġa geldiler. Ḳāżiyi$_o$ munḳabıż gördiler. Ḳıyışub kimse “N~olduŋuz?” dėyüb (4) sormadılar. Āḫir nüdemāsındań bir ᶜazīz cür’et ėtdi$_o$: “N~olduŋuz?” dėyü sordı. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Bu dünle (5) bāġa gelüyürürken bir vāḳıᶜaya oġradum. Biṭūlihā[+1165] dėmek olmaz, ammā birḳac beyt vaṣf-ı ḥāl işidüŋ!” {dėdi}.

(6) “Baŋa bir oġrı oġradı şeb-i tīr. o^{o}o
Düzd-idi$_o$ līk ᶜilim icinde ḫabīr. o^{o}o
Aŋa oġrasa fāżilān-ı {cihān},
(7) ki$_o$~(o)lsalar cümle nāḳıdān <ı> baṣīr, o^{o}o
ḳamusın ḥüccetiyle yėŋeydi. o^{o}o
Diş ḳoyurmaz aŋa emīr ü vezīr, o^{o}o
(8) ᶜilm-i aḫbār icinde olmaz aŋa o^{o}o
ᶜālem icinde bir ᶜadīl ü naẓīr. o^{o}o

1163 V.c.
1164 F.: om. | H.88.b.17: *Mıṣrīye*. | L.153.a.17: *Mıṣrī-ye*.
1165 F.: om. | H.88.b.23. | L.153.b.12: id.

Ḫar-ı Mışrīmi$_{o}$ benden ayırdı, o^{o}o
ḥüccet (9) icinde ḳılmadı taḳṣīr. o^{o}o
Donumı soyḳamı daḫı aldı: o^{o}o
oldum anuŋ elinde ḫōr u ḥaḳīr. o^{o}o
Beni öldürse (10) öldürüridi$_{o}$,[1166] hīc o^{o}o
intiḳām ėtmezidi$_{o}$ şaḥne vü mīr. o^{o}o
Taŋrı göstermesün bize ayruḳ o^{o}o
yüzin anuŋ ḳı̆ ola {cebr(-i) kesīr}." o^{o}o

(11) Bular bu kelecide-iken nāgāh bir gişi bāġ ḳapusın ḳaḳdı$_{o}$. Ḫidmetkār birisi ḳapu yaruġından baḳdı$_{o}$, gördi$_{o}$ ḳı̆ (12) bir gişi ḳāżi-nüŋ eşegine binmiş, ḳāżīnüŋ ḍonları(n)[1167] geymiş, elinde bir kitāb dutar. Ḳāżi̲ye$_{o}$ ḫaber (13) vėrdiler: "Ḳapuyı$_{o}$ açalum(mı)?"[1168] Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Zīnehār! Ḳapuyı$_{o}$ acmaŋ ḳı̆ düzddür! Gėce kitābı yoġıdı, beni ᶜüryān (14) eyledi. İmdi$_{o}$ ḳı̆ kitābıla geldi, mālumı esbābumı ḫānümānumı hep alur gider" dėdi. Ḳāżī-nüŋ bu sözini (15) işitdiler, ḳapuyı$_{o}$ açmaḳda tevaḳ(ḳ)uf ėtdiler. Düzd gördi$_{o}$ ḳı̆ ḳapu acılmadı. Eşekden aşaġa indi$_{o}$, ḳapuya (16) bir depme vurdı$_{o}$. Ḳapu sındı$_{o}$. Düzd bī-müḫābā icerü girdi$_{o}$, <bī>-bākāne[1169] ḳāżi̲ye$_{o}$ geldi$_{o}$, selām vėrmedin ṣuffaya (17) gecdi$_{o}$ oturdı$_{o}$. Ḳāżī eyitdi$_{o}$:

"Üc yönden edebsüzlik eyledüŋ"
dėdi$_{o}$.
"Ḳapu sıduŋ,
selām vėrmedüŋ,
(18) destūrsuz ṣuffaya çıḳduŋ"
dėdi$_{o}$.

Düzd eyitdi$_{o}$:

"Sıdumısa,
gendü milküm ḳapusın sıdum.
Oturdumısa,
(19) gendü ṣuffamda oturdum.
Selām vėrmedüm ise,
selām ye ḳorḳudan olur,
yā ṭamaᶜdan olur.
Benüm sendeń (20) ne ḳorḳum var,
ne ṭamaᶜum vardur"
dėdi$_{o}$.

Ḳāżī eyitdi$_{o}$: "Neden dėrsin?" dėdi$_{o}$. Düzd eyitdi$_{o}$: "Üşbu elümdeki kitāb (21) *Cāvīdān-ḫired*dür.[1170] İs̲bāt eylemiş-dür ḳı̆: "Bir gişi bir gişiyi$_{o}$ öldürmege ḳādir olsa, öldürmese, ol anuŋ **(105.b.)** (1) ḳulı olur. Dilerse, ṣoŋra öldüre; dilerse, sata; dilerse, āzād ėde" dėyüb-durur. İmdi$_{o}$ bu kitāb ḥükmiyle sen benüm (2) ḳulumsın, herneŋ varısa, benüm-dür. Seni ve emlākuŋı ve esbābuŋı taṣarruf

1166 F.: om. | H.89.a.3: om. | L.154.a.3: *öldürü*(*r*)*idi*.
1167 Ms. *donları*$_{o}$. | F.: om. | H.89.a.6. | L.154.a.6: *ḳāżī-nüŋ ḍonların*.
1168 F.170.b.3: om. | H.89.a.6: *açalummı*? | L.154.a.7: *açalum*.
1169 F.170.b.4. | H.89.a.9: om. | L.154.a.11: sic.
1170 Cf. S. 354.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

ėderem. Buları$_o$ benden satun-al! (3) Yoḳmı dėrsin, seni gevüre sataram. İşletmekden cānuŋı baġruŋı cıḳarur. Gevür müşterī bulmıyacaḳ olursam, (4) başuŋı kesmek sehel işdür" dėdi. Ḳāżī bu kelimātı işidüb ʿāciz oldı$_o$. Pes cemāʿat ortaya düşdiler, (5) elf cehdile ḳāżi$_o$yi düzdden biŋ dīnāra satun-aldılar. Ḳabz eyledi$_o$, işine gitdi$_o$. Ḳāżī ḳorḳusuz sālim (6) ḳaldı, şiddetden ṣoŋra ferece yėtişdi. Bundan böyleki ʿömri gendüye assı ḳaldı.

Ṣadhezār raḥmet (7) bu kitābuŋ müellifine vü kātibine vü ḳārisine vü müstemiʿine vü ṣāḥibine olsun!

«Āmin, yā Rabbilʿālamīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

19

(8-11) »Ḥikāyet(-i) nūzdehüm

ez-ān duḫter(-i) melik(-i) Kişmīr ve bāzirgān(-i) Ḫorāsān«

(8) ᶜĀḳılān-i kühün[x][1171] ü nāḳilān-ı saḫun[1172] böyle beyān ėtmişler kĭ *Merv* şehrinde (9) bir bāzirgān[x] varıdı$_{o}$. Ṣāḥib-cemāl u bisyār niᶜmetidi$_{o}$. Şöyle-kĭ cihānda (10) naẓīri$_{o}$ yoġıdı$_{o}$. Her ḫaṣlet-i ḥamīde vü ᶜādet-i pesendīde kĭ (11) ulularа$_{o}$ yaraşur, anuŋ vücūdı$_{o}$ anuŋıla müteḥal(l)ī-yidi$_{o}$. Ve ol (12) hümām-ı nīkbaḫt-ı maḫdūmuŋ adı$_{o}$ *Bihrūz*ıdı$_{o}$. İttifāḳ bu *Bihrūz*a heves-i sefer-i *Kaᶜbe* oldı$_{o}$. Niᶜmet-i bisyār (13) ve mevcūd-ı bī-şümār(ıla)[1173] *Baġdād*a müteveccih oldı$_{o}$. Cün *Baġdād*a yėtişdi, bir kāravānserāda ḳondı$_{o}$. Bir iki gün (14) diŋlendi$_{o}$. Ücünci gün teferrüc-künān bāzāra çıḳdı$_{o}$. Gördi$_{o}$ kĭ bir dük(k)ānda bir bezzāz yigit oturur. Birḳac ġulām (15) ḳarşusında dururlar. *Bihrūz* bī-tevaḳḳuf dük(k)āna çıḳdı$_{o}$, selām vėrdi. Bezzāz bunuŋ cemālın kemālın, manẓarın (16) maḫberin, ḫad(d)ın ḳad(d)ın görüb bī-direng durugeldi$_{o}$, elin aldı$_{o}$, gendü yėrinde oturtdı$_{o}$, mürāᶜātına meşġūl oldı$_{o}$. (17) *Bihrūz(-ı) Mervezi*$_{o}$ *Bezzāz-ī*[1174] *Baġdādī*-nüŋ leṭāfet-i güftārından, ṭarāvet-i dīdārından müteᶜaccib oldı$_{o}$. Ara- (18) larında ṣubḥdan ṣādıḳ-ter ṣoḥbet bedīd oldı$_{o}$. Şöyle-kĭ bir laḥẓa bir lemḥa birbirinden cüdā degüldi. Aŋa- (19) degin kĭ ḥüccāc ᶜazm-ı bādiye ėtdiler, cüvān-ı *Baġdādī Bihrūz*uŋ zād-u[1175] rāḥile-si ḳaydını tamām gördi$_{o}$, (20) *Kūfe*ye$_{o}$degin gönderüçıḳdı$_{o}$. Ol arada ayırtlaşdılar: *Baġdādī Baġdād*a döndi$_{o}$; *Mervezī* bādiyeye (21) gitdi$_{o}$. Bir müddetden ṣoŋra *Baġdād*a mübeşşir-i ḳudūm-ı ḥüccāc geldi$_{o}$. *Cüvān-ı Baġdādī Cüvān-ı Mervezī*-nüŋ **(106.a.)** (1) istiḳbālına çıḳdı$_{o}$. *Bihrūz*ı iᶜzāz u ikrāmıla getürdi$_{o}$, evine ḳondurdı$_{o}$. Bir ay tamām mübālaġa ḫidmet eyledi. (2) *Bihrūz* anuŋ ḳul(l)uġındaŋ gişi-liginden ᶜaẓīm utandı$_{o}$. Cün *Ḫorāsān* kāravānı gidiş ėder oldılar, *Bihrūz(-ı)*[1176] (3) *Mervezī Cüvān-ı Baġdādi*ye eyitdi$_{o}$: “Ė yār-ı nīkūkār ve ė dost-ı vefādār! İbrāmumuz endāzeden gecdi$_{o}$. (4) İmden gėrü taḫfīf ėderüz. Ammā kerem-i ᶜām(m)uŋuzdan

[1171] F.177.b.8. | H.89.a.23: *kühün*. | L.154.b.11: *kühn*.
[1172] F.177.b.8. | H.89.a.23: id. | L.154.b.11: om.
[1173] F.177.b.12. | H.89.b.3. | L.154.b.15: sic.
[1174] F.178.a.2: *Bihrūz-ı Mervī*. | H.89.b.6. | L.155.a.3: sic.
[1175] F.178.a.4: om. | H.89.b.8: *zād-ı*. | L.155.a.6: id.
[1176] F.178.a.7: *Bihrūz-ı Mervī*. | H.89.b.12. | L.155.a.11: sic.

ümīd dutaram kĭ ülfet-i dostī-içün degül kĭ niyāz u ḥāceticün (5) işāret buyurasın: *Ḫorāsān* tuḥafından, *Hindūstān* ṭarafından ḫāṭır-ı ʿāṭıra ne nesne muvāfıḳısa, bunda getürem, (6) yā vėribiyem." *Cüvān-ı Baġdādī* eyitdi$_{o}$: "Cün bunuŋ gibi$_{o}$ derḥøst ėtdünüz, gerekdür kĭ cün selāmetile (7) maḳarr-ı ʿizze yėtişesin, benümiçün bir ṣāḥib-cemāl cāriye ḥāṣıl ėdesin, vėribiyesin, yā sen gelmelü olursaŋ, (8) dutagelesin" dėdi$_{o}$. *Bihrūz* »"Be~ser ü çeşm"« dėdi$_{o}$. Andan *Cüvān-ı Baġdādi*ye vidāʿ eyledi, *Ḫorāsān* cānibine (9) müteveccih oldı$_{o}$. Tā *Merv*e yėtişdi$_{o}$, maḳāmında ārām ėtdi$_{o}$. Bir gün vaʿde ögine düşdi$_{o}$. "Vefā lābüddür" dėyü her gün (10) altun götürüb naḫḫāslara mülāzemet eyledi$_{o}$. Bir gün naḫḫāslaruŋ re'īsi *Bihrūz*a eyitdi$_{o}$: "Ė büzürgüvār-ı rūzigār! (11) Bir ḫøca(-ı)[1177] muḥteşem <ü> muḥterem, *Hindūstān* ṭarafından gelüb-durur. Dur, varalum görelüm, şāyedkĭ (12) maḳṣūd ḥāṣıl ola" dėdi. Naḫḫāsıla *Bihrūz* ḫøca(-ı)[1178] Hindūstānī ḳatına vardılar. Ḫøca bulara (13) ikrām ėtdi$_{o}$, ʿazīz dutdı$_{o}$. Andan naḫḫās ḫøcaya eyitdi$_{o}$: "Bu maḫdūma bir ḫūb-rūy ġāliye-mūy gerekdür (14) kĭ herne bahāya geregise ala" dėdi. Ḫøca on, on-bėş cāriye ʿarż eyledi, müntehālar. *Bihrūz* hīcbirini (15) begenmedi$_{o}$. Andan ḫøca eyitdi$_{o}$: "Ḳatumda bir Kişmīrī cāriye vardur kĭ tamāmet *Ḫulluḫ*da *Ḫıtā*da, *Cīn*de (16) *Ḫoten*de, *Tatār*da *Ḳandahār*da anuŋ gibi ḫūblıḳda bī-ʿuyūblıḳda, cemālda kemālda, leṭāfetde ṭarāvetde, (17) feṣāḥatda melāhatda, rūyda mūyda, manẓarda maḫberde, ḳadda ḥadda, dīdārda güftārda (18) <anuŋ gibi>[1179] ādemī-zād olmaġuŋ imkānı meslūb dėmelü, merġūb ṣanem-dür" dėdi$_{o}$. "Daḫı şöyledür kĭ cümle naḳ(ḳ)āş-ı *Cīn* (19) ve ustādān-ı rūy-ı zemīn cemʿe olalar, kāġız üzerinde naḳşı$_{o}$ beŋzedimeyeler. Ammā ben ol ḳamerruḫ şeker- (20) bāsuḫıla ʿahd ėdüb-dururam kĭ gendünüŋ göŋli diledügi gişiye satam. İmdi$_{o}$ bende-ḫāneye ḳadem rencīde (21) ėdüb geldügüŋüzcün anı getüreyim. Dīde-i tīzüŋüzile [[e]] başīret-i dūrbīnüŋüzile aŋa naẓar eyleŋ! Ol~daḫı **(106.b.)** (1) bu yārumuzuŋ ruḫ-ı ferruḫını görsün!

Eger ol ṣanemüŋ bu beyʿa şirāya meyli$_{o}$ ola,
anı satam,
ve-illā ėdemezem aŋa sitem"
(2) dėdi.

Bihrūz fermān-berdārlik gösterdi$_{o}$. Ḫøca kenīzeki getürtdi$_{o}$. Yüzi niḳāblu, dībā-yı$_{o}$ zībā şiyāblu. (3) Ḫøca ol māhuŋ niḳābını götürdi$_{o}$: güyākĭ bulut yarıldı$_{o}$, māh belürdi$_{o}$. *Bihrūz* cün ol rūy-ı dil-efrūzı (4) gördi, rāġib ü müteʿaccib oldı. Ḫøca ol~dem kenīzeke eyitdi$_{o}$: "Ė dilber-i ḥūrī-manẓar! Sen~daḫı bu yigidüŋ (5) cemālına baḳ. Gönülcügüŋ seni aŋa satmaġı dilerse, satayım. Dilemezise, seni cāndan ʿazīz saḳlayayım" dėdi. (6) Kenīzek cün *Bihrūz*uŋ yüzine baḳdı$_{o}$, şīfte oldı$_{o}$, ḫøcaya eyitdi$_{o}$: "Beni buŋa sat!" dėdi. Bāzirgān[x] sevindi$_{o}$, bahā (7) bicdi$_{o}$. Miyāncı$_{o}$-lar niyāmcı$_{o}$-lar, bīdār(lar)[1180] ġayrıniyāmlar ḳarārlaşdurdılar. *Bihrūz* bahā vėrdi$_{o}$, kenīzeki aldı$_{o}$, evine gitdi$_{o}$. Bir rūşen-i (8) gülşende, bir maḳām-ı kerīmde iskān ėtdi$_{o}$. Bilātaḥrīk ḥākim eyledi. Bī-taʿrīk *Bihrūz* gėce gündüz ol (9)

[1177] F.178.b.2: id. | H.89.b.20. | L.155.b.5: sic.
[1178] F. 178.b.3: sic. | H.89.b.22: id. | L.155.b.6: sic.
[1179] F.178.b.11: om. | H.90.a.3: sic. | L.155.b.13: om.
[1180] F.179.a.9: *bīẕārlar*. | H.90.a.12: om. | L.156.a.8: *bīẕārlar*.

ṣaneme ḫidmet eyledi. Ammā göŋüli$_o$ eyitdi: “Bu cāriye’yi cāndan sevdüŋ alduŋ. #İllā nīyet# yār-ı Baġdādī(yi) mensī olmaḳ (10) sezāvār olmaya![1181] Diyānet ḳapusındań girüb hevā vu hevese uymamaḳ, cüvānmerdlerüŋ eylüklerine yavuzlıḳ ėtmemek (11) olur.” Göŋlini bu ḥadīṯ-i nefs üzerine berkitdi$_o$, cāriye cihetindeń ᶜiffet bendinde oldı$_o$, ammā ḳatı$_o$ riᶜāyet (12) ėderdi$_o$, [ammā] gėce ayru yaturıdı$_o$.[1182] Kenīzek gendü nefsinde eyitdi$_o$:

“Bu benüm ḫøcam beġāyet ḫūb-rūdur,
göŋli [[gökcekler]] (13) uludur.
Gökcekler eyle olurlar,
ḫuvişten-dār^x olurlar,
teref(f)uᶜda ḥaṣānitde ḳalᶜa-ı *Rüstem*-dār olurlar.
Ben~daḫı güzel-likden
(14) ėŋen$^+$ daḫı maḫrūm degülem,
naṣībüm vardur.
Ṣabur ėdeyim,
ṭālib düşmeyeyim,
tā ḫøca beni ṭaleb ėde”
dėdi.

Cün mevsim(-i)[1183] (15) ḥac geldi$_o$, *Bihrūz* niᶜmet-i bisyārıla tuḥfe-i bī-şümārıla ol kenīzeki bile alub ᶜazm-ı *Baġdād* eyledi$_o$. Cün *Rey*e yėtişidi$_o$, (16) anda birḳac gün diŋlendi$_o$. Ol maḳāmda bir gün *Bihrūz* odaya geldi$_o$, gördi$_o$: kenīzeküŋ ṭāḳatı$_o$ ṭāḳ olmış, (17) seylāb-ı sevdā göŋüli başındań aşmış, ġumūm u hümūm arusı yüzine gözine üşmiş. Ḫøcaya ḫidmet (18) eyledi$_o$, eyitdi$_o$:

“Ė nevber(-i)[1184] bāġ-ı cüvānī
ve ė ᶜabher-i rāġ-ı kāmurānī!
Nīk-ẓan ululer,
ḫūb-sünen eyüler
nėte revā göreler:
bir (19) ᶜācizi$_o$, bir bī-kesi, bir esīr-i pürhūşı[1185]
altunıla satun-alalar,
aŋa naẓar-ı merḥamet ėtmeyeler,
cigerin (20) yėyeler.
Āḫir ben ᶜāciz ne günāh ėtdüm kĭ
ᶜazīz gözüŋe ḫør görindüm?
ᶜĀcizlere müdāvāt ėt,
dermāndelereo müsāvāt (21) ėt,
seni seveni dileyeni mürāᶜāt ėt!
Dostlıḳ varısa, muṣāfāt ėt,
tākĭ sen~daḫı

[1181] F.179.a.12: *... illā nīyet-i Baġdādī olmasa, ḫoşdı. Ammā ... .* | H.90.a.14: *İllā n~ėdeyin, anı şol Baġdādī yār nīyet(in)e aldum.* | L.156.a.11-12: *İllā niyet yār-ı Baġdādī olmasa ḫoşıdı. Ammā ... .*

[1182] F.179.a.14. | H.90.a.16: sic. | L.156.a.14: *ammā ḳatī riāyet ėderdi, gėce ayru yaturdı.*

[1183] F.179.b.3. | H.90.a.18. | L.156.b.1: sic.

[1184] F.179.b.6. | H.90.a.21. | L.156.b.5: sic.

[1185] F.179.b.8. | H.90.a.22. | L.156.b.6: *pürhevesi.*

pādeşāhlıḳdan gedā- **(107.a.)** (1) ylıga,
kāmurānlıḳdan bī-nevālıḳa
düşmeyesin,
āzādlıḳdan benüm gibi$_{o}$ bende-lige
giriftār olmayasın"
dėdi$_{o}$.

Bihrūz (2) eyitdi$_{o}$: "Neden dėdüŋ?" dėdi. Kenīzek eyitdi$_{o}$:

"Ė ḫudāvend!
Ben~ki$_{o}$ ḳaravaşlıġuŋ bendinde sergerdānam,
(3) aḫter-i āsumā⌈n-ı⌉ burhānam,
duḫter-i şāh-ı *Hindūstān*am,
melālet olmazısa, ḳıṣṣa-ı ġuṣṣamı beyān ėdeyim.
(4) Diŋle daŋla aŋla,
ögleyecegi ögle!
Bīhūde ḥareketden vāz gel!
Ḫūblıġuŋa iʿtimād ėtme,
ḫod-bīnligi (5) gendözüŋe sermāye vü pīrāye ėdinme!
Ġam-zede-lerüŋ dili$_{o}$ derdinden bī-ḫaber olma,
ḫasta-laruŋ (6) ārzūsı yüzine perde germe,
fikrüŋi ṣavāb görme!"
dėdi.

Bihrūz eyitdi$_{o}$:

"Ė mihr-i sipihr-zībā(y)ī[1186]
(7) ve ė şem-i cemʿ-i cihā(n)-ārā(y)ī!
Ġuṣṣadan göŋlüŋe göŋlek geyürme!
Murāduŋ neyise, ḳatumda ḥā- (8) ṣıldur, ḳayurma!"

Kenīzek eyitdi$_{o}$:

‖ Ė ḫøca!
Ben duḫter-i melik-i *Kişmīr*em,
cihān ḫūbları$_{o}$ üzerine mīrem.
Ol (9) etrāfuŋ pādişāhları$_{o}$[x]
ve ol eknāfuŋ cihān-penāhları$_{o}$
tamāmet ʿışḳum demin ururlardı$_{o}$,
sevdām (10) dīgin[1187] ḳaynatmaġı faḫar görürlerdi.
Ben ʿayyārlikden,
{cebbārlıġumdan},
ḫūblıġuma maġrūrlıġumdan
hīc kimseye baş (11) egmezidüm,
naẓar ėtmezidüm.

Meger āvāze-i cemāl-ı bākemālum melik-i *Ḳin(n)evc*[1188] oġlı semʿine yėtişmiş kĭ aŋa (12) 'keyd-i kebīr' dėrlerdi$_{o}$. Beni görmedin ⌈göŋlin⌉ yėle vėrmiş,[1189]

[1186] F.180.a.2: *sipihr-i zibāyı$_{o}$*. | H.90.b.5: *sipihr-i zibāyī*. | L.156.b.16: *sipihr-zibāyį*.
[1187] F.180.a.5: *sevdām dīgini*. | H.90.b.8: *sevdām hevesi$_{o}$ digin*. | L.157.a.3: *dīgini*.
[1188] Ms. 107.a.11-112.b.21: *Ḳınnavc~Ḳın(n)avc*. (Cf. 113.a.6: sqq.: *Ḳunūca*.)
[1189] F.180.a.8: ... *göŋlüni yėle vėrmişdi*. | H.90.b.10: ... *göŋlini yėle vėrmiş*. | L.157.a.6: ... *göŋl(i)ni yėle vėrmişidi*.

gönlegini ḳabā düzmiş. Ḥāl aña yétişmiş kĭ (13) ġāyet-i maḥabbet ü ʿışḳdan durdı$_o$, *Kişmīr*e geldi$_o$. Atam geldügin işidüb istiḳbāl étdi$_o$, anı iʿzāzıla (14) şehre getürdi$_o$, gendü sarāyında ḳondurdı$_o$. Cün melik-zāde-i *Ḳın(n)evc* birḳac gün diŋlendi$_o$, atama gişi gönderdi$_o$, (15) beni diledi. Ve bizüm ilimüzde ʿādet şöyle-dür kĭ ḳızı ḳız begendügi yigide vérürler. Şehzāde bir gedāya, (16) bir bī-nevāya raġbet éderse, menʿ étmezler. Daḥı bir şehzāde buŋa raġbet éderse kĭ bu dilemeye, "Kifā'et [1190] (17) bulındı$_o$" déyüb dutub çıġırdı$_o$ çıġırdı$_o$, vérmezlerdi. Cāhilīyet anlara bu ʿādeti bu maʿnīdeń maṣlaḥat (18) görürmiş kĭ ṣoŋra ḳızuŋ atasına anasına evliyāsına iʿtirāżı olmaya. Ol vaḳt (19) atam baŋa gişi véribidi$_o$. Eyitdi$_o$: "É ferzend-i dilbend! Şehzāde-i *Ḳın(n)avc* kĭ serḫayl-ı mülk-i *Hindūstān*- (20) -dur, diledi seni ḥibāle-sine[1191] getüre, yanuŋda otura" dédi$_o$. "Coḳ terbīyet-ler étdi$_o$. Senüŋ anuŋıla (21) ser-i ṣoḥbetüŋ[1192] heves-i ülfetüŋ varmıdur?" dédi$_o$. Ben cevāb vérdüm kĭ: "Şāhuŋ ḥükmine maḥkūmam, ammā bir naẓar **(107.b.)** (1) ben ol yigidi göreyim!" dédüm. Atam eyitmiş: "Revādur" démiş. Yarındası gün atam żiyāfet eyledi, tamām (2) yaraḳ düzdi$_o$, şehzāde'yi ḳonuḳlıġa oḳıdı$_o$. Ben ḳaṣr[a][1193] manẓara-sındań penhāni$_o$ teferrüc eyledüm. Elḥaḳ şehzāde-i (3) *Ḳınnavc*ı$_o$ ārāste yigit gördüm, ṣıfāt u simāt-ı pisendīde vü aḫlāḳ ve
aʿrāḳ-ı güzīde-yile müzeyyen (4) gördüm. Ammā göŋlüm anuŋ vaṣletin ṭaleb étmedi. Hergiz ṭabʿumuŋ anuŋ cihetine meyli olmadı$_o$. (5) Sebeb nedür bilimedüm. Żiyāfetden ṣoŋra atam baŋa ḫaber véribidi$_o$: "İş üzerinde rāst-mıdur?" dédi. Ben eyitdüm: (6) "Ol yigit ḫūblıḳda bī-ʿuyūblıḳda āyet-dür. Hīc vechile hīc nesnesine ṭaʿnum yoḳ. Ammā göŋlüm sulṭānı$_o$ (7) ḥükmi$_o$ oldur kĭ aŋa varmayam, gendözümi vérmeyem. Sebeb nedür, bilmezem. İmdi$_o$, eger şāh beni aŋa cebrile vérürse, (8) gendözümi helāk éderem." Atam bu mīzānsuz sözümden dilteng oldı$_o$, vezīrini şehzāde ḳatına véribidi$_o$[x], (9) ḳızuŋ ḫaberini bildürdi$_o$. Melik-zāde benüm ḫaberüm işidicek rengi [rengi] [1194] döndi$_o$, göŋlindegi ṣabrı$_o$ ārāmı (10) gitdi$_o$, vezīrüŋ ayaġına düşdi$_o$. Atam ḳatına geldi$_o$, ḫālı söyledi$_o$. Atam baŋa gişi véribidi$_o$, hezār dürlü dilile (11) baŋa söyledi. Beni egemedi$_o$, daş gibi$_o$ ḳatı göŋlümi yumşadımadı$_o$. Şehzāde-i *Ḳınnavcī*[1195] rencūr u mehcūr oldı$_o$, (12) ḫasta oldı$_o$, döşege düşdi$_o$. Şehzāde-nüŋ yavuz ḫaberi$_o$ atasına yétişdi$_o$. Ḳāṣıd véribidi$_o$. Şehzāde'yi *Kişmīr*deń (13) *Ḳınnavc*a iletdiler. Benüm göŋlüm ḫoş oldı$_o$.

Saŋa geŋgel gelürsen neyi$_o$ [1196] bilürsin,
hemīn yoḳ yére bu maʿnı̱yi$_o$ alursın. [1197]

(14) Bunuŋ üzerine birḳac gün gecdüginden ṣoŋra bir gėce düşümde gördüm: bir çeşme-sār kenārında bir gülzārda (15) bir sarā var. Ben ol sarāya girürem.

[1190] F.180.a.14: *küfüvveṭ*. | H.90.b.13: om. | L.157.a.12: *küfvet*.
[1191] F.180.b.2: *ṣabālesine*. | H.90.b.16: id. | L.157.a.15: *ḥiyāle-sine*.
[1192] F.180.b.2: om. | H.90.b.16: *sır ṣoḥbetüŋ*. | L.157.a.16: om.
[1193] F.180.b.4. | H.90.b.18. | L.157.b.1: sic.
[1194] Ms. sic. Dittographia. || F.180.b.12. | H.91.a.1. | L.157.b.9: sic.
[1195] F.181.a.1: *Ḳannıvac*. | H.91.a.4: *Ḳınnavca*. | L.157.b.13: *Ḳınnavcī*. (Cf. S. 992: *qannūj*, *qinnauj*.)
[1196] F.181.a.3. | H.91.a.5. | L.157.b.16: *ne*.
[1197] F.181.a.3-4: *bī-maʿnī olursın*. | H.91.a.5: om. | L.157.b.16: *bī-maʿnī olursın*.

Ṣuffa-da bir taḫt urulmış, üzerine- cāme-ḫᵛāb-ı Ḫıtāy(ī)[1198] (16) döşenmiş, üzerinde bir yigit yatur. Başın ḳaldurdı$_{o}$, baŋa baḳdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė duḫter-i şūm-aḫter! Taŋrı Taᶜālā benüm gö- (17) ŋülümüŋ dādını sen ẓālim-i sitemkār-ı nābekārdan ala!" dėdi$_{o}$. Andan yatdı$_{o}$, yüzin bendeń gizledi$_{o}$. Cün uyandum, (18) cānuma cigerüme od düşdi$_{o}$. Şehzāde sevdāsı rengümi direngümi giderdi$_{o}$. Rūz sūzda, şeb tebde (19) oldum. Bu sözümi$_{o}$, bu sırrumı kimseye dėyümedüm kĭ ḳamu dost u düşmen ü āzād u bende ol nāzinīn-i (20) cihān ucındań beni buġż ėtmişlerdi$_{o}$. Ḫaḳ ellerinde-yidi$_{o}$. Bu eṣnāda ḥālum aŋa yėtişdi$_{o}$ kĭ bıçaḳ sünŋüge (21) degdi$_{o}$. Elden vardum, nāçāre oldum, sırrum dāyeme dėdüm. Dāye eyitdi$_{o}$: "Ė cān-ı māder! N~ėdelüm, sözümüz dutmaduŋ, **(108.a.)** (1) üşde bunuŋ gibi$_{o}$ zaḫm yėdüŋ" dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm:

"Dört bėş gün daḫı bu ḥāl üzerine olursam,
ve bu yėrde (2) ḳalursam,
ḥaḳīḳatdur kĭ ölürem"
dėdüm.
"Maṣlaḥatum oldur kĭ duram,
*Ḳınnavc*a varam,
olakĭ ol benden gizlenen (3) yüzi birgez görem,
ölüb yėre girürsem,
andan girem!"
dėdüm.

Dāye eyitdi$_{o}$: "Gendü maṣlaḥatuŋı sen yėg bilürsin" dėdi$_{o}$. Yol (4) yaraġın düzdüm, sacumı$_{o}$ iki şāḫ eyledüm, silāḫ geydüm, bir keşīde-güş güşāde-dūş, elmās-sim <ü> enfās- (5) -dem <i> rūḥ-sīret <i> rīḥ-serīret[1199] <i> ṣabā-tek ṣabī-reg, münevver-rūy muᶜamber-mūy, caᶜbe-cebīn zerrīn-zīn (6) ata bindüm, *Kişmīr*den cıḳub *Ḳınnavc*a$_{o}$ yüz dutdum. Şeb ü rūz, māh u āfitāb gibi menāzil ü merāḥil kesdüm, tā *Ḳın(n)avc*a (7) yėtişdüm. Gördüm *İrem-i Ḫurrem* gibi$_{o}$ bir şehrdür. Bir kāravān-sarāda ḳondum. Bir pīr ḫāncı-yimiş, geldi$_{o}$ ḫidmet ėtdi$_{o}$. (8) Bir ḫālī naẓīf ḥücre acı$_{o}$vėrdi$_{o}$, zīlū saldı$_{o}$. Oturdum. Atumı tīmārladı$_{o}$. Ben sāzumı silāḥumı ḥücrede ḳodum, ḳapusını (9) baġladum, şehre girdüm. Gördüm: şehr ici ġavġā ġalebe, girye vü zārī dolmış. Merd ü zen biribirine ḳarılmış: "Vāveylā!" (10) dėrler. Başlar açuḳ ayaḳlar yalın, yüzler yırtuḳ, saclar kesük. Bu ḥāleti gördüm, müteḥayyir oldum. Bir gişi-deń sordum: (11) "Bu ne ḫāletdür?" Ne muṣībetdür? Ne vāḳıᶜa-dur? Ne ḥādiṣe-dür? Ne belā peydā olmış-dur?" dėdüm. Cevāb vėrdi, (12) dėdi~kĭ: "Melikimüzüŋ bir oġlı varıdı$_{o}$. Ḫūblıḳda maḥbūb-lıḳda bī-naẓīr-idi$_{o}$. Melik-i *Kişmīr* ḳızınuŋ ᶜışḳından (13) maᶜlūl meslūl, mehcūr rencūr olmışıdı$_{o}$. Bugün vefāt ėtdi$_{o}$. Bu cezᶜ ü fezaᶜ,[1200] bu muṣībet ü ġırīv (14) ol sebebdendür" dėdi$_{o}$. Cün bu sözi$_{o}$ işitdüm, sögüt gibi$_{o}$ ditredüm, ḳalay gibi$_{o}$ eridüm, gendözümi$_{o}$ bī-ḫeᵘīştenˣ (15) dopraġa saldum. Bī-iḫtiyār gözümden yaş revān oldı. Āḫir durdum, pādişāh sarāyından~yaŋa yüridüm.

•••••••••••

[1198] F.181.a.6: *cāme-ḫᵛāb Ḫıṭay*. | H.91.a.7: *cāme-ḫᵛāb Ḫıṭāyī*. | L.158.a.2: *cāme-ḥevāb Ḫıṭāyī*.
[1199] F.181.b.3: *elmās-süneb •enfās-düneb •rūḥ-sīret •rīḥ-şerīret*. | H.91.a.18-19: *elmās-süm enfās-düm rūḥ-sīret rīḥ-serīret*. | L.158.a.14: *elmās-sünüb enfās-dünüb rūḥ-sīret rīḥ-serīret*.
[1200] F.181.b.13: sic. | H.91.b.4: om. | L.158.b.7: sic.

ᶜĀlem (16) ḫalḳını gördüm: <yol>[1201] dopraġı üzerinde oturmışlar, dopraḳ başlarına sacarlar, daşıla gögüzlerin dögerler. Ben mecnūn- (17) -vār bir kūşe'yi iḫtiyār ėtdüm, durdum, gözlerümden ṭufān aḳıtdum. Bir demden ṣoŋra ol servi$_o$-ḳadduŋ[1202] (18) tābūtın cıḳardılar. Melik ü ulular ser ü pā birehne[1203] cenāze öŋince feryādkünān gelürler. Ben nicegez ḳaṣd eyledüm (19) kĭ ḫancer-i ābdārıla gendözümi$_o$ helāk ėdem, ammā gendözümi$_o$ hezār [ü][1204] cehdile żabd[1205] eyledüm, tābūt ardınca yüridüm, (20) tā cenāze'yi şehrüŋ dervāze-sinden ḍaşra bir melikāne daḫmeye, bir şāhāne ḳu(b)beye getürdiler. Kāşāne-yimiş. (21) Anda givürdiler ḳodılar. Ḫalāyıḳ dīde-i pürābıla, sīne(-i)[1206] pürtābıla giryān, zārī-künān gėrü döndiler. Ben daḫmeye **(108.b.)** (1) ḳarşu bir yerde oturdum ağladum, aŋadegin kĭ rūz-ı rūşen gitdi$_o$, şeb-i tārīk^x geldi$_o$. Göŋlüme eyitdüm: "Ė (2) ḫodrāy bedbaḫt göŋlüm, gördüŋmi kĭ gendözüŋe n~eyledün? Bu günāhuŋ cezāsından nėcesi ḳurtılasın?" (3) dėdüm. Andan fikir ėtdüm, gėce varub daḫme ḳapusın acub girüb tabut ḳapaġın götürüb ol nāzinīnüŋ[1207] (4) yüzin görüb yüregüm sovudam. Cün bu fāsid endīşe göŋlümde ḳarār dutdı$_o$, gėcenüŋ bucuġı gecicek durdum, (5) yüz daḫmeye dutdum. Daḫme ḳapusını acdum girdüm. Gördüm cok gişiler uyurlar. Bir altun şamᶜidan içinde (6) mūm beze$_o$ ḳaplamış. Anı, bir ulu fenār tabutı$_o$ bir taḫt üstünde ḳomışlar. Dīvāne gibi$_o$ tabut ḳatına vardum, ḳapaġın (7) ḳaldurdum, ol ḳayġumdan ölmiş yigidi$_o$ gördüm: harīrlere dolanmış yatur. Bėzleri yüzinden keşf etdüm, meger yüzini (8) görem. Nāgāh bir gişi uyandı$_o$, sandı$_o$ kĭ nebbāşıvan,[1208] ölü ḳumāşın soymaġa geldüm. Ol gişi ol cemaᶜatı (9) uyardı. Durdılar, yüzümi gözümi ᶜamel-i müşt ü lekedile evgār eylediler. Andan beni muḥkem baġladılar. Ṣabāḥ olıcaḳ beni (10) melik-i *Kin(n)evc*, keyd-i ekber ḳatına siyāsete iletdiler. Eyitdiler: "Ė şehriyār-ı cihān! Gėce işbu nebbāş-ı ḳal(l)āş geldi kĭ (11) şehzādenüŋ cihāzını ala. Şāh devletinde dutduḳ, uş getürdük" dėdiler. Melik buyurdı$_o$ kĭ bu rindi$_o$ zindāna iletsünler. (12) Beni zindāna ḳodılar. Melik yasdan çıḳıçaḳ buyurdı$_o$: beni ḳatına iletdiler. Cümle-i[1209] erkān-ı devlet ve aᶜyān-ı hażeret[1210] (13) ḥużurında melik heybetile baŋa eyitdi$_o$:

"Ė ḫāksār-ı nügūsār[1211]
ve ė bedkār-ı nābekār!
Bu ne pīşe-dür kĭ pīş dutmış-sın?
(14) Bu ne ṣanᶜatdur kĭ iḫtiyār ėtmiş-sin?"
dėdi.

Ben ᶜācizvār şehriyāra baḳaram:

•••••••••••

[1201] F.182.a.1. | H.91.b.6. | L.158.b.11: sic.
[1202] F.182.a.4: id. | H.91.b.8: *servḳadduŋ*. | L.158.b.13: id.
[1203] F.182.a.4. | H.91.b.8: *pā-bürehne*. | L.158.b.13: *birhene* (sic!). (Cf. S. 181: *barahna*.)
[1204] F.182.a.6: sic. | H.91.b.10: id. | L.158.b.15: sic.
[1205] Ms. sic. Recte: *żabṭ*.
[1206] F.182.a.8. | H.91.b.11. | L.158.b.17: sic.
[1207] F.182.a.12. | H.91.b.15: *nāzenīnüŋ*. | L.159.a.4: *nāze-nīnüŋ*.
[1208] F.182.b.3: *nebbāşam*. | H.91.b.19: *nebbāşvan*. | L.159.a.10: *nebbāşam*.
[1209] F.182.b.8. | H.91.b.23: id. | L.159.a.15: *cümle*.
[1210] F.182.b.8: *ᶜayān-ı millet*. | H.91.b.23: *ᶜayān-ı ḥażret*. | L.159.a.15: *ᶜayān-ı ḥażret*.
[1211] F.182.b.9.: *nīgūsār*. | H.92.a.1: *nügūsār*. | L.159.a.16: *negūsār*.

»Ne sāmān-i rāz nühüften,
ne zübān-i (15) ḳıṣṣa[’yı][1212] güften,
zübān-beste,
cān-ḫasta, <dīde->[1213] küşāde,
cān-be~bād-dāde«[1214]

durdum. Şāh cün benden cevāb (16) işitmedi, yönüni ululara dutdı$_o$, eyitdi$_o$: “Bu ẓālimi$_o$ — öldürmelüdür — ne ᶜalāmetile öldürsünler?” dėdi$_o$. Kimi eyitdi$_o$: (17) “Boynın çapsunlar!” Kimi eyitdi$_o$: “Yandursunlar!” Melik eyitdi$_o$: “İledüŋ, bu nebbāşı bāzārda ḳolından asuŋ, (18) dursun, indürmeŋ anı ölüb pāre pāre olub dökilince!” dėdi. Beni bāzārda iletdiler, ḳol-larumdan (19) dāra asaḳodılar. Ṣadhezār merd ü zen, ḫered ü büzürg, dervīş ü tuvānger, ḳavī vü żaᶜyıf, [[syḥ]] (20) ṣaḥīḥ ü saḳīm benüm naẓaruma teferrücüme geldiler. Hīc birinüŋ baŋa özi$_o$ göyinmedi$_o$. “Bu ne nebbāş olacaḳ (21) gişidür? Ḥayf!” dėmedi. Ol ᶜalāmetile, ol ᶜibretile asılu ḳaldum. Gėce oldı$_o$, bāzārīler evlü **(109.a.)** (1) evine gitdi$_o$. Ben ᶜukūbet-i bāṣuᶜūbet içinde iŋilerdüm. İttifāḳ gėcenüŋ bir baḫşı gecicek kudret-i Ḫudā ipüm (2) üzilür: havādan yėre ipile düşdüm kĭ ᶜaḳlum gitdi$_o$. Bir saᶜat yatdum. Andan durdum, hezār ḥīle-yile biraz şehr içinde (3) yüridüm. Nāgāh bir ḫarbende gāvzōr ġavġāşūr ardumdan yėtişdi$_o$, birḳac muḥkem muşt başuma yüzüme (4) gözüme ėrişdürdi$_o$. Sürdi$_o$, bir yėre iletdi$_o$, elüme bir süpürge vėrdi$_o$: “Bu ḳatırlaruŋ altını süpür!” dėdi. Süpürdüm. (5) Elüme saṭl vėrdi$_o$. “Var, ırmaḳdan su getür, buları$_o$ suvar!” dėdi. Su getürdüm suvardum. Cün ḫarbende-nüŋ işi (6) bitdi$_o$, teġāfül eyledi$_o$. Ben saṭlı$_o$ bıraḳdum ḳacdum, bir ev ḳapusına yėtişdüm. Gördüm: ḳapu acuḳ. Ḫarbende ḳorḳusındań (7) girdüm, ḳapuyı$_o$ yapdum oturdum. Uyḳu almış. Uyımışam. Uyandum gördüm: ėrte olmış. Yanumda bir cüvān yatur, (8) başı gövde-sindeń ayırtlaşmış. Cün bu ḥālı gördüm, cān başuma sıcradı, ḳorḳdum: “Kimse gelmedin (9) ḳaçayın!” dėdüm. Ḳapuya vardum kĭ acam ḳacam. Ḳapu ġalḳi düşmiş, muḥkem bağlanmış. Dermānde oldum. Nāgāh [da$_o$] (10) daşradın ġalebe geldi$_o$, ḳapuyı$_o$ sıdılar, icerü girdiler. Beni bu ḥālda gördiler, ol cüvānı$_o$ ol ᶜalāmetile buldılar, (11) ġırīv ėtdiler. Beni dutdılar, elümi ayaġumı bağladılar, boynuma ip daḳdılar yėtdiler ve ol küşte’yi götürdiler, bir maᶜmūre (12) eve getürdiler. Andan bir gişi bir ṣuffa üzerinde oturur. Ser ü pā birehne,[1215] pelās geymiş, ḳatında coḳ ḫalḳ (13) var. Küşte’yi öŋine getürdiler, beni berāber dutdılar, eyitdiler: “Ė ḫudāvend! Coḳ cüst <ü> cūy <tek ü>[1216] ⌈būy⌉ eyledük tā oġluŋı bir (14) evde küşte bulduḳ, üşbu ḳatında” dėdiler. Ol gişi baŋa baḳdı$_o$, eyitdi$_o$: “Ė kūdek-i bedreg! Ben *Ḳinnevc* (15) şehrinüŋ re’īsiyem. Bir gün bir gėcedür bu nazenīn oġlum nābedīddür. Bugün bunı bu ḥālda buldum. Seni (16) anuŋıla bile gördüm. Doġru dė kĭ bu bī-günāhı nicün öldürdüŋ? Sīneŋde anuŋ (17) cihetindeń ne kīne varıdı?” dėdi. Ben ḥidmet eyledüm, eyitdüm: “Ė büzürgüvār-ı rūzigār! Benüm bu işden (18) ḫaberüm yoḳdur. Şefaḳat bābından ben bīcāre-nüŋ ḥālına naẓar ėt. Ben kūdek-i ġarībem, murādumdan bī- (19) -naṣībem. Hergiz bu şehre

[1212] F.182.b.11. | H.92.a.2. | L.159.b.1: sic.
[1213] F.182.b.12. | H.92.a.3. | L.159.b.2: sic.
[1214] F.182.b.12: id. | H.92.a.3: *cānı bebād dāde*. | L.159.b.2: id.
[1215] F.183.b.3. | H.92.a.19: *bürehne*. | L.160.a.5: *birehne*.
[1216] F.183.b.4. | H.92.a.21. | L.160.a.6: sic.

geldügüm yoġıdı$_{o}$, bu yigidi gördügüm yoġıdı$_{o}$. Gėce bir ḥācete cıḳdum. Nāgāh (20) bir ḫarbende-i gende vü günde[1217] baŋa yumruḳ ⌈v(u)rd(ı)⌉, üşbu ḥālda eyledi$_{o}$, beni$_{o}$ ten-i rencūrıla, dil-i mehcūrıla āḫūra iletdi. Davar (21) altını süpürdüm, su getürdüm, davarı suvardum. ᶜĀḳıbet ol bir işe meşġūl oldı$_{o}$. Ben ḳaçdum, ol eve **(109.b.)** (1) girdüm, ḳapuyı$_{o}$ baġladum. Gündüz olduḳda gördüm: bu yigit bu ḥālda yatur. Ḳorḳdum, ḳaçmaḳ istedüm. (2) Ḳapunuŋ ḳuflı düşmiş, acamadum. Dermānde oldum. Āḫir geldiler, ḳapuyı$_{o}$ sıdılar girdiler, beni bile (3) gördiler. Ḫālum budur kĭ dėdüm, bāḳī fermān senüŋ" dėdüm. Re'īs cemāᶜata baḳdı$_{o}$: "Sizler bu [[vāḳıᶜa]] (4) vāḳıᶜaya ne dėrsiz?" dėdi$_{o}$. Birsi eyitdi$_{o}$: "Ė maḫdūm-ı maẓlūm, merdüm-i mücrim bahāne çoḳ ėder, yalan^{x} (5) coḳ söyler olur" dėdi. "Şekence ėtmek gerek, tā iḳrār ėde$_{o}$" dėdi. Re'īs buyurdı$_{o}$: iki saḫt-dil (6) bī-raḥm, kem-şefaḳat pürzōr, Taŋrınuŋ raḥmetindeń dūr, iki mıḳraᶜa ellerine aldılar, beni$_{o}$ dögdiler. Bī-ḫud oldum. (7) Ol~dem meger ol re'īsüŋ ᶜavratı$_{o}$ perde ardında drurmış, beni ol ḥālda göricek daşra (8) geldi$_{o}$, re'īse eyitdi$_{o}$: "Ė ḫudāvend! Bu kūdeke ziyāde zecer eyleme, helāk olur, dil kesilür! (9) Biraz diŋlensün! Ḫaberin alavuz, oġlancuġumuzı$_{o}$ kim öldürdügini soravuz bilevüz!" dėdi$_{o}$. Re'īs ol~dem buyurdı$_{o}$: (10) ᶜıḳābetdeń[1218] indürdiler, bir eve bıraḳdılar, ḳapusına ḳuful urdılar. Kilīdini re'īs gendü ḳatında ḳodı$_{o}$. (11) Gėce olıcaḳ ḥareme girdi$_{o}$ uyıdı$_{o}$, kilidi$_{o}$ yastuġı altında ḳodı$_{o}$. Meger benüm mihrüm re'īs-i ḫasīs ᶜavratınuŋ (12) gönlinde yėr eylemiş. Beni oġlan sanmış. Re'īs uyḳuya varıcaḳ arḳuncaḳ kilīdi$_{o}$ alur, ben yatduġum (13) evüŋ ḳapusın acar. Üstüme gelür, elin alnuma ḳor, ġulaġuma eydür: "Ė yigit! Ḫoş-dil ol! Ḳorḳma! Ben seni (14) ḳayururam, tedbīrüŋi ėderem" dėdi. Andan elini boynum altına soḳdı$_{o}$, ḥāk u ḫūn arasından beni ḳaldurdı$_{o}$, (15) gendünüŋ ḫāṣ hücresine iletdi$_{o}$ kĭ anda kimsenüŋ ıṭṭılāᶜı yoḳ. Cāme-ḫ^{v}āb-ı dībā-yı$_{o}$ zībā ṣaldı. (16) Yatdum. Şerbet-i müferriḥ getürdi$_{o}$. İcdüm. Merhem getürdi$_{o}$, gül yaġı getürdi$_{o}$, gövdeme dürtdi$_{o}$. Cün muᶜālecemden (17) fārig̱ oldı$_{o}$, vardı$_{o}$, kilīdi$_{o}$ re'īsüŋ başı altında ḳodı$_{o}$, yanında yatdı$_{o}$. Re'īs daŋla uyandı$_{o}$, geldi$_{o}$, ol ḳapuyı$_{o}$ (18) acdı$_{o}$, beni bulımadı$_{o}$. Taᶜaccüb ėtdi$_{o}$: "Bu kūdek-i ḫūnī ḳanda vardı?" dėdi$_{o}$. Ev ḫalḳı: "Bilmezüz" dėdiler. İstediler, nişānın (19) bulımadılar. ᶜAvrat eyitdi$_{o}$: "Ė merd! Şāyed ol yigit bī-günāhıdı, Taŋrısı ḳurtardı$_{o}$ ola" dėdi$_{o}$. Re'īs ġamnāk (20) oldı$_{o}$. Ben ol hücre-de ḳaldım. Zen-i re'īs dāyimā benüm muᶜāleceme meşġūl, tā ṣıḥḥat buldum, ḳarāruma geldüm. Bir gün (21) bu zen-i re'īs geldi: "Ė piser-i māh-peyker! Eger ben olmasam, sen helāk olurduŋ. Gerekdür kĭ bu eylük ḥaḳ(ḳ)ını bilesin, bu **(110.a.)** (1) [bu] gişilige gişilik ėdesin" dėdi. Ḫidmet ėtdüm, eyitdüm: "Ė maḫdūme! Ben senden ᶜöz̲rümi ne dilile (2) dileyem?" dėdüm. "Senüŋ eylügüŋ müḳāfātını nėcesi ėdem?" dėdüm. ᶜAvrat güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė gül-ruḫ, şeker-pāsuḫ! Eger bir (3) gėce ėrteyedegin beni ḳocarsaŋ, şādī olub gönlüme girürseŋ, eylüklerümüŋ mükāfātını tamām ödemiş (4) olursın" dėdi. Cün bu sözi$_{o}$ işitdüm, ḳorḳdum, eyitdüm: "Ė dirīġā! Bu ᶜavrat beni er sanmışdur, ol sebebden (5) baŋa el sunmış-dur. Ümīd ḥāṣıl ėtmek icün baŋa bu dil-dārlıḳları ėtmiş. Vāyı$_{o}$ baŋa, eger bilürse kĭ ben~daḥı (6) gendü gibi$_{o}$ ᶜavratam" dėdüm.

••••••••••

[1217] F.183.b.11: *günde vü gende*. | H.92.b.3: *bekīn āgende*. | L.160.a.14: *gende vü günde*.

[1218] Ms. sic. Cf. ms. 119.b.9: *ᶜiḳābeyn*. || F.184.a.7: *ᶜiḳābeynden*. | H. 92.b.11: *ᶜiḳāb*(*e*)*ynden*. | L.160.b.9: *ᶜiḳābeynden*. (Cf. S. 857: *ᶜuḳābayn*.)

"Ben bīcāre-nüŋ cāresi ne~ola?" dėdüm. Ben dāyimā bu endīşede-yidüm. Bir gėce ᶜavrat ḳatuma (7) geldi, <bir>[1219] ṣürāḥi şarāb-ı nāb-ı cün-gülābı, bir nuḳuldān nuḳlı öŋümde ḳodı, vu şīrin zübānıla eyitdi$_{o}$: "Ė (8) piser(-i)[1220] perīpeyker! Artuḳ ṣabrum ḳalmadı, ṭāḳatum ṭāk oldı$_{o}$. Bu gėce ol gėcedür kĭ murādumı vėresin, maḳsūdumı (9) göresin!" dėdi$_{o}$. Benüm yüzüm rengi döndi$_{o}$, cevāb vėrimedüm. Ammā şarāb-ḫōrlıġa meşġūl olduḳ, müstevfā (10) ᶜayş eyledük. Gėcenüŋ nīme-si gecince oturduḳ. İt(t)ifāḳ re'īse ᶜavrat ārzūsı olmış, cāme-ḫᵛābda [e] (11) istemiş, bulımamış. Durmış, ᶜavratuŋ hücre-i ḫāṣına gelmiş. Bizüm demdeme-müz işitmiş, ḳapu yaruġındań baḳar, ḥālı (12) görür. Yüregi ten(n)ūrından ḫışm odınuŋ yalıŋı dimāġı saḳfına varur. Yalın ḳılıcıla icerü girür, ᶜavratuŋ boyınına (13) bir zaḫm eyle urur kĭ başı gövdesindeń yigirmi$_{o}$ adım aŋaru düşer. Andan baŋa ḳaṣd ėder. Eydür: "Ė seg-i (14) bedfiᶜl! Yėr ḳomadum, seni istemedüm. Sen gülşenümde ᶜavratumıla bedkārlıġa meşġūl-sın" dėdi. Ben yüz yėre ḳodum, (15) senā ėtdüm, eyitdüm: "Ė seyyid-i aḥrār ve ė mefḫar-ı diyār! Benden n~istersin? Ben bīcāre ᶜavratam, ḫānü$_{o}$-māndan āvāre-yem. (16) Er degülem kĭ benden sen taṣavvur ėtdügün nesne ẓuhūra gele" dėdüm. Re'īs eyitdi$_{o}$: "Ė melᶜūn(-ı)[1221] dūn ve ė mebūn-ı (17) pürfünün! Oġlumı öldürdüŋ, zindānumdan ḳacduŋ, ᶜavratum senüŋ şūmlıġuŋdan öldi$_{o}$. Bugez dilermisin kĭ cerb- (18) -zübānlıġıla ṭarrārlıġıla mekkā(r)lıġıla cān elümden ḳurtarasın?" dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: "Ė büzürgüvār-ı rūzigār! Baŋa (19) bu yavuz gümānı ėtme! Ḫışm odunı luṭf suyıla söyündür! Yėre otur, ḳılıcı elüŋden gider, ben vaṣf-ı ḥālumı (20) saŋa şerḥ ėdeyin" dėdim. "Andan ṣoŋra ölmege lāyıḳısam, ḳıyasın. {Eger ḳomalu~yısam, ḳoyasın}!" dėdüm. Re'īs ḳılıcı yėre bıraḳdı, berāberümde (21) oturdı$_{o}$. Ben āġāz eyledüm. Ne vaḳāyiᶜ kĭ başumdan gecdi$_{o}$, ᶜuceriyle büceriyle şerḥ eyledüm. Re'īs eyitdi$_{o}$: "Ė pürdestān **(110.b.)** (1) bisyār ḫīlet![1222] Ben senüŋ ipüŋile mekr ḳuyusına inmezem. Beni aldayımazsın. *Kişmīr* melikinüŋ ḳızı bunda (2) n~ister?" dėdi$_{o}$. Ben eyitdüm: "Ė maḫdūm! Sözüme ınanmazısaŋ, elüŋi getür, ḳoynuma soḳ gör!" dėdüm. Re'īs elini ḳoynuma soḳdı$_{o}$, (3) *Ra(n)ḫ* sībine[1223] münāsib bistān enārın gördi$_{o}$. Yaḳīni dürüst oldı$_{o}$ kĭ ben kızam. Āh ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė duḫter! Niycün (4) bu ḥālı baŋa öŋdin dėmedün? Ḫaṭā-yı$_{o}$ ᶜaẓīm işledüm. ᶜAvratumı$_{o}$ yoḳ yėre depeledüm" dėdi$_{o}$. Andan durdı$_{o}$, ol öldürdügi (5) ᶜavratı çıḳardı$_{o}$ hücreden, techīzine meşġūl oldı. Baŋa eyitdi: "Üş hücre-i ḫāṣda sen oludur, üş gelem, (6) ḥāluŋı görem!" dėdi. Ḳapuyı$_{o}$ üstüme berkitdi$_{o}$ gitdi$_{o}$. Ben ruḥ-ı bī-rengile dil-i tengile mütefekkir oturdum. Bir günden (7) ṣoŋra re'īs ḳapuyı$_{o}$ acdı$_{o}$, üstüme girdi$_{o}$. Durdum ḫidmet eyledüm. Ol~daḥı baŋa ᶜizzet eyledi: "Otur!" dėdi$_{o}$. Oturdum. (8) Andan re'īs eyitdi$_{o}$: "Senüŋ sebebüŋden hezār miḥnet gördüm, evüm yıḳıldı$_{o}$. Senüŋ benümile bir işüŋ vardur. Ėderseŋ, (9) dükelinden geçerem" dėdi. Ben eyitdüm: "Buyur, ne dėrsin, göreyin" dėdüm.

[1219] F.184.b.13: sic. | H. 93.a.5. | L.161.a.14: id.
[1220] F.184.b.14. | H. 93.a.6. | L.161.a.15: sic.
[1221] F.185.a.9. | H. 93.a.14: sic. | L.161.b.8: id.
[1222] F.185.b.1: *Ė pürdestān-ı pürḫīlet*. | H.93.a.19. | L.161.b.15-16: *Ė pürdestān-ı bisyār-ḫīlet*.
[1223] F.185.b.3: *Zanaḫ sībine*ˣ. | H. 93.a.21: *sīb-i Zanaḫuŋ*. | L.162.a.1: *Zanḫ sībine*. (Cf. S. 588: *Ranḫ*.)

Eyitdi: “Benümle vefādārlıḳ ėderseŋ, tā ben seni} (9) bānū-yı$_{o}$ şebistān ėdinem, ḫazīne ḳapusın acam, cihān mālını üstüŋe sacam, revādur” dėdi$_{o}$. Ben re’īsüŋ [[āzāde (10) serīreti$_{o}$]] bu sözindeń müteḥayyir oldum, alḳış ėtdüm. Andan eyitdüm: “Ė ser-i cerīde-i aḫrār! Bil~kĭ eylük eylemek (11) āzāde-ler s[er]īreti$_{o}$-dür.[1224] Ḫuṣūṣā bir gişiye kĭ ᶜizzetden ṣoŋra ẕelīl olmış ola. Saŋa maᶜlūm ėtdüm kĭ (12) duḫter-i pādeşāham, s̱emere-i şecere-i sulṭānam. Saŋa vācib-dür kĭ baŋa eylük ėdesin, daḫı beni yaḳīn bilesin kĭ aramuzda (13) kefā’et[1225] yoḳdur. Benüm cüftüm olmaġa şāyiste degül-sin. Ve-eger saŋa heves-i ittiṣālum varısa, dur, (14) kāhel-lenme,[1226] önegülenme, beni dārülmülk-i *Kişmīr*e ilet, atam ḫidmetine ėrişdür. Ben atama seni terbiyet ėdeyim: (15) ‘Beni buŋa vėr!’ dėyeyim. Atam seni tedrīcile ulu menzile-ye yėtürsün! Re’īslik ne nesne-dür? Ol vaḳt (16) beni atamdan āşiḳārā iste! Ol~dem iş bitsün!” dėdüm. Re’īs bu sözi$_{o}$ işidicek güldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė duḫter! (17) Oġlancuḳmıyam, beni aldarsın? Ben gendü evümde hezār melik-i *Kişmīr*em. Sen bu dem esīrüm-sin. Dilersem, (18) āzād ėdem; dilersem, öldürem. Bu muḥāl[-ı][1227] ḫayāldan gec, benümile gişilik eyle, ḳanuŋa susama, önegülik ėtme!” dėdi$_{o}$. Ben (19) eyitdüm: “Ė ḫøca! Bahāne getürmezem, rāst söylerem, işüŋ olacaġın söylerem” dėdüm. “Eger demür daraḳıla (20) etümi darayasın, ben saŋa rām olmazam, vefāŋa el urmazam, senüŋ yastuġuŋa başumı ḳomazam, dėdügümleyin (21) olmayınca” dėdüm. “Üş otururam. Dur yoḳaru, baŋa nėce ᶜuḳūbet ėdecegiseŋ, ėt kĭ söz hemīn-dür” dėdüm. Re’īs **(111.a.)** (1) durdı$_{o}$, tündligile elümi ayaġumı baġladı: “Gelem, işüŋi görem” dėdi. Üstüme ḳapuyı$_{o}$ berkitdi$_{o}$, gitdi$_{o}$. Ben eyitdüm: “Ė kāşki (2) beni öldüreyidi$_{o}$, gendözümi$_{o}$ bu ḥālda görmeyedüm!” dėdüm. Bu endīşede-yiken ḳulaġuma bir taḳıldu geldi. Meger bir düzd ev- (3) lemege gelmiş, naḳb ḳazarmış. Nāgāh dīvār delindi$_{o}$, bir burc gibi yigit şeb-rev donın geymiş, ḫancer elinde icerü (4) girdi$_{o}$. Beni ol ḥālda gördi$_{o}$: gözümden ḫūnāb aḳar, iŋilerem. Baŋa baḳdı$_{o}$. Ben~daḫı müteḥayyirvār aŋa baḳdum aġladum. (5) Baŋa eyitdi: “Ne gişisin, ve bu yėr ne yėrdür?” dėdi. Ben eyitdüm: “Ė ᶜayyār-ı nāmdār! Bu ev şehr re’īsinüŋ evidür. (6) Ben ol bednāmuŋ ġulāmıyam. Sucda bulındum. Ol sebebden dutdı$_{o}$, beni bu ḥāla ḳoydı$_{o}$” dėdüm. Eyitdi$_{o}$: “Ne ḫoş! (7) Ben ḥod bunda bende el urub şeşüb bu dutsaḳ bende’yi ḳurtarmaġıcün gelmişem” dėdi$_{o}$.[1228] Bendümi kesdi, evi (8) bulduratdı, nefīsce nesne bulduġını heb aldı$_{o}$, bir boġa baġladı. Evvel yüki cıḳardı$_{o}$, andan geldi, beni cıḳardı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ė (9) ġulām! Ben seni bendden ḳurtardum, sen~daḫı benümiçün bir iş işle! Bu yüki götür, bileme gel, gidelüm!” dėdi$_{o}$. “Fermān (10) senüŋ!” dėdüm. Ol arḳa yükini dırmaclandum. Elinde bıcaḳ öŋince gider. Ben ardınca giderem. Bāzār reste- (11) -sine oġraduḳ. Gördük: bir meşᶜale belürdi$_{o}$. Şehr şaḫne-si[n][1229] bir nice atluyıla gezermiş. Bizi gördiler. Derḥāl (12) dutdılar,

••••••••••

[1224] F.185.b.15. | H. 93.b.7. | L.162.a.12: sic.

[1225] F.186.a.1. | H.93.b.9: *küfüvvet*. | L.162.a.14: *küfvet*.

[1226] F.186.a.2: id. | H.93.b.10: *önegülenme*. | L.162.a.15: id.

[1227] F186.a.7. | H.93.b.13: sic. | L.162.b.3: *bu ḥāl-ı ḫayāldan*.

[1228] F.186.b.4: “... *bunda bu dutsaḳ bende’yi ḳurtarmaġıçün gelmişem*” *dėdi*. | H.93.b.23.-94.a.1: “... *bunda bende el urub bu ṭutsaġı ḳurtarmaġıçün gelmişem*” *dėdi*. | L.162.b.15-16: “... *bunda el urub bu dutsaḳ bende’yi kurtarmaġıçün gelmişem*” - *dėdi*.

[1229] Passim.

elümüzi muḥkem baġladılar, zindāna iletdiler kĭ göz[i$_o$] göricek[1230] ḥālumuzı göreler.

İt(t)ifāḳ(-ı)[1231] ġarīb
şaḥne (13) ol gėce gezeriken
bir dostınuŋ bir yėrde ṣoḥbetine oġrar.
Tekellüf ėderler.
İner, taḫta biner,
ᶜişrete (14) meşġūl olur.
Ol eṣnāda bir aġır dolu götürür götürimez,[1232]
oturur oturımaz,
su başdan aşar,
(15) derḥāl düşer eşer,
ḳanı ol baṭar u eşer.
Egercĭ her gişi cöregine kül eşer,
ammā ḳadra muḳāvemet (16) ėdemez beşer.

Cün şahne'yi süci vurdı$_o$, bizi anıcı ḳalmadı$_o$. Ol zindānda bir ay miḳdārı ḳalduḳ, ḥālumuza (17) kimse baḳmadı$_o$. Ṣadhezār gezende[1233] tenüme üşüb mecrū(ḥ) eylediler, mecrūḥ-ları mefrū(c) eylediler.[1234] Ḳaşınmaḳdań (18) ᶜāciz oldum. İmekleyürek zindāncı evine vardum. Zendāncı ᶜavratı yalunuz otururmış. "Hāyı$_o$ bed- (19) fiᶜl oġrı, n~istersin üşbunda?" dėdi$_o$. Ben ḫidmet ve tevāżuᶜ eyledüm, eyitdüm: "Ė kedbānū! Hīc mürüvvetüŋ (20) olamı kĭ benüm bīcāra-lıġuma raḥmet ėdesin" dėdüm, "esīrligüme naẓar ėdesin?" dėdüm. "Ve-eger bir laḥẓa gūşı vu hūşı[1235] (21) baŋa dutarsaŋ, ḳażīyemi, ġuṣṣamı saŋa dėyeyin, derdümüŋ devāsını isteyesin" dėdüm. "Eyit!" dėdise, **(111.b.)** (1) āġāz eyledüm, sergüdeştümi söyledüm. Zindān-bān ᶜavratı$_o$ sözüme ınanmadı. Ben eyitdüm: "Ė ḫøher! Inanmaduŋısa, (2) elüŋi getür, beni gör!" dėdüm. ʿAvrat ilerü geldi, beni gördi$_o$, yaḳīn bildi$_o$ kĭ ne dėdümise, doġru dėdüm. Baŋa özi (3) göyündi$_o$: "Ṣabar eyle, gėce olsun, şāyed saŋa bir cāre ėdem! Seni bu mūẕiyāt zaḥmetindeń ḳurtaram" dėdi$_o$. (4) Ben ol ᶜavrata duᶜā ḳıldum, andan yėrüme vardum oturdum. Cün şeb-i ẓulmānī rūz-ı nūrānī üzerine hāy (5) ėtdi$_o$, ve cihān libās-ı ʿAbbāsiyānıla zīnet dutdı$_o$, zindān-bān uyıdı$_o$, ᶜavrat durdı$_o$, ḳatuma geldi$_o$, elüm aldı, beni (6) evine iletdi$_o$. Çırāġ yandurdı, donumı arıtdı$_o$. Andan ṣoŋra ṭaᶜām getürdi$_o$. Yėdüm. Andan ḥükm-i ilāhī zindān(bān)[1236] uyandı$_o$. (7) Gördi$_o$ kĭ ᶜavratı arḳam ḳaşır, başum bitler, baŋa istimālet vėrür, eydür kĭ: "Göŋlüŋi ḫoş dut, seni bu (8) zindān bendinden ḳurtaram!" dėr. Er bu sö(z)i işidicek bedgümān olur, göŋlinde eydür: "Meger bu ᶜavrat (9) bu oġrıyı$_o$ sevüb-durur. Ol

[1230] F.186.b.10: *göz göricek*. | H.94.a.5: *ėrte ḥālumuzı göreler*. | L.163.a.5: *göz göricek*.
[1231] F.186.b.10: sic. | H.94.a.5: id. | L.163.a.6: sic.
[1232] F.186.b.12-13: *... ḍolu getürürler götürmez, oturur oturmaz, su ...* . | H.94.a.6: *... cām götürür götürimez ...* . | L.163.a.8: *... bir aġır ḍolu götürür götürmez ...* .
[1233] F.186.b.15: id. | H.94.a.7. | L.163.a.11: *gezīde*.
[1234] F.186.b.15-187.a.1: *... mecrūḥ ve maḳrūc eylediler*. | H.94.a.7: *... tenümi mecrūḥ eyledi$_o$*. | L.163.a.11: *... mecrūḥ ve maḳruḥ eylediler*.
[1235] Ms. sic. Cf. ms. passim: *gūş-ı hūşı*. (Cf. R. 417).
[1236] F.187.a.12. | H.94.a.16. | L.163.b.5: sic.

bu dildārlıġı hevā vu hevesden[1237] ėder” dėdi. Ġayret üzerine geldi$_o$, müstevlī oldı$_o$. (10) Cāme-ḫ^{v}ābdan durdı$_o$, bıcaḳ cekdi$_o$, birḳac yėrde beni zaḫmladı. ʿAvrat üstüme düşdi$_o$. “Hāyı$_o$ ẓālim! N~eylersin? (11) Bu ʿāciz ʿavratdań ṣāḥib-vāḳıʿadan, işden düşmişden ḳara baḫtludan n~istersin?” dėdi$_o$. Zindān-bān (12) ʿavratına eyitdi$_o$:

“Hey pelīd nābekār
ve ė şūm-ı ḫāksār!
Bu benüm cezām u sezām-mıdur kĭ
saŋa bu ḳadar renc-ü rūzigār[1238] (13) iletmiş olam,
ʿömrüm ḫirmenini ḫidmetüŋde yėle vėrmiş olam,
sen ayruġıla düzilesin,
bu nice yıl(l)ıḳ ḥaḳ(ḳ)umı ziyāna vėresin?”
(14) dėdi$_o$.

ʿAvrat eyitdi$_o$:

“Ė bī-ḫaber, ė nācüvānmerd!
Taŋrıdan ḳorḳ! Töhmet sözin söyleme,
ḫaṭāyıla yaman ẓan ėtme!
Otur, (15) ḥikāyet nedür, bil!”
dėdi$_o$.

Zindān-bān oturdı$_o$: “Doġru söyle!” dėdi$_o$. ʿAvrat benden işitdügini heb erine dėyü- (16) vėrdi$_o$. Er biraz sākin oldı, eyitdi$_o$: “Bu sözüŋ doġrulıġı nişānı$_o$ nedür?” dėdi$_o$. Ben ol ḫālda berüdin aŋaru yaturiken (17) ʿavrat beni erine gösterdi$_o$. Er işine peşīmān oldı$_o$. ʿAvrat erine eyitdi$_o$: “Tedbīr neyise, ėt!” dėdi$_o$. ʿAvrat derḥāl (18) geydügi göŋlegi pāre-ledi, zaḫmlarumı baġladı$_o$. Andan durdı$_o$, müzevvere[1239] bişürdi$_o$, boġazuma et sucuġazın (19) dökdi$_o$. ʿAḳlum geldi$_o$, zīnehār istedüm: “Meded!” dėdüm. Er ü ʿavrat ikisi bile ayaġuma düşdiler, başumı yüzümi öpdiler, ʿözürler (20) dilediler. “Bu ḫareket-i nāvācib iŋtiyārī degülidi$_o$, ḫaṭā vāḳiʿ oldı$_o$” dėdiler. Ṣabāḥ er vardı$_o$, bir ustād cerrāḥ getürdi$_o$. (21) Zaḫmlaruma merhem ḳodı$_o$. Müddet-i medīd ü ʿahd-ı baʿīdden ṣoŋra ḫoş oldum, zindān-bāna eyitdüm: “Ė birāder! **(112.a.)** (1) Derd-i serümi coḳ cekdüŋüz, sizdeń utandum” dėdüm. Cevāb vėrdi$_o$ kĭ: “Ė ḫøher! ʿÖmrüm-ce başum üzerine (2) ḫidmet ėdersem, ol ḫaṭā ʿözür ʿuhde-sindeń cıḳmayam” dėdi$_o$. “Ammā ė duḫter! Saŋa ārzū-yı$_o$ ḫān-ü- (3) -mān u aḳārib <i> ʿaşāyir varısa, baŋa dė, ol işde olayım, dervīşāne seni techīz ėdüb yaraġuŋ (4) düzüb *Kişmīr*e göndereyin!” dėdi$_o$. Ben eyitdüm: “Ė maḫdūm! Anda şek yoḳ kĭ vaṭan ārzūsı bende (5) vardur. Ammā andan ḳorḳaram kim sizüŋ ḳatuŋuzdań gidicek bir belāya daḫı oġrayam” dėdüm. Zindān-bān (6) eyitdi$_o$: “İmdi$_o$ bizümile ol, ʿömrüm olduḳca ḫidmet ėdelüm!” dėdi. Benüm ol işi göŋlüm dilemedi. Eyitdi$_o$:[1240] (7) “Keremüŋüzden yüz-biŋ anca hīc taḳṣīrüŋüz yoḳ. Ammā bu göŋlümden bir nesne gecer. Eydeyim(m)i?” dėdüm. (8) “Eyit!” dėdi. Ben eyitdüm:

••••••••••

[1237] F.187.a.15: *hevā hevesinden*. | H.94.a.18-19: *hevā vu hevesden*. | L.163.b.8: *hevā u hevesinden*.
[1238] F.187.b.3-4. | H.94.a.22. | L.163.b.12: *renc*.
[1239] F.187.b.10: *muza-ḳara*. | H.94.b.4: *gūşt-āb*. | L.164.a.3: *muzaḳḳara*.
[1240] Ms. sic. Recte: *eyitdüm*. || F.188.a.6. | H.94.b.11. | L.164.a.14: *eyitdüm*.

“Ben şimdi$_o$ ḫānümān-dan ırag̱am.
Ṣadhezār āfet miḥnet baŋa ėrişdi$_o$.
Ben ḳanḳı$_o$ āb(-ı)[1241] (9) rūyıla vaṭanuma varam?
ᶜAzmum oldur kĭ başum alam gidem,
g̱arīblıkda gezem yüriyem,
başuma ne gelür, görem.
Ammā eger beni (10) bir ṣāḥib-niᶜmete satasız,
bahām sizüŋ ola.
Anuŋıla muḥteşem olasız,
bu yaramaz manṣıbdań cudā düşesiz.
(11) Ve ol beni alan gişi ḫoşca duta, hem revādur”

dėdüm. Zendān-bān eyitdi$_o$: “Fermān senüŋ!” dėdi. Yarındası gün (12) beni naḫḫāsa ᶜarż eyledi. Naḫḫās beni bir cengī ᶜavrata biŋ miṣḳāl ḳızıl altuna satı$_o$vėrdi. Ol zen-i muṭrıba (13) beni evine iletdi, ᶜaẕīm ḫoş dutdı$_o$. Bir pīr getürdi$_o$. Ustādımış baŋa muṭrıblıḳ taᶜlīm ėtdi$_o$. Sehel müddet içinde (14) ᶜilm-i mūsiḳī-de māhir oldum. Şöyle-kĭ eger *Bārbed*, *Nigīsā*, *Bilfütūh*, ᶜ*Acebizamān*,[1242] *Maᶜbed*, ᶜ*Abdulmü’min* diri (15) olsalar, baŋa ḳul olalardı$_o$. Ṭīb-i ⌈nevāḫt-ı⌉ āvāzum āvāzesi cāv-ı rāvīler ḫākī-ler sebebiyle cihānda münteşir oldı$_o$. (16) Ḫaberüm melik-i *Ḳandahār*a yėtişdi$_o$. Buyurdı$_o$: beni ḫidmetine iletdiler. Cün baŋa naẕarı$_o$ doḳundı$_o$, fitne-lendi$_o$. Buyurdı$_o$: bir nevbet (17) teng perde-⌈ler⌉de kefile ṭarab-engīz gūyende-lik eyledüm. Melik benüm ḫaḳ(ḳ)umda şöyle germ oldı kĭ ṣabrı$_o$ ḳarārı (18) ḳalmadı, kedbānūma eyitdi$_o$: “Bu kenīzeki niceye alub-dursın?” dėdi. Kedbānūm eyitdi$_o$: “Hezār surḫa aldum, iki-biŋ (19) daḫı ḫarc gitdi$_o$” dėdi$_o$. Penc-hezār zer-i müdevver-i münevver-i meskūk-ı maẕrūb kedbānūma vėrdiler, beni satun- (20) -aldılar. Bir gökcek yėr benümicün melik tertīb eyledi, ve baŋa coḳ niᶜmet bag̱ışladı. Bir laḥẓa benden g̱āyib (21) olmazıdı$_o$. Bu meliküŋ bir ᶜavratı$_o$ varıdı, ḥākimidi, ṣāḥib-emridi, ve yüz sürrīyesi varıdı$_o$. Müddet geçdi$_o$, **(112.b.)** (1) bir gün ne ᶜavratı$_o$ ḳatına vardı$_o$, ne sürr<u>i</u>(y)eleri ḳatına girdi$_o$. Ḫātūn ḫādımdan sordı$_o$. Eyitdi$_o$: “Meliküŋ ḫālı (2) nedür kĭ hīc bizdin~yaŋa yörenmez?” dėdi$_o$. Ḫādım ḫıdmet ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: “Ė ḫudāvend! Melik bir muṭribe satun-alub-durur, (3) gėce gündüz anuŋıla nişā(ṭ)a$_o$ meşg̱ūl-dur, dėdiler. Ol sebebden size gelmez” dėdi. Melike-i *Ḳandahār* bu sebebden (4) ḳatı incindi$_o$ küydi$_o$. Gėce ḳaraŋu olduḳda penhānī durugeldi$_o$, birḳac kenīzekile ol yėre geldi$_o$ kĭ biz anda şarāb (5) ėderdük. Bizi ol ḫālda gördi$_o$, g̱ayret üzerine g̱alebe eyledi, reşki$_o$ deprendi$_o$, ḳodı$_o$ bizi. Mestler olduḳ, uyıduḳ. (6) Nāg̱āh ḫātūn ol birḳac kenīzekile üstümüze girdi$_o$. Buyurdı$_o$: arḳuncaḳ beni melik yanından ḳapdılar götürdiler, (7) gendü odasına getürdiler. Melike bir kürsī üzerinde oturdı$_o$. Buyurdı$_o$: beni bir nerdübāna sardılar, andan bir (8) seŋek sovuḳ suyı$_o$ üstüme dökdiler. Ayıldum, gendözümi nerdübāna bag̱lu buldum. Ḳorḳdum zārī ḳıldum. (9) Zen-i şāh eyitdi$_o$: “Ė zenek-i bī-nemek! Ḫarābātdan geldüŋ, evümi ḫarābmı ėdersin?” dėdi$_o$. Andan iki ḳamçı iki ḳaravaş eline (10) vėrdi$_o$; üstümde degzindürdiler. Feryād ėtdügümce “Uruŋ! Uruŋ!” dėdi$_o$. Ol~ḳadar dögdiler kĭ ᶜaḳlum gitdi$_o$. Bıraḳdılar. (11) İki ḫādıma buyurdı$_o$

[1241] F.188.a.8. | H.94.b.13: sic. | L.164.a.16: id.
[1242] F.188.a.15: id. | H.94.b.18: ᶜ*Acibizemān*. | L.164.b.7: id.

kĭ: “Bu pelīdi deryā kenārına iledüŋ, anda bunı deŋize atuŋ, tīz gelüŋ!” dėdi. Ḫādımlar beni (12) nerdübāndan şeşdiler, bir ḳatır üstine bıraḳdılar, deŋiz kenārına yėtdiler. Bindiler bir zevraḳa, icerü gitdiler. Zevraḳ (13) bir iki ⌈mīl⌉ mesāfeti gidicek biri elüme, biri ayaġuma yapışdılar, beni deŋize kemişdiler. Ben deŋize daldum, gėrü çıḳdum dalbındum. (14) Baŋa biemrilāh ol dermānde-likde, ol bīçāra-lıḳda bir aġac elüme girdi$_{o}$. Ḫīle-yile gendözümi ol aġacuŋ (15) üstüne bıraḳdum. Cān ḳorḳusındaṅ iki elümile aŋa berk yapışdum. Gėce ėrteyedek tersān <u> hirāsān ol (16) aġac üzerinde ḳaldum. Ėrte oldı, baḳdum: *Ḳāf*dan *Ḳāf*a su gördüm. Yėl aġacı$_{o}$ gāh saġa, gāh sola (17) yuvar. Üc şebānrūz[1243] deŋizde bu ḥālet üzerine ḳaldum. Dördünci gün faẓl-ı rabbānī kenār belürdi$_{o}$ kĭ ḫār u (18) ḫāşāka maḳarr olurdı.[1244] Cün mevc aġacı kenāra saldı, üstündegi göz yaşını sildi. Ḳuruya (19) çıḳdum. Ayaġumı yėre basamazam, dizüm üstüne sürinü bir aġac dibine yėtişdüm. Sucuġazı var. Demī[1245] suyı$_{o}$ (20) bulandurdum icdüm; demī otcuġaza otladum; demī uyıdum. Bir gün bir gėce ol aġac dibinde ḳaldum. Nāgāh (21) gördüm: bir gemi geldi$_{o}$. Ol suya çıḳdı-lar, beni gördiler ta^{c}accüb ėtdiler. Bir ⌈pīr-i⌉ nūrānī ḳatuma geldi$_{o}$, ṣūret-i **(113.a.)** (1) cemālumı gördi, müteḥayyir ḳaldı. Eyitdi: “Ė cān-ı pez̲er! Ne gişi-sin? Bunda nėcesi oldı düşdüŋ?” dėdi. Ben (2) eyitdüm: “Bir bāzirgānuŋ kenīzekidüm. Sefīne-müzi deryāda neheng helāk eyledi. Ḫøcam u māl ü ni^{c}met u ḫalḳ u barça ġarḳ (3) oldılar. Ḫaḳḳ - «ta^{c}ālā ğalla wa-^{c}alā» - baŋa ḳurtulmaḳ rūzī ḳılmış, bir taḫta-yıla şunda çıḳdum” dėdüm. “Ammā sen~daḫı dė~kim~ne ādemsiz?” dėdüm. (4) Ḫøca cevāb vėrdi~ki: “Biz bāzirgānlaruz. Ben bunlaruŋ ulusı-van. *Ḳandahār* şehrine giderüz. Bizümle bile gelmege heves (5) ėderseŋ, gide-lüm!” dėdi. Ben *Ḳandahār* adın işitdüm, endāmuma lerze düşdi. Pīre$_{o}$ eyitdüm:

“Zinhār! Benüm elüm senüŋ etegüŋ!
(6) Beni bunda ḳoma,
ḳuma göme ḳoma!
Al git!”
dėdüm.
“Ammā beni
*Ḳandahār*a *Ḳunūc*a[1246] *Kişmīr*e
iletme!”
dėdüm.
“Ayruḳ yėrlere ilet!”
dėdüm.

Pīr bildi~ki (7) ol yaŋa gitmezem. Eyitdi: “Ḫoş-dil ol! Anda varam~ki senüŋ gönülcügüŋ diler” dėdi. Ben eyitdüm: “Ė mihter ü bihter! Senüŋile bir şarṭum (8) daḫı var. Beni bir gişiye ṣat~ki anı benüm göŋlüm dileye! Dilemedügüm gişiye ṣatma!” dėdüm. “Eyle olsun!” dėdi. Beni gemiye ḳoydı. Gitdük. Üc ay (9) ṣu yüzünde ḳalduḳ. Āḫir ^{c}*Ummān* şehrine çıḳduḳ. ^{c}*Umman*dan *Ḫorāsān*a geldük.

••••••••••

[1243] F.189.a.13: *üç şebāne-rūz*. | H.95.a.17: *üc şebān~rūz*. | L.165.b.3: *üç şebāne-rūz*.
[1244] F.189.a.14. | H.95.a.18: om. | L.112.b.18: id.
[1245] F.189.a.15. | H.95.a.20. | L.165.b.6: om.
[1246] F.189.b.10: *Ḳınnavaca*. | H.95.b.3: *Ḳınnavca*. | L.165.b.15: *Ḳınnavıc*(*a*) (sic!).

Çün *Merve*ye [1247] yetişdük, olıdı~ki senüŋle buluşduḳ. (10) Uş daḫı buluşmaḳdavuz. Anda$_{o}$ ki beni satun-almaġa geldüŋ, ben seni gördüm, melik-i *Ḳunūc*-oġlı[1248] dirilmiş, ṣandum. Zīrā sen ḳadd u ḫadd u ṣūret ü (11) ṣıfat u cemāl u kemālda hemīn aŋa beŋzersin. Seni görüb gitmiş ḳayġum gėrü geldi, oŋulmış yara-larum tāze-lendi, ḳarār ṭutmış göŋlüm (12) gėrü bī-ḳarār oldı. "Senden vefā ola" dėyü saŋa ṣatılmaġa rıżā vėrdüm. Ne bileydüm~ki ḳanuma girdüm.

Sen ḫod bir gerden-keş-imişsin.
(13) Gendözüŋi yoḳaru ṭutmaġa,
yüküŋi yoḳaru yıġmaġa
yüz ṭutduŋ.
Gözümden uyḫuyı ḳapduŋ.
Bunuŋla ki her gėce yaluŋuz yatduŋ,
beni ḫāka (14) berāber eyledüŋ,
vücūduma od urduŋ,
ṣabrum ḫirmenin bāda vėrdüŋ,
maḳālatumı işitdüŋ, ḫālumı bildüŋ.

Benden ᶜibret ṭut. Benden (15) piser-i melik-i *Ḳunūca*-ya,[1249] andan baŋa derd-i dil ucundan neler işidildi! Benüm sīnem sūzından senüŋ ⌈daḫı⌉ nelerüŋ işidile! ‖ dėdi.

Bihrūz (16) ol dil-efrūzuŋ sözinden müteḥayyir oldı. Eyitdi:

"Ė rāḥat-ı rūḥ
ve ė miftāḥ-ı fütūḥ!
Bil~ki gendözümi ṣaḳınduġum
anuŋçun degüldür ki
(17) seni sevmezem
dilemezem.
Cāndan yėg severem,
buyursaŋ,
bu perdeyi ārzū yüzünden götüreyin,
ve bu luᶜbet-i esrārı
tutuḳ-ı (18) intiẓārdan ḍaşra bıraġayın"
dėdi.

Kenīzek eyitdi:

"Getür, neŋ var göre-lüm,
düşümüz aŋa göre yoralum!"
dėdi.

Bihrūz eyitdi: "Ė (19) cān-ı cihān! Bil ü āgāh ol~ki *Baġdād*da bir yėgāne ferzāne, ṣāḥib-ḥüsn, muḥibb ü maḥbūb, çoḳ eylüklü dostum vardur. Benden kenīzek-i (20) ḫūb-rūy istemişdür. Seni anuŋ niyetine aldumıdı. Viṣāluŋ ḥavżın degzinmedügüm ol yār rıżāsıyçünidi. 'Şarṭ-ı emānet, (21) diyānet <ü> ṣiyānet riᶜāyet[1250] ėdeyin' dėdüm-idi. Ve-illā bir laḥẓa dūr olmaġa senden hīc rıżām

[1247] F.189.b.14: id. | H.95.b.7. | L.166.a.3: *Merve*.
[1248] F.189.b.15: *Ḳınnavac*. | H.95.b.9: *Ḳınnavc-oġlına*. | L.166.a.4: *Ḳınnavc-oġlı*$_{o}$.
[1249] F.190.a.7: *Ḳınavacıya*. | H.95.b.13: *Ḳınnavca-ya*. | L.166.a.11: *Ḳınnavca*$_{o}$.
[1250] F.190.b.1: om. | H.95.b.19: *emānet-i diyāneti*$_{o}$. | L.166.b.2: *emānet-i diyānet-i ṣiyānet*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

yoḳdur” dėdi. Kenīzek çün **(113.b.)** (1) bu sözi işitdi, güldi. “Bu sebebden üstünde ġarāmetler var” dėdi. “Çün celīye-i ḥāl, maṣdūḳa-ı maḳāl buyıdı, niçün (2) baña dėmedüñ kim göñlümi saña baġlamayadum-,[1251] mihrüñe ulaşmayadum. İmdi~ki ġavġā-y(ı)[1252] ġam göñlüme girdi, rüsvā vu şeydāñ oldum. Bu ḳıṣṣa’yı ne vaḳt (3) işidiserem? Bu türrehāta ṭāmāta nėte ınanısaram? Bu şarābı nėce içiserem?” dėdi. Andan yüzin yėre ḳodı: «“İlāhī, sayyidī wa-mawlāya!» (4) Çün cān rencile, dil derdile şehzāde-i Ḳunūcī[1253] ucundan beni ḫānümāndan, ten-i tuvāndan, māl u menāldan, iḫtirām u iḫtişāmdan (5) ırağ eyledüñ, içümi dürlü derd ü firāḳ eyledüñ, dükeli sendendür. Āmennā. Benüm işüm mühmel ḳoma, bu nāinṣāf ḫøca-mı (6) maḳām-ı intiḳāmda ṭut, cevrine cefāsına nėçe taḥammül ėdeyin” dėdi. *Bihrūz* çün ol dil-efrūzuñ ḥareketini gördi, (7) evden ḍaşra bir ḫalvet yėre çıḳdı, fikr ėdindi, eyitdi: “Bu kenīzek duḫter-i melik-i *Kişmīr*dür. Ḫūbluḳda bī-naẓīrdür. (8) Göñlinüñ daḫı ḳatılıġı kim~er gişiye, yumşaḳlıġı kim~er gişiye çoḳ.[1254] Şol dėdiginleyindür. Hele beni göñülcügi dilemiş. Eger yār-ı Baġdādiyi (9) dilemek vāḳiᶜ olmayacaḳ olursa, ḥāl nėce ola? Maṣlaḥat oldur ki bu ᶜaḳd-ı nikāḥa girmemiş ḥürre’yi ᶜaḳd-ı nikāḥa getürem. (10) Dilegi yėrinde ola; ben daḫı devletlenem. Yār-ı Baġdādī-içün bir özge cāriye alam viribiyem; anuñ daḫı ḫāṭırı yėrinde ola” (11) dėdi. Derḥāl durdı, odasına geldi. Pīr-i faḳīh ḥāżır eyledi, cemāᶜat oḳudı, żiyāfet ėtdi. Şerᶜ-i muṭahhar (12) mūcibince nikāḥ-ı ṣaḥīḥ ėtdiler. Murādlar ḥāṣıl oldı. Andan rūz-bih-i cihān Baġdādiyiçün bir māh-peyker cāriye aldı, (13) vėribidi. *Bihrūz* pīrūzlıġıla[1255] *Rey*den döndi, *Merve*ye[1256] vardı. Gendünüñ rūşen gülşeninde maḳām eyledi, (14) ve ol perī-veşile gėce gündüz ᶜömr sürdi. *Bihrūz*uñ ol māhdan üc oġlı oldı. Ulaldılar, erenler oldılar. ᶜĀḳıbet (15) bu cihānı ḳodılar gitdiler. Ve bu ḥikāyet-i pürfevāyid anlardan yādigār ḳaldı.

Bir fāyide ol~ki ḥüsne cemāla, māla menāla tekye (16) ėtmek gerekmez.

Bir fāyide ol~ki bī-dil ᶜāşıḳları, bī-ḥāṣıl mehcūr ṣādıḳları esirgemek gerek, tā-kī derdile cāna giriftār- (17) lıḳ olmaya. Nėce ki duḫter-i melik-i *Kişmīr*e vāḳiᶜ oldı.

Daḫı bir fāyide oldur ki işlerde taᶜcīl ėtmek peşīmānlıḳ getürür. (18) Şöyleki reᶜīs-i *Ḳunūc*a[1257] ve zindān-bāna geldi.

Daḫı bir fāyide oldur ki miskīn-leri esirgemek gerek. Şöyleki zindān- (19) -bān ᶜavratı bir miskīn esirgemegile hezār dīnār eline girdi.

Daḫı bir fāyide oldur ki gişi ᶜahdında ḳavlında ṣābit (20) ḍurmaḳ gerek. Şöyle-ki pīr-i bāzirgān sözine durdı, vech issi oldı.

Ve bu ḥikāyet daḫı fevāyidden ḫālī (21) degüldür.

••••••••••

[1251] F.190.b.4: *baġlamayaydum*. | H.95.b.21: *baġlamay*(*a*)*dum*. | L.166.b.5: *baġlamayayıdum*.

[1252] F.190.b.4. | H.95.b.22. | L.166.b.6: sic.

[1253] F.190.b.8: *Ḳınavcī*. | H.96.a.1: *Ḳınnavc*. | L.166.b.9: *Ḳınnavcī*.

[1254] F.190.b.13-14: *... göñlinüñ daḫı ḳatılıġı kimer gişiye, yumşaklıġı yoḳ*. | H.96.a.5-6: *... göñlinüñ daḫı ḳatılıġı kimer gişiye ve yumşaklıġı kimer gişiye şol ...* . | L.166.b.15-16: *... göñlinüñ ḳatılıġı kimer gişiye çoḳ, yumşaklıġı yoḳ*.

[1255] F.191.a.4: *bih-rūzılıġıla*. | H.96.a.10: *bih-rūzlıġıla*. | L.167.a.6: *bihrūzlıġıla*.

[1256] F.191.a.4: id. | H.96.a.10: *Merve*. | L.167.a.6: id.

[1257] F.191.a.11: *Ḳanıvacca* (sic!). | H.96.a.16. | L.167.a.13: *Ḳınnavca*.

Ṣadhezārān āferīn mü'ellife vü oḳuyana ve diŋleyene ve kātibine <ve>[1258] ṣāḥibine olsun.

Āmīn, yā Muʿīn.[1259]

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1258] F.191.b.8. | H.96.a.19: om. | L.167.b.1: sic.
[1259] L.v.l. || F.191.b.8. | H.96.a.19. | L.167.b.1: om.

20

(21) »Ḥikāyet(-i) ⌈bīstüm⌉

ez-ān ḳāżī(-yi) Baġdād bā-Hārūnurreşīd«

(114.a.) (1) Ḥikāyetde getürmişler ki *Hārūnurreşīd*üŋ bir ḳaṣrı varıdı~ki şehnişīninde oturub gişi her ṭarafda yüriyeni görürdi. (2) Her dem ḫalīfe ol köşkde oturub *Zübeyde Ḫātūm*ıla ᶜālem ḫalḳın teferrüc ėderleridi. Ve hīc āferīde anları görmezdi. (3) Bir gün ḫalīfe ol maḳāmda iki üc ḫāṣekī-yile oturub çeb ü rāst baḳarlarıdı, *Şaṭ* temāşāsın ėderleridi. (4) Nāgāh görürler ki iki gişi manẓara dibinde otururlar. Pākīze ḍonlar geymişler. Biri yigit, biri dānişmend-şekl ḳırġıl ḥerīf. (5) Ol dānişmend germīyetile elin ṣalub başını depre-düb ol yigide söyler, ḳatı ḳatı gülişürler. Galebe-leri ḫalīfe ḳulaġına (6) degdi. Ḫalīfe buyurdı: ikisin~daḫı yoḳaru gendü ḳatına getürdiler. Ḫalīfe nedīmlerine eyitdi: "Üşbunlaruŋ ḥarḳıldıları (7) sebeb-süz degüldür. Bir laṭīfe-leri vardur. Söyledelüm, görelüm ne sebebdendür?" dėdi. Andan ḫalīfe ol iki gişiye (8) müteveccih oldı, eyitdi: "Benüm başumiçün ḍoġru dėŋ! Ne söyleşürdüŋüz, neye gülişirdüŋüz? Bu ġāyetde ṭayşuŋuz nedenidi?" (9) dėdi. Ol yigit başın aşaġa eyledi, ḫalīfe öŋünde yėr öpdi, eyitdi: "İşbu bir ḳāżī gişidür. Buŋa düne gün bir vāḳıᶜa (10) olmış. Anı baŋa şerḥ eyledi. Gülüşmelü ḥikāyetidi. Gülüşdük. Ḫudāvend-i cihān icāzet buyurursa, sizüŋ ḳatuŋuzda daḫı (11) söylesün" dėdi. Ḫalīfe eyitdi: "Ḳāżī gişidür, kim bile, utana, vāḳıᶜa-sını dėyümeye. Ḳayurmazsan, dė!" dėdi. Ol cüvān (12) eyitdi: "Ṭāmūya daḫı varursa, yüzi ḳızar ḥerīf degüldür. Ḥikmeti *Loḳmān* aġzından işitmek yėgdür" dėdi. Ḫalīfe (13) güldi, ḳāżiye baḳdı: "Söyle!" dėdi. Ol ḫod bir iller[1260] devletsüzi, cerb-zübān kimse-yimiş. Āġāz eyledi, utanuraḳ eyitdi: (14)

|| Ben fülān maḥalle-nüŋ ḳāżī-siven ||

dėdi.

Meger *Baġdād*uŋ büyükliginden ol zamān her maḥallede bir ḳāżī olurmış.

|| Ammā cibilletümde[1261] (15) muḥabbet-i nisvān ġālibdür. Bir sāᶜat mehrūlar ṣoḥbetinsüz olımazın. Hīc gün yoḳdur ki *Dicle* kenārına varub güzellerile (16) söyleşmeyem, keŋgel küşād eylemeyem, göŋlümi eylemeyem ||

dėdi.

••••••••••

[1260] F.172.a.10: id. | H.96.b.12: (*i*)*ller*. | L.168.a.5: *il-ler*.

[1261] F.172.a.11: *cib*(*i*)*lletümde*. | H.96.b.13: om. | L.168.a.7: *cib*(*i*)*lletümde*.

|| Bir gün muṭāliᶜa ėderken aḫbār-ı nebevīde bunı buldum~ki zinā (17) yoḫsulluḳ getürür. Bu ḫaber beni efkār[1262] eyledi, ėtdügüm işlere peşīmān oldum. Evlā bunı gördüm~ki ayruḳ nāehlile oturmayam, (18) nāmaḥrem yüzine baḳmayam. Birḳac gün ṣabr eyledüm, başarımadum; gönlümile çıḳışamadum ki ᶜādet eskiyüb ṭabīᶜat olmışıdı. (19) ᶜAhd-ı tevbe'yi daḫı şımaġ olmaz. Maṣlaḥat anı gördüm-ki bāzāra varam, gönlüm diledügi bir kenīzek alam, birḳac gün temettüᶜ ėdem, (20) gėrü ṣatam, bir daḫı alam, her gün bīgāne-süz[1263] olmayam. Bu ᶜazmum mu(ṣ)am(m)em olduḳda bu beyt daḫı yāduma geldi~ki:

(21) »Berde ḫirīden hevā, bāz fürūḫten heves.
Ez-heves ü ez-hevā sūd ne~kerdest kes.«

Ḳaravaş almaḳ hevā, ṣatmaġı anuŋ heves.
(114.b.) (1) Bu ikiden görmedi menfaᶜatı hīc-kes.

⌈Bu beyt⌉ muᶜteriż oldı. Bugez gördüm~ki ṣabr mümkin degül. "Şāᶜir sözüne ne iᶜtibār?" (2) dėdüm. Birḳac gün bu ḫırīd[1264] ü fürūḫta mülāzemet eyledüm. Ḫoş geldi, hervaḳt yėŋi yėŋi lezzet buldum. (3) Düne gün yüz dīnāra bir cāriye satdum. Diledüm~ki bir daḫı alam. Bir pīre zen gördüm: bir Hindibārī çāder (4) örtünmiş, ᶜaṣābe-i ḳaṣab baġlanmış, boynunda tesbīḥ, elinde ᶜaṣā. Dört biş mehrū cāriye yanınca yürürler. (5) Bulara meylüm oldı, ilerü geldüm, ᶜacūza eyitdüm: "Sittī! Bu cāriyeler ṣatılıḳmıdur?" dėdüm. "Hā!" dėdi. Anlaruŋ~ki ṣatılıḳlar{dı} (6) yüzleri niḳābluyıdı. Dükelinüŋ yüzün açdum gördüm. Birini begendüm: "Bunı baŋa ṣat!" dėdüm. ᶜAcūz eyitdi: "Ḫidmeticün (7) alursaŋ, ᶜaybı vardur, saŋa yaramaz. Muḥteşem-sin: saŋa eyüce gerek. Benüm evde çoḳ ḳaravaşum vardur: mehrūlar, (8) Türkī v(ü) Rūmī, Nūbī vü Saḳlābī, Ḫabeşī v(ü) Ālānī, Kişmīrī v(ü) Ḫıṭāyī, Ḳıbcaḳī vü Gürcī, Ermenī vü Lāzī. Şöyleki birinüŋ (9) naẓīri ᶜālemde yoḳdur. Ḳamusını saŋa ᶜarż ėdeyin, gönlüŋ diledügin, gözüŋ sevdügin al!" dėdi. Ben eyitdüm: "Ė (10) sittī! Bileme az altun var. Varub daḫı altun getürmege gidersem, gelem. Seni ḳanda bulam?" dėdüm. ᶜAcūz eyitdi: "İşbunda (11) beni gėrü bulasın" dėdi. Derḥāl varub bėş-yüz dīnārı bir ṣurre-ye baġlayub alub geldüm. ᶜAcūz beni gördi, eyitdi: (12) "Ė ferzend! Biz altunı eyümi, yavuzmı bilmezüz. Ṣarrāfa varalum, bu getürdügüŋ zeri sārā[1265] ėdelüm, veznin göre-lüm, eve (13) vara-lum, tā bir iş ikǐ olmaya" dėdi. Ṣarrāf ḳatına varduḳ. Naḳd eyledi, ṭartdı, ṣurre-ye baġladı, elüme vėrdi. (14) Andan ᶜacūz öŋüme [gitdük][1266] düşdi. <Gitdük.>[1267] Beni bir maḥalleye iletdi. ᶜÖmrümce ol maḥalle'yi gördügüm yoḳ. Bilmedüm~ki (15) ol yėr ne yėrdür, ḍuşı ne ḍuşdur. Bir mescid ḳapusında oturtdı. Gendü gitdi, bir sāᶜatdan geldi, (16) bir çāder ve bir edük getürdi. Eyitdi: "Cān-ı māẕer! Biz nīk-nāmlaruz, ḫalḳ icinde ḫānedānumuz yüce ḫānedāndur. (17) Revā degüldür ki aşikāre nāmaḥrem evümüze gire" dėdi.

••••••••••

[1262] F.172.a.14: *efkār*. | H.96.b.15: *evgār*. | L.168.a.10: *efkār*.
[1263] F.172.b.3. | H.96.b.18. | L.168.a.14: id.
[1264] F.172.b.7: *ḫırīd*. | H.96.b.21: *ḫırīd*ˇ. | L.168.b.1: *ḫarīẕe*.
[1265] F.173.a.5: *yusırra*. | H.97.a.7: *sere*. | L.168.b.17: *sere*. (Cf. R. 985: *sārā* 'pure'.)
[1266] F.173.a.6. | H.97.a.8. | L.169.a.2: sic.
[1267] F.173.a.7. | H.97.a.9. | L.169.a.2: sic.

Edügi geydüm, çāderi başuma örtündüm.
Yürüdi, ardınca yüridüm.
(18) Bu geydügüm edük muġalı[1268] ökçe-lü ṣarb edüg-idi.
"Düşem" dėyü ḳorḳdum,
öŋüm gözledü giderek
bir uzun ḍar ḳaraŋu (19) dehlīze girdük.
Anı gėçdügümüzde ⌈bir ʿālī⌉ sarāya varduḳ.
Līvānı̣ *Keyvān*(a)[1269] çıḳmış,
ḥarīr perde ḳapusında aṣılmış,
ṣāhāne ṣuffalar (20) mefrūş u müzeyyen,
birbirine ḳarşu taḫt-lar ḳonmış.
Beni ol ʿacūz aldı, sarāya girdi. Bugez içinde teferrüclendüm.
(21) Her ḫişt üzerinde bir behişt,
her seng üzerinde bir reng,
her kūşede bir tūşe,
her küncde bir genc,
her maḳāmda bir cām,
(115.a.) (1) her mekānda bir kām,
her kenārda bir nigār.
Miyān-serāda mermerden ḫūb ḫavż düzülmiş; içinde örde-cükler oynarlar. (2) Eṭrāfda ḳafesler āvīḫte. Herbirinde ḳuşlar bėslemişler: fāḫte[1270] vü bülbül ü ṣülṣül u ḳumrī vü hezār dastān <u> ṭūṭī vü (3) kebg ü tez̲erv <ü> dürrāc u tīhū vu sār ve ġayrihi̯. Şöyle-kim nevāların işidenler ʿuşşāk-vār, muḥayyer ü medhūş olurlar. (4) Ve anlaruŋ āvāzı̯ riḳḳatından *Zühre*-nüŋ zehresi ṣuya döner. Ol tedbīrlerde zīnetlerde ḍaŋa ḳaldum. ʿÖmrümce anuŋ (5) gibi ḫoş dilāvīz maḳām gördügüm yoḳ.

Ol ḥayrānlıġ içinde nāgāh bir kenīzek gördüm.
Māh-ı āsümān serv-i bostān gibi
(6) ḫandān u ḫirāmān.
Geldi,
baŋa ṭapu ḳıldı,
ḫidmet gösterdi,
elüm aldı,
bir ṣuffaya çıḳardı,
çehār bāliş-i zerbeft (7) üzerine tekellüf ėtdi.
Oturdum.
Yėŋiyle yüzümden gözümden yol tozunı sildi.
Her dem yüzüme ḳarşu tebessüm ėtdi,
(8) göŋlümi nāz u kirişmeyile aldı.
Ben anuŋ rüyında müyında müteaccib oldum.
Derḥāl bir kenīzek daḫı geldi.
Evvelki-den gökcek.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1268] F.173.a.11: *edük muġalu*. | H.97.a.12: *edük ḳulābluyıdı̯*. | L.169.a.7: *edük muġalı*.
[1269] F.173.a.13. | H.97.a.14. | L.169.a.8: sic.
[1270] F.173.b.3: *nüvāḫte*. | H.97.a.17: om. | L.169.a.14: *nüvāḫte*.

(9) Baŋa ikrām eyledi,
hezār luṭfıla ayaġumı gülābıla altun legence içinde yudı.
Rūmī ebrişīm maḳramayla yuduġunı sildi,
(10) peyāpey elümi ayaġumı öpdi, başına ḳodı,
beni gendüye ʿāsıḳ eyledi.

Ben bīçāre ve medhūş ol māh-rūlar içinde (11) ḳaldum. Gendözümi bilmezem~ki ḳanda-yam. Müteḥayyir ü mütefekkir oturdum. Dört yaŋa baḳdum: yigirmi ola daḥı artuḳ cāriye birbirinden (12) güzel, māh-ı çehārdeh-şebeh gibi.[1271] Aralarında bir ḳız var: ġāyet müstesnā vu müntehā. Kenīzekler anı ılduzlar māhı ḳaplar gibi ḳaplamışlar. (13) Gördüm: gelürler. Ol māh-ı silsile-mūya alur gözin baḳdum: bir ṣūret-ü ḥüsn[1272] gördüm~ki hezār *Āzer* ü *Mānī* ol ḫūbluḳda, (14) ol ṭarāvetde şekl ü naḳş düze-meyeler ü yaza-mayalardı.

Yüzi aya güneşe
Zühre-i tābāna beŋzer:
eger anlar revānmışısa,
(15) şīrīn-zübān-ımışısa.
Ṣadhezār ʿilāḳa-ı dürr-i ḫoşābdan[1273] gūşına aşmış,
ʿaşābe-i zerrīn[1274] alnına baġlamış.
Ṣadhezār (16) nāz-ı ḫūşī vü gerden-keşī-yile geldi.
Altun başmaġ[1275] ayaġında taḫt üze-rine çıḳdı,
selām vėrdi, yanumda oturdı.
(17) Bādām gibi cerb-zübānıla,
şekker gibi şīrīn beyānıla
benümile söze girişdi,
baʿde-māki[1276] gökcek görüşdi.
Çün ol (18) serv-i sīm-endāmı gördüm,
gendözümde ḫayātdan eser bulımadum,
giriftār oldum.
Müteḥayyir ü vālih ḳaldum:
ne elüm ayaġum ḥareket (19) ėtdi,
ne dilüm söyleyübildi.

Ol ḳız çün ḥāluma vāḳıf oldı, elümi eline aldı. Ben elden vardum. Nerm nerm elümi (20) ovdı, ḫandān ḫandān söyledi, eyitdi: "Ḫoş-vaḳt ol! Çün bizümsin, bizümle ṣatu bāzār ėdisersin, şaṭırca (21) ol, ḳayġulu oturma!" dėdi. Yėr öpdüm duʿā ḳıldum.

Derḥāl buyurdı:
ḫøn getürdiler,
girde[1277] neyde külīçe ruḳāḳ-ı kāfūrī,[1278]

1271 F.174.a.1. | H.97.b.7: id. | L.169.b.9: *aralarında māh-ı ...* .
1272 F.174.a.2: *Çīn*. | H.97.b.9. | L.169.b.11: *Çīnī*.
1273 F.174.a.4: om. | H.97.b.12: *ʿilāḳa dürr-i ḫoşābdan*. | L.169.b.14: *ʿilāḳiye-i dür(r)-i ḫoşābdan*.
1274 F.174.a.4: om. | H.97.b.12: *ʿişābe-i zerrīn*. | L.169.b.14: om.
1275 F.174.a.5: *başmaḳ*. | H.97.b.13: *başmaġıla*. | L.169.b.15: *başmaḳ*.
1276 F.174.a.6: *baʿde-mākī*. | H.97.b.13: om. | L.169.b.16: *baʿde-mākī*.
1277 F.174.a.11: *girzīde*. | H.97.b.23: *gevzīne*. | L.170.a.5: id.

(115.b.) (1) ḫønçeler ᶜācdan ābnūsdan ḥāžır getürdiler.
Ṭabaḳlar ᶜūddan ṣandaldan müẕehheb,
içleri ḍolu güvārişler,[1279] rīçāllar (2) turşılar,
pilāv-ı sulṭānī zīrvā-yı ₒ[1280] ḫāḳānī,
ḳalya-ı reşīdī[1281] herīse-i mühellebī,
ḥalāve-i me'mūnī tüffāḫī nārencī,
ten(n)ūrī būrānī[1282] (3) ṣābūnī,
rīvendī şaᶜīrī ᶜaşīdī,
levzīne vü gevzīne,
envāᶜ(-ı)[1283] şekkerīne[1284]
bī-ḥadd u bī-ḳıyās.

İrādetce bu ṭaᶜāmlardan ve (4) ġayrinden yėdük. Ḫøn götrüldi. Buyurdı:
ṭeşt u ibrīḳ-i zerrīn getürdiler,
kevkebe-lü sofra-lar döşediler.
Bū-efrāzlar (5) dest-şūlar
suᶜd-ı Kūfī[1285] gibi,
ṣābūn-ı Raḳī[1286] duḫne-i Baġdādī,
maḥleb-i Pārsī ᶜūd-ı Ḳımārī,[1287]
zīre-i Suġdī[1288] müşk-i Tübbütī,
(6) uşnān-ı Derbendī gülāb-ı Naṣībīnī gibi,
ellerümüzi zefrden[1289] pāk eyledük.
Andan sündüsī[1290] minşefe-lerile,
Gīlānī Ṭaberī (7) yaġlıḳlarıla
elümüzi aġzumuzı sildük.
Andan ḫᵛaḥdan[1291] ᶜūddan sögütden ḫılāllar getürdiler.
Dişlerümüz arıtduḳ.

(8) Andan ol dildār ayaġ üzerine durdı: "Ḍur! Mecliş-i şürbe gide-lüm, mihmānumuzsın, ġamküsā(r)lıġ ėde-lüm" dėdi. Ḍurdum, (9) gitdük. Bir dehlīze yėtdük. Dehlīzden gėçdük, bir ḳapuya geldük. Açdılar. İçerü girdük, gördük: bir bāġçe-dür, ḫuld-ı berīne (10) beŋzer. Anuŋ gibi ḫoş, anuŋ gibi laṭīf-dür ki ṣaḥnına ayaḳ ḳomaġa esirgedüm.
Sācdur servdür,
şimşāddur ᶜardur,

[1278] F.174.a.11. | H.97.b.19: *ruḳāklar ḳāfurī ... .* | L.170.a.5: id. (Cf. S. 583.)
[1279] F.174.a.13. | H.97.b.20-21: *... güvārişler dolu döşediler.* | L.170.a.6: id.
[1280] F.174.a.13. | H.97.b.21: *zīrbā.* | L.170.a.7: *şūrbā.*
[1281] F.174.a.13: *ḳalye-i reşīdi.* | H.97.b.21: *ḳalbe-i reşīdī.* | L.170.a.7: *ḳalīye-i reşīdī.*
[1282] Ms. sic. || F.174.a.14: *biryānī.* | H.97.b.22. | L.170.a.8: *burānī.*
[1283] F.174.a.14. | H.97.b.23. | L.170.a.8: om.
[1284] F.174.a.15: *sükkerīne.* | H.97.b.23. | L.170.a.9: id.
[1285] F.174.b.1. | H.98.a.1. | L.170.a.11: id.
[1286] Ms. sic. || F.174.b.2. | H.98.a.2. | L.170.a.11: *Daḳī.*
[1287] F.174.b.2. | H.98.a.2: id. | L.170.a.12: *Ḳumārī.* (Cf. S. 987: *Ḳumār.*)
[1288] F.174.b.2: *dīẕe(-i) Şūzī.* | H.98.a.2. | L.170.a.12: *rīze-i Sūġdī.*
[1289] F.174.b.3: *ziferden.* | H.98.a.3: *zif(e)rden.* | L.170.a.13: *ẕeferden* (sic!).
[1290] F.174.b.3: om. | H.98.a.3. | L.170.a.13: id.
[1291] F.174.b.4: *ḫvāṣdan* (sic!). | H.98.a.4. | L.170.a.14: *ḫāndan.* Cf. (R) 870: *ḫūḫ.*

(11) ṣanavberdür nājdur,[1292]
nūşdur güldür,
nārenc-dür turunc-dur,
āsdur nestrendür,
nesrīndür yāsemīn-dür,
erġavāndur żaymerāndur,[1293]
(12) ḥayzerāndur menṯūrdur,[1294]
envāᶜ(-ı)[1295] reyāḥīndür.

Ḳamusı vaḳtında mevsiminde kemālında birbirine söyler. Her cānibde ḥavż (13) mermerden. Üze-rinde ḳubbe-ler kanklar[1296] rengāreng düzülmiş, ārāste vü pīrāste. Her aġac u her reyḥān budaġında (14) ḳuşlar: faṣīḥler ḫūb-āvāzlar mütefenninler[1297] ḳonub öterler, birbirine āheng ṭutarlar. Andan ol dildār delālet eyledi: (15) bir maḳāma varduḳ. *Firdevs*e beŋzer. Dört ṣuffa-sı var birbirine ḳarşu, tamāmet der ü dīvārı altun ṣuyıyla münaḳḳaş,[1298] (16) pençere-leri bāġçeye açılmış meclis(-i) <ṣarāb>[1299] ārāste olmış. Şöyle-ki kimse anuŋ gibi gördügi yoḳ.

Ālet-i meclis zerrīn ü sīmīn.
(17) Billūrīn muraṣṣaᶜ ṭabaḳlar ḍolu nebāt-ı Mıṣrī,
ṭaberzed-i Şāmī sīb-i Iṣfahānī,
enār-ı Nehrevānī emrūd-ı Kāşānī,
bādām-ı Şehristānī (18) kişmiş-i Ḫorāsānī,
ābī-yiₒ Erzincānī piste-i Simnānī,[1300]
encīr-i Ḥalvānī.[1301]

Ve hezār dürlü reyāḥīn-i ṭarī[1302] ve zībā yıġılmış yatur. Ol (19) <bezmde>[1303] oturduḳ. Buyurdı: iki māh-rūy-ı[1304] kemendmūy sāḳïlıġa ḍurdılar, mürevvaḳ bāde-yile ḳadeḥleri gerdān eylediler.

Şol bāde ki
(20) ᶜaksı pertev-i *Ḫurşīd* ü nūr-ı çehre-i *Nāhīd*-idi,
ruḥıdı, reng-i rāḥda ṣafālu[1305] şarābıdı,
[rāḥda][1306] Şöyleki

1292 F.174.b.8: *nārdur*. | H.98.a.7. | L.170.b.2: *nājdur*.
1293 F.174.b.9. | H.98.a.8. | L.170.b.3: *żaymurān-dur*.
1294 F.174.b.9. | H.98.a.8: *menṯūrdur*. | L.170.b.3: *menşūrdur*.
1295 F.174.b.9. | H.98.a.8. | L.170.b.3: sic.
1296 F.174.b.11: *kepnekler*. | H.98.a.9: om. | L.170.b.5: *k*(*e*)*nlük-ler*.
1297 F.174.b.12: *muġġaniler*. | H.98.a.11: om. | L.170.b.6: *mütefînn*(*i*)*ler*.
1298 F.174.b.13: *altunıla münaḳḳaş*. | H.98.a.13: *altun ṣuyıla münaḳḳaş*. | L.170.b.8: *altun münaḳḳaş*.
1299 F.174.b.14. | H.98.a.13. | L.170.b.9: sic.
1300 F.175.a.2: *Simsānī*. | H.98.a.3. | L.170.b.12: *Simnānī*.
1301 F.175.a.2: *Ḫalavānī*. | H.98.a.16. | L.170.b.12: *Ḫülvānī*.
1302 F.175.a.2: *ṭarī ve çīn*. | H.98.a.16: om. | L.170.b.12-13: *ceni ve ṭarī*.
1303 F.175.a.2. | H.98.a.17. | L.170.b.13: sic.
1304 F.175.a.3. | H.98.a.17: *māh-rūy*. | L.170.b.13: id.
1305 F.175.a.4: *Reng-i rāḥda ṣafālu ṣarābıdı*. | H.98.a.18: ... *rāḥid-i reng-i rūḥda ṣafālu ṣarābdıₒ*. | L.170.b.14-15: *Rāḥed ṣafālu ṣarābıdı*.
1306 F.175.a.4. | H.98.a.18: om. | L.170.b.15: sic.

eger ḳaṭre-si (21) ley'īm cigerine ḍoḳuna,
kerīm-i cihān ola,
bir ḫām damaġına[1307] dege,
puḫte-i zamān ola.
Bu ṣıfatlu bāde arada gezer,
her gişinüŋ **(116.a.)** (1) vaḳtın düzer.
Elli kenīzek hemçün-māh[1308]
yüzleri aḳ
gözleri ḳaşları siyāh
ayaġın ḍururlar,
ḫācetümüzi görürler.
(2) Ve niçe *Māh* u *Zühre* gibi
muṭrıb kenīzekler
defī[1309] barbuṭī çengī,
ḳānūnī erġanūnī ᶜanḳāyī,
nāyī ṭarab-rūzī[1310] vu raḳḳāṣ
(3) ırlamaḳda
çalmaḳda
oynamaḳda.

Ne dėyem~ki anlaruŋ arasında fürūmānde ḳaldum.
Her māha ki nigāh ėderem,
göŋlüm māyil,
çün (4) duḫtere baḳdum, ḳalanınuŋ hevāsı zāyil.
Anuŋ ḳorḳusından zehrem yoḳ~ki ayruġa baḳam,
elümden hem gelmez ki küstāḫāne (5) aŋa yaḳam.
Ammā elinde-dür yaḳam.
Ne cānum var ki "Ḳo!" dėyem,
göŋlin yıḳam.
Evet bu olur ki āh ėdem,
ᶜālemi oda yaḳam.

Çün birḳac ayaḳ (6) degzindi, herbir oturanlaruŋ vaḳtı düzündi. Bu duḫter barbuṭı kenāra aldı, ḳulaḳlarını burar gibi oldı. Nāgāh bir sāḫt u (7) nüvāḫt ve bir semāᶜ-ı ḫoş-perdāḫt iẓhār ėtdi$_{o}$ ki beni bilküllīye ṣabrdan ᶜaḳldan dūr ėdüb āvāre vü bīçāre eyledi. (8) Ṭāḳatum ḳalmadı. Çün fürūdāşt ėtdi, benlik benden gitdi.

Diledüm~ki elin öpem,
ayaġına baş ḳoyam.
Tünd oldı ḳaḳıdı:
(9) "Edebi saḳla!"
dėdi.
"Elüŋe girmeyecek nesneye ṭamaᶜ sarḳıtma,
uy ᶜaḳla vu naḳla!"

•••••••••••

1307 F.175.a.5. | H.98.a.23. | L.170.b.16: *dimāġına*.
1308 F.175.a.6: ... *hemçün yüz māh* ... . | H.98.b.1: ... *hemçü māh yüzleri*$_{o}$ ... . | L.170.b.17: ... *hemçün yüzleri māh* ... .
1309 F.175.a.7: *daḫı*. | H.98.b.2: *deffī*. | L.171.a.1: *daḫı*.
1310 F.175.a.8: *ṭarab-ı rūdī ve ᶜaceb-rūdī*. | H.98.b.2: *ṭarab-rūdī*. | L.171.a.2: *ṭarab-rūẕī*.

dėdi.
"Ben bu ṣūret ü ṣıfat u bu (10) ḫānümānıla ki
görürsin,
mülk-i melik-zāde-yem.
Ṣanma ki üftāde-i cām u bāde-yem.
Bu ḫāric ḥareketile diledüŋ ki
ayruḳ beni görmeye-{sin},
(11) şöyle düşesin~ki
daḫı ḍurmaya-sın"
dėdi.

Andan ḳaḳımaġıla ḍurdı, gitdi. Tamāmet ol māh-rūlar ardınca gitdiler. (12) Bilmezem~ki varduḳları yėrde n~ėtdiler. Ben ol meclisde tenhā ḳaldum <bildüm kĭ> ki gendü gendözüme ne ḳıldum? Herkĭ pey-rev-i hevā v(u) heves ü şehvet-(13) -perest[1311] ola, lābüd ḫālı böyle olur" dėdüm.

"Ben ḳandan,
beş-yüz dīnārlik cāriye ṣatun-almaḳ ḳandan"

dėyüb neler gördüm?

Eger (14) beni bu maḳāmda basalar,
başum keseler,
yā ḳaldura-lar,
dāra aṣalar,
kimdür ki baŋa feryād ėre,
ḫālum göre?
Bu ḥasretde ḳaldum,
bu (15) fikretde buŋaldum
büküldüm.

Bā-īn-heme umaram~ki ol māh-peyker gėrü gele, benümle hemdem ola. Bu endīşedeydüm~ki nāgāh ol māh-ı mülk-i (16) piser-i şāh bilesince sipāh çıḳa-geldi. Beni mütefekkir görüb güldi. Hezārbār evvelkiden gökçek düzünmiş, ḳuşunmış, bir gendüden (17) yėg dėmelü kenīzekŭŋ eline yapışmış ṭutageldi. Ne dėyem?

Bir kenīzekdür,
hezār murġūl-ı müselsel ü meftūl[1312] bināgūşında,
ḳāmeti (18) muʿtedil, gözi müftaʿil,[1313]
başı müdevver, yüzi münevver,
bėli ince, ucası yüce,
alnı açuḳ, ḳaşı çatuḳ;
iki zülfi$_{o}$ müşgīn,
iki kemendi$_{o}$ (19) ʿanberīn;
ʿāşıḳ-ı miskīn bāfte vü tāfte-dür
aġzı ḥoḳḳa-dur;[1314]

•••••••••••

[1311] F.175.b.5: om. | H.98.b.14: *şehvet-i nefs*. | L.171.a.16: id.

[1312] F.175.b.12: ... *merġūl ve müselsel ve meftūl*. | H.98.b.19: *merġūl meftūl*. | L.171.b.6: ... *merġūl-ı müselsel ve meftūl*.

[1313] F.175.b.12: *münfaʿil*. | H.98.b.19: om. | L.171.b.6: *müntaʿil*.

[1314] F.175.b.14: om. | H.98.b.20: id. | L.171.b.8: *ḥoḳḳa-ı laʿlīn*.

lebi yāḳūt-ı rümmānī,
yaŋaḳları nūrānī;
iki ḳolı şāḫ-ı ṭūbī,[1315]
anuŋ (20) ḳolı iki sāḳ,
iki gümiş ᶜamūd, gösterür yasaḳ;
kirpükleri ġāzīler oḳı gibi zehrālūde,
teni nāzüklükden ditrer, nėtekĭ pālūde;
(21) burnı tīġ gibi diḳḳatda istivāda,[1316]
eŋegi sīb gibi nuᶜūmetde ve ṣafāda;
çāhında var niçe ᶜuşşāḳ cānıla giriftārī,[1317]
(116.b.) (1) kim bile nėcesi-dür sīne-si vü nāfı vu zehārı.[1318]

Çün anı gördüm, elden vardum, ḫayır bayır, ayın bayın oldum,[1319] istimsākum (2) ḳalmadı. Beni gören ṣandı~ki öldüm. Ol duḫter-i çün-aḫter çün beni bu ḥālda gördi, güldi, elile bir urdı, (3) eyitdi:

"Ė āzādmerd! Sen benüm yöreme yörenimezsin,
zīrā kimsenüŋ milkiyem.
Bu degül ki kime gerekse ilnişür bir elgiyem.[1320]
(4) Ḫıyānet cināyet ėdemezem.
Ammā bu kenīzeki ḫøcam baŋa vėrüb
'Ṭaṣarruf ėt' dėyüb-ḍurur.
Sataram.
Benden bunı (5) ṣatun al~ki
ḳatı pākīze-dür, bikirdür,
ḫidmetkār-ı hünermenddür,
ṭabᶜuŋa lāyıḳ münāsib-dür.
Hünerlerin görmek (6) dilerseŋ,
göstersün"
dėdi.

Andan gendü bir yėrde oturdı. Ben~daḫı oturdum. Kenīzeke eyitdi: "Ḍur mürī![1321] Hünerlerüŋi (7) göster! Gör: seni şunuŋ gibi yigide ṣataram, hā!" dėdi.

Kenīzek ḫidmet eyledi,
şeker-i şükr aġzın açub (8) eyitdi:
"İbtidā kelāmüllāhıla ėde-lüm,
bir penc āyet oḳuyalum!"
dėdi.

[1315] F.175.b.14-15: id. | H.98.b.20: *iki*$_{o}$ *sākı iki*$_{o}$ *gümiş ...* . | L.171.b.9: *iki ḳolı şāḫ-ı ṭūbī*.
[1316] F.176.a.1-2: id. | H.98.b.21: *... tiġ(-i) terāzū gibi*$_{o}$ *(c)ekilmiş ...* . | L.171.b.11: id. (Cf. D. 556: *istivā'*.)
[1317] F.176.a.2: *... cānından giriftārī*. | H.98.b.23: *... cānum ᶜışḳı*$_{o}$ *bendinde giriftār oldı*$_{o}$. | L.171.b.12: .. *cānından giriftārī*.
[1318] F.176.a.3: *sine-si~vü reftārı ve nāf vü zehārı*. | H.98.b.22-23: *cān-ı hezār ᶜāşık giriftār ve evgār-i sīnesi ḥarīr-i Çīnī nāfı ve zehārı südile yoġrılmış ḫamīr-i ḥarīrī*. | L.171.b.12-13: *kim bile nėce-dür sīne-si ve nāfı*$_{o}$ *ve zehārı*.
[1319] F.176.a.3: om. | H.98.b.23-99.a.1: id. | L.171.b.13: om.
[1320] F.176.a.5: *... zīrā kimsenüŋ mülkiyem, bu deġil~kim gerekse elniş eyleyem*. | H.99.a.2: *... kimsenüŋ mülkiyem, ḫıyānet ėdemezem*. | L.171.b.15: *... kime gerekise iln(i)şür ilgiyem*.
[1321] F.176.a.8. | H.99.a.4. | L.172.a.2: id. (Cf. S. 1343.)

Oturdı, dizin çökdi,
ṣavt-ı ḥazīnile (9) bir penc āyet oḳudı~ki
ᶜömrümce ancılayın
oḳumaḳ gördügüm,
işitdügüm yoḳ.
Çün fāriġ oldı,
*İncīl*den *Zebūr*dan (10) birḳac mevāᶜiẓ <ve>[1322] zevācir naḳl eyledi.
Andan bir maṣnūᶜ[1323] ᶜArabī ḳaṣīde ve bir muraṣṣaᶜ Pārsī ġazel oḳudı.
(11) Andan çeng eline aldı, rāstda nüvāḫt ėtdi.
Andan barbuṭ ṭutdı, ışfahān gösterdi.
Andan ṭarab-rūzı[1324] (12) ṭınḳıratdı, ᶜırāḳ belürtdi.
Andan nāyda rehāvī çaldı.
Andan zev ṭutdı, būselīk gösterdi.
Filcümle (13) her maḳāmı, her āvāze'yi envāᶜ(-ı)[1325] āhengile işledi.
Andan çārpāre eline alub çaldı vu oynadı,
mevzūn (14) ḥareketler eyledi.
Şöyle~ki beni ḳapdı.
Andan ḍurdı geldi,
elüm öpdi, ḳarşuma ḍurdı.

Müteḥayyir mütefekkir (15) olub ol māh-dīdāra ki "Milk-i ġayrem" dėdi <eyitdüm>:[1326]

"Ė ḫudāvend! Hezār cān saŋa fidā olsun!
Çün sen ayruḳ (16) gişinüŋ milkidüŋ,
evvelden baŋa dėyeydüŋ,
böyle zaḥmet ceküb evgār olmayadum,
n~olayıdı, bī-edeb-lik daḫı ėtmeyedüm"
(17) dėdüm.

Eyitdi: "Andan geç, ḳayurmaz. Evet bu kenīzeki benden al~ki hezārbār benden yėgdür. Hünerlerin daḫı (18) gördüŋ" dėdi. Ben eyitdüm: "İmdi buyur, bahāsı nedür, neden eksüge vėrmezsin, göre-lüm!" dėdüm. Duḫter eyitdi: (19) "Senden artuḳ gişiye ṣatar olsam, iki-biŋ dīnārdan eksüge vėrmezdüm. Ammā bu sebebden~ki benüm saŋa ᶜināyetüm var, hem (20) aramuzda ḥaḳḳ-ı ṣoḥbet oldı, saŋa ḥürmet ėderem, sehel bahāya ṣataram. Şöylekim bir direm gümişüŋ, bir deng altunuŋ çıḳmasun, (21) bu māh-peyker rāyigān saŋa müyesser olsun!" dėdi. Ben eyitdüm: "Bu nėte ola?" dėdüm. Eyitdi:

"Bir evümüz vardur,
ṭūl u ᶜarżı **(117.a.)** (1) ḳırḳar arşundur.
İkiŋüzi yalıncaḳ ėderem,
ol ev içinde ṣalı-vėrürem;
ḳaravaşa 'Ḳac!' dėrem,
saŋa 'Ṭut, ḳoc!' dėrem.

[1322] F.176.a.12: sic. | H.99.a.7. | L.172.a.6: id.
[1323] F.176.a.12: *maṣbūᶜ*. | H.99.a.7. | L.172.a.7: *maṣnūᶜ*.
[1324] F.176.a.14. | H.99.a.8: *ṭarab-rūdī*. | L.172.a.8: *ṭarb-rūdī*.
[1325] F.176.a.15: id. | H.99.a.9: om. | L.172.a.10: sic.
[1326] F.176.b.3. | H.99.a.11. | L.172.a.13: sic.

Ṭuta- (2) -bilürseŋ,
hemāndem ʿalelfevr ḳocarsın,
murāduŋı alursın.
Andan ṣoŋra bilesine ḳanda dilerseŋ
ḳaçarsın, mülküŋ olur.
Bu işi başarursaŋ,
(3) tamām bahāsı öde-nür.
Ve-illā ayruḳsı bahāya gücüŋ yėtmez,
ölürseŋ,[1327] öl! N~ėdelüm?"
dėdi.

Ben bīçāre çün bu sözi işitdüm, (4) sevindüm: "ʿĀḳıbetüm ḫayr oldı" dėdüm. "Bu sehl iş <eyü>[1328] bāzār. Bir güzelile yalıncaḳ beni bir eve ḳoyalar, n~olsa gerek?" dėdüm. Gendümüze iʿtimādum (5) varıdı. "İt gibi bir ferseng yėr segirdem" dėdüm "Ḫāṣ(ṣ)āki āhū ḳovam" dėyüb »"Mübārek bād"« dėdüm. Çün bu şart üzerine ḳarār (6) eyledük, ḳavl berkitdük. Elümi aldı; ol kenīzekile ol dėdügi evüŋ ḳapusına geldük. Ḳapuyı açdum girdüm. Gördüm: bir aru maḳāmdur. (7) Gėŋ meydān gibi Ḫorāsānī vü[1329] kirecile mübrenc zemīni ve çār dīvārı ṣıvanmış, ṣayḳal-lanmış. Şöyle-dür ki baḳan gişi ṣūretini (8) görür. Bu evde ayruḳ nesne yoḳ. Ammā biraz balçıḳ gibi ortalıḳda nesne var. "Sıvadan artmış balçıḳ faẓlası ola" dėdüm. Andan duḫter (9) baŋa: "Ḍonuŋı çıḳar!" dėyü buyurdı. Ben ferecüm çıḳarınca gördüm: ferc mekşūf olmış, ālet semet. Tīz tīz soyundum, bėş-yüz dīnārı ḍonum (10) içine ḳoydum [ḳodum]. Yalınçaḳ olub eve sürtdüm. Duḫter ḳapuyı ḍaşradan baġladı gitdi. Biz evde ḫalvet ḳalduḳ, iş üstüne (11) geldük. Ol ḳaçar; ben ḳovaram. Ėrişürem~ki ṭutam, n~eyler bilmezin; balıḳ gibi elümden sıyrılur çıḳar. ʿĀciz oldum. Nāgāh segirdürken yolum (12) ol balçıḳ ḫirmenine oġradı. Ortasına basmış oldum. Ol ḫod kepenk üstüyimiş. Aşaġa gėçdüm, başdan ayaġa balçıġam, ālet (13) ḳāyım,[1330] münteşir māsı dāfıḳ. Gördüm: düşdügüm yėr kefşgerler reste-sidür.[1331] Taḫta ḳaḳdılar: 'Hey' dėdiler. Ṣadhezār oġlan uşaḳ (14) arduma düşdiler, başuma üşdiler. Kim ṭaşıla, kim necisle atar, masḫara-lıġ ėderler. Aralarından ḳacdum, hezār ḫīle-yile gendözümi (15) bir maḥalleye bıraḳdum. Bir Müsülmān beni esirgedi, evine ḳoydı. Evgār u rüsvā gėce ḳaraŋu olunca yatdum. Dünle hezār renc ü taʿabıla geldüm, oda{mı} (16) buldum. Bugün bu sözde bu ḫacālet şerḥinde-yidüm. Bilmezem~ki ol yėr ne yėrdür, ve ol ev ne evdür, ol duḫter ki benümle bu rengi oynadı, (17) ne duḫterdür. Bu ayaḳ[1332] bu ḳardaşıla gülişüb söyleşdügümüz buyıdı" ‖

dėdi.

Çün *Hārūn* ḫalīfe bu ḥikāyeti işitdi ol ḳadar taʿaccüb (18) ėtdi, ol~ḳadar güldi~ki gözinden yaş geldi. Andan ol ḳāżī gişiye ḫilʿat vėrdi, gendüniŋ ḫāṣ

••••••••••

[1327] F.176.b.14: om. | H.99.a.18: *Var, ḫasret ile ölürsen, öl*! | L.172.b.8: om.
[1328] F.176.b.15. | H.99.a.19. | L.172.b.9: sic.
[1329] F.177.a.4: *ve*. | H.99.a.22-23: om. | L.172.b.13: *ve*.
[1330] F.177.a.11: id. | H.99.b.5-6: *ḳażīb ḳāyim*. | L.173.a.4: id.
[1331] F.177.a.11: *reste-siyimiş*. | H.99.b.5: *... gendözümi başmaḳcılar bāzārınuŋ ortasında buldum ...* . | L.173.a.5: id.
[1332] F.177.b.1: *bayaḳ*. | H.99.b.11: *Bu sāʿat*. | L.173.a.10: *bayaḳ*.

nüdemāsından eyledi ve eyitdi: (19) "Maᶜşūḳa'yı bulmaġa elümüz ėrmez, andan yėgrek bir kenīzek sarāydan vėrsünler!" dėdi. Ḳāżī ol sebebden ḫoş-vaḳt oldı, gėçenleri (20) unutdı. Ḫalīfe dāyimā ḳāżīye bu ḥikāyeti söyledürdi gülerdi.

Ḥaḳḳ - «taᶜālā ğalla wa-ᶜalā» - bu kitābuŋ mü'ellifine kātibine, ḳārīsine (21) sāmiᶜine ṣāḥibine raḥmet eylesün.

«Āmīn, yā Rabbalᶜālamīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

21

(21) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> ⌈yeküm⌉

ez-ān Şābūr(-i) Kāzurūnī bā-Ḫᵛāca Muẓaffer(-i) Baġdādī«

(117.b.) (1) Ḥikāyetde getürmişler ki *Kāzrūn* şehrinde bir ḫūb-rūy u ḫoş-ḫūy, tamām-heykel nāzük-ṭabᶜ sebük-rūḥ *Şābūr* adlu bir yigit (2) varıdı. Anuŋ atasından mevrūs ṣanᶜatı ḫişt-zenligidi. Her gün öyleye-degin işleridi. Üc dört aḳca alurdı. Müddetile eline birḳac (3) dīnār girdi. Ve bu yigidüŋ ᶜādeti olıdı~ki işden çıḳıcaḳ *Kāzurūn* maᶜāşirlerile ḫaşr olurdı. Rebābı gökcek çalarıdı. Anı severleridi. (4) Ansuz ol şehrde meclis ü üns olmazıdı. Bu ṣıfatla ᶜömrini ḫoşluḳda geçürmiş-idi. Bir gün meclisde bir yigit *Baġdād*ı vaṣf eyledi. (5) Anuŋ nüzhesin ṣafāsın söyledi. Bu *Şābūr* heves-i reften-i *Baġdād* eyledi. Ḥüccāc mevsümi geldükde baġlandı, *Baġdād*a gitdi. Çün *Baġdād*a (6) yétişdi, *Baġdād*ı işitdüginçe hezār buldı. Bir ḫānda hücre ṭutdı, vu ḥālına münāsib gendüye ten cāme ètdi.[1333] Her gün ṣubḥ-dan (7) şāma-degin bāzārlarda gemi-lerde sūḳ-ı sulṭānda teferrüclerdi, gözine āb, göŋline tāb vérürdi. Gèce olıcaḳ iki gişilik taᶜām yaraġın èderdi, (8) ve iki gişilik şarāb ḳaydın yèrdi. Bir dilārām ḥāṣıl èderdi, yüzüni ol māha ṭutarıdı, rebābını eline alurdı, ve her piyāle'yi içdükce (9) bir ḳavl u bir ġazel ḫoş terāneyile söylerdi. Mest olduḳda ol nāzenīnile baş yaṣduḳda ḳordı yaturdı. Bu resme zindigānī ètdi, tā (10) hemşerīleri *Ḥicāz*dan döndiler, *Şābūr*ı ögütlediler: "Vaṭana gidelüm, yétesi müdbirlik ètdüŋ" dédiler. Bunuŋ birḳac dīnārı daḫı ḳalmışıdı, (11) anı ezmedin gitmegi göŋli dilemedi. Müdbirlik üzerine müstemir oldı: "Geŋümce gidem" dédi. Āḫir nesnesi ḳalmaduġında diledi~ki üftān u ḫīzān *Kāzurūn*a (12) gide. Yollar baġlu bulundı, kārubān işlemedi. *Baġdād*da müflis ḳaldı. İşlemek istedi, işi geçmedi. Ol ḥāla yétişdi~ki bir mescid cemāᶜatı günde (13) buŋa iki etmek rātib eylediler. Bu aŋa ḳanāᶜat ètdi oturdı. Taḳdīr-i rabbānī vü ḥükm-i āsumānī şöyle oldı~ki - *Ḫøca Muẓaffer* dérleridi - bir ulu (14) tācir varıdı, ol mescidde namāz ḳılurdı. Bir gün naẓarı bu *Şābūr*a ḍoḳundı; ḳatına oḳudı, eyitdi: "È yigit! Ḳandan gelüb-ḍurursın? (15) Bu şehre nète oldı düşdüŋ ve aduŋ nedür?" dédi. *Şābūr*uŋ ögine bu düşdi~kim: "Garībler garīblıḳda ögünmek ᶜayb olmaz. Ben~daḫı gendözüme (16) bir temkīn yalandan ḳorsam, n~ola?" dédi. Eyitdi~kim: "Büzürg-zāde-em. Adum *Şābūr*dur. Şehrüm *Kāzurūn*dur. Ḫudāvend-i niᶜmet

[1333] F.191.b.12: id. | H.100.a.1: ... *gendözine ten cāme düzetdi*$_{o}$. | L.173.b.12: id.

maʿrūf gişi atam vardur. (17) Adı ʿA*bdullāh-ı Tācir*dür. Baŋa ḥac hevesi oldı. Hezār cehdile māz̲er ü pez̲er rıżasın elikdürdüm. Birḳac yük dürlü dürlü *Kāzurūn* (18) ḳumāşın aldum, birḳac ġulāmıla *Ḥicāza* yöneldüm. *Baġdād*a yaḳın gelicek ḥarāmīler peydā oldı: nökerlerümi depelediler, mālumı aldılar, beni (19) mecrūḥ eylediler. Sürinü bu yère-degin geldüm. Bir kārbān-serā bucaġında birḳac gün mecrūḥ rencūr yatdum. Çün kārbān *Ḥicāz*dan döndiler, (20) rencürlikden anlaruŋla baġlanub vaṭana gidemedüm. Ṣoŋra çün ḳuvvetlenür gibi oldum, yollar maḫūf oldı. Gidemedüm, fürūmānde oldum. İşbu mescid (21) bucaġın iḫtiyār ėtdüm. Taŋrı raḥmet eylesün Müsülmānlara, tīmārdāştlıḳ ėderler; ṣadaḳalarıla dirilürem" dėdi. *Ḫøca Muẓaffer* bu ḥikāyeti **(118.a.)** (1) maʿḳūl gördi, eyitdi: "N~ola, bunuŋ gibi ḥāl çoḳ vāḳiʿ olur" dėdi. Andan *Şābūr*a eyitdi: "Melūl olma! Taŋrı ḫoşluḳlar vère, (2) sevinesin" dėdi. "Hele ḍur, odaya gide-lüm!" dėdi. *Muẓaffer Şābūr*ı evine iletdi. *Şābūr* gördi~ki bir büzürgāne yėrdür, ʿālī sarāydur, elvān (3) ferş döşenmiş, ġulāmlar kenīzekler her cinsden simāṭayn ḍurmışlar. *Ḫøca Muẓaffer Şābūr*ı yanına aldı, oturdılar. Ulular ʿādetince (4) şerbet getürtdi. Evvel gendü çāşnī gördi, andan *Şābūr*a ṣundı. İçdiler. Andan ḫøn döşendi, ṭaʿām geldi her levnden: bere-i (5) sīrmest mürġ-i müsemmen ḥelvā-yı˛ sükkerī. Ḫøcanuŋ oġlanları daḫı geldi. Oturdılar; yėmek yėndi. Andan nevāle baġladılar: "Mescidde gerek (6) ola" dėyü *Şābūr*a vėrdiler. *Şābūr* medḥ ü s̲enā oḳudı, mescide geldi. İkinci gün *Ḫøca Muẓaffer Şābūr*ı gėrü evine oḳudı, sumāṭ (7) yėdürdi. Üçünci gün gėrü eyle ėtdi. Ṭaʿāmdan ṣoŋra bir dānişmend ki anda ḫāżırdı, ḍurdı, *Şābūr*uŋ elin aldı, bir kūşeye vardı, (8) eyitdi: "İşbu ḫøcanuŋ senden bir dilegi vardur. Ḳabūl eyle! Dilek oldur ki bunuŋ bir ṣāḥib-cemāl ḳızı vardur. Erinüŋ aġzından yavuz keleci çıḳmış, (9) bu ḳız aŋa ḥarām olmış. Zevc-i s̲ānīnüŋ duḫūlı gerekmiş ki gėrü bayaġı erine ʿavdet ėde. İmdi bunca ḫalḳ arasında iḫtiyārı (10) saŋa vāḳiʿ oldı. Gerekdür ki ol ḳızı saŋa nikāḥ ėdevüz. Bu gėce bile olasın, ṣabāḥ aŋa ṭalāḳın vėresin. Ḥammāmlıḳ saŋa on dīnārı[1334] (11) zer-i surḫ vėreler. Nafaḳa ėdinesin, kārbānıla *Kāzurūn*a gidesin!" dėdi. *Şābūr* bu ḥālı işitdi, ṣandı~ki düş gördi. Barmaġın başı üzerine (12) ḳodı. "Ḫayr ola! Ḫidmet ėde-yin, minnet-dār olayın" dėdi. Dānişmend eyitdi: "Ben nāyib-i ḳāż̲ı-yi˛ *Baġdād*am. Şerīʿat aḥkāmını eyü bilürem. (13) Saŋa and vėrürem~kĭ ṣabāḥ olduḳda taʿallül ėtmedin bī-tevaḳḳuf duḫtere ṭalāḳ vère-sin" dėdi. *Şābūr*: "Ḥükm senüŋdür" dėdi. Dānişmend *Şābūr*a (14) ol mūcibce muḥkem and vėrdi. Andan ol duḫteri *Şābūr*a ʿaḳd eyledi. Gėce olduḳda *Şābūr* ḳız ḳatına girdi. Gördi: (15) bir evdür, ārāste taḫt ḳonulmış, döşek ṣalınmış. Bir āḫter gibi duḫter ki ruḥ-ı ferruḫınuŋ ʿaksine güneş alınmış. *Şābūr* çün bu ḥāleti (16) gördi, medhūş u bī-hūş oldı. Ne anuŋ gibi mehrū gördügi varıdı, ne anuŋ gibi zībā vu bī-hemtā sarāya girdügi varıdı. Elḳıṣṣa (17) birbirile muṣāḥabet ėderek bilişdiler. Birbirine ḫūları ḫoş geldi. Bu ḫātūnuŋ öŋdünki eri ʿammusı oġlıyımış bedṭabʿımış ʿabūs-şeklimiş, (18) ḫulḳı ḫulḳa münāsib degülmiş. Çün *Şābūr*uŋ cüst-ligini çālāk-ligini, ḫidmetini ṣoḥbetini, sebük-rūḥ-ligini gördi, hezār cān u dilile (19) *Şābūr*a ʿāşıḳ oldı. Eyitdi: "N~eylerseŋ, eyle! Beni elüŋden çıḳarmayı-gör!"[1335] dėdi. "Ṣabāḥ ḳāżī gişi-si

1334 F.193.a.7: om. | H.100.b.7: *on dīnār ...* . | L.174.b.17: *on dīnār vère-ler*.
1335 F.193.a.15: *çıḳarma*. | H.100.b.17: *çıḳaruvėrme*. | L.175.a.13: *çıḳarma*.

geliser: ‘ʿAvratuŋı boşa!’ dėyiser, (20) ne cevāb vėrisersin?” dėdi. *Şābūr* eyitdi: “Ė ḫudāvend! Ben bunda ġarībem bī-kesem dermānde-em. Ataŋ ḳardaşlaruŋ, aḳāribüŋ ʿaşāyirüŋ ulular (21) muḥteşmler. Anlaruŋla n~ėde-bilem, şeksüz ki senüŋ derdüŋde olısaram. Ammā eger atam ḫālumı bilse, derāhim ü denānīr ü cevāhir ü aḳmişe[1336] **(118.b.)** (1) yükile vėribiyedi, tā ben bu işe ṣarf ėdeydüm, ḫuşemā defʿine meşġūl olaydum. İllā n~ėdeyin, bu nevbet baŋa ata cihetinden (2) nesne meded yoḳ” dėdi. Ḳız eyitdi: “Bā-īn-heme hele bir günlicege ḳurtulmaḳ ardınca ol. Taŋrı kerīmdür raḥīmdür, bir laṭīfe düze” (3) dėdi. *Şābūr* eyitdi: “Fermān senüŋ! Elümden geldigince dürişeyin!” dėdi. Bular bu kelecideyken bir kenīzek geldi. “Ṣabāḥ oldı. (4) Ḍuruŋ, ayruḳ birbiriŋüzle söyleşmeŋ!” dėdi. “Şeb-i vaṣlet āḫir oldı, vaḳt-ı furḳatdur” dėdi. *Şābūr*a dem-i serd ėrüb gözinden ḳan aḳıdub (5) maḥzūn u maġbūn ḍaşra geldi. Ḳız döşegi üstünde zārī gösterüb yüzini dırnaḳlayub *Şābūr*ı ınaḳlayub oturdı. Ḍaşra çıḳıcaḳ (6) bir ġulām-ı Rūmī geldi, *Şābūr*ı aldı, ḥammāma vardı, başını pāk yudı. Ḥammāmdan çıḳduḳda bir pākīze ḍon geyürdiler. *Ḫøca* (7) *Muẓaffer* ḳatına geldi ḫidmet ėtdi. Şerbet geldi içildi. Ḫøn geldi yėndi. Ḫalḳ ḳalḳduḳlarından ṣoŋra dānişmend *Şābūr*ı aldı, (8) bir kūşeye vardı, on miṣḳāl altunı bir ḫayālī destārçeye baġladı, *Şābūr*uŋ öŋünde ḳodı. Eyitdi: “Ulu zāde-sin cüvānmerdsin. (9) Bilürsin-kĭ bunuŋ gibi işleri setrile ėderler. Bu şehrde bu işiçün çoḳ gişiler bulınurdı. Ammā ḫøca seni ol sebebden iḫtiyār (10) ėtdi~ki uluzādesin, hem ġarībsin. ʿAvratuŋa ṭalāḳ vėr. ‘Deve gördüŋmi?’ dėyene ‘Görmedüm’ dė!” dėdi. Üş *Kāzurūn*a kārbān gide-ḍurur, (11) var, vaṭanuŋa git!” dėdi. *Şābūr* götürdi yaġlığı, yabāna atdı,[1337] eyitdi: “Ben ṣanurdum~ki ʿadl u dād u inṣāf u şerīʿat ve Müslümānlik ʿāleme (12) merkez-i ḫilāfet *Baġdād*dan[1338] yayılur. Benüm ẓannum ḫod ġalaṭımış. Hezār cidd ü cehdile beni ėve ėve eve ḳoydılar. Bir duḫteri mūceb-i şerīʿatca (13) baŋa nikāḥ ėtdiler. Bu dem aldayub: “ʿAvratuŋa ṭalāḳ vėr!” dėrler. Bu ne Müsülmānlıḳ-dur? Meger emīrelmüʿminīn bu şehrde bunuŋ gibi ḫayflar ẓulumlar (14) oldugın bilmez ola? Anuŋ içün bu ḳalan iş eyeleri böyle ėderler ola. ʿĀḳıl dānişmend gişisin; ayruḳ bunuŋ gibi söz söyleme; vegernī ḫalīfe (15) ḳapusına varuram, başuma ṭopraḳ ḳoyaram. Ol vaḳt bilürsin~kĭ sen saŋa n~eyleyüb-ḍurursın. Meger beni ʿāciz ü bī-kes gördüŋüz, anuŋ~çün bu (16) işi baŋa ėdersiz” dėdi. “Üş on günden atamuŋ ḳulları yėtişe, ben kimem, kimüŋ nesiyem, bilesiz” dėdi. Bu bābda birḳac kelimāt bāfendülik[x] [1339] ėdüb (17) söyledi. Dānişmend *Ḫøca Muẓaffer* ḳatına vardı. *Şābūr*dan işitdigini naḳl eyledi. Andan eyitdi: “Bu gişi fürūmānde ü diltengdür, bu sözleri (18) ziyāde ṭamaʿına söyler ola. Zeri yigirmi dėyelüm, şāyed rāżī ola” dėdi. Ḫøca buyurdı: on dīnār daḫı getürdiler, dīnār üzerine (19) ḳodılar. Yigirmi dīnār oldı. Dānişmend aldı, *Şābūr*a iletdi: “Meblaġı azırġanduŋısa, mā daḫı ziyāde” dėdi. *Şābūr* denānīri gördi, (20) feryād eyledi, üni ʿayyūḳa çıḳdı. Dānişmend eyitdi: “Bugün ṣabr ėde-lüm, yarın işi bitüre-vüz” dėdi. *Şābūr* ḍurdı,

1336 V.c. || F.: om. | H.100.b.20: *kumāş*. | L.175.a. 17: *aḳmişe*.

1337 F.194.a.3-4: ... *getürdi yaġlıġı yabana atdı*$_{o}$. | H.101.a.9: ... *yaġlını* (sic!) *götürdi*. | L.175.b.15-16: ... *yaġlıġı göt(ü)rdi*, *yabana atdı*.

1338 F.194.a.5: id. | H.101.a.9-10: *Baġdāddan kĭ merkez-i ḫilāfet-dür yayılur*. | L.175.b.17: ... *merkez-i ḫilāfetden, Baġdāddan yayılur*.

1339 F.194.a.12: *bāfende-lik*. | H.101.a.17: *bāfende-lik*. | L.176.a.8: *bāfende-lik*.

evine vardı, (21) ḫātūnına mācerāyı dėyüvėrdi. Ḫātūn eyitdi: "İşüŋ dü dāngı bitmiş, dü dāngı daḫı Taŋrı oŋara" dėdi. "Er ol ėrteye-degin! Ėrte ol **(119.a.)** (1) ḫālı göre-vüz" dėdi. Çün gėce oldı, gėrü ḳapuları baġladılar. Ṣubḥa dek ʿīş ü temāşāya meşġūl oldılar. Sāʿat sāʿat (2) birbirine mihr ü muḥabbet artarıdı, ifrāṭ-ı ʿışḳ gözlerini örteridi. Ėrte yaḳın olıcaḳ ḳız eyitdi: "Yarın seni ḳāżiye iltürler tehdīd ėderler. (3) Zinhār! İşde muḥkem ḍur! Eger bugün daḫı ṭalāḳı ḳurtarursaŋ, utarsın" dėdi. Ṣabāḥ olıcaḳ ʿādetce *Ṣābūr*ı yine ḥammāma iletdiler. (4) Ḥammāmdan çıḳıcaḳ dānişmend gėrü geldi, eyitdi: "Üş bir boġça ḍon ve otuz dīnār getürdüm. Ḳabūl eyle, devletüŋi depme, ayruḳ ḫām ṭamaʿlıḳ (5) eyleme!" dėdi. "Ḳabūl ėtmezseŋ, bu daḫı elüŋden çıḳar, rüşvāy olursın, aġac daḫı yėrsin" dėdi. Bu bābda ne~ḳadar söyledise nāfiʿ düşmedi. (6) *Ṣābūr* ḳulaġına ḳoymadı, eyitdi: "Bunuŋ gibi muḥaḳḳarāt sizüŋ ḳatuŋuzda ʿazīzdür. Eger dīnār hezār ola, benüm himmetüm ḳatında ṭopraḳ gibi (7) ḫōrdur. Kimse ʿavratına ṭalāḳ vėrmelü olıcaḳ <vėre>,[1340] kime ne, <baŋa ne>?[1341] Buŋa ne ketḫudā geregimiş? Gücile ʿavratmı boşadurlarımış?" dėdi. Dānişmend *Ḫoca Muẓaffer* (8) ḳatına vardı, eyitdi: "Bu gişi-de ol baş yoḳ-ki yular ṭuta" dėdi. "Saʿyumuz oldı~ki bu iş āheste-likle bite. Çūn olmadı, bunı ḳāżī (9) meclisine iledüb yüzi ṣuyın yėre dökmek gerek" dėdi. Anuŋ gibi ėtdiler. *Ḫoca Muẓaffer* oġlanlarıla müteʿallikļerile yay-ḳara vu ġavş u (10) ġalebe[1342] ėtdiler. Ḳażīye-yi şerḥile ḳāżiye ʿarż eylediler. Ḳāżī *Ṣābūr*ı ögütledi[[ler]]

"Bir iş başında ol~ki ol işden saŋa ziyān gelmeye.
(11) Eger çekindügüŋ dīnār-içün ise,
dėyelüm elli eylesünler,
seni vaṭana gitmege ayaḳlı elli eylesünler,
ḳopuzuŋı ḳıllı, işüŋi belli eylesünler.
Bu işi (12) āḫir eyle, ziyāde ṭamaʿı ḳo!
Ve-eger elbette sözümi ḳabūl ėtmeziseŋ,
ben vech-i şerʿīle bu işi icrā ėderem.
Bu cihetden~kĭ
sen bularuŋ (13) küfvi degülsin,
nafaḳa-dan ʿācizsin,
merd-i mechūlsın,
dervīş ü yoḫsulsın.
Bu şehrde seni bilür gişi yoḳ.
Bular meşhūr ḫøca-lardur,
(14) māldārlardur.
Senüŋ bulara ne kifāyetüŋ olsun?"
dėdi.

Ṣābūr cevāb vėrdi: "Mevlānā ḳāżīelḳużātuŋ yaşı uzun olsun! (15) Sāye-i ḫilāfet kenefinde bunuŋ gibi ẓulm olmaḳ revā olmaya.

Egercĭ ben ġarībem,
ammā şöyle degülem~ki

[1340] F.194.b.15: *vėrü*⌊*r*⌋. | H.101.b.4: *vėre*. | L.176.b.8: *vėre*.
[1341] F.194.b.15: sic. | H.101.b.5. | L.176.b.8: *kime ne*.
[1342] F.195.a.4: *ġūş ve ġalebe*. | H.101.b.8: *ġavş ġalebe*. | L.176.b.13: *ġavş ve ġalebe*.

gümān ėdersiz.
Şehrümde māl u niʿmet ü
(16) cāh u ḥaşmet ü ḥükm issiyem.
Bulardan kem degülem.
Aġzumı yalan sözile kem ėderem.[1343]

Eger baŋa vāḳıʿa oġradısa, bunuŋ <gibi>[1344] ḥāl ademīlere (17) çoḳ vāḳiʿ olur. ʿAybmıdur ʿaceb-midür? Yarın bir gün atama ḫaber olub-durur, māl u esbāb vėribirse, hezār benüm gibiye yėte vü arta" (18) dėdi. Ḳāżī ayruḳ nesne dėyübilmedi: "Böyledir ne dėyelüm?" dėdi. Ol gün meclis ḍaġıldı, ḫalḳ yėrlü yėrine vardı. *Şābūr* geldi, (19) ḥikāyeti evinde söyledi. Hele şükr ėtdiler. Gėrü ṣabāḥa-dek zevḳde temāşāda oldılar. Ṣabāḥ olıcaḳ ḳız aġladı, eyitdi: "Ḳorḳaram~ki (20) bugün seni subaşıya nāyibe ilteler zecr ėdeler; sen şikenceye döyemeye, ṭalāḳı aġzuŋdan çıḳarasın. Ammā eger ṣabr ėdesin, yėgrek (21) ola" dėdi. *Şābūr* eyitdi: "Eger beni senüŋ ʿışkuŋda depeleyeler, aġzumdan ṭalāḳ lafẓı çıḳmaya" dėdi. Çün ṣubḥ oldı, *Şābūr* evden **(119.b.)** (1) ḍaşra çıḳdı gördi: şehr ḫalḳı ḳapuya yıġılmışlar. *Şābūr*ı ṭutdılar, emīr-i şehr ḳatına iletdiler. *Şābūr* gördi~ki bu beg bir ṣalābetlü (2) mehābetlü gişidür. Niçe er ü ʿavrat, bende vü āzād dīvānında ḍururlar. Eymendi, ammā Taŋrıya tevekkül ėtdi, gendüyi dėvşürdi. Ḥikāyeti tamām (3) aŋlatmışlar-ımış. Çün naẓarı *Şābūr*a yėtişdi, luṭfıla eyitdi: "Bu iş ne işdür ki ėdersin? Bu ḳadar bilmezmisin *Ḫøca Muẓaffer* bigi ulu gişi (4) saŋa ḳızını ḳoyacaḳ degül? Verdüklerin ḳabūl ėtseŋ, göŋül ḫoşluġıla ʿavratuŋa ayaġı yolın vėrseŋe!" dėdi. "Bu ne delülikdür kĭ ėdersin? (5) Yoḫsa anımı istersin~ki buyuram, aġac zaḫmıla iḳrāruŋı alalar?" dėdi. *Şābūr* eyitdi: "Eger *Baġdād* şehrinde ki menşe' <ü> maʿden-i ḫilāfet-dür, ʿādet (6) böyleyise, iḳrārı aġac zaḫmıla alurlarsa, siz daḫı aluŋ! N~ėdelüm, elḥükmülillāh!" dėdi. Emīr eyitdi: "Şunca ögütledüm, işitmedi. Devletsüzimiş. (7) ʿIḳābeyne[1345] çeksünler!" dėdi. Hemāndem *Şābūr*ı ʿiḳābeyne çekdiler. Yüze yaḳın aġac urdılar. İh dėmedi, ṭalāḳ lafẓın söylemedi. Andan (8) buyurdı: indürdiler, eli ayaġı baġlu siyāsetgāha iletdiler. Emīr şöyle ışmarladı~ki berdār ėde-ler, ayruḳ indürmeyeler çürüyüb düşünce, (9) tā ḫalḳ ʿibret ṭutalar, ayruḳ bir anuŋ gibi işe muṣır olmayalar. Elḳıṣṣa *Şābūr*ı bāzār içinde dāra urdılar. Ḫalḳ üşdiler, eyitdiler: (10) "Ne fāyide? Bu ḫod iḳrār eylemez. Bunuŋ gibi ḳażīyede yoḳ yėre ādemī ölmegüŋ ne maṣlaḥatı vardur? Ne zevācir-i şerʿīde, ne zevācir-i dīvānīde (11) vardur. Bu ḥālı ḫalīfe işidürse, lābüd ġarāmet melāmet ėrişiserdür" dėdiler. Ġulüv-i ʿām ėtdiler, *Şābūr*uŋ ipin kesdiler. *Şābūr* (12) düşdi, bir sāʿat medhūş yatdı. Andan ḍurdı, üftān u ḫīzān, ḫayzerān gibi lerzān evine vardı. Çün *Muẓaffer* ḳızı cānını (13) maḥbūbını ol ḥālda gördi aġladı, *Şābūr*un ayaġına düşdi zārī gösterdi. Eyitdi: "Miḥnet ü ʿuḳūbet hemīn olur. Benümçün (14) işbu ḳadar miḥnet gördüŋ. Gör, ben daḫı seni maḳāma yėtürem, seni atam daḫı, ḳardaşlarum daḫı seveler, daʿvāyı ̣ āḫir ėdeler, ʿözrḫøhlıḳlar (15) ėdeler. İş murādca ola. Bāḳī iş mevcūdıla biterse, mevcūddan çoḳ yoḳ,[1346]

[1343] F.195.a.13. | H.101.b.15: om.
[1344] F.195.a.13: id. | H.101.b.16: *bunuŋ gibilere ...* . | L.177.a.6: *bunuŋ gibi ḥāl*.
[1345] Cf. ms. 109.b.10. || F.195.b.13: sic. | H.102.a.6: *ʿiḳābına*. | L.177.b.6: *ʿıḳābeyne*. (Cf. S. 857: *ʿuḳābayn*).
[1346] F.196.a.11: id. | H.102.a.13: om. | L.178.a.2: id.

«bi-ḥamdi-l-lāh». Ammā bundan böyle gerek bir nevᶜ daḫı (16) söyleyeler. Anuŋ cevābın hem endīşe ėtmek gerekdür” dėdi. Ṣabāḥ *Ṣābūr* ᶜādetce ḥammāma vardı. Andan eve geldi, ᶜādet-i ḫalḳca (17) biraz yatub diŋlenmek istedi. Nāgāh gėrü ḳāżī gişileri geldiler, *Ṣābūr*ı ḳāżī maḥfiline oḳudılar. Ḳāżī *Ṣābūr*ı ḳatına iletdi. Çoḳ (18) naṣīḥat ve tehdīd ėtdi. Fāyide ėtmedi. ᶜĀḳıbet *Ṣābūr* eyitdi: «“Yā malika-l-quḍāti wa-l-ḥukkām!» Sözi ḥürmetile söylemek aṣlā(ḥ)dur.[1347] Tamām (19) şerīᶜatdan ḍaşra söylememek gerek. Bu kelbetere kelecilerüŋ ne maᶜnīsi var? ‘Kefā’et yoḳdur’ dėyü söz ėdindüŋ, söylersin. Saŋa bu ḥāl (20) neden maᶜlūm oldı? Atamı anamı ḳanda gördüŋ? Ḥālların ḳanda işitdüŋ? Aṣlda nesebde hezār *Muẓaffer*ceyem. Sen bir bīḥūde sözi (21) recmeń bilġayb söz ėdindüŋ. Hā ṣafī söylersin:[1348] ḳāżılıḳ ve ᶜadl böylemi olur? *Pārs* ilinde atam meşhūr u maᶜrūf *Ḫøca* **(120.a.)** (1) *ᶜAbdullāh-ı Tācīr*dür, anam *Ḳāżī Rükneddīn-ḳızı Nāṣıḥa Ḫātūn*dur. Dedem *Ḫøca Mesᶜūd-ı Kāzurūnī*dür ki ḳadem-i taḳvāsı (2) ve ḳalem-i fetvāsınuŋ *Maşrıḳ*dan *Maġrib*e ṣīti yėtişmişdür. Bu ḳadar var ki baŋa ᶜazm-ı *Ḥicāz* oldı. Niᶜmet-i bisyārıla çıḳdum, yolda (3) vāḳıᶜaya oġradum. Mālumı rehzenler aldı; rencūr düşdüm gidemedüm ḳaldum. Atama ḫaber gönderübdururam~ki nafaḳa vėribiye. [[?]] (4) Ḫāṭır-ı ᶜāṭırum: ye ḍuram, ye gidem. Kime ne taᶜalluḳ hā? Eydürsiz ki denānīri al, yola gir! Bu ne vaḳt söz olısardur?” dėdi. Ḳāżī bu söz{leri} (5) işidicek inṣāf vėrdi, cemāᶜata eyitdi: “Ayruḳ söz yoḳ. Uzatmaḳ olmaz. Ammā maṣlaḥat ṭarafıçün bir iş daḫı ėtmek olur” dėdi. (6) Andan *Ṣābūr*a eyitdi: “Dėrsin~ki ‘Atama gişi gönderdüm; baŋa üş meded ėrişür.’ Gerçegiseŋ, niçeye-dek mühlet olsun?” dėdi. *Ṣābūr* (7) eyitdi: “Yigirmi güne-dek geleler” dėdi. Ḳāżī eyitdi: “İnşa’allāh. İmdi bu müddetde kimse gelmeyecek olursa, baŋa icāzet vėr ki ᶜavratuŋa (8) ayağı yolın vėrem!” dėdi. *Ṣābūr* bu işe rıżā vėrdi, şuhūd-ı ᶜudūl ḥużūrında ṣūret-i ḳażīye-yi deftere yazdılar. *Ṣābūr* ḍurdı, (9) evine geldi, aḥvālı dostına tamām şerḥ eyledi. Duḫter eyitdi:

“Hīc bāk! Müddet eyü, uzun müddet.
Gel gel! »Tā dīde be~hem zenī hezārān fere{cest}.«
(10) Göz açınca biŋ ferec var.”

Pes *Ṣābūr* evde münzevī oldı. Ḳız her gün eyü ṭaᶜāmlar şarāblar kebāblar iḥżār ėderdi, esbāb-ı nişāṭı (11) müretteb düzerdi vü eydürdi.

Beyt.
Gel ġanīmet göre-lüm bu furṣatı,
kim gėçer ḳalmaz bu dünyā devleti.

Ve bular olduġı evüŋ *Dicle*ye manẓara- (12) -sı açılurdı. *Ṣābūr* ol manẓara-da otururdı, şarāb öŋine alurdı, rebābı ḍıŋḳıra-durdı. Ve her piyāle ki içerdi, firāḳda dübeyti (13) ırlardı, vu zār u zār aġlarıdı. Zīrā bilürdi~ki her dėdügi nesne yalan u zerḳ ü tezvīridi zōr <u> bühtānıdı. *Kāzurūn*da ne atası, ne anası, (14) ne ḫışmı ḳavmı varıdı. Kelāġ-ı külūḫ <üzerine>[1349] oturmışdı ve eydürdi: “Göz yumub açınca yigirmi gün gelüb gėçecekdür, ḳāżī ᶜavrata bilā-ihmāl ṭalāḳ (15)

••••••••••

[1347] F.196.b.1: *aşıldur*. | H.102.a.19: *aşılda nesebde*. | L.178.a.7: *aşıl-dur*.

[1348] F.196.b.4: *hā söylersin*. | H.102.a.21: *hā sefīh*. | L.178.a.11: *hā söylersin*. (Cf. ms. 190.a.5.)

[1349] F.197.a.9: sic. | H.102.b.12: *Kelāġi*$_{o}$ *gib*(*i*) *külūḫ üzerine* ... . | L.179.b.17: sic.

vère-cekdür. Mescid ḳapusından it ḳovar gibi *Şābūr*ı evden ḳovacaḳdur.” Bu müddetden on-yėdi gün gėçdi. On-sekizinci gėce ᶜādetince (16) oturub *Şābūr* ḥālına meşġūlıdı. Şarāb-cuġın içüb rebāb-cuġın çalub firāḳ-nāme dübeytlerini ırlarıdı. Ḳażā’ullāh emīrilmü’minīn (17) *Ḥārūnürreşīd Yaḥyā-yı Bermekī* vü ᶜ*Ubāde*yile[1350] oturmışlarıdı, şarāba meşġūllardılar. Ḫalīfe eyitdi: “İşidürem~ki işbu ḥalḳ ḳamrā gėcelerde (18) zevraḳa binüb temāşā ėderlerimiş. Hevesüm düşdi~ki penhānī ol teferrüci ėdem, kimse bilmeye. Duruŋ, bu gėce rūşendür, ol maṣlaḥatı (19) göre-lüm” dėdi. “Fermān emīrülmü’minīnüŋ” dėdiler. Üçi ḍurdılar, mütenekkir ṣūretile müteġayyir hey’etile mīnāya indiler, bir zevraḳa bindiler. Biraz (20) vaḳt yüridiler, manẓaraları teferrüc eylediler. İttifāḳ-ı ḥasen ol manẓaraya geldiler ki *Şābūr* anda oturmışdur. Ḫālın görür, āvāzın işitdiler. (21) Ḍurdılar, teemmül ėtdiler bildiler ki çalınan rebābdur, {eydilen: firāḳ-nāme-dür. Bir demden ol āvāz sākin oldı. Feryād u girye vü zārī belürdi. Taᶜaccüb ḳıldılar}. “Bu ne ᶜaceb ḥāldur?” dėdiler. “Bu ḥāldan bī-ḫaber olmaḳ bize revā degül” dėdiler. “Herne vechile-yise **(120.b.)** (1) bu ḥālı istikşāf ėtmek gerekdür” dėdiler. Gemiciye dėdiler: zevraḳı kenāra getürdi, ol manẓara dibinde baġladı. “Ḍur bunda, (2) üş geldük!” dėdiler. Sarāyuŋ ḳapusına ḍolandılar, ḥalḳa’yı sindāna urdılar, ḳatı rindāne vardılar. *Şābūr* yügürdi, ṭabaḳadan (3) aşaġa indi: “Kimdür?” dėdi. “Ḳonuġuz” dėdiler. Ḳapuyı açdı, anları içerü aldı. Şemᶜ ḳatına varıcaḳ gördi~ki üc (4) cüvāndur.

Pākīze-ler ḫūb-rūlar,
ululuḳ ferri cebhe-lerinde ẓāhir,
devlet nūrı yüzlerinde bāhir.

Şābūr ḳonuḳlarını (5) ḳonuḳladı, cidd-i belīġ gösterdi. Anlar bunuŋ göŋliyiçün birḳac nevāle yėdiler. Andan *Şābūr* bir piyāle içdi, andan anlara şundı. (6) Bī-tereddüd elinden aldılar içdiler. Andan *Şābūr* rebābı eline aldı nevāḫt eyledi, iki beyt firāḳ-nāme ırladı. Irladı, aġlamaġa (7) başladı. Aġladı diŋdi. ᶜ*Ubāde* nedīm eyitdi: “Yārā! Sen bir ḫūb-rūy hünermend ṣāḥib-ṭabᶜ ġarīb-dīdār yigitsin, ammā ḥāluŋ (8) ᶜaceb-dür. Bu ḥāla, bu aġlamaġa sebeb nedür?” dėdi. *Şābūr* eyitdi: “Ḳıṣṣa-ı ġuṣṣam uzundur. Dėrisem, melālet olur, ziyāde fāyide daḫı (9) yoḳdur” dėdi. Üçi ittifāḳıla: “Eyit! Melūl olmayavuz; şāyed fāyide daḫı ola” dėdiler. *Şābūr* faṣīḥ dilile tamām ḥikāyetini (10) ve dögülüb berdār olduġını şerḥ eyledi. Anı daḫı dėdi~ki ḳāżī ḥuzūrında ne lāf-ı güzāf geçdi, ve ne müddet mühlet (11) vėrildi. Bunı daḫı dėdi~ki ᶜömr-i vaṣl iki gün ḳaldı. Andan gėrü faṣl-dur. “Yarın degül, birisi gün ciftümden ṭa(l)ḳ[1351] (12) olısarın, ṭuᶜme-i dez̲[1352] firāḳ olısarın. Ḫālum budur” dėdi vü aġladı: şöyle-ki yürekleri ḍaġladı. Bu aġladuḳda perde ardından (13) ḳız daḫı aġladı. Sordılar: “Ol aġlayan kimdür?” dėdiler. *Şābūr* eyitdi: “Ᾱvratum, *Ḫøca Muẓaffer* ḳızıdur” dėdi. “Ḫalīfe başıçün (14) anuŋ vecdi benümden artuḳdur” dėdi. Ḳızı ḳatlarına oḳudılar, eyitdiler: “Ḳız! Bunuŋ ᶜavratı olmaġı göŋlüŋ dilermi?” dėdiler. (15) Ḳız eyitdi: “Cānı anuŋçün dilerem” dėdi. Eyitdiler: “Göŋlüŋüz Taŋrıya baġlaŋ ki sāzende-i kārhā ve küşāyende-i bendhā oldur. İn- (16) -ṣa’allāh işiŋüz ⌈ber⌉ [e]vefḳ-i

1350 F.197.a.14. | H.102.b.16. | L.179.a.5: ᶜ*Ubbādeyile*.
1351 F.198.a.7: *ṭalāḳ*. | H.103.a.11: *ṭāḳ*. | L.179.b.13: *ṭalaḳ*.
1352 F.198.b.7: *derd ü firāḳ*. | H.103.a.11-12: *de*(*r*)*d-i firāḳ*. | L.179.b.13: *dez-i firāḳ*.

murād ola”[1353] dėdiler. Ḍurdılar gitdiler, yolda giderken eyitdiler: “Bu yigidüŋ işin ḳayurmaḳ gerekdür” dėdiler. (17) Andan nėce ėtmek geregin ḍanışdılar. Ḫalīfe eyitdi:

|| Ḫazīne ḳapusın açsunlar,
ḳırḳ deve yüki *Kāzurūn* ḳumāşın
- cāme-ler (18) ᶜimāme-ler,
mıḳnaᶜ-lar burḳaᶜ-lar,
mendīller ḳıymetī bėzler -
çıḳarsunlar.
Andan ḳırḳ ḳıvırcuḳ, gözleri ḳara,
tamām āletlü deve-lere yükletsünler,
(19) bėş ḳul oġlan deve-leri yėtsünler.
Ve *Muẓaffer* güyegüsi *Şābūr*a
atası *Ḫøca ᶜAbdullāh*dan biti yazsunlar!

Mażmūnı (20) bu olsun~ki: “Sen benüm gözümden ġāyib olalı ṣabrum sükūnum, rāḥatum ḳarārum ḳalmadı. Gele-sin dėyü umarduḳ. Ḥālī bize ḫaber (21) şöyle yėtişdi~ki bu cānibüŋ terkini urmış-sın, ol maḳāmda te’ehhüle heves ėtmiş-sin. Zīnhār! Bu endīşe’yi içüŋden **(121.a.)** (1) çıḳar, ᶜazm-ı ḫāne ėt. Żarūret düşüb evlenecek olursaŋ, bir ulu ḫānedāndan evlen~kĭ münāsibümüz ola. Andan ṣoŋra (2) bile-sin~kĭ yigitlik zamānında *Baġdād* şehrinde emīrülmü’minīnüŋ ḥażretine yėtişmişdüm. Bizüm ḥaḳḳumuzda çoḳ inᶜāmları teşrīfleri (3) vāḳiᶜ olub-dur. Bu mūcebce ol ᶜālī-cenāba ṣūret-i ḥālı nāmeyile ᶜarż eyledüm. Lābüd saŋa inᶜāmlar ėdiser, seni ᶜazīz (4) göriser. Ḥālī *Muḳaddem Cevherī*~kĭ[1354] muᶜtemedlerümüzdendür, bu mühim-içün ol ferzend-i dilbend ḫidmetine vėribidüm. Ḳırḳ yüḳ (5) Kāzurūnī ḳumāşı deve-lere yükledüb bile vėribidüm. Gelmege niyetüŋ varısa, kār-ı rāstī ėde-sin. Ve-eger «al-ᶜiyāḏu bi-l-lāh» anda te(’)ehhül (6) ėdüb ḳalacaḳ olursaŋ, iᶜlām ėde-sin, aḥvāluŋı bize bildüre-sin, tā göŋlümüze selvet gire. Daḫı herne ḥācetüŋ varısa, (7) dėyesin, bitürevüz ki nemüz varısa, senüŋdür. Ve “Biti ileden *Muḳaddem Cevher*i[1355] ḫalīfeye armaġan gönderdüm’ dėyesin. Bitiyi ve gendüyi (8) vara,[1356] ışmarlaya. Zinhār <u> zinhār ḥāluŋı bize tīz bildür kĭ ḫāṭır nigerāndur. Vesselām”. Hem *Ḫøca ᶜAbdullāh* aġzından bizüm (9) ḥażretümüze bir vaṣīyet-nāme yazsunlar!

|| *Şābūr* ḳulınuŋ ḥālcuġazın görsün,
bende-zāde-sidür, dėsünler.
Daḫı bu bābda birḳac (10) kelīmāt basṭıla yazsunlar.
Bu iki nāme ve ol vücūh u esbāb
tīz bugün ḥāżır olsun! ||
dėyü

emīrülmü’minīnden buyruḳ (11) oldı. Vüzerā bu ḳaydı tamām gördiler, ḫalīfeye

•••••••••••

[1353] Ms. *işinüze*? || F.198.a.12: ... *işiŋüz muradıla-dur.* | H.103.a.16. | L.180.a.2: ... *işinüz vefḳ-i murādıla*.

[1354] F.198.b.10: *Muḳaddem Cevher kim* … . | H.103.b.4: *Muḳaddem-i Cevheri kĭ* … . | L.180.a.16: *Muḳaddem Cevher* … .

[1355] F.198.b.15: *Muḳaddem Cevheri*. | H.103.b.6: *Muᶜtemed Cevheri̱yi*$_o$. | L.180.b.4: *Muḳaddem Cevherī*.

[1356] F.198.b.15-199.a.1: ... *bit(i)yi*$_o$ *ve gendüyi vėr* (sic!). | H.103.b.7: om. | L.180.b.4: *vėre*.

ʿarż eylediler: “Ne buyurursız, kimüŋile gönderürsiz?” dėdiler. Ḫalīfe-nüŋ (12) sarāyında bir ḫūb-ṣūret, dānā vu mü’eddeb ḫādım varıdı, ḫøca-sarāyıdı. *Baġdād* şehrinde kimse anı gördügi yoġudı. (13) Ḫalīfe anı ḳatına oḳudı, ol iki nāme’yi eline vėrdi, eyitdi:

|| Bu gėce deve-leri yükletdür,
ol bėş deve-ci ġulām yėtsünler!
(14) Şeherden çıḳuŋ, andan dönüŋ,
Bādrāy[1357] dervāzesinden şehre girüŋ!
Andan sen ḳatıruŋa binüb öŋce yüri!
Ḫøca (15) *Muẓaffer*i vü *Şābūr*ı ṣor!
“*Kāzurūn*dan geldüm,
Ḫøca ʿA*bdullāh* ḳulıyam, oġlına geldüm.
Bu yükler bu deve-ler anuŋdur” dė! ||
(16) dėyü ışmarladı.

Cevher dānāyıdı, ḫalīfe-nüŋ murādını bildi~kĭ iḫfāyıla ṣadaḳaya ḳaṣd ėtmişdür. Buyruḳ nece ṣādır oldısa, (17) eyle eyledi. Bugez gėrü gėce olduḳda ḫalife vü *Yaḥyā* vu ʿ*Ubāde* ḍurdılar, zevraḳa bindiler, *Şābūr*uŋ manẓara-sına geldiler. (18) Gördiler: ḫareket, hemān ḫareket.[1358] Ḍolanub ḳapuya geldiler ḳaḳdılar. *Şābūr* gėrü buları telaḳḳi-yi$_{o}$ tāmıla içerü aldı ḫidmet eyledi. (19) Bunlar eyitdiler: “Geceki zaḥmetümüzden nėtesin?” dėdiler. *Şābūr* ʿözürler diledi, ṭaʿām getürdi. Yėdiler, şarāb-ḫørlıġa meşġūl oldılar. (20) *Şābūr*dan ṣordılar ki “Ḫaşmlaruŋla işüŋ neye ėrişdi?” dėdiler. *Şābūr* eyitdi: “Bir günüm ḳaldı, daḫı birisi gün müddet (21) tamām olur, *Baġdād* ḳapusından beni ḍaşra ḳovısarlar” dėdi, vü zār u zār aġladı. Ḳonuḳlaruŋ özleri göyündi: “Ġam yėme, **(121.b.)** (1) Taŋrı kerīmdür, işüŋ murādca ola. N~olduŋ, aġlarsın?” dėdiler. *Şābūr* eyitdi: “Rāst eydürsiz. Ammā luṭf-ı Ḫudādan (2) özge hīc ümīẕüm yoḳdur ki! Ḳāżī maḥfilinde ne söyledümse, ḳamu yalanıdı, tezvīridi. *Kāzurūn*dan çıḳdugumda bir kālebden[1359] (3) artuḳ nesnem yoġıdı. Anı daḫı ṣatdum yėdüm. N~ėdeyin, n~eyleye-yin?” dėdi. Eyitdiler:

“Göŋlüŋi Ḫudāya baġla!
Allāh, gör, n~eyler,
feleki nėce döndürür,
(4) kimi nėce ḳaldurur,
kimi nėce indürür.
Zamān-ı ḥāmil nėce oġlan ḍoġurur,
lebbān-ı[1360] kāmil nėce ḫamīr yoġurur!”
dėdiler.

Dilḥo- (5) şlıḳlar vėrdiler, ḍurdılar gitdiler. Ol gėce ėrteye-dek duḫter ü *Şābūr* teb <u> sūzda oldılar, hīc uyumadılar, (6) muttaṣıl aġlaşdılar. Ḳaçmaḳ tedbīrin ėtdiler; başarımadılar. Ḫuṣūṣā *Baġdād*da anuŋ gibi ḫareket ü fesād ḳanda (7)

••••••••••

[1357] F.199.a.8: *Bādrā*. | H.103.b.13: *Bādrāy*. | L.180.b.13: *Bādirāy*.
[1358] F.199.a.13: ... *ḫareket hemāndur*. | H.103.b.16: ... *ḫareket hemān ḫareket ki gecidi$_{o}$ dolandılar*. | L.181.a.1-2: ... *ḫareket hemān ḫareket dolanub* ... .
[1359] F.199.b.5: *ḳālıpdan*. | H.103.b.22. | L.181.a.9: *ḳālıbdan*.
[1360] F.199.b.7: *nebbānı*. | H.103.b.22: om. | L.181.a.12: id.

ḳolay düşiser? Hele ṣabāḥ oldı, *Şābūr* ḥammāma vardı geldi. Ṣuffa kenārında hezār endīşeyile otururken (8) ḍaşra-dan ġavġā u ġalebe işidildi, çaŋ āvāzı geldi. *Şābūr* derḥāl ḳapuya çıḳdı. Ḫalḳ *Şābūr*a muştuladılar: (9) "Muştulıḳ! Ataŋ ḳulı *Cevher*dür" dėdiler. *Şābūr* serāsīme oldı. Bir demden gördi~ki ḳızuŋ müteʿallikleri (10) ḫandān u ḫurrem deve yanına düşüb *Cevher*ile bile söyleşü söyleşü gelürler. Ḳanı anlaruŋ (11) ʿadāvetleri ki *Şābūr*uŋ adın işitmek istemezleridi, yüzün görmezleridi. Çün kārubān görmişler, cümle dėrilmişler, (12) ḳulluḳda vu ḫidmetde yügrüşmişler. Geldiler *Şābūr*uŋ elin öpdiler ve ʿözürlendiler.

(B)e(y)t⁻:

Zer cān ipinüŋ ʿuḳdesini (13) ḥall ėder ė yār,
bī-kāruŋ işin düzer ü ėder anı derkār.
Ger nīm cev aġırı zeri (14) kimseye vėrseŋ,
cān u dilile medḥ ü senāŋı ėde tekrār.

Şābūr göŋlinde eydür: "Çoḳ ʿaceb (15) iş olduġı vardur, ammā bunuŋ gibi ṭurfa iş nėte ola?" dėr. "Bu ġulām(-ı) bī-gümān baŋa ġalaṭ gelmişdür;[1361] bu yükler (16) ayruḳ gişinüŋdür. Vegernī ben bī-nevā ḳandan, *Cevher* ü şütürbār <u> devlet <ü> saʿādet ḳandan? Benüm *Kāzurūn*da (17) ḳarġaya atacaḳ ṭaşum yoġıdı. Bu ne ḥāldur?" dėyü endīşe baḥrına müstaġrakiken[x] *Cevher* geldi, selām vėrdi. (18) *Şābūr*uŋ elin öpdi, nāme'yi eline vėrdi, eyitdi: "Ataŋ ve anaŋ selām u senālar ėderler. Ve ḥışımlaruŋ ḳavmlaruŋ (19) dest-būs ėderler. Dīdār-ı ferḫundeŋi ārzūlarlar, gözleri ḳulaḳları yoldadur" dėdi. *Cevher* bu sözi (20) söyledükce *Şābūr* ḫacīl u şermsār olur elikür; "İş ʿaceb neye ėrişe?" dėr." Māl issi deve-leri yaŋlış (21) geldügin işide gele, ḍavarların apara; baŋa ziyāde ḫacālet ola" dėyü dört ṭarafın göze-dür. Bu esnāda **(122.a.)** (1) *Cevher* eyitdi: "Ė ḫudāvend! Buyur: Yükleri eve ḳoysunlar, deve-lerüŋi tīmārlasunlar. Dünle yol yürüyüb-ḍururlar, yėmlesünler. (2) Ne endīşe vaḳtıdur. Ataŋ emīrülmü'minīn cānibine hem nāme yazmışdur, seni vaṣīyet eylemişdür. Ben bendeŋi aŋa (3) armaġan vėribimişdür. Ben varayın, nāme'yi armaġanı degüre-yin" dėdi gitdi. *Muẕaffer*üŋ ġulāmları vu oġlanları vu devecileri (4) yükleri eve ḳoydılar, tīmārladılar. Deve-leri bir yėre çökerdiler yėmlediler, deve oġlanlarını ḳonuḳladılar. Ammā *Şābūr*uŋ (5) taḥayyüri gitmez; yüz ḳaralıġından üşenür. Ḫāliyā gėce oldı. ʿĀdetce *Şābūr* ḥālına meşġūl oldı, ammā zārīsini, (6) girye-sini arturdı. Gėrü nāgāh ḳapu ḳaḳıldı. *Şābūr* çıḳdı gördi: bayaġı ḥerīflerdür. Girdiler, ʿādetce oturdılar, yėmege (7) içmege meşġūl oldılar. Esnā-yı, kelāmda *Şābūr*dan ṣordılar ki "Ḫaṣmlaruŋla işüŋ neye ėrişdi?" dėdiler. (8) *Şābūr* eyitdi:

‖ Ḫālumuŋ nesin ṣorarsız, bir ḥāl zāhir oldı~ki hergiz ancılayın ḥāl kimse görmemiş-dür ve işitmemişdür. (9) Bugün ṣabāḥ otururdum, ḍaşra ġalebe oldı. Çıḳdum. Ḳapuya ḫalḳ üşmiş, beyėkbāre-gī bir aġızdan çoġuldaşdılar: (10) "Muştulıḳ! Ataŋ ḳulı *Cevher* geldi" dėdiler; "Aḥmāl u eskāl getürdi" dėdiler. Ben serāsīme oldum. Bir demden *Cevher* geldi, (11) bir mektūb elüme şundı vu elüm öpdi: "ʿ*Abdullāh-ı Tācir* gendü oġlı *Şābūr*a nāme yazmış" böyle böyle dėmiş. Bir nāme daḫı (12) ḫalīfeye yazmış, beni vaṣīyet eylemiş, *Cevher*i aŋa

[1361] F.200.a.3. | H.104.a.8-9. | L.181.b:8: ... *bu ġulām baŋa ġalaṭ gelmiş-dür*.

armaġan vėribimiş. Bu ḥāl ḥādiṯ olaldan müteḥayyir ü müteraṣṣıdam (13) ḳı̆ vechüŋ issi çıḳa, artuḳcı ḫacīl düşem, baŋa tevażuᶜ ėdenler, gėrü iᶜrāż ėde-ler, hem aġusına boyanam. Bundan daḫı (14) ḳorḳaram~ḳı̆ beni emīrülmü'minīn oḳuya, bu işleri keşf ėdüb beni siyāsete buyura. Öŋdin ḳayġum bir cihetden-idi, (15) şimdi cihetān oldı ||

dėdi

vü hāyāhāy aġladı. Bular istimālet vėrdiler: "Endīşe yėme, kārsāz ḫudā-yı bī-zevāl-dur. (16) Ḫudāsı olanuŋ ne ḳaydı var?" dėdiler. Birḳac içdiler, ḫayrbād ėtdiler gitdiler. *Şābūr* ol gėce endīşe vü ḥayretden uyumadı. (17) Ėrtesi ḳızuŋ atası ḳardaşları geldiler oturdılar, ᶜöẕürler dilediler, geçen işlerden ḫacālet gösterdiler. *Şābūr* ol eṣnāda (18) ḫaclet derine batub otururken nāgāh çavuşlar serhengler ḳapudan içerü girdiler, emīrülmü'minīn geydügi ḍonlardan (19) bir boġça ḍon geyesi getürdiler.

|| Ḫalīfe selām ėtdi ve eyitdi~ḳı̆: "*Ḫøca ᶜAbdullāh* dostumuzdan bize vaṣīyet-(20) -nāme geldi: *Şābūr*ı vaṣīyet eylemiş. 'Ḍonları geysün gelsün, <gendüyi>[1362] görelüm, ᶜöẕrḫøhlıḳ ėde-lüm'" ||

dėdi [dėdiler].[1363]

Şābūr (21) dehşetden sögüt gibi ditredi. Nāçār ḍonları geydi, ḍaşra çıḳdı. Gördi bir ḫāṣ ḳatır — muġraḳ eyerlü, zerkeş **(122.b.)** (1) künpūşlu — çekilmiş ḍurur. Rikābdār eyitdi: "Ḳatıruŋ ayaġın öb!" dėdi. *Şābūr* ḳatıruŋ ayaġın öpdi. (2) Andan ḳatıra bindi. Cemāᶜat rikābında revān oldılar. Çavuşlar u serhengler: «"Ḫāşāk yamīnak şimālak!"»[1364] dėyü (3) deyü ḥürmet ü ḫaşmetile ḳapuya iletdiler. Andan icerü ḫalīfe sarāyına givürdiler. Girdi gördi: oturanlar ol üc (4) ḳonuḳ olan yigitlerdür. Biri ḫilāfet mesnedinde oturmış, ikisi zānū-yı edeb üzerinde ḥidmetde oturmışlar. Çün (5) *Şābūr* buları gördi, ᶜaḳlı zāyil oldı, medhūş ḳaldı. Bir sāᶜat ḥayrān olub ḍurdı. Andan hezār cehdile (6) ḫarekete geldi, ilerü yürüdi. Çün yaḳīn ėrişdi, miyān-serāda düşdi, yüzin yėre ḳodı aġladı. ᶜ*Ubāde* ḍurdı, ilerü (7) yürüdi, elin aldı, ḫalīfe ḳatına getürdi: "Dest-būs eyle!" dėdi. *Şābūr*uŋ tenine lerze düşdi: gėrü ḫayrān ḍurdı, (8) elf cehdile yėŋinüŋ ucun öpdi döndi. Ḳarşuda bir yėrde ḍurdı, başın öŋüne bıraḳdı, dere ġarḳ oldı. Andan *Yaḥyā* (9) *Şābūr*ı ḳatına oḳudı, yaḳınında yėr gösterdi: "Hāy, n~olduŋ? Göŋlüŋi ḫoş ṭut, tereddüdi gider! Emīrelmü'minīn (10) düşmenlerüŋ körlügine saŋa sırrıla inᶜām ėdüb~durur. Sırrı ṣaḳla, Taŋrıya şükr eyle!" dėdi. "Bunda ne var? Bundan (11) böyle göre-sin~ḳı̆ ḥürmetüŋ göge çıḳısar, çoḳ gişiler senüŋ ḥimāyetüŋde olısar" dėdi. *Şābūr* çün mes'ele'yi bildi, göbegi (12) yėrine oturdı. Ol gün dīvān ḍaġılınca ḫażretde oldı. Andan ṣoŋra gėrü tamām temkīnile evine iletdiler. İşi yüceldi, (13) başı göge ėrdi. Ḳāżī vü emīr-i şehr ve bāḳī ekābir bu aḥvālı işidicek mübālaġa tuḥfeler düzdiler, *Şābūr* ḥidmetine (14) geldiler, ᶜöẕürler dilediler. Rūz berūz *Şābūr*uŋ ululuġı ol maḳāma yėtişdi~ḳı̆ ḳayın atası ve gėrü ḳalan müteᶜallıḳleri (15) daḫı niçe āşinā vu bīgāne anuŋ ḥimāyetine muḥtāc oldılar. Ve ol ḳızuŋ evvelki eri bu aḥvālı görüb derd-i şikeme (16) düşdi vü helāk oldı.

••••••••••

[1362] F.201.a.4: sic. | H.104.b.8: om. | L.182.b.8: sic.

[1363] F.201.a.4: sic. | H.104.b.8: om. | L.182.b.8: sic.

[1364] F.201.a.8: *ḫāşak, yamīnak*. | H.104.b.12: om. | L.182.b.12: id.

»Her ān~kĭ küned <u> kār-i nā~kerdenī
ġamī bāy(e)deş ḫord nā~ḫordenī.«[1365]
Ol~kim ėder (17) ėtmeyecek işleri
ġamda yėsün yėmeyecek aşları.

Bu dükeli kār u kiyā vu iʿtibār u iʿtizāz u ihtirām bir dem (18) pādişāh ṣoḥbetinde oturmaġıla oldı. Anuŋcün dėdiler ki pādişāhlar naẓarı kīmiyā-durur.

Ve bu ḥikāyetüŋ (19) fāyidesi oldur ki kimse eyülikden ziyān eylemez. Ve Ḥaḳḳ - «taʿālā ğalla wa-ʿalā» - bir ḳapuyı̣ baġlamaz, illā ayruḳ ḳapular (20) açar kĭ «kulla yawmin huwa fī ša'nin».

Raḫmet ol ʿazīze ki işinde ėvmez,
ʿavratına ḳaḳıyub ṭalāḳ vėrmez.
(21) Ebġaż-ı mubāḥāt ṭalāḳdur.
Andan imkān olduḳca saḳınmaḳ vācibdür.

Āferīn bu kitābuŋ mü'ellifine kātibine, oḳıyana **(123.a)** (1) işidine, nasīhat dutana olsun.

Āmīn.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1365] F.201.b.9: *Her ān~kĭ ū küned kār-i nākerdenī.* | *Ġamī bāyedeş ḫo⌊r⌋ed nā-ḫordenī.* | H.105.a.3: *Her ān~ku küned kār-i nākerdenī.* | *Ġamī bāy(e)deş ḫord nā-ḫordenī.* | L. 183.a.12: *Her ān~ku kün(e)d kār-i nā-kerdenī* | *Ġamī bāyedeş ḫored nāḫordenī.*

22

(1-4) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> düvüm

ez-ān se birāder ve mācerāşān bā-ḳāżī«

Ḥikāyetde getürmişler kim (2) bir üc oġul-lu gişi varıdı$_{o}$. Ḫasta düşdi$_{o}$, oġlanlarını ḳatına (3) oḳıdı$_{o}$. Anlara üc-biŋ meskūk dīnār vėrdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

“Bu altunı$_{o}$ (4) bir yėrde saḳlaŋ!
Sizden artuḳ gişi bulmasun.
Benden ṣoŋra (5) ittifāḳıla
yurduŋuzda uruşmadın dalaşmadın
oturuŋ dirilüŋ!
Bedmestlik ėtmeŋ,
yaḳaŋuzı kimse (6) eline vėrmeŋ,
ussuŋuzıla dirilüŋ!
Ḫācetüŋüz olıcaḳ
bu mevcūdcügi daḫı
ḫācetüŋüze ṣarf ėdesiz!”

dėdi$_{o}$. (7) Oġlanlar ol mālı ittifāḳıla defn ėtdiler. Yėre emānet ḳodılar kĭ anuŋ gibi emānetkār yoḳdur. (8) Birḳac günden ṣoŋra pīr daḫı bāḳī sarāya göcdi$_{o}$. Kedḫudālıḳ oġlanlarına degdi$_{o}$, yurt ellerinde (9) istiḳāmet dutdı$_{o}$.[1366] Bir gün vardılar, defīne’yi medfenden cıḳardılar. Gördiler kĭ sikke iki-biŋ-dür, (10) biŋi gitmiş. Müteᶜaccib-güne[1367] oldılar, eyitdiler: “Bu ṣūret cümle nevādirdendür. Biz defen ėtdük, (11) kimsenüŋ bundan āgāhı$_{o}$ yoḳ. Bu zer elbette birimüzde-dür” dėdiler. “Yad oġrı alsa, tamāmın (12) alayıdı$_{o}$” dėdiler. “Gelüŋ, ḳāżiye varalum, ne buyruḳ buyurur, görelüm” dėdiler. “Ḳanḳı ḳāżiye varalum?” dėdiler. (13) Bir ḳāżī taᶜyīn ėtdiler, durdılar, aŋa gitdiler. Yolda bir Türkmen bulara oġradı. “Deve gördüŋüzmi$_{o}$?” (14) dėdi$_{o}$. “Görmedük” dėdiler. Andan ululları eyitdi$_{o}$: “Ḳardaş! Deveŋ bir gözlümidi?” dėdi. Türkmen (15) eyitdi$_{o}$: “Haā!” dėdi. Andan ortancı-ları$_{o}$ eyitdi$_{o}$: “Yüki sirkemidi$_{o}$?” dėdi. Türkemen: “Haā!” dėdi. Andan kiçileri^{x} eyitdi$_{o}$: (16) “Gücükmidi?” dėdi. Türkmen: “Haā’! Aluŋ imdi$_{o}$ berü devemi, nişānın dėdiŋüz” dėdi. “Görmedük” dėdiler. Türkmen

[1366] F.202.a.10: id. | H.105.a.14: ... *pādişāhlıḳ ... anlaruŋ elinde istiḳāmet tutdı*. | L.183.b.13-14: id.
[1367] F.202.a.11: id. | H.105.a.15: *müteᶜaccib*. | L.183.b.15: id.

(17) ġavş <u> ġalebe eyledi$_{o}$. Bular eyitdi-ler: "Ḳāżiye$_{o}$ giderüz. Gel, sen~daḫı ḥāluŋı söyle, deveŋi ṣoyla!" (18) dėdiler. Uyıdı$_{o}$, ḳāżiye$_{o}$ bile vardı$_{o}$. Ol Türkmen söyledi$_{o}$, basṭıla ḥālını şerḥ eyledi$_{o}$, ʿalāmeti dėdüklerin (19) dėdi. Deveyi$_{o}$ ödetmek istedi$_{o}$. Ḳāżī ẓāhir ḥāla baḳdı$_{o}$: Türkmenüŋ ḥüc(c)eti yoḳ, bular münkirler, cevābın (20) vėrdiler. Gitdi$_{o}$. Andan ḳāżī (b)ulardan sordı$_{o}$ kĭ: "Bu ʿalāmetleri$_{o}$ neden söyledüŋüz?" "Körmidi deveŋ?" (21) dėyen eyitdi$_{o}$: "Gördüm, bir yanınuŋ otın kesermiş, bir yanı sālim durur, illimemiş.[1368] Bildüm kĭ ol ṭarafdaki **(123.b.)** (1) gözi me'ufıdı$_{o}$" dėdi$_{o}$. Yüki sirke-idügine cezm ėden eyitdi$_{o}$: "Gördüm, yol üstünde cābecā yükden nesne (2) damlamış, yėr ḳabarugelmiş. Anda[1369] bildüm kĭ yüki sirkeyidi$_{o}$. Gücük-ligine ḥüküm ėden eyitdi$_{o}$: "Çökdügi yėrde (3) ḳıġlarımış, poḳı yaġıncuġıyla durur, daġılmazımış. Ḳuyruġı olsa, elbette salınub daġılsa geregidi. Andan (4) dėdüm~kĭ gücük-dür" dėdi. Ḳāżī bularuŋ fikirlerini firāsetlerini begendi$_{o}$. Andan bularuŋ öŋine ṭaʿām (5) ḳodı$_{o}$. Bularuŋıla sunuşmadı. Sözlerin diŋlemek-icün penhānī yėrde oturdı$_{o}$. Ḳonuḳları$_{o}$ cün yėmek yėmege (6) başladılar, ulu ḳardaş eyitdi$_{o}$: "Bu etmegüŋ buġdayını güristānda ekmişler" dėdi. Ortancı ḳardaş eyitdi$_{o}$: "Bu ḳuzıyı (7) it südile beslemişler" dėdi. Kici ḳardaş eyitdi$_{o}$: "Ḳāżī ḥarām-zāde-imiş" dėdi. Ḳāżī dermānde oldı$_{o}$. Evine (8) girdi$_{o}$, ciftcisini oḳıdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Bu ėtmegüŋ buġdayını ḳanda ekdüŋ?" dėdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Bir eski gevür sinle-si[1370] varıdı$_{o}$, (9) geŋidi, anda eküb-dururdum" dėdi. Copanı oḳıdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Bu getürdügüŋ ḳuzı anası südilemi bėslendi$_{o}$, (10) yoḫsa ayruḳ südilemi beslendi$_{o}$?" dėdi$_{o}$. Copan: "Anası öldi$_{o}$, bu bir ite yaḳıldı$_{o}$, dāyimā <ol iti>[1371] emeridi" dėdi. Ḳāżī taʿaccüb (11) ėtdi$_{o}$ Vardı$_{o}$, anası ḳatına girdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Rāst söyle, kimüŋ oġlıyam?" dėdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Ataŋuŋ oġlı ḳızı$_{o}$ olmazıdı$_{o}$; benden (12) oġlancuḳ isterdi$_{o}$. Bir deve-ciden^{x} seni ḳazanı$_{o}$vėrdüm. Deveci oġlısın" dėdi$_{o}$. Ḳāżī bu maʿānįyi$_{o}$ maʿlūm ėtdise, daşra (13) ḳonuḳlar ḳatına cıḳdı$_{o}$. Oturdı$_{o}$, ulularına sordı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Etmek ḥālın neden bildüŋ?" dėdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Gūristānda ėkilen (14) buġdayuŋ nişānı oldur kĭ etmegini yėyicek baş kili ḳoḳusı[n][1372] maḥsūs olur.[1373] Ben ol keyfīyeti$_{o}$ şāmme (15) ḳuvvetiyle ḥis ėtdüm. Andan ḥüküm ėtdüm" dėdi$_{o}$. Ortancılarına sordı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ḳuzı$_{o}$ ḥālın neden bildüŋ?" dėdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "Etüŋ aġıyla (16) ḳarası arasında zerduluca[1374] yufḳacuḳ dericük olmaḳ murdār neşānıdur. Sen ol nesne'yi ol laḥm-ı ḥamel-de kim laḥm-ı (17) cemel andan yėg, bāşıra ḳuvvetiyle ol hey'eti$_{o}$ idrāk ėtdüm, andan söyledüm" dėdi$_{o}$. Kiçilerine^{x} eyitdi$_{o}$: "Benüm ḥālumı neden (18) bildüŋ?" dėdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: "İşledügüŋ iş ḥarām-zādeler işi-dür. Öŋümüze ṭaʿām ḳoduŋ, sen diŋüye meşġūl olduŋ. (19) Ḥelāl-zāde-ler gişi-sini gişi-yile <bilürler>,[1375] ḳonuḳlamağı iş ėdinürler. Ṭaʿām

[1368] F.202.b.6: *otlamamış*. | H.105.a.23: *yėnmemiş*. | L.184.a.11: *otlamamış*.
[1369] F.202.b.8. | H.105.b.2. | L.184.a.13: *andan*.
[1370] F.203.a.1: *kāfir sinleri*. | H.105.b.7: *g(e)vür sinle*. | L.184.b.4: *gevür sinleleri*.
[1371] F.203.a.3: sic. | H.105.b.8: om. | L.184.b.7: sic.
[1372] Passim.
[1373] F.203.a.7-8: ... *baş kili maḥsūs* (sic!) *olur*. | H.105.b.11: ... *kil ḳoḳusı gibi$_{o}$ ḳoḳu çıkar*. | L.184.b.11-12: ... *baş kili maḥsūs*.
[1374] F.203.a.10: *zerdaluca*. | H.105.b.13: *zerd*. | L.184.b.14: *zerdaluca*.
[1375] F.203.a.13: *Ḥelāl-zādeler gişisini gişi bilürler* ... . | H.105.b.15: om. | L.184.b.17: *Ḥelāl-zāde gişi-ini gişi bilürler, ḳonuḳlamağı* ... .

nedür? İtden daḫı dirīġ degüldür” dėdi$_o$. Bu firā- (20) setleri bu ṣāyib ḥadesleri daŋladı. Andan eyitdi$_o$: “Ė maḥdūmlar! Sizüŋ ḥācetüŋüz nėdür?” dėdi$_o$. “Baŋa ne (21) dėyü geldüŋüz?” dėdi$_o$. Ḳażīye-lerini dėdiler. “Bize biŋ dīnārı bulı$_o$vėr, <ve kim aldugın> bili$_o$vėr,[1376] [yulvar],[1377] yalvar yaḳar, bizi bizden ḫoşnūd eyle!” **(124.a.)** (1) dėdiler. Ḳāżī-nüŋ bu işe ne cāresi? Söz ḳurtuldı$_o$, iġmāż eyledi$_o$. Buları söze keleciye dutdı$_o$, āḫir bunı söyledi$_o$:

‖ (2) Bir yigit coḳ māl ḫarc eylemiş, bir ḳız almış, evine getürmiş. Dünle ses diŋdügi vaḳt ṣoḥbet dilemiş. Ḳız (3) eyitmiş: “Bu dem ṣoḥbet vaḳtı$_o$ degül. Evet sen iki işüŋ arasında muḥayyer ol. Ammā bu dem beni gör, ammā ayruḳ (4) görme! Ve-ammā baŋa destūr vėr! Va^{c}de-lü dostum vardur. Beni evvel ol görse gerekdür. Aŋa varam; va^{c}de yėrine gele.[1378] Andan (5) gelem, bāḳī ^{c}ömrümi ḳaravaşlıġuŋda gecürem” dėdi$_o$. Yigit bu sözi kim işitdi$_o$, melūl oldı$_o$. Evet sevüb almışdı$_o$,[1379] terk ėtmege güci (6) yėtmedi$_o$. Dostı ḳatına varmaġa destūr vėrdi$_o$. Ḳız durdı$_o$, ziynetile vaż^{c}ı-yıla dostına gitdi$_o$. Yolda bir şeb-reve oġradı. (7) Bu şeb-rev ḳızı$_o$ aldı$_o$, cırāġ ḳatına girdi$_o$, gördi$_o$: ^{c}aceb nesne. Ol-dem andan ḥikāyetin sordı$_o$. Ḳız ḥikāyetin doġru dėyüvėrdi$_o$. (8) ^{A}yyār eyitdi$_o$: “Seni zamāndan seven, senüŋ yoluŋa coḳ māl ḫarc ėden, firāḳuŋa döymeyen bir dost bir dostını (9) istemege destūr vėrdi$_o$, māni^c düşmedi$_o$. Benüm kĭ arada ne faṭīrüm var, ne ḫamīrüm^x, māni^c düşmemegüm biṭṭarīḳilevlā-dur^x. (10) Dur yoḳaru, varayım, seni ol dostuŋa sımarlayayım; bir vāḳı^{c}aya oġrama!” dėdi$_o$. Eyle ėtdi$_o$, iletdi$_o$, gine döndi$_o$. Ol dost: (11) “Ne eglendüŋ? Ne gėc geldüŋ? Coḳ muntaẓır oldum” dėdi$_o$. Ḳız yolda rehzen eline oġradugını, andan ol ḥarāmī (12) cüvānmerdlik ėdüb beni salı$_o$vėrüb yoldaşlıḳ ėtdügini söyledi$_o$. “Eglendügümüŋ sebebi$_o$ buyıdı$_o$, ma^{c}ẕūr dut!” (13) dėdi. Dost eyitdi$_o$: “Revā olmaya kĭ erüŋ bu mürüvveti$_o$ ėde, ḥarāmī bu mürüvveti ėde, ben ḫabīṯ-lik ėdem!” dėdi$_o$. Ḳızuŋ (14) öŋine düşdi$_o$, güyegü ḳatına getürdi$_o$. Güyegü ḳızı selāmet buldı$_o$, işin gördi$_o$, şākir zākir oldı. ‖

Ḳāzī-nüŋ bu ḥikāyeti (15) bu maḳāmda munġalıḳ[1380] olduḳda aṣḥāba teveccüh ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: “Yārenler! Üşbu üc mürüvvet işlerinüŋ ḳanḳısı efżaldür?” (16) dėdi$_o$. Ulu ḳardaş eyitdi$_o$: “Hüner güyegünüŋdür kĭ bunca māl ḫarc ėtmişken bunca intiẓār cekmişiken nefsine hāy (17) dėdi, ḳıza destūr vėrdi.” Ortancı$_o$ ḳardaş eyitdi$_o$: “Ol dost hüneri ziyāde-dür kĭ nāgehān şunuŋ gibi bir zaḥmet (18) görmedin ni^{c}met eline girdi$_o$, ve mufāraḳata rıżā vėrdi, «wa-nahā-n-nafsa ^{c}ani-l-hawā» dėdi. Kici ḳardaş eyitdi$_o$: (19) “Hāy, ne dėrsiz? Güyegü vü dost ḫod gişi-leridiler. Herbiri bir ma^{c}nī, bir ḥikmet gözetdi. Ḫarāmī ḥālı aġreb-dür (20) ta^{c}accüb ėtmege, ol «awlā wa-aqrab» hünerdür, anuŋ artuḳdur” dėdi. Ḳāżī firāsete ^{c}amel vėrdi$_o$, eyitdi$_o$: “Oġrısın, oġrıya (21) yardım vėrdüŋ, denānīri$_o$ ortaya ḳo!” dėdi. Vāḳı^{c}a ḳāżī dėdüginleyin cıḳdı$_o$. Vardılar, māl-larını üleşdiler, ḥāl-larına **(124.b.)** (1) meşġūl oldılar. Ve bu ḥikāyet

[1376] F.203.b.1: sic. | H.105.b.16: *... bulıvėr, bilivėr ḳanḳımuzda-dur.* | L.185.a.3: *... bulı-ver, bili-vėr.*

[1377] F.203.b.1. | H.105.b.16. | L.185.a.3: sic.

[1378] F.203.b.7-8: *... aŋa varub dizārumı bir naẓar göstersem, va^{c}de yerine gele.* | H.105.b.20: om. | L.185.a.9: *... aŋa varam, va^{c}de yerine gele.*

[1379] F.203.b.9: *Velī sevüb almışdı ... .* | H.105.b.22: *severidi$_o$.* | L.185.a.10: id.

[1380] F.204.a.9: *müte^{c}al(l)iḳ.* | H.106.a.7: om. | L.185.b.7: *müte^{c}alliḳ.*

anlardan yādigār ḳaldı.

Hezār āferīn ṣāhib-ṭabʿuŋ hünermendüŋ zīreküŋ (2) seḫun-şināsuŋ cān u diline olsun!

Ve raḥmet-i Ḫudā bu kitābuŋ müʿellifine kātibine, ḫønende-sine ve ṣāḥibine olsun!

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

23

(2-6) »{Ḫikāyet(-i) bīst <ü> sivüm

ez-ān melik ve vezīr ve segān}«

(3) Dėrler kĭ bir zamānda bir pādeşāh varıdı$_o$. Sevdāvī ādet ėdinmişidi$_o$ kĭ her yıl vezīrini merdüm-ḫør sasūnī[1381] (4) itlere yėdürürdi$_o$. Ve anuŋ bir dedesi varıdı$_o$. Ol eyitdi$_o$: “Bilmezem, üşbu pādeşāh ėtdügi işde ne ḥikmet, ne maṣlaḥat (5) vardur? Yılda birgez vezīrini ite yėdürmek ḥikmetden ėŋen baʿīddür. Ben bu yıl vezīrlik isteyeyin, göreyim kĭ bu işi (6) ne sebebden ėder. Olakĭ ol işden anı menᶜ ėdem” dėdi. Pes cün nevrūz güni oldı$_o$, doy eyledi$_o$,[1382] ḫilʿat-lar (7) üleşdürdi$_o$, itlere vezīrini yėdürdi$_o$. Bu dede ilerü geldi$_o$, yėr öpdi$_o$, eyitdi$_o$: “Tevaḳḳuᶜ ėderem kĭ bu yıl vizāretüŋi baŋa vėresin” (8) dėdi$_o$. Pādeşāh eyitdi$_o$: “Bu ne ārzūdur. Yıl başı gelicek ḫod seni itlere yėdürerem. ‘Dedeyem, lālāyam’ dėmek saŋa (9) assı ėtmeyser-dür” dėdi. Dede eyitdi$_o$: “Revādur” dėdi. Şāh vizāretini dedeye vėrdi$_o$. Bu dedeyile[1383] vizāret ėtdi$_o$ kĭ ḳamu (10) ḫalḳ andan ḫoşnūd oldılar. Şöylekĭ eyitdiler: “Bunı itlere yėdürmek isteyecek olursa, bir uġurdan el bir ėdüb (11) şāhı$_o$ öldürevüz, bu vezīri şāh ėdinevüz” dėdiler. Bugez yıl başı yaḳlaşduḳda şāh ḫavāṣ(ṣ)ı icinde söylendi$_o$: “Lālām bėlümden (12) inmiş-ise dağı, muḥābam yoḳdur. Elbette itlere yėdürmeyince olmayısaram” dėdi. Bu sözi$_o$ vezīre dėdiler. Vezīr eyitdi$_o$: “Şāh bu (13) işi cehlden hevā-yı$_o$ nefsden ėder. Bu iş maṣlaḥatdan ırāḳ işdür. Ėderse, n~ėdelüm? «Al-ḥukmu li-l-lāh”» dėdi$_o$. <Bu>[1384] eyyāmdan (14) ṣoŋra anlaruŋ żiyāfeti$_o$ vaḳtı$_o$ geldi$_o$. Ḫaber vėrdiler vezīre kĭ: “Üç günden ṣoŋra anlaruŋ ḳonuḳlıġını ėtse gerek, seni (15) ite yėdürse gerek” dėdiler. Vezīr oġlanlarını müteʿallikĭlerini ḳatına dėrşürdi$_o$, nesi varısa, tefriḳa eyledi. Herbirine (16) naṣīblü naṣībin vėrdi, ḳullarını āzād eyledi. Andan ulu oġlına eyitdi$_o$: “Beni itler yėdüginden ṣoŋra söŋük-lerümi (17) dėrşürgil, fülān bėze sarġıl, atam yanında defen eylegil!” dėdi. Andan evi ḫalvet eyledi$_o$, ḥikmet nerdini öŋine aldı$_o$, (18) endīşe kaʿbatay(n)ını yuvaladı$_o$, meger dağābāz ḫerīfi müşeşderde giriftār ėde. Āyine-i ḫālda ṣūret-i ḳażīye’yi muʿāyene (19) gördi$_o$. Andan durdı$_o$, biraz altun aldı$_o$, et ü etmek götürdi$_o$, yaluŋuz

[1381] F.204.b.9. | H.106.a.17. | L.186.a.5: id.
[1382] F.204.b.13: *ḍoy eyledi*. | H.106.a.20: om. | L.186.a.10: *ḍoy eyledi*.
[1383] F.205.a.2. | H.106.a.23: *dāde eyle*. | L.186.a.14: *eyle*.
[1384] F.205.a.7: sic. | H.106.b.4: *Andan*. | L.186.b.4: sic.

yoldaşsuz ḳaraŋu gėcedex segbān evine geldi. (20) Ḳapu ḳaḳdı₀. Segbān cıḳdı₀, ḫøca vezīri₀ gördi₀, ayaġına düşdi₀ ṣenā ėtdi; "Ne ḥācet, ne ḥikāyet?" dėdi₀. Vezīr (21) eyitdi₀: "Bu gėce düş gördüm ḳorḳdum. Dilerem, itler ḳapusın acasın, anları görem" dėdi₀. Birḳac sikke segbānuŋ eline **(125.a.)** (1) sundı₀. Segbān zeri göricek gėrü vezīrüŋ ayaġına düşdi ḫidmet eyledi, segler evine iletdi, ḳapuy(ı) (2) acı₀vėrdi₀. Vezīr icerü girdi₀, küstāḫ-vār itler ḳatına vardı, ol ėtmegi eti kī götürmişidi₀, anlaruŋ öŋine (3) dökdi₀. Yėdiler. Vezīr daşra geldi₀, evine gitdi₀. Şeb-i~düvüm gėrü bu ṭarīḳile ʿamel ḳıldı₀: segbāna zer, itlere (4) niʿmet vėrdi₀. Ücinci gėce gine ʿādetce geldi₀: segbāna zer, itlere nān vėrdi₀,[1385] gūşt(-i)[1386] ter vėrdi₀. Nevrūz güni (5) olduḳda ḫāṣ u ʿām meydāna ḥāżır oldılar. Melik nevrūz eyledi, sümātlar yėndi₀, ḫilʿatlar vėrildi₀. (6) Andan melik buyurdı₀: itleri₀ ḥāżır getürdiler. Andan vezīr buyurdı₀: başı[n][1387] ḳaba getürdiler kī elin ayaġın baġlayalar, (7) itler öŋine salalar. Melik vezīri₀ gördi₀, güldi₀: "Ḳanı senüŋ gendözüŋe ınanduġuŋ?" ⌈dėdi₀⌉. Vezīr-i rūşen-żāmīr (8) melike eyitdi₀: "Sendeń üc ḥācetüm vardur. Ḳabūl eyle!" dėdi₀. Melik eyitdi₀: "Eyit, olsun!" dėdi₀. Vezīr (9) eyitdi₀: "Beni bu melāda itler eline vėrmesünler. Daḫı bu itlere ṭaʿām vėrmesünler, āvādan acıḳdursunlar, (10) tā baŋa yaḫşı muḳayyed olalar, tīzcek yėyeler: ʿazāb coḳ cekmeyem. Daḫı benüm kemüklerümi₀ oġlanlaruma vėresin: (11) tīmārlaya, medfenümüzde ḳoyalar" dėdi₀. Melik eyitdi₀: "Üci daḫı sehel dilek. Eyle olsun!" dėdi. Segbānlara₀ buyurdı₀: (12) "İtleri açıḳduruŋ!" dėdi. "Vezīri saḳlaŋ, gėce yėdürüŋ!" dėdi₀. Gėce olıcaḳ vezīri yalıncaḳladılar, itler (13) öŋine bıraḳdılar. İtler ḫissile bildiler kī bu gişi bulara üc günden [[e]] berü etmek vėren gişi-dür. Geldiler, (14) öŋinde yalandılar, ileyinde yuvalandılar. Vezīr eyitdi: "Bular[a][1388] beni etmek getürdüm, bulara yėdürem sanub (15) yalınurlar. Vėremiyecek açıḳmışlardur, beni yırtalar dartalar" dėdi. "Bārī secdeye varayım, tażarruʿ ėdeyim, ne olursam, (16) secdedeyiken öleyim" dėdi₀. Başın secdeye ḳodı₀, tażarruʿ u zārī ⌈(ė)tdi⌉. İtler bir dem ṣabr ėtdiler, nān u gūşt (17) umdılar. Cün ümīdlerin kesdiler, ḳamusı[n][1389] vezīr yöresinde ellerini uzadub başlarını elleri (18) üzerine ḳoyub yatdılar uyıdılar, ėrteyedek deprenmediler. Ṣabāḥ segbān geldi₀, ḳapuyı₀ acdı: "Vezīrüŋ (19) süŋüklerin dėrşüreyim" dėdi. İtler açıḳmışlar-ıdı: durdılar, segbāna yapışdılar, bendlerini bendinden (20) cüdā ḳıldılar, pāk yėdiler, süŋüklerin daḫı kemürdiler. Bu ḥālı şāha dėdiler: "Vezīr selāmet bī-melālet fāriġ (21) oturur, ammā segbānı pārelemişler yėmişler, süŋüklerin daḫı kemürmişler" dėdiler. Ol~dem şāh baş açuḳ, yalın ayaḳ **(125.b.)** (1) ėvedüyile segirtdi₀, seg-ḫāneye geldi₀, ḥālı işitdügleyin buldı₀. Vezīr şāha ḫidmet ėtdi₀. Şeh vezīrüŋ (2) ayaġına düşdi₀ tevbe ėtdi₀, eyitdi₀: "Ayruḳ bunuŋ gibi ḥareketde bulınmayam. Ammā sen baŋa eyit kī nenüŋ gibi ḫayrātda (3) ḥasenātda bulınub-dursın kī Taŋrı saŋa bunuŋ gibi₀ ḳadr u menzilet vėrdi₀, bu ḫūn-ḫørlardan (4) ḫalāṣ bulduŋ?" dėdi. Vezīr eyitdi₀: "Hīc benden ḫayr vücūda geldügi yoḳ. Ammā bunca rūzigārdur

1385 F.205.b.7. | H.106.b.13-14: id. | L.186.b.4: sic.
1386 F.205.b.8. | H.106.b.14. | L.187.a.3: *gūşt vėrdi₀*.
1387 Passim.
1388 F.206.b.4. | H.106.b.22. | L.187.a.13: sic.
1389 Passim.

mütevātir (5) sıdḳıla degül, nifāḳıla saŋa ḫidmet eyledüm,[1390] bir sāᶜat işüŋi mühmel ḳomadum. ᶜĀḳıbet sezām cezām (6) bu oldıo kĭ beni itler eline vėrdüŋ. Üc gėce nifāḳıla degül, ṣıdḳıla bu yırtıcı cānavarlara ḳul(l)ıḳ eyledüm. Üc (7) gėcelik mecāzī ṣoḫbetüŋ ḫaḳ(ḳ)ını bildiler, baŋa ziyān ḳaṣdıń ėtmediler. Sen~kĭ şehriyārsın, cihāndārsın, (8) itce olımaduŋ, bunca yıl(l)ıḳ ḫaḳ(ḳ)ı saḳlayımaduŋ. Ne gelsün senden?" dėdi. Pes cihānīlere maᶜlūm (9) olsun kĭ duz etmek bilmez gişiden it yėgdür.

Ṣadhezār raḥmet-i Ḥaḳ ol cüvānmerdüŋ üzerine o- (10) lsun kĭ bu ḫikāyetüŋ sırrın muṭ(ṭ)aliᶜ olub ḫaḳ(ḳ)(-ı)[1391] ṣoḫbetiyle muḥaḳḳar nesne-yicün gendüyi vü dostlarını (11) incitmeye.

Ve āferīn bu kitābuŋ mü'el(l)ifine vü kātibine, musmiᶜine ṣāḥibine olsun!

«Āmīn, yā rabba-l-ᶜālamīn».

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1390] F.206.b.3: *... ṣıdḳıla nifāḳsuz saŋa ḫiẕmet eylerüm.* | H.107.a.9-10: *... mütevāt(ı)r ṣıdḳıla degül, nifākıla saŋa ḫiẕmet eyledüm.* | L.187.b.11: *... ṣıdḳıla nifāḳsuz saŋa ḫiẕmet eyledüm.*

[1391] F.206.b.12. | H.107.a.14. | L.187.b.16: *ḫaḳ(ḳ)-ı.*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

24

(12-15) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> cehārüm

ez-ān Lev(v)āḥa bā-Ḥᵛāca Beşer(-i) Ṣarrāf«

(12) Rāv<u>i</u>yān-ı aḫbār ve nāḳilān-ı huşyār böyle rivāyet ėtdiler kĭ *Nīşābūr*da (13) bir ferzāne ḫøca-zāde varıdı. Dükeli hünerile ārāsteyidi$_{o}$. [adı] (14) Ol yigidüŋ {adı} *Levvāḥa*-ıdı$_{o}$.[1392] Aŋa heves-i sefer-i *Ḥicāz* ittifāḳ düşdi$_{o}$. (15) Yaraḳlandı$_{o}$, tamām yaraġıla yola girdi$_{o}$. *Ḥicāz*a gidenlerile bile gitdi$_{o}$. *Baġdād* ḳatına gelicek (16) ṣuᶜlūklar ḥarāmīler bu *Levvāḥa* üzerine yol kesdiler, tamāmet mālını niᶜmetini esbābını yaġmā ḳıldılar. Bu *Levvāḥa* (17) ᶜāciz u dermānde, bī-direm ü dīnār, müflis şermesār, cānın süriyü *Baġdād*a geldi. Ġabīnetden üc (18) gün bir kūşede münzevī oldı. Andan cün gördi$_{o}$, inzivāyıla iş olmaz, «‘Ḥaraka baraka’»[1393] dėyü durdı$_{o}$, (19) bāzār yüzine cıḳdı$_{o}$. Bir şaḫṣa eyitdi$_{o}$: “Vāḳıᶜaya oġradum. Beni delālet eyleseŋ, bu şehrde bir kerīm varısa, (20) varsam, aŋa yüz ursam; şāyed baŋa nafaḳa vėreyidi$_{o}$, ḳaṣdumdan ḳalmayadum, ḥac ėdeyidüm” dėdi. Ol (21) şaḫṣ eyitdi$_{o}$: “Bu bizüm şehrede bir tuvānger gişi vardur. Ḫøca-ı muḥteşem-dür. Adına *Beşer* dėrler. Herkĭ **(126.a.)** (1) anuŋ ḳatına vara, aŋa yüz ura, maḳsūdsuz maḥrūm döndügi yoḳdur. Anuŋ ḳatına varub ḥācetüŋi (2) ᶜarż ėderseŋ, revādur” dėdi. *Levvāḥa* ol gişinüŋ maḳāmını dük(k)ānını ḳanda olur dėyü sordı$_{o}$. Ol (3) şaḫṣ salıḳ vėrdi$_{o}$. *Levvāḥa* ol salıġıla *Ḫøca Beşer-i Ṣarrāf-ı Baġdādi*$_{o}$ ḳatına vardı, ḥācetini ᶜarż (4) eyledi$_{o}$. Meger *Ḫøca Beşer* ol~demde ḫāṭır-ı müşevveş ü meşġūlıdı$_{o}$. “Bugün bizi maᶜz̲ūr dut, yarın gelesin, (5) in-şa’allāh ḥāluŋı görem” dėdi$_{o}$. *Levvāḥa*ya bu cevāb nāṣavāb geldi. Bu teḫīr-i dilgīrden rencīde oldı: (6) “Ėrte gelesin, n~olur, bu nėce kerīm-dür?” dėdi. Andan eyitdi$_{o}$: “Ḫaberde gelmiş-dür kĭ melūl olan *Muṣḥaf* (7) yüzine baḳa, *Ḳurān* oḳıya, melāleti$_{o}$ gide.” Vardı$_{o}$, bir mescide girdi$_{o}$, *Muṣḥaf* acdı$_{o}$, tilāvete meşġūl oldı. Bu āyeti (8) oḳıdı$_{o}$ kĭ: «“Lawwāḥatuli-l-bašari ᶜalayhā tisᶜata ᶜašara”» Durdı$_{o}$ *Muṣḥaf*ı yėŋine soḳdı$_{o}$, ḳāżī maḥfiline vardı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Ġarīb (9) gişiyem, murādlardan bī-naṣīb. Bir Müsülmān üzerinde on-doḳuz dīnārum vardur. Vėrmez. Alı$_{o}$vėrüŋ!” dėdi. (10) Ḳāżī bir muḥżıra buyurdı$_{o}$: “Var, bu gişinüŋ vām-dārını getür!” dėdi. Muḥżır vardı$_{o}$, *Ḫøca Beşer*i$_{o}$ oḳıdı$_{o}$:

[1392] F.207.a.1: ... *varıdı. Adı Levvāḥa-ıdı.* | H.107.a.19: *Adı*$_{o}$ *ol yigidüŋ Levvāha-yıdı*$_{o}$. | L.188.a.4: om.

[1393] F.207.a.6. | H.107.a.23. | L.188.a.10: id.

"Ė (11) <mevlāyī>,[1394] mevlānā ḳatına buyuruŋ!" dėdi. *Ḫøca Beşer-i Ṣarrāf* durdı$_o$, ḳāżī sarāyına geldi. Maḥfile yėtişicek (12) [d] ḳāżī durdı$_o$, ikrām eyledi, yanına aldı$_o$: "Nėte oldı$_o$, teşrīf buyurduŋuz?" dėdi. *Ḫøca Beşer* eyitdi$_o$: "Muḥżıruŋuz (13) beni ḫidmete oḳıdı$_o$" dėdi$_o$. Ḳāżī muḥżıra baḳdı$_o$: "Ne ḥikāyetdür?" dėdi. Muḥżır eyitdi$_o$: "Ṣol ġarīb size eyitdi$_o$: (14) 'Ġarīmüm vardur, ḥaḳ(ḳ)umı vėrmez, alı$_o$vėrüŋ!'" dėdi. Beni siz gönderdüŋüz, ġarīmi [[bularımış]][1395] getürdüm" dėdi$_o$. Ḳāżī *Levvāḥa*ya (15) eyitdi$_o$: "Müvecceh daᶜvīŋ varmıdur?" dėdi$_o$. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: "Yaşuŋ uzun olsun! Üzerinde on-doḳuz dīnārum (16) vardur" dėdi$_o$. Ḳāżī *Ḫøca Beşere* eyitdi$_o$: "Siz ne dėrsiz?" dėdi. Ol eyitdi$_o$: "Ḫaberüm yoḳ" dėdi. Ḳāżī müteḥayyir (17) oldı$_o$, zīrā bu gişi hezār dīnāra inkār ėtmezidi. *Levvāḥa*ya eyitdi$_o$: "Ḫaşm inkār eder. Güvāhuŋ varmı?" dėdi$_o$. (18) *Levvāḥa* eyitdi$_o$: "Ṭanıġum ḫāżırdur" dėdi$_o$. Yeŋinden bir *Muṣḥaf* cıḳardı$_o$, eyitdi$_o$: "Atam baŋa *Levvāḥa* ad vėrüb-durur. (19) Ve bu ḫøcanuŋ adı$_o$ *Beşer*dür. Ve Ḫaḳ Taᶜālā buyurmışdur kĭ: «'Lawwāḥatuli-l-bašari ᶜalayhā tisᶜata ᶜašara'». Ḳāżī güldi$_o$: "Aduŋuzı (20) degişmek geregidi" dėdi. *Ḫøca Beşer*e eyitdi$_o$: "Bu yigit ẓarī(f)imiş; senüŋ buŋa on-ḍoḳuz dīnār (21) vėrecek borcuŋ varımış" dėdi$_o$. *Beşer* eyitdi$_o$: "Yoġısa daḫı, cün siz dėdüŋüz, vėreyin" dėdi$_o$. Terāzū getürdi$_o$ **(126.b.)** (1) cekdi$_o$ vėrdi$_o$. *Levvāḥa* zeri aldı$_o$, diledi$_o$ kĭ gide. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Oturudur! Senüŋile işüm vardur" dėdi [y]. *Levvāḥa* oturdı$_o$. (2) Meclis āḫir oldıġından ṣoŋra ḳāżī *Levvāḥa*nuŋ elin aldı$_o$, icerü evine girdi$_o$. Oturdılar ḳāżī *Levvāḥa*ya eyitdi$_o$:

(3) "Bu ne-dür kĭ gelesin,
ḫüccetsüz on-ḍoḳuz dīnār alasın?
Ḫüccetüŋ ḫüccet olduġı taḳdīrce
meblaġı$_o$ sen aŋa vėrseŋ (4) geregidi.
Taŋrıdan ḳorḳ-madın
āyeti$_o$ bunuŋ gibi ḫasīs ġaraża tenzīl eyledüŋ,
kāfir olduŋ.
Ġarīb olduġuŋ- (5) -ücün ḫalḳ icinde ᶜırżuŋı saḳladum
dökmedüm.
İmdi$_o$ zeri benāḫaḳ alduŋ.
Gėrü aluram, issine vėrürem,
icüŋi yaḳaram yandururam;
(6) meger inābet ėdesin,
andan bir dürlü daḫı laṭīfeyile elümden ḳurtılasın"
dėdi$_o$.

Levvāḥa eyitdi$_o$: "Nėce luṭfıyla[1396] istersin?" (7) dėdi$_o$. Ḳāżī ol~dem ḫātūnıyla iki oġlıyla yėmek yėrlerdi$_o$. İki ġulām ayaġın dururlardı$_o$. Sinide bir bişmiş tavuḳ (8) varıdı$_o$. Eyitdi$_o$:

"Bu tavuḳı$_o$ biz bėş gişiye
ve bu iki ḫidmetkāra
ḳısmet ėt, rāst ėt.

••••••••••

[1394] F.207.b.7: om. | H.107.b.10: *Ė mevlāy, mevlānā ...* . | L.188.b.10: om.
[1395] F.207.b.11. | H.107.b.13. | L.188.b.14: *... ġarīm bularımış getürdüm*.
[1396] F.208.a.12. | H.108.a.1: *laṭīfe istersin*. | L.189.a.13: *laṭīfe-yile*.

Rāst ḳısmet (9) ėderseŋ,
saŋa yigirmi$_o$ dīnār daḫı vėrürem.
Müstaḳīm ḳısmet ėtmeziseŋ,
zeri$_o$ elüŋden aluram,
icüŋi (10) yaḳaram.
Pes geldüŋ kĭ bāṭılıla māl alub gidesin”
dėdi$_o$.

Levvāḥa derḥāl gezlik cıḳardı$_o$, mürġüŋ başını (11) kesdi$_o$, ḳāżī öŋinde ḳodı$_o$. Boyını kesdi$_o$, ḫātūn öŋinde ḳodı$_o$. İki ḳanadı$_o$ kesdi$_o$, iki oġlı (12) öŋine ḳodı$_o$. İki ḳuru ayaġı kesdi$_o$, iki ayaġın duran ḳul(l)uḳcıya vėrdi$_o$. Gövdeyi$_o$ gendü öŋine ḳodı$_o$. (13) Ḳāżī eyitdi$_o$: “Bu ne, nėce^x ḳısmetdür? Ne vechi$_o$ var bunuŋ?” dėdi. “Bu başı it yėmeye! Bu ḳalan naṣībler nedür? (14) Lakin[1397] senüŋicün-mi satılmışdur?” dėdi. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: “Mevlānā! Ḳısmet rāstdur, hīc ke(j)lik[1398] yoḳdur, ke(j)lik[1399] (15) varısa, sende-dür” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Nėte?” dėdi$_o$. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: “Sen şehrüŋ server-i serdārı-sın. Başı (16) saŋa anuŋicün vėrdüm. Daḫı ʿālem ḫalḳı bilürler kĭ erenler serbülend olduġı, gerden-efrāz olduġı ʿavrat- (17) -ları eyüligiyledür. Boyını$_o$ anuŋicün ḫātūna vėrdüm. Oġlanlar atanuŋ ananuŋ ḳanatları olurlar: ḳanatları$_o$ (18) anlara vėrdüm. Ayaḳları ayaġın duranlara vėrdüm. Ben müstemend ü ġarīb, bī-dest ü pāy, bī-ser ü sāmānam. Bu ba- (19) şsuz boyunsuz, ḳanadsuz ayaḳsuz gövdeyi$_o$ anuŋicün ben öŋüme cekdüm” dėdi$_o$. Ḳāżī inṣāf ėtdi$_o$, ḳısmeti (20) begendi$_o$, yigirmi$_o$ dīnār *Levvāḥa*ya vėrdi$_o$: “Yarın ġėrü gel, tā bir mes’eleye daḫı cevāb vėresin, yā zer (21) alasın, yā zer vėresin” dėdi. *Levvāḥa* eyitdi: “Ḫidmet ėdeyim” dėdi$_o$. Durdı$_o$ gitdi$_o$. Yarındası gün *Levvāḥa* **(127.a.)** (1) ḳāżī-den öŋ maḥkemeye ḫāżır oldı$_o$. Andan ḳāżī geldi$_o$, meṣāliḥi mühimmātı gördi$_o$. Baʿdezān *Levvāḥ*uŋ elin (2) aldı$_o$, ġėrü eve girdi$_o$. Gördi$_o$: sümāṭda dört mürġ var. *Levvāḥa* öŋine ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: “Bunı <bir>[1400] vażʿa daḫı ḳısmet eyle, müvecceh (3) ḳısmet olsun! Ḳırḳ dīnār daḫı vėreyim. Oŋat ḳısmet düşmesse, eskideń ⌈yeŋideń⌉ ne deŋlü zerüŋ varısa, aluram” (4) dėdi$_o$. “Eŋseŋe sīlī, mābaʿduŋa şulaḳa vururam, şehr(d)en sürerem” dėdi. *Levvāḥa* baḳdı$_o$, gördi$_o$: bėş gişi oturur, ḫidmetkār- (5) lar ḫāżır degül-ler. Sundı$_o$, bir mürgi götürdi$_o$, ḳāżī-yile ḫātūn öŋinde ḳodı$_o$. Bir mürgi iki oġlı öŋinde ḳodı$_o$. İki (6) mürġi gendü öŋinde ḳodı$_o$. Ḳāżī ṭīre oldı$_o$: “Hāy, bu ne maʿnī-dür? Biz iki gişiye bir mür⌈ġ⌉ vėrürsin, iki mürġ öŋüŋe (7) cekersin?” dėdi$_o$. *Levvāḥa* eyitdi$_o$:

“Eger aduŋ ola *Reşīd,*
bir dėdüŋ, bir işit!
Ḳaḳırısan, andan ḳaḳı!
Yėrseŋ, andan yė şekerī (8) armud ḳaḳı!”

Ḳāżī eyitdi$_o$: “Söyle, ne herze söylersin, işidelüm!” dėdiler. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: “Sen ü ḫātūn bir mürġ ʿadedde (9) ḳac olursız?” dėdi$_o$. Eyitdi$_o$: “Üc.” “İki oġulıla bir mürġ ḳac olur?” dėdi. Eyitdi$_o$: “Üc.” “Benümile iki mürġ ḳac olur?” dėdi$_o$.

••••••••••

[1397] Ms. sic.
[1398] Cf. ms. 127.a.10; 127.b.1. || F.208.b.6: id. | H.108.a.7. | L.189.b.5: *kejlik*.
[1399] Cf. ms. 127.a.10; 127.b.1. || F.208.b.7: om. | H.108.a.7: *kejlik*. | L.189.b.5: om.
[1400] F.209.a.1. | H.108.a.15. | L.189.b.16: sic.

(10) Eyitdi$_o$: "Üc." Eyitdi$_o$: "Ben ḥisābı$_o$ rāst eyledüm. Bunda ne ke(j)lik[1401] var?" dėdi. Ḳāżī dermānde oldı$_o$, kırḳ dīnār *Levvāḥa*ya (11) sundı$_o$. "Ėrte gėrü gel; ücünci nevbet daḫı nėce gecer, görelüm" dėdi. *Levvāḥa* «"Alā ra'sī"» dėyüb çıḳdı$_o$, gitdi$_o$. Ol gėce ḳāżī (12) ġuṣṣadan uyḳu uyımad(ı). *Levvāḥa* gėrü ṣabāḥ ḫalḳdan öŋdin maḥkemeye geldi oturdı$_o$. Andan ḳāżī geldi$_o$. Ol (13) maḥfil-i vaẓā'ifinden ferāġ bulıcaḳ ḳāżī durdı$_o$, *Levvāḥa*'yı aldı$_o$, eve vardı$_o$. Yėmek yėndüginden ṣoŋra ḳāżī seksen dīnārı (14) keseden cıḳardı$_o$, şöyle ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: "Hā, bugün eger ṣavāb ḳısmet ėderseŋ, cānı vu zeri bittamām bilkemāl iletdüŋ. (15) Ve-eger rāst ḳısmet ėdemeyecek olursaŋ, heb zerüŋi aluram, zer ḫasretiyle rencūr ėderem" dėdi. *Levvāḥa* eyitdi$_o$:

»"Tü ḳāżī (16) hüşyārī,[1402]
biyār tā cĭ dārī."«

Ḳāżī yėdi$_o$ (y)umurda-yı$_o$ *Levvāḥa*nuŋ naẓarında ḳodı$_o$, eyitdi$_o$:

"Ė pürmāye!
Bu yėdi$_o$ ḫāye-dür,
aramuzda (17) sermāye-dür.

Biz bizüm töre(müzce)[1403] bunı üleşimezüz. Sen bunı biz bėş gişi arasında şöyle ḳısmet ėt~kĭ merżī düşsün!" dėdi. (18) "Ve-illā şerīṭa'yı ḫod bilürsin" dėdi$_o$. *Levvāḥa* bir yumurdayı$_o$ aldı$_o$ öpdi$_o$, ḳāżī-nüŋ etegi altında ḳodı$_o$. Üc yumurdayı$_o$ ḫātūnuŋ etegi (19) altında ḳodı$_o$. Bir yumurdayı$_o$ bir oġlı etegi altında ḳodı$_o$. Birini birinüŋ, birini gendünüŋ. Fāriġ düşdi$_o$. Ḳāżī bu ḳısmeti göricek (20) cānına od düşdi$_o$, caġırdı$_o$: "Hey, bunuŋ ne ma^{c}nīsi vardur kĭ bize birer yumurda vėresin, ḫātūna üc yumurda vėresin? Bunuŋ ne (21) ma^{c}ḳūlīyeti$_o$ vardur?" dėdi$_o$. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: "Mevlānā ḳāżī-nüŋ ^{c}ömri devleti$_o$ ziyāde olsun! Neye yoḳ yėre ḫaşm eyler? **(127.b.)** (1) Elini gögsi üzerine ḳosun, āḫir ḥisābı cekürge yėmedi$_o$, evvel ḥisābumı görsün, kejise,[1404] bir ḥisāb daḫı ėdeyim" dėdi$_o$. Ḳāżī (2) eyitdi$_o$: "Eyit, ne mühmel söylersin, görelüm!" dėdi$_o$. *Levvāḥa* eyitdi$_o$: "Herbirimüzüŋ ikişer ḫāyesi vardur. Üçer eyledüm. Ḫātūnuŋ (3) nesnesi yoġıdı$_o$; aŋa üc yumurda vėrdüm. Anuŋ daḫı ḫāyesi üc eyledüm. Cümlemüzüŋ berāber oldı. Daḫı ne dėrsin, bu (4) ḥisābda bu ḳısmetde ġalaṭ ne oldı?" dėdi. Ḳāżī müfḥem ü mülzem oldı$_o$, eyitdi$_o$: "Dur, ^{c}ademe mülḥaḳ ol! Zerüŋi yabanlarda ḫarāmī- (5) -lere vėrdüŋ. Bugez geldüŋ, *Baġdād* şehri$_o$ icinde bizi ḫarāmīlersin, evümüzi avlarsın. ^{c}Ālem eger tamāmet benüm ola, (6) dükelini aldayub benden alasın, daḫı borclu eyleyesin. Kerem ėt, me sekseni al, āvāre ol, üstümüzden zaḥmeti$_o$ (7) götür!" dėdi$_o$. *Levvāḥa* muẓaffer ü manṣūr daşra cıḳdı$_o$. Denānīri$_o$ saydı$_o$, gördi$_o$: yüz-altmışdaŋ bir eksük dīnārdur. (8) Anı nafaḳa ėdindi$_o$, *Ḥicāza* vardı$_o$, gėrü geldi$_o$, işi bitdi$_o$.

Bu ḥikāyetüŋ fāyidesi oldur kĭ cüstlik zīreklik (9) her ḫālda yoḫsullıḳda bayılıḳda gereklüdür.

Raḥmet dānā u munṣife ü mü'ellife vü kātibe vü sāmi^{c}e ve müsmi^{c}e olsun!
«Āmīn, yā Rabbi-l-^{c}ālemīn.»

•••••••••••

[1401] Cf. ms. 126.b.14; 127.b.1. || F.209.a.12. | H.108.a.22: *kejlik*. | L.190.a.10: sic.
[1402] F.209.b.3: *Ė ḳāżī hüşyārī*. | H.108.b.4. | L.190.b.1: *Tü ḳāżī hüşyārī*.
[1403] F.209.b.5: sic. | H.108.b.5: om. | L.190.b.3: sic.
[1404] Cf. ms. 126.b.14; 127.a.10. || F.209.b.13: id. | H.108.b.10: om. | L.190.b.11: id.

25

(10-13) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> bencüm

ez-ān <Pādeşāh-zāde-i Ḫalaf>[1405] *bā-peder ve māder ve mācerāşān*«

(10) Nāḳilān-ı büzürgüvār ve rāv<u>i</u>yān-ı nāmdār şöyle getürmişler kĭ rūzigār-ı sālifde (11) ve eyyām-ı müteḳaddimde bir pādişāh[x] varıdı$_{o}$. Kāmgār u büzürgüvārıdı. Mālda vu (12) ni^{c}metde vü ḥürmetde vü ^{c}izzetde <u>s</u>ānī-si mānendi$_{o}$ yoġıdı$_{o}$. Bu dükeli kāmurānlıġıla bir ferzend-i (13) dilbendi$_{o}$, mufżil-i muḳbili$_{o}$[1406] eline girmedügine melūl-ıdı. Gėce vü gündüz Melik-i <u>Z</u>ülcelāl(a)[1407] (14) tażarru^{c} u ibtihāl ėderdi. Dervīşlere ṣadaḳa vėrürdi$_{o}$, köbriler rıbāṭlar mescidler ^{c}imāretler ėderidi. Ol vesā'iṭile (15) Ḥaḳdan ferzend deryūze ėderidi$_{o}$. Ḥaḳ Ta^{c}ālā aŋa bunca intiẓārdan ṣoŋra bir necīb oġul rūzi$_{o}$ ḳıldı kĭ (16) cihānda hemtāsı yoġıdı$_{o}$. Beġāyet ḫūbıdı$_{o}$ maḥbūbıdı, e<u>s</u>er-i sa^{c}ādet üzerinde lāyiḥ-idi vāżıḥıdı. Pādeşāh ol (17) şükrāneye kerem elin acdı$_{o}$, coḳ māl u ni^{c}met dervīşlere sacdı. Rūzigār-ı ḳadīmden unudulmış ḳalmış maḥbūs-ları, (18) dirlikden me'eyūsları$_{o}$ āzād eyledi. Ve dükeli ḫalḳuŋ göŋlini iḥsān-ıla in^{c}āmıla şād eyledi. Ve coḳ müddet (19) maḥyā[1408] eyledi. Muṭrıblar naġamātı, muġannīler aṣvātı ^{c}ayyūḳa ėrişdi$_{o}$, sema^{c}ı ṣafāyı$_{o}$ ġāyete nihāyete yėtişdürdi. Andan (20) bir gün ol ferzend-i dilbendi$_{o}$ ve ol mevlūd-ı mes^{c}ūdı melike getürdiler. Melik anı gözlerinde öpdi$_{o}$, sevinmekden ḳalḳdı$_{o}$ (21) ḳopdı$_{o}$, Taŋrıya şükür eyledi. Andan <buyurdı: gögsi>[1409] südlü, gözi odlu, ḥasīb nesīb, ḫūrī-rūy<u>i</u>$_{o}$ ḫoş-ḫūy<u>i</u>$_{o}$[1410] dāye-lere ^{c}ulūfeler **(128.a.)** (1) vėrüb ḳul(l)ıḳlar ėdüb anı nāz u na^{c}īm-de bėslediler. Andan buyurdı$_{o}$: feylesūflar ṭāli^{c}ini gördiler, melike ba^{c}żı$_{o}$ aḥvāl-ı (2) müstaḳbelinden ḫaber vėrdiler: "Yolında inḥirāf var, nekebāt u zaḥmet

•••••••••••

[1405] F.210.a.9: sic. | H.108.b.19: ... *ez ān pādişāhzāde bā-māder ve pe<u>z</u>er* ... . | L.191.a.8: ... *ez ān*[-ı] *Ḫalef ve pe<u>z</u>er ü mā<u>z</u>er* ... .

[1406] F.210.a.13: *mufzil*. | H.108.b.22: ... *muḳbil mufżil* ... . | L.191.a.12: ... *mufżil muḳbil* ... .

[1407] F.210.a.13. | H.109.a.1. | L.191.a.12: sic.

[1408] F.210.b.5: *muḥyā*. | H.109.a.5: *maḥyā*. | L.191.b.3: *ma(ḥ)yā*.

[1409] F.210.b.8: sic. | H.109.a.8: *südlü*, *gözi*$_{o}$ *udlu*. | L.191.b.6: sic.

[1410] F.210.b.9: *ḫoş-ḫūy ve ḫūb-rūy*. | H.109.a.9: *ḫūbrūy ḫoş-ḫūy*. | L.191.b.6-7: *ḫūb-rūy, ḫoş-ḫuyı*$_{o}$.

cekiser.[1411] ᶜĀḳıbet ḫayr olısardur" (3) dėdiler. Pādeşāh melūl oldıysa, hem sevindi$_{o}$, kām u nākām Taŋrınuŋ ḥükmine indi$_{o}$. Ve-cün bir yaşına[1412] degdi, (4) göreni gendüye egdi$_{o}$. Ve cün südden kesildi$_{o}$, boynına tamāyim asıldı. Oyuna düşdi$_{o}$, begler oġlancuḳları$_{o}$ yanına (5) üşdi$_{o}$. "Vaḳtı$_{o}$ żāyiᶜ gecmesün" dėyü oŋat ḫø(c)aya, mürşid ustāda vėrdiler. Şefaḳat-ı tāmmıla taᶜlīm ėtdi$_{o}$. (6) Cün on-bėş yaşına girdi$_{o}$, ᶜadīmülmiṣl olub gūy-ı sebaḳ aḳrānından ḳapdı$_{o}$,[1413] envāᶜ-ı ᶜulūmı$_{o}$: esmāyi$_{o}$ efᶜāli$_{o}$, (7) naḥvı ṣarfı[1414] fıḳhı$_{o}$, ferāyiżi ḥadīṣi, tefsīri te'-evīli tamāmet ḥāṣıl eyledi. Şöyle oldı$_{o}$ kĭ ᶜilm-i (8) edebden ve ġayrinden bilmedügi nesne ḳalmadı. Ve cün eyüyi$_{o}$ yavuzdan secdi$_{o}$, göŋli ḳuşı bir (9) fen iline daḫı ucdı$_{o}$: oḳ atmaḳ ḫalḳa ḳapmaḳ ḥāṣıl ėtdi$_{o}$. ᶜİlm-i fürūsīyet ᶜilm-i siyāset żurub-ı (10) riyāset - bu ḳamusını ögre(n)di. Şöyle-kĭ ᶜadīmülmiṣl ve ferīdüddehr oldı$_{o}$. Melik ol ferzend-i dilbendüŋ (11) vücūdıyla pīriken yigit oldı$_{o}$. Pādeşāh-[h]lar icinde serefrāzlik eyledi. Günden güne şeṭarāti şādumā{nlıġı} (12) ziyāde oldı. Varduġınca arturdı$_{o}$, oġlınuŋ cemālına kemālına, dilāverligine pürhünerligine naẓar ėtdükce gendüyi$_{o}$ ġalaṭa (13) bıraḳdı$_{o}$, kibr ü naḫvet nihādından baş ḳaldurdı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$:

"Bu dem cihānda bencileyin kim vardur?
Eyyāmı$_{o}$ müsāᶜid,
kār (14) bekām devlet yār,
iḳbāl ḳarīn,
saᶜādet hemneşīn,
ferzend cünīn nāzenīn.
Nişāṭı bugün ėtmeyem,
(15) ne vaḳt ėdem?
Pādeşāh-lıġum var,
mālum var,
esbābum var,
muḳbil ferzendüm var.
Niycün ᶜömür dādını
rūzigār-ı (16) sitemkār-ı ġaddār(-ı)[1415] mek(k)ārdan almayam,
nihāl-ı murādı ᶜişret bāgında dikmeyem,
gülüb oynayub bükmeyem,
(17) ġam bisāṭını nişāṭıla dürüb bükmeyem?
Cün kārvān-ı ᶜömr-i şāh rāh-ı fenādur,
hemān evlā kĭ ġamdan girīz ve (18) ᶜabūsdan perhīz ėdem,
ḳanına ḳanın dökem,
boyuma şādī donın dikem"
dėdi.

[1411] F.210.b.11-12: *inḥirāz ve nekebāt ve zaḥmet çok var*. | H.109.a.9: om. | L.191.b.9: ... *yolında inḥirāf var*, *n(e)kebāt ve zaḥmāt çekiser* ... .

[1412] F.210.b.13: *yaşına degdi*. | H.109.a.11-12: *Çün on-beş yaşına* ... . | L.191.b.10: *Çün bir yaşına* ... .

[1413] F.211.a.2: ... *gūy-ı aḳrānından ḳapdı*. | H.109.a.12: id. | L.191.b.14: ... *gūy-ı sabaḳı*$_{o}$ *aḳrānından ḳapdı*$_{o}$ (sic!).

[1414] F.211.a.3: *ve naḫv ve ṣarf* . | H.109.a.12-13. | L.191.b.15: *naḫv-ı ṣarfı*$_{o}$ (sic!).

[1415] F.211.a.13: *ġaddārdan*. | H.109.a.23: sic. | L.192.a.9: *ġaddārdan*.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Andan oġlına ve ulu (19) beglerine āvāz eyledi, ᶜişret(e)[1416] āġāz eyledi. Şarāb-ı nāb getürdiₒ, oġlına kim adını *Ḫalef* ḳomışlardıₒ, (20) süci vėrdiₒ. Beglerine daḫı gerek gerekmez süci vėrdiₒ, niᶜmetler baġışladıₒ. İcküden imtināᶜ ėdenüŋ (21) ḫānümānını Yaġmāyī Türklere yaġmalatdıₒ, vilāyetindeń sürdürdiₒ. Sehel müddetde ol dimen ü dīyārda **(128.b.)** (1) ḫayrdan ṣalāḥ-dan, emānetden diyānetden nişān ḳalmadıₒ. Cümle ḫalāyıḳ fısḳa fesāda düşdiler. Şöyle oldıₒ kĭ (2) ᶜālemüŋ bedkārı evbāşı ḳal(l)āşi yère üşdiler, muṣliḥler pārsālar ṣafālu ṣūfi̱ler vilāyeti ḳodılar gitdiler, (3) anuŋ gibiₒ ėtdiler <kim> şehrde vilāyetde Müsülmānlıḳ ḳoḳusı ḳalmadıₒ. Mescidler ḳapusı yapıldıₒ, ḫarābāt maᶜmūr oldıₒ yapıldı. (4) Āḫir rūzigār ol şehriyārı ḳahr ėtdiₒ, devleti terācuᶜa yüz dutdı. Vilāyet begsüzlikden birbirine <düşdi>,[1417] meliküŋ (5) başına ġavġā üşdiₒ. Pādeşāhı şehrden daşra sürdiler. Ḳonşı-lıḳda bir melik varıdıₒ; getürdiler, anı melik ėdindiler. (6) *Ḫalef* atasıyla anasıyla müteᶜal(l)iḳleriyle cihānda āvere[1418] oldılar. İşledükleriₒ müdbirliklere peşīmān oldılar. Baᶜdeₒ (7) ḫarābulbaṣra ne fāyide buldılar? Menzil bemenzil ġarīblıġa giderken bir mürġizāra yėtişdiler, anda ḳondılar. *Ḫalef* (8) şekār hevesin ėtdiₒ atlandıₒ, yaluŋuzca ṣaḥrāya gitdiₒ. Nāgāh bir ḳara cānavar arḳuru geldi, aŋa nīze ḫamle (9) ḳıldı ⌈sancdı⌉. Ol~daḫı iti dişile atı ucası altında caldıₒ.[1419] Cānavar bir yaŋa düşdi, at bir yaŋa düşdiₒ. *Ḫalef* eyeriₒ oyanı (10) arḳasına götürüb hezār miḥnetile ve belāyıla atası anası ḳatına geldi, ḥikāyetin söyledıₒ. Gėce ėrişdiₒ. Ol gėce ol (11) yėrde geceledıler. Oġlanlar silāḥ geyüb atları otardılar, hem kėşik[1420] dutdılar. Nāgāh dünle bularuŋ üstüne (12) ḫarāmī ḳoyuldı. Ceng erenlerin heb öldürdiler, bulduḳlarıń aldılar, *Ḫalef*i vü atasını ⌈ve anasını⌉ soydılar soyḳaladılar yüriyüvėr- (13) diler. Bular üc gişi ol ṣaḥrā-yıₒ bī-pāyānda ᶜuryān u giryān ḳaldılar. *Şehzāde Ḫalef* ṣıġar-ı sin icinde maᶜrifet (14) ḫāṣıl ėdüb-dururdıₒ, atasına eyitdiₒ: “Bu bize vāḳiᶜ olan işler ol ėtdügümüz yavuzlıḳlaruŋ mükāfātı-dur. Taŋrınuŋ (15) ḳażāsına rāżī olmaḳ gerek, yaman işlere tevbe gerek, göŋli Taŋrıya doġru dutmaḳ gerek. (16) Şöyle~kĭ pādeşāhlıḳda ḳalmaduḳ, tebāh-lıḳda hem ümīddür kĭ ḳalmayavuz” dėdiₒ. Ata ana *Ḫalef*üŋ sözin işidib aġladılar (17) nedāmet ėtdiler tevbe ḳıldılar. Durdılar, ol ḫālıla bir yaŋa teveccüh ėdüb gitdiler: “Cehd ėdelüm, gendözümüzi bir (18) ābādānlıġa bıraġayıduḳ olamı?” dėdiler. Yüridükleriₒ yėr ḳāᶜ-ı ṣafṣafıdıₒ: ne su (n)āmı[1421] varıdıₒ, ne ḫod ābādānlıḳ nāmı varıdıₒ. (19) Ḳumıdıₒ, pürmār coġıdıₒ. Ḫāşāk <u> ḫār, üftān <u> ḫeyzān, bīd-i lerzān gibi bir nice gün ol biyābānlarda daban (20) urdılar, çoḳ zaḥmet görd(i)ler. Atanuŋ ananuŋ ṭāḳatları ḳalmadıₒ. *Ḫalef* gāh anı götürürdiₒ, gāh bunı götürürdiₒ. (21) *Ḫalef*üŋ güci kesildiₒ, ḫayrān u sergerdān oldıₒ. Üci beyikbāregī ḳalt ḳaldılar,[1422] gendüler ölüme sımarla- **(129.a.)** (1) dılar. *Ḫalef* ol~dem yüzini yère ḳodıₒ, Ḥaḳ ḫażretine zārīlıḳ eyledi. Meded ü ᶜināyet istediₒ. Andan durdıₒ, atayıₒ (2) anayıₒ ḳodıₒ, bir

[1416] F.211.b.1: sic. | H.109.b.3. | L.192.a.12: id.
[1417] F.211.b.9. | H.109.b.11. | L.192.b.4: sic.
[1418] F.211.b.11. | H.109.b.13. | L.192.b.6: *āvāre*.
[1419] F.211.b.15: *Ol daḫı ucasını çakdı*. | H.109.b.16: *Ol daḫı eti acısından atıₒ çaldıₒ*. | L.192.b.10: *Ol~daḫı atıₒ ucasını altı*(*n*)*daₒ çaldı*.
[1420] F.212.a.2: *keşk*. | H.109.b.17: om. | L.192.b.13: *kėşk*.
[1421] F.212.a.12: id. | H.110.a.4: (*n*)*āmı*. | L.193.a.6: (*n*)*ām*.
[1422] F.212.b.1: *ḳat ḳaldılar*. | H.110.a.8: om. | L.193.a.10: id. (Cf. YTS 129.)

ṭarafa cüst u cūya$_{o}$ vardı$_{o}$, ṣaḥrāları ayağı altına aldı. Nāgāh bir yérde ırakdan bir aġac (3) görindi$_{o}$, ol aġacdın~yaŋa yörendi$_{o}$. Gördi$_{o}$, ol aġacuŋ dibinde çeşme-sār(-ı)[1423] ḫoş-güvār var. Tem(m)ūz <u> [e] (4) ābda[1424] temīz āb cün-şarāb-ı nāb sebze-i ḫandān üzerinde cereyān éder revān olur. Şöyle-kĭ anı görüb (5) sevinen cāna$_{o}$ revān olur. *Ḫalef* ol çeşme üzerinde bir dem oturdı$_{o}$, elin yüzin yudı; sucuġaz bulandurdı$_{o}$ icdi$_{o}$; (6) otcuġaz kökcügez cekdi$_{o}$ yédi$_{o}$. Biraz ḳuv(v)etlendi$_{o}$. Durdı, atası anası ḳatına geldi, suyı$_{o}$ gölgeyi$_{o}$ muştaladı. Andan (7) atasını götürdi$_{o}$, aġac dibine iletdi$_{o}$, anda ḳodı$_{o}$. Geldi$_{o}$, anasını daḫı getürdi$_{o}$. Anlar daḫı sulandılar yémeklendiler, (8) *Ḫalef*e du^{c}ā ḳıldılar. Biraz diŋlendüklerinden ṣoŋra durdılar gitdiler. <Bir> géce cāngün-lik[1425] eylediler. Nāgāh (9) bir şehre yétişdiler, bir rıbāṭ bucaġında münzevī oldılar. *Ḫalef* bāzāra vardı$_{o}$ kĭ nesnecük eline gire, ata- (10) sına anasına yédüre. Nesne eline girmedi$_{o}$. Vardı, evlerden nān-pāre dilendi$_{o}$. Getürdi$_{o}$, anasına atasına (11) yédürdi$_{o}$ oturdı$_{o}$. Ol géce bu ṣūretile gécdiler. Ṣabāḥ olduḳda *Ḫalef* durdı$_{o}$, bāzāra vardı. Gérü hīc bir (12) işe girişmedi$_{o}$, nesne eline girmedi$_{o}$. Aḫşām bir mescide vardı$_{o}$, gördi: muḥteşimler var. Bir göŋlecüḳ tevaḳ(ḳ)u^{c} étdi$_{o}$. (13) Gördiler kĭ dilenci ehli$_{o}$ degül, sordılar kĭ: "Ne gişi-sin? Ḳandansın?" dédiler. Şehzāde *Ḫalef* cün ol (14) söz işitdi$_{o}$, zār zār aġladı, eyitdi$_{o}$: "Büzürg-zāde-em. Atam nāmdār bāzirgānıdı$_{o}$, ḫudāvend-i ḫānü$_{o}$-mānıdı$_{o}$. Coḳ (15) ġulām u kenīzekümüz varıdı$_{o}$. Ṣa^{c}ālīk ḳażāsına oġraduḳ, heb cemā^{c}atumuzı$_{o}$ öldürdiler, mālumuzı esbābumuzı (16) aldılar. Yüz ḫōrlıġıla zārlıġıla ben ü atam u anam gendözümüzi$_{o}$ bu maḳāma bıraḳduḳ, fülān rubāṭda oluruz. Atam (17) anam benden daḫı yalıncaḳlardur. Ḳaydumuzı$_{o}$ görürseŋüz, bize muvāsāt édersеŋüz, sa^{c}yuŋuz meşkūr ola, ^{c}inda{llāh} (18) žāyi^{c} olmaya" dédi. Ol cemā^{c}atuŋ özleri göyündi$_{o}$, riḳḳat étdiler. Herbiri ḫāllu ḫālınca ḍondan geyesiden, (19) ṭa^{c}āmdan, aḫcadan pūldan *Ḫalef*i ḫoş gönderdiler. *Ḫalef* du^{c}ā ḳıldı, māḥaṣalı aldı$_{o}$, atası anası (20) ḳatına geldi$_{o}$. Sevindiler donandılar, yédiler icdiler, ol géce ḫoş gecdiler, *Ḫalef*e du^{c}ā ḳıldı-lar. Ṣabāḥ (21) olduḳda *Ḫalef* eyitdi$_{o}$: "Cün bu ḫāla geldük, pādeşāhlıḳ gedāyi̱lige^{x} döndi$_{o}$, cāremüz oldur kĭ **(129.b.)** (1) Ḥaḳ emrine boyun vérevüz, Taŋrı ḳısmetine rāzī olavuz, şol ṣaḥrā ḫālını aŋub bu rıbāṭ bucaġını ġanīmet (2) görevüz. Melūl olmaŋ, görelüm ooo »tā ḫod felek ez-perde çĭ āred bīrūn.« ooo Ammā bende dilenci-lik ṭabī^{c}atı$_{o}$ (3) yoḳdur. Rencberlik édersem, olur. Ḥammāl-lıḳ édeyim, sizi besleyeyim" dédi. Māder ü peder *Ḫalef*e āferīn (4) oḳıdılar. Şehzāde *Ḫalef* bāzāra vardı$_{o}$, ham(m)āllar icinde durdı$_{o}$. Kimse bunı işe dutmadı$_{o}$. Géce nevmīd odaya (5) geldi$_{o}$. Gérü ḳapulardan nān-pāre ḫāṣıl étdi. Ol géce hezār derd ü ġamıla gecdiler. Érte olıcaḳ *Ḫalef* (6) gérü bāzāra vardı$_{o}$, gérü kimse aŋa iş buyurmadı$_{o}$. Daḫı yarındası hem ol ḫāl gérü eyle oldı$_{o}$. *Ḫalef* (7) ḫayrān <u> ^{c}āciz ḳaldı: "Kimse baŋa iş buyurmaz, n~eyleyelüm baḫtumuz yaman oldı$_{o}$" dédi$_{o}$.

o^{O}o[1426] Cān u dilüme teb ü (8) tef oldı, n~édeyim? o^{O}o

•••••••••••

[1423] F.212.b.4-5: id. | H.110.a.10: ... *bir çeşme-i āb-ı çün-gülāb*. | L.193.a.14-15: ... *çeşme-sār var ḫoş-güvār*.

[1424] F.212.b.5. | H.110.a.10: om. | L.193.a.15: *temūz ābda*.

[1425] F.212.b.10: *Bir gün bir géce daḫı cān-genlik ...* . | H.110.a.14: *Bir gün bir gece cān-genlik ...* . | L.193.b.4: *Bir gece cān-genlik ...* . (Cf. S.353, 1054.)

[1426] Ms. sic. (129.b.7-129.b.10: passim.) Cf. ms. 219.a.5.

Ten tīr-i belāya hedef oldı$_{o}$, n~ėdeyim? o^{O}o
Anam doġurdı$_{o}$ beni, adum *Ḫalef* urdı$_{o}$. o^{O}o
(9) Cün baḫt-ı bedüm nāḫalef oldı$_{o}$, n~ėdeyim? o^{O}o

Andan ṣoŋra *Ḫalef* atasına anasına eyitdi$_{o}$: “Sizüŋ ḳaydu- (10) ŋuzda ḥayrān ḳaldum. Bir cāre ḳaldı: yā gelüŋ, siz beni ṣatuŋ; yā ben sizi satayım, bī-nevālikden (11) gedālikden ḳurtılalum” dėdi$_{o}$. Ol~dem peder eyitdi$_{o}$: “Hezār cān-ı muḳaddes saŋa fidā olsun! Bu (12) endīşe beġāyet ḫūbdur. Bu tedbīr eyü tedbīrdür. Ammā eger biz seni satavuz, bahāŋdan bize bār (13) baġlanmaz, tīzcek telef olur. Sen hemīşe ḳullıḳ bendinde ḳalursın; biz perākende oluruz. (14) Evvelā budur kĭ sen bizi satasın kĭ hem bahāmuzı$_{o}$ saḳlayubilürsin. Anuŋ ucından bir iş dutmaḳ (15) elüŋden gelür, hem bizi gėrü tīzcek ḳurtarubilürsin. Bizi bāzāra ilet sat, esbābuŋı rāst eyle! (16) Şāyed Ḥaḳ Taŋrı bir rūşenāyı^{x} peydā ėde” dėdi. *Şehzāde Ḫalef* yarındası gün durdı$_{o}$, bāzāra (17) vardı$_{o}$, kimse gėrü yüzine baḳmadı$_{o}$. Durdı$_{o}$, dil-i ġamnākıla dīde(-i) mennākıla [1427] şehr dervāze-sindeń (18) cıḳdı$_{o}$, bir yėrcügezde oturdı$_{o}$, ḥālını aġladı. Aġlayuraḳ uyḳuya vardı$_{o}$. Düşinde gördi$_{o}$ kĭ bir ḳaraŋulıḳda- (19) -yımış. Bir gişi gelür, eline bir yanmış mūm vėrür. Ol mūm şavḳıyla yolını görür. Cün uyanur, bu (20) düşine sevinür: “Ḫayr ola!” dėr. Bu eṣnāda taḳdīr-i rabbānī eyle ẓāhir olur kĭ ol şehrüŋ pādeşāhı (21) ol gün beḥükm-i <ilāhī> [1428] temāşā(ya) [1429] ṣaḥrāya cıḳub-dururmış. Bāz u şāhīn u çarġ <u> bāşe bilesince-yimiş, **(130.a.)** (1) ḳuş avlarmış. Nāgāh şāh[n]uŋ ḫaṣ doġanı pervāz ėderken gözlerden ġāyib olur. Şāh ol (2) cihetdeń muvazzaᶜulḥāṭır[1430] olur. Dört yaŋa mīrşikārlar veṣṭaḫarlar[1431] segirdürler, atlar depelerler[1432] isterler bu- (3) lımazlar. Pādeşāh doġancı-larına ḫışm ėder: “Tīz buluŋ! Bulmazsaŋuz, hepüŋüzi öldürürem” dėr. Gėrü cümlesi daġa ovaya (4) yayılurlar, istemekde cehd-i belīġ ėderler, doġandan nişān göremezler. Ḍoġan ḫod beḥükm-i rabbānī *Şehzāde* (5) *Ḫalef* ḳatına düşer. *Ḫalef*üŋ doġancı-lik eski ṣanᶜatıydı$_{o}$, rıfḳıla doġanı “Yėŋi devlet ᶜalāmeti$_{o}$-dür” dėyü (6) eli üstünde ḳondurur alur, şehre girür. Ḫalāyıḳ kim görürse “Şāhuŋ sevdügi ḍoġan dutulmış elḥamdülillāhi, (7) vestaḫar corlular ölmekden ḳurtulmış” dėdiler. *Ḫalef*i duᶜāyıla şāh ḳatına iletdiler. Cün şāh ḍoġanını gördi$_{o}$, (8) sevindi$_{o}$, *Ḫalef*e sordı$_{o}$ kĭ “Bu ḍoġanı ḳanda bulduŋ?” dėdi$_{o}$. *Ḫalef* başı$_{o}$ yėre ḳodı$_{o}$, andan durdı$_{o}$, doġanı nėce (9) dutduġınuŋ keyfīyetin söyledi$_{o}$. Andan şehzādeye eyitdi$_{o}$: “Ne gişi-sin? Ḳandansın? Ḳanḳı ṭarafdan geldüŋ?” (10) dėdi$_{o}$. Şehzāde lāyıḳ u muvāfıḳ duᶜādan ṣoŋra eyitdi$_{o}$ kĭ: “Muḥteşem bāzirgānıdum. Ḫudāvend-i māl-ı firāvānıdum. (11) Coḳ ḳullarum nökerlerüm varıdı$_{o}$. Ṣaᶜālīk üzerüme yol kesdiler, cemāᶜatumı öldürdiler, mālumı esbābumı aldılar. (12) Bir ḳoca ḳul, bir ḳarı$_{o}$ ḳaravaşum ḳaldı$_{o}$, saᶜālīk anları öldürmege begenmedi$_{o}$. Üşde fülān ḫarābe- (13) -zārda otururlar. Bu şehre geleli üc gündür bāzāra girürem, ḫammāl-lar icinde otururam: kimse baŋa raġbet (14) göstermedi$_{o}$; nesne feteḥ ėdemedüm dilteng oldum, şeherden cıḳdum, şol fülān yėrde oturdum. (15)

[1427] F.213.b.15. | H.110.b.16. | L.194.b.6: *dīde-i nemnākıla*.
[1428] F.214.a.5: sic. | H.110.b.18. | L.194.b.10-11: om.
[1429] F.214.a.5: sic. | H.110.b.18: *beḥükm-i temāşā*. | L.194.b.10: id.
[1430] F.214.a.7: *melūl-ḫāṭır*. | H.110.b.19: om. | L.194.b.13: *muva(z)(z)aᶜlḥāṭır*.
[1431] F.214.a.7: om. | H.110.b.20: *vestaḫları*. | L.194.b.13: *veṣṭaḫarl(a)r*.
[1432] F.214.a.8: *deperler*. | H.110.b.20: om. | L.194.b.14: *dep(e)lerler*.

Gendü ḥāluma aġlayub uyımışam. Düşümde gördüm kĭ ḳaraŋulıḳda ḳalmışam, biregü elüme bir mūm vėrür. (16) Anuŋ şavḳıyla yolumı görürem. Uyanduġumlayın bu şehbāzı yanumda gördüm, ḳonmış oturur. Doġan ʿilmini (17) bilürdüm, rıfḳıla dutdum nüvāḫt ėtdüm, üş aldum, pādeşāha geldüm" dėdi$_{o}$. *Şehzāde Ḫalef*üŋ faṣāḥatı ʿibārātı (18) pādeşāha ḫoş geldi$_{o}$, gendü nefsinde eyitdi$_{o}$: "Hīc şek degüldür kĭ bu yigit büzürg-zāde-dür" (19) dėdi$_{o}$. Andan eyitdi: "Yigit! Ḳatı ḫidmetümüzde bulınduŋ. Benden ne dilersin, dile!" dėdi$_{o}$. *Ḫalef* eyitdi$_{o}$: "Şāhuŋ (20) yaşı uzun olsun! Pādeşāhdan derḫøstum oldur kĭ şol dėdügüm ḳoca ḳulı, ḳarı ḳaravaşı$_{o}$ kĭ (21) beni kiciden berü beslemişlerdür, benüm ġamum ḳaydum yėmişlerdür, benden satun-ala. Ben māye-lenem, anlar ṣadaḳaŋda **(130.b.)** (1) dirilerer" dėdi$_{o}$. Pādeşāha bu ḫoş geldi$_{o}$: "Getür, alalum" dedi$_{o}$. Şehzāde sevinü güvenü vardı$_{o}$, atasını anasını (2) aldı$_{o}$, şāh ḳatına geldi$_{o}$. Cün şāh buları gördi$_{o}$: "Bir ḳarı$_{o}$, bir kocadur. Buları alub n~ėdeyim, ne işüme yarar? Amma (3) cün lafẓumdan geldi$_{o}$, 'Alayım' dėdüm, ḫilāf ėtmeyeyim" dėdi. Şehzāde-ye eyitdi$_{o}$: "Ġulāmuŋa nėce?"[1433] dėdi. Şehzāde (4) "Bir at kĭ şāh ṭavīle-sinden eyerile oyanıyla tama(m) düzeniyle[x1434] iḫtiyār ėdem" dėdi$_{o}$. Şāha ḫoş geldi$_{o}$: "Ḳabūl (5) ḳıldum" dėdi$_{o}$. "Ḳaravaşa nėce?" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Düşmen-i şāh dām-ı şāhda olsun. Bir dest-i silāḥ[1435] (6) kĭ zerrādeḫāneden bende iḫtiyār ėdem." Pādeşāh güldi: "Satun-aldum, dahi ne gerek?" dėdi$_{o}$. Şāh-zāde eyitdi$_{o}$: (7) "Cān-derāz-ī[x1436] ḫudāvendcün bende-ye biraz altun olursa kĭ yolda nafaḳa ėdinem, ġāyet-i kerem ü bende-nevā- (8) zlıḳ ola" dėdi$_{o}$. Pādeşāh eyitdi$_{o}$: "Bu yigidüŋ ḳamu ḫarekātı sekenātı mevzūn görinür, sözi ibāreti ʿasl u (9) ḳānūna muvāfıḳ bulınur, gendü mukbil-lerden ululardan sėzilür" dėdi$_{o}$. Derḫāl buyurdı$_{o}$: gönli sevdügi (10) atı, ṣilāḥı ve geydügi ḍonı ve yüz dīnārı şehzādeye vėrdiler. Şehzāde altunı$_{o}$ ḳuşaġına baġladı$_{o}$, (11) ḫilʿatı geydi$_{o}$, silāhı aldı$_{o}$, ata bindi$_{o}$, hālına gitdi$_{o}$. Ṣabaḥ olduḳda şehzāde durdı$_{o}$, şāh ḳatına vardı, (12) destibūs ėtdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė ḫudāvend-i ʿālem! Bende-nüŋ birḳac ġulāmı vardur; *Cīn* saru gitmiş-dür; bāzir- (13) gānlige gidüb-dururlar. İcāzetüŋüz him(m)etüŋüz bile olursa, varayım, anları - ḳısmet olursa - bulayım" dėdi$_{o}$. Pāde$_{o}$- (14) -şāh eyitdi$_{o}$: "Var, oġur olsun, him(m)et bileŋcedür. Ammā bu şartıla kĭ bizi unutmayasın, aḥvāluŋı bildüri- (15) -durasın. Adsuz sansuz gişiye beŋzemezsin, vaʿde'yi rāst eyle!" dėdi$_{o}$. *Şehzāde Ḫalef* eyitdi: "Ḳul(l)ıḳ ėdem, ḫudā- (16) -vendüŋ ḫuḳūḳı üzerümde andan artuḳdur kĭ unıdıla. Ol eylükler kĭ pādeşāh baŋa ḳıldı$_{o}$, mükāfātını Taŋrı (17) vère. Ben ʿāciz,[1437] ne elümden gele?" dėdi. Andan *Ḫalef* eyitdi$_{o}$: "(P)ādeşāh ḫażeretinden bir ārzūm daḫı vardur. Bitsün!" (18) dėdi$_{o}$. Pādeşāh eyitdi$_{o}$: "Eyit!" dėdi. Şāh-zāde eyitdi$_{o}$: "Baŋa icāzet olsun kĭ ol ġulāmı cāriye'yi görem, anlaruŋıla (19) vidāʿ ėdem. Üstümde coḳ ḫaḳları$_{o}$ vardur" dėdi$_{o}$. Pādeşāh icāzet buyurdı$_{o}$. *Ḫalef* ata ana ḳatına vardı$_{o}$, ellerin (20) öpdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Göŋlüŋüzi ḫoş dutuŋ kĭ ben sizi bu

1433 F.215.a.3: *Ġulāmu nėçeye*? | H.111.a.12: *Ġulāmuŋa neçe*? | L.195.b.6: id.
1434 F.215.a.4: *... eyeriyle, oyanıla, tamām düzenile ...* . | H.111.a.12-13: *... ziynülkāmile tamām saḫtıla ...* . | L.195.b.7: *... eyeriyle, oyanıyla, tamām düzeniyile ...* .
1435 F.215.a.6. | H.111.a.14: *Bir dest silāḥ ...* . | L.195.b.9: id.
1436 F.215.a.7: *cān-ı dirāz-ı*. | H.111.a.15: *cāndirāz-ī*. | L.195.b.11: *cān-dirāz-ī*.
1437 F.215.b.4: *ʿācizüŋ*. | H.111.b.1. | L.196.a.6: id.

bendde$_{o}$ ḳomayam. N~eylersem, eyleyem. Taḳdīrde varısa, (21) sizi göŋül dilegine yétürem. Bir yıladegin ḫaberümi umuŋ! Dirice olursam, size bulınam, ölecek olursam, **(131.a.)** (1) du^{c}ādan unutmayasız, benden sucum varını ^{c}afu ėdesiz. Sizüŋ cihetüŋüzden Taŋrı ḳatında ḳanlu[1438] olmayam!" (2) dėdi$_{o}$. Andan vidā^{c} eyledi, cıḳdı$_{o}$, atına bindi$_{o}$, yola girdi$_{o}$. Bu pādeşāh kerīmidi eryaḫī-idi. Ol alduġı ḳoça (3) ḳulı müşerrif menzile-sinde ḳodı$_{o}$. Ve ol ḳurı$_{o}$ ḳarı$_{o}$ ḳaravaşı$_{o}$ <evine ketḫudā eyledi. Bular manṣıblarında>[1439] ḫoş-vaḳt oldılar, *Ḫalef* ḫaberine muntazır oturdılar. (4) Şehzāde giryān u zārī-künān menzil bemenzil gitdi$_{o}$. Bėş günden ṣoŋra bir mürġizāra^{x} yétişdi$_{o}$. Anda bir (5) muḥteşem ḫayme urmış, diŋlenmege oturur. *Ḫalef* ol gişiye selām vėrdi. Ol gişi durdı$_{o}$, ikrām (6) ėtdi$_{o}$, ġulāmlarına buyurdı$_{o}$: *Ḫalef*üŋ atın köstek-lediler, salı$_{o}$vėrdiler. *Ḫalef*i yanına aldı. Ṭa^{c}ām yémege meşġūl (7) oldılar. Şehzāde *Ḫalef* ol gişinüŋ gişi-liginden utandı$_{o}$. Andan sordı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ḫidmetüŋüz ḳandan gelür- (8) siz, saġlıġıla ḳanda gidersiz?" dėdi. Ol gişi germ germ şehzādeye naẓar ėtdi$_{o}$: "Eger firāsetüm ġalaṭ ėtmezise, (9) bu cüvān büzü(r)[g]g-zāde-dür" dėdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: "Ė cüvān! Sende necābet ferri$_{o}$ var gibi$_{o}$ görinür. Evvel sen (10) nām u neşānuŋı, adunı ḫāluŋı şānuŋı, necāruŋı mekānuŋı dė~kĭ, ben daḫı$_{o}$ söyleyem" dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$: "Ben bir bāzirgānuŋ (11) oġlıyam. Atamuŋ coḳ mālı varıdı. Ticāret ḳaṣdına evden cıḳduḳ. Es̲nā-yı$_{o}$ seferde ḫarāmīler mālumuzı$_{o}$ (12) aldılar, ḫalḳumuzı$_{o}$ öldürdiler. Atamıla anamıla ben ḳurtıldum. Hezār zārī vü ḫørī-yile fülān şehre geldük. Vech-i (13) ma^{c}āşiçün andan artuḳ cāre vü ḥīle bulmadum kĭ atamı anamı satdum. Bu atı vu silāḥı$_{o}$ satun-aldum. Bu dem (14) rızḳum isteyügiderem, ümīd dutaram kĭ Taŋgrı Ta^{c}ālā baŋa nesne rūzi$_{o}$ ḳıla, atamı anamı esīrlik bendinden (15) ḳurtaram" dėdi$_{o}$. Ol gişi cün bu sözi işitdi, eyitdi: "Ė ḫudāvendigār! Ben evvelden pādeşāhuŋ ḳulıvan. Beni (16) fülān şehrüŋ pādeşāhına risālete gönderdi$_{o}$. Ol yaŋa giderem. Senüŋ daḫı ol ṭarafa ^{c}azmuŋ varısa, (17) gel, bile gide-lüm, yoldaş olalum!" dėdi$_{o}$. {Atlandılar, yola girdiler.} Şehzāde eyitdi$_{o}$:

"Bu vilāyet ne vilāyetdür?
Pādeşāhuŋ ne yėr pā- (18) deşāhıdur?
Ben bu yėrleri bilmezem
ġarībem"
dėdi$_{o}$.

Ol şaḫṣ eyitdi$_{o}$:

"Bu vilāyet *Çīn* vilāyeti$_{o}$-dür.
Pādeşāhumuzuŋ (19) adı faġfūrdur.
Ben varacaġum pādeşāh
*Cin*den yüz ferseng yolda-dur"
dėdi$_{o}$.

Şehzāde Ḫalef eyitdi$_{o}$: "İmdi$_{o}$ ben (20) senüŋile hemrāham, āb <u> rūzī olduġı deŋlü" dėdi. Andan ṣoŋra durdılar. Cün ol gişi şehzādenüŋ (21) ferrin şehāmetin

••••••••••

[1438] F.215.b.10-11: *suvvāl / olınmayam*. | H.111.b.5: *ḳınlu*. | L.196.a.12: *suvvāl*.

[1439] F.215.b.12-13: *Ve ol ḳarı cāriye'yi evine ketḫudā eyledi. Bular manṣıblarında ...* . | H.111.b.7: *Ve ol ḳarı$_{o}$ ḳaravaşı ev kedḫuz̲āsı$_{o}$ eyledi$_{o}$, manṣıblarında ...* . | L.196.a.13-14: *Ve ol ḳarı ḳara-vaşı evine kedḫuz̲ā eyledi. Bular manṣıblarında ...* .

cābük-süvārligin gördi$_o$, eyitdi$_o$:

"Ė ḫudāvend!
Bu zībālığıla, bu manẓarıla, bu maḫberile
ḥaḳīḳat **(131.b.)** (1) [ḥakīḳat] bilürem kĭ aṣīl-sin.
Güneşi ve müşki penhān ėtmege yaramaz.
Ne~ḳadar kĭ ben sāzuŋa silāḥuŋa, atuŋa (2) eyerine[1440]
baḳaram,
seni benden yėgrek görürem.
Ne ola,
eger bu nāmeler kĭ bende vardur, alasın;
bu varduġum (3) işi sen bilesin;
fāyidesin sen bulasın.
Ben nökerüŋ mes̲ābesinde duram,
baŋa keremüŋden ne vėrür- (4) seŋ, vėresin.
Ve-illā sen bu heybetde ben saŋa aġa olımazam,
senden mufāraḳat hem ėdemezem"
dėdi$_o$.

Şehzāde (5) eyitdi$_o$: "Āferīn saŋa, ḫoş ola!" dėdi$_o$. Ol gişi nāmeleri şehzāde *Ḫalef*e sımarladı$_o$, aġız ḫaberlerin daḫı sımarladı$_o$: "Dėyesin!" (6) dėdi$_o$. Ẓāhir budur kĭ bu gişi *Ḫalef*e gendü manṣıbını ėlçiligini vėrdügi göŋlinde-nidi$_o$, ġadra ḥıyānete (7) ḳaṣd yoġıdı$_o$. Ol~dem ol yėrden ta^{c}cīlile revān oldılar, gėceyedek gitdiler. İttifāḳ gėce ėrişdükde bu- (8) lıt ḳopdı$_o$, ḳar u ḳay u yaġmur u ru^{c}ūd u bürūḳ u ṣavā^{c}iḳ riyāḥ ^{c}āṣıfe[1441] belürdi$_o$, ḳıyāmet güni gecesiydi$_o$. (9) Ve ol ḥālda ol şaḫṣ cānı$_o$ ḳorḳusından atı$_o$ sürmek ardınca oldı$_o$. İt(t)ifāḳ bu es̲nāda *Ḫalef*iŋ (10) atı ḳolaŋı süst bulındı$_o$, eyer at boynına düşdi$_o$. Şehzāde indi$_o$, ḥālın gördi$_o$, ḳolaŋı eyere berkitdi$_o$. (11) Tīz gėrü bindi$_o$. Bu miḳdār müddet icinde ilerü gidenler biraz uzamışlar, ḥisleri$_o$ şebaḫları belürmedi$_o$ [yo] (12) "Yoldaşa üş yėtem, üşde^x yėtem"[1442] dėyü ne~ḳadar cidd ü cehd eyledise, nāfī^c düşmedi. Şeh-zāde ol ṣaḥrāda, (13) ol şiddetde^x geh^x[1443] ol yaŋa, geh bu yaŋa sürer. Cün hīc ṭarafda hemrāh ḳoḳusın ḍuyamadı$_o$, nişānın^x (14) alımadı$_o$, gendü nefsinde eyitdi$_o$: "Bu daḫı benüm bedbaḫt-lıġumdandur" dėdi. Aġladı, şūm ṭālī^{c}ine (15) sögdi$_o$. Ṣubḥ olınca ol ṣaḥrā[lar]da sürdi$_o$ yüridi$_o$, ḳonmadı$_o$ diŋlenmedi$_o$. Gündüz kim geldi, şiddet götürüldi$_o$, bāl līmūn[1444] (16) oldı. Gendözini bir münker sehmināk ṣaḥrāda gördi$_o$ kĭ anuŋ havāsında ḳuş ucmazdı$_o$, ^{c}arṣa- (17) -sında ḳulan yügürmezdi$_o$. Rīgidi muġaylānlu, ne sudan nām, ne āvadanlıḳdan nişān^x. Ol gün öyileye- (18) dek[1445] "Ḳonmaġa yarar yėrcügez bulam" dėyü gitdi. Rīg-i revānıla ḫār-ı cān-sitāndan [ḫār-i cān][1446]-zevceyn-i (19) is̲neyn

[1440] F.216.b.4: om. | H.112.a.2: *eyerüŋe*. | L.197.a.4: *eyerine*.
[1441] F.216.b.11. | H.112.a.7. | L.197.a.12: om.
[1442] F.216.b.15-217.a.1: *üş yėtem, üş erişem ...* . | H.112.a.10: om. | L.197.a.16: *üş yėtem, işde yėtem ...* .
[1443] Ms. v.c.
[1444] Ms. sic. (Cf. *süt liman*?) || F.217.a.5: *bān līmūn*. | H.112.a.12: *yaz līmūn*. | L.197.b.4: *bān limūn*.
[1445] F.217.a.7: *öyleye-dek*. | H.112.a.14-15: *buçuk günedegin*. | L.197.b.6: *öyleyedek*.
[1446] F.217.a.8. | H.112.a.14. | L.197.b.7: om.

bulımadı$_{o}$. Gördi: gendüye ve atına ʿaṭaş ġālib oldı$_{o}$. Üş ölmekdür. Cāndan ümīdi$_{o}$ (20) üzüldi. Ol~dem yüz yere ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Bār-ı Ḫudāyā! Dānā u bīnāsın! Bīcāre-i āvere[1447] ḥālından (21) āgāh-sın! Eger düşvārlikde ʿömrüm āḫir oldısa, cān be-leb oldı, al beni, [ʿaẕā] **(132.a.)** (1) ʿaẕābdan ḳurtar! Ve-eger henüz mühlüm var, baḳīye(-i)[1448] āb <ı> rūzī[1449] olısar, bu miḥnetüm icinde baŋa ʿināyet (2) eyle, restegārlik^{x} erzānī ḳıl! Bendede ziyāde ṭāḳat-ı şiddet yoḳdur” dėdi$_{o}$. Bu ṭarīḳe iŋiledi (3) aġladı, durdı, atını yėddi, daḫı yüridi$_{o}$. Biraz bu taʿabıla ḳaṭʿ-ı mesāfet ėtdüginden ṣoŋra bir yėrde (4) bir ḳuyuya yėtişdi$_{o}$, baḳdı$_{o}$: dibinde su gördi$_{o}$. Sevindi$_{o}$. Ne ḫīle düzdise, düzdi$_{o}$, su cıḳardı$_{o}$ icdi$_{o}$, hem atına (5) icürdi$_{o}$. Ve anda birez oturdı$_{o}$, şükr eyledi. Ol~dem *Ḫalef*üŋ taḳabbül ėtdügi nāmeler ögine düşdi$_{o}$, sundı$_{o}$, baġalından (6) nāmeleri cıḳardı$_{o}$, birini fek ėtdi$_{o}$. Gördi$_{o}$ ki̇̆ maẓmūnı$_{o}$ bu ki̇̆: “Biti iledeni tīz varduġınlayın dut, başını kes, (7) baŋa vėribi ki̇̆ bizüm ḳatumuzda mevḳiʿüŋ tamām ola. Ve göŋlümüz bu sözüŋ cevābına muntaẓırdur. Vesselām.” (8) Cün şehzāde bu nāme’yi oḳıdı$_{o}$, lerzān oldı$_{o}$, göŋlinde eyitdi$_{o}$: “Meger ol gişi bu nāme-nüŋ maẓmūnını (9) bilüridi$_{o}$. Ammā diledi ki̇̆ ben anuŋ yėrine helāk olam, ol selāmet ola. Eger ol gėce ol vāḳıʿa (10) olmasa, baŋa ḥayretden ol~ḳadar vaḳt eglenmek olmasa, andaḳ dām-ı helāka düşdümidi. (11) Ammā Ḫaḳ Taʿālā benüm ġarīblıġumax yigitligüme bī-günāhligüme merḥamet ėtdi$_{o}$, beni bu sırra muṭṭaliʿ eyledi$_{o}$” dėdi$_{o}$. (12) Andan nāmeleri pāre-ledi$_{o}$, cāha saldı$_{o}$ şükr eyledi$_{o}$, silāḥın baġlandı, atına bindi$_{o}$, Taŋrıya tevekkül ėdüb (13) yüridi$_{o}$. Nāgāh bir gün *Cīn* şehirlerindeńx bir şehre çıḳageldi. Ol şeherde birḳac gün diŋlendi$_{o}$, (14) bir dīnār bozdı$_{o}$, anda ḫarclandı$_{o}$. Andan bir şehre daḫı naḳl ėtdi$_{o}$. Her şehre ki̇̆ yėtişdi$_{o}$ pādeşāhınuŋ (15) sīretinden mürev(v)etinden sorardı. Aŋadek gitdi$_{o}$ ki̇̆ bu şehre “Faġfūr-ı *Cīn* şehridür” dėdiler. (16) Ol şehre girdi$_{o}$, bir göŋli diledügi yėrde ḳondı$_{o}$. Bir ḳarıcuġuŋ eviymiş. “Kimdür” dėyü ḍaşra geldi$_{o}$. (17) Ḫalef ḳarıcuġa selām vėrdi$_{o}$, andan eyitdi$_{o}$: “Ė māder! Ḳonuḳ gerekmi?” dėdi$_{o}$. Ḳarıcuḳ derḥāl durdı$_{o}$, beşāşet (18) gösterdi$_{o}$, ḳul(l)ıḳ eyledi: “Cān-ı māder! Ḫān-ümān u cān barça saŋa fidā olsun!” dėdi$_{o}$. (19) Şehzāde eyitdi$_{o}$: “At baġlamaġa yėr olamı?” dėdi. Ḳarıcuḳ eyitdi$_{o}$: “Vardur” dėdi$_{o}$. Şehzāde atını eve ḳoydı^{x}$_{o}$, (20) gendü ḳarıcuḳ ḳatında ḳondı$_{o}$. Ol~dem ḳarıcuḳ bulfaḳīr-ī[1450] şehzāde[1451] öŋine sofra getürdi$_{o}$ ḳonuḳladı. (21) Şehzāde eyitdi$_{o}$: “Ė māder! Hīc gişi olamı ki̇̆ bāzārdan bize nesne getüri$_{o}$vėre?” dėdi$_{o}$. Ḳarıcuġuŋ **(132.b.)** (1) on yaşar oġlı$_{o}$ varıdı$_{o}$. Anı şehzādeye mülāzim eyledi. Şehzāde buyurdı$_{o}$: odanuŋ esbābını getürdi$_{o}$, (2) ḳul(l)ıġı yėrine yėtürdi$_{o}$. Ana, oġul şehzādenüŋ ḫidmetin eylediler. Şehzāde fāriġ oturdı$_{o}$ rāḥat oldı$_{o}$. Fikri$_{o}$ bu ki̇̆ (3) bu şehrüŋ sulṭānına faġfūra nöker yazıla, ʿulūfeci ola. Ḳarıdan sordı$_{o}$ ki̇̆: “Bu şāhuŋ dādı$_{o}$ mürüvveti$_{o}$ (4) nėcedür? Maḫdūm ėdinüb ḳul(l)ıġın ėtmege yararmı?” dėdi$_{o}$. Ḳarı eyitdi$_{o}$: “Melikimüz

[1447] F.217.a.12: *... bu bīçāre$_{o}$ vü āvāre.* | H.112.a.17: *... bu bīçāre āvāre.* | L.197.b.11: *... bu bīçāre-i āvāre.*
[1448] F.217.a.12. | H.112.a.18. | L.197.b.17: sic.
[1449] F.217.a.12: *... āb-ı rūzıla ... .* | H.112.a.18: *... āb u rūzī vardur ... .* | L.197.b.11: *... āb-ı rūzī olısar ... .*
[1450] Ms. sic.
[1451] F.218.a.1-2: *faḳīrāne şehzāde.* | H.112.b.12: *būlfaḳīr-ī şehzāde.* | L.198.a.17: *bilfaḳīr-i şehzāde.*

beġāyet ḫoş gişi-dür. ʿAd- (5) lındań dervīşler diŋlenmişdür. Āvāze-i ʿadl u dād-ı faġfūr[ı] ʿāleme nezdīk <ü> dūra yėtişmişdür" (6) dėdi$_{o}$. Andan şehzāde vezīrleri$_{o}$ müşīrleri$_{o}$, ḥācibleri$_{o}$ kātibleri$_{o}$ aḥvālındań sordı$_{o}$. Ḳarıcuḳ dükelinüŋ eyüsin (7) yavuzın, eşisin düvesin kĭ bilüridi, dėdi$_{o}$. Andan şehzāde: "Faġfūruŋ oġulda ḳızda nesi var?" dėdi$_{o}$. (8) Ḳarıcuḳ eyitdi: "Bir ḳızdan artuḳ nesnesi yoḳdur, ammā gök altında yėr yüzinde ṣüretde ancılayın ādemī-zād (9) yoḳdur. *Cīn* u *Mācīn, Ḫıtā* vu *Ḫoten*, *Ḫalluḫ* <u> *Yaġmā* vu *Balasaḳun*[1452] ḳad u bālāda, ḫad-ı vālāda,[1453] rūda mūda (10) anuŋ gibi$_{o}$ mevcūd görmedi$_{o}$. Ve-ammā ʿaẓīm ḫūn-ḫōrdur[1454] pürsitīzdür." Şehzāde sordı: "Ne sebebden?" dėdi$_{o}$. Ḳarıcuḳ (11) eyitdi$_{o}$: "Ė cān-ı māder! Ol ḳız yigirmi yaşında-dur. Bu~ḳadar vaḳıt icinde bėş-yüz şehzāde'yi helāk (12) ėdüb-durur, ḳanın yėre döküb-durur" dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$: "Necün?" dėdi$_{o}$. Ḳarıcuḳ eyitdi$_{o}$: "Her ḳanḳı pādeşāh u (13) pādeşāh-zāde kĭ gele, ol perī-peykeri$_{o}$ ḫøstārlıḳ ėde, ḳanı vu mālı elbet(t)e telef-dür" dėdi$_{o}$. "Sebeb (14) bu kĭ bu ḳız atasıyla ḳavl u ʿahd berkitmişdür kĭ bu ḳızuŋ eri ol ola kĭ ḳızuŋ gözli anı dileye. (15) Andan herkĭ anı$_{o}$ dilemege gelür, anı ḳatına oḳır, yaḳınında oturdur. Eyimme <ve>[1455] ḳużāt u meşāhīr u meʿārīfi (16) cemeʿ ėder, anlaruŋ ḫużūrında ol gişiden sorar kĭ: 'Gözlüŋ beni evlenmek dilermi?' dėr. Ol (17) gişi eydür kĭ: 'Haā, gözlüm diler kĭ seni alam' dėr. Ol~dem cemālını açar, ol müteyyeme gösterür, bu ṭarīḳile (18) anı nübūde eyler. Andan eydür: 'Birḳac mes'elem vardur. Eger anuŋ cevābın dėyesin, cüftüŋ oluram. (19) Ve-eger dermānde olub cevāb vėrmeyesin, bu ulular danuḳlıġıyla ḳanuŋı döküb māluŋı ḫāṣ ėdineyimmi$_{o}$?' (20) dėr.

Ol bīcāre-ler ez-ġāyet-i bī-dilī[1456] iḳrār ėderler,
māḫāẓır mācinler güvāh olurlar:
«'Lā-našhadu[1457] ʿalā (21) ġawri'» dėmezler.
Bugez cün cevābdan ḳāṣır olurlar,
elbette ḳanlarını döker,
māllarını alur.
Şunuŋ gibi ẓulum **(133.a.)** (1) ehli-dür.
On yıldur kĭ bu iş üzerine-dür,
seng-i dildür bī-şefaḳat-dur,
ḫūn-ḫōrdur ʿayyārdur.
Hīc (2) kimseye özi göyünmez,
yigitlerün yigitceklerini[1458] esirgemez.
Elbette ḳan dökmek ardınca,

•••••••••••

[1452] F.218.a.11: *bilād-ı Sāḳūnda*. | H.112.b.19: *Bālāsāḳūn ḳad ve bālāda*. | L.198.b.10-11: *Bālāsāḳūnda*.

[1453] F.218.a.12: *ḳadd-ı bālāda*, *ḥadd-ı vālāda*. | H.112.b.19: *ḳadd u bālāda*, *rūy u mūyda*. L.198. b.11: *ḳadd u belāda, ḫadd u vālāda*.

[1454] F.218.a.13. | H.112.b.20: *ḫuvānhørdur* (sic!). | L.198.b.12: *ḫūn-ḫōr*.

[1455] F.218.b.3. | H.113.a.2: sic. | L.199.a.1: *eyimme <i> ḳużżāṭ*.

[1456] F.218.b.8: *bī-dīl~ü bīçāregī*. | H.113.a.5-6: *ez ġāyet-i bī-dilī*. | L.199.a.5: *ez ġāyet-i bī-dil ve bīçāregī*.

[1457] F.218.b.8. | H.113.a.6: *Lā-taşhadu*. | L.199.a.6: id.

[1458] Ms. sic. || F.218.b.10: *yigitliklerini*. | H.113.a.8: *yigitlerüŋ cāncuġazlarını*. | L.199.a.9: *yigitl*(*i*)*k-lerini*.

ḫānü$_o$-mān ḳapmaḳ (3) ardıncadur.”
dėdi$_o$.

Şehzāde bu hikāyeti işidüb taʿaccüb ėtdi$_o$. Gönlinde eyitdi$_o$:

“Nökerlikden melik-lik yėgrekdür,
ḳızı (4) ḳurtarub melik olmaḳ yėgrekdür”
dėdi$_o$.

Andan eyitdi$_o$: “Ė māder! Bir yigit ol ḳızı dileyüvarsa, anı nėce bulur, (5) nėce söyleşür?” dėdi$_o$. Karıcuḳ eyitdi$_o$:

“Ḳızuŋ ḳapusında cemaʿat vardur.
Bu mühimicün anda oturub-dururlar.
Bir (6) ḫøstār gelse, evvel aŋa naṣīḥāt ėderler.
İşitmeyecek olursa,
ḳız ḳatına iledürler.
Ne olursa {olur}.
(7) Ne olasıdı$_o$?
Elbet(t)e helāk olur”
dėdi$_o$.

Şehzādenüŋ bu iş hevesi$_o$ gönlinde mütemekkin oldı$_o$. Sevdā (8) dimāġına müteṣāʿid olub bu vesveye gendüye[1459] yol verdi$_o$. Neymişin: yā mes’elelerine cevāb vėrem, yā obir ḳul(l)ar (9) gibi$_o$ başumı ol dilistān būsitān ḳapusında yėre vuram. Ol gėce bu sevdāda-yıdı$_o$. Sabāh durdı$_o$ (10) ābedest aldı$_o$, dū-gāna ḳıldı$_o$, müze geydi$_o$, atını ġulāma eyerletdi$_o$ bindi$_o$, faġfūr sarāyına vardı$_o$. Dergāh (11) yöresin degzindi$_o$, gözin ögertdi$_o$,[1460] hem seyrān ėtdi$_o$, gerü döndi$_o$. İkinci$_o$ gün hem böyle bindi$_o$ teferrüclendi$_o$. (12) Nāgāh gördi$_o$ kĭ faġfūr ḳapusında bir enbūh ġalebe var: herbiri lāḥavl oḳır, laʿnet ėder. Bu esnāda gördi$_o$: (13) bir serv-i revān gibi cüvān eli baġlu, boynında ip yėdüb iletdiler. Bir ḫarābe-zārda ḳanını yėre dökdiler. (14) Şehzāde bu aḥvāl keyfīyetinden sordı$_o$. Bir gişi eyitdi$_o$: “Meger ġarīb-sin, bu ḥikāyet maʿrifetinden (15) bī-naṣīb-sin.” Şehzāde eyitdi$_o$: “Hāa’, bu şehri şimdi$_o$ gördüm” dėdi$_o$. Ol yigit eyitdi: “Bu faġfūruŋ bir (16) ḳızı vardur. Beġāyet pākīze velīkin saḫt murdār ḫūludur. Bu yigit anı dileyügeldiyidi$_o$, mes’ele- (17) -sine cevāb vėre-bilmemiş. Ol sebebden anı öldürmege buyurdı$_o$; ḫalḳ temāşā ėderler. Ve mālını daḫı ḫāṣ (18) eyledi. Ve bunuŋ gibi$_o$ iş bėş-yüz-keret işleyüb-durur” dėdi. Şehzāde ḳarıcuḳdan oḳıduġı naḳlı (19) bu(gez)[1461] müşāhede maṣmūʿıla muḳābele eyledi: dürüst cıḳdı$_o$. Şehzāde cün bu ḫālı gördi$_o$, odasına geldi, (20) fāriġ düşdi$_o$. Ṣabāḥ olıcaḳ şehzāde ḳarıcuġı oḳıdı$_o$. Eyitdi:

“Ė māder! Ben faġfūr ḳızın dilemege (21) giderem,
aŋa cevābların vėrmege giderem,
ol duḫter-i şūmuŋ şerrini
cihān **(133.b.)** (1) şehzāde-lerinden defeʿ ėderem”
dėdi$_o$.

●●●●●●●●●●

[1459] F.219.a.2: id. | H.113.a.13: *göŋline*. | L.199.a.17: id.

[1460] F.219.a.6: *göründi, hem seyrān ...* . | H.113.a.15: *... degzindi$_o$, gėrü döndi$_o$*. | L.199.b.3: *... degzindi, gözin ögretdi*.

[1461] F.219.a.15: *... oḳuduġunı bugez ...* . | H.113.a.22: *oḳuduġı naḳlı$_o$ ol yigidile ...* . | L.199.b.12: *... oḳuduġ(ı)nı̆ bugez ...* .

Ḳarıcuḳ feryād eyledi$_o$, yaḳasın yırtdı$_o$, eyitdi$_o$:

"Zīnehār!
Bunuŋ gibi$_o$ iş yöresine (2) oġrama!
Adını aŋma!
Cüvān begsin, ġarībsin,
bī-kes ü bī-yārsın.
Ḫaṣmuŋ ḫūn-ḫōrdur nābekārdur,
(3) bī-raḥmet-dür bī-zaḥmet-dür.
Yėgrek oldur kĭ
anuŋ yüzini görmeyesin,
ḳatında oturmayasın"
dėdi$_o$.

Şehzāde (4) eyitdi$_o$:

"Göŋlüŋi ḫoş dut kĭ
endīşeden fāriġ ol kĭ
ben anuŋ esvilesine cevāb vėrmege ḳādirem"
(5) dėdi$_o$.

Ḳarıcuḳ şehzādeye ne~ḳadar söyledise, mü'es(s)ir düşmedi$_o$. Ol gėce yatdı$_o$, ṣabāḥ durdı$_o$, namāz ḳıldı$_o$. Üc (6) altun ḳarıcuġa vėrdi$_o$: "Boz, ⌈f(u)ḳ(a)rāy(a)⌉ tefriḳa ėt!" dėdi$_o$. "Dėdügüm yėre üş giderem, selāmet bī-melāmet gelürsem, saŋa (7) ḳul(l)ıḳlar ėdem. Ve-eger gelmeyem, ḳatuŋda nem varısa, saŋa ḥelāl olsun!" dėdi$_o$. Ḫudāya tevek(k)ül eyledi$_o$, cānı$_o$ (8) ġamın yėmedi, ḳarıcuġı esenledi$_o$, at üstüne süvār oldı$_o$, sarāy-ı ⌈şāh(-ı)⌉[1462] *Cīn*din~yaŋa müteveccih oldı$_o$. Cün anda (9) yėtişdi$_o$, mülāzimler ilerü geldiler:

"Ne gişi-sin ḳandansın,
ne ḥācete geldüŋ?"
dėdiler.

Eyitdi$_o$:

"Pādeşāh-zādeyem,
(10) ulu ve ḳadīm ḫānedān-danam,
ıraḳ yėrdenem, ḳız dilemege geldüm."

Cün bu sözi işitdiler, ġamgīn oldılar. (11) Eyitdiler:

"Cüvān-ı pākīze-sin, gėrü dön!
Mülevveşe baş ḳoşub mülevveş olma!
Bu işüŋ yöresine yörenme!
Ḫaṣmuŋ (12) bī-raḥmet-dür, pürzaḥmet-dür.
Kār u bāzārdan[1463] dönmek gereksin.
Bu endīşe-nüŋ ziyānı sū⌈d⌉ından (13) artuḳdur"
dėdiler.

Şeh-zāde eyitdi$_o$: "Eger Ḫudā-yı$_o$ Ta^{c}ālā benüm başuma eyle yazdısa kĭ ol ölen miskīnler bī- (14) -günāhlar başına yazdı$_o$, ḫod iḫtiyāṭuŋ ḥaz̲erüŋ fāyide-si yoḳ. Ḳażā-yı$_o$ āsumānī-nüŋ <ve>[1464] taḳdīr-i rabbānī-nüŋ (15) ref^{c}i vü def^{c}i

[1462] F.219.b.11: om. | H.113.b.8. | L.200.a.7: sic.
[1463] F.219.b.15: *kār-ı bāzārdan.* | H.113.b.12: *kār u bārdan.* | L.200.a.12: *kār u bāzārdan.*
[1464] F.220.a.3. | H.113.b.14: sic. | L.200.a.15: om.

müstaḥīl-dür. Ben bilḳaṣd bu işe geldüm. Tangrınuŋ bu işde bir ḥikmeti$_{o}$ vardur: ⌈ẓāhir⌉ olsa (16) gerek! Böyle olmasa, ⌈ben(i)⌉[1465] bir aylıḳ$^{+}$ yoldan bunda getürmezidi$_{o}$. Baŋa rāḥat ḳaderlemişdür, yā cerāḥat, yā minḥet, yā miḥnet, (17) yā ʿişret, yā ʿusret. Her ḳanḳısıysa, görmeyince olmaz" dėdi$_{o}$. Ol ḳavum cün gördiler kĭ naṣīḥat maḥal(l)-ı ḳabūlda (18) düşmedi, eyitdiler:

"İlk şarṭ naṣīḥatdür - ėtdük"
dėdiler.
»"Nīk~ḫ^{v}āhān dehend pend velīk.
(19) Nīk~baḫtān buvend pend-pedīr.«
Nīk-ḫøhlar ögüt vėrürler, līkin
nīkbaḫt oldur kĭ pend işidür."
(20) dėdiler.

Vardılar, faġfūr ḳızını ḳapuya oḳıdılar. Duḫter cün ḫaberi$_{o}$ işitdi$_{o}$, yėrinden ḫurrem durugeldi$_{o}$, atasına (21) gişi vėribidi$_{o}$. "Bir ḳuş daḫı duzaġa düşmiş, gel, ḫālını görelüm!" dėdi$_{o}$. Bārigāhı döşediler, dest <ü> mesned **(134.a.)** (1) [mesned] düzdiler, ḳapuları açdılar. Eyimme-i ḳużāẗı$_{o}$, meşāhīr-i maʿārifi oḳıdılar. Ve ṣudūr u ekā- (2) bir bāregāh-ı cihān-penāha ḥāżır oldılar, ol olacaḳ işde nāẓır oldılar. "Duḫter-i faġfūra ḫøstār-ı (3) dīger gelmiş" dėyü *Cīn* şehrinde ġulġule düşdi$_{o}$: "Üş ḳızıla münāżara ėtse gerek" dėdiler. Ağızlu kim (4) varısa, eydür: "Bīcāre ecel sīlīsin[x1466] yėmege gelüb-durur" dėr. Elḳışşa faġfūr geldi, dest-i mesnedde[1467] (5) oturdı$_{o}$. Andan şehzāde'yi ḳatına givürdiler. Cün şehzāde'yi faġfūr gördi$_{o}$, bī-iḫtiyār ḥidmet ėtdi, ayaġın durdı, (6) şehzāde'yi ḳocdı$_{o}$ nüvāḫt ėtdi$_{o}$, yanında oturtdı$_{o}$, aşlını kökini, vilāyetini, zād u būmınŋı sordı$_{o}$. Şehzāde şecere-i (7) ensābını āb-ı revān gibi tā āḫir söyledi. Faġfūr şehzādenüŋ feşāḥatını[1468] ʿibāretine āferīn getürdi$_{o}$. (8) Ḥāżır cemāʿat: "Dirīġā, nāzenīn yigit ol nāpāk bī-pāk elinde helāk olur dė(di)ler."[1469] Faġfūruŋ (9) hem ol cüvāna yüregi yanar, eydür: "Ė şehzāde! Bu neseb ü ʿaḳl kĭ sende-dür delālet ėder kĭ (10) ulu aṣal-sın. Ammā bu bizüm ḳız ʿaẓīm seng-dil ü bī-raḥmdur, ḫūn-ḫōrdur. İşinden gecemezem. Ve her (11) gāh kĭ aŋa naṣīḥat ėdem, cevāb vėrür kĭ:

'Ben kimseye'yi[1470] gişi vėribiyüb oḳumazam,
Gel, beni al dėmezem.
(12) Dört bėş aylıḳ yoldan bilḳaṣd ölmege gelürler
ölürler.
Ben n~ėdeyin¯,
sucum nedür?'
dėr.

Andan gėrü:

(13) 'İşledügümi mekrile aldamaġıla işlemezem.

[1465] F.220.a.5. | H.113.b.16. | L.200.a.17: sic.
[1466] F.220.a.15: om. | H.114.a.1: *sīlīsi*. | L.200.b.12: om.
[1467] F.220.b.1: *dest-i meskeninde*. | H.114.a.1: om. | L.200.b.12: *dest ve mesnetde*.
[1468] F.220.b.4. | H.114.a.3. | L.200.b.16: *feṣāḥatına*.
[1469] F.220.b.6: sic. | H.114.a.5: *derler*. | L.200.b.17: sic.
[1470] F.220.b.10. | H.114.a.8: *kimse'yi*. | L.201.a.3: id.

Ḳāżī-yile ekābirle işlerem.
Kime ne?'
dėr.
İmdi sen ḫusrev-nijādsın,
(14) şīrīn saḫun-sın,
ırak yoldan geldüŋ,
meşaḳ(ḳ)atlar gördüŋ.
Eger bu ḳızdan fāriġ düşerseŋ,
(15) gėrü dönerseŋ,
işüŋüŋ tedbīrini düzelüm,
esbāb-u tamāmıla
kenīzek ü ġulām
u niᶜmet-i bī-şümār
u (16) leşker-i besiyārıla
seni vaṭana gönderelüm,
tā selāmetile gendü dārülmülküŋe varasın"
dėdi$_o$.

Şehzāde faġfūr- (17) dan cün bu şefaḳatı bu merḥameti$_o$ gördi, baş yėre ḳodı, duᶜā eyledi. Andan eyitdi:

"Eger pādeşāhuŋ güyegü- (18) ligi şerefine
uṣul bulursam,
ḫudāvend olam,
nīk-nām u serbülend olam.
Ve-eger bulımazsam,
benüm gibi$_o$ nice hezār (19) gişi geldiler,
bu ārzūdan kenāra cıḳdılar.
Benüm teşrīfüm bu işde bu yėter kĭ
rūzigārlar icinde eydeler (20) kim:
'Bir fülān ırak yėrden gelmiş,
Faġfūr-ı$_o$ *Çīn*üŋ güyegüsi - olam dėyü ummışˣ,
ṣoŋra nāmurād olmış,
(21) ḫasretile ölmiş"
dėyeler.

Pādeşāh buyursun, ḫudāvendzāde gelsün, mesā'ilini söylesün. Görelüm,
ḳapa- **(134.b.)** (1) bilürüz,[1471]
fā'iz oluruz;
yoḫsa ḫaṭā ėderüz,
ᶜāciz oluruz.

Bende iḳbāl-ı ḫudāvendile cevāb eydürise: ser-i heme-i (2) şehzādegān olam; cevāb eydemezise: pey-i dīgerān duta"[1472] dėdi$_o$. Faġfūr ġamnāk oldı$_o$, eyitdi$_o$: "Cün büzürg- (3) -zādeler bu ḳızuŋ ḫøstārlıġına geldiler, ne~ḳadar mehrūlarıdılarsa[1473] daḫı, hīc birine bularuŋ içüm yanmadı, özüm göyünmedi$_o$.

[1471] F.221.a.7-8: *Görelüm, bilürüz ...* . | H.114.a.18: sic. | L.201.a.16: *Görelüm, bilürü*(*z*) *...* .
[1472] F.221.a.9: *bī-dīgerān döne ...* . | H.114.a.20: *pey-i dīgerān ṭutam ...* . | L.201.b.1: *pey*(*-i*) *dīgerān duta ...* .
[1473] F.221.a.11: *mehrūlarısa*. | H.114.a.21: *māhrūlarıdısa*. | L.201.b.2: *meh-rūlarısa*.

(4) İllā bu yigide özüm göyündi$_o$ kĭ hemegī dil ü cān andın-yaŋa nigerāndur. Dilemezem kĭ anuŋ nīkū yüzine berg-i güldeń (5) āsīb ėrişe. Cārem oldur kĭ ḳızı oḳıyam, andan ana sımarlayam kĭ münāẓara ėdüb ġālib geldügüŋ dem ben ol (6) yigidi şefāʿat ėdiserem: ‘Ḳabūl eylegil’ dėyem” dėdi$_o$. “Eger şefāʿatumı$_o$ ḳabūl düşerse, ol cüvān ölümden (7) ḳurtılursa, coḳ eylügile anı vaṭanına gönderem” dėdi$_o$. Ulular tamāmet faġfūra āferīn oḳıdılar. Andan şāh (8) buyurdı$_o$: şerbet getürdiler. Şerbetden ṣoŋra ḫøn getürdiler. Cün ḫōn götürüldi$_o$, buyruḳ oldı$_o$: ḳız ḫāẓır geldi$_o$. Bir sāʿat (9) ġalebe oldı$_o$;[1474] oturuşdılar. Ḳız gözi ḳuyruġıyla oġurlayın şehzade’yi gözedür. Andan ḳız niḳābını ruḫ-ı ferruḫından (10) götürdi$_o$. Sanasın kĭ bulut[ı$_o$][1475] yarıldı, ay[ı$_o$][1476] görindi$_o$. Şehzāde cün ol vücūdı$_o$ gördi$_o$, yüz göŋülile hezār cānıla (11) ol māh <u> dīdāra ʿāşıḳ oldı$_o$. Medhūş-liginden gendüyi$_o$ dėrşürdi. Andan şehzādeye eyitdi$_o$: “Ė (12) gendü irādetiyle, gendü ayaġıyla [göre-gelen ve] bizi göre-gelen yigit![1477] Dur git kĭ senüŋ benüm suvā- (13) lātuma cevāb vėrmekden ʿācizsin. Dėdügüme iḳrāruŋ ḳaṭʿī-dür. Belāya oġrarsın! «La-qad aʿd̲ara man and̲ara» sucı$_o$ (14) benden gitdi$_o$” dėdi$_o$. Şehzāde bī-bākāne “Sözi ḳo, getür, neŋ var, görelüm!” dėdi. Ḳız eyitdi: “Benümile münāẓara ėtmege (15) hevesüŋ varısa, bu ulular ḳatında şarṭ ėdelüm. Eger mesā’ilüme cevāb vėrürseŋ, cüft-i sezāvāram, (16) hemser-i büzürgüvār-ı men[1478] olasın. Ve-eger cevāb vėrmeyesin, ḳanuŋ māluŋ benüm ola” dėdi. Şehzāde eyitdi$_o$: “Cevā- (17) buŋı vėrmezisem, muʿayyen kĭ ölürem. Ne baḫ(s) u kelām” dėdi.

“Ger başuma sen yaġdurasın tīr-i belā bārını-[1479]
(18) bārānuŋicün ėdinmişem bārānī.

Şarṭuŋı ḳabūl ėtdüm, ḫalḳ güvāh olsunlarmı?” dėdi$_o$. “Olsunlar!” dėdi$_o$. (19) Ḫalḳ bir uġurdan: “Güvāh olduḳ, hem şehzāde-ye him(m)et dutduḳ. Ümīddür kĭ budefʿa iş faṣl ola, (20) muṣībet düniyādan götrüle” dėdiler. Andan gėrü ḳız naṣīḥat eyledi: “Ḳarşuma ḳac,[1480] cānuŋı ḳurtar, (21) bīhūde ġama olma giriftār” dėdi$_o$. Şehzāde cevāb vėrdi$_o$: “Hāyı$_o$, selīṭalik eyleme! Nėçeye- **(135.a.)** (1) -degin yügrüklik ėdesin, şöyle ḳıyāmeţe-degin daʿvī ėdisersin, yüriysermisin? Düniyāda senüŋ arḳaŋı (2) yėre indürici bulunmayısarmı? Oḳuduġuŋda bulmaduŋmı kĭ her el üstüne el var? İllā bir el. Gel, neŋ (3) varısa, sen bahāsını$_o$ al!”[1481] dėdi. Cün ḳız gördi$_o$ kĭ ḥerīf ḥerīf-dür, eyitdi$_o$:

••••••••••

[1474] F.221.b.2: om. | H.114.b.3: sic. | L.201.b.9: om.

[1475] F.221.b.3: sic. | H.114.b.6: om. | L.201.10: sic.

[1476] F.221.b.4: sic. | H.114.b.6: om. | L.201.b.11: sic.

[1477] F.221.b.6: sic. | H.114.b.9: ... *gendü ayaguŋıla göre-gelen yigit!* | L.201.b.13-14: ... *gendü ayaġıyla göre-gelen ve bizi göre-gelen yigit*.

[1478] F.221.b.11: *büzrüg-vārum-sın*. | H.114.b.12: *büzürgüvār-ı men olursın*. | L.202.a.1: *büzrüg-vārum-sen*.

[1479] F.221.b.13-14: ... *tīr ü bārānı, yār anuŋçün ėdinmiş yārānı*. | H.114.b.13: ... *tīr-i belā bārānı, yār bārānuŋiçün ėdinmişem bārānī*. | L.202.a.4: *tīr belā bārānı, bārān(u)nuŋiçün ėdinmişem bārānı*. (Cf. D. 87: *bârânî*.)

[1480] Ms. sic. || F.222.a.2: *ḳarşuma geç*. | H.114.b.15: *öŋüme ḍurma, ḳaç*. | L.202.a.7: *ḳarşuma ḳaç*.

[1481] F.222.a.4-5: *Gel, neŋ var ṣat, bahāsın al, var*! | H.114.b.18: om. | L.202.a.11: *Gel, neŋ varısa, ṣat, bahāsın al*!

"Nede~sin?"

Eyitdi$_o$:

"Donumda."

(4) Eyitdi$_o$:

"Nenüŋ üzerinde-sin?"

dėdi$_o$.

Eyitdi$_o$:

"Yėr üzerinde."

Eyitdi:

"Ataŋ kim, anaŋ kim, dāyeŋ kim?"

dėdi$_o$.

(5) Eyitdi$_o$:

"Atam bulıtdur,
anam yėrdür;
dāyem oldur kĭ ol beni görür,
ben anı göremezem;
ünümi işidür,
ben anuŋ ününi (6) işidimezem"
dėdi$_o$.
»"Ḫūb güftī"
dür(r)-i^{-} ma^{ᶜ}ānī süftī."«[1482]

Evet bu mesā'il kūdekāne mesā'ildür. Bugün maḥfil (7) āḫir olsun! Ammā üş saŋa dėrem: dön git, ḳanuŋa susama! Yaḳīnümdür kĭ ėrteki esvileme ecvibeŋ (8) bulunmayısar, benüm daḫı raḥmum olmayısar" dėdi$_o$. Şehzāde güldi$_o$ ḳalḳdı$_o$. Faġfūr cemā^{ᶜ}at daḫı ḳalḳdılar sevindiler, (9) şehzādeye s̱enā ėtdiler. Faġfūr eyitdi$_o$: "Göŋlüm ṭanuḳluḳ vėrür kĭ bu yigit güyegüm ola, nekbet Müsülmānlar (10) üzerinden götrüle" dėdi$_o$. Andan şehzāde faġfūra ve ululara ḫidmet-i ^{ᶜ}izzet ėtdi$_o$ cıḳdı$_o$, atına bindi$_o$, odasına (11) gitdi$_o$. Ḫalāyıḳ şehzādenüŋ salāmatlıġın göricek sevindiler, şükürler eylediler, du^{ᶜ}ālar ḳıldılar. Şehzāde (12) ḫurrem-dil <ü> ḫandān-leb ḳarıcuḳ evine geldi, gördi$_o$ kĭ ḳarıcuḳ şehzādenüŋ sazını selebini silāḫını [sebebini][1483] (13) öŋine ḳomış saġu saġar: "Cānum ġarīb yigit" dėyü aġlar. Şehzāde'yi selāmet göricek durdı$_o$, ayaġına (14) düşdi$_o$ şükür eyledi$_o$, ḫaber sordı$_o$. Şehzāde ḳızın ḫaberini evvelden āḫire şerḥ eyledi. Ol yaŋa faġfūr (15) nedīmlerine muṣāḥi(b)lerine şehzāde-nüŋ ḫiṣāl-ı ḥamīde-sin, cevāba ḳudretin beyān eyledi:

"Yarı(n)ġı$^{+}$ mesāyile (16) daḫı
ne gümān cevāb vėriser,
ḳız ḫālın göriser!"
dėdi$_o$.
"Bunca zamāndur düniyāda-van,
bu feṣāḥatı$_o$, bu (17) leṭāfeti$_o$,
bu ^{ᶜ}aḳlı, bu edebi,
bu şīrīn-zübānı, bu söz ḳolayın bilmegi

[1482] F.222.a.8. | H.114.b.20. | L.202.a.15: sic.
[1483] F.222.b.1. | H.115.a.2. | L.202.b.6: sic.

hīc āferīde-de gördügüm yoḳdur”
dėdi.
(18) “N~olaydı$_{o}$,
bu ḳız yaramazlıḳ eylemeyedi$_{o}$,
sözüm dutayıdı$_{o}$,
şerīṭa sözin ḳoyayıdı$_{o}$.
Ben anı ⌈eylese⌉ bu yigide vėrüridüm”
(19) dėdi$_{o}$.

Bu yaŋa ḳız kenīzeklerine ḫādım-larına dāyesine şehzādenüŋ zīrekligin ḥāżır-cevābligin (20) söyledi$_{o}$: “Bunca zamāndur beni ḫøstārlıḳ ėderler, hīc buncılayın mesā’ilüme cevāb eydür görmedüm” dėdi$_{o}$. “Evet (21) ėrte anı yārenleri ḳatına göndermedin ḳanda ḳoram?” dėdi$_{o}$. Gėce ėrteyedek fikir eyledi$_{o}$, mesā’il ezberledi$_{o}$, **(135.b.)** (1) vaḳtına ḥāżır oldı$_{o}$. Bu yaŋa şehzāde ṣabāḥ olduḳda durdı$_{o}$ ābedest aldı$_{o}$ namāz ḳıldı$_{o}$ niyāz ėtdi$_{o}$, teve$_{o}$- (2) kkülin Allāha$_{o}$ ėtdi$_{o}$. Andan gendözin ārāyīde ḳıldı, ḳıza gitdi$_{o}$. Görenler görmeyene barmaġıla gösterürdi$_{o}$: (3) “İşde gitdi$_{o}$ pādeşāh ḳızınuŋ suvālına cevāb eyden” dėrlerdi$_{o}$. Ḳamu ḫalḳ du^{c}ā eylerlerdi$_{o}$:

“İlāhī!
Ḥüccetin telḳīn eyle!
(4) Sözin üstün eyle!
Ḫaṭarlardan sen saḳla!
Ḳanını yėre dökme!”
dėrlerdi$_{o}$.

Sarāy[ı$_{o}$] [1484] ḳapusına kim vardı$_{o}$, gėrü (5) serhengler ḫidmet-kārlar ḳarşu geldiler, ḥürmetile şehzāde’yi atdan indürdiler. Atı ḳarıcuḳ oġlı dutdı$_{o}$. Şehzāde’yi (6) icerü givürdiler. Faġfūr ^{c}izzet ėtdi; buyurdı$_{o}$: dükeli ulular ḥāżır geldiler. Gėrü ḫōn dökdiler, yėndi$_{o}$ götrüldi$_{o}$, şehe du^{c}ā (7) olındı$_{o}$. Andan ḳız geldi$_{o}$, taḫt üzerinde oturdı$_{o}$. Şehzāde ḳarşusında kürsī üzerinde oturdı$_{o}$. Ol~dem ḳız yüzini (8) şehzādeye dutdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$:

“Ė bīcāre!
Niycün vaṣīyetümi isitmedüŋ?
Başuŋ alub ḳacmaduŋ?
Meger ^{c}ömrüŋ āḫire (9) yėtmişdür”
dėdi$_{o}$.

Şehzāde eyitdi$_{o}$:

“Ė ḫātūn! Coḳ sözi$_{o}$ ḳo!
Senüŋ tehdīdlerüŋden ben iḫtiyāṭ ėtmezem.
Getür (10) suvāluŋ, ^{c}arż ėt,
perākende sözi$_{o}$ ḳo!”
dėdi$_{o}$.

Ḳız ḳaḳıdı$_{o}$, ḳaḳımaḳdan iki gözi$_{o}$ şaḳıdı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$:

“Dünki gün olan (11) kūdekāne sözlere maġrūr olduŋ.
Hemīn sā^{c}at söz dürcin açayım,
seni saŋa göstermege (12) söz naḳdın sacayım”

[1484] F.222.b.15. | H.115.a.12. | L.203.a.4: sic.

dėdi$_o$.
Ol~dem ḳız niḳābını yüzinden götürdi$_o$. Şehzāde anı görüb bīhūş oldı$_o$. Ḳız gördi$_o$ kĭ (13) yāruŋ yarı ḳurıdı$_o$, ḳalmadı yārī. Eyitdi:

"İşid ė şehzāde!
Ol dört direk ne direklerdür
kĭ cihānuŋ (14) cehār^x ṭāḳı anuŋ üzerine üstüvārdur,
ve anuŋ altı$_o$ ve üsti$_o$ vardur?"
dėdi$_o$.

Şehzāde medhūş-lıḳdan (15) suvālı fehm ėdemedi cevāb vėremedi, dem-be[de]ste ḳaldı$_o$.[1485] Faġfūr, ḥāżır ekābir şehzāde-nüŋ cevābdan (16) ḳuṣurın görüb melūl oldılar. Şehzāde gendözine gelicek eyitdi$_o$: "Suvālı i^{c}āde eyle, göŋlüm (17) meşġūlıdı$_o$, atamı anamı aŋub-dururdum" dėdi$_o$. Ḳız başı$_o$ salub suvālını i^{c}āde eyledi. Şehzāde eyitdi$_o$:

(18) "Ol dėdügüŋ nesne dört ṭabī^{c}atdur:
oddur, havādur,
sudur, dopraḳdur,
ālet-dür"[1486]

dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$:

(19) "Ādemīlerden yėmeyüb icmeyüb
ḳıyāmetedegin diri olanlar kimlerdür?"

dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi:

"*Ḫıżır*dur, (20) *İleyāsa*$_o$-dur,[1487]
Īdrīs-dür, *^{c}Isā*-dur
- ^{c}aleyhimüsselām"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Peyġāmber oġlanları peyġāmberler
kim (21) ittifāḳī yalan söylediler,
kimlerdür?"
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$: "*Ya^{c}kūb Beyġāmber* oġlanlarıdur" dėdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: **(136.a.)** (1) [eyitdi$_o$] "Ādemī-lerde evvel yėre ḥaḳsuz ḳanı dökilen kim-dür?" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$:

"*Hābīl*"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

(2) "Ol nedür kĭ
ādemīde dīvde,
cerendede perendede,
gökde yėrde,
gökdeki yėrdeki nesnelerde,
Ḫudāda,

1485 F.223.a.12. | H.115.a.20. | L.203.a.17: sic.
1486 F.223.b.1: id. | H.115.a.23: om. | L.203.b.4: *ṭoprak-dur kim ālet-dür ...* .
1487 F.223.b.2. | H.115.b.1. | L.203.b.6: *İlyās-dur*.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

(3) cemīᶜ nesnede vardur,
olmamaḳ olmaz?”
dėdi$_o$.

Bu mes’elede faġfūr u cümle eyimme <ve>[1488] ḳużāt <ki>[1489] ḥāżırıdılar, dilteng (4) oldılar. «“Aẕīm mā ᶜasāhu yaqūlu”» dėdiler. Şehzāde(-i)[1490] ḫoş-nihād dėdi$_o$ kĭ “Ad. Bu suvāl u (5) cevāb «muḫtaraᶜaynā wa-mā yamtaḥinu annahumā» beŋzer”. Ḳız bu cevābı işidicek bī-iḫtiyār: «“Ṣadaqta”» dėdi$_o$. (6) Ḫalāyıḳ şehzādeye taḥsīn ü āferīn ėtdiler. Andan ḳız eyitdi$_o$:

“Ne zendān-dur kĭ
daḫı bir zendānı$_o$[1491] ḳırḳ (7) gün saḳladı$_o$?”
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

“Deŋizdür kĭ *Yūnus* balığını saḳladı$_o$”
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

»“Raḥmet ber~tü (8) bād.”«

Andan eyitdi$_o$:

“Ol dört cānavar-ı pürhüner kĭ
atasuz anasuz-ıdılar,
yėr yüzinde yüridiler,
kimleridiler?”
dėdi$_o$.

(9) Şehzāde eyitdi$_o$:

“*Ādem* <ü> *Ḥavvā*,
kebş-ü *İbrāhīm*, [1492]
ᶜaṣā-yı$_o$ *Mūsā*, nāḳa-ı *Ṣāliḥ*”
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

“Eyledür”
dėdi$_o$.

Andan (10) eyitdi$_o$:

“Ol ne yėrdür kĭ
ᶜālem yaradılalı güneş aŋa birgez doḳındı$_o$,
ayruḳ doḳunacaḳ degül?”
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

(11) “Baḥr-ı *Nīl* dibidür kĭ
*Mūsā Beni İsrā’īl*i alub gecdüginde
ḳuru yėr oldıyıdı$_o$.
Ḳurzum,[1493]

•••••••••••

[1488] F.223.b.8. | H.115.b.4: om. | L.203.b.11: sic.
[1489] F.223.b.8. | H.115.b.4. | L.203.b.11: sic.
[1490] F.223.b.9: *Şehzāde* “*Hoş*” *dėdi*$_o$ ... . | H.115.b.5: om. | L.203.b.12: id.
[1491] Ms. sic. Recte: *zindānī*? || F.223.b.12: ... *bir zindān anı* ... . | H.115.b.6: id. | L.203.b.15: ... *bir zindān anı*$_o$ ... .
[1492] F.223.b.15: *kebş-i İsmaᶜīl*. | H.115.b.8: *kebş-i İbrāhīm*. | L.203.b.17: *kebş-i İsmaᶜīl*.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ḳāhire eŋse- (12) sindegi *Hind Deŋiz*inüŋ ucıdur”
dėdi$_{o}$.
Ḳız eyitdi$_{o}$:
“Eyü, pākīze cevāb vėrdüŋ”
dėdi$_{o}$.
Andan eyitdi$_{o}$:
“Ol (13) nedür kĭ
ölüyiken ġiẕāsı suyıdı$_{o}$,
diriyken aġac uġac, ip ılmıḳ, cör cöpidi?”
dėdi$_{o}$.
Şehzāde (14) eyitdi$_{o}$:
“Aṣā-yı$_{o}$ *Mūsā*”
dėdi$_{o}$.
Andan eyitdi$_{o}$:
“Ol kimdi kĭ
ādemī degüldi,
{perī degüldür,
firişte degüldür},
ḫalḳına münẕir oldı$_{o}$?”
dėdi$_{o}$.
Şehzāde (15) eyitdi$_{o}$:
“Nemle(-i)[1494] *Süleymān*”
dėdi$_{o}$.
Ḳız eyitdi$_{o}$:
“Ol diriyken
ölüm ʿaẕābın gören kimidi$_{o}$?”
dėdi$_{o}$.
Şehzāde eyitdi$_{o}$:
(16) “*Eyyūb* - ʿaleyhisselām” -
dėdi$_{o}$.
Ḳız eyitdi$_{o}$:
“Anlar kimlerdür kĭ
pīr olduḳca ḳuvvetleri artarıdı?”
Şehzāde eyitdi$_{o}$:
(17) “Mār u māhī”
dėdi$_{o}$.
Ḳız eyitdi$_{o}$:
“Ne mürseldür kĭ
ādemī degül,
cinnī degül,
melek degül?”
dėdi$_{o}$.
Şehzāde (18) eyitdi$_{o}$:

[1493] F.224.a.2. | H.115.b.10: *Baḥr-ı Ḳulzum*. | L.204.a.3: *Ḳulzum*.
[1494] F.224.a.7: sic. | H.115.b.11-12: ... *ʿaṣā-yı$_{o}$ Mūsā*. | L.204.a.8: sic.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

"*Ḳābīl*e meb^{c}ūs olan ġurāb kĭ
defni ta^{c}līm ėtdi$_{o}$"
dėdi.

Ḳız eyitdi$_{o}$:

"Ḳanḳı oġulıdı kĭ
yaşda (19) atasından uluyıdı$_{o}$?"
dėdi$_{o}$.

Şehzāde eyitdi$_{o}$:

"^{c}*Uzayr* dirildükde ḳırḳ yaşında-yıdı$_{o}$,
oġlı yüz-yigirmi$_{o}$ (20) yaşında-yıdı$_{o}$."

<Söz> bu maḳāma yėticek ḳız:

"Āferīn-i cihān^{x},[1495]
āferīn ḫāṭır(-ı)[1496] vuḳ(ḳ)āduŋa
u zihn(-i)[1497] naḳ(ḳ)āduŋa"
dėdi$_{o}$.

(21) "Bugün benden cān ḳurtarduŋ. Bu dem bisāṭ-ı inbisāṭı$_{o}$ dürelüm. Yarın yārısaŋ [yarın] āyet-i **(136.b.)** (1) [āyet-i] ^{c}aczı oḳıyasın!" dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$:

"Ol cevābları vėrem kĭ
ṣabrı ḳarārı senden selüb[1498] (2) ėde$_{o}$,
seni bendin~yaŋa celeb ėde,
ḫāluŋı göresin"
dėdi$_{o}$.

Faġfūr u ḳavm şehzādeye du^{c}ā u senālar ḳıldılar. (3) Ḳız dil-teng ü ruḫ-ı bī-rengile sarāyına gitdi$_{o}$. Şehzāde$_{o}$ faġfūra eyitdi$_{o}$: "Ė ḫudāvendi$_{o}$! (Z)aḥmetler (4) ibrāmlar ėtdüm; ma^{c}zūr dutuŋ!" dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$ gitdi$_{o}$ cıḳdı$_{o}$, atına bindi$_{o}$, odasına vardı$_{o}$. Ḫalāyıḳ (5) şehzāde'yi muẓaffer ü manṣūr görüb ḫurrem oldılar, senālar eylediler. Ḳarıcuḳ gėrü şehzāde'yi göricek (6) atı ayaġına düşdi$_{o}$ du^{c}ā ḳıldı$_{o}$ şükür eyledi. Andan şehzāde cemā^{c}atına ṣūret-i meclisini (7) şerḥ eyledi. Nāgāh bu esnāda gördiler kĭ faġfūr cānibinden şehzādeye teşrīf geldi: (8) örti döşek, don geyesi, ḫalı kilim zili,[1499] şem^{c} <ü> şarāb <u> ṭa^{c}ām <u> nuḳl. Buları yėrlü yėrince (9) rāst ėtdiler. Ol yaŋa duḫter-i faġfūr dāyesini ḫādımlarını kenīzeklerini ḳatına oḳıdı$_{o}$.

"Beni görüŋ, (10) ne ḫālda-yam"
dėdi$_{o}$.
"Bunca zamāndur kĭ
merdān-ı cehān elümde zebūn-lardur,
āvāzam cihāna düşmişdür.
(11) Şimdiki ḫālda

[1495] F.224.a.13: sic. | H.115.b.18: om. | L.204.a.12: sic.
[1496] Ms. sic. || F.224.a.13: *ḫāṭır-ı vaḳ(ḳ)āduŋa*. | H.115.b.18: *ḫāṭır-ı vaḳḳāduŋa*. | L.204.a.13: *ḫāṭır-ı vaḳ(ḳ)āduŋa*.
[1497] F.224.a.14. | H.115.b.18: om. | L.204.a.13: *ve zihn-i naḳāduŋa*.
[1498] Ms. sic. || F.224.b.1. | H.115.b.19. | L.204.a.16: *selb*. (Cf. S.692: *salb*, *salab*; W. 383: *salb*; Z. 515: *selb*).
[1499] F.224.b.7. | H.116.a.1. | L.204.b.6: om.

bir ġarīb bir kūşe-de-n cıḳageldi,
söz gūyını elümden ḳapdı$_o$,
beni rencūr eyledi$_o$.
(12) Soracaḳ bir mes'elem ḳaldı$_o$;
ḳorḳaram kĭ
aŋa daḫı cevāb işidem,
aġıza$_o$ mühr-i sükūt vurıla,
ḫørlıġıla ḫāk,
(13) şermesārlıġıla helāk olam"
dėdi$_o$.
"Baŋa bir cāre buluŋ,
benümicün bir tedbīr-i münāsib endīşe (14) ėdün!"
dėdi$_o$.

Cemā^{ᶜ}at çoġuldaşdılar. Eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend-i hünermend! Bunca yıldur kĭ ḫaṭākār- (15) ligile şehzāde-lerden demār[1500] götürürsin. Eger işledügüŋi 'Hüccet ü burhānıla işlerem' dėrsin, (16) ol hem ḫaṭādur. Ḳamu ^{ᶜ}ālem saŋa vu işledügüŋ işe münkirlerdür, saŋa yavuz du^{ᶜ}ālar ėderler. (17) Ḥaḳ - «ta^{ᶜ}ālā ğalla ğalāluhu» - erenleri ^{ᶜ}avratlaricün, ^{ᶜ}avratları erenlericün yaratmış-dur. Eger bir ^{ᶜ}avrat (18) hünerile cehānı tamāmet feṯḥ ėderse, ersüz ⌈nāḳışdur⌉ hīc-dür. Biḥamdillāhi^{+} kĭ bu cüvān şehzāde-dür rūy-ı küşāde- (19) -dür, necībdür ḫaṭīrdür, hünerde bī-naẓīrdür. Yüzi gökcek sözi gökcek ḫulḳı gökcek. (20) Bunuŋ <gibi>[1501] ṣıfatlu yigide bilḳaṣd yėŋilmege yarar. Żarūrī$_o$ işe ḫod ne cāre? Cihānı gezerseŋ, (21) mümkin degüldür naẓīrini bulasın. Ve-eger

'Hezār yıl bir yėrde oturayın,
münāsibümi Ḥaḳ bunda baŋa vėribiye^{x},
(137.a.) (1) ferişteler ala gele'[1502]
dėriseŋ,
bulmadın ölesin,
'Düniyāya n~eyleyü geldüm gitdüm'
dėyesin,
ṣoŋra (2) anca peşīmān yėyesin.
Ẓāhiri$_o$ hem budur kĭ
ataŋuŋ senden dilegi vardur ⌈kĭ⌉
da^{ᶜ}vī bisāṭını düresin,
(3) ru^{ᶜ}ūnet hengāmesini dağıdasın,
ol yigidüŋ cifti olasın.

Daḫı bir budur kĭ bunca ḫalḳı (4) üzerüŋe ṭanuḳ dutduŋ kĭ bu yigit seni mülzem ėdecek olursa, seni ala. Ol taḳdīrce (5) yoḳ dėmek gerekmez, dėmek ḫod olmaz. Bir iş ^{ᶜ}unfula[1503] gücile olınca geŋile āsānligile (6) olsa, yėgdür" dėdiler. Cün ḳız bu sözleri işitdi$_o$, pāre-i nerm ḳadarı germ oldı, eyitdi:

"Ben bu (7) ma^{ᶜ}nī-leri duyaram

[1500] F.224.b.14: *ḍemar*. | H.116.a.7. | L.204.b.13: *demār*.
[1501] F.225.a.4: *bu sıfatlu gişiye*. | H.116.a.11: om. | L.205.a.2: sic.
[1502] F.225.a.6: *ferişte-lerile gele*. | H.116.a.12: om. | L.205.a.4: *ferişte lerile gele*.
[1503] F.225.a.11. | H.116.a.14. | L.205.a.9: *^{ᶜ}unfila*.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

aŋlaram.
Ammā ġabīnetdeń üşenürem,
dėyeler kĭ: söyleşdi$_{o}$,
sözi aşaġa ḳaldı$_{o}$,
ḫacil (8) olam”
dėdi$_{o}$.

Eyitdiler: “Ḳayurmaz, ḫātūn gişinüŋ sözi$_{o}$ er sözindeń aşaġada gerek-dür” dėdiler. Bunuŋ gibi$_{o}$ (9) kelimātıla gėcesi[1504] ėrteye cıḳardılar. Ṣabāḥ olıcaḳ gėrü şehzāde ābedest aldı$_{o}$ namāz ḳıldı$_{o}$, donın degşürdi$_{o}$ (10) düzündi$_{o}$ ḳoşundı$_{o}$, faġfūr sarāyına vardı. Cün faġfūra$_{o}$ ḫaber oldı$_{o}$, daşra geldi$_{o}$, şeh-zāde’yi ḳocdı$_{o}$, (11) görişdi[x], eyitdi$_{o}$: “Bugün münāẓara-dan ol[1505] bir sāʿat ṣaḥrāda sürür isteyelüm seyrān ėdelüm!” (12) dėdi$_{o}$. Şehzāde: “Fermān ḫudāvendüŋ” dėdi$_{o}$. Andan öŋine düşdi$_{o}$, biraz yėr teferrüc-lendiler. Faġfūr (13) şehzādenüŋ cābük-süvārligini ṣāṭırligini beġāyet ḫoş gördi$_{o}$. Andan döndiler geldiler, (14) sarāyda ḳondılar. ʿĀdetce ʿaḳd-ı meclis oldı$_{o}$. Şerbet geldi$_{o}$ icildi$_{o}$, ḫōn geldi$_{o}$ yėndi$_{o}$. Cün sumāt (15) götrüldi$_{o}$, faġfūr ḳızını ḥāẓır getürtdi$_{o}$. Ḳız ʿizz ü nāz u iḳbāl baḫt-ı demsāzıla geldi$_{o}$,[1506] taḫt üzerinde (16) oturdı$_{o}$. Şehzāde kürsī üstünde başın aşaġa eyledi, hīc ḳızdın~yaŋa baḳmadı$_{o}$. Ḳız diledi kĭ gendüyi$_{o}$ aŋa (17) ʿarż ḳıla, hūşın gidere$_{o}$; başarımadı$_{o}$. Andan şehzāde eyitdi$_{o}$:

“Mes’eleŋi al berü, gel,
ögüm bileyiken göreyim!”
dėdi$_{o}$.
(18) “Ve-illā ne dėrsin, eyit, işideyim!”
dėdi$_{o}$.

Ol~dem ḳız eyitdi$_{o}$:

“Bugün ol gündür kĭ yā(re)nlerüŋ[1507] ḳatına gidesin”
dėdi$_{o}$.

(19) Şehzāde eyitdi$_{o}$:

“Senmisin bu sözi$_{o}$ dėyen?
Ḫoş: gönderürseŋ, gidem.
Gitmedin n~ėdem?
Ėdecek degülem nedem,
irāde- (20) tüŋsüz urmayam dem.
Ammā bu dem
neŋ var götür getür!”
dėdi$_{o}$.

Ḳız eyitdi$_{o}$:

“Ḳanḳı meyyite-[1508] ḳanḳı dem ḥelāldur?”
dėdi.

••••••••••

[1504] F.225.a.15. | H.116.a.16. | L.205.a.13: *gėceyi*$_{o}$.
[1505] Ms. sic. Recte: *evvel*. || F.225.b.3: *ulu* (sic!). | H.116.a.18: *öŋdin*. | L.205.a.16: id.
[1506] F.225.b.7: *ḳız ʿizz u nāzıla, iḳbāl~u baḫt u demsāzıla ... .* | H.116.a.21-22: *ḳız ʿizz <ü> nāzıla iḳbāl-ı baḫtıla geldi*$_{o}$ *... .* | L.205.b.3-4: *ḳız ʿizz <ü> nāzıla, iḳbāl-ı baḫte-i demsāzıla geldi ... .*
[1507] F.225.b.11. | H.116.b.1. | L.205.b.7: sic.
[1508] F.225.b.13: *meyy(e)te*. | H.116.b.2: om. | L.205.b.9: *mey(y)ete*.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Şehzāde (21) eyitdi$_o$:

"Māhī vü melaḫ,
ciger ⌈ü⌉ dalaḫ"
dėdi.

Ḳız eyitdi:

"Ol nedür kĭ evvel ḥarām, andan ḥelāl?"
dėdi$_o$.

Şeh-zāde eyitdi$_o$:

(137.b.) (1) "Mürġ-i ḫānegī yumurdası"
dėdi.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Ol on-iki gişi kimlerdür kĭ
bir şehre girdiler,
cıḳduḳlarında
on-iki- (2) -biŋ gişi olub cıḳdılar?"
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

"*Yūsuf* ḳardaşları."
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Ol ne raḥmetdür kĭ (3) ḫalḳ andan ḳacar?"
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

"Yaġmur"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Ol ne aġacdur kĭ
on-iki budaġı$_o$ var,
(4) her budaġında otuz yapraġı var,
her yapraġınuŋ iki yüzi$_o$ var:
bir yüzi$_o$ ḳara, bir yüzi$_o$ aḳ?"

Şehzāde eyitdi$_o$:

"Yıl on- (5) -iki aydur.
Her ay otuz gündür.
Her gün gėce vü gündüzdür"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi:

"Ol ne kuşdur kĭ
davar gibi (6) arpa vu saman yėr?"
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

"Cekürge"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Ol ḳanḳı ḥaḳdur kĭ
ḫalḳ andan ḳacarlar?"

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

(7) dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

“Mevt”
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

“Ol görmedin vėrilen danuḳluḳ kĭ
issini ḫayra yėtürür,
ne (8) danuḳlıḳdur?”
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

“Taŋrınuŋ birligine danuḳluḳ vėrmek”
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

“Ol iki biribirinden (9) ayrılmayan dostlar,
ve ol iki biribiriyle bulışmayan düşmenler
kimlerdür?”
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

“Şeb ü (10) rūz, merg ü zindigānī”
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

“Ol kimdür kĭ aŋa vaḥī[1509] geldi$_o$,
melek ü cinnī vü insī degüliken?”
(11) dėdi$_o$.

Şehzāde cevāb vėrdi$_o$:

“Bal arusı[n]”[1510]
⌈dėdi⌉.

Ḳız eyitdi$_o$:

“Ol yalan söyleyüb
cennete girenler kimlerdür?
Ve ol (12) gercek söyleyüb
cehenneme girenler kimlerdür?”
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

“Ṭāyife-i ūlā, birāderān-ı *Yūsuf*dur (13) kĭ
«Ākalahu z̲-z̲īb»[1511] dėdiler.
Ve-ammā tā’ife-i s̲āniye Yahūd <u> Naṣārā-dur kĭ
«‘laysat ʿalā šayin’» dėdiler.

Söz bu maḳāma (14) yėtişicek faġfūr durdı$_o$: “Bugün hemīn ola” dėdi$_o$. Şehzāde daḫı durdı$_o$: “Ḥükm ḫudāvendigāruŋ” dėdi$_o$. Faġfūrıla selāmlaşdı$_o$ (15) çıḳdı$_o$, odasına gitdi$_o$. Ḳız daḫı rencūr mütefek(k)ir odasına gitdi$_o$. Faġfūr varub

[1509] Ms. sic. || F.226.a.10. | H.116.b.11. | L.206.a.4: *vaḥy*.
[1510] Passim.
[1511] F.226.a.12-13: *akall*(*u*)*hu az̲z̲ību*. | H.116.b.13: om. | L.206.a.6: *akall*(*a*)*hu az̲z̲ību*.

müt(t)ekāsında ḳarār (16) ėdicek <gişi>[1512] vėribidi, ḳızını ḳatına oḳıdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Bunca zamāndur ḳı̆ seni sevdügümden ᶜinā(t)uŋı elüŋe vėrdüm; göŋlüŋ (17) dileklerin işledüŋ. Bunca māh-peyker yigitleri$_o$ cerāḥat ėtdün, bunca maᶜṣūm mālı ḥaḳsuz dersüz istibāḥat[1513] (18) ėtdüŋ. Egercı̆^{x} şarṭ u pe(y)mān var, ammā ser ü sāmān yoḳ. ᶜĀlem saŋa münkir: müslim <ü>[1514] kāfir. Bu nevbet üşbu (19) cüvān-ı kārdān geldi$_o$, cumhūr icinde suvālātuŋa lā dėmeyecekleyin cevāblar vėrdi. Şöyle-kı̆ ᶜulemā vu fuḥūl (20) begendiler, āferīn dėdiler. İmdi burhān-ı ḳāṭıᶜıla sen anuŋ ciftisin ḥelālı-sın. Bahāne getürme, mühmel (21) cevāba müşteġil olma!" dėdi$_o$. Ḳız utandı$_o$ ḥacil oldı$_o$, söyleyecek söz bulımadı$_o$. Durdı$_o$ ṭapu ḳıldı$_o$, odasına gitdi$_o$. Varub **(138.a.)** (1) oturıcaḳ dāye-i pürmāyesini, kenīzeklerini rāzdārlarını ḳatına oḳıdı$_o$, şehzādenüŋ ᶜaḳlından zīrekliginden, (2) firāsetinden kiyāsetinden ḫaber vėrdi$_o$ şükr eyledi$_o$: "Hīc bunuŋ gibi yigit benüm ḳatuma gelmedi; görmedüm. (3) Sizüŋ~de bu bābda ne sözüŋüz vardur?" dėdi. Ol cemāᶜat: "Ḳamusın rāst eydürsin. Bunuŋ gibi$_o$ ḳanda (4) ola?" dėdiler. Şehzāde maḥabbetini ḳız göŋlinde müstaḥkem eylediler. Bu yaŋa şehzāde odasına geldi$_o$, ḳamu (5) gecen mācerāları hem-ṣoḥbetlerine dėyüvėrdi$_o$. Andan āsāyiş oldı$_o$, biraz fārıġ-lıġıla uyıdı$_o$. Gine faġfūr (6) mubālaġa nüzül viribimiş. Bir boġca ḫāṣ don bile göndermiş. Getürdiler, naẓarında ḳodılar: "Pādeşāh (7) selām ėder" dėdiler. Şehzāde ḫurrem oldı$_o$, şāha duᶜā ḳıldı$_o$, göŋlinde eyitdi$_o$: "Baḫt-ı remīde devlet-i bergüzīde (8) gėrü yüz gösterdi$_o$" dėdi. Ṣabāḥ ḫidmet vaḳtı$_o$ gelince yėdi$_o$ icdi z̲evḳ eyledi$_o$. Ṣabāḥ olıcaḳ durdı$_o$ ābedest (9) aldı$_o$ namāz ḳıldı$_o$, faġfūr ḫilᶜatın geydi$_o$, bādpā merkebine bindi$_o$, şāh dergāhına yöneldi$_o$. Cün ḳapuya ėrişdi$_o$, (10) ḫaṭīr çavuşlar, emīr ḥācibler ḳarşu geldiler, ikrām <u> ᶜizzetile şehzāde'yi faġfūr ḫuẓūrına givirdiler. Şehzāde (11) faġfūruŋ elin öpdi$_o$ s̲enā ḳıldı$_o$. Faġfūr anı$_o$ cān gibi ḳucaġına aldı$_o$, baġrına basdı$_o$. Saġ yanında oturtdı$_o$. Andan (12) faġfūr *Ḫøca Maᶜrūf* adlu ṭavāşīsini ḳız ḳatına viribidi$_o$. Dėdi$_o$ kı̆: "Mes'ele-i dīger varısa, getürsün, cevābını (13) alub otursun. Yoġısa, ḫalḳa ᶜaz̲āb eylemesün, icāzet vėrsün, ḫutbe-i nikāḥ oḳısun!" dėdi$_o$. Ḳız beygāmı (14) işidicek durdı$_o$ gendözini hezārbār bayaġıdan yėgrek düzüb ḳoşub geldi$_o$, taḫtı üzerinde oturdı$_o$. Şehzāde (15) ᶜādetince durdı$_o$, kürsī-sine vardı$_o$ oturdı$_o$. Ḳız eyitdi$_o$: "Bir iki mes'elem daḥı vardur. Cevāb vėrürseŋ, el senüŋdür. (16) Vėrmezisen benümdür" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$:

"Sözüŋ varısa biyār,[1515]
ve-illā bize gerekmez intiẓār"
dėdi$_o$.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Ne (17) ṭāᶜatdür kı̆
gişiy(i) ṭamuya ḳoyar,
ne maᶜṣiyet-dür[1516] kı̆
gişiy(i) cennete ḳoyar?

[1512] F.226.b.1. | H.116.b.17. | L.206.a.10: id.
[1513] F.226.b.3. | H.116.b.18. | L.206.a.12: id.
[1514] F.226.b.4: *ve*. | H.116.b.19: *ü*. | L.206.a.13: *ve*.
[1515] F.227.a.12: id. | H.117.a.11: *beyāver*. | L.207.a.3: id.
[1516] F.227.a.13: id. | H.117.a.12. | L.207.a.4: *maᶜsiyetdür*.

Nedür kĭ
Tangrı Taʿālā anı örter,
nedür kĭ
(18) peyġāmber anı yėr?"
dėdi.
Şehzāde eyitdi$_{o}$:
"Riyālu samʿalu ʿibādet şirkdür.
Şirk issini cehenneme ḳoyar.
(19) Maṣlaḥaticün yalan söylemek,
bir ṣāliḥi ölümden ḳurtarmaḳ
issini cennete iledür.
Taŋrı örtdügi mü'minlerüŋ (20) ʿaybı[n]-dur.[1517]
Pe(y)ġāmber[1518] yėdügi ümmetinüŋ ḳayġusı[n]-dur"[1519]
dėdi.
Hemāndem ḳız yasını sündi,[1520] geregi gibi sındı vu (21) eyitdi:
"Ṣadhezārān āferīn Rabbulʿālemīne$_{o}$,[1521]
ṭabʿ-ı pākuŋa,
ḫāṭır-ı cālākuŋa!"
dėdi$_{o}$.
Faġfūr u ekābir **(138.b.)** (1) şehzādeye senā ėtdiler. Şehzāde faġfūr ileyinde yėr öpdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$:
"Ė şehriyār-ı ʿādil
ve ė kāmgār-ı kāmil!
(2) Bugün dört gündür kĭ
üşbu duḫter-i māh-peyker
muġlaḳ u müşkil mes'eleler ṣorar,
ben kemīne ṣavāb cevāblar vėrürem.
(3) Bunuŋ gibi kĭ
görürsiz: ʿibāretler düzerem,
söz dürrini elmās-ı beyānıla dizerem.
İmdi$_{o}$ benüm daḫı bir mes'elem vardur.
Eger (4) bu ḳız aŋa cevāb vėrürise,
el anuŋ olsun.
Bende('yi)[1522] nėce dilerse,
taṣarruf ḳılsun.
Ve-eger elinden (5) {iş} gelmezise
ol kĭ maʿdilete[1523] vü inṣāfa yaraşur,
buyrulsun, maḳṣūd ḥāṣıl olsun!"
dėdi$_{o}$.

[1517] F.227.b.2. | H.117.a.14. | L.207.a.8: sic.
[1518] Passim
[1519] Passim.
[1520] F.227.b.2: *yayını şıdı*. | H.117.a.14: om. | L.207.a.8: *yayını sundı*$_{o}$.
[1521] F.227.b.3: om. | H.117.a.15: *Rabbulʿālemīn*. | L.207.a.9: om.
[1522] F.227.b.8: sic. | H.117.a.19: id. | L.207.a.14: sic.
[1523] F.227.b.8: *maʿdeme*. | H.117.a.19. | L.207.a.15: *maʿdilete*.

Faġfūr ḳıza (6) baḳdı$_o$. Ḳız şerīṭaya mültezim oldı$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$:

"Kimdür ol melik-zāde-i āzāde kĭ
bedbaḫt oldı$_o$,
sulṭā- (7) nlıḳdan gedāyılıġa düşdi$_o$,
taḫtdan baḫtdan, ḫarācdan bācdan ayırtlandı.
Andan atasına bindi$_o$,
ana- (8) sını geydi$_o$,
[ėdüb bu geydi][1524] rıżḳın isteyügitdi$_o$.
Yolda mergi baġalına aldı$_o$,
aḫşamdan ṣabāḥa$_o$dek mergile (9) hemrāh oldı$_o$.
Yolda bir merg gėrü geldi$_o$,
coḳ renc u meşaḳ(ḳ)at görüb ol mergden daḫı ḳurtıldı$_o$
ve yolı (10) nāme gibi dürdi vü dėrdi,
merg-i evveli pāreledi$_o$, ḳuyuya saldı$_o$.
Ol yėrden durub atına bindi$_o$ yüridi$_o$.
Nāgehān (11) merghā-yı$_o$ diger anuŋ yolın baġladı$_o$.
Anlara hem ẓafer buldı$_o$,
bīrūz u bihrūz oldı$_o$.
Uyur baḫtı uyandı$_o$, diŋlendi$_o$ (12) gönendi$_o$"
dėdi$_o$.

Ḳız bu suvāluŋ cevābından ʿāciz oldı$_o$: "Yarın dėyem, mevḳūf ⌈olsun⌉!" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$:

"Egerçĭ ḫaṭādur,
(13) revādur"
dėdi$_o$.

Faġfūra ḫidmet eyledi$_o$, yönini odasına ėtdi$_o$.

Faġfūr derḥāl bėş at tamām düzeniyle,[1525]
(14) bėş ġulām-ı Ḫıtāyī nefīs ḍonlarıla,
bėş kenīzek-i Yaġmāyī altun ḳaṣaba-larıla,
bėş ḳatır yüklü,
bėş deve (15) yüklü,
bėş taḫta cāme(-i)[1526] dībā-yı$_o$ zībā,
bėş kīse zer mebāliġ, yat u yaraḳ

şehzādeye vėribidi$_o$[x]. Şehzāde (16) gelenlere ḫidmet eyledi, pādeşāha senā eyledi. Ol~dem ḳarıcuḳ şehzādeye eyitdi$_o$:

"Ġam yėme, ḫoş-vaḳt (17) ol!
İmden gėrü gönül dilegini bulduŋ,
faġfūr ḳızını kām-ı dilile baġaluŋa[1527] cekdüŋ"
dėdi$_o$.

Şehzāde (18) ḫurrem oldı$_o$, bir taḫta bėzi ḳarıcuġa baġışladı$_o$. Ammā duḫter-i faġfūr ḳatı müteġayyir ü mütefekkir rāzdārlarına (19) eyitdi$_o$:

"Ḫalḳuŋ n(i)kūhişinden, serzenişinden endīşe ėderem.

[1524] F.227.b.12. | H.117.a.22: sic. | L.207.b.1-2: *... anasını geyec*(*e*)*k ėd*(*i*)*ndi ve geydi ...* .
[1525] F.228.a.5: *düzenile*. | H.117.b.6: *saḫtıla*. | L.207.b.9: *düzeniyile*.
[1526] F.228.a.7: sic. | H.117.b.7: id. | L.207.b.11: sic.
[1527] F.228.a.10: *baġruŋa*. | H.117.b.9: (*b*)*aġala*. | L.207.b.14: *baġaluŋa*.

Eyitmeyelermi$_{o}$:
Bu ḳız yüz mes'ele artuḳ (20) sormış ola,
cüvān dükeline cevāb vėrdi$_{o}$.
Anuŋ bir suvālına bu ḳız cevāb vėrübilmedi',
dėmeyelermi?
Bu baŋa (21) ölüme berāber bir işdür gelür,
bu işüŋ elinde esīrem.
Eger ben bu suvāluŋ cevābın dėmeyem,
ḥaḳīḳat ölürem.
(139.a.) (1) Baŋa cāre ėdüŋ kĭ
⌈anuŋ⌉ cevābına yol bulam!"
dėdi$_{o}$.
"Ve bu ġuṣṣa'[1528] vu ġamdan ḳurtılam!"
dėdi$_{o}$.
"Daḫı bundan daḫı (2) ḳorḳaram kĭ
bu cüvān benüm erüm ola,
söz arasında bu işile baŋa serzeniş ėde"
dėdi.

Ḫādımlar (3) kenīzekler eyitdiler:
"Ė ḫudāvend! Bu işüŋ cāre-sini hem sen ėdebilürsin,
bu rencüŋ emini semini[+1529] (4) hem sen bilürsin"
dėdiler.

Ḳız gėceyedegin ṣabar eyledi. Gėce olıcaḳ bir i'timāda yarar cāriye'yi uydurdı$_{o}$, (5) cāmehā-yı$_{o}$ melikāneyile, zer ü zīverile gendüyi$_{o}$ bezedi; mu'anber ü mu'aṭṭar oldı. Bir ṣürāḥi (6) şarāb-ı$_{o}$ mürevvaḳ, nuḳul bir ṭabaḳ[1530] cāriyeye götürtdi$_{o}$, cādiri$_{o}$ örtünüb şehzāde odasına yöneldi. Geldiler, (7) şehzādenüŋ ḳapusın ḳaḳdılar. Şehzāde uyımışdı$_{o}$, uyandı$_{o}$: "Kimdür?" dėdi$_{o}$. Cāriye eyitdi$_{o}$: "Ḳapuyı ac! Kimidügin (8) göresin!" dėdi$_{o}$. Şehzāde mūm yandurdı$_{o}$ geldi$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ acdı$_{o}$ bir *İrem* gibi$_{o}$ ārāste bir serv gibi$_{o}$ bīrāste[1531] (9) vücūd gördi$_{o}$. Aldı$_{o}$, icerü girdi$_{o}$. Oturdılar, cāriye sürāḥī ü nuḳlı şehzāde naẓarında ḳodı$_{o}$. Şehzāde ol māh-rūydan[x] (10) müşk-būydan sordı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Kimsin ve üşbu ḳaraŋu gėcede ne hevese yürürsin?" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$:

‖ Ben faġfūruŋ (11) ḫaṣ sürr(ī)ye-lerindenem. Ve ol senüŋile ġarīmlıḳ ėden ḳızuŋ benden <ḳatı>[1532] düşmeni yoḳdur. Ve anuŋ (12) erenlerile ṣoḥbet ėdecek ḥālı yoḳdur. 'Erden udlu [1533] düşem[i$_{o}$]' dėyü ḳorḳar. Mesāyili bahāne ėdüb-durur. (13) Şununŋıla tesettür ėder: "Eli$_{o}$ eline vėrmeyedüm, olamı?" dėr. Bėş-yüz şehzāde helāk ėdüb-durur. Şimdi$_{o}$ (14) pāyuŋa düşüb-durur. Faġfūr hezār nevbet ġaybetüŋdeń[1534] anuŋıla sendeń ötürü savaş ėtdi$_{o}$. Ol nābekār-ı (15) ʿayyār, ol ġaddār-ı ḫū^{a}n-ḫør egilmedi.

••••••••••

[1528] Ms. sic.
[1529] F.228.b.4: om. | H.117.b.16. | L.208.a.6: id.
[1530] F.228.b.7: *bir ṭabaḳ nuḳul*. | H.117.b.18: id. | L.208.a.8: *pür-ṭabaḳ*.
[1531] F.228.b.11. | H.117.b.20: *pīrāste*. | L.208.a.12: id.
[1532] F.228.b.15: id. | H.117.b.23: sic. | L.208.a.16: id.
[1533] F.229.a.1-2: *erden udlu*. | H.117.b.23: *erlerden udlu*. | L.208.a.16-17: *erden udlu*.
[1534] F.229.a.3. | H.118.a.2. | L.208.b.2: *ġaybetüŋde*$_{o}$.

Ben cün senüŋ ʿaḳluŋı kifāyetüŋi hünerüŋi işitdüm,
(16) ol bī-ḥayāya "N~eyledüŋ? N~etdüŋ?" dėdüm.
Ve bugün elinden hīc iş gelmeyüb
ḫacil olub
seni oġrın öldürmege (17) ḳaṣd ėtdügi(n)i taḥḳīḳ ėtdüm,
oturdum[+].
Götürimedüm,
üş[1535] ḳatuŋa geldüm,
tākĭ ṣūret-i ḥālı saŋa iʿlām ėdem,
(18) ve ol mekkāruŋ elini senden kesem,
işini ḫām ėdem.
İmdi gerekdür kĭ
benümile yatasın,
ol ere yaramaz nābekāruŋ (19) maḥabbetini
göŋlüŋden daşra atasın! ||
dėdi$_o$.

Şehzāde ol ṣūret ü[x] cemāla ve ol hey'bet[1536] ü[x] dalāla baḳub (20) müteʿaccib oldı$_o$, eyitdi$_o$: "Rāst eydürsin. Ve bu sözüŋ nişānı[x] daḫı vardur. Ammā ʿaḳla iş buyurmaḳ gerek, (21) bu nihān-ḫāneden nėce yüz görinür bilevüz" dėdi$_o$. Andan buyurdı$_o$: ḳarıcuḳ şerbet getürdi$_o$, yėmek getürdi$_o$. Yėdiler icdiler. Cün **(139.b.)** (1) sofra sumāt götrüldi$_o$, ol māh-peyker durdı$_o$, elini şehzāde-nüŋ boynına bıraḳdı$_o$, birḳac būse yüzinde gözinde, (2) yaŋaġında dudaġında ḳodı$_o$. Şehzāde hīc anı$_o$ görüb geŋşemedi$_o$, öpmek ḳocmaḳ hevesin ėtmedi$_o$. Andan (3) duḫter cāmı doldurdı$_o$, şehzāde eline sundı$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$: "Benüm ʿahdum vardur: murād-ı dil bulmayınca şarāb (4) icmezem" dėdi$_o$. Duḫter şehzādeye yapışdı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė cānum, murāduŋ maḳṣūduŋ bu arada kim-dür?" dėdi. Şehzāde eyitdi$_o$: (5) "Duḫter-i faġfūrdur" dėdi$_o$. Bu ḳız eyitdi$_o$: "Benüm ḳılum[ı] biŋ anuŋ gibinüŋ başından yėgdür" dėdi$_o$.

"Beni sevmezsin,
(6) anımı$_o$ seversin
kĭ nice senüŋ gibi$_o$ öldürüb-durur,
yėr ḳarnını doldurub-durur,
şimdi saŋa göz⌈d⌉iküb-durur,
yüzi (7) suyın döküb-durur?"
dėdi$_o$.

Şehzāde eyitdi$_o$:

"Naṣībüme ne geldise,
ḫoş geldi$_o$.
Ben ʿāşıḳam, ol maʿşūḳ.
(8) Maʿşūḳuŋ işi hemīşe ʿāşıḳ öldürmekdür,
n~ola?

[1535] F.229.a.6: *Oturmadum getürmedüm, üş ...* . | H.118.a.6: *Oturmadum, üş ...* . | L.208.b.5: *Oturmadum götürmedüm, üş ...* .
[1536] F.229.a.9. | H.118.a.8: om. | L.208.b.9: *hey(b)et.*

Öldürürse, öldürsün, ṣıḥḥa-ı cānına!”[1537]
dėdi.

Ḳız (9) ṭīre oldı$_o$, durub gitmek istedi$_o$. Ḳarıcuġa ḫaber oldı$_o$, şefā^{c}at eyledi, duḫteri$_o$ gėrü döndürdi$_o$. Duḫter döndi$_o$, (10) melūl-şekl oturdı, eyitdi$_o$:

»“Rūzem be-bahāne bāz mī-gerdānī
Şāmem be-fesāne bāz mī-gerdānī
(11) Men baḫt-i tü-em, tü ez ser-i nādānī
Baḫt ez-der-i ḫāne bāz mī gerdānī”.«

Şehzāde bu sözi$_o$ işitdi$_o$, (12) rām oldı. Derḥāl kenīzek cāmı$_o$ ele aldı$_o$, şehzādeye sundı$_o$. Şehzāde gerindi$_o$ sündi$_o$, cāmı aldı$_o$ sundı$_o$ nūş (13) ėtdi$_o$, ḳızuŋ göŋlini ḫoş ėtdi$_o$. Birḳac devir gecdi$_o$, cāriye şehzādeye artucaḳ vėrürdi$_o$, ḳıza azcuḳ vėrürdi$_o$.[1538] (14) Ḳız icer gibi$_o$ olurdı$_o$, yaḳasındań aşaġa dökeridi$_o$. Şehzāde anı icer sanurdı$_o$. Nāgāh icerek şehzāde sarḫoş (15) oldı$_o$. Mest-lik arasında duḫter-i faġfūr ḫayālı ḳarşu geldi$_o$, āh dėdi. Ḳıza yapışdı$_o$ ḳocdı$_o$, ṣadhezār būse (16) leb <ü> dehānında ḳodı$_o$, kār-ı dīger[1539] hevesiń ėtdi$_o$. Ḳız eyitdi$_o$:

“Ol~daḫı ḫāṣıldur, ammā dilerem,
şol senüŋ suvā- (17) luŋ cevābını baŋa ögredesin,
anuŋ üzerine yėglenem:
‘N~olduŋ, üşbu ḳadar nesne’yi bilmedüŋ?’
dėyem”
dėdi$_o$.

(18) Şehzāde eyitdi$_o$:

“İmdi$_o$ cāme-ḫevāba girelüm,[1540]
{göŋlümüzce ol işi görelüm!}”[1541]
dėdi.

Ḳız:

“Yoḳ elbette”

dėdi$_o$. Ol~dem şehzāde eyitdi$_o$: “Ol melik-zāde (19) dėdügüm benüm,[1542] ölümler, baŋa vāḳi^c olan vaḳāyi^c-dür” dėdi$_o$. Ḳız beyān-ı mücmil-i mücmilden[1543] derḫøst ėtdi$_o$. Şehzāde (20) eyitdi$_o$:

|| Atam pādeşāhdı, bir vechile ġarīblıġa düşdük.
Yolda esbābumuzı ṣa^{c}ālīk aldı,
ḳavmumızı (21) ḳırdı$_o$.
Atam anam ben yayaḳ
ac susuz yalıncaḳ
birḳac gün yüridük,

[1537] F.229.b.6. | H.118.a.17: om. | L.209.a.3: *ṣıḥḥat cānına*.
[1538] F.229.b.14-15: *Cāriye şehzāde-ye ziyādece vėrdi, ḳıza içer gibi oldı*. | H.118.a.21: *Kenīzek cām sundı$_o$, aldı$_o$, içdi$_o$, şehzādeye çokca vėrürdi$_o$, ḳıza az çoḳ vėrürdi$_o$*. | L.209.a.10: *... cāriye şehzādeye artucaḳ vėrürdi, ḳıza$_o$ azcuḳ vėrürdi*.
[1539] V.c.
[1540] F.230.a.7: *Ev(v)el cevāb dė, andan ...* . | H.118.b.3. | L.209.a.16: id.
[1541] F.230.a.7: id. . | H.118.b.3: *... girelüm, mes’ele sırrın işidesin*. | L.209.a.16: *geŋlümüzce ol işi görelüm*.
[1542] F.230.a.8. | H.118.b.3. | L.209.a.17: *benem*.
[1543] F.230.a.9. | H.118.b.4: om. | L.209.b.1: *ḳıza cümleṭeń ve tafṣīlań ...* .

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ölüm ḥaddına yėtişdük.
Andan bir şehre **(140.a.)** (1) ėrişdük.
Atamı bir ata satdum bindüm,
anamı bir silāḥa ḍona vėrdüm geydüm.
Gendözümi$_{o}$ firāḳ odına göyündürdüm,
(2) [göydüm], feraḥa ferece küydüm.
Ciger sūzıyla durdum,
rūzum isteyügitdüm.
Yolda bir yoldaşa oġradum.
Baŋa nāme- (3) -ler vėrdi$_{o}$.
"Fülān bege faġfūrdan resūlem"
dėdi$_{o}$.
"Sen benden gökceksin:
ėlci sen ol, ben ḫidmetkāruŋ (4) olayın,
baŋa ne vėrürseŋ, vėresin!"
dėdi$_{o}$.
Nāmeleri ḳoynuma ḳoydum.
Gideriken ḳatı gün oldı$_{o}$, cemāʿatdan ayru (5) düşdüm.
Susuzlıḳdan gėrü öli-yazdum.
Āhir cān süriyü bir ḳuyuya ėrişdüm,
su cıḳardum icdüm,
atumı (6) suvardum.
Ol nāmeleri yanumdan çıḳardum,
gördüm,
yazılmış kĭ:
"Biti iledeni$_{o}$ bī-tevaḳḳuf helāk ėdesin,
(7) cihānı[x] bu nākeş nāpākden pāk ėdesin!
Dėdügüm sözi$_{o}$ dut,
olmaya kĭ kimsedeń bāk ėdesin!"
dėmiş.
Nāme'yi pāre (8) eyledüm, cāha bıraḳdum.
Geldüm, bunda cāha düşdüm,
duḫter-i faġfūra dolaşdum.
Üçünci$_{o}$ min vechiń[1544]
dördünci$_{o}$ (9) min vechiń
ölüm budur.
İkinci$_{o}$ yā üçünci$_{o}$ ölüm nāme-dür,
daḫı şiddet ü ʿaṭaş-dur.
Ücinden üc ṭarīḳile ḫalāṣ (10) buldum.
Ḳuyuyı$_{o}$ bulmasam,
nāme'yi oḳımasam,
cevābı$_{o}$ duḫtere vėrmesem,
ʿāciz olsam,
biŋ cānum varısa,

[1544] F.230.a.8-15. | H.118.b.11: om. | L.209.b.13: id. (Cf. S. 1317: *min kulli wajh*.)

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

biri ḳurtulmazdı$_{o}$. ||
(11) Duḫter bu söze vāḳıf oldısa, ḫurrem oldı$_{o}$. Andan şehzādeye eyitdi$_{o}$:
"Duḫteri$_{o}$ faġfūr[ı] saŋa vėrmeyecek (12) olursa,[1545]
faġfūr ye ol ḳız seni dilemeyecek olursa,
olduŋ rencūr, n~ėdesin?"
dėdi$_{o}$.
Şehzāde eyitdi$_{o}$:
"ᶜĀlem (13) ḍolu sipāh-ı sipāh olursa,
ben anı terk ėtmeyem,
her ṭarīḳile kĭ var, anuŋ rızāsın ṭaleb ėdem!"
Andan (14) şehzāde eyitdi$_{o}$: "Bu bī-fāyide keleci-leri n~ėderüz? Söz ḳavurtlama, vaḳtı$_{o}$ żāyiᶜ eyleme, berü gel!" dėdi. Ḳız (15) derḥāl donlarını zerini zīverini cıḳardı, şeh naẓarında ḳodı$_{o}$. "Ḥācetüme varayım, üş geleyim!" dėdi$_{o}$. (16) Çıḳdı$_{o}$ sıvışdı$_{o}$. Şehzāde$_{o}$ mest-idi$_{o}$, uyıdı$_{o}$, Ṣabāḥ durdı$_{o}$, ᶜādet-ce ābedest aldı$_{o}$, namāz ḳıldı$_{o}$. Aḥvāl-ı duşīne[1546] (17) ögine düşdi$_{o}$. Cāmehā-yı$_{o}$, girānmāye'yi, zer ü zīver ü pīrāye'yi görüb taᶜaccüb eyledi. "Acebā bu kimdi? Bu (18) bunuŋ[1547] gibi işidi$_{o}$?" dėdi$_{o}$. Durdı$_{o}$, atlandı$_{o}$. Faġfūr baġışladuġı ġulāmlar ḫidmetince atlandılar, dergā[h]⌈ ha ⌉(19) yöneldiler. Ol gün ḫużūr müte(')aḫ(ḫ)ir düşdi$_{o}$. Şehzāde gelince erkān-ı devlet, aᶜyān-ı millet, ḳużāt-ı (20) ṣudūr, ḥall u ᶜaḳd isleri,[1548] ḫuccāb u nüvvāb cümle ṣuffa-ı bārda ḥāżır olmışlarıdı$_{o}$. Şehzāde gelicek (21) faġfūr u ekābir ü cumhūr durugeldiler, ᶜizzet ėtdiler. Oturdı$_{o}$. Evvel sözi$_{o}$ ol~dem duḫter söyledi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: **(140.b.)** (1) "Ė biser-i nīk^{+}-aḫter! Bugün ne gėc geldüŋ? Meger-kĭ āḫiri$_{o}$[1549] ölümden ḳor(ḳar)mısın?"[1550] dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$:
"Ė māh! Ḳorḳmazam de- (2) gül.[1551]
Ammā ᶜöẕür budur kĭ
hengām-ı nīmşeb bī-dām u dāne avdayıdum.
Bir ḳuş dutdum,
biryān eyledüm.
Aġzuma (3) ḳoyacaġum vaḳtın nāgāh - ġarīb uşdur[1552] - ucdı.
Perri bālı tamāmet ḳatumda ḳaldı.
Ol iştiġālda-yıdum"
dėdi.
Buyurur- (4) saŋ, gelsün ol perr ü bāl,

[1545] F.230.a.9: ... *eger faġfūr ḳızını saŋa vėrmeye* ... . | H.118.b.13: ... *duḫter-i faġfūrı$_{o}$ saŋa vėrmeyecek olurlarsa* ... . | | L.209.b.16: ... *duḫteri$_{o}$ saŋa vėrmeyecek olursa faġfūr* ... .
[1546] F.230.a.15: *aḥvāl-ı duşne'yi aŋdı*. | H.118.b.17. | L.210.a.5: *aḥvāl-ı dūşīne*.
[1547] F.230.b.1-2: *Bu kimüŋ işi ola?* | H.118.b.18: *Bu nenüŋ gibi$_{o}$ işidi$_{o}$*? | L.210.a.6: ... *kimüŋ işidi*?
[1548] F.230.b.4: *ḥall ve ᶜaḳd eyledi*. | H.118.b.20: *ḥall u ᶜaḳd eyler*. | L.210.a.9: id.
[1549] F.230.b.7: om. | H.118.b.22: *Meger kĭ üçinci ölümden* ... . | L.210.a.12: *meger āḫir ölümden* ... .
[1550] F.230.b.7: *ḳorḳarsın*. | H.118.b.22: *ḳorḳmazsın*. | L.210.a.12: *ḳorḳarsın*.
[1551] F.230.b.7-8: *korkmaz degülem*. | H.118.b.23: *korkmazam*. | L.210.a.12-13: *korkmazam degül ḳorḳaram*.
[1552] F.230.b.9: om. | H.119.a.1. | L.210.a.14: *ġarīb işdür*.

tākī ḥāżırlar ola nāẓır-ı ḥāl!"[1553]
dėdi.

Duḫter eyitdi$_o$: "Arż(-ı) ḥācet degül, ol ḳuş (5) hemān dāmuŋda-dur" dėdi$_o$. Bunı dėdi, icerü gitdi$_o$. Atası ḳatına beyġām vėribidi$_o$. Ėyitdi: "Rumūz icinde mes'ele-nüŋ (6) cevābı is(s)ine degdi. Aŋa el buldum, ammā senüŋ şefā'atuŋ ḳatumda maḳbūldur. Beni aŋa nikāḥ (7) ėdüŋ kī ol benüm yār-ı sezāvārum-dur" dėdi$_o$. Faġfūr beġāyet şād u ḫandān oldı$_o$. Bu ḫaberi$_o$ getüren ḫādıma (8) aġır teşrīf buyurdı$_o$. Faġfūr hemāndem buyurdı$_o$: şehri ārayīde eylediler, 'ayş u ṭarabda oldılar. Ulular (9) vaḳt u sā'at gözetdiler, duḫteri$_o$ *Pādeşāh-zāde-i Ḫalef*e nikāḥ eylediler. Şehzāde üzerine dürr u cevāhir (10) [r] niṯār ėtdiler. Andan faġfūr buyurdı$_o$: meclis-i şarāb düzdiler. Şarāb icdiler, dört gėce gündüz (11) mütevālm ṣabūḥ berṣabūḥ, ġabūḳ berġabūḳ ėtdiler. Andan ṣoŋra 'arūsı şāhā(ne)[1554] eylediler, duḫteri (12) şehzādeye vėrdiler. Bir hücre(-i)[1555] ḫaṣda bulışdılar bilişdiler. Ḳız şehzādeye'yi eyle sevdi kī ansuz gülmezdi, (13) 'ālemi anuŋıla görürdi. Faġfūr ḫazā'ını$_o$, *Cīn* zemīni[1556] şehzādeye gösterdi$_o$, ḥükm-i memleketi$_o$ emr-i siyāseti (14) tamāmet şehzādenüŋ elinde ḳodı, anuŋ vuṣlatıyla şād[e] oldı$_o$, cānı$_o$ ġamdan āzād oldı$_o$. Şehzāde (15) birḳac günden ṣoŋra buyurdı$_o$: ḳarıcuġı getürdiler, duḫterüŋ kedbānūligin aŋa vėrdi$_o$; ḳarı$_o$- (16) cuġuŋ oġlını ilerü cekdi, ulu beg eyledi. [Ve] atası-nuŋ anası-nuŋ aḥvālını faġfūra bildürdi$_o$. (17) Faġfūr melikilmülūkıdı$_o$, eṭrāf-ı memālikinde ḥükmi$_o$ nāfididi. Bir resūl(-ı)[1557] nāmdār-ı kāmgārı, (18) kārgüzār kedḫudāyı$_o$ ol işicün techīz ėtdi$_o$, ol ḳocayı$_o$ ḳarıyı$_o$ satun-alan (19) melike gönderdi$_o$. Şehzādenüŋ ḫālı nėce oldugın bildürdi$_o$. Şehzāde daḫı ayru biti yazdı$_o$, (20) ḫūb tuḥfe-lerile bile vėribidi$_o$. Cün resūl nāme-leri {ve hedīye-leri} tuḥfe-leri ol pādeşāha degürdi, (21) ve aḥvālı ma'lūm ḳıldı, pādeşāh ḫurrem-dil oldı, buyurdı$_o$: "Şādılıḳ calsunlar!"[1558] dėdi$_o$. Andan **(141.a.)** (1) buyurdı: şehzādenüŋ vālideynini getürdiler, ni'mete ġarḳ olmışlar, ḫūb vaż'ıla geldiler, ėlci yanında (2) oturdılar. Nāme vü tuḥfe'yi kī *Şehzāde Ḫalef* bulara göndürmişidi$_o$, degürdiler. Cün atanuŋ ananuŋ (3) naẓarları ferzend-i dilbendüŋ nām u nāmesi üzerine düşdi$_o$, ikisinüŋ daḫı gözleri ḍoldı$_o$, bīhūş <u> (4) medhūş düşdiler. Pādeşāh <u> resūl u ḫāżırlar cün ol ḫāleti$_o$ gördiler, ḳamusı$_o$ aġlaşdılar (5) fiġān ėtdiler. Cün gendüliklerine geldiler, pādeşāh anları nüvāḫet ėtdi$_o$, dilḫoşlıḳ vėrdi$_o$, taḳṣīr- (6) den i'ti(ẕ)ār ėtdi$_o$. Andan pādeşāh eyitdi$_o$: "Ol oġlanuŋ 'aḳlı kifāyeti büzürg-zāde-idügine (7) delīl-i vāżıḥıdı, bürhān-ı lāyiḥidi. Anı bildükidi$_o$. Ammā bular anuŋ vālideyni-idüklerini (8) bilmezlik bizi udlu düşürdi$_o$. Ma'a-haẕā imkān olduḳca mürā'ātların ėtdüm" dėdi$_o$. Andan ṣoŋra (9) melik bularuŋ ḳaydın gördi$_o$, yat yaraḳ zād, ḫayme$_o$ tuḥfe$_o$ buyurdı, bir ḫoş kevkebe düzdi$_o$, (10) resūla ḳoşdı$_o$. Gendü hem i'ti(ẕ)ār-nāme iletmegicün ḫavāṣ(ṣ)ındań bir resūl vėribidi$_o$, ve iki

••••••••••

[1553] F.230.b.10-11: ... *ḥāżırlar olsun nāẓırlar*. | H.119.a.2: *ḥāżırlar nāẓırlar olsunlar*. | L.210.a.16: id.

[1554] F.231.a.4. | H.119.a.9. | L.210.b.7: sic.

[1555] F.231.a.5: om. | H.119.a.9. | L.210.b.8: sic.

[1556] F.231.a.6: *memleket-i Cīni*. | H.119.a.11: om. | L.210.b.10: *ḫazāyini$_o$ Çin zemini$_o$*.

[1557] F.231.a.10. | H.119.a.15. | L.210.b.14: sic.

[1558] F.231.a.14: om. | H.119.a.18: *şād⌊ı⌋lıḳ çalsunlar*. | L.211.a.2: *şāzïl(ı)ḳ çalsunlar*.

(11) ferseng yėr gönderüçıḳdı$_o$. Andan ḫayr bād ėtdi$_o$ döndi$_o$. Cemāʿat gitdiler, bir müddetdeń ṣoŋra (12) *Çīn* şehrine yėtişdiler. Şehzāde vü faġfūra ḫaber oldı. "Düŋür düŋürsi[1559] geldi$_o$" dėdiler. Sevinmek (13) oldı$_o$. Şehri - buyruḳ oldı - bezediler, her kūşede ol şükrāneye oturdılar, ṣoḥbetler ėtdiler. (14) Andan şāh <sipāh ve> ḫaşemile[1560] gelenlere ḳarşu çıḳdılar. Mülāḳāt olduḳda şehzāde cün atasını anasını (15) gördi$_o$, indi$_o$ yüz yėrde ḳodı$_o$. Peder u māder cün cigerkūşelerini gördiler, bīhūş oldılar. Ayıldu{ḳda} (16) ḳocuşdılar görişdiler soruşdılar. Andan atlandılar, şehzāde māderi pederi faġfūr kevkebe- (17) sine iletdi$_o$. Faġfūr pederi$_o$ kenāra ėtdi$_o$, ṣadhezār ʿizzet birle şehre girdiler, şerīf cāyigāhlarda (18) ḳondılar. Anlar faġfūra, faġfūr anlara hedīyeler vėrişdiler alışdılar şöylekĭ ʿādetdür.

Bir müddet (19) bu cemʿ şeml[1561] yaşadı$_o$,
ata ana, oġul gelin gün gördi$_o$, aş aşadı.

Bir zamān-dan peder pisere eyitdi$_o$: "Bize (20) milkümüz istemek, dostlaruŋ ġamın yėmek, ḳahr-ı düşmen ėtmek imden gėrü revādur" dėdi$_o$. Şehzāde (21) faġfūr ḫażeretinden destūr diledi. Faġfūr leşker-i cerrār tertīb eyledi, şehzāde'yi eviyle yaraḳıyla, **(141.b.)** (1) atasıyla anasıyla darülmülk-lerine gönderdi$_o$. Cün gendü vilāyetlerine geldiler, haşmıla muṣāf düzdiler. (2) Evvel ḫamlede düşmen ṣaf(f)ını[1562] sıdılar, ḳalb icinde düşmeni dutdılar, şehri vilāyeti müstaḥlaṣ ėtdiler, tamāmet (3) raʿīyeti ʿadl <u> dādıla riʿāyet eylediler, ʿözürler dilediler. Andan āzād u bende ḳamu yöresine eşdiler. Pādeşāhlıḳ (4) mücerrede[1563] bularuŋ elinde ḳarar dutdı$_o$. Faġfūra leşker ü şehzāde-nüŋ ėlci-leri$_o$ vardılar, feth-i cedīdi$_o$ ḫaberin (5) verdiler. Sevindi. Vü *Şehzāde Ḫalef*üŋ duḫter-i faġfūrdan oġlancuḳları$_o$ oldı$_o$. Birḳac yıldan ṣonra maẕer ü (6) peder öldiler. Beglik sultānlıḳ *Ḫalef*e degdi. Her yıl bersebīl-i ḥidmet faġfūra varurdı$_o$, oġlanların (7) bile iledürdi$_o$, teşrīfler alub maḳarr-ı ʿizzete gelürdi. ʿĀḳıbet cümlesi bu saray[ı]dan göcdiler, bu cihān ʿāriyetī köprü- (8) -sinden gecdiler.

Şiʿr-
»o^{O}oʿĀḳibet-i emr be~güdrend^x heme o^{O}o
ve-(z)[1564] heme bāz māned īn murdār. o^{O}o«
Āḫır emr ol gece her nefīs,
(9) arta ḳala (ḳa)mudan[1565] eşbu ḫabīs.

Bu ḥikāyet anlardan yadigār^x ḳaldı.

Fāyidesi$_o$ budur kĭ bildürdi$_o$: māla (10) mülke, pādeşāhlıġa fermān-revānlıġa iʿtimād yoḳdur.

Daḫı bir fāyide budur kĭ pādeşāhlıḳ ve gedāyiḷlıḳ, dervīş- (11) -lik ve tüvāngerlik, renc ü raḥat müstemir ḳalur nesneler degül-lerdür, ḳamusı$_o$ miʿraż-ı

•••••••••••

[1559] Ms. sic. || F.231.b.9. | H.119.b.4: om. | L.211.a.15: om. (Cf. T. 1.673.)

[1560] F.231.b.11. | H.119.b.5. | L.211.a.16: sic.

[1561] F.232.a.1: ... *bu cemʿ-i şeml-i şādī* ... . | H.119.b.9: ... *bu şeml cemʿ olub* ... . | L.211.b.5: ... *bu cemʿ <ü> şeml yaşadı*$_o$ ... .

[1562] F.232.a.7: *ṣaffın*. | H.119.b.13. | L.211.b.10: *ṣafını*.

[1563] F.232.a.10: *nice yıl*. | H.119.b.16: *mücedded*. | L.211.b.13: *müceddede*.

[1564] F.232.a.13: om. | H.119.b.19: *ʿĀḳıbet-i emr bügüẕerend* (*sic!*) *heme*. • *Ve~z* ... . | L.212a.2: *ʿĀḳıbet(-i) emr bügüzerend*^{x} *(sic!) heme*. o^{O}o *Ve~z* ... .

[1565] F.232.a.14: om. | H.119.b.20. | L.212.a.3: sic.

zevālda-dur. (12) Anuŋicün sevinmek yėrinmek yoḳdur.

Daḫı bir fāyide oldur-kĭ {maᶜlūm oldı kĭ} semerāt-i ᶜilm ḥaddan daşra coġımış.

Daḫı (13) bir fāyide budur kĭ endīşe vü teemmül[1566] işlerde memdūḥımış.

Daḫı bir ol-kĭ dermānda-lıḳda ululları (14) kici dutmaḳ yoġımış.

Ṣalavāt *Muḥam(m)ed*e ve raḥmet-i Ḥaḳ ve şefāᶜat-ı *Muṣṭafā* mü'ellife ḫønende-ye şenevendeye olsun.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1566] F.232.a.13: om. | H.120.a.1: *teemmül*. | L.212.a.8: *te'emmül*.

26

(15-18) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> şeşüm

ez-ān Bāġ(-i) İrem ve Bedīʿülcemāl ve Şehzāde Seyfülmülūk«

(15) Ḥekīmān-ı nāmdār ve nedīmān-ı rūzigār eyle naḳl eylemişler kĭ (16) bir zamānda *Mıṣr*uŋ meliki ʿ*Āṣım ₒibn-i Ṣafvān*ıdı,[1567] ve anuŋ ʿadlınuŋ (17) āvāze-si cehāna yėtişmişidiₒ. Ve anuŋ bī-şümār leşkeri ve bī-ḥisāb (18) mālı vu cevheri varıdıₒ. Vilāyeti maʿmūr-ıdı, ḫalḳı mesrūrıdı. Dört- (19) -yüz pāre ulu şehr tevābiʿyile+ mu(ż)āfātıyla [1568] anuŋ taḫt-ı taṣarrufında-yıdıₒ. Mülūk-ı āfāḳuŋ ekṣeri (20) aŋa muṭīʿ <ü> münḳād-ıdı. Hīc murādıₒ yoġıdıₒ düniyā murādlarından kĭ Taŋrı Taʿālā aŋa vėrmemişidiₒ; (21) ammā oġlancuġı yoġıdıₒ, ol cihetden yėrinüridiₒ. ʿÖmrinden yüz-yėtmiş yıl gecmişidiₒ kĭ bir gün göŋlinde **(142.a.)** (1) endīşe ėdindiₒ kĭ: “Bu benüm işüm ne işdür, ḫālum ne ḫāldur? Zamān zamān eksilüyürürem, düniyādan cıḳub (2) gide-yürürem. Benden ṣoŋra bir sivilcicügüm yoḳdur kĭ bu mülk aŋa mīrāṣ ḳala. Altunıla cevāhirile satun- (3) -almaġa yaramaz.[1569] İrādeţullāh müteʿallik olmayınca ol nesne meyesserˣ olmaz” dėdiₒ. Cün bu endīşe’yi ėdindiₒ (4) pelās geydiₒ, peşmine sarındıₒ, ḳaraŋuda oturdıₒ, duʿāya tażarruʿa ṣadaḳaya meşġūl oldı. Mülki leşkeriₒ ḳapdıₒ (5) salıₒvėrdiₒ.[1570] Ḳırḳ güne-degin kimseye bār vėrmediₒ, kimse üstüne girmediₒ. Umūr muʿaṭṭal ḳaldı. Kimseye dād (6) vėrilmez oldıₒ. Vezīrler emīrler ṣūret-i ḥālı bilmediler. Anuŋ iki vezīriₒ varıdıₒ. Birine *Āz̲ernūş*[1571] *bin Māhān*, (7) birine *Ṣāliḥ bin Ḥamīd*[1572] dėrlerdiₒ. Eyitdiler: “Elbette meliki görsevüz gerekdür” dėdiler. ⌈Girdiler⌉, pādeşāhı gördiler: bir ḳaraŋu (8) evde mütefekkir oturur, beŋzi ṣararmış, gözleri cuḳurına girmiş. Eyitdiler: “Ė melik ne iş-dür kĭ sen bīş (9) dutmışsınˣ?[1573] Bīm-dür kĭ mülke teşvīş ola, fitne ḳopa, leşker ḍaġıla,

•••••••••••

[1567] F.232.b.4: *ʿĀṣım Safvān-ıdı*. | Cf. L.232.a.2.

[1568] F.232.b.7: ... *ve nevāḥī-siyle*. | H.120.a.7. | L.212.a.16: id.

[1569] F.232.b.13: ... *ṣatun-almaġıla olmaz*. | H.120.a.11: *Dirīġā altunıla almaġa yaramaz*. | L.212.b.4-5: ... *altunıla, cevāhirile ṣatun-almaġa yaramaz*.

[1570] F.232.a.1: om. | H.120.a.13: *ṣaldıₒ*. | L.212.b.7-8: id.

[1571] F.233.a.1: *Urnūş*. | H.120.a.14: *Adrenūs*. | L.212.b.10: *Adernüves* (sic!).

[1572] F.233.a.2: *Ṣāliḥ ve birine Hāmān dėrlerdi*. | H.120.a.14-15: *Ṣāliḥ ibn-i Ḥamīd*. | L.212.b.11: *Ṣāliḥ bin Ḥamīd dėrlerdi*.

[1573] F.233.a.4: om. | H.120.a.16: *pīş ṭutmışsın*. | L.212.b.13: *bīş dutmış-sın*.

pādeşāhlıḳ elden gide. Henūz mülküŋe (10) ḫalel belürmedi$_o$. Neden şöyle mütefekkir ü mütenekkir, müteġayyir <ü¯> müteḫayyir[1574] oturursın?" dėdiler. Melik eyitdi$_o$: (11) "Meliklik coḳ ėtdüm, melik-ler ḫarāc-güzār ėdindüm. ᶜÖmrümden hem yüz-yėtmiş yıl gecüb-durur. Bu (12) arada benüm bir oġlancuġum yoḳdur kĭ benden ṣoŋra vāriṣ-i mülk ola. Ve her pādeşā⌊h⌋ kĭ anuŋ gendüden (13) ṣoŋra vārisi ḳalmaz, mülki bīgāne-lerüŋ olmayınca olmaz. Sebeb-i ᶜuzlet budur" dėdi$_o$. Vüzerā eyitdi$_o$: "Biz (14) bu nesne-nüŋ tedbīrinde olalum: sen cıḳ, taḫtuŋda otur; ḫalāyıḳ pādeşāhı görsünler, ḫāṭırları$_o$ ārām (15) olsun!" dėdiler. Pādeşā eyle ėtdi$_o$, vezīrler dānālar müneccimler ceme^c ėtdiler, pādeşāhuŋ ṭāliᶜ-i meymūnına baḳdılar. (16) Āṣārdan ᶜalāyimden bunlara eyle ẓāhir oldı$_o$ kĭ pādeşāhuŋ oġlı olur şāh-ı *Yemen*, *Ḳaḥtān* (17) *bin ᶜÖmer* ḳızından. Anuŋ bir oġlı yėg ola ayruḳ oġlanlaruŋ yüzinden. Bu ḫaberi$_o$ pādeşāha dėdükde (18) sevindi$_o$, münec(c)imlere ṣıla buyurdı$_o$. Andan *Āzrenūş*a "*Yemen* melikinden, *Ḳaḥṭān*dan ḳızını dile, getür- (19) sünler" dėyü nāme yazmaḳ buyurdı$_o$. *Āzrenūş* nāme yazdı$_o$. Maẓmūnı$_o$ olıdı$_o$ kim ṣenā gösterildükden (20) ṣoŋra dėmiş:

"İşidildi$_o$ kĭ
sizüŋ perde ardında bir ᶜayāluŋuz varımış.
Ümīd oldur kĭ
anı bizüm (21) ḳatumuza vėribeyesiz kĭ
anuŋ ḳudūmı$_o$ bereketinden bize ᶜizzet müretteb ola.
İltimāsumuzı red ėylemeŋ,
(142.b.) (1) ümīdümüzi$_o$ vefāya ėrişdürüŋ,
ol muḫaddere-i muḥteşime'yi
bu dost-ı ḳadīmüŋ nikāhı$_o$ aḳdına givürüŋ.
Ve muḫtaṣar u (2) muḥaḳḳar herne vėribinildise¯,
luṭf-ı ḳabūlıla telaḳḳī ėdüŋ!
Ve bu işi küstāḫlıġa ḫaml ėtmeŋ!
Vesselām.⌈Tamām⌉".

Nāme yazıldı$_o$, (3) melik ḳatında oḳındı$_o$ mühürlendi$_o$. Ḫazīnedāra buyurdı$_o$ kĭ elli ḳatır yüki aġır bėzler, yüz baş Rūmī ġulāmlar ḳızlar, (4) yüz kīse sīm ü zer, yėdi$_o$-yüz dang āver[1575] incü, yėdi$_o$ şeb-cerāġ güher, dört-yüz ᶜArabī feres, dört-yüz (5) ᶜubārī[1576] deveyile ālet <ü> ceres ḫāżır ėdeler. Andan kārdīde sālārlardan bir güzīde-sine nāme'yi vü (6) armaġanı sımarlayub ḫayrıla *Ḳaḥṭān*a gönderdi. Ve cün ėlci *Ḳaḥṭān* vilāyetine ėrişdi$_o$, *Ḳaḥṭān*a ḫaber (7) oldı$_o$: "Yaġı belürdi$_o$" ṣandılar, ceng yaraġın gördiler. Ėlci şehre yaḳın yėre ḳondı$_o$, *Yemen* melikine gişi vėribidi, (8) ḥālı maᶜlūm eylediler, ḳonaḳ istedi$_o$. *Ḳaḥṭān* bu sözi$_o$ işidüb şādumān oldı$_o$, ėlciyi$_o$ ᶜizzetile şehre (9) getürdi$_o$, gendü bārgāhında ḳondurdı$_o$, ḳonuḳladı, ḫidmet eyledi. Ne~kim pādeşāhāna āyīnidi, (10) heb yėrine geldi, söz keleci olmadı$_o$. Yarındası hedīyeleri tuḥfe-leri gösterdiler, nāme'yi sundılar. *Yemen* meliki (11) nāme'yi gördükde ayaġ üzerine durdı$_o$, nāme'yi öpdi$_o$, başına ḳodı$_o$. Cün ḳız ḫaberin işitdi$_o$: "Fermān-berdāram (12)

••••••••••

[1574] F.233.a.7. | H.120.a.18: om. | L.212.b.15: *melūl ve müteᶠ(e)k(k)ir ve müteġ(a)y(y)(i)r*.
[1575] F.233.b.11: *aydār*. | H.120.b.4: om. | L.213.a.16: *āver*. (Cf. T. 1.229.)
[1576] F.233.b.12: *ᶜubāde*. | H.120.b.6: om. | L.213.a.17: id. (Cf. S. 828: *ᶜābir*.)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

bende-em” dėdi$_{o}$. Hemāndem meclis düzdiler, şarāb getürdiler, *Mısır* ėlci-sini doyladılar ḫilᶜat-ladılar, *Mısır*dan <gelen>[1577] (13) mālı eżᶜāf-ı mükāfāt ėtdiler. Andan melik-i *Yemen* buyurdı$_{o}$: cevāb yazdılar. Ṣūreti budur kĭ:

“Zindegānī(-yi)[1578] (14) rūzigār u ḫusrev-i cihān-dār
ᶜizz ü devletde bīrūz[1579] ve ferr ü nuṣretde bih-rūz[1580] olsun!
Miṣāl-ı (15) şerīf ḫiṭāb-ı laṭīf ėrişdi,
öpüb baş üzerine ḳonuldı.
Ḫidmet-i mübāreke iᶜlām varur kĭ
(16) peyveste ol pādeşāhuŋ hevādār(ı)vuz.
Cün bāb-ı ferzend-i ᶜazīzde işāret buyurmışlar:
yüz ferzend (17) olsa, anlaruŋ rıżāsıycün fidāyıdı$_{o}$!
İşāretleri mūcebince ḫidmete vėribidük.
Mühimmāt buyuruduralar,
(18) tā bitürmege müstaᶜid olavuz.
Vesselām.”

Andan ⌈*Yemen*⌉ meliki cihāz düzdi$_{o}$: yėdi pīl yüki zer-i ṣāmit, yėdi$_{o}$-yüz deve (19) yüki ḳumāş-ı *Bengāle* ve *Kembāyit*; her cinsdeń bunuŋ gibi$_{o}$; şöyleḳĭ hīc muḥāsib anuŋ ḳadrına ḳıymetine vuḳūfı (20) vu ıṭṭılāᶜı yoḳ. Ve bu *Mısır*dań gelen ėlci-ye *Ṣāliḥ ʿibn-i Ḥamīd* dėrleridi$_{o}$ kĭ ol ᶜ*Āşım*uŋ ḫavāṣ(ṣ)ınuŋ (21) mihteriydi$_{o}$. Bu mezkūr u mużmeri aŋa sımarladı, leşker-i enbūhıla, iş görmiş erenlerile, cengī pīl-lerile, **(143.a.)** (1) ḫūb-rūlarıla ġulām-larıla kenīzeklerile *Mısır* meliki ᶜ*Āşım ʿibn-i Ṣafvān*a gönderdi$_{o}$. Bu taḥam(m)ül birle şehr beşehr (2) yüridiler, *Miṣr*a yėtişdiler. *Mıṣr* muḫteşemleri, *Mıṣr* ḫātūnları ḳarşu cıḳdılar, duḫter-i cün-aḫteri iᶜzāz <u> (3) ikrāma[1581] tām birle şehre ḳoydılar, köşk-i ḫāṣda ḳondurdılar. Meşşāṭa-lar geldiler, yoldan gelmiş duḫteri$_{o}$ (4) ārāyīde ėtdiler. Cün pādeşāhuŋ naẓarı duḫter üzerine düşdi$_{o}$, ṣadhezār dil ü cānıla aŋa ᶜāşıḳ (5) oldı$_{o}$. Ol gėce ol ḳızıla ol gėce düzdi$_{o}$[1582] kĭ bihiştī-lerüŋ ḥurīlerile anuŋ gibi$_{o}$ gėce-leri yoḳ. Emr-i rabbānī ol (6) gėce ᶜulūḳ vāḳiᶜ olur. Pādeşāha bu ḥāl maᶜlūm olıcaḳ buyurdı$_{o}$: *Yemen* ḫātūnına muvāfıḳ u münāsib muᶜtedil (7) ġıdālar yėdürdiler. Tamām iḥtiyāṭıla anası ḳarnında oġlanı bėslediler[x]. Cün oġlancuḳ vücūda geldi$_{o}$, ẓāhir (8) oldı$_{o}$, ṣadhezār naḳş u nigār(-ı) cibillī(-yi) ṣuverī vü maᶜnevī bilesince dutageldi$_{o}$.[1583] Pādeşāha ḫaber oldı$_{o}$, (9) sevindi$_{o}$, şükrāne dervīşlere dil-rīş-lere ol ḳadar māl vėrdi$_{o}$ kĭ vaṣfa gelmez. *Ṣāliḥ*üŋ daḫı hemān gėce (10) kenīzekden bir oġlı olur. Şāha dėrler. Şāh şādumāne olur. *Ṣāliḥ*i ḳatına oḳıdur, eydür: “Senüŋ (11) kenīzekü̈ŋ ferzend getürmiş. Gerekdür kĭ kenīzeki vü

••••••••••

[1577] F.234.a.7. | H.120.b.13. | L.213.b.9: sic.
[1578] F.234.a.10. | H.120.b.14. | L.213.b.10: id.
[1579] F.234.a.11: *bīrūz*. | H.120.b.14: id. | L.213.b.11: *pīrūz*.
[1580] F.234.a.11: om. | H.120.b.15: *dirāz*. | L.213.b.11: om.
[1581] F.234.b.6: *ᶜizāz ve ikrāmıla*. | H.120.b.23: *ᶜizāz ve ikrām-ı tām birle*. | L.214.a.4-5: *aḫter-i ᶜizāz <i> ikrāmıla*.
[1582] F.234.b.10: *ṣoḥbet ėtdi*. | H.121.a.2: *... Ol kızla ol gėce bir gėce düzdi$_{o}$ kĭ ... .* | L.214.a.7: *Ol gėce ol ḳızıla ṣoḥbet ėtdi*.
[1583] F.234.b.15-235.a.1: *... hezār naḳş-ı nigār-ı Cīnī ve Ṣūrī ve maᶜnevī ṭu(t)a-geldi.* | H.121.a.4: *... ṣadhezār nigār-ı cibillī ṭuta-gelür.* | L.214.a.10-11: *... ṣadhezār naḳş-ı nigār-ı cibillī, ṣüverī ve maᶜnevī bilesince dutageldi.*

oġlanı bizüm eve gönderesin, tā hemşīr olalar, ulalduḳ- (12) -larında biri emīr ü biri$_o$ vezīr ola" dėdi$_o$. *Ṣāliḥ* yėr öpdi$_o$ eyitdi$_o$: "*Ṣāliḥ* oġlınuŋ ol nesneye ne şāyiste-ligi ola? (13) Ammā pādeşāhuŋ ᶜināyeti$_o$ sözi$_o$ yėrinde olsun!" dėdi$_o$. Derḥāl kenīzeki oġlancuġıyla pādeşā sarāyına (14) gönderdi$_o$. Melik gendü oġlınuŋ adını *Seyfülmülūk* ḳodı$_o$ *Ṣāliḥ* oġlınuŋ adını *Ṣāᶜid* ḳodı$_o$. Andan (15) *Melik ᶜĀṣım* buyurdı$_o$: münec(c)imler *Seyfülmülūk*uŋ ṭāliᶜine baḳdılar. Dėdiler kĭ: "Ömri$_o$ uzun ola, ammā on-dört ya- (16) şına degicek aŋa bir ḳatı$_o$ iş düşe, ᶜacāyibe[1584] coḳ göre, elinde coḳ ḫalḳ helāk olalar. ᶜĀḳıbet ḫayr ola, (17) murāda yėtişe, memleketinde pādeşāh ola" dėdiler. Melik bu sözden ġamnāk oldı$_o$, ammā ᶜāḳıbetile kĭ ḫayr (18) dėdiler, gönlin egledi$_o$, ten ḳażāya vėrdi$_o$.[1585] İki oġlanı dağı dāyeye sımarlandı$_o$, bėslendiler, biri$_o$-biriyle ulaldılar. (19) Yėdi$_o$ yaşar olduḳda edībe sımarlandılar, edeb ü hüner ögrendiler. Şöylekĭ edeb ü hünerde rūzigārlarında (20) anlardan hümām yoġıdı$_o$. Cābük-süvārlıḳ, oḳ atmaḳ, tob oynamaḳ, nerd ü şaṭranc eşḫāṣını müstaḳīm ü münḥarif (21) [müstaḳīm][1586] yürütmek, şehzādeler yüregini çerb-destligile eritmek, herbirinüŋ evṣāfınuŋ aḥlāfınuŋ **(143.b.)** (1) muḥaḳḳarı ve āsānı-yıdı$_o$. Ḥāṣıl anlar nenüŋ gibi vücūdlardur bilinmezdi$_o$. Şehzāde *Seyfülmülūk* on-dört (2) yaşına degicek āyet-i kübrā[1587] oldı$_o$, anuŋ gibi$_o$ ḫūb-rū oldı$_o$ kĭ dile gelmez. Pādeşāh cün buları gördi$_o$ kĭ ḥadd-ı (3) bülūġa yėtdiler, ricāl oldılar, ḳatına oḳıdi$_o$: ikisine daḥı ḫilᶜat geyürdi$_o$, şarāb icürdi$_o$, köşklerine göndürdi$_o$. (4) Ulular piyāde köşk ḳapusınadegin bile vardılar, pādeşāh-zāde-i āzāde'yi ḳondurdılar. Şāh-zāde ve (5) *Ṣāᶜid* köşke girdiler kĭ mevāniᶜ-i mürtefiᶜ <oldı>[1588] ḫaṣ ḫāsekī-lerile meclis-i üns düzdiler. Muṭrıblar (6) nüvāḫt eylediler. Gėce olduḳda kāfūri$_o$[1589] mūmlar, Şāmī cellāseler vażᶜ ėtdiler, meclis-i ḳavāᶜidin (7) nıṣf-ı leyle-degin refᶜ ėtdiler. Andan cāmeḫᵛābların girdiler uyıdılar. Ṣabāḥ şehzāde vü *Ṣāᶜid* (8) gėrü dapuya geldiler. Pādeşāh buyurdı$_o$: altun kürsī ⌈ḳodılar⌉, *Seyfülmülūk* oturdı$_o$. Pādeşāh taḫt (9) üzerinde oturmışdur. *Seyf*e vü *Ṣāᶜid*e naẓar ėder sevinür. Ḫaşem ü ḫadim dört yaŋa durub (10) pādeşāhı tecessüs ü taḥassüs ėderler: "Ne buyura?" dėrler. Ol~dem pādeşāh ḫazīne-dāra buyurdı$_o$: (11) "Var, fülān ṣandūḳı$_o$ getür!" dėdi. Ḫāzin ṣandūḳı$_o$ getürdi$_o$. Buyurdı$_o$: acdılar. İcinden bir altunlu bėz (12) ve bir laᶜl yüzük cıḳdı$_o$. Melik buları *Seyf*e baġışladı$_o$. Andan buyurdı$_o$: bir at getürdiler; bahāsını (13) kimse bilmezdi$_o$. Anı ᶜ*Āṣım*a baġışladı$_o$. Ve ol vaḳt *Melik ᶜĀṣım*a eyitdi$_o$: "Ė cān-ı peder! Cāme vü engüşterī vü (14) esb[ü][1590] bende *Süleymān* beyġāmberüŋ yādegārıdur. Baŋa hedīye vėribiyüb-dururdı$_o$. Bular benüm ḳatumda ᶜazīzler- (15) dür. Siz daḫı benüm ḳatumda ᶜazīzlersiz: münāsib-dür, mübārek olsun!" dėdi$_o$. Şehzāde vü *Ṣāᶜid* (16) yėr öpdiler durdılar, köşklerine gitdiler, meclis düzdiler, şarāb icdiler. Cün mest oldılar, [[uyıdılar]] (17)

1584 F.235.b.2: *ᶜacāyibāt*. | H.121.a.11: *ᶜacāyibler*. | L.214.b.4: *ᶜacāyibāt*.
1585 F.235.b.5: ... *ten ḳażāya, cān rıżāya vėrdi*. | H.121.a.13. | L.214.b.6: id.
1586 F.235.b.10. | H.121.a.16: om. | L.214.b.9: sic.
1587 F.235.b.11. | H.121.a.17: *kübrā*. | L.214.b.12: *küberā*.
1588 F.235.b.15: sic. | H.121.a.22: om. | L.214.b.16: id.
1589 F.236.a.1. | H.121.a.23: om. | L.214.b.17: *kāfūrī*.
1590 F.236.a.10: sic. | H.121.b.7: ... *ve at* ... . | L.215.a.8: id.

yatdılar[lar][1591] uyıdılar. Şehzāde nāsinci[1592] temāşā ėtmek hevesinde uyımadı. Āheste *Ṣāᶜid* ḫaberi- (18) nsüz ol cāme'yi aldı₀ acdı₀, naḳşını nigārını, ẓarāfetini ṭarāvetini temāşā eyledi. Nāgāh ḳumaş (19) icindeń kāġide yazılmış bir ṣūret cıḳdı₀ kĭ hergiz kimse anuŋ gibi müces(s)em gūyā gördügi (20) yoḳ. Meliküŋ bu ṣūret bunda-yıduġı zihninden ġāyib-imiş. Ḳaẓā-yı₀ Ḫudā *Seyfü-* (21) *ddīn* bu ṣūrete ᶜāṣıḳ oldı₀. Bir sāᶜat kim baḳdı₀, göŋli elden vardı₀, ᶜışḳ üzerine **(144.a.)** (1) müstevlī oldı, āteş-i muḥabbet nihādına düşdi₀. Gözlerinden yaş revān oldı₀. Durdı₀ vardı₀, bir ḳaraŋu ev- (2) de oturdı₀, cigerden bād-ı serdi giderdi₀, mālīḫūliyā fikirlerin ėderdi₀. Ṣabāḥ kĭ *Ṣāᶜid* uyanur, *Seyfü-* (3) *lmülūk*i yanında bulımaz. "N~oldı₀ kĭ!"[1593] dėdi₀. *Ṣāᶜid*üŋ göŋlindeń bu geçdi₀ kĭ: "Meger şehzādeye heves-i (4) kenīzek oldı₀, baŋa dėmege utandı₀, bunı₀ ėtdi₀." Andan durdı₀, işine gitdi₀. *Ṣāᶜid* [[e]] bu endīşede-yiken (5) nāgāh ḳulaġına bir iŋildü gelür. Ḳalḳar, yoḳaru ḳapuya varur, bir nāle işidür, göŋli meşġūl olur. (6) Andan eve girür, şehzāde'yi görür kĭ elin eŋegine vėrmiş, zār zār aġlar. Eyitdi₀: "Ė birāder saŋa n~oldı₀ kĭ şöyle (7) aġlarsın zārīlıġ ėdersin?" dėdi₀. "Z̲āt-ı şerīfüŋden ᶜunṣūr-ı laṭīfüŋden ḫāşā kĭ bu ḥālda olasın!" dėdi₀. (8) *Ṣāᶜid* coḳ söyledi₀ yalvardı₀, şehzāde-den cevāb işitmedi₀. *Ṣāᶜid* ġamnāk oldı₀. Bu ḥālı şāha (9) bildürdi. Derḥāl şāh *Seyfülmülūk*-dın~yaŋa segirtdi₀. Geldi₀, ḥālını gördi₀ düşdi₀, ᶜaḳlı zāyil oldı₀: "Münec(c)imler: (10) "Sözi₀ gėrcek-dür" dėdi. "Ne miskīn oldum, ne cāre ėdeyim?" dėdi₀. Ne~ḳadar pādeşāh söyledise, *Seyfülmülūk*dan (11) cevāb gelmedi. Vezirler geldiler: "Pādeşāh! Ġam yėme, buŋa göz degmiş-dür" dėdiler. "Buḫūr gerek, ᶜazāyim gerek" (12) dėdiler. Muᶜazzimler geldiler, taᶜvīd yazdılar, ᶜazāyim oḳıdılar, tebḫīr ėtdiler. Hīc fāyide ėtmedi. Varduḳca (13) şehzādenüŋ renci₀ ḳuvvetlendi₀. Filcümle muᶜazzimler ᶜāciz olub cekindiler, aṭıbbāyı₀ oḳıdılar. Aṭıbbā (14) şehzādenüŋ nabẓın gördiler. "Hīc maraż-ı ṭabīᶜī-si yoḳdur" dėdiler. İt(t)ifāḳ ėtdiler: "Nesi varısa yüreginde-dür" (15) dėdiler. Varduġınca şehzādenüŋ żaᶜfı₀ ziyāde oldı₀. Bir gün vüzerā vu nüdemā bir yėre cemᶜ oldılar, eyitdiler: (16) "Pādeşāh! Ṣadhezār gişi bu *Seyfülmülūk* sebebinden ḫarāb olub-dururlar. Ḳorḳaruz: şehzāde (17) daḫı merḳadı türāb ola. Bu işe daḫı yėgrek tedbīr gerek-dür" dėdiler. *Vezīr-i Ṣāliḥ* eyitdi₀: "Elden gelen ḳul(l)ıġı müdā- (18) vātı şehzādeye ėtdük. Ayruḳ elümüzden nesne gelmez. Ammā bir işümüz daḫı var: *Ṣāᶜid*i şehzāde ḳatına (19) vėribimek gerek, coḳ coḳ aġlayub söz cekmek gerek" dėdiler. "Daḫı *Ṣāᶜid* bunı dėmek gerekdür kĭ (20) eyde: 'Rāzuŋı baŋa dė, ve-illā ben gendözümi bıcaḳlaram' dėye. Bu sözi işidicek elbette şehzāde (21) sırrını *Ṣāᶜid*e dėr" dėdiler. "Andan bir yön yöş acıla!" dėdiler. Bu söz pādeşāha ḫoş geldi, **(144.b.)** (1) derḥāl *Ṣāᶜid*i₀ şehzāde ḳatına vėribidi₀. *Ṣāᶜid* coḳ aġladı₀ şehzāde muḳayyed olmadı₀. Andan (2) *Ṣāᶜid* eyitdi₀:

"Ė şehzāde!
Saŋa ne oldı?
Herbār ṭaᶜne ururduŋ,
ḫalḳicün eydüridüŋ:

••••••••••

[1591] F.236.a.14: sic. | H.121.b.9: *mest oldılar, uyudılar*. | L.215.a.12: om.
[1592] F.236.a.14: *nāsīḫī*. | H.121.b.9: *ol cāme-i zerbeft hevesinden ...* . | L.215.a.12: id.
[1593] Cf. ms. 25.b.2, 48.a.20, L.118.a.14, 195.b.9.

(3) ‘Fülān gişi böyle-dür, eyle-dür,
fülān gişi böyle delüdür’
dėridüŋ.
Ḳamudan ebleh-ter nādān-ter
sen (4) cıḳduŋ.
Bu ne ḥareket-dür?
Ėtdügüŋ iş ʿāḳilāne iş degül-dür.
Göŋlüŋde bir nesne bağlayub- (5) -dursın.
Nicün dėmezsin?
Baya göŋlüŋ-degini baŋa dėridüŋ.
Şimdi$_o$ ben ol bayağı degülmiyem?
Kimse (6) ḥāluŋa iṭṭilāʿı yoḳ.
Tedbīr nėce eylesünler?
Gel, Müsülmānlıḳ eyle,
bunuŋ gibi$_o$ ḥāluŋ varısa,
dėyüvėr!
(7) Müdāvātına meşġūl olalum”
dėdi$_o$.

Seyf nesne dėmedi, *Seyf* mağlūḳ gibi$_o$ sākit oldı$_o$. *Ṣāʿid* (8) eyitdi$_o$: “Ol bile emdügüm süd ḥaḳ(ḳ)ı ve daḫı ḳadīm ṣoḥbetümüz ḥaḳ(ḳ)ı: ḥāluŋı söyle, işideyim!” dėdi$_o$. Şehzāde- (9) -den cevāb gelmedi. *Ṣāʿid* eyitdi$_o$: “Ḳorḳarısaŋ kĭ sözüŋi sırruŋı kimseye dėyem, eymān(-ı) muġalaẓẓa[1594] (10) ḳesem yād ėdeyim kĭ saḳlayam” dėdi. Cevāb gelmedi$_o$. *Ṣāʿid* dermānde oldı$_o$, gendüyi$_o$ helāk ėtmek (11) ṣūretin gösterdi$_o$. Eyitdi$_o$:

“Sen ḥāluŋı baŋa dėmezsin,
ben~daḫı seni bu ḥālıla göremezem.
Gendözümi$_o$ (12) helāk ėderem,
cevrüŋden cefāŋdan ḳurtılam.
Ne belādur bu baŋa?”
dėdi$_o$.

Ḫanceri cıḳardı$_o$ kĭ yüregine (13) dayaya ve üstüne düşe. Şehzāde elin dutdı$_o$ ḳomadı$_o$. Eyitdi$_o$:

“Ė *Ṣāʿid* ben gördügümi görseŋ,
beni (14) maʿz̲ūr dutarıduŋ,
bu ḳadar ṭaʿn u teşniʿ ėtmezidüŋ”
dėdi$_o$.

Ṣāʿid: “Ė birāder! Ne gördüŋ?” dėdi$_o$. (15) Şehzāde ḳıṣṣa-sını *Ṣāʿid*e dėdi$_o$. *Ṣāʿid* eyitdi$_o$: “Zārı̲lıġuŋ yėrinde-yimiş, maʿz̲ūrımış” dėdi$_o$. (16) “Nicün bunı sır ėdindüŋ? Söyleseŋe, bilseler, ḳaydın yėseler, ne?”[1595] dėdi$_o$. *Seyf* eyitdi$_o$: “Atamdan u- (17) tanuram, eyde kĭ ‘Gişi bir yazılmış ṣūrete ʿāṣıḳ olmaḳ n~olur?’ dėye” dėdi$_o$. Andan eyitdi$_o$: “Ė *Ṣāʿid* bu ḥāl (18) budur kim dėdüm. Andan gėrü

[1594] F.237.b.9: om. | H.122.a.15: ... *baŋa and vėr muġalaẓa*. | L.216.a.16: *muġallaẓa*. (Cf. W. 610: *muġallaẓa*.)

[1595] F.238.a.1: ... *sır ėdindüŋ. Bilseler ne, söyleseŋ~ne, ḳaydın yėseler, ne*? | H.122.a.19: om. | L.216.b.6: “... *sır ėdindüŋ. Bilseler ne, söyleseŋ~ne, ḳaydın yeseler, ne*?”

var, geregise söyle, geregise söyleme!" dėdi$_{o}$. Ḫamūş oldı$_{o}$. *Ṣāᶜid* vardı$_{o}$, (19) ḫaberi$_{o}$ pādeşāha vėrdi$_{o}$: "Ḥāl bilindi$_{o}$" dėdi$_{o}$. Pādeşāh eyitdi$_{o}$: "Ne müşkil ḥāla oġramışam! Ol ṣūret (20) *Gülistān-ı İrem*üŋ pādeşāhı *Şehbāl-ḳızı Bedīᶜülcemāl* ṣūreti$_{o}$-dür. Ol~daḫı baŋa *Süleymān* (21) cānibinden yėtişüb-durur. Anuŋ ucından baŋa bunuŋ gibi ḥāl gelecegin ne bileyidüm?" **(145.a.)** (1) dėdi$_{o}$. "*Gülistān-ı İrem* ḳandadur, bilmezem" dėdi$_{o}$. Cinnī insiyle nėte ceme^{c} ola" dėdi$_{o}$. "Ne müşkil işe oġradum, bilmezem (2) kĭ cārem nedür" dėdi$_{o}$. Ol~dem vezīr *Adernūş* ve vezīr *Ṣāliḥ* eyitdiler:

"Ė pādeşāh! Tedbīr oldur kĭ
(3) şehzādeye istimālet vėresin,
eyde-sin kĭ
'İsteyelüm ḫāṣıl ėdelüm.
Sen ḳayurma, bir yıl bize mühlet (4) vėr!'
dėyesin, andan ṭaleb-gārlıġa gişiler gönderesin.
Nişān getür(ür)lerse[1596] ḫoş,
getür⌈mez⌉lerise:
'Bilinmez, (5) ne dėyelüm?'[1597] dėyesin.

Ol daḫı zamān gecmegile avına unıda!"[1598] dėdiler. Bu söz pādeşāha ḫoş geldi$_{o}$. *Ṣāᶜid*(i) (6) şehzāde ḳatına vėribidi. Ol~dem *Ṣāᶜid* şehzāde'yi ögütledi, pādeşāh dėdügi ḥikāyeti$_{o}$ söyledi$_{o}$, (7) va^{c}de-ler vėrdi$_{o}$. Şehzāde ḫoş-dil oldı, girye'yi zārını ḳodı$_{o}$, ḥammāma vardı$_{o}$, libās geydi$_{o}$, şarāb (8) icmege yėmek yėmege başladı$_{o}$. Ümīdvār oldı$_{o}$. Pādeşāh bu ḫālı gördi$_{o}$ sevindi$_{o}$. Leşkerī-lerden (9) iki-yüz iş görmiş gişi iḫtiyār eyledi, eṭrāf-ı cihānda ḍaġıtdı$_{o}$. "Ḥikāyet-i *Gülistān*-ı (10) *İrem*i vü *Bedīᶜülcemāl*ı baŋa getürüŋ!" dėdi$_{o}$. Herkimi~ki baŋa nişān muştılar, aŋa bir ⌈d⌉eve yüki altun vėrem" (11) dėdi, "ḫavāṣ(ṣ)umdan ėdinem" dėdi$_{o}$. Bu iḫtiyārlar zemīn-būs ėdüb eyitdiler: "Cehdi$_{o}$[1599] imkānumuz olduḳca (12) ėdelüm; şāyed pādeşāh devletinde keşf ėde-bilevüz" dėdiler. Cıḳdılar gitdiler, *Rūm*a vardılar, (13) *Şīrāz*a *ᶜUmmān*a *Ḳirvān*a *Maġrib*e *Zengbār*a *Ḥabeş*e *Türkistān*a *Hindūstān*a *Cīn*e *Ḫıtāy*a (14) *Ḫoten*e vardılar. Ne~ḳadar kim "*Gülistān-ı İrem* ḳanda-dur" dėyü sordılar, "*Bedīᶜülcemāl* ḳanda bulınur" (15) dėdiler, hīc kimse nişā(nın) söylemedi$_{o}$.[1600] Bu eṭrāfa ḫaber deŋlemege giden gişiler on-dört ayda (16) geldiler, cihān ḫūblarını her yėrde kĭ var işitdiler, ammā "*İrem*den ve *Bedīᶜülcemāl*dan ḫaber (17) işitmedük" dėdiler. Pādeşāh eyitdi: "Bu ḫaber(i)[1601] şehzāde-den saḳlaŋ, işidüb gėrü rencūr olmasun!" (18) dėdi$_{o}$. Nėte işitmedi$_{o}$? İşitdi$_{o}$! Āşüfte oldı, donını yırtdı$_{o}$, ḳaraŋu eve girdi$_{o}$, yönini dīvāra eyledi (19) oturdı$_{o}$, zār zār aġladı, ceza^{c} u feza^{c}[1602] eyledi. Cün pādeşāh işitdi$_{o}$ kĭ şehzāde ḫāla vāḳıf (20) olmış, gėrü rencūr olmış, ḳatı ġamnāk oldı$_{o}$. Şöylekĭ ölümüni ārzū ėtdi$_{o}$. Durdı, ḳatına vardı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė

[1596] F.238.a.12. | H.122.b.8. | L.216.b.16: sic.
[1597] F.238.a.13: *n~ėdelüm*? | H.122.b.9: om. | L.216.b.17: *n~ėdem*?
[1598] F.238.a.14: id. | H.122.b.9. | L.217.a.1: sic.
[1599] F.238.b.7: id. | H.122.b.14: *cehdümüzi*. | L.217.a.8: *cehdi*.
[1600] F.238.b.12: sic. | H.122.b.16: ... *kimse Gülistān-ı İremüŋ nişānın alamadı$_{o}$*. | L.217.a.11: *Hīc kimse nişān söylemedi*.
[1601] F.238.b.15. | H.122.b.18. | L.217.a.14: sic.
[1602] F.239.a.2. | H.122.b.20. | L.217.a.17: *ceze^{c} ve feze^{c}*. (Cf. T 1.435)

(21) cān-ı peder! Ben senüŋ işüŋde dermānde-yem. Aġlarsın aġlaram, gülersin gülerem. Degül kĭ sen aġlayasın, ben **(145.b.)** (1) gülem. Eger bu ḫāl ādemī-yile biter iş olsa, bir iş ėtmek olayıdı$_o$. Cinnī-ler ḳanda bulalum, anlardan ḳız (2) dileyelüm? Eṭrāfa eknāfa gişi-ler perākende eyledüm. Bu rence zaḫmet cekdiler, ḫaber de getürmediler. Āḫir (3) eyit: 'Endīşeŋ nedür?' Ne fikir eylersin?' Māl dėrseŋ, ricāl dėrseŋ, ḫāṣıldur ḫāżırdur. (4) Bu taḥassüsdeń[1603] gelenler dört-yüz māh-rū pādeşāhlar ḳızlarınuŋ nişānın söylediler. Anlaruŋ birini (5) iḫtiyār eyle, ḳatuŋa getürelüm! Olmaz işden gec!" dėdi. Pādeşāh-zāde aġladı, eyitdi$_o$: "Ė peder, ucmaḳ (6) ḫūrilerini baŋa ʿarż ėderseŋ, gerekmez. Baŋa duḫter-i *Şehbāl*ı, *Bedīʿülcemāl*ı gerek" dėdi$_o$. Andan eyitdi$_o$: "Benümicün (7) coḳ zaḫmet cekdüŋ, maḳṣūdumı ḫāṣıl ėdemedüŋ. Elüŋden gelse, ḫod ėderidüŋ. İmdi bir iş ḳalub-durur. (8) Buyurursaŋ, eydeyim" dėdi$_o$. Şāh eyitdi: "Ė cān-ı peder! Söyle, ne niyetüŋ var, göreyim!" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$: "Baŋa (9) destūr vėr, cihānı ben geşt ėdeyin cehid ėdeyin. Maḳṣūd ele girürse, ḫoş. Febihā ele girmezise, meşaḳ(ḳ)at-ı (10) ġurbet ceküb ʿāciz olam, ḫāluma ḫursend olam oturam" dėdi$_o$. Bu rencden ḫalāṣ-lıġuma bundan (11) artuḳ cāre yoḳdur. Böyle olmazsa, hemīn ölürem, baŋa ḫayf olur, saŋa endīşe ḫāṣıl olur" dėdi. Pādeşāh (12) eyitdi$_o$: "Gitmege nėte rāżī olam?" dėdi. Şehzāde eyitdi$_o$: "Elbette baŋa destūr gerekdür" dėdi. Pādeşāh gör- (13) di kĭ nasīḫata uymaz, nācār eyitdi$_o$:

"Ė biser! Fermān senüŋ!
Ayruḳ elümden ne gelür?
Saŋa leşker (14) ḳoşayım,
bėş yıllıḳ nafaḳa-yıla gemiler[x] vėreyim.
Deŋizden cihānı geşt ėt!
*Ṣāʿid*i$_o$ bile ḳoşayım;
ol senüŋ (15) ḫāluŋa yārdur.
Olakĭ maḳṣūd ḫāṣıl ola;
ʿināyetullāh-dan ola.
Eger maḳṣūd ele girecekleyin olmaya,
(16) vaʿde-müzden ⌈(a)rt(u)ḳ⌉ gecmeye,
berüye gėrü niyet ėdesin.
Gözüm ḫāk ḍolmadın bir daḫı seni görem,
izüŋe yüzüm (17) sürem."

Bu ḳavla şehzāde rıżā vėrdi$_o$. Andan pādeşāh buyurdı$_o$: üc-yüz gemi ḫāzırladılardı$_o$. Yėdi baş gişiye (18) ḫüküm ėtdi$_o$ kĭ müteʿal(l)iḳleriyle şehzādeye yolda eşlik ėdeler. Ḥekimler münec(c)imler dānālar bile ḳoşdı$_o$. Gemi-ler(e)[1604] azuḳ (19) ḍoldurdılar. Şehzāde[']yicün yėtmiş arşun uzunı$_o$ ḳırḳ arşun ėni$_o$ cüng düzdiler, icinde (20) sarāylar ḫücre-ler ṭabaḳa-lar düzdiler. Şehzāde leşkeriyile[x] kenār-ı deryāyı$_o$ ḍura-geldiler, gemiye oturdılar. Şehzā[de]- (21) de-yile *Ṣāʿid* ḫaş gemiye girdiler, pādeşāha vu ḳalan gönderi-cıḳan ḫalḳa vidāʿ ėtdiler, gemileri[x] **(146.a.)** (1) yüritdiler, *Hind Deŋizi*nüŋ cezāyirinde *Gülistān-ı İrem*i isteyügitdiler. Zīre ḳuruda istemek oldıdı$_o$. Şehzāde (2) ḳırḳ gün ġamsuz meşaḳ(ḳ)at-suz deŋiz yüzinde gitdiler, *Cīn* şehrine yaḳın vardılar görindiler.

[1603] F.239.a.9: *tecessüsden*. | H.123.a.1: om. | L.217.b.6: *tecessüsden*.
[1604] F.239.b.8. | H.123.a.11. | L.218.a.4: sic.

Faġfūra ḫaber (3) oldı$_o$. Faġfūr yaġı$_o$ sanub melūl oldı$_o$. Buyurdı$_o$: leşker ceme^c ėtdiler. Bu yaŋa şehzāde gemiden^x cıḳdı$_o$, bir ḫūb (4) yėrde yėmege icmege meşġūl oldı$_o$. Gėrü bu ḥālı faġfūra bildürdiler. Faġfūr ėlci gönderdi$_o$ tā ḥāl nėte- (5) ligin bile. Şehzāde ėlciye ^{c}izzet ėtdi$_o$: “Ne işe geldüŋüz?” dėyü şordı. Ėlci beyġāmını degürdi$_o$, keşf-i ḥāl icün (6) geldügini bildürdi$_o$. Şehzāde güldi$_o$. “Faġfūr-i şāha ḫaber vėrüŋ kĭ yolcılaruz, yolumuza giderüz. Bizde māl u (7) mülk hevesi hevāsı yoḳdur” dėdi$_o$. Ėlci geldi$_o$, faġfūra gördügini işitdügini ḫaber vėrdi. Faġfūr ol~dem (8) durdı$_o$, şehzāde ḳatına geldi$_o$. Şehzāde şāh-ı faġfūrı ḳarşuladı$_o$. Bėş on gün anda yėdiler icdiler tekel(l)üfleşdiler. (9) Faġfūr muṣavvirlerinden[1605] sordılar: kimsesi *Gülistān-ı İrem*den ve *Bedī^{c}ülcemāl*dan nişān vėrmedi$_o$. Ammā (10) eyitdiler: “Fülān yėrde yüz-yėtmiş yaşında bir pīr vardur. Meger bu sözüŋ cevābın ol pīr vėre. Cihān-dīde- (11) -dür, coḳ bilmiş-dür” dėdiler. Şehzāde ol pīri ṭaleb ėtdi, sorıncasını andan sordı$_o$. Ol eyitdi$_o$: “Bu (12) adları$_o$ ben işitdügüm yoḳdur. Varısa, bu ḫaber *Maġdışū-yı$_o$ Kübrā*-da[1606] bilinür. Ol şehr ben(der)dür,[1607] āyende (13) revende anda çoḳdur” dėdi$_o$. Şehzāde ol şehrüŋ cihetin ırāḳlıġın yaḳınlıġın sordı$_o$. <Pīr>[1608] duşın (14) salı$_o$vėrdi$_o$: “Anda bir ayda varılur” dėdi$_o$.[1609] Andan şehzāde faġfūra vidā^c ėtdi$_o$, ol şehrdin~yaŋa yöneldi$_o$. (15) Birḳac gün gėrü su yüzinde sālim yüridiler. Bir gün nāgāh bād-ı ṣarṣar belürdi$_o$, cihānı āşūb eyledi. (16) Evvel yüklerini deŋize bıraḳdılar “Gemi yeynilsün” dėyü. Cāre olmadı$_o$. Bir ulu mevc geldi$_o$, gemileri^x (17) birbirine vurdı$_o$ helāk eyledi. Ḳırḳ gemi otuz-biŋ gişiy-le ġarḳ oldılar. Şehzāde *Ṣā^{c}id*ile oturub: (18) “N~ėdelüm, n~eyleyelüm?” dėyüyürürlerdi$_o$, bir mevc geldi$_o$, anlaruŋ gemisini^x daḫı ḳalan gemiler^x gibi helāk eyledi. Daḫı bir (19) rivāyetde *Ṣā^{c}id* ayruḳ gemideyidi$_o$^{x}; şehzāde gemisini yėl aldı$_o$ gitdi$_o$; *Ṣā^{c}id* gemisi ġarḳ oldı. (20) Ol ḥāletde şehzādenüŋ ögi yayınmışdı$_o$. Cün gendözine geldi, ḥāl ne~ydügini bildi$_o$. *Ṣā^{c}id*icün (21) ḳalan nökerlericün coḳ diḳḳat ėtdi$_o$, āḫir “Muḳadder buyıdı$_o$” dėyüb ḳażāya boyın vėrdi$_o$ sākin oldı. **(146.b.)** (1) Ammā *Ṣā^{c}id*i$_o$ aŋduḳca aġlarıdı, nuḥūsetile günini gecürürdi$_o$. Bir gün gemi gözcisi gemi küleginden gördi$_o$ kĭ (2) bir gemi ḍolu silāḥlu ḳara-lar gelürler. Şehzādeye ḫaber vėrdiler. Şehzāde eyitdi$_o$: “Bāzirgānlar olalar; (3) n~ola gelsünler; anlardan daḫı ḫaber soravuz!” dėdiler. Cün geldiler, cenge başladılar, çüngı aldılar, şehzāde’yi (4) ve baḳīye yārenlerini dutdılar baġladılar aldılar gitdiler vardılar, bir ḳuruya cıḳdılar. Andan bir cāyigāha$_o$ var- (5) dılar kĭ anda bir taḫt urulmış, üzerinde bir daġ gibi bir ḳara Zengī oturur, cirkīn yüzlü yavuz ḫūlu. Şehzāde’yi (6) cemā^{c}atıla anuŋ ḳatına iletdiler. Şehzāde zemin-būs eyledi. «“Subbūḥun qudūs”» dėdi. Ol~dem (7) Zengī bu dutsaḳları birer ikişer ḫalḳına baġışladı, şehzāde’yi iki ġulāmıla ḳızına ⌈armaġan⌉ vėribidi$_o$^{x}. “Bişürsün (8) yėsün!” dėdi$_o$. Ol ḳız cün şehzāde’yi gördi$_o$, ṣadhezār cān u dilile aŋa ^{c}āşıḳ oldı$_o$. Buyurdı$_o$: anı$_o$ ve iki (9) ġulāmı$_o$ bir mürġi(z)āra iletdiler gizlediler. Atası

[1605] F.240.a.2. | H.123.a.23. | L.218.a.16: om.

[1606] F.240.a.7: *Maġduşuy(-ı) Kübrā-da*. | H.123.b.4: *Ḳoṣṭanṭīnīyede*. | L.218.b.3: *Maġd(i)şuy-ı Kübrīde*.

[1607] F.240.a.7: *Ol şehr-i nīk-{dür} ... .* | H.123.b.5: *derbenddür*. | L.218.b.4: *benderdür*.

[1608] F.240.a.9: sic. | H.123.b.6: om. | L.218.b.5: *ḳoca*.

[1609] F.240.a.9: *... pīr* “*bir ayda varılur*” *dėdi*. | H.123.b.5-6: “*Bundan Koṣṭanṭīnīyeye bir ayda varılur*” *dėdiler*. | L.218.b.5: om.

"Dutsaḳlaruŋı n~ėtdüŋ?" dėdüklerince: "Yėdüm; gitdi$_{o}$; n~ėdiserdüm?"[1610] (10) dėdi$_{o}$. Şehzāde birḳac gün nesne yėmemişdi$_{o}$ żaʿīf oldı. Müek(k)el(l)er[1611] ḳıza dėdiler. Ḳız yiyecek vėribidi$_{o}$. (11) Yėdürdiler icürdiler ḥidmet ėtdiler. Bėş on günden ṣoŋra bīşeye mürġizāra vardı$_{o}$, şehzāde-{yile ṣoḥbet hevesin ėtdi$_{o}$. Şehzāde} (12) ol ḳızı gördi ḳorḳdı$_{o}$. Zīrā anuŋ gibi ṣūret gördügi yoġıdı$_{o}$.

Boyı$_{o}$ münāreye,[1612]
başı eşek (13) başına,
burnı Firengī bādincāna,
delüklerinden cıḳan ḳıllar doŋuz ḳılına,
iki göz iki ḳanlu tāsa,
du- (14) daḳlar deve dudaḳlarına,
dişler pīl ḳıġına,
ḳulaḳlar it ḳulaḳlarına,
ḳaşlar sarucayāna$_{o}$
beŋzer.
İki-yüz (15) dāne ṣoġanı$_{o}$ ipe dizmiş,
boynına boġmaḳ ėdinmiş.
Barmaḳları ḳara yılana beŋzer;
soġandan yüzükleri$_{o}$ var.
(16) Emcekleri yoġurt tulumı gibi sarḳmış,
bu ziştligile yüzine kirec dürtmiş
aġartmış.

Bedīʿü- (17) *lcemāl* isteyügidenüŋ ḥālını gör, neye yėtişdi. Ol~dem şarāb icdiler mest oldılar yatdılar. Şehzāde- (18) -den mürāʿāt görinmedi$_{o}$. Ḳız ḳaḳıdı maḳāmına gitdi$_{o}$. "Benüm gibi güzele meyl olmamaḳ n~olur?" dėdi. Bularuŋ (19) eline degirmen vėrdi$_{o}$: "Un ögüdüŋ!" dėdi. Ögütdiler. Elleri ḳabarıcaḳ arḳayıla odun daşıtdılar. (20) Arḳaları daḫı yaġır oldılar. Bir gün şehzāde ol iki ġulāma eyitdi$_{o}$: "Yüz yıl bunda ʿaẕāb ceker- (21) sevüz, ḫalāṣumuz yoḳdur. Gelüŋ, ḳacalum! Taŋrı yol vėre, ḳurtılavuz!" dėdi$_{o}$. "Fermān senüŋ!" dėdiler. **(147.a.)** (1) Cörden cöpden bir salcuġaz düzündiler, biraz yėmiş dėrşürdiler, azuḳ ėdindiler, furṣat gözetdiler, sala bindiler (2) ḳaçdılar. Yigirmi$_{o}$ gün gitdiler. Bir gün nāgāh ḳatı$_{o}$ yėl cıḳdı$_{o}$, salı oyınatdı$_{o}$, ḳatı zaḥmet gördiler. Şehzāde (3) eyitdi$_{o}$: "Bir daḫı ayaġum ḳuruya bassayıdı$_{o}$, ayruḳ gemiye girmek n~olurdı$_{o}$" dėdi$_{o}$. Hele bir cezīreye ėrişdiler (4) cıḳdılar, niʿmet(-i) vāfir buldılar: encīr ü ḫurmā, bādām u fınduḳ fustuḳ, neyşeker,[1613] daḫı bir dürlü yėmişler. (5) Gereklerince yėmişler. Gėce olıcaḳ cānavardan üşenüb aġac başına cıḳmışlar. Dünle gördiler kĭ dürlü (6) dürlü cānavarlar - herbiri$_{o}$ bir rengde, <bir>[1614] vażʿda, bir ṣūretde - peydā oldılar. Anlar daḫı mīve-lerden yėdiler [o] (7) oynadılar. Ṣabāḥ olıcaḳ ḳamusı$_{o}$ deŋize döküldiler. Şehzāde buyurdı$_{o}$: bir sal daḫı düzdiler, gėrü deŋize (8) bindiler. Dört ay yüridiler bilmediler kĭ ḳanda

••••••••••

[1610] F.240.b.13: ... "*yėdüm*" *dėridi*. | H.123.b.22: ... *yėdüm, gitdi*$_{o}$, *n~ėdeyin*? | L.219.a.8: ... *yėdüm, dėridi*.
[1611] F.240.b.14: *müvekkeller*. | H.123.b.23: om. | L.219.a.9: *müvekkeller*.
[1612] F.241.a.2: *metāreye* (sic!). | H.124.a.2: *münāre*. | L.219.a.12: *menāreye*.
[1613] F.241.b.3: *neyi*$_{o}$*-şeker*. | H.124.a.13: *neyşeker*. | L.219.b.12: *ney-şekr*.
[1614] F.241.b.4. | H.124.a.14. | L.219.b.13: sic.

yüridiler. Bir gün bir cezīre gördiler: sevindiler cıḳdılar. Anda (9) daḫı birḳac gün oldılar. Andan ol iki yārı öldiler; şehzāde yaluŋuzca ḳaldı. Gėrü salına bindi$_{o}$, (10) başı$_{o}$ aldı$_{o}$,[1615] bir ḍuşa gitdi$_{o}$, bir cezīreye yėtişdi$_{o}$ kĭ aŋa *Cezīre-i Lādān*[1616] dėrlerdi. Ulu cezīre-dür. (11) Ṣandal u ʿūd anda biter. Güneş anda yėrden doġar, yėre batar. Ve ol cezīrede it gibi ḳarıncalar (12) olur; ādemīye ẓafer bulıcaḳ yėrler. Ṣandal gereklü olan gişi yazın bir yügrük ata binerimiş, bilesinde et (13) pāre-lerin alub ṣandaldın~yana segirdürimiş, gelen ḳarıncaya et bıraġurımış. Anlar ete meşġūl olıcaḳ (14) ol gişi varur, aġaca ʿalāmet eylerimiş. Kış olıcaḳ varurımış, ferāġatıla keserimiş. Elḳıṣṣa şehzāde bir (15) nice gün ḳorḳuyıla ġamıla ölümile tenhāligile ol cezīrede yüridi$_{o}$, yėmiş yėdi$_{o}$, dirildi$_{o}$. Nāgāh bir gün gör- (16) di$_{o}$ kĭ bir deve gibi bir ḳuş - yeşil ayaḳlu, ḳara başlu - havā yüzinden geldi$_{o}$ ḳondı$_{o}$ otladı$_{o}$. Şehzāde ḳoyılandı$_{o}$,[1617] (17) ayaġına yapışdı$_{o}$, cānından el yudı, gözlerini yumdı. Andan ḳuş ḳalḳdı$_{o}$, coḳ mesāfet gitdüginden ṣoŋra (18) bir ulu bīşeye geldi kĭ yuvası andayıdı$_{o}$. Ḳondı. Yavrıları$_{o}$ şehzāde'yi ṭuʿme ėdinmek istediler. Nāgāh (19) bir mināre gibi ulu yılan geldi, bu yuvaya meşġūl oldı$_{o}$. Ḳuş anı defeʿ ėdemedi. Yılan ol ḳuşı ve yavrılarını (20) hep yutdı$_{o}$ vardı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Şehzāde ol burudan daḫı ḳurtıldı, bir yaŋa yüridi$_{o}$. Coḳ zaḫmet gördüginden ṣoŋra (21) nāgāh ıraḳdan bir köşk gördi$_{o}$. Aŋa ḍoġru gitdi$_{o}$ geldi$_{o}$, gördi$_{o}$ kĭ bir ʿālī sarāydur. Ḳapusına bir agır muḥkem ḳuful urulmış; **(147.b.)** (1) ve ṭılsımdan bir arslan düzmişler, miftāhı eline vėrmişler; dutmış, durur. Şehzāde ṭılsımı$_{o}$ bozdı$_{o}$, miftāḥı$_{o}$ aldı$_{o}$, (2) ḳapuyı$_{o}$ acdı$_{o}$, icerü girdi$_{o}$. Gördi$_{o}$: bir taḫt var, üstünde bir ḳız yatur, üstüne bir münaḳ(ḳ)aş yorġan örtülmiş. (3) Şehzāde ol ḳızı$_{o}$ dürte-gördi$_{o}$ caġırı-gördi$_{o}$: uyanmadı. Şehzāde eyitdi$_{o}$: "Bu ölmiş ola, anuŋicün durmaz (4) ola" dėdi. Andan baḳdı$_{o}$: bir altun levḥ var üzerinde; nesne yazılmış. Şehzāde ol levḥi aldı$_{o}$, ḍaşra cıḳdı$_{o}$. (5) Ḳız uyandı$_{o}$: "Kimdür?" dėdi. Şehzāde döndi$_{o}$, ḳız ḳatına geldi. Hemāndem ḳız gėrü uyıdı$_{o}$. Şehzāde bildi$_{o}$ kim (6) bu levḥ ol ḳızuŋ uyḳusı$_{o}$ ṭılsımıdur. Götürdi$_{o}$, ḍaşra bıraḳdı$_{o}$. Ḳız uyandı$_{o}$ oturdı$_{o}$. Şehzāde ḳıza selām vėrdi$_{o}$. (7) Ḳız selām aldı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Kimsin, bunda n~istersin?" dėdi$_{o}$. Şehzāde eyitdi$_{o}$: "Ḳıṣṣam uzundur, dėyem. Evvel sen ḥāluŋı (8) söyle! Üşbunda yaluŋuzca nėce olursın?" dėdi$_{o}$. Ḳız eyitdi$_{o}$:

|| Ben *Serendīb* melikinüŋ ḳızıyam. Biz üc ḳız (9) ḳardaşıduḳ. Ḫoş u ḫurrem bāġumuz varıdı. Bir ḫūb ruḫāmdan yapılmış bir ḥavż varıdı$_{o}$. Bir gün (10) aŋa teferrüclenmege cıḳduḳ. Soyunduḳ kĭ ḥavża girevüz oynayavuz. Anı bilürem kĭ bir yėl ḳopdı$_{o}$, toz oldı$_{o}$. (11) Toz icinden bir ḳuş belürdi$_{o}$, beni ḳapdı$_{o}$, havāya dügdi aldı$_{o}$, beni bunda getürdi$_{o}$. Gözüm acdum gördüm: bir cinnī yigit (12) yanumda oturur. Baŋa selām vėrdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ḳorḳma! Ben cin melikinüŋ oġlıyam. Seni gördüm sevdüm, üşbunda (13) getürdüm. Ayruḳ elümden ḳurtılası$_{o}$ degülsin. Ataŋ anaŋ ḳardaşlaruŋ maḥab(b)etinden göŋlüŋi sovuḳ dut, benümile (14) baş ḫoş eyle! Her eksügüŋi geregüŋi göreyim ḳayurayım" dėdi$_{o}$. Ammā benüm göŋlüm ol yigidi$_{o}$ sevmedi$_{o}$, dilemedi$_{o}$. Ol (15) sebebden baŋa ḳaḳıdı, uyḳuyıla beni baġlayuḳodı. Ayda birgez gelür, beni$_{o}$ sen uyarduġuŋ gibi$_{o}$

••••••••••

[1615] F.241.b.9. | H.124.a.18. | L.220.a.2: *başın aldı*.
[1616] F.241.b.9. | H.124.a.18. | L.220.a.2: *Lāvān*.
[1617] F.242.a.2. | H.124.b.1. | L.220.a.9: *ḳolaylandı*.

uyarur, (16) yėmek getürür; yėrem. "Ne ḳadar vaḳtdur ki uyursun?" dėr sorar. "Bir bu(ç)uḳ gün varmı?" dėr.[1618] Güler: "Yoḳ, bir aydur" (17) dėr. Nice müddetdür ki bu ḥāldayam ||

dėdi.

Şehzādeye bu söz ʿaceb geldi. Andan ḳız şehzāde ḫaberin (18) sordı. Şehzāde eyitdi: "Ḳıṣṣam uzundur, tīz de söylenmez" dėdi. "Mübādāki cinnī gele, beni helāk (19) ėde" dėdi. Ḳız eyitdi: "Ḳorḳma, gelecek vaḳt degüldür" dėdi. Ol~dem şehzāde ḳıṣṣa-sını tamām söyledi. (20) *Bedīʿülcemāl*ı aŋub aġladı. Ḳız eyitdi: "Aġlama! *Gülistān-ı İrem*den ve *Bedīʿülcemāl*dan saŋa ḫaber (21) vėreyin" dėdi. Şehzāde yėr öpdi, şād oldı: "Buyuruŋ, işidelüm!" dėdi. Ḳız eyitdi:

|| Bil u āgāh ol ki **(148.a.)** (1) biz üc ḳız ḳardaşuz. Kiçimüz anası ḳarnında-yiken dāyimā müşk ḳoḳusıyla sarāy ḥalḳı muʿaṭṭar olurlardı. (2) Ol ḳız vücūda gelicek atam buyurdı: bāġda ḫayme urdılar, birḳac gün şādlıġa oturdılar. (3) Bir gün anam ol bāġda bir aġac dibinde otururken aġacdan bir perī ʿavratı indi, anama (4) selām vėrdi, eyitdi: "Senüŋ benüm üstümde coḳ iḥsānuŋ vardur. Birḳac gündür bu aġac (5) üzerinde oluruz. Niʿmetüŋüz ḳoḳusı bize yėtişdi, ġıdālandük.[1619] Benüm daḫı bir ḳızum ḍoġdı. Vaṭanum *Gülistān-ı* (6) *İrem*-dür, adını *Bedīʿülcemāl* ḳomışam-dur. Bugün ilüme vaṭanuma gitsem gerekdür. Saŋa görinüb vidāʿ (7) ėderem. Üşbu birḳac dāne dürr-i şehvār[1620] bizden saŋa teberrük olsun!" dėdi. Hemşīremi emzürdi. (8) Anam eyitdi: "Ḳonşı-laruz. Ne revā ola, ben senüŋ ḳızuŋı ⌈görmeyem⌉ emzürmeyem?" dėdi. Ol ʿavrat "Ḫoş ola" (9) dėdi. Ḫidmetkārına söyledi "*Bedīʿülcemāl*ı bėşigiyle[x] getürsünler!" dėdi. Hemāndem bir ʿavrat bir ḳızıl (10) yāḳūtdan bėşigi ḳocaḳlamış, cıḳageldi. Bėşigi anam öŋinde ḳodı. Anam cādırı bėşik (11) üstünden götürdi: bir ḳız gördi ki *Bedīʿülcemāl*dur. Emzürdi vü öpdi: "Bu benüm daḫı ḳızum (12) oldı. Ben bunsuz nėce ṣabur ėderem?" dėdi. Ol ʿavrat eyitdi: "Aḥdumuz olsun: ayda birgez (13) getürem, göresin!" dėdi. Her ay ol ḳızı getürürleridi. Anam anı görürdi oḫşarıdı. Gine [e] (14) alurıdı [e] giderlerdi.[1621] Vaḳt olıcaḳ gine getürürlerdi. Şimdik(i)~ḥālda ol ḳız büyümiş-dür (15) ėrişmişdür. Anuŋ gibi ḫūbdur ki ʿālemde mānendi yoḳdur ||

dėdi.

|| "Dirīġā, eger ben anam (16) ḳatında olayıdum, senüŋ ḳayduŋ göreydüm ḳayuraydum, murāduŋı ḥāṣıl ėdeyidüm!" ||

dėdi.

(17) Şehzāde eyitdi: "Bu söz rāst sözmidür? Yoḫsa beni avutmaġıcün bir keleci-midür ki söylersin?" (18) dėdi. Ḳız and icdi. "Ḍoġru söylerem yalan söylemezem" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Bu varṭa-dan (19) sen ü ben ḳurtulmaġa cāre varmıdur?" dėdi. Ḳız eyitdi: "Ne tedbīr ola, bu dīv elinden saŋa vu (20) baŋa ḳurtulmaḳ nėte ola?" dėdi. Şehzāde ġamnāk oldı aġladı. Ḳız eyitdi:

•••••••••••

[1618] F.242.b.14. | H.124.b.21. | L.220.b.16: *dėrem*.

[1619] F.243.a.11: *ġıdālanduḳ*. | H.125.a.5: om. | L.221.a.11: *ġıdālanduḳ*.

[1620] F.243.a.14: *şehvār*. | H.125.a.6. | L.221.a.13: sic.

[1621] F.243.b.6-7: *... gine alurlarıdı giderleridi*. | H.125.a14: *... gine alurlar giderlerdi*. | L.221.b.4: *... gine alurlarıdı giderlerid*(*i*).

|| Bir gün bu (21) dīvden sordum: “Bu cezīre-nüŋ adı nedür?” dėdüm. Eyitdi: “Buŋa *Cezīre-i İsfīdbaş* dėrler” dėdi. Ben **(148.b.)** (1) [ben] eyitdüm: “Bu yėrden ādemī-ler iline ḳac aylıḳ yoldur?” dėdüm. Eyitdi: “Bize iki aylıḳ yoldur, ammā ādemī-nüŋ anda (2) ėrişmege <tāḳatı>[1622] döymez, ırakdur” dėdi. Andan eyitdüm: “Perīlermi$_o$ coḳ yaşarlar, yoḫsa ādemī-lermi$_o$ coḳ yaşarlar?” (3) dėdüm. Eyitdi$_o$: “Perīler coḳ yaşarlar” dėdi$_o$. Eyitdüm: “Senüŋ yaşuŋ ne~ḳadardur?” dėdüm. Eyitdi$_o$: “Yėdi$_o$-yüz yaşumda-yam.” (4) Ben eyitdüm: “Senüŋ cānuŋ ḳanda olur, ḳanda saḳlanur kĭ bu ḳadar ʿömrüŋ oldı?” dėdüm. Ḳaḳıdı$_o$, (5) eyitdi$_o$: “Cānumda ne işüŋ var? Ḳanda geregise, ola. Sorub n~ėdersin?” dėdi$_o$. Ben eyitdüm: “Baŋa bu nesne (6) yėtmezmi$_o$? Beni$_o$ ḫānümāndan ḫısımdan ḳavmdan ayırduŋ, āvāre vü sergerdān eyledüŋ. Bu yoḳ yėre ḳaḳımaġa (7) daḫı ne borcum vardur?” dėdüm. Perī ḥareketine peşīmān oldı$_o$: “Gėrcek eyitdüŋ, bu ḳaḳımaḳ yoḳ yėre düşdi$_o$” (8) dėdi$_o$. “Ben[1623] senden gizlü ne işüm ola?” dėdi$_o$. “Ve benüm cānumuŋ yėrine senüŋ elüŋ ėrişmez kĭ ‘Alasın’ dėyü (9) ḳorḳam” dėdi$_o$. Andan eyitdi$_o$: “Benüm cānum bir sırcadan tābūt icinde-dür. Ol tābūt deŋiz dibinde-dür. (10) Süleymān yüzügi gerekdür! Anı deŋize göstereler: ‘Tābūtı göster!’ dėyeler, tābūt görine. Ve-illā aŋa ne cāre (11) ola?” [dėdi][1624] ||

dėdi$_o$.

Melik-zāde bu ḫaberi$_o$ işidicek yüregi dalabıdı$_o$. Biraz fikir eyledi, başı$_o$ ḳaldurdı$_o$, ḳıza (12) eyitdi$_o$: “Bende ol dėdügüŋ müstaḫric[1625] Süleymān yüzügi bulına” dėdi$_o$. Ḳız sevindi$_o$, ḳıza ḫod ḫalāṣ maṭlūbıdı$_o$. (13) “Dur, varalum, bu sözi sınayalum görelüm, cānlumıdur?” dėdi$_o$. İkisi bile durdılar, deŋiz ḳenārına geldiler, (14) yüzügi deryāya ʿarż eylediler. Derḫāl bir sırca ṣandūḳ ṣu yüzine çıḳageldi. Ṣandūḳı (15) aldılar, köşke geldiler. Cün ṣandūḳuŋ aġzın acdılar, gördiler bir gögercin var. (16) {Ṣāḥzāde} derḫāl gögercinüŋ başını gövdeden cüdā ḳıldı, köşkden daşra bıraḳdı. Nāgāh yėl u (17) ġubār ḳopdı$_o$, havādan ḳan yaġdı. Andan bir ulu cesed yėre düşdi$_o$. Şehzāde vü duḫter (18) bildiler cinnī öldügin, sevindiler şād oldılar. Gitmek yaraġın ėtdiler. Bir sal düzdiler, aŋa (19) bindiler revān oldılar. Çoḳ müddet deŋiz yüzinde gezdiler yüridiler. Bir gün ḳatı yėl cıḳdı$_o$, bu salı (20) bir günde bėş günlük yol sürdi, bir ṭarafa cıḳardı$_o$. Cezīreye cıḳdılar. Engūr u enār u (21) ney-şeker buldılar yėdiler, şükr-i Ḫudāy[1626] ėtdiler. Bir iki ay anda yüridiler. Yürimekden, maḥbūs gibi$_o$ **(149.a.)** (1) olmaḳdan irkdiler. Gėrü yürimek hevesi ėtdiler, yėmişden azuḳ ėdindiler, gėrü salıla coḳ zamān deŋiz (2) yüzinde yüridiler. Bir gün şehzāde uyıdı$_o$, ḳız salı sürerdi$_o$, bir timsāḥ sala ḳaṣd ėtdi$_o$. Ḳız şehzāde’yi uyardı$_o$. (3) Şehzāde durdı$_o$, ḳılıcıla timsāḥı caldı$_o$ öldürdi$_o$. Gitdiler. Gėrü giderek bir cezīre-ye daḫı yėtişdiler. Anda (4) hem ḳondılar, bir ay otladılar. Yėmişlü niʿmetlü yėrdi$_o$. Bu esnāda nāgāh şehzādenüŋ ḳulaġına ādemī (5) sesi geldi$_o$. Durdı$_o$, dört yaŋa baḳdı$_o$. Gördi$_o$ kĭ bir ṭarafdan coḳ ḫalḳ gelürler. İlerü vardı$_o$, bulara selām (6) vėrdi$_o$. Söyleşdiler, ḫaber soruşdılar. Şehzāde ḳız ḥikāyetini söyledi$_o$. Ol ḳavm

●●●●●●●●●●

[1622] F.243.b.15: sic. | H.125.a.20. | L.221.b.13: om.
[1623] F.244.a.6. | H.125.b.1. | L.222.a.2: *benüm*.
[1624] F.244.a.9: sic. | H.125.b.3: id. | L.222.a.4: sic.
[1625] F.244.a.9: *müstaḫrec*. | H.125.b.3: om. | L.222.a.6: *müstaḫrec*.
[1626] F.244.b.5: *Ḫuẕā*. | H.125.b.10: *Ḫuẕāy*. | L.222.a.16: *Ḫuẕā*.

eyitdi$_o$: "Bu ḳız bizüm melikümüzüŋ (7) ḳardaşı ⌈ḳızı$_o$⌉ dur" dėdiler. Şehzāde sordı: "Şehrüŋüz ḳanda-dur, adı nedür?" dėdi$_o$. Eyitdiler: "Şehrümüz *Vāsıṭ*-dur. Ol (8) memleketüŋ ḫarācı *Serendīb*e gider" dėdiler. Şehzāde sordı$_o$, eyitdi$_o$: "Bu yėrden *Vāsıṭ*a ne miḳdār mesāfet-⌈dür⌉?" {dėdi}. (9) Eyitdiler: Yüz ferseng yėrdür" dėdiler. Melik-zāde sevindi$_o$ vardı, ḳıza ḫaber vėrdi. Ḳız eyitdi$_o$: "Ol *Vāsıṭ* dė- (10) dükleri şehrüŋ meliki benüm atam ḳardaşı-dur. Adı *Tācülmülūk*-dur" dėdi$_o$. Andan şehzādeyile bu ḳız (11) ulu gemiye bindiler, ḫalḳıla *Vāsıṭ*a müteveccih oldılar. Cün *Vāsıṭ*a yėtişdiler, şehzāde ḳızı bir yėrde ḳodı, (12) gendü *Tācülmülūk* sarāyı$_o$ ḳapusına vardı$_o$, bār diledi$_o$. Bār vėrdiler. Bārigāha girdi, *Tācülmülūk* (13) öŋinde yükündi$_o$, baş ḳodı$_o$. *Tācülmülūk* eyitdi$_o$: "Ė cüvān-ı ġarīb, coḳdan berümi bunda-sın?" dėdi$_o$. Şehzāde (14) eyitdi$_o$: "Bu diyāra bugün geldüm. *Mıṣır*danam. On-üc yıldur ġurbet cekerem. Dürlü miḥnet ü ḫasret u (15) vaḳāyi^{c} görüb-dururam" dėdi$_o$. Ol~dem *Tācülmülūk* aġladı, eyitdi: "Bu resme birāderümüŋ bir ḳızı yavı$_o$vardı$_o$. (16) Ḳanda-lıġı bilinmedi$_o$; hīc nişānın alımadum" dėdi$_o$. Eyitdi$_o$: "Yitiginüzüŋ adı$_o$ nedür?" dėdi$_o$. Eyitdi$_o$: "*Melike Ḫātūn*dur" dėdi$_o$. Andan (17) *Şehzāde Seyfülmülūk* aḥvālını söyledi$_o$; *Melike Ḫātūn* ḳudūmı$_o$ ḫaberi daḫı ṭayy-ı kelām-da (18) söylendi$_o$ muştılandı$_o$. Hemāndem *Seyfülmülūk*ı$_o$ *Tācülmülūk* kenārına aldı. Görüşdiler. Andan durdılar, (19) *Melike-din*~yaŋa mütevec(c)ih oldılar. *Tācülmülūk Melike*-yile buluşdılar görüşdiler aġlaşdılar. Andan maḥafe (20) ėrişdi. Ḳızı maḥafeyile şehre ḳoyıdılar. Şādī vü beşāret ve tezyīn(-i) şehr(i)[1627] ḫaddan daşra ėtdiler. (21) Ol zamān *Tācülmülūk Serendīb* şehrine ḳāṣıd vėribidi, tā *Melike*-nüŋ atasına anasına *Melike*'yi muştılaya, **(149.b.)** (1) '*Vāsıṭ*a geldi$_o$' dėye. Andan *Tācülmülūk Seyfülmülūk*ı nüvāḫt ėtdi$_o$, melikāne donlar geydürdi$_o$. Ḫayl u ḫaşemile (2) *Melike*-yile birḳac gün yėyüb icüb diŋlendüklerinden ṣoŋra *Serendīb*e gönderdi$_o$. Ve cün *Serendīb*e (3) giden ḳāṣıd mektūbını şāh-ı *Serendīb*e degürdi, *Melike* ḫaberin vėrdi$_o$, şāh ^{c}aẓīm sevindi$_o$, şükrāne fuḳarāya (4) ṣadaḳalar, aġniyāya hediyeler baḫşişler tefriḳa ėtdi$_o$, istiḳbāla ḳalḳdı$_o$. Yolda mülāḳāt ėtdiler, şādi- (5) lıḳlar eylediler. Melik-i *Serendīb Şehzāde Seyf*e ḫil^{c}at-lar geyürdi$_o$, bişkeşler cekdi$_o$, esbābını rāst (6) eyledi. *Melike* şehzāde-nüŋ ḥikāyetin söyledi, gögercinüŋ boynın üzdügini, timsāḥı ḳılıca kestürüb (7) helāk ėtdügini ḫaber vėrdi$_o$. Mürüvvetin emānetin ^{c}iffetin şerḥ eyledi. Coḳ āferīnler maḥmedetler gecdi. (8) Varduḳca günden güne şāhuŋ şehzādeye maḥabbeti$_o$ ziyāde oldı. Şeb ü rūz şehzāde'yi (9) yanından gidermezidi$_o$, şikārda bīkārda, ṣoḥbetde ḫalvetde ansuz olmazıdı$_o$. Şehzāde ol esnālarda (10) *Ṣā^{c}id*i$_o$ aŋarıdı$_o$, aġlardı$_o$. Şöylekĭ şāh-i *Serendīb*-üŋ özi göynürdi. İt(t)ifāḳā bir gün (11) şikārdan gelürken şehzāde *Ṣā^{c}id*e beŋzer bir yigit gördi$_o$. Durur, bir pīr gişi anuŋicün durmış, (12) pāyı$_o$-merdlik[1628] ėder, bāzār ḫalḳından nesnecük dileyüvėrür. Şehzāde anı gördüginleyin *Ṣā^{c}id*i$_o$ (13) aŋdı$_o$ aġladı. Andan bir ġulām vėribdi$_o$[x], ol yigidi eve getürtdi. Ol ġulām vardı$_o$, ol yigidi (14) odaya getürdi$_o$: "Oturudur!" dėdi$_o$. *Ṣā^{c}id* ḳorḳdı$_o$: "Beni suclu dėyüb dutdılar ola, ne ġarīb oldum" (15) dėdi$_o$. Şehzāde şāh ḫidmetinden dönüb odaya gelicek buyurdı$_o$: "Ol yigidi$_o$ ḳatuma getürüŋ!" dėdi$_o$. Ol yigit (16) ḳorḳa ḳoya şehzāde ḳatına geldi. Şehzāde eyitdi$_o$: "Ė yigit, ġarībe

[1627] F.245.a.15: *tezyīn şehri ...* . | H.126.a.4: *tezyīn ḥaddan ...* . | L.223.a.6: sic.
[1628] F.245.b.15. | H.126.a.13: *pāy-merdlik*. | L.223.b.4: *pāmerdlik*.

beŋzersin. Ḳandansın? Bu yère nète (17) düşdüŋ?" dèdi$_{o}$. Ol yigit eyitdi$_{o}$: "*Mışır*danam, adum *Ṣāᶜi⌈d⌉*dür, vezīrzāde-yem. Şehzāde *Seyfülmülūk*ıla sefere (18) cıḳdum. Yolda birbirümüzdeń ayru düşdük. Üş on-üc yıldur müfāraḳat zaḥmetin cekerem" dèdi$_{o}$. (19) Şehzāde cün bu sözi$_{o}$ işitdi$_{o}$, düşdi$_{o}$ bīhūş oldı$_{o}$ yatdı$_{o}$. Ġulāmlar ol yigidi: "Neyimiş bu?" (20) dèyü ḳovdılar. Gitdi$_{o}$, melāmet-deń üşendi$_{o}$ gizlendi$_{o}$. Melik-zāde-nüŋ yüzine gülāb sacdılar; ögi geldi. (21) "Ol yigid ḳanı$_{o}$?" dèdi$_{o}$. "Daşra ḳoduḳ" dèdiler. Eyitdi$_{o}$: "Ė nāehlān! Ben ᶜālemde dāyimā anı isterem. Tīz buluŋ **(150.a.)** (1) getürüŋ!" dèdi$_{o}$. Şehzāde ḫışm eyledi, ṭaleb-gārlıġa gendüsi cıḳdı$_{o}$. Buyurdı$_{o}$, ḳıġırtdılar: "Herkĭ bu ṣıfatlu (2) bir ġarīb yigidi$_{o}$ duta getüre, biŋ dınāra müstaḥaḳdur"[1629] dèdi$_{o}$. Ḳamu ḫalḳ ḥarekete geldiler, cüstucū (3) ètdiler, bir vīrāne-de buldılar getürdiler. Melik-zāde cün *Ṣāᶜid*i$_{o}$ gördi$_{o}$: "Cānum ḳardaş!" dèyü ḳocaḳlaşdı$_{o}$ (4) görişdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ḳardaşuŋ *Seyfülmülūk*am, beni bilmedüŋ" dèdi. *Ṣāᶜid* şehzāde-nüŋ ayaġına düşdi$_{o}$, (5) yüzini$_{o}$ pāyına ḫāk ètdi. *Seyfülmülūk Ṣāᶜid*i$_{o}$ yèrden ḳaldurdı$_{o}$, gèrü ḳocuşdılar görişdiler, yiyleşdiler (6) aġlaşdılar, zārı̲lıḳ ètdiler. Andaġı ḫāżırlar dükeli özleri göyünüb rikḳat ètdiler. Andan *Ṣāᶜid*i$_{o}$ (7) *Seyfülmülūk* ol sāᶜat ḥammāma iletdi$_{o}$ yudı$_{o}$ arıtdı$_{o}$, aġır ḫilᶜatlar geyürdi$_{o}$, muġraḳ eyerlü bideviye (8) bindürdi$_{o}$, taᶜẓīmile şāh-ı$_{o}$ *Serendīb* ḫidmetine iletdi. *Ṣāᶜid* melik öŋinde yèr öpdi, destibūs (9) eyledi. Görüşdiler oturdılar. Ḫøn geldi$_{o}$, meclis düzüldi$_{o}$. Muḥāverāt arasında *Ṣāᶜid*den ḫaber sordılar: (10) "Sergüdeştüŋi söyle!" dèdiler. *Ṣāᶜid* eyitdi$_{o}$:

‖ Cün şehzādeden ayru düşdüm, gemi-müzi yèl ḳapdı$_{o}$. Ḳırḳ gün (11) tamām sürdi$_{o}$, bir cezīreye bıraḳdı$_{o}$. Anda ᶜun(n)ābdan artuḳ nesne bulımaduḳ. Biraz andan alduḳ, gèrü gemiye girdük, (12) üc ay gèrü yüridük. Ol müddet icinde ol ḳadar ᶜaz̲āba vu belāya oġraduḳ kĭ vaṣfa gelmez. Āḫir (13) gemimüz[x] sındı$_{o}$, ḫalḳı ḳırıldı$_{o}$, ben taḫta-cuġıla ḳurtulmaġum muḳadderimiş. Ḳurtuldum, bir cezīreye cıḳdum. (14) Coḳ niᶜmet var: cevz levz, encīr ḫurmā ve ġayrihi bī-ḥad. Ölince ol yèrde eglenmege niyet eyledüm. (15) Bir zamān anda yüridüm. Meger ol cezīre nesānis cezīre-siymiş. Ġalebe ètdiler, beni dutdılar, bir aġac (16) ḳafeṣe ḳoydılar asaḳodılar. Beni görürler ḳalġışurlar. Ben feryād ètdügümce daḫı beter olurlar. Gendüler (17) ḫurmā vu cevz ü levz yèrlerdi$_{o}$, baŋa ot vèrürlerdi$_{o}$. Bir gün ḳafes yère düşdi$_{o}$. Sevindüm. Ḳafes gözlerinden (18) elüm cıḳardum, yère düşen yiyecekden aldum yèdüm. Gördiler kĭ ben~daḫı ḫurmā yèrimişem. Andan gèrü baŋa ḫurmā vu (19) cevz vèrdiler. Bir gün nesnāslaruŋ bir işleri oldı$_{o}$. Ḳamu anda gitdiler. Ben arḳuncaḳ ḳafesi uşatdum, (20) bir taḫta pāresine yapışub gendözümi$_{o}$ suya saldum. Taḫtamı yèl ḳapdı$_{o}$, on gün sürdi$_{o}$, gitdüm. Nāgāh (21) Zengī-ler cemāᶜatına oġradum. Beni ḳapdılar, gemi-lerine ḳoydılar, beni boġazlayub yèmek istediler, gèrü ètmediler. **(150.b.)** (1) "Bèsleyelüm, semirsün, melikümüze armaġan iledevüz" dèdiler. Bir ay anlaruŋıla gemilerinde[x] bile oldum. (2) Bir gün ḳatı$_{o}$ yèl cıḳdı$_{o}$, gemiyi$_{o}$ oynatdıyudı$_{o}$.[1630] Dutamadılar; geldi$_{o}$, *ᶜUmmān* şehrinüŋ limūnına[1631] düşdi$_{o}$. (3) Şehr ḫalḳı Zengīleri$_{o}$ dutdılar

••••••••••

[1629] F.246.a.14: id. | H.126.b.1: *müstaḥıḳ ola*. | L.224.a.2: *müstaḥıḳdur* (sic!).

[1630] Ms. sic. Recte: *oynatdıyıdı*. ‖ F.247.a.8: *oynaddı$_{o}$*. | H.126.b.20: *oynadı$_{o}$durdı$_{o}$*. | L.224.b.7: *oynatdı*.

[1631] Ms. sic. (*l.y.m.v.n.n.elif*.) ‖ F.247.a.8: *limanına*. | H.126.b.20: om. | L.224.b.8: *limanına*.

öldürdiler, beni ḫalāṣ eylediler. Bir yıl ol yėrde ḳaldum. Ṣoŋra- (4) -larda bu vilāyetüŋ bāzirgānlarına oġradum, anlaruŋıla gitdüm, bu şehre geldüm. Maḳṣūdum şehzāde (5) ḫidmetinüŋ ḫaberin bilmekidi$_o$. Elḥamdulillāh kĭ ėrişdüm" ||

dėdi.

Meclis āḫir olduḳda odaya geldiler. (6) Şehzāde daḫı *Ṣāᶜide* sergüdeştini tamām söyledi$_o$, ḫoş-vaḳt olub oturdılar, biribirine ġamküsārlıḳ (7) eylediler. Bir gün ḫøherḫønde-i *Seyfülmülūk*, *Melike Ḫātūn* şehzādeye geldi$_o$: '*Bedīᶜülcemāl* (8) üş gelüyürür' dėyü muştıladı$_o$. Şehzāde sevindi$_o$: "El benüm, etek senüŋ" dėdi$_o$. Ayaġına düşdi$_o$ yalvardı$_o$: (9) "Bunca zevāl-lar anuŋiçün gördüm, baŋa destegīr ol!" dėdi. Andan *Melike:* "Ḫayr ola" dėdi$_o$ durdı$_o$ gitdi$_o$. (10) *Bedīᶜülcemāl*ıla evvel mülāḳātda hemsaḫun olduġı dem sordı$_o$, eyitdi: "Nėte ol dīvden ḫalāṣ (11) bulduŋ? Ben atam destūrınsuz varsam, seni ḳurtarsam geregidi. Bugez sen geldüŋ, daḫı yėgrek. (12) Gelmegüŋ mübārek olsun!" dėdi$_o$. Ol~dem *Melike Ḫātūn* gendü ḳıṣṣa-sın, ḳurtıldugına sebeb (13) olan şehzāde ḳıṣṣa-sın tamām söyledi. Şehzāde'yi bu *Bedīᶜülcemāl*a terbīyetler eyledi, ᶜāşıḳ (14) olub ṣūretine anı isteyügidüb bunca dürlü miḥnetlere belālara oġraduġını «bi-t-tamām (15) wa-l-kamāl» söyledi. *Bedīᶜülcemāl*uŋ bir pāre *Seyfülmülūk*a özi$_o$ göyner gibi oldı$_o$. *Melike* (16) bu ḫālı gėrü *Seyfülmülūk*a bildürdi$_o$. Eyitdi: "Dur, bāġuŋ bir kūşe-sinde otur, ṣoḫbetüŋe (17) meşġūl ol! Allāh, görelüm, n~eyler?" dėdi$_o$. *Melike* durdı$_o$, anası ḳatına vardı$_o$, ḥikāyeti söyledi. (18) *Melike* ve anası *Bedīᶜülcemāl*ı perīler arasından cıḳardılar: "Bāġa gidelüm, temāşālanuŋ!" dėdiler. Bāġuŋ (19) bir ṭarafına vardılar. Ḫayme urulmışıdı$_o$. Girdiler oturdılar. Nāgāh *Bedīᶜülcemāl* bir āvāz işitdi$_o$: "Üşbu (20) ne ᶜaceb mürevvaḳ āvāzdur?" dėdi$_o$. *Melike* ve anası eyitdiler: "Bu taġannī ėden yigit ol dīvi$_o$ öldürüb (21) *Melike*'yi ḫalāṣ ėden yigitdür. Ḳonuġumuzdur. Şunda ġarībāne-ce oturub şarābcuḳ idüb gönül-cügin **(151.a.)** (1) egleyüdurur" dėdiler. Andan māder eyitdi$_o$: "Ḳuzum dur! Varalum, ḳonuġumuzı temāşā ėdelüm" dėdi. Durdılar, (2) *Seyfülmülūk* oturduġı sögüt dibine yöneldiler. Şehzāde ḳarşu yüridi$_o$, *Bedīᶜülcemāl*a anasına hemşīre-sine (3) duᶜālar senālar ėtdi$_o$. *Bedīᶜülcemāl* ḫod görmedin işitmegile ᶜāşıḳ olmışıdı$_o$. Gördise, daḫı beter rübūde (4) oldı$_o$. Ammā ḫālını belürtmedi$_o$, ḫevīştan-dārlıḳ[x] ėtdi, niḳābın götürüb şehzādeye görinmedi$_o$. Döndiler, gėrü ḫayme-lerine (5) geldiler. *Melike* gėrü söz acdı$_o$: "Bilseŋ, ol yigit saŋa nėce ᶜāşıḳ-dur, icüŋ yanayıdı$_o$, esirgeyeyidüŋ" dėdi$_o$. (6) *Bedīᶜülcemāl* eyitdi$_o$: "Ḳız geŋ-gel ėdersin. Olamı? Perī ademī-yile ḳanda cift olduġı var kĭ şimdi$_o$ daḫı$_o$ (7) ola?" dėdi$_o$. *Melike* and icdi$_o$: "Yalan degülem" dėdi$_o$. "Daḫı ben anuŋıla ahd ėdüb-dururam kĭ seni aŋa gösterem. Benüm ve anam (8) şefāᶜatıla aŋa gözük! Yalancı düşmeyeyim, gėrcek utanmayayım. 'Ben perī, ol ademī, cift nėce olavuz?' dėrsin, ol (9) beni ḳapan dīv *İsfīdbaşı* beni ḳapub n~ederdi? Cift ėdinmek-ücün ḳapdıyıdı$_o$! Gel, baş ḳatılıġın eyleme, sözüm (10) işit!" dėdi$_o$. Cāre olmadı$_o$. Eyitdi$_o$: "Nāmaḥrem ḳatına varmaḳ olmaya. Atam anam işideler, baŋa ḳaḳıyalar, ayruḳ beni bunda (11) sizüŋ ḳatuŋuza gelmege ḳomayalar" dėdi$_o$. *Melike* ve anası eyitdi$_o$: "Bir yėre varalum kĭ anda kimse olmasun, anda görin!" dėdiler. (12) Cāre olmadı$_o$. Żamīrin bilmedin ḳaḳıdılar durdılar, ḳatından gitdiler. *Bedīᶜülcemāl*uŋ şehzāde ᶜışḳından ṣabrı (13) ārāmı$_o$ ḳalmadı. Bir gėce ḫaymeden uyḳu gözine gelmedüginden tasa-lanub daşra cıḳar görür kĭ ay

aydın-dur. (14) Bir ṭarafda bir ḫayme görinür, icinde şemᶜ yanar. Şehzāde ḫaymesiyimiş. İcermiş, mest-lik ü ᶜāşıḳlıḳ anda es̱er (15) eylemiş, zār zār aġlamış. Ol~dem *Bedīᶜülcemāl* ilerürek yürür. Bu ḥikāyeti, bu zārı bu arada üredeler (16) gümürdenmegi cün diŋledi, āteş-i ᶜışḳ #u şevḳ# ü maḥabbet süveydā-yı₀ dilinde müteżāᶜıf oldı. Ol yėrde (17) düşdi, uṣṣı gitdi₀. Ol ḥālda ol vaḳtda şehzādenüŋ ḫayme-si yöresindeki ḫidmetkārlar yatub (18) uyıyub-dururlardıˣ. Şehzāde daḫı teşe(ḳ)(ḳ)ī-yicün[1632] durdı: "Bāġı yörenem" dėyü. Biraz yüridi₀. Nāgāh ol yėre yėtişdi₀ kĭ (19) *Bedīᶜülcemāl* anda düşmiş-dür. Şehzāde firāsetile bildi₀ kĭ ol işitdügi ḥūrī-ᶜiẕārdur. Cün cemālına (20) naẓar ėtdi₀:

Yüz gördi₀ - māh-ı dürefşān.
Boyı₀[1633] gördi₀ - serv-i bustān.
ᶜĀrıż gördi₀ - āfitāb-ı raḫşān,
Ruḫsār (21) gördi - gül-i ḫandān.
Gīsū gördi₀ - kemend-i müşkīn
Kĭ girihine düşen olur miskīn.
Ebrū gördi₀ - kemān-ı ᶜanberīn.
(151.b.) (1) Kĭ gül ü nesrīn.[1634]
Gözler gördi₀ - ᶜabherīn.
Kirpikler gördi - ḫancerīn.
Dehen gördi₀ - ġāliye-dān.
Dendān gördi₀ - mür- (2) vārīd-i ġalṭān.
Sīne gördi₀ - sīm(-i) ḫām(-ı)[1635] şāḫdār.
Dü pistān gördi₀ - dü enār.
Bir māh-rū-yı₀ dilkeş
(3) neşāt-engīz <ü> cün-bahār
<u> pürnigār(-ı)[1636] nīkūkār
bīhūş olmış yatur.

Melik-zāde oturdı₀, hezār ᶜizz ü nāzıla başını (4) dizi üstüne aldı, ve birḳac būse ol leb-i laᶜlīn üzerinde ḳodı₀. Cün *Bedīᶜ Seyf* ḳoḳusın alub (5) gendüye geldi, gördi₀ kĭ şehzāde *Bedīᶜülcemāl*ıŋ başını dizine almış, aġlar gözi₀ yaşı *Bedīᶜüŋ* yüzine (6) damlar. *Bedīᶜülcemāl* utandı₀, yėŋin yüzine dutdı₀ ve eyitdi₀: "Ne küstāḫāne ḥareketdür! Başumı dizüŋe niycün (7) ḳoduŋ?" dėdi₀. Şehzāde tażarruᶜ dilini acdı₀, eyitdi₀: "Ė cān u cihānum! Mübārek yüzüŋi baŋa göster! Bir naẓar ḳılayım, (8) saŋa bir iki kelime keleci söyleyeyim!" dėdi₀. *Bedīᶜülcemāl* eyitdi₀: "Senüŋ benümile ne sözüŋ var? Ādemī vü perī söyleşürlermi?" (9) dėdi₀. Şehzāde aŋa and vėrdi₀, eyitdi₀: "Anaŋ gögsinden emdügüŋ süd ᶜışḳına ben bīcāre-nüŋ sözin işit!" (10) dėdi₀. *Bedīᶜülcemāl* eyitdi₀: "Ėŋen ulu and vėrdüŋ, n~ėdeyin? Sözüŋi söyle, külli̱yetile vü cüz'īyetile maḳsūduŋı (11) diŋleyeyim"

[1632] F.248.b.10: *teşeḳḳī*. | H.127.b.8: om. | L.226.a.2: te*ş(e)ḳḳī*.
[1633] F.248.b.13: id. | H.127.b.10. | L.226.a.5: *boy*.
[1634] F.248.b.15: ... *kĭ zemīn gül nesrīn* ... . | H.127.b.12: om. | L.226.a.7: ... *kĭ zemīni₀ ėder gül <i> nesrīn* ... .
[1635] F.249.a.2: *sīm <ü> ḫām*. | H.127.b.12. | L.226.a.9: sic.
[1636] F.249.a.3: *bahār pürnigār*. | H.127.b.13: *zıkād-ı çün-bahār*. | L.226.a.10: *nişāṭ-engiz-i çün-bahār-ı pürnigār-ı nikūkār*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dėdi$_o$. Şehzāde vaṣf-ı ḥālını ḥasbelmeşrūḥ bi^{c}ucerihi ve bücerihi tamām söyledi$_o$ vü aġladı. *Bediy^{c}ülcemāl* (12) eyitdi$_o$: "Maḳṣūduŋ aŋlandı$_o$, benden viṣāl ṭaleb ėdersin. Ol mümkin degüldür" dėdi$_o$. "Sen ādemī, ben perī; ne (13) münāsebeti$_o$ var? Andan~gėrü ādemī bī-vefā olur, lābesi vü cāblūs-lıġı[1637] eline nesne girince olur, tīz doyar, (14) tīz usanur yārına yavuz sanu sanur. Daḫı bir keleci: atam anam beni severler. Ḳanda ıraġa salı$_o$vėreler, ye ḳanda (15) ben ādemiye varduġuma rāżī olalar? Derḥāl beni helāk ėderler. Sen ḫod coḳ renc ü meşaḳ(ḳ)at seferini ėtmiş-sin; (16) muṣībet saŋa sehel iş gelür" dėdi. Şehzāde bu esnāda başın aşaġa dutub aġlardı. Ammā *Bedī^{c}ülcemāl* (17) bu sözleri nāz cihetinden söylerdi$_o$. Ve-illā ^{c}ışḳda bu daḫı nihāyetidi$_o$ ġāyetidi$_o$. #Gine ḳarā'inile# ma^{c}lūm (18) ėtdi$_o$ kim şehzādenüŋ ^{c}ışḳı *Bedī^{c}ülcemāl*a müte'ek(k)idimiş, mā'ili$_o$ ẓıll-ı zāyil degülimiş. Eyitdi$_o$: "Ė yigit! Seni (19) baŋa kim yaḳdı$_o$? Sen benüm elüme neden düşdüŋ?" dėdi. Şehzāde ḥakīm üslūbınca cevāb vėrdi$_o$ kĭ: "Ė (20) cān-u cihān![1638] Eger cihān ḍolu ḥūrī ola, bihiştīler <ola>,[1639] dīdāruŋı bir sā^{c}at görmek baŋa ol dükelinden (21) yėgrekdür" dėdi$_o$. *Bedī^{c}ülcemāl* eyitdi$_o$: "Rāstısaŋ, and ic, ınanayım!" dėdi. Şehzāde sıdḳı üzerine **(152.a.)** (1) and icdi$_o$. Andan bıcaġın cıḳardı$_o$ gendözini urmaġa ḳaṣd eyledi. *Bedī^{c}ülcemāl* ḳomadı$_o$, bıcaġı elinden aldı, (2) yabana atdı$_o$. Şehzāde'yi kenārına aldı, yüzini yüzine urdı$_o$ bīhūş oldı$_o$. Eyitdi: "Hīc kimseye kimse (3) ^{c}ışḳından bundan artuḳ olmaz kĭ saŋa benüm ^{c}ışḳumdan" dėdi$_o$. ⌈*Bed*⌉*ī^c* bu sözi dėdüginleyin *Seyf*üŋ maḥabbeti$_o$ (4) müteżā^{c}ıf oldı$_o$, ḳol biribirinüŋ boynına bıraḳdı$_o$, biribirine i^{c}tiḳād berkitdi$_o$(ler).[1640] *Bedī^{c}ülcemāl* ^{c}āciz ü muż̧ṭar (5) olub gendünüŋ ^{c}ışḳı sözini ol~dem diline getürdi$_o$, andan eyitdi$_o$: "Muvāṣalata tedbīrümüz olaydı! Biŋ perī (6) benüm üzerüme müvekkel-dür, imdi nėce ḥīlet düzem?" dėdi$_o$. Şehzāde eyitdi$_o$: "Bu işüŋ tedbīrini hem sen bilesin kĭ perī-sin. (7) Ādemī elinden ne gelsün?" dėdi. *Bedī^{c}ülcemāl* eyitdi$_o$: "Benüm ceddem vardur, şehristān-ı *Sīmīn*de olur" dėdi. (8) "Adı *Server-i Bānūvān*dur. *Deryā-yı$_o$ Cūşān*dan ötedür. Sen anda varmaḳ gereksin, ḥāluŋı aŋa dėmek gereksin. (9) Ol senüŋ sözüŋi elbette-dür kĭ ḳabūl ėder, atamdan anamdan beni saŋa diler. Ve ol *Server* ādemī-leri$_o$ (10) sever, ḫuṣūṣā kĭ seni, bunca ta^{c}ab görüb-dursın, ve bizden ḫaber vėrürsin. Şehzāde eyitdi$_o$: (11) "Fermān senüŋ, taḳṣīr ėtmeyem" dėdi$_o$. Andan *Melike-i Bedī^{c}ülcemāl Seyfülmülūk*(e)[1641] bir ^{c}ifrīt (12) perī ḳulavuz ḳoşdı, cedde-si *Server*e vėribidi, *Seyf*e sımarladı$_o$: "*Server* ḳatına yėtişdügüŋde (13) hep sergüdeştüŋi söyle!" *Melike* daḫı sımarladı$_o$: "Bunı~daḫı dė kim bu iş benüm anamuŋ ve hemşīre{müŋ} (14) rızāmuz varıduġını dė. Bunı~daḫı dė kim ⌈żā⌉⌈hir⌉ bu benden ⌈ḫod⌉ nigāh-dāşet-lik naḫvet <ü> nāmūs bābında (15) emr-i ^{c}aẓīm ve aṣl-ı cesīm-dür. Fażlına inkār ėtse, olmaz. 'Cedde ḥażreti araya girsün, az (16) coḳ söylesün,[1642] atamdan beni bu yigide dilesün, bitürsün; atamdan u

••••••••••

[1637] F.249.b.1: *lābe-si ve cābulūslıġı* (sic!). | H.127.b.22: *lābe ve cablūsūlıġı*. | L.226.b.6-7: id.

[1638] Ms. sic. || F.249.b.10: *cān-ı cihān*. | H.128.a.4. | L.226.b.15: id. (Cf. ms. L.230.b.17: *cānā cihān*.)

[1639] F.249.b.10. | H.128.a.5. | L.226.b.16: om.

[1640] F.250.a.1. | H.128.a.9. | L.227.a.4: sic.

[1641] F.250.a.11. | H.128.a.14. | L.227.a.13: sic.

[1642] F.250.a.15-F.250.b.1: ... *cedde ḥażreti araya girsün atamdan beni bu yigite cün* (sic!)

cumhūrdan utanmayayım’ [1643] dė!” (17) dėdi [dėdi]. [1644] Şehzāde eyitdi$_o$: “Fermān-berem, negüzerem” dėdi$_o$. Ol~dem *Bedīʿ Seyfi*$_o$ ʿifrīte yükletdi. (18) Gözin yumdı gitdiler. *Bedīʿülcemāl* ol gėce bāġda-yıdı$_o$. Ṣabāḥ olduḳda bāġdan (19) sarāya göcdi$_o$. Andan *Melike* vü māder-i *Melike Bedīʿülcemāl* ḳatına geldiler, söyleşdiler. Söyleşürek (20) analu ḳızlu gėrü *Bedīʿ*e eyitdiler: “Dünki ḳavl üzerine degülsin?” dėdiler. *Bedīʿülcemāl* eyitdi$_o$: “Ben ādemī- (21) <-yile> erişimezem” [1645] dėdi$_o$. Māder eyitdi$_o$: “Benden doġmaduŋısa, āḫir emzürüb-dururam.[1646] Analıḳ ḥaḳ(ḳ)ı var: benüm dilegüm **(152.b.)** (1) ḳabūl eyle! Beni incitme, derdüm üzerine derd ḳoma!” dėdi$_o$. “Bu şehzāde bu *Melike*-ücün ne zaḥmet ceküb- (2) -durur, bilürsin” dėdi$_o$. *Bedīʿülcemāl* minnet-i biseyār yüklendi$_o$: “Cün siz eyle maṣlaḥat gördüŋüz, eyle (3) olsun” dėdi$_o$, rızā vėrdi: *Melike* ve māder-i *Melike* bilürlerdi$_o$ kĭ *Seyfülmülūk*ıla *Bedīʿülcemāl* müteʿā- (4) şıḳeyn-idiler. Beherḥāl minneti$_o$ ḳabūl ėtdiler, ẓāhiren memnūn oldılar. Andan anı kĭ *Bedīʿülcemāl* (5) şehzādeye ėtdi, ve anı~kĭ [anı][1647] aŋa vėribidi, *Melike*ye ve anasına bildürdi$_o$. Sevindiler, alḳışlar (6) ėtdiler, yüzinde gözinde öpdiler, ḫayr ḫabere munṭaẓır oturdılar. Geldük bunlara: Cün ʿifrīt (7) *Seyfi* arḳasına alduġınlayın dügdi$_o$, gök yüzine cıḳdı$_o$, ol~ḳadar aġdı$_o$ kĭ indüginleyin kūh-ı āteşīden (8) *Deryā-yı$_o$ Cūşān*dan şehr-i *Kilīm-kūşān*dan[1648] şehr-i *Būzīnegān*dan[1649] selāmet bī-melāmet gecüb şāristān-ı (9) *Sīmīn*e ḳondı, şehzāde’yi yėre ḳodı$_o$. Şehzāde gözin acdı$_o$, gendözini şehristān-ı *Sīmīn*de buldı$_o$. (10) Ol şehristānuŋ yėri aḳ gümiş-idi, evleri$_o$ yāḳūt u zümür(r)üd ü mercāndınıdı$_o$. Yėr yėr ʿūd <u> ṣandāl (11) aġacları bitmiş, yėr yėr ceşmeler bāġ bāġ aḳar, yėr yėr edīmden ḫaymeler urulmış, ṭanabları ebrīşem, (12) mıḫları altun. Ve cün şehzāde ol maḳāmı bu ṭarīḳe gördi$_o$, taʿaccüb ėtdi$_o$. Andan ʿifrīte sordı: (13) *Server-i Bānūvān* ḳanda-dur?” dėdi$_o$. Ol bir ulu ḫayme gösterdi$_o$. Şehzāde ol ḫaymeye vardı$_o$. Gördi$_o$: bir taḫt (14) urulmış, üzerinde bir büyük ʿavrat yatur. Ṣāḥib-cemāl, donı yeşil laʿldan yāḳūtdan; serbend (15) başında. Melik-zāde ḫātūna selām eyledi, zemīn-būs ėtdi$_o$. *Server-i Bānūvān* eyitdi$_o$: “Eger üşbu vėrdügüŋ (16) selām ḥaḳḳı yoġmı(s)sa, ḥaḳ(ḳ)uŋdan - görürdüŋ - nėce gelürdüm! Ne zehreyle bu maḳāma geldüŋ? Ādemī bu maḳāma (17) geldügi yoḳ, gelmek olmaz! Yoḳsa senüŋ helākuŋa ḳaṣd ėtdiler, seni bu ṭarafa ṣaldılar.” (18) Eyitdi$_o$ kĭ: “Ne sebebile geldüŋ?” dėdi$_o$. Şehzāde amān diledi. Andan tamām ḥālını ʿarż eyledi aġladı, (19) ḫācetini temennā ėtdi$_o$. *Server-i Bānūvān* eyitdi$_o$: “Bu iş müşkil işdür. Murāduŋ ḫāṣıl olacaġa beŋzemez. (20)

••••••••••

söylesün ... . | H.128.a.16-17: *... cedde ḫażreti$_o$ daḫı araya girsün, çoḳ söz söylesün ...* . | L.227.a.17-227.b.1: *... cedde ḫażreti$_o$ araya girsün atamdan beni bu yigid içün söylesün ...* .

[1643] F.250.b.2. | H.128.a.17. | L.227.b.1: *.... utanmayayım – dėdi. Şehzāde ...* .

[1644] F.250.b.2. | H.128.a.17. | L.227.b.1: sic.

[1645] F.250.b.6: *ādemiyile barışmazam*. | H.128.a.19: *ādemīyile*. | L.227.b.5: *barışmazam*.

[1646] F.250.b.7: *... seni emzirüb-dururam ...* . | H.128.a.20: *seni emzürmedüm-mi*? | L.227.b.6: *seni emzürüb-dururam ...* .

[1647] F.250.b.12: *... şehzādeye eyitdi ve anı kim aŋa vėribidi ...* . | H.128.a.23: om. | L.227.b.10-11: *... şehzādeye şımarladı ve servere gönderdi ...* .

[1648] F.251.a.1: *Kelīm-güşāndan*. | H.128.b.3: *Kilīm-guşān ve ...* . | L.227.b.14: *Kilīm-i güşāndan*.

[1649] F.251.a.13: *Yūzīne-gāndan*. | H.128.b.3: *Yūzīngāndan*. | L.227.b.14: *Pūzīne-gāndan*.

Andan ötürü kim ādemīsin, cinsīyet yoḳ. Daḫı bir budur ḳı̈ ādemīde vefā vu mürüvvet yoḳ” dėdi. (21) Şehzāde başın aşaġa ėdüb bu kelāmları diŋlerdi aġlardı, işidirek bīhūş olub düşdi. *Bedīʿü-* **(L.228.a.)** (11) *lcemāl* ḫoz̲ şehzāde gelmezden ol ḳażiye’yi (12) *Server*e bildürmişidi. *Server* şehzādeye vėrdügi cevābı bārd anı[1650] ṣınamaġıçünimiş. Çūn (13) bildi kim şehzāde-nüŋ ʿışḳı ḥaḳīḳī-dür, buyurdı: gülāb getürdiler, şehzādenüŋ yüzine (14) ṣaçdılar. Hūşı geldi. *Server* eyitdi: “Ol baŋa vėrdügüŋ selām ḥaḳḳı: Tīzcek (15) seni *Gülistān-ı İreme* ildeyim. *Şehbāl*dan *Bedīʿülcemāl*ı ḫøstārlıḳ ėdeyim, işi bitüreyim (16) başarayım” dėdi. Şehzāde yėr öpdi, s̲enā ėtdi. Andan *Server-i Bānuvān* şehzāde-den {ṣordı:} (17) “Ne ḥāllu, ne ṣıfatlu gişi-sin?” dėdi. Şehzāde evvel <ü> āḫir başından geçeni beyān eyledi. **(L.228.b.)** (1) *Server* ol meżāyiḳi işidüb aġlardı. Andan *Server* yol yaraġın gördi, ʿafārīti getürdiler, (2) birer bindiler. Şehzāde *Seyfelmülūk*ı daḫı birine bindürdiler, *Gülistān-ı* (3) *İreme* gitdiler. *Server* şehzāde’yi anda bir ulu biŋār kenārına ḳondurdı. Gendü *Şehbāl* (4) ḳatına vardı, şehzāde-nüŋ vaḳāyiʿin söyledi. Ol ḥāletde şehzāde *Gülistān*ı (5) teferrüclenür: enār ve engūr ve gül ve ʿūd ve ṣandāl ve yāsemen ve sūsen ve benefşe ve lāle her- (6) biri mevsüminde çaġında. Şehzāde ol nezhetleri göricek begendi: “Bundan yėgrek (7) maḳām olmaya” dėdi. Andan uyḫusı geldi, bir gölgede yatdı uyıdı. Taḳdīr-i ilāhī işbu (8) resme ẓāhir oldı kim çūn şehzāde ol *İsfīdbāş* dīvüŋ başın kesdi; üc (9) ḳardaşları varımış; üc aydan ṣoŋra öldügine vāḳıf olmışlar. Ol demden [bu deme] (10) bu demedegin ṭaleb ėderlermiş, ḳātili gözedürlermiş kim ḳışāṣ ėdeler. (11) Altı-yüz perī ʿāleme yay(ı)lub-dururmış, *Cābilḳā*dan *Cābilsā*yadegin bögüş (12) bucaḳ ḳomamışlar aramışlar. Ol~dem ol ṭāyifeden ḳırḳ perī *Gülistān-ı İreme* gelürler. Şehzāde’yi aġac dibinde uyub bulurlar. Bundan ṣorurlar: “*İsfīdbāş*ı (14) senmi öldürdüŋ, ḳızı senmi alduŋ ḳaçduŋ?” dėdiler. Şehzāde buları *Gülistānī*lerden (15) ṣanub: “Ben ėtdüm” dėdi. Keyfīyeti ṣordılar; ḥikāyetini tamām söyledi. Andan eyitdiler: “*Şehbāl* (16) seni ister; dur, gide-lüm!” dėdiler. Aldılar, şehzāde’yi havāya dügdiler. Yėdi günden ṣoŋra bir ḍaġa (17) yėtişdiler. Anda ḳondılar. Şehzādenüŋ elin ayaġın baġladılar: “Sinleŋe ayaġuŋla geldüŋ” **(L.229.a.)** (1) dėdiler. Şehzāde: “Ḥāl nedür? Ben daḫı bileyim!” dėdi. Eyitdiler: “Öldürdügüŋ dīv *Deryā-yı* (2) *Ḳulzum* cinnī-lerinüŋ pādişāhlarınuŋ ḳardaşlarıydı. Bunca perī eṭrāf-ı ʿāleme yayılub (3) seni isterlerdi kim ḳışāṣ ėde-ler. Üş seni dutub anda iledürüz” dėdiler. Şehzāde (4) ġamnāk oldı, rıżā ve teslīmden artuḳ çāre bulımadı. Andan *Deryā-yı Ḳulzum*a āvāze (5) düşdi: “Fülān perīnüŋ ḳātili dutılmış, üşde siyāsetgāha ḳışāṣıçün (6) geldi” dėdiler. Ṣadhezār perī şehzāde-nüŋ nikbetini temāşā ėtmege meydāna yıġıldılar. Çün (7) şehzāde’yi gördiler, kimsenüŋ göŋli dilemedi kim ḳılı ḳımraya. Ḥayfsındılar: bir muḥkem ḥiṣārda (8) bir çāha ḳoydılar. Dört-yüz ʿifrīt üzerinde bekci ve saḳcı ḳodılar.[1651] Şehzāde (9) ol çāhda gendözini ölüme vėrdi, ḥayātdan ümīz̲ üzüb oturdı. Geldük *Server-i Bānuvān*a. (10) *Şehbāl* ḳatına kim vardıyıdı, şehzāde-nüŋ dükeli ḥikāyetini dėdi-yidi. *Şehbāl* (11) taʿaccüb ėdüb: “Ādemīden bunuŋ gibi iş belürmek nėte ola?” dėdi. Andan *Şehbāl* (12) *Server*den ṣordı: Ol yigit şimdi ḳanda-dur?” *Server* eyitdi: “Bile geldük, (13)

[1650] F.251.b.2: *... şehzādeye cevābı varıdı, anı ṣınamaġıçün-idi.* | H.128.a.4: om.
[1651] F.252.b.2: id. | H.129.a.17*: saḳcı müvekkel ḳodılar.*

işde aġac dibinde yatur” *Server*e eyitdi: “Ḫaṭā işde bulunduŋ. Bunda ḳatumuza (14) dutagelseŋidi, biz daḫı ne yigit-dür, görsevüz, neyidi” dėdi. *Server* (15) eyitdi: “N~ola, işde oturıdurur. Ne ⌈vaḳt⌉ buyurursaŋuz, gelsün” dėdi. Melik eyitdi: (16) “Ol ādemī-dür, düşmeni çoḳdur. Hem bizüm daḫı muᶜārızlarumuz vardur. (17) Mebāz̲ākim anı꜀ anda bulalar, bir ḫaṭā ėde-ler” dėdi. Perī-lere: “Varuŋ getürüŋ!” dėyü buyurdı. **(L.229.b.)** (1) Vardılar geldiler: “Bulımaduḳ” dėdiler. *Şehbāl* ġamnāk oldı. *Server* ḫurūş ėdüb yüzin (2) dırnaḳladı. Āḫir bu ḫaberi *Bedīᶜülcemāl* işitdi bīhūş oldı. Ögi geldükde (3) *Server*e eyitdi: “Ė cedde! Ben gendözümi öldürmeyince olmazam, şehzāde firāḳına döyemezem” (4) dėdi. *Bedīᶜ* sözüni *Server Şehbāl*a dėdi. *Şehbāl* melūl oldı. “Üş iş (5) bizüm üzerimüze düşdi” dėyüb “Eṭrāfa mütecessisler gitsün” dėyü ḫükm ėtdi. Ol (6) dem perī-lerüŋ baᶜżısı ḫaber vėrdiler kim: “*Ḳulzum* yėrlerinden bir ṭāyife gördük, bir ādemi꜀-yi (7) baġlu alub giderlerdi. Fülān yėrde gördük” dėdiler. *Şehbāl* eyitdi: “Hem şehzāde-nüŋ (8) ġarīmleri Ḳulzumī-dür. Elbette ol alub gitdükleri ādemī şehzādedür. Ayruḳ kimse (9) degül” dėyüb cezm ėtdi. Ol dem dört-yüz-biŋ peri çerisini dėrşürdi, *Ḳulzum*- (10) -dan-yaŋa yürüdi. Ḳulzumīler pādişāhlarına “Yaġı geldi” dėyü ḫaber vėrdiler. Ol (11) daḫı dört-yüz-biŋ ᶜifrīt başın çatdı, havā yüzinde ṣaf baġladılar. Bir- (12) birine ḳarşu iki leşker durdılar. *Ḳulzum* meliki ol vaḳt *Gülistān* melikine elçi gönderdi, (13) bu ṣūretle gelmege sebeb ṣordı. *Şehbāl* eyitdi: “Bir ādemī-müzi aldurub-durarsız. (14) Anı꜀ istemege geldüm” dėdi. Melik-i *Ḳulzum* eyitdi: “Bir ādemī-den ötürü ne revāy(ı)dı꜀ kim (15) üstümüze leşker getüresin? Eger ᶜālemi leşker ėdüb gelürseŋ, biz anı saŋa vėrmezüz. (16) Coḳ zaḫmetle ele getürüb-duraruz. Ḳatlumuzdur” dėdiler. *Şehbāl* bu cevābı꜀ işidüb (17) melūl oldı. *Server* daḫı *Bedīᶜ* daḫı çerīde bileyidiler. *Bedīᶜülcemāl* and içdi: **(L.230.a.)** (1) “Bu yėrden dönmeyem tā bu diyārı helāk ėdüb şehzāde intiḳāmın almayam” (2) dėdi. Andan buyurdı: cenge başladılar. Yėl ḳopdı, ḳıyāmet oldı. Gülistānīler Ḳulzumīler (3) üzerine ġalebe ėtdiler. Melik-i *Ḳulzum*ı dutdılar, *Şehbāl* ḳatına getürdiler. *Şehbāl* eyitdi: “Ė (4) ẓālim! Şol şehzāde’yi yitürdüŋmi? Nėce ḳıyabildüŋ yitürmege? Üş seni *Serendīb*e vėrbiyeyim: (5) *Ṣāᶜid* seni anda ḳışāş ėtsün! Şehrüŋi alub ḫarāb ėde-yim!” dėdi. Melik-i *Ḳulzum* (6) eyitdi: “Fermān senüŋ! Ammā ne revā ola kim bir bī-vefā ādemiçün bunca ḫalḳı꜀ il iḳlīm (7) helāk ėde-sin. Bārī bu ādemīden saŋa ne fāyide varıdı꜀? Ben daḫı bileyim, seni sefāhete (8) nisbet eylem(i)yeyim” dėdi. *Şehbāl* eyitdi: “Vallāhi, ben anı henüz görmedüm, ammā (9) ṣıfatın işitdüm, ḳıṣṣa-sı budur budur” dėdi. Evvel āḫir ḥikāyetini söyledi. Melik-i *Ḳulzum*uŋ (10) ḫāla vuḳūfı ve iṭṭilāᶜı꜀ oldısa, çoḳ aġladı, özi göyündi, zīnhār (11) diledi. *Şehbāl* āmān vėrdi, eyitdi: “Şehzāde dirimidür, ölümidür? Baŋa ḍoġru dė!” (12) dėdi. Melik(-i)[1652] *Ḳulzum* eyitdi: “Diridür. Bir çāhda maḫbūsdur.” *Şehbāl* sevündi, çāh (13) ḳanda-lıġın bildi. Üstine vardılar āvāz ėtdiler. Aşaġadan āvāz çıḳdı. *Seyfü*- (14) *lmülūk*ı꜀ yoḳaru çekdiler. *Şehbāl* çūn *Seyfülmülūk*i꜀ gördi, şefḳatı maḫabbeti merḥameti (15) müteżāᶜıf oldı: “Zaḫmetlerden nėcesin?” dėdi. *Seyf* eyitdi: “Ne zaḫmet gördümise, (16) gördüm. Şimdi꜀ kim pādişāhı꜀ gördüm, ḫoşam” dėdi. *Şehbāl* eyitdi: “Faẓluŋı hünerüŋi daḫı işidüb- (17) -dururam. Üşde *Ḳulzum* melikine daḫı dėdüm. Saŋa birḳaç mes’ele ṣoraram, cevāb-ı **(L.230.b.)**

[1652] F.253.b.9: id. | H.128.b.21: om.

(1) ṣavāb vėrmek gereksin" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Buyuruŋ, bildügümüzden söyleyelüm" (2) dėdi.

"Ādemī-ye perī(-ye)[1653] ne yaḳīn?"

Eyitdi:

"Ölüm."

Eyitdi:

"Cihānda ne ḫoşıraḳ?"

Eyitdi:

(3) "Ṣaġlıḳ."

Eyitdi:

"Cihānda erm(i)[1654] çoḳ, ʿavretmi$_o$ coḳ?"

Eyitdi:

ʿAvret çoḳ.
Zīrā ʿavrete (4) uyan gine hemān ʿavretdür."

Eyitdi:

"Cihānda dirimi$_o$ çoḳ, ölümi$_o$ çoḳ?"

Eyitdi:

"Ölü çoḳ.
Zīrā (5) diriler daḫı öliserdür"
dėdi.

Eyitdi:

"Ḳıyāmet ne vaḳt ḳopar?"
"Bu su'āluŋ cevābını Tangrı (6) bilür"
dėdi.

Bu cevāb-ı ṣavāblar *Şehbāl*a ḫoş geldi. Melik-i *Ḳulzum*a: "Nėcedür?" dėdi. (7) Melik(-i) [1655] *Ḳulzum* eyitdi: "Melik buyurduġı rāstımış. Bu yigid ārāste yigidmiş" dėdi. (8) Andan *Şehbāl* melik-i *Ḳulzum*ı nevāḫt ėtdi ḫilʿatladı, taḫtında müstemir ḳodı. (9) Gendü şehzāde'yi aldı, *Gülistān*a gitdi. Çün *Gülistān-ı İrem*e vardılar melik- (10) -zāde'yi suyurġadı, melikāne ḍonlar geyürdi, żiyāfetler eyledi. Birḳaç gün diŋlendiler. (11) Bir gėce *Bedīʿülcemāl* şehzāde ḳatına geldi görüşdi öpüşdi ḳoçuşdı, eyitdi: "Ė (12) cān <u> cihān! Ġurbet meşaḳḳatlarından: çāhdan demürden nāmurādlıḳdan nėtesin? (13) Ben ḳatı zaḥmetde-yidüm. Gėce vü gündüz duʿā-yı$_o$ devlete meşġūl-ıdum. Şükr bu ḥāla" dėdi. (14) Şehzāde *Bedīʿülcemāl*uŋ nevaḫtın görüb ḫōş-dil oldı ve eyitdi: "Ne zaḥmet (15) gördümise, gördüm. Çün saŋa ėrişdüm, miḥnetüm minhete,[1656] teraḥum feraḥa, z̲illetüm ʿizzete mübeddel (16) oldı" dėdi. *Bedīʿülcemāl* eyitdi: "İşidürem kim melik-i *Zengbār*[1657] ḳızı seni severimiş." (17) Ol dem şehzāde eyitdi: "Ė cāna$_o$ cihān! [1658] Bu dil(-ri)şe-ye, [1659] bu vāḳıʿaya oġramış **(L.231.a.)** (1) ġarībe

[1653] F.254.a.2. | H.130.a.5: sic.
[1654] F.254.a.4. | H.130.a.6: sic.
[1655] F.254.a.8: id. | H.130.a.8: sic.
[1656] F.254.b.1: *rāḥata*. | H.130.a.17: om.
[1657] F.254.b.3: *Zengbāz*. | H.130.a.18: *Zenǧiyān*.
[1658] F.254.b.4: *Ė cān u cihān*. | H.130.a.19: *Ė cān u zindigānī*! (Cf. ms. 151.b.20.)
[1659] F.254.b.4: ... *bu dilreyişe* (sic!) ... . | H.130.a.20: *dilşudeye* (sic!) (Cf. S.532, 603.)

merḥametüŋ varısa, ėt! Yoḫsa bunuŋ gibi kelecilerile n~ėdersin beni öldürüb?[1660] (2) Eger ḥūr-ı ḥīni$_{o}$[1661] baŋa ʿarż ėderlerse, sensüz yüzlerine baḳmayam! Ne söylersin?" dėdi. (3) *Bedīʿ*üŋ gönli$_{o}$ ḫoş oldı. Durdı$_{o}$, odasına gitdi. *Seyfüddīn* daḫı durdı, (4) *Server-i Bānuvān* ḳatına geldi selām vėrdi. *Server* anı nevāḫt ėtdi: "Vaḳıtdur (5) kim imden girü işüŋi bitürem" dėdi. Durdı *Şehbāl* ḳatına vardı. Şehzāde *Bedīʿülcemāl* (6) sebebinden gördügi m(e)şaḳḳatları müceddede taḳrīr eyledi. Şöylekim *Şehbāl* diḳḳat (7) ėtdi, eyitdi: "Ben ve ḳızum ve ḳamu cemāʿatum senüŋ ḥükmüŋe muṭīʿleriz¯. Nėce maṣlaḥat (8) görsen, işle, biz müsellem dutduḳ" dėdi. *Server-i Bānuvān-ı Bātüvān* eyitdi: "Bu şehzāde (9) bunca zamāndur renc ceker. Mālı$_{o}$ ve leşkeri$_{o}$ bizüm yolumuza fidā ėdüb-durur. Maṣlaḥat ol- (10) dur kim bugün işi bitürevüz" dėdi. *Şehbāl:* "Revādur" dėdi. Ol dem *Server-i Bānuvān* (11) durdı$_{o}$, şehzāde ḳatına geldi, eyitdi: "Dur, *Şehbāl*a var, ḥizmet eyle!" Şehzāde *Şehbāl*a (12) geldi. *Şehbāl* durdı$_{o}$, şehzāde'yi kenārına aldı oturdı kelecileşdi. (13) Mes'eleler ṣordı, cevāblar işitdi. Andan *Şehbāl* cemīʿ ulularını oḳudı, dėrnek (14) eyledi. Vaḳt-ı mübārekde ṭāliʿ(-i)[1662] saʿdda *Bedīʿülcemāl*ı$_{o}$ *Şehzāde Seyfülmülük*e vėrdi, (15) ʿaḳd eyledi. *Bedīʿ Seyfle* ḫalvet oldılar. Birbirinden kām-ı dil aldılar, (16) şükür eylediler. Andan şehzāde bir yıl *Gülistān*da maḳām ėdindi. *Bedīʿülcemāl*ıla (17) zevḳde ṣafāda oldı. Bir yıldan ṣoŋra *Şehbāl* şehzādeye eyitdi: "İmden **(L.231.b.)** (1) gėrü irādetüŋ varısa, evüŋile ataŋa gönderelüm" dėdi. Şehzāde yėr öpdi, eyitdi: "Atam daḫı, (2) anam daḫı, birāderüm daḫı sensin. Senden özge ne atam, ne anam var" dėdi. *Şehbāl*a bu söz (3) ḫoş geldi, eyitdi: "Her çend kim eyledür, ammā pezerüŋ māzerüŋ üstüŋde ḥuḳūḳ(ı) [1663] vardur. (4) Nāçār anları varsaŋ görseŋ, gönül-lerine meserret bırakṣaŋ gerek-dür. Hem şehrüŋüŋ (5) vilāyetüŋüŋ ḳaydın yėseŋ gerek-dür. Pādişāh-zādesin, yad meliküŋ vilāyetüŋüzde eli$_{o}$ olmaḳ (6) revā degüldür. Biz ḫoz sizi bulmaḳ her vaḳt elümüzden gelür. Sen anaŋuŋ (7) ataŋuŋ yüzin görmek, anları sevündürmek evlā ve aḥsen-dür" dėdi. *Seyfülmülük* (8) ḥizmet ėtdi: "Fermān şāhuŋ-dur, ne buyurursa andayuz" dėdi. Ol~dem melik-i (9) *Şehbāl* buyurdı: "Şehzādenüŋ yaraġın görsünler: göndürelüm!" dėdi. Niçe biŋ ʿifrīt (10) zer <ü> zīver <ü> göherler şeb-çırāġlar ecnās(-ı)[1664] kemḥālar yüklendiler. Yėdi-biŋ periyle (11) şehzāde'ye *Bedīʿülcemāl*ı$_{o}$ *Serendīb*e iletdiler. Melik-i *Serendīb* ve *Ṣāʿid* ve tamāmet (12) leşker ḳarşu çıḳdılar. Ṣadhezār ʿizz <ü> nāzıla cemāʿatı$_{o}$ şehre getürdiler, (13) ṣohbete temāşāya oturdılar. Birine[1665] elleri başlardan yoḳaru götürdiler, (14) şādı getürüb ġamı götürdiler. Ol zamān şehzāde şāh-ı *Serendīb* ḳızı (15) *Melike*'yi *Ṣāʿid* içün diledi. Melik ḳatında bu söz icābet buldı. Dügünler (16) eylediler. *Melike'yi Ṣāʿid*e vėrdiler. Anlar daḫı murādlar gördiler. Bir yıl tamām *Serendīb*de (17) eglendiler. Andan bir gün melik-i *Serendīb Seyf*i *Bedīʿ*ile ve *Ṣāʿid*i *Melike*yile **(L.232.a.)** (1) māl-i bisyārıla leşker-i cerrārıla *Mıṣr*a gönderdi. Şehr şehr vilāyet vilāyet (2) gitdiler tā *Mıṣr*a

1660 F.254.b.5: ... *beni öldürüb n~ėdersin*? | H.130.a.20: ... *ʿināblar ėdüb öldürme*!
1661 F.254.b.5-6. | H.130.a.20: *ḥūr-ı ʿīni*.
1662 F.255.a.2-3: *ṭāliʿ saʿaṭda*. | H.130.b.7: sic.
1663 F.255.a.8: *ḥaḳḳı*. | H.130.b.12: *haḳları*.
1664 F.255.a.15: sic. | H.130.b.17: om.
1665 F.255.b.2: *biri-birine*. | H.130.b.19: om.

yėtişdiler. Şāh-ı *Mıṣır*, ᶜ*Āṣım b(i)n Ṣafvān*[1666] pīr olmışıdı. (3) Firāḳdan żaᶜyıf naḫīf olmışıdı. Ḫaber-ī[1667] ḳudūmı̣ işidüb ḳuvvetlendi. (4) Ḳarşu çıḳdı. *Mıṣır* ḫalḳı̣ ḫāṣ <u> ᶜām mecmūᶜ çıḳdılar, ḳādim-lerile [gö] (5) görişdiler, iᶜzzet-i tāmıla şehre getürdiler, niṣārlar saçdılar. Ve-çün şehzāde (6) birḳac gün maḳāmında maḳarrında diŋlendi, atası anı ḳatına oḳıdı, memleketini (7) aŋa ṣımarladı. *Ṣāᶜid*e vezīrligin vėrdi. Melik-zāde ᶜadl ve dād eyledi, (8) raᶜīyetüŋ ve leşkerüŋ nevaḫtında cidd-i belīġ gösterdi. Andan ᶜ*Āṣı̣m b(i)n Ṣafvān* (9) riḥlet eyledi. *Seyf* ᶜazāsın dutdı. ᶜAzādan çıḳdugından ṣoŋra (10) pād(i)şāhlıġında oldı. Yüz-elli yıl *Bedīᶜülcemāl*ıla pādişāhlıḳ sürdiler. (11) *Seyfülmülūk*üŋ *Bedīᶜülcemāl*dan oġlancuḳları oldı. Āḫir öldi. Memleketi (12) oġlancuḳları başardılar. Müddeţ-i medīd ol memleket ol ḫānedānda bāḳī (13) ḳaldı. ᶜĀḳıbet ol beḳāya nesil ve ẕürriyet daḫı göçdiler, bu ḥikāyetleri yādigār ḳodılar.

(14) Maᶜlūm oldı-kim bu dünyā kimseye bāḳī ve pāyende ḳalmaz, dükelinden gėrü ḳalur.

Meṯnevī:

(15) Ḫoş dirili göresi[1668] cān-ı revān,
tende durmaz bir gün ol olur revān.
(16) Bu cihānuŋ bir adı vardur fenā.
Bunda görmez kimse ᶜömrince henā.[1669]

(17) Raḥmet(-i)[1670] Ḥaḳ mü'ellife kātibe, ḳārī-ye sāmiᶜe olsun. Āmīn.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1666] Cf. ms. 141.b.16.
[1667] Ms. sic.
[1668] F.256.a.4: *gör kī … .* | H.131.a.13: id.
[1669] F.256.a.4. | H.131.a.12: *Bunda bāḳī dāyim olmaz kimsenā* (sic!).
[1670] F.256.a.5: id. | H.131.a.13: *Taŋrınuŋ rahmeti*ı̣

27

(17) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> heftüm

(18) *ez ān*[*-i*][1671] *Temmīm-i Dārī Anṣārī - raż̇iyallāhu anhu - bā-cinni̱yān*«

(L.232.b.) (1) Rivāyet olındı̥ kĭ bir gün emīrülmü'minīn ᶜ*Ömer* - raż̇iyallāhu anhu - ṣubḥ namāzın ḳılub (2) mescidde otururdı. Nāgāh bir ḫātūn gişi girüb geldi, eyitdi: "Yā emīrelmü'minīn! (3) Benüm bir erüm varıdı. Baŋa nafaḳa yėdirürdi. Şimdiki ḥālda ġāyib-dür. Hīc yėrde adı (4) nişānı belürmez. Benüm nafaḳa-m yoḳdur. ᶜĀciz ve dermānde-yem.[1672] Ne buyurursın, beni (5) dermānde eyle!" dėdi. ᶜ*Ömer* aŋa bir niçe aḫça beytülmāldan buyurdı: "Dermān oludur- (6) sun; erüŋ ḥālı maᶜlūm olıcaḳ seni bir ḫoş ere vėrem" dėdi. Ol ḫātūn gişi (7) beytülmāldan yėdi yıl nafaḳa yėdi oturdı. Yėdi yıldan ṣoŋra gėrü ᶜ*Ömer*e geldi, (8) aġladı: "Ayruḳ ṣabr ėdmezem" dėdi. "Kiçi gişiyem. Kimse gerekdür kĭ (9) başumı örte, baŋa şefḳat ėde" dėdi. ᶜ*Ömer* eyitdi: "Cün yėdi yıl oturduŋ, erüŋden (10) nişān bulmaduŋ, imden gėrü seni ere vėrmek olur" dėdi. Andan ᶜ*Ömer* eyitdi: "Hīc (11) nişānlanmış kimseŋ varmıdur?" dėdi. Ol eyitdi: "Yoḳdur" dėdi. Bu cemāᶜat ḥāzırlardań (12) ol ḫātūnı yaḫşı-ladılar. Ol dem ᶜ*Ömer* yönini cemāᶜata dutdı: "Sizden kimse (13) varmıdur kĭ bu gişiyi̥ ᶜavratlıġa ḳabūl ėde? Mehrini ben beytülmāldan (14) vėrürem" dėdi. Bir yigit çıḳdı, anı ḳabūl eyledi. Mihri̥ beytülmāldan ödendi, ᶜaḳd-ı (15) nikāḥ baġlandı. Gėce oldı, yigit evine girdi. Cumᶜa gėcesiydi. (16) Ve ol yigidüŋ ᶜādeti cumᶜa gėcesini iḥyā ėtmekdi. Yatsu namazından ṣoŋra (17) ḫātūn daşra çıḳdı, gördi: ḥāyiṭde bir münker ü mekrūh ṣūretlü **(L.233.a.)** (1) gişi durur. Dırnaḳları uzun, gövdesi ḳıl-lu, saḳalı yetişmiş. Çaġırdı, (2) ev issi ḫātūnı adıyıla oḳudı. Bu ḫātūn gişi ol ṣūreti̥, ol ḥāleti̥ gördi (3) ve ḳorḳdı, endāmına lerze düşdi: «"Aᶜūḏu bi-l-lāhi,» ne gişi-sin?" dėdi. "Bu evde (4) n~istersin?" dėdi. Eyitdi: "Erüŋem, *Temmīm*em, ᶜammuŋ oġlıyam, oġlancuḳlar(uŋ)[1673] atasıyam" (5) dėdi. Ḫātūn eyitdi: "ᶜAceb ḥāldur! Erüm gideli yėdi yıldur, ḫaberi belürmedi. (6) Şimdikĭ ᶜiddet dutdum, eve ḥelāl getürdüm, bir cinnī geldi: 'Erüŋem' (7) dėr" dėdi. *Temmīm* ᶜavrat sözin işidüb muż̇tarib oldı, ᶜaẓīm andlar (8) içdi: "Ol yėdi yıldan berü ġāyib olan

•••••••••

[1671] Cf. ms. passim.
[1672] F.256.a.1: *dermānde-yem*. | H.131.a.18: om.
[1673] F.256.b.12: sic. | H.131.b.6: id.

erüŋem, *Temmīm*em, oġlancuḳlaruŋ atasıyam. (9) Ve olakim ḳï her vaḳt senüŋ ḳayduŋ yėrdüm, eksügüŋ geregüŋ görürdüm, (10) seni mürāʿaţ ėderdüm" dėdi. ʿAvrat eyitdi: "Hāy, ne söylersin? Benüm erüm (11) gökceg-idi, muḥteşem-idi, tayı$_{o}$ yoġıdı, bādīlbeşeridi[1674] böyle ḳıl-lu (12) degüldi, dīv degüldi.[1675] Var, yoluŋa git, beni evüm içinde ḳorḳutma!" (13) dėdi. "Oġlancuḳlar bilmedin üstüŋe su dökdise, sımarlayavuz, ayruḳ eyle ėtmeyeler, (14) evi aru dutalar"[1676] dėdi. Er eyitdi: "Hey, bu dėdügüŋ söz ne sözdür? Benüm ʿavratum-sın, (15) fülān ḳızısın, ḳardaşlaruŋ Resūl öŋinde şehīd olub-dururlar" dėdi. (16) ʿAvrat eyitdi: "Fāriġ ol! Cin(n)ī-lerden bunuŋ gibi keleci ʿacīb[1677] degüldür" dėdi. (17) Er eyitdi: "Vallāhi erüŋem, billāhi erüŋem" dėdi. Eve yėŋi gelen iḫyācı eri[1678] **(L.233.b.)** (1) ses duydı, daşra geldi, gördi ḳï ʿavrat bir erile münāẓara ėder. *Temmīm* üzerine (2) çaġırdı: "Hey, ne gişi-sin? Evümde n~istersin?" dėdi. *Temmīm* eyitdi: "Sen ne gişi- (3) -sin? Benüm evümde n~istersin? Ev evüm, ʿavrat ʿavratum-dur" dėdi. Bu bābda çoḳ mübā- (4) ḥaṣa mücādele münāẓara geçdi, āḫir ol ḫātūn eyitdi: "Hele sözi ḳoŋ! Ḳonuḳdur. (5) Geldi, gelsün: bir yėrde bile olalum. Ṣabāḥ emīrülmü'minīn *ʿÖmer* ḳatına varavuz: (6) ne buyurur, görevüz" dėdi. Andan *Temmīm* ve *Muḥī*[1679] bir yėrde ḳarār ėtdiler. Ṣabāḥ durdılar (7) avdaz aldılar, mezgide gitdiler, namāzı emīrelmü'minīn *ʿÖmer* ardında ḳıldılar. (8) Namāzdan fāriġ olıcaḳ *Cüvān-ı Muḥī*[1680] *ʿÖmer*e eyitdi: "Yā emīrelmü'minīn! Düne gün (9) işbu żaʿīfeyi baŋa evlendürdüŋ. Bu gėce bu gişi geldi: 'Ev evüm, ʿavrat (10) ʿavratum' dėyüb eydür. Ne buyurursın?" dėdi. *ʿÖmer Temmīm*e baḳdı, şeklini (11) ṣūretini görüb taʿaccüb ėtdi: "Dīve beŋzer" dėdi. *Temmīm* caġırdı, eyitdi: (12) "Yā emīrelmü'minīn! Dīv degülem, ādemiyem, ʿavrat benüm-dür" dėdi. *ʿÖmer* eyitdi: "Ne ʿaceb! (13) İki ʿavratlu er gördügümüz varıdı. Ammā iki erlü ʿavrat gördügümüz yo- (14) ġıdı" dėdi. Andan *ʿÖmer* ʿavrata eyitdi: "Sen ne dėrsin?" dėdi. ʿAvrat eyitdi: (15) "Yėdi yıldur ersüzlük zaḥmetin çekerin. Dün beni bu Anṣārī yigide vėrdüŋ: erüm (16) budur, sanuram. Bu dīv ne dėr, ne bilem" dėdi. *Temmīm* feryād <u> fiġān eyledi, eyitdi: "Yā emīrelmü'minīn, (17) sözümi diŋle! Vāḳıʿaya oġrayub-dururam. Dīv degülem, *Muḥammed-i Muṣṭafā*nuŋ ḫizmetkārıyam, **(L.234.a.)** (1) senüŋ ḳonşuŋ, *Temmīm Dārī Anṣārī*-yem" dėdi. *ʿÖmer*, işitdi: "Söyle, (2) işidelüm!" dėdi. *Temmīm* {eyitdi}:

‖ Bu ʿavrat benüm ḥelāl ʿavratumdur, ʿammum ḳızı-dur. (3) Dünyādan beni iŋtiyār ėtmişidi, beni ḳatı$_{o}$ severidi. Şöyle-kï bir dem görmese, dīvāne (4) olurdı. Bu dem benden bīzār olmış: "Seni bilmezem" dėr. Yā emīrelmü'minīn! Ben bu (5) ʿavratı ciger ḳanıyıla bėsleyüb-dururam. Ṭıflıdı kï ben bunı evlendüm. Benüm (6) adum *Temmīm*-dür, atam adı *Ḥabīb*-dür. ‖

ʿÖmer eyitdi: "Bu vaḳta$_{o}$dek ḳanda-yıduŋ? Bu ʿavratı (7) nafaḳa-suz ḳoduŋ,

1674 F.257.a.2: *bādülbeşeridi*. | H.131.b.10: om.
1675 F.257.a.3: *... ḳıllu degüldi, dėyü ṭaŋladı*. | H.131.b.10: *... ḳılsuzdı$_{o}$, muḫteşem-idi$_{o}$ ...* .
1676 F.257.a.5: *arı dutam*. | H.131.b.12: *pākize ḍutalar*.
1677 F.257.a.7. | H.131.b.13: *ʿaceb*.
1678 F.257.a.7-8: *iḫyācı er*. | H.131.b.15: *eve yėŋi gelen er*.
1679 F.257.a.12: *Temīm ve Mucī*. | H.131.b.19: *Temīm ve Cüvān*.
1680 F.257.a.14: *Mucī*. | H.131.b.20: *Cüvān-ı Enṣārī*.

gitdüŋ, ere muḥtāc eyledüŋ” dėdi. *Temmīm* eyitdi: (8) “Yā ʿ*Ömer*! Sözi çoḳ söylersin, ammā ben maʿz̲ūram ḳī yėdi yıldur yėr altında (9) oluram. Yėr yüzinde-missem, iftiḳād mümkin olayıdı, anuŋ ḳaydın yėmege yarayayıdı. (10) Ammā çāresüz-idüm” dėdi. ʿ*Ömer* çün bu sözi işitdi, dīvāra söykendi, (11) oŋat oturdı, eyitdi: “Ne ʿaceb söz söyledüŋ! Yėr altında ādemī nėce (12) olur?” dėdi. *Temmīm* eyitdi: “Rāst söylerem! Yüzbiŋ dürlü ʿibret sergüz̲eştüm (13) içinde münderic̄-dür” dėdi. Ol~dem ʿ*Ömer* - raẓiyal(l)āhu anhu - ṣaḥābe-i kirāma eyitdi: (14) “Bu iş ulu işdür! Duruŋ, ʿ*Alīy ʿibn-i Ābī Ṭālib* ḳatına vara-lum, tāḳī bu (15) aḥvālı ol~daḥı bizümile bile bile” dėdi. Durdılar. ʿ*Alī Ravża-ı muṭahhar-ı* (16) *Muṣṭafā*da otururdı. Buldılar. ʿ*Ömer* ʿ*Alī*-ye eyitdi: “Yā *Ābālḥasan*! ʿAceb iş (17) vāḳıʿ oldı: bile görelüm” dėdi. *Cüvān-ı Anṣārī* ve *Temmīm(-i) Diyāniyi*ₒ[1681] gösterdi. **(L.234.b.)** (1) ʿ*Alī* - raẓiyallāhu - *Tem(m)īm Ḫazracī*[1682] adını işidicek: «“Allāhu akbar ṣadaḳta yā rasūlullāh”» (2) dėdi. Andan eyitdi: “Yā ʿ*Ömer*! Evvel āḫir bunuŋ sözini diŋlemek gerekdür (3) ḳī *Muṣṭafā* - ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem - baŋa bunuŋ ḥālından ḫaber (4) vėrüb-durur. Ammā sanmazıdum ḳī bunuŋ ḳudūmı vaḳtına ėrişeyidüm” dėdi. Pes (5) *Temmīmi*ₒ ortaya aldılar, ḥikāyetin keşif ėtdiler. ʿ*Ömer* ve ʿ*Alī* ve ḳalan (6) aṣḥāb yöresine üşdiler. Ol söyledi, bular işitdiler taʿaccüb ėtdiler. (7) Evvel ḳī söze başladı, eyitdi: “Ė ḳavum! Bir niçe vaṣīyetüm {vardur}. Dutuŋ, nāfiʿdür!” (8) dėdi. Cāme-ḫᵛābda cünüb yatmaŋ! Cünüb yatana şeyṭān oḳı uġrar” dėdi. (9) Andan eyitdi: “Cāme-ḫᵛābda yanuŋuzı yėre ḳoyıcaḳ besmele ėdüŋ, ansuz (10) hīc işe şurūʿŋuz [o] olmasun!” dėdi. Andan eyitdi: “Nesne örtünmedin ʿuryān (11) yatmaŋ!” dėdi. “Bu aḫbār-ī[1683] nebevī-dür, bilürüz. Sözüŋ söyle!” dėdiler. Eyitdi:

|| Fülān (12) yıl fülān ayda fülān faṣılda fülān gėcede bu ʿammum ḳızıyıla dam-da yaturduḳ. (13) İt(t)ifāḳ baŋa ġusl vācib oldı. Su ṭalebine çıḳdum, besmele’yi unutmışam (14) dėmemişem. Ḳaraŋuyıdı. Ḳorḳdum: sögüt yapraġı gibi gövdem ditredi. Nāgāh bu (15) münkir ʿavrat bir sovuḳ geŋgel[1684] eyledi: “Dut!” dėdi. (16) Sözi tamām olmadın bir yüce daġ gibiₒ ʿafārīt beni ḳapdılar, havāya (17) dügdiler, niçe daġlardan niçe deŋizlerden geçürdiler. ʿĀḳıbet **(L.235.a.)** (1) bir deŋize iletdiler baturdılar, gėrü çıḳardılar. Andan iletdiler, beşinci ḳat yėrde kāfir (2) cinnī-ler içinde salıₒvėrdiler. Bir yıl ol ṭā’ife içinde ḳaldum. Ne ḳadar ḳī dürişür- (3) düm, bir bāng namāz, yā tilāvet-i *Ḳurān* ünin işidem, işidimezdüm. Ve ol ḳavme (4) ḳulluḳ ėderdüm, namāzumı ḳılurdum, *Ḳurān*umı oḳurdum. Bir gėce nāgāh āvāz(-ı)[1685] ʿaẓīm (5) işitdüm: temcīd ve tesbīh ve tehlīl ve tekbīr ėderler. Müteḥayyir oldum. Ol (6) āvāzuŋ ardınca vardum. Bir cemāʿat gördüm: ḳılıcları ḳana bulaşmış, (7) her ṭarafa yügrüşürler. Ol kāfirlerden kimi bulurlarsa, öldürürler, (8) baʿżı-sını esīr ėderler. Meger bular Müsülmān cinnī-lermiş, (9) kāfir eline[1686] aḳın eylemişlermiş. Buları gördümise,

••••••••••

[1681] Ms. sic. || F.258.a.7: *Cüvān-ı Enṣārı ve Temīmi*. | H.132.a.15: *Cüvān-ı Enṣāriyile Temīmin dėyeni*.
[1682] F.258.a.7: *Ḫazracī*. | H.132.a.15: *Ḫarracī* (sic!).
[1683] Ms. sic.
[1684] Recte: ke*ŋgel*? (Cf. YTS 134.)
[1685] F.258.b.10. | H.132.b.10: sic.
[1686] F.258.b.14: id. | H.132.b.13: om.

ṣabr ėdemedüm (10) çaġırdum: «"Lā ilāha illā-l-lāhu *Muḥammad* rasūlu-l-lāhi"» dėdüm. Gördüm: bir cemāʿat. (11) Ḳatuma geldiler: "Sen kimsin?" dėdiler. "Bu yėrde kelime-i şehādeti kimdeń (12) ögrendüŋ?" dėdiler. "Bilsevüz, bu yėrde senüŋ gibi muvaḥḥid vardur, bu yaŋa (13) gelmezidük" dėdiler. "İmdi ḥāluŋı bize maʿlūm eyle!" dėdiler. "Kimsin? Bu yėre (14) nėce oldı düşdüŋ?" dėdiler. Ben eyitdüm: "*Muḥammed-i Muṣṭafā* şehrindenem, anuŋ ʿümmetindenem. (15) Beni dīv ḳapdı, bunda bıraḳdı" dėdüm. "Sebebiٖ terk-i ismü'llāhıdıٖ" dėdüm. Ve bu ḳav{muŋ} (16) elinde esīrem" dėdüm. Beni ḫoş gördiler, melikleri ḳatına iletdiler. Beni gördi (17) nüvāḫt ėtdi, andan beni söyletdi. Söyledüm, vāḳiʿ olanı dėdüm. "*Muḥammed* ümmetindenem" {dėdüm}. **(L.235.b.)** (1) Devlet anuŋ kĭ *Muḥammed* ümmeti ola!" dėdi. Andan adum sordı. "*Temmīm*-dür" dėdüm. (2) Eyitdi: "Yaman ḳavum eline düşmiş-sin. Seni *Muḥammed-i Muṣṭafā* kerāmetine bu yėrde (3) ḳomazam aluram, Müslemānlıġa giderem" dėdi. Götürdi, beni gendü eline[1687] iletdi. (4) Çoḳ iḥsānın ve inʿāmın gördüm. «"Ğazāhu-l-lāhu ḫayran!"» dėdi. "Ve ol şāh-ı (5) cinniyān beni imām ėdindi. Namāz vaḳtıٖ olduḳda eẕān oḳurdum, imāmet ėderdüm, (6) *Muḥammed*(e)[1688] ṣalavāt vėribdüm. Mütābaʿat ėderlerdi. Uruc dutduġumca muvāfaḳat ėderler- (7) di. Ve hemīşe baŋa *Ḳurān* oḳıdurlardı, maʿnī-sini tefsīr ėtdürürlerdi. (8) Bir gün bu melik-i cinniyān ḳatında bu āyeti oḳıdum kĭ: «"Inna-l-laḏīna (9) lā yarğūna liḳā'anā wa-raḍū bi-l-ḥayāt al-dunyā wa-ṭma'annū bihā wa-l-laḏīna hum āyātinā ġāfilūn."» Çün bu āyet semʿine degdi, (11) nāle eyledi, zār zār aġladı. Ben~daḫı aġladum. Ol ḥālda baŋa eyitdi: (12) "N~ola, oġlancuḳlaruma *Ḳurān* ögretseŋ, ʿaẓīm minnet olayıdı" dėdi. Taḳabbul (13) eyledüm. Bir müddet içlerinde oldum, *Ḳurān* ögretdüm, İslām ve eymān (14) ögretdüm, mebānī ve erkān ögretdüm. Şöyle oldum kĭ herne (15) ḳażīye vāḳiʿ olsa, baŋa dėmeyince fetvāmı işitmeyince ḥükm (16) ėtmezlerdi. Bir gėce melik ḫiẕmetinde-yidüm. Her bābdan söz söyleşürdük. (17) Nāgāh beni uyḳu almış, düşümde *Ravża-ı Resūl*ı gördüm. Aġladum, ünüm **(L.236.a.)** (1) melik ḳulaġına degmiş. "Yā *Temmīm*, niçün aġlarsın? N~olduŋ?" dėdi. Meger (2) bizüm ṣoḥbetümüzdeń melūl olduŋ, anuŋ~içün aġlarsın?" dėdi. Ben melik sözine (3) cevāb vėrdüm: "Ḥāşākĭ ṣoḥbetüŋüzden üşenmiş olam kĭ! Baŋa (4) ol ḳadar merḥametüŋüz terbiyetüŋüz yėtişüb-durur kĭ, şükrindeń ʿācizem" (5) dėdüm. "Evet aġladuġum sebebiٖ oldur kĭ ımızġanmışam, düşümde Resūlallāh (6) ravża-sını gördüm, hem düşümde şevḳümden aġlamışam. İşitdügüŋüz oldıٖ" (7) dėdüm. Melik eyitdi: "Yā *Temmīm*! Bu yėrden Resūlullāh ravżasına ḳac yıllıḳ (8) yoldur bilürmisin?" dėdi. "Bilmezem" dėdüm. Melik eyitdi: "Seksen yıllıḳ yol-dur" dėdi. (9) Bu sözi işidicek aġlamaġum geldi: aġladum. Ol~dem melik eyitdi: (10) "Meger evüŋe oġlancuḳlaruŋa ārzūmendsin" dėdi. "Hā', yā melikilzamān, (11) ārzūmendem" dėdüm. Eyitdi: "Ġam yėmegil! Ḥaḳ Taʿālā bunuŋ gibiٖ uzaḳ ve ıraḳ (12) yol-ları bize ḳısa ve yaḳın ėdüb-durur" dėdi. "Gönülüŋi ḫoş (13) dut kĭ ben seni bir ʿifrīte yükledem, seni incitmedin üşendürmedin (14) āheste-likile tīzcek [seni][1689] *Medīne*ye ilede. *Ravża*'yı düşünde (15) gördügüŋ gibi uyanuḳluḳda daḫı

1687 F.259.a.9. | H.132.b.21: id.
1688 F.259.a.11: sic. | H.132.b.23: *ber-Muḥammed*.
1689 F.260.a.1. | H.133.a.15: sic.

göre-sin” dėdi. Andan melik durdı, (16) elüme yabışdı, biraz yürüdi. Bir deŋiz kenārına yėtişdük kĭ ol deŋizüŋ (17) pāyānı yoḳ. İçinde bir ulu cezīre var. Aŋa varduḳ. Anda bir ulu ḳalʿa- **(L.236.b.)** (1) -ya beŋzer - yėrden göge boyı bėş on menāre [boyı][1690] var - ḳara ḳaya (2) var. İçi mücevvefimiş. Ḳapusı var; demürden muḥkem ḳuful üzerine urılmış. (3) Buyurdı: ol ḳapuyı$_{o}$ açdılar. İçerü girdi. Bile girdüm: ḥabsımış. ʾAfārīt (4) gördüm: bend bend üzerine urmışlar, muʿazzeb yaturlar. Herbirini bir bir gördi. (5) Andan bularuŋ arasında bir ḳara sehimnāk ʿifrīte eyitdi: “Ė melʿūn! (6) Üzerüŋde benüm ne ḳadar minnetüm vardur, bilürmisin?” dėdi$_{o}$. ʿİfrīt eyitdi: “Ė melik! (7) Senüŋ ḥaḳḳuŋ benüm üzerümde çoḳdur. Nėçe-gez ölüme müsteḥaḳḳ oldum, tafażżul (8) ėtdüŋ raḥmet eyledüŋ āzād eyledüŋ” dėdi. Melik eyitdi: “Hem gėrü şimdi (9) hevesüm vardur kĭ seni āzād eyleyem” dėdi. ʿİfrīt eyitdi: “N~ola, keremüŋden (10) ne ʿacīb ve ġarīb” dėdi. Melik eyitdi: “Yoḳ yoḳ, şarṭum vardur. Yėrine (11) gelürse, āzād ėderem. Muṭlaḳ söylemedüm” dėdi. ʿİfrīt işitdi: “Şarṭuŋuzı buyuruŋ! (12) Nedür görelüm, elden gelür işise, ḫizmet ėdelüm” dėdi. Melik eyitdi: “Evvel şarṭum (13) oldur kĭ Müslemān olasın. Andan bu Müslemānī ādemīyi$_{o}$ *Medīne*ye ilede-sin (14) Peyġāmber şehrine” dėdi. ʿİfrīt eyitdi: “Müslemān nėte olam? Ammā ol-bir işi (15) ėdem” dėdi. Melik eyitdi: “Ḳac sāʿatda ile-desin?” dėdi. ʿİfrīt eyitdi: (16) “Üc sāʿatda iledem” dėdi. Melik ḫurrem oldı, andan baŋa eyitdi: “Ė *Temmīm*! Bil~kĭ (17) bu ʿifrīt yavuz melʿūndur, yavuz kāfirdür, şūmdur, gümrāh-dur. **(L.237.a.)** (1) Ḳorḳaram kĭ ġadr ėde, ʿahdumuzı unıda. İḫtiyāṭ şarṭ-dur. Ben saŋa (2) bir duʿā ögredeyim. Ol ʿifrītüŋ süksinine binüb gitdügüŋ vaḳt oḳıyasın: (3) hīc āfet saŋa yėtişmeye. Gide-sin, līkin *Ravża-u muṭahhara*[1691] (4) *ve mükerreme*-ye varduġuŋda *Muḥammed Resūlullāh* ḥażretine selā- (5) mumı degüre-sin, ve ʿ*Ömer*e ve ʿ*Oṯmāna*$_{o}$ ve ʾ*Alī*-ye ve sāyir ṣaḥābe-ye (6) selāmumı degüresin!” dėdi. “Ve eyide-sin kĭ biz tāyife cümle (7) Müsülmānlaruz, muvaḥḥidlerüz, küffārıla gėce gündüz cengde-vüz, (8) ġazāda-vuz. ‘Himmetüŋüz duʿāŋuz bizümile olsun’ dėyesin!” dėdi. (9) Taḳabbül eyledüm. Üş *Resūlullāh*a$_{o}$ ve size ol selāmı degürdüm ||

dėdi.

(10) ʿ*Ömer* ve ʾ*Alī* ve sāyir ṣaḥābe-i kirām «“Wa-ʿalayhi-s-salām”» dėdiler, ol melike (11) duʿā ḳıldılar. Andan *Temmīm* eyitdi:

|| Yā emīrelmü’minīn! Melik-i cinniyān buyurdı: (12) iki gözüm baġladılar ve ol ʿifrīte yükletdiler. Ol ögrendügüm (13) duʿayı$_{o}$ oḳırdum. Giderdük, ardumca melik çaġıruḳaldı: (14) “Zinhār! Kelimātı oḳımaḳda fütūruŋ olmasun! Muttaṣıl oḳımaḳ ardınca (15) ol~kĭ kelimātı işitdükce ʿifrīt müsaḫḫarun-dur. Bir (16) lahẓa ġāfil oldugınlayın işün ḫarāb olur” dėdiler. “Ol dem (17) duʿāyı$_{o}$ oḳı!” dėdiler. “İşidelüm biz daḫı bereketlenelüm” dėdiler. ||

(*T*)*emmīm*[x] bu tesbīḥi oḳıdı~kĭ: (**L.237.b.**) (1) «Subḥānaka-l-lāhumma wa-bi-ḥamdika subḥānaka bi-mā sabbaḥaka (2) bihi samāwātuka wa-araḍūka subḥānaka-l-lāhumma subḥānaka (3) bi-mā sabbaḥaka bihi malā’ikatuka wa-anbiyā’uka subḥānaka- (4) l-lāhumma. Subḥānaka bi-mā sabbaḥaka bihi-l-biḥāru wa-l-ḥītānu. (5) Subḥānaka-l-lāhumma subḥānaka bi-mā sabbaḥaka

[1690] F.260.a.4. | H.133.a.16: om.

[1691] F.260.b.4: *ravża-ı muṭahhara*. | H.133.b.4: *ravża-ı mükerremeye*.

bihi-l-ᶜālamūna (6) min ḫalḳika mimman kāna bihi šay'un min niᶜamika wa-in min (7) šay'in illā yusabbiḥu bi-ḥamdihi wa-lākin lā tafqahūna tasbīḥahum (8) innahu kāna ḥalīman ġafūran yā karīmu yā raḥīmu.»

‖ (9) Yā emīrelmü'minīn! Cün bu tesbīḥi żabṭ eyledüm, ḳalbumda lisānumda berkitdüm, (10) muttaṣıl fütürsuz oḳıdum. Hergāh bu ᶜifrītden yavuz ḳorḳunc āvāz- (11) lar ẓāhir olur, tesbīḥ oḳuduġumca ḫoruldaması sākin olur. Bu ᶜifrīt (12) beni gāh yoḳaru çıḳarur, gāh aşaġa indürür, ḳatı yėl-ler üstüme esdürür, (13) niçe daġlardan bīşe-lerden deryālardan geçürdi. Birdefᶜa ol (14) ḳadara yoḳaru gitdi kĭ melā'ike-nüŋ tesābīḥi āvāzı işidildi. (15) Çün ol āvāzları işitdüm, ol naġme-ler lezzetin aldum rāḥat oldum, (16) gözüm açdum, ferişte-leri gördüm: maḳāmlarında dururlar, kimi rükūᶜda, (17) kimi sücūdda, kimi oturur, ᶜibādete meşġūl-lar. Herbir ferişte elinde **(L.238.a.)** (1) bir pāre od dutar: anda çıḳan ᶜafārīti odlarıla atarlarmış. Çün anı (2) gördüm, ḳorḳdum; şöyle~kĭ heybetinden duᶜā oḳımaġa ġāfil düşdüm. (3) Ol esnāda nāgāh bir ferişte benüm mevkebüm ᶜifrīt(i)[1692] bir pāre odıla (4) atar, ᶜifrīt ḳarsalanur, deŋize düşer. Deŋiz beni kenāra bıraġur. Çün gendözümi (5) ol yėrde gördüm, müteḥayyir oldum ᶜāciz ḳaldum. Bir sāᶜat tesbīḥümi oḳımaġa (6) meşġūl oldum. Görürem: deŋiz yüzinden bir ḳuş geldi kĭ (7) anuŋ gibi ḳuş gördügüm yoḳ. Gözleri ḳızıl, ḳanadları (8) saru, endāmı yeşil, ḳarnı muḫaṭṭaṭ: ḳızıl ve aḳ ve saru. Bu ḳuş geldi, (9) üstüme ḳondı, vu minḳārını aġzuma soḳdı, su dökdi. Hezārbār (10) şekerden datlu, müşkden zekī, ḳardan sovuḳ. Andan söze (11) geldi, fasīh dilile söyledi, eyitdi: "Ė *Medenī*! Göŋlüŋi ḫoş dut kĭ (12) Ḥaḳ Taᶜālā seni yarlıġadı, ve seni ḫalḳa ᶜibret eyledi: senden sergüzeşt (13) işideler, anuŋıla ögütleneler ᶜibret dutalar. Sen üşenmegil, oġradu- (14) ġuŋa ḳıssa-ŋı söylegil!" dėdi. Ben eyitdüm: "Mübeşşir(-i)[1693] ḫaber, ne (15) gişi-sin?" dėdüm. Eyitdi: "Ben mürġ-i *İsḥāḳ-ı Nebī*-yem. Ḥaḳ Taᶜālā beni (16) bu deryāya müvekkel ėdüb-durur. Gümrāhlara yol gösterürem, ġarīḳları (17) ḫalāṣ ėderem" dėdi. Andan eyitdi: "Ġam yėme! Taŋrı Taᶜālā **(L.238.b.)** (1) saŋa feraḥ ve maḫrec vėrür. Taŋrıya tevekkül eyle! Ol eyülerüŋ emegini żāyiᶜ eylemez" (2) dėdi. Andan baŋa yol gösterdi. Ben durdum, yola girdüm. Gėce gündüz (3) gitdüm: ne yėdüm, ne içdüm, ne diŋlendüm. Minḳār suy(ı)[1694] beni ḫoş dutdı. (4) Ol günlerde kimseye oġramadum. Ḳırḳ gün yüridügümden ṣoŋra (5) bir mürġüzāra yėtişdüm. Anda bir dābbe gördüm. Cānavarlarda andan ulu (6) heykel gördügüm yoḳ. Ḳorḳdum ditredüm, yolumı yavuḳıldum. Ol dem ol (7) cānavar baŋa söyledi, eyitdi: "Ė *Medenī*! Neden üşendüŋ? Beni bilmezmisin?" dėdi. (8) "Bilmezem" dėdüm. Eyitdi: Ḥaḳ Taᶜālā kelām-ı ḳadīm-i münzelinde aŋduġı *Dābbeṭü-* (9) *larż* dėdügi ben ḳulam" dėdi. Ben eyitdüm: "Baŋa yolumı göster; gideyin" (10) dėdüm. Eyitdi: "Ben yol bilmezem. Evet işbu düşe git, saŋa gösterici (11) bulına!" dėdi. Yüridüm, giderek bir ḳorḳunc dereye oġradum. Vīrān, hīc (12) ādemī eseri yoḳ, ābāzānlıḳ eseri yoḳ. Ammā anda daşdan yapılmış bir binā var, (13) ḳapusı baġlu, deyyār yoḳ. Gölgesinde biraz diŋlenmege oturdum. Nāgāh: "Aŋaru (14) otur, üstüme düşme!" deyü ḳulaġuma bir ün geldi. Baḳdum gördüm: bir ᶜifrīt oturur.

[1692] Ms. sic. ‖ F.261.b.1: *ᶜifrīde*. | H.133.b.21: *ᶜifrite*.
[1693] F.261.b.10. | H.134.a.5: *mübeşşir-i ḫayr*.
[1694] F.261.b.15. | H.134.a.8: sic.

(15) Ḳorḳdum. “Ḳorḳma!” dėdi. “Ben üşbunda bir işe gelib-dururam. Yalaŋuz ben ol (16) işi başarmazam, baŋa yardım eyle: işümi bitüreyim, tā ben~daḫı senüŋ işüŋi (17) bitürem, seni *Medīne*-deki evüŋe iledem” dėdi. “Olsun!” dėdüm. Ammā muttaṣıl tesbīḥümi oḳuram.[1695] **(L.239.a.)** (1) Andan ʿifrīt eyitdi: “Beni saḳla!” dėdi. Ben eyitdüm: “Seni nėce ėdüb saḳlayayın?” (2) dėdüm. Eyitdi: “Elüŋe birḳac bunduḳa vėrürem. Baŋa asyāb-ı helākdan nesne doḳınıcaḳ (3) sen bir bunduḳa-yıla beni vurasın: gėrü öglenem, maḳṣūdı ḥāṣıl ḳılam, andan (4) senüŋ maḳṣūduŋ ḳaydında olam” dėdi. Andan birḳac bunduḳa elüme vėrdi, birḳac (5) bunduḳa daḫı gendü eline aldı. Ben eyitdüm: “Ne buyurduŋısa, dutaram: maḳṣūduŋa (6) yėtiş, beni sen~daḫı maḳṣūduma ėrür!” dėdüm. Çün ʿifrīt benden vefā ḳoḳusını̯ aldı, (7) ümīz̲vār oldı sevindi. Durdı, ḳapuya yürüdi, elinde-ki bunduḳa-laruŋ birisile (8) ḳapuyı̯ arḳuncaḳ ḳaḳdı. Ḳudret-i Ḫuz̲ā ḳapu açıldı. İçerü girdük gördük: ḳapu (9) dehlizinde iki arslan baġlu dururlar. Biri bir ṭarafda, biri bir ṭarafda. Çün (10) bizi gördiler, aŋırmaġa başladılar. Ol dem ʿifrīt herbirine bir bunduḳa (11) ḥavāle ḳıldı. Sākin oldılar. İlerü yüridük. Bir ḳapu daḫı peyz̲ā oldı. (12) Evvelki ḳapudan heybetlü ve muḥkem, ḳanatları gümiş-deń, üstinde ḳuflı̯ altundan. (13) ʿİfrīt ḳapuya daḫı bir bunduḳa ḥavāle ḳıldı. Ol ḳapu daḫı acıldı. (14) İçerü girdük, bir maġāra gördük: beġāyet ulu. İlerürek yürüdük, (15) gördük: bir ulu ırmaḳ aḳar. Ġāyet sehimnāk. İki kenārında iki daġ (16) gibi̯ ejdehā yatur. Bizi gördiler: çözilmege bize ḥamle ėtmege başladılar. ʿİfrīt (17) birer bunduḳa daḫı anlara atdı. Anlar daḫı fāriġ düşdiler. Biraz daḫı ilerü yürüdük. **(L.239.b.)** (1) Bir maġāra daḫı peyz̲ā oldı: evvelki maġāradan büyük. Aŋa yöneldük. Bir ėŋen (2) ʿaẓametlü ej(de)hā[1696] ḳarşu geldi. ʿİfrīt bir bunduḳa-yıla anuŋ~daḫı yüzin (3) dönderdi. Geçdük, bir miyān-sarāya yėtişdük. Dörd dīvārı gördüm: altun (4) gümiş kerpüçlerden yapılmış ferş döşemişler. Altun ⌈gümiş⌉ taḫta-larını (5) mermer <ü> ruḫām yėrine sürmişler. Ol düzgünlü bir ṣuffa yasamışlar.[1697] Ve ol ṣuffada (6) bir taḫt var. Altundan yāḳūtıla dürlü cevāhirle terṣī ėtmişler. Ve ol taḫtuŋ (7) üstinde bir şaḫṣ yatur. Nūrından ol nevāḥī rūşen olmış. Ol dem ol gişinüŋ (8) yüzine naẓar ėtdüm: sandum ḳī hezār ḳandīl anuŋ nūr-ı pertevinden yandurub-dururlar. (9) Taʿaccüb ėtdüm. Andan gördüm: ol şaḫṣuŋ başı ucında bir yılan, ayaġı (10) ucında bir yılan. Biri ak biri ḳara. Ġāyet sehimnāklar. Bu şaḫṣuŋ cesedini (11) saḳlarlar. Bizi gördiler: bize ḳaṣd ėtdiler. Ol dem bu ʿifrīt birer punduḳa (12) anlara atdı. Ḫaḳ emriyile başların ḳaldurmışken gėrü aşaġa ḳodılar, sākin (13) oldılar. Andan ʿifrīt ilerü yürüdi, ol şaḫṣuŋ barmaġında-ġı yüzügi (14) çekdi. Hemāndem bir ʿamūd gibi yılan belürdi, ʿifrīt yüzine bir dem urdı. (15) ʿİfrīt düşdi bīhūş oldı. Ben çün anı ol ḥālda gördüm, ʿahd (16) ögüme düşdi. Bir bunduḳa üstine bıraḳdum: ögi geldi. Eyitdi: “Ben seni (17) bunuŋ içün saḳlardım. Aḥsent, eyü yoldaşlıḳ eyledüŋ. Gör: ben~daḫı ne ʿöz̲ür- **(L.240.a.)** (1) ḫōāh-luḳ ėdem” dėdi. “Bu şaḫṣ *Süleymān Peyġamber* şaḫṣı-dur. Ḳaṣdum oldur ḳī yüzügi (2) ḳurtaram: ʿālemüŋ pādişāhlıġı baŋa müyesser ola” dėdi.

••••••••••

[1695] F.262.a.13: *oḳudum*. | H.134.a.17: *oḳıram*.

[1696] F.262.b.14: *ejderhā*. | H.134.b.5: *ejdehā*.

[1697] F.263.a.1-2: *Mermer ve ruḫām yėrine gümiş taḫta-lar işlemişler. Ol düzgünile bir suffa yapmışlar*. | H.134.b.7: *Altun gümiş taḫtlarını ruḫām yėrine sürmişler, bir ṣuffa düzmişler*.

Gönlümde ben eyitdüm: "Dutalum (3) kĭ yüzügi ḳurtarasın, mülk saŋa nėte müyesser olısar kĭ *Süleymān* - «ʿAlayhi- (4) s-salāmu hab lī mulkan lā yanbaġī li-aḥadin min baʿdī» - dėyüb-durur; duʿāsı (5) ḫoẕ maḳbūl-dur" dėdüm. Andan ʿifrīt ikinci-gez yüzüge ḳaṣd (6) eyledi. Yüzüge yoḳadugınlayın ol bayaġı ʿamūd gibi yılan aŋa evvelkĭ (7) dem gibi bir dem gėrü urdı. ʿİfrīt gėrü düşdi, bīhūş yatdı. (8) Ben gėrü anı bir bunduḳıla ḳaldurdum. Durdı, baŋa āferīn oḳudı ve eyitdi: (9) "Ė dost-ı *Medenī*! Ḥaḳḳuŋ üzerüme vācib oldı. Yüzügi alursam, seni (10) pādeşāhlıġa yėtürem"[1698] dėdi. Üçinci nevbet gėrü yüzüge ḳaṣd eyledi çekdi, (11) barmaġuŋ yarusına-dek cıḳardı. Hemān laḥẓa ol yılan ḳaḳıdı, gibi[1699] (12) bir dem ʿifrītüŋ yüzine[1700] eyle urdı kĭ ʿifrīt sesmedi öldi yoġ oldı. (13) ʿİfrītüŋ öldügin göricek ḳorḳdum: üstüme lerze düşdi. Ol vaḳt (14) ol yılan baŋa söyledi, eyitdi: "Yā *Medenī*! Gördüŋmi$_{o}$, bu melʿūnı, bu ʿifrīti (15) n~eyledüm?" dėdi. "Eger sen ümmet-i *Muḥammed* olmayaduŋ, saŋa daḫı n~ėderdüm, görür- (16) düŋ" dėdi. Ben eyitdüm: "Ė Taŋrı maḫlūḳı! *Muḥammed* ḥürmet(i)çün[1701] baŋa dė kĭ (17) ne gişisin? Ben bu şekilde bu ferr <ü> zibāyıla yılan gördügüm **(L.240.b.)** (1) yoḳdur" dėdüm. Eyitdi: "Ferişte-lerden bir ferişte-ven. Taŋrı beni bu nebīnüŋ cesedin (2) beklemege ḳomışdur. Ḳıyametedegin işüm budur. Bu yüzügi bu barmaḳdan kimse (3) alacaḳ degül, ve bunuŋ pādişāhlıġı kimsenüŋ olacaḳ degül" dėdi. (4) Ben eyitdüm: "Bu beni getüren, gendüyi ortadan götüren ʿifrīt ne ʿifrīt- (5) -dür?" dėdüm. "Olmayacaḳ işe neden şürūʿ ėtdi?" dėdüm. Eyitdi: "Bular yėdi ʿifrītidi. (6) *Süleymān*a ʿāṣılıḳ ėderlerdi. *Süleymān* buları ḳahr bendine ḳoymışıdı. *Süleymān* (7) vefātıyıla ḫalāṣ bulaldan berü bularuŋ gözleri gönül-leri, fikrleri (8) sevdāları bu yüzügi ḥāṣıl ėdüb birbirin öldürüb biri ḳalmaġıdı. (9) Bu rencde altısı öldi gitdi, murādın bulmadı-yıdı. Nevbet bunuŋ-ıdı. (10) Bu daḫı başa degdi diŋlendi"[1702] dėdi. "Ayruḳ bu daḫme-nüŋ kimse üşendü- (11) rüci-si yoḳdur" dėdi. Ben eyitdüm: "Baŋa yol göster: bu yėrden cānumı başumı (12) alayın çıḳayın!" dėdüm. Eyitdi: "Bu ʿifrītüŋ yüzügüni al! Ol saŋa delīl yėter; (13) bileŋ-de olsun! Üş bu yaŋa kĭ gidersin, bu ʿifrītüŋ evine (14) oġrarsın. ʿİfrītüŋ senüŋile dostluġın söylersin, yüzügi gösterür- (15) sin. Seni ḫoş görürler riʿāyet ėderler, nesne dėmezler, yol gösterürler. (16) Belkĭ ʿifirīt kerāmetine seni ʿifrīt vaʿde-sine yėtüreler.[1703] Yüzüksüz varursaŋ, (17) ne gümāń[1704] kĭ seni yitürürler. Andan gėrü şol bunduḳa-lardan bileŋce birḳac **(L.241.a.)** (1) bunduḳa al: çıḳarken yoldaġı mekārimi[1705] bildügüŋleyin defʿ ėdesin!" (2) dėdi. Ben āferīn oḳıdum, ʿifrītüŋ yüzügin aldum, bunduḳa-lardan birḳac bunduḳa (3) aldum dutdum. Belāları benādıḳıla

••••••••••

[1698] F.263.a.14: ... *ʿözürhevāhlıḳ ėdem*. | H.134.b.21: ... ⌈*seni*⌉ *pādişāhlıġa yėtürem*.
[1699] F.263.b.9: om. | H.134.b.22: *gėrü*.
[1700] F.263.b.9: ... *hemāndem ol yılan ḳaḳıdı, ʿifritüŋ yüzüne* (sic!) ... . | H.134.b.22-23: ... *hemān laḥẓa ol yılan gėrü bir dem urdı*$_{o}$ *ʿifritüŋ yüzine* ... .
[1701] F.263.b.13: sic. | H.135.a.2: *biḥürmet-i Muḥammed*.
[1702] F.264.a.8: id. | H.135.a.8: ... *bu dahi başına degelden berü*.
[1703] F.264.a.14: *yetüreler* (sic!). | H.135.a.13: *yėtürürler*.
[1704] F.264.a.14-15. | H.135.a.13: id.
[1705] F.264.b.1: *mekāre-leri*. | H.135.a.14: *mekkāre'yi*.

savdum.[1706] Yola düşdüm gitdüm. Giderken (4) bir ḳuşa oġradum. Ḳatuma geldi: «“Awlā laka fa-awlā”» dėdi. (5) ᶜİbret gözüyile baḳub temāşā eyledüm: ᶜaceb maḫlūḳ gördüm. (6) Andan yoluma gitdüm. Çoḳ taᶜabdan ṣoŋra bir yėre vardum: anda ḫalḳ (7) var. Bir ḫūb ṣūret ḫātūn beni köşkden gördi, ḳatına oḳıdı. (8) Vardum. Eyitdi: “Senüŋile bile daḫme-ye giren ᶜifrīt ḳanı?” dėdi. Ben (9) ḫālımı dėdüm. “Naṣīḥat ėtseŋidi” dėdi. “Ėtdüm. Ḳabūl ėtmedi” dėdüm. (10) Eyitdi: “Elḥamdulillāh kĭ ol ebleh öldi. Ben~daḫı, sen~daḫı diŋlendük ḳurtulduḳ” (11) dėdi. “Eger ol melᶜūnuŋ maḳṣūdı̣ berāverde olayıdı, ne ben andan cān (12) ḳurtarurdum, ne sen” dėdi. Ben eyitdüm: “Ė ḫøher! Ne gişi-sin ve ol (13) ᶜifrītüŋ nesi-sin?” dėdüm. Eyitdi: “İşit, saŋa dėyeyin!” dėdi. Eyitdi: “Ben ādemī- (14) -zādam, Müsülmānam. Ḳütüb-i sābıḳa-da oḳıdum kĭ āḫir zamānda bir peyġāmber (15) ẓāhir olısar, adı *Muḥammed* olısar. Ve anuŋ ümmetinden bir gişi bu maḳāma (16) oġrayısardur. Pes ben müddet-dür kĭ bu hevesde bu cāygāhcügi (17) bekleyüb muntaẓır otururam. İmdi kĭ geldüŋ, baŋa dė kĭ aduŋ **(L.241.b.)** (1) nedür, ne yėrdensin, kimüŋ ümmetisin?” dėdi. Ben eyitdüm: “Adum *Temmīm*-dür. Medenī-yem (2) Muḥammedī-yem” dėdüm. Eyitdi: “*Muḥammed* ḳopdı̣.[1707] Ḥayāţ-da-mıdur,[1708] yoḫsa müteveffā-mıdur?” (3) dėdi. Ben eyitdüm: “Ḥaḳ civārına yėtişüb-durur” dėdüm. Eyitdi: “*Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ* dirimi-dür?” (4) dėdi. “Yoḳ” dėdüm. Eyitdi: “ᶜ*Ömer* ve ᶜ*Alī* zinde-lermidür?” dėdi. Ben eyitdüm: “Gitdügümde (5) zinde-lerdi. Şimdiki ḫālda ḫālların bilmezem” dėdüm. Ol ḫātūn bu keleci-lerümi (6) işitdüginleyin barmaġın ḳaldurdı. «Lā ilāha illa l-lāhu *Muḥammad* rasūl u- (7) llāh.» Andan eyitdi: “Bil yā *Medenī,* - {dėdi:} - bu yoldaşuŋ ᶜifrīt kĭ öldi, ᶜavratuŋ (8) ‘Dut!’ dėdügi vaḳt dutan melᶜūndur. Benüm anamı̣, *Emrāġ-ḳızı Farīḳāyı*̣ ᶜ*Īsā* (9) zamānında ḳapub bunda getüren kāfirdür. Ben anam ḳarnında bile gelmişem; ben bunda (10) vücūda geldüm” dėdi. Ben eyitdüm: “Anaŋ bu vaḳta ḳalıb-dururmı?” dėdüm [dėdüm].[1709] (11) Eyitdi: “Yoḳ, ölüb-durur. Üş yanuŋda-ġı sīn anuŋ sīni-dür” dėdi. (12) Andan eyitdüm: “Ė ḫøher! Müddet-dür kĭ ḫānümāndan dūram. Ṣadhezār miḥnet (13) üstümden geçdi. Baŋa ḫalāṣ ümīẕvārmıdur?” dėdüm. Eyitdi: “Göŋlüŋi ḫoş (14) dut! Ol *Muḥammed* kerāmetine senüŋ tedbīrüŋi ėdeyin” dėdi. ᶜİfrītüŋ (15) yüzügini barmaġuŋa geçür! Dursun dursun:[1710] kimseye vėrme! Gücile (16) anı senden kimse alımaz. ᶜİfrītüŋ üş-bunda çoḳ yārenleri vardur. Birine dėyem: seni ilede, evüŋde (17) ḳoya. Ve ol yüzük ucından hīc ᶜifrītüŋ saŋa ziyānı degmeye. Evet **(L.242.a.)** (1) maḳāmuŋa varduġuŋlayın bileŋe varan gişiyile yüzügi baŋa vėribi, gelsün!” dėdi. (2) Andan eyitdi: “*Ravżа-ı muṭahhara*ya *muḳaddese*ye varıcaḳ *Resūlullāh* żarīḥine varub (3) *Resūlullāh*a benden selām ėt!” dėdi. “Andan ᶜ*Ömer*e ᶜ*Oṯmān*a ᶜ*Alī*-ye cümle ṣaḥābeye (4) selām degür!” dėdi. “Aduŋuz buyuruŋ!” dėdüm.

•••••••••

[1706] F.264.b.2-3: ... *bındıḳıla belāları ṣavdum* ... . | H.135.a.15: id.

[1707] F.265.a.1: *ḳaydı*̣ (sic!). | H.135.b.3: om.

[1708] Ms. *ḥ . a . y . v . a · ţ - d . a* . || F.265.a.1: *ḥayātda*. | H.135.b.3: *zinde-midür*.

[1709] F.265.a.9: ... *dirimüdür? Eyitdi* ... . | H.135.b.9: sic.

[1710] F.265.a.12-13: ... *geçürüb-dursın. Kimseye* ... . | H.135.b.14: ... *geçüresin. Ḍura, kimseye* ... .

Eyitdi: "Adum *Şarāyil-ḳızı Fertenā*dur"[1711] (5) dėdi. "İmdi ol gişinüŋ selāmını üş size degürdüm" ||

dėdi.

ᶜ*Ömer* ve ᶜ*Alī* (6) ve ṣaḥābe. Ve[1712] «"ᶜalayhā s-salām"» dėdiler.

|| Andan çün ol ḫātūn gişi bu tedbīri (7) baŋa gösterdi, ümīẕvār oldum. Ol~dem bir ᶜifrīte çaġırdı: "Gel!" dėdi. Bir (8) ᶜifrīt geldi. Hezārbār ol ölenden ziştt)er[1713] ve melᶜūnter. Geldüginleyin (9) elümi eline vėrdi: "Tīz bunı bu gėce evine ḳavışdur! Saŋa emānet yüzük vėriser. Anı baŋa (10) getüri$_o$vėr!" dėdi. Derḥāl ᶜifrīt saldı, beni omuzına vurdı sıçradı. Ol~dem (11) içinde daġlar deŋizler ormanlar bī-ḥisāb geçüb deryā-yı$_o$ muḥīṭ ortasında (12) bir ulu daġa oġradı. Ol yėrde ᶜifrīt durdı, eyitdi: "Bu İblīs yėri-dür. Ḳorḳaram (13) kĭ beni duta üşendüre!" dėdi. Yüzügi benden ᶜunfıla aldı döndi. Bildüm kĭ ḫātūnuŋ ḥükmi$_o$ (14) nāfid degülmiş. Müteḥayyir ḳaldum. Andan ol daġuŋ bir ṭarafında bir maġāra görindi. (15) İleyinde bir ḫayme urulmış. Ve bu maġāradan dütün çıḳar, yalıŋ çavar,[1714] bendler zencīr- (16) ler āvāzı gelür. Ḳatı$_o$ ḳorḳdum, ammā göŋlüm diledi kĭ ḫālı$_o$ ne ḫāldur bilem, ve ol ḫaymede (17) kim var, görem. Ḳorḳaraḳ ilerü vardum, tesbīḥi kĭ melik-i cinn ögretmişdi, oḳıdum, **(L.242.b.)** (1) gendözüme urdum, ilerü yüridüm. Gördüm: her ṭarafda ᶜafārīt otururlar. Herbiri$_o$ bir dürlü (2) ṣūretde bir dürlü ṣıfatda. Baŋa nesne dėmediler. Daḫı ilerü yüridüm, bir ᶜifrīte oġradum. (3) Pīl ḫorṭūmı gibi ḫorṭūmı var, deve$_o$ dudaġı gibi sarḳuḳ dudaḳları var, doŋuz (4) dişi[x] gibi$_o$ dişleri var, raᶜd gibi kükrer. Baŋa eyitdi: "Yā *Medenī*! Ḳorḳma, ḳatuma (5) gel!" dėdi. Ḳorḳdum varmadum. Eyitdi: "Var, şol maġāradaġı *Deccāl*-dur. Senüŋ ḫaberüŋe (6) müştāḳ-dur: seni görsün!" dėdi. Vardum gördüm: bir zeft ᶜifrīt-dür, bir gözi (7) ḳan gibi$_o$ ḳızıl, bir gözi gök. Başdan ayaġadegin zencīrlerile sarılmış-dur. Ben (8) anuŋ heybet-i ziştliginden müteḥayyir ü müteᶜaccib oldum. Çün beni gördi, münbasiṭ (9) oldı. "Ādemī-misin?" dėdi. "Ha'ā" dėdüm. Eyitdi: "Kimüŋ ümmetindensin?" dėdi. (10) "*Muḥammed* ümmetindenem" dėdüm. Eyitdi: "*Muḥammed* dünyāya geldimi, resūl oldımı?" dėdi. "Geldi (11) ve resūl oldı$_o$" dėdüm. Eyitdi: "N~eyledi?" dėdi. Ben eyitdüm: "N~eylese geregidi$_o$: teblīġ risālet (12) ėtdi, ümmete naṣīḥat ėtdi, Ḥaḳ yolında cihād eyledi" dėdüm. "Bu dem henüz varmıdur?" (13) dėdi. Ben eyitdüm: "Sūre-tini degişdi, āḫirete ḳavuşdı" dėdüm. Andan benden āheste (14) āheste daḫı ḫaberler sordı. Eyitdi: "Ümmet-i *Muḥammed* bu *Muḥammed* getürdügi dīniçün ne dėr- (15) ler, ne işlerler?" dėdi. "Ḥaḳ dīndür dėrler, dāyimā namāz ḳılurlar ṭāᶜat ėderler" dėdüm. (16) Ol melᶜūn bu ḫaberi işitdi eridi, ölüm ḫaddına yėtişdi. Andan eyitdi: "Yā ādemī! (17) Çoḳ zaḥmet çekmiş-sin, çoḳ ᶜacāyib nesneler görmiş-sin" dėdi. Andan **(L.243.a.)** (1) eyitdi: "*Çeşme-i Zuġar*[1715] ne ḫāldadur?" dėdi. "*Naḫl-ı Beysān*[1716] nėce-dür?"

••••••••••

[1711] F.265.b.2: om. | H.135.b.18: *Şerāyil duḫteri$_o$ Ferīḳadur*.

[1712] F.265.b.3: om. | H.135.b.19: id.

[1713] F.265.b.5: *zişter*. | H.135.b.21: om.

[1714] F.265.b.12-13: *... bu maġaradaṅ yalıŋ çıḳar, bendler ...* . | H.136.a.3-4: *dütün çıkar, yalıŋ çavar, bendler ...* .

[1715] F.266.a.15: *Zülāl*. | H.136.a.19: *Zaġar*. (Cf. S. 618: *zaghar*).

[1716] F.266.a.15-266.b.1. | H.136.a.19: id.

dėdi. Ben eyitdüm: (2) “ʿAyn maʿīn, naḫil şayn”[1717] dėdüm. Eyitdi: Bī-şek çeşme aḳmayısar, naḫıl gidiser, kimse aŋa (3) baḳmayısar” dėdi. Andan “*Salvān*[1718] *bıŋarı* aḳarmı?” dėyü sordı. “Aḳar” dėdüm. Eyitdi: “*Zemzem* batıcaḳ (4) ol daḫı batısardur” dėdi. Andan eyitdi: “Fesād āşikāre olub nāḥaḳ ḳan dökülmek, (5) zinā ve livāṭa fāş olmaḳ, yalan danuḳluḳ vėrmek, yalan and içmek, ḫamrı melāde[1719] (6) [melāde] içmek, ʿavratlar ata binmek vāḳıʿ oldımı?” dėdi. Ben eyitdüm: “Peyẕā olub-durur” dėdüm. Bu (7) soŋ cevābumı işidüb gerindi sündi, bendlerini üzmek isteyüb durub fesāda (8) segirtmek ister gibi eyledi. Derḥāl gördüm: iki ferişte belürdi, yeşil (9) donlular. Geldiler: ol melʿūnuŋ yüzine şapla vurdılar: “Epsem otur yā melʿūn! (10) Henüz ḫurūc vaḳtı degüldür” dėdiler. Ol ḥālı görüp ḳaçdum. Bir gün, bir gėce (11) diŋlenmedin yüridüm. Bir ulu ḳaṣra yėtişdüm. Bir kerpüçi altun, bir kerpüci gümiş. Küngüre- (12) leri cevāhirden. İki ḳanat ḳapusı var gümişden, ḳuflı var zümürrüd(d)en¯.[1720] Ḳapusınuŋ (13) üstinde münebbet ḫaṭṭıla yazılmış: «Lā ilāha illā-l-lāhu *Muḥammadun* rasūlu-l-lāhi. (14) Lā ilāha illā-l-lāhu *Ādamu* ṣafiyyu-l-lāhi. Lā ilāha illā-l-lāhu *İdrīsu* rafīʿu-l-lāhi. (15) Lā ilāha illā-l-lāhu *Nūḥu* naǧiyyu-l-lāhi. Lā ilāha illā-l-lāhu *İbrāhīmu* ḫalīlu-l-lāhi. Lā ilāha (16) illā-l-lāhu *İsmāʿīl*(*u*) ḏabīḥu-l-lāhi. Lā ilāha illā-l-lāhu *Yaʿḳūbu İsrā’īlu*-l-lāhi. Lā (17) ilāha illā-l-lāhu *Yūsufu* ṣiddīḳu-l-lāhi. Lā ilāha illā-l-lāhu *Mūsā* kalīmu-l-lāhi. **(L.243.b.)** (1) Lā ilāha illā-l-lāhu ʿ*İsā* rūḥu-l-lāhi. Lā ilāha illā-l-lāhu *Muḥammadun* rasūlu-l-lāhi (2) wa-ḫabību-l-lāhi.» Ve ḳuful üzerinde yazılmış: “Herkim bu maḳāma gelüb bu ḳapuyı (3) açmaḳ isterse, bilsün kī ol ḳufluŋ miftāḥı bu tehlīl-lerdür. (4) Buları oḳısun, ḳapu yüzine ḳarşu açılsun” dėmiş. Ben ol dem bu adları oḳıdum, (5) ḳapu açıldı. Girdüm. Neler gördüm, nesneler gördüm kī vaṣfa gelmez. Altundan (6) gümişden yapılmış evler ḳaşırlar. Ḳapularında perde-ler asılmış sündüsden istebraḳdaʼ. (7) Birinüŋ perdesini götürdüm, içerü girdüm. Gördüm: bir büyük evdür; gėŋligi (8) ḳıyāsdan daşra. Başsuz gövde-ler, gövde-süz başlar. Kimi yigit, kimi ḳoca, kimi ḳana (9) bulaşub-durur yatur. Kimisinüŋ ḳanı damarından atayürür.[1721] İlerürek yüridüm, (10) refref-ler gördüm. Üstinde erenler ʿavratlar oġlanlar, donları sündüsdeʼ istebraḳdaʼ, (11) otururlar. Kim~er ḫalḳ ḳarşu ḳarşu taḫtlar üzerinde oturub söyleşürler. Ir- (12) maḳlar gördüm: aḳar; kenārında māyide-ler ḳonmış, içinde dürlü (13) niʿmetler var. Çoḳdan berü ol günlerde nesne yėmeyübdururdum: aclıḳ (14) eşeri bende ẓāhir olmışdı. Oturdum, ol ṭaʿāmdan bilā ġarāmet ḫoş (15) yėdüm. Ṭaʿām yėrken gözüm bir dehlīzde bir büyük yılana doḳundı. (16) Alnında «“Lā ilāha illā-l-lāh *Muḥammad* rasūlu-l-lāh”» yazılmış. Ol dem (17) andan ḳorḳdum ḳaçdum. Evden daşra geldüm. Gėrü ḳapusı yapıldı **(L.244.a.)** (1) kilidlendi. Andan yürimek ardınca oldum. Giderken iki (2) saḳalsuz atluya oġradum. Pākīze donlar geyürler, heybetlüler siyāsetlüler. (3) Atlarınuŋ rengi gülgün, donları ʿimāme-leri yeşil. Atlarınuŋ ayaḳları (4) basduġı <yėr> [biter][1722] yeşerü-gelür, yeşil çemen

[1717] F.266.b.1: *naḫil şayn*. | H.136.a.19: *naḫl şayn*.
[1718] F.266.b.2: *Salmān*. | H.136.a.20: *Salvāndan*.
[1719] F.266.b.4: *ḫamır melāda içmek*. | H.136.a.22: *ḫamrı melāda içmek*.
[1720] F.266.b.11. | H.136.b.3: sic.
[1721] F.267.a.8: *aḳayürür*. | H.136.b.11: *atayürir*.
[1722] F.267.b.2. | H.136.b.18: sic.

biter; alınlarından nūr damlar. Ben (5) anları göricek ḳaṣruŋ isleri sandum. "Baŋa ḳaḳıyalar" dėyü üşendüm, diledüm (6) ḳï bulardan yaşınam. Anlar üstüme geldiler. Selām vėrdüm ve ʿaleykesselām (7) dėdiler. Andan eyitdiler: "Yā *Medenī*, ḳorḳma! Biz ḳorḳacaḳ gişi degülüz" dėdiler. (8) Andan eyitdiler: "Ḳaṣrı gördüŋmi? Ḳapusı açıldı, içerü girdüŋmi, teferrüclendüŋmi, (9) ṭaʿāmından yėdüŋmi, şarābından içdüŋmi?" dėdiler. "Haā'" dėdüm. (10) Eyitdiler: "Devletlü saʿādetlüyimissin ḳï ol ḳaṣra girdüŋ. Aŋa giren (11) damuya girmez" dėdiler. Andan eyitdiler: "*Medīne*-den yėten senmisin?" dėdiler. (12) "Ha'ā" dėdüm. Melūl olma, ferec ḳarīb-dür! Yüri üş yolda: seni maḳṣūduŋa (13) ḳavışdurur gişiye oġrarsın. Aŋa bizden selām eyle: "'Dostuŋ *ʿAbdullāh* (14) ve muḥibbüŋ *ʿAbdullāh* selām ėtdiler, duʿā degürdiler' dėyesin!" dėdiler. Çün (15) anlardan geçdüm, bir gün bir gėce yüridüm, bir ḫūb-rū yigide oġradum. Gördüm: (16) namāz ḳılur. Ṣabr eyledüm, namāzından fāriġ olıcaḳ selām vėrdüm. Cevāb vėrdi: (17) "*Medīne*-den yavu$_o$varan senmisin?" dėdi. "Ha'ā" dėdüm. Eyitdi: "Yüri, yold(a)[1723] ḳulavuza **(L.244.b.)** (1) oġrarsın" dėdi. Andan daḫı geçdüm. Bir gün, bir gėce yüridüm, bir dülbendlü ḳırġıl (2) gişiye oġradum. Yöresine dez ü dām üşmiş: ʿibādet ėderler. Selām vėrdüm; selāmumı$_o$ (3) redd eyledi. Eyitdi: "*Medīne*-den giden yitük senmisin?" dėdi$_o$. "Ha'ā" dėdüm. Eyitdi: "İlerü (4) yüri, yol gösterecek gişi bulasın" dėdi. Gitdüm. Bir gün, bir gėce yü(ri)dügümden [1724] (5) soŋra bir mürġüzāra yėtişdüm. Anda bir miḥrāb düzmişler. Üzerinde: (6) «"Lā ilāha illā l-lāh *Muḥammad* rasūlu-l-lāh"» yazmışlar. Ve ol miḥrābda bir yigit (7) namāz ḳılur. Namāz ḳılınca durdum, andan selām vėrdüm. "Merḥaba yā *Medenī*! Ḫoş (8) geldüŋ!" dėdi. Ol *Medīne-i* Resūldan ḳapılan, yėr altında dutsaḳ olan sen- (9) misin?" dėdi. "Ha'ā" dėdüm. Eyitdi: "Acebidi ḳï anlaruŋ elinden ḳurtulduŋ" dėdi. (10) Andan beni ḳatına oḳıdı. Yanına vardum. Ol ḫūb ṣūreti$_o$ temāşā eyledüm. Baŋa bir (11) etmek vėrdi. Yėdüm. Andan lezzetlü ṭaʿām gördügüm yėdügüm yoḳdur. Su istedüm: (12) çeşmīye-sārı [1725] gösteri-vėrdi. Vardum gördüm: bir ḫūb sovuḳ bıŋar; südden (13) aḳ, baldan datlu, müşkden ezkā. İçdüm diŋlendüm, ol yigidile namāz ḳıldum. Üc (14) gün anuŋıla oldum. Andan öŋüme bir balıḳ ḳodı. Eyitdi: "Yė bu balıġı ḳï cihānda (15) ne ḫoşluḳ varısa, bunda mevcūddur" dėdi. Cün ol balıġı yėdüm, dünyā (16) niʿmetlerini gözümden göŋlümden çıḳardum. Dördünci gün ol yigit baŋa (17) eyitdi: "İşbu ḳarşuŋdaġı ʿacāyibi görmezmisin?" dėdi. Baḳdum: bir daġ gördüm. **(L.245.a.)** (1) Ayruḳ ʿaceb dėyecek-leyin nesne görmedüm. Eyitdi: "Ol daġda bir aḳ dopraḳlu (2) ev var. Ol yėre *Ādem-i Ṣafī* varubdurur. Andan artuḳ kimse anda varduġı yoḳdur. (3) 'Ümmet-i *Muḥammed*den anda bir gişi daḫı varacaḳdur' dėyü işidürem. Şāyez ol (4) gişi sen olasın. Raġbetüŋ varsa, var, ol yėri teferrüclen, (5) gėrü ḳatuma gel!" dėdi. Durdum, ol daġ saru yüridüm. Çün daġuŋ üstine (6) çıḳdum, bir mürġüzār gördüm. Ḫurrem behişt-i *ʿAden*den ḫaber vėrür. Anda bir (7) ʿavrat gördüm: dībā-yı$_o$ zībā geymiş, oturur. Başında tāc var. Ḳarşu- (8) sında bir miftāḥ asılmış; tesbīḥ oḳımaġa meşġūl. Üc nevbet selām vėrdüm; (9) selāmumı almadı.

[1723] F.267.b.13: om. | H.137.a.4: sic.
[1724] F.268.a.2: *gitdügümden*. | H.137.a.7: ... *yüridüm*.
[1725] F.268.a.8: *çeşme-sār*. | H.137.a.13: *çeşme*.

Ġarażum yol sormaġıdı. Nāgāh bir āvāz işitdüm kĭ: “Yā żaʿīf! (10) Geldügün yola dön!” dėdi. Ḳorḳdum, gėrü döndüm. Anda ḳoru(y)ıcı[1726] (11) varımış. Anuŋ ḳatına vardum. Elini yöregüme ḳodı, beni oḳurdı: “Ḳorḳma!” dėdi. (12) “Bu yėre kimse geldügi yoḳdur. Sen nėte düşdi geldüŋ? Dön!” dėdi. (13) Döndüm. Ol namāz ḳılan gişi ḳatına geldüm. Eyitdüm: “Seni yaradan Tangrı ḥaḳḳıçün (14) baŋa dė-kĭ: kimsin ve üşbu gördüklerüm nelerdür?” dėdüm. Eyitdi: “Ol gördügüŋ (15) ʿavrat dünyādur: kimseye el vėrdügi yoḳdur. Bikrdür. Ol gördügüŋ (16) zīnet-ler anuŋ ḥa(b)ā’ili ve esbābı duzaḳları-dur. Ve ol aŋaru yanında gördüŋise, (17) otlayan cānavar *Deccāl* eşegidür. Adı *Cessāse*-dür kĭ āḫir zamānda **(L.245.b.)** (1) *Deccāl*ıla belürse gerek. Ve ol ʿibādet ėden ḳırġıl gişi ʿ*Īsān*uŋ (2) ḥavārī-sindendür. Adı¸ *Berşemlā*dur, muʿammerdür, şol yėrde ʿibādete meşġūl-dur. (3) Ol ʿifrītler kĭ gördüŋ, *Süleymān*a ʿāṣī olan dīvlerdür. Ve ol daḫme-de (4) saŋa söyleyen yılan ferişte-dür kĭ Ḥaḳ Taʿālā anı ol daḫme-de naḳīb ḳomışdur. (5) Ol cesedi ol maḳāmı saḳlar. Ve ol «“Awlā laka fa-awlā”» dėyen bir cinnī- (6) dür kĭ ol maḳāmda sākin-dür. Ve ol ḫorṭūmlu kerih-liḳā kĭ gördüŋ, *İblīs*(-*i*)[1727] (7) *Laʿīn*dür. Ramażān güni olduġıçün muḳayyeddür. Yöre-sindeki muḳayyed ʿifrītler (8) nökerleridür. Ve ol gördügüŋ ḳızıl gözlü kĭ senden ḫaberler sordı, *Deccāl*- (9) -dur. Çıḳaçaġı vaḳtı gözedüp sorınca sorar. Ve ol ḳaṣr kĭ içinde (10) niʿmet yėdüŋ, cennet-dür. Gördügüŋ başsuz gövdeler şehīdlerdür. Ve ol iki (11) saḳalsuz atlu kĭ gördüŋ, bize selāmların getürdüŋ, *Cebrāyīl* ve *Mīkā’il*-dür. (12) Ve ol minḳārıla aġzuŋa su döken bir ferişte-dür: gümrāhları riʿāyet (13) ėder. Ve ol ḳırġıl kĭ yöresinde dez ü dām var, namāz ḳılur, *İlyās Peyġāmber*dür. (14) Ve ben *Ḫıżr*am. Yılda birgez mināda bulışuruz, birbirimüzüŋ başın ḳazıruz” dėdi. (15) Çün bu sözleri *Ḫıżr*dan[1728] işitdüm, aġladum. Eyitdi: “Yā *Medenī*! *Medīne*ye varmaġı (16) göŋlüŋ dilermi?” dėdi. “Ha’ā, yā nebīallāh!” dėdüm. Eyitdi: “Bilürmisin bu yėrden *Medīne*-ye (17) ne deŋlü yėrdür?” dėdi. “Yoḳ” dėdüm. Eyitdi: “Yėtmiş-üc yıllıḳ yol-dur” dėdi. Bu sözi işitdüm, **(L.246.a.)** (1) daḫı biter[1729] aġladum. Vaṭana gelmekden bilkülliye ümīzümi kesdüm. *Ḫıżr* - ʿaleyhisselām - (2) baŋa tesellī ėtdi: “Aġlama! Neye aġlarsın? Üş evüŋe vara-sın! N~olduŋ?” (3) dėdi. Andan benden ḥālumı ḥikāyetümi sordı. Heb dėdüm. Bu esnāda nāgāh gök (4) yüzinden bir bulut geçdi. Faṣīḥ lafẓıla *Ḫıżır*a çaġırdı: «“As-salāmu ʿalayka yā waliyya-l-lāh!» (5) Hīc bende ḫācet ve ḫizmet varmıdur?” dėdi. *Ḫıżr* eyitdi: “Ḳanḳı nāḥiyete (6) gidersin?” dėdi. Eyitdi: “Fülān nāḥiyete giderem.” dėdi. *Ḫıżr* eyitdi: “Raḥmete, (7) yoḫsa ʿazāba?” Eyitdi: <ʿazāba>.[1730] *Ḫıżr* eyitdi: «“aʿūdu bi-l-lāh!» Benüm senüŋ ḳatuŋda ḫācetüm (8) yoḳdur. Gec!” dėdi. Andan ṣoŋra bir bulut daḫı geldi. Ol daḫı selām (9) vėrdi: “Ḳatumda ḫācetüŋ varmıdur?” dėyü sordı. *Ḫıżr* eyitdi: “Teveccühüŋ ḳanḳı cihetedür?” (10) Eyitdi: “*Medīne*ye, *Resūlullāh* saru giderem” dėdi. *Ḫıżr* eyitdi: “Raḥmetemi, ʿazābamı?” (11) dėdi. Bulut eyitdi:

••••••••••

[1726] F.268.b.9: *far*⌊*ū*⌋*cı*ˣ. | H.137.b.3: om.
[1727] F.269.a.6: id. | H.137.b.12: sic.
[1728] F.269.a.13: om. | H.137.b.17: *Ebū Kubeys dağında*.
[1729] F.269.b.2: *beter*. | H.137.b.20: *bedter*.
[1730] F.269.b.7. | H.138.a.3: sic.

"Raḥmete, rāḥata giderem" dėdi. *Ḫıżr* eyitdi: "Ḳatuma gel!" dėdi. Bulut (12) *Ḫıżır* ḳatına geldi. *Ḫıżır* eyitdi: "Ḳatuŋda ḥācetüm oldur kĭ işbu gişiy(i)[1731] (13) bu gėce *Medīne*de evine iledesin; ṣabāḥ namāzı ᶜ*Ömer*ile ḳıla!" dėdi. Bulut taḳabbul (14) ėtdi: »"Be~ser ü çeşm"« dėdi. Andan *Ḫıżr*ıla esenleşdüm: "Azıḳ gerek" dėdüm. "Yė(y)ecekmi˙ (15) istersin?" dėdi. "Yoḳ. Duᶜā isterem kĭ ögre-desin: oḳıyam, muḳarreb ve maġfūr (18) olam" dėdüm. Eyitdi: "Yā *Medenī*! Saŋa bir duᶜā ögredeyim kĭ oḳıduġuŋda dükeli ġamdan (17) elemden ḳurtılasın; ve işüŋ oŋa; yavuz gözden ve pādişāhlar ḫışmından **(L.246.b.)** (1) ve ḳażālardan ve belālardan emīn olasın" dėdi. Andan eyitdi: "Zihnüŋi (2) ḥāżır dut kĭ: «Allāhumma innī as'aluka bi-smika-l-laḏī inšaqqa (3) bihi-l-qamaru wa-ubrima-l-amru wa-usbila-s-sitru wa-unzila-l-faṭru (4) wa-ᶜšawšaba-l-barru wa-zaḫara-l-baḥru wa-nuwwira-l-badru wa-ḫuṣṣa (5) bi-ḏ-ḏikri *Muḥammadun* ṣalla-l-lāhu ᶜalayhi wa-sallama wa-as'aluka bi-smika- (6) l-laḏī fataqa-l-⌈aᶜyuna⌉ wa-anṭaqa-l-alsuna wa-nataqa-l-aradīna (7) allāhumma mattiᶜnī bi-mā razaqtanī wa-waffiqnī li-mā amartanī wa-aᶜṣimnī (8) mimmā nahaytanī wa-lā tukallifnī ṭalaba mā ḥarramtanī (9) wa-staᶜmilnī fī-mā yurḍīka ᶜannī wa-qavvini ᶜalā ṭāᶜatika (10) mā abqaytanī wa-bāriknī fī-mā ātaytanī wa-staġib duᶜāya (11) ka-mā waᶜadtanī wa-rḥamnī iḏā mā tawaffaytanī wa-fī zumrati (12) *Muḥammadin* fa-ḥšurnī wa-fī šafāᶜatihi fa-adḫilnī wa-fī ẓilli (13) ᶜiršika fa-aẓillanī wa-fī ğivārika fa-askinnī wa-asᶜidnī (14) wa-lā tašuqnī yā arḥama-r-rāḥimīna."» Çün bu duᶜāyı₍ (15) baŋa telḳīn ėtdi, ögrendüm, elüm aldı, buluda ısmarladı. Bulut beni götürdi. (16) Havāda yüriyüb beni *Medīne*ye getürdi. Evüm üzerinde ḳodı, aşaġa (17) indüm. Bu macerālara oġradum, ḥālum budur kĭ dėdüm. İmdi görüŋ, **(L.247.a.)** (1) ḥaḳ kimüŋ elinde-dür ||

dėdi.

ᶜ*Ömer* ve ʿA*lī* ve ṣaḥābe bu kelimātı kim işitdiler: (2) "Ḥaḳ *Temmimüŋ*-dür" dėdiler. Andan ᶜ*Ömer* eyitdi: "Yā *Temmīm*! Cinnī-lerüŋ yėyecekleri (3) gėyecek-lerini [ṣū] ṣūretlerini nėçe gördüŋ?" dėdi. *Temmīm* eyitdi: "Ādemī-ler (4) evlerinde yėmek içün saḳladuḳları nesne-leri besmeleyile dutub ḳapmasalar, (5) anlaruŋ büki-dür.[1732] Cünüblerine bī-namāzlar ellerin ṭaᶜāma sunsalar, ol ṭaᶜām (6) daḫı anlaruŋ bükidür. Şöyle gördüm: geyecekleri aḳ olur, (7) ḳızıl olur, baᶜżısı yüŋ geyür. Mezbeleden külḫandan[1733] vīrāndan dėrşür- (8) düklerini davarlarına yėdürürler. Bizüm davarlarumuz tersini ḳoyunlarına vėrürler. (9) Biz etin yėdügümüz kemükler anlaruŋ basturma-larıdur. Isuz yėrler, ḫālī (10) ḥammāmlar, ḳorḳunc yėrler anlaruŋ teferrücgāhları-dur. Yaḫşı ḳoḳuyı (11) severler. Baġlu ḳapular, boş evler, bıŋarlar ārīzler anlaruŋ (12) cāyigāhlarıdur. Bularuŋ baᶜżısı Müsülmānlar olurlar, pāk dīn- (13) ler olurlar. Donları pākīze olur. Ṣūfiyāne ḫırḳa-lar geyürler. (14) Ve içlerinde şeriᶜat ve ḳāżī ve muḥtesib ve namāz ve rūze ve *Ḳurān*- (15) -ḫønlıḳ, ezān ve cemāᶜat, cümle āyīn-u İslām[1734] vardur. Hemīşe Müsülmanları (16) kāfirlerine ġazā ėder. Ve herbir cinnīnüŋ ādemī-zādlardan bir hemzādı vardur" (17) dėdi. Andan eyitdi: "Yā

••••••••••

[1731] F.269.b.11: *gişiyi₍*. | H.138.a.7: *... bir Medenī gişi vardur ...* .

[1732] F.270.a.15: *büki₍ olur*. | H.138.b.6: *bükidür*.

[1733] F.270.a.15: id. | H.138.b.7: *külhānlardan*.

[1734] F.270.b.6: *āyīn-i İslām vardur*. | H.138.b.11: *cümle Müsülmānlik erkāni₍ vardur*.

emīrülmü’minīn ve yā cemāʿat! Zīnhār, evlerüŋüzi **(L.247.b.)** (1) aru dutuŋ, süpründüyi$_o$ cıḳaruŋ, evüŋüze dütsü vėrüŋ! Dırnaḳ kesindüsin, (2) ḳalem yonḳa-sın, yumurda ḳabın ayaḳ basacaḳ yėre dökmeŋ! Ḳoz aġacı dibinde, (3) bıŋār üstinde uyımaŋ! Dünle ḳaraŋu ḥammāma, ḳaraŋu eve girmeŋ! Yabanda yaluŋuz (4) yürimeŋ! Oġlancuḳlaruŋuz aḫşām vaḳtında eve dėrşürüŋ, oynamaġa ḳomaŋ! (5) Heykel-süz bāzūbendsüz demürsüz olmaŋ! Dünle kimseyi$_o$ ḳorḳutmaŋ! Döşekdeń (6) yalıncaḳ durub daşra çıḳmaŋ! Yol-lar ėşikler üzerinde su dökmeŋ! (7) ʿÖz̲ür görmişleri cünübleri arpa buġday un üzerine baḳdurmaŋ! Baḳarlarsa, (8) bereketi gider: dīvlerüŋ ʿifrītlerüŋ olur. Bu kelecileri benden size (9) yāz̲igār olsun!” dėdi. Ol dem ʾAlī eyitdi: - rażiyallāhu anhu - “Kāfir- (10) lerinüŋ ḥālı ne-dür?” dėdi. *Temmīm* {eyitdi}: “Yā mevlāya$_o$! [1735] Anlar lāḥavl-dan bāng(-ı)[1736] namāzdan, (11) demürden ḳaçarlar. Şīr ve peleng ve pīl ve gürg ve seg ve keftār u (12) ejdehā ṣūretini severler. Ekz̲er ol ṣūretlere girürler. Uzun ve ince ve siyāh (13) ve lāġar olur. Gözlerinüŋ şaḳḳı yoḳarudan aşaġaya uzun olur. Yırtlaz olurlar. (14) İt ḳuyruġı gibi ḳuyruḳlu olurlar. Başlarında boynuzları olur. Yėl gibi$_o$ yürürler, (15) raʿd gibi çaġırurlar, berḳ gibi ıldırarlar. Çün ʿÖmer ve ʾAlī ve ṣaḥābe - rażiyallāhu ʿanhum - (16) bu kelimātı işitdiler, durdılar, *Temmīm*-ile görişdiler, ʿavratını aŋa sımarladılar. ʿÖmer (17) beytülmāldan *Temmīm*e iki-yüz aḫça ḫarclıḳ vėrdi. Ve her gişi ḥāllu ḥālınca **(L.248.a.)** (1) ürlük vėribidi,[1737] “Ḫoş geldüŋ” dėdi. Ve *Temmīm* ol ʿavratıla āḫir-i ʿömre-degin (2) bile oldı. ʿĀḳıbet geçdiler. Bu ḥikāyet yāz̲igār ḳaldı.

Fāyide-leri:

Dünle kimseyi$_o$ (3) ḳorḳ(ı)dub “Dut” dėmemek gerek;
döşekde arusuzla yatmamaḳ gerek;
evde süpründü (4) ḳomamaḳ gerek;
evde yüzerlik[1738] ve günlük dütüzmek gerek;
ḳoz aġacı$_o$ (5) dibinde uyımamak gerek;
ısuzluḳda[1739] yaluŋuz yürümemek gerek;
oġlancuḳları (6) saḳınmaḳ gerek;
taʿvīz̲süz heykelsüz demürsüz ḳomamaḳ gerek;
döşekden (7) çıplaḳ ḳalḳub daşra çıḳmamaḳ gerek;
ėşikde yol üstinde su dökmemek (8) gerek;
arusuzı ṭaʿāma baḳdurmamaḳ gerek;
ādʿiye ve tesābīḥ (9) oḳımaġa meşġūl olmaḳ gerek.

Taŋrınuŋ raḥmeti bu kitābuŋ mü’ellifine (10) ḫønende-sine olsun!
«Āmīn, āmīn, āmīn, yā Rabbalʿālamīn!»

[1735] F.271.a.2: *mevlāyi$_o$*. | H.138.b.18: *mevlāyī*.
[1736] F.271.a.2: sic. | H.138.b.18: id.
[1737] F.271.a.8-9: *ḥāllu ḥālınca vėrdiler ... .* | H.138.b.22-23: *ḥāllu ḥālınca ... dėyü nesne vėribdi$_o$ ... .*
[1738] F.271.a.12: id. | H.139.a.1: sic.
[1739] F.271.a.15: *ısızlıḳda*. | H.139.a.2: *isüzlikde*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

28

(11) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> heştüm

(12) *ez ān*[*-i*][1740] *Dükeyn ve Ḥabīb ve duḫter*«

(13) Aḫbārī-ler şöyle naḳl ėtdiler kĭ bir gün *İbn ᶜAbbās* - rażiyalllahu ᶜanhu - (14) meclis eyledi. Ḫalḳı Ḫuẕāya oḳıdı naṣīḥat eyledi. Ḫalḳ naṣīḥat (15) diŋlemege ḥāżır oldılar. Bir uzun boylu, çirkin sevādlu, yırtuḳ gözlü (16) gişi geldi, ḫalḳ içinde oturdı, vaᶜẓ diŋledi. Meclis āḫir (17) olduḳda *İbn-i ᶜAbbās* ol gişiyi$_{o}$ ḳatına oḳıdı: "Ne gişisin, ne-den **(L.248.b.)** (1) bu ṣıfatlusın?" dėdi. Ol gişi eyitdi: "Yā ibn-i ᶜammilresūl! Sergüẕeştüm (2) uzun-dur, hem ᶜaceb-dür. Dėdügüm taḳdīrca ınanacaḳlayın degüldür" dėdi$_{o}$. (3) *İbn- ᶜAbbāsˣ* eyitdi: "Ḫāluŋ söyle! Vażᶜuŋ ṣıdḳuŋa delīl-dür" dėdi. (4) Eyitdi:

|||| Atam mükārī-idi, deve işledürdi. Niᶜmeti çoġıdı. Adı *ᶜĀmir ibn-i* (5) *Ṭufeyl*-idi. Benüm adumı *Dükeyn* ḳoyubdururdı. Ulalduġumda ben~daḫı atam (6) pīşe-sin dutdum, mükārī-lik ėtdüm. Ol yaŋa, bu yaŋa sefer ėtdüm. Andan (7) atam öldi. Anamıla ḳaldum. Üc ḳatar deve düzdüm. Der oġlanların dutdum. Niᶜmetüm (8) çoġ oldı. Mükārī-lerüŋ sālārı kedḫuẕāsı oldum. Bir gün (9) deve-leri deve oġlanlarıyla işe göndürmişdüm. Benüm ḳatumda bir iki deve (10) ḳalmışıdı. Gėce evde yatdum. Ḳatumda anam varıdı. Ayruḳ kimsene yoġıdı. (11) Gėcenüŋ bir baḫşı geçdükde, ḳulaġuma bir ün doḳundı. Daşra çıḳdum: (12) "Kimsin?" dėdüm. Eyitdi: "Baŋa *Dükeyn bin ᶜĀmir Sāribānī*[1741] gerekdür" (13) dėdi. Ḳatına vardum gördüm: bir ḫūb nev cüvān-dur. Silāḫlu, altun kemerlü. (14) Ata binüb-durur.[1742] Baŋa eyitdi: "*Dükeyn* senmisin?" dėdi. "Haā'" dėdüm. Hem (15) eyitdi: "Baŋa iki deve getür! Kirāŋı bu dem al gel: gide-lüm!" dėdi. (16) Otuz miṣḳāl altunı elüme sundı: "Maḳāma gelicek bu ḳadar daḫı vėrem" dėdi. (17) Ben ol yigidi ol ṣalābetile gördüm ḳorḳdum, ammā altuna imrendüm. **(L.249.a.)** (1) "Ben otuz deveyi otuz dināra vėremezem. Bu iki deve ister" dėdüm. Rāżī oldum. (2) Eyitdi: "Tīz iki deveyi$_{o}$ ikişer ġırāra-yıla çek berü, gide-lüm!" dėdi. Anam (3) ḳatına girdüm, hikāyeti dėdüm. Anam eyitdi: "Ė piser! Dün içinde nėce (4) gidersin? Var, cevābın vėr! Ėrte olıcaḳ oġlan bulasın göndüresin" (5) dėdi. Döyemedüm, eyitdüm: "Bu ḳadar altunı ben bir yılda

[1740] Cf. ms. passim.
[1741] F.272.a.2: *ᶜĀmir Sārabānī.* | H.139.a.14: *ᶜĀmir-i Sārūbānī.*
[1742] F.272.a.3: id. | H.139.a.15: *atlu.*

ḳazanımazam. Ėrteye ḳorsam, (6) müşterī gider: ayruḳ bu bāzār elüme girmez" dėdüm. Donum geydüm, (7) anam sözine muḳayyed olmadum. İki deve çıḳardum, ġırara-ların üstine bıraḳdum, (8) ol gişinüŋ öŋince gitdüm. Ėve-rek yürüdi; ben~daḫı deveyi$_{o}$ yėldürdüm. (9) İki gün, iki gėce yürüdük, daġlar dere-ler geçdük. Üçinci gėce (10) bir yüksek daġ dibine varduḳ. Ol yėrde ol baŋa eyitdi: "Ḳorḳma, (11) develerüŋile üşbunda eglenüdur, yėrüŋden deprenme! Ben işbu (12) daġa çıḳaram. İşüm var: görürem, üş ḳatuŋa gelürem" dėdi. (13) Baḳaram: daġ yüksek, depesine göz ėrişmez, içi ḍolu yırtıcı (14) cānavardur. Aŋa nėce cıḳıla, ye anda varan cānavardan noḫut[1743] ḳurtıla, (15) gele?" dėdüm. Ḳorḳdum: her ṭarafdan ḥarāmī hücūm ėde, sandum. Çün (16) gėcenüŋ iki baḫşı geçdi, gördüm: ḥerīf geldi. Çuvāla (17) bir nesne ḳoymış: güneş gibi$_{o}$ yıldırar. Baŋa vėrdi, eyitdi: "Deveye **(L.249.b.)** (1) berkit, bereketile gidelüm!" dėdi. Berkitdüm, bir deveye bindüm. Gitdük, bir yėre yėtişdük. Atdan indi, (2) cuvālı indürdi, baŋa eyitdi: "Var, gerilekde dur!" dėdi. Iraġıraḳ gitdüm. Ḳatı (3) ḳorḳdum: muẕṭarib oldum. Ḳorḳudan ᶜārıż olan rencler baŋa müstevlī oldı. (4) Ol dem anı işitdüm kĭ ol yigit eyitdi: "Eylemi, n~ėtdügüŋi bilürmisin? Hemīn dem (5) seni pāre-lerim" dėdi. Iraḳdan ay aydınında gözetdüm: çuvāldan bir ḳız çıḳardı sögdi (6) azarladı. Ve ol māh-rūy: "Zinhār! Zinhār!" dėdi. Ne zinhār zinhār, çāre olmadı: (7) Ḳılıcın çıḳar(d)ı,[1744] ol ḳızı pāre-ledi. Elli yėrde artuḳ zaḫm urdı [artuḳ zaḫm urdı].[1745] (8) "Öldi$_{o}$" dėyü ḳodı, zer <ü> zīverile bir çuḳura bıraḳdı, üstine dopraḳ örtdi. Ḳatuma geldi. (9) Beni lerzān ve giryān gördi. Ḳaḳıdı, yüzüme bir şapla vurdı. Sandum, başuma daş (10) düşdi, barmaġı ucından gözüme ḫalel geldi. Bīhūş oldum yatdum. Ṣabāḥ (11) yėlçüge(z) ėsenmiş;[1746] gendözüme geldüm. Dört yaŋa baḳdum: ol yigi(t)den[1747] nişān (12) görmedüm. Deve-lerümi gördüm: yėrlerinde dururlar. Durdum: develerümi$_{o}$ düzdüm ḳoşdum, diledüm kĭ (13) eve gidem. Zer <ü> zīver ṭamaᶜına düşdüm. Vardum, dopraġı eşdüm: ol mehrūyı$_{o}$ dobraġ altındań (14) çıḳardum, gördüm ramaḳı var. Esirgedüm: yüzinden gözinden dopraġı sildüm giderdüm. (15) Su getürdüm, ḳanını ḳoḳunı yudum, zaḫmlarını elümden geldükce baġladum. Andan ṭībüm (16) varıdı, burnına dutdum. Aḫsurdı, gözin açdı: "Zinhār!" dėdi. Ben eyitdüm: "Göŋlüŋi (17) ḫoş dut! Düşmenüŋ degülem. Benden saŋa yacān ve ziyān gelmez"[1748] dėdüm. Eyitdi: "Cānum **(L.250.a.)** (1) baŋa şefḳat eyle," dėdi, "tā *Ḫüẕā* saŋa raḥmet ėde!" dėdi. Ben aŋa istimālet vėrdüm. Göŋüli^{x} (2) ḫoş oldı. Eyitdi: "Tīzcek beni bu yėrden götürmek ardınca ol!" dėdi. (3) Cübbe çıḳardum geydürdüm. Başına külāh ḳodum sardum sarmaladum, deve üstine (4) bıraḳdum. Odama geldüm. Muᶜtemed cerrāḥ getürdüm: zaḫmlarını tīmārladı. Az (5) rūzigārda saġ oldı. Hezārbār evvelki ḥālındań yėg oldı. Hezār cān ve dilile aŋa (6) ᶜāşıḳ oldum. Nem varısa, naẕarında ḳodum, şeb ve rūz ḫiẕmetinde oldum. Herne (7) ārzū ėderse, bulurdum. Anuŋ üzerine olurdum. Ve her gāh kĭ ol

•••••••••••

[1743] F.272.b.2: *nėce*. | H.139.b.2: *nėte*.
[1744] F.272.b.9: sic. | H.139.b.10: *çekdi*.
[1745] F.272.b.9. | H.139.b.10: sic.
[1746] F.272.b.12-13: *Ṣabāḥ yėlcügezi esmiş ... .* | H.139.b.12-13: *Çün seher oldı, yėlcügez deprendi$_{o}$ ... .*
[1747] F.272.b.13. | H.139.b.13: sic.
[1748] F.273.a.3: *... saŋa ziyān gelmez ... .* | H.139.b.18: *... saŋa hīc elem gelmez.*

yigidüŋ ḥālından, (8) ve bunuŋla ol maʿhūd muʿāmele-sinden sorar-ıdum, baŋa ḳaḳırdı, eydürdi ki: “Bu nesne’yi (9) bilmek senüŋ maḳṣūduŋ degüldür! N~ėdersin? - sorub; gec, andan ṣafālıḳ olsun!” (10) dėrdi. Ammā ben gėce vü gündüz ol işüŋ ġavrını bilmege hevesidüm. Bir gün (11) bir ḫoş-vaḳtda bulunduḳ; göŋli ḫoşıdı. Yalvardum yaḳardum, yapışdum ḳopmadum, (12) andlar vėrdüm: “Ol ḥālı baŋa dė!” dėdüm. Eyitdi: “N~ola, bu işden geçseŋ, (13) çoḳ söylemeseŋ? Ḳorḳaram ki ḥikāyeti işidecek olursaŋ, senüŋ~daḫı (14) benden yüzüŋ döne; bayaġı ʿazābdan beter azāba düşem” dėdi. Ben eyitdüm: “Ben ʿālemi (15) senüŋle görürem. Baŋa ol olmasun~ki bir nefes sensüz olam” dėdüm. Eyitdi: “Ben dilemezem (16) ki senüŋ ḳatuŋda rüsvāy olayıdum, ḥürmetümi sıyayıdum. Çün göŋlüŋ (17) eyle diledi, n~ėdeyin? Elḥükmülillāh” dėdi. Ve eyitdi:

||| “Ol seni giriye dutan **(L.250.b)** (1) yigidüŋ ʿammusı ḳızıyam. Ve ol benüm ḥelālumıdı. Ḫūb yigitdür, eyü yigitdür, gör- (2) düğüŋ gibi serverdür, merdāne-dür, dilāverdür, büzürgzāde ʿArab-dur, niʿmet (3) issi-dür. Beni severdi, ben~daḫı anı severdüm. Bir dem birbirimüzden iḫtiyārla ayru olmazduḳ. (4) Adı ʿĀmirdür, *Benī Ṭayyī*’dendür.[1749] Her gün şikāra giderdi; şikārsuz olmazdı. (5) Beni ġāyetde sevdüginden şikārgāh-da bir ḳaṣır yasadı, beni anda iletdi. Sā- (6) kin oldum. Kenīzekler dāye-ler ḫādım-lar benüm üzerümde nigehbān (7) ḳodı. Ve herne ki ʿālemde çerb ü şīrīndeń, riçāldan turşī-den varısa, ḳatumda (8) ḥāżırladı. Ve her gün şikāra giderdi [{ėderdi}][1750] gelürdi, dīzārumıla ḫurrem olurdı. (9) Bir müddet bu ḥālet müstemir olduġından ṣoŋra bir gün ʿĀmir ava gitdi. (10) Ben manẓara-da oturub teferrüclenürdüm. Ṣaḥrāya {baḳdum}, gördüm: yaban yolından bir kör (11) ve zişt ve naḫs, şeyṭāna beŋzer, yigrinci ḳoca eşege binüb gelür. Geldi (12) [geldi], ḳaṣr ḳapusında ḳondı. Eşek üstinden sundı,[1751] bir tobra aldı, yanında (13) ḳodı, dudaġın depretdi, bir nesne oḳıdı. Bir ḫādım vėrbidüm. Vardı, eyitdi: “Bu ḳonacaḳ (14) yėr degüldür. Şimdi ʿĀmir gelür, seni bunda bulur nīst ėder” dėdi. Ol ḳoca eyitdi: (15) “Çerçi gişiyem, ot yam sataram. İşüm oldur ki ʿālemi gezerem, ulular evine (16) ʿıṭır sataram ḫizmet eylerem, ḫātūnlarıla beglerile bilişürem. Ne ziyānlu gişiyem ki beni (17) kimse nīst ėde” dėdi. Andan: “Laṭīf Tübbütī, Ḫotenī nāfe-ler, nāzük Ḳumārī ʿūdlar, **(L.251.a.)** (1) ḫūb Rūmī maṣṭakkā-lar, yaḫşı Mıṣrī ḥınnālar getürdüm. Ḫātūna eyit: (2) raġbeti varısa, satun-alsun; ucuz vėrürem” dėdi. Andan tobra-ya el urdı, (3) bir nāfe çıḳardı, afsūn oḳıdı, üstine ürdi, ḫādımuŋ eline vėrdi: “Bizden (4) bu ḫātūna armaġan olsun!” dėdi. Ḫādım yügürü ḳatuma çıḳdı, ol nāfe’yi elüme sundı. (5) Ḳoḳusı ki meşāmuma yėtişdi, sandum ki cānuma bir od düşdi: ṣabrum ārāmum ḳalmadı. (6) Ḫādıma eyitdüm: “Ol ʿaṭṭārı ḳatuma getür, anuŋıla bāzār ėdelüm!” dėdüm. Çün ʿaṭṭār (7) ḳatuma girdi, bunuŋ ṣūreti ol bayaḳ[1752] gördügüm ṣūret degül. Gözüme yigit (8) görindi. Derhāl göŋlüm buŋa aḳdı. ʿAṭṭāra eyitdüm: “Bu müşkden daḫı (9) müşküŋ varmıdur?” dėdüm. “Vardur” dėdi. Ve bir nesne oḳıdı, üstüme urdı, beni tamām gendüye (10) döndürdi. Şöyle

••••••••••

[1749] F.273.b.7. | H.140.a.10: *Beni Ṭaydendür*.
[1750] F.273.b.11: *ėderdi*. | H.140.a.13: sic.
[1751] F.273.b.15: *eşekden indi*. | H.140.a.16: id.
[1752] F.274.a.10. | H.140.b.1: *bayaġı*.

oldum kĭ ne er ögüme düşer, ne köşk ögüme düşer, ne nām (11) ve neng ögüme düşer. Bu ḥālda dāye geldi, beni ol ʿaṭṭārıla söyler buldı. (12) Baŋa ḳaḳıdı, eyitdi: "Erüŋdeń ḳorḳmazmısın kĭ bir yad gör(dü)güŋ[1753] yoḳ erile (13) bunuŋ gibi$_o$ küstāḫāne söyleşürsin?" dėdi. Ben eyitdüm: "Ė dāye! Ezbehr(i)ḫuz̲ā (14) epsem olġıl! İşbu eri sevdüm, üş ölürem" dėdüm. Dāye baŋa ḳatı söyledi, eyitdi: (15) "Bir kör İblīs-i melʿūnuŋ ne maḥallı ola kĭ sen anı sevesin? Erüŋüŋ (16) atı$_o$ duynaġından çıḳan toz hezār anuŋ ḳanından[1754] yėgrekdür" dėdi. Çün (17) ʿaṭṭār bu sözi işitdi, derḥāl bir afsūn dāye-ye ḳarşu oḳıdı. Dāye hem **(L.251.b.)** (1) ḥāldan ḥāla döndi, yüzin baŋa dutdı, eyitdi: "Ne dilerseŋ, ėt! Sen bilürsin. (2) Benüm endīşem erüŋden-dür. Ve-illā ʿālem lez̲zeti baŋa senden ötürü gerekdür" dėdi. (3) Andan cerci eyitdi: "Ė ḫātūn! Bil kĭ ben cāz̲ū gişiyem. Adum *Ḥabīb-i ʿAṭṭār*- (4) dur. ʿĀlemde bu dem bu zamānda siḥir afsūn bābında naẓīrüm yoḳdur. Dilersem, bir afsūn (5) oḳıyub ʿālemi yıḳaram oda yaḳaram. Siz bu erden endīşe etmeŋ[lk] kĭ[1755] (6) afsūnıla sizi andan īm(ī)n ėderem" dėdi. Ben ġāyet şīfte-likden gözüm (7) güşum, ʿaḳlum hūşum aŋa dutdum, heb ol [ol][1756] oldum. Baŋa ol~dem eyitdi: (8) "Ė cān <u> cihān! Buyur: erüŋi nenüŋ gibi$_o$ ḳudur ḳoyunı[1757] ėdeyin? Dünyādan eksil- (9) sünmi, yā şıl ve mübtelā olsunmı, yā suya ġarḳ yā oda ḥarḳ gitsünmi,[1758] tütünsünmi? (10) Nėce sen dėriseŋ, eyle ėde-yin" dėdi. Ben eyitdüm: "Şöyle eyle kĭ bizi gör- (11) sün ırāḳdan göŋlinde ögürsün,[1759] bizümle yaraşmasun, bize eli ėrişmesün-.[1760] (12) ʿAṭṭār eyitdi: "Revādur" dėdi. Andan ben elümi boynına bıraḳdum, gendözümi aŋa vėrdüm. (13) Erüm gelecege yaḳın baŋa bir ot vėrdi, eyitdi: "Erüŋ gelicek bu nāfe- (14) yile[1761] ḳatına var, anı ḳoç. Bu ḳoḳu dimāġına yėtişicek-: "Bunı ḳanda bulduŋ?" (15) dėyiser. "Satun-aldum, biraz senüŋ içün saḳladum, tākĭ donuŋ altına tütüzem" dė. (16) Andan od getür, bu vėrdügüm otı tütüz, temāşā eyle!" dėdi. Çün erüm geldi (17) ʿaṭṭār dėdügini ʿamele getürdüm. Ol buḫūr dutub meşāmına yėtişdügünleyin **(L.252.a.)** (1) bir ḳara ḳuzġun oldı, tüsi azġun vėrdi$_o$, urġun bozġun oldı, ṭuʿmı siŋir ġav{gu}[1762] (2) ve ızġatun oldı.[1763] Ol ḥālda ḳatı$_o$ ıztırāb ėtdi. Ol yaŋa, bu yaŋa segirdi (3) sucıdı, gendüyi ḫarāb ėtdi. ʿAṭṭār derḥāl bir afsūn daḫı oḳudı: (4) zāġ sākin oldı. Iztırābını ḳodı. Zāġı ṣaḥrāya salı$_o$vėrdiler. ʿĀdet ėdindi: (5) her gün aġaclar budaġında gezerdi: ḳaranı açıçaḳ[1764] gelürdi, beni görür (6) bilürdi, ḳarşuma dururdı,[1765] beni muʿayene görürdi aġlardı.

1753 F.274.a.14. | H.140.b.5: sic.
1754 F.274.b.2-3: *hezār anuŋ cānından ... .* | H.140.b.8: *ṣadhezār anuŋ ḳatından ... .*
1755 F.274.b.9. | H.140.b.12: sic.
1756 F.274.b.10. | H.140.b.13: sic.
1757 F.274.b.11: id. | H.140.b.14: *ḳudur ḳoynı.*
1758 F.274.b.12: *... oda ḥarḳ olub göyünsünmi?* | H.140.b.14-15: *oda ḥarḳ olsunmı?*
1759 Ms. sic. || F.274.b.13. | H.140.b.15: om.
1760 F.274.b.14: *ėrişmesün.* | H.140.b.15: *ėrmesün.*
1761 F.274.b.15: *nāfile'yi.* | H.140.b.17: *nāfeyile.*
1762 F.275.a.5: *... oldı, ṭaġmı$_o$ sikrġa~u azġun oldı.* | H.140.b.19-21: *... ol otuŋ ḳoḳusı erümüŋ dimāġına degdi$_o$, bir zāġ oldı$_o$, siyāh ḳuzı gibi$_o$ köşk içinde ṭalabıdı$_o$. Ol yaŋa bu yaŋa ... .*
1763 F.275.a.5: *sikrġa~u azġūn oldı.* | H.140.b.20: om.
1764 F.275.a.8: *ḳarnı acıġıcaz.* | H.140.b.22: *ḳarnı$_o$ acıcaḳ.*
1765 F.275.a.8-9: *... beni görür, ḳarşuma dururdı ... .* | H.140.b.22: *... baŋa karşu aġlardı$_o$.*

Aġladuġı kimsenüŋ (7) yüregin daġlamazdı[x].[1766] Uġlar ṣūretinde-yidi, yaşı çaġlamazdı. Taʿāmdan, (8) baḳīye ḳalandan, şundan nesnecük ḳapar ḳazar yėr giderdi. Yaḳa ḳuzġunları (9) ırаḳdan ḥased ėderlerdi.

ʿAṭṭārıla ben gözine ḳarşu oynarıduḳ
ikimüz bir ḳazanda (10) ḳaynarıduḳ.
Bize hīc ẓaferi yoġıdı,
infiʿāl yėyüb hemseferi yoġıdı.

(11) Ḥāl bir yıla-degin bu resme geçdi. Benüm sāʿat sāʿat ol ʿaṭṭāra (12) ʿışḳum ziyāde olurdı. Hergiz erümi aŋmazdum. Ve her gāh kĭ ol (13) zāġ beni görürdi, yüzin yėre sürerdi, ben anı [[yėre]] daşıla aġacıla ḳatumdan (14) ḳovardum. Ammā ʿaṭṭāruŋ yüzüni göre-dururen görmege ėverdüm. (15) Ve ol ʿaṭṭār benden ayruḳ-lara ev ḥalḳına ʿ*Ām*(*ir*)[1767] sūretinde görinürdi. (16) Kimse aŋa inkār ėtmegi yigrenürdi. Ve erümüŋ hemşīre-si varıdı. (17) Ḳatı pārsā vu ṣāliḥa ve mestūre-yidi. Namāza vu ⌊r⌋ūze-ye, ṭāʿat-ı Ḫuẕāya meşġūl- (18) -ıdı. **(L.252.b)** (1) Her nevbet gelürdi, ḳardaşını görürdi. ʿĀdetce gėrü ʿ*Āmir*i görmege geldi. (2) ʿAṭṭār gendözini aŋa ʿ*Āmir* ṣūretinde gösterdi. Anuŋıla söz keleci (3) söyleşdi, hemşīre daḫı anı ḳalan ev ḥalḳı gibi ʿ*Āmir*dür sanurdı. Bir yıl (4) daḫı dört ay bu ḥāluŋ üzerine geçdi. Bir gėce ol hemşīre namāz ḳılurdı, (5) evrād oḳudı. Uyḳu almış. Düşinde buŋa eydürler: “Ė ġāfil! Ḳardaşuŋ (6) ʿ*Āmir*den ḫaberüŋ varmıdur kĭ şimdi bir yıl dört ay-dur kĭ anı (7) cāẕūluġla zāġ ėdüb-dururlar. ʿAvrat ve cāẕū baş-ḫoşlar olub-dururlar, (8) ḳardaşuŋa ḳarşu ẕevḳ ėderler, birbirne iẓhār-ı şevḳ ėderler. Ḳardaşuŋ miskīn, (9) ne mürde, ne zinde, ʿāciz ve dermānde <?> ėtmek gerekdür. Anı dermānde seḥere kelle- (10) sine giremānde feryād ėriş! Çāre eyle!”[1768] dėrler. Hemşīre uyanur. “Bu düş (11) muʿteber düş degül! Bu ne sözdür?” dėr. Gine uyur, gine görür; gine uyur, gine (12) görür. Dördünci nevbet yatur, hemān bu düşi görür. Ol~dem hemşīre duru- (13) geldi, lerzān u giryān avdaz aldı, iki rekʿat namāz ḳıldı, vu yüz (14) yėre ḳodı ve tażarruʿ ėtdi. Bu ġamdan ferec vü maḫrec istedi. Nāgāh baḳdı, (15) gördi: bir uzun ʿavrat - yeşil donlu, ārāste u pīrāste - daşradan (16) gelür, yürüdügi yėrler muʿaṭṭar olur. Bu hemşīre-i şūher ol ʿavratdan ḳorḳar. (17) Ol ʿavrat gelür, hemşīreye selām vėrür: “Benden ḳorḳma! Ben hemşīreŋem, **(L.253.a.)** (1) yaşıduŋam. Seni anaŋ doġurduġında beni anam doġurdı. Benüm anam seni emzürdi; senüŋ anaŋ (2) beni emzürdi. Ben seni severem. Sen ḳardaşuŋ ʿ*Āmir* ḥālından bī-ḫabersin” dėdi. (3) Cümle aḥvālı ol [[e]] perī erümüŋ hemşīre-sine dėyüvėrdi. Hemşīre-ye ġāyet (4) giryān ve biryān oldı. Andan ol perī-ye eyitdi: “Ḫuẕā ḥaḳḳıçün eyit: (5) bunuŋ pāyānı ne-dür?” dėdi. Ol [[cāẕū eyitdi]] perī eyitdi: “Bu cādū gendüyi (6) saŋa ʿ*Āmir* ṣūretinde gösterür. Inanmazsaŋ, daŋla, daşra çıḳ, ol (7) zāġı kĭ ḳardaşuŋdur, gör: ḳatuŋa nėce gelür” dėdi. Hemşīre (8) perī-ye duʿā eyledi. Ol gėce hezār fikrile endīşeyile, nāle vü (9) nefīrle hemşīre melūl oturdı, ṣabra namāza iltecā ėtdi. Çün ṣubḥ oldı, (10) namāz ḳıldı, Taŋrıya yalvardı. Andan ḳardaşı evine yürüdi. ʿAṭṭār bunı göricek

[x] F.275.a.10: *daġlardı, yaşı₀ çaġlardı*. | H.140.b.23: om.

[1766] F.275.a.10: *daġlardı, yaşı₀ çaġlardı*. | H.140.b.23: om.

[1767] F.275.b.2. | H.141.a.3: sic.

[1768] F.275.b.10-11: *... ʿāciz ü dermānde-⌈dür⌉, feryād erişdür, cāre eyle*! - *dėrler*. | H.141.a.8-9: *... ʿāciz ü dermānde. Niçün anı ḫalāṣ etmezsin aŋa feryād ėrişmezsin ...* .

(11) durdı, ḳarşu vardı söyleşdi. Ḫavāher teemmülile[1769] baḳdı: birāz̲eri (12) gördi. Ḫarekātında sekenātında ne ḳadar deŋedise, tecribe ėtdise, (13) muṭlaḳ ḳardaşın gördi. Hīc gümān göŋline yörenmedi. (14) "Ol ʿavrat dīvidi, beni azdurdı. Yoḫsa bu muṭlaḳ ḳardaşum-dur" (15) dėdi. "Evet daşra çıḳayım, zāġı göreyim" dėdi. Vardugınlayın zāġ (16) bunı gördi: aġacdan uçdı geldi, ayaġıŋa düşdi, yüzin (17) yėre sürdi dalabıdı, ḳanadın yėre urdı. Ol dem hemşīre eyitdi: **(L.253.b.)** (1) "Sen ʿ*Āmirī*-misin?" dėdi. Ol zāġ başın depretdi, yaʿnī kĭ: "Olam." (2) Hemşire çün bu ḥālı böyle gördi, ġam odı yüreginde işledi. (3) Bīm oldı~kĭ şīvan ura. Ṣabr eyledi. Bu ḥālda ol iki laʿīn, ʿavrat (4) ve ʿaṭṭār çıḳageldiler. Çün ʿ*Āmir* ʿavratınuŋ yüzin gördi, ḥareket (5) eyledi, geldi~kĭ minḳārıla ʿavratınuŋ gözin çıḳara. Ol dem (6) ol cāz̲ū bir dem afsūn oḳıdı, zāġa ürdi. Zāġ süst-per oldı, (7) maḳsūdını başarımadı. Andan hemşīre-i ʿ*Āmir* cāz̲üya eyitdi: "Ė birāder! (8) ʿAceb işbu kuşcuġaz ne-den kimi görürse, aġlar dalabır?" dėdi. Laʿīn (9) eyitdi: "Ė gözüm aydını! Bu ḳuş [aydını][1770] bunda yeŋile gelüb-durur. (10) Yā(d) gişi göricek budaḳdan aşaġa iner, yüzin yėre sürer aġlar" dėdi. Ol (11) ṣāliḥe çün bu laʿīnüŋ nāmünāsib cevābın işitdi, bildi kĭ (12) hemşīre-si perī dīv(-i)[1771] mārid degülmiş, dėdügi gėrçekmiş. Evine vardı, (13) maġmūm ve mehmūm ḳurūkeş ėtdi.[1772] Ḳırḳ gün çıḳmadı, kimseye görinmedi, (14) ʿibādet ėderdi aġlardı. Ḳırḳ güne-degin hem hemşīre perī (15) gelüb görinmedi. Ḳırḳ günden ṣoŋra perī hemşīre geldi, (16) eyitdi: "Ė ḫøher! Bil~kĭ ḫalḳumuzdan muḫālefet ẓāhir oldı, (17) ara-larında ceng varıdı. Eglenüb gelmedügüme sebeb olıdı. İmdi~kĭ **(L.254.a.)** (1) ḫilāf vifāḳa döndi, il oturuşdı, üş geldüm: işüŋi göreyim, ṣalāḥa (2) getüreyim!" dėdi. *Ṣāliḥa Ḫatūn* eyitdi: "Cānum saŋa fidā olsun! İşüme muḳayyed (3) ol, bir çāre bulmaḳ ardınca ol kĭ diri olduġumca minnet-dār olam!" (4) dėdi. Perī: "Ḫayr ola" dėdi. Durdı, evine vardı. ʿ*Adīs* adlu bir ṣāliḥ (5) eri varıdı. Aŋa bu hemşīre-sinüŋ iltimāsını ve gendünüŋ taḳabbülini ʿarż (6) eyledi: "Beni andan odlu eyleme, derdine dermān ėrgürmek ardınca ol!" (7) dėdi. "Benüm göŋlüm-içün yoḳ dėme!" dėdi. ʿ*Adīs* eyitdi: "Ḫācet(-i)[1773] ḫiz̲met (8) ne-dür?" dėdi. Bu ḫātūn gişi ḥikāyeti tamām ʿ*Adīs*e söyledi. *Ḫabīb(-i)* (9) *Ḫabīs̲*üŋ ʿ*Āmir*e ėtdügi mekri söyledi. "Baġluyı şeşmek gerek" (10) dėdi. ʿ*Adīs* eyitdi: "Ė cān <u> cihān! Üş yıl başıdur. (11) *Dāhī* ḳatına varsavuz gerekdür kĭ şāh-ı dīvān-dur.[1774] Anda ol (12) işüŋ tedbīrini görem" dėdi. Meger bu dāhī ulu ʿifrītdi. (13) *Süleymān*uŋ mülkine ḳaṣd eyledi. Ėrişmege tedbīr anı gördi kĭ siḥr (14) ögrene, siḥrile *Süleymān*a ġalebe ėde kĭ "*Süleymān*~daḫı ḫalḳı müsaḫḫar (15) ėtdügi siḥriledür" dėdi. Ol dem *Süleymān* andan bu maʿnāyı duyub (16) dutub ḥabs ėdüb-dururdı, *Deryā-yı Çīn*de bir muḥkem ṣanduḳa (17) ḳoymışdı. Yılda birgez nevrūzda ne ḳadar ʿālemde cāz̲ū ve dīv **(L.254.b.)** (1) [ve dīv] ve cinnī varısa, anuŋ yöre-sine üşerler: nenüŋ gibi müşkil işler (2) varısa, ṣandūḳuŋ daşından aŋa ʿarż ėderler. Ol içerüden (3) fetvā vėrür, afsūnlar

[1769] F.276.a.10: *ḫovāher te'em(m)ullıġıla*. | H.141.a.20: *ḫøher teemmülile*.
[1770] F.276.b.5. | H.141.b.5: sic.
[1771] F.276.b.7: sic. | H.141.b.6: om.
[1772] F.276.b.8: *baş aşaġa ėtdi*. | H.141.b.6: om.
[1773] F.277.a.1-2: sic. | H.141.b.12: om.
[1774] F.277.a.4: ... *şāh divānı-dur* ... . | H.141.b.15: id.

ögredür, işler biter. Ḥāl budur kĭ ol mevsümde (4) evvel varub dāḫiye selām vėrmek, iş görmek bu *ʿAdīs*üŋ mevrūs̲ (5) manşıbıdı. Ve çün ziyāret mevsümi geldi *ʿAdīs* ḥāżır bulındı, (6) *Dāhī*-ye selām vėrdi, āferīn oḳıdı. Ṣanduḳdan āvāz geldi~kĭ: (7) "Yā *ʿAdīs*! Ḫoş geldüŋ, zaḥmet çekdüŋ". Ol~dem *ʿAdīs* ḳażīye(yi)[1775] (8) ʿarż eyledi, ḥill-i ʿaḳdıçün[1776] tedbīr istedi. *Dāhī* eyitdi: "ʿĀlemde bu dem (9) *Ḥabīb-i ʿAṭṭār* gibi¸ cāz̲ū yoḳdur. *Maġrib*den *Maşrıḳ*a-degin her afsūn (10) kārkün anuŋdur. Anuŋ baġladuġını kim şeşe? Bize gelmedügi (11) daḫı anuŋ şevketi¸ delīli-dür" dėdi. "Yėgrek oldur kĭ bu işden (12) vaz gelesin" dėdi. *ʿAdīs* aġladı, eyitdi: "Beni 'ḳatılıḳlara, (13) daḫı zaḥmetlere oġramasun' dėyüb bu merḥameti buyurursız, bilürem. Ammā ben (14) rāżī-vem: bu cihetden baŋa ne gelürse gelsün, başum daḫı giderse, (15) gitsün, tek bu iş başa yėtsün!" dėdi. Ol~dem ṣandūḳdan (16) āvāz geldi kĭ: "Yā *ʿAdīs*! Çün elbetde gendözüŋi maʿraż-ı (17) helāka bıraḳmaḳ istersin, dėdügümi dut, ḫilāf **(L.255.a.)** (1) eyleme! Olakĭ murāduŋı bulasın!" dėdi. Andan eyitdi:

‖ Şol fülān cihete (2) müteveccih ol! Altmış gün yürüdügüŋden ṣoŋra bir pīşeye oġra- (3) yasın: dürlü dürlü aġacları āb-ı revānları vardur. İki gün (4) ol bīşede yürürsin, andan bir aġaca oġrarsın kĭ iki oḳ (5) atımı yüksek-ligi vardur. Ve ol aġacuŋ dibinde bir eşek baġludur. (6) Ol aġacdan bir budaḳ kes, mecük[1777] ėdin, elüŋe al, yürümek (7) ardınca ol! Bir susuz yılanlu ṣaḥrāya oġrarsın. Ol aġacıla (8) yılanlardan ḳorun, saŋa ziyānları degmeye! Andan ilerü yüri! (9) Bir çoḳ ḳurtlu ṣaḥrāya oġrarsın. Ḳorḳma, degenegüŋ elüŋde oldu{ḳca} (10) saŋa kimse nesne ėdemez. İlerü yüri! Bir elinde şeştār dutar arslana (11) oġrarsın. Andan ġāfil olma kĭ ol *Ḥabīb(-i)* [1778] *ʿAṭṭār-ı Cāz̲ū* [ḫiz̲] (12) ḫiz̲metkārlarındandur. Ol saŋa ḳarşu gele. Sen ḳalbuŋı ḳavī (13) dut: "*Dāhī* ḫiz̲metkārlarındanam" dė, geç! Önegülenürise, elüŋdegi degenegile (14) başına vur: nābedīd ola. İlerü yüri! Bir elinde def dutar ḳurda oġrar- (15) sın. Ol hem *Ḥabīb-i ʿAṭṭār-ı Cāz̲ū* ḫalḳından-dur. Ḳatuŋa geliser. (16) Aŋa daḫı bir aġac ur: "Dāhī-lüyem" dė. İlerü yüri! Bir ḳara ḳocaya (17) oġrarsın: başı aşaġa ḳuyuya düşmiş, arḳasından, eyegüsinden **(L.255.b.)** (1) ḳan revān olmış, aḳar. Hem ol *Ḥabīb* yārenlerindendür. Saŋa yalvarısar: "Gel, beni (2) bu ḳuyudan çıḳar!" dėyiser. Muḳayyed olma: maṭraḳuŋıla anı daḫı¸ ur, ilerü yüri! Bir iki (3) gün gitdügüŋden ṣoŋra bir dikenlü ṣaḥrāya oġrarsın. Düşvār- (4) lıgıla andan geçersin. İlerürek yüri! Bir daġ gibi¸ ejdehāya oġrarsın. (5) Bir gişiyi¸- yarusınadegin yudmış; senden feryāz̲ meded isteye. Aŋa daḫı bir çomaḳ (6) vur, ilerü git! Ḳirḳ gün andan öte gidersin, dürlü dürlü şaḫṣlara (7) cāz̲ūlara oġrarsın kĭ ḳamusı Ḥabībī-lerdürler. Hīc bularuŋ kimse-sine (8) muḳayyed olma: saŋa gelüb söyleyene bir aġac ur yüri! Bir ṣaḥrāya erişesin (9) Anda¸ bir aḳ süd gibi bıŋar göre-sin. Kenārında bir taḫt urulmış. İki (10) güzel oġlan ol taḫt üzerinde otururlar¯. Ve bir pīr öŋlerinde suya (11) ġarḳ olub yatur: meded isteye. Küstāḫāne var, ol pīri çek, sudan (12) çıḳar, ol taḫta aġdur! Ve ol iki oġlanı dut öldür! Ḳanlarını ol (13) pīre içür. Ol pīr ḳanı içdügünleyin diŋlene, saŋa alḳış

••••••••••

[1775] F.277.a.14. | H.141.b.22: *ḳışşay'ı*.
[1776] F.277.a.15: *ḥall-ı ʿaḳd-içün*. | H.141.b.22: om.
[1777] F.277.b.11: *budaḳ kes, muḥkem edin*. | H.142.a.8: om.
[1778] F.277.b.15. | H.142.a.10: sic.

eyleye istimālet (14) vère. Ol nevāḥī-nüŋ cāz̲ūları ulusı oldur. Adı *Hīrüm*-dür. Benden (15) aŋa selām eyle! Ol senüŋ işüŋi göre ḳayura. ||

dėdi.

|| Andan dāhī (16) *ʿAdīs*e eyitdi: "Yā *ʿAdīs*! Dėdüklerümi gökçek żabṭ eyle; var, uġuruŋ (17) olsun!" dėdi. *ʿAdīs* dāhī-nüŋ ṣanduḳını öpdi vidāʿ eyledi. **(L.256.a.)** (1) Tangrı adını yāz̲ ėdüb yola girdi. Çün ol ulu aġaca ėrişdi, (2) bir budaḳ kesdi, degenek ėdindi yüridi. Ol şerḥ olan menāzili (3) mekārihi ögrendügi tedbīrlerile geçdi. Aŋadegin vardı kĭ *Hīrüm*i (4) taḫtına geçürdi, ḳan içürdi. Ol dem *Hīrüm ʿAdīs*e s̲enā eyledi. Yanında (5) oturtdı ve eyitdi: "Ė ḳardaş! Bil~kĭ bu iki oġlanı~kĭ öldürdüŋ, (6) iki ʿifrītdi. *Ḥabīb-i ʿAṭṭār-ı Cāz̲ū* nökerlerindenidi. Ḫoş (7) ėtdüŋ kĭ buları depeledüŋ" dėdi. "Ve göŋlüŋi ḫoş dut~kĭ ben senüŋ (8) ḥācetüŋi bilürem, gėce olsun başaram" dėdi. Gėce olıcaḳ dört (9) yaŋa çaġırdı, ün eyledi. Ṣadhezār dīv ve perī ve cāz̲ū ve ʿifrīt (10) geldiler, öŋinde baş ḳodılar, ḫizmetinde durdılar. Andan *Hīrüm* (11) *ʿAdīs*üŋ ḥālını, dāhīnüŋ selāmını ve ihtimāmını bu melāda söyledi, (12) bu(lara)[1779] bildürdi. Andan eyitdi: "*Ḥabīb-i ʿAṭṭār* ʿālemde taṣarrufı̣ coġ (13) eyledi, ḥaddan geçürdi. Ādemīler andan ḳatı incindiler. İmdi (14) ṣalāḥ-ı ʿālem içün *Ḥabīb*i helāk ėdüŋ, ve benüm göŋlüm içün (15) *ʿAdīs*ün işcügezin bitürüŋ, ʿ*Āmir*i zāġlıḳdan ḳurtaruŋ!" dėdi. (16) Ol ḳavum bir uġurdan cevāb eyle vėrdiler kĭ: "*ʿAdīs*ün işi (17) [işi] sarb işdür. Sen~daḫı, dāhī daḫı saġ oluŋ! *Ḥabīb* bağını **(L.256.b.)** (1) ṣadhezār bizüm gibi şeşmez" dėdiler. Ol dem *Herīm* eyitdi: "Ye n~ėtmek (2) gerek?" dėdi. Eyitdiler: "Bu işe çāre varısa, *Dehāvuş* ḳatında (3) bulınur" dėdiler. "*Dehāvuş*a peyġām vėribimek gerek; sendeń ve dāhīden (4) selām ve kelām u ihtimām. Ve iş bitmedügi taḳdīrce iʿtimām bitdügi (5) taḳdīrce minnet-i tamām varını bildürmek gerek. Ümīz̲dür kĭ (6) anuŋ elinde bu iş bite" dėdiler. *Herīm* bu sözi işidicek *ʿAdīs*e (7) baḳdı, eyitdi: "Cevāb işitdügüŋdür" dėdi. "Pes yėgrek budur kĭ (8) dönesin, geldügüŋ yola gide-sin kĭ (9) *Dehāvuş* ıraḳda-dur. Yol ʿaẓīm muḫāṭara-dur. Senüŋ anda var- (10) maḳ elüŋden gelmez" dėdi. *ʿAdīs* eyitdi: "Ben cānumı bu işüŋ (11) yolına ḳoyub-dururam. Ṣadhezār renc baŋa gelirse revādur, tek (12) ʿ*Āmir* ḫalāṣ olsun" dėdi. *Herīm* eyitdi:

|| Eylese, göndürelüm. (13) Git, evet yolda bīz̲ār ol, ḥāzim ol! İşbu cihete git! (14) İki günden ṣoŋra bir at, bir eşek ḳatuŋa geliserler. Her- (15) biri: "Gel, baŋa bin!" dėyiser. Bu aġacuŋıla eşege bir aġac ur, (16) ata bin, germ yüri! İlerü varduġuŋda bir pīre yolaġursın. Ṭaylasān (17) başında, elinde bir nāme. Ḳatuŋa gele, saŋa eyide: "Bu nāme(-yi)[1780] oḳı!" **(L.257.a.)** (1) dėye. Nāme(-yi)[1781] elinden al oḳıma, pāre pāre eyle, at ḳulaġına dıḳ,[1782] ol (2) muṭaylasā[1783] uġrasın [dıḳ].[1784] Andan ilerü yüri! Yüri, bir bıŋara (3) uġrarsın. Anda iki mehrū ʿavrat göresin. Birbiriyile (4) eyidişürler, ceng ėderler. Saŋa yalvara-lar: "Merdüm-lik eyle, (5) atdan in, gel, bizi arala: biribirimüzi öldürmeyelüm!" dėyeler.

[1779] F.278.b.14. | H.142.b.9: sic.
[1780] F.279.a.15: om. | H.142.b.20: sic.
[1781] F.279.a.15. | H.142.b.21: sic.
[1782] F.279.b.1: *daḳ*. | H.142.b.21: *soḳ*.
[1783] F.279.b.1. | H.142.b.21: om.
[1784] F.279.b.1. | H.142.b.21: sic.

Muḳayyed olma, (6) “Tün betün!” dė! Ḳorḳma, başlarına birer aġac ur: “Dāhīlüyem” dė! (7) Geç ḳī anlar *Ḥabīb-i Ḫabīs̱* aṣḥābından dururlar. Çün (8) ilerü yüriyesin, bir bāġ göre-sin. Ḳapusında iki ṣuffa var. (9) Cemāʿat-ı zenān ol ṣuf(fa)larda[1785] otururlar, siyegi[1786] öŋlerinde. Çün (10) seni göreler, ḳadeḥi dolduralar, elüŋe sunalar. Al, līkin saġuŋda- (11) -ġı ʿavrat elinden al, iç! Ḳalan ʿavratlaruŋ el-lerine birer aġac (12) ur: “Ben dāhī ʿayālıyam” dė! Andan atuŋı dep, bāġa gir. Ol (13) bāġı ḍopdolu ḳuş bulasın: ḳamu oynamaġa, çalmaġa, aya ḳar- (14) smaġa, gülmege, ʿayşa ṭayşa, ġurūra sürūra meşġūl. Bulardan (15) ḫayr degüldür; māmūl bularuŋ ḳamusı cāz̲ū ʿavratlardur. (16) Bulardan ḥaz̲er ėt. Ḳatlarında dur: “Dāhī-lüyem” dė! Ḳatuŋa geleni:

(17) Dāhī dedem çomaġıla doḳundur!
Muḳāvemetde anlardan aḳvā dur, coġundur![1787]

(L.257.b.) (1) Andan atı germ sür, bāguŋ daḫı bir ḳapusından çıḳ, git: ayruḳ cāz̲ūya (2) uġramazsın. Nāgāh giderken ileyüŋde bir yüce daġ peyz̲ā (3) ola. Atı ol ḍaġa sür! Daġ üstine çıḳduġuŋ dem göresin (4) kim iki süvār, biri aḳ, biri bir ḳara,[1788] sernigūn [[biri]] sünü el- (5) lerinde dutub segirdişürler[1789] {dişdiler}, ileyüŋe geldiler:[1790] saŋa selām vėre-ler. (6) Ol aḳ yüzlünüŋ selāmını al, ol-birinüŋ yüzine baḳma, yüri! Ol (7) daġdan aşaġa in! Anda bir deryā göre-sin, kenārında bir ṭaşdaṅ (8) kirecden yapılmış ev göresin. Ol evüŋ ileyinde bir ḳurt gibi (9) uzun boylu, dört gözlü, dört aġızlu, her aġzı maġāra gibi, (10) dişleri ḳara, cānavar azusı gibi, endāmini ḳıl bürümiş ḳarı oturur[1791] (11) göresin. Çün ol ḳarı seni göre, dėye ḳī: “Atdan in, gönlüŋi (12) ḫoş dut~ḳī ben senüŋ ḥālundan ḫaberdāram.” Ol dem atdan (13) in var, ḳarınuŋ öŋinde baş ḳo! Ḳorḳma: epsem ḳatında otur! Ol (14) saŋa çoḳ eylik ėdiser. Ol ḳarı *Dehāvuş*uŋ anasıdur. *Dehāvuş* (15) maḳāmına gelicek ḫiz̲met eyle! Söz söyleme! Ana söyleye: ne dėrse, (16) dėye. Andan *Dehāvuş* döne, saŋa eyide: “Bu yolda saŋa çoḳ zaḥmet (17) görinür. Gėrü dön!” dėye. Sen peyāpey āferīn oḳı, zemīn-būs ėt, **(L.258.a.)** (1) ayruḳ nesne dėme!” Ol ḥāluŋı göre, işüŋi bitüre. Ḥāl budur yā *ʿAdīs*! (2) Üş saŋa dėdüm, öŋüŋde dut saḳın yeŋilme! ‖

dėdi.

Çün (3) *ʿAdīs Hirīm*den bu kelimātı işitdi, ḫiz̲met ėtdi, yola (4) girdi, şerāyiṭi riʿāyet eyledi, yėrlü yėrinde ḳodı. Aŋadegin (5) vardı ḳī saġ ḳoldan ḳadeḥ sundılar: aldı vu içdi. Andan (6) bāġa girdi, bāġı nüzhe[x] gördi.[1792]

Ol-bir ayaḳ uyaḳuŋ dayaḳını (7) ḳaḳmış,[1793]
ʿaḳl ayaġı yürürken şaşmış.

Ol bāġ *ʿAdīs*e ḫoş (8) geldi: oyuna temāşāya ḳapıldı oyalandı eglendi ġāfil (9)

•••••••••••

[1785] F.279.b.6. | H.143.a.1: sic.
[1786] F.279.b.6: *sengi*. | H.143.a.2: *siŋi*.
[1787] F.279.b.11-12: id. | H.143.a.5: om.
[1788] F.279.b.15: *... biri aḳ, biri ḳara ...* . | H.143.a.6-7: *... birisi aḳ yüzlü, birisi ḳara yüzlü ...* .
[1789] Ms. sic. Recte: *segirdişdiler*? ‖ F.279.b.15: *... ellerinde dutub segirdüşürler*. | H.143.a.6-7: *... ellerinde sernügün sünü ola ...* .
[1790] F.280.a.1: *geleler*. | H.143.a.7: om.
[1791] F.280.a.4-5: id. | H.143.a.9: *... ḳarı oturur endāmını ḳıl bürimiş ...* .
[1792] F.280.a.13: *nezme*. | H.143.a.16-17: *Ol bāġ ʿAdīse ḫoş geldi*.
[1793] F.280.a.14: (*ḳ*)*atmış*. | H.143.a.16: om.

düşdi, dāhī adın oḳımadı. Nāgāh bir ḳuş sıçradı, (10) minḳārıyıla ʿAdīsüŋ bir gözini$_{o}$ çıḳardı. ʿAdīs düşdi (11) süst oldı. Ḳalan ḳuşlar daḫı üstine üşüb bunı daġıtmaḳ (12) istediler. Ġafletden uyandı: Dāhī adın oḳudı, aġacın eline aldı, (13) ḳorındı üşlendi. Ol ḳavm: "Bize öŋdin dèseŋidi!" dèdiler dağıldılar (14) nābedīz̲ oldılar. ʿAdīs bir gözile çıḳdı, yola girdi. Ol daġa$_{o}$ (15) sürdi, ol iki atluya oġradı. Geçdi, daġdan öte deŋiz kenārına (16) indi. Anda *Dehāvuş*uŋ odasını buldı, anası$_{o}$ öŋinde zemīn-būs (17) ètdi āferīn oḳudı. Ol anı nüvāḫt ètdi, ümīz̲vār eyledi. *Dehāvuş* {kĭ} **(L.258.b.)** (1) geldi, ol~daḫı nüvāḫt eyledi, eyitdi: "Raḥmet saŋa kĭ bu ḳadar renc (2) gördüŋ, ve bir gözcügüzüŋden çıḳduŋ, henüz ḳaṣduŋda-sın (3) mücidsin melūl degül-sin. Er senüŋ gibi$_{o}$ gerek-dür. Gönlüŋi (4) ḫoş dut: èrte göre-sin, n~eylerem" dèdi. ʿAdīs-i Yėk~çeşm *Dehāvuş*a (5) s̲enā ve ḫiz̲met ètdi. Èrte olıcaḳ *Dehāvuş*ıla anası ʿAdīsi aldılar (6) bir deŋiz kenārına iletdiler, eyitdiler: "Yā ʿAdīs! Üşbunda otur: n~eylerüz, (7) gör!" dèdiler. Andan *Dehāvuş* anasını deryā kenārında ḳodı. Gendözini (8) deryāya ṣaldı. Bir niçe balıḳ çıḳardı. Anasınuŋ öŋine atdı. (9) Anası bir bir aldı, aġzına bıraḳdı, gèrü yabana saldı. Andan bir balığı daḫı aldı, aġzına bıraḳdı. Öŋdünki balıḳlar aġıza düşdügünleyin (11) sākin olurdı. Bu sākin olmadı: aġzı$_{o}$ içinde ḥareket ve ıżṭırāb (12) eyledi. Gereklü balıġ oldı. "Maḳṣūd ḥāṣıl oldı" dèyü *Dehāvuş*a (13) muştuladı. *Dehāvuş* sevinmegile deŋizden çıḳdı, ve ol balıġuŋ ḳarnını (14) yardı. İçinden bir ḳıl çıḳardı. Ol ḳıluŋ üstine dügümler dügülmiş. (15) *Dehāvuş* eyitdi: "Bīçāre ʿĀmir işbu ḳıla baġludur." dèdi. "Hīc (16) āferiz̲e-nüŋ buŋa ẓaferi yoġıdı. Hele Tangrı oŋarmaġıla[1794] ele (17) girdi" dèdi. Andan ol ḳılı ʿAdīse vèrdi eyitdi: "Var, bu ḳılı **(L.259.a.)** (1) ʿĀmirüŋ altına dütüz: iş bitsün" dèdi. "Ve-eger 'Ḥabīb(-i)[1795] Ḫabīs̲üŋ şeri$_{o}$ (2) ʿālemden munḳaṭıʿ olsun' dèriseŋ, dur, benümile bile gel gör, n~eylerem!" (3) dèdi. Bir yère vardılar. Bir ulu aġac gösterdi, eyitdi: "İşbu (4) aġacı dibinden kes, oda yandur, tā ol durduġı {yèrde} nīst ola!" dèdi. (5) ʿAdīs bèlin baġladı, ol aġacı dibinden yıġmaġa başladı. (6) *Dehāvuş* anası geldi, ol aġac üzerine bir afsūn (7) oḳıdı: aġac derḥāl düşdi. ʿAdīs derḥāl od getürdi, (8) ol aġaca degürdi. Aġac kibrīt gibi$_{o}$ dutuşdı yandı nīst (9) oldı." |||

ʿAvrat ḥikāyeti bu yère getürdükde eyitdi:

||| Yā *Dükeyn*! (10) Tangrı danuḳdur kĭ *Ḥabīb*ile taḫt üstinde oturub-dururduḳ. (11) Nāgāh aŋa teb geldi. Eyitdi: "Āh düşmen baŋa ẓafer buldı" dèdi. (12) "Tobra'yı berü al!" dèdi. Ben durdum, tobraya vardum, gelince gördüm: (13) göyünmiş ölmiş gitmiş. Aġladum, donum yırtdum, başuma dobraḳ ḳoydum, (14) palās geydüm oturdum" dèdi. Ol vaḳt~kĭ aġac göyindi *Dehāvuş* (15) ʿAdīse eyitdi: "Gönlüŋi fāriġ dut~kĭ: *Ḥabīb(-i)*[1796] *Ḫabīs̲* fitnesi (16) ʿālemden eksük oldı. Ammā anam eyü ètdi kĭ aġacı öŋdin (17) kestürdi, andan yandurdı.[1797] Eger ol <evvel>[1798] emirden kesilmedin yandurmaġa başlasaŋ, **(L.259.b.)** (1) şāyez̲ ol aġac gèc yanayıdı, *Ḥabīb-i Ḫabīs̲* çāre èdineyidi, (2) bu

1794 F.281.a.3: *oŋr(a)maġıla*. | H.143.b.7: id.
1795 F.281.a.4: id. | H.143.b.8: sic.
1796 F.281.a.14: id. | H.143.b.14: sic.
1797 F.281.b.1: sic. | H.143.b.14-15: *... aġacı öŋdin kesdürdi$_{o}$, andan yandurdı*.
1798 F.281.b.1. | H.143.b.15: *evvel*.

ʿameli ibṭāl ėdeyidi. Hele böyle olmaḳ yėgidi” dėdi. Andan (3) eyitdi: “Bu ʿamelile şek degül kĭ ol *Ḫabīs* ölüp-durur. Ve-illā (4) gerek <kĭ>[1799] bir ḥareket ẓāhir olayıdı” dėdi. Çün nesne belürmedi, (5) maʿlūmdur kĭ ölüp-durur; ʿālem arınub eyü olup-durur. *Dehāvuş* eyitdi: (6) “Yā ʿ*Adīs*! İmdi gitmek ardınca ol, ol yigidi ḳurtarmaḳ (7) ardınca ol!” dėdi. “Varduġuŋ dem ol saŋa vėrdügüm dügmelü (8) ḳılı ʿ*Āmir*üŋ altında dütüz: ādemī olsun <zāġılıḳdan> ḳurtulsun, <zāġ?> olmasun (9) [dütüz]!”[1800] ʿ*Adīs* ḫizmet eyledi: “Fermān-berem” dėdi. Ol zamān (10) *Dehāvuş* bir zevraḳ buldı getürdi, ʿ*Adīs*e eyitdi: “Bu zevraḳa (11) bin, şol fülān {yılduz} duşına git!” dėdi. Andan ʿ*Adīs-i* ʿ*Aver* (12) *Dehāvuş*a ve anasına vidāʿ eyledi, ve dėdügi cihete yüriyüvėrdi. (13) Yılduzı gözedü gözedü gitdi. Sehl zamānda evine geldi, ʿav- (14) ratına eyitdi: “Dermānı buldum, üş getürdüm. Dur, [ara] <var>[1801] hemşīrüŋe (15) muştula!” dėdi, sergüzeştini tamām söyledi. Ol~dem ʿ*Adīs* ʿavratı$_{o}$ (16) durdı$_{o}$, gendünüŋ ve ʿ*Āmir*üŋ hemşīresi ḳatına geldi. Gördi~kĭ yas (17) dutmış, oturur. Eyitdi: “N~olduŋ?” dėdi. “Birḳac gündür kĭ ḳardaşum **(L.260.a.)** (1) vefāt ėtdi. İşde ʿavratı vu cemāʿatı yas dutub-dururlar. Ben~daḫı (2) ḳardaşum yasını dutub bu ḳara günlere ḳaldum” dėdi. ʿ*Adīs* ʿavratı eyitdi: (3) “Hāy delü çorlu, ne söylersin? Ölen *Ḫabīb-i Ḫabīs*-dür. ʿ*Ā*{*mir*üŋ} (4) ʿömri evi ʿāmirdür. Bu ḳadar bī-ʿāḳıllıḳ neye ėdersin? Bu ḳadar (5) zamāndur kĭ ḳardaşuŋ bunda-dur. Ben senüŋile dostlıġum hemşīreligüm (6) kerāmetine erüm ʿ*Adīs*i dermān isteyügönderdüm. Bir yıl yola$_{o}$ (7) yürüdi, ṣadhezār belā vu miḥnet çekdi, bir gözden daḫı (8) geçdi. Tangrı işin oŋardı; ḳardaşuŋ ʿaḳdınıŋ ḥallın (9) *Ḫabīb-i Ḫabīs*üŋ ḫaber-ī[1802] mevtin, mecālisüŋ[1803] ṭarab-engīz (10) ṣavtın getürdi. Gėce geldi, içüm ṭaşum feraḥ doldı. Durdum, (11) üş saŋa başāreţe geldüm. Bu ne ḥāldur kĭ seni anda buldum?[1804] (12) Rūz-ı ḫurremī ve sāẓımānī-dür! Bu ne muṣībet ve girān-cānīdür! (13) Ac gözüŋi yüzüni! Ġumūm ve hümūm baḳḳa-sını ḥoḳḳaya (14) ḳoyub tekye-len, seri düz kĭ fāriġulbāl ol, müntaẓımulḥāl (15) ol!” dėdi. Ol ḫātūn gişi bu sözi işidicek sevindi (16) avındı, hemşīresi ʿavratuŋ ayaġın öpdi, yüregine su sepdi, (17) eyitdi: “Şimdiyedek ben saŋa ınanmazıdum. Zīrā her gün dem olmazıdı **(L.260.b.)** (1) kĭ anı görüb ṣoḥbeti$_{o}$ niʿmetinde gönenmezidüm. Sen “Ḳardaşuŋ zāġ oldı” dėr- (2) -idüŋ. Ben ol ḳardaşumdan oġlanlıḳda(ġı)[1805] işleri sorarıdum. Baŋa her vaḳt (3) doġru cevāb vėrürdi. Ḫāl böyle-yiken ne bileyidüm kĭ ol gördügüm (4) ḳardaşum degül, sen gerçeksin. Doġrusı ḳardaşum: ben seni (5) şeyṭān sanurdum; ‘Beni azdurmaġa, melūl eylemege geldüŋ ola’, dėrdüm. Bu, sen (6) ġā’ib olup seni görmedügüm müddetde bu iʿtiḳād üzerineyidüm, ḥaḳīḳat-ı (7) ḥālı şimdi bildüm” dėdi. Buŋa münāsib-dür kĭ

[1799] F.281.b.4: sic. | H.143.b.16: om.
[1800] F.281.b.7: ... *ādem olsun zaġulıḳdan ḳurtılsun olmasun*. | H.143.b.19: ... *dütüz,* “*ādemī ol*” *– de*! ʿ*Adīs* ... .
[1801] F.281.b.11: om. | H.143.b.22: sic.
[1802] Ms. sic.
[1803] F.282.a.5: *mecālisüŋüŋ*. | H.144.a.4: om.
[1804] F.282.a.6: ... *seni yas~u mātemde buldum*. | H.144.a.4: id.
[1805] F.282.b.2. | H.144.a.7: sic.

ʿarūsıla eri taḫtda (8) otur(ur)iken[1806] er ḳarardı$_{o}$ düşdi cān vėrdi" dėdi. Ol dem *ʿĀdīs* ʿavratı (9) bu sözleri işidicek güldi, ve erinüŋ sergüzeştini ve anuŋ cüvānmerd- (10) ligini şīre-merdligini bittamām velkemāl naḳl eyledi, ve bu naḳlı$_{o}$ muvāfıḳ-ı ʿaḳl (11) söyledi. Andan bu emükdaşlar[1807] durdılar, birāzer evine girdiler, vażʿı (12) gördiler. Andan daşra aġaclar dibine çıḳdılar. Ol zāġ hemşiresi[1808] (13) gördügünleyin güldi, üstine düşdi. *ʿĀdīs* ʿavratı (14) ilerü yürüdi, zāġı$_{o}$ dutdı, üzerinden tozunı doprağını sildi giderdi. (15) Hemşīresinüŋ eline vėrdi. "Dutadur! Ben varayın, erümi alayın geleyin, (16) bunı ḫalāṣ ėtsün" dėdi, nābedīd oldı. Bu ḫøher ol zāġı (17) ḳoltuġına aldı oturdı. Ol ḥālda ben daḫı daşra geldüm gördüm kĭ **(L.261.a.)** (1) hemşīre zāġı kenārına almış, oturur. Ḳorḳdum, andan eyitdüm: "İşbu yigrenci mürderīgi (2) yėre vur! Ḳardaşuŋ bunuŋ şūmluġından öldi" [dėdi].[1809] Ben ne ḳadar kĭ 'İşbunı (3) öldür' dėdüm, ḳardaşuŋ[1810] rāżī olmazdı. Bugün geldüm kĭ vurub öldüreyidüm: (4) üş sen ḳocaḳlayub otursın" dėdüm. Ditredüm bilmedüm kĭ ne iş vardur, (5) ne olısar. Nāgāh anı gördüm kĭ *ʿĀdīs* ʿavratıla çıḳageldi-ler. Beni (6) yanlarından ḳodılar, od yaḳdılar, ol ḳılı dutuzdılar. Ḳudret-i Ḫuẕā ol zāġ (7) bayaġı gibi ādemī oldı. Hemşīre *ʿĀmir*i göricek naʿra urdı bīhūş (8) oldı. Hūşı gelicek elini ḳardaşınuŋ boynına bıraḳdı aġlaşdılar. (9) Andan *ʿĀdīs*e ve ʿavratına duʿā ve ḫizmet eyledi. Ve anlar daḫı aŋa ümīẕvār- (10) lıḳlar vėrdiler. *ʿĀdīs* *ʿĀmir*i yüzinde öpdi: "Her gün ṣabāḥ ḫizmetüŋde (11) bulınam" dėdi. *ʿĀmir* duʿā ḳıldı. Andan *ʿĀdīs* ve ʿavratı evlerine gitdiler. (12) *ʿĀmir* durdı, benüm ḳatuma girdi, gördi~kĭ yüz yırtuḳ saç kesük, don (13) ḳara, kenīzekler ḫizmetkārlar hep bencileyin. Nesneye muḳayyed olmadı, (14) ḫandān şādān geldi, taḫt üstine çıḳdı oturdı, baŋa (15) eyitdi: "Ė ʿammum ḳızı! Bu gėce aḫşamdan uyumışam, bu vaḳtadegün[1811] (16) uyurdum. Bilmezem n~oldum? Başum aġır oldı: ḳatı aġrısı vardur; aġırır" dėdi. (17) Ben eyitdüm: "Durayım, başuŋa devā eyleyeyim, ḫoş olsun!" dėdüm. "Hele ḫoş **(L.261.b.)** (1) olacaġısa, ola. Sen ė ay,[1812] berü gel, seni göre-lüm!" dėdi. Beni gendözine (2) çekdi ve eyitdi~kĭ "Ė nūr-ı dīẕe ve cüft-ü püsendīẕe![1813] Düşümde (3) 'Senden ayru düşmişem' dėyü gördüm, 'Seni ayruḳ gişile cüft olmış-sın' (4) dėyü gördüm." Baŋa bu söz ʿaceb geldi; sevindüm. Eyitdüm: "Bunuŋ bu olan (5) işlerden **(172.a.)** (1) ḫaberi yoġımış, düş görmek yėrine geçmiş" dėdüm. Durdum, ḳatına vardum. Küstāh-vār beni kenāra cekdi$_{o}$, (2) öpdi$_{o}$ ḳoçdı. Elinden sıyrıldum cıḳdum, ḫalvete vardum. Ḳaralarumı cıḳardum, elümi yüzümi$_{o}$ yudum, girānmāye donlarumı (3) geydüm, zer ü zīverümi daḳındum. Āyīneye baḳındum durdum, ḳatına geldüm, ʿādetce öŋine yiyecek getürdüm, (4) resimce bilesine yėmek yėdüm oturdum. Şarāb diledi; vėrdüm. İcdi; icdüm. Mest olduġı vaḳt: "At ceksünler!" (5) dėdi. Ḫādımuŋ yaḫşı ḥāżır atı

[1806] F.282.a.15: sic. | H.144.a.9: *otururlarıdı*$_{o}$.
[1807] F.282.b.2: *emekdaşlar*. | H.144.a.11: om.
[1808] F.282.b.4: *hemşīresini*. | H.144.a.13: *hemşīresin*.
[1809] F.282.b.9: ... *öldi dėyü ne~ḳadar kĭ* ... . | H.144.a.18: ... *öldi*$_{o}$. *Ben ne~ḳadar kĭ* ... .
[1810] F.282.b.9: *ḳardaşı*. | H.144.a.18: id.
[1811] F.283.a.5: *vaḳta-degin*. | H.144.b.4: *vaḳtadegin*.
[1812] F.283.a.7: id. | H.144.b.6: om.
[1813] F.283.a.8: *ç(ü)ft-i pisendīde*. | H.144.b.6: *cüft-i pesendīde*.

varıdı; çekdiler. Bindi, eve gitdi$_{o}$. Ol ḫod eve gitmemiş, mukārīye (6) gitmişimiş. Ol vaḳt ʿ*Āmir*üŋ hemşīre-si ḳardaşını görmege gelür, bulımaz. Benümile biraz istīnās (7) vechile ṣoḥbet ėder. Es̱nāda mecmūʿ-ı mācerāya beni muṭṭaliʿ ḳılur. Esbāb yıġılur: bīhūş oluram. (8) Olıdı kĭ ʿ*Āmir* geldi, beni baġladı, cuvāla ḳoydı aldı$_{o}$ gitdi$_{o}$. Gendözüme ol vaḳt geldüm kĭ beni cuvāldan (9) çıḳardı$_{o}$, yėre urdı$_{o}$, acı diller vėrdi$_{o}$ pāre-ledi, yėre sımarladı. Ḥālum budur kĭ dėdüm. Özge aḥvālı ḫod (10) bilürsin |||

dėdi.

Ben kim *Dükeyn bin ʿĀmir-i Mükārī*yem ol ʿavratuŋ bu ḫıyānetini bu yaramazlıġını (11) işidüb müteġayyir olmadum. Dilḫoşlıḳ verdüm, şeb <ı> rūz varduḳca ʿışḳum ziyāde oldı. Ammā (12) anam bu ḳızdan bu ḥikāyeti kim işitdi, göŋli andan ürkdi, eyitdi$_{o}$ baŋa kĭ: "Bir ʿavrat kĭ ʿammusı oġlına (13) bunuŋ gibi$_{o}$ iş ėde, saŋa n~eylemeye? Terk ėt bunı! Bunuŋ gibi$_{o}$ gişiden ḫayr gelmez" dėdi. Ben varduḳca germ (14) olurdum, tā bir gün anam ḳaḳır, ol ʿavratı$_{o}$ evden daşra cıḳarur. Ben ʿavratı$_{o}$ iletdüm, bir ayruḳ yėrde (15) ḳodum, anamdan ayırtlandum. Bugez anam durur gelür, ʿavratı$_{o}$ incidür üşendürür. Ben~daḥı anama ḳaḳıdum, ol (16) perī-cehre'yi deveye bindürdüm, *Ṭāyif*e[1814] iletdüm. Bir müddet *Ṭāyif*de[1815] olduḳ, ḫoşlıḳ sürdük. Ė imām-ı (17) Müsülmānān ve ė ḫayr-ı āḫir zamān! Bir gün nāgāh bir merd-i meydān cün-şīr-i ġurrān ḳapudan icerü (18) girdi$_{o}$, beni hemānāk̆ gördi, eyitdi$_{o}$: "Ė pederek-i cefāpīşe ve ė bī-ḥamīyet-i bī-endīşe! Üşbu nā- (19) bekār-ı bī-vefāyı$_{o}$ (n)iycün evüŋde dutarsın, anaŋı yabana atarsın? Bu dem elümden ne sen (20) cān ḳurtarasın, ne ol!" dėdi. Ol mehrūnuŋ başın kesdi$_{o}$: "Düniyādan yoġ ol!" dėdi. (21) Ben cün ol ḥālı gördüm, ḳorḳdum. Dam üstüne çıḳdum düşdüm: uṣṣum gitdi. Ögüm geldüginden **(172.b.)** (1) ṣoŋra aşaġa indüm gördüm ol nazinīn[1816] devletsüzüŋ başını: gövdesinden ayru yatur. Ol yigit ġāyib (2) olmış: nişānın görmedüm. Ṣadhezār girye vu zārıla ḥaḳ(ḳ)ına ḳodum. Ben ṣadhezār ġamıla yönümi şehre dutdum, eve (3) geldüm, aḥvālı anama dėdüm. Anam coḳ şükürler eyledi, eyitdi$_{o}$: "Ė cān-ı māder! Ol günden berü kĭ sen anı (4) bu eve getürdüŋ, ḳorḳudayıdum. 'Başumuz ḫānümānumuz anuŋ ucından gide' dėridüm. Minnet Ḥaḳ(ḳ)a kĭ anuŋ (5) şerrini senden ü benden aṣlaḥ u aḥsen vücūhıla defeʿ eyledi." Kelām bu maḳāma yėtişicek eyitdi$_{o}$:

|||| (6) "Ḥālum budur yā *İbn-i ʿAmm-ı Resūlullāh* kĭ dedüm" ||||

dėdi.

|||| "On-iki yıldur ol māh-ruḫumuŋ firāḳından (7) ḥasretinden daḫı aġlaram" ||||

dėdi.

İbn-i ʿAbbās eyitdi$_{o}$: "Bī-fāyide söyleme! Anuŋ gibi nābekārı göŋlüŋ- (8) den cıḳar, dilüŋden ıraḳ dut! Eyü ḳurtılmış-sın. Taŋrınuŋ senüŋile ʿināyeti varımış: ol ṣaḫṣı$_{o}$ (9) vėribidi$_{o}$; geldi, ol bedbaḫtuŋ başın kesdi" dėdi$_{o}$. Andan ol~dem *İbn-i ʿAbbās Dükeyn*den ṣordı kĭ: (10) "Ol ʿavratı$_{o}$ hücūm ėdüb öldüreni cüste-leyimedüŋmi?" dėdi. "Kimseden sizmedüŋmi?" dėdi. Dükeyn eyitdi$_{o}$: "Yā

••••••••••

[1814] F.283.b.15: *Ṭāyife*. | H.144.b.19: *bir ṭāyifeye*. | L.262.a.12: *Ṭāyife*.

[1815] F.284.a.1: *anda*. | H.144.b.19: ol *ṭāyifede*. | L.262.a.12: *Ṭāyifde*.

[1816] F.284.a.7: *nāzenīn*. | H.145.a.1: *ol māh-ruḫuŋ ...* . | L.262.b.3: *nāze-nīn*.

(11) imāmelmüslimīn! Ẓannum oldur kĭ hemān ol gişi-dür kĭ evvel daḫı pāre-lediydi$_o$, 'Öldürdüm' sanub ḳodıyıdı$_o$" (12) dėdi. *İbn-i ʿAbbās* eyitdi$_o$: "Aceb olmaya" dėdi. Andan *İbn-i ʿAbbās* ol gişiye beytülmāldan nafaḳa buyurdı$_o$, (13) ve "Bu ḥikāyeti$_o$ ol gişinüŋ aġzından yazuŋ!" dėdi.

Ve bu ḥikāyetüŋ bir fāyidesi oldur kĭ bilindi$_o$ kĭ (14) yaramaz ʿavrat ḳatında erüŋ gökcegi cirkini, pādeşāhı gedāsı, eyüsi yavuzı, barcası berāberdür.

(15) Daḫı biri budur kĭ bilindi$_o$ kĭ: cādūlıḳ vardur, inkār ėtmek yoḳ.

Daḫı$_o$ bir budur kĭ bilindi$_o$ kĭ her gişi-nüŋ perīlerden (16) hemzādı$_o$ olurmış.

Daḫı birisi[n][1817] *ʿAdīs* rivāyet ėtdügi ʿacāyibāt.

Daḫı birisi bu kĭ bilindi$_o$ kĭ yavuzlıḳdan (17) kimseye fāyide olmaz.

Daḫı bir oldur kĭ bilindi$_o$ kĭ eyü yavuz, rāḥat u renc ḳamu gecer pāyidār olmaz.

Bu hem (18) bilindi$_o$ kĭ *Ḥabīb-i Ḫabīṣ* meker ėtdüginde ʿavrat uymasa, bir suçiycün[1818] iki-gez depelenmezdi.

Āferīn pārsā (19) ḫātūnlara, aḥsent ḥācet #bitürici# cüvānmerdlere #<laʿnet yaman ʿavretlere>#[1819] ve anlaruŋ sözine aldananlara.

Ve raḥmet bu kitābuŋ mü'el(l)ifine vü (20) kitābetine, ḫønende-sine vü şi(ne)vende-si(ne)[1820] olsun.

«Āmin, yā Rabbilʿālamīna$_o$.»

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1817] Passim.
[1818] F.284.b.12: *bir ṣabūḥ* (sic!) *içün*. | H.145.a.15: *bir ṣuçıyiçün*. | L.263.a.14: *bir suçiçün*.
[1819] Ms. l.i. || F.284.b.13. | H.145.a.19. | L.263.a.15: sic.
[1820] Ms. sic. || F.284.b.14. | H.145.a.19. | L.263.a.17: om.

29

(20-21) »Ḥikāyet(-i) bīst <ü> nühüm

ez-ān Yaḥyā(-yi) Bermekī ve nā-bīnā«

(21) Rivāyetde gelmiş-dür kĭ *Hārūn-ı Reşīd*üŋ bir ḥoḳḳa cevāhiri$_{o}$ varıdı **(173.a.)** (1) kĭ muḳavvimler birinüŋ ḳıymetin bilmekde ᶜācizidi. Ḫalīfe ol cevāhiri "Saḳla" dėyü ḥoḳ(ḳ)asıyla *Yaḥyā-yı*$_{o}$ (2) *Bermekī* vezīre dapşurmışdı. *Yahyā* ol ḥoḳḳa'yı evinde bir muḥkem <yėrde>[1821] saḳlamışıdı$_{o}$. Bir gün ḥoḳḳa'yı yoḳladılar, (3) bunda bulmadılar. *Yahyā* ḳatı melūl oldı, fürūmānde oldı, gendüdeń vardı$_{o}$: pādeşāh ḳorḳusı vu ḫalḳ (4) dili anı aldı. Cemāᶜatını dėrşürdi istedi$_{o}$ irdedi: kimse görmiş cıḳmadı. ᶜĀciz ḳaldı. Ol~dem bir (5) gişi eyitdi$_{o}$: "Fülān maḥalletde bir gözsüz vardur. Bunuŋ gibi$_{o}$ yitükleri bulur bilür" dėdiler. *Yahyā* āᶜmāyı$_{o}$ (6) ḥāżır (b)u(y)urdı$_{o}$ ve cemāᶜatına sımarladı: "Kimse söz söylemesün, epsem dursun! Āᶜmāyıla söyleşen (7) hemīn ben olayın!"[1822] dėdi. Cün āᶜmā geldi oturdı$_{o}$, *Yahyā* aŋa eyitdi$_{o}$: "Ė ḥakīm! Nesnemüz yitdi. Nedür?" Eyitdi$_{o}$: "Eyit!" (8) dėdi, vü epsem oldı. Gözsüz söylemedi, dört yaŋa ḳulaḳ dutdı$_{o}$ oturdı tā meger bir söz işide, ol (9) sözden buŋa bir ḳapusı acıla. Hīc söz işitmedi ᶜāciz oldı. İkinci$_{o}$-gez *Yahyā* eyitdi$_{o}$: "Söyle yā ḥakīm!" (10) dėdi. Āᶜmā gėrü söylemedi. Bir demden gėrü *Yahyā* eyitdi: "Yā ḥakīm, nesnemüz gitdi, evden yitdi. Nedür, (11) eyit!" dėdi. Āᶜmā elin yėre sundı$_{o}$, nesne ister gibi$_{o}$ oldı. Eyitdi$_{o}$: "Yā emīr, gevherdür oġurlandı" dėdi. (12) *Yahyā* eyitdi$_{o}$: "Daḫı ne oġurlandı?" dėdi. Āᶜmā eyitdi$_{o}$: "İncü" dėdi. *Yahyā* eyitdi: "Daḫı ne gitdi?" dėdi. Āᶜmā (13) eyitdi$_{o}$: "Zümürrüd" dėdi. *Yahyā* eyitdi$_{o}$: "Daḫı?" Āᶜmā eyitdi$_{o}$: "Yāḳūt" dėdi. *Yahyā* eyitdi: "Kim oġurladı?" dėdi. Gözsüz (14) eyitdi$_{o}$: "Ferrāşlaruŋ ḳul(l)ıḳcılaruŋ birsi" dėdi. *Yahyā* eyitdi$_{o}$: "Ḳanda gizledi?" dėdi. Āᶜmā eyitdi$_{o}$: "Cāha bıraḳdı" (15) dėdi. *Yahyā* buyurdı$_{o}$: vardılar, cāhdan ḥoḳḳa'yı cıḳardılar, saġ esen getürdiler. Ḫalḳ ol ḥālı gördiler sevindi$_{o}$- (16) ler ü müteḥayyir oldılar. *Yahyā* āᶜmāya ṣıla vėrdi$_{o}$, andan ṣordı: "Nėce bildüŋ?" dėdi. Āᶜmā eyitdi$_{o}$: "Yā emīr, yaşuŋ (17) uzun olsun! Ġaybı$_{o}$ Taŋrıdan artuḳ kimse bilmez. Ammā vehm ü ḳıyās her gişide vardur. Vehm ü ḳıyās- (18) ıla bildüm" dėdi. *Yahyā* eyitdi$_{o}$: "Nėte dėdüŋ?" dėdi. Gözsüz eyitdi:

••••••••••

[1821] F.285.a.3. | H.145.a.23. | L.263.b.6: sic.

[1822] F.285.a.9: *Hemīn āᶜmāyıla söyleşen ben olayın.* | H.145.b.4: om. | L.263.b.12-13: *Āᶜmāyıla söyleşen hemīn ben olayım.*

|| Sorduġuŋuz vaḳıt dört yaŋa ḳulaḳ dutdum (19) kĭ bir söz işidem, aŋa ḳıyās ėdem, söz söyleyem. Cāre ėdemedüm. ᶜĀḳıbet "Evden" dėdüŋüz. Biraz öglendüm, ṣoŋra (20) yėre sundum: ḫurmā şükūfesi şeklinde bir nesne elüme girdi. Resūl - ṣallāllāhu ᶜaleyhi ve sellem - ḫurmāya (21) güher dėyüb-durur. Ben~daḫı "Ne?" dėdügüŋ vaḳt şükūfe evvel belüricek incü gibi aġca olur, yumurçaḳ **(173.b.)** (1) olur. Ol sebebden "İncü" dėdüm. Andan daḫı "Ne?" dėdügüŋde cün evvel[1823] belürenler varuraḳ ulalar, yeşil (2) olur, ve incüyile yoldaş olan yeşil zümürrüd olur "Zümürrüd", dėdüm. Andan daḫı "Ne?" dėdügüŋde cün (3) ḫurmā büyiyicek ḳızarur, ve gühere incüye zümürrüde münāsib ḳızıl nesne yākūt olur: "Yākūt" dėdüm. (4) Andan "Kim alup-durur?" dėdügüŋde daşradın bir behīme āvāzın işitdüm. Bildüm kĭ ol iş bir nādān işidür, (5) ve ol ḥoḳḳaya eli ėren nādān ferrāşdur. "Artuḳ kim ola?"[1824] dėdüm. "Ferrāş" dėdüm. Ve ol dem kĭ "Ḳanda gizlemiş- (6) -dür?"[1825] dėdüŋ, icerü ḫaremden ḳulaġuma bir ün geldi$_{o}$ kim: "Suyı$_{o}$ cāha {dök!" dėdi. Ol münāsebetile "Cāhda-dur" dėdüm ||

dėdi.

Yahyā-yı$_{o}$ *Bermekī* ol āᶜmānuŋ ferāsetindeń} taᶜaccüb ėtdi, aŋa āferīn oḳıdı, (7) ve ḳonşılıġında aŋa ev vėrdi, nedīmlerinden ėdindi.

Hezār āferīn mü'(e)l(l)ife[x] vü kātibine vü (8) sāmi'e vü ḳārı̲ye vü ṣāḥib-i kitāba olsun, āmīn dėyene olsun!

Āmīne!

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1823] F.285.b.12. | H.145.b.16: *ol*. | L.264.b.2: *evvel*.

[1824] F.286.a.1-2: *... eli ėren nādān ḳaravaşdan artuḳ kim ola*? | H.145.b.19: *... ḥoḳḳaya eli ėren ḳaravaşdan artuḳ kim ola*? | L.264.b.5-6: *... ol iş bir nādān işidür. Ve ol ḥoḳḳa-ya eli ėren nādān ḳaravaşdan artuḳ kim ola*?

[1825] F.286.a.2: *gizlenmişdür*. | H.145.b.20. | L.264.b.7: *gizlemiş*.

30

(9-11) »Ḥikāyet(-i) sī-üm[1826]

ez-ān Aʿrābī(-yi) ṣāliḥ ve Duḫter(-i) [*u*][1827] *Urvīye ve hevāḫᵛāhāneş*«

(9) Ḫudāvendān-ı aḫbār ve rāvīyān-ı güftār böyle getürmişler kim (10) rūzigār-ı ḳadīmde bir Aʿrābī gişi varıdı. Ḳatı pārsā vu (11) müteʿab(b)ididi. Adı *Meysān*ıdı. Ve anuŋ bir ḫūb (12) ḳızı varıdı, adı *Ervīye*-yidi.[1828] Cemālda kemālda bī-naẓīr(-i)[1829] (13) vaḳt-ıdı, cihān güzel-lerinüŋ re'īsi-idi. Ḳamu ḫalḳ icinde anuŋ eyüligi pākīze-ligi şöhret (14) dutmışıdı. Peyveste işi güci ṭāʿat <u> ʿibādetdi, namāzıla orucıla eglenürdi. Ḫalḳdan (15) üzülmişidi, ḫālı durulmışıdı. Ve bu ḳızuŋ atası, *Meysān* dervīşidi, eli dārıdı. Dileridi kĭ (16) ol ḳızuŋ ḫøstārlarından menfaʿat ola. Ammā ol ḳız hīc ḫøstāra rızā vėrmezdi, (17) ol işe baş indürmezdi. Ḳanāʿatıla dirilürdi, ḫalvetde ʿibādet ėderdi. Bir gün *Meysān* (18) vefāt ėtdi. Ol sebebden *Urvīye* yaluŋuz ḳaldı elikdi. "Ė ümīd-i nāümīdān ve ė kes-i (19) bī-kesān ve ė destigīr-i dermānde-gān ve ė feryādres-i mutaẓillimān![1830] Yüz saŋa dutdum, elümi faẓluŋ (20) keremüŋ inʿāmuŋ umup acdum. Ḫāşā luṭfuŋdan kĭ elümi boş gönderesin. Ḳādirsin (21) aŋa kĭ beni ʿināyetüŋ ḥimāyetinde saḳlayasın, nāmaḫrem-ler elini benden ıraḳ dutasın" dėdi. **(174.a.)** (1) Bir zamān bu ḥāl üzerine oldı. Āḫir bir Aʿrābī anı ʿavratlıġa diledi. Yaluŋuzlıḳdan üşenmişidi; (2) rıżā vėrdi. Ḳonşı-lar, ata dostları dėrildiler, ʿaḳd-ı nikāḥ ėtdiler. Bu Aʿrābī daḫı ṣāliḥidi. Birbirine (3) münāsib ü muṣāḥib ü muvāfıḳ u muṭābıḳ düşdi; datlucaḳ dirildiler, daġuklıḳdan derildiler.[1831] Bir (4) yıldan ṣoŋra bu Aʿrābiye sefer düşdi. *Urvīye*ye eyitdi: "*Mışır*da işüm vardur; varmamaḳ olmaz, varuram. (5) Bunda benüm bir ḳardaşum vardur. Seni aŋa sımarlaram; her vaḳt senüŋ ḫācetüŋi eksügüŋi geregüŋi (6) görür, seni ben gelince mürāʿāẗ ėder" dėdi. *Urvīye* eyitdi: "Maşlaḥatuŋı sen bilürsin, buyruḳ

[1826] Ms. *elif.m*.
[1827] Ms. *elif.v*.
[1828] Ms sic. (Ms. 173.b.18 sqq.: *Urvīye*).
[1829] F.286.a.12: *bī-nazīrdi vaḳtıdı* (sic!). | H.146.a.4: *nazīre-si yoġıdı*. | L.264.b.17: sic.
[1830] F.286.b.5. | H.146.a.12: *mutaẓ(a)llimān*. | L.265.a.8: *mutaẓ(a)llimān*.
[1831] F.286.b.10-11: ... *dirildiler* [[*ḍagu*(*ḳ*)*lıḳdan dirildiler*]]. (sic!) *Bir yıldan* ... . | H.146.a.16: om. | L.265.a.15: ... *dirild(i)ler daġuḳlıḳdan dirild(i)ler* ... .

senüŋ. (7) Ben ne dėyeyin?" dėdi. Andan Aʿrābī ḳardaşına eyitdi$_{o}$: "Ben yola giderem. Ben gelince evüme naẕaruŋ olsun; (8) ḫācetin gör, mürāʿāṯ eyle!" dėdi. Ol~daḫı: "Olsun!" dėdi. Aʿrābī *Mıṣr*a gitdi. Her gün ḳardaş gelürdi, (9) evüŋ eksügin geregin görürdi ḫidmet ėderdi, nafaḳaya müteʿalliḳ işleri başarurdı.

Ḳażā-yı$_{o}$ (10) Ḫudāyi$_{o}$[1832]
bir gün ittifāḳ düşer:
ḳardaşuŋ *Urvīye*ye gözi doḳınur;
görür kĭ
ġāyetde ḥasnādur,
menzili (11) menāzilden eşnādur.
İblīs anı rübūde eyler:
eyle ʿāşıḳ olur
kĭ ḫʷāb u ārām andan dūr olur,
(12) yėmekden içmekden üyimekden[1833] ḳalur.
Bir müddet bu ḥālıla yürür,
keşf-i ḥāl ėtmege utanur
rencūr olur, (13) beŋzi sararur.
Bir gün bu ḳardaş *Urvīye* evine gelür,
ʿādetce eksügi geregi görür,
ḫilāf-ı ʿādet oturur,
{gögsin ötürür},
(14) perākende sözler söyler,
nāmünāsib ḥareket eyler.

Urvīye daŋlar, göŋlinde eydür: "Ne ʿaceb, üşbu gişi (15) hīc evümde eski ḥaşīr bıraġub oturduġı yoġıdı$_{o}$" dėr. "Evrādum oḳımaġa mānic düşdi. N~ėdeyin~iki?" [1834] dėr. Āḫir (16) eyitdi$_{o}$: "Ė yigit, ne coḳ oturduŋ! Benüm vaẕīfe-lerüm vardur; teşvīş vėrme! İşüŋ varısa, var gör; (17) oturub n~eylersin?" dėdi. Ol er eyitdi: "Ė çeşm ü cırāġ[1835] ve ė merhem-i dāġ! Bil ü āgāh ol~kĭ ben saŋa (18) ʿāşıḳ oldum, miskīn ü dermānde oldum. Ṣabrum ḳarārum benden gitdi. Baŋa feryād ėriş: beni ḳul-luġa (19) ḳabūl eyle! Ḫidmet ḳuşaġını baġlanub ölince saŋa ḳul(l)uḳcı olayım!" dėdi. *Urvīye* cün bu keleci işitdi, (20) içine od düşdi$_{o}$, gözi$_{o}$ ḳarardı: "Hey, dur, ol dūr,[1836] bu sevdādan gec, İblīsi kör eyle!" dėdi. Er eyitdi$_{o}$: "Ė (21) göŋlüm sürürı ve ė gözüm nūrı! ʿIşḳuŋ baŋa eyle müstevli-dür kĭ vaṣfa gelmez. Başumı keserlerse, **(174.b.)** (1) ol sevdādan geçmeyem, seni terk ėtmeyem. Baŋa boyun vėr: cānum <u> ḫān-ümānum[1837] senüŋ olsun!" *Urvīye* (2) eyitdi: "Ė gişi! Bu sevdādan vaz gel, bu sözi unut, Taŋrıdan ḳorḳ! Ḳardaşuŋ vaṣīyetin (3) aŋ, ol mücebce ʿamel ėt! Dur git, ḳardaşuŋı bednām eyleme!" dėdi. Ol cevāb vėrdi$_{o}$ kĭ: "İp (4) ucı elden düşdi, su başdan aşdı$_{o}$. Baŋa naṣīḥat fāyide eylemez: n~ėdeyin?" dėdi. "Maṣlaḥat (5) oldur

[1832] F.287.a.2-3: *ḳażā-yı$_{o}$ ḫudāyī*. | H.146.a.21: *ḳażā-yı$_{o}$ Ḫuẕā*. | L.265.b.7: *ḳażā-yı ḫuẕāyī*.
[1833] Ms. sic. || F.287.a.5: om. | H.146.b.1. | L.265.b.10: *üyimekden*.
[1834] F.287.a.10: *N~ėdeyim~kĭ*. | H.146.b.4: *n~ėdeyin*. | L.265.b.15: *ne yėkini*. (Cf. ms. 15.b.8, 15.b.8, 15.b.14 etc).
[1835] F.287.a.12: *çeşm-i çırāġum*. | H.146.b.6: *çeşm ü çerāġ*. | L.265.b.17: *çeşm ve^{x} çırāġ*.
[1836] F.287.a.15: id. | H.146.b.8: om. | L.266.a.4: id.
[1837] F.288.a.3: id. | H.146.b.11: sic. | L.266.a.7: id.

kĭ penḫānī baŋa rām olasın, benümile bir göŋül-lü, bir göŋlek-lü olasın!" dėdi; "Āvezemüz[1838] (6) cıḳmaya, bednām-lıḳ ḥāṣıl olmaya: ḫalḳuŋ serzenişinden īmi̱n[1839] olavuz" dėdi. *Urvīye* bu kelecilerden (7) sūḫte-dil oldı, eyitdi˳:

"Coḳ söyledüŋ.
Fikrüŋ fesādı˳ gizlemekde,
ẓāhiri gözlemekde-imiş.
Ḳor- (8) ḳuŋ ḫalḳ icinde-kĭ rüsvālıḳdań-imiş.
Hīc Ḫāliḳ-i ᶜālemden,
Rāzıḳ-ı ādemdeń˳,
Mükevvin-i kāyinātdan,
(9) «ᶜālimu-s-sirri wa-l-ḫafiyyāt»dan˳
endīşe ėtmezmisin
utanmazmısın
ḳorḳmazmısın?
Ḥaḳīḳat bil kĭ
(10) benden saŋa nesne acılacaḳ degüldür,
varlıġum ⌈dö⌉kilüb sacılacaḳ degüldür.
ᶜİffet işine āşināyam,
(11) aŋa doyamazam,
ḳıyāmet ḫacāletine döyemezem.
Bu kelecileri˳ kĭ
utanmadın yüzüme ḳarşu söyledüŋ,
ve (12) gendözüŋi ḫāyin eyledüŋ,
ben-den ẓāhir olmış bir günāhuŋ ᶜukūbeti˳ taṣavvur ėderem.
Yoḫsa senüŋ (13) ne zehreŋ olayıdı˳ kĭ
baŋa bunuŋ gibi˳ söz söyleyedüŋ,
beni vaḳtumdan ırayıduŋ.
Vācib-dür kĭ (14) elüŋi benden cekesin,
gözüŋi benden dikesin
varasın:
tenüŋe tīrüŋi[1840] bir yėrde daḫı urasın;
varasın:
bir yaŋḳuya (15) daḫı üresin.[1841]
Baŋa ol ḫoş gelür kĭ ölümüme rāżī olam,
saŋa el vėrmege rāżī olmayam,
gendözümi (16) melᶜūn-lik ḫacāletinde dutmayam,
dėdügüŋ yola gitmeyem!"
dėdi.

Cün ol cāhil *Urvīye*-yi˳ (17) bu ḥālda bu ṣıfatda buldı˳, saḫt oldı˳, eyitdi:

"Ḥācetümi bitürmedüŋ,

••••••••••

[1838] F.287.b.8: *āvāzumuz*. | H.146.b.16: *āvāzemüz*.
[1839] F.287.b.4. | H.146.b.17: *emīn*. | L.266.a.13: *im*(*ī*)*n*.
[1840] F.288.a.3: id. | H.147.a.2: om.
[1841] F.288.a.3: id. | H.147.a.2: ... *çekesin, ḥācetüŋi bir yėrde daḫı isteyesin. Baŋa ...* . | L.266.b.6-7: *bir yaŋḳuya daḫı* [*d*] *üresin*.

zaḥmetümi götürmedüŋ.
Gör (18) imdi
ben saŋa n~ėderem!”
dėdi.

Yanular yandı, coḳ herze merze söyledi, cıḳdı$_{o}$ gitdi$_{o}$. *Urvīye* yüzini (19) Ḫudāya dutdı$_{o}$, eyitdi: «“Raḍītu yā rabbī bi-qaḍā’ika wa-balā’ika». Bār(-ı)[1842] Ḫudāyā! Dānāsın bīnāsın, ḳādirsin (20) ḥāẓırsın, nāẓırsın nāṣırsın! Elüŋden gelür ḳı̈ beni bunuŋ şerrindeń saḳlayasın: luṭf eyle saḳla! Ve- (21) -eger ḥükmüŋ böyle cārī oldısa ḳı̈ bu dūr-ez-Ḫudā cihetindeń baŋa bir elem ėrişe: «Lā maradda **(175.a.)** (1) li-ḥukmika wa-lā māniʿa ʿan qaḍā’ika.» İlāhī, gendözümi$_{o}$ saŋa sımarladum, tevekkül saŋa ėtdüm, bu nābākdan ḳacdum, (2) saŋa sıġındum” dėdi$_{o}$. Yüzin dopraġa vurdı$_{o}$, zār zār aġladı. Andan ṣabr eyledi: “Görelüm n~olur?” dėdi. Birḳac (3) gün gecdüginden ṣoŋra bu ẓālim ḳardaş durdı vardı$_{o}$, māl ḫarc ėdüb dört bėş gişi düzdi: (4) biri müfsid, dördi$_{o}$ şāhid. “Şol ʿavratı$_{o}$ sevdüm, baŋa rām olmadı. Yitürmegine ḳaṣd eyledüm. Baŋa yardım (5) eyleŋ! Birüŋüz eve yürisün; ben dutayın. Ḳāżī ḳatında siz ḳalanuŋuz ‘Mīli sürmedānda müşāhede gördük’ (6) dėyü danuḳluḳ vėrüŋ! Bu ʿavratı$_{o}$ sengisār eyleyelüm: göŋlüm teşvīşden īmi̱n[1843] olsun” dėdi. Cün bu (7) żālim ol şaḳḳī-lerile bu ittifāḳı eyledi, bir gėce vardı, bir sınarı ẓālimile *Urvīye*⌈nüŋ⌉ damına cıḳdılar. Ol-bir (8) ẓālim indi, *Urvīye*nüŋ sec(c)āde⌈-si⌉ üstünde ʿibādete meşġūliken yapışdı. Bu ẓālim indi: “Sizi (9) dutdum” dėdi. Ḳapuyı$_{o}$ acdı, ḳalan ẓal(e)me-yi$_{o}$ icerü ḳoydı. “Danuḳ oluŋ, ḳardaşum ʿavratını bu erile (10) dutdum!” dėdi.

Danuḳ oldılar.
Ġavġā ġalebe, ses selik[1844] eylediler.
Maḥalle ḫalḳı uyandılar:
rüsvālıḳ fāş (11) oldı,
fāḥişe şāyiʿ oldı.

Urvīye bu vaḳıʿada tevekkül ėdüb “Allāh, görelüm, n~eyler?” dėyüb seccāde-si (12) üstünden ırılmayub müsteslim olub oturdı. Münācāta başlayacaġı dem ol müfsid ḫalḳıla (13) üstüne girdi, eyitdi$_{o}$:

“Ė nābekār fāḥişe!
Ḳardaşumı bednām eyledüŋ,
evini yıḳduŋ!
Ėrte seni maḥal(l)e (14) ortasında oda yaḳmayacaḳ,
üstüŋe yar yıḳmayacaḳ olursam,
şöyle olayın,
böyle olayın!”
dėdi.

(15) *Urvīye* aġladı oturdı, andın~yaŋa baḳmadı cevāb vėrmedi. Andan ḫalḳ cıḳdılar, ḳapuyı$_{o}$ üstüne (16) [[üstüne]] muḥkem baġladılar: “Ėrte seni bulavuz” dėdiler. Cün ṣabāḥ oldı, *Urvīye* durdı$_{o}$ ābedest (17) aldı namāz ḳıldı: “Elḥükmülillāhi” dėdi. “Taŋrıdan ne ḫāl gele” dėyü muntaẓır oturdı. Ol nāpāk

[1842] F.288.a.9. | H.147.a.7. | L.266.b.12: sic.
[1843] F.288.b.4. | H.147.a.14: *emīn*. | L.267.a.6: *im*(*ī*)*n*.
[1844] F.288.b.8. | H.147.a.17: om. | L.267.a.11: *ses selik*.

ṣabāḥ (18) durdı$_{o}$, ḳāżī evine vardı$_{o}$, nāyib <ü> şaḥne ḳatına girdi: “Ḥāl böyle düşdi$_{o}$” dėyü iʿlām eyledi. Muḥzırlar (19) naḳībler vardılar, *Urvīye*’yi seccāde-sindeń ḳaldurdılar, ḫalḳ üşübler[1845] aldılar, ḳāżī maḥfiline gitdiler. (20) *Urvīye* başını aşaġa [[e]] dutub <“Al-ḥukmu li-l-lāhi”> dėyüb giderdi. Ḫalḳ ol ṣūreti$_{o}$ ol maʿnī-ye muḫālef[1846] (21) görüb taʿaccüb ėderlerdi. Cün maḥkemeye geldiler, gördiler kĭ şaḥne vü nāyib ü muḥtesib “Emr-i ʿaẓīm-dür” **(175.b.)** (1) dėyü bir araya gelmişler. Ḳāżī vü ekābir ḥużurında ol ini, ol deni[1847] geldi, daʿvī ėtdi: “Üşbu ʿavrat (2) ḳardaşumuŋ ʿavratıdur. Bir nāmaḥremile dutdum. Ne buyurursız?” dėdi. “Saŋa ne taʿalluḳ?” dėdiler. “Vekīlem” dėdi. (3) Danuḳlıḳ vėrdiler. Ḳāżī *Urvīye*ye eyitdi: “Sen ne dėrsin?” ⌈dėdi⌉. *Urvīye* aġladı: «“Al-ḥukmu li-l-lāhi”» dėdi, (4) ayruḳ cevāb vėrmedi. Ḳāżī vekīlden danuḳ istedi. Ol dört ⌈bed⌉baḫt ḥıyānetler eşḳıyānnās-lar (5) ilerü geldiler, {ḍanuḳlıḳ vėrdiler: «“Ra’aynāhu ka-l-mīli fī-l-mukḥilati”» dėdiler. Eyle olsa ḥükkām ẓāhir, recm zācir. Buyurdılar}: ḳāżī u şaḥne vü nāyib ü muḥtesib gişileri ol bīcāre ʿavratı$_{o}$ rüsvāylıġa[1848] meydāna (6) iletdiler. Ṣadhezār merd ü zen üşmişler. Meydān başında bir çuḳur eşmişler, ol mercūme-i (7) merḥūme’yi gögsine-degin gömdiler, üstüne ṭaş yumdılar. Ol bī-günāhı baʿżı ciddile, baʿżı (8) müḫābāyıla daşladılar, aŋa ol iş işlediler. Ekṣer-i ḫalḳ ol bīcāre’yi ol ḥāluŋ ehli$_{o}$ (9) görmediler, ammā şerʿe muḫālefet ḳapusındań girmediler. “Töhmetdür, bühtāndur” dėyü iʿtiḳād ėtmişlerdi, (10) līkin şerīʿat yolına gitmişlerdi. Filcümle cün recm işi bitdi$_{o}$, ḫalḳ döndi$_{o}$, evlü evine gitdi. Bir zamān (11) şehirdex bu söylendi kĭ “*Urvīye*den[1849] pārsā, andan mestūr, andan nīk-nām kimse yoġıdı. ʿAceb (12) bu ne ḫizlānıdı kĭ aŋa vāḳiʿ oldı$_{o}$?” dėdiler.

“Gişinüŋ ẓāhirine ṭaʿatına baḳmaḳ yoġımış” dėdiler.
(13) “Anuŋ-icün Ḥaḳ ḳatında az coġımış” dėdiler.

Her gişi bu bābda bir dāstān bir ḥikāyet söyledi.

(14) Ol bīcāre’yi Taŋrı ölümden saḳlamış-ımış,
meger-kĭ gendü ḳatında anı ınıḳlamışımış.[1850]
Gündüzin (15) iŋilemege ḳorḳmış.
Gėce olduġın bilicek iŋiledi ⌈aġladı⌉,
bir ḥarāmī-nüŋ yüregini ḍaġladı.

Meger ʿArab (16) icinde bir dilāver gişi vardı$_{o}$ kĭ erlikde bahādürlikde ṣaʿlūklikde naẓīr(i)[1851] yoġıdı. *Mışır* yo- (17) lında bir kārvān bozmış dutmış, cemāʿatıyla evine gide-yürürimiş. *Urvīye* meydanında aḫşām ėrişür. Ḳonarlar, (18) nāgeh *Urvīye*nüŋ nālesin işidürler. Ṣaʿlūk nāle’yi soylayuraḳ vardı$_{o}$, daş yıġını buldı,

1845 F.289.a.4: *üşüben*. | H.147.b.1: *ḫalk bilesince üşüb*. | L.267.b.6: id.
1846 F. 289.a.5: *muḫālif*. | H.147.b.2: om. | L.267.b.8: *muḫālif*. (Cf. S. 1193.)
1847 F.289.a.7: *... ḥużūrında ini dini geldi ...* . | H.147.b.3: *bedbaḫt*. | L.267.b.10: *ol ini, ol deni*.
1848 F.289.a.14: *rüsvāy-lıġıla*. | H.147.b.6. | L.267.b.17-268.a.1: *rüsvāylıġıla*.
1849 V.c.
1850 F.289.b.8: *...meger gendü vaḳtında* (sic!) *anı anıḳlamı(ş)-ımış*. | H.147.b.14: om. | L.268.a.12-13: *... meger kĭ gendü ḳatında anı ınaḳlamışımış*.
1851 F.289.b.10. | H.147.b.14. | L.268.a.16: sic.

Urvīye'yi açdı çıḳardı, (19) ḳonaġına iletdi. Görd(i) ḳī bir ay pāresi-dür, ādem cānıdur, ḫūblar ḫānıdur. Ḳanını ḳoḳını yudılar giderdiler, daş (20) zaḫimlerini baġladılar, yiyececük vėrdiler. Yėdi ḳuvvetlendi. Söze geldi: "Ne gişi-sin?" dėdi. Ṣaʿlūk eyitdi: (21) "Ziyānlu gişi degülem" dėdi. Esirgedi nüvāḫt ėtdi, göŋlinde eyitdi: "Ṣadhezār günāh ėtdüm ola, günāhlarum **(176.a.)** (1) keffāreţi$_{o}$: işbu bīçareye tīmār ėdeyim; ḫoş olsun, ḫālına gitsün!" dėdi$_{o}$. "Yā bir gişiye vėrem evlendürem" dėdi. (2) "Ölecek olurısam, anı ṣoŋuma vaṣīyet ėdem: riʿāyet ėderler. Bu ölecek olursa, techīz ėdem, ḫaḳḳına ḳoyam. Ṣāyed (3) günāhlarumuŋ birine kefāret ola" dėdi. Andan ṣaʿlūk ḳalḳduḳları vaḳt diledi ḳī davara vura ala (4) ilede. Ol eyitdi: "Yā mevlāyi$_{o}$! Aṣveb ü evlā oldur ḳī evvel dėyesin, bilem ḳī beni ḳancaru iledürsin?" dėdi$_{o}$. (5) Ṣaʿlūk eyitdi: "Ṣaḥrāda evüm vardur. ⌈Aŋa⌉ iledürem ḳī āsūde olasın diŋlenesin, ḫoşca olasın" (6) dėdi. *Urvīye* eyitdi: "Cün ḫāl budur, revādur. Sende şefaḳat u merḥamet ẓāhir görürem. Taŋrı (7) saŋa ḫayr cezā vėrsün!" dėdi. Andan Aʿrābī *Urvīye*'yi ata bindürdi, āheste aldı gitdi$_{o}$, (8) evine iletdi. Bu Aʿrābī-nüŋ bir ʿavratı$_{o}$ varıdı, ḳatı pārsāyıdı$_{o}$, cenāb-ı pārsālikde ʿālī-yidi. (9) Erinüŋ münkirlerine münkir-idi. "Bu mübtelā ne gişi-dür?" dėyü sordı. Aʿrābī ḫālını şerḥ eyledi (10) ve eyitdi$_{o}$: "Getürdüm ḳī Tangrılıġıcün buŋa tīmār ėde-sin: ḫoşca ola, bir günāhumuza kefāret ola" dėdi. (11) ʿAvrat eyitdi:

"Bu işüŋ eyü iş.
Bunı begendüm.
Budur baŋa »gūşt bā-gendüm.«[1852]
Baŋa getürdüklerüŋde
(12) bundan yėgrek nesne yoḳ,
ayruḳsı armaġan ḳatumda coḳ"
dėdi.

ʿAvratuŋ bu talaḳḳī bilḳabūlı-na, (13) bu vażʿına uṣūlına Aʿrābī şükr ėtdi. Cerrāḥ buldılar: *Urvīye*-nüŋ zaḫmlerini, ḫūşke-bendin (14) götürüb[1853] merhem urdılar. Birḳac günden ṣoŋra *Urvīye* ḫoşca oldı, ṣaʿlūka ve ʿavratına (15) sergüdeştini - sordılardı - söyleyüvėrdi. Taʿaccüb ėtdi-ler, buŋa mihrübān oldılar, istimālet (16) vėrdiler. Tamām ḳuvvet dutdı$_{o}$, ere vü ʿavrata duʿālar eyledi. Eyitdi: "İnʿām tamām olsun: baŋa bir bucaḳ (17) buluŋ ḳī anda baŋa ḫużūr ola; hīc kimse girmeye; ben anda ṭāʿatuma meşġūl olam, size duʿā ḳılam!" dėdi. (18) Zen-i Aʿrābī derḫāl anuŋ-icün bir oda düzdi$_{o}$ eyitdi: "Otur, fāriġ-dil ol! Bunda muṣaddaʿ gişi gelmez!" (19) dėdi. *Urvīye* ol kūşede ḫālına meşġūl oldı. Meger bu Aʿrābī-nüŋ bir ḳara kerīh-liḳā Nūbī ḳulı (20) varıdı, İblīs ṣūretlüyidi. Ammā merdānā vu tuvānāyıdı. Ol evüŋ davarın tīmarlarıdı, ṣaḥrāya (21) iledür getürürdi. Bir gün bu ġulāmuŋ gözi

[1852] F.290.b.1. | H.148.a.3: om. | L.269.a.5: *güşt be-gendüm*.
[1853] F.290.b.3: *ḫuşkı bendini giderüb*. | H.148.a.4: om. | L.269.a.7-8: *ḫuşke bendin götürüb*.

*Urvīye*nüŋ cemālına doḳundı, anuŋ ᶜāşıḳı oldı$_{o}$. Gündeń **(176.b.)** (1) güne ᶜışḳı ziyāde oldı; bī-ḫevᵘābˣ u bī-ḳarār oldı.

Urvīye(-i)[1854] bīcāre bu ḥāldan bī-ḫaber,
rūz ṣāyim,
(2) şeb ḳāyim,
lezzāt-ı ḥissī-deń maᶜzūl,
gendü ḥālına meşġūl.

Bir gün bu ġulām *Urvīye*'yi ḫalvet buldı$_{o}$, ḥālını (3) aŋa söyledi, rāzını iẓhār eyledi. Eyitdi: "Baŋa meded eyle kĭ ᶜışḳuŋdan cānum lebüme èrişdi; ḳorḳaram, (4) helāk olam" dèdi. *Urvīye*nüŋ - bu sözi$_{o}$ işidicek - tenine lerze düşdi$_{o}$: "Tün betün n~ėdeyin? Helāk olursaŋ, (5) olugör kĭ benden saŋa cāre vü meded yoḳdur! Bu ne herze-dür söyledügüŋ?" dèdi. "Senüŋ ne maḥal(l)uŋ vardur (6) kĭ muvācehe baŋa bunuŋ gibi söz dèyesin? ᶜIşḳ <u> maᶜşūḳ sözi$_{o}$ n~olur? Varsaŋ, deveŋ güdseŋ, gendü işüŋde (7) olsaŋa, İblīsi$_{o}$ kör eyleseŋe!" dèdi. *Urvīye* bu sebebden beġāyet ġamġīn oldı. "Kim~bile gèrü nèce ḳażāya (8) oġrasam gerek-dür" dèdi. Taŋrıya ibtihāl ėtdi aġladı, ṣabur bīş dutdı. Nāgāh bir gün ġulām(-ı)[1855] Nūbī (9) gèrü ilerü yüridi, gèrü ol bābda sözi ucurdı, zārīlıḳ tesbīḥin gecürdi.[1856] *Urvīye* eyitdi: "Ė (10) ġulām, var, bu sevdādan gec! Eyle dut kĭ beni görmedüŋidi. Yoḳ dèriseŋ, efendüŋe kireceŋe dèrem: (11) senüŋ şerrüŋı benden ırag̀ èderler, yā ben gendözümi helāk èderem, bu miḥnetden ḳurtıluram" dèdi. Ġulām (12) eyitdi: "Ben anı bunı bilmezem kĭ![1857] Baŋa el vèrmeziseŋ, bir meker düzem kĭ anuŋ ucından başdan cıḳasın" (13) dèdi. *Urvīye* eyitdi: "Var, ne elüŋden gelürse, işle kĭ Ḫaḳ Taᶜālā beni senüŋ mekrüŋden keydüŋden ḳurtara" (14) dèdi. Zengī cün nevmīd oldı, *Urvīye*ye meker ėtmek ardınca oldı. "Öldüreyim, dil kesilsün!" dèdi. (15) Ol evüŋ bir oġlancuḳları$_{o}$ varıdı$_{o}$; ayruḳ yoġıdı$_{o}$. Anı$_{o}$ oḫşayub avınurdururlardı. Bu siyāh(-ı)[1858] melᶜūn (16) dünle ol oġlancuġuŋ başını gövde-sinden ayrur, bıcaġı ḳanıyla iledür, *Urvīye*-nüŋ sec(c)āde-si altına (17) ḳor, ve donına ḳan bulaşdurur, ḳan damla-larını aŋadek ulaşdurur. *Urvīye*(*-i*)[1859] bīcāre uyurdı, bī-ḫaberi- (18) di. Cün ṣabāḥ olur, görseler kĭ evde ḳan ḳoḳ var. Nedür bu dèyince baḳarlar görürler: oġlancuḳ başı (19) ḳara ḳanı$_{o}$[1860] icinde ġalṭān olmış, yatur. Nevḥa vu zārī ėt(d)iler, yüzlerin yırtdılar. Oba ḫalḳı barçası cūşa (20) ḫurūşa geldiler, dürlü dürlü sözde oldılar. Siyāh(-ı)[1861] bedbaḫt ġalebeden uyanmış olur, ḳulaġına söz dürinmiş (21) olur. Durur, donın yırtar, feryād u fiġān èder, cep ü rāst segirdür. Eydür: "Ben bu ṭıfılı$_{o}$ ṣadhezār ḫūn-ı **(177.a.)** (1) cigerile besleyüb-dururam. Baŋa diŋlenmek yoḳdur bu işi ayardub èdeni bulmayınca,

[1854] F.290.b.13. | H.148.a.12. | L.269.b.2-3: id.
[1855] F.291.a.5: *ġulām turdı*. | H.148.a.18: sic. | L.269.b.14: id.
[1856] F.291.a.6: *zārī tesbiḥini geçürdi*. | H.148.a.19: *zārïlıḳ gösterdi*$_{o}$. | L.269.b.14-15: *zārï-lıḳ tesbīḥin geçürdi*.
[1857] F.291.a.9-10: *Ben anı, bunı bilmezem, bunı bilürem ... .* | H.148.a.21: *Ben anı*$_{o}$, *bunı bilmezem, eger ... .* | L.269.b.17-270.a.1: *Ben anı, bunı bilmezem, bunı bilürem ... .*
[1858] F.291.a.14: id. | H.148.b.2: sic. | L.270.a.6: id.
[1859] F.291.b.2. | H.148.b.3-4. | L.270.a.9: id.
[1860] F.291.b.3: *ḳara ḳan*. | H.148.b.5: *ḳana bulaşmış*. | L.270.a.11: *ḳara ḳan*.
[1861] F.291.b.5: id. | H.148.b.6: sic. | L.270.a.12: id.

cezāsı ḳaydında olmayınca, (2) ol ölmeyince" dėdi. Andan eve girdi$_{o}$, ol yaŋa, bu yaŋa baḳdı, ḳanuŋ izni$_{o}$ buldı izledi. İz ucı$_{o}$ (3) *Urvīye*nüŋ seccādesine vardı$_{o}$. Seccāde altından ḳanlu bıcaġı cıḳarugetürdi$_{o}$, ve *Urvīye*nüŋ ḳanlu gönlegi[1862] (4) ol ḳanlu ḳınlu ḫalḳa gösterdi, cağırub eyitdi: "Ė Müsülmānlar! Görüŋ ḫøcam n~eylemişdür! Bir nābekārı (5) bir fāḥişe'yi evine getürdi$_{o}$, aŋa bunca iḥsān eyledi. Ol mükāfāta$_{o}$ n~eylemiş, görüŋ!" dėdi. Dükeli ḫalḳ (6) taʿaccüb ėtdiler: "Buncılayın gişiden bunuŋ gibi$_{o}$ iş nėte ola geleyidi$_{o}$?" dėdiler. Andan beyėkbāregī[1863] ol bīcāreye (7) üşdiler, yaramaz keleciler şeşdiler: "Bu ne ḫareketidi kĭ ėtdüŋ?" dėdiler. Aʿrābī {zen-i Aʿrābī} giryān <u> muyān, müy-kenān (8) hüyikünān[1864] *Urvīye*ye sögdiler, sacın yoldılar, yüzi$_{o}$ üzerine sürdiler, eyitdiler: "Ė nābekār! Duz etmek bilmez! Biz (9) saŋa ėtdügümüz eylüklerüŋ ʿivazı bumıdı$_{o}$?" dėdiler. Ol bīcāre aġlardı: "Benüm bu işden ḫaberüm yoḳ" (10) dėridi$_{o}$. Bu güft u gü icinde-yiken ol siyāh-ı müfsid *Urvīye*'yi götürdi$_{o}$, yėre caldı: *Urvīye-nüŋ* ʿaḳlı$_{o}$ (11) gitdi$_{o}$. Ayıldugından ṣoŋra Aʿrābiye <ve>[1865] ʿavratına eyitdi$_{o}$: "Berāyiḥudā, baŋa merḥamet ėdüŋ, benüm ḫāluma oŋatca (12) naẓar ėdüŋ, ʿaḳl mücebiyle ʿamel ėdüŋ. Her <maḳāmuŋ>[1866] maḳālı$_{o}$ var, her maḳāluŋ ricālı$_{o}$ var. Ben ne bunuŋ gibi$_{o}$ (13) işüŋ ehliyin; ye benüm ol işde nenüŋ gibi$_{o}$ ġarażum ola?" dėdi aġladı. Bu aralıḳda ḳara bıcaḳ (14) ceküb segirdür, gelür kĭ: "Elbette ben bu ḳaḥbe'yi boġazlaram ḳışāṣ ėderem" dėr. Aʿrābī-den ü ʿavra⌈tından⌉ (15) destūr ister. Bular cün ol~dem *Urvīye*-nüŋ sözini sūzını işitdiler, ve firye⌈-süz⌉ mirye-süz giryesini (16) gördiler, özleri göyündi, siyāhı ḳovdılar, ṣabur ėtdiler, oġlancuġuŋ ḫālın gördiler defn ėtdiler. Gėce (17) gündüz aġladılar oturdılar (y)as dutdılar. Siyāh-ı şaḳī "Ḳacmasun" dėyü *Urvīye*'yi bir eve ḳoydı, ḳapusına (18) muḥkem ḳuful urdı$_{o}$. Dāyimā muntaẓır durub-durur kĭ ne vaḳt destūr ola kĭ boġazlaya. Her dem gelürdi$_{o}$, (19) ḫøcasına, kirecesine eydürdi$_{o}$ kĭ: "Ḫamīyetüŋüz nāmuŋuz, nengüŋüz ġayretüŋüz yoḳdur! Bunuŋ gibi$_{o}$ nābekārı ḥimāyet (20) ėdüb n~ėdersiz? Vėrseŋüz: öldürsem~ne, yüregümi sovudsam~ne! Vėrmeyecek olursaŋuz daḫı, ben anı öldüriserem, (21) geyise, siz daḫı beni$_{o}$ öldüresiz" dėridi. Aʿrābī ʿāḳıl gişiydi$_{o}$, coḳ görmiş, coḳ bilmiş gişiydi$_{o}$. Siyāhuŋ **(177.b.)** (1) bu ciddinden, bu cehdinden gümāna düşdi$_{o}$: "Üşbunun bir ġarażı var ola" dėridi. Andan eyitdi: "Yā ġulām! (2) Bunuŋ gibi$_{o}$ iş bunuŋ gibi$_{o}$ gişinüŋ elinden gelmez. Bundan ṭāʿat u ʿibādetden artuḳ iş görmezem, (3) bunuŋ ḫaḳ(ḳ)ına endīşe bundan yėgrek eylemek gerek"[1867] dėdi. Andan ev kilīdini siyāhuŋ (4) elinden aldı, siyāhı ḳodı$_{o}$; durdı$_{o}$ vardı$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ acdı$_{o}$: *Urvīye*(-yi) [1868] ḳatına getürdi$_{o}$, eyitdi: "Ė gişi! Saŋa maʿlūm- (5) [[maʿlūm-]]-dur kĭ ben saŋa n~ėtdüm. Eylük bābında ben senden nesne dartınmadum. Bu ne işidi$_{o}$ kĭ ėtdüŋ?" dėdi. (6) *Urvīye* dögülmekden

•••••••••••

[1862] F.291.b.11: *göŋlegin*. | H.148.b.10: *ḍonını*. | L.270.b.3: *göŋlegin*.

[1863] F.291.b.14: id. | H.148.b.12: *yėkbāregī*. | L.270.b.7: *be-yėkbāregī*. (Cf. S. 223).

[1864] F.292.a.1: ... *müyı$_{o}$-kenān, hüyı$_{o}^{x}$-künān* ... . | H.148.b.13: ... *müy-kenān* ... . | L.270.b.9: ... *müy-künān, hüy- künān* ... .

[1865] F.292.a.5. | H.148.b.16. | L.270.b.14: sic.

[1866] F.292.a.6. | H.148.b.17. | L.270.b.16: sic.

[1867] F.292.b.4-5: ... *bunuŋ ḫaḳḳına yegrek eylemek gerek*. | H.149.a.4. | L.271.a.15-16: id.

[1868] F.292.b.5. | H.149.a.5: sic. | L.271.a.17: id.

sögülmekden, aclıḳdan susuzlıḳdan ḫayāla vu hilāla dönüb sararub gecüb (7) zār zār aġladı. Eyitdi: “Ė mevlāyi$_{o}$! Cānuŋ ṣadaḳası benüm ḥāluma yaḫşı naẓar eyle, ėvmegile iş işleme, (8) bu töhmetile bu bednāmlıġıla ḳanuma ḳaṣd eylemeye kĭ ben bu günāhdan bī-ḫaberem. Yaḳīn bilürem kĭ Ḥaḳ Taʿālā (9) bī-günāhlara ẓulm eylemez, ve beni bu ġuṣṣada ḳomaz, tīzcek ol bu işi ėden nāpākı$_{o}$ rüsvāyi$_{o}$[1869] ėdiser, ve benüm bī⌈-günā⌉- (10) -hlıġum saŋa maʿlūm olısar” dėdi, ve zār zār aġladı. Aʿrābī-nüŋ özi göyündi, eyitdi: “Ė gişi! (11) İkiden <biri>[1870] ḫālī degül: yā bu işi sen eyledün, yā bir kimse senüŋ sitīzeŋe eyledi. Eger bu işi sen eyledüŋise, (12) ayruḳ sen benüm evümde durmaḳ yoḳdur. Eger senüŋ sitīzeŋe ėtdiyse, hem düşmez kĭ bunda olasın. (13) Her cend kĭ sendeń bu fiʿl ü bu sīret muḥāl görinür, ammā ẓā⌈hir(-i)⌉[1871] ḫāl saŋa yüz dutar. Ben bu cihetden (14) dāyimā seni göricek melūl oluram.

Mebādākĭ
bir gün ⌈beni⌉ İblīs başdan cıḳara,
bıraḳdura seni bir cuḳura.

(15) Hem oġlancuḳ anası daḫı saŋa bedgümān olmışdur. Her vaḳt seni gördükce muṣībet yėŋileniser.

Mebādākĭ (16) cāhillik ėde,
saŋa ziyānı dege”
dėdi.
“Maṣlaḥatuŋ anda-dur kĭ
saŋa nafaḳa vėrem,
«‘Arḍu-l-lāhi wāsiʿa’» (17) dėyesin
varasın,
bir yėrde yėyesin”
dėdi$_{o}$.

Urvīye eyitdi: “Fermān senüŋ” dėdi. Aʿrābī derḥāl ⌈yüz⌉ miṣḳāl (18) altun cekdi, *Urvīye*(ye) [1872] vėrdi$_{o}$: “Nafaḳa ėdin!” dėdi. *Urvīye* ḳabūl ėtmedi: “Ne zaḥmete düşersin! Tangrı (19) baŋa rızḳum eksük ėtmez!” dėdi. Aʿrābī cehd eyledi yalvardı yaḳardı$_{o}$: “Elbette ḳabū(l) ėtmek gerek-dür” (20) dėdi. Āḫir *Urvīye* ol altunı aldı, gėce olıcaḳ durdı, cādırını başına örtdi$_{o}$, Aʿrābī-nüŋ (21) ḫātūnı ḳatına vardı$_{o}$, ḥelāl-lik diledi, ⌈v(i)dāʿ- eyl(e)di-⌉. Ṣabāḥ olıcaḳ durdı$_{o}$, yola girdi$_{o}$, bir duşa gitdi$_{o}$. Hezār endūh <u> **(178.a.)** (1) derdle menzil menzil, gide gide bir ābādān şehre yėtişdi$_{o}$. Bir ḳarıcuḳ evinde ḳondı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ė ana! Ġarīb (2) ʿavratam. Bu şehre şimdi$_{o}$ geldüm, kimse bilmezem. Ḳatuŋda baŋa yėrcügez vėr, olayın!” dėdi. Ḳarıcuḳ gendü (3) yėrcügezin aŋa vėrdi, gendü bir ayruḳ yatacaḳ düzetdi$_{o}$. Ol~dem *Urvīye* bir iki altun cıḳardı, (4) ḳarıcuġa vėrdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Bāzārdan yiyecek al, döşenecek al!” dėdi. Ḳarıcuḳ vardı ve ḫāceti (5) getürdi.[1873] Cün *Urvīye* birḳac gün diŋlendi$_{o}$, ḥammām hevesin ėtdi$_{o}$. Ḳarıcuġıla

[1869] F.292.b.13. | H.149.a.9: | L.271.b.8: *rüsvāy*.
[1870] F.292.b.14. | H.149.a.9. | L.271.b.9-10: id.
[1871] F.293.a.3: id. | H.149.a.12: sic. | L.271.b.13: id.
[1872] F.293.a.8. | H.149.a.16. | L.272.a.3: sic.
[1873] F.293.b.2: *Ḳarıcuḳ aldı getürdi*. | H.149.a.23: *Ḳarıcuḳ vardı$_{o}$ ḫāceti gördi.* | L.272.a.15: *Ḳarıcuḳ vardı, ḫāceti getürdi$_{o}$*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

ḥammāma gider. Yolda (6) gördi kĭ bir ġalebe var. Baḳdı$_o$, bir yigidüŋ elin baġlamışlar, boynına ip daḳmışlar, yėderler. Ḫalāyıḳ ardına üşmişler, (7) giderler. *Urvīye* sordı$_o$: "Bu ne ḥikāyetdür?" dėdi. Ḫaber vėrdiler kĭ: "Bu bir ʿameldārdur. Sulṭān ⌈mālın⌉ yėmiş. Ödeyecek (8) nesnesi yoḳdur. Bunda ʿādet ⌈budur⌉ kĭ borcluya amān vėrmezler asarlar" dėdiler. *Urvīye* ḳarıcuġa eyitdi$_o$: (9) "Sor gör: borcı ne~ḳadarımış?" dėdi. Ḳarıcuḳ vardı$_o$ ṣordı$_o$, gėrü geldi: "Yüz-elli dīnār naḳd(-ı) şehr[1874] kĭ (10) heştād dīnār zer olur" dėdi. *Urvīye* ol~dem eyitdi: "Meblaġı ben vėrürsem, ol yigidi āzād ėderlermi$_o$?" (11) dėdi. "Olur işidür"[1875] dėdiler. *Urvīye* heştād dīnārı$_o$ pādeşāha vėrdi$_o$, ol ʿameldār yigidi asılmaḳdan (12) ḳurtardı. Andan alḳış eylediler. Andan ḳarıcuġıla bir gėce daḫı oldı. Ṣabāḥ durdı esenleşdi$_o$, bir yaŋa (13) yüriyüvėrdi$_o$. Ol bendden ḳurtılan yigit ḳarıcuḳ evine geldi$_o$ kĭ aḳca vėrene duʿā vu s̲enā ėde. "Gitdi$_o$" dėdiler. (14) Ardına düşdi$_o$, menzil menzil gitdi$_o$, buldı$_o$, yüz ⌈yėre⌉ ḳodı$_o$, duʿālar s̲enālar ėtdi$_o$. Eyitdi$_o$: "Bu eylük kĭ baŋa ėtdüŋ, (15) cezāsı oldur kĭ diri olduġumca ḳuluŋ olam, sendeń cüdā olmayam" dėdi. *Urvīye* ⌈eyitdi$_o$⌉: "Ben ol işi (16) Taŋrıcün ėtdüm, s̲enāyicün ḫidmeticün ėtmedüm. Var, işüŋe git, beni ḥāluma ḳo!" dėdi. Bu es̲nāda ol (17) yigit *Urvīye*-nüŋ yüzine baḳdı$_o$, ol cemālı kemālı görüb hezār dil ü cānıla ʿāşıḳ oldı, ardına düşdi$_o$. (18) *Urvīye* ey(i)td(i): "Eyü zaḥmet cekdüŋ, dön!" dėdi$_o$. Cüvān eyitdi: "Ben senden ayırtlanmaġum yoḳ-dur" dėdi$_o$. (19) *Urvīye* perīşān oldı: "Gördüŋmi, gėrü ne ḳażāya oġradum?" dėdi. Ol er vaḳt vaḳt *Urvīye*nüŋ (20) şīrīn sözlerini, mevzūn ḥareketlerini$_o$ görüb ʿışkı artardı$_o$, şöylekĭ bī-ṭāḳat <u> bī-ārām olurdı$_o$. Menzil (21) bemenzil giderek bir mürġizāra yėtişdiler, bir bıŋār yanında ḳondılar. *Urvīye* ābdest aldı$_o$ namāz ḳıldı, **(178.b.)** (1) ol yigide eyitdi$_o$: "Merdüm-lik eyle, aŋaruraḳ var. Ėŋen yoruldum süst oldum. Üşbunda biraz vaḳt (2) yatayım diŋleneyim" dėdi. Ol yigit udı bir yaŋa ḳodı$_o$, eyitdi:

"Ė cān-u cihān![1876]
Bil ü āgāh ol kĭ
ben (3) saŋa ʿāşıḳ oldum,
elden vardum.
Revādur kĭ
baŋa merḥāmet ėdesin,
beni nüvāḫt ėdesin:
yaluŋuz yatınca benümile (4) yatasın!"
dėdi.

Urvīye-nüŋ endāmına gėrü lerze düşdi$_o$, ol ere ḳatı$_o$ cevāb vėrdi$_o$. Ol er durdı$_o$, el uzatdı$_o$. (5) "Dilegile olmazısa, elbette gücile üşbu ṣaḥrāda görmeyince olmazam"[1877] dėdi. *Urvīye* elin ḳaḳdı$_o$,[1878] eyitdi$_o$: "Ė (6) müdbir(-i)[1879] ḫākisār!

[1874] F.293.b.9: ... *yüz-elli dīnār nakdı$_o$ kim heştād dīnār ...* . | H.149.b.4. | L.272.b.5: id.
[1875] F.293.b.10: om. | H.149.b.4-5. | L.272.b.7: *olur işdür*.
[1876] F.294.a.9: *cān-ı cihān*. | H.149.b.16. | L.273.a.7: *cān u cihān*.
[1877] F.294.a.12-13: sic. | H.149.b.18-19: ... *ṣahrāda seni eger örselemeyince olmazam*. | L.273.a.11: ... *ṣahrāda görmeyince olmazam*.
[1878] F.294.a.13: *ʿUrvīye ḳaḳıdı* ... | H.149.b.19. | L.273.a.11: id.
[1879] F.294.a.13: id. | H.149.b.19. | L.273.a.11: sic.

Seni asmaḳdan ḳurtardum. Mükāfātum bumıdur? Bu işden vaz gel, Taŋrıdan ḳorḳ, bu muḥāl (7) sevdādan gec!" dėdi. Diŋlenmekden gecdi$_{o}$ durdı$_{o}$, yola girdi. Ol cüvān gėrü ardına düşdi$_{o}$, ümīdini ḫod (8) üzdi, ammā mekr fikr ėde-başladı. Nāgāh bir deryā kenārına yėtişdiler. Gördiler: coḳ bāzirgānlar gemiden (9) diŋlenmege ḳuruya cıḳmışlar, otururlar. *Urvīye*: "Mededе yėtişdüm" sandı$_{o}$ sevindi. Ol cüvān(-ı)[1880] mechūl (10) vardı$_{o}$, bir tācir ḳatında oturdı$_{o}$. "Bir ḳırnaġum var. Benden ḳacdı. Yėtdüm dutdum. İmdi$_{o}$ ᶜişyān ėder. Alub gidemezem (11) sataram" dėdi. Ol tācir anı andan satun-aldı. Mechūl eyü bahāyı$_{o}$ alub revān oldı.

Urvīye satıldu⌈ġından⌉ (12) bī-ḫaber,
zehī nāmerd deber.[1881]

Āḫir bu müşterī yigit *Urvīye*-nüŋ ḳatına geldi, *Urvīye*ye el uzatdı$_{o}$. *Urvīye* (13) eyitdi$_{o}$: "Ė bedfiᶜāl! Senüŋ bende ne işüŋ var?" dėdi. Ol yigit eyitdi:

"Ė müşki$_{o}$-būyi ve ᶜanbermūyi![1882]
(14) Göŋlüŋi ḫoş dut kĭ
seni ol sevmedügüŋ ḫøcadan satun-aldum.
Seni māluma
ḫān-ümānuma
(15) ḥākim eylerem.
ᶜĀlemde [[ᶜālemde]] anı ėdem kĭ
[[de]] sen dėyesin,
anı dutaram kĭ
- egercĭˣ ḫøcaŋam -
bende-⌈vār⌉[1883] ḫidmetkāru⌈ŋam⌉"
(16) dėdi.

Urvīye eyitdi$_{o}$: "Gişi! Ben āzādam. Āzādlar satuya bāzāra girdügi yoḳdur. Baŋa ne geldi kĭ satıldum? (17) Ḳanı beni satan kimdür?" dėdi. Ol yigit bu sözi işitdi$_{o}$ ḳaḳıdı$_{o}$: "Ė nābekār, kenīzekümsin! Seni zerümile [[alub]] (18) satun-alub-dururam. Dileseŋ dilemeseŋ, benüm-sin" dėdi. Ġulām-lara buyurdı$_{o}$: ṣadhezārān ḫōrlığıla keşān (19) keşān *Urvīye*'yi gemiye bıraḳdılar, hemāndem gemiyi$_{o}$ yüritdiler gitdiler. *Urvīye* aġlardı$_{o}$, nevḥa vu zārī ḳılurdı, (20) ḳara baḫtına ilenürdi. Meger ol müşterī cüvān ṣoḥbet hevesin ėtdi$_{o}$, *Urvīye*ye yaldaḳlandı. *Urvīye* (21) sögdi sekitdi cekindi. Ol cüvān ṭīre oldı: *Urvīye*-nüŋ yüzine bir şapla eyle urdı$_{o}$ kĭ gözlerinden **(179.a.)** (1) od cıḳdı, *Urvīye*-nüŋ yüzi ḳanadı. Derḥāl *Urvīye* yüzin yėre ḳodı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "İlāhī! Ḥālumı görürsin: baŋa (2) meded ėrgür!" dėdi. Ol dem yėl cıḳdı$_{o}$, raᶜd u bürūḳ <u> bārān geldi, āşūb oldı. Cümle gemi ḫalḳı iżṭırāba (3) düşdiler, cānlarından ümid üzdiler, feryād <u> figān ėtdiler: "Hey ḳavum! Araŋuzda kimseye ḫaṭā vu (4) zelel vāḳiᶜ oldısa, tevbe eylesün, nīyetini Ḥaḳ(ḳ)a doġru dutsun, tā meger bize raḥmet ola, bu miḥnetden (5) ḫalāṣ bulavuz!" dėdiler. Bular bu sözde-yiken ḫışım ḳatı olur,

[1880] F.294.b.2. | H.149.b.22. | L.273.a.17: sic.
[1881] F.294.b.6: ... *bī-ḫaber. Hey nāmerd dėr*. | H.150.a.1: om. | L.273.b.3: *nāmerd-deber*.
[1882] F.294.b.8: *müşki$_{o}$-būy ve ᶜanbermūy*. | H.150.a.2: *müşk-būy ᶜanbermūy*. | L.273.b.5-6: *müşk-būy ve ᶜanbermūy*.
[1883] F.294.b.10: *bende-vāram*. | H.150.a.4. | L.273.b.8: id.

gemi ġarḳ olur, ḫalḳı ölür. Hemīn *Urvīye* bir taḫta- (6) -yile ve cüvān-ı müşterī bir taḫtayıla ḳurtılur. İkisi iki ṭarafa cıḳar. *Urvīye* düşdügi ṭaraf ābādānlıḳ- (7) -ımış. Sāḥil ḫalḳı anı gördiler, ḥālından sordılar. *Urvīye* ḳıṣṣasını bulara söyledi; taʿaccüb ėtdiler. Cemālından (8) kemālından, pārsālıġından ḫudāşinās-lıġından ḫaberdār oldılar. Pes ḫūblıġıla pāk-ligile cavı$_o$ āvāze- (9) -si diyār-ı uca vu sevāḥıla yayıldı meşhūr oldı$_o$. Sāḥil pādeşāhı cün ol ḫaberi$_o$ işitdi, durdı$_o$, (10) ḫavāṣṣıyıla *Urvīye*'yi görmege geldi. *Urvīye*'yi gördi ḳī işitdügindeń artuḳdur. Buyurdı$_o$: ata bindürdiler, pādeşā{huŋ} (11) evine getürdiler giriftār eylediler. Bu pādeşāh-ı ẓālim her dem mestle ayıḳla *Urvīye*den ṣoḥbet isterdi. (12) *Urvīye* gendözini bahāne-lerile saḳlardı$_o$. Bir gün geldi *Urvīye*ye el sundı$_o$. *Urvīye* Taŋrıya yalvardı$_o$. Ḳudret-i (13) Ḫudā ol pādeşāhuŋ sunduġı eli dutmaz oldı. Pādeşāh müteḥayyir oldı. Eyitdi$_o$: "Baŋa cādūlıḳ (14) eyledüŋ!" dėdi. *Urvīye* cevāb vėrdi$_o$, eyitdi$_o$: "Ben cādūlıḳ bilmezem. Evet sendeń Taŋrıya sıġındum, meded (15) istedüm, "İşbu ẓālimüŋ şerrinden beni ḳurtar!" dėdüm. Elüŋ uy-bilmez[1884] olduġı anuŋicün oldı ola" dėdi. Pādeşāh (16) eyitdi: "Eylese, duʿā ḳıl, Taŋrı şifā vėrsün!" dėdi. *Urvīye* iki rekʿat namāz ḳıldı, yüz yėre ḳodı$_o$, Taŋrıdan (17) pādeşāhuŋ elini derḫøst ėtdi$_o$. Ḫaḳ Taʿālā duʿāsını müstecāb ėtdi: pādeşāhuŋ eli saġ oldı$_o$. Birḳac (18) günden ṣoŋra pāde-şāhuŋ gėrü ṭamaʿı depreşdi$_o$, mest olub *Urvīye* ḳatına geldi. *Urvīye* eyitdi: "Ė emīr, (19) Taŋrıdań ḳorḳ, Taŋrı saŋa ne luṭf eyledügin ögüŋe getür, fārigġ ol, beni terk eyle! Ve-eger efegülenürseŋ,[1885] (20) ḥāluŋı görürsin!" dėdi. Fāyide ėtmedi: el uzatdı$_o$, *Urvīye*'yi gendüye cekdi. *Urvīye* dermānde oldı$_o$, (21) gėrü Taŋrıya yalvardı$_o$ iŋiledi. Derḥāl gėrü meliküŋ eline āfet yėtişdi$_o$, dutmaz oldı$_o$. Melik feryād eyledi, **(179.b.)** (1) eyitdi: "Gine cāz̲ūluḳmı eyledüŋ, afsūnmı oḳıduŋ?" dėdi. *Urvīye* eyitdi:

"Ė ẓālim!
Tangrınuŋ ḳudretine
şek u şübhe- (2) -mi ėdersin?
Bilmezmisin ḳī
bencileyin bī-kes ʿavrata,
dermānde-ye
ʿācize ġarībe
ṭamaʿ ėdesin,
andan tevbe ėdesin,
(3) dönesin
tevbe'yi sıyasın,
daḫı cezā görmedin şöyle selāmet ḳalasın,
olacaḳ işmidür?"
dėdi.

Urvīye bu sözi (4) dėyicek emīr-i sāḥilüŋ göŋline ḳorḳu düşdi$_o$, caġırdı$_o$, ögi yayındı$_o$. Ögi gelicek *Urvīye*-nüŋ elin öpdi$_o$ ʿöz̲ür diledi$_o$, (5) tevbe-i naṣūḥ ėtdi$_o$. *Urvīye* gėrü duʿā ḳıldı, Taŋrıdan emīrüŋ elini gėrü dilek eyledi. Derḥāl emīr-i ṣāḥilüŋ (6) eli gey oldı$_o$. Ol sāḥil ḫalḳı ḳamusı āfitāb-perest-idiler. Taŋrınuŋ

[1884] F.295.b.7: *uy-bilmez*. | H.150.a.22: *elüŋ ḳurıduġı*. | L.274.b.3-4: *uy-bilmez*.
[1885] F.295.b.13: *öne-gülenürseŋ*.| H.150.b.2: om. | L.274.b.10: *önegülenürseŋ*.

ḳudretini, *Urvīye*-nüŋ kerāmetini göricek tevbe (7) eylediler, Müsülmān oldılar. Er <ü> ʿavrat barcası fevc <ü> fevc <ü> mevc <ü> mevc <ü> cavḳ <u> cavḳ <u> gürüh gürüh (8) *Urvīye*-nüŋ ayaġına döküldiler. *Urvīye*'yi şeyḫ <ü> mürşid ėdindiler. Emīr-i sāḥil *Urvīye*-yiçün bir pākīze maḳām düzetdi$_{o}$, (9) cemīʿ ḥāceti anda ḥāżır eyledi, *Urvīye*'yi anda ḳodı$_{o}$: "İbādetüŋe meşġūl ol!" dėdi. Günde birgez ol (10) pādeşāh *Urvīye*ye varur, selām vėrür, gėrü döner-idi. Sāḥil ḫalḳı cümlesi anuŋ ḫidmetine bėl baġladılar; (11) Ḫudānuŋ varlıġına iʿtiḳād ėtdiler. Şöyle oldı$_{o}$ kĭ günde biŋ gişi elinde tevbe ėderdi. Ve ol (12) nevāḥī-de kimüŋ derdi$_{o}$ ḥāceti varısa, anuŋ naẓarına varurdı$_{o}$, ol duʿā ḳılurdı$_{o}$, Ḫaḳ Taʿālā şifā vėrürdi. (13) *Urvīye* cehd ėdüb gėce gündüz Taŋrıya ṭāʿatı tevażuʿı ziyāde ėderdi. Bunuŋ üzerine bir zamān (14) gecdi$_{o}$. Andan bir gün emīr-i sāḥil vefāt ėtdi. Ḫalḳ ulu kici dėrildiler danışdılar: "Bu meliküŋ <yėrine>[1886] duracaḳ (15) kimsesi yoḳdur, n~ėdelüm?" dėdiler. Āḫir it(t)ifāḳ bunuŋ üzerine ėtdiler kĭ *Urvīye* pādeşāh ola. Pes sāḥil ḫalḳı, (16) ulu kici ṣumaʿa-ı *Urvīye*ye geldiler, *Urvīye*ye ḫidmet(-i) zemīn-būs ḳıldılar:[1887] "Pādeşāhlıġı ḳabūl eyle!" dėdiler. (17) Birḳac-defʿa ʿöẕür eyitdi$_{o}$, āḫir ḫalḳ maṣlaḥatı$_{o}$-ücün sözlerini ḳabūl eyledi, taḫta gecdi$_{o}$, melike vü ḥākime (18) oldı. ʿĀdetleri götürdi, ʿadl u dād ḳapusı(n) acdı$_{o}$. Ḫalḳ <u> raʿīyet cümle diŋlendiler āsāyiş oldılar. (19) Yollarda īmīn olub mekārihden yüridiler, bāc <u> bedraḳa ġavġāsından ḳurtuldılar. Ḳalan ucda (20) bucaḳda bāṭıl dīnden dönmemiş ḫalḳ bulduġını cidd <ü> cehd ėdüb īmān u İslām yolını anlara (21) gösterdi. Andan ṣoŋra gendüye yaḳın yėrde - buyurdı$_{o}$ - bir mihmānlaricün maḳām düzdiler. Bu mihmān- [ḫā-] **(180.a.)** (1) -ḫānede dīg berg esbāb cümle müheyyā ḳıldılar. Müsāfir ü muḳīm, ṣaḥīḥ <ü> saḳīm, muʿavvec ü müstaḳīm, netūc[1888] u (2) ʿaḳīm, aṣḥāb-ı emrāż, erbāb-ı aʿrāż, ḳamu eṣnāf ḫalḳ anda gelürler, ⌈ḳonarlar⌉: ḳonuḳlanurlardı, ḫilʿat geyürlerdi$_{o}$, (3) ṣıla vu ʿaṭā alurlardı, ʿāfiyet bulurlardı. Bu ṭarīḳe düzen düzdi. Bir müddet bu ṣūretile böyle (4) müstemir oldı. Eṭrāfa ʿāleme melikenüŋ bu sīreti ḫaberi$_{o}$ işidildi. Iraḳdan yaḳından ḥācetlüler (5) aŋa yüz dutdılar. Ḳatına gelenler ümīdlendiler, müntefiʿ ü mümettiʿ döndiler. Bu keleci bunda durudursun, (6) *Urvīye* ḫalḳa murādlar vėri-vėrsün! Geldük biz *Urvīye*-nüŋ ol *Mıṣra* giden eri Aʿrābī ḳażīye-sine. (7) Cün Aʿrābī *Mıṣır*a seferin-den geldi, evini ḳoyub gitdüginleyin bulmadı, *Urvīye*'yi görmedi. (8) Ḳardaşını gördi$_{o}$: yönini dīvāra eylemiş, iki gözi gitmiş, kör olmış; oturur. Ḳatı dilteng oldı. Ev (9) ḫarāblıġı sebebin ḳardaşından sordı. Ol eyitdi:

‖ Ė ḳardaşum! Sen *Mıṣır* seferine gitdüŋ, ben gėce (10) gündüz ol yėngeme ḫidmet eyledüm. Herne ḥāceti varısa, ḥāżır ėdi$_{o}$vėrdüm. Bir gün nāgāh eve geldüm (11) kĭ ne ḥācet var, görem. Gördüm kĭ bir nāmaḥremile oturmış; fışḳa meşġūl olmış-lar. Bundan öŋdin (12) daḫı: "Yengeŋ yavuz ḫālda-dur" dėmişlerdi, ınanma⌈d⌉umıdı. Cün ol nevbet gözümile gördüm, daḫı ne söz (13) ḳaldı? Ḳodum cıḳdum: elümden ne gelür? Şoŋra geldüm, yėngemi ögütleyügördüm başarımadum. Rüsvāyı$_{o}$[1889] (14) oldı$_{o}$. Şehir ḫalḳı dükeli ḫāla

[1886] F.296.b.4. | H.150.b.17. | L.275.a.17: sic.
[1887] F.296.b.6: *ḫıẕmet ḳıldılar*. | H.150.b.18: om. | L.275.b.2: *ḫıẕmeti$_{o}$ ḳıldılar*.
[1888] F.296.b.14: id. | H.151.a.2: om. | L.275.b.13: *neṣūc*.
[1889] F.297.a.12. | H.151.a.10. | L.276.a.12: *rüsvāy*.

vāḳıf oldılar. Eyle oldısa, ḫük(k)ām it(t)ifāḳ ėtdiler, anı sengesār [e] (15) eylediler. Cehd ėde-gördüm: "Ḳurtara-ıdum olamı? " dėdüm, başarımadum. Cün ol yėngemi bu rüsvāyılıġıla [1890] depelediler, (16) ben ḳardaşumı$_o$ esirgedügümdeń coḳ aġladum. Aġlamaḳdan gözlerüme ḫalel geldi: gözsüz oldum ||

dėdi.

(17) ʿArābī bu sözi ḳardaşından işitdi, gėrcek sandı, ḳatı dilteng oldı, aġladı: "Dirīġ (18) dirīġ!" dėdi. "Ne ʿaceb iş" dėdi. "Ol dīn ve diyānet, ol zühd ü taḳvā, ol setr ü ṣalāḥ (19) kĭ ol ḳızda varıdı$_o$, neden böyle ḫizlān aŋa yol buldı$_o$?" dėdi. Andan eyitdi$_o$: [[eyitdi$_o$]] "Şāyed (20) n~eyleyelüm? Bir miḥnete giriftār oldı$_o$ ola?" dėdi. Ve her vaḳt ʿahd-ı ḳadīmi ve ol ʿiffeti$_o$ pārsāligi (21) aŋarıdı$_o$: gözlerinden ḳan aḳıdurdı, taḥayyürde taḥassürde olurdı. Her vaḳt ʿArābī **(180.b.)** (1) *Urvīye*'yi aŋub aġladuḳda ol kör müfsid eydürdi$_o$: "Nėce zārī ėdersin? Var, bir ḳız daḫı al! Şükür (2) eyle kĭ ol melāmetī-den ḳurtulduŋ" dėdi. ʿArābī(-ye)[1891] bu söz ḳatı vu ḳatı nāḫoş gelürdi,[1892] līkin (3) nesne dėmezdi. Cün bir zamān gecdi$_o$, *Urvīye*-nüŋ yaḫşı-lıġı ḫaberi$_o$ daḫı ol diyārda şöhret (4) dutdı. Dėdiler kĭ diyār-ı sevāḥilde bir melike vardur: zāhide-dür ʿābide-dür, mübārek-nefesdür (5) ḫuceste-dem-dür. Ḳanda nāşinevā mübtelā, kel şıl, aḳsaḳ kötrüm, cımloz gözsüz, mebṭūn mecnūn (6) varısa, öŋine iltürler; anuŋ duʿāsıyla murāda yėtişürler. Bir acuḳ ḳapusı var, gelene gidene ḳul(l)uḳ^x (7) ėder şefakat ėder, nafaḳa vėrür, ikrāmıla ḳondurur, ʿizzetile göndürür. *Urvīye* eri, ʿArābī bu kelimātı (8) işidicek ḳardaşlıḳ şefaḳatınuŋ eli bunuŋ iʿtināsı ihtimāmı$_o$ dāmeninüŋ kūşesine müstemsik (9) oldı. Olıdı$_o$~kĭ göŋline ilḳā'ullāhi-ile mülḳā oldı$_o$ kĭ: "Bir ḳardaşum benümicün coġ aġlamış- (10) dur, kör olmış-dur. Bu endūhda zaḥmet görürem. Revādur kĭ ḳardaşumı alam, diyār-ı sevāḥile varam, bāşedkĭ (11) melike duʿāsıyla ḳardaşumuŋ gözcügezi rūşence ola" dėdi. Durdı, kā⌈r⌉ rāstī gördi: (12) ḳardaşını deveye bindürdi, yola girdi$_o$. Menzil bemenzil yüridi. Nāgāh taḳdīr-i Ḫudā ol obaya (13) vardı$_o$ kĭ *Urvīye* anda siyāh ḳażāsına oġrayub-durur. Anda ḳondı$_o$, ḳonuḳ oldı$_o$. Cemāʿat gėce (14) ḳonuḳ ḳatına geldiler, ḳonuḳdan: "Ḳancaru gidersin?" dėyü sordılar, ve: "⌈Bu⌉ gözsüz neŋdür, nėyreye[1893] gidersiz?" dėdiler. (15) ʿArābī eyitdi$_o$: "Bu benüm ḳardaşum-dur. Bir sebebile gözsüz oldı. İmdi işitdüm kĭ diyār-ı sevāḥilde (16) bir melike bedīd olmış: ibrā'-ı ekmeh ve abraṣ ėderimiş, müstecābüddaʿve-imiş. Her derdümend, her (17) müstemend kĭ ḳatına vara, maḥrūm gitmezmiş, ⌈mer(ḥ)ūm giderimiş⌉ [mer(ḥ)ūm gitmezmiş]. [1894] İşi bitenleri$_o$ ʿizzetile ḥürmetile, (18) tekellüfātıla teşrīfātıla, hedāyāyıla ʿatāyāyıla gönderürimiş. Ve ol bilād ehli$_o$ ʿibād(-ı) Ḫāliḳ (-i) şemsüŋ (19) vücūdına ėdüb ʿinād [1895] şemse gendüye

[1890] F.297.a.14: *rüşvāy-lıġıla*. | H.151.a.12. | L.276.a.15: *rüsvāylıġıla*^{x}.

[1891] F.297.b.7. | H.151.a.18. | L.276.b.8: sic.

[1892] F.297.b.7. | H.151.a.18: *ḳatı*$_o$ *gelürdi*. | L.276.b.8: *ḳatı ḳatı nāḫoş gelürdi*.

[1893] F.298.a.5: *ḳancaru*. | H.151.b.4: *ne yėre*. | L.277.a.7: *nėyreye*.

[1894] F.298.a.8-9: *ḳatına varsa, maḥrūm gitmezimiş*. | H.151.b.5: *... ḳatına vara, maḥrūm gitmezimiş, işi bitüb ...* . | L.277.a.10-11: *... ḳatına vara maḥrūm gitmezmiş, mercūm gitmezimiş*.

[1895] F.298.a.10-11: *ḥāliḳ-i şemsüŋ ...* . | H.151.b.6: *Ol diyār cümle āfitāb-perestmişler*. | L.277.a.12-13: id.

daparlardı. Āfitāb-perest-idiler. Şimdiki ḥālda cümle anuŋ (20) elinde Müsülmān olmışlar: Ṣānic(-i)[1896] cāleme ictirāf ėtmişler inṣāf ėtmişler. İmdi$_o$ ben bu ḳardaşumı (21) anda iledürem. Bāşedkĭ ol melike-nüŋ meyāmin-i enfāsından ḳardaşumuŋ gözcügezi acıla" dėdi. **(181.a.)** (1) Siyāhuŋ seyyidi bu sözi işitdi, müteᶜaccib oldı, eyitdi: "Yā vechelᶜarab![1897] Benüm~daḫı bir ḳara (2) ġulāmum vardur kĭ evümi başarurdı. Kücücükden bėslemişidüm. Bir müddet-dür kĭ eli ayaġı dėrmez ü dutmaz (3) oldı. Bir kūşede nīm-mürde olub yatur. Evüm işi$_o$ muᶜaṭṭal ḳaldı. Ben saŋa muvāfaḳat ėderem: anı aluram, (4) bileŋe giderem, yoldaş oluram. Şāyed maḥrūm olmayavuz!" dėdi. Ḳonuḳ eyitdi$_o$: »"Revā bāşed!« N~ola? Ṣoḥbetüŋüzde (5) müşerref olavuz" dėdi. Bu ġulām-ı siyāḥ<-dil>[1898] ol günden bėrü kĭ *Urvīye* gitdi, şıl u mübtelā olub-dururmış, bir (6) pāyigāhda yaturmış. Pes yaraḳlandı: siyāhı mehāreye ḳoydı$_o$, gendü deveye bindi$_o$, hemrāh oldı$_o$. Gitdiler, diyār-ı (7) sevāḥili gözetdiler, menzil menzil gitdiler. Yolda bir bıŋāra yėtişdiler. Gördiler: bir ḳarı ᶜavrat - nālān u (8) ġırīvān - ve bir yarım tenlü yigit yatur. Ḳondılar oturdılar, ḥālların söyleşdiler. Ḳarı eyitdi$_o$: "Ben daḫı (9) bu cavı işitdüm. Siz gitdügüŋüz yėre giderin. Üşbu oġlumdur: (b)elāya giriftār olub-durur. Olakĭ bir (10) dermān ola. Kimse maḥrūm ḳalduġı$_o$ yoġumış. 'Umaruz kĭ biz daḫı maḥrūm ḳalmayavuz' dėyüb giderüz" dėdi. Bu (11) iki-nüŋ vāḳıᶜa-sına vu maḳsadına bunuŋ vāḳıᶜası maḳsadı müt(t)efiḳ ü müt(t)eḥid düşdi$_o$. Durdılar, yükletdiler, (12) yola girdiler, gitdiler, deŋiz kenārına vardılar. Ḳamusı$_o$ anda gemiye girdiler, yėlken acdılar yüridiler. İki gün, iki gėce (13) eyü darus[1899] ele girdi$_o$: yüridiler, üc-yüz mīl miḳdārı$_o$ mesāfet ḳaṭᶜ ėtdiler, bir ḫarāb cezīreye ėrişdiler. (14) Anda bir āvāz işitdiler. Ḳulaḳ dutdılar: "Nedür bilelüm!" dėdiler. Bildiler kĭ müstaġīs āvāzı-dur. Gemi ol cihete (15) iletdiler.

Gördiler kĭ bir süŋüge sarılu[1900] yārı,
aġzında yoḳ yarı,
yanında yoḳ yārı,
endāmları ḳılmaz aŋa (16) yārī,[1901]
ḫayāla dönmiş,
ḫilāla beŋzemiş,
gözler çuḳurına girmiş,
coḳ belā vu muṣībet görmiş
gişi oturur.
(17) Eydür kĭ:
"Müsülmānān, meded!"

Gemi ḫalḳı eyitdiler: "Bu cezīre ḫarābe-zārdur, ādemīler olacaḳ yėr degül, ġūl-ı beyā- [[bā]] (18) bāndur bu"[1902] dėdiler. Muḳayyed olmayub gitmek istediler.

[1896] F.298.a.12: id. | H.151.b.6: om. | L.277.a.14: sic.
[1897] F.298.a.14-15: *Yā veche ol* (sic!) *ᶜArab*! | H.151.b.8: *Vechelᶜarab*. | L.277.a.17: *Yā vechelᶜarab*.
[1898] F.298.b.3: sic. | H.151.b.10. | L.277.b.5: id. (Cf. S. 714.)
[1899] F.298.b.12: id. | H.151.b.17: *darusları*. | L.277.b.15: id.
[1900] F.298.b.14: *süŋüge sarılu*. | H.151.b.20: *ṣarılu*. | L.278.a.1-2: *bir süŋüge sarlu*.
[1901] F.299.a.3: id. | H.151.b.19: om. | L.278.a.2: id.
[1902] F.299.a.3: sic. | H.151.b.19: om. | L.278.a.5: id.

Taŋrıya, beyġāmbere and vėrdi[ler]:[1903] "Ne gişi-sin?" dėdiler.

(19) »"Ezbehriḫudā« beni görüŋ,
ben ġūl degülem ādemī-yem,
dermānde-yem,
ölüme yaḳın gelmişem"
dėdi.

Yėmek yėdürdiler, icmek (20) icürdiler: biraz ḍayandı$_{o}$, gözin acdı$_{o}$, söze geldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ben bir coḳ niᶜmetlü bāzirgānıdum. Bir gün deŋiz kenā- (21) rında baŋa bir yigit bir kenīzek satdı. Ol kenīzek nāfermānlıḳ ėtdi. Yüzine şapla vurdum. Nāgāh **(181.b.)** (1) ruᶜūd u bürūḳ u ṣavāᶜiḳ belürdi$_{o}$: gemi sındı, cümle ehl ü māl ġarḳ oldı$_{o}$. Ben bir taḫta üstünde bulındum. (2) Cün mevc taḫtamı sürdi$_{o}$, bu yėre bıraḳdı. Ol vaḳtdan berü ḫār u ḫāşākdan artuḳ nesne yėmedüm. Birḳac (3) gündür ḳuvvetüm ėŋen sāḳıṭ oldı$_{o}$. Yazuġum boynuŋuza-dur: baŋa merḥamet ėdüŋ, feryād ėrişüŋ, yoḳsa ḳıyāmet (4) güninde benüm elüm sizüŋ yaḳaŋuz(da)[1904] olısardur!" dėdi. Cemāᶜat bu gişiyi$_{o}$ esirgediler, ol yėrden götürdiler, (5) gemiye götürdiler, başın gövde-sin yudılar, aruca geyecek geydürdiler, aruca yiyecek yėdürdiler. Gey (6) oldı, ḳuvvetlendi, bulara "Ḳancaru gidersiz?" dėyü sordı$_{o}$. Bular eyitdiler: "Biz sevāḫıla giderüz, bunuŋ gibi$_{o}$, (7) bunuŋ gibi$_{o}$ ḫācetümüz vardur" dėdiler. Ol eyitdi$_{o}$: "Benüm~daḫı bir yanum anca uy-bilmez,[1905] girān olmış-dur. Ben~daḫı (8) sizüŋile bile varayım, bāşedkĭ şifā bulam" dėdi. "Ḫoş ola!" dėdiler. Demüri götürdiler, yėlkenüŋ bendlerin (9) şeşdiler, aşdılar. Bir müddet yüridüklerinden ṣoŋra sāḫile yėtişdiler. Ol yėrüŋ melike-si, *Urvīye* (10) her yėrde rāhdār ḳomışdı$_{o}$ kĭ her ṭarafdan gelenüŋ ḫālını yaza, gendüye bildüre. Derḥāl bu (11) yėrüŋ, bu mīnānuŋ rāhdārı ḫalḳuŋ bu rencūrlaruŋ aḥvālını şerḥiyle yazdı$_{o}$ bildürdi$_{o}$. Mektūba (12) melike muṭālaᶜaṯ ėtdükde ol dört mev'uf-ı[1906] mevṣūf kimlerdügini ḳuvvet-i firāsetile bildi,[1907] düş (13) hem görüb-dururdı. Buyurdı: ol~dem rāhdāra yazdılar kĭ "Ol dėdügüŋ gişi-leri ᶜaẓīm ḫoş (14) göresin, ᶜizzetile mihmān-ḫāneye gönderesin." Rāhdār "Semᶜań ve ṭāᶜateń" dėyüb cemāᶜatı mihmān-ḫāneye (15) ol yėrde ḳoydılar. Yėdürü$_{o}$ icürü iki üc günde şehre getürdiler, mihmān-ḫānede ḳondurdılar, rātibleri (16) müstemir gördi[ler]. Üc gün ṭaᶜām ẓiyāfet olur. Andan ṣoŋra rivāyet inᶜāmdan ve iḥsāndan. (17) Bir gün melike bu cemāᶜatı sarāya oḳıdı, nüvāḫt eyledi. Andan sordı$_{o}$ kĭ: "Siz kimlersiz, ḳandan geldüŋüz, (18) ne ḫācetüŋüz vardur?" dėdi. Ol ḳavm nevbetlü nevbetiyle herbiri adını nesebini, şehrini vilāyetini, (19) ḫācetini beyān eyledi: "ʿAmde(ń)[1908] melike dergāhına geldük, şıl u nābīnā, ve ker ü rencūr getürdük (20) tā melike büzürgüvārliginden naẓar ėde, teveccüh-i tāmıla duᶜā ḳıla kĭ Ḥaḳ Taᶜālā anlara raḥmet ėde, (21)

1903 F.299.a.3-4: ... *Peyġambere and verdi. Vardılar* ... . | H.151.b.19: ... *Taŋrıya vermek ... sözi daḫı işidildi*. | L.278.a.6: sic.

1904 F.299.a.13: sic. | H.152.a.4: *sizüŋ etegüŋüz dėdi*$_{o}$.| L.278.a.15: sic.

1905 F.299.b.1. | H.152.a.6. | L.278.b.3: id.

1906 Ms. sic. || F.299.b.8: *mev'ūfi*$_{o}$ (sic!). | H.152.a.9: om. | L.278.b.9: *me'ūf.* (Cf. S. 1145: *mā'ūf.*) (Cf. ms. 186.a.16.)

1907 F.299.b.8: *kuvvet <ü> firāsetile*. | H.152.a.9: om. | L.278.b.9: *ḳuvvet-i firāsetile*.

1908 F.299.b.15: ... *eyledi kim: ʿAmdeń* ... . | H.152.a.13: ... *māᶜamden*... . | L.279.a.2: ... *ᶜamde* ... .

endāmlarını ġerü minnet issi minnet ėde”[1909] dėdiler. Melike ol~dem buyurdı: “Varuŋ, odaŋuzda sākin oluŋ!” **(182.a.)** (1) Yarın in-şā’allāh ḳalan ḥālı görevüz” dėdi. Duᶜā ve s̲enā ḳıldılar. Cünkĭ ṣabāḥ oldı$_{o}$, melike buyurdı$_{o}$: (2) bārigāhı$_{o}$ düzdiler, melike gendözini ṣadhezār revnaḳ u ter(t)ībile düzüb ḳoşub taḫt üzerine (3) oturdı. Ekābir-i aᶜyānı getürdi; birbirin oturdılar. Ḳarşusında mehrūlar zerīn-kemerler, (4) kenīzekler ġulāmlar, simāṭeyn ṣaf baġlayub-durdılar. Cün mihmānlar şāhāne bārigāha girdiler, (5) müteḥayyir ü müteᶜaccib oldılar, birbiriyile oġurlayın söyleşdiler: “Ġalaṭ gelmişüz olamı?” dėdiler. “Bir kimse (6) kĭ bunuŋ gibi$_{o}$ ferr ü zīb ü zīneti$_{o}$ ve āyīn <i> tekellüfātı[1910] ola, bunuŋ ḫademi$_{o}$ ḫavlı$_{o}$,[1911] ġulāmları kenīzekleri, (7) ālāt-ı simīn ü zerīni hem bunuŋ gibi$_{o}$ ola, ḳıymetī cevāhiri bunuŋ gibi$_{o}$ ola, bizüm ġarażumuz anuŋ (8) ḳatında bitmek[1912] ne münāsebet?” dėdiler. Bular bu fısılduda-yiken ḥācibler begler muḳarrebler ilerü yüridiler, (9) ol iki Aᶜrābi̲yi$_{o}$ ve ol ḳarıcuġı ve bāzirgānı, ellerin aldılar, ilerü getürdiler, bir yėrde oturtdılar.[1913] Melike (10) buyurdı$_{o}$ kĭ: “Ḳandansız, ḥācetüŋüz nedür?” Melike bu sorınca-larda maḳṣūd vardur,[1914] maᶜlūm ola, yoḫsa hep (11) ḥāl ḳatında mekşūfdur. Evvel ol iki Aᶜrābī, biri şūher, biri ḫøca-ı siyāh, zānū-yı$_{o}$ edeb (12) üzerine gelüb heybetden ditreyüb eyitdiler: «“Āyatuhā-l-malika aᶜazza-l-lāhu anṣāraki naḥnu qawmun ma’ūqūna (13) ği’nāka li-yaġfīra-l-lāhu lanā bika.» Ė beg! Taŋrı saŋa yardım ėdeni ᶜazīz ḳılsun! Biz bir āfete yėtişmiş (14) ḳavmuz. Geldük saŋa, tā Taŋrı bize raḥmet ėde senüŋile” dėdiler. Melike eyitdi: “Mübhem ü mücmel söylersiz, (15) müfesser ü mufaṣṣal söylemezsiz, siz geregise, dėŋ; <söylemezsiz, epsem> ben dėyeyin”[1915] dėdi. Ol şūhere eyitdi$_{o}$: “Yā Aᶜrābī! (16) Senüŋ bir ḥelāl cüftüŋ varıdı. Anı töhmetile bühtānıla sengisār eylemişler. Ve bir ḳardaşuŋ (17) vardur: gözsüz olub-durur. Bu sebeb-dür geldügüŋe” dėdi. Andan ḫøca(-ı)[1916] siyāha eyitdi: “Senüŋ (18) bir oġlancuġuŋ varıdı. İki yaşında ay gibi oġlancuġıdı. Ve ol evüŋde ölü bulundı. (19) Bir bī-günāh miskīn ᶜavrata yükletdüŋ. Bir ḳara ḳuluŋ daḫı vardur. İki ayaġı dutmaz u dėrmez. Bu (20) sebeb-dür geldügüŋe” dėdi. Andan ol ᶜacūze(ye)[1917] eyitdi: “Senüŋ bir oġluŋ vardur. Anı asarlardı$_{o}$. {Bir ᶜavrat anı} (21) satun-aldı. Ṣoŋra şıl oldı. Anuŋ~icün geldüŋ” dėdi. “Bu ḫoz̲ ol bāzirgān yigitdür **(182.b.)** (1) kĭ āzādı$_{o}$ kenīzek dėyü aldı. Ol sebebden coḳ zaḥmete oġradı: yarımı bednīk uy-bilmez (2) meflūcdur.[1918] Bu sebebden geldi” dėdi.

••••••••••

[1909] F.300.a.2. | H.152.a.15: *... ġėrü minnet ėde.* | L.279.a.5: *minnet issi minnet ėde.*

[1910] F.300.a.10: *āyīn <ü> tekellüfāti$_{o}$.* | H.152.a.21: *āyīn ve tekellüfāti$_{o}$.* | L.279.a.13: *ā(y)īn^{x} ve tekellüfātı.*

[1911] F.300.a.10: *ḫavl.* | H.152.a.21: *ḫavel ve ḫadem.* | L.279.a.13: *ḫavlı$_{o}$ ġulāmları.*

[1912] F.300.a.11: *yėtmek.* | H.152.a.22: om. | L.279.a.16: *bitmek.*

[1913] F.300.a.14: *durdılar.* | H.152.b.1. | L.279.b.1: *oturdılar.*

[1914] F.300.a.14: om. | H.152.b.1: *Melikenüŋ bu sormaḳlarda ġarażı vardur.* | L.279.b.1-2: *Melike bu sorıncal(a)rda maḳṣūdı$_{o}$ vardur.*

[1915] F.300.b.4: *... söylemezsiz, epsem, ben dėyeyin.* | H.152.b.5: *Geregise dėŋ, ye ben dėyeyim.* | L.279.b.8: *... söylemezsiz, siz geregise dėŋ, ben dėyeyin ...* .

[1916] F.300.b.7: sic. | H.152.b.7: *ḫuz̲āvend-i siyāha.* | L.279.b.11: id.

[1917] F.300.b.10. | H.152.b.9: sic. | L.279.b.15: *ᶜacūze.*

[1918] Ms. sic. Recte: *bedeninüŋ.* || F.300.b.13: *... bedeninüŋ yarusı uy-bilmez oldı.* | H.152.b.11: *... yarımı bedeninüŋ meflūcdur.* | L.280.a.1: *... yarımı bedeninüŋ uy-bilmez meflūcdur.*

Hemānāk̆ melike bu kelimātdan fāriġ oldı, bu vaḳāiᶜ (3) isleri baş yėrde ḳodılar, eyitdiler: "Bu ne kerāmetdür?" dėdiler āferīn oḳıdılar. Melike eyitdi: "Ben (4) bir günāhkār ᶜavratam: sizden żaᶜīfter ᶜācizter. Ben kim olam k̆ benüm kerāmetüm ola? Ammā mührem (5) vardur k̆ aŋa baḳaram, her gişinüŋ naḳşını anda oḳıram" dėdi. Andan erine eyitdi$_{o}$: "Dilerseŋ k̆ Ḫaḳ (6) Taᶜālā maḳṣūduŋı berāverde ḳıla, evvel sen gendü ḥāluŋı yalansuz söyle, ṣıdḳ berekātında maḳsū⌈duŋ⌉ (7) ele gelsün. Eger kem ü bīş sözüŋe yalan ḳatasın, murāduŋ ḥāṣıl olmayısardur. Er eyitdi: "Ben bir (8) Aᶜrābī gişiyem. ᶜÖmrüm gecdi; evlenmedüm. ᶜĀḳıbet bī-nedāmet bir ḳız aldum k̆ ᶜālemde mānendi$_{o}$ yoġıdı$_{o}$: (9) ḫūbıdı, muvāfıḳ <u> muṭābıḳıdı, dānāyıdı pārsāyıdı, setrile ṣalāḥıla, ᶜiffet u felāḥıla (10) mevṣūf <u> maᶜrūfıdı$_{o}$. Ve ben andan rāżī-yidüm. Bugez ittifāḳ *Mıṣır* seferine gitdüm, ḳardaşumı evüm (11) üstüne ḳodum: "Baḳadur, ḥācat-cuġını alı$_{o}$vėr getüri$_{o}$vėr!" dėdüm. Seferden geldügümden ṣoŋra işitdüm (12) k̆ ol setirlü ṣalāḥlu ḳıza ḫızlān yėtişmiş, sengesār ėtmişler: helāk olmış. Ve bu ḳardaşum (13) bilürdi$_{o}$: benüm göŋlüm ol ḳızılayıdı; benüm göŋlüm-icün beni ḳayurub coḳ aġlamış, gözsüz olmış. (14) Şimdik(i)~ḥālda ben bī-ciftem, ḳardaşum gözsüzdür. Ḳardaşlıḳ şefaḳatı$_{o}$ beni anuŋ üzerine yėltedi (15) k̆ anı ḥażrete getürem: duᶜā ėdesin; bāṣedk̆ senüŋ him(m)etüŋde gözcügezi$_{o}$ göre, düniyā ṣafāsından (16) maḥrūm ḳalmaya; tā ben~daġı anuŋ ġamḫøre-ligi mükāfātını elden geldükce ėtmiş olam" dėdi$_{o}$. Melike (17) eyitdi: "Ol ᶜavratuŋa oġrayan vaḳıᶜa'yı nėce bilürsin? Dürūġ-mıdur, yoḫsa dürüstmidür?" dėdi. Aᶜrābī (18) eyitdi$_{o}$: "Ben ol bābda ᶜācizem. Ol setr ü ṣalāḥ k̆ anuŋ varıdı$_{o}$, ol işi muḥāl dėyesüm gelür. Ve ben (19) şimdik(i)~ḥālda anuŋ mihrinden şöyle-yem: her nevbet aŋduġumca ḫūnābe gözümdeń iner. Bīm-dür, (20) ben~daḫı ḳardaşum gibi$_{o}$ gözsüz olam" dėdi. Gendüyi$_{o}$ yėnemedi, ḫayli aġladı. Melike eyitdi: (21) "Aġlama! Ḫāluŋ maᶜlūm oldı$_{o}$" dėdi. Bugez ḫøca(-ı)[1919] siyāh yėr öpdi$_{o}$, eyitdi: "Benüm bir ġulāmum vardur. **(183.a.)** (1) Oġlan-cuḳdan satun-alub-dururdum. Evüm işini ol görürdi$_{o}$. Bir nice zamāndur k̆ eli dutmaz, ayaġı dėrmez (2) oldı. Getürdüm tā melike ᶜināyetiyle ṣıḥ(ḥ)at bula" dėdi. Melike cün anuŋ sözin daḫı işitdi$_{o}$: (3) "Maᶜlūm oldı" dėdi. Bugez ḳarıcuḳ yüz yėre ḳodı$_{o}$ duᶜā ḳıldı, eyitdi$_{o}$: "Ben bir żaᶜyıfe vü dermānde (4) bī-kesem. ᶜĀlemde üşbu bir oġlancuġum vardur. Ve bir müddet-dür k̆ meflūcdur. Ḳatuŋa getürdüm, (5) tāk̆ anuŋ ḫaḳ(ḳ)ında şefaḳat buyurasın duᶜā ėde-sin: şifā bula!" dėdi. Melike bu dükeli aḥvālı bildüginden, (6) işitdüginden ṣoŋra dükelisine bir cevāb vėrdi, dėdi~kim: "Ben ṭabīb degülem. Bu derdlerüŋ şāfīsi[n][1920] (7) Ḫudādur. Ammā-eger üşbu cemāᶜat k̆ getürdüŋüz, herbiri gendü vāḳıᶜa-sını taḫlīṭ-süz dėrler- (8) -ise, ᶜuhdeye varuram k̆ duᶜā ḳılam: icābet ola! Ve-eger ḍoġru dėmeyeler, taḫlīṭ ėdeler, ben elbette (9) anı siyāsete yėtürürem yitürürem. Doġrulıġı egriligi ben mühre-de bilürem, elbette yala⌈n⌉ söyleyeni siyāset (10) ėtmeyince olmazam" dėdi. Meclis āḫir oldı: mütefer(r)iḳ oldılar. Cemāᶜat mihmān-ḫāneye geldiler, eyitdiler k̆: (11) "Melike buyurdı$_{o}$ k̆ vāḳıᶜa işleri[1921] gelsünler, bir bir

[1919] F.301.b.5-6: sic. | H.153.a.4: *ḫuẕāvend-i ġulām*. | L.280.b.9: id.
[1920] Passim.
[1921] Ms. sic. || F.302.a.2. | H.153.a.12. | L.281.a.6: *isleri*.

vāḳıʿa-larını söylesünler ki̇̆ vaḳāyiʿüŋ sebebi̯ (12) nedür, bilevüz, aŋa göre şerbet baġlayavuz, dermānına meşġūl olavuz. İmdi gerekdür ki̇̆ ḍoġru söyleyesiz. (13) Yalan söylerseŋüz, siyāsete cekilürsiz. Yalan~u gėrcegüŋüz ḫod mühre-sinde maʿlūm-dur. Kimse (14) bundan söz yaşurmaḳ mümkin degül" dėdiler. Bular cün bu şerīṭa'yı işitdiler, fürūmānde oldılar: (15) geldüklerine peşīmān-lik gösterdiler. Kör eyitdi: "Baŋa körlik yėgdür andan ki̇̆ ḳardaşum ḳatında (16) ḍoġru söyleyem" dėdi. Kötrüm eyitdi: "Baŋa bu ḥāl yėgdür andan ki̇̆ ḫøcam ḳatında ḍoġru söyleyem" dėdi. (17) ʿAmeldār eyitdi: "Baŋa daḫı ölüm yėgrekdür, kimse suçumı günāhumı bildüginden. Ėŋen ulu sucum vardur" dėdi. (18) Ḳatı dilteng oldılar. Cüvān-ı bāzirgān[x] eyitdi: "Ben günāhumı bilürem. Bu ḥāl baŋa neden geldügini muṭlaḳ (19) bilürem. Varuram, dėrem tevbe ḳıluram duʿā aluram gey oluram" dėdi̯. Ol cemāʿat şeb heme şeb mütefekkir oturdılar, (20) ḳayġudan hīc uyımadılar. Cün ṣubḥ oldı̯, melike buyurdı̯: gėrü bārigāhı bayaġıdan hezārbār yėgrek (21) bezediler. Taḫt üzerinde oturdı. Ḫalḳa bār vėrdiler. Cemāʿatı̯ oḳıtdı: geldiler, ırаḳda durdılar. Andan **(183.b.)** (1) ḥāciblere buyurdı̯. Eyitdiler: "Melike dāyim olsun! Size[1922] ḥāluŋuza baḳub size merḥamet eyledi: duʿā ėtse gerek. (2) Ammā ol vaḳt ėder ki̇̆ aṣḥāb-ı vaḳāyiʿ herbirsi ḥikāyetini sergüdeştini, bu vāḳıʿa-laruŋ esbābını yalansuz (3) söyleye, mufaṣṣal beyān eyleye! İmdi vāy aŋa ki̇̆ sergüdeştini söyleriken kem ü bīş ėde, sözine yalan (4) ḳata ki̇̆ melike mührede naḳşı oḳıyub-durur. Yalanuŋuzı gercegüŋüzi bilür, yalancıya siyāset ėder. (5) Gey saḳınuŋ!" dėdi. Ol cüvān-ı bāzirgān[x] ilerü geldi, duʿā ḳıldı: "Cihān ṭāyiʿ, felek tābiʿ"[1923] dėdi. Andan (6) eyitdi:

|| Ben bir bāzirgānıdum[x]. Cendīn hezār dīnāruŋ ḫudāvendiydüm. Ġulāmlarum coġıdı. Bir gün bir deryā (7) kenārına yėtişdük. Bir cüvān-ı mechūl yaḳa ḫalḳından ḳatuma geldi. Ben anı bilmezidüm ne gişi-dür. Baŋa (8) eyitdi: "Bir mehrū kenīzeküm vardur. Beni sevmez, sataram. Al!" dėdi. Bir ʿavratı̯ baŋa gösterdi̯. Ben cün anı (9) gördüm, gözüme ḫoş geldi: aldum, aġır bahā vėrdüm. Ol~dem ol mechūl mālı aldı̯ gitdi̯. Ben ol ʿavratuŋ (10) ḳatına vardum: "Seni satun-aldum: kenīzekümsin, göŋlüŋ ḫoş dut!" dėdüm. "Ben seni kedbānū ėdinem" dėdüm. (11) "Seni ḫoş [[seni ḫoş]] dutam" dėdüm. Ol ʿavrat eyitdi: "Ben āzādam. Āzādları kimse satamaz alamaz" dėdi. (12) Ben ṭīre oldum, oġlanlara buyurdum: zōrıla gemiye ḳoydılar. Gėce andan ṣoḥbet istedüm: beni gendüden (13) ırаḳ bırаḳdı̯. Ḳaḳıdum: yüzine bir şapla urdum. Ol Taŋrıya teveccüh ėtdi, iŋiledi. Eyitdi: "Bār-ı Ḫudāyā, (14) üşbu işi görürsin, begenürmisin?" dėdi. Henüz bu kelime tamām olmadın gemiye lerze düşdi̯, bād u tegreg ü (15) ṣāʿiḳa yumluşdı,[1924] gemi pāre pāre oldı, «mā fīhā» barca ġarḳ oldı. Ben bir pāre taḫta üstünde (16) ḳaldum. Bunca miḥnetden ṣoŋra bir ḫarābe-zār cezīreye düşdüm. Aclıḳdan anda ḳadīd-şekl oldum. (17) Bu ḳavma Taŋrı yarlıġasun: baŋa feryād ėrişdiler. Aḥvāl hemīn-dür, me ki̇̆ gendözüme bu bābda <ġayrı>[1925] günāh bilmezem. (18) Ve Ḫudā güvāhdur ki̇̆ bu sergüdeşte

••••••••••

[1922] F.302.a.15. | H.153.a.21. | L.281.b.4: *sizüŋ*.
[1923] F.302.b.4: *cihān ṭābiʿ felek tābiʿ*. | H.153.b.1-2: id. | L.281.b.10: *cihān ṭāliʿ felek tābiʿ*.
[1924] F.302.b.15: *yumluşdı*. | H.153.b.9: *yumurlaşdı̯*. | L.282.a.5: *yumlaşdı*.
[1925] F.303.a.3: sic. | H.153.b.11. | L.282.a.8: *Bu bābda daḫı günāh ...* .

kem u bīşüm yoḳdur[1926] ||
dėdi.
Melike eyitdi: "Ė cüvān! Rāst söyledüŋ. (19) Mühre ḫaberi daḫı hemān budur" dėdi. Pes melike yüzin göge dutdı vu aġladı ve Taŋrıya yalvardı$_o$. Andan (20) başını secdeye ḳodı, taẖarru^c ve zārī eyledi. Derḥāl bāzergān yigit ṣıḥḥatı$_o$ ^{c}ācil buldı$_o$, yanı gey (21) oldı. Melike başını secde-den ḳaldurduġında bāzergān evvelki istiḳāmetinde bulındı. Ol **(184.a.)** (1) ḫalḳ cümle müteḫayyir oldılar, ta^{c}accüb ėtdi-ler, melikeye du^{c}ā vu s̲enā vu āferīn oḳıdılar. Andan cüvān-ı ^{c}ameldār ilerü (2) geldi, eyitdi: »"Melike-i zamān dīr[1927] bemāned."« dėdi$_o$. Andan eyitdi:
|| Gendü vaṭanumda ^{c}amel-i pādeşāh dutarıdum. (3) Biraz mālı yėmiş bulındum. Ḳā^{c}ide bizde şöyle-dür ḳı pādeşāh mālını kimse yėse, ödeyecegi bulınmasa, anı berdār (4) ėde-ler. Beni keşān keşān asmaġa alub gide-yürürken, ^{c}ömürden ümīdümi kesmişken nāgāh bir ġarīb (5) ^{c}avrat geldi, borcumı ödedi, beni asılmaḳdan ḳurtardı. Ol borcumı ödeyeni istedüm ḳı du^{c}ā vu (6) s̲enā ėdem ^{c}öz̲ürḫøhlıḳ ėdem. Ol ḫod gitmişimiş. Ardına düşdüm, iki üc menzil yüridüm yėtdüm. Baş (7) yėre ḳodum du^{c}ā ḳıldum, yüzine teemmülile[1928] baḳdum. Gördüm: ėŋen ḫūb, ėŋen pākīze. Şeyṭān tezyīniyle[1929] aŋa (8) ^{c}āşıḳ oldum, aŋa dolaşdum. Ol baŋa hayḳırdı: "Utanmazmısın, mükāfātum bumıdur?" dėdi. Eserimedüm,[1930] (9) himmetüm aŋa dutdum ḳı andan murādumı ḥāṣıl ėdem. Ol gendözüni bendeń saḳladı. Tā menzil bemenzil (10) giderek bir deryā kenārına geldük, bāzirgān-lar^x gördük: gemiden^x çıḳmışlar, diŋlenmege oturmışlar. Ben (11) ol ^{c}avratı$_o$ gendüden oġurlayın bir bāzergāna ṣatdum, zeri$_o$ aldum ḳacdum. Boynumı mālıla ipden ḳurtaranuŋ (12) mālıla boynını ipe gecürdüm. Ol gėce ḳı oldı, meblaġ-ı şādi̲yla yatdum,[1931] ṭaŋla gendözümi$_o$ meflūc buldum. (13) Ol vaḳtdan berü meflūcam. Ayruḳ bundan artuḳ günāhum bilmezem. Hemīn ḥikāyetüm kem ü bīş-süz budur ḳı (14) dėdüm ||
dėdi.
Melike eyitdi: "Rāst söyledüŋ. Mühre ḫaberi daḫı hemīn budur" dėdi. Andan yüzin (15) yėre ḳodı du^{c}ā ḳıldı. Derḥāl ol me(f)lūc ḫalāṣ buldı, menāṣ buldı. Ḳamu ḫalāyıḳ yüz- (16) lerin yėre ḳodılar, melikeye du^{c}ā vu āferīn oḳıdılar. Andan ġulām u siyāh ilerü geldi, ammā ḫøcasındań (17) endīşe ėdüb söyleyümedi, ḫamūş durdı$_o$. Ne~ḳadar ḫøcası: "Söyle!" dėdise, cāresi olmadı$_o$, (18) söyleyümedi. Ol~dem ḫøcasına melike eyitdi$_o$: "Ben mühreye naẓar ėderem, görürem ḫamūşlıġı neden-dür. (19) Meger bu Zengī günāhkār-ı tamāmdur, mühre-den ḥikāyetini bilüb tamām aşikāre söylemeyince du^{c}ā ḳılmazam" (20) dėdi. Zengī cün melike-den bu sözi işitdi, endāmına lerze düşdi. Rāst söylemekden artuḳ (21) cāre bulmadı: baş yėre ḳodı, andan eyitdi:

••••••••••

[1926] F.303.a.4: *kem ve pīş*. | H.153.b.11-12: *kem ve bīş*. | L.282.a.9: *kem ü pīşüm*.
[1927] F.303.a.10: id. | H.153.b.16: *dirāz*. | L.282.a.16: id.
[1928] Ms. sic. Recte: *te'emmülile*.
[1929] F.303.b.2: *iġvā-yı$_o$ şeytānıla*. | H.153.b.20: *iblīs tezyīniyile*. | L.282.b.6: *şeyṭān tezyīn(i)yle*.
[1930] F.303.b.3: *eslemedüm*. | H.153.b.21: *esremedüm*. | L.282.b.7: *esermedüm*.
[1931] F.303.b.7: *Ol gėce kim geldüm, yatdum ... .* | H.153.b.23: *Ol~gėce~ḳı oldı$_o$, yatdum ... ..* | L.282.b.12: *. Ol gėce ḳı geldi$_o$, yatdum ... .*

»“Zindigānī(-yi) melike dāyim bād!”« dėdi. Andan eyitdi:

|| Üşbu **(184.b.)** (1) ḫøcam eve bir nevbet seferden geldüginde bir ġarīb ʿavrat getürdi$_o$. Cerāḥatları$_o$ varıdı. Ḫoş oldı. (2) Ḳatı$_o$ ḫūb-rūydı. Şeb ü rūz ʿibādete meşġūl-ıdı. ʿAẓīm pārsāyıdı. Ben ol ʿavrata ʿāşıḳ (3) oldum. Ne~ḳadar ardına düşdümise, tozın görmedüm. Cün ümīdüm kesildi, sitīze ėtdüm: anı yitürmek (4) ardınca oldum. Tedbīr anı buldum ⌈kĭ⌉ ḫøcamuŋ nāzinīnini[1932] boġazladum, ḳanını ol ʿavrat yatduġı yėre$_o$degin (5) damlatdum, ḳanlu bıcaġı döşegi altında ḳodum. Ṣabāḥ durdum, feryād eyledüm: ol sucsuz bīcāreye coḳ (6) aġac yumruḳ leked urdum, ve anı ol ḳanıla müttehem eyledüm. Ve ol īmān-ı muġallaẓa ėderdi:[1933] “Benüm bu işden (7) ḫaberüm yoḳdur” dėdi. Ben her dem ḫøcadań işāret umarıdum kĭ: “Öldür bu falānı festānı!”[1934] dėyeyidi$_o$, anı~daḫı (8) öldüriydüm, gendözümi töhmet mevḳiʿindeń cıḳarayıdum. Ḫøca teġāfül ėderidi. ʿĀḳıbet ḫøca andan (9) ʿafv ėtdi, şefaḳaıla nafaḳaıla yolına gönderdi$_o$. Ben işitdüm, ardınca vardum kim dili$_o$ kesem. Bulımadum: (10) ayruḳ yola gitmiş. Andan döndüm, eve geldüm yatdum uyıdum. Uyandum, gendözümi$_o$ şıl u mübtelā buldum. (11) Günāhum bunı$_o$ bilürem. Ḫālum budur kĭ dėdüm. Taŋrı danuḳdur kĭ sözümde kem ü bīş yoḳdur ||

dėdi.

Melike (12) bu sözi işidicek eyitdi: “Rāst eyitdüŋ. Mühre ḫaberine müvāfıḳ muṭābıḳ söyledüŋ” dėdi. (13) Ḫøca-ı ġulām bu aḥvālı bilicek cānına od düşdi$_o$; ʿālem gözine ḳaraŋu görindi. Diledi: ḳarayı$_o$ durduġı (14) yėrde pāre-leye. Ögin dėrşüricek eyitdi$_o$: “Ė melike! Bu devletsüzi bu şil-ligile, bu mübtelāligile ḳo yürisün, (15) sezāvārdur. Eger icāzet buyurasın, üşbu sāʿat boy(n)ın ururam” dėdi. Melike eyitdi$_o$: “Revā olmaya! (16) Bize taʿallūḳ eylügi[1935] aŋa ṣıdkı bereketinde ėdelüm. Andan gėrü ġulāmuŋıla sen bilesin” dėdi. Andan (17) melike duʿā ḳıldı. Dervaḳt siyāha şifā ve ʿāfiyet geldi. Ḫalḳ taʿaccüb ėdüb çoġuldaşdılar, ṣenā vu (18) āferīn oḳıdılar. Andan melike ol-bir Aʿrābiye eyitdi: “Gözsüzüŋi ilerü getür: ḥālını söylesün! Kem ü (19) bīş-den saḳınsun! Yalan söylerse, siyāset müteʿay(y)indür. Ben ḫod ḥāl neydügi mühre-den bilüb- (20) -dururam” dėdi. Gözsüz dermānde oldı,[1936] gördi$_o$ kĭ doġru söylemekden artuḳ cāre ve tedbīr yoḳdur. (21) Eyitdi:

|| ›Cihā⌈n⌉ be~kām-i melike bād!« Üşbu ḳardaşum bir ḳız evlenmişidi$_o$ kĭ cemālda kemālda, ʿiffetde pārsā- **(185.a.)** (1) likde tayı yoġıdı. Bu benüm ḳardaşum anı ḳatı$_o$ severdi. Nāgāh ḳardaşum sefere gitdi$_o$, baŋa vaṣīyet eyledi: (2) “Evüm üstüne baḳadur!” dėdi. Ben her vaḳt evine varurdum, yengemüŋ ḫācetin görürdüm. Bir gün nāgāh yüzine gözüm (3) doḳundı: ʿāşıḳı oldum. Ne~ḳadar göŋlümi ögütledümise, ‘Bu sevdādan gec!’ dėdümise, ögütlenmedi$_o$. ʿĀḳıbet ḫālumı (4) ol ḳıza dėdüm, andan vefā istedüm. Ḫayyiz-i imkānda, maḥall-ı ḳabūlda düşmedi. Sitīze ėtdüm. Bir ḳavma rişvet (5) vėrdüm: kimi

1932 F.304.a.8: *nāzinini*. | H.154.a.9. | L.283.a.11: *nāze-nīnini*.

1933 F.304.a.10: *eymān-ı muġallaẓa ėderdi*. | H.154.a.11: *... muġallaẓa andlar içerdi*$_o$. | L.283.a.14: *... eymān-ı muġallaẓa ėderdi*. (Cf. 51.b.12, 62.a.9.)

1934 F.304.a.12: *fülān füntānı* (sic!). | H.154.a.12: om. | L.283.a.16: *falānı fü*(*s*)*tānı*.

1935 F.304.b.6: *... olmaya. Velī bize taʿalluḳ eylügi ... .* | H.154.a.19: *Ol~kĭ bize taʿalluḳdur eylükden anuŋ ḥaḳḳında ėdelüm*. | L.283.b.10: id.

1936 V.c.

müfsid oldı, kimi ḍanuḳ oldı. Dünle ḳapusına dėrildük, ġavş ġalebe eyledük. Ḳonşı-lar geldiler. (6) "Ol ḳızı bir yigidile dutduḳ" dėdük. Danuḳlıḳ vėrdiler. Ėrtesi hükkāma varduḳ, el ayaḳ urduḳ. Ol ḳızı (7) recm eylediler. Ol gün yatdum, gözüm yumdum uyıdum. Uyanduġumda gözümi acdum acamadum, şöyle ḳaldum, āşikāre (8) ėtdügümi buldum" dėdi. "Ṣoŋra ḳardaşum seferden gelicek gözsüzligüme bir ġayrivāḳiᶜ sebeb eyitdüm ||

dėdi.

|| "Doġru (9) söyledüm, sözüme yala⌈n⌉ḳatmadum" ||

dėdi.

Melike eyitdi$_o$: "Rāst söyledüŋ, ḳażīye budur kĭ dėdüŋ" dėdi. (10) "Mühre ḫaberi hemān budur" dėdi. Aᶜmānuŋ ḳardaşı aᶜmānuŋ bu sözini işidicek naᶜra urdı$_o$ düşdi$_o$ bīhūş (11) oldı. Melike-nüŋ gişi-leri$_o$ yėrden getürdiler, yüzine gülāb sacdılar: ögi geldi. Vardı$_o$, taḫt öŋinde baş (12) ḳodı$_o$, eyitdi$_o$: "Behriḫudā, buyur, bu laᶜīni ol bī-günāh sengisār olduġı yėrde iledeyim depeleyeyim, dādumı eyleyim" (13) dėdi. Melikeden biraz vaḳt cevāb gelmedi. Meger erine özi göyinüb niḳāb altında aġlarımış. Cün gözi (14) yaşını sildi, eyitdi$_o$: "Yā Aᶜrābī, benüm gönlümicün ol ėtdügi günāhdan gec! Peşīmāndur ėtdügine" dėdi. (15) "Ve cün doġrulıġıla ortaya geldi, ᶜafv ėtmek gerek, ṣavāb-ı dü cihānı bulmaḳ gerek" dėdi. Aᶜrābī (16) eyitdi$_o$: "Fermān melikenüŋ. Tevbesi naṣūḥısa, daḫı bir gişiye bühtān ėtmeyecegise, ᶜafv ėtdüm" dėdi. Andan (17) melike aŋa tevbe vėrdi$_o$, eyitdi: "Ben duᶜā ḳılısaram. Sen peşīmānlıġuŋı göŋlüŋde vü ḥaseret yaşını gözüŋde (18) ḥāżır dut, Ḥaḳ(ḳ)a yönel!" dėdi. Andan melike el götürdi$_o$, duᶜā ḳıldı. Andan secdeye vardı, başını yėrden (19) ḳaldurdı$_o$: nābīnāyı$_o$ bīnā buldı$_o$. «Bi-iḏni-l-lāhi taᶜālā» ol~dem, ol zamā⌈n⌉ḫalḳ-ı ᶜālem, ġarīb ü şehrī, vażīᶜ ü şerīf (20) bu ḥāleti$_o$ gördiler, girye vü zārī ėtdiler, melikeye āferīnler oḳıdılar. Andan melike buları gėrü mihmān- (21) -ḫāneye vėribidiˣ; ḳonuḳlandılar. Ėrte olıcaḳ melike gėrü buyurdı$_o$: "Düne gün meclise ḥāżır olan ulu **(185.b.)** (1) begler, ḥadem ü ḥaşem gėrü bārigāhdaˣ ḥāżır olsunlar!" dėdi. Geldiler, yėrlerinde ḳarār eylediler. Andan buyurdı$_o$: "Varuŋ, (2) mihmān-ḫāneden gözsüz ḳardaşını oḳuŋ, gelsün!" dėdi. Oḳıdılar. Geldi: taḫt ileyinde altun kürsī ḳodılar. (3) Oturdı. Andan melike cemāᶜat ḥużurında buŋa eyitdi: "Ė gişi! Benüm saŋa icüm yanar, özüm göyner. Üşbu (4) ḥayf kim ḳardaşuŋ ḥelāl cüftüŋe ėtmiş-dür, ne ᶜaceb iş-dür!" dėdi. "Eger anı elüŋe vėrsem, n~ėde-yidüŋ?" (5) dėdi. Aᶜrābī ḥaseret yaşını gözinden aḳıtdı, eyitdi: "Yaradan Tangrı ḥaḳ(ḳ)ıycün göŋlümde-ki oldur kĭ (6) melike dergāhından dönicek yolda uyurken başın gövde-sinden cüdā ḳılam" dėdi. Melike eyitdi: (7) "Bir ᶜavratdań ötürü ḳardaşuŋa nėce ḳıyarsın?" dėdi. "Avrat bulınur" dėdi. "Ḳardaş bulınmaz" dėdi. Aᶜrābī (8) eyitdi: "ᶜĀlemi ayaġum altına alursam, ḫūblıḳda pārsālikde, ᶜiffetde pākīze-likde anuŋ gibi$_o$ bulmazam. (9) Yoḳdur! Anuŋ gibi$_o$ ḳanda bulınur?" dėdi. Melike eyitdi: "Eger ben bu dört[1937] ḳırnaḳlaruŋ bir eyüsin müntehāsın (10) müştehāsın saŋa vėrürsem kĭ ol vaṣf ėtdügüŋden yėg ola, rāżī vü ḳāniᶜ olub ḳatumuzda dururmısın, (11) bizümile eglenürmisin?" dėdi. Aᶜrābī gögsin ötürdi aġladı: "Bu luṭf-dur, bende-nüvāzlikdür, saġ oluŋ!" (12) dėdi. "Benüm yüz yıl ᶜömrüm olursa, hīc kimsenüŋ yastuġına başum ḳoyacaḳ

[1937] F.306.a.4: *durur*. | H.155.a.6: om. | L.285.a.9: *duran*.

degülem. Nīyetüm oldur ḳī melike ḫidmetindeń (13) gėrü dönicek varam, ol bī-günāh ʿavratuŋ sīni$_o$ üstünde bir zāvīye yapam, anda münzevī olub ʿālemden (14) ferāġat olam” dėdi$_o$. Melike eyitdi: “Baŋa ne ḳul(l)uḳ ėdersin, eger ol sengesār olmış ʿavratuŋı duʿāyıla dirildür⌈sem⌉?” (15) dėdi. Aʿrābī aġladı, eyitdi: “Melike-nüŋ kerāmetinden ve Taŋrınuŋ ḳudretinden ʿaceb olmaya!” dėdi. Andan (16) melike yönini ḫalḳa döndi$_o$ eyitdi ḳavma: “Ne dėrsiz? Bir ʿavrat olsa, üşbu düne gün zikir olınan dört (17) vāḳıʿa, bir ġayrımezkūr vāḳıʿa daḫı ḳī dükelinden aḳvā-dur, bu dükelinde ṣāḥib-vāḳıʿa ol olsa, (18) bir nefes erinüŋ emānetinden ġāfil olmasa, nėce-gez ölüme yėtişse, Taŋrı aŋa meded vėribiyse, hīc nāmaḥrem aŋa (19) ẓafer bulımasa: anuŋ gibi$_o$ ʿavrat ḫaḳ(ḳ)ında ne dėrsiz?” dėdi. Ḳamu bir uġurdan eyitdiler: “Melike dėdügi ʿavrat ādemī (20) degüldür, ferişte-dür. Ferişte de daḫı bu maʿnī yoḳdur” dėdiler. Andan melike erine eyitdi: “Duʿā ḳıldum; sengisār (21) olmış ḫelāluŋı Allāh Taʿālā diri eyledi. Göricek bilürmisin?” dėdi. “Berü baḳ!” dėdi. Niḳābını götürdi. Aʿrābī cün **(186.a.)** (1) ʿavratını gördi bildi, düşdi$_o$ bīhūş oldı. Melike taḫtından indi, erinüŋ başını dizine aldı, yüzine (2) gülāb sacdı. Ögi geldi, gördi: başı dizinde. Āh ėtdi$_o$: “Düşmidür?” dėyü gėrü ʿaḳlı gitdi. Gine gülābıla (3) ʿaḳlın getürdi. Ḳocuşdılar aġlaşdılar bīhūş oldı-lar. Ḫalḳ ġırīv a(t)dı$_o$;[1938] bunlara daḫı ʿibret ü riḳḳat (4) ḥāṣıl oldı ḳī vaṣfa ṣıġmaz. Andan şād(ī)yle şükür ėdüb melike durdı, erinüŋ elin aldı, eren naẓarında (5) taḫta gecürdi, yanında oturtdı. Ol~da oturtdı. Andan melike gendü ḥikāyetini sergüdeştini evvel ⌊ü⌋ āḫir, kem ü bīş- (6) -süz bu ḥāżır cemāʿata söyleyüvėrdi. Müteḥayyir ü müteʿaccib oldılar. Melike buyurdı: vardılar, mihmān-ḫāneden (7) ḳalan mihmān-ları daḫı oḳıdılar. Cün geldiler Aʿrābiyi$_o$ taḫt üstünde melike-yile bile oturur gördiler taʿaccüb ėtdiler, (8) birbirirne söylediler: “Ne ḥikāyetdür?” dėdiler. Ḥikāyet bilindüginden ṣoŋra melike mücrimleri bir bir ḳatına getürtdi, (9) nüvāḫt ėtdi. Evvel birāder-i şūhere eyitdi: “Ė nācüvānmerd, ė nāinṣāf! Ben saŋa n~ėtdümidi ḳī ol (10) işleri baŋa ėtdüŋidi?” dėdi. “Beni ḫalḳa rüsvā[1939] vu melālet eyledüŋidi” dėdi$_o$. “İmdi$_o$ ol sengisār ėtdügüŋ ʿavrat (11) benem. Eyit ⌈şimdi⌉, cezāŋ nedür? Ėtsünler!” dėdi. Birāder-i şūher cün anı$_o$ gördi$_o$, ḫacīl oldı$_o$, yapraḳ gibi ditredi, söyleyecek (12) söz bulımadı, dem-beste durdı. Andan ḫøca-ı ġulāma eyitdi: “Beni bildüŋmi?” dėdi. Ḫøca eyitdi$_o$ ⌈ki⌉: “Melike-sin” dėdi. (13) *Urvīye* eyitdi$_o$:

‖ Ben ol ʿavrat-ı ⌈bīcāre(-i)⌉[1940] nīm-mürde-yem ḳī taş altından cıḳarduŋ, davara bindürdüŋ, evüŋe getürdüŋ, (14) zaḫmlarumı$_o$ tīmārladuŋ, mürāʿāt-lar ėtdüŋ, ve benümicün ṣūmaʿa yapduŋ, ve beni gendü ḫāluma ḳoduŋ. (15) Bunca ḫidmetler ʿiz(z)etler ėtdüŋ. Ve ol ġulām baŋa bühtān ėtdüginde elüŋden gelürdi ḳī ḳanumı yėre (16) dökeyidüŋ. Ḫelāl-zāde-ligüŋden beni maʿāf[1941] dutduŋ, ziyāde yüz dīnār zer-i surḫ vėrdüŋ: “Nafaḳa (17) ėdin!” dėdüŋ gönderdüŋ. Tangrı Taʿālā ol eylügi żāyiʿ ėtmeye! ‖

dėdi.

••••••••••

[1938] F.306.b.4. | H.155.a.17. | L.285.b.12: om.

[1939] F.306.b.9. | H.155.a.23: *rüsvāy*. | L.286.a.5: *rüsvā*.

[1940] F.306.b.13: id. | H.155.b.2. | L.286.a.10: sic.

[1941] F.307.a.1: id. | H.155.b.4: *maʿfuv*. | L.286.a.13: *m(a) ʿāf*. (Cf. S. 1145: *māʿūf*). (Cf. ms. 181. b.12.)

|| <Diri>[1942] olurısam,[1943] ben~daḫı ʿöẕür dileyem ||
(18) dėdi.
Ḫøca-ı ġulām bu ḥāla vāḳıf olduḳda yüz yėre ḳodı, eyitdi: "Ṣadhezār minnet Taŋrıya kĭ baŋa (19) mübārek yüzüŋi gösterdi$_{o}$; gördüm. Cānumı bu şükrāneye vėrürsem, mevhibet-i Ḫudādan kĭ budur, dūn ola" dėdi. (20) »"Ezbehriḫüdā, ezbehr-i cāndārī dirāz-i tü«[1944] dilerem kĭ ṭıfıl vāḳıʿa-sında söyledügüm ḳabīḥ kelecileri ʿafv (21) ėdesin, maʿ(z)ūr buyurasın, ʿuḳūbet ėtmeyesin kĭ bilmedin[1945] vāḳiʿ olmışdur. Her suc ġulāmuŋdur, üş **(186.b.)** (1) durur. N~ėderseŋ ėt![1946] Yėridür. Ben ḫod amān vėremeyiserem." Andan *Urvīye* ġulāma eyitdi: "Ė bedbaḫt! Saŋa n~ėtdümidi$_{o}$ (2) [n~ėtdümidi$_{o}$] kĭ baŋa bühtānıla bunca ʿuḳūbet ėtdüŋ, helākuma ḳaṣd ėtdüŋidi$_{o}$! Ve ol nāzinīn[1947] meh-rū (3) maʿṣūmı$_{o}$ helāk ėdüb atayı$_{o}$ anayı$_{o}$ muṣībet icinde ḳoduŋ tā devr-i ḳıyāmete$_{o}$-dek n~eyler? Şimdi buyuram: (4) seni pāre pāre ėdeler, şerrüŋi cihāndan götüreler!" Zengī bu ḫışmı bilicek hemān cānından el yudı, cānı (5) tenini vidāʿ ėtdi, gendüden vardı. Derḫāl ögin dėrdi, yüz yėre urdı, zīnehār diledi, amān (6) buldı$_{o}$. Andan cüvān-ı ʿameldāra eyitdi: "Ė nākes(-i)[1948] murdār! Seni asarlarıdı. Seni satun-aldum, (7) cānuŋı ipden ḳurtardum ve rüsvāylıḳdaη berü eyledüm.[1949] Mükāfātum bumıdı kim ardumca geldüŋ, beni ṣaḥrāda (8) incitdüŋ, kenār-ı deryāda ṣatduŋ?" dėdi. Ol~daḫı ḳorḳdı$_{o}$, sögüt gibi$_{o}$ diterdi, ḫazān gibi sarardı$_{o}$, (9) başından el yudı, yüz-biŋ ḳorḳuyıla durdı. Andan bāzirgāna[x] eyitdi: "Ė nācüvānmerd! Ol (10) gemide[x] beni neycün dögdüŋ, cezā ėtdüŋ, yüzüme ṭapanca urduŋ? 'Ḳaravaş degülem, āzādam' dėdügüm (11) sucmıdı? Şimdiki[x]~ḥālda cezāŋ nedür?" dėdi. Ol cüvān-ı tācir eyitdi: "Sehvile benden bir günāh (12) ṣādır oldı$_{o}$. ʿUḳūbetin daḫı gördüm: nem varısa, ʿaḳd[1950] u cinsi$_{o}$ ġarḳ oldı, ve ben merg ḥālına düşdüm, (13) cendīn vaḳt iflāc zaḥmetin cekdüm senüŋ ucuŋdan. Daḫı ne~ḳadar ʿuḳūbet ėderseŋ, fermān senüŋ" (14) dėdi. Filcümle mecmūʿ-ı mücrimler cān ḳorḳusından diterdi, helāka yaḳın [1951] oldılar. Andan melike (15) eyitdi: "Ḫazāneden ḫilʿatlar getürsünler!" dėdi. Ḫilʿatlar getürdiler, ol cemāʿata ėgin ėgin geyürdiler. (16) Andan melike caġırdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Baŋa n~ėtdüŋüzse dükelinden gecdüm, ḥelāl ėtdüm. Ḫaḳ Taʿālā benden ötürü (17) kimseŋüze ʿıḳāb ėtmesün. Ve birāder-ı şūheri şūhere ve bu ġulāmı$_{o}$ ḫøcasına bağışladum" dėdi. (18) Andan buları mihmānḫāneye gönderdi, gendü eriyle şebistāna girdi. Biribirini ḫalvetde gördiler, (19) söyleşdiler. Anı~kĭ işitdiler, gördiler, sergüdeştlerini biribirine tamām bildürdiler. Biribirini gāh aġlatdılar, (20) gāh güldürdiler. Bunca ṣafālarıla gėceyi$_{o}$ iḥyā ėdüb ṣabāḥa cıḳardılar. Ṣabāḥ şūheri vü ḫudāvend-i

1942 F.307.a.3. | H.155.b.5. | L.286.a.15: sic.
1943 F.307.a.3: *diri olduġumca*. | H.155.b.5. | L.286.a.15: *diri olursam*.
1944 F.307.a.5-6: *... Ḫudā cān-ı dirāz-ı tü ... .* | H.155.b.7: *... Ḫudā cāndirāz-ī ḫod ... .* | L.286.b.1-2: *... Ḫudā ez behr(-i) cāndārī dirāz-ī tü ... .*
1945 F.307.a.7: *sümeye*. | H.155.b.7: om. | L.286.b.3: *bilmedin sümeye*.
1946 F.307.a.8: id. | H.155.b.8: *Ne buyurursaŋ buyur*! | L.286.b.4: id.
1947 Ms. sic. || F.307.a.9. | H.155.b.9. | L.286.b.6: om.
1948 F.307.a.11. | H.155.b.10. | L.286.b.7: *Ė nākes*!
1949 F.307.a.11: om. | H.155.b.10. | L.286.b.8: *ḳurtardum*.
1950 F.307.b.1. | H.155.b.14. | L.286.b.13: *naḳd*.
1951 Lectio: *yaḳīn*?

ġulāmı (21) ḥammāma vėribidi. Ḥammāmdań cıḳıcaḳ herbirine melikāne donlar geyürdiler. Şūher ḫod cümleţülmülk-dür.[1952] Ammā ḫoca-ı **(187.a.)** (1) ġulāmı[1953] bir ḳur eyerlü oyanlu, yaḫşı muḳavvem [ü][1954] bedeviye bindürdiler. Ve buyurdı$_o$: bėş taḫta ecnās ḳumāş ve iki (2) bedre zer-i surḫ vėrdiler, ve gendünüŋ zamāne[1955] kisvet-i ḫāṣındań bir boġca don ʿavratına vėribidi[x]. Ve cüvān-ı (3) ʿameldāra vu anasına coḳ nesne vėrdi. Ve ol cüvān-ı bāzergāna$_o$ <on>[1956] pāre ʿālī cevher tamām ʿayyār vėrdi. (4) "Biri yalaŋuz māye yėter" dėdi.[1957] "Ḳamuŋuz belāya benden ötürü oġraduŋuz, gėrü benden maʿẕūr dutuŋ!" dėdi. (5) Buları gönderdi, şūheri vü iniyi$_o$ ḳomadı ki gideler. Ḳanca gideler? Ol vaṭana gidenler yüridükleri yėrde (6) *Urvīye*-nüŋ hünerlerin söyleyü söyleyü raṭbullisān gitdiler, āvāze-sini ʿāleme ḍoldurdılar. Bir gün (7) *Urvīye* erine eyitdi: "Bilürsin ki Ḥaḳ Taʿālā benümile ne luṭf u[x] kerem işledi, aŋa şükr ėtmek gerek. Dilerem ki (8) dükeli ruʿū(n)et-lerden[1958] geçem, ḫalvetüme mülāzim olasın ki ḥelālumsın, gerek-dür ki üşbu raʿīyet ki emānet(-i)[1959] (9) Ḫudādur, benden ḳabūl ėde-sin, ʿadlıla ṭavʿıla, ʿaṭāyıla inʿāmıla anları ḫoş dutasın. Er gişi-sin, bu (10) iş saŋa enseb-dür" dėdi. Şūher eyitdi$_o$: "«Maʿāda-l-lāh» benüm ölümüm ol~dem-dür ki sensüz olam, oturduġuŋ (11) kūşede bile otururam, ben~daḫı ṭāʿata meşġūl oluram, meşġale benüm neme gerek-dür?" dėdi.

Urvīye cün şū- (12) herindeń
bu sözi işitdi,
gör ne iş ėtdi!
Eyitdi:

"Ḳardaşuŋ saŋa, baŋa ėtdügi yaramazlıḳlaruŋ ʿivażını[1960] (13) pādeşāhlıġı aŋa vėrelüm, biz bir kūşede oturalum!" dėdi. Şūher eyitdi: "Fermān senüŋ" dėdi. İttifāḳıla pādeşāh- (14) lıġı ḳardaşa vėrdiler, gendüler ʿibādete meşġūl oldılar. ʿĀḳıbet gitdiler, bu ḥikāyet(i)[1961] yādegār ḳodılar.

(15) Fevāyıdı$_o$ bu ḥikāyetüŋ biri oldur ki merg ü zindegānī[x], ṭāʿat u maʿṣīyet ḳamu Ḫudā ḫükmine menūṭ (16) ve merbūṭ-dur. Ḥaḳ Taʿālā saḳladuġı gişiye, ṭūl-ı ʿömri$_o$ b(i)t[d]dügi[1962] gişiye, sengisārdan tīġ-i ābdārdan (17) tīr-i bārāndan, bıcaḳdan sināndan bāk olmaz. Bülend manṣib Taŋrıyla olandur, kim Taŋrı Taʿālā-yılayısa Taŋrı (18) anuŋıladur, Taŋrıyla olana kimse ziyān ėdemez. Tevāżuʿ ėden ʿizzet bulur, yavuza yavuzlıġı ḳalur. Daġ daġa (19) ḳavışmaz, ādemī ādemiye vaḳt ola ḳavışa. ʿĀḳıl olan yavuzlıġuŋ ʿivażını eyülik ėder. Zen-i pārsā (20) hezār merd-i nāpārsādan yėgrekdür.

•••••••••••

[1952] Ms. v. c.
[1953] F.307.b.9: om. | H.155.b.21: sic. | L.287.a.9: *ḫocaya ġulāmı*.
[1954] F.307.b.10: *muḳavvim*. | H.155.b.21: om. | L.287.a.9: sic.
[1955] F.307.b.11. | H.155.b.21. | L.287.a.10: *zenāne*.
[1956] F.307.b.13. | H.155.b.23. | L.287.a.13: sic.
[1957] F.307.b.13: *yėterdi*. | H.155.b.23: *sermāye ėdin*. | L.287.a.13: *māye yėter, dėdi*.
[1958] F.308.a.3. | H.156.a.3. | L.287.b.2: *ruʿūnetlerden*.
[1959] F.308.a.4. | H.156.a.4. | L.287.b.3: sic.
[1960] F.308.a.9. | H.156.a.7: *yaramazlıḳlar ʿivażı*. | L.288.a.1: *... olan yavuzlıġuŋ ʿivażını eylük ėder*.
[1961] F.308.a.11. | H.156.a.9. | L.288.a.1: sic.
[1962] F. 308.a.13: *bititdügi*. | H.156.a.11: *bitüddügi*. | L.288.a.14: om.

Ṣadhezār āferīn ʿādil pādeşāhlara, ʿafīf yigit[d]lere, kerīm gişilere, (21) pārsā ḫātūnlara ve hemcünin mü’ellife vü kātibe vü ḳārį̈ye vü sāmiʿe vü ṣāḥib-i kitāba olsun!

Āmīn!

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

31

(187.b.) (1-4) »Ḥ i k ā y e t (- i) s ī - v ü y e k ü m

ez-ān Süleymān ve Sīmürġ ve baḥs̱(-i) ḳażā ve ḳader«

(1) <Ḥikāyetde>[1963] getürmişler kim *Süleymān* beyġāmber - ᶜaleyhisselām - mesnedinde oturmışdı (2) vu cümle ḫalāyıḳ, ādemī vü perī vü dīv ü ded ü mürġ ü vuḥūş ḫidmetinde (3) maḳāmlu maḳāmında ṣaf baġlayub-dururlardı. Hey(b)e(t)den hīc āferīde- (4) nüŋ zehre-si yoġıdı kim dem urayıdı, yā ḳadem depredeyidiₒ. Ol (5) vaḳt sār dėdükleriₒ bir ḳuşcuġazdań bir ḥareket vücūda geldi. *Süleymān* ol ḳuşcuġaza edeb buyurdıₒ. Ḳuş (6) eyitdiₒ: "Yā nebīyallāh! Bu suc benden degül, ḳażā-yıₒ Ḫudā budur" dėdiₒ. *Süleymān* eyitdiₒ: "Egercĭ ḳażā vu ḳader (7) mevāḳiᶜ-i muẓāhirdür, sen ayruḳ bunuŋ gibiₒ ḥareket ėtme!" dėdi. Sīmürġ ḥāżırıdıₒ, eyitdi: "Yā nebīyallāh! Benüm (8) bu ḳażā vu ḳadere hīc iᶜtiḳādum yoḳdur" dėdi. *Süleymān* eyitdi: "Bu söziₒ dėme! Ḳażā vu ḳadere (9) iḳrārı olmayanuŋ dīni dürüst olmaz" dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Yā nebīyallāh! 'Ḫalḳ dilḫoşlıġıcün (10) bir keleci-dür' dėrler: 'Muḳadder buyıdıₒ' dėyüb göŋüllerin eglerler. Yoḫsa ḳażā vu ḳader n~olur? Ḳażā ne, ḳader ne? (11) Yoḳdur!" dėdi. *Süleymān*a bu söz ḳatı geldi. Gelmesünmi? *Süleymān*a ınanmamaḳ olur! Sīmürġ üzerine caġırdı: (12) "Hāy, iᶜtiḳāduŋı taġyīr ėt kĭ umūr ḳadere menūṭ-dur" dėdi. Derḥāl *Cebrayil-i Emīn*i Ḥaḳ Taᶜālā *Süleymān*a (13) vėribidi kĭ "Ė *Süleymān*, göŋlüŋi fāriġ dut, üş Sīmürġüŋ ḫacāletini göresin!" dėdiₒ. "Sīmürġe (14) eyit kĭ bu gėce *Maşrıḳ* pādeşāhınuŋ bir oġlı doġdı, vu *Maġrib* pādeşāhınuŋ bir ḳızı doġdı. (15) Biz taḳdīriₒ şöyle ėdüb-dururuz kĭ anlar birbiriyle bulışalar, aralarında nikāḥ-suz bir oġlan vücūda (16) gele. ᶜĀlemīler cemeᶜ olursa, bu ḳażāyıₒ döndürmek dilerlerse, başarımazlar. Ḳażā elbette olasıdur. Bu maᶜnā(y)ı (17) Sīmürġe dė, gör, ne cevāb vėrür! Biz ḫod ne dėyü cevāb veriser, bilürüz, ḳaderümüzde vardur" dėdi. *Süleymān* (18) ol münāẓara günüŋ yarındası gün cümle insiₒ cinniₒ, cerende'yi perende'yi, vuhūşıₒ ṭuyyūrıₒ cemeᶜ buyurdı. Cemᶜe oldılar. (19) Meclis-i ḫāṣ olduḳda ᶜalāmelāinnās[1964] *Süleymān* buyurdıₒ, eyitdiₒ: "*Cebra'īl* - aleyhisselām - baŋa bunun gibiₒ ḫaber (20) vėrdiₒ. İmdi benüm iᶜtiḳādum şoldur ⌈kĭ⌉ şol nikāḥ-suz oġlan *Maşrıḳ*ī <ve>[1965] *Maġrib*ī ner ü māde

•••••••••••

[1963] Cf. ms. 43.a.7, 66.b.13, L.123.b.17, 90.a.13, 95.b.10, 114.a.1, 117.b.1, 123.a.1: sic.
[1964] F.309.a.12: om. | H.156.b.7: om. | L.288.b.14: id.
[1965] F.309.a.14: om. | H.156.b.7. | L.288.b.16: om.

arasında olsa (21) gerekdür. ᶜĀlem dėrilürse kĭ bu işi ayruḳsı ėdeler, ėdemezler, siz ne dėrsiz, size bu söz nėce söz gelür?" **(188.a.)** (1) dėdi. Barca ḫalḳ, cumhūr-ı ᶜulemā: "*Süleymān* ḥaḳ, ṣarīḥ[1966] söyler, āmennā!" dėdiler. Sīmürġ eyitdi: "Ben Tangrınuŋ ḳudretine (2) münkir degülem. Yaḳīn bilürem kĭ Ḫudā-yı᳭ Taᶜālā ḥaḳdur, ḥaḳ(ḳ)ıla ḳādirdür, bu işi ėder. Ammā ᶜaḳlum bunı rāst (3) görmez kĭ *Maşrıḳ* yigidiyle *Maġrib*[b] ḳızı cemᶜ olub netīce doġa"[1967] dėdi. *Süleymān* eyitdi᳭: "Hey, bu sözi᳭ ḳoġıl (4) söyleme, dėrem saŋa, söyleme!" dėdi. "Ben seni ebnā-yı᳭ cinsüŋ üzerine nāẓır u ḥākim ḳomamış-ımıs(s)am, seni yaḫşı (5) edeb-leridüm, ḫürmetüŋ gideridi. Gel tevbe ėt, daḫı bu resme söz dėme!" dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Ben seni ḥaḳ (6) peyġāmber bilürem, Taŋrınuŋ birligine ınanuram, ammā ḳażā vu ḳaderi᳭ ᶜaḳlum götürmez. Ne buyurursın? Fermānuŋ olursa, (7) varayın, *Cebra'īl* saŋa dėdügi tedbīr-ī [taḳdīr(i)][1968] bozayın, bilesin kĭ ḥaḳ benüm elümde-dür" dėdi. Zāġı būmı, ᶜakke'yi serce'yi (8) danuḳ dutdı, on-bėş yıla ḳavl eyledi. *Süleymān* buyurdı᳭, ḫüccet yazdılar, ḫāżır-ı ᶜālemün şehādetin (9) yazdılar. Cün Sīmürġ ḫidmet-i *Süleymān*dan fāriġ oldı, hīc kimseye bildürmedi pervāz ėtdi, *Maġrib*e (10) yėtişdi, ḳız olduġı şehre ḳondı᳭. Ol şehre-de[1969] bir bāġ varıdı. Ol bāġda bir ḥavż varıdı. (11) Ol ḥavż üzerinde bir taḫt varıdı, ᶜācdanıdı mükellel. Ve ol ḳızuŋ bėşigi ol taḫt (12) üzerinde-yidi᳭. Dāye-ler kenīzekler girdāgird otururlardı᳭. Olıdı᳭ kĭ nāgāh havādan bu Sīmürġ gelür, (13) bāġuŋ ortasında ḳonar, ol cemāᶜat-ı zenān ḳorḳarlar dururlar, eve girürler, bėşigi yėrinde ḳorlar. (14) Sīmürġ yüriyügeldi, bėşigi minḳārına aldı, havāya dügdi. Ḫalḳdan beyekbāregī nefīr ü fiġān (15) ḳopdı. Oḳları gezleyüb Sīmürġi᳭ gözleyüb ol yaŋa, bu yaŋa durdılar. Andan #döndiler geldiler# oturdılar: (16) »"Muḳadder būd"« dėdiler. Sīmürġ yėdi deŋizi geçdi, ol evc-i āsümāna çıḳmış bir daġ üstünde bir aġac (17) kim hīc ḳuş ol aġacdan yoḳaru ucub çıḳmaz, anuŋ üstünde bėşigi ḳodı᳭. Aġac-uġac cörcöp (18) dėrşürüb deh-derdeh bir yuva düzdi, ve bir taḫt gibice mürtefīᶜ yėrcügez düzdi. Bėşigi anda (19) ḳodı. Her gün süd getürürdi, ol ḳıza vėrürdi. Üc aya᳭degin bu ṭarīḳe bėsledi. Bu ḥālı (20) kimseye dėmedi. Sīmürġüŋ fikri bu kĭ bu ḳızı on-bėş yıla-degin bunuŋ gibi᳭ ḫalvet (21) yėrde bėsleyeˣ, on-bėş yıldan ṣoŋra *Süleymān*a᳭ ilede, tā bileler kĭ ḳażā vu ḳader sözi **(188.b.)** (1) taṭyib-i ḳulūbiçün bir keleci-imiş, ḥaḳīḳatı᳭ yoġımış. Bu işüŋ üzerine oldı. Her gün *Süleymān* (2) ḫidmetine gelürdi᳭, ḫidmetdeń dönicek ḳıza meşġūl olurdı. Ter ü ḫuşkdań᳭, cerb <ü> şīrīnden (3) bulurıdı᳭ getürürdi᳭, yuvada ḳorıdı. Ḳız niᶜmeti᳭ içinde büyidi. ᶜĀlemde ol yėrden artuḳ (4) yėr var, sanmaz, Sīmürġi anası[n][1970] sanur. Ḫaḳ Taᶜālā Sīmürġi᳭ ol ḳız üzerine eyle mihrübān eyledi᳭ kĭ bir (5) laḥẓa anı görmeyince rāḥat olub diŋlenmez. Ol ḳız bėş yaşında ḫüsn baġladı, pākīze-mūyı᳭ (6) ġāliye-muyı᳭[1971] belürdi. Sīmürġ her gün gün sayar. "Müddet ne vaḳt gele, varam, ḫüccetümi *Süleymān*a ġālib (7) gösterem" dėr. Ol vaḳt *Cebra'īl* -

1966 F.309.b.1: id. | H.156.b.7: om. | L.289.a.1: id.
1967 F.309.b.4: sic. | H.156.b.14: *neticeleri ola*. | L.289.a.4: id.
1968 F.309.b.9. | H.156.b.17. | L.289.a.10: sic.
1969 Ms. sic. || F.309.b.13: *şehirde*. | H.156.b.20. | L.289.a.14: *şehre*.
1970 Passim. || F. 310.a.15: *anasını*. | H.157.a.8. | L.289.b.16: *anasın*.
1971 F.310.b.3. | H.157.a.9: *ġaliye-mūy*. | L.290.a.1: *pākīze-rūy, ġāliye-mūy*.

ʿaleyhisselām - <*Süleymāna*> [1972] ḫaber vėrdi$_{o}$ kĭ *Maṣrıḳ* pādeşāhınuŋ oġlı şikār(a)[1973] (8) dost ḳopdı$_{o}$. Atasınuŋ artuḳ oġlı yoġıdı$_{o}$, anı eyü bėslemiş-ler-idi. Bir laḥẓa görmese, (9) ölürdi, şöyle severdi. Vaṣīyet ėtdi$_{o}$ kĭ, “Bir gişi kĭ memleketde vardur, anuŋ irādetine ḳarşu (10) durmasun, hīc vechile anı kimse yıġmasun; avlasun ḳuşlasun, yėsün icsün, ḫoş geçsün!” (11) dėdi. Varuraḳ cābük[1974]-süvārligi ḥüsünligi cālākligi zīrekligi şehāmeti ẓāhir oldı. Anı (12) gören ḫayrān ḳalurdı. İki günde, üc günde bir itile ḳuşıla şikāra varur, andan atası (13) ḫidmetin görür, andan ulularıla zīreklerile cihān-dīde-lerile ṣoḥbet ėder, ḥikāyetler ister (14) işidür. Ve cün bu oġlan yėdi$_{o}$ yaşına girdi$_{o}$, göŋli deŋiz seferin diledi. Atası anuŋ irādeti$_{o}$ (15) mücebince bir aylıḳ şikārgāh yaraġın düzdi. Bir ulu, muʿtemed muʿteber begi iḫtiyār eyledi, oġlana (16) koşdı. Oġlan bir nice zerrīn-kemer ġulāmıla birḳac bāz u şāhīnile revnaḳ-ı tamāmıla (17) şehrden cıḳdılar. Avlayuraḳ [[e]] yüridiler. Birḳac günden ṣoŋra bir deŋiz kenārına yėtdiler. Ol~dem (18) melik-zāde buyurdı: leşker cümle ḳondılar, ḫayme-ler urdılar. On gün kenār-ı deryāyı$_{o}$ avladı, (19) şöylekĭ dükendi. Anda vuḥūş u ṭuyur avladı. Andan buyurdı: gemileri$_{o}^{x}$ zevraḳları getürdiler. (20) Bindi, on günlik yaraġıla cezīre avlamaġa gitdi. İki gün dün <ü> gün yüridiler, bir ḫūb cezīreye (21) cıḳdılar. Tezervler dürrāclar mürġ-ābī-ler[1975] ḫaddan ḍaşra. Cün melik-zāde ḫurrem oldı: yėmek **(189.a.)** (1) icmek, oturub diŋlenmek ögindeń gitdi. Muttaşıl avlamaḳ ardınca oldı. Bėş gün icinde cezīre{nüŋ} (2) cānavarını düketdi. Melik-zāde ol~dem melūl oldı, mellāḥa eyitdi: “Beni bir cezīreye ⌈daḫı⌉ ilet!” (3) dėdi. Mellāḥ daḫı: “Bir laṭīf cezīre vardur fülān cihetde, buyurursaŋuz, ol yaŋa yönelelüm” dėdi. (4) Durdılar, gemi-lerile ol ṭarafa müteveccih oldılar. Bir gün bir gėce yüridiler. Nāgāh bulut (5) yaġmur, raʿd <u> berḳ cıḳdı$_{o}$, keştī-ler zevraḳlar birbirine doḳundı$_{o}$ ḫurd oldı. Ḳamu ḫalḳ ḳırıldı. (6) Melik-zāde bir taḫta üstünde ḳurtuldı, üc günden ṣoŋra bir ce(z)īreye düşdi. Bir iki (7) gün anda ʿāciz ü fürūmānde ḳaldı, otcuġaz otladı. Andan ṣoŋra gördi$_{o}$ kĭ deŋiz (8) yüzinde bir gemi gider. Muḫteşimlerimiş-ler ḫøca-larımış-lar. Melik-zāde’yi gemiye aldılar, “Ne gişi-sin, (9) bunda n~eylersin?” dėyü sordılar. Ḫālını dėmedi; “Tācirlerıduḳ,[1976] gemimüz^{x} ġarḳ oldı$_{o}$, atam öldi, (10) ḳalan cemāʿat telef oldılar. Ben bir taḫta üstünde ḳaldum, üc günden ṣoŋra (11) bu kenāra cıḳdum. Acam, ʿāciz ü sergerdānam, ṭıflam, esirgenciyem. Sefer ü ġurbet bilmezidüm, (12) sizdeń birüŋüz beni ḫidmete ḳabūl ėderse, s̲avāb-ı ⌈dü⌉ cihānı bula” dėdi. Cün melik-zāde (13) bu sözi söyledi, cümle ḫalḳ esirgediler, özleri göyündi. Ol gemide *Süleymān*uŋ (14) - ʿaleyhisselām - bir ʿāmili varıdı, pādeşāh-zāde’yi ḳatına oḳıdı, dilḫoşlıḳlar vėrdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: (15) “Ġam yėme, bundan böyle işüŋ oŋatdur” dėdi. Şehzāde duʿā⌈lar⌉ ḳıldı, melikāne zīverini, (16) zerrīn kemerini gemide ḳodı, ḫidmetkārlar ḍonın geyüb ʿāmil naẓarında durdı. ʿĀmil (17) buŋa mihrübān oldı. Ve cün bunı emīn ü ʿāḳıl gördi, nesi varısa, aŋa

[1972] F.310.b.5. | H.157.a.11: sic. | L.290.a.3: om.
[1973] F.310.b.5: sic. | H.157.a.11: id. | L.290.a.4: sic.
[1974] F.310.b.9: *çāpuk*. | H.157.a.14: id. | L.290.a.8: *çāpuk*.
[1975] F.311.a.6: id. | H.157.a.23. | L.290.b.3: *mürġ-i ābīler*.
[1976] F.311.b.2: *tācirleridük*. | H.157.b.6: *bāzirgānıdum*. | L.290.b.14: id.

sımarladı$_o$. (18) Andan gemi geldi, *Ṭūr*a[1977] cıḳdı, gemi-den ḫalḳı çıḳdılar, *Mıṣr*a vardılar, *Fusṭāṭ*a[1978] girdiler. (19) Melik-zāde iki yıl ᶜāmil naẓarında ṭapu eyledi. Bir gün ᶜāmil şehzādeye eyitdi$_o$: "Oġul, iki (20) yıldur bize dapu ėdersin, biz saŋa iḥsān ėtmedük, senden udluyam, benden bir ārzū dile!" (21) dėdi. Şehzāde eyitdi: "Ben senüŋ üzerüŋe ḥaḳ i<u>s</u>bāt ėtmedüm ki̇̆ sendeń tevaḳḳuᶜ ėdem!" dėdi. **(189.b.)** (1) Bu söz ᶜāmile ḫoş geldi, nesne dınmadı. Ol~dem melik-zāde bāzāra vardı, zīverini (2) kemerini satdı, bėline baġladı.[1979] Bir yıl daḫı ᶜāmile ḫidmet eyledi. ᶜĀmil melik-zāde- (3) den ḳatı utandı, "Acaba ben buŋa ne vėrem, münāsib ola, göŋline ḫoş gele?" dėyü ḳayd (4) yėrdi$_o$. Bir gün melik-zāde ᶜāmile eyitdi: »"Zindigānī(-yi)[1980] emīr dirāz bād!« Baŋa heves düşdi$_o$ (5) ki̇̆ varam, *Nīl*üŋ serçeşme-si ḳanda-dur görem. Baŋa destūr vėr!" dėdi. ᶜĀmil eyitdi: "Oġlum, sen (6) ṭıfılsın! *Nīl*üŋ serçeşme-si *Maġrib* ḳatında-dur, *Ḥabeş*eye[1981] oġrar, andan bunda gelür. Iraḳdur, (7) nėce varubilesin?" dėdi. Melik-zāde eyitdi: "Siz him(m)etile, eyü göŋülile destūr vėrüŋ; (8) Taŋrı oŋara!" dėdi. ᶜĀmil: "Sen bilürsin ḳuzum; uġuruŋ olsun!" dėdi. Ol~dem ᶜāmil (9) ḫazīneye girdi$_o$, mūm gibi bir aḳ nesne cıḳardı. Vezende bir mi<u>s</u>ḳāl-ıdı. Melik-zādeye vėrdi$_o$, (10) eyitdi: "Saŋa bir ḫoş ḫidmet borcum vardur. İmdi bu oldur. Bunı yė: vuḫūş <u> ṭuyūruŋ (11) kelimātı maᶜānī-si saŋa müfhem olsun!" dėdi. Melik-zādeye bu ᶜaṭā beġāyet ulu ᶜaṭā görindi$_o$. (12) Sevindi$_o$ duᶜā ḳıldı, şarṭ-ı ḫidmeti yėrine getürdi$_o$, gemiye oturdı$_o$, bilād-ı saᶜīde-din~yaŋa[1982] revān (13) oldı. Gemi yürimedügi yėrde gemiden[x] cıḳdı$_o$, kenārca yüridi. Gide gide bir şehre yėtişdi. (14) Beġāyet ḫūb şehr(-i) mevzūn, yėmişlü behişte beŋzer.[1983] Ve ol şehrüŋ ẓāhirinde bīşe (15) ucında birḳac ulu aġac gördi. Kirbāsa ḍolanmışlar; yėr yėr cıḳın cıḳın sarḳuḳlar (16) var; icinden nūr balḳır, yöresini rūşen eyler. Melik-zāde taᶜaccüb eyledi. Diledi ki̇̆ (17) ol aġaclara yaḳın vara, cıḳınlar sarḳuḳlar nedür göre. Göŋline ḳorḳu düşdi, ilerü (18) varımadı, eli hem uyuşdı. Şehzāde ᶜāciz oldı$_o$, eyitdi: "Bu yėrde eglenmek gerek, (19) bu aġacuŋ sırrını bilmek gerek-dür" dėdi. Bu endīşede-yiken bir ġalebe belürdi. Pādeşāh-ı (20) şehrimiş; ᶜaceb aġaca teferrüce çıḳmış. Geldi, ol nūrānī aġaclaruŋ dibinde ḳondı. Ṣudūr <u> (21) ekābir yöresinde ṣaf dutub oturdılar. Melik-zāde ırağıraḳ durdı, buları temāşā eyledi$_o$; **(190.a.)** (1) ne söylerler, işitmek bilmek eyledi. Ol zamān ehl-i ṣoḥbet her bābda, her nevᶜde (2) tecāzüb-i eṭrāfı$_o$[1984] ḫadī<u>s</u> ėtdiler. Bu diraḫt-ı nūrānī ḫaḳ(ḳ)ında hem kelimāt gecdi. Bunuŋ (3) ḫaḳ(ḳ)ında dėdükleri kelimāt ol melik ḳatında maᶜḳūl u maḳbūl düşmedi. Eyitdi: (4) "Ė vezīrlerüm! Bunca zamāndur ki̇̆ ben sizden bu bėze ḍolanmış aġacuŋ aḥvālından soraram. (5)

••••••••••

[1977] F.311.b.11. | H.157.b.12. | L.291.a.6: id.

[1978] F.311.b.11: *Ḳustāta*. | H.157.b.12: om. | L.291.a.7: id.

[1979] F.312.a.1: *zerini, kemerini ṣatdı, baġladı ...* . | H.157.b.15: *... kemer-i zerrini ve iki*$_o$ *ḫalḳa yüzügini ... ṣatdı*$_o$ *...* . | L.291.a.12: *... zīverini, kemerini satdı, bėline baġladı*.

[1980] F.312.a.3: id. | H.157.b.17: sic. | L.291.a.15: id.

[1981] F.312.a.6: *Habeşe*. | H.157.b.19: om. | L.291.a.17: id.

[1982] F.312.a.13: *Ṣaᶜddan*. | H.157.b.22: om. | L.291.b.7: *Ṣaᶜīddin*. (Cf. S. 787.)

[1983] F.312.a.14-15: *... beġāyet ḫūb ve hāmūn ve şehr-i mevzūn yemişlü behişte beŋzer*. | H.157.b.23: *... bir şehre yėtişdi*$_o$. *Ḫūb ve mevzūn bihişte beŋzer*. | L.291.b.8-9: *... be-ġāyet ḫūb şehir mevzūn (yė)mişlü bihişte beŋzer*.

[1984] F.312.b.7: *eṭrābı*$_o$. | H.158.a.7. | L.292.a.1: id.

Baŋa maʿlūm ėdemedüŋüz. Hā sefi[1985] sorduġumca yaḳa kelecisin[1986] söylersiz. Bir söz dėmez- (6) siz ḳı̈ muḳniʿ ola. Baŋa her dem ‘Ḥaḳīḳat-ı ḥālı bilevüz’ dėyü vaʿde vėrürsiz; hīc bir vefāŋuz (7) görinmez. İmdi bildük bilmedük dėmeŋ! Yėdiŋüzi$_{o}$ daḫı dāra cekerem, bundan böyle (8) müşkilümi ḥall ėtmesseŋüz” dėdi. Bir cüstceleri küstāḫ-vār eyitdi: “Ė melik-i zamān! (9) Bunca zamāndur ḳı̈ ḥidmetüŋüzde-vüz. Atalarumuz daḫı ataŋ ḥidmetkārı-ıdılar. Bu aġacları anlar (10) daḫı şöyle görmişler, anlar münāsib söz [1987] işbu dėdüklerimüzi yaḳışdurmışlar. İmdi$_{o}$ üş (11) siz begenmezsiz; n~ėdelüm? Eger ḫudāvendüŋ hevesi$_{o}$ müstemirise, bizüm ḳamumuza destūr olsun: (12) eṭrāf-ı ʿāleme yayılalum, bu mes’elenüŋ cevābını istiyelüm^{+}; şāyed elümüze gire$_{o}$” dėdi. Ol vaḳt (13) melik ḳaḳıyub eyitdi$_{o}$: “Bir ay size mühlet olsun! Gelecek ayda baŋa ḥālı dėmezseŋüz, bilmiş oluŋ, (14) sizden birüŋüzi$_{o}$ diri ḳomazam!” dėdi$_{o}$. Vezīrler ikişer üçer oldılar. İkisi şehzāde gitdügi duşa (15) yöneldiler. Şehzāde eyitdi: “Bularuŋıla yoldaş olayım, mes’ele cevābın, furṣat olursa, bile bileyim. (16) Olmazısa, gėrü bile geleyim, ḳalan vezīrlerden bileyim. Olmazısa küllī ol işden gecem, yoluma gidem” {dėdi}. (17) Anlar cün şehrden çıḳdılar, bu daḫı cıḳdı. Yolda oġraşdılar, şehzādeye eyitdiler: “Ė kūdek! (18) Ḳandan gelürsin, ḳanda gidersin?” dėdiler. Şehzāde eyitdi: “*Şarıḳ*dan gelürem, *Maġrib*e giderem” dėdi. (19) Vezīrler bu sözi daŋladılar, eyitdiler: “Nėce mühim vāḳiʿ oldı bu oġlanlıḳ icinde kim bu ḳaṣd (20) ėtdüŋ?” dėdiler. Eyitdi$_{o}$: “Ḳaṣdum üşbu *Nīl*üŋ başını görmek-dür” dėdi. Vezīrler eyitdiler: “Bu (21) heves senüŋ ḥāluŋca heves degüldür; vaz gel! Maḫāvif bī-ḥaddur, şuḳḳa baʿīddür **(190.b.)** (1) bī-mededdür” dėdiler. Eyitdi: “Olmaz gitmemek; giderem” dėdi. Yoldaş oldılar, *Nīl*üŋ kenārın dutdılar (2) gitdiler. Varuraḳ bir şaḥṣa oġradılar ḳı̈ ekini ėrişmiş durmış: ekinini tefāvütsüz müdrik ġayr(-i) [1988] (3) müdrik dėmez, bicer böyle döker. [1989] Yüridiler, yüriyürek bir gişiye daḫı oġradılar. Gördiler: bir arḳa yüki odun (4) dėrmiş; gelür, altına girür ḳı̈ götüre: götürümez; varur, daḫı yük üstüne ḳor. İlerü yüridiler. (5) Gördiler: bir gişi ḳuyuya su almaġa gelmiş; ceker, ḥalḳuŋ ḳabını doldurur gönderür. Gendüŋüŋ (6) ḳabı susuzlıḳdan çatlamış. Andan daḫı ilerü yüridiler. Gördiler: bir ḳuş bir delükden [bir delükden][1990] (7) āsānlıġıla cıḳdı. Gėrü girmek istedükde gücile zaḥmetile girdi$_{o}$. İlerü yüridiler. Gördiler (8) ḳı̈ semüz buzaġular an(a)larıyla buluşdılar emdiler[1991] aruḳladılar. İlerü yüridiler. Gördiler: bir yoluŋ iki (9) kenārında iki ḳaṣṣāb et satar. Birinüŋ eti$_{o}$ semiz, birinüŋ aruḳ. Ḫalḳ aruḳ ete üşüb alurlar. (10) Semüz et satanuŋ aġzına vu etine siŋek üşüb-durur. Görürler: almazlar. Andan ilerü yüridiler. (11) Gördiler: bir geyik yürür. Ḫalḳ-ı ʿālem yöresine üşerler: kimi ḳulaġına yapışmış, kimi ayaġına dolaşmış, (12) kimi boyının ḳoçaḳlamış, her gişi bir vechile aŋa müteʿalliḳ olmış. İlerü yüridiler. Gördiler: bir pāre (13) aḳ pākīze bėz asılmış, yöresinde cemāʿat

[1985] F.312.b.10: *hā*. | H.158.a.9: om. | L.292.a.4: id.
[1986] F.312.b.10: *yaḳa kelecilerin... .* | H.158.a.9: om. | L.292.a.5: *yaḳa keleci-sin*.
[1987] F.312.b.14: *münāsebet-siz*. | H.158.a.12: om. | L.292.a.10: id.
[1988] F.313.a.11: sic. | H.158.a.20: om. | L.292.b.9: id.
[1989] F.313.a.14: *Nīle döker*. | H.158.a.20: *deŋize döker*. | L.292.b.9: *Nīle döker*.
[1990] F.313.a.15. | H.158.b.1. | L.292.b.13: sic.
[1991] F.313.b.1: *anaların emdiler*. | H.158.b.1-2: *anasıla bulışdı$_{o}$, emdi$_{o}$*. | L.292.b.15: *analarıyla bulışdılar, emdiler*.

var. Şuḳḳa şuḳḳa ol bėzi pāre-leyüb üleşdiler. (14) İlerü yüridiler. Bir pīre oġradılar: sāl-ḫorde, iki bükülmiş; bir yėrde degenegin dayanub-durur. Selām (15) vėrdiler. Cevāb vėrdi. Yėre oturdı$_{o}$. Bular daḫı oturdılar. Andan pīr bulardan: "Ḳandan gelürsiz, (16) maḳṣūduŋuz bu yėre gelmekden nedür?" dėdi. Bular eyitdiler: "Yā şeyḫ! Biz üşbu yolda ^{c}acāyibāt (17) coḳ gördük. Dilerüz kĭ anuŋ ma^{c}ānīsinden bizi behre-mend #ėdesin#" dėdiler. Pīr eyitdi$_{o}$: "Yüz-elli (18) yaşumdayam. Bu vaḳta-dek ol işlerüm sitrine muṭṭali^{c} olmadum. Ammā ilerü bendeń ulu ḳar- (19) daşum vardur. Size mechūlunuzı ma^{c}lūm ol ėder" dėdi. İlerü yüridiler. Bir ḳırġıl (20) saḳallu yigide oġradılar. Güclü ḳu(v)etlü. Selām vėrdiler. Ol selām aldı,[1992] ikrām (21) eyledi: "Ḫācet ḫidmet nedür?" dėdi. Bular yolda gördüklerinüŋ ma^{c}ānīsinden **(191.a.)** (1) istikşāf ėtdiler. Cüvān eyitdi: "Yüz-seksen yıl üzerümden (za)māna[1993] ḳalġıyub-durur. Bu müddet (2) icinde hīc ben bu ma^{c}nī-lere düşündügüm yoḳdur" dėdi. Ammā ilerü benden ulu ḳardaşum vardur. Siz (3) kelimāt-ı tāmme-i muḳni^{c}a('yı)[1994] andan işidürsiz" dėdi. İlerü yüridiler. Bir ḳara saḳal-lu nevcüvāna oġradılar. (4) Selām vėrdiler. Cüvān selām-larını aldı, ikrām eyledi, eyitdi$_{o}$: "Ḫācet ḫidmet nedür?" dėdi. Bular bayaġı (5) müşkilātuŋ ḥallın ṭaleb ėtdiler. Cüvān eyitdi$_{o}$: "Ḳardaşlarumı gördüŋüzmi?" dėdi. "Haā gördük" (6) dėdiler. Cüvān eyitdi: "Evvel bu müşkili ḥall ėdelüm, andan nevbetce ḳalanına gidelüm" dėdi. Ol yüz- (7) -elli <yaşındaġı>[1995] ḳardaşumuŋ bir bī⌈-hüner bed⌉ḫişāl ^{c}avratı$_{o}$ vardur. Ne~kĭ eve gelür, ^{c}avrat anı bīhūde yėre ḫarc ėder, (8) kedbānūlik eylemez. Cün ol ḳardaşum daşra-larda ḫalḳ ṣoḥbetinden üşenüb usanub-durub (9) söġüb sızub[1996] evine gelür, neye baḳarsa, ḫarāb görür. Lācerem^{x} ġuṣṣadan pīr olmış-dur bükülmiş-dür. (10) Ol-bir ḳardaşum kĭ iki renglüdür, bu andan otuz yaş artuḳdur. Bir ^{c}avratı$_{o}$ vardur, yarım kedbānūdur.[1997] (11) Eve gelenüŋ yarusın telef ėder, yarusını ev maṣāliḥine ṣarf ėder. Pes lāreyb vaḳtı (12) ḫurrem vaḳtı bāġam ola. Ol sebebden yigitligile ḳocalıḳ arasında vāḳıfdur. (13) Ben kĭ yigidem ḳuvvetlüyem, sebeb oldur kĭ bir ^{c}avratum vardur: mestūr u pārsādur, (14) kedbānūdur; evi ābādān dutar. Her dem görürem sevinürem. Pes cün ben andan rāżī (15) olam, lābüd ḳuvvetlü olam, siyāh-müy olam, egerçĭ^{x} otuz yaş ulu olam" dėdi. Ve-ammā (16) diraḫt-ı mīve kĭ bėz icinde-dür, nūrı bėz delicüklerinden balḳır, anuŋ ḫaberi atamdan (17) işitdügüm {budur kim} rūzigār-ī ḳadīmde ol şehrüŋ bir pādeşāhı varıdı. ^{c}Āḳıl-ıdı, (18) ḳāmil-idi, ^{c}ādil-idi. Ve ol ra^{c}īyet kĭ ol zamānda-ıdılar, muṭī^{c}lerdiler {munṣiflerdiler}. <Bir kimse>[1998] bir kimse- (19) den bir pāre yėr almış. Deperedüriken defīne çıḳmış. Alan satan üzerine, satan alan üzerine bıraḳmış. (20) Bege mürāfa^{c}at ėtmişler. Beg sormış: "Sivilcüŋüz varmı?" dėmiş. Birinüŋ ḳızcuġazı bulunmış, (21) birinüŋ oġlancuġı bulunmış. <Biri>[1999] birine tezvīc ėtmişler, defīne mālını anlara ḫarc eylemişler. Ve anuŋ

[1992] V.c.
[1993] F.314.a.1: *zamāna*. | H.158.b.10: om. | L.293.a.14: *māna* (sic!).
[1994] F.314.a.2: sic. | H.158.b.11: om. | L.293.a.16: id.
[1995] F.314.a.6: *yaşında-ġı*. | H.159.a.6. | L.293.b.4: sic.
[1996] F.314.a.8: *söġüb sözüb*. | H.159.a.6: om. | L.293.b.6: *söġüp sizüb*.
[1997] F.314.a.10. | H.159.a.8: id. | L.293.b.9: *yarım kezbānū*.
[1998] F.314.b.3. | H.159.a.14. | L.293.b.17: sic.
[1999] F.314.b.5: *Bir yėrine*. | H.159.a.15. | L.294.a.3: sic.

(191.b.) (1) gibi$_{o}$ pādeşāh-ı ʿādil ve raʿīyet-i munṣif ʿahdında ol yėrde dikilen aġaclar yüceldiler, (2) güherler yėmiş vėrdiler. Herbiri şeb-çerāġ. Ḫalḳ görüb taʿac(c)üb ėtdiler. Ḫaber pādeşāha (3) yėtişdi. Pādeşāh bindi, aġaclaruŋ üstüne geldi. Taʿac(c)üb ėtdiler bunı kĭ her budaḳda salḳum (4) salḳum cevāhir ḫūşeleri$_{o}$ kim herbiri güher-i şeb-efrūz āvīḫte, rūşenlik vėrür. Cemāʿat-ı mülūk u (5) ṣudūr u vezīr pādeşāha eyitdiler: “Bu güherler, bu aġaclar başında żāyiʿdür. Buyur: ḫazīneye (6) varsun!” dėdiler. Pādeşāh eyitdi$_{o}$: “Maʿāzallāh! Benüm bu yėrde bu güherde ḫaḳ(ḳ)um yoḳdur” dėdi. (7) Yėrüŋ islerin getürdiler. Pādeşāh anlara eyitdi: “Melik-lerüŋüzdür; [2000] aġacı siz dikdüŋüz; bu (8) gevherlerüŋüzi götürüŋ!” dėdi. Eyitdiler: “Biz gevher toḫmın ekmedük, elma armud ḳaysı$_{o}$ toḫmın (9) ekdük. Bu bize ḫarām-dur” dėdiler. Bu ṣūret pādeşāhuŋ ʿadlı inṣāfı semere- (10) si-dür; bize taʿalluḳ dutmaz” dėdiler. Pes cün pādeşāh gördi$_{o}$ kĭ ol cevāhiri kimse taḫt-ı (11) taṣarrufına getürmedi, buyur(dı):[2001] ol gevherdār aġacları kirbās-pūş eylediler, ve ol (12) gevher ḫūşe-lerini[2002] kīse-ler icinde āvīḫte ḳodılar, tā kimse taʿarruż eylemeye, tā ʿālemde (13) söylene kĭ fülān ʿahduŋ bir ṣāḥib-ʿahdı$_{o}$ varıdı$_{o}$ kĭ anuŋ ʿahdında dikilen (14) aġacuŋ yėmişi güher-i şeb-cırāġ^{x} oldı, dėyeler. Dükelinden ʿacebter budur kĭ (15) ol pādeşāhuŋ tedbīri anuŋ ʿālī bereketinde Taŋrınuŋ taḳdīrine muvāfıḳ (16) düşmiş. Ol zamāndan bu zamāna$_{o}$dek nice gişi pādeşāh oldı vu gitdi; vu bunca (17) hezār ādemī atadan vücūda geldi vü öldi; ve hīc kimse-nüŋ zehresi olmadı$_{o}$ kĭ el (18) uzada, ‘Üşbunda ne var göreyim’ dėye. Elbette-dür kĭ gişi ḳorḳar: aʿżā muṭīʿ olmaz; (19) ol cevāhir ḫālında sābit nābit. Ve-ammā ol~kĭ ekinüŋ resīde-sini ve nāresīde- (20) -sini bī-müḫāba keser, deŋize atar: ol melekülmevt nişānıdur. Ḳoca dėmez, yigit dėmez (21) pādeşāh dėmez, raʿīyet dėmez: biçer u salar. Ve ol~kĭ gendü içinde yanaçaḳ odunı **(192.a.)** (1) götürimez, daḫı yüklenür: ol ādem-oġlanı ṣıfatı-dur kĭ ėtdügi günāhı$_{o}$ götürimez, (2) daḫı <günāh> [2003] yüklenür. Ve ol gişi kĭ ayruḳlaruŋ seŋegin doldurdı, gendü ḫalḳını susuz (3) öldürürdi, ol ol gişi ṣıfatı-dur kĭ zaḫmetile düniyālik ḳazanur, ye zaḫmetsüz nesnemi (4) olur, andan kime olursa yadlardan: me saŋa, me saŋa dėr,[2004] gendü ḳavmını maḫrūm ḳor. (5) Ve ol ḳuş kĭ āsānlıġıla cıḳdı$_{o}$, düşvarlıġıla[2005] girdi, söz meseli-dür kĭ ağızdan (6) çıḳıcaḳ büyür, yėrine sıġamaz olur. Ve ol süd icüb aruġ olan buzaġular düniyā pādeşāh{ları} (7) ṣıfatı-dur kĭ ne~ḳadar dervīş raʿīyet saġarlarsa, müşādere ėderlerse, zer ü sīm alurlarsa, (8) bī-bereket(t)er u lāġarter olurlar. Ve ol yılan kĭ gördüŋüzse, geceni soḳar ısırur, kimsenüŋ (9) anda mübālātı iḫtirāzı yacanı yoḳ, mesel-ī[2006] düniyādur kĭ dükeli ḫalḳı ısırur, ve hīc kimse (10) andan perhīz ėtmez. Ve ol iki ḳaṣṣāb āḫir zamānda erenler ola: mestūre vü pākīze (11) ḫātūnları terk ėdüb nābekār ʿavratlara uyalar. Ve ol geyik

[2000] Ms. sic. || F.314.b.12: *milküŋüzdür*. | H.159.a.20: *mülküŋüzdür*. | L.294.a.11: *milküŋüzdür*.
[2001] F.314.b.14. | H.159.a.23. | L.294.a.15: sic.
[2002] F.314.b.15: *ḫūşe-lerini*. | H.159.a.23: om. | L.294.a.16-17: *ḫūşe-leri*.
[2003] F.315.a.10: sic. | H.158.b.16: om. | L.294.b.12: sic.
[2004] F.315.a.12-13: *... kime olursa, vėrür, yadlara:* “*Me saŋa, me a⌈ŋa⌉*” *dėr ...* . | H.158.b.17. | L.294.b.15: *... olursa yadlardan:* “*Me saŋa, me saŋa*” *dėr ...* .
[2005] F.315.a.13: *düşvārlıġıla*. | H.158.b.23: om. | L.294.b.16: *düşvārlıġıla*.
[2006] Ms. sic.

kĭ ḫalḳ aŋa müteʿal(l)iḳlerdür, (12) ḥırṣ ⌈u⌉ emel ṣūretidür kĭ düniyāyı ister; düniyā ḳamudan gecer, <ġayrımemsūse>-dür.[2007] (13) Ve ol aḳ bėz kĭ şuḳḳa şuḳḳa üleşdiler, iʿtiḳād-ı pāk ṣūretidür kĭ her gişi aŋa (14) müteʿal(l)iḳ olmış-dur. Andan eline nesnecük girmiş-dür, bir dīn, bir medheb dutmış-dur. Ve ol kĭ (15) oġraduŋuz ola bir gişiye kĭ ayruḳ gişi aġzına loḳma ḳoyardı, gendü yėmezdi: ol (16) ʿālim meşelidür kĭ ḫalḳa pend eydür, gendü dėdügini dutmaz. Ve ol kĭ oġraduŋuz ola, (17) bir yüklü it ḳarnında enükleri ceŋleşür: ol āḫir zamān oġlancuḳlarınuŋ ṣıfatıdur kĭ (18) atalarını söylemege ḳomazlar, ataları söyleyecek sözi gendüler söylerler" dėdi. Andan (19) eyitdi: "İlḳā ėtdügüŋüz müşkilātuŋ cevābātı maʿa-ziyādet budur" dėdi. Andan vüzerāya eyitdi: (20) "Siz ol güherdār aġaclaruŋ kerāmetini ḫøh pādeṣāhuŋ ʿadlı inṣāfı semeresi dut, (21) ḫøh raʿīyetüŋ, ḥelāl-ḫōrlıġınuŋ netīce-si dut! Anuŋ keyfīyetinde keleci bize bu **(192.b.)** (1) [bu] miḳdār yėtişdi, ayruḳ ziyāde ḫaber bulmayısarsız. Pādeşāhuŋuz daḫı ʿilm-i ḳalīlde aḳalla (2) ḳanāʿat ėtsün!" dėdi. Bu maḳāmda vezīrlerüŋ maḳṣūdı ḥāṣıl oldı. Daḫı nice (3) fevāyidler daḫı maʿlūm olındı. Bular döndiler. Pādeşāh-zādeye eyitdi: "Bu *Nīl*üŋ kenārınca (4) git! Şāyed maḥlūḳ bulasın, ḫaber bilesin. Bizüm bu cihetden ḫaberümüz yoḳdur. Ḫarāblıḳdur; (5) ādemī-zād anda dirilmez" dėdi. Melik-zāde *Nīl* kenārını dutdı vu gitdi. Bu yaŋa vezīrler (6) evlü evine geldiler, vaʿīd mūcebinden ḳurtuldılar. Ne~kim anda gördilerdi işitdilerdi pādeşāha (7) bildürdiler. Pādeşāh işidüb ʿamel-i ḫayr ḳıldı, raḥmet buldı. Geldük ol yaŋa: şehzāde (8) yolı dutub gitdi, bir şehre yėtişdi. Ol şehrde bir yigit buŋa: "Ḳandan gelürsin, ḳanda (9) gidersin?" dėdi. Şehzāde eyitdi: "*Maşrıḳ*dan gelürem, *Maġrib*e giderem" dėdi. Ol şehrī (10) yigit eyitdi: "Ne iş güc?" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Dilerem: *Nīl* ırmaġınuŋ başı ḳanda-dur, görem!" dėdi. (11) Ol yigid güldi: "Heyhāt!" dėdi. "Yol ırāḳ, ʿarṣa düşvār" dėdi. Ammā bir iki gün eglen, ḳonu- (12) ġumuz ol! Diŋlen, andan gide-sin!" dėdi. Şehzāde'yi eve iletdi, anuŋicün bir maḳām düzetdi, (13) ḥammāma vėribidi[x], naẕīf donlar geyürdi. Bir hafta şehzāde'yi yaḫşı ḳonuḳladı, şarṭ-ı (14) ḫidmeti yėrine getürdi. Bir gün ev issi ʿavratıyla otururken bir gāv getürdiler, gölük (15) yanında baġladılar. Gāvıla ḫar söze geldiler. Evvel ḫar gāva sordı: "Dihḳānıla ḫāluŋ nėce-dür?" (16) dėdi. Gāv eyitdi: "Enḫas-ı aḥvāldur" dėdi. "Her ṣabāḥ beni ṣaḥrāya iledür, boynuma boyınduruḳ (17) daḳar, namāz-ı şām vaḳtınadek yėr yararam. Cün namāz-ı şām eve gelürem, baŋa ol~ḳadar ʿalef vėrmezler kĭ (18) nīmsīr olam. Bu sebebden ḳatı fürūmānde-em, hīc cāre bilmezem, ėdinem?"[2008] dėdi. Ḫar eyitdi: "Eger ben seni (19) birḳac gün āsāyiş ėdersem, nėce ola?" dėdi. Gāv eyitdi: "Ḫelāl-zādalıḳ ėtmiş olasın" dėdi. (20) Ḫar eyitdi: "Bu gėce yėm yėme! Ṣabāḥ seni şāgird yėm yėmemiş göre, ḫasta ṣana, ṣaḥrāya iletmeyeler. (21) Evde yėm vėreler: yėyesin yatasın, bu bahāneye āsāyiş olasın" dėdi. Gāva bu ḫaber ḫoş **(193.a.)** (1) geldi güldi, ḫara duʿā ḳıldı. Bu maḳāmda melik-zāde cün bu muḥāvere'yi aŋladı, ol~daḫı (2) güldi. Ev is(s)ileri,[2009] er ü ʿavrat sebebsüz ḳonuġuŋ güldügini ʿayabladılar, eyitdiler: "Bize (3) gülersin[x]: olamı?" dėdiler. "Ayruḳ bunda gülecek nesne yoḳ ancaḳ" dėdiler. Melik-zāde

••••••••••

[2007] F.315.b.6: sic. | H.159.a.-159.b: om. | L.295.a.8: sic.

[2008] F.316.b.1: ... *bilmezem kim ėdinem*? | H.159.b.16. | L.296.a.3: id.

[2009] F.316.b.6. | H.159.b.19: *isleri*. | L.296.a.8: id.

eyitdi$_o$: (4) “Zīnehār bu sözi söylemeŋ! Ḫāşākĭ ben size gülem. Ben vaṭanumdan ıraġam; baŋa ne gülmek (5) gerek!” dėdi. Andan şāgird geldi, ḫøcaya eyitdi$_o$: “Gėce^x gāv ʿalef yėmemiş; bugün alup gitmek (6) anı olmaya”[2010] dėdi. Ḫøca eyitdi$_o$: “Gāv rencūrısa, ḳo dursun, ḫarı anuŋ yėrine ḳoş!” dėdi. (7) Eyle eyledi. Eşegi işe dutdılar, boyınına boyunduruḳ bıraḳdılar, yėr sürdürdiler. Gėce getürdiler, ḫarı$_o$ (8) gāv yanında baġlayuḳodılar. Şehzāde gėrü ev is(s)ileri ḳatında otururken işidür kĭ gāv ḫara (9) eydür: “Hele ben acısam, acın. Ammā işlemekden biraz ḳurtuldum diŋlendüm. Sen ne ḥālda-ıduŋ?” (10) dėdi. Ḫar eyitdi: “Benüm bugün ḳatı$_o$ vaḳtum ḫoşıdı. Bir mürġizārda-yıdum^x otlarıdum, hīc iş (11) işlemedüm” dėdi. Gāv eyitdi: “Benüm ḥaḳ(ḳ)umda hīc söz gecdimi?” dėdi. Ḫar eyitdi$_o$: “Haā, gecdi$_o$” dėdi. (12) Eyitdi$_o$: “Ne işitdüŋ, eyit!” dėdi, yalvardı$_o$. Eyitdi$_o$: “Ḫøca ġulāmına eyitdi$_o$ kĭ: ‘Gāv bu gėce yėmin (13) yėmezise, boġazla!’” dėdi [[dėdi]].[2011] “Bu söz işidelden berü melūlem” dėdi. Gāv eyitdi$_o$: “Tedbīr nedür?” (14) dėdi. Ḫar eyitdi$_o$: “Tedbīr oldur kĭ ʿalef yėyesin. Ėrte şāgird seni ʿalef yėmiş bulacaḳ (15) olursa, nesneŋ yoġıduġın bilür sürer, boyunduruġa iledür” Böyle dėyicek gāv tīz tīz ʿalefin (16) yėmege başladı, yėdi, āḫūrı yaladı: bir ṣaman cöpin ḳomadı. Şehzāde gine güldi. Ev (17) is(s)ileri ṭīre oldı-lar, eyitdiler: “Ė cüvān, bu ne bī-vezen, bīhūde ḫande-dür? Kime gülersin? (18) Utanmazmısın?” dėdiler. “Her gėce yoḳ yėre bizüm üstümüze gülersin” dėdiler. Şehzāde zübān-ı ʿtizārı (19) acdı vu eyitdi: “Maʿāzallāh kĭ ben size gülem! Evet sizden gizlü bir ḫāl vardur; ben (20) aŋa gülerem” dėdi. Zen[i$_o$][2012] şūhere eyitdi$_o$: “Elbette ṣol gişiye sor: neden güldügini baŋa (21) maʿlūm eylesün! Ve-illā ben ḳahrdan ölürem” dėdi. Ol gişi şehzāde-ye eyitdi$_o$: “Saŋa maʿlūm-dur, **(193.b.)** (1) ʿavratlar nāḳıṣ-ı ʿaḳl olurlar. Sehel nesneden infiʿāl yėrler. Benüm ⌈gö⌉ŋlüm-ücün ḫālı beyān (2) eyle, tā bunuŋ ḫayāl-ı fāsidi$_o$ zāyil ola!” dėdi. Şehzāde eyitdi$_o$: “Ben bu ḫālı dėrsem kĭ bu zen işide, (3) ölürem. İmdi sen ben öldügümi$_o$ isterseŋ, ḳurbān[2013] senüŋ!” dėdi. Ol gişi ḳatı fürūmānde vü (4) mütefekkir oldı. Şehzāde-den cün ḫālı böyle gördi, devāt <u> ḳalem istedi$_o$. Ḫāżır yoġımış. ʿAvrat (5) devāt <u> kalem istemege vardı$_o$. Bir it yatub uyurdı. Bir ḫorūs hem evde yürürdi. Bir pāre etmek (6) düşmiş yaturdı. İt uyandı$_o$, etmegi almaġa yöneldi. Derḫāl durdı$_o$ ḫorūs, ol nān-pāre’yi ḳapdı: (7) it hop ḳaldı. Ḫorūs eyitdi$_o$: “Ḳatı bī-şerm-sin! Meger bu edebi bu hüneri issüŋden ögrendüŋ (8) ola!” dėdi. Ḫorūs eyitdi$_o$: “Benüm issüm āʿḳal-ı nāsdur.[2014] Ne bahānesi vardur?” dėdi. İt eyitdi: “Anuŋ (9) ne ʿaḳlı$_o$ olsun kĭ evinde bir ṭıfıl var; ʿavrat göŋli ücün anuŋ ölümine ḳaṣd ėder. Bu (10) ḳadar endīşe ėdemez kĭ eger bu oġlan gendüyi$_o$ ḫandeye getüren ḫālı söyleyecek olursa, (11) ölür. Andan ḫaber pādeşāha ėrişür. Derḫāl issüŋi dutarlar, depelerler; ḫān-ümān, zer ü sīm ʿavrat (12) ārzūsına ḳalur. «Ḫasara ad-dunyā wa-l-āḫirat» olur. Bunuŋ gibi$_o$ gişiye ʿākılmi dėrler? Eger ʿaḳlı$_o$ (13) varmıs(s)a, ʿavrat ḫālı bilmek istedüginde

••••••••••

[2010] F.316.b.9-10: *... yem yėmemiş. Anı alub gitmek revā olmaya ...* . | H.159.b.22. | L.296.a.13: id.

[2011] F.317.a.1: *... boġazla dėdi.* | H.160.a.3.id. | L.296.b.5: *... boġazla dėdi$_o$ dėdi$_o$.*

[2012] F.317.a.7. | H.160.a.8: sic.

[2013] F.317.a.11. | H.160.a.11. | L.296.b.17: *fermān.*

[2014] F.317.b.1. | H.160.a.14. | L.297.a.7: *ʿaḳl-ı nāsdur.*

birḳac aġac urayıdı: "Senüŋ erenler güldüginde, (14) gülmedüginde ne işüŋ vardur?" dėyeyidi. Ḫamīyetsüz gişinüŋ dīni dürüst olmaz" dėdi. (15) Ḫorūs eyitdi$_o$: "Ė seg! Bu kelecilerile göŋlüm meşġūl eyledüŋ" dėdi. Şehzāde seg <ü> ḫorūsdan (16) bu kelimātı işitdise, gėrü güldi. Ol gişi eyitdi$_o$: "Gėrü güldüŋ! Sebeb nedür?" dėdi. Şehzāde (17) eyitdi$_o$: "Nėce gülmeyeyim kĭ gülecek maḳāmdur! And içerseŋ kĭ dėdügümi ʿavratuŋa dėyüvėrmeyesin, (18) ḫande sebebin söyleyeyin" dėdi. Ol gişi: "Dėyüvėrmeyem" dėyü and icdi$_o$, mübālaġa ėtdi. Ol~dem (19) şehzāde eyitdi$_o$: "Bil u āgāh olġıl kĭ ben dārū yėyüb-dururam kĭ ḫāṣṣa-sı ḳuşlar u cānavarlar (20) dilini bilmek ü aŋlamaḳdur. Bular ne dėrlerse, aŋlaram; likin cevāb vėremezem" dėdi. Andan eyitdi$_o$: (21) "Sebeb-i ḫande-i evvel buyıdı, sebeb-i ḫande-i düvüm buyıdı, sebeb-i ḫande-i sivüm buyıdı" dėdi$_o$. Ḫar u gāvuŋ, **(194.a.)** (1) seg ü ḫorūsuŋ müşāfehe-lerini muḥāvere-lerini dėyüvėrdi. Ol gişi bu aḥvālı işitdi$_o$ (2) taʿaccüb ėtdi$_o$. Bir zamāndan ʿavrat geldi. Devāṭ[2015] <u> ḳalem getürdi$_o$. Derḥāl durdı$_o$, bī-güft ʿavratına (3) müḥkem let urdı. Eyitdi: "Bir kimse güldügicün saŋa ne taʿalluḳ?" dėdi. ʿAvrat aġladı (4) tevbe eyledi: "Ayruḳ bunuŋ gibi$_o$ ėtmeyem" dėdi. Andan ol gişi şehzāde-den ʿözürḫøhlıḳ (5) eyledi. Şehzāde bir gün daḫı ol yėrde ḳarār eyledi. Andan destūr diledi, yola düşdi$_o$. *Nīl* (6) kenārını seyr ėtdi$_o$. Gitdi$_o$, bir daġa yėtişdi$_o$. Anda ṣūmaʿa var. Ṣūmaʿada gördi$_o$ kĭ bir nūrānī (7) pīr oturur. Şehzāde pīre selām vėrdi. Pīr cevāb vėrdi$_o$: "Merḥabā" dėdi. Yanında oturtdı$_o$, ḫālın (8) sordı$_o$. Melik-zāde eyitdi$_o$: "*Maşrıḳ*dan gelürem, *Maġrib*e giderem" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Ne mühim düşdi$_o$?"[2016] (9) dėdi. Melik-zāde eyitdi$_o$: "Dek-dururken hevesüm düşdi$_o$ kim *Nīl*üŋ başın görem" dėdi. Pīr (10) eyitdi: "Bu ne sevdādur? Dutalum: varduŋ gördüŋ. Fāyide ne?" dėdi. Melik-zāde eyitdi$_o$: "Ne (11) fāyide istersin kĭ Ḫaḳ Taʿālā muḳadder şöyle eylemiş-dür: bu hevesde sergerdān olam, (12) cihānı degzinem, başuma ne gelür, görem" dėdi$_o$. Pīr eyitdi$_o$: "Bu yaŋa üc ⌈gün⌉ yüridügüŋden ṣoŋra (13) bir deŋize oġrarsın. Ol deŋiz kenārında ḫayrān u mütefekkir başuŋı dizüŋe ḳo, otur! (14) Havādan ḳuşlar iniserler, ḳatuŋda yüriyiserler. Nāgāh birsi ḳolayuŋa geldüginleyin (15) yapış, gendözüŋi ayaġınuŋ ḳıc barmaġı üzerine berkit, ayaġına muḥkem yapış. Ol ḫoz seni (16) duymayısar kĭ minḳārıyla seni gendüdeń ayırmaḳ ardınca ola. Andan ol ḳuşlar (17) ḳalḳısarlar, havāya dügiserler. Hep deŋizleri geciserler, bir demürden yėre ḳonısarlar. Ol~dem (18) gendözüŋi uġurla, ol maḳāmda durma, ilerü yüri! Bir baḳırdan yėre varursın. Anda daḫı$_o$ (19) durma, ilerü yüri! Bir altundan yėre varursın. Anda daḫı durma, ileri yüri! Bir altundan (20) ḍaġa varurısaŋ, ol ḍaġa cıḳ! (Z)irve-sinde bir altundan ḳubbe vardur. Bārūlu [nelü][2017] küngüre- (21) -lü, yāḳūt zebercedile mükellel. Ve ol ḳubbe-nüŋ depesi acuḳ. Nācār yoḳarudın icine su iner. **(194.b.)** (1) Ḳubbe-nüŋ icinde dört baḫş olur. Dört ḳapusı var. Herbir baḫşı bir ḳapudan cıḳar, (2) yėr yüzinde yürür. Andan varur, deŋize girür. Ol dört baḫşuŋ biri *Nīl*dür, biri *Furāṭ*-dur, (3) biri *Seyḥān*dur: *Adana*[2018] suyı, biri *Ceyḥān*dur, *Miṣṣīṣa*[2019] suyı. Ol kubbeye ol

[2015] V.c.
[2016] F.318.a.5: *mühim ne*? | H.160.b.8: ... *iş mühim ne*? | L.297.b.17: id.
[2017] F.318.a.14: sic. | H.160.b.17: *bārulu küngere-lü*. | L.298.a.13: *bārulu ne-lü küngüre-lü*.
[2018] F.318.b.2: *İz̲ne*. | H.160.b.19: ⌈*Edne*⌉. | L.298.a.17: *Az̲ana*.

maḳāma (4) varıcaḳ ġusl eyle, namāz ḳıl! Herne ḥācetüŋ varısa, Allāhdan dile! Beni daḫı ol (5) mübārek vaḳtda, mübārek sāʿatda yād eyle, duʿādan unutma!" dėdi. "Ve cün *Nīl*üŋ başını (6) gördüŋ, işüŋ bitdi. Gėrü dön, izüŋi basaraḳ ol demür yėre gel, gėrü ḳuşlarıla bu (7) yaḳaya gec! Geldügüŋde beni ölmiş bulısarsın. Beni defn eyle! Sen ḳanḳı ṭarafa dilerseŋ, (8) yönel; āvadānlıga yėtişürsin: yoluŋ açuḳdur" dėdi. Melik-zāde ṣūmaʿada bu naṣīḥatı (9) işitdi$_o$ durdı$_o$, deŋiz kenārına vardı. Pīr dėdügi vażaʿda oturdı$_o$. Nāgāh ol ʿaẓametlü (10) ḳuşlar geldiler: birine yapışdı$_o$, öksüzce dırnaḳ üzerinde gendüyi$_o$ berkitdi. Ḳuş ḳalḳdı$_o$, (11) deryāları gecdi, demür yėre ḳondı$_o$, şehzāde gendüyi$_o$ yėre ḳodı. Andan baḳır yėri$_o$ gecdi, (12) altun yėre vardı$_o$. Andan altun ḍaġa cıḳdı$_o$, altun ḳubbeye vardı$_o$. P(ī)r dėdüginleyin (13) dört ırmaḳ dört yaŋa cıḳub aḳar gördi. Ol~dem ol maḳāmda ġusl eyledi namāz ḳıldı, (14) ḥācet diledi, p(ī)ri daḫı aŋdı, anuŋicün daḫı maġfiret diledi. Andan durugeldi (15) kim gide. Gördi$_o$ kim bir salḳum üzüm ol ḳubbeden aşaġa sarḳdı. Ve bir āvāz işitdildi kĭ: "Bihişt (16) bu ḳubbe-nüŋ üstünde-dür. Felek-i aʿẓam bu ḳubbe üzerinde devr ėder. Ve bu bir salḳum üzüm (17) ucmaḳ üzümi$_o$-ndendür. Bu yėre geldüŋ: ḳonuḳluġuŋdur. Yėriseŋ, düni(y)ā ṭaʿāmından, düniyā yėmişindeń bī- (18) -niyāz olursın" dėdi. Melik-zāde salḳumı aldı, döndi$_o$, izin gözedürek yüridi. Demür yėre geldi, (19) ḳuşıla gėrü ol yaḳaya gecdi. Andan yüridi, ṣūmaʿaya geldi. Gördi: pīr ölmiş. Defn (20) eyledi, yolına gitdi. Biraz yėr yürimişken İblīs-i melʿūn bir ṣūfī p(ī)r sūretinde geldi, melik-zādeye (21) selām vėrdi. Melik-zāde cevāb vėrdi. İblīs eyitdi$_o$: "Ḳandan gelürsin, seferüŋ nėcedür, maḳṣūduŋı **(195.a.)** (1) bulduŋmı?" dėdi. Melik-zāde eyitdi$_o$: "Ḥaḳ faẓlıyla maḳṣūda$_o$ yėtişdüm. Üşde nişān bir salḳum (2) üzüm getürdüm" dėdi. İblīs naẓar eyledi gördi$_o$: bir salḳum-dur. Dört renglü, bir nice dānesi (3) süd gibi$_o$ aḳ, bir nicesi ḳīr gibi$_o$ ḳara, bir nicesi mersīn gibi$_o$ yeşil, bir nicesi ḳan gibi$_o$ (4) ḳızıl. İblīs cün anı gördi$_o$ sevindi$_o$, ḳoynından bir elma cıḳardı, melik-zādeye sundı$_o$. (5) "Ḫūbdur, bu daḫı behiştī-dür" dėdi. Melik-zāde elmayı$_o$ ısırub ḳodı$_o$, çeyneyüb yutduġınlayın (6) ḳuş uçar gibi elindeń salḳum ucdı. Gitdi-di gitdi-di gitdi: nābedīd oldı. (7) İblīs güldi$_o$, eyitdi: "*Ādem*i *Ḥavvā*yı$_o$ uçmaḳdan cıḳaranam. Senüŋ elüŋden salḳumı çıḳaramaya{mıdum}? (8) Elmayı$_o$ almayasıduŋ, üzümden yėyesi$_o$-ydüŋ, bir dānesi ebedā saŋa doḳluḳ yėterdi" [[mlā]] (9) dėdi. Melik-zāde ḳatı dilteng oldı, ucmaḳ yėmişinden maḥrūm olup yola girdi$_o$. (10) Gitdi$_o$, ābādānlıḳ bulımadı$_o$. Ot otlayu birḳac gün yüridi$_o$. Bir deŋiz kenārına yėtişdi. Gördi$_o$: (11) bir gemi gider. ʿAlāmet depretdi$_o$. Gördiler geldiler, melik-zāde'yi götürdiler, ḫaberin aldılar. (12) Meger bāzergānlarmış. Aralarında oḳumışcası varımış. "Rāst eydürsin. İşitdügümüz vardur (13) kĭ melik-i *Maşrıḳ*-oġlı ol maḳāma varısardur. İmdi$_o$ biz ʿ*Ummān*a giderüz. Muvāfaḳat ėdermisin?" (14) dėdiler. Melik-zāde eyitdi$_o$: "Benüm mālum yoḳ kĭ bāzirgānlik ėdem. Evet bileŋüzce varuram" dėdi. (15) Bāzirgānlar eyitdiler: "Biz herbirümüz saŋa māl vėrelüm; sen~daḫı bāzirgān ol!" dėdiler. Herbirisi (16) bir meblaġ vėrdi; melik-zāde bāzirgān oldı. Gitdiler, bir nice gün deŋizde ḳaldılar. Āḫir bir (17) gün muḫālif yėl cıḳdı, gemiyi$_o$ calḳadı, āḫir ḳayaya vurdı uvatdı. Ol yaḳa yaḳınıdı[x]. (18) Keştī ḫalḳından şehzāde vü üc at ol yaḳaya çıḳdılar. Ḳalan ḫalḳ telef oldılar. (19) Bular ol yaḳada otladılar. Bir

••••••••••

2019 F.318.b.2: *Miṣīṣīya*. | H.160.b.19. | L.298.a.17: *Miṣṣīṣa*.

nevbet yüridiler. Birḳac günden ṣoŋra gördi$_{o}$ kĭ bir atuŋ ayaġı (20) çuḳura geçmiş, ḫarāb olmış. Boġazladı, birḳac gün nafaḳa ėdindi. Gündüzin ḳanda olsa, (21) yürür gezerdi. Gėce[x] ḥaşarātdan üşenüb at derisine girüb yaturdı. Bir nice gün bu ḥāl üzerine **(195.b.)** (1) oldı$_{o}$. Kenārda yüriyüb gemi gözedürdi$_{o}$, çāre ėdemedi. Bir gün durdı$_{o}$, daġa dırmandı$_{o}$, dik (2) yoḳaru gitdi. Elf cehdile daġuŋ üstüne cıḳdı$_{o}$ gördi$_{o}$: bir aġac bitmiş kĭ hīc (3) āferīde anuŋ gibi$_{o}$ yoġun ve uzun aġac gördügi yoḳdur. Şöylekĭ gölgesi ol ḍaġı (4) bürümiş: bir ulu meliküŋ cerisini sıġındursalar, sıġına. Melik-zāde ol ulu gölgenüŋ bir (5) ṭarafında yatdı uyıdı. Meger ⌈bu aġac⌉ ol aġacıdı kĭ Sīmürġ *Maġrib* melikinüŋ ḳızını anuŋ üstünde (6) yuvada beslerdi. Nāgāh bu ḳız aşaġa baḳdı gördi$_{o}$: bir şaḫṣ yatur kĭ anuŋ gibi$_{o}$ heykel gördügi (7) yoḳ. Te(e)mmülile[2020] gördi$_{o}$ kĭ durdı$_{o}$ oturdı, gördi$_{o}$ kĭ durdı yüridi. Ta^{c}accüb ėtdi. Hem-cins-lik (8) odı, yigitlik odı muḳtażāsı Taŋrınuŋ ḳażāsına muvāfıḳ düşdi$_{o}$. Dil ü cānı behem (9) oldı: "Aceb bu ne nesne ėki?"[2021] dėdi. Zīrā ol yėrden ayruḳ yėr gördügi yoġıdı$_{o}$, Sīmürġi$_{o}$ ana sanurdı$_{o}$. (10) Ḳızuŋ göŋli şehzāde-din~yaŋa ṭalebidi. ^{c}Işḳ ġalebe-sindeń gendüyi$_{o}$ aşaġa bıraġası geldi. (11) Gėrü gendözini yıġdı$_{o}$: ādemī-zāddur, fikr ėtdi$_{o}$. Andan Sīmürġ getürdügi yėmişlerden aşaġa dökdi. (12) Melik-zāde bu yėmişleri gördi$_{o}$ ta^{c}accüb ėtdi, dört yaŋa baḳdı$_{o}$: kimse görmedi$_{o}$, fāriġ düşdi$_{o}$. (13) Ol~dem ḳız gėrü bıraḳdı. Melik-zāde yoḳaru baḳdı$_{o}$: budaḳlar arasındań māh-ı cihārdeh şeb gibi (14) bir ḳız görindi$_{o}$. Ṣadhezārān dil ü cānıla bu daḫı aŋa ^{c}āşıḳ oldı. Ḳıza caġırdı:

"Ne (15) gişisin[x],
bu aġac başında n~eylersin?"
dėdi.

Ḳız bī-güft bī-tevaḳḳuf nuṭḳa geldi, eyitdi$_{o}$:

"Ben (16) Sīmürġüŋ ferzendiyem"
dėdi.

Melik-zāde eyitdi:

"Sīmürġüŋ ne senüŋ ferzendi$_{o}$ olacıġıdı$_{o}$!
(17) Sen ādemī-zādsın"
dėdi.

Ḳız eyitdi:

"Ādemī ne olur?"
dėdi.

Melik-zāde eyitdi:

"Üş ben sen"
dėdi.
(18) "Senüŋ Sīmürġe neŋ beŋzer?
Inanmazısaŋ,
Sīmürġdeń bir gözgü iste, getürsün.
Baḳın, (19) ṣūretüŋi gör:

[2020] F.320.a.3: *Te'em(m)ül ėtdi, gördi$_{o}$ kim ...* . | H.161.b.5: om. | L.299.b.12: *Te'em(m)ül ėtdi, gördi~kĭ ...* .

[2021] F.320.a.6: *... bu ne nesne yiki*? | H.161.b.6: *... bu ⌈ne⌉ nesne~yiki*? | L.299.b.14: *... bu ne nesne kĭ*? (Cf. ms. 16.b.20, 16.b.20, 25.b.2, 48.a.20, L.118.a.14.)

Sīmürġe beŋzer(mi)sin,[2022]
beŋze⌈ me(z) ⌉misin?"
dėdi.

Ḳız eyitdi$_o$:

"Gözgü n~olur?"
dėdi.

Şehzāde eyitdi:

(20) "Sen iste! Getüricek göresin"
dėdi.

Andan ḳız eyitdi:

"Hīc üşbunda ḳatuma cıḳabilemisin?"
dėdi.

(21) Şehzāde eyitdi:

"Ne imkānum ola?"
dėdi$_o$.

Cün Sīmürġ gelecek vaḳtı$_o$ oldı, şehzādeye ḳız **(196.a.)** (1) eyitdi: "Var, deŋiz kenārında penhān ol! Mübādākĭ Sīmürġ seni göre helāk ėde!" dėdi. Andan (2) ḳatındaġı yėygüden varını yėre bıraḳdı$_o$. Melik-zāde dėrşürdi$_o$ durdı, deŋiz kenārına indi, (3) derisine girdi gizlendi. Ammā ḳız ʿışḳından bī-ḳarār. Sīmürġ yuvasına gelicek ḳız eyitdi: (4) "Yaluŋuzlıḳdan üşendüm, baŋa bir āyīne getür kĭ anuŋıla eglenem, avınam" dėdi. ʿAḳlımı vardur: (5) 'Āyīne'yi sen ne bilürsin' dėye? Ye ʿaḳlı$_o$ olsa, münkir-i ḳadermi olayıdı? Sīmürġ ḳıza bir āyīne (6) buldı getürdi$_o$. Ḳız bu āyīneye n~ėtmek gerekdür, bilmedi. Melik-zāde ṣabāḥ olub Sīmürġ (7) *Süleymān* ḫidmetine gitdükde ḳız yuvasına yėl gibi$_o$ segirtdi$_o$, daġ başına cıḳdı. Ḳızuŋ (8) daḫı gözi yolda-yıdı.

Cün melik-zāde'yi gördi$_o$, ḫurrem oldı$_o$, āyīne'yi gösterdi$_o$: "Nėce ėdeyim?" (9) dėdi. Melik-zāde eyitdi: "Ḳarşuŋa ḳo, baḳ: nėce olur, göresin!" dėdi.

Ḳız cün āyīneye (10) baḳdı$_o$,
gendüde
iki göz gördi: mülevvez,
iki ḳaş gördi$_o$: muḳavves,
iki ḫad gördi$_o$: mürevved,[2023]
(11) iki dudaḳ gördi$_o$: dadaḳ,
dehān gördi$_o$: nihān,
dendān gördi$_o$: ḫandān.

Gendüyi$_o$ teferrüc- (12) -lendi$_o$ vü daŋladı. Şehzāde eyitdi: "Bu sen sende gördüklerüŋ Sīmürġde yoḳdur. (13) Sīmürġ senüŋ nesneŋ degül, senüŋ cinsüŋ benem" dėdi. Ḳız gendüyi$_o$ gördi$_o$ kĭ (14) bu cüvāna beŋzer, Sīmürġe beŋzer yėri yoḳ. Şehzādeye ınandı, ʿışḳını ziyāde eyledi, (15) cinsiyle bulışub bir arada oturmaḳ istedi. Melik-zāde eyitdi: "Anuŋ gibi$_o$ hevesüŋ (16) varısa, Sīmürġ gelicek aġla zārı̱lıḳ ėt, eyit: 'Aġac başında olmaḳdan üşendüm; (17) beni aġac dibine indür: yėr yüzinde yüriyeyim, deŋiz kenārında teferrüc-leneyim; göŋülcügüm (18) acılsun: egleneyim!' dė! Ẓāhir oldur kĭ yoḳ dėmeye indüre:

••••••••••

[2022] F.320.b.2. | H.161.b.12. | L.300.a.8: sic.

[2023] F.320.b.14: *müvezed*. | H.161.b.20: om. | L.300.b.5: *müverrid*.

bulışavuz" dėdi. Ḳıza bu (19) söz ḫoş geldi. Ol yoḳarudın, bu aşaġadın ṣoḥbet ėtdiler. Ḳız yoḳarudan aşaġa (20) zevāde dökerdi, yigit yėrdi$_{o}$. Sīmürġ gelecek vaḳt melik-zāde sıvışdı$_{o}$, maḳāmına var{dı}, (21) derisine girdi$_{o}$. Bu yaŋa: Sīmürġ yuvasına geldükde ḳız gendözini melūl gösterdi. **(196.b.)** (1) Sīmürġ eyitdi: "Ė gözüm cırāġı, saŋa n~oldı? Göŋlüŋ ne diler?" dėdi. Ḳiz eyitdi: "Āyīneye baḳdum, (2) gendü ṣūretümi gördüm: göŋlüme melālet düşdi$_{o}$. Dilerem ḳı̆ ėrte sen *Süleymān*a gidicek (3) beni kenār-ı deryāya indüresin: teferrüc-lenem, göŋlüm acıla; gelesin, ġerü beni yoḳaru cıḳarasın" (4) dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Fermān senüŋ, eyle olsun!" dėdi. Ḳız ol ġėce sevinmekden (5) uyḳu uyımadı. Ėrte olıcaḳ Sīmürġ eyitdi: "Ṣabar eyle! Kenārda yėrcügez düzeyim, andan ṣoŋra (6) geleyin, seni alayın, anda ilteyin" dėdi. Sīmürġ kenāre-lere yörendi$_{o}$, şehzāde tavaṭ(ṭ)un ėtdügi (7) nāḫīyeti begendi. Ol iki atı anda yürür gördi$_{o}$ ḍaŋladı: "Deŋiz cānavarı ola" dėdi. Bir yataḳ (8) düzdi vardı, ḳızı getürdi, ol otaḳda ḳodı$_{o}$, gendü *Süleymān* ḫidmetine (9) gitdi: "Eglenüdur! Gelem alam" dėdi. Gitdi. Şehzāde penhān olduġı yėrden ḍaşra (10) geldi, ḳızıla bulışdı. Ḳocaḳlaşdılar, derḥāl ṣoḥbet ėtdiler. Ḳız ṣoḥbet lezzetin der- (11) yāfet ėdüb ʿışḳını arturdı$_{o}$; Sīmürġ gelince zevḳde bulındılar. Sīmürġ gelecegi (12) vaḳt olıcaḳ melik-zāde gizlendi, ḳız atları daŋlayub teferrüc-lenüb otururdı (13) ḳı̆ Sīmürġ geldi, ḳızı götürdi, yuvaya cıḳardı, ḳızdan sordı$_{o}$ ḳı̆: "Bugün nėceyidüŋ? (14) Eyü teferrüclendüŋmi?" dėdi. Ḳız eyitdi: "ʿÖmürümde dün ısraġı gün-den ayruḳ günde (15) düniyādan nesne aŋlamadumıdı. Bugün bildüm ḳı̆ düniyāda neler varımış" dėdi. Sīmürġ eyitdi$_{o}$: (16) "Deŋiz cānavarcuḳların gördüŋ ola" dėdi. Andan eyitdi: "Ol~ḳadar temāşāyıla göŋlüŋ (17) ḫoş olduġından ġerü ben her gün seni anda indüreyim" dėdi. Ḳız alḳış eyledi; göŋüli (18) ḫoş oldı$_{o}$. Ėrteye cıḳınca ėvdi.[2024] Ėrte olıcaḳ Sīmürġ ḳızı ġerü aşaġa indürdi, düzdügi (19) maḳāmda ḳodı gitdi. Melik-zāde ġerü ḳız ḳatına geldi. Ġėceyedek muvāneset ėtdiler. (20) Birḳac gün bu ḥāl müstemir oldı. Bir gün Sīmürġ fikir ėder, eydür: "Bu ḳızı$_{o}$ bunda *Süleymān*ıla (21) muʿāraża ėtmegicün getürdüm. İmdi$_{o}$ ben bunı bu vaḳtadek saḳladum: ḫüccetüm ḳāyimdür, ḫaleli yoḳ. **(197.a.)** (1) [yoḳ] On-bėş yıl olmaġa üş yaḳlaşdı$_{o}$. Bu ḳızı$_{o}$ ayruḳ yaluŋuz deŋiz kenārına vėribimek olmaz. (2) Şāyed bir elem, bir ʿillet yėtişe, ol ḳażā vu ḳader dėdükleri nesne rāst cıḳa, ben maḥfilde (3) ḫacīl olam" dėdi. Andan aġac başında atlara yėr düzdi$_{o}$, yoḳaru çıḳardı$_{o}$, ḳıza eyitdi: "Ayruḳ (4) seni aşaġa indürmezem; atlarıla avın!" dėdi vü durdı, *Süleymān*a gitdi. Melik-zāde ʿā- (5) detince durdı$_{o}$, yataġa geldi, ḳızı anda bulımadı sürdi, aġac dibine cıḳdı. Gördi$_{o}$: ḳız giryān (6) oturur. Melik-zāde ṣordı$_{o}$: "Ne ḥikāyet?" dėdi. Ḳız Sīmürġden işitdügi tedbīri$_{o}$ söyledi, (7) müfāraḳatdan melāleti bildürdi. Melik-zāde ʿaẓīm dilteng oldı$_{o}$: Andan eyitdi: "Cānum (8) saŋa fidā olsun! Ġam yėme, ḥāl ḫoşdur! Sīmürġ gelicek aġla, eyit ḳı̆: 'Yaluŋuzlıḳdan (9) baŋa vaḫşet gelür, baŋa mūnis gerekdür. Beni kenāra varmaġa revā görmeziseŋ, aġac dibinde (10) yėr düz: sen gelince anda olayım'" dėdi. "Ḳacan seni anda indüre, ol gelince oturavuz. Daḥı (11) ne gerek?" dėdi. Vaḳt olıcaḳ melik-zāde odasına gitdi, Sīmürġ geldi, ḳızı dilteng (12) buldı. Ḳız eyitdi: "Şol birḳac güncügez ḳı̆ deŋiz kenārında-yıdum, elf elf rāḥat (13) baŋa ėrişdi-yidi. N~ola, ġerü beni anda indürseŋ? Anda

[2024] F.321.b.8: id. | H.162.a.17: *ėrteye çıkınca ėver*. | L.301.a.17-L.301.b.1: id.

olmazısa, üş ḳorḳusuz yère aġac (14) dibine indürseŋ; otursam, sen gelince oynasam eglensem?" dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Cānum, baŋa (15) senüŋ āsāyışlıġuŋ ḳatı maṭlūbdur. Olsun, ėrte inem, saŋa yėr düzi$_{o}$vėrem, seni anda indürem: (16) oturasın" dėdi. Ṣabāḥ durdı$_{o}$, atları indürdi, aġac dibinde baġladı. Ḳatlarında ḳıza yėr düzdi$_{o}$, (17) ḳızı anda indürdi$_{o}$. Gendü durdı, ḳapuya gitdi. Melik-zāde geldi, ḳızıla bulışdı$_{o}$. Oturdılar, (18) ġamküsārlik bābını başa yėtürdiler.[2025] Şām olduḳda şehzāde gitdi, Sīmürġ geldi, ḳızı (19) yoḳaru cıḳardı. Bir nice gün bu ṣūretde müstemir oldı. Bir gün aġac dibinde otu{rurken} (20) ḳız eyitdi: "Gėce[x] firāḳından melūlem. Bir hafta-cuḳ bārī muttaşılca vaṣlatcuġumuz olsa" (21) dėdi. Melik-zāde biraz fikir eyledi, andan eyitdi: "Cānum saŋa ḳurban olsun! Cāre budur kĭ **(197.b.)** (1) bu dura-n[2026] atları yitürevüz pāre-leyevüz, etini deŋize dökevüz. Sīmürġ gelicek 'Ḳanı atlarum' dė, aġla! (2) Ben varam, derime girem, bir depe üstünde Sīmürġ oġraġında yatam. Sīmürġ atı$_{o}$ bulmayub ėvinüb (3) devinüb 'Ne cāre ėdem' dėdügi vaḳt sen eyit! 'Şol oda yanası at derisin[2027] üşte (4) baḳ, bileŋ başında yatur.[2028] Getüri$_{o}$vėr: bārī atlarum yėrine göreyin, ḳoḳusın işideyin' dė! Gele, (5) ol~dem beni götüre, ḳatuŋa cıḳara: gėce gündüz bile olavuz" dėdi. Ḳız bu tedbīri begendi. (6) Derḥāl durdılar, atları güm eyledi-ler, fārigh oldılar. Vaḳt olduḳda melik-zāde yėrine gitdi. (7) Sīmürġ ḳızı yoḳaru iletdi gördi: melūldur. Sebeb sordı. Ḳız eyitdi: "Atlarum dek-dururken (8) bī-mūcib ḥareket ėtdiler, baġların üzdiler oynadılar nābedīd oldılar. Deŋiz cānavarıdı, deŋize (9) düşdiler,[2029] ḳancaru gitdiler: bilmedüm. Benüm anlaruŋıla muvānesetüm varıdı$_{o}$. İmdi bī-mūnis ḳaldum. (10) Melāletüm sebebi$_{o}$ şoldur" dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Ṣabar eyle! Ben saŋa ėrte daḫı yėgrek (11) atlar bulam" dėdi. Ṣabāḥ durdı$_{o}$, dört yaŋa pervāz urdı, hīc ata ẓafer bulımadı. Dermānde (12) ḳaldı, yine ḳız ḳatına geldi. Ol vaḳt ḳız eyitdi: "Şol yatan at derisini getür: anuŋıla (13) teselli ėdeyin!" dėdi. Sīmürġ at derisini getürdi, yoḳaru ḳodı. Duḫter cün post-ı esbi$_{o}$ (14) gördi$_{o}$, ḫurrem oldı. "Bu baŋa temāşā yėter" dėdi. Ḳażā işdeyidi$_{o}$: Sīmürġüŋ gözi ḳulaġı (15) kör ü ker oldı. Ḳız ne buyruḳ buyurdısa, yoḳ dėmedi$_{o}$. Bugez [c]ādet ėdindiler: Sīmürġ ṭapuya (16) gidicek şehzāde ḳabındań cıḳar; ol aġac budaḳlarınuŋ arasında cāyigāh-larda otururlar, (17) eglenürler, şādḯıḳ ėderler. Sīmürġ gelicek gizlenür. Ayı gün[2030] daḫı yėtişdi, oġlancuḳ (18) ẓuhūra geldi. Ol~dem *Cebra'īl* - [c]aleyhisselām - *Süleymān*a eyitdi: "Sīmürġe 'Ḳażāyı$_{o}$ dönderdüŋmi?' (19) dė! Görelüm n~ėder?" dėdi. Sīmürġ ol zamān gendözini 'İş başardum' dėyüb şād dutardı, (20) serefrāzlanurdı, ḫüccetini ġālib taṣavvur ėderidi. Ol zamān Sīmürġe *Süleymān* eyitdi$_{o}$: (21) "Ḳażāyı$_{o}$ n~ėtdüŋ? Müddet yėtişüb-durur" dėdi$_{o}$. Sīmürġ eyitdi: "Şöyle defe[c] ėdüb-dururam kĭ **(198.a.)** (1) sen iḳrār ėde-sin kĭ ḳażā nesne

•••••••••••

[2025] F.322.a.15: *yaşa yet⌈ür⌉diler*. | H.162.b.9: om. | L.302.a.7: id.

[2026] Ms. sic.

[2027] F.322.b.7: *... şol oda yatan at derisi ...* . | H.162.b.14-15. | L.302.a.14: *... şol oda yanası at derisini ...* .

[2028] F.322.b.8: id. | H.162.b.15: *işde püşte üstinde yatur*. | L.302.a.14: id. (Cf. T. 1.309: *belen 'tepe'*.)

[2029] F.322.b.13: *Deŋiz cānavarları$_{o}$ mı yėdi, deŋize-mi düşdi-ler ...* . | H.162.b.18: om. | L.302.b.3: *Deŋiz cānavarı$_{o}$ yėdi, deŋize mi düşdiler*.

[2030] F.323.a.7: *ay ve gün ...* . | H.163.a.1: om. | L.302.b.12: *ay gün ...* .

degül, ve benden ʿöz̲ür dileyesin" dėdi. *Süleymān* eyitdi$_{o}$: (2) "Var, ḳızı al~gel, görelüm" dėdi. Sīmürġ pervāz urdı geldi, ḳıza eyitdi: "Dur gidelüm, (3) işümüz vardur! Deriye gir, zaḥmet cekmeyesin" dėdi. Ḳız durdı, deriye girdi. Sīmürġ anı (4) götürdi, *Süleymān* naẓarına getürdi$_{o}$, arḳuncaḳ yėre ḳodı. *Süleymān* - ʿaleyhisselām - (5) buyurdı$_{o}$: cümle ādemīler perīler dez̲ler, vuḥūş u ṭuyūr [u][2031] bārigāhda ḥāżır olalar. Cümle dīvān (6) ehli$_{o}$ ḥāżır olıcaḳ, *Süleymān* taḫtına cıḳdı oturdı. Sīmürġi oḳıtdı. Sīmürġ geldi: (7) at derisini *Süleymān* naẓarında ḳodı. Ol~dem *Süleymān* Sīmürġe eyitdi: "Piser-i (8) Maşrı(ḳ)ī, duḫter-i Maġribī ḥaḳ(ḳ)ında olan ülfeti nėce red ėtdüŋ?" dėdi. Sīmürġ eyitdi$_{o}$: "Yā nebi̲y{āllāh}! (9) Ol vaḳt kĭ münāẓara ėtdügidi, ḫidmetüŋden ḳalḳduġumlayın vardum, *Maġrib* ḳızını (10) heft rūze-yiken ḳapdum, gehvāre-siyle iletdüm, ṭaraf-ı ʿālemde ḳodum. Bir vechile (11) bėsledüm kĭ hīc āferīde-nüŋ aŋa naẓarı doḳunmadı" dėdi. *Süleymān* eyitdi: "Eylese, (12) ḳażāyı$_{o}$ döndürmiş-sin" dėdi. Sīmürġ eyitdi: "Dönderdüm" dėdi. *Süleymān* eyitdi: (13) "Gel, imdi bu deri(yi)[2032] minḳāruŋıla miḫlebüŋile yırt! Görelüm: icinde ne vardur?" dėdi. (14) "Ḳızdur, ne olsun? Al işte! Ne dilerseŋ, ėt! N~ėdeyin?" dėdi. *Süleymān* eyitdi: "Ḳayurmaz, (15) n~ola: ac, görelüm!" dėdi. Ol~dem Sīmürġ ilerü yüridi, feraḥıla tebaḫtürile postını yırtdı$_{o}$. Gördi: (16) üc nefes-dür: vālide-dür, veleddür, <vāliddür>.[2033] *Süleymān* Sīmürġe eyitdi: "Bumıdur dönderdügüŋ ḳażā vu (17) ḳader? Vāy saŋa!" dėdi. "Rabbulʿālemīn ʿizzetiycün saŋa bir ʿuḳūbet ėdeyim kĭ ʿāleme ʿibret (18) olasın" dėdi. Sīmürġ cün bu ḥālı gördi$_{o}$, endāmına lerze düşdi$_{o}$, derḥāl naʿre vurdı$_{o}$, havāya (19) dügdi, kūh-ı *Ḳāf* ardına-degin gitdi. Ol vaḳtdan berü ʿālemde Sīmürġ(i)[2034] kimse (20) görmedi. *Süleymān* ne~ḳadar gişi ṣalub istedise, muḳayyed düşmedi. Hem ol vaḳtdan (21) bėrü yalan danuḳlaruŋ tüsi oŋmadı, zāġı$_{o}$ ḍaġda, bayḳuş vīrānede, serce caluda, ʿak(k)a[2035] **(198.b.)** (1) başını öŋine bıraḳmış-dur. «Al-amru bi-yadi-l-lāhi» *Süleymān* ol~dem nikāḥ-ı şerʿi̲yle buları biri-birine (2) vėrdi, *Maġrib*e vėribidi[x]. Andan şehzāde'yi eviyle atasına ḳavışdı.[2036]

Ve bu ḥikāyet anlardan (3) yādigār ḳaldı. Vu *Maşrıḳ*da vu *Maġrib*de meşhūr u müstefīz̲ oldı. Ve fāyide-si maʿlūm- (4) -dur.

Ṣadhezār raḥmet müʿellife vü kātibe vü ḳāri̲ye vü sāmiʿe vü ṣāḥib-i kitāba olsun.

«Āmīn, yā Rabbilʿālamīn.»

••••••••••

2031 F.323.b.2. | H.163.a.6: sic. | L.303.a.5: id.

2032 F.323.b.9: id. | H.163.a.11: *bu cildi*$_{o}$. | L.303.a.13: *deriyi*$_{o}$.

2033 F.323.b.10: *... vāliddür*, *vālide-dür*, *veleddür*. | H.163.a.12: *... vālide ve mevlūd ve vāliddür*. | L.303.a.17: *... vāliddür*, *vālide-dür*, *veleddür*.

2034 F.323.b.14. | H.163.a.15. | L.303.b.4: sic.

2035 F.324.a.2: *ʿaḳa*. | H.163.a.16: *ʿaḳḳa*. | L.303.b.7: *ʿaḳḳa*.

2036 F.324.a.4: *vėri(b)idi*. | H.163.a.23. | L.303.b.9: *ḳavışıdı*$_{o}$.

32

(5-8) »Ḥikāyet(-i) sī-vüdüvüm

ez-ān Kel(-i) Bāġbān ve duḫter(-i) Şāh(-i) Yemen«

(5) Rāvi̲yān-ı aḫbā(r) dėmişler kim Pārs iḳlīminde bir melik varıdı. (6) Cemīl ü celīldi, genci mālı coġıdı$_{o}$, cerisi[x] cün-cerād-ı (7) münteşiridi.[2037] Coḳ şehrler ve vilāyetler, yol-lar derbendler (8) anuŋ fermānında-yıdı. Ve hīc pādeşāh ol zamānda (9) anuŋ ʿilminsüz ḥareket ėtmezidi$_{o}$. Ve ol pādeşāhuŋ bir oġlı vardı; āfitāb-dan u (10) mehtābdan gökceg-idi. Ol zamānda andan özden yoġıdı. Hünerler edebler ögrenmişdi$_{o}$, (11) ḫūb ḫaṭṭı, ḫūb inşāsı varıdı. Fürūsīyetde silāh-şōrlıḳda mubārizlikde naẓīri (12) yoġıdı. Filcümle mülūk ḫidmetine müteʿallik̇ olan ḫidmetler ʿilmi hep ol melikde (13) varıdı. Bu gün[2038] bu nevcüvān şikāra cıḳdı. Elinde aḳ ḍoġan vardı. Dervāze-den (14) cıḳdı$_{o}$, gide-yürürken gördi ḳı̆ iki ġarīb yigit bir nāḥiyetde dururlar, şehzādeye naẓar ėdüb (15) eydürler: “Bī-naẓīrdür. Yavuz göz bu cüvānuŋ cemālından dūr olsun! Eger bu cift ister (16) olsa, münāsib ḳanda bula, meger şāh-ı *Yemen* ḳızını” dėdiler. İttifāḳ şehzāde-nün gözi ol (17) iki yigide duş oldı. Ḫareketlerinden bildi ḳı̆ gendüyi$_{o}$ söylediler. Derḫāl şehzāde (18) ḫüccābdan birini vėribidi: “Var, şol iki yigidi odaya ilet mürāʿāt ėt, ḳatlarındań (19) gitme! Anlaruŋıla işüm vardur, üş gelürem” dėdi. Ḫācib vardı$_{o}$, ol iki şaḫsı (20) köşke iletdi, muʿazzez ü mükerrem dutdı$_{o}$. Cün şehzāde şikārdan geldi, ol yigitleri (21) ḳatına oḳıdı, ʿizzet eyledi vü eyitdi$_{o}$: “Size zaḫmet eyledüm. Gördüm: ġarīb-siz. #Ġarībler# **(199.a.)** (1) dilteng olurlar. İbrāmumuzı ezrū-yı$_{o}$ kerem maʿz̲ūr dutuŋ! Bizüm maḳṣūdumuz sizüŋile (2) bir pāre müste’nis olmaḳdur” dėdi. Şehzādeye ḫidmet ėtdiler, yüz yėre ḳodılar: “Sencileyin (3) pādeşāhdan bunuŋ gibi$_{o}$ cemāl-ı ġarī(b)den[2039] bunuŋ gibi$_{o}$ luṭf ne ʿaceb ola!” dėdiler. Andan (4) şehzāde buyurdı: ḫøn dökdiler, meclis-i üns düzdiler, muṭrıblar nüvāḫt ėtdiler. Andan şehzāde (5) bir sāzı kenāra aldı, ḫarekete getürdi. Ol yigidler müteʿac(c)ib oldılar, ḫarekete geldiler. (6) Şehzāde eyitdi: “Size bu muṭrıblıġı anuŋicün ėtdüm ḳı̆ melūl olmayasız” dėdi. Cüvānlar (7) ḫidmet ėtdiler, eyitdiler: “Ė şehzāde-i

••••••••••

[2037] F.324.a.10: *... coġıdı, çerisi bī-ḥad, cerād-ı münteşir-idi.* | H.163.b.3: *... coġıdı$_{o}$, sipāhi ʿadedsüzdi.* | L.303.b.16: *... çoġıdı, çerisi çün-cerād-ı munteşirdi$_{o}$.*

[2038] F.324.b.2. | H.163.b.7. | L.304.a.5: *Bir gün.*

[2039] F.324.b.14: *... cemāl-ı kemāl-ı ġarīb-den ...* . | H.163.b.16. | L.304.b.1: *cemāl-ı ġarībden.*

bācemāl! Senüŋ ḫidmetüŋde peşīmānlıḳ sıġmaz" (8) dėdiler. Andan şehzāde buyurdı: iki dest don getürdiler, ol iki yigidi donatdılar. Andan (9) birḳac dev⌈r⌉den ṣoŋra eyitdi: "Yigitler, sormaḳ ʿayıb degül: ne yėrdensiz?" dėdi. Eyitdiler "Ė (10) ḫudāvend! Biz *Yemen* vilāyetinden gelürüz. Biraz mālumuz var; anuŋıla bāzerigānlik ėderüz. (11) Üc gündür kĭ bu şehre geldük" dėdiler. Şehzāde eyitdi: "Ė yigitler, bu nān u etmek ḫaḳ(ḳ)ı kĭ (12) oldı, size bir nesne ṣoraram. Doġrusın eyidüŋ!" dėdi. Anlar ḫidmet ėtdiler: "Semʿań ve ṭāʿateń" (13) dėdiler. Andan şehzāde eyitdi: "Anda kĭ ben dervāzeden cıḳdum, siz dururduŋuz, beni gördüŋüz, (14) daḫı söyleşdüŋüz, ne dėyişdüŋüz?" dėdi. Eyitdiler: "ʿÖmürümüzce şehzāde cemālı$_o$ gibi$_o$ cemāl, kemālı$_o$ (15) gibi$_o$ kemāl görmedük, göreni görmedük işitmedük. Bunuŋ hemtāsı kim ola, meger *Yemen* (16) meliki-nüŋ ḳızı ola', dėdük" dėdiler. Şehzāde *Yemen* meliki-nüŋ <ḳızınuŋ>[2040] keyfīyetindeń sordı. Birisi (17) eyitdi: "Hemşīremden işitdüm. Eyitdi$_o$ kĭ bir gün *Faḫrünnisā Ḫātūn* bāġa temāşāya indi. (18) Ayda birgez ineridi. İndügi dem münādī ḳıġırdurdı kĭ 'Vāy aŋa kim ẓāhir ola, *Faḫrünnisā*{nuŋ} (19) aŋa gözi doḳına. Bildüm bilmedüm dėmesün, ḳanı boynınadur' dėridi. Erenleri sevmedüginden (20) böyle ėderidi$_o$" dėdi. "Anda gördüm kĭ bu ḳızuŋ bir cemālı$_o$ var: āfitāb u māhitābdan enver, sanasın kĭ (21) *Rıżvān* ucmaḳdan şimdi$_o$ vėribidi" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Daḫı beyān ėdüŋ, ṣıfatın nice~yidügini **(199.b.)** (1) söyleŋ!" dėdi. Eyitdiler: "Dükeli hünerlerde ārāste-dür. Ḫaṭda dibīrlikde, nerdde şaṭrancda, (2) fürūsīyetde mehāreti vardur. Sāzlaruŋ dükelini söyledür. Hem nefesi ḫūb-dur, ġāyet ve nihāyetdür" (3) dėdiler. Şehzāde cün *Faḫrünnisā*nuŋ ṣıfatını işitdi, ʿāşıḳ oldı, ammā kimseye nesne dėmedi, (4) taṣabbur u tecellüd ėtdi. Ṣabāḥ olıcaḳ şehzāde atası anası ḳatına vardı$_o$, ḫidmet ėtdi duʿā (5) ḳıldı. Andan eyitdi: "[andan][2041] Gönlüm diler kĭ birḳac gün teferrüclenem, düniyāyı$_o$ gezem, işüm düzem" dėdi. (6) "Destūruŋuz benümile bile olsun!" dėdi. Pādeşāh eyitdi: "Bu vaḳt bu nesne revā degül kĭ ben sensüz (7) oluram. Beni ḳoyub nėreye gidersin?" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Bārī şol *Yemen* iḳlīmini göreyin, tīz gėrü (8) ḫidmete geleyin!" dėdi, becid oldı. Pādeşāh cün gördi, olmaz, buyurdı$_o$: sefer esbābını düzdiler, (9) şehzāde-nüŋ ḳaydın gördiler. Üc yük altun, on ḳul, on ḳaravaş, on bedevī, (10) ḫadem <i> ḫaşem, esbābıla ġulāmātıla kāravān şeklinde şehrden cıḳdılar, yüridiler. İki menzil (11) yėr pādeşāhı pādeşāhzāde gendüye istitbāʿ ėtdi.[2042] Ol yėrde pādeşāh vidāʿ eyledi, (12) döndi. Şehzāde ḫurrem ü ḫandān yüz *Yemen*e döndi$_o$, menzil bemenzil gitdi, *Yemen* şehri[e]ne ėrişdi. (13) Şehzāde bir ʿālī menzil ḳirāya dutdı$_o$. Anda bār u büngāhıla, taḫt <u> raḫtıla ḳondı, ferāġatıla (14) oturdı. ʿĀdet ėdindi: her gün şehrüŋ yöresini yörenürdi, degre-sini degzinürdi$_o$, temāşā (15) ėderidi, ṣadaḳalar vėrürdi, yetīmlere donlar göŋlek-ler bagışlarıdı, ḫalḳa ṭaʿām (16) yėdürürdi$_o$. Anuŋ gibi ḫareketde bulındı kĭ *Yemen* ḫalḳı küllī anı sevdiler, ḫūblıġına ḫayrān (17) ḳaldılar, inʿāmına iḥsānına āferīn oḳıdılar.

••••••••••

[2040] F.325.a.12. | H.164.a.5. | L.304.b.16: sic.

[2041] F.325.b.7: sic. | H.164.a.19: om. | L.305.a.11: sic.

[2042] F.325.b.13: *İki menzil* (sic!) *yėr pādişāh gönderi-çıḳdı*. | H.164.a.23-164.b.1: *İki$_o$ menzil yėr pādişāh gönderü-çıḳdı$_o$*. | L.305.b.1-2: *İki menzil yėr pāẕşāhı pāẕşāhzāde gendüye istitbāʿ ėtdi*.

Ammā şehzāde
Şāh-ı *Yemen* ḳızı *Faḫrünnisā* ʿişḳında bī- (18) -ḳarār;
kimsede yoḳdur bu esrār.
Ammā ḫalḳı[2043] ḳatında ėtmişdür gendüyi$_o$ iẓhār,
ḳılmış-dur (19) anlaruŋ ḫazāmetinden istiẓhār.

Bir aydan ṣoŋra şehr bāzārında şehzāde otururdı$_o$, münā- (20) dī nāgāh nidā ėtdi$_o$ kĭ: "Herkĭ ėrte evinden cıḳa, dük(k)ānda otura, ḳanı gendü boynına (21) ola, ėrte duḫter-i şāh bāġa varsa gerek-dür" dėdi. Şehzāde cün bu ḥālı bildi$_o$, durdı$_o$, odasına **(200.a.)** (1) vardı$_o$, fikir ėtdi$_o$. Eyitdi: "Zehī iş, zehī ṣafā! Hezār cānum varısa, fidā ėdem: tek birgez cemālın görem. (2) Her gişi kĭ cānını sever, murād-ı dil bulımaz" dėyü gėce[x] ėrteyedegin bu fikri başardı {bişürdi}. Cün ṣabāḥ (3) oldı, duḫter-i şāh-ı *Yemen* āheng-i bāġ eyledi. Şehzāde eski büski don geydi$_o$, duḫter-i şāh-ı (4) *Yemen*üŋ yolında oturdı, temāşā eyledi. Bāzār yüzinde heybet(-i)[2044] duḫter-i şāh-ı *Yemen*den kimse oturma{dı}, (5) evlü evinde busdı basdı[2045] oturdı$_o$. Şehzāde bī-bāk 'Gelüb öldürür(ler)se,[2046] zehī ṣafā' dėyüb oturur. (6) Bu endīşede-yiken nāgāh duḫter-i şāh-ı *Yemen*üŋ ḫādımları$_o$ geldiler, şehzāde'yi gördiler, eyitdiler: (7) "Ė nāpāk-ı bī-bāk! Necün cānuŋa sitem ėdersin? Ḳanuŋ boynuŋa" dėyügeldi. Birisi diledi~kĭ (8) tīġile çala. Şehzāde-nüŋ cemālın gördi$_o$ ḳıyamadı. Eyitdi$_o$: "Dirīġ yigitligüŋe kĭ gendüŋi esir- (9) gemezsin. Dur, bundan git!" dėdi geçdi. Şehzāde yėrinden deprenmedi. Andan ḫācib ėrişdi; (10) elinde d⌜ū⌝rbāş dutar. Cün gördi$_o$ kĭ şehzāde durur, diledi kĭ dūrbāşı aŋa ḥavāle ėde. Nāgāh (11) yüzin kim gördi$_o$ ḳıyamadı: "Dur git, ḳanuŋa susama!" dėdi gecdi. Andan kenīzekler yėtişdiler, (12) gördiler şehzāde'yi: özleri göyündi: "Hemīn sāʿat nāzenīn yigit helāk olur" dėdiler. (13) Cün duḫter-i şāh ėrişdi, şehzāde-nüŋ aŋa naẓarı$_o$ doḳundı: bīhūş oldı düşdi$_o$. (14) Ḫalḳ anı gördiler: "Kimi delü, kimi dolu" dėdi. Ne olursa, oldı. Hele ol gün helākdan ḳur- (15) tuldı. Durdı$_o$, odasına geldi. Fāḫir donlar geydi, bir hemyān zer bėline baġladı, bāġ (16) ḳapusına vardı$_o$. Gördi$_o$: henüz kevkebe-i duḫter seyrān-gāhdan dönüb bāġa gelüb (17) ḳonmamış-ımış. Ammā pīr bāġubān ḳapuyı$_o$ açmış-dur: "Üş gele" dėyü oturur. Şehzāde ilerü (18) yüridi, pīre selām vėrdi. Pīr-i bāġubān cevāb vėrdi$_o$ ve «"Alayka-s-salām"» dėdi. Şehzāde (19) eyitdi: "Şāh-ı *Yemen*üŋ bāġubānını baŋa göster! Aŋa dėyecek sözüm vardur" dėdi. Ol pīr (20) eyitdi: "Bāġubān benem. Ne sözüŋ var, söyleyesin? Var git! Şimdi bir merḥametsüz gişi gele, seni (21) bunda göre, helāk ėde! Ne fāyide ola? Durma git!" dėdi. Hemāndem şehzāde hemiyānı cıḳardı, **(200.b.)** (1) bāġubānuŋ öŋinde ḳodı, eyitdi:

"Ė peder!
Bu hemiyān biŋ dīnārdur.
Saŋa baḫşiş-dür.
Senden (2) dilek-dür:
ḳoyasın, bāġa girem,

••••••••••

[2043] V.c. || F.326.a.5: *ḫalḳ*. | H.164.b.4. | L.305.b.10: *ḫalḳ*.
[2044] F.326.a.13: ... *heybe*(*t*)*i*(*n*)*den* ... . | H.164.b.9: om. | L.306.a.3: sic.
[2045] F.326.a.13-14: *evinde pusuda oturdı*. | H.164.b.9: om. | L.306.a.3: id.
[2046] F.326.a.14. | H.164.b.10. | L.306.a.4: ... *gelüb öldürürlerse* ... .

tā birgez şol ḳızuŋ yüzin görem”
dėdi.

Bāġubān kīse’yi götürdi, (3) eyitdi: “Var git! Şimdi vaḳtı$_o$ degüldür. Gelesi nevbet öŋdünirek gelesin: seni bāġa ḳoyayım, bir yėrde (4) gizleyem, tā sen geŋüŋce temāşā ėdesin” dėdi. Şehzāde döndi$_o$, ḥālına gitdi. Va^{c}de güninde (5) bāġubān ḳatında bulındı. Bāġubān şehzāde-nüŋ elin aldı, bāġa givürdi, yėdürdi icürdi (6) ḳonuḳladı$_o$. Andan eyitdi:

“Ė şehzāde! Ė cüvān!
Bu sevdā kĭ sende-dür,
yaman sevdādur:
(7) Senüŋ~daḫı,
benüm daḫı
başumuza ḫaṭardur.
Gelseŋ,
fāriġ olsaŋ!”
dėdi.

Şehzāde eyitdi:

“Ė (8) peder!
Ben bir ġarībem.
Bu şehirde bilişüm görişüm,
dostum ḳavmum yoḳdur.
Üşbu sevdā başumda (9) var kĭ
dilerem:
şol ḳızı birgez görem.
Ümīdüm sende-dür.
Eger bu iş
senüŋ sebebüŋden (10) bitmezise,
helāk oluram.”

Pīr bāġubān temkīn vėrmedi. Şehzāde ḳatı buŋaldı, ḥālı ḫarāb (11) oldı. Bāġubān ^{c}avratı$_o$ ol~dem şehzāde’yi esirgeyüb bāġubāna eyitdi: “Ė er! Bu iş sehel (12) iş-dür, n~olduŋ bayılduŋ? Ben bu işi$_o$ gökcek başarayın” dėdi; “Maḳsūd bir naẕar görmegise, (13) aŋa ne ḳayd?” dėdi. Şehzāde eyitdi: “Bir görmege ḳāni^{c}em” dėdi. “İmdi$_o$ ḳatlan! Duḫter bāġa (14) geldükde başuŋa cāẕer örtem, bir evde ḳoyam: oturasın. Duḫter-i şāh meclis ėdicek şarāba (15) meşġūl olıcaḳ iledem: ḳızlar arasında bir yėrde oturasın, temāşā ėdesin” dėdi; “Ammā bī-ṣabur- (16) lıḳ$^+$ eyleme! Senüŋ gendü cānuŋı ve bizüm cānumuzı yėle vėrme!” dėdi. “Bu taḥaffuẕda ne ziyān (17) ola? Ammā zīnehār, ziyāde ḥareketden saḳını-gör!” dėdi$_o$. Şehzāde bu ḳavlı muḥkem ėtdi, temāşānuŋ (18) ḥaḳ(ḳ)ındań geldi. Nėce temāşā! *Ḥātūn-ı Faḫrünnisā* caldı āvāz cekdi, pāre-ler ṭarab- (19) -engīzler gösterdi. Bāġda sār u bülbül ḳalmadı: ḳamu serv aġacına üşdiler, (20) nüvāḫt diŋlediler. [[Şāh]] Şehzāde cāder altında her vaḳt bī-ḫud olurdı, gėrü gendüye (21) gelürdi. Nāgāh duḫter tācını başından götürdi, miḳ^{c}ana-sını bıraḳdı. Zuhūr u bürūz[2047] **(201.a.)** (1) tamām oldı. Ol~dem şehzāde na^{c}re vurub

[2047] F.327.b.5: ... *Ẕuhūr-ı, berū*[z]*ı* (sic!) ... . | H.165.a.15: ... *Ẕuhūr-ı inkişāf* ... . | L.307.a.14: *Ẕuhūr ve bürūz*.

rüsvāyı₀[2048] oluyazdı₀. Gendözini żabt eyledi. (2) Andan kenīzekler muṭrıblıḳ eylediler. Duḫter raḳṣa girdi, mevzūn ḥareketler gösterdi. (3) Ḳız derledi, ol vaḳt dāyeye eyitdi: “Germ olduḳ, meyzer getürsünler, ḥavża girelüm, (4) teberrüd ėdelüm” dėdi. Meyzer[2049] getürdiler, soyundı, kenīzeklerile ḥavża girdi oynadı. (5) Ol esnāda duḫterüŋ gözi şehzādeye doḳundı₀, firāsetile yad gişi-idügini bildi: “Dutuŋ!” (6) dėyü buyurdı₀. Kenīzekler ilerü yüridiler, şehzāde’yi dutdılar, cādırını başından aldılar dürtdiler (7) çomdılar. Andan duḫter ḥavżdan cıḳdı, köşke cıḳdı, melūl olub oturdı, şādı (8) mātem oldı. Bāġda ġalebe ḳopdı, ḫādımlar geldiler, şehzāde’yi coḳ dögdiler, boynına (9) ip daḳdılar, keşān keşān şāh-ı *Yemen* ḳatına iletdiler, ḥikāyeti dėdiler. Şāh ḫışm eyledi (10) eyitdi: “Ė nāpāk-ı bī-bāk! Benden ḳorḳmaduŋmı? Kenīzeklerümi bednām eyledüŋ! Hemīn (11) sāʿat buyuram, seni iki biceler” dėdi. Şehzāde başın aşaġa bıraḳdı₀, hīc cevāb vėrmedi. Şeh (12) buyurdı₀: “Cellād gelsün!” dėdi. Cellād geldi, şehzāde [[ylük]] gözin baġladı ḳı̈ üş boynın (13) vura. Vezīr eyitdi₀: “Bu az iş degüldür. Şāh buyursun: bu oġlanı zindāna iletsünler, ėrte (14) şehrde gezdüreler: ‘Herḳı̈ ḳaṣd-ı ḥarem-i şāhān ėder, cezāsı budur’ dėyeler. Andan n~ėderler{se}, (15) ėdeler” dėdi. Bu sözile şehzāde’yi zindāna iletdiler ḳı̈ yarın ḥālın göreler. İttifāḳ (16) ol gün şöyle düşdi₀ ḳı̈ *Maġrib* sulṭānındań ėlci geldi, vezīrler ḥācibler ḳarşu (17) vardılar, iʿzāzıla ėlçiyi şehre getürdiler ḳondurdılar, ʿulūfesi yaraġın (18) gördiler. Ėrte olduḳda *Şāh-ı Yemen* taḫtına gecdi, ḫalḳa bār vėrdiler. Cümle erkān-ı (19) devlet yėrlü yėrince ḳarār ėtdiler. Andan ėlciyi₀ getürdiler, ėlci armaġanın ʿarż eyledi. (20) Andan nāme cıḳardı, şāhuŋ naẓarında ḳodı₀. Şāh ṣundı₀, nāme’yi aldı, vezīre (21) vėrdi. Vezīr nāme’yi acdı oḳıdı₀ ḳı̈: »“Zindegānī (-yi)[2050] şāh-i *Yemen*, pādeşāh-i benī *Ādem* [sāḥib-i] **(201.b.)** (1) ṣāḥib-ḳirān-i ʿālem, fermān-fermā-yi₀ rūy-i zemīn, lāzāl(e) ʿāliyeń di(r)āz bād!« Maʿlūm ola kim (2) hevesümüz oldı ḳı̈ sizüŋile ḳarābet ḥāṣıl ėdevüz, ittiḥādumuz ola, memālik umurı (3) muntaẓim ola. Benüm oġlancuġum vardur ḳı̈ tāc u taḫta sezāvārdur. Bu dem mülkümi aŋa (4) sımarlayub-dururam. İmdi eger pādeşāh ol oġlancuġı ḫidmetkārlıġa ḳabūl ėderse, iḥsān-ı (5) ʿaẓīm ola. Vesselām.” Pādeşāh-ı *Yemen* maẓmūn-ı mektūba muṭ(ṭ)aliʿ olduḳda başın aşaġa ėtdi₀. Bir dem (6) fikir eyledi. Andan başın ḳaldurdı [andan]:[2051] “Kāşki benüm ferzendüm er olayıdı₀, yā er dost (7) olayıdı! Ben ferzendüm elinden ʿāciz olub-dururam, cihānda eri görecek gözi yoḳdur” (8) dėdi₀. Andan buyurdı: cevāb yazdılar, ėlçiye ḫilʿat ve tekellüfāt vėrdiler, getürdügi (9) hedīyeleri gėrü vėrdiler, ḳabūl ėtmediler. Ḫeybetile ėlci döndi₀, *Maġrib* şāhına vardı, (10) ḫaberini degürdi, ḥikāyetini dėdi. *Maġrib* şāhı₀ *Yemen* şāhına ḳaḳıdı: “Varam, ḳızını ḳahrıla (11) alam, *Yemen* vilāyetini vīrān ėdem” dėdi₀. Bu yaŋa şāh-ı *Yemen* ėlciyi₀ ḫāyib gönderdüginden endīşe (12) ėtdi. ʿĀḳıbet vaḫāmetinden üşendi, ici yüridi. Coḳ muʿālece ėtdiler. Nāfiʿ düşmedi: (13) duʿāya taẓarruʿa zārīlıġa sı(ġ)ındılar, zindān ḫalḳını āzād ėtdiler. Cün şehzāde āzād oldı₀, (14) derḫāl odasına vardı₀, bir hemyān zer aldı, bāġubān ḳatına geldi. Görişdiler. Zen-i bāġubān (15) eyitdi:

[2048] F.327.b.6: *rüsvāy*. | H.165.a.16: om. | L.307.a.15: *rüsvāy*.
[2049] F.327.b.8: *mīzer*. | H.165.a.17: *mīzer*. | L.307.b.1: *meyz(e)r*.
[2050] F.328.a.12. | H.165.b.9. | L.308.a.5: id.
[2051] F.328.b.3. | H.165.b.13. | L.308.a.11: sic.

“Cān-ı māder! Eyü ḳurtulduŋ, ayruḳ dilīrlik eyleme, bir ʿavratdan ötrü cāncuġazuŋa ḳıyma!” (16) dėdiₒ. Şehzāde āferīn oḳıdı, hemyānı öŋlerinde ḳodıₒ, eyitdi: “Ė māder! Benüm (17) işüm ḳatı ʿaceb işdür. Eger şöyle olursa kĭ ḳız bāġa gele, ben anı görmeyem, ölürem” dėdi. (18) Pīr-i bāġubān eyitdiₒ: “Naẓara ḳāniʿseŋ, ben seni gögercin-likde saḳlayam, delükden temāşāŋı (19) ėt! Evet ṣabur ol, ziyāde ḥareket ėdüb rüsvāylıḳ eyleme!” dėdi. Şehzāde: “Olsun!” dėdi. (20) Andan bāġubān şehzāde’yi kebūter-ḫāneye iletdi, penhān eyledi. Andan duḫter gelecek (21) vaḳt ḫādımlar ferrāşlar geldiler, bāġı süpürdiler, suladılar, ḳālīler zīlūlar saldılar. **(202.a.)** (1) Duḫter geldi, taḫtına geçdi, ḥavāşī vü dāye yėrlü yėrinde ḳarār ėtdiler. Ṣoḥbete meşġūl oldı. Buyurdıₒ: (2) sāzlar getürdiler. ʿAnḳāyı gendü eline aldı, bülend āhengile nüvāḫt eyledi. Bülbül-ler serv (3) aġacına üşdiler, nüvāḫt diŋlediler diŋlediler. Duḫter bir sāzı ḳodıₒ, birne yapışdı caldı ırladı. (4) Şehzāde oturduġı yėrde hūşı gider gelür; ṣabur eyledi, oturdı. Ol gėce duḫter ṣubḥadegin (5) ʿişret eyledi. Şehzāde ṣabāḥadek uyımadı. Ṣabāḥ olıcaḳ duḫter sarāya gitdi. Sehzāde (6) firāḳdan feryāda başladı. Pīr bāġubān vardıₒ, eyitdi: “Ė piser! İcümüzi yaḳduŋ, ʿaceb saŋa cāre nėce (7) ola?” dėdi. Kebūterḫāneden indürdi, eve iletdi. Zen-i bāġubān ḳarşu geldi: “Cān-ı māder! Ḥāluŋ nėce-dür?” (8) dėdi. Şehzāde eyitdiₒ: “Ė māder! Ḥālumı ṣorma, baŋa cāre vü dermān eylemek ardınca ol!” dėdi. Bir eyitdi: (9) “Ben bir tedbīr fikir ėtdüm” dėdi. “Eyit!” dėdiler. Eyitdiₒ: “Seni k e l düzelüm, bāġubānuŋ ṣāġirdiₒ ol, bāġdan çıḳma, hemīşe (10) ḳız geldükce temāşā ėt!” dėdi. Şehzādeye bu söz ḫoş geldi. Vardılar, bir şekembe getürdiler yudılar, (11) başına gecürdiler, sacını gizlediler. Gören anı k e l sandı. Andan şehzāde eyitdi: “Şol sāzlardan birini[x] (12) baŋa getüriₒvėr, calayım egleneyim” dėdi. Bāġubān şehzādeye bir sāz getürdi, şehzāde sāzıₒ söyletdi (13) ırladı, aġladı. Bāġubān u zen-i bāġubān taʿaccüb ėtdiler. Andan şehzāde ol sāzı ḳodı. Bir daḫıₒ (14) istedi: getürdiler, caldı ırladı, aġladı aġlatdı. Andan bāġubān eyitdi: “Ṣarāb getüreyin, (15) icermisin, ġuṣṣaŋı sürermisin?” dėdi. Şehzāde: “Revādur” dėdi. Bāġubān bir ṣurāḥī getürdi, (16) şehzāde öŋinde ḳodı. Şehzāde yaluŋuzca ṣarāb icerdi, sāzını calardı ırladı, (17) gendözini eglerdi. Dimāġı germ olıcaḳ tīzī caġırurdı.[2052] İttifāḳ vezīr-oġlı şikāra gider{ken} (18) yolı bāġ yanına oġradı. Tīzī āvāzın[2053] işitdi, bir şaḫṣa eyitdi: “Gir gör: bu āvāz kimüŋ-dür?” (19) dėdi. Ol gişi bāġa girdi, gördi: bir gişi ḥavż kenārında oturub ṣarāb icer ü nüvāḫt (20) ėder. Cıḳdıₒ, vezīr-oġlına ḫaber vėrdi. Vezīr-zāde cün bu sözi işitdi, eyitdi: “Bu daḫı bir avdur” (21) dėdi. Bāġa girdi, ḍoġru ḥavż üstüne vardı. Şehzāde durdı kĭ gide. Vezīr-oġlı eyitdi: “Yārā! Biz bunda **(202.b.)** (1) seni işidüb geldük. Sen ḳancaru gidersin?” dėdi. Şehzāde ḫidmet eyledi: “Ben ne sizüŋ gibi beglerüŋ (2) lāyıḳı olam” dėdi. Vezīrzāde nüvāḫt ėtdiₒ, ḫāṭırın ele aldıₒ, eyitdi: “Ė yigit! Ḳandan gelüb-dursın?” (3) dėdi. Şehzāde söylemedin pīr eyitdi: “Ė ḫudāvend! Bu benüm ṣāgirdüm-dür. Bāġubānlıḳ ʿilmini yaḫşı bilür. Ben (4) bunuŋ ḳanadıla[2054] ucaram” dėdi. Piser-i vezīr eyitdi: “Ė *Kel*! Gel, otur, bizüm göŋlümüz-ücün cal ırla, işidelüm!” (5) dėdi. Şehzāde ṭanbūr eline aldı, bülend āheng dutdı, bir dest germ gūyende-lik

••••••••••

[2052] F.329.b.8-9: id. | H.166.a.16: *tīziye*. | L.309.a.16: *tīziyi*ₒ[x].

[2053] F.329.b.9: id. | H.166.a.16: om. | L.309.a.17: id.

[2054] F.330.a.3: *ḳanadıyıla*. | H.166.a.22: om. | L.309.b.8: *bunuŋ ḳanadıla*.

eyledi. Vezīr- (6) zādenüŋ adı *Şemsülmelik*-idi. Bilesince mülāzim yaḫşı muṭrıblar vardı. Şeb ü rūz ḫidmetinden (7) ayrılmazlardı. Ol gün sāz dutmaġa utandılar, nesne calmadılar eyitmediler. *Kel-i Bāġubān*a eyitdiler: "Saŋa bā- (8) ġubānlıḳ münāsib degül. Sen pādeşāhlar ṣoḥbetine lāyıḳ-sın" dėdiler. *Şemsülmülk*üŋ göŋli gözi *Kel*de (9) ḳaldı. Müteḥayyir oldı oturdı₀. Ol gün *Şemsülmelik* şehzādeye on-def[ᶜ]a ḫil[ᶜ]at bağışladı. Şehzāde (10) ol ḫil[ᶜ]atları *Şemsülmelik* ḫalḳına bağışladı. *Şemsülmelik* eyitdi: "N~olayıdı₀, k e l olmayaduŋ, (11) seni ben yanumdan ḳanda ḳorıdum?" dėdi. Ṣoḥbeti₀ dağıtmadı, gece ṣubḥadegin *Kel* bāġubānı ırlatdı. (12) Yėdiler icdiler z̲evḳ ėtdiler. Ṣubḥ olduḳda *Şemsülmelik* atına bindi, şehre gitdi. Atasına (13) ḫaber vėrdiler: "Yatuya ava giden gitmemiş, üş gėrü geldi" dėdiler. Vezīr sebeb sordı, ḫidmetkārlar *Kel* (14) sözini beyān ḳıldılar. Vezīr ta[ᶜ]accüb ėtdi, ḥikāyetini sordı. *Şemsülmelik* mācerāyı₀ tamām söyledi. (15) *Kel*üŋ hünermendligini, muṭrıblar anuŋ ḳatında dem urmaduḳlarını vaṣf eyledi. Mürüvvet ü kerem bābında (16) āyetimiş, bağışlananları öte bağışladuġını şerḥ eyledi. Cemālını kemālını ḳamusın dėdi. Andan eyitdi: "Peşīmānam ⌈kī⌉ (17) bugün daḥı naẓarında niycün oturmadum?" dėdi. "Anuŋ ṣoḥbeti₀ ḳatında avuŋ ne ṣafāsı olsun" dėdi. (18) Vezīr bu sözi işitdi, eyitdi: "Varayım, pādeşāhı başdan cıḳarayım, bāġa varsun, bile varalum temāşā (19) ėdelüm!" dėdi. Derḥāl durdı₀, şāh ḳatına vardı, eyitdi: "Ė şāh! Bāġa gitmezmisin?" Pādeşāh eyitdi: "Gidelüm!" dėdi₀. (20) Vezīr buyurdı₀: ferrāşlar vardılar, ḥavż kenārını düzdiler ḳoşdılar, süpürdiler suladılar, melikāne döşekler döşediler, (21) bavarçılar[2055] şarābdārlar herbiri yaraḳlu yaraġın yėdi₀. Esbāb müheyyā olduḳda şāha ḫaber ėtdiler: bindi₀, bāġ **(203.a.)** (1) saru gitdi. Vezīrler nedīmler ḥācibler bile bindiler geldiler, ḥavż üzerinde oturdılar. Ṣoḥbet <ü> [ᶜ]işret (2) ḳıyaḳı gecdi. Ammā vezīrüŋ göŋli gözi *Kel*de-dür, diler kī nėce gişi-dür göre. Meger bāġubān *Kel*e (3) sımarlamışmış: "Bir pāre bėzi başuŋa dola, bir pāre bėzi ḳuşan, eski ayaḳ-ḳabı gėy, bir seped güli başuŋa (4) götür, şāh naẓarına getür, küstāḫ-vār[2056] !" dėmişimiş. Nāgāh *Kel* geldi, güli şāh naẓarında ḳodı. Şāh {eyitdi}: (5) "Bu k e l benüm bāġumda n~eyler?" dėdi. Bāġubān eyitdi: "Şāgirdümdür. Bāġubānlıḳ [ᶜ]ilmini eyü bilür" dėdi. Vezīr eyitdi: (6) "Hey bāġubān! *Kel*üŋi oynat, teferrüc ėdelüm!" dėdi. Şāh eyitdi: "Üş masḫara-larumuz oynasunlar, *Kel* ne (7) oynayasıydı₀" dėdi. Bir masḫara girdi₀, biraz oynadı, *Kel*i oyuna cekdi. {*Kel* elin ḳoltuġına çek(di)},[2057] gendözini ditretdi, andan raḳṣa (8) girdi. Raḳ(ḳ)āṣ-lıġı eyle uṣūlında işledi kī şāh u vüzerā vu nüdemā cümlesi ta[ᶜ]accüb ėtdiler. Şāh eyitdi: (9) "Ne k e l olur bu?" dėdi, "N~olayıdı₀, bu k e l olmayadı!" dėdi. "Otur, şarāb ic!" dėdi. *Kel* ḫidmet ėtdi₀: (10) "Ḳul(l)uḳcıyam, baŋa ḳul(l)uḳ buyuruŋ! Ne pādeşāhlar ṣoḥbetine yarayam"[2058] dėdi. Şāh: "Elbette dė[2059] muṭrıblar yanında (11) otur!" dėdi. Oturdı, dört dürlü sāza cārpāre uydurdı. Gördükleri yoġıdı; ta[ᶜ]accüb ėtdiler. (12) Şāh vezīre eyitdi: "*Kel*-i bāġubānumuz hünermend-imiş"

•••••••••

2055 F.330.b.8: *bavurtcılar*. | H.166.b.14: *bavurcılar*.| L.310.a.14: *bavurçılar*.

2056 F.330.b.14: *ḳo küstāḫ-vār giriş*! | H.166.b.19: *küstāḫ ol*! | L.310.b.3: *güstāḫvār giriş*!

2057 Ms. glossa marginalis decisa. || F.331.a.4. | H.166.b.21. | L.310.b.8: sic.

2058 F.331.a.7: *yararam*. | H.166.b.23: om. | L.310.b.12: *yararam*.

2059 F.331.a.8. | H.166.b.23: om. | L.310.b.13: id.

dėdi. Vezīr eyitdi: "Ārī şāhā, hünermend-imiş" (13) dėdi. Andan cārpāre'yi ḳodı, ʿanḳayı eline aldı, bir dest gūyende-lik eyledi. Vü serv aġa{cına} (14) bülbül-ler cemeʿ olup diŋlediler, ḫamūş durdılar. Andan ṭanbūr caldı, şöyle-kim cümle ḏaŋaḳaldılar. Andan (15) şāh buyurdı: ḫilʿat getürdiler, hezār dīnār ṣurre-yile *Kel*üŋ öŋinde ḳodılar. *Kel* ṣurre'yi bozdı, (16) zeri muṭrıblara üleşdürdi. Ḫilʿatı$_{o}$ şāhuŋ ḫācibine üleşdürdi. Andan pādeşāh buyurdı: (17) ṣoḥbeti$_{o}$ gėrü başından dutdılar, herbir sāzı söyletdiler, oyun oynadılar. Ammā arada faż̇l[2060] (18) *Kel*üŋ-dür. Ol~dem şāh gėrü buyurdı: bir ḫilʿat, biŋ dīnār *Kel*e vėrdiler, gėrü ḳalan muṭrıblara (19) nedīm-lere hem ḫilʿatlar zerler vėrdiler, inʿām-lar eylediler. *Kel* ʿādetince gendünüŋi[2061] cemāʿata baġışladı. (20) Şāh ol~dem vezīre eyitdi: "Bu *Kel* pādeşāhlar tabīʿatın dutar, ʿaceb-dür, bu ne lāyıḳdur bāġubā{nlıġa}" dėdi$_{o}$; (21) "N~olayıdı$_{o}$, bunuŋ sacı olayıdı!" dėdi. Andan pādeşāh *Kel*deń ṣordı: "Şaṭranc oynamaḳ bilürmisin?" dėdi. **(203.b.)** (1) *Kel* eyitdi: "Evlerin bilürem" dėdi. Şāh buyurdı: bir nedīmile şaṭranc oynadı, nedīmi māt (2) eyledi. Üc gişi daḫı māt eyledi. Elḳıṣṣa ḳayyımlara ⌈(ḳ)ıymalar⌉, yėdürdi.[2062] Pādeşāhuŋ bir küstāḫ masḫara-sı (3) varıdı. Ol eyitdi: "Nevbet şāhuŋdur" dėdi. Şāh cendān nīk-bāz dėgildi, naġ(r)bāzlar[2063] anı (4) begenmezler-idi; hele *Kel*ile oyınadı. *Kel* bir manṣūba[2064] ḫaṭā ḳıldı yeŋildi. Şāha taḥsīn (5) ėtdiler. Andan şāh *Kel*den ṣordı$_{o}$ kĭ: "Yazu yazmaḳdan ḫaberüŋ varmıdur?" dėdi. *Kel* eyitdi: (6) "Az ögüş aŋların" dėdi. Devāt̰ u ḳalem getürdiler. Şāh medḫinde birḳac saṭr-ı ḫūb-mensūb (7) yazu yazdı$_{o}$. Begendiler taʿaccüb ėtdiler, barmaḳların ısırdılar. Andan şāh vezīre eyitdi: "Bunı (8) bāġda ḳomaḳ olmaz, bu benüm taḫtum öŋinüŋ lāyıḳı-dur" dėdi. Vezīr eyitdi: "Şāhā! Keldür, (9) buŋa müşāhere yazalum, bāġda dursun, ḫidmet eylesün, gerek olıcaḳ gėrü bunda (10) bunı bulavuz" dėdi. Şāh: "Sen bilürsin" dėdi. Pes müşāhere yazdılar, *Kel*üŋ eline (11) vėrdiler. *Kel* eyitdi: "Siz gidicek beni bāġdan ḳovarlar" dėdi. Pādeşā gendü ḳılıcını eline vėrdi$_{o}$, (12) eyitdi: "Herkĭ seni bāġdan çıḳarmaḳ isteye, bunuŋıla boyınınıˣ ur!" dėdi. Andan sordı, (13) eyitdi$_{o}$: "Muṣāf işin daḫi bilürmisin?" dėdi. *Kel* eyitdi: "Ol iş muṣāf güninde peydā olur" dėdi. (14) Pes şāh buyurdı: bāġubānı getürdiler. Şāh *Kel*üŋ elin aldı, bāġubān eline sımarladı. Eyitdi: (15) "Bunı ḫoş dut, eyü söyle, eyü saḳla, eger ġāyib ola, seni ve cemāʿatuŋı heb siyāset (16) ėderem. Bilmiş ol!" dėdi. Andan atlandı, sarāya gitdi. Cün şāh odasına vardı, (17) bir ḫādım *Faḫrünnisā* anası *Şemsünnisā*ya ḫaber vėrdi kĭ: "Bāġumuza bir k e l gelmiş, bāġubāna (18) şāgirdlige yaraşmış, bunuŋ gibi$_{o}$, bunuŋ gibi$_{o}$ ḫareketler gösterdi" dėyü mübālaġa-lar ėtdi. Ḫādım (19) bu sözi *Şems*e söylerken *Faḫrünnisā* yanında-yıdı, işitdi, ḳarārı ḳalmadı. Tīzcek bāġa (20) varub *Kel*i görmege heves ėtdi. Vaḳtı$_{o}$ gelince ṣabur eyledi. Vaḳt olduḳda ferrāşlar ṭapu- (21) çılar bāġa geldiler, maḳāmı naẕīf ėtdiler, esbābı rāst eylediler. Şehzāde gül dibinde ẕarfını **(204.a.)** (1) [ẕarfını] ḳomışdı, her sāʿat ẕarfını ėderdi, gėrü işine meşġūl olurdı, tā

••••••••••

[2060] F.331.a.15: *faż̇lı$_{o}$*. | H.167.a.7. | L.311.a.5: *faż̇l*.

[2061] F.331.b.2: *gendünüŋki*. | H.167.a.8: *gendü(n)üŋki*. | L.311.a.7: *gendünki*.

[2062] ⌈ ⌉: L. i. ‖ F.331.b.6: *... ḳayyımlara ḳayyımlar gösterdi*. | H.167.a.11: *ḳamu ḳayyımlara ḫūnābe ḳıymaların yėdürdi$_{o}$ ...* . | L.311.a.11-12: *Elḳıṣṣa ḳayyımlara ḳıymalar yėdürdi*.

[2063] F.331.b.7: *naġribāz*. | H.167.a.12: *neferbāzlar*. | L.311.a.14: *naġrbar*.

[2064] F.331.b.8: sic. | H.167.a.13: *manṣūbda*. | L.311.a.15: *manṣūba*.

ḳız bāġa geldi, taḫt (2) üzerinde oturdı. Şarāb vėrildi, meclis germ oldı. Şehzāde eyitdi: “Ol ṭarafa varayım ḳĭ (3) duḫterdür, n~eyler, göreyim” dėdi. Bilmez ḳĭ duḫter gendüden ötürü geldi. *Kel* bu fikirdeyken duḫter-i (4) şāh dāyeye eyitdi: “Bāġa gir, *Kel*i gör, n~eyler!” dėdi, “Bulursaŋ, penhānī ḳatuma getür, göreyim!” dėdi. (5) “Nėce gişi-dür, nėce k e l-dür, adı böyle söylenür” dėdi. Dāye durdı, gül dėrmek bahānesine bāġ icine (6) gitdi. *Kel*i gördi$_{o}$: bir gül dibinde oturmış, şarābḫørlıḳ ėder, ṭanbūra calar. Dāye geldi, *Kel*e (7) selām vėrdi. *Kel* ḫidmet eyledi. Dāye eyitdi: “Nėce bāġubānsın ḳĭ duḫter-i şāh bāġa geldi, (8) sen gül dėrüb iletmezsin?” *Kel* eyitdi: “Ben anuŋ heybetinden ḳorḳaram, küstāḫlıḳ ėdemezem” dėdi. (9) Dāye eyitdi: “Bāk[2065] degül-dür, derkār ol!” dėdi. *Kel* durdı, güli dėrdi, dāye yardım eyledi. (10) Güli *Kel* başına götürdi, ḳız naẓarına getürdi.[2066] Cün duḫter *Kel*i gördi, bī-ḳarār oldı, (11) göŋlinde mihr-i şefaḳatı$_{o}$ depreşdi$_{o}$. *Kel* güli gülzār ḳatında ḳodı vu döndi. Hemāndem buyurdı (12) duḫter: köşki düzdiler ḳoşdılar, bezmi anda ḳurdılar. Andan duḫter dāyeye eyitdi: “Ė māder! (13) Başumda sevdā belürdi, bilmezem n~oldum, iḫtiyārum elümden gitdi; dilerem ḳĭ şol *Kel*i ḳatuma (14) getüresin, bile ᶜişret ėdevüz, ve hem ol hünerler kim anda vardur, ben~de görem, sāzlarumuzı calarmı$_{o}$ (15) calmazmı$_{o}$, bilem” dėdi. Dāye eyitdi: “Cān-ı māder! Fermān senüŋ” dėdi. Durdı, pīr-i bāġubān ḳatına (16) geldi, eydür: “Duḫter-i şāh selām ėder, eydür ḳĭ ‘*Kel* coḳdan berü bunda-dur?’ dėr” [2067] dėdi. Pīr (17) eyitdi: “Birḳac aydur ḳatumuzda-dur, şāh ḳatında maᶜrūfdur mevṣūfdur, şāh aŋa ḫilᶜatlar (18) idrārlar vėrüb-durur, eline ḫāṣ gendü ḳılıcın vėrüb-durur <kĭ>: [2068] ‘Seni bāġdan cıḳarmaḳ ister{se}, (19) boyın ur!’ dėdi”, dėdi.[2069] Dāye eyitdi: “Ė peder! Şimdi$_{o}$ ol ḳanda-dur?” dėdi. Pīr eyitdi-di: “Şunda (20) bāġ dibinde olur, gāh bāġ işcügezin işler, gāh şārāb-cuġın icer, gāh ṭanbūracuḳ (21) calar, gāh gelür, ḥavż kenārında oturur, dāyim z̲evḳ u ṭarabda bir gişi-dür” dėdi. Dāye eyitdi: **(204.b.)** (1) “Ė peder! Beni anuŋ ḳatına ilet!” dėdi. Pīr durdı, dāye-yile bāġa girdiler, *Kel*i gendü ḫālında ṣafā- (2) sında gördiler. *Kel* bunlara ḫidmet eyledi, eyitdi$_{o}$: “Beni dutmaġamı$_{o}$ geldüŋüz?” dėdi. Dāye eyitdi: “Ḳılıcuŋdan (3) ḳorḳmadın saŋa kim nesne dėyübilür. Evet beni saŋa pādeşāh ḳızı vėribidi, seni ister. Dur, gidelüm, (4) bugün pādeşāh ḳızına ṣoḫbet ėdi$_{o}$vėr! Seni işitmiş, ārzū ėder görsün” dėdi. *Kel* durdı, ṭanbūrını (5) aldı, dāye-yile köşke vardı$_{o}$. Dāye duḫtere ḫaber ėtdi$_{o}$: “Ḫerīfi üş buldum getürdüm, ne buyurursın?” (6) dėdi. Duḫter (mı)ḳınāᶜını[2070] yüzine cekdi, andan buyurdı$_{o}$: *Kel*i icerü ḳoydılar. Cün *Kel* duḫteri gördi$_{o}$, yüzi$_{o}$ yėre (7) urdı ḳalḳdı$_{o}$, ayaġ üzerine durdı. Yėr gösterdiler, oturdı$_{o}$; “Cal, eyit!” dėdiler. *Kel* ṭanbūrını eline aldı, (8) ḳulaḳların burdı$_{o}$, rāst eyledi, ve bu ġazeli ḫazīn āvāzıla eyitdi:

••••••••••

2065 F.332.b.5: *yāk*. | H.167.b.12: om. | L.312.a.10: *pāk*.

2066 F.332.b.6-7: *Kel güli başına ḳodı, ḳız naẓarına ... .* | H.167.b.12: *Çoḳ gül dėrildi$_{o}$. Yıġdılar, Kelüŋ başı$_{o}$ üzerine ḳodılar; götürdi$_{o}$ doḫter naẓarına getürdi$_{o}$ ... .* | L.312.a.11: *Güli$_{o}$ Kel başına götürdi, ḳız naẓar(ı)na getürdi*.

2067 F.332.b.12: *... ne vaḳt(d)an berü bunda-dur?* | H.167.b.17: *... Kel ne~vaḳtdan berü bunda-dur*? | L.312.a.17: *Kel ne vaḳtdan berü bund(a) durıdur*?

2068 F.332.b.14: *kim*. | H.167.b.18. | L.312.b.2: sic.

2069 F.332.b.15: *dėyüp-durur*. | H.167.b.18: om. | L.312.b.2: id.

2070 F.333.a.8: *ḳınāᶜını*. | H.167.b.23: *mıḳnaᶜa-sın*. | L.312.b.11: *ḳınāᶜını*.

o^{O}o [2071]"Göŋlüŋ var olamı˳ yār olasın, o^{O}o
(9) derdīde'[2072] ü derkenār olasın. o^{O}o
Ger mest ėdesin, beni lebüŋden o^{O}o
sermest olasın, ḫumār olasın. o^{O}o
(10) Ger cihre-i vaṣla gül sacasın, o^{O}o
bī-şübhe cü men hezār olasın. o^{O}o
Degme gişinüŋ ḳarārı˳ yoḳ, sen o^{O}o
(11) umum (b)u kī berḳarār olasın." o^{O}o

Cün şehzāde *Faḫrünnisā*ya bu ṭarīḳile görindi, ḳızuŋ bāṭınında (12) bir toḫum ekilür gibi˳ oldı: diledi kī cūş ėde, naʿra ura. Naḥvet u ḥamīyet ḳarşu durdı, (13) ṣabar ėtmek daḫı istedi ėdemedi. Mıḳnaʿa-sını yüzinden giderdi, sundı˳, bir kenīzeküŋ (14) elinden ʿanḳāyı˳ aldı, kenārına ḳodı, düzdi vü caldı, ve bu bir iki üc beyt ʿanḳā āhengi(n)de[2073] (15) ḫoş āvāzıla ırladı.

Ş(i)ʿr.

Yārumuŋ ḥüsni˳ berkemāl olmış, o^{O}o
yā Rab üşbu nėce cemāl olmış. o^{O}o
(16) Düşdi˳ bir yėre göŋlümüŋ mürġi, o^{O}o
ne bilem: baŋa nėce ḥāl olmış. o^{O}o
Gözüm ensābına[2074] bu ḥāl olalı
(17) erimiş görince ḫayāl olmış. o^{O}o

Duḫter-i şāh bu kelimātı söyledise, şehzāde diledi˳ kī naʿra (18) vura. Gendözini saḳladı. Andan duḫter fürūdāşt ėtdüginden̓ ṣoŋra ʿanḳāyı˳ *Kel*üŋ öŋinde (19) ḳodılar. *Kel* ʿanḳāyı˳ eline aldı caldı, bir bülend āhengile[2075] serāgāz ėtdi˳, bir Pārsī ġazel oḳıdı, (20) żımnında duḫtere birḳac söz ucurdı. Duḫter fikir ėdindi, eyitdi: "Hīc gişiye benüm gibi˳ (21) ḥāl oġramasun!" dėdi. "Göŋlüm üşbu *Kel*e meyl ėtdi. İmdi bilmezem kī bunuŋ aṣlı˳ faṣlı˳, **(205.a.)** (1) ḥasebi˳ nesebi˳ nedür? Bu dükelisiyle k e l degül-mis(s)e bārī!" dėdi. "Ḳanı benüm er sevmedügüm, başuma gör ne (2) ḥāl-lar geldi?" dėdi. Andan *Kel* gėrü caldı, eyitdi:

Ş(i)ʿr.

Yüzüŋ ṣabāḥatıla güldi[2076] ė *Ḳamer* {*Ḳamer*e},
(3) sacuŋdan oldı ʿabīr-i terk yüzi[2077] ġabere. o^{O}o
Ne datlusın kī senüŋ bu dehān-ı şīrīnüŋ
(4) hemīşe büste[2078] gibi güldügi düşer sük(ke)re.[2079]

••••••••••

[2071] Ms. sic. Cf. 218.b.11; 219.a.5.
[2072] F.333.a.11. | H.168.a.3: *der-dīde*. | L.312.b.14: *der-dīẕe*.
[2073] F.333.b.3: sic. | H.168.a.10: *bülend āheng serāġāz ėtdi˳*. | L.313.a.4: sic.
[2074] L.i. || F.333.b.5: *insānına*. | H.168.a.8: om. | L.313.a.7: *insānına*.
[2075] V.c. || F.333.b.8: id. | H.168.a.10: *āheng*. | L.313.a.10: *āhengile*.
[2076] F.333.b.13: *geldi*. | H.168.a.13. | L.313.a.16: id.
[2077] Ms. sic. || F.333.b.14: ... *ʿabīr ü terüŋ yüzi* ... . | H.168.a.14. | L.313.a.16: ... *ʿabīr-i terüŋ yüzi ġabere* ... .

Andan buyurdı duḫter[2080] bir sāz daḫı getürdiler, caldı, (5) bu birḳac beyt oḳıdı:

Ş(i)ʿr.

ʿIşḳuŋ cü ḳażā(-yı)[2081] āsumān-dur, o^{O}o
hicrün cü belā-yı$_{o}$ āsumāndur.
(6) Şol düşmen-i dil kĭ cāna cāndur, o^{O}o
ay gördügi cü belā-yı$_{o}$ āsumāndur.[2082]

Şehzāde bu kelimātı (7) işidicek müteḥayyir oldı. Meclis daḫı$_{o}$ āḫir oldı durdı$_{o}$ ḍaşra cıḳdı$_{o}$. Duḫter gözine (8) rūşen-i cihān ḳaraŋu görindi, melāletile dürlü fikirle yatdı uyıdı. Şehzāde daḫı vardı$_{o}$, bir yėrde (9) yatdı uyıdı. Ṣabāḥ ḳız durdı atlandı, sarāya gitdi, gönlinde eyitdi: “Kāşki (10) bāġdan gitmeyedüm, gendözüme bu işi ėtmeyedüm!” dėdi. Dāye firāsetile ḳızuŋ melāletinüŋ (11) sebebini bildi, eyitdi: “Cān-ı māder! Saŋa n~oldı? Baŋa dė, cāre-sin isteyelüm!” dėdi. Duḫter (12) aġladı, eyitdi: “Ė māder! Senden ne gizleyeyim: *Kel*e ʿāşıḳ oldum, bī-ḳarāram, cāre bilürseŋ, (13) eyit!” dėdi. Dāye eyitdi: “Üşbu dem bu işi ḳayurayım” dėdi. Durdı, bir eski cadır örtendi, (14) bāġa vardı, bāġı yörendi$_{o}$, *Kel*i sėzdügi yėrlerde bulımadı. Āḫir ırağıraḳdań gördi$_{o}$ *Kel*i kĭ bir ırmaḳ (15) kenārında oturmış, başı derisini cıḳarmış, ebrişüm sacını darayuyürür. Ol yėrden (16) *Kel*i gökcek temāşā eyledi, *Kel*e görinmedin döndi$_{o}$, duḫter ḳatına geldi. Eyitdi: “Muştuluḳ (17) olsun ḫātūnum! *Kel* k e l degülimiş, baş ḳorḳusından gendözini k e l düzmiş” dėdi. Bir şükrāne (18) daḫı budur kĭ bu k e l ḥasīb <ü> nesīb⌈dür⌉, yoḫsa yaban oġlanı bu ḳadar hüner ḳanda ögreniserdür?” (19) dėdi. Ḳız bu sözi işitdüginleyin hezārbār bayaġıdan artuḳ ʿāşıḳ oldı, dāye-den (20) cāre istedi. Dāye eyitdi: “Tedbīr oldur kĭ ataŋuŋ ḫādımlarından birsini ḳatuŋa oḳıya{sın}, (21) eyide-sin: ‘Şol *Kel*i ėŋen ögdiler, ben daḫı görsem dėyü heves ėtdüm. N~ola, *Kel*i, varsaŋ, **(205.b.)** (1) babam aġzından oḳısaŋ alsaŋ gelseŋ, bābüssırdań getürseŋ,[2083] n~ola?’ dėseŋ. ‘Yoḳmı’ dėye? - derḥāl (2) ala gele,[2084] iş bite” dėdi. Duḫter bu tedbīri begendi, pes bir ḫādımı ḳatına oḳıdı, aŋa (3) bu ṭarīḳe söyledi. Ḫādım vardı, *Kel*i alub geldi. Ḳız *Kel*i gördi$_{o}$, sevindi, taḫt kenārında oturtdı. (4) Yėmek geldi, yėdi. Andan dāye ilerü geldi, *Kel*e eyitdi: “Ė *Kel*! Gendözüŋi k e l düzmiş-sin, başuŋa (5) deri gecürmiş-sin. Beŋzer kĭ bir rāzuŋ vardur, bize nedür dė, biz rāzuŋı saḳlayavuz, seni sevevüz” dėdi. (6) Şehzāde rāz daġarcuġınuŋ aġzını şeşdi, nesi varısa cıḳardı$_{o}$ gösterdi, evvel āḫir sergüdeştin (7) söyledi. Ḳız ḥālı bilüb şehzāde’yi esirgedi aġladı. Andan buyurdı$_{o}$: bir boġ don getürdiler. Şehzāde (8) eski-lerini dāyeye vėrdi: “Bunları saḳlat, gerek olısardur!” dėdi. Andan ṣoḥbete meşġūl (9) oldılar. *Faḫrünnisā*

2078 F.333.b.15: id. | H.168.a.14. | L.313.a.17: *piste*.
2079 F.333.b.15. | H.168.a.14: *şekere*. | L.313.a.17: *ş*(*e*)*kere*.
2080 F.333.b.15: *Andan duḫter buyurdı ...* . | H.168.a.16: *Andan buyurdı*$_{o}$ *...* . | L.313.b.1: *Andan duḫter buyurdı ...* .
2081 F.334.a.1. | H.168.a.17. | L.313.b.2: sic.
2082 F.334.a.1: *usmāndur*. | H.168.a.17. | L.313.b.3: *... varısa hemāndur*.
2083 F.334.b.4-5: *... oḳusaŋ bābüssırdan getürseŋ ...* . | H.168.b.6-7: *... ėtdüm*. *N~ola varsaŋ, Keli*$_{o}$ *babam aġzından oḳısaŋ*, *alsaŋ ...* . | L.314.a.4-5: *... ėtdüm*. *N~ola varsaŋ Keli babam aġzından oḳısaŋ*, *alsaŋ ...* .
2084 Recte: *ele gele*? || F.334.b.5: id. | H.168.b.7: om. | L.314.a.6: id.

ʿanḳāyı₀ eline aldı, biraz caldı ırladı, şehzāde eline vėrdi. Ol (10) hem biraz caldı ırladı, ır icinde *Faḫr*ı₀[2085] rübūde eyledi, gendüyi₀ yeŋemedi,[2086] degdi, şehzādeye dolaşdı, (11) öpdi ḳocdı, şöyle-kĭ gendüden vardı. Eyitdi: "Sen benüm icün bunca zaḥmet çekmişsin. (12) İmdi ben senüŋem, melūl olma, göŋlüŋi ḫoş dut!" dėdi. Ol gece bile oldılar. Ṣabāḥ (13) olduḳda gėrü bezm yaraġın göre-dururken bir ġavġā belürdi. Şehzāde sandı₀ kĭ şehrde fitne (14) belürdi₀, *Faḫar*dan "Ne ḥikāyetdür?" dėyü sordı. *Faḫar* eyitdi: "*Maġrib* meliki beni₀ oġlıycün diledi- (15) -idi. Ben varmadum-ıdı. Şimdi beni aparmaġa ḳahrıla ceri göndermiş. Ol ġavġādur" dėdi. (16) Şehzāde eyitdi: "Buyur: yaḫşı at, yaḫşı cebe bulsunlar, ben cıḳayım, anları dağıdayım" (17) dėdi. Şehzāde'yi bindürdiler gönderdiler. Cıḳdı₀: "Şāh ḳanda?" dėyü sordı. {*Yemen* yüzine cenge gitdi-ler. Şehzāde sürdi₀}, şāh ḳatına vardı₀, iki (18) ṣaf arasında durdı₀, şāh-ı *Maġrib* ḫalḳından pehlevān istedi. Biri geldi düşdi₀, biri (19) gine geldi₀, ol daḫı düşdi₀, biri-biri ardınca yigirmisini yėre bıraḳdı, ayruḳ kimse ilerü gelemedi. (20) Ol~dem şāh-ı *Yemen* eyitdi: "Üşbu durışan dürişen *Kel-i Bāġubān*-dur; bu cerinüŋ yüzin (21) döndürecek olursa, ḳızumı buŋa vėrürem, kel olduġıycün n~ola" dėdi. Bu esnāda *Maġribī*- **(206.a.)** (1) -lerüŋ muḳaddemi caġırdı₀, eyitdi: "Ė fürūmāye! Yigirmi₀ gişimüzi düşürdüŋ, ben dükelinüŋ (2) öcin senden aluram. Gel!" dėdi. Şehzāde naʿra vurdı₀, ilerü geldi. Doḳuşdılar. Bir nėce- (3) -defʿa birbirinden ḫaṭā gecdi. Nāgāh *Maġrib* muḳaddemine şehzāde bir ḳılıc ḥavāle (4) ėder, aŋa oġrar ʿamel ėder düşer. Hemāndem şehzāde anuŋ başını keser, şāh-ı *Yemen*e (5) getürür. Ol vaḳt şāh şehzāde-ye ikrām ėtdi suyurġadı, ḫilʿat buyurdı. Getür{diler}, (6) şehzādenüŋ cebe-sin ḫūzsın[2087] cıḳardılar kĭ don geydüre-ler. Şāh baḳdı: ay gibi (7) yüz gördi, gėceˣ gibi uzun u ḳara sac gördi taʿaccüb ėtdi. Şāh sordı: "Ne maʿnīden (8) sacuŋı gizledüŋ, {ne nesne gözledüŋ}?" dėdi. Şehzāde eyitdi: "Ben piser-i melik-i *Fārs*am, ḥikāyetüm budur, budur" (9) dėdi, celīye-i ḥālı ve maṣdūḳa-ı maḳālı beyān eyledi. Şāh şādumān oldı: "Biz *Yemen* (10) melikleri hemīşeden mülūk-ı ʿ*Acem*den icāzet dutageldük.[2088] Biz sizüŋ atalaruŋuzuŋ dede- (11) -lerüŋüzüŋ ḳul(l)arıvuz" dėdi. Şehzāde'yi ʿaẓīm nüvāḫt ėtdi, ʿözürler diledi; durdılar, (12) şehre girdiler. Melik buyurdı: sarāy düzdiler, ḳonuḳlıḳlar eylediler. *Faḫrünnisā*yı₀ şehzādeye (13) nikāḥ ėtdiler. Ḥacle-ḫāneye girdiler, işlerin gördiler, ʿāşıḳlıḳ dādını birbirinden (14) alışdılar, düniyā lezzetini üleşdiler, rāḥata ulaşdılar. İki yıl fāriġulbāl muntaẓımulḥāl (15) *Yemen*de oldılar. Bir gün şehzāde şāha eyitdi: "Müddet-i medīd ü ʿahd-ı baʿīddür kĭ atadan (16) anadan cüdāyam. Anlaruŋ göŋül-leri baŋa müteʿalliḳdür, hem ben dilerem kim anları görem" dėdi. (17) Şāh eyitdi: "Egerce baŋa sensüz ṣabr u ārām yoḳdur, lakin {dilekdeń} gecemezüz, ata ana daḫı görecek (18) kimselerdür." Andan yol yaraġın buyurdı: düzdiler, ḥaddan daşra tekellüfāt u ālāt (19) vėrdiler. Şehzāde'yi *Faḫrünnisā*yıla yola gönderdiler. Şāh-ı *Yemen* tamāmet leşkerile üc (20) günlük yol gönderücıḳdılar, andan vidāʿ

2085 F.334.b.14: *Faḫr*. | H.168.b.14: id. | L.314.a.16: *Faḫr*.

2086 F.334.b.14: id. | H.168.b.14: *Faḫruŋ ṭāḳatı₀ ḳalmadı₀*. | L.314.a.17: *yeŋmedi*.

2087 F.335.a.15: *cübbe-sin ḫūdesin*. | H.169.a.4: *... başından ḫūde-sini kim çıḳardı₀ ...* . | L.315.a.1: *... ce(b)esin çıḳardılar, ḫūze-sin çıḳardılar ...* .

2088 F.335.b.4: id. | H.169.a.7: *... icāzet aluruz ...* . | L.315.a.6: *... icāzet duta ...* .

ėdişdiler. Bular döndiler, anlar gitdiler. Pes (21) şehzādeyile *Faḫrünnisā Pārs* milkine yėtişicek *Pārs* melikine muştıcı vardı. Leşkerile **(206.b.)** (1) ḳarşu cıḳdı. Şehri āyīn eylediler, ʿişretler temāşālar dügünler eylediler. Pādeşāh pādeşāh-lıġını (2) oġlına vėrdi. Gendüsi̯ ṣavmaʿada ʿibādete meşġūl oldı. Şehzāde ʿadl ḳapusın (3) acdı, ḫalḳıla ḫoş muʿāmele eyledi, otuz yıl pādeşāhlıḳda müstemir oldı. *Faḫrü-* (4) *nnisā*dan oġlancuḳları oldı. Coḳ yıllar pādeşāhlıḳ ol ḫānedānda ḳaldı.

Raḥmet-i Ḫudā mü'ellife vü (5) kātibe vü ḳāri̯ye vü sāmiʿe <vü>[2089] müsmiʿe vü ṣāḥib-i kitāba vu āmīn dėyene olsun!

«Āmīn, yā Rabb(u)l ʿālamīna.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[2089] F.336.a.7. | H.169.a.21: om. | L.315.b.7: sic.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

33

(6-9) » Ḥikāyet(-i) sī-vüsivüm

ez-ān Ḫālid ve Yūsuf(-i) Ḥac(c)ām(-i) Fużūlī«

(6) <Ḥikāyetde>[2090] getürmişler kĭ *Baġdād*da bir muḥteşem gişi varıdı. Adı (7) *Efʿī*-idi. Mālı coġıdı, *Baġdād*da ancılayın māldār yoġıdıₒ. Bir (8) gün ittifāḳ bir sürr̲iyeden[+2091] bir oġlancuġı oldı. Adını (9) *Ḫālid* ḳodılar, nāzük beslediler. Ulaldı, bir fitne-i ʿālem (10) ḳopdıₒ. *Baġdād* ḫalḳı, cümle er ü ʿavrat anı sevdiler. Ol yemege icmege bağışlamağa el (11) urdı. Atası menʿ ėdemedi. Āvāze-si cihāna doldı. Ḳamu hünermendler ulular yüz *Ḫālid*e (12) dutdılar. Bir gün *Efʿī* öldi, *Ḫālid* ʿādetce ʿazā dutdıₒ. ʿAzādan kim cıḳdı, gėrü bayağı (13) müdbirlige el urdı. Her gün mübālaġa ḫarclar eyledi, mālını telef eyledi. İki hemşīre-si (14) varıdı, ḫalīfeye şikāyet ėtdiler: “Bizi maḫrūm ḳodı. Mālı giderdi, daḫı gidermekte-dür” dėyü (15) aŋlatdılar. Ḫalīfe buyurdı: ḳāżī naṣīblerini ifrāz ėdiₒvėrdi.

Ḫālid gendü vechini
(16) sehel müddet icinde {azdı},[2092]
nāfiʿ düşmedi,
aŋa afsūn żamadıₒ azdı.

Şuŋa yėtişdi kĭ (17) dār-ı düniyāda bir dīnārı ḳalmadıₒ. *Efʿī* elli ulu sefer[e] ėtmişidi, ʿālemi ayaġ altına almışıdı. (18) Ṣadhezār dīnār zer-i ḫalīfet̲i̲si varıdı. Andan özge elli ḳatır yüki zeri varıdı, elli bāzer- (19) gān sefer[e]-lere gitmiş ġulāmı varıdı, bėş-yüz Türkī Rūmī Ḫabeşī Ermenī kenīzeki (20) varıdı. Ḳalan esbābı aŋa göreyidiₒ. Elḳıṣṣa bir gün *Ḫālid* müflislikden melūl oda- (21) sından cıḳdıₒ: ḳanda varasını bilmez. Bir yėrde bir sarāy[ıₒ][2093] gördi, öŋinde gölgelü sekü **(207.a.)** (1) var. *Ḫālid* yorılub-dururdıₒ, ol maḳāmda yatdı uyıdı. Meger kenīzek dam üstüne cıḳar, (2) aşaġa baḳar, görür kĭ bir ay yüzlü yigit seküde yatmış, uyur. Hezār dil ü cānıla aŋa (3) ʿāşıḳ olur. Bir ḫādım gönderür: “Var, şol

[2090] Cf. ms. 43.a.7, 66.b.13, L.123.b.17, 90.a.13, 95.b.10, 114.a.1, 117.b.1, 123.a.1: sic.
[2091] Ms. sic. Cf. ms. 207.a.16.
[2092] F.336.b.5: *vechiniₒ azdı, nesne ḳomadı. Şuŋa ...* . | H.169.b.11: *... vechini sehel müddet içinde tavustı. Şuŋa ...* . | L.316.a.4-5: *veçhini sehel müddet içinde azdı, nāfiʿ düşmedi. Aŋa afsunı żamadıₒ azdı.*
[2093] F.336.b.11: sic. | H.169.b.12: *bir sarāy var*. | L.316.a.10: sic.

gişiyi$_{o}$ gör, ne gişi-dür^{+}, ḫaberin getür!" dėdi. Ḫādım (4) vardı$_{o}$, *Ḫālid*i uyardı, ḫālını keyfīyetini istiḫbār ėtdi: "Ne gişi-sin?" dėdi. *Ḫālid* ḫālını (5) tamām ḫā⌈d⌉ıma dėdi$_{o}$. Ḫādım vardı, bu ḥikāyeti ol kenīzeke dėdi$_{o}$. Kenīzek derḫāl yüz dīnār (6) zer ḫādımıla *Ḫālid*e vėribidi: "Ma^{c}z̲ūr dut, yarın gėrü gel!" dėdi. *Ḫālid* ḫurrem oldı şükür (7) eyledi, durdı$_{o}$, anası ḳatına geldi, ḫālı ḥikāyeti anasına dėdi. Ol hem sevindi$_{o}$, eyitdi: "Ė (8) oġul! Bu zeri sermāye ėdin, bir iş ucın dut, tā bir dost seni göre sevine!" dėdi. (9) Andan *Ḫālid* yarındası gün va^{c}deye vefā ėdüb gölgede ḫāżır bulındı. Kenīzek (10) anı manẓaradan gözedüdururdı$_{o}$ gördi$_{o}$, ḫādımıla yüz dīnār daḫı vėribidi: "Yarın gėrü gel!" dėdi. *Ḫālid* (11) zeri$_{o}$ aldı gitdi. Yarındası gün gėrü ḫāzır oldı. Ḫādım yüz dīnār daḫı getürdi$_{o}$, (12) eyitdi$_{o}$: "Bu getürdüklerüm ayaḳ deri resmi-dür. Cum^{c}a gün ḫalḳ cāmi^{c}de-yiken ḳadem rencīde (13) ėdesin gelesin, seni sittī göre, senden ^{c}öz̲ürler dileye" dėdi. *Ḫālid* bu sözi işitdi (14) sevindi$_{o}$. Eyitdi: "Bu ḳaṣr kimüŋ-dür?" dėdi. Ḫādım eyitdi: "Bu köşk *Seyyid Muḥammed bin Ca^{c}fer-i* (15) *Hāşimī*-nüŋdür; ^{c}ammezāde-i emīrelmü'minīn" dėdi. "Ve bu senüŋ dostuŋ kenīzek anuŋ (16) sür(r)īyesi-dür"[2094] dėdi; "Sen anuŋ ucından ġanī olısarsın" dėdi. "Gerekdür kĭ ėrte ḫalḳ (17) namāza gidicek bunda ḫāżır olasın; ben gelem, seni alam, icerü givürem" dėdi. *Ḫālid* durdı$_{o}$, oda{sına} (18) geldi$_{o}$, sevinmegile ol gėce yatdı. Ṣabāḥ vaḳtında düzündi$_{o}$ ḳoşundı$_{o}$ kĭ va^{c}de-gāha (19) vara. "Başumı daḫı ḳazıdayın, naẓīf olayın" dėdi. Baş ḳazıcıya oġlan vėribidi. Varan oġlan (20) bir pīr getürdi$_{o}$. Kir donlu, gözi sürmelü, seccāde omuzında, bir fūta - uvaḳ devek - ḳoltuġında. (21) Geldi selām vėrdi$_{o}$, āletlerini yėre ḳodı$_{o}$. *Ḫālid* anı gördi eyitdi: "Ė pīr! Benüm işüm vardur, ḥammāma **(207.b.)** (1) varasam geregidi, 'Gėcikem^{+}' dėyü seni oḳutdum, tīzce dut!" dėdi. "Tā ḫāḳ-şināslıġunı bilem, ḳul(l)ıḳ (2) ėdem" dėdi. Ḫaccām donın cıḳardı, fūta dutındı, cābük oldı, eyitdi: "Ė mihter! Senüŋ (3) benümile ma^{c}rifetüŋ yoḳdur, ammā bu şehrde beni dükeli gişi bilür: *Yūsuf-ı Ḫaccā*mam. Eger beni gereginçe (4) bileleridi, yüz ferseng yoldan beni ḳarşulayalardı, cābük-destligüme raġbet ėderlerdi. (5) Bugün saŋa şefaḳat ėdüb geldüm, bu ḫidmeti senüŋ murāduŋca ėderem. ⌈B(i)l(ü)rem kĭ⌉ ėvedü işüŋ (6) vardur: bir yėre gitmege ėversin" dėdi. *Ḫālid* eyitdi: "Tīz dut! İmden gėrü cün ma^{c}rifet (7) oldı, hep maşlaḥatumuz sen göresin. Biz daḫı seni ri^{c}āyet ėdevüz. Bir laḥẓa baŋa meşġūl (8) ol, rūzigā(r) güderāndur" dėdi. Ḫaccām eyitdi: "Ḫidmet ėdeyim" dėdi. Kīseden bir ustura (9) cıḳardı$_{o}$, *Ḫālid*üŋ başına yoḳadı, bir iki ḳıl kesdi, andan ol ustur(ay)ı[2095] ḳodı, lāḥavl oḳıdı. Andan (10) eyitdi: "Rāst-dur: ^{c}acele şeytān-dandur" dėdi. Andan kīse deberetdi, bir usṭurlāb çıḳardı, (11) güneşe berāber dutdı$_{o}$. Eyitdi$_{o}$:

"Eyü sā^{c}at-dür, āfitāb *Mīzān*da-dur,
on-iki dereceden *Zühre*-ye (12) muttaşıldur.
Delālet ėder kĭ
faṣd u ḥacāmat <u^{-}>[2096] ḫalḳ ḫūbdur.
Eyü ėtdüŋ kĭ

[2094] Ms. sic. Cf. 206.b.8.
[2095] F.337.b.15. | H.170.a.16. | L.317.a.11: sic.
[2096] F.338.a.4: *faṣd <i> ḥacāmat ḫūbdur*. | H.170.a.18. | L.317.a.14-15: *faṣd ve ḥacāmet* ve *ḫalḳ ḫūbdur*.

ḥammāma varmaduŋ,
(13) zīrā mümkinidi kĭ
ḥammāmda egleneyidüŋ,
bu vaḳt elüŋe girmeyedi”
dėdi.

“Üş şimdi (14) işüŋi göreyim” dėdi. *Ḫālid*üŋ ḳanı ḳurıdı: “Bu şeytāna ḳandan oġradumıdı?” dėdi. Andan (15) eyitdi: “Ė ḥaccām! Bu keleciler benüm neme gerekdür, tīz dut!” dėdi. Ḥaccām ustura[2097] eline aldı, (16) bir iki ḳıl daḫı kesdi$_{o}$, andan *Ḫālid*e sordı: “Bugün hīc nesne yėdüŋmi?” dėdi. *Ḫālid* eyitdi: “Yoḳ, (17) yėmedüm” dėdi. *Yūsuf* eyitdi: “Eyü ėtdüŋ kĭ yėmedüŋ” dėdi. Andan ustura’yı ḳodı, usṭurlāb aldı (18) baḳdı$_{o}$, andan eyitdi:

“Āgāh ol kĭ cün *Güneş Sevr*e geçe,
muttaṣıl(-ı)[2098] *Zühre* ola,
sıġır etin, tāze (19) balıḳ etin yėmek mekrūh olur,
bād-ı laḳveden ḳulıncdan bīm olur.
Cün *Ḥūt*a vara,
muttaṣıl(-ı)[2099] (20) *Müşterī* ola,
elbette balıḳ etini yėmek revā degüldür.
Ve cün *Ḳamer* muttaṣıl(-ı)[2100] ᶜ*Uṭārid* ola,
germ (21) nesneleri yėmek yoḳdur.”

Ḫālid feryād ėtdi$_{o}$: “Hey ẓālim! Bu ne ḫikāyetdür? Ben seni baş ḳazımaġa ḳıġırdum, sen **(208.a.)** (1) müneccim-lik ėdersin! Başumı ḳo git, bir gişi gele perdāḫt ėde!” dėdi. *Yūsuf* eyitdi: “Ė cüvānmerd! (2) Şitāb ėtme! Şitāb ėtmek dīv işi-dür, ben herne dėdümse, senüŋ maṣlaḥatuŋicün dėdüm” (3) dėdi.

“Eyü gişi oldur
kĭ bilmedügini ögrene,
eger bilürse, ögrede.
Yatlu gişi oldur
kĭ (4) bilmedügini ögrenmeye,
bildügini ögretmeye.
İmdi bil kĭ
bu sāᶜatda *Ḳameri*$_{o}$[2101] *Merīḫ*ile-dür,
her işlenen (5) iş mübārekdür,
kĭ *Ḳamer*
muttaṣıl(-ı)[2102] *Zühal* olduḳda
hīç iş görmeyeler,
kĭ ᶜakıbet vehīm olur.
(6) Ammā *Kamer* muttaṣıl(-ı)[2103] ᶜ*Uṭārid* olıcaḳ
her iş küşāde olur”

[2097] F.338.a.8: id. | H.170.a.21: *ustura’yı*. | L.317.b.1: id.
[2098] F.338.a.11: id. | H.170.a.23. | L.317.b.5: sic.
[2099] F.338.a.13: id. | H.170.b.1. | L.317.b.6: sic.
[2100] F.338.a.14: id. | H.170.b.2. | L.317.b.7: sic.
[2101] F.338.b.5: id. | H.170.b.6: *Kamer*. | L.317.b.13: id.
[2102] F.338.b.5: id. | H.170.b.6. | L.317.b.13: sic.
[2103] F.338.b.5: om. | H.170.b.6. | L.317.b.14: sic.

dėdi.
Ḫālid eyitdi: "Ė gişi! (7) Dur git, baŋa baş yülitmek gerekmez" dėdi. Ḥaccām eyitdi: "Ė cüvānmerd! *Baġdād*da kimsenüŋ zehresi (8) yoḳdur kĭ ben yoḳaduġum başa yoḳaya. Ṭāliʿümde sehmülġayb vardur. Ben bilürem kĭ neden böyle ėversin. (9) Dost ḳatına gitseŋ gerekdür. Taʿcīlüŋi bilüb geldüm, tā tīzcek işüŋi görem; n~olduŋ (10) ėversin" dėdi. Andan gėrü usṭurlāba yapışdı. *Ḫālid* bu sözi işitdi ḳorḳdı, (11) endīşeye düşdi: "Meger bu ḥālumı bilürmiş" dėdi. Hīc cevāb vėremedi. Bugez ḥaccām taḫta (12) remli öŋine ḳodı, mīlio eline <aldı>,[2104] bir dem cizdio bozdıo. Eyitdi:

"ʿİlimsüz işlenen cehl olur.
(13) Bilmek gerekdür kĭ
ṣoḥbet *Ḳamer Ḥamel*de-yiken
cedīdde-yiken
*Mīzān*dayiken
ḫūb (14) olur kĭ
bunlar neşāṭ bürücı-dur.
Ve-eger muttaṣıl(-ı)[2105] *Zühre* ola,
daḫı yėgrek ola"
dėdi.

(15) Ol yaŋadan, bu ḥālı görüb māder-i *Ḫālid* caġırdıo, eyitdio:

"Baş yülürseŋ, yüli,
yülümezisen, (16) var yıḳıl git!
Bize müneccim gerekmez!"
dėdi.

Ḥaccām bu verhemio işidicek gėrü üstüra[']-sına[2106] yapışdı, (17) biraz daḫı yülidio. Andan kīseden bir bilegü cıḳardı, ustura'yı biledi. Eyitdi:

"Ben bu ṭaşı (18) *Mekke*den getürüb-dururam,
bir ḫalīfetī dīnāra alub-dururam.
Ol yıl vuḳūf cumaʿ güninde- (19) -yidi.
ʿ*Arafāt*da niʿmet bolıdı, ucuzlıġıdı,
dört ḳoyun bir dīnāra-yıdı,
*Yemenī*ler coḳ gelmişle{r-idi},
(20) ʿaḳīḳ coġıdı, ḫavātīm coġıdı"
dėdi.

Ḫālid gėrü feryād eyledi, eyitdi: "Gel kerem eyle, (21) me bir dīnār saŋa ḥelāl olsun, beni ḳo git!" dėdi. Ḥaccām-ı laʿīn dīnārı gördise, ustura'yı **(208.b.)** (1) bıraḳdıo and icdio:

"Dīnārıo aluram,
ayruḳ işlemezem,
evet gitmezem,
senden bir ḳarış ayrılmazam.
Bilsem gerekdür (2) kĭ

[2104] F.338.b.12. | H. 170.b.12. | L.318.a.4: sic.
[2105] F.338.b.14: id. | H.170.b.6: sic. | L.318.a.7: id.
[2106] F.339.a.2. | H.170.b.15. | L.318.a.9: sic.

bu taʿcīl neden-dür?
Bu işi sehel görmek olmaz!
Ben oġlancuḳ degülem,
āḫir emīre- (3) lmü'minīnüŋ ḫidmetkārıyam.
Bu vāḳıʿa'yı anuŋ dergāhına ʿarż ėtsem gerekdür.
Bu istiʿcālı (4) bir gişi ėder kĭ
anuŋ bir yėrde vaʿde-si vardur.
Elbette bu iş ben-süz olmaz.
Ben senüŋile (5) bile olmaġum gerekdür kĭ
eger neʿūẕubillāh iş rāst gelmeyüb
bir aġman peydā olıcaḳ olursa,
(6) seni kim elden alur?
Ben anuŋ gibi₀ olacaḳ[2107] olursa,
saŋa feryād ėrişem.
Cānuŋı muḫāṭaraya atma,
(7) ḫāluŋı baŋa dė, tā tedbīrüŋi ėdi₀vėrem.
Sen oġlan adam-sın,
ıssı sovuḳ[2108] görmeyüb-dursun;
biz pīr- (8) lerüz,
kerpüce baḳub gördügümüzi
sen āyīnede göremezsin"
dėdi.

Ḫālid eyitdi: "Hīc gişi bu işi ėdemi kĭ (9) ben ėtdüm. Ė ustād! Dīnārı al kerem eyle, ḳo bizi, var git dut~kĭ beni görmedüŋidi!" dėdi. (10) Ḥaccām eyitdi: "Benüm ayrılışum yoḳdur. Bu işi baŋa rūşen ėtmek gereksin. Senüŋ maṣlaḥatuŋicün (11) belā cekerem, yoḫsa ne ġarażum vardur" dėdi. *Ḫālid* endīşe ėtdi, eyitdi₀: "Üşbu melʿūn (12) ėrişdügi yėrde ḫilāf söyleyüb kār-ı nākerde'yi baŋa nispet ėtmesün, bunuŋ göŋlini ḫoş (13) ėdüb göndürelüm" dėdi. Andan eyitdi: "Ė ustād! Merdüm-lik eyle, başumı ḳazı, dīnāruŋa (14) bir ḳoyun yoldaş olsun!" dėdi. Ḥaccām ustura'yı eline aldı, biraz daḫı ḳazıdı, andaḥ elin cekdi. (15) Eyitdi: "Ḳoyun ėrkek-midür, dişimidür?" dėdi. *Ḫālid* ḳorḳdı₀ kĭ söyleye[vüz],[2109] söz uzana. Eyitdi: (16) "Dīnārı vėreyin, sen var, dilerseŋ, ėrkek ḳoyun al, dilerseŋ, dişi ḳoyun al!" dėdi. (17) Ḥaccām elin cekdi, eyitdi₀: "Senüŋ bir baġ terre[2110] almaġa gücüŋ yėtmez!

Baŋa bu ḳadar altunmı₀ vėrürsın,
senüŋ (18) māluŋuŋ meger ḳıyāsı yoḳdur.
Haā ben bilürem kĭ
bu mālı saŋa kim vėrüb-durur.
Ben saŋa şefaḳat (19) ėdüb dėrem kĭ
varacaġuŋ yėre bensüz varmaḳ ḫaṭādur.
Ben senüŋ ġamuŋ yėsem gerekdür.

••••••••••

[2107] F.339.a.13: id. | H.170.b.23. | L.318.b.4: *olacaḳ*.
[2108] Cf. ms. 53.a.17, 209.a.16.
[2109] F.339.b.7: om. | H.171.a.6. | L.318.b.15: *söyleye*.
[2110] F.339.b.9. | H.171.a.7. | L.318.b.17: *bir baġ tere*.

Sendeń (20) cüdā olmaġum yoḳdur"
dėdi.

Ḫālid ebleh-lik ėtdi: "Cü bu melʿūndan ḳurtılımazam, dėyeyin bārī" (21) dėdi, ve eyitdi: "Bir yėrden baŋa peyġām geldi: 'Cumaʿ gün gel, bir dem biribirimüzi görelüm!' dėdi. Bu **(209.a.)** (1) [bu] şitāb anuŋicünidi. Cumaʿ ḫod üş fevt oldı" dėdi. Ḥaccām eyitdi: "Tamām söyle! Vėribiyen (2) ne gişidür, ḳanda sākin-dür?" dėdi. *Ḫālid* ṭabīʿatdan cıḳdı$_{o}$ utandı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Bez(z)āzistānda bir cāriye (3) gördüm sevdüm, ol-daḫı beni sevdi, el altından baŋa ḫaber vėribidi kĭ: 'Cumaʿ gün gel, nesnecügüm (4) vardur, saŋa vėrem, varasın, üstüne nesne ḳoyasın gelesin, beni ḫøcamdan satun-alasın!' dėdi. (5) Şimdi ḫod vaḳt gecdi, evet başumı perdāḫt eyle, donumı dülbendümi$_{o}$ geyeyim, bileme gel, ola{kĭ} (6) senüŋ himmetüŋde bu iş tamām ola" dėdi. Ḥaccām eyitdi$_{o}$: "Revādur" dėdi. Ḥaccām *Ḫālid*uŋ başını (7) pāk pākīze yülidi$_{o}$, ılıcaḳ suyıla yudı, naẕīf minşefeyile sildi. Donların geydürecek (8) vaḳt dėrdi$_{o}$ dėrşürdi, göti altına ḳod(ı) ⌊v(e)⌋ üstüne oturdı, geymege vėrmedi. Eyitdi: "Benüm (9) daḫı sırrum vardur. Cün dostlıġumuz tamām oldı, ben daḫı dilerem, saŋa sırrumı dėyem kĭ (10) saŋa andan coḳ menfaʿat var. Ammā gerekdür kĭ and icesin, bu rāzı kimseye dėmeyesin!" (11) dėdi. *Ḫālid*: "Fermān senüŋ, and iceyim, kimseye nesne dėmeyem! Donumı vėr, geyeyim, ıssıdan yandum" (12) dėdi. Ḥaccām *Ḫālid*e and vėrdi$_{o}$, Ḥudāyı$_{o}$ Resūli biyāde ḥaccı[2111] ve *Ḥasan* u *Ḥüseyn* ḫūnını hep aŋdı. Andan (13) eyitdi: "Bu icdügüŋ andlar ḥürmetine eyit kĭ endīşe göŋlüŋde nedür, ėvedüyile ḳanda gitmek (14) istersin, saŋa peyġām kimden geldi, baŋa dė, aŋa bensüz varma!" dėdi. *Ḫālid* ḳażālara oġradı, (15) and daḫı icmiş oldı, n~eylesün? Eyitdi$_{o}$: "Dėyeyim, olsun" dėdi; "Eved rāzumı saḳla!" dėdi. Ḥaccām (16) eyitdi$_{o}$:

"Bellüdür, oġlan-sın,
nesne bilmezsin.
Ben bir cihān-dīde gişi olam,
ıssı sovuḳ zaḥmetin[2112] coḳ (17) çekmiş olam.
Baŋa bu senüŋ sırruŋmı maʿlūm-dur?
Hemīn senüŋ benüm üzerümde ḫuḳūḳuŋ vardur,
(18) üşenme kĭ heb merʿī-dür.
Ben <seni> melūl u ḫacīl ėdecek <degülem>"[2113]
dėdi$_{o}$,

zīreklik ėtdi. *Ḫālid* eyitdi: "İmdi (19) donumı vėr, geyeyin, ıssıdan öldüm" dėdi. Ḥaccām eyitdi: "Rāzuŋı heb söyle! Issı saŋa n~eyler? Dut (20) kĭ bir dem ḥammāmda-sın, n~olduŋ?" dėdi. *Ḫālid* eyitdi: "Bir gün *Dicle* kenārında köşk gölgesinde yatdum. (21) Baŋa bunuŋ gibi, bunuŋ gibi ḥāl vāḳiʿ oldı$_{o}$.

İmdi$_{o}$ ben bugün seni getürdümidi kim
tīz işüm bite: varam,
ḥālumı görem, **(209.b.)**

••••••••••

[2111] F.340.a.14: *piyāde-i ḥacı*. | H.171.a.19: *ḥac-ı piyāde'yi*. | L.319.b.2: *piyāz̤e ḥaccı*.
[2112] F.340.b.4: *ıssı ve ṣovuḳ zaḥmetin*. | H.171.a.22. | L.319.b.7: id. (Cf. ms. 53.a.17, 208.b.7.)
[2113] F.340.b.6. | H.171.a.23. | L.319.b.9: om.

(1) murāduma ėrem,
görem: nėcedür bāġ-ı *İrem*.
⌈Sen⌉ üş yüregümde cıḳarduŋ ⌈vėrem⌉.
Var,
ʿilm-i nücūmı vu usṭurlābı tamām (2) söyledüŋ,
Donumı altuŋa alduŋ,
beni rencūr eyledüŋ,
murāddan gėrü ḳoduŋ”
dėdi.

Ḥaccām eyitdi: (3) “ʿAceb işdür: Taŋrı Taʿālā bir gişiy(i) nīkbaḫt ėdicek bencileyin bir muṣliḥ ḳulı anuŋ ḫidmetine vėribir, (4) tākī işi aŋa rāst ola. ʿİlm-i nücūmı vu usṭurlābı senüŋ tedbīrüŋde ṣarf ėderem” dėdi. (5) Andan inṣāfa geldi, *Ḫālid*i esirgedi, donını vėrdi$_{o}$. *Ḫālid* donını geydi sandı$_{o}$ kī yabanda buldı.[2114] (6) Derḥāl iki dīnār daḫı ḥaccāma vėrdi$_{o}$. Andan eyitdi$_{o}$: “Var git, bizi ḳo, eyü elikdürdüŋ!”[2115] dėdi. Ḥaccām (7) eyitdi: “Varacaġuŋ yėre bensüz varma, eger saŋa bir iş ola, ben cāndan dürişem, seni ḳurtaram” dėdi. (8) *Ḫālid* eyitdi: “Ev ḳapusında durudur, ben gireyim, cübbe-mi destārumı geyeyim cıḳayım, bile gidelüm!” dėdi. Ḥaccām (9) eyitdi$_{o}$: “Fermān senüŋ!” dėdi, ev ḳapusın aldı, oturdı$_{o}$. *Ḫālid* eve girdi$_{o}$, ḥaccāmdan ḳurtuldı. Benddeń (10) zindān-dan ḳurtılur gibi andan dönüb oġurca ḳapudań cıḳdı, vaʿde-gāha vardı$_{o}$. Ḫādım (11) ḳarşu geldi, eyitdi$_{o}$: “Nicün vaʿdeye ḫilāf ėtdüŋ, gėc geldüŋ?” dėdi. *Ḫālid* eyitdi: “Ḫādiseye oġradum, (12) yoḫsa ḳuş gibi$_{o}$ ucub gelürdüm” dėdi. Ḫādım vardı$_{o}$, gėrü geldi, yüz dīnār-ı zer getürdi$_{o}$: “Ėrte tīz (13) gel!” dėdi. *Ḫālid* döndi$_{o}$, diledi$_{o}$ kī ėvedüyile eve gire. Gördi$_{o}$, ḥaccām ḳapu almış, oturur, elini eŋegine ḳomış. (14) *Ḫālid* diledi kī gendözini andan oġurlaya, bir yaŋa sivişe. Ḥaccām anı gördi$_{o}$ caġırdı$_{o}$, eyitdi: “Ė yār! (15) Varduŋ, ḳanuŋa saʿy ėtdüŋ. Bir rence giriftār olsaŋ, feryāduŋa kim ėrişürdi? Nėceye$_{o}$degin senüŋ (16) ḳayġuŋı yėyem, zaḥmetüŋi cekem?” dėdi. *Ḫālid* eyitdi$_{o}$: “Bugün gėcidi, varacaġum yėre varımadum, ammā yarın (17) varısaram, sensüz varmayam” dėdi. “İmdi kerem eyle, var, bu gėce diŋlen, yarın bile varavuz” dėdi. Ḥaccām (18) gitdi. *Ḫālid* eve girdi, gėce ėrteyedek muʿazzeb yatdı$_{o}$. Ṣabāḥ durdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ol firʿavun gelmedin (19) durayın, varacaġum yėre varayın” dėdi. Cün daşra geldi gördi$_{o}$: ol melʿūn oturur, elini eŋegine (20) urmış. *Ḫālid* tīz gėrü döndi$_{o}$ vardı$_{o}$, ol-bir ḳapudan cıḳdı, yügürdi$_{o}$, mīʿāda vardı$_{o}$. Ḫādım ḫāżırıdı (21) aldı <*Ḫālidi*>,[2116] sarāya girdi. *Ḫālid* bir sarāy gördi: gėŋ-ligi heştād ender heştādıdı. Miyānsarayında **(210.a.)** (1) būstānı var. *Dicle*den su iletmişler, ḥavżına aḳar. Ve dört ṭarafda dört taḫt urulmış, [vaṣ] (2) bu ṣuffa-larda ḳamer bigi cāriyeler ṭabaḳlarıla nişārlar kī *Ḫālid* gelicek nişār ėde-ler. *Ḫālid* kenīzeklere (3) naẓar eyledi: “ʿAcaba bularuŋ icinde benüm ḥabībüm ḳanḳısı ola?” dėdi. *Ḫālid* bu fikirdeyiken bir kenīzek (4) cıḳdı$_{o}$, mūyı zengiyāne, cihre-si periyāne. Geldi, *Ḫālidi* ḳoçdı öpdi: “Şād geldüŋ (5) maḥbūbum maṭlūbum” dėdi. Oturdılar, ḫōn geldi, yėdiler. Andan miyānsarāda aġac dibinde (6) meclis düzdiler, şarāb-ḫōrlıḳ

[2114] F.340.b.15. | H.171.b.9. | L.320.a.2: id.
[2115] F.341.a.1: *eglendürdüŋ*.| H.171.b.10: om. | L.320.a.4: *elükdürdüŋ*.
[2116] F.341.b.4.| H.171.b.22. | L.320.b.5: sic.

ėtdiler icişdiler şorışdılar ḫoş-vaḳt oldılar. Nāgāh (7) bir ḫādım geldi: "Seyyid geldi" dėdi. Kenīzek *Ḫālid*e eyitdi: "Yoḳaru ṭabaḳaya cıḳ, oturudur! (8) Seyyid yėmeklensün gitsün, andan şoŋra biribirimüzi görevüz" dėdi. *Ḫālid* durdı, (9) cārdāġa cıḳdı, aşaġa baḳdı$_{o}$ gördi: ḥaccām bedbaḫt elin yüzine urmış, aşaġa ḳapuda (10) oturur. *Ḫālid*üŋ gözi ḳarardı, ḥāldan döndi$_{o}$, endāmına lerze düşdi$_{o}$: "Yā Rab! Bu ne fir^{c}avn- (11) -dur kĭ baŋa musallaṭ oldı?" dėdi. Ḳażāyı$_{o}$ gör: Seyyidüŋ öŋine ḳoduḳları ṭa^{c}āmda bir (12) siŋek bulındı. Seyyid buyurdı: ḫōn-sālāra yüz aġac urdılar. Ḫōn-sālār feryād ėderidi$_{o}$: (13) "Meded!" dėridi. Ḥaccām-ı aḥmaḳ(-ı)[2117] mel^{c}ūn feryādı fiġānı işitdi. Eyitdi: "Ben ol ḥarām- (14) -zādeye ḳaç-gez dėdüm, beni eslemedi. Gör: ne ḳażāya giriftār oldı" dėdi. "Ben anı nėce (15) ḫalāṣ ėdiserem?" dėdi. Derḥāl yaḳasın yırtdı$_{o}$, başına ṭopraḳ ḳoydı$_{o}$, feryād ėtdi, bāzāra (16) girdi$_{o}$ caġırdı. Eyitdi: "Ė Müsülmānān, «annafīr, annafīr!"» dėdi, "*Seyyid Ca^{c}fer-i Hāşimī Ḫālid-i* (17) *Ef^{c}ā*yı$_{o}$ kenīzekile dutdı$_{o}$, aġac zaḫmıyla öldürüyürür" dėdi. Bāzārda ġavġā ḳopdı, (18) bu fużūlī bedbaḫt ucından deh-hezār merd u zen, kem u bīş ḥaccāmuŋ ardına uydılar. (19) Ḥaccām *Ḫālid* evine vardı$_{o}$, başına ṭopraḳ ḳoydı$_{o}$, māder-i *Ḫālid* feryād eyledi. Maḥalle ^{c}avratları (20) ceme^{c} oldılar: "Ne ḥikāyet-dür?" dėdi-ler. Ḥaccām eyitdi$_{o}$: "Ben ol yigitcüge dėdüm-idi 'Ḳanuŋıla (21) oynama!' dėdümidi. Şimdi anı dutdılar, cārmīḫe gerdiler döge-yürürler. Seyyid and icdi$_{o}$: **(210.b.)** (1) "Ṣamed ḥaḳ(ḳ)ıycün[2118] öldürmeyince ḳomazam" dėdi. Seyyid ü *Ḫālid* bu ḫāldan bī-ḫaberler. Andan ḥaccām (2) eyitdi$_{o}$: "Bu işi gördüm, ṭāḳatum ḳalmadı, üş size ḫaber ėtdüm, daḫı sizüŋ nėce ġuṣṣaŋuzı (3) yėyeyim" dėdi. "Taŋrı beni sizüŋ maşlaḥatuŋuz-ücün yaradub-durur, bā-īn-heme ben yaluŋuz (4) n~eyleyiserem?" dėdi. *Ḫālid*üŋ māderi vu hemşīre-leri bu sözleri işidüb başların (5) dağıtdılar, yüzlerin yırtdılar: ġırīv <ü> zārī *Ḫālid* sarāyında ẓāhir oldı. <Maḥalle>[2119] ḳavmı vu ḫevīşler[2120] (6) ceme^{c} olub ḥaccām bile *Ca^{c}fer-i Hāşemī* ḳapusına vardılar. Ḥaccām eyitdi$_{o}$: "Ḳamuŋuz bir uġurdan (7) caġrışuŋ!: 'Bir ḳaravaşdan ötürü şehrüŋ ḫøca-zāde-sini bu rüsvālıġıla öldürmek (8) olmaz!' dėŋ!" Mecmū^{c}ı$_{o}$ eyle dėdiler. Er ü ^{c}avrat başlarına ṭopraḳ ḳoyub caġırışdılar. Ḥaccām (9) caġırdı$_{o}$, eyitdi: "Kenīzek senüŋise, *Ḫālid* daḫı ma^{c}rūf gişidür, atası öldise, ben (10) atası yėrine-yem, ḳomazam kĭ aŋa ḥayf ola!" dėdi, zār zār aġladı. Nāgāh *Ḫālid* dur- (11) duġı yėrdeń ḥaccāmı vu ḫalḳı gördi, cānındań ümīd üzdi. Bu ġalebe'yi seyyid daḫı işitdi, (12) daşraya ġulām vėribidi: "Gör ne ḥikāyetdür?" dėdi. Ġulām cıḳdı gördi$_{o}$: ḥaccām-dur, yaḳasın (13) yırtmış, başına ṭopraḳ <ḳoymış>,[2121] ardına ġalebe ḫalḳ uyımışlar, er ü ^{c}avrat feryādda. Ġulām: "Nedür?" dėdi, (14) sordı$_{o}$. Ḥaccām eyitdi: "Güneşi balçıġıla dutmaḳ olmaz! Bu ḫalḳ *Ḫālid-i Ef^{c}ī* ḫalḳıdur. *Seyyid Ca^{c}fer*[e][2122] (15) anı ḳaravaşıyla dutdı$_{o}$, döger. Bu az iş degül-dür" dėdi. Ġulām cün bu sözi işitdi, ḥaccāma (16) sögdi, #zecir# eyledi. Ḥaccām caġırdı$_{o}$, hem oġrı hem cüst dėdi. Ġulām icerü girdi, eyitdi: "Ė

••••••••••

[2117] F.342.a.4. | H.172.a.7: id. | L.321.a.2: sic.

[2118] F.342.a.14: ... *aḥad* [*u*] *ṣamed* ... . | H.172.a.16: om. | L.321.a.12: *aḥad* <*ı*> *ṣamed*. (Cf. S. 792.)

[2119] F.342.b.5. | H.172.a.20. | L.321.b.1: sic.

[2120] F.342.b.5: *ḫīş*. | H.172.a.20: *ḫivīşler*. | L.321.b.1: *ḫ^{v}īşler*.

[2121] F.342.b.13. | H.172.b.3. | L.321.a.9: sic.

[2122] F.342.b.15. | H.172.b.4. | L.321.b.11: sic.

(17) ḫudāvend! Bir āşüfte ḳavum ḳapuya gelmişler, muḥālāt u hedeyān söylerler” dėdi. Eyitdi꜀: “Ben dėyümezem. (18) Ve bir er var, güzāf keleciler söyler yanar yaḳılur ancaḳ” dėdi. Seyyid eyitdi: “Bu ḳavmuŋ bir iki (19) gişisini getür, görelüm, ne dėrler?” dėdi. Ḥaccām icerü girdi, sordı꜀: “Ne meşġale-dür?”[2123] dėdi. (20) Ḥaccām eyitdi: “*Ḫālid*icün geldük” dėdi. Seyyid eyitdi: “Ne *Ḫālid*, ne fülān?” dėdi. Ḥaccām-ı (21) neccām-ı ḫabīs̱ eyitdi: “*Ḫālid*i꜀ kenīzekünile dutub cārmīḫe vurub dögmedüŋmi?” dėdi. *Ca꜀fer* **(211.a.)** (1) bu sözi işitdi diterdi, eyitdi: “Ė seg! Bu ne sözdür?” dėdi. “*Ḫālid* kim-dür, kenīzek kim-dür? (2) Billāhil꜀aẓīm eger pīrcügez degülmisseŋ, şimdi꜀ buyurdum, dilüŋi ḳafāŋdan cekerleridi” dėdi. (3) Ḥaccām eyitdi:

“Ceddüŋ rūḥıycün doġru dė!
*Ḫālid*i kenīzekünile dutmaduŋmı,
cārmīḫe cekmedüŋmi,
(4) ḳamcı urmaduŋmı,
ye bu bāng u fiġān neyidi?”
dėdi.
“Elbette *Ḫālid* bu evde-dür,
kenīzekile (5) işi vardur”
dėdi.

Ca꜀fer tīre oldı buyurdı꜀: *Ḫālid*i sarāyda araŋ!” dėdi. Aradılar bulımadılar: (6) “Bulamaduḳ” dėdiler. *Ca꜀fer* eyitdi: “Se(n)i [2124] mālīḫūliyā dutmış, delü olmış-sın. Buyurayım: dilüŋi kes(s)ünler!” dėdi. Ḥaccām (7) eyitdi: “Baŋa buyur, köşki isteyeyim, ḫidmetkārlara i꜀timād yoḳdur” dėdi. “Eger ben anı bulmayam, (8) müstaḥaḳḳ-ı ꜀uḳūbet olam” dėdi. *Ca꜀fer* destūr vėrdi. Derḥāl ḥaccām iki ḫādımıla bile ṭalebde (9) oldı. ꜀Āḳıbet *Ḫālid*-i bīcāre’yi buldı, eyitdi: “Ė ḥarām-zāde! Nėçeye-dek ḳayġuŋda olam, (10) ‘Saŋa bensüz iş işleme!’ dėdümidi?” *Ḫālid* feryād u zārī ėtdi꜀: fāyide ėtmedi, eline yapışdı, (11) çeke çeke seyyid ḳatına getürdi꜀. Seyyid cün cüvānı gördi꜀ kĭ ḫūb-rūdur, özi göyündi. Eyitdi: (12) “Doġru dė! Seni ḳanḳı kenīzek bunda getürdi?” dėdi. “Doġru dėrseŋ, seni ꜀afv ėdeyim” (13) dėdi. *Ḫālid:* “Zīnehār!” dėdi. “Kenīzekden, neden ḫaberüm yoḳdur” dėdi. *Ca꜀fer* ḳaṣd ėtdi꜀ kĭ (14) *Ḫālid*i꜀ salı꜀vėre, ḥaccām-ı fużūlī eyitdi: “Ė seyyid! Eger bunı āzād ėdesin, ayruḳlar evüŋe māluŋa (15) ṭama꜀ ėdeler. Ben şefaḳatdan söylerem” dėdi. “Sen bu işi mühmel ḳorısaŋ, ben ḳomazam” dėdi. Seyyid (16) güldi, eyitdi: “Görüŋ bu fużūlī bedbaḫtı! Aġladı, sandum kĭ ye atası, ye ḳardaşı vefāt ėdüb- (17) -durur. Budur kĭ bunuŋ gibi꜀ ġarĭmlıḳ ėder” dėdi. Andan *Ḫālid*e eyitdi: “Doġru söyle, seni āzād ėdeyim, (18) yoḫsa ḳanunı dökerem” dėdi. *Ḫālid* eyitdi: “Hernėce ꜀uḳūbet dilerseŋ, ėt, ben kimse görmedüm” dėdi. (19) Seyyid ol~dem bir ruḳ꜀ayıla ḳażīye’yi emīrelmü’minīne bildürdi. Buyruḳ geldi꜀ kĭ: “Anuŋ ḳanı senüŋdür.” (20) Ol~dem şehrüŋ ḥācibin oḳıdı, ḫalīfe-nüŋ ḫaṭ(ṭ)ını aŋa gösterdi꜀. Andan eyitdi: “Var, bunı hemīndem (21) helāk ėt, yoḫsa yėrine seni asaram” dėdi. *Ḫālid*üŋ elin baġladılar, boynına ip daḳdılar, **(211.b.)** (1) ḥācibüŋ eline vėrdiler. Ḥācib *Ḫālid*i꜀

[2123] F.343.a.4. | H.172.b.7-8: ... *girdi꜀, ḍurdı. Ṣordılar:* “*Ne meşġāle-dür*?”. | L.322.a.1: sic.
[2124] F.343.a.12: sic. | H.172.b.14: *saŋa*. | L.322.a.9: ⌈*seni*⌉.

zībā yigit gördi$_o$, anı yitürmege ḥayfsındı. Ḥaccām, ḳafādan hīc (2) eksilmez[2125] ulfāş eydür ḳı̆: "Pīrler sözin dutmayan böyle olur, yoḳ yére ölür" dér. Ol~dem ḥācib (3) *Ḫālid*i silāḥ-dārlara sımarladı: "Varuŋ, sūḳ-ı s̱elās̱ede bunı asuŋ!" dédi. Dār dibine varıcaḳ ġalebede (4) *Ḫālid*i salı$_o$vérdiler. Ḳacdı. "Ḳanı ḳanı" déyü *Yūsuf-ı Ḥac(c)ām-ı Neccām* bedbaḫt ardına düşdi: "Dutuŋ!" (5) dédi. *Ḫālid* cān ḳorḳusındań ḳacdı$_o$, bir soḳaḳa girdi$_o$ gördi$_o$: nāfid degülimiş. Dönemedi, bir ʿAlevīnüŋ (6) evine düşdi. ʿAlevī bir ḫūb ṣūretlü yigit gördi$_o$, kenārına aldı: "Ḳorḳma!" dédi. Bir yérde gizledi, (7) gendü yérine geldi, oturdı$_o$. Ḥaccām ʿAlevī sarāyına geldi, etegin dişine[2126] dutmış, başmaġın eline (8) almış. Eyitdi: "Ė seyyid! Bu sarāyuŋa gelen gişiy(i) daşra vėribi!" dédi, "Ḫalīfe buyruġı-dur: ölse gerekdür!" (9) dédi. ʿAlevī eyitdi:

"Ė aḥmaḳ! Ne gişi, ne fülān?
Cıḳ daşra!
Yoḫsa buyururam: ḳafāŋı dögerler,
icinde- (10) -kini dökerler,
yā bezenür senüŋile[2127] dikilmiş dögerler,
yā seni eski börk gi(b)i oḳa dikerler,[2128]
degül[2129] ʿizzetile ölürsın, (11) kefenüŋ dikerler."

Pes ġulāmlar ḥac(c)āmı daşra sürdiler, eŋsesine sīlī-ler urdılar, sarāy ḳapusın (12) baġladılar. *Ḫālid*i$_o$ ʿAlevī ḳatına oḳıdı, coḳ dürlü istimālet vérdi$_o$, eyitdi: "Hezār günāh ėtdüŋise, ḳorḳma, (13) hīc kimsenüŋ senüŋile işi yoḳdur" dédi. "Dilerseŋ, bu aḥmaḳuŋ dilini keseyim" dédi. Andan (14) buyurdı$_o$: ṭaʿām getürdiler yédiler. Ḫōn götürüldüginden ṣoŋra buyurdı$_o$: ḍonlar getürdiler, *Ḫālid*e (15) geydürdiler, şarāb içdiler. Ol~dem ʿAlevī āvāz ėtdi$_o$ kı̆: "Ė nūr-ı dīde ve ė āsāyiş-i cān ve ārāyiş-i (16) cihān! Durugel, mihmānumuzı ḫoş dutalum!" dédi. *Ḫālid* gördi$_o$ kı̆ kenīzek-i mehrū geldi, ḫøca (17) öŋinde oturdı$_o$, barbuṭ[2130] kenārına aldı, bir şiʿr-i ġarı̄beyi$_o$[2131] taġazzül bābından oḳıdı. *Ḫālid* taʿaccüb ėtdi$_o$. Andan (18) bir iki nevbet daḫı caldı, bedīʿ naḳşlar gösterdi$_o$. Meclis āḫir oldı, yatdılar. Ḳażāyı$_o$ gör kı̆ dünle *Ḫālid* (19) uyanur, gendüyi$_o$ ḥācetlü bulur, āb-rīze yürür. Āb-rīze-ye bir kenīzek girüb-dururmış. *Ḫālid*üŋ (20) ḫaberi yoḳ. Kenīzek *Ḫālid*den ḳo⌈r⌉ḳar caġırur, ögi gider, düşer yatur. ʿAlevī uyanur, *Ḫālid*e ne ḳadar (21) ḫaber sorsa, söylemez. Kenīzeküŋ başını dizi üstüne aldı$_o$, eyitdi$_o$: "N~olduŋ, eyit!" dédi. Eyitdi: "Āb- **(212.a.)** (1) -rīze-de-yidüm, bu ġarīb üstüme girdi$_o$ kı̆ benümile fesād ėde, ḳorḳdum" dédi. ʿAlevī bu sözi işitdi$_o$, (2) yüregi ḳopdı$_o$, gėrcek sandı. Buyurdı: *Ḫālid*i cārmīḫe cekdiler, iki yüz aġac urdılar. Andan (3) buyurdı$_o$: aŋa doŋuz duşaġın urdılar, dehlīze bıraḳdılar kı̆ ṣabāḥ

••••••••••

[2125] F.344.a.3. | H.173.a.4: *kesilmez*. | L.322.b.12: id.
[2126] F.344.a.11: *duşına*. | H.173.a.10. | L.323.a.2: id.
[2127] F.344.a.14: om. | H.173.a.14. | L.323.a.4: *senüŋile*.
[2128] F.344.a.14: *... ḳafa dögi dikerler, içindekini dökerler ...* . | H.173.a.13-14: *... ḳafasın döger-ler içindekini dökerler ...* . | L.323.a.4-5: *... kafaŋı dögerler içindekini dökerler ...* .
[2129] F.344.a.14: om. | H.173.a.14: *ṣanma kı̆*. | L.323.a.5: *degül kı̆...* .
[2130] F.344.b.7: *barbuṭı$_o$*. | H.173.a.22. | L.323.a.12: *barbuṭ*.
[2131] F.344.b.7. | H.173.a.22. | L.323.a.13: *... bir şiʿir-i ʿArabı ...* .

ʿalāmetile sūḳ-ı s̲elās̲ede aṣalar. (4) Andan ʿAlevī yėrine vardı$_{o}$ uyıdı. Kenīzek endīşe ėdindi ḳī: “Ben ėtdügüm ne işdür? Bir bī-günāh yigide (5) töhmet ve büḫtān ėtdüm. Ġala(ṭ)ıla gelüb-dururdı$_{o}$, baŋa ḳaṣdı$_{o}$ yoġıdı$_{o}$. İmdi$_{o}$ bu gėce bunda ḳalurısa, ṣabāḥ (6) şeksüz öldüriserler” dėdi$_{o}$. Esirgedi durdı$_{o}$ vardı$_{o}$ ḳī bendin götüre ḳaçura: “Ḳaçmış” dėyeler. Bir cengī ḳoc (7) anda yaḳında baġluyıdı$_{o}$. Kenīzek ḥareket ėderken başını deprenür görür, sanur ḳī cengī ḳocdur, (8) cenge gelüb-durur. Cekindi, zencīrini üzdi$_{o}$, kenīzeke bir baş eyle urdı ḳī sesmedi öldi. (9) ʿAlevi uyandı$_{o}$, dehlīze geldi, gördi$_{o}$: kenīzek ölüp yatur. ʿAlevī kenīzek firāḳına döyemeyüb (10) aġladı. *Ḫālid* bī-günāh-idügini egercī bildi, ammā ḳılıc cekdi, üstüne durdı$_{o}$. Eyitdi: “Rāst söyle, (11) seni incitmeyeyim, yoḫsa tīġi ḳarnuŋa soḳaram” dėdi. *Ḫālid* eyitdi: “Ė seyyid! Ḳażīye budur budur” (12) dėdi. Āvrīze ḥācet olduġın, ġala(ṭ)ıla āv(r)īze varılduġın, ṣoŋra merḥamet ü nedāmet belürdügin, (13) ḳoc ḥareketin ḳamusın şerḥ eyledi. Bu kelimātı işidicek eyitdi$_{o}$: “Eyvāy, ne müdbir saḳad gişi-(y)imissi(n)” (14) dėdi. Buyurdı$_{o}$: bendin şeşdiler ḳapdılar salı$_{o}$vėrdiler. Henüz ḳaraŋuyıdı$_{o}$, cıḳdı$_{o}$ gördi$_{o}$ ḳī ḥaccām ḳapu (15) öŋinde oturur. Ḳacdı; ḥaccām ardına düşdi$_{o}$. Eydür ḳī:

“Hāy, dur nācüvānmerd,
nėce ḳayġuŋı (16) yėyem,
dur,
olma dūr,[2132]
Taŋrı beni saŋa ḳul(l)uḳcı yaratdı$_{o}$!”
dėdi.

Ḫālid muḳayyed olmadı gitdi$_{o}$. Ḥaccām (17) ardınca cağırur ḳī: “Hāyı$_{o}$, dutuŋ, hāy duruŋ!”

Ḳażāyı$_{o}$ gör:
yolda bir āb-ḫāne varımış,
pūşişi (18) yoġımış.
Ḫālid aŋa düşdi$_{o}$ batdı ḳaldı.
Ḥaccām görmedi gecdi,
ilerü gitdi sandı$_{o}$ vardı$_{o}$,
Ḫā{*lid*üŋ} (19) evi ḳapusında oturdı.
Bu yaŋa *Ḫālid*e bir meded yėtişdi,
varṭadan cıḳardılar,
*Dicle*de, andan ḥammāmda (20) yudılar
ṭībleddiler,
naẓīf donlar geydürdiler
salı$_{o}$vėrdiler.
Gitdi, sarāyına geldi.
Gördi$_{o}$ ıraḳdan ḳī ḥaccām
(21) elin eŋegine ḳomış, oturur.
Arḳuncaḳ yolundı,
bir yoldan daḫı eve yuvalandı
girdi, ferāġat yuvasını yuvalandı.[2133]

••••••••••

[2132] F.345.b.3: id. | H.173.b.22: om. | L.324.a.1: id.

(212.b.) (1) Ḥaccām bu ḥālı bilüb yolındı,
ḳapuyı bekledi oturdı.
Dört ay tamām *Ḫālid* ḥaccām ḳorḳusındań (2) evden cıḳmadı. Bir gün ḥācibülhüccāb yārenlerile oturub muḥādeşe ėderlerdi. Nāgāh *Ḫālid-i Efʿī* (3) sözi cıḳdı. "Kimse anuŋ ḥālından bilürmi?" dėdiler. Bir gişi eyitdi: "Ė ḫudāvend! Anuŋ ḥālını sormaŋ! Bir firʿavn (4) anuŋ üzerine musallaṭ olup-durur. Üş dört aydur ḳı anuŋ ḳorḳusındań ḳapusındań ḍaşra cıḳamaz, (5) ʿaẓīm rencūr olmışdur" dėdi. Derḥāl ḥācib ruḳʿa yazdı, *Ḫālid*den ḫużūr istidʿā ėtdi. (6) Ruḳʿa'yı iki serheng eline vėrdi. Vardılar, *Ḫālid*i alup geldiler. Ḥaccām dolaşu bile girmiş, başladı ḳı:

"Ė ḥācib! (7) Bu ol gişi-dür ḳı
Seyyid Caʿfer kenīzekile dutdı,
emīrilmü'minīn ḳatl buyurdı.
Ol vaḳtdan (8) berü ben ġamdan diŋlenmedüm,
üş bugün hezār miḥnetile ḳatuŋa getürdüm.
Ḥācib degülem,
muḥtesib (9) degülem;
elümdeń ancaḳ gelür bu ḳadar
saʿy kim ėtdüm,
diyānetümden ėtdüm"
dėdi.

Ḥācib eyitdi: "Sen bunuŋ (10) nesiysin?" dėdi. Ḥaccām eyitdi: "Ben bunuŋ ġamḫorıyam, ġamından eriyüb-dururam" dėdi. Ḥācib *Ḫālid*e sordı: (11) "Bu neŋdür?" dėdi. *Ḫālid* aġlamaġa başladı, andan evvel ü āḫir aḥvālını söyledi. Ḥācib mācerāyı işitdise, eyitdi:

(12) "Bumıdur seni bu ʿaẕāblara ḳoyan,
evüŋi saŋa zindān eyleyen?"
dėdi.

Ḫālid eyitdi: "Bu melʿūndur! Nėce-gez beni (13) ölüm yėrine iledüb-durur. Bunı gördügümce bī-dīn-liginden mülḥidliginden īmīn degülem" dėdi. Ḥācib buyurdı:

(14) ḥaccāmı muḥkem baġladılar,
meclisde ortaya bıraḳdılar,
ayaġ altına aldılar,
üstüne oġrayan eŋse-sine sīlī (15) vurur,
bıyıġın ceker,
şarāb-ḫōrlar cürʿa-larını üstüne döker.

Andan ḥācib eyitdi: "Ė *Ḫālid*! Bugün (16) Nevrūzdur, ḫalīfe ḳatına varsam gerekdür. Destūruŋ bile olsun, ḥikāyetüŋi aŋa dėrem" dėdi. (17) *Ḫālid* eyitdi: "Fermān senüŋ, ben bīcāre'yi bu mülḥidüŋ ḳorḳusındań ḫalāṣ ėt!" dėdi. Ḥācib (18) ḫalīfeye vardı, yėr öpdi, eyitdi: "Yā emīrelmü'minīne! Gerekdür ḳı bugün ḳullaruŋı sevindüresin!" (19) dėdi. Ḫalīfe eyitdi: "Bugün senüŋ üc ḥācetüŋ maḳbūldur" dėdi. Ḥācib baş ḳodı duʿā ḳıldı, (20) eyitdi: "Emirelmü'minīn

[2133] F.345.b.10: *... bir yaŋadan daḫı eve yuv(a)landı.* | H.174.a.3-4: *... bir yoldan daḫı sarâya girür.* | L.324.a.8: *... bu yoldan daḫı eve yuvalandı, ferāġat yuva-sını yuva-landı.*

destūr buyurursa, ġarīb ḥikāyetüm vardur, dėyeyim” dėdi. Ḫalīfe buyurdı: (21) “Dė” dėdi. Ḥācib āġāz eyledi, *Ḫālid*üŋ ḥikāyetini tamām söyledi$_{o}$. Ḫalīfe güldi taᶜaccüb ėtdi$_{o}$, eyitdi: **(213.a.)** (1) “Benüm başumicün *Ḫālid*i$_{o}$ bunda getürüŋ, ḥikmeti *Loḳman* aġzından işitmek yėgdür” dėdi. *Ḫālid*i$_{o}$ ḫalīfe (2) ḳatına getürdiler. Zemīn-pūs ėtdi. Ḫalīfe anı nüvāḫt ėtdi, andan buyurdı$_{o}$ kĭ aḥvālını gendü (3) söyleye. *Ḫālid* baḳdı$_{o}$, *Caᶜfer-i Hāşimī* anda gördi$_{o}$, eyitdi: “*Seyyid Caᶜfer*den utanuram söyleyümezem” (4) dėdi. *Seyyid* eyitdi: “Ḫalīfe başıcün doġru söyle, benden eymenme, īmīnˣ ol!” dėdi. *Ḫālid* (5) aḥvālını tamām söyledi. Ḫalīfe vü *Caᶜfer* ü vüzerā ol~ḳadar güldiler kĭ dėmege yaramaz. Ḫalīfe (6) eyitdi$_{o}$: “Şimdi ol ḥaccām ḳandadur?” dėdi. Ḥācib eyitdi$_{o}$: “İşde baġladub-dururam, anı baġlamayınca *Ḫālid* ṭaᶜā{ma} (7) sunmadı” dėdi. Pes ḫalīfe buyurdı$_{o}$: *Yusūf-ı Ḥaccām-ı Fużūli*yi$_{o}$ sūḳ-ı selāsede berdār ėtdiler, ḫalḳı (8) anuŋ şer(r)inden ḳurtardılar. ᶜĀlemde her ḳanda fużūlī merdek-i mezdekī varısa,[2134] eyle olsun! (9) Andan emīrelmüminīn^{+} *Caᶜfer*e eyitdi$_{o}$: “Bu cüvānmerde ne baġışlarsın?” dėdi. Seyyid *Ḫālid*e (10) eyitdi: “Rāst eyit kĭ ol seni ileden kenīzeklerüŋ ḳanḳısı-yıdı?” dėdi. *Ḫālid* eyitdi: (11) “*Nevbahār*ıdı, mihter-i kenīzekān” dėdi. *Seyyid* eyitdi$_{o}$: “Be-Ḫudā-yı$_{o}$ āsumān u zemīn! Ol kenīzeki, (12) daḫı on-biŋ dīnārı saŋa baġışladum” dėdi. Hemāndem nikāḥ eyledi, ḫalīfe daḫı bir ulu kö(y)i$_{o}$ (13) mülk-lige, daḫı coḳ māl u menāl u esbāb u ᶜalāmet inᶜām eyledi. Bir ᶜālī sarāy (14) yaḳınında mesken buyurdı$_{o}$: “Hemīşe ḳatumuza gelü gide-dur!” dėdi. Vezīrler yanında yėr taᶜyīn (15) ėtdi$_{o}$, ḫāṣ nedīm oldı$_{o}$. *Ḫālid*üŋ bu ḥāl evvelden hevesinde-yidi, ėrişmezidi, ḥaccām sebeb olmaġıla (16) ėrişdi, niᶜmete batub rāḥat oldı. *Nevbahār*ıla elli yıl bile oldı. Oġlancuḳları ḳarıldı, herbiri *Baġdād* (17) şehrinde maᶜrūf u mevṣūf gişi oldı$_{o}$. ᶜĀḳıbet gitdiler ve bu ḥikāyet(i) yādigār ḳodılar.

Raḥmet-i ⌈Ḥaḳ⌉ kātibe vü ⌈mü’ell(i)fe⌉ vü kārıye.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2134] F.346.b.14: *... her ḳanda mübrim ve müzdekī varısa ...* . | H.174.b.11: *... her ḳanda fużūlī varısa ...* . | L.325.a.9: *... her ḳanda bir fużūlī merdek-i mezdekī varısa ...* .

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

34

(18-21) » Ḥikāyet(-i) sī-vücehārüm

ez-ān Dal(l)a(-i) Muḫtāle ve ġuramā-yi vey«

(18) Aḫbārī-ler şöyle getür-mişler kĭ *Hārūn-ı Reşīd* zamā{nında} (19) bir ustād müneccim varıdı. Bir gün bir erile bir ʿavrat anuŋ ḳatına (20) geldiler. “Bize ʿaceb ḥāl oldıo” dėdi-ler. Ustād eyitdio: “Söyleŋ, (21) işidelüm!” dėdi. Er eyitdi:

|| Üşbu ḫātūnıo aldum, eve getürdüm. **(213.b.)** (1) Altıo ay benümile bile oldı. Andan baŋa heves-i sefer-i *Ḥicāz* oldı, gider oldum. Bu zen baŋa eyitdio: “Sėzerem (2) [Sėzerem] kĭ bārdār oldum. Beni ḳoyub ḳanda gidersin?” dėdi. “Hele Taŋrıya sımarladum” dėdüm, seferüme (3) gitdüm, dört yıl seferde eglendüm. Üş geldüm, görürem: henüz vażʿ ėtmemiş, oġlan (4) ḳarnında deprenür. Ve bu ʿavrat pārsādur, gerek-dür kĭ bu ne vāḳıʿa-dur bize ḫayr ḫaber vėresin ||

(5) dėdi.

Müneccim usṭurlābı eline aldı, ṭāliʿ gördi: “Lāḥavl!” dėdi. “Nedür?” dėdiler. Eyitdi: “Bu yaḳında bir (6) ferzend gele, anasından ayırtlanduġılayın otura güle söyleye, dişleri bitmiş ola, ṭaʿām u şarāb (7) işe süre.[2135] Ve coḳ āfetler ol ḳızdan ẓuhūra gele, dükeli ḫalḳ anı taʿaccüb ėdeler. Yėtmiş yaşaya, (8) coḳ māl cemʿe eyleye, ʿāḳıbet bir mü’min anı helāk eyleye, mālını taṣarruf ėde” dėdi. Merd ü zen (9) melūl oldılar. Bir aydan ṣoŋra er öldi, ʿavrat bir ḳız doġurdı, gendü öldi. Ḳız anayıo n~ėder? (10) Ḫoş oturdı, ṭaʿām yėdi güldi söyledi. Ḫalḳ taʿaccüb ėtdiler. Andan bu ḳız ulaldı, yigirmio yaşına (11) degdükde ḫūb-rū vu *Ḳur’ān*-ḫōn,[2136] ʿilm ehlio, faṣāḥat issi bulındı. Kimse anı almaġa raġbet (12) ėtse: “Benden ehl[2137] gerekdür kĭ beni ala” dėridi. İttifāḳ *Ḫorāsān*dan bir ḫūb-ṣūret ehl (13) yigit geldi, bu ḳıza raġbet ėtdio. Ḳızıla söyleşdio münāẓara ėtdi, ḳıza ehlīyet begendürdi. (14) Ol~dem ḳız eyitdio: “Beni almaḳ dilerseŋ, baŋa bir hüner göster kĭ ben andan ʿāciz olam. Andan ḳalan (15) işi görevüz” dėdi. Ḫorāsānī eyitdi: “Ėrte cādırlan, bāzāra gel, mihter-i ṣarrāfān ḳatında otur, (16) hünerümi anda göresin” dėdi. Ėrte olıcaḳ ḳız vaʿde-gāhda vardıo oturdıo. Bir

•••••••••••

[2135] F.347.b.10. | H.175.a.4. | L.325.b.16-17: id.

[2136] Ms. sic. (*ḫ . v . n*) || F.348.a.1: ... *Ḳurān-ḫōn-ı ʿilm ehlio ...* . | H.175.a.7-8. | L.326.a.4: ... *Ḳurān-ḫøn ve ʿilm ehlio ...* .

[2137] Ms. sic. Recte *ehil*? || F.348.a.3: *ehil*. | H.175.a.8: id. | L.326.a.5: *ehil*.

demden gördi$_o$ kĭ (17) Ḫorāsānī geldi, arı ḍonlar geymiş, elinde bir pāre bėz kĭ[2138] bir ip dutar. Geldi, mihter-i ṣarrāfān dük(k)ānında (18) oturdı. Ṣarrāfa eyitdi: "Zer-i Maġribī, zer-i Neyşābūrī, zer-i Ḳāşānī varmıdur?" dėdi$_o$. Ṣarrāf: "Vardur" dėdi. (19) Ḫorāsānī "Getür, görelüm!" dėdi. Ṣarrāf kīse aġzın acdı, öŋinde ḳodı. Ḫorāsānī iki eliyle bu altundan (20) avucladı, bėzine baġladı, mührin urdı, öŋinde ḳodı. Ṣarrāf eyitdi: "Cekmedin görmedin (21) neçün mühürledüŋ?" dėdi. Ḫorāsānī eyitdi: "Zer-i Ḫorāsānīŋ varmı?" dėdi. Ṣarrāf eyitdi$_o$: **(214.a.)** (1) "Vardur" dėdi. Ḫorāsānī eyitdi: "Nėce vėrürsin?" dėdi. Ṣarrāf eyitdi: "Dīnārını bėş bucuḳ dāng-i Maġribī- (2) -ye vü Kāşāni̲ye vü Nişābūri̲ye vėrürem" dėdi. Ḫorāsānī: "Var, vėr!"[2139] dėdi yüriyüvėrdi. Ṣarrāf etegine (3) yapışdı: "Ḫarāmī-misin? *Baġdād* şehrini ġāret ėtmegemi geldüŋ?" dėdi. Ḫorāsānī eyitdi: "Ė ḫøca! Ben bu (4) muᶜāmeleden gecdüm, n~istersin?" dėdi. Ḫalḳ üşdi$_o$, ṣarrāf yaḳasın yırtdı$_o$, başına ṭopraḳ ḳoydı$_o$: "Üşbu (5) elinde-gi altun benüm-dür, üş aldı, gider" dėdi. Ḫorāsānī eyitdi$_o$: "Üşbu er dīvāne-dür olamı?" dėdi. "Ben (6) diledümidi kĭ bununŋıla muᶜāmele ėdem kĭ aŋa aṣṣı ola. Ben peşīmān oldum, gördüm kĭ baŋa cıḳmaz. Bu (7) ne dėr, bilmezin. Benüm mālum benüm mührümile üş yėŋümde-dür" dėdi. Ṣarrāf feryād eyledi. Ḫalḳ eyitdiler: "Ḫalīfeye (8) varuŋ!" dėdiler. Ḫalīfeye vardılar. Ḫorāsānī ḫidmet ḳıldı āferīn oḳıdı, eyitdi: "Ġarībem bāzirgānamˣ, Ḫorāsāndan (9) geldüm. Biżāᶜatum vardur. Ḫorāsāna gitmek diledüm. 'Biżāᶜatumı zer-i Ḫorāsāni̲ye degişeyim' dėdüm. Bu gişi baŋa zer (10) gösterdi$_o$, beni aldayub zerümi almaḳ istedi$_o$, rāżī olmadum, ol fikirden gecdüm. Bu ne dėr, bilmezem" dėdi. (11) Ṣarrāf eyitdi$_o$: "'Biżāᶜatum var' dėdügi zer benüm-dür. Benümile şöyle ėtdi, şöyle ėtdi" dėdi. Ḫalīfe bu Ḫorāsā{ni̲ye} (12) eyitdi$_o$: "Sen ne dėrsin?" dėdi. Ḫorāsānī eyitdi: "Ben zerümi odamda ceküb-dururam, veznini, ᶜadedini bilürem. (13) Gelsün bu ṣarrāf, veznin ᶜadedin eyitsün, yoḫsa ben vezn ü ᶜaded ḳacdur dėyeyim, maᶜlūm ola kim (14) ṣarrāf cüzāf söyler, ḥaḳ benüm elümdedür" dėdi. Ṣarrāf bu söze rāżī oldı. Ḫorāsānī eyitdi: "Zer yüz- (15) -bir dīnār, daḫı dört-buçuḳ dāngdur, ᶜadedden otuz-üc Maġribī-dür, yüz-on Ḳāşānī-dür, yigirmi$_o$-bėş (16) Nīşābūrī-dür" dėdi. Ṣurre-sini acdı, ḫalīfe öŋinde ḳodı. Ḫalīfe buyurdı$_o$: cekdiler ve saydılar; (17) Ḫorāsānī dėdüginleyin cıḳdı$_o$. Ḫalīfe Ḫorāsāni̲yi$_o$ nüvāḫt ėtdi, zeri aŋa buyurdı: "Ṣarrāfı asuŋ!" dėdi. (18) Şefāᶜat ėtdiler ḳurtardılar, hezār dīnār cerīme-sin aldılar. Ol ḳızuŋ adı *Dalla*-ıdı. Bu *Dalla* bu hüneri (19) *Ḫorāsānī*den göricek irādet vėrdi, Ḫorāsāni̲ye ᶜavratlıġa vardı$_o$. Ve bu Ḫorāsānīnüŋ bu işdeń ḳazanılmış (20) coḳ mālı varıdı. Ve bu erüŋ aḍı *Muḫtāl*-ıdı. *Dalla*ya pīşe-sini ögretdi$_o$. *Dalla Muḫtāle* oldı. Ol (21) erden *Dalla*nuŋ üc ḳızı oldı. Ücini daḫı üc ṭarrāra vėrdi. Bir cemāᶜat oldılar, *Baġdād* **(214.b.)** (1) şehrini ḳaha[2140] getürdiler. Ḳamu gişi bulardan iḫtirāz ėder oldı. *Baġdād* şehrinde bularuŋ zaḫmın yėmedük (2) gişi ḳalmadı. *Dalla*-nuŋ ᶜādeti olıdı: zāhidāne don geyürdi, boynına tesābīḥ asarıdı, arḳasın (3) bükerek yürürdi$_o$, elinde ᶜaṣā dutarıdı yürüridi. Bir ulu ḳapuya gelicek ḳaḳarıdı. İcerüden cıḳarlardı$_o$: (4) "N~istersin?" dėrlerdi$_o$. Eydürdi: "Zen-i ṣūfī-yem, namāz vaḳtı geldi, baŋa yėrcügez gösterüŋ, namāz ḳılayım (5)

••••••••••

[2138] F.348.a.8. | H.175.a.14. | L.326.a.12: *bėzile*.
[2139] F.348.a.14: ... *eyle almazam*. ... . | H.175.a.18. | L.326.b.2: id.
[2140] F.349.a.8: *ḳuya getürdiler*. | H.175.b.12. | L.327.a.11: id.

duʿā ėdeyim” dėridi$_o$. Sarāy ḫalḳı anı ʿizzetile icerü givürürlerdi$_o$, namāzgāh gösterürlerdi$_o$. Namāz ḳılurdı$_o$, andan ḫoş (6) āvāzıla penc āyet, yā ʿaşer āyet oḳırdı$_o$, ḫalḳı meşġūl eylerdi$_o$, ne ḳolayına gelse, götürürdi$_o$. Varurdı$_o$, erini ḳızla(r)ını (7) ol evüŋ medāḫilinden maḫāricinden āgāh ḳılurdı$_o$. Varurlardı, ol evi süpürürlerdi$_o$. Nice sarāyi$_o$ bu ṭarīḳile (8) süpürdiler, *Baġdād* ḫalḳını incitdiler. Bu ḫaber <ḫalīfeye>[2141] yėtişdi: “Bir gişi durdı, bunuŋ gibi$_o$ iş ėder” dėdiler. Ḫalīfe (9) şehr işin görenlere: “Elikdüre-yidünüz olamı?” dėdi$_o$. *Dalla* bir gün evinden cıḳdı$_o$, bir zuḳaḳa girdi$_o$, anda (10) bir ʿālī köşk gördi$_o$. İlerü vardı gördi$_o$: bir ulu ḳapusı var, gümiş ḫalḳalu, zenbūrī perde üstüne (11) asılmış, ve ḳapunuŋ öŋi sulanmış süpürülmiş, sulanmış seküler var, döşenmiş; bir ḳara ḫādım oturur, (12) otururaḳ uyımış. Arḳunca *Dalla* ol sarāya girdi$_o$, miyānsarāda bir kenīzek gördi$_o$: ḫūblıḳda (13) bī-naẓīr. Yüz ola kenīzek yöresinde dururlar. *Dalla* cün kenīzeki gördi$_o$, sandı$_o$ kĭ ḥūr-ı bihiştī- (14) -dür. Ḳatına vardı$_o$ selām vėrdi$_o$ oturdı$_o$, penc āyet oḳıdı, āvāzı$_o$ ḫoşlıġından bu cāriye bīhūş oldı. Andan (15) kenīzek taḫtdan indi, *Dalla*’yı ḳocdı$_o$, nüvāḫt ėtdi$_o$. *Dalla* zār zār aġladı. Kenīzek eyitdi$_o$: “Ė māder! (16) Necün aġlarsın?” dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: “Ė ferzend! Beni bilürmisin?” dėdi. “Sen kici-idüŋ, ben sizüŋ evden cıḳdum, (17) ḫacca gitdüm, anda vardum, mücāvir oturdum, bu yıl üş gėrü geldüm” dėdi. Kenīzek eyitdi: “Baŋa bildür kim sen (18) kimsin?” dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: “Ben senüŋ ḫālaŋam, ve ḳatı ḫacīlem kĭ senüŋ ḫidmetüŋde taḳṣīrlıḳ ėtdüm” (19) dėdi. “İmdi Taŋrı ḳorısa ḫidmetde bulınam” dėdi. Kenīzek eyitdi: “Sen benüm anam yėrine olduŋ, ne (20) ḫācetüŋ varısa benden dile!” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Benüm ārzūm senüŋ dīdāruŋdur. Ben bir ḳarıyam, cihāndan el (21) yuyub-dururam” dėdi. Kenīzek eyitdi: “Elbette benden ḫācet dile!” dėdi. *Dalla* ilerü geldi, kenīzeküŋ **(215.a.)** (1) elin öpdi$_o$, eyitdi$_o$: “Ḫalvet olıcaḳ söyleyem” dėdi. Kenīzek buyurdı$_o$: evi ḫalvet eylediler. *Dalla* eyitdi$_o$: “Kāşki (2) doġmayadum, yā ḫacc yolında öleyidüm gebereyidüm, bunuŋ gibi$_o$ ḫācet dilege muẓṭar olmayadum” dėdi vü aġladı. (3) Eyitdi$_o$: “Utanduġumdan bilmezem: ne dėyem?” dėdi. Kenīzek eyitdi$_o$: “Utanma ḳayurma söyle!” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Ė (4) duḫter! Zen-i pīrem, mālum niʿmetüm coḳdur, ammā bir sebebden şeb ü rūz bī-ḳarāram” dėdi. “Sebeb oldur kĭ bir (5) oġlum vardur kĭ bugün *Baġdād* şehrinde ancılayın ṣāḥib-cemāl yigit yoḳdur. On-sekiz yaşına degüb- (6) -durur, mālı daḫı coḳdur, hem hüner ü edeb issi-dür. Bir gün seni görmiş, saŋa ʿāşıḳ olmış. Beni saŋa vėribidi, (7) diler kĭ aŋa merḥamet ėdesin, birgez gendözüŋi aŋa gösteresin, olakĭ ʿışḳı$_o$ sākin ola. Ve herkĭ bir mü’minüŋ (8) feryādına ėrişe, aŋa rāḥat degüre, şöyle-dür kĭ mürde’yi zinde ḳılur. Anuŋ gibi yigidi ölümden ḳurtarduġuŋdan (9) saŋa ne ziyān ola. Ümīd daḫı vardur kĭ bir buŋalduġuŋ yėrde Taŋrı Taʿālā saŋa feryād ėrişe. Ve-eger (10) dīdārı yigitden dirīġ dutarsaŋ, bī-şek ol yigit ḫasretüŋden ölür, ḳanı boynuŋa olur” (11) dėdi. Kenīzek cün bu sözi işitdi, eyitdi: “Ė māder! Bunuŋ gibi söz kimse baŋa dėdügi (12) yoḳdur, dėmez. Ammā cün senüŋ zārłıġuŋı gördüm, saŋa vu oġluŋa özüm göyündi, birgez yüzüm aŋa (13) göstereyim, bāşedkĭ ḫursend ola, ṣavāba girem” dėdi. Durdı$_o$, eve girdi$_o$, ḳıymetī don geydi, (14) gendözini zer ü zīver ü cevāhirile bezedi, yüz

[2141] F.349.b.2. | H.175.b.18. | L.327.b.4: sic.

dīnārı ṣurre(-ye)[2142] bağladı, daşra geldi, ʿacūz (15) öŋinde ḳodı: “Bu saŋa ayaḳ deri olsun!” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Ė ḳızum! Ne zaḥmete girürsin? (16) Hezār cān-ı māder saŋa ḳurbān olsun. Eger sen zaḥmet ceküb ol üftāde ḳatına gelürseŋ, (17) hezār inʿāmdan yėgdür” dėdi. Kenīzek durdı$_o$, bir eski cādır büründi$_o$, *Dalla*-yıla ḳapudan çıḳdı$_o$ (18) gitdi. Ḳapucı sandı kĭ bir cāriye-dür, işe gider. *Dalla* kenīzeki aldı, bāzāra girdi$_o$, gördi$_o$: (19) bir ḫūb-ṣūret bezzāz yigit dük(k)ānda oturur. Kenīzeke eyitdi$_o$: “Oġlum şol oturandur, sen üşbunda (20) durudur; ben varayın ḫaber ėdeyin muştılayın” dėdi. *Dalla* geldi, yigide selām vėrdi$_o$, duʿā ḳıldı, cüvānı (21) faṣāḥatıla ṭabīʿata getürdi$_o$. Eyitdi$_o$:

“Oġlum! Bir ḫūb ṣūret ḳızum var.
Bir gün seni görmiş,
saŋa ʿāşıḳ **(215.b.)** (1) olmış.
İmdi dilerem kĭ
bir dem senüŋile otura,
nėçeye^x -dek[2143] firāḳuŋda gögsin ötüre,
olakĭ bir laḫẓa gözüni (2) dīdāruŋıla otara
oġraya, bir cebeye süŋüsi ötere!”
dėdi.

Ve eyitdi$_o$ kĭ: “Bu rāzı penhān dut kĭ ben zen-i ṣāliḥa- (3) -am; üc nevbet ḥac u ziyāret ėdüb-dururam. Ehl-i *Baġdād* dükeli beni bilürler; bu ḥāl bana żarūretden düşdi$_o$” (4) dėdi$_o$. Bezzāz eyitdi: “Ne buyursaŋ, başum üstüne” dėdi. *Dalla* durdı$_o$, duḫteri getürdi$_o$. Bezzāz durdı, (5) duḫteri aldı. Dük(k)ānda üzerinde ṭabaḳa varıdı. Anda cıḳdı$_o$, oturdılar söyleşdiler. Bir dem cāme-ḫevāba (6) girmek istediler, donları cıḳardılar, anaları ḳatında ḳodılar gitdiler yatdılar uyıdılar. *Dalla* tamāmet donı (7) ḳumāşı, naḳdı$_o$ cinsi erüŋ ḳızuŋ bulduġın dėrdi$_o$ dėrşürdi$_o$ aldı yüriyüvėrdi. Ḳapuyı$_o$ üstlerine (8) görekleyüḳodı$_o$,[2144] gendü evine vardı, fārig̱ düşdi$_o$. Cüvān-ı bezzāz durdı$_o$, duḫterden sordı$_o$: “Anaŋ ḳanı?” dėdi. (9) Ḳız eyitdi: “Bu ḳarı senüŋ anaŋ degülmidür?” dėdi. Cüvān eyitdi: “Benüm ne anam olsun, senüŋ anaŋdur!” (10) dėdi. Söz coḳ gecdi, feryād belürdi, bezzāz ḥīleyile ḳapuyı$_o$ acdı$_o$, daşra cıḳdı, dük(k)ānı ġāret (11) olmış buldı. Ḫalḳ üşdi$_o$, ġalebe oldı: “Bu iş *Dalla* işi-dür” dėdiler. “Duḫterüŋ ne sucı var” dėyüb (12) eski büski don u cādır buldılar. Geydi, yaşınub evine gitdi. Ḥācib-i şehr geldi, bezzāzı$_o$ aldı, (13) ḫalīfeye vardı. Bezzāz ḥikāyeti ḫalīfeye söyledi. Ol~dem ḫalīfe şehr ḥācibine buyurdı: *Dalla*(-yı)[2145] (14) iste, bu anuŋ işi-dür” dėdi. Ḥācib atlandı, aʿvānı anṣārıyla *Baġdād* şehrini teftīş <ve>[2146] tefaḥ(ḥ)uṣ (15) ėtdi. *Dalla*-dan e<u>s</u>er ü ʿü<u>s</u>eyr[2147] göremediler. Ḫalīfeye: “Bulamaduḳ!” dėdiler. “Daḥı ḫoşca isteŋ, inşā’allāhu (16) ol melʿūne’yi[2148] bulasız” dėdi. Gine bir gün bir müd(d)etden ṣoŋra *Dalla* bāzāra cıḳdı$_o$. Bir kāzur bunı bilürmiş, (17) dutdı$_o$,

••••••••••

[2142] F.350.b.7. | H.176.a.16: sic. | L.328.b.6: id.
[2143] F.351.a.2: *nėceye$_o$dek*. | H.176.a.22: om. | L.328.b.16: *nėçeyedek*.
[2144] F.351.a.10: id. | H.176.b.4. | L.329.a.7: *göreklü ḳodı*.
[2145] F.351.b.2: om. | H.176.b.9: sic. | L.329.a.15: sic.
[2146] F.351.b.3: sic. | H.176.b.9: id. | L.329.a.16: sic.
[2147] Cf. ms. 243.a.19. || F.351.b.4: *e<u>s</u>er< i> ʿa<u>s</u>īr*. | H.176.b.9: *e<u>s</u>er ü ā<u>s</u>īrini*. | L.329.a.17: *e<u>s</u>er ü ʿā<u>s</u>īr*.
[2148] V.c.

cefālar eyledi. Ġavġā üşdi$_{o}$, *Dalla* epsem oturdı: hīc söylemez. Ġalebe biraz eksildüginleyin *Dalla* aġladı, (18) yüzin göge dutdı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Yā Rab(b)i$_{o}$! Bu benüm oġlumı ḥaḳ(ḳ)ıla giriftār eyleme kĭ bunı mālīḫūliyā[2149] dutub-durur. Ḳorḳaram (19) kĭ gendözin öldüre” dėdi. Ḫalḳ bu sözi$_{o}$ işitdiler, ḳāzurı dutdılar: ol~ḳadar muşt u leked ṣūretine (20) bedenine [ṣūretine][2150] vurdılar kĭ bīhūş oldı$_{o}$. *Dalla* bildi kĭ kāzurdan hūş gitdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Oġlumı (21) incitmeŋ!” dėdi fiġān ėtdi. Ellerin cekdiler. Andan eyitdi: “Delü olmışdur, bīmāristāna iledüŋ, **(216.a.)** (1) şerbet icsün, hem eline ayaġına bend ursunlar kĭ yā beni, yā gendüyi$_{o}$, yā kimseyi$_{o}$ urub öldürmesün” dėdi. #Ḳavum# (2) dirildiler, kāzurı baġladılar, bīmāristāna iletdiler, boynına ġul gecürdiler, muḳmaḥ[2151] eylediler, donını dülbendini (3) başmaġını anasına vėrdiler. “İpligümile alınmışlardur, saḳlayayım, uslanıcı[x2152] vėrem” dėdi. Bu ḥīle-yile *Dalla* (4) ḫalḳ icinden sıyrıldı cıḳdı$_{o}$, evine vardı$_{o}$, fāriġ düşdi$_{o}$. Ḳay(y)ım-ı bīmāristān her gün kāzurı dögerdi, şerbet (5) icürürdi. Kāzur: “Ben dīvāne degülem, ḥācibe deŋ: gelsün, ḥāluma baḳsun!” dėridi$_{o}$. Daḫı beter dögerlerdi. Bir nevbet (6) bu iş, bu nesaḳ üzerine müstemir olduġından ṣoŋra kāzuruŋ ma^{c}ārifinden bir gişi mecānīn üstüne (7) teferrüclenmege girür, kāzurı ol ḥālda görür, kāzur buŋa taẕarru^{c} eder ḥālını aŋladur: “*Dalla* beni bu ḥālda (8) bıraḳdı$_{o}$. Taŋrı-cün ḥācib-i şehre ḫaber ėt, gelsün, ḥāluma baḳsun, beni bu ^{c}aẕābdan ḳurtarsun!” dėdi. Ol (9) dost ḥācibi$_{o}$ iletdi$_{o}$, ḥalāṣ eyledi, kāzurı$_{o}$ ḫalīfe öŋine iletdi, ḥālını ḥikāyetini söyledi. Gülişdiler: “Bu (10) mel^{c}ūne gibi$_{o}$ ^{c}ālemde yoḳdur” dėdiler. Andań ḫalīfe ḥācibe buyurdı$_{o}$: “Avlayaduŋuz olamı?” dėdi. Gine bir gün (11) bir müd(d)etden ṣoŋra *Dalla* cıḳub şeher[e]de mütenekkire[2153] yürürken bir ḫarbende bunı bilür dutar. Bu eydür: “Ė āzād merd! (12) Taŋrıdan ḳorḳ! Bir ḳarıcuġam, ḥālumda giderem, meger beni kimseye beŋzetdüŋ ola” dėdi. Ḫarbende eyitdi: “Ė mel^{c}ūne! (13) Zerḳüŋ mekrüŋ fāyide ėtmez, dutdum seni, üşbu dem ḫalīfeye iledürem” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Ė ḫøca, me (14) saŋa on dīnār, bir ḳatır daḫı vėreyim, gel al, beni elüŋden ḳo!” dėdi. Ḫarbende eyitdi: “Rāst, on dīnār naḳd (15) elümde, bir ḳatır daḫı aluram, ne ziyānum ola? Ḫalḳa bununıla ne geregise, ėdeler, baŋa ne?” dėdi. Andan *Dalla* ilerü yüridi, (16) ḫarbende ḳatırına binüb ardınca yüridi. Bir bāzāra oġradılar, bir ḥaccām dük(k)ānına geldiler. *Dalla* ḫarbendeye {eyitdi:} (17) “Üşbunda durudur, şol ḳapu benümdür, gireyim, ḳatırı cıḳaruvėreyim.” dėdi. Ḫarbende durdı, *Dalla* ḥaccāma (18) eyitdi: “Şol ḳatır üstünde duran oġlan ḳulumdur. Dişlerinüŋ aşaġası yoḳarusı heb aġrır. Kelbeteyn-deń (19) daḫı ḳorḳar. Me saŋa bir dīnār, anuŋ dişlerin cıḳaruvėr, diŋlensün. Evet delüdür, maşlaḥatın bilmez, perākende (20) sözler söyleyiser. Muḳayyed olma!” dėdi. Derḥāl ḥaccām şāgirdlerine buyurdı: ḫarbende’yi aşaġa aldılar, aşaġadan (21) yoḳarudan altı$_{o}$ dişin cıḳardılar, yėrlerinin zeytile ḍaġladılar. Bu aralıḳda *Dalla* caġırdı$_{o}$: “Göŋlek dülbend, **(216.b.)** (1) ḳuşaḳ yancuḳ ḳana bulaşmasun, berü vėrüŋ, saḳlayayım!” dėdi. Vėrdiler, aldı gitdi. Ḫarbende (2) bīhūş olmışıdı. Ussı

[2149] F.351.b.8. | H.176.b.13. | L.329.b.5: id.
[2150] F.351.b.10: om. | H.176.b.14. | L.329.b.6: sic.
[2151] F.351.b.14: *maḳmaḥ*. | H.176.b.17: om. | L.329.b.11: *maḳmaḥ*.
[2152] F.351.b.15: *uşlanıcaḳ*. | H.176.b.19: om. | L.329.b.12: *uşlanıcaḳ*.
[2153] F.352.a.11. | H.177.a.4: *mütefekkir*. | L.330.a.5: *müten(e)kkire*$_{o}$.

gelicek dişlerini getürdi$_o$, ḥācib-i şehr ḳatına vardı$_o$. Ḥācib ḫarbende'yi ḫalīfe (3) köşkine iletdi. Söyletdiler, taḥayyür deŋizine ġarḳ oldılar. Ol~dem ḫalīfe gėrü ḫalḳını oḳıdı. (4) "*Dalla*'yı gökcek isteŋ, bulıcaḳ amān vėrmeŋ!" dėdi. Gine bir gün bir müddetden ṣoŋra *Kerḫ-i* (5) *Baġdād*da yürürdi$_o$. Gördi$_o$, bir gözsüz pāre pāre muraḳḳa^{c} geymiş, ferḥān oturur. Vardı$_o$ eyitdi$_o$: "Hīc aḫcalıḳ (6) puluŋ varmıdur? Varısa, baŋa bir aḳcalıḳ pul vėr, rub^{c}ını[2154] saŋa!" dėdi. Gözsüz eyitdi$_o$: "Ṣadaḳa-dur n~ola, aḫcayı$_o$ (7) tamāmca vėrürseŋ, hem revādur" dėdi. Hele bir aḫca vėrdi. Ol yaŋa, bu yaŋa gözsüzüŋ vaż^{c}ına (8) baḳdı$_o$, nesnecügi varıduġın sėzdi$_o$. Birḳac gün anuŋ ardınca oldı. Bir gün gördi kĭ bir Firengīce (9) [bir Firengīce] fülori eskisine berkidi-yürür. *Dalla* nesne dėmedi, evine geldi, bu[2155] ḳızına keleci ögretdi$_o$ (10) aldı, gözsüz ḳatına geldi$_o$. Andan gendü ilerü yüridi, gözsüze dolaşdı$_o$, eyitdi$_o$: "Ė nācüvānmerd! (11) Ė yaramaz er! Beni vü ḳızlaruŋı ḳoduŋ unutduŋ, başuŋ alduŋ, bir yaŋa cıḳduŋ. Üşbu biz saŋa (12) n~ėtdük, ne suçda bulınduḳ?" dėdi. Ḳız daḫı geldi: "Babacuġum!" dėyüb bir yaŋadın ḳocdı. (13) *Dalla* eyitdi$_o$: "Ne ^{c}aceb-dür gişi olurımış, ḫān-ümānı terk ėdermiş, eski muraḳḳa^{c} geyüb dilenürimiş, (14) gendüniŋ yüz gişi ṣadaḳasını$_o$ yėr ola,[2156] ol ḫalḳ ṣadaḳasıyla dirile" dėdi. "Mālı mülki, zeni$_o$ (15) fer[z]endi żāyi^{c} ḳomaḳ eyü degüldür" dėdi. "Dur, eve gidelüm!" dėdi. Ḫalḳ üşdiler: "Ne ḫāldur?" dėdiler. (16) *Dalla* eyitdi: "Bu benüm erümdür, bunda üc ḳızum vardur, bir gün bir yoḳ işe ḳaḳıyub yüriyü- (17) vėrdi. Bugün üş bunda buldum. Bunuŋ ol~ḳadar ni^{c}meti$_o$ vardur kĭ ḳıyās anuŋ yöresine oġramaz" (18) dėdi. "Naṣīḥat ėdüŋ!" dėdi. Ḫalḳ gözsüze: »"Çünīn mekün!"« dėdiler. Gözsüz eyitdi$_o$: "Ben hīc evlenmeyüb-dururam" (19) dėdi. *Dalla* eyitdi: "Benden ḳacduġuŋ olur. Dur, ḳāẕiye varalum, māldan esbābdan elüŋ cekdügüŋe (20) ḥüccet vėr! Senden ben gecdüm, tünɨlıġa[2157] ögrenen ādemī-mi olur?" dėdi. "Sen ḳanda dilerseŋ, var, ammā (21) ben dilemezem kĭ ḫaḳ(ḳ)uŋ żāyi^{c} ola, sen ölecek olursaŋ, mīrās-ḫovāre-lerüŋ beni dirile yėyeler" dėdi. **(217.a.)** (1) Ḫalḳ eyitdi: "Ė gözsüz! N~ėde^{x}-yürürsin? Devletüŋ geldi, depme!" dėdiler. "Gündüzüŋ gündüz oldı, (2) delümisin?" dėdiler. Gözsüz fikir ėtdi$_o$, eyitdi$_o$: "Bu ^{c}avrat hīc degül beni bir kimseye beŋzedüb-durur" dėdi. (3) Ḫalḳa eyitdi$_o$: »"Fermān(-i)[2158] şümā rāst"« dėdi. "Ammā şarṭum oldur kĭ baya azarlanduġumlayın azarlanmayam" (4) dėdi. *Dalla* eyitdi: "Ḳadruŋı bildük, bundan böyle seni ḫoş dutavuz" dėdi. "Senüŋ rıżāŋsuz evde (5) iş[i$_o$][2159] işlemeyevüz" dėdi. Gözsüzi ḳaldurdı$_o$, eline yapışdı aldı, evine gitdi. Eve varıcaḳ ev ḫalḳı (6) sevinişdiler, yöresine üşdiler. Bir kenīzek ṭaşt u āftābe getürdi$_o$ oturdı$_o$, gözsüzüŋ elin ayaġın (7) yudı. Ol~dem *Dalla* kücük ḳızına eyitdi$_o$: "Var, bulalaruŋı oḳı, gelsünler: 'Babalarını buldum, üşde eve getür{düm}' (8) dė, gelsünler elin öpsünler!" dėdi. Bu sözi$_o$ işidüb gözsüz ḳorḳdı: "Ulu ḳız geliser, beni baba degüldügümi (9) biliser, beni daşra salısar, gören baŋa güliser" dėdi. Cün ulu ḳız geldi "Babacuġum!" dėyüb

••••••••••

2154 F.352.b.15: id. | H.177.a.18: om. | L.330.b.8: *ru(b)ını*.
2155 F.353.a.4: *bir*. | H.177.a.20: om. | L.330.b.12: *bir*.
2156 F.353.a.9: *yėrler ola*. | H.177.a.23. | L.330.b.17: *yėr ola*.
2157 F.353.b.1: id. | H.177.b.5: *tūnilige*. | L.331.a.8: *tunï-lıġa*.
2158 F.353.b.5. | H.177.b.8. | L.331.a.13: id.
2159 F.353.b.8: om. | H.177.b.9. | L.331.a.15: sic.

sarmaşdı, “Necün (10) bizi$_{o}$ unutduŋ?” dėdi. Oturdılar, bir boġ don getürdiler, gözsüze geydürdiler. Bildi$_{o}$ kĭ ḳıymetī donlardur (11) geyür, ammā köhne-sini çıḳarmaḳ istemez. Ol vaḳt *Dalla* eyitdi: “Ė ḳızum! Babanuŋ muraḳḳa^{c}ı müteberrek (12) muraḳḳa^{c}-dur, faḳr donıdur. Babayı$_{o}$ anuŋ icinde buldum, anı temīz dutuŋ dütsüleŋ ṭībleŋ,[2160] Firengī (13) ṣandūḳa ḳoyuŋ, ḳuful uruŋ, kilīdini babaya vėrüŋ, ol yėg saḳlar” dėdi. Andan gözsüz fāḫir (14) donları geydi dumuşdı,[2161] nehālī üzerinde puştī-ye arḳa vėrdi oturdı. *Gül-bahār*a *Nevbahār*a: (15) “Bunı böyle, anı eyle ėt!” dėyü buyruḳlar buyurdı. Anı gören ḳırḳ yügrügüŋ māliki sandı$_{o}$. Andan ḫøn geldi, (16) ḥelvālar geldi, selvālar geldi, ḫūb icmekler geldi. *Dalla* her vaḳt loḳma’yı gendü eliyle ercügezi (17) aġzına ḳoyardı$_{o}$. Cün gėce oldı, cāme-ḫovāb-ı ebrīşümīn getürdiler, gözsüzi$_{o}$ anda yaturdılar. Bir demdeń (18) ṣoŋra gözsüz *Dalla*ya: “Gel, bile yatalum!” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Ben senüŋile yatamazam, şimdiye$_{o}$dek kimüŋile yaturısaŋ, (19) var, anuŋıla yat!” dėdi. Küsü bābından bir keleci söylemiş gibi oldı. Gözsüz eyitdi: “Ḫaṭāda bulındum, (20) ayruḳ senüŋ buyruġuŋsuz işde bulınmayam” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Olsun, fermān senüŋ, ammā bugün (21) nāgāh seni gördügümleyin bendüm şeşildi, endāmlarum diterdi, nesnem döküldi; bir hafta ṣabar **(217.b.)** (1) ėtmek gerekdür” dėdi. Gözsüz eyitdi: »“Revā bāşed!”« dėdi. Pes bir hafta gecince ayru ayru yatdılar. (2) Her gün *Dalla* gözsüzüŋ ḫidmetin artururdı. Yėdinci gün ulu ḳız geldi$_{o}$, eyitdi: “Baba! Cevherīler (3) bāzārına var, benümicün iki pāre yāḳūt-ı rümmānī, tamām ^{c}ayārıla, herbiri biŋ dīnārdan yėg olsun!” (4) dėdi. “Me üşte zeri bile al!”[2162] dėdi. *Dalla* kīse-nüŋ aġzın şeşdi$_{o}$, gözsüzüŋ öŋine ḳodı. (5) Gözsüz bu denānīri$_{o}$ savurdı oynadı, andan kīseye ḳoydılar. Gözsüz eyitdi: “Bu zeri şimdi$_{o}$ bāzāra (6) iledüb n~ėderüz? Pāre-leri getürsünler göstersünler, begenilürse, dük(k)āndan vėribiyevüz, zeri getürdevüz” (7) dėdi. “Maşlaḥatdur” dėdiler. Andan gözsüze ḳıymetī fāḫir donlar geydürdiler, ġulām-larıla bāzāra vardı, cev- (8) herīler reyisinüŋ^{x} dük(k)ānına vardı$_{o}$, selām vėrdi$_{o}$ gecdi oturdı$_{o}$. Mihter-i cevheriyān gözsüze ikrām (9) ėtdi$_{o}$, oturdılar. *Dalla* gözsüz öŋine oturdı, ġulām gözsüzüŋ üzerinde durdı$_{o}$, üşledi. Cevherī (10) bu ḥaşmeti gördi bayıldı: “İş varısa, buyuruŋ, ḫidmet ėdelüm!” dėdi. Gözsüz eyitdi: “Bize iki (11) pāre yāḳūt-ı rüm(m)ānī gerekdür kĭ ^{c}iyārı tamām ola. Herne bahāya dėseŋüz, aluruz” dėdi. Cevherī (12) ṣanduḳ acdı, iki pāre ḫūb ḳıymetī yāḳūt cıḳardı, gösterdi$_{o}$. Gözsüz daḫı: “Yėgrek gerek” dėdi. (13) İki pāre daḫı gösterdi. Gözsüz dahı yėgrek istedi. Cevherī eve oġlan gönderdi: “Evde-⌈ki⌉ (14) iki pāre yāḳūtı$_{o}$ getür!” dėdi. Ol~dem *Dalla* gözsüze eyitdi: “Oġlan gėc gelür, bu iş gėc biter, ıssı-dur, (15) derledüŋ, donlaruŋı cıḳar, oġlana vėr, dutadursun, sen muḥaffif ol, odaŋda oturur gibi$_{o}$ otur!” (16) dėdi. Gözsüz corlu donını dülbendini cıḳardı, göŋlek-cek taḳıyacaḳ[2163] oldı, ḳalan bāzār (17) ḫalḳı gibi oturdı. Oġlan derḥāl ḳumāşı$_{o}$ aldı$_{o}$, eve gitdi. Andan ġulām-ı cevherī geldi, iki pāre (18) yāḳūtı$_{o}$ getürdi$_{o}$. Gözsüzüŋ mubaṣṣırı gördi$_{o}$. Gözsüz begendi: “Ḳumāşuŋa nėce dėrsin?”

••••••••••

[2160] F.354.a.1: *ṭubleŋ*. | H.177.b.14: om. | L.331.b.9: *ṭıbleŋ*.
[2161] F.354.a.3. | H.177.b.15: om. | L.331.b.10: id.
[2162] F.354.a.14-15: *... işde zer, bil, al*! | H.178.a.1. | L.332.a.7: *... zeri bile al*!
[2163] F.354.b.11: *taḳya*(*c*)*aḳ*. | H.178.a.11: *taḳyacaḳ*. | L.332.b.6: *taḳyacaḳ*.

dėdi. Re'īs-i (19) cevherį̇yān eyitdi$_o$: "Hezār u ṣad[2164] dīnāra aldum" dėdi. Gözsüz eyitdi$_o$: "Hezār dīnār vėrelüm" dėdi. (20) *Dalla* eline vėrdi$_o$: "Var göster, begenürlerse, zeri al gel kĭ ben daḫı eve varam" dėdi. *Dalla* pāre[[e]]-leri (21) aldı$_o$ gitdi, evine geldi$_o$, fāriġ oturdı$_o$. Ol~dem muraḳḳaʿı göyündürdiler, bėş-yüz dürüst Maġribī **(218.a.)** (1) çıḳdı$_o$. Andan gözsüz bir laḥẓa oturduġından ṣoŋra arḳasındaġı yastuġı başı altına aldı$_o$, (2) uyḳu düzdi: gör, ne düzdi! Cevherī eyitdi$_o$: "Küymegise yėtdi, evüŋ ḳanda-dur?" dėdi. Gözsüz (3) eyitdi$_o$: "Bilmezem ḳandadur. Üş oġlan gelsün, evi ol bilür, ėvme!" dėdi. Cevherīnüŋ cānı$_o$ başına (4) sıcradı$_o$. Eyitdi$_o$: "Ġulāmuŋ ḳanı?" dėdi. Gözsüz: "Bilmezem" dėdi. Cevherī durdı$_o$, gözsüzüŋ yaḳasına (5) yapışdı$_o$, boġazına yumruḳ urdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Hāy nācüvānmerd! Bilmezem dėmek ne olur? Ben biŋ dīnārı (6) kimden isteyeyim?" dėdi. Gözsüz bildi$_o$ kĭ buŋa reng oyınamışlardur; donın yırtdı$_o$, eyitdi$_o$: «"wā-waylā wa- (7) -wā-muṣībatā!» Ben muraḳḳaʿumı hezār dīnārıla ḳanda isteyeyim?" dėdi. Cevherī eyitdi$_o$:

"Ė ḥarām-zāde!
Muraḳḳaʿuŋı vu (8) zerüŋi kim gördi?
»Ammā cevheremrā tü bürdī!"«
dėdi.

Bu aralıḳda coḳ ġavġā ḳopdı$_o$, gözsüze let (9) ururlardı$_o$. Gözsüz: "Muraḳḳaʿum, feryād, biŋ dīnārum" dėrdi. Ḥācib-i şehr ḥāżır oldı$_o$, cevherī ḥālı (10) ḥācibe ne minvālca vāḳiʿ oldısa, şerḥ eyledi. Ḥācib eyitdi$_o$: "Gözsüzüŋ sucı yoḳdur, bu iş *Dalla* (11) işi-dür" dėdi. Andan buyurdı$_o$: gözsüzi bir ḳatıra bindürdiler, cevheriyle bile ḥalīfeye getürdiler. Ḫalīfeye (12) herbirisi ḥikāyetini dėdi. Ḫalīfe güldi, eyitdi$_o$: "Cevherī gözsüzden elin ceksün, buŋa da ḥayf (13) oldı$_o$. Bununŋ daḫı biŋ dīnārı gitdi$_o$; *Dalla* ḳażāsına oġramış. N~eylemek gerek? Anı istesünler bu- (14) lsunlar; bulınıcaḳ ben vechüŋi alı$_o$vėrem" dėdi. Gine bir gün bir müd(d)etden ṣoŋra *Dalla* aġır donlar geydi, (15) gendüyi$_o$ ārāyīde ḳıldı$_o$, bāzāra vardı$_o$. Bir oġlana kīse-bürlik ögredüb-dururdı$_o$, anı bilesince (16) aldı$_o$. Bir muḥteşem bezzāzuŋ dük(k)ānına vardı$_o$, selām vėrdi$_o$, cevāb aldı$_o$. Andan eyitdi$_o$: "Ė ḫoca! Benüm senüŋile (17) işüm vardur" dėdi. "Ammā bu dem iki ḳıymetī bėz gerekdür, getür!" dėdi. Bezzāz bu ʿavratuŋ bī-bākāne nāpākāne (18) sözindeń elikdi, derḥāl bėzleri *Dalla*ya ʿarż eyledi. *Dalla* altmış pāre bėzi güzīn eyledi. Söyleşürken ḥare{ketden} (19) li(s)āmın düşürdi, yüzüni bezzāza gösterdi$_o$. Bezzāz fitneye düşdi$_o$. Andan bėzleri dėrşürdi, ġulāma vėrdi, (20) göstermege gönderdi. Ol~dem *Dalla* elini bezzāzuŋ dizine yoḳadı$_o$ ovdı$_o$, eyitdi$_o$: "N~olayıdı, benüm erüm (21) senüŋ gibi olayıdı$_o$!" dėdi, bezzāzı ṭamaʿa bıraḳdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Ben henüz evlenmedüm" dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: "Nėte ola, **(218.b.)** (1) (e)ger[2165] ben saŋa eyü$_o$ ʿavrat olursam?" dėdi. Bezzāz eyitdi$_o$: "Ḫoş ola" dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: "Ḳorḳaram anı kĭ (2) ben begenürem, şāyed sen begenmeyesin" dėdi. Bezzāz eyitdi$_o$: "Herne dėrseŋ, rāżī-vem" dėdi. Bir demden (3) ṣoŋra *Dalla* eyitdi$_o$: "Gėce evümüzde dügün varıdı, uyuyımadum, uyḳusuzam. Hīc yėrcügezüŋ yoḳmıdur kĭ anda (4) biraz yatavuz?" dėdi. Bezzāz eyitdi$_o$: "Eyü yėrüm vardur, gireyin düzeyin" dėdi. Bir ġulāmı nuḳla ḥelvāya

[2164] F.354.b.14-15: *ṣadhezār*. | H.178.a.13: *hezār u ṣad*. | L.332.b.10: *hezār ṣad*.
[2165] F.355.b.10: om. | H.178.b.10. | L.333.b.4: *eger*.

gönderdi$_{o}$, gendü icerü (5) bir eve girdi$_{o}$ kĭ sile süpüre, ḳālī döşeye. *Dalla* dük(k)ānı ḫalvet buldı durdı$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ görekledi,[2166] bezzāzı$_{o}$ ev icinde (6) ḳodı, ne buldıysa, aldı yüriyüvėrdi. Bezzāz evi düzdüginden ṣoŋra caġırdı: "Kedbānū! Gel, evi düzdüm!" (7) dėdi. Cevāb işitmedi, durdı$_{o}$ kĭ evden cıḳa, ḳapuyı$_{o}$ baġlu buldı, feryād eyledi. Geldiler, ḳapuyı$_{o}$ acdılar; (8) gördi: dük(k)ān götürülmiş. Caġırdı: "Müsülmānlar bu ṣıfatlu ʿavrat(ı)[2167] kim gördi$_{o}$? Geldi$_{o}$, dük(k)ānı süpürdi$_{o}$, biŋ (9) dīnārlik ḳumāşum daḫı aldı" dėdi. Bāzār ḫalḳı her ṭarafa yügrüşdiler, ol mevṣūf ʿavratı$_{o}$ bulamadılar. (10) Ḥācibe ḫaber oldı, geldi, bezzāzı$_{o}$ melāmet eyledi, ḫalīfeye iletdi, tā ḥikāyetini gendü söyleye. Ḫalīfe vü (11) nedīmler taʿaccüb ėtdiler: "ʿAcaba bu melʿūne'yi elikdürmege ne tedbīr ola?" dėdiler. ooo[2168] Gine bir gün bir müddetden (12) ṣoŋra *Dalla* evden cıḳdı$_{o}$, ḳızları cığırışdılar: "Bize pīrāye getür!" dėdiler. *Dalla* eyitdi$_{o}$: "Olsun, ḳaydın (13) yėyem" dėdi. Andan hezār dīnār zer-i Maġribī bir bėz pāre-sine baġladı$_{o}$ vu mühr urdı$_{o}$ vu biŋ dīnār birinc bir bėz pāre- (14) -sine baġladı$_{o}$. İkisini daḫı aldı, donanub cādır örtünüb mihter-i zergerān dükkānına vardı$_{o}$ kĭ māl-dārıdı. (15) Eyitdi$_{o}$: "Ben dāye-i duḫter-i ḫalīfe-em. Beni vėribidi$_{o}$ tā anuŋicün pīrāye alam. Coḳ zer getürdüm, anlar begenecek olursa, (16) zeri vėrürem" dėdi. Zerger ṣandūḳı acdı$_{o}$, muraṣṣaʿ ʿanberīne-ler, muraṣṣaʿ bilezükler ḫalḫāl-lar küpeler boġmaḳlar (17) ṭavīle-ler ṣaḳanduruḳlar cıḳardı$_{o}$, dāyeye ʿarż eyledi, bahā bicdi$_{o}$. Dāye diledi, bir nesne üzerine ḳarār- (18) laşdılar. Zerger gendü ḥisābında gördi$_{o}$ kĭ iki-yüz dīnār mekseb var. Göŋlinde sevindi$_{o}$: "Yort,[2169] elüŋi öpdük" dėdi. (19) Ne bilsüŋ kĭ erbaʿası diplerin(den)[2170] kesildi$_{o}$. *Dalla* zer ṣürre-sini acdı$_{o}$, zergere gösterdi, zerger zeri cekdi vü ṣaydı$_{o}$. (20) Hezār dürüst Maġribī cıḳdı$_{o}$. Gėrü cıḳdı$_{o}$ mühürledi, *Dalla*ya vėrdi$_{o}$. *Dalla* zeri aldı$_{o}$, gėrü girev ḳodı$_{o}$:[2171]

"Varayım,
begenürlerise (21) ḫoş.
Pīrāye bizüm,
altun senüŋ.
Begenmezlerise,
pīrāye'yi getürem,
zeri alam, olmaya elem"
dėdi.

Zerger rāżī oldı$_{o}$: "Girev **(219.a.)** (1) ḳatumda, ne ḳaydum var?" dėdi. Pīrāye-leri$_{o}$ aldı$_{o}$, evine vardı$_{o}$, fāriġ oturdı$_{o}$. Cün ikindü oldı$_{o}$, dāye #gelmedi, eyitdi$_{o}$#: (2) "Pīrāyeler begenilüb-durur, iki-yüz dīnār bizüm oldı" dėdi. Ṣurre'yi öŋine aldı$_{o}$ acdı$_{o}$, gördi: tamāmet birinc. Feryād u (3) fiġān eyledi, ḫalḳ dėrildi, ḫācib geldi. Zerger aḥvālını söyledi$_{o}$. Ḫācib zergeri ḫalīfe ḳatına iletdi. (4) Zerger ḫālını ḫalīfeye söyledi. Ḫalīfe işidüb müteʿaccib oldı$_{o}$ vu eyitdi$_{o}$: "Ė dirīġā! *Baġdād*da bir gişi yoḳdur kĭ (5) şol melʿūne'yi elikdüre ele gele?"[2172]

••••••••••

[2166] F.356.a.1: *kilīdledi*. | H.178.b.14: id. | L.333.b.15: *görekledi*.
[2167] F.356.a.6: id. | H.178.b.17: sic. | L.333.b.15: id.
[2168] Ms. sic. Cf. ms. 204.b.8-17, 219.a.5.
[2169] F.356.b.3: om. | H.179.a.2. | L.334.a.12: id.
[2170] F.356.b.4: sic. | H.179.a.2: om. | L.334.a.12: sic.
[2171] F.356.b.6: ... *zer⌈i⌉ aldı, gėrü ḳodı*. | H.179.a.3: om. | L.334.a.15: id.
[2172] F.356.b.13: *ele getüre*. | H.179.a.9: *baŋa bulıvėre*. | L.334.b.6: *ele getüre*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

dėdi. ooooo[2173] Gine bir gün bir müddet gecdüginden ṣoŋra *Dalla* ḳız- (6) larıyla bāzārda yürürdi$_o$. *Ebū Dulāma-ı Şāʿiri* gördi$_o$ kĭ bir ḳatıra binmiş, yanınca bir ġulām gider, bir kīse zer (7) ve bir boġca don götürür. Meger ol gün [[ana]] aŋa ḥalīfe ṣıla vėrmiş. *Dalla* anuŋ ardına vardı$_o$, (8) tā *Ebū Dulāma* ev ḳapusına geldi, ḳatırdan indi$_o$, eve girdi$_o$ oturdı$_o$. *Dalla* gördi$_o$ kĭ ġulām esteri bārigāhda (9) baġladı$_o$ vu gitdi. *Dalla* ḳatırı şeşdi, bir ḳızına vėrdi$_o$: ḳız ḳatırı aldı gitdi. Gendü ḳatır yėrinde durdı, (10) donını cādırını müze-sini bir ḳızına daḫı vėrüb-dururdı$_o$. *Ebū Dulāma* biraz ḥalḳıla oturdı$_o$ söyleşdi. (11) Cün ḥalḳ durdılar gitdiler, *Ebū Dulāma* durdı$_o$, ḳatır ḳatına geldi, ḳatırı bulımadı. *Dalla* eyitdi: "Hīc (12) cihānda sendeń nāpāk gişi yoḳdur" dėdi. "Hīc Taŋrıdan ḳorḳmazmısın?" dėdi. "Nėçeye-degin baŋa zaḥmet (13) ėdesin?" dėdi. "Senden benüm dādumı kim alı$_o$vère?" dėdi. *Ebū Dulāma* bu sözleri işitdi, endāmına lerze (14) düşdi$_o$ ḳorḳdı$_o$. Eyitdi$_o$: "Sen kimsin, ben seni bilmezem" dėdi. "Saŋa ne yavuzlıḳ ėtdüm?" dėdi. *Dalla* eyitdi: (15) "Bunca vaḳtdur saŋa ḳatırlıḳ ėderem, seni cekerem, bugün kĭ Ḥaḳ Taʿālā baŋa raḥmet ėtdi$_o$, gėrü beni ādem eyledi, (16) gėrü binmek yürimekmi istersin, yöreme yörendügüŋ nedür?" dėdi. *Ebū Dulāma* eyitdi: "Eyleyise daşra (17) cıḳ, sözüŋi işitmeyeyim" dėdi, "kĭ ben hergiz bunuŋ gibi$_o$ keleci işitdügüm yoḳdur" dėdi. *Dalla* daşra cıḳdı$_o$, bir (18) yėrcügezde oturdı$_o$. Bir ḳat geyesi cıḳardılar, geyindi donandı. Andan *Ebū Dulāma Dalla*'yı ḳatına (19) oḳıdı: "Ḥikāyetüŋi söyle, işideyim!" dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: "*Baṣra*-luyam. Anda bir cādū ʿavrat varıdı, ustādıdı$_o$. (20) Ol baŋa coḳ ziyān ėdüb-dururdı. Ölüm vaḳtında beni ḳatına oḳıdı, ḥelāl-lıḳ diledi, baŋa nesnecük (21) vėrdi$_o$. Ve ol ʿavratuŋ daḫı eri cādūyıdı$_o$, baŋa ṭamaʿ ėtdi, ben andań ḳacdum muṭīʿ olmadum. Ol sitīze üzerine **(219.b.)** (1) #beni# ḳatır eyledi, satılu satılu saŋa düşdüm, nėce rencüŋ gördüm. Şimdiki~ḥālda Ḥaḳ Taʿālā beni raḥmetinden (2) bir aġzı duʿālunuŋ duʿāsı berekātında gėrü ādemī eyledi" dėdi. *Ebū Dulāma* eyitdi$_o$: "Baŋa ḥelāl eyle!" dėdi. (3) *Dalla* eyitdi: "Ḥelāl ėtdüm, ne sucuŋ varıdı, bilmezidüŋ" dėdi. Andan *Ebū Dulāma* buyurdı$_o$: ḫōn getürdiler, yėndi$_o$, (4) andan şarāb getürdiler. *Dalla* eyitdi: "Sāḳılıġı ben ėdeyim" dėdi. *Ebū Dulāma* eyitdi: "Revādur" dėdi. *Dalla* sāḳı (5) -lıḳ nedīmlik ėtdi, yalanlar söyledi, *Ebū Dulāma*nuŋ saḳalına güldi, soġanlar doġradı. *Dalla* afyūnsuz (6) olduġı yoġıdı. Bir pāre āfiyūn şarāba ezdi, *Ebū Dulāma*(-ya)[2174] vü ḥerīflerine icürdi. Ḳamusı bīhūş (7) oldılar. *Dalla* durdı, evde bulduġın ne varısa naḳddan vü cinsdeń aldı$_o$ vu yüriyüvėrdi. Ṣabāḥ *Ebū Dulāma* (8) uyandı, ḥālı gördi$_o$ durdı$_o$, ḥalīfe ḫidmetine vardı$_o$, ḥālı ʿarż eyledi. Ḥalīfe āḫir "Şāʿir degülmidüŋ? N~olduŋ, (9) bir ʿavrat saŋa bu ḳadar meker ėtdi?" dėdi. Andan ḫāzine buyurdı$_o$: *Ebū Dulāma*-nuŋ ziyānın ödediler. Ve şehr (10) ḥācibine tehdīd ü teşdīd vėribidi: "*Dalla*'yı elikdürmek ardınca ol!" dėdi. Ḥācib ol yaŋa, bu yaŋa (11) yügürdi, iş başarımadı. Gine bir gün bir müddetden ṣoŋra ittifāḳ düşdi$_o$ kĭ vezīr ḥalīfeye ḳız vėrdi$_o$, (12) dügün eylediler. *Dalla*-nuŋ ḳızları analarına eyitdiler: "Günüŋ doġdı, oturub n~eylersin, dur!" (13) dėdiler. *Dalla* durdı$_o$, gendözini bezedi, bir ulu ḫātūn oldı. Bir ṭabaḳ düzdi$_o$ zer ü zīverile, andan (14) ḳızlarıyla ve üc ḳaravaşıyla vezīr evine vardı$_o$. Ṭabaḳı kedbānū-yı$_o$ vezīr öŋinde ḳodı:

••••••••••

[2173] Ms. sic. Cf. ms. 204.b.8-17, 218.b.11.

[2174] F.357.b.12. | H.179.b.6: sic. | L.335.a.17: id.

“Dügünüŋüz (15) ḳutlu olsun!” dėdi, duʿā vu alḳış eyledi. Kedbānū-yı$_{o}$ vezīr bu *Dalla*-nuŋ feṣāḥatını gişiligini (16) begendi, dükeli ḫātūnlaruŋ üstünde oturtdı$_{o}$. Andan ṣoŋra “Ḳandansın, ne gişi-sin?” dėyü sordı. (17) *Dalla* bir yalan, biŋ yalan söyledi. “Ḫoş geldüŋ” dėdiler. Andan *Dalla* eyitdi: “Destūr olsa, ʿarūs (18) ḳatında ben olsam, ḳızum ḳaravaşlarum ḳul(l)ıḳda olsalar” dėdi. Kedbānū: “Fermān senüŋ” dėdi. Bu ev issi (19) cümle ulular evinüŋ pīrāyesini zīnetini ʿārīyete alub bir yėrde ḳoyub-dururdı, kimseye sımarlamaġa (20) [sımarlamaġa] ḳıyamazıdı, “Emānet-dür, kim~bile n~ola?” dėyü saḳınurdı. Anuŋ kilīdini *Dalla* eline vėrdi, cümlesi (21) aŋa sımarladı: “Ḫalḳıla buları gözedüdur, bir ferāġatıla ḳalan işimüzi görelüm!” dėdi. *Dalla*: **(220.a.)** (1) “Olsun!” dėdi, kedbānū işine meşġūl oldı$_{o}$. *Dalla* derḥāl varlıġı ḳızlarına ḳaravaşlarına #üleşdürdi#, (2) ḳarşu yüklenen sivişdi.[2175] Āḫir ḳalan zer ü zīveri cāme’yi bulduġını getürdi, ḳapuya ḳuful urdı, (3) yüriyüvėrdi, ḫalḳ icinden cıḳdı$_{o}$, evine vardı, ferāġat oldı. Bugez dügün evinde gelini <celve>[2176] ėdecek (4) vaḳt geldükde, ʿarūsı bir ḳat donıla, bir dürlü zer ü zīverile celve eylediler. İkinci$_{o}$ nevbet celvede (5) zīnet istedi. Kedbānū ev ḳapusına geldi gördi: kilīdlüdür. “Ė sittī! Gel, ḳapuyı$_{o}$ ac!” dėyügördi. (6) Kimse cevāb vėrmedi; ḳapuyı$_{o}$ acmadılar. Eyitdiler: “Üşbu ʿavratuŋ adı$_{o}$ nedür, kimüŋ ʿavratı$_{o}$-dur?” (7) dėdiler. Kedbānū “Bilmezem” dėdi. “Ammā bir muḥteşeme muḥtereme, üc ḳızıyla, üc kenīzekile, bir ʿaẓīm ṭabaḳıla (8) geldi; bir ulu ḫātūn gişi” dėdi$_{o}$. Ḫalḳ eyitdiler: “ʿAceb-dür <eger>[2177] *Dalla* degüliseyidi$_{o}$” dėdiler. Kedbānū eyitdi: (9) “Ḳapu baġludur, gendüsi şunda bir işe vardı$_{o}$ ola” dėdi. Ḳuflı sıdılar, eve$_{o}$ girdiler. *Ebūbekr-i Rab(b)ānī* evine (10) dönmiş: gördiler, ʿavratlar[2178] feryād ėtdiler; āşūb düşdi$_{o}$, ol dügün yasa döndi. Ḫaber vezīr ḳulaġına (11) yörendi. Vezīr ḫalīfeye bildürdi: “*Dalla* evüme düşmiş, iki-yüz biŋ dīnārlu zer ü cāme vü cevāhir ü {s<u>i</u>yāb},[2179] (12) ḫalḳuŋ u bizüm, aparmış” dėdi. Ḫalīfe kim bu sözi işitdi, elin dizine urdı$_{o}$ ḳaḳıdı. Buyurdı$_{o}$ kĭ (13) ḫācib şehrde ḳıġırtdı: “Herkĭ ol melʿūne’yi dutub getürürse, hezār dīnār anuŋdur” dėdiler. Cün (14) bu ḫaber *Dalla*ya èrişdi, müddetler deprenmedi, evinde bucaġında otur(d)ı. Gine bir gün <bir>[2180] müddetden (15) ṣoŋra *Dalla* eyitdi: “Hīc gėce işin işledügümüz yoḳdur” dėdi. Durdı, bir kemend ü bir ḫancer aldı, bir bay ev (16) nişānlamışıdı, aŋa yöneldi. Nāgāh bir ḫarāb eve yėtişdi, ġalebe ünin işitdi. Oġrın baḳdı$_{o}$ gördi$_{o}$: (17) yigirmi$_{o}$ ṣaʿlūkdur, nesne elikdürmişler, pāy ėde-yürürler. *Dalla* derḥāl evine vardı$_{o}$, ḳızlarına ḳaravaşlarına (18) ḳara ḳura[2181] dürtdi, yalıncaḳ eyledi. Herbirinüŋ eline bir silāḥ vėrdi$_{o}$. Geldiler, ḫarābe-zāra eṭrāfdaḥ girdiler. (19) Birer kūşede durub bir uġurdan naʿre urdılar, aġızlarından od sacdılar, ḳılıcıla ḫancerile odıla saʿālīke

2175 F.358.b.5: *... yükleneni$_{o}$ sivişdürdi*. | H.179.b.21: *üleşdürdi$_{o}$, filhāl aldılar, sivişdiler*. | L.336.a.5: *... üleşdürdi, ḳarşu yüklenen sivişdi*.

2176 F.358.b.7. | H.179.b.22. | L.336.a.7: sic.

2177 F.358.b.13. | H.180.a.3. | L.336.a.13: sic.

2178 F.358.b.15-359.a.1. | H.180.a.4: id. | L.336.a.15: *gördiler ʿavratı$_{o}$*.

2179 F.359.a.3: *şiyāb* (sic!). | H.180.a.6. | L.336.a.17: *<u>s</u>iyāb*.

2180 F.359.a.7-8. | H.180.a.9: *... bir gün bir müddetden~ṣoŋra ...* | L.336.b.5: *... bir gün müddetden ṣoŋra ... .*

2181 F.359.a.12: *ḳara*. | H.180.a.12. | L.336.b.9: id.

(20) baş ḳa(y)usını̯ₒ[2182] vėrdiler. İkisini depelediler, ḳalanı "Dīvler geldi" dėyüb münhezim oldılar. *Dalla* mālı żabṭ ėtmege (21) başladı. Ṣaʿlūklar iki gişi vėribidi-ler: "Baḳuŋ görüŋ, dīvler gitdilermi̯ₒ, dururlarmı̯ₒ?" dėdiler. *Dalla* sėzdi kĭ **(220.b.)** (1) #geldiler#, anlaruŋ gözine ḳarşu ol iki ölü gövdeyi̯ₒ pāre-lediler, ḥayvānlar gibi̯ₒ ün eylediler. Cün ol iki gişi (2) bu ḥālı gördiler, ḳorḳdılar ḳacdılar vardılar reʾīslerine ḫaber verdiler: "Ġūl-lar maḳāmıymış, anda ḫayr ḳalmadı, ḳacalum!" (3) dėdiler. Ḳacariken ʿases eline girdiler. *Dalla* mālı esbābı evine daşıdı̯ₒ, ḥarāmīleri ʿases giriftār eyledi. "Ṣaʿālīk (4) dutuldı" dėyü ḫalīfeye ḫaber oldı. Ḫalīfe: "Ḥāżır getürüŋ!" dėyü buyurdı̯ₒ. İletdiler: gördi kĭ yaraḳları silāḥları (5) yoḳdur. Ḫalīfe eyitdi̯ₒ: "Siz nėce şāṭırlarsız cüstlersiz, silāḥuŋuz yoḳ?" dėdi. Eyitdiler: "Yā emīrelmüʾminīne! Biz yigirmi̯ₒ gişidük, (6) bir ulu kārvān bozduḳ, fülān vīrāneye girdük, ḳısmet ėderdük, nāgāh ġūl-lar peydā oldılar, ikimizi öldürdiler, (7) ekṣerümüzi mecrūḥ eylediler, māl u silāḥ anda yatur ola: bilmezüz" dėdiler. Ḫalīfe şehr ḥācibine buyurdı̯ₒ: vardılar, (8) vīrāneye naẓar ėtdiler. Gördiler, iki gişi pāre-lenmiş yatur, ayruḳ nesne yoḳ. Ḫalīfe eyitdi: "Bu daḫı *Dalla* ṣanʿatıdur" (9) dėdi. Andan oġrılara eyitdi: "Sizi asmaḳ geregidi. Ammā bir ʿavratuŋ zebūnı̯ₒ olmış-sız. Bu ihānet yėter, varuŋ (10) tevbe ėdüŋ, ayruḳ ḥarāmīlik eylemeŋ!" dėdi. Tevbe ėtdiler, yol-larına gitdiler. Ḫalīfe gėrü ḥācibi ḳısdı ḳıvırdı. (11) N~eylesün, ne sucı var, ol~da ʿācizdür. *Dalla* gine bir gün bir ḳarıcuḳ oldı, eline ʿaṣā aldı, dayanu dayanu (12) yüridi. Gideriken gördi̯ₒ kĭ bir zuḳaḳda bir Cühūd evinden cıḳdı. Döndi̯ₒ, evindin~yaŋa caġırdı: "*Dürdāne*! *Dürdāne*!" (13) dėdi. *Dürdāne* geldi. Eyitdi̯ₒ aŋa kĭ: "Gėce başum altına ḳoyub yatduġum kīse'yi götür, ṣanduḳdaġı altun üzerine (14) ḳo, kirecek uyanıcaḳ dėgil kĭ: 'Ben *İsḥāḳ-ı Ṭabīb* ḳatına varuram kĭ senüŋicün dārū alam, tā yüklü ola. İmdi beni (15) anda ḳonuḳlarlar, siz baŋa muḳayyed olmaŋ, yėmegünüzi yėŋ!' dėgil!" dėdi. *Dalla* cün bu sözleri̯ₒ işitdi, döndi̯ₒ vardı, (16) ʿaṭṭār dük(k)ānından bir miṣḳāl bāng tuḫmın satun-aldı, iki uzun muḥkem ḫıyār daḫı aldı, Cühūd ʿavratları (17) donın geydi̯ₒ, Cühūduŋ ḳapusına geldi: "*Dürdāne*! *Dürdāne*!" dėyü caġırdı. *Dürdāne* geldi, ḳapuyı̯ₒ acdı̯ₒ. *Dalla* (18) icerü girdi, eyitdi̯ₒ: "Kedbānuŋıla işüm vardur" dėdi. Kedbānü ḳatına vardı̯ₒ, eyitdi̯ₒ: "Beni *İsḥāḳ-ı Ḥekīm* vėribidi[x]: (19) "Üş ol derde dermān bulduḳ" dėdi. Beni vėribidi kĭ seni ābisten ėdem" dėdi. Cühūd ʿavratı sevindi̯ₒ, (20) eyitdi: "Ben ol ārzūda-yıdum, şükür kĭ geldüŋ" dėdi, "Eger bu işi başarursaŋ, seni ġanī ėdem" dėdi. *Dalla* eyitdi̯ₒ: (21) "Hele dest-bürdümi göresin!" dėdi. Ve eyitdi: "Ne~kĭ ben dėrem, dutmaḳ gerek" dėdi. "Utanmaḳ gerekmez" dėdi. Cühūd **(221.a.)** (1) ʿavratı: "Fermānam"[2183] dėdi. *Dalla* eyitdi: "Buyur bir ḳadeḥ şarāb getürsünler!" dėdi. Getürdiler. Eyitdi: #"Yalıncaḳ ol!" dėdi.# (2) Yalıncaḳ oldı̯ₒ. Andan *Dalla* bengden bir pāre şarāba ḳatdı, Cühūd ʿavratına vėrdi̯ₒ. Ol aldı icdi, cāriye'yi (3) şībe vėribidi.[2184] Ol gelince bu bir ḫıyārı ʿavratuŋ şaḳḳına soḳdı̯ₒ. 'Düşmesün' dėyü ayaġın ⌈biri⌉birine sarub (4) anı soḳdı̯ₒ. Cāriye getürdügi şībi üstüne örtdi: "Isıcaḳ dutmaḳ gerekdür" dėdi. *Dürdāne* eyitdi: (5) "Benüm daḫı erüm vardur, baŋa daḫı oġlancuḳ gerekdür, beni daḫı yüklü eyle!" dėdi. *Dalla*

••••••••••

[2182] F.359.a.15. | H.180.a.14-15: *başı ḳayusın*. | L.336.b.12: *baş ḳayusın*.
[2183] F.360.b.2. | H.180.b.12: *fermān senüŋ*.| L.337.b.10: *fermānam* (?)
[2184] F.360.b.5. | H.180.b.14: id. | L.337.b.13: *cāriyeye şībe vėrdi*.

eyitdi: “Devletümde[2185] (6) üş bir şerbetüm daḫı vardur” dėdi. Anı~daḫı soydı$_{o}$, bengi icürdi, ḫıyārı$_{o}$ işletdi yaturuḳodı, (7) ayaḳların muḥkem baġladı, üstüne bir nesne bıraḳdı$_{o}$. Gendü evi bulduratdı$_{o}$, ne zer ḳodı$_{o}$, ne ḳumāş ḳodı (8) aldı$_{o}$ cıḳdı$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ icerüden berkitdi. Gėce olıcaḳ Cühūd evine geldi, āvāz ėtdi, hīc cevāb (9) gelmedi. Dam üstüne cıḳdı$_{o}$, bacadan baḳdı$_{o}$ gördi$_{o}$ ʿavrat bir yaŋa yatur, *Dürdāne* bir yaŋa yatur. İndi, (10) gördi$_{o}$ kĭ herbirinüŋ bir ʿamūdı$_{o}$ var. Kīne-den cekdi$_{o}$, şermden bīhūş oldı çökdi$_{o}$. Ne~ḳadar kĭ anları deperetdi$_{o}$, (11) āgāh olmadılar.[2186] Ṣabāḥ olıcaḳ ayıldılar. Cühūd eyitdi$_{o}$: “Bu ne işdür?” dėdi. ʿAvrat eyitdi$_{o}$: “Senüŋ işüŋdür” dėdi. (12) Cühūd eyitdi: “Ben size ‘ḫıyār ḳınuŋmı’[2187] dėdüm?” dėdi. ʿAvrat Cühūduŋ saḳalına yapışdı: “Ol bir ʿavratı (13) necün dārūyıla vėribidüŋ^{x}?” dėdi. Cühūd eyitdi: “Ne ʿavrat, ne dārū? Benüm ḫaberüm yoḳ!” dėdi. ʿAvrat (14) ḥikāyeti dėyüvėrdi. Cühūd bu sözi işitdi, ʿālem gözine ḳaraŋu görindi$_{o}$. Ṣandūḳa baḳdı, eve (15) baḳdı$_{o}$, ne gördi? Hīc sorma~kĭ ne gördi! Feryād eyledi, ʿavrat ṣīvān urdı$_{o}$. Maḥalle ḫalḳı geldiler, ġavġā ġalebe (16) oldı. Ḥācib-i şehr işitdi. Cühūdı$_{o}$ aldı, ḫalīfe ḳatına vardı$_{o}$, tā aḥvālı söyledi. Ḫalīfe vü nüdemā taʿaccüb (17) ėtdiler, eyitdiler: “Hīc āferīde bu melʿūne[’]-nüŋ[2188] şerrindeń ḳurtulmaz(m)ı$_{o}$? Ḥaḳ Taʿālā şunı n~olayıdı$_{o}$ giriftār ė⌈d⌉eyidi!” dėdiler. (18) Gine bir gün *Dalla* don geydi$_{o}$, kedbānū şeklinde daşra geldi. Bir yola düşdi$_{o}$ gitdi$_{o}$, bir ʿālī sarāy ö{ŋinde} (19) bir ṣāḥib-ḥüsn oġlan gördi. Berāberinde bir mescid var, *Ebū Nūs* anda durub-durur. Anuŋ gözine ḳarşu (20) geldi, bu oġlana söyledi eyitdi: “Beni saŋa bir muḥteşeme ḫaber vėribidi, seni görmek ister” dėdi. (21) Oġlan eyitdi$_{o}$: “Ḫoş ola” dėdi. *Dalla* eyitdi: “İmdi sen sarāya gir, yėrcügez düze$_{o}$dur, ben anı varayım **(221.b.)** (1) #getüreyim#” dėdi$_{o}$ gitdi, *Ebū Nūs*[2189] ḳatına geldi. [Eyitdi$_{o}$: “Ol oġlan neŋdür?” dėdi.] *Dalla* “A, ne dururs ın,[2190] meger kimse (2) düzersin?” dėdi. *Ebū Nūs* eyitdi$_{o}$: “Ol oġlan neŋdür?” dėdi. *Dalla* eyitdi: “Ol benüm oġlancuġum-dur, ben anuŋ (3) dāyesi-ven” dėdi. “Beni saŋa risālete gönderdi” dėdi. *Ebū Nūs* ḫurrem oldı. Andan *Dalla* eyitdi: “Oġlum (4) seni sorar: ‘Şunda n~eyleyü-durur kĭ odasına girse, ben aŋa ruḳʿa-cuḳ yazardum, bilişirdük’ dėdi, [dėdi]”.[2191] (5) *Ebū Nūs Dalla*ya āferīn dėdi$_{o}$ durdı$_{o}$, odaya girdi$_{o}$. *Dalla* derḥāl bir ruḳʿa yazdı$_{o}$, dėdi~kĭ:

“Ben *Şehriyār ʿibn-i* (6) *ʿAbdullāh*-am,
Ülcevherī, emīr-i ḥakīm,[2192]
*Ebū Nūs*a dėrem kĭ

••••••••••

[2185] F.360.b.8. | H.180.b.17: *Devletüŋde*. | L.337.b.17: id.

[2186] F.360.b.13: ... *birer ʿamūdı var, şirmden bīhūş. Ne~ḳadar kim depretdi ...* . | H.180.b.20: ... *gördi$_{o}$ kĭ her birinüŋ buz̲ı arasında kīrḫar gibi$_{o}$ ḫıyār var. Çekdi, kīneden ve şermden bīhūş oldı*. | L.338.a.7: *Ne ḳadar kĭ anları depr(e)tdi, āgāh olmadılar*.

[2187] Ms. sic. Recte: *ḳatunmı*? || F.360.b.15: *dutunuŋmı*? | H.180.b.22: *dakuŋ-mı$_{o}$*? | L.338.a.9: *daḳınuŋ-mı*?

[2188] F.361.a.6. | H.181.a.3: sic. | L.338.a.16: *melʿūnuŋ*.

[2189] Ms. sic. (Ms. 221.b.1-15: passim) || F.361.a.14. | H.181.a.7. | L.338.b.6: *Ebū Nüvās* (passim).

[2190] F.361.a.13-14. | H.181.a.8. | L.338.b.7: ... *işbunda$_{o}$ ne dursın* ... .

[2191] F.361.b.2: sic. | H.181.a.10. | L.338.b.11: id.

[2192] F.361.b.4: *emīr ḥakīm*. | H.181.a.11: id. | L.338.b.13: *emīr ḥakīm*.

seni severem,
gönülden ḫaberdāram,
dilerem kĭ
(7) senüñile bir sāʿat ḫalvet ėdem.
Ben senüñ saḫāvetüñi bilürem.
Bu dem bir kenīzek baŋa ʿāşıḳ olmış-dur.
(8) Gelse gerekdür kĭ
oturavuz, bile oturalum, gelsünler!
Ammā benüm destü-resüm[x2193] kemdür,
ansuz ṣoḥbet (9) yaraġın gören kim-dür?
Eger ḫøca inʿām ėderse, kerem ėtmiş ola."

Cün *Ebū Nūs* ruḳʿa'yı oḳıdı sevindi, (10) bėş-yüz dīnār ü cevher ü aṭlas u ḳaṣab dāye-yile oġlana vėribidi. Eyitdi$_o$: "Maʿẕūr dutsun, (11) üş iki-biŋ daḥı dīnār varıcaḳ dutavaram, n~ėderse ėde." *Dalla* cıḳdı$_o$, evine gitdi. Bir iki üc (12) gün gecdi. *Ebū Nūs*uŋ ḳulaġı yolda: "Dāye ne vaḳt gele?" dėyü umar. Gördi$_o$: olmaz. Oġlana peyġām (13) vėribidi kĭ: dāye'yi bize neden vėribidüŋ?" dėdi. Oġlan eyitdi: "Ne sözdür, ne dāye-dür, ne *Ebū Nūs*dur?" (14) And icdi: "Benüm işlerden ḫaberüm yoḳdur" dėdi. *Ebū Nūs* nedīm-lerine bu sözi söyledi."Āh, *Dalla*ya oġramıssın" (15) dėdiler. *Ebū Nūs* ḫalīfe ḳatına vardı$_o$, ḥikāyeti tamām söyledi. Ḫalīfe güldi, eyitdi$_o$: "Ḫøcaya ḫazīne- (16) -den *Dalla* apardüġınuŋ ʿivażın vėrsünler! ⌈(B)en,⌉ Taŋrım oŋara, bulam, ḫaḳ(ḳ)um alam" dėdi. Gine bir gün *Dalla* (17) kedbānü şīvesinde daşra cıḳdı$_o$, başın aşaġa ėdüb yüridi. Āheste āheste giderken gördi: (18) bir sarāy öŋinde bir seküde bir ḫūb-rūy oturmış, altun ṣurrelerini öŋine ḳomış, dartar naḳd (19) ėder. Andan gördi$_o$ kĭ ırāḳdan bir ʿavrat gelür. *Dalla* ayaḳ götürdi$_o$, ol ʿavrat ḳatına vardı$_o$, selām ėtdi. (20) Söyleşürek bu cüvān-ı ṣayrefī öŋine oġradılar. Cüvān ol ʿavratı gördi$_o$, mīzānı elinden bıraḳdı, anı teferrüc (21) eyledi. *Dalla* eliyle işāret ėtdi$_o$, yaʿni "ṣabar ėt, üş ḳatuŋa gele" dėdi. Gitdi$_o$, biraz yėr varduġından ṣoŋra **(222.a.)** (1) *Dalla* döndi$_o$, cüvān-ı ṣayrefī ḳatına geldi. Cüvān durdı$_o$ ḫidmet ėtdi: "Ben ḳızuŋa ʿāşıḳ oldum" dėdi. #*Dalla*# (2) eyitdi: "Ol ḳırḳ gündür saŋa ʿāşıḳ olalı" dėdi. "Raġbetüŋ varısa, varayım dėyeyim" dėdi. Cüvān *Dalla*-{nuŋ} (3) elin öpdi eyitdi: "Ė māder! Eger bu işi bitirüriseŋ, cānı vu mālı saŋa fidā ėderem" dėdi. *Dalla* (4) eyitdi: "Üşbu yėrde oturudur, ben varayım andan saŋa ḫaber getüreyim" dėdi. Vardı$_o$, bir yėrde oturdı, (5) bir ruḳʿa yazdı$_o$ kĭ dėdi~kĭ:

"Ė rūşenā-yı$_o$ ceşm!
Peyġāmuŋı işitdüm,
inşā'allāh ʿanḳarīb bulışavuz (6) bilişevüz,
ulaşavuz alışavuz,
dileşevüz dolaşavuz.
Ammā gerekdür kĭ
ḫālumı anamdan ṣorasın,
iştiyāḳumı işidesin,
(7) gelmek bābında taḳṣīr ėtmeyesin.
Vesselām."

[2193] Ms. sic. || F.361.b.6: om. | H.181.a.13: *dest resüm*. | L.338.b.20: *dest resim*.

Dalla bu yazduġı ruḳʿa'yı aldı, ol cüvān ḳatına vardı (8) vėrdi. Cüvān maẓmūna muṭṭaliʿ olub: "Baş üzerine" dėdi. Andan caġırdı: "*Ḫuceste* gel!" dėdi. (9) Geldi, eyitdi: "Şol altunlu donumı getür, geyeyim, işe gişiye giderem" dėdi. "Eglenecek (10) olursam,[2194] kireceŋe dė: bī-ḳayd olsun, kimse nişānum götürüb nesne isterise, vėresiz!" dėdi. (11) Birḳac dīnār aldı, ṣurre-leri *Ḫuceste* a[[v]]ldı, eve gird(i).[2195] Bular gitdiler, biraz yüridiler, bir eve yėtişdiler. (12) *Dalla* cüvāna eyitdi: "Üşbunda oturudur, ben kenīzeke sözüm var, dėyeyim, üş geldüm" dėdi. Ol eve (13) girdi$_o$, eyitdi: "Avdaz almaġa baŋa sucuġaz vėrüŋ!" dėdi. Bir ʿavrat durdı$_o$, ḳuyudan su cekmege vardı$_o$. (14) *Dalla* eyitdi: "Hey! Hey! Ne yüz ḳarası, ben suyumı ceke-bilürem" dėdi. Ḳoġayı$_o$ aldı kĭ su çeke; ḳoġayı$_o$ ḳuyuya bıraḳdı. (15) "Ḳoġa ḳuyuya düşdi$_o$" dėyü caġırdı. ʿAvratlar eyitdiler: "Ḳayurmaz, sehel-dür, cıḳaravuz" dėdiler. *Dalla* eyitdi: "{Üş} (16) daşra şāgird var, gelsün cıḳarsun, siz üşenmeŋ!" dėdi. Cıḳdı, cüvāna eyitdi: "Ḳızum ʿavratlar (17) ḳatında oturub-durur, elin yüzin yusa gerek. Ḳoġa ḳuyuya düşmiş. Gel cıḳarı$_o$ver; işin görsün, tīzcek (18) ḳatuŋa gelsün" dėdi. Cüvān sevindi, ḳuyuya girdi. *Dalla* donı getürdi$_o$, cüvān evine vardı, nişān (19) gösterdi$_o$, zer ṣurre-sin daḫı aldı, evine gitdi. Cüvān renc gördi, ḳoġayı$_o$ cıḳardı$_o$, donın istedi. (20) "Anaŋ aldı gitdi" dėdiler. Āh ėtdi, eve geldi gördi, ṣurre daḫı gitmiş. Şīvān <u> zārī eyledi. (21) Maḥalle ḳavmı$_o$ geldiler, ḥācib-i şehr daḫı geldi, cüvānı ḫalīfeye iletdi. Cüvān ṣūret-i ḳażīye'yi söyledi. **(222.b.)** (1) #Ḫalīfe: "*Dalla* işi-dür"# dėdi. "İsteŋ, bu melʿūne'yi bulayıduŋuz olamı?" dėdi. Gine bir gün bir müddetden ṣoŋra (2) cıḳdı$_o$, bir yėrde yürürdi$_o$, gördi$_o$: bir yėrde bir ḫarāb sarāy[ı]$_o$[2196] var. Vezīrāne dergāhı var. *Dalla* ḳızlarına eyitdi: (3) "Varuŋ, ol evüŋ ḳapusına bir perde asuŋ oturuŋ, anı gören şin[2197] ṣansun" dėdi. Eyle eylediler. (4) *Dalla*-nuŋ bir ḳatırı$_o$ varıdı. Aldı$_o$, bāzāra vardı. Dellāla eyitdi$_o$: "Bu ḳatırı sat, bunuŋ gibi$_o$ bir daḫı (5) evde vardur, ikisin bile sataram" dėdi. *Dellāl* eyitdi: "Hele bu elli dīnār degir,[2198] haā anuŋicün daḫı elli (6) dīnār" dėdi. Yüz dīnārı cekdi, *Dalla*-nuŋ eline vėrdi. Dellāl ḳatırı evine göndürdi. Bir ḳatırı (7) daḫı ḳabż ėtmege *Dalla*ya uydı. Ol vezīrāne ḳapuya geldi-ler. Ol~dem *Dalla* dellāla eyitdi: "Üşbu (8) seküde oturudur!" dėdi.[2199] Andan ġulāma eyitdi: "Ḫoca uyurmı, n~eyler?" dėdi. Ġulām eyitdi: "*Aḥmed* (9) bāzāra vardı, ḳar getürse gerek. Gelsün, vėrelüm ḫocaya, icsün, andan cıḳa, söz (10) varısa, söyleşe!" dėdi. *Dalla* eyitdi$_o$: "Hele var, altun mīzānını al gel, üşbu zeri$_o$ dartalum görelüm: (11) bizüm mīzānumuz bāzār mīzānına berābermidür?" dėdi. Ġulām mīzānı$_o$ getürdi$_o$ cekdi. Zeri gėrü kīseye (12) ḳoydı$_o$, ġulāmuŋ eline vėrdi. Eyitdi$_o$: "Var, ḫocaya vėr! İki ḳatıruŋ bahāsı-dur, birini sımarladum, (13) birin daḫı getür, issine vėrelüm" dėdi. Ġulām zeri alub icerü girdüginleyin perde'yi götürürler ḳaçarlar (14) yėr keserler.[2200] Bir dem-den ṣoŋra *Dalla* eydür: "N~oldı, ġulām egledi. Gireyim göreyim,

••••••••••

[2194] F.362.b.a.1: *eglenecegüm*. | H.181.b.8: *eglenürsem*. | L.339.b.11: *eglenecek olursam*.

[2195] F.362.b.3-4. | H.181.b.9. | L.339.b.13: *... Ḫuceste aldı$_o$, eve girdi$_o$*.

[2196] F.363.a.3: (*sa*)*rāy*. | H.181.b.19. | L.340.a.13: *sarāy*.

[2197] F.363.a.6. | H.181.b.20. | L.340.a.15: id.

[2198] F.363.a.9: *al*. | H.181.b.22. | L.340.b.1: *degir*.

[2199] F.363.a.12: "*... seküde otur*!" *dėdi*. | H.181.b.23-182.a.1: "*... sekü üzerinde oturı$_o$dur*!" *dėdi$_o$*. | L.340.b.4: "*... şeküle oturudur*!" - *dėdi*.

[2200] F.363.b.1: *... ḳaçdılar, yėr kesdiler*. | H.182.a.5. | L.340.b.11: *... ḳaçarlar*, *yėr keserler*.

n~eyler" dėdi. Eve girdi$_{o}$, (15) bir gedükden ol~daḫı yüriyüvėrdi. Dellāl gördi$_{o}$: olmaz. İcerü girdi gördi$_{o}$: ḫarābe-zārdur. «Laysa (16) fī-d-dāri ġayrukum dayyār». Feryād u fiġān ėtdi$_{o}$, ḥācibe vardı$_{o}$. Ḥācib dellālı aldı, halīfeye vardı$_{o}$, ḥikāyeti$_{o}$ (17) bildürdi. Ḫalīfe eyitdi: "Ol mel^{c}ūne işidür. Anuŋ elinden kimse ḳurtulmaz" dėdi. Gine bir gün (18) *Dalla* eyü donlar geyüb daşra cıḳdı$_{o}$. Nāgāh bir aḳ oġlana oġradı. *Dalla* işidüb-dururdı$_{o}$ kĭ ḥācib *Yāḳūt* (19) adlu bir Rūmī oġlanı ḫādım ėdüb-dururdı. Aŋa selām vėrdi, eyitdi$_{o}$: "*Yāḳūt* senmisin?" dėdi. Ḫādım eyitdi: (20) "Haā" dėdi. *Dalla* eyitdi$_{o}$: "Neyise emegüm żāyi^{c} olmadı" dėdi. Ḫādım eyitdi: "Ne ḥikāyetdür?" dėdi. *Dalla* eyitdi: (21) "Bir kimse beni ⌈saŋa⌉ risāle gönderdi$_{o}$" dėdi. "Ḫalvet yėr olsa, söylesem" dėdi. Bir mescide girdiler. Eyitdi: "Beni ḫalīfe kedbānūsı gönderdi$_{o}$. **(223.a.)** (1) Eyitdi$_{o}$: 'Dilerem, ḥācibüŋ *Yāḳūt*ını satun-alam, ustādārlıġumı^{x} aŋa[2201] vėrem. Oġrarsaŋ, dėyesin göresin: (2) göŋli varısa, ol işi ėdelüm'" dėdi. Ḫādım ḫurrem oldı, eyitdi$_{o}$: "Ḫøcam bu ma^{c}nī-ye vāḳıf olursa, beni aŋa (3) bağışlar" dėdi. *Dalla* eyitdi: "Hey, yoḳ! Ḫøcaŋ ḫasīs-dür, bağışlamaġa ḳanda ḳıyar?" dėdi. Andan eyitdi: (4) "Ḫøcaŋ seni nėceye aldı?" dėdi. *Yāḳūt* eyitdi$_{o}$: "Üc-yüz dīnāra aldı" dėdi. *Dalla* eyitdi: "Kedbānū (5) seni bėş-yüz dīnāra alur" dėdi. "Gel, naḫḫāsa varalum, bāzār ėdi$_{o}$versün. Sen anuŋ ḳatında oturudur. (6) Ben varayım, sarāydan zeri getüreyim, naḫḫāsa vėreyim, ḥācibe iletsün. Ḫācib iki-yüz dīnār fāyide göricek (7) ne gümān kĭ rāżī olısar. Ben seni alam, sarāya kedbānū ḳatına gidem" dėdi. Andan *Dalla* durdı, ḫādımıla naḫḫās (8) ḳatına vardı. Ḫādıma "Bir yėrde otur!" dėdi. Oturdı. Gendü naḫḫāsuŋ elin aldı, aŋaru vardı, eyitdi$_{o}$: "Ben üşbu (9) ḫādımı üc-yüz dīnāra alub-dururam" dėdi. Naḫḫās eyitdi: "Degir, ucuzdur" dėdi. "Bunuŋ gibi ḳanda var?" dėdi, (10) "Andan maḳṣūduŋ nedür?" dėdi. *Dalla* eyitdi: "Erümile münāẓara vāḳi^{c} oldı: 'Ben bunı bugün satam' dėyü (11) and icdüm. Gerekdür kĭ bu dem bunı baŋa satuvėresin kĭ andum yėrinde ola" dėdi. Naḫḫās meger ġulām-bāre-yidi$_{o}$, (12) ḫādımı almaġa ḥarīṣ oldı. Eyitdi: "Ė ḫøher! İki-yüz dīnār benden ḳabūl ėt, anı baŋa vėr!" dėdi. *Dalla* (13) rāżī oldı. Naḫḫās ḫādıma eyitdi$_{o}$: "Üşbu gişi dėdügine rāżī-misin?" dėdi. Ḫādım: "Haā, rāżīyem" dėdi. Naḫḫās (14) sevindi$_{o}$, eve vardı$_{o}$, iki-yüz dīnār getürdi$_{o}$, *Dalla*ya vėrdi$_{o}$. *Dalla* zeri aldı$_{o}$ vu gitdi. Naḫḫās ḫādım öŋine (15) ṭa^{c}ām getürdi, biryān u ḥalvā vu miyve yėdiler. Ḫādım sanur kĭ ḫalīfe kedbānūsındań zer gele. Ṭa^{c}ām-dan (16) fāriġ olıcaḳ dest-dirāzlik ėtdi. Ḫādım bir muḥkem muşt naḫḫāsuŋ ṣūretine yoḳadı: "Ne ma^{c}nisi var (17) bunuŋ?" dėdi. "Ne naẓardur bu?" dėdi. "Naḫḫās gerekdür kĭ emīn ola" dėdi. Naḫḫāsuŋ ṣafrāsı bulandı$_{o}$, eyitdi: (18) "Ė bī-ḫired! Ben ḫøcaŋam, bu dem seni iki-yüz dīnāra satun-aldum" dėdi. Ḫādım eyitdi$_{o}$: "Meger dīvāne-sin, heme-i (19) *Baġdād* benüm ḫøcamıla serbeser rāżī-ler dururlar, sen bunuŋ gibi ėdersin" dėdi. Naḫḫās eyitdi: "Ben gendü (20) rıżāŋıla aldum" dėdi. Ḫādım eyitdi: "Benüm ḫøcam şehir ḥācib(i)dür. Beni kedbānū-yı$_{o}$ ḫalīfe alsa gerek. (21) Dāye kedbānūya gitdi$_{o}$ kĭ pānṣad dīnār ala, ḥācibe ilede, andan gele, beni ala, kedbānūya ilede. Rıżām **(223.b.)** (1) #[rıżām]# aŋayıdı" dėdi. "Pes senüŋ bu söyledügüŋ söz ne sözüŋdür?" dėdi. Naḫḫās eyitdi$_{o}$: "Bu sen dėdügüŋ (2) sözlerden benüm ḫaberüm yoḳdur" dėdi. "Anı bilürem kĭ bu ^{c}avrat geldi, eyitdi$_{o}$: 'Benümdür, sataram' dėdi. Düvīst (3)

[2201] F.: lac. | H.182.a.11: *ustād-ı sarāylıġı*. | L.341.a.6: id.

dīnār vėrdüm satun-aldum” dėdi. Ḫādım eyitdi: “Muḫāṭara ėtdüŋ, zerüŋi żāyiᶜ eyledüŋ” dėdi. Ḫācib ġulāmını (4) yoḳladı istedi. “Naḫḫās-hānede görmişler” dėdiler. Ḫācib eyitdi: “Meger ḳul(l)uḳcı-lar ḳaḳıyub varmış ola.” (5) Ḫācib gendü özi naḫḫās-ḫāneye geldi$_{o}$, ḫādımı gördi$_{o}$: oturur. Eyitdi: “Kimden güc gördüŋ, bunda geldüŋ?”[2202] (6) dėdi. Naḫḫās ilerü yüridi, ḫidmet ėtdi: “Ė ḫudāvend! Ḫikāyet cünīn ü cünīn” dėdi. Ḫācib güldi, (7) eyitdi$_{o}$: “Benüm ḫādımumı sen nėce alursın? *Dalla* seni aldamış” dėdi. Ḫādıma dil-germ-lik vėrdi, eyitdi: “Saŋa melāmet (8) yoḳdur kĭ senden usluları *Dalla* aldar. Saŋa ne gidi?” dėdi. Aldı$_{o}$, evi gitdi. Ḫalīfe bu ḫālı işitdi, (9) ḫayrān ḳaldı. Gine bir gün daşra cıḳdı$_{o}$, ḫalīfe sarāyınuŋ öŋüne oġradı. Gördi: *Yaḥyā-yı*$_{o}$ (10) *Bermekī* vizāret mesnedinde oturmışdur, ḫüküm ėder. *Dalla* derḥāl eve geldi, cemāᶜatına eyitdi: “Fülā⌈n⌉ ḫarābe- (11) -zāra varuŋ, anda dük(k)ā(n)[2203] ḳuruŋ” dėdi. Meger ol ⌈ev⌉ *Yaḥyā*dan öŋdünki vezīrüŋ, *ᶜAbdullāh-ı Hāşemī*-nüŋ[2204] (12) eviydi, ḫarāb olub-dururdı. Gendü oturdı$_{o}$, bir ruḳᶜa yazdı$_{o}$. Dėdi~kĭ: “Ben zen-i *ᶜAbdullāh-ı Hāşimī*-em.[2205] Üc (13) ḳızcuġazum vardur. Bize varlıḳda bir ev ḳaldı. (B)üriyā[2206] üstünde oturu(ruz)dur.[2207] Dul(l)ıḳdan[2208] daḫı cānuma gecdi. (14) Üc ḳızıla kimüŋ ḳapusına ḳatına varayın kĭ diŋlenem? Bize naẓaruŋ olsun! Vesselām.” *Dalla* (15) bu ḳażīye’yi *Yaḥyā*ya sundı$_{o}$. *Yaḥyā* oḳıdı$_{o}$: “Lāḥavl” dėdi. Ve bir gişi *Dalla*ya ḳoşdı$_{o}$: “Var, evini gör: nėcedür?” (16) [dür] dėdi. Ol gişi vardı$_{o}$, evüŋ ḫālını gördi$_{o}$, ḫalḳınuŋ bī-nevālıġını gördi$_{o}$ geldi, ḫaber vėrdi. (17) Vezīr buyurdı$_{o}$: ḫalı kilim, örti döşek, yüz dīnār-ı Maġribī ve biŋ dīnār(-ı) ᶜadlī[2209] ol eve iletdiler. Andan (18) *Yaḥyā* eyitdi$_{o}$: “Her gün gel, ne ḫācet olursa al!” dėdi. *Dalla*: »“Revā bāşed!”« dėdi. Bir gün *Dalla* durdı$_{o}$, *Yaḥyā* ḳatına (19) geldi, söz keleci söyledi, medḥ ü ṣenā ėtdi. ᶜÖmrinde *Yaḥyā* bunuŋ gibi$_{o}$ feṣāḥat ᶜibāret işitdügi yoġıdı. (20) Taᶜaccüb ėtdi: “Aṣal ḫaṭā ėtmez” dėdi. “Bu böyle faṣīḥ-dür, atası neyidi$_{o}$ ola?” dėdi. “Ḫānedān(-ı) vizāret (21) böyle olur” dėdi. Pes ḫāzine buyurdı$_{o}$ kĭ: “Her gün bu gişi ne dilerse, vėr!” dėdi. Her gün varurıdı, ḫāzin **(224.a.)** (1) biŋ dīnār vėrürdi. Bir gün ḫāzin *Yaḥyā* ḳatına vardı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Ol ᶜavrat bu günedegin on-biŋ dīnār aldı$_{o}$.” (2) dėdi. *Yaḥyā* eyitdi$_{o}$: “Ėrte gelicek al anı, baŋa gel, ḫālına baḳayım!” dėdi. *Dalla* gelicek eyitdi: “Bir pāre ṣabar (3) eyle, seni vezīr oḳıdı, ḫāluŋa baḳsa, daḫı coḳ niᶜmet vėrse gerek” dėdi. *Dalla* eyitdi$_{o}$: “İmdi$_{o}$ gişi ḳatına (4) bu donıla varmaḳ olmaz, ev yaḳıncaḳdur, varayım doncuġaz geyeyim” dėdi. “Bir ḫūb *Muṣḥaf*um vardur, (5) vezīre armaġan getüreyim. Şol seccāde’yi vėr, aŋa dolayayım, toz olmasun!” dėdi. Seccāde’yi vėrdi$_{o}$ *Dalla* aldı (6) gitdi, daḫı gide-yürür. Birḳac günden ṣoŋra ḫāzin vezīre eyitdi: “Ol gün ol ᶜavrat geldi. (7) Vezīr seni oḳır” dėdüm. ‘Varayın, naẓīf don geyeyin geleyin’ dėdi. Benüm bir seccādem daḫı aldı gitdi” dėdi. (8) “Üş iki

••••••••••

[2202] F.363.b.7: om. | H.182.b.9: ... *kimden kile gördüŋ* ... . | L.342.a.7: id.
[2203] F.363.b.9. | H.182.b.14. | L.342.a.15: sic.
[2204] Ms. sic. || F.363.b.10: id. | H.182.b.15: *Hāşimīnüŋ*. | L.342.a.16: *Hāşimi̲nüŋ*.
[2205] Ms. sic. || F.363.b.11: id. | H.182.b.16. | L.342.a.17: *Hāşimī-em*.
[2206] F.363.b.12: *yüriyā*. | H.182.b.16: *būriyā*. | L.342.b.1: *būryā*.
[2207] F.363.b.12: *otururam*. | H.182.b.16. | L.342.b.1: sic.
[2208] F.363.b.12. | H.182.b.16: id. | L.342.b.1: *z̲illetden*.
[2209] F.364.a.3: *biŋ dīnār Medenī*. | H.182.b.20: *biŋ dīnār-ı ᶜadlī*. | L.342.b.6: *biŋ dīnār-ı ᶜadlī*.

gündür gelmez, n~oldı bilmezem" dėdi. Vezīr ʿavratuŋ evine ādemi gönderdi$_o$: "Varuŋ ʿözürḫøhlıḳ (9) ėdün!" dėdi. Ḫāzin bir nėce gişiyle ol eve vardılar girdiler gördiler: ḫarābe-zārdur, deyyār yoḳ. Ol maḥalle (10) ḫalḳından sordılar: "Ḳanı bular?" dėdiler. Bu ḳavum eyitdiler: "Nėce yıldur kĭ bu sarāy meskūn degüldür. Üşbu bir iki (11) gün icinde bir iki elgin (ç)öçün[2210] geldiler gölge-lendiler gitdiler" dėdiler, "Şimdi bilmezüz ḳanda olurlar" dėdiler. Ḫāzin (12) geldi, bu ḥikāyeti *Yaḥyā*ya dėdi. *Yaḥyā* bildi$_o$ kĭ bu fiʿil *Dalla*-nuŋ-dur. Ḫalīfeye bildürdiler. Ḫalīfe eyitdi: "Bu ḫayāl{-lara} (13) kimüŋ ʿaḳlı ėre?" dėdi. Buyurdı: isteme-sinde taḳṣīr ėtmeyeler. Gine bir gün *Dalla* cıḳdı, bir vīrānede bir ḳuyu (14) buldı. Ḳızlarına ḳaravaşlarına buyurdı$_o$: ol ḳuyunuŋ aġzını cörcöpile ḫār u ḫāşākile berkitdiler, üstüne yufḳacuḳ (15) dopracuḳ yaydılar. Andan durdı$_o$, bir māl-dār ṣarrāfuŋ ḳatına vardı. Eyitdi$_o$: "Dügün eylerem. Biŋ dīnārlıḳ aḫca götür, (16) gidelüm, bizüm bugün işimüzi göri$_o$vėr, ḳatumuzdaġı tefārīḳi naḳda degişi$_o$vėr! Bürk[2211] olmazsa, yek ü nīme ne baḫs!" (17) dėdi.[2212] Ṣayrefī-lerüŋ cānı: "Bunuŋ gibi$_o$ keleci! Ġanīmet-i bārideye oġradum" dėyü ne~ḳadar aḫcası varısa, bir zenbīle ḳoydı, (18) *Dalla*ya uydı, gitdi$_o$. Biraz yėr gidicek ṣayrefī ḫışıladı. *Dalla* eyitdi: "Ne zaḥmet görürsiz? Zenbīli oġlana vėr, (19) götürsün" dėdi. Ṣayrefī: "Revādur" dėdi. *Dalla* ġulāmı zenbīli arḳasına aldı, gitdiler. Ol ṣayrefī giderken ol (20) cuḳura düşdi$_o$. Ġulām zenbili aldı, eve gitdi. *Dalla* feryād eyledi: "Ne aġduḳ yola oġramışuz?" dėdi. Bir ip buldı, (21) sarḳıtdı, eyitdi: "Evvel donunı baġla, cekeyim, ḫarāb olmasun!" dėdi. Ṣayrefī[2213] donını ipe baġladı. *Dalla* yoḳaru cekdi, **(224.b.)** (1) [cekdi] ve eve gitdi. İkindüyedegin ṣayrefī[2214] ḳuyuda yatdı, nālān oldı. İŋildüsi işidildi. Cıḳardılar: "N~oldı$_o$ saŋa? (2) dėdiler. Ṣayrefī [2215] aḥvālını söyledi. Ḫācib-i şehr ṣayrefī(yi)[2216] ḫalīfe naẓarına iletdi, ḥālını söyledi. Ḫalīfe eyitdi: "Ḫāṣa ʿāma (3) vācib-dür kĭ ol melʿūne'yi isteyeler" dėdi, "Āh n~olayıdı giriftār olayıdı!" dėdi. Gine bir gün *Dalla* oturmaḳdan başur- (4) ġandı. Eyitdi: "ʿ*Alī Ḳuṭnī* māldārdur, baḫīl-dür, anuŋıla bir oyuncuḳ oyınamaḳ geregem" dėdi. Durdı$_o$, ḳāżiyāne don geydi, (5) saḳal daḳındı, ṭaylasān büründi$_o$. Meger ol~dem ʿ*Alī Ḳuṭnī* ʿavratıyla ceng eylemiş. Ev ḳapusına maşlaḥatcı isteyü- (6) cıḳdılar. *Dalla*'yı gördiler, ḳāżī sandılar. ʿ*Alī* ilerü geldi, selām vėrür, eydür: "Ė ḳāżī! Kerem ėdüŋ, emenüŋ, eve girüŋ!" (7) dėdi. *Dalla* eve girdi$_o$, gördi$_o$: tecemmül coḳ. *Dalla* bir yėrde oturdı$_o$. ʿ*Alī* eyitdi$_o$: "Benümile zenüm arasında ḥākim-lik eyle, ḥaḳ buyur, (8) baŋa buyur!" dėdi; "Benüm üzerümde ne ḥaḳ(ḳ)ı cıḳarsa, vėreyim, atası evine göndereyim kĭ [evine göndereyim kĭ][2217] avına" dėdi. *Dalla* (9) eyitdi$_o$: "Sākin ol! Evvel-beevvel dė kĭ mācerā nedür, aŋa göre söyleyelüm!" dėdi. ʿ*Alī Ḳuṭnī* eyitdi: "Köyde-yidüm, (10) bir semiz ḳuzı getürdüm, biryān-cıya vėribidüm[x] kĭ

2210 F.364.b.5: *elgin* (*g*?)*cin*. | H.183.a.9: *elgin çöcün*. | L.343.a.10: *elgin çöcün*.
2211 Ms. sic. || F.364.b.14: *birük*. | H.183.a.14: om. | L.343.a.17: *birük*.
2212 F.364.b.14: *birük* (*birüŋ*?) *iki olmazsa, yek~ü nīme ne baḫt* (sic!) - *dėdi*. | H.183.a.14: om. | L.343.a.17-343.b.1: *birük* (*birüŋ*?) *iki olmazısa yėk*[x] *ve nīme ne baḫs - dėdi*.
2213 F.365.a.1: *ṣarrafī*. | H.183.a.18. | L.343.b.10: sic.
2214 F.365.a.7: *ṣarrafī*. | H.183.a.19. | L.343.b.10: sic.
2215 F.365.b.3. | H.183.a.20. | L.344.a.3.
2216 F.365.a.8: *ṣarrafı*. | H.183.a.20. | L.343.b.10: id.
2217 F.365.a.3: sic. | H.183.b.3. | L.344.a.3: sic.

biryān ėdeler getüreler, yėyevüz. Bu ḫarḳa[2218] biryānı *Dalla*ya vėrmiş" dėdi. *Dalla* (11) eyitdi: "Bu ḳażīyede bu kedbānūnuŋ sucı yoḳdur" dėdi$_{o}$. "Zīrā *Dalla Baġdādı*$_{o}$ bitamāmihi süpürür, kimse elinden sıcrayub (12) 'Ben süprülmezem' dėmez. İstiġfār eyle, rāżī ol, kedbānū(y)ıla göriş, ḳuzı n~olur, ḳuzıdan coḳ <nesne>[2219] yoḳ" dėdi. Andan (13) eyitdi: "Ben bir afsūn bilürem, oḳıtıcaḳ hīc ṭarrār hīc mekkār kār ėtmez" dėdi. ᶜ*Alī* vü zen āferīn oḳıdılar. Ol vaḳt (14) gördi$_{o}$ kĭ *Dalla* ṣuffa altında bir zīrzemīn var. "Şunda girelüm, ḥuẓūrıla oturalum, afsūnumı oḳıyayın, āmīn dėŋ: mü'es(s)ir (15) düşsün" dėdi. "Naᶜam" dėdiler. Cemāᶜat tamām ol zīrzemīne girdükde durdı$_{o}$, ḳapuyı$_{o}$ üstlerine daşra-dın baġladı, (16) üstüne ḳuful urdı, kilidini sıdı. Ḳızları yol-larda müteraṣṣıd durub-dururlardı. Cıḳdı$_{o}$ ḫaber ėtdi. (17) Üşegeldiler, ol evi el-lediler, ḫarāb u yebāb ḳodılar, yüriyüvėrdiler. *Ḳuṭnī* bir dem oturdı, gördi$_{o}$: ḳāżī(-yi) [2220] muᶜazzim (18) belürmez. Caġırdı: "Yā ḳāżī! Yā ḳāżī! Ḳapuyı$_{o}$ üstümüze neycün yapduŋ? Ac, cıḳalum, ḥaḳ(ḳ)uŋı vėrelüm!" dėdi. Ne~ḳadar (19) caġırdısa, nāfiᶜ düşmedi. Bir gün bir gėce zīrzemīnde yatdılar. İkinci$_{o}$ gün ḳonşı-lardan bir kimse ḥācete vardı$_{o}$, (20) evüŋ ḳapuların acuḳ buldılar, zīrzemīn ḳapusını muḳfal buldı, icerüdin āvāz işitdi. Ḳapuyı$_{o}$ sıdı[lar],[2221] maḥbū- (21) sları cıḳardı$_{o}$, evi süpürülmiş gördiler. Feryād-künān ḫalīfe sarāyına vardılar, ᶜarż ėtdiler. Ḫalīfe eyitdi: "Şübhe- **(225.a.)** (1) -süz ᶜ*Alī Ḳuṭnī* budefᶜa ölür" dėdi. Andan ḫalīfe ᶜ*Alī Ḳuṭnī*(yi)[2222] ḫoş-dil evine gö(n)dürdi. Gine bir gün *Dalla* {durdı$_{o}$}, (2) don geydi, boynına tesbīḥ asdı, *Ḳur'ān*-ḫønılığıla [2223] yüridi. Nāgāh bu ḥālda giderken ḥācib oġlanları (3) nişānlamış-larmış, dutdılar: "*Dalla-ı Muḥtāle* sensin" dėdiler. Ol eyitdi: "Ė merdān! Ben bir pīre$_{o}$ zenem, ᶜālemden fāriġem, (4) Ḫudāya meşġūlam. Bu ne sözdür kĭ siz dėrsiz?" dėdi. Filcümle *Dalla*'yı ḫalīfeye iletdiler. *Dalla* ḫalīfeye senā oḳıdı$_{o}$. Ḫalīfe (5) eyitdi: "Sen bu feṣāḥatıla bu Müsülmānlar mālını alursın, Taŋrıdan ḳorḳmazsın?" dėdi, "Üş giriftār olduŋ, n~eylersin?" (6) dėdi. *Dalla* eyitdi:

"Ė emīrelmü'minīn!
Sen piser-i ᶜ*Abbās* $_{o}$*ibn-i* ᶜ*Abdu'lmuṭṭalib*-sin.
Baŋa ẓulm eyleme!
Pencāh sāla bīcāre-yem,
(7) coḳ günāh-larda bulındum ola.
İllā bu günlerde tāyibem,
ᶜibādete meşġūlem,
andan gėrü
benümicün herne'yi begenürseŋ
(8) rāżī-yem"
dėdi.

Ḫalīfe bu sözi$_{o}$ işidicek gümāna düşdi: "Şāyed rāst eydür ola, günāha girem" dėdi. *Dalla*dan (9) ᶜöẕür diledi. Nāgāh bu esnāda *Faẓl* u *Yaḥyā* girüb geldiler,

[2218] F.365.a.5: id. | H.183.b.5: om. | L.344.a.6: id.
[2219] F.365.b.8: sic. | H.183.b.6-7. | L.344.a.9: id.
[2220] F.365.b.15: id. | H.183.b.11: *muᶜazzim ḳāżī*. | L.344.a.17: id.
[2221] F.366.a.4: sic. | H.183.b.14: om. | L.344.b.4: sic.
[2222] F.366.a.6: ᶜ*Alī Ḳuṭnīyi*$_{o}$. | H.183.b.16: ᶜ*Alī Ḳuṭnẓiyi*$_{o}$. | L.344.b.6-7: sic.
[2223] F.366.a.7-8: *Ḳurān ḫønlıġıla*. | H.183.b.17: *Ḳurān-hønān*. | L.344.b.8: *Ḳurān ḫō*^{a}*nlıġla*.

Dalla'yı gördiler, eyitdiler: "Ė melʿūne! Giriftār olmış-sın (10) elḥamdalillāhi" dėdiler. Andan ḫalīfeye eyitdiler: "Biz taḥḳīḳ ėtdük kĭ ⌈bu⌉ *Dalla*-dur. Gümānumuz yoḳdur. Saḳın, seni cerb- (11) -zübānlıġıla bu melʿūne aldamasun!" dėdiler. Andan ḫalīfe buyurdı$_{o}$: *Dalla*'yı baġladılar, dögmeye başladılar. *Dalla* yüzin (12) göge dutdı$_{o}$, eyitdi: "İlāhī! Seyyidī! Mevlāyi!"[2224] Bu günāhı bu ḳul-laruŋdan sorma! Bu dilīrlik kĭ ėderler ḫelāl (13) olsun!" dėdi. Aġacı yėyübildügince yėdi, iḳrār ėtmedi. Żurūb ḫaddań gecdi.[2225] Anı - ol~dem buyurdı - ḳaldurdılar, (14) dāra iletdiler: "Yā Müsülmānlaruŋ mālını vėr, yā zinde berdār ol, ölince anda asıl-dur!"[2226] dėdiler. İḳrār ėtmedi (15) vėrmedi. Fermān mūcibince *Dalla*'yı zinde berdāre[2227] ėtdiler. ʿ*Alī Ḳuṭnī* geldi gecerdi eyitdi: "Ė melʿūne! Giriftār (16) olmış-sın" dėdi. *Dalla* eyitdi: "Gel ė bir ḳuzudan ötürü ʿavratına ṭalāḳ vėren müdbir!" dėdi. »"Laʿnet ber-tü bād!"« dėdi, (17) "Sen~daḫı ādemī-misin, ādemī-ye gülermisin?" dėdi. Ḫalāyıḳ gülişdiler. ʿ*Alī* ḫacīl oldı. Cün öyle vaḳtı$_{o}$ oldı, (18) ıssı oldı, ḫalḳ dağıldılar, mü'ek(k)el-ler[2228] uyıdılar. *Dalla* gördi$_{o}$: bir gişi deveye binmiş durur, gendüyi$_{o}$ teferrüc ėder. Eyitdi: (19) "Ė yigit! Beni ḫalīfe öldürür. Ben aŋa nesne vėrmezem. Eger sen beni and icüb ınandurursaŋ kĭ mevcūduŋ nışfına (20) ḳāniʿ olasın, nışfını ḳızuma vėresin, saŋa ʿalāmet dėyeyim, var cıḳar!" dėdi. Ol er eyitdi: "Fermān senüŋ" dėdi. Ḳavul (21) berkitdiler.[2229] Andań *Dalla* eyitdi: "Üşbu kūce-nüŋ ilerüsinde bir sırcalu mescid vardur. Anuŋ miḥrābı ardında gömülmişdür. Var **(225.b.)** (1) #cıḳar al!#" dėdi. Ol er eyitdi: "Devemi n~ėdeyin?" dėdi. *Dalla* eyitdi: "Şunda çöker ḳonsayıduŋ?" dėdi. (2) Ol er deve-sini ḳodı$_{o}$ vardı, maṭlab isdeyügitdi. *Dalla*-nuŋ ḳızı ḥāżır-ıdı, deveyi$_{o}$ aldı, (3) eve gitdi. Ol er maġbūn {maḥrūm} maḥzūn[2230] geldi: "Ḳanı devem?" dėdi. Ġavġā ġalebe ėtdi, müvekkel-ler[2231] (4) uyandılar: "N~olduŋ?" dėdiler. Eyitdi: "İşbu asılu duran[2232] ʿavrat ne ʿavratdur? Devemi oġurladı" dėdi$_{o}$. (5) Müvekkel-ler[2233] ol eri ḫalīfe ḳatına iletdiler. Söyledi, ḫalīfe güldi: "Maṭlab ʿışḳına deveyi$_{o}$ (6) yėle vėrmiş-sin" dėdi. Andan ḫalīfe ḥācib-i şehri oḳudı, eyitdi: "Bu melʿūne dārdayiken (7) daḫı fesādını ḳomadı. Anı bir ṣandūḳa ḳoy, mihter-i mel(l)āḥāna sımarla: suya vėrsün!" dėdi. Vardı, buyruḳ (8) mūcibince *Dalla*'yı indürdi, bir ṣandūḳa ḳoyıdı. Mihtere$_{o}$ sımarladı$_{o}$: mihter ṣandūḳı gemiye ḳoydı$_{o}$. Gemi su icinde (9) yürürken *Dalla* söyledi: "*Nevbahār* u *Gülbahār* u *Ḫuceste*! Bu ne yėrdür, düş gördüm olamı?" dėdi. Mellāḥlar bu

••••••••••

[2224] F.366.b.7. | H.184.a.4: *Mevlāyī*. | L.345.a.6: *Mevlāyi*$_{o}$.

[2225] F.366.b.9: ... *ḥaddan aşdı. Ol~dem buyurdı, ḳaldurdılar* ... . | H.184.a.5: ... *ḥaddan gecdi*$_{o}$. *Andan ḫalife eyitdi*$_{o}$ ... . | L.345.a.8: id.

[2226] F.366.b.10-11: ... *berdār ėderüz, ölince anda dursın* ... . | H.184.a.5-6: om. | L.345.a.9: *zinde berdār ölince asıl(ı)-dur*.

[2227] F.366.b.11. | H.184.a.7. | L.345.a.10: *berdār*.

[2228] Ms. sic. Cf. ms. 225.b.3, 225.b.5.

[2229] F.367.a.4. | H.184.a.11: *kavlı*$_{o}$ *berkitdiler*. | L.345.b.1: id.

[2230] F.367.a.8: *Ol er maġmūn ve maḥrūm*. | H.184.a.14: *maḥrūm ve maḥzūn*. | L.345.b.5: *maġbūn, maḥrūm u maḥzūn*.

[2231] Ms. sic. Cf. ms. 225.a.18, 225.b.5.

[2232] F.367.a.9: *aşılı-duran*. | H.184.a.15. | L.345.b.7: *aşılub-duran*.

[2233] Ms. sic. (Cf. ms. 225.a.18; 225.b.3.)

samrudı[2234] (10) işitdiler ḳorḳdılar. Eyitdiler: “Bu maʿrūflardan bir gişiymiş, bunı ġarḳ ėtmezüz” dėdiler. Ṣandūḳı acdılar, (11) *Dalla*’yı cıḳardılar. Caġırdı: “Kimlersiz? Ben bunda n~isterem?” dėdi. Eyitdiler: “Ḥācib buyruġı-dur, ḫalīfe buyruġı-dur: (12) seni ġarḳ ėderüz” dėdiler. “Evet ne günāhuŋ varını bilmezüz” dėdiler. *Dalla* secdeye vardı$_{o}$, eyitdi$_{o}$: “Yā Rabbi$_{o}$! Oġlumı (13) ḫaḳ(ḳ)ıla![2235] Ol baŋa dārū-yı$_{o}$ hūşber vėrdi$_{o}$ kĭ beni ġarḳ ėde. Bī-şek peşīmān olısar, hele ben aŋa yavuz duʿā (14) ḳılmazam, ṣalāḥın dilerem” dėdi. Mihter-i mellāḥān bu münācātı işitdi diterdi. Eyitdi: “Bu ulu işdür, şehr (15) ḥācibinüŋ anasını nėce ġarḳ ėdevüz?” dėdi. Hemānden *Dalla*’yı eve iletdiler, ev cemāʿatına dėdiler kĭ: “Māder-i ḥācibdür, (16) saḳlaŋ ḫoş dutuŋ. Ḳaḳımış, ġarḳ buyurmış, yarın peşīmān ola, iledem, ⌈ḫilʿatın alam⌉” dėdi. Ṣabāḥ mellāḥ ḥācib ḳatına (17) vardı$_{o}$. Ḥācib sordı: “Dėdügümi ėtdüŋmi?” dėdi. Mellāḥ eyitdi: “Ėtdüm” dėdi. Ḥācib eyitdi: “Zihī! Ḥayf! Bu ḫalīfe (18) buyurduġı buyruḳ ne buyruġıdı! Müsülmānlaruŋ bunca mālı telef oldı” dėdi. Ḥācib durdı, (19) mellāḥlarıla ḫalīfe ḳatına vardılar. Bu yaŋa *Dalla* zen-i mellāḥa eyitdi: “Baŋa bir pāre kāġıdıla devāt <u> ḳalem getür!” (20) dėdi. Zen-i mellāḥ vardı$_{o}$ buldı$_{o}$ getürdi$_{o}$. *Dalla* yazdı$_{o}$ kĭ: “Mihter-i ṣarrafān! Ol ḳoduġum biŋ dīnārı biti iledene$_{o}$ (21) vėresin iʿtimād ḳılasın! Vesselām!” Andan *Dalla* bu mektūbı$_{o}$ zen-i mellāḥ eline vėrdi$_{o}$: “Var, bu vuṣūlı[2236] **(226.a.)** (1) mihter-i ṣarrāfāta ilet, saŋa bu biŋ dīnār vėrsün, al gel, senüŋdür. Eve varıcaḳ senden (2) daḥı ʿöẕürler dileyem” dėdi. Zen-i mellāḥ kāġıdı aldı, sevinü sevinü ol mihtere vardı$_{o}$. Bunda (3) ev ḫālī ḳaldı. *Dalla* durdı, evi süpürdi yüriyüvėrdi. Bu ṭarafda ḥācib mellāḥlarıla dīvān{dan} (4) çıḳıcaḳ mellāḥlar eyitdiler: “Sebük-serlik ėdüb anaŋı ġarḳ eylemedük” dėdiler. “Diri-dür, üşde evde (5) oturur, bize ḫilʿat gerek” dėdiler. Ḥācib eyitdi: “Bu benüm anam yoḳdur, dėdügümi neçün ėtmedüŋüz?” dėdi. (6) Bular bu kelimātda-yiken mellāḥ evinden ḫaber geldi: “Dutsak ḳaçdı” dėdi. Daḥı evde (7) bulduġın apardı” dėdi. Bu ḫaber ḫalīfeye yėtişdi. Ḫalīfe ḥācibe ḫışm ėtdi, eyitdi: (8) “Üc güne$_{o}$degin *Dalla*’yı bulmazısaŋ, anuŋ yėrine seni berdār ėderem” dėdi. *Dalla* evine vardı, (9) ḳızlarına eyitdi: “İmden gėrü bize *Baġdād*da durmaḳ olmaz: gidelüm, cānumuzı mālumuzı ḳur- (10) taralum!” dėdi. Andan yaraḳlandılar, şūher ü benāt u aḫtān ve ışhar u müteʿalliḳāt [ve][2237] ḫānümānıla (11) *Mışr*a gitdiler, anda vardılar muḳīm oldılar. Gine bir gün *Mışır*da gönli oldı$_{o}$ kĭ bir şīrīn-bāzlıcaḳ[2238] (12) ėde. Cıḳdı, gezerken bir ʿAlevī evine girdi$_{o}$. Ābdesticün su diledi. Bu ʿAlevī *Baġdād*dan gelmişidi, (13) *Dalla*-nuŋ vaṣfın vaż^{c}ın işitmişdi. ʿAvratına eyitdi: “Şol namāz ḳılan ʿavratı$_{o}$ ben gelince saḳla!” dėdi. (14) Daşra cıḳdı$_{o}$, on ḳuvvetlü gişiyi$_{o}$ buldı, tamām silāḥ geyürdi$_{o}$, evde penhān eyledi. Cün dün yarusı (15) oldı, ʿAlevī gördi$_{o}$ kĭ yėdi gişi ev ḳapusına geldiler. *Dalla* durdı, ḳapuyı$_{o}$ acdı; anlar icerü girdiler, (16) evi süpürmege başladılar yüklendiler gitdiler. ʿAlevī nesne dėmedi, arḳuncaḳ ardlarınca vardı$_{o}$, gördi$_{o}$ {kĭ} (17) ḳanda

••••••••••

2234 F.367.b.1: id. | H.184.a.9: *ṣamurdunı*. | L.345.b.14: *samurduyı*$_{o}$.

2235 F.367.b.5: *Oġluma sen insāf vėr*! | H.184.a.22: *Ol oġlumı ḫaḳḳıla ṭuṭma*! | L.345.b.17: *Oġl(u)mı ḫaḳḳıla*.

2236 F.367.b.15: *bu*. | H.184.b.7: om. | L.346.a.12: id.

2237 F.368.a.12: sic. | H.184.b.15. | L.346.b.8: om.

2238 F.368.a.13: *şirīn-bāzlıḳ*. | H.184.b.17: om. | L.346.b.9: *şirīn-bāzlıcaḳ*.

vardılar. Gėrü geldi, eve girdi$_{o}$, epsem oturdı. Bir demden ol yėdi gişi gėrü geldiler kĭ baḳīye (18) bulduḳlarını apara-lar. ʿAlevī hayḳırdı, ol on gişi cıḳdılar, ḳamusını dutdılar. Ṣabāḥ olduḳda (19) ʿAlevī durdı, ʿazīz-i *Mıṣır* ḳatına vardı$_{o}$, ol ḫalḳı bile iletdi. Ḥāl-larına baḳdılar, andan *Dalla*-nuŋ (20) evine vardılar. Mālhā-yı$_{o}$ rūy-ı zemīn bir yėrde yatur gördiler. Ol~dem *Baġdād*a biti yazdılar: "Kimsenüŋ (21) yitügi varısa, gelsün, ʿalāmet eyitsün alsun!" dėdiler. Ḥuḳūḳ ödendüginden ṣoŋra **(226.b.)** (1) *Dalla*'yı vu cemāʿatını oda yandurdılar, ṣāfe-sīni istīṣāl ėtdiler, dāyirini ḳaṭʿ ėtdiler, ḫalḳ <u> (2) ʿālem[2239] anuŋ şerrindeń ḳurtuldılar. Ḥaḳ Taʿālā ṭarrārlar fitne-sini Müsülmānlardan ıraḳ dutsun.

Ve āferīn (3) mü'ellife vü kātibe vü ḳārı̱ye vü ṣāḥib-i ⌈miʿa⌉[2240] vu rāvı̱ye vü ḫāmile vü ṣāḥib-i kitāba olsun.

«Āmīn, yā Rab(b)ilʿālamīn.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[2239] F.368.b.11: sic. | H.185.a.2. | L.347.a.6: *ḫalḳ-ı ʿālem*.
[2240] F.368.b.13: *sāmiʿe*. | H.185.a.3: om. | L.347.a.8: *sāmiʿe*.

35

(4-7) » Ḥikāyet(-i) sī-vübencüm

ez ān Ebūlfe(v)āris(-i) Mel(l)āḥ ve ġarmi̱yeş«

(4) Revāṯ şöyle dėmişler kim Baṣra şehrinde bir münᶜim muḥterem (5) muḥteşem gişi varıdı˳. Anuŋ adı *Ebūlfevāris*-idi. Mellāḥ-laruŋ (6) ustādıydı˳, *Deryā-yı˳ Hind*de bir ḳarış görmedügi yėr yoġıdı˳. Bir (7) gün bu *Ebūlfevāris* deryā kenārında otururdı. Mellāḥlar (8) cemāᶜatı˳ yöresinde otururlardı. Nāgāh bir pīr gemiye binmiş, üş geldi, *Ebūlfevāris*e eyitdi: “Ė (9) ustād! Altı˳ aylıġa gemiŋi kirāya baŋa vėr!” dėdi. “Sen ne~ḳadar müzd isterseŋ, vėreyim” dėdi. *Ebūlfevāris* (10) biŋ dīnār istedi, pīr taḳabbul ėtdi. Hezār dīnār zer-i surḫ cekdi, sımarladı. Eyitdi˳: “Degül yarın, birisi (11) gün üşbunda geleyin, seni bulayın” dėdi. *Ebūlfevāris*: “Olsun!” dėdi. Pīr gitdi, mellāḥ hem altunı (12) alub evine geldi. Evinüŋ yaraġın gördi˳, zenine ferzendine vaṣīyet eyledi, vaᶜde vaḳtında kenāra geldi. (13) Bir dem oturdı˳. Nāgāh pīr cıḳageldi, bir ḳara ġulām ve yigirmi˳ yük ḳumāş bilesinde. Cün *Ebūlfevāris*i (14) ḥāżır u muntaẓır gördi˳, alḳış eyledi. Derḥāl yükleri gemiye ḳoydılar. Üc gişi gemiye girdiler gitdiler. Üc ay (15) yüridiler, ābādānlıḳ bulmadılar. Bir cezīre belürdi˳, dümenini cezīreye dutdılar. Pīr buyurdı˳: gemiyi˳ kenāra baġladılar; (16) ve cuvāl-ları ġulām arḳasına aldı, gitdiler. Biraz yėr kĭ yüridiler, bir daġ dibine yėtişdiler. Gördiler: anda ikiyüz (17) ola - artuḳ eksük - ḳuyılar var. Pīr bir ḳuyınuŋ üzerinde durdı, mellāḥa eyitdi: “Ė büzürgüvār! ᶜİlleti˳ (18) ṭabī(b)den penhān ėtmek olmaz. Penhān ėden rencden ḳurtılub ten dürüst olmaz. Bil~kĭ ben bāzirgānˣ (19) gişiyem, bu cezīre-⌈ler⌉de cevher bulub-dururam. Ve bizüm ḥaḳ(ḳ)-ı ṣoḥbetümüz vardur. Dilerem kĭ saŋa fāyide coḳ ola. Hem hezār (20) dīnār daḫı vėrdüm bu demiçün. İmdi˳ ḳuyularuŋ icinde ṣedef coḳ vardur, deŋizden bulara yol vardur. (21) Ṣedefler gelürler, bunda otlarlar semirirler. Yalġuzek-ler bu ṣedeflerde bulınur. İmdi bu cāha in, **(227.a.)** (1) incü cıḳar; cuvāl-larumuzı dolduralum: «niṣfun lī wa-niṣfun lak»” dėdi. *Ebūlfevāris* mürvārīd ṭamaᶜına ipi bėline (2) baġladı, aşaġa indi, coḳ ṣedef buldı. Zenbīli ḍoldurdı˳, pīr yoḳaru cekdi. Gördi˳: incüsi uvacuḳdur. (3) *Ebūlfevāris*e ün ėtdi˳: “Gel cıḳ, bu incü yaramazdur” dėdi. Mellāḥ ipe yapışdı, daşra geldi. Pīr eyitdi: “Ġam (4) yėme! Biz bunda ‘Bir sermāyacuḳ issi olavuz’ dėyü geldük. Bunda ḳoz deŋlü kiras deŋlü incüler olur, anları (5) bulalum” dėdi. Cāhdan cāha girdiler, bir eyüsini

buldılar, zenbīli ḍoldurdı$_o$(lar)[2241] cekdiler, cuvāl-ları ḍoldurdılar. (6) Gėce olıcaḳ *Ebūlfevāris* eyitdi: "Yoruldum, beni daḫı cekūŋ: cıḳayım, biraz diŋleneyim, gėrü inem" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: (7) "Ė *Ebūlfevāris*! Eyü yėrüŋ var, yat diŋlen!" dėdi. *Ebūlfevāris* caġırdı baġırdı-gördi$_o$:[2242] başaramadı. (8) "Hāy, ben saŋa ne yavuzlıḳ ėtdüm?" dėyügördi$_o$: olmadı$_o$. "Benüm naṣībümi daḫı saŋa, dek cıḳayın" dėdi. Pīr eyitdi$_o$:

(9) »"Ḳiṣṣa dirā⌈z⌉mekün!«
Andan kĭ seni cıḳaram,
perdemi yırtasın,
yėgdür kĭ şunda yatasın,
sırrumı örtesin"
dėdi.

(10) Eyitdi$_o$: "Ezbehriḫudā beni cıḳar!" dėdi. Eyitdi$_o$: "Ben tecribe-ücün zehr yėmeyem" dėdi. "Eyü yėrüŋ var, yat!" dėdi. Andan (11) pīr ü ġulām ol mürvārīdleri gemiye ḳoydılar gitdiler. *Ebūlfevāris* cün gördi$_o$ kĭ ḥāl böyle oldı, ümīd (12) üzdi. Üc gün ḳuyu dibinde ac u susuz eglendi$_o$. Ol yaŋa vardı$_o$ gördi: coḳ ādemī$_o$ süŋük-leri yatur. (13) Eyitdi: "Benden öŋdin daḫı bu ḳażāya oġramış gişi varımış" dėdi. Andan bir delik eline girdi. (14) Ol delüge sürtdi, biraz balcıḳ icinde sürtündi. Andan ayaġı suya ėrişdi$_o$, giderek su boġazına (15) cıḳdı. Suyı datdı$_o$ gördi$_o$: acıdur. Eyitdi$_o$: "Deŋiz yolıdur" dėdi. Yüridi, deŋize cıḳdı. Deŋizden ḳuruya (16) cıḳdı. Şükr eyledi. Ol ḳuyu üstüne vardı$_o$, gördi$_o$: ḳuyular coḳ var, ammā pīr ü ġulām kimse yoḳ. Deniz (17) kenārın dutdı: "Bir gemi ele gire" dėyü umdı. Bir gün dilşek olub kenārda otururken bir ulu gemi belürdi$_o$. (18) Bundan bu ʿalāmet eyledi. Gördiler, zevraḳ vėribidiler, *Ebūlfevāris*i$_o$ aldılar, gemiye iletdiler. Bildiler, eyitdiler: "Ė ustād! (19) Üşbunda n~eylersin?" dėdiler. Eyitdi kim: "Gemim varıdı, ġarḳ oldı, bir taḫtada ḳurtuldum" dėdi. Andan eyitdi: "Siz ḳandan (20) gelürsiz, ḳanca gidersiz?" dėdi. "*Ḥabeş*den gelürüz, *Hindūstān*a giderüz" dėdiler. *Ebūlfevāris* dilteng (21) oldı. "N~olayıdı$_o$, *Baṣra*ya gideyidüŋüz?" dėdi. Bular eyitdiler: "Ė ustād, fāriġ ol! *Baṣra*-ya gider gemi daḫı Taŋrı vėre!" **(227.b.)** (1) dėdiler. Andan ol gemiyi$_o$ ḳırḳ gün gėce gündüz sürdiler. Ābādānlıḳ bulmadılar. Ol~dem *Ebūlfevāris* eyitdi$_o$: "Dört bėş (2) günden berü gemi-müz cekilür gibi gider, ne ḥāldur?" dėdi. Bu esnāda bir daġ görindi. Münāre şeklinde, āyīne-i Çīnī (3) gibi yıldırar. "Bu ʿaceb ne nesne-dür?" dėdiler. Gördiler kĭ bu gemi ol yaŋa ėŋen münceẕib oldı, gider. *Ebūlfevāris* bu ḥālı (4) göricek āh ėtdi, eyitdi$_o$: "Biz ḳamumuz helāk olduḳ" dėdi. "Nedür?" dėdiler. Eyitdi$_o$: "Ben atamdan bu yėrüŋ vaṣfın (5) işidürdüm. Bu yėre *Ġurūnduk*[2243] dėrler. Atam baŋa hemīşe vaṣīyet ėderdi$_o$: "Ol yöreye varmaŋ!" dėridi. Üş geldük (6) düşdük. Girdābdur, bunda <düşen>[2244] gemi ḫalāṣ olmaz" dėdi. Ḫalḳ aġlaşdılar. Gemi giderek bir yėre vardı$_o$ kĭ nice nice gemi-ler anda (7) sergerdān olmış-lar, dolanurlar yürürler: icinde kimse yoḳ. Cemāʿat-ı *Ebūlfevāris* eyitdiler: "Ė mihter! Bize tedbīr eyle!" (8) dėdiler. *Ebūlfevāris* eydür: "Anı fikir

2241 F.369.b.12. | H.185.a.23. | L.348.a.5: sic.
2242 F.369.b.15: *caġırı caġırı-gördi*. | H.185.b.2. | L.348.a.7: *çaġırı baġırı-gördi*.
2243 F.370.b.10: *Ġurandur*. | H.185.b.21: *Femülesed*. | L.348.b.17: *Ġurund(u)k*.
2244 F.370.b.12. | H.185.b.22. | L.349.a.2: sic.

eyledüm kĭ bu gemide ve ol boş gemilerde ne~ḳadar ib varısa, dėrşürdük, (9) bu ḳamu gemi-leri biribirine baġladuḳ, carḫ gibi bizüm gemimüzi ol gemilere baġladuḳ. Şāyed bizüm gemimüz gerdişde (10) daġ etegine yaḳıncaḳ vara, kemend atavuz, bir aġaca neye ilnişe, cekinevüz,[2245] ḳuruya düşevüz, n~olursavuz, ḳuruda olavuz" (11) dėdük.[2246] "Fikrüm ṣavāb düşdi, ol tedbīrile ḳuruya düşdüm" dėdi. Cün *Ebūlfevāris* ḳuruya cıḳdı, biraz (12) yėr yüridi gördi$_o$: bir yėrde bir yeşil ḳubbe var. Anda vardı$_o$, gördi$_o$: pūlāddan bir direk - on arşun ola - dikilmiş, bir (13) büyük dühül aŋa asılmış, ve bir altun cevgān zencīrile dühüle asılmış, ve altun levḥ direge asılmış (14) durur.[2247] *Ebūlfevāris* bu evżāʿı gördi$_o$ taʿaccüb ėtdi. Andan levḥe baḳdı$_o$ gördi$_o$ kĭ yazılmış: "Ė bu maḳāma (15) gelen! Bil u āgāh ol kĭ *İskender* cihānı gezdüginde bu yėre yėtişdüginde ve bu girdāb āfetini gördüginde (16) bilesince yüriyen ḥükemāya buyurdı: 'Bu āfetden ḳurtulmaġıcün ʿilmüŋüz mücebince bir ṭılsım düzüŋ!' dėdi. (17) Cāre ėdemediler. *Eflātūn Ḥekīm*e vardılar yalvardılar. Ol vardı$_o$, bu tedbīri düzdi$_o$: keyfīyet-i ʿamel oldur kĭ (18) bir gişi bu cevgānıla bu dühli üc-gez ḳaḳa, gemi belādan ḳurtıla, nėce icerü cekildi, daşra hem eyle cekile."[2248] (19) *Ebūlfevāris* cün bu naḳlı oḳıdı$_o$, güldi, göŋli ḫoş oldı, deryā kenārına geldi. Ḥalḳ anı gördiler caġrışdılar: (20) "Ė büzürgüvār! Ḥaber vėr!" dėdiler. *Ebūlfevāris* dühül ü cevgān u levḥ ḫaberin bulara dėdi. Cemāʿat (21) ġırīv ėtdiler: "Gişi gerek-dür kĭ vara, dühli$_o$ ḳaḳa, biz ḳurtılavuz, ol anda ḳala. Bu işe kim rāżī ola?" dėdiler. **(228.a.)** (1) İttifāḳıla *Ebūlfevāris*e yüz urdılar, eyitdiler: "Bu işi bize başarı$_o$vėr!" dėdiler. *Ebūlfevāris* eyitdi$_o$: "N~ola, yaşı (2) yitilmiş gişiyem, cānumı size fidā ėdersem, olur. Ammā baŋa ne vėrürsiz?" dėdi. Eyitdiler: "Sen ne dėrseŋ?" dėdiler. (3) Eyitdi: "Üşbu eski gemilerüŋ ici dolu māldur esbābdur. Heb dėrşürüŋ, gemiŋüze ḳoyuŋ, yarusı (4) benüm olsun. Ḳurtılıcaḳ doġru *Baṣra*ya varuŋ, benüm naṣībüm(ı)[2249] evüme oġlancuḳlaruma degürüŋ! And icüŋ, (5) beni ınanduruŋ! Ben dühüli$_o$ üc-gez ḳaḳayım, siz ḳurtuluŋ varuŋ gidüŋ! Benüm daḫı başuma ne gelürse, görem" dėdi. (6) Ḳavum ittifāḳıla bu söze rāżī-ler oldılar, ʿuhūdı berkitdiler. Ol vaḳt *Ebūlfevāris* döndi$_o$, ḳubbeye (7) vardı$_o$, cevgānı dühle ḥevāle ḳıldı: bir ʿażīm āvāz peydā oldı, daġa vu ovaya fezeʿ düşdi, gemi-ler bir (8) nėce oḳ atımı yėr gėrü sıcradı. Üc ḳaḳışda selāmet yaḳasına cıḳdılar. ʿAhda vefā eylediler, dümeni (9) doġru *Baṣra*ya dutdılar. *Ebūlfevāris*üŋ mālını cemāʿatına sımarladılar. Ammā *Ebūlfevāris* işdeń fāriġ (10) olıcaḳ ḳubbede yatdı$_o$, uyıdı. Ṣabāḥ durdı$_o$ ābdest aldı namāz ḳıldı, Taŋrı Taʿālāyı$_o$ ulu adlarıla yād (11) eyledi. Eyitdi$_o$: "Ė Ḫudāyā! Gendözümi ḳullaruŋa fidā eyledüm, fażluŋıla baŋa feryād ėriş!" dėdi. Andan (12) ol ḳubbe-den çıḳdı$_o$, daġa dırmandı. Daġ üstünde bir ṣaḥrā gördi: bir yėrden bir ḳara dütün (13) cıḳar, ol ṣaḥrāya yayılur. Ayruḳ ne su~va[r], ne āvadanlıḳ var. "Ḥāl yavuz" dėyüb yüridi$_o$, bir mürġizāra yėtişdi. (14) Ḳoyın sürüsin gördi$_o$, ḫurrem oldı:

[2245] F.371.a.2: *... bir aġaca neye geregise, ilişe, cekevüz ...* . | H.186.a.4: *... bir aġaca neye ḍuruḳduravuz, ḳuruya çekilür, bāşed bu ḳuruda bir yol bulavuz - dėdi$_o$.* | L.349.a.9: *... bir aġaca, neye ilnürse çekinevüz, ḳuruya düşevüz.*

[2246] F.371.a.3: *dėdüm*. | H.186.a.4: *dėdi$_o$*. | L.349.a.10: id.

[2247] F.371.a.7: id. | H.186.a.8: *yanında ḍurur*. | L.349.a.14: *direge asılmış durur*.

[2248] F.371.a.15: id. | H.186.a.13: om. | L.349.b.5: id.

[2249] F.371.b.8: sic. | H.186.a.20: *benüm naṣībüm mālı*. | L.349.b.13: *benüm naṣībümi*.

"Ābādānlıġa yètişdüm" dèdi. Süri ḳatına gelicek gördi$_o$: bir daġ (15) gibi$_o$ yigit, ḳızıl kèceden donı$_o$ var, iki ucı demürlü bir aġacı$_o$ omuzına bıraḳmış, ḳoyun icinde durur. (16) *Ebūlfevāris* ol yigide selām vèrdi$_o$. Cūbān anı nüvāḫt ètdi, selāmın aldı: "Ḫoş geldüŋ" dèdi. (17) Eyitdi: "Ḳandansın, ne gişisin, bunda n~istersin?" dèdi. *Ebūlfevāris* eyitdi$_o$: "Ṣāḥib-vāḳı'a gişiyem" dèdi, (18) ḥālını heb söyledi. Cūpān güldi, eyitdi$_o$: "Şükr èt kĭ varṭa-dan ḳurtulmış-sın" dèdi. "Göŋlüŋi ḫoş (19) dut, ben seni bir ābādānlıġa èrürem"[2250] dèdi. Bir çanaḳ südile bir iki etmek naẓarında ḳodı. *Ebūlfevā{ris}* (20) yèdi, ḳarnın doyurdı$_o$. Andan cūpān eyitdi$_o$: "Ṣaḥrāda olımazsın, dur, eve varalum, āsāyiş ol!" dèdi. (21) *Ebūlfevāris* cūpānıla gitdi. Andan bir daġ dibine vardılar. Bir ulu delük var. Ol delükde **(228.b.)** (1) bir ulu delüklü daşdan tıraḫos var. Cūpān ol daşı delüginden dutdı$_o$ cekdi$_o$ ḳopardı$_o$. *Ebūlfevāris*i$_o$ (2) icerü ⌈saldı$_o$, gendü⌉ daşı yèrine ḳodı$_o$, dutdı$_o$, ḳoynına gitdi$_o$. *Ebūlfevāris* in icinde giderek bir acuḳ yère cıḳdı$_o$: bāġlardur, (3) yèmişlerdür. Bī-ḥad bāġ icinde bir köşk var. Köşke cıḳdı$_o$, coḳ hücre-ler gördi yörendi$_o$. Sükkāndan (4) kimse göremedi. Bir eve girdi$_o$ gördi$_o$: on yalıncaḳ gişi otururlar, semirmişler, gözleri görmez olmıs. Bunı göricek (5) aġladılar: "Ne gişi-sin, bunda n~istersin?" dèdiler. *Ebūlfevāris* ḥālını söyledi, andan eyitdi: "⌈Cū⌉pān beni ḳonuḳ (6) èdindi" dèdi. Eyitdi⌈ler⌉: "Ė bīcāre! Bu merdüm-ḫōrdur, her gün cūpān şeklinde gezer, bulduġı ādemi bunda (7) getürür. Coḳ yèmek yèdürür, az su vèrür, şöyle semirdür, andan boġazlar yèr" dèdiler. "Biz ḳamu bāzirgānlaridük^x, (8) muḫālif yèl bizi bu ṭarafa, bu nāḥīyete bıraḳdı$_o$, bunuŋ eline düşdük, ḫāl budur" dèdiler. *Ebūlfevāris* bu sözi (9) işitdi$_o$, melūl oldı$_o$. Bir sā'atdan cūpān geldi$_o$. Ḳoynı$_o$ bāġa saldı, gendü köşke cıḳdı$_o$, bir tobra (10) bādām, biste vü ḫurmā getürdi$_o$. *Ebūlfevāris* ilerü yüridi. Cūpān tobra'yı aŋa vèrdi$_o$: "Var, yoldaşlaruŋa (11) ilet, bile yèŋ!" dèdi. *Ebūlfevāris* tobra'yı aldı, cemā'atı$_o$ ḳatına var(dı),[2251] oturdılar. Cūpān icerü girdi$_o$, birinüŋ (12) eline yetişdi aldı$_o$ vardı$_o$, şunda boġazladı, od yandurdı, kebāb eyledi, yèdi$_o$ doydı$_o$. Bir tulum şarābı (13) varımış; dertlendi$_o$ mest oldı$_o$. Yatdı$_o$ uyıdı$_o$. *Ebūlfevāris* fikir èdindi$_o$, eyitdi: "Ben ḫod üş helāk oluram, (14) ammā ḥareketcük ètmek lābüddür" dèdi. Durdı, evi gezdi$_o$, iki sīḫ buldı$_o$ sertīzler ḳuzı cevürecekler. Oda (15) ḳodılar ḳızdılar, ikisini daḫı cūpānuŋ iki gözine basdı$_o$. Sīḫler ḳafaya cıḳdı$_o$, cūpān uyandı, gözlerinden (16) ḳan aḳar. *Ebūlfevāris*i ḳovdı dutamadı. Andan ḳapuya vardı$_o$, tıraḫosı giderdi$_o$, ḳapuda oturdı$_o$, (17) ḳoyunlarını adıyla bir bir oḳıdı$_o$: ya'ni bu cıḳıcaḳ bunı duta. Bu derḫāl bir ḳoyunı$_o$ boġazladı, derisini cıḳardı, (18) arḳasına aldı$_o$ durdı$_o$ ayaġı üzerine èmekleyü cūpānuŋ öŋinden gecdi.[2252] Gece varubildi kĭ[2253] arḳa ḳoyun (19) arḳası degül. Yèrinden sıcradı, ardına düşdi$_o$. *Ebūlfevāris* bostı bıraḳdı$_o$ yügürdi$_o$, deŋize èrişdi, gendüyi (20) suya atdı$_o$, yüzmege başladı. Cūpān ardınca suya girdi$_o$. Cün su boġazına geldi, ḳorḳdı$_o$, gèrü (21) döndi$_o$, deŋiz kenārında oturdı$_o$. Sögdi$_o$ sögdi$_o$ durdı$_o$ gitdi: "Benüm elümden ḳanda ḳurtılasın?" dèdi.

[2250] F.372.a.11: *èrgürem*. | H.186.b.10: id. | L.350.a.17: *èrürem*.
[2251] F.372.b.14. | H.186.b.23. | L.351.a.1: sic.
[2252] F.373.a.8: *... arḳasına aldı, emekleyü çūbānu ḳatına vardı, öŋinde gecdi ...* . | H. 187.a.5-6: *... ayaġıla emekleyürek çūpānuŋ öŋinden gecdi$_o$.* | L.351.a.10-11: *... ayaġı üzerine èmekleyü çūbānuŋ öŋinden geçdi...* .
[2253] F.373.a.9: *Gèce*. | H.187.a.6: om. | L.351.a.11: *geçe*.

(229.a.) (1) *Ebūlfevāris* biraz gitdi$_{o}$, bu yaḳaya cıḳdı, deŋiz kenārında yüridi$_{o}$, cūpān ḳorḳusındań #hīc durmadı gitdi#. (2) Bu yaŋa köşk cemāʿatı durmışlar ḏaġılmışlar ḳacmışlar. Cūbān *Ebūlfevāris*den ümīd kesicek köşkine vardı$_{o}$, (3) cemāʿatı ḳacmış buldı$_{o}$. Ḳoynına cıḳdı$_{o}$, ḳoynını daḫı bulımadı. Ḳaḳıdı, gendözini yėre caldı öldi. *Ebūlfevāris* (4) üc gün yüridüginde-n ṣoŋra bir daġ gördi$_{o}$, dibinde bir mürġizār gördi$_{o}$. Anda bir gişi cift sürer buldı, selām vėrdi$_{o}$. (5) Ādemī-miş, selāmın aldı$_{o}$, etmek vėrdi$_{o}$, su vėrdi$_{o}$. *Ebūlfevāris*i ḳonuḳladı. Andan eyitdi: “Ė gişi! Ḳandasın, bunda (6) n~eylersin?” dėdi. *Ebūlfevāris* ḥikāyetini söyledi$_{o}$. Pīr güldi: “Cūpāndan eyü ḳurtılmışsın” dėdi. “Bundan böyle (7) fārigˇ düş, ḳorḳu yoḳdur” dėdi. “Üş daġ üstünde ulu köy vardur, benüm evüm andadur. Bu gėce ḳonuġum ol, (8) ėrte seni ābādānlıġa ėrürem” dėdi. *Ebūlfevāris* sevindi$_{o}$, vaḳt olduḳda pīr ciftini şeşdi, *Ebūlfevāris*i bir gāva (9) bindürdi$_{o}$, gendü bir gāva bindi, gitdiler. Köy ḫalḳı *Ebūlfevāris*i göricek geldiler tehniyet ėtdiler: “Ḫoş geldüŋ!” dėdiler. (10) *Ebūlfevāris* daŋladı, gāvdan indi. Pīr elin dutdı$_{o}$, bir eve iletdi, bir ḫūb yėrde ḳondurdı$_{o}$, nefīs yiyecekler getürdi$_{o}$ (11) yėdürdi$_{o}$. Andan: “Yorġunsın, cāme-ḫ^{v}āba gir, āsāyiş ol!” dėdi. *Ebūlfevāris*süŋ elin aldı, bir zīrzemīne iletdi, icerü ḳoydı, (12) ḳapuyı$_{o}$ daşra-dın baġladı. *Ebūlfevāris* icerü girdi$_{o}$, gördi$_{o}$: yigirmi$_{o}$ gişi otururlar. *Ebūlfevāris*i göricek aġladılar, eyitdiler: (13) “Ė kör-baḫt! Bu merdüm-ḫōruŋ eline nėte oldı, düşdüŋ?” dėdiler. *Ebūlfevāris* eyitdi$_{o}$: “Ḫikāyet nedür?” dėdi. Eyitdiler: (14) “Bu er ve bu köy ḫalḳı ḳamu merdümḫōrlardur. Biz bāzirgān-larıduḳ^{x}, ḳażā-yı$_{o}$ Ḫudā bizi bunda bıraḳdı$_{o}$. Bu pīr gėce bizi (15) bunda ṣalar, gündüz herbirimüze bir iş buyurur, semirürse boġazlar, aş ėdinür, yėr. Hīc evde datlu aş yėmedüŋmı?” dėdiler. (16) *Ebūlfevāris* bu sözleri işitdi, endāmına lerze düşdi$_{o}$. Eyitdi: “Ė Bār-ı Ḫudā! Ḳażāŋdan ḳacmaḳ yoḳdur” dėdi. Ėrte (17) olıcaḳ pīr geldi, ḳapuyı$_{o}$ acdı, ḫalḳı cıḳardı, işine gönderdi. *Ebūlfevāris*e$_{o}$ eyitdi: “Sen ne iş bilürsin?” dėdi. *Ebū-* (18) *’lfevāris* eyitdi: “Ev ḳul(l)ıcaġın işlemek olur” dėdi. Pīr eyitdi: “Şāyed” dėdi. *Ebūlfevāris* gėce gündüz ḫidmet ėtdi, (19) su getürdi$_{o}$, aş bişürdi, ev süpürdi$_{o}$. Pīrüŋ ʿavratı$_{o}$ diŋlendi$_{o}$, rāḥat oldı, *Ebūlfevāris*i$_{o}$ erine terbīyet ėtdi: “Bunı (20) baŋa bağışla ⌈(y)eme⁻⌉!” dėdi. Pīr bağışladı. ʿAvrat *Ebūlfevāris*e$_{o}$ bu maʿnı̲yi$_{o}$ muştuladı: “Seni ḳurtardum” dėdi. *Ebūlfevāris* (21) alḳış eyledi. Birḳac günden ṣoŋra bir gişi geldi, pīre eyitdi: “Fülān cūpān öldi” dėyü ḫaber vėr(di). [2254] ʿAvrat eyitdi: “*Ebū-* **(229.b.)** (1) #[*Ebū*]*lfevāris*i cūpān# eyle, muʿtemeddür!” dėdi. Pīr *Ebūlfevāris*i ḳoyına bıraḳdı$_{o}$. Eyitdi: “Ḳoyını yaḫşı tīmārla, ben daḫı saŋa eyü (2) tīmār ėdem!” dėdi. *Ebūlfevāris* ṣaḥrāda ḳoyunı güderdi$_{o}$, maḫlaş gözedürdi$_{o}$. Ve ol ṣaḥrānuŋ cıḳacaḳ iki yanında iki (3) yolı varıdı. İkisinde daḫı rāhdār ḳomışlardı. Kimse daşra gitmege ḳomazlardı. *Ebūlfevāris* bir rāhdārıla bilişmek (4) istedi: “Bir cāre ola” dėyü. Pes bir gün ḳoyunı rāhdār evine sürdi$_{o}$, süd saġdı: “Aş bişürüŋ, yėyelüm!” dėdi. (5) Rāhdār ḫoş gördi$_{o}$, aş bişürdiler yėdiler. *Ebūlfevāris* ʿādet ėdindi, vaḳtehā rāhdār evine varurdı bilişdi (6) küstāḫ oldı. Bir daġda bir gün aru buldı$_{o}$ ayartdı$_{o}$, aġac ḳovuġında balın buldı$_{o}$ saġdı$_{o}$, rāhdār evine iletdi. (7) Rāhdāra ḫoş geldi: “Ḳanda bulduŋ? Ben~de bile varayın, bundan coḳ getürelüm!” dėdi. Rāhdār

[2254] F.374.a.14: om. | H.187.b.4. | L.352.a.13: sic.

*Ebūlfevāris*ile (8) yoldaş oldı, bala gitdiler. *Ebūlfevāris* ḳolaylandı,[2255] rāh-dārı̯ öldürdi, yüzügin aldı. ʾAvratına geldi, eyitdi: (9) "Erüŋ baŋa gitmege destūr ve⌈r⌉di̯, me yüzük[2256] neşān, ḳo gideyim!" dėdi. ʾAvrat ınanmadı: "Gel, erüme bile varalum!" dėdi. (10) Gitdiler. Anı daḫı öldürdi. Geldi, bī-bāk devrend(d)en[2257] cıḳdı̯ yüriyüvėrdi̯, kenār-ı deryāya indi̯. Nāgāh (11) gördi̯: bir ulu gemi gelür. Dürlü ḫalḳ *Ebūlfevāris*i götürdiler, ḥālın sordılar. Vaḳāyiʿini söyledi, taʿaccüb ėtdiler. (12) Andan bir ay deŋizde yüridi, āḫirülemr sāḫile cıḳdılar. Mihter-i keştī *Ebūlfevāris*i *Baṣra*ya göndürdi. (13) *Ebūlfevāris* evine geldi. Gördi̯: taʿziyet donın geymişler. Cün ev ḫalḳı *Ebūlfevāris*i gördiler, [[aġlaşdılar]] (14) ġırīv ḳopardılar aġlaşdılar görişdiler. "*Ebūlfevāris* gelmekden ḳaldı" dėyü māl getürenler ḫaber vėrmişlermiş. (15) ʾAzā donın geydükleri anuŋicün-imiş. Bu ḫālı *Ebūlfevāris* bildüricek ėyitdi: "Haā, gendözümi̯ behr-i rıżā-yı̯ (16) Ḫudā anlara fidā ėtdümidi. Anları ol belādan ḳurtardumıdı̯. Ḫaḳ Taʿālā üş baŋa daḫı ḫalāṣ vėrdi̯, geldüm." (17) Andan *Ebūlfevāris* birḳac gün evinde diŋlendi̯ cıḳmadı̯. Ve bu evvel evinden gitdüginde yigit-idi, budefʿa evine aḳ (18) saḳallu geldi: coḳ miḥnetden aġarmışdı̯. Bir gün teferrüclenü deŋiz kenārına cıḳdı̯. Gördi̯: hemān pīr durmış, (19) eydür kĭ: "Mellāḥlardan kimdür kĭ gemisini baŋa altı̯ aya kirye[2258] vère?" *Ebūlfevāris* eyitdi̯: "Ben vėrürem" dėdi; "Ammā (20) [ammā] hezār aluram" dėdi. Hemāndem cekdi̯ vėrdi̯, eyitdi̯: "Ėrte vaʿde olsun kĭ gemiye binevüz gidevüz" dėdi. (21) *Ebūlfevāris* zeri̯ eve iletdi, ʿavratına sımarladı̯, ḫālı dėdi. ʾAvrat eyitdi̯: "Gel gitme! Olakĭ gendöziŋi **(230.a.)** (1) gėrü bir muḫāṭara-ya oġradasın" dėdi. *Ebūlfevāris* eyitdi: "Şundan benüm öcümi, daḫı #b(unca)[2259] Müsülmā{n#laruŋ} (2) öcini almayınca olmazam"[2260] dėdi. Vaʿde vaḳtında *Ebūlfevāris* deryā kenārına geldi, pīr-i ẓālime muntaẓır (3) oturdı. Pīr geldi, ḳara ġulāmıla gemiye girdiler gitdiler. Üc <ay>[2261] gemi sürdi̯, ol cezīre-i ʿanā vu belāya vardılar. Pīr (4) "Maḳṣūda yėtişdüm" dėyü sevindi. Sevinmesünmi? *Ebūlfevāris*i *Ebūlfevāris*-idügin bilmez. Pes gemiyi̯ kenāra (5) baġladılar, cuvāl-ları götürdiler, ḳuyulardın~yaŋa yüridiler. Ol eyü ḳuyuya varıcaḳ pīr *Ebūlfevāris*e̯: "İn!" dėdi. (6) *Ebūlfevāris* eyitdi: "Ė şeyḫ! Ben hīc bu maḳāma gelmemişem, bu yėrüŋ ḫālını bilmezem, evvel sen in, biraz (7) cıḳar, göreyin, tā bilem kĭ żarar yoḳdur. Ol vaḳt inem, işi tamām görem" dėdi. Pīr eyitdi: "Eger ben (8) bilsem kĭ cāhda saŋa ziyān olur, seni cāhamı getürürdüm?" dėdi. "Ben ʿömrümce ḳarınca incitmemişem-dür" (9) dėdi. *Ebūlfevāris* göŋlinde laʿnet oḳıdı, ammā dilile eyitdi: "Ė şeyḫ! Hezār cendān senüŋ (10) İslāmuŋdan. Amma ben ḳorḳaḳ(am),[2262] #tā ol#[2263] bir işde menfaʿat sėzemeyem, ol işe meşġūl olmazam" (11) dėdi. Pīr dermānde ḳaldı, eyitdi: "Vācib oldı: öŋdin ben inem

[2255] F.374.b.9: om. | H.187.b.10: *öŋsündi̯* (?). | L.352.b.7: *ḳolaylandı*.
[2256] F.374.b.10: *yüzügi*. | H.187.b.11: *üş yüzük*. | L.352.b.8: *me yüzük*.
[2257] F.374.b.12: *derbend(d)en*. | H.187.b.12: *derbendden*. | L.352.b.10: *dervendden*.
[2258] F.375.a.9: id. | H.187.b.20: *kirāya*. | L.353.a.6: *kiriye*.
[2259] F.375.a.13: om. | H.187.b.23. | L.353.a.10: sic.
[2260] F.375.a.13: *ḳomazam*. | H.187.b.23. | L.353.a.10: *olmaz*.
[2261] F.375.a.14. | H.188.a.1. | L.353.a.12: sic.
[2262] F.375.b.1-3: om. | H.188.a.7: *ḳorḳaġam*. | L.353.b.5: *ḳorḳaram*.
[2263] Ms. sic. || F.375.b.7: *evvel*. | H.188.a.7. | L.353.b.5: *tā evvel*.

cıḳam, bunı indürem” dėdi. “Andan (12) bunı cāh[ı꜀][2264] icinde eyle öldürem ḳı̆ anı havā ḳuşları aġlayalar” dėdi. Andan pīr zenbīle girdi, ḳuyuya indi, (13) zenbīli ṣedef ḍoldurdı, yoḳaru vėrdi꜀. Eyitdi꜀: “Gördüŋmi? Bu cāhda renc ü elem yoḳdur, cek beni, cıḳayın, (14) ṭāḳatum ḳalmadı꜀!” dėdi. *Ebūlfevāris* eyitdi꜀: “Hele bu dem inmiş olduŋ, işle n~ola, yarın bir[2265] cāha ben inem, (15) ol~ḳadar nesne cıḳaram ḳı̆ gemi dola!” dėdi. Pīr eyitdi: “Cā⌈re⌉ ne cün düşdüm?” dėdi. İşledi, ol~ḳadar ṣedef (16) cıḳardı, ḳiyāsını Taŋrı bile. Pīr ḳuyuda yoruldı. Ṣabāḥ i(n)di,[2266] aḥşāma-degin dürişdi꜀. Caġırdı꜀ ḳı̆: (17) “Ė birāder! Öldüm, beni yoḳaru cek!” dėdi. *Ebūlfevāris* zenbīli yoḳaru cekdi, andan eyitdi: “Ė seg-i (18) bedkār! Nėcedür ḳı̆ gendü zaḥmetüŋ görürsin, ayruḳlar zaḥmetin görmezsin?” Pīr eyitdi꜀: “Neden dėdün?” (19) dėdi. *Ebūlfevāris* eyitdi꜀: “Ė ḥarām-zāde! Seŋ körmi olduŋ? Beni bilmezmisin? Ben ol *Ebūlfevāris-i Mellāḥ*am, (20) beni cāhda ḳoduŋ gitdüŋ. Ḥaḳ Taʿālā baŋa gendü faẕlından yol vėrdi꜀. İmdi nevbet senüŋdür, dīde-i (21) ḥaḳīḳatıla baḳ, gör ḳı̆ ol ḳaġşaşub yatan miskīnlere n~eyleyüb-dursın!” dėdi. Pīr ḥālı bildi, maʿahaẕā coḳ **(230.b.)** (1) #caġırdı yalvardı# taẕarruʿ eyledi, fāyide bulımadı. *Ebūlfevāris* bir ulu daşı götürdi꜀ getürdi꜀, ḳuyunuŋ aġzına (2) bıraḳdı꜀, sed eyledi. Ve ol niʿmeti꜀ cümle gemiye iletdi, gemiye oturdı. Ġulām eyitdi: “Ḳanı ḫocam?” dėdi. *Ebū-* (3) *lfevāris* eyitdi꜀: “Üş deŋiz icinde” dėdi. Ġulām ebleh-likden aşaġa deŋize baḳmış oldı. *Ebūlfevāris* anı (4) iti-vėrdi꜀, başı aşaġa deŋize gitdi öldi. Andan *Ebūlfevāris* ferāġ bālıla gemiyi yürütdi꜀, üc ayda *Baṣra*ya (5) geldi. Ol mālı niʿmeti evine daşıdı. Cemāʿat sevindiler. ʿĀḳıbet öldi, bu ḥikāyet yādigār ḳodı꜀.

Raḥmet-i (6) Ḥaḳ müʿellife vü kātibe vü ḳārīye vü sāmiʿe vü bu kitābuŋ ṣāḥibine vü āmīn dėyene olsun.

«Āmīn, yā Rabbilʿālamīn.»

Āmīn.

TÜRK DİL KURUMU TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2264] F.375.b.10: om. | H.188.a.8. | L.353.b.7: sic.
[2265] F.375.b.13. | H.188.a.11: id. | L.353.b.10: *bu*.
[2266] F.375.b.15. | H.188.a.12. | L.353.b.13: om.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

36

(7-10) » Ḥikāyet(-i) sī-vüşeşüm *ez-ān Sulṭān Maḥmūd(-i) Ġaznevī*«

(7) Bir gün *Sulṭān Maḥmūd ʿibn-i Nāṣıruddīn Sebüktigin* (8) - raḥmeţullāhi <ʿaleyhi>[2267] - şikāra gitmişidiₒ, ḫademden ḥaşemden ıraḳ düşdiₒ; (9) aclıḳ susuzlıḳ aŋa yol buldıₒ. Ol demde gördiₒ kĭ bir pīr gişi (10) bir sebed laṭīf elma omuzına götürmiş, gelür. *Sulṭā(n) Maḥmūd* eyitdiₒ: "Ė (11) pīr! Neŋ var?" dėdi. Pīr eyitdiₒ: "Birḳac datlu sulu elmam var, pādeşāh-ı rūy-ı zemīn ögledi, aŋa iledürem" (12) dėdi, "Bāşedkĭ benüm ḥaḳ(ḳ)umda bir iḥsān şefāḳat ėde" dėdi. "Uvacuḳ oġlancuḳlarum vardur" dėdi. Sulṭān (13) eyitdiₒ: "Birḳacın baŋa vėrmek elüŋden gelemi?" dėdi. Pīr sepedüŋ aġzın acdıₒ dutuvėrdi: "Ne~ḳadar (14) göŋlüŋ dilerse, al!" dėdi. Sulṭān birḳac elma aldı, ḳoynına ḳoydıₒ, yėyü yėyü gitdi. Leşkere yėtişdi[2268] (15) vaḳt birḳac elması ḳalmışdı. *Ḫoca Ḥasan*a vu *Ayās*a vėrdiₒ, pīr aḥvālın söyledi. Cün şehre geldi, (16) ḥācib-lere sımarladı: "Bu nişānlu pīr gelürse, yol vėrüŋ, ḳatuma gelsün!" dėdi. Bir demden pīr geldi, yol (17) vėrdiler. Girdi gitdi, taḫt öŋine vardı, elmaları sulṭān naẕarında ḳodı, duʿā vu s̲enā ḳıldı, gėrü (18) vardıₒ, bir yėrde oturdıₒ. Ḳażā-yıₒ Ḫudā birḳac mücrim getürmişlerdi. Sulṭān henüz anlaruŋ aḥvālın bilmemişidiₒ; (19) şöyle dururlardıₒ. Pīr anlaruŋ yanına oturmış olur. Sulṭān ol nāpāklaruŋ ḥālını bilicek buyurdıₒ kĭ anları (20) ḳıra, ḳuyuya indüreler,[2269] andan helāk ola. Serhengler pīr-i dihḳānı ġalaṭ ėdüb müfsidlerile bile iletdiler, ḳuyuya (21) saldılar. Sulṭānuŋ pīr ḫāṭırından gitdi. Pīr-i dihḳān bir yıl müfsidlerile zendānda yatdı. Sulṭān bir gėce **(231.a.)** (1) aşüfte düş gördi. Ṣabāḥ zindānīleri okutdı, bir bir ḥālın ṣordı. Ḫilʿat vėrecegine vėrdi, (2) āzād ė(d)ecegin ėtdi, öldüre-cegin öldürdi. Nevbet bīre[2270] geldi, ey(i)tdi: "Sen bu pīr- (3) ligile, bu ża῾īf-ligile ne suçda bulınduŋ?" dėdi. Pīr eyitdi: "Hīc benden günāh ṣādır (4) olmadı, andan artuḳ kĭ bir eyüce elma aġacum varıdıₒ, saŋa elmasın getürdüm, tā baŋa nesnecük (5) vėre-sin. Üş bir yıldur zindān çekerem" dėdi. Sulṭān bu ḫaberi işitdüginleyin (6) beġāyet dilşek

[2267] F.376.b.8: sic. | H.188.b.1. | L.354.a.12: om.

[2268] F.377.a.2. | H.188.b.5. | L.354.b.4: *yėtişdügi vaḳt*.

[2269] F.377.a.9-10: *... kĭ anlarıₒ ḳuyuya indürdiler*. | H.188.b.10: *... kĭ anları ḳara ḳuyuya indüreler*. | L.354.b.11: id.

[2270] Ms. sic. Cf. ms. 230.b.9. sqq.: *pīr*; passim.

oldı. Andan ʿöz̲ürler diledi. Andan buyırdı~kĭ pīri ḫazīneye (7) iledeler, göŋli ne dilerse, ala, hīc nesne dėmeyeler. Pīr ḫazīneye girdi, bir teber, bir *Muṣḥaf,* bir dīnār (8) aldı, ayruḳ almadı, daşra geldi. Ḫāzin bu ḥālı gördise, taʿaccüb ėtdi geldi, (9) sulṭāna söyledi. Sulṭān pīri oḳutdı: "Şol ḳadar niʿmetden bu alduġuŋ nedür? (10) Coḳ-ça alsaŋa!" dėdi. Pīr eyitdi: "Sulṭānuŋ yaşı uzun olsun! Żaʿīf (11) gişiyem, balta salamazam, alma aġacın kesmek maṭlūbum oldı. Bu dīnārıla baltayı$_o$ bir gişi (12) eline vėrürem kĭ aġacı kesi$_o$vėre, ayruḳ anuŋ ucından ʿaz̲āba giriftār olmayam. (13) *Muṣḥāf*ı daḫı aldum kĭ and icem kĭ ayruḳ elma aġacın dikmeyem" dėdi. Sulṭān aġladı, ʿöz̲ürler diledi, bėş-biŋ {dīnār} (14) ol ḳocacuġa baġışladı. Gine bir gün *Sulṭān Maḥmūd* şikārda-yıdı$_o$, leşkerden ayru düşdi, bir fertūt (15) ḳocayı$_o$ gördi$_o$ kĭ bir köy yėrinde durmış, bāġ diker, mevreb ⌈sancar⌉. *Sulṭān Maḥmūd* aŋa eyitdi: "Bu bāġı kimüŋ ücün (16) dikersin?" dėdi. Ol pīr eyitdi$_o$: "Ė ḫudāvend! Bu bāġı gendözüm icün dikerem, tā yėmişi ėrişe, yėyem, rāhat (17) olam" dėdi. Sulṭān başın ṣaldı, eyitdi: "Ben eyle ṣanuram kĭ sen bu dike-durduġun bāġdan yėmiş yėmeye{sin}" (18) dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Ben umaram kĭ yėyem" dėdi. *Sulṭā(n) Maḥmūd* eyitdi: "ʿAvratum boş olsun, eger sen (19) bu bāġdan yėmiş yėrseŋ" dėdi yüriyüvėrdi$_o$. Birḳac yıldan ṣoŋra sulṭān ol yėre oġradı, gördi$_o$: (20) ol fertūt dikdügi bāġ eyü bāġ olmış. İndi$_o$, icerü girdi, gördi$_o$: fertūt ʿaṣāsın dayanub-durur. (21) Geldi, sulṭāna selām vėrdi$_o$, yėmiş getürdi$_o$, sulṭān naẓarında ḳodı$_o$. Sulṭān birḳac yėdi, yėmi(ş)i begendi, **(231.b.)** (1) #pīre (e)yitdi: "Sen~daḫı# yė!" dėdi. Pīr yėmişi eline aldı dutdı$_o$ durdı$_o$ yėmedi. Sulṭān sordı$_o$, eyitdi$_o$: (2) "Necün yėmezsin?" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Ė emīr! Ol vaḳt~kĭ ben bu bāġı$_o$ dikerdüm, bir sipāhī yigit bunda geldi. (3) Eyitdi$_o$: 'Bu bāġı kimüŋicün dikersin?' dėdi. Ben eyitdüm: 'Benümicün dikerem kĭ yėmişi ėrişe, yėyem rāḥat olam' (4) dėdüm. Ol yigit ṭalāḳına and icdi$_o$: 'Sen bu bāġdan yėmiş yėmezsin' dėdi. Üş nėce yıldur kĭ yėmişler (5) ėrişüb emidüb emidüb-durur:[2271] dadın görmedüm, ḳorḳaram kĭ yėyem, ol yigide ṭalāḳ vāḳiʿ ola" dėdi, (6) "Günāha girem, ol~da ben~de" dėdi, "Ol sebebden ayruḳlar yėrler, ben baḳaram" dėdi. Sulṭān cün bu sözi (7) pīrden işitdi, deryāfet ėtdi, gendözinden ḫaberdār oldı, pīrüŋ diyānetine emānetine ʿacaba (8) ḳaldı. Ve ol köyi$_o$ aŋa tamām milk-lige vėrdi ve bu ḥikāyeti yādigār ḳodı. Gine bir (9) gün gördi$_o$ kĭ ⌈bir⁻⌉ pīr bāġ diker. Eyitdi: "Ė pīr! Bu bāġı kimüŋ-ücün diker ⌈sin⌉?" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Ė melik! (10) Ayruḳlar dikdiler, biz yėdük, biz daḫı dikelüm, ayruḳlar yėyeler" dėdi. Bu söz sulṭāna ḫoş geldi (11) "Ė-vallāh, ʿālem ʿālime esbābdur, eyü dėdüŋ"[2272] dėdi. Buyurdı$_o$: pīre hezār dīnār vėrdiler. Sulṭān (12) ʿinānı döndürdi$_o$ kĭ gide. Pīr eyitdi: "Ė ḫudāvend! Bir sözüm daḫı vardur, diŋle!" dėdi. Sulṭān: (13) "Eyit!" dėdi. Pīr eyitdi: "Ayruḳlar bāġı dikerler, birḳac yıldan ṣoŋra yėmişin yėr. Ben dikedururken (14) yėdüm, ʿaceb degülmidür?" dėdi. Sulṭāna ḫoş geldi, biŋ daḫı buyurdı$_o$: vėrdiler. Pīr ardından ⌈gėrü⌉ caġırdı: (15) "Bir sözüm daḫı var" dėdi. Sulṭān döndi$_o$. "Eyit!" dėdi. Pīr eyitdi$_o$: "Ė maḫdūm! Ayruḳlar bāġınuŋ ḥāṣılını

••••••••••

[2271] F.378.a.11: *yemişleri ėrişüb-durur*. | H.189.a.7: *ėrişmişdür*. | L.355.b.10: *ėrişüb emidüb-durur*.

[2272] F.378.b.4: *... eyü dėdüŋ, ʿālem ʿālemi esbābdan eyü dėdüŋ*. | H.189.a.11: *... eyitdi$_o$: ʿAlem ʿālemi esbābdur - dėdi$_o$*. | L.356.a.1: id.

(16) yılda birgez alur. Ben bir yılda bel-kĭ bir demde iki-gez aldum, ʿaceb degülmi?" dėdi. Sulṭāna ḫoş geldi: (17) biŋ dīnār daḫı buyurdı$_{o}$. Vezīr eyitdi: "Gel, ḳacalum, yoḫsa pīr-i nūrānī kelime-i ḥikmetile ḫazīne-ŋi (18) dükedür" dėdi. Gine *Sulṭān Maḥmūd* zamānında birḳac nādāşt yoḳlular ittifāḳ ėtdiler kĭ (19) *Sulṭān Maḥmūd*dan nesne cer ėdeler. Vardılar, bāzārda birinüŋ ḳaftānın satdılar. Sekiz (20) tavuḳ satun-aldılar. Ṣabāḥ durdı$_{o}$ birisi iki tavuġı eline aldı, sulṭā(n) sarāyındın~yaŋa gitdi$_{o}$. Vardı$_{o}$, (21) ḳaṣruŋ ḳarşusında durdı. Sulṭān manẓarada oturmışıdı. Daşra baḳduḳca nādāşt **(232.a.)** (1) tavuḳları ḳaldururdı$_{o}$ gösterürdi$_{o}$. Sulṭān bir gişiye buyurdı$_{o}$: "Var, şol iki tavuḳ dutan #<cimri nādāştı>#[2273] (2) oḳı, gelsün!" dėdi. Geldi, sulṭāna senā ėtdi$_{o}$. Sulṭān eyitdi$_{o}$: "Berāberümde durub bu tavuḳları her vaḳt (3) depredürsin, maḳṣūd nedür?" dėdi. Nādāşt eyitdi: "Ė şāh-ı ʿālem! Birḳac nādāşt ḳımār oyınaduḳ, (4) şāh-ı ʿālemi ortaġ ėdindük, devletinde nakṣumuz oŋdı, dört tavuḳ elüme girdi: ikisi sulṭān (5) naṣībi-dür, sulṭāna getürdüm." dėdi. Naẓarında ḳodı gitdi. Dört güne-degin bu ʿameli işledi. (6) Günde iki tavuḳ sulṭāna getürdi$_{o}$. Sulṭān gülerdi ʿaceblerdi. *Ḥasan*: "Ġavrın göresin!" dėridi. (7) Bėşinci gün nādāşt manẓara berāberinde maḥzūn maġbūn oturdı. Sulṭān nādāştı (8) gördı$_{o}$ kĭ tihī-dest-dür. *Ḫøca Ḥasan*a eyitdi: "Hembāz gelüb-durur; tihī-dest ü diltengdür. (9) Kim~bile ne vāḳıʿası vardur?" dėdi. Buyurdı$_{o}$: oḳıdılar. Geldi ḫidmet ėtdi. Sulṭān eyitdi: (10) "Neden diltengsin?" dėdi. Nādāşt eyitdi: "Ė ḫudāvend! Bugün hezār dīnār oyınadum, utuldum" dėdi. (11) Sulṭān *Ḫøca Ḥasan*a eyitdi: "Buŋa bėş-yüz dīnār vėr!" dėdi. Vaṣīyet ėtdi$_{o}$ kĭ: "Ayruḳ benüm (12) ortaḳlığumıla ben ġāyibiken ḳımār oynama!" Gine bir gün *Sulṭān Maḥmūd* binmişidi$_{o}$. Kevkebeyile (13) gideriken bir köprüye oġradı. Yol darıdı. Bir pīr gölüge cömlek bardaḳ yükledüb (14) köy-iden[2274] şehre gide-yürürdi$_{o}$. Leşker ġalebe-sindeń dirāz-gūş suya ucdı, yüki żāyiʿ (15) oldı. Pīr feryād eyledi. Sulṭān eyitdi$_{o}$: "Pīri görüŋ, necün feryād ėder?" dėdi. Pīr eyitdi$_{o}$: "Pīrem, (16) dervīşem. Dirāz-gūşum varıdı, yükiyile leşker ġalebe-sindeń suya düşdi$_{o}$, dīg-lerüm telef oldı" (17) dėdi. Sulṭān buyurdı$_{o}$: pīre deh dīnār zer vėrdiler. Pīr bir kimseden sordı kĭ "Bu baŋa altun buyuran (18) ne gişi-dür?" dėdi. Ol eyitdi: "*Sulṭān Maḥmūd*dur" dėdi. Pīr beşīmān oldı, coḳ bahā (19) istesem~nedi?" dėdi. Oturdı$_{o}$ tā sulṭān gėrü döndi$_{o}$. Geldi, pīre oġradı. Pīr gėrü durdı$_{o}$ feryād (20) eyledi. Sulṭān *Ḫøca Ḥasan*a eyitdi: "Ol pīr degülmidür kĭ bize yükin ödetdi$_{o}$?" dėdi, "Gėrü feryād (21) necün ėder, sor gör!" dėdi. *Ḥasan* sordı$_{o}$, pīr eyitdi$_{o}$: "Ė şāh-ı ʿālem! Yük bahāsın degdi, ammā cuvāl u **(232.b.)** (1) #pālān ve rīsmān# bahāsı bāḳidür" dėdi. Sulṭāna ḫoş geldi, güldi, eyitdi$_{o}$: "Ė pīr! Bularuŋ bahāsı (2) n~olur?" dėdi. Pīr eyitdi: "Hezār" dėdi. Sulṭān eyitdi$_{o}$: "Öŋ necün dėmedün?" dėdi. Pīr eyitdi$_{o}$: "Müşterī varın (3) bilmezidüm, söylesem, 'Müşt erine oġrayam' dėdüm, söylemedümidi. Şimdi$_{o}$ bildüm, şimdi buldum, sulṭān maʿẕūr (4) dutsun!" dėdi. Sulṭāna ḫoş geldi, hezār dīnār pīre inʿām buyurdı. Bir gün *Sulṭān Maḥmūd* (5) zamānında bir nādāşt kel varıdı$_{o}$, heveslendi$_{o}$ kĭ ṭuruḳılıḳ ėdüb sulṭāndan nesne ceke. Bir dost ḳatına (6) vardı$_{o}$, cübbe ü destār ʿārīyete aldı, ḳapuya vardı,

••••••••••

[2273] F.379.a.4: *... şol iki tavuḳ dutan cimriyi$_{o}$ oḳuŋ*! | H.189.a.22: *şol iki$_{o}$ cimriyi ḳatuma götürüŋ*! | L.356.a.14-15: *şol iki tavuḳ dutan cimri nādaştı$_{o}$ oḳı, gelsün*!

[2274] Ms. sic.

tevaḳḳuf eyledi. Ḫalḳa giremege destūr olıcaḳ do- (7) laşu bile girdi$_o$ gördi$_o$ taḫt urulmış: sulṭān üstünde oturur, saġ[ı$_o$][2275] ḳolda ʿAlevīler otururlar, sol (8) ḳolda ʿulemā vu nüdemā vu şuʿarā otururlar. Kel-i nādāşt ʿAlevīler yanına gecdi gördi$_o$: kimse nesne dėmedi öglendi$_o$.[2276] (9) Bir demden ḥācib-i ḫāṣ ʿAlevīlerüŋ bir bir elin aldı, sulṭān öŋine iletdi. Sulṭān sordı$_o$ kĭ "Ḳanḳı (10) budaḳdansın: Ḥasanī, yā Hüseynī, yā Muḥammedī, yā Caʿferī, yā ʿAbbāsī?" Herbirine miḳdā(r)lu miḳdārınca ʿaṭā buyurdı$_o$. (11) Kel-i nādāşdı$_o$ hem sulṭān ḳatına iletdi. Sulṭān bunı gördi~kĭ ḳuḥdur,[2277] cübbe vü destār ehli$_o$ degül. "Ne (12) gişisin?" dėdi. Kel-i nādāşt eyitdi: "Ė şāh-ı ʿālem! Ben *Cebra'īl* oġlanlarındanam". Sulṭān güldi[x], (13) *Ḫøca Ḥasan*a eyitdi:

"Hezār dīnār
cübbe vü destār
sāḫt-ı zerile esb-ü rāhvār[2278]
*Cebra'īl-oġlı*na vėr!"
dėdi.

(14) *Ḫøca Ḥasan* sulṭān buyruġını yėrine getürdi$_o$. Aṣīl ʿAlevīlere ġayret geldi, sulṭāna eyitdiler: "Ė (15) ḫudāvend! Bu bir yalancı masḫara merdekdür, 'Durı ḳuzı'[2279] dėrler, bıyıġın cekerler. Biz kĭ ṣaḥīḥ ü ṣarīḥ ʿAlevī- (16) -lerüz, ṣıla-muz iki üc yüzden-dür, bu nedür kĭ sulṭān buŋa böyle ėtdi?" dėdiler. Sulṭān eyitdi$_o$: "ʿAlevīler (17) her dem benüm ḳatuma gelürler, naṣīb olduḳca alurlar. Amma baŋa ʿömrümce *Cebra'īl-oġlı* geldügi yoġıdı$_o$. Cün (18) geldi, tīmārın eyü ėtdük, size bu iʿtirāż ne gerek?" dėdi. ʿAlevīler ḫāmūş oldılar. Bu ḥikāyet (19) yādegār[x] ḳaldı. Bir gün bir gişi *Sulṭān Maḥmūd* ḳapusına geldi, ḥużūr istedi. Eyitdi: "Bir (20) düş gördüm. ʿĀlemde kimse taʿbīrini bilimedi. 'Sulṭān bilür' dėdiler. Anuŋicüŋ geldüm" dėdi. Ḫācib bu (21) sözi sulṭān semʿine degürdi. Sulṭān buyurdı$_o$: "Ol gişiyi$_o$ getürüŋ, ne dėr, görelüm!" dėdi. Ḫācib **(233.a.)** (1) cıḳdı$_o$, ol gişinüŋ eline yapışdı, taḫt öŋine iletdi. Cün yėtişdi, zemīn-būs ėtdi, #baş ḳaldur(dı)#,[2280] (2) sulṭāna medḥ ü senā oḳıdı$_o$. Sulṭān eyitdi$_o$: "Ne düş gördüŋ?" dėdi. Eyitdi$_o$: "Ė şāh-ı ʿālem! Düşümde #şöyle# (3) gördüm kĭ şāh taḫtında oturmışdı$_o$. Nāgāh ben taḫt öŋinde bulındum, sulṭāna medḥ ü senā ėtdüm. Sulṭān (4) buyurdı$_o$: 'Dile benden ne dilersin!' dėdi. Ben eyitdüm:

'Biŋ dīnār zer,
cübbe ü destār u ester,
āhe vü ḫūze vü begter[2281]
(5) ġulām kenīzek bāzer ü zīver
dilerem'

••••••••••

[2275] F.380.a.7. | H.189.b.20. | L.357.a.12: sic.
[2276] F.380.a.9: *eglendi*. | H.189.b.21: om. | L.357.a.14: *öglendi*.
[2277] F.380.a.13: *ḳ(a)ruḥ* (sic!). | H.189.b.21: om. | L.357.a.17: id.
[2278] F.380.b.1: *sāḫet zerile, esb-i rehvār*. | H.190.a.2: *esp <ü> pāsaḫt-ı rehvār*. | L.357.b.3: *esb(-i) rāhvār ...* .
[2279] F.380.b.3-4: *şehirde buŋa* '*Durı ḳuzı*' *dėrler*. | H.190.a.3: om. | L.357.b.5: *şehirde buŋa 'Durı ḳuzı' dėrler*.
[2280] F.380.b.13. | H.190.a.9. | L.357.b.15: sic.
[2281] F.381.a.2: *... esb rehvār ve hūde ve bekter ...* . | H.190.a.12: om. | L.358.a.1-2: *āhe ve ḫūze ve bekter ...* .

dėdüm.
Sulṭān baŋa heb diledügümi inᶜām eyledi, taᶜbīrin buyuruŋ!" (6) dėdi. "Uyḳuda sevindüm, uyanuḳlıḳda yėrinmeyeyim" dėdi. "Bu hażretden kimse nevmīd gitdügi yoḳdur" dėdi. (7) Sulṭān eyitdi: "*Ḫøca Ḥasan* bu düşüŋ taᶜbīri[n][2282] nedür?" dėdi. *Ḫøca Ḥasan-ı Meymendī* eymendi,[2283] eyitdi$_{o}$: "Şāh-ı (8) ᶜālem buyursun: düşde vėrdügümüzi uyanuḳlıḳda daḫı vėrelüm!" dėdi. Buyurdı$_{o}$: vėrdi$_{o}$. Alub biraz yėr gitdüginden (9) ṣoŋra gėrü döndi$_{o}$. Sulṭān eyitdi$_{o}$: "ᶜAceb düşindeń nesnemi unutdı dėmegemi$_{o}$ gelür kĭ?" dėdi. Geldi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Ė (10) şāh-ı ᶜālem! Yaḫşı muᶜabbirmiş-sin: düşümi eyü taᶜbīr ėtdüŋ. Bu gėce gėrü düş görürsem, ėrte geleyim, gėrü (11) taᶜbīr ėdermisin?" dėdi. Sulṭān eyitdi$_{o}$: "Var, aḥmaḳlıḳ eyleme! Bunuŋ gibi$_{o}$ düş ᶜömürde birgez taᶜbīr olur" dėdi.

(12) Raḥmetullāh anuŋ gibi$_{o}$ sulṭāna vu anuŋ gibi$_{o}$ vezīre, daḫı bu kitābuŋ mü'ellif(in)e,[2284] ḳārisine sāmiᶜine, ṣāḥibine kātibine olsun!

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[2282] Passim.
[2283] F.381.a.5: *yamanıdı*. | H.190.a.16: *Ḫøca Ḥasan <eyitdi>: taᶜbīr oldur kĭ ...* . | L.358.a.5: *Ḫøca Ḥasan meymendi eymendi*.
[2284] F.381.a.12: sic. | H.190.a.20: *mü'ellife*. | L.358.a.12: *kitābuŋ müellifine* (sic).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

37

(13-16) »Ḥikāyet(-i) sī-vüheftüm

ez ān Ḥātim(-i) Ṭāy[2285] *ve merd(-i) baḫīl ve kārvān*«

(13) Rāviyān-ı aḫbār ve nāḳilān-ı āṯār böyle naḳl ėtmişler kĭ ḳabā'il-i ʿ*Arab* (14) icinde resm böyle cārī-imiş kim herkĭ yolda yürürken yöni (15) *Ḥātim-i Ṭāy*[2286] sinine oġraya ve eli dar olmaya, geregimiş kĭ ḳona, (16) anda ḳurbān ėde, yėyeler iceler, *Ḥātim*üŋ żiyāfeti$_{o}$ yėrine gece. (17) Hem tecribe ėtmişler: bu resmi icrā ėdenlerüŋ beytülmāl-ları maʿmūr olmış. Bir nevbet bir ulu kāravān (18) ol sine yėtişdiler. Kāravān başı - ulu ḫoca-yıdı, müstaṭīʿidi$_{o}$ - kāravānī-lere eyitdi: "Bu yėrde (19) ḳonmayınca, *Ḥātim*üŋ ḳonuḳlıġın yėmeyince gitmek olmaz" dėdi. "Ḫoş ola!" dėdiler. Bir bedbaḫt baḫīl kā{ravānda} (20) varıdı. Ol bu rāyı$_{o}$[2287] maṣlaḥat görmedi, bu danışıġa girmedi$_{o}$. »Laʿnet-i Ḫudā ber-heme[2288] baḫīlān bād!« Eyitdi: (21) "Iraḳ yoldan gelüb-dururam, eve varıcaḳ ḳurbān ėdevüz. Hem devem birdür, ol~daḫı aruḳdur, boġazlamaġa yaramaz". **(233.b.)** (1) #<Yalan>[2289] söyledi#. Anı ḳodılar, gitdi. Ḳalan ḳavum ol gėce anda maḳām ėtdiler. Kāravān başı *Ḥātim*i$_{o}$ (2) #düşinde# gördi$_{o}$: geldi selām vėrdi$_{o}$, eyitdi$_{o}$: "Raḥmet-i Ḫudā saŋa vu cümle nīkūsīret ü ḫūb-nihād kerīmlere!" (3) dėdi. Ve eyitdi$_{o}$: "Ġürumuŋ ṣoḥbetini ḥürmetini yėrine getürdüŋ, saġ ol var ol, Taŋrı ḫayruŋ vėrsün!" dėdi. (4) Ve eyitdi$_{o}$ kĭ: "Ol merdek-i baḫīl bir aruḳ deveyi$_{o}$ bizden dartındı$_{o}$, ḳurbān ėtmedi, laʿnet-i Ḫudā aŋa vu anuŋ (5) sıŋarı buḫelāya!" dėdi. Ve eyitdi$_{o}$: "Hemīn dem ben anı boġazlaram" dėdi. "Görelüm, anuŋ uskulıġı[2290] aŋa (6) n~eyler?" dėdi. Ve eyitdi$_{o}$: "Ṣabāḥ olıcaḳ birez eglen! Oġlum ʿ*Adī*-ye dėdüm, size żiyāfet getüriser, sizi (7) ḳonuḳlayısardur" dėdi. Kāravān başı cüvānmerd[2291] bu düşüŋ heybetinden uyandı$_{o}$ vu cemāʿatı$_{o}$ oḳıdı. (8) Beyān-ı cevāb ėtdi: "*Ḥātim* düşümde bana böyle dėdi" dėdi$_{o}$.[2292] Ḫalḳ düşi

[2285] F.381.a.13: *Ṭāy*. | H.190.a.22: *Ṭāyī*. | L.358.a.14: om.
[2286] F.381.b.1: om. | H.190.b.1: *Ṭāyī*. | L.358.a.16: *Ṭā'yi$_{o}$*.
[2287] F.381.b.7: *rāyı$_{o}$*. | H.190.b.5: om. | L.358.b.6: *rāyı$_{o}$*.
[2288] F.381.b.7: *ber-heme-i baḫīlān*. | H.190.b.5. | L.358.b.6: id.
[2289] F.381.b.9. | H.190.b.12. | L.358.b.7: sic.
[2290] Ms. sic. Recte: *uslūlıġı*. || F.381.b.15: *uṣluluġı*. | H.190.b.10: om. | L.358.b.14: *uṣluluġı*.
[2291] F.382.a.1: om. | H.190.b.10: *cüv*(*ān*)*merd* (*cūmerd*?). | L.358.b.15: om.
[2292] F.382.a.3: *baŋa böyle dėdi*. | H.190.b.11: id. | L.358.b.16-17: *baŋa böyle dėdi, böyle dėdi$_{o}$* -

taᶜaccüb ėtdiler. Ol baḫīl bir (9) ṭarafda ayruca yaturdı$_o$, nāgāh feryād eyledi: "Devemi kim naḥr eyledi?" dėdi. Ḫalḳ yügrüşdiler (10) vardılar gördiler: devenüŋ başı vu boynı gövde-sindeń cüdā yatur ve ḳan <ve->[2293] cāndan atayatur. Taᶜaccübleri (11) ziyāde oldı. Göz göricek gördiler kĭ bir ṭarafdan bir cemāᶜat belürdi$_o$, aralarında bir ulu gişi var. (12) Bir tāz̲iye binmiş, bir ġulām bir süŋüyi$_o$ üzerinde dutmış, geldiler. Kāravān ḫalḳı üşenüb savruḳmaġa (13) başladılar. Bir süvār capup geldi: "Ḳorḳmaŋ! Gelen ᶜ*Adī (b)in Ḥatīm*-dür, size ḫidmet ėtmege gelür" dėdi. (14) Kāravān-sālāra cemāᶜatıyla ḳarşu yüridiler, ᶜ*Adi*̲ye selām ėtdiler. ᶜ*Adī* atdan indi, ⌈bu⌉ merd-i büzürgi (15) kenārına aldı görüşdi. Buyurdı$_o$: ḫayme-ler bārigāh-lar^x dutdılar. Kāravānı$_o$ ḳonuḳladı, ᶜaẓīm (16) sumāt döşedi, müretteb iş gösterdi$_o$. Ḳurbān olan develeri żabt buyurdı. Herbiricün onar (17) deve vėrdi. Ve eyitdi$_o$: "Bu gėce atamı düşümde gördüm, sizden şākirlik ėtdi: 'Benüm saḫām ḥürmetini (18) saḳladılar, ve benüm cānumicün ḳurbānlar ėtdiler' dėdi. Ve ol merdek-i baḫīlden şikāyet ėtdi. (19) 'Bir lāġar deveyi$_o$ bizümicün ḳurbān ėtmege ḳıyamadı', dėdi" dėdi.[2294] Andan ᶜ*Adī* eyitdi: "Atam (20) hem şöyle vaṣīyet ėtdi$_o$ kĭ yol muḫavvifdür, sizi bedraḳa-yıla gecürem" dėdi. [Durdı][2295] Żiyāfet (21) resmi yėrine geldüginden ṣoŋra durdı$_o$, kāravānuŋ öŋine düşdi$_o$, ḫafīrlik eyledi. Ol muḫavvif **(234.a.)** (1) yėrlerden kāravānı gecürdi$_o$. Ve ol merdek-i baḫīl kāravān yanınca yėlürdi, hīc kimsenüŋ #<aŋa merḥameti>#[2296] (2) olmazıdı. Zīrā baḫīle olan eylük żāyiᶜ-dür. Ḫalāyıḳ bu ḫāldan ᶜibret dutdılar, *Ḥātim-i Ṭay*[2297] (3) revānına ve cümle küremā revānına s̲enā gönderdiler. Pes gerekdür kĭ keremde mürüvvetde dürişeler!

(4) Bā-īn-heme eyülik yavuzlar ḫaḳ(ḳ)ında żāyiᶜ-dür,
mükāfāt(ı)[2298] gişiye tīz gelür,
Ḫuṣūṣā eyüler ḫaḳ(ḳ)ında
{görmemek} (5) <Eger>[2299] dileseŋ ġam u elemi,
kāġıd üstünde rāst ḳo ḳalemi!

Raḥmet mü'ellife vü mütercime vü kātibe vü ḳāri̲ye vü sāmiᶜe vü ṣāḥib-ı k(i)tāba olsu{n}!

dėdi.

[2293] F.382.a.5-6: *vedecāndan ḳanı atadurur*. | H.190.b.18: *ḳan vedecāndan aḳar*. | L.359.a.2: *vedecāndan cüdā* (*a*)*tayur* (sic.).

[2294] F.382.a.15: om. | H.190.b.18. | L.359.a.13: id.

[2295] F.382.b.1. | H.190.b.20: sic. | L.359.a.14: id.

[2296] F.382.b.4. | H.190.b.21. | L.359.a.17: sic.

[2297] F.382.b.5: om. | H.190.b.22: *Ṭāyī*. | L.359.b.1: *Ṭā'yi*̲$_o$.

[2298] F.382.b.7: sic. | H.191.a.1: om. | L.359.b.3: id.

[2299] F.382.b.8: *ger*. | H.191.a.1: om. | L.359.b.4: *ger*.

38

(6-9) »Ḥikāyet(-i) sī-vüheştüm

ez-ān[2300] *Muslim ve Cuhūd ve Ḳāżī(-yi) Ḥamiş*[2301]«

(6) <Ḥikāyetde>[2302] getürmişler kĭ bir Cühūd u bir Müslim ḳonşı-larımışlar. Ammā (7) Cühūd Müslim el darlığından zaḥmet görürdi$_{o}$. Bir gün Müslim (8) durdı, Cühūd ḳatına vardı$_{o}$, eyitdi: “Ṣad dīnār zer baŋa (9) ḳırāż[2303] vėr, mekāsebden nīme saŋa vėrem!” dėdi. Cühūdek (10) eyitdi: “Ben bu işi bilmezem, saŋa dīnār vėrürem, mekseb gerekmez, hep meksebi$_{o}$ saŋa. Ammā yıl başında (11) mālumı baŋa vėr! Vėrmeyecek olursaŋ, bir batman et bedenüŋüŋ nėresinden dilersem, alam” dėdi. Müslim (12) bu sözi işitdi: «“Yā ğamīla-s-sirr!”» dėdi, ḳorḳdı$_{o}$ ḳodı$_{o}$ ḳacdı$_{o}$. Bir yıldan ṣoŋra Müslimüŋ ʿaczı müteżāʿ{ıf} (13) oldı muẕtar oldı, »“Her cĭ bādābād”« dėyüb Cühūduŋ ḳatına geldi, eyitdi$_{o}$: “Ol ‘Vėrem’ dėdügüŋ (14) zeri vėr istedügüŋ şarṭ üzerine!” Cühūdek meblaġı yüz nefer Müslim ü Cühūd ḥużūrında (15) bu gişiye sımarladı$_{o}$. Vaʿde tamām olduġı vaḳt Cühūd zeri istedi. Zer ḫarca sürülmiş bulındı$_{o}$. (16) Cühūdek: “Elbette mālum mālum!” dėdi. Durdı$_{o}$, elḳıṣṣa ḳāżī-ye vardılar. Ḳāżī eyitdi: “«Aš-šarṭu-l-malaku» (17) nėce şarṭ ėtdüŋüzise, ol şarṭa uyuŋ muḫālefet ėtmeŋ!” dėdi. Müslim feryād eyledi: “Ben bu ḳāżī (18) ḥükmine rāżī degülem. Cāhil-dür, cāhil olmayan böylemi ḥükm eyler?” dėdi. “Ayruḳ ḳāżī-ye varalum!” dėdi. (19) Cühūdek Müsülmānı$_{o}$ aldı, bir ḳāżiye$_{o}$ daḫı vardı. Ol ḳāżī daḫı hemān ḥüküm ėtdi. Müsülmān (20) gėrü: “Bu ḥükme rāżī degül-em” dėdi. Cühūdek eyitdi: “Aŋa rāżī degülsin, buŋa rāżī degülsin, n~ėdelüm (21) yā, pes ḳanḳı ḳāżiye$_{o}$ varalum?” dėdi. Müslim eyitdi: “Ḳāżī(-yi) *Ḫamış*[2304] ḥükmine rāżī-ven” dėdi. Cühūdek boyun **(234.b.)** (1) #vėrdi#,[2305] gitdiler. Yolda giderken görürler kĭ bir at issini düşürmiş ḳacmış, gider.

2300 Cf. ms. 234.a.3. sqq. passim. (Cf. S. 430-431.)
2301 F.382.b.12: *Ḥ(i)mş.* | H.191.a.3: *Ḥamş.* | L.359.b.9: *Ḥimiş.*
2302 Cf. ms. 43.a.7, 66.b.13, L.123.a.7, 95.b.10, 114.a.1, 117.b.1, 123.a.1: sic. || F.382.b.13. | H.191.a.4. | L.359.b.9: id.
2303 F.382.b.15: *ḳırāż.* | H.191.a.5: *ḳarż.* | L.359.b.12: *ḳırāż.* (Cf. S. 964: *qarẓ*, *qirẓ.*)
2304 F. 383.a.15: *ḳāżi*(*-yi*) *Ḥımş.* | H.191.a.13-14: *ḳāżi-yi Ḥımşa.* | L.360.a.10: *ḳāżi*(*-yi*) *Ḥımış.*
2305 F.383.a15. | H.191.a.14. | L.360.a.11: ... *boyun vėrdi, Ḥımşa gitdiler.*

<İssi>[2306] ḳarşudan cağırur: "Dutuŋ, (2) yā berü dönderüŋ!" dėr. Müslim bir daşıla anı atar, bir gözin cıḳarur. At issi Müslime dolaşur: "Atumuŋ (3) bahāsını vėr!" dėr. Cühūdek eyitdi: "Ben bunı$_o$ ḳāżi̱ye iletüyürürem, sen~de gel, bile gidelüm, daʿvīŋi ėt!" dėdi. (4) Ol~daḫı yoldaş oldı, gitdiler. Bir köye oġradılar. Ḳatı$_o$ ıssıydı, Müslim bir evdeń su istemege vardı$_o$ (5) ḳı̄ ice. Bir ġavġā peydā oldı, her gişi her ṭarafdan ḳacdı. Müslim daḫı durduġı yėrden: "Ḳacayın!" (6) dėdi, ḳalġıdı.[2307] Bir gişi yaturımış, üstüne indi. Ayaġı ḳarnına gecdi. Derḥāl <cānı> ucdı. Ḳardaşı varımış, (7) durdı, Müslime: "Ḳardaşum ḳanı ḳanı?"[2308] dėyü yapışdı, ol yaŋa bu yaŋa itişdi depeşdi. Cühūdek ü (8) ṣāḥib-i at aŋa eyitdiler: "Üleşme! Üş biz bunı ḳāżi̱ye iledüyürürüz: birümüz elf ister, birümüz (9) at gözin ister. Gel, sen~daḫı ḳardaşuŋı iste!" dėdiler. Ol~daḫı$_o$ bulara hemrāh oldı$_o$, gitdiler. Bir yėrde (10) daḫı Müslim bir evdeń icmege su diledi$_o$. Bir ḫātūn gişi bir büyük kirlü eski bardaḳ Müslimüŋ eline (11) ṣundı$_o$. Müslim bardaġı yigrendi$_o$ ḳaḳı-vėrdi$_o$: bardaḳ ʿavrat üstüne düşdi$_o$. Yüklüyimiş, oġlanın bıraḳdı$_o$. ʿAvratuŋ (12) eri Müsülmāna dolaşdı: "Oġlum!" dėyü ulaşdı. Bu cemāʿat: Cühūdek, ṣāḥib-i esb, merd-i birāder(-i)[2309] (13) küşte eyitdiler: "Üş biz bu Müslimī ḳāżi̱ye iledürüz, sen~daḫı bizümile gel, ḫüküm ne~yise, gör!" dėdiler. Ol~daḫı (14) hemrāh oldı$_o$, gitdiler. Giderken gördiler: bir gişinüŋ dirāzgūşı yük altında düşmiş, yük üstünde (15) yatur. Yalvardı$_o$ yulvardı$_o$ dėdi$_o$: "Yārān-ı berrān![2310] Gelüŋ, üşbu gölücegi ḳalduralum!" dėdi. Üşdiler, herbiri (16) bir (y)ėrine yapışdı. Müslim ḳuyruġına yapışmış oldı: "Cekeyim!" dėdi. <Ḳuyruḳ>[2311] üzüldi, eline geldi$_o$, gendüẕi anda (17) düşdi$_o$. Gölük issi eyitdi$_o$: "Ḥarumı ṣaʿīb eyledüŋ, ġarāmetin cek!" dėdi. Ol cemāʿat eyitdiler: "Biz ḳamumuz (18) bunı ḳāżi̱ye alub giderüz, sen~daḫı gel, daʿvāŋı ėt!" dėdiler. Ol~daḫı hemrāh oldı. Cün bu ḳavum *Ḥamıṣa*[2312] (19) yėtişdiler, gördiler: bir gişi bir gėn cübbe geymiş, bir ulu ʿimāme capaḳ[dan]dan başına urmış,[2313] bir ḥimār-u (20) leng ü ebtere binmiş,[2314] seccāde-sini pālān üstüne salmış, destārı ḳuyruġı ḳat ḳat dizi (21) üzerine yıġılmış, mest olmış, ḳay ėde ėde gider. "Bu kimdür?" dėdiler. Muḥtesibmiş. Bildiler eyitdiler: »"Şādbāş«[2315] **(235.a.)** (1) şehr kı̄ muḥtesibi bu ṭarīḳe ola, ḳāżī-si kim~bile ne ola?" dėdiler. Elḳıṣṣa ḳāżī evin sordılar buldılar, #<gördiler>#[2316] (2) [buldılar] kı̄ dört ayaġ üzerine durmış bir oġlan ardındań işler, dülcinür. Cemāʿat utandılar, #daşra geldiler,# (3) bir

•••••••••••

[2306] F.383.b.7: om. | H.191.a.18. | L.360.a.17: id.
[2307] F.383.b.7: sic. | H.191.a.19: *öldi*$_o$. | L.360.b.1: id.
[2308] F.383.b.8. | H.191.a.19: *ḳanı*. | L.360.b.1: id.
[2309] F.383.b.15: id. | H.191.a.23: sic. | L.360.b.9: id.
[2310] F.384.a.4: *yārān, yārān*. | H.191.b.1: *yārān-ı (y)ārān*. | L.360.b.12: *yārān-ı berrān*.
[2311] F.384.a.6: id. | H.191.b.2: sic. | L.360.b.14: id.
[2312] F.384.a.9: *Ḥımṣa*. | H.191.b.4: *Ḥımṣa*. | L.360.b.17: *Ḥamṣa*.
[2313] F.384.a.9-10: *... bir ulu ʿimāme başına urmış ...* . | H.191.b.4-5: *ulu destār başında ...* . | L.360.b.17-361.a.1: id.
[2314] F.384.a.10: *... ḫımār-ı leng ve ebter binmiş ...* . | H.191.b.5: *... bir eşege binmiş*. | L.361.a.1: id.
[2315] F.384.a.12: *Şāyāş*. | H.191.b.6: om. | L.361.a.3: *Şāẕbāş*.
[2316] F.384.a.14. | H.191.b.6. | L.361.a.5: sic.

mescide girdiler. Gördiler kĭ anda cemāʿat oturmışlar, tavl~u nerd[2317] oynarlar, ḳımāra meblaġlar atarlar. Pes (4) ḫaber geldi: “Ḳāżī-nüŋ işi bitdi$_o$, gelüŋ!” dėdiler. Ḳāżī cemāʿatı$_o$ göricek eyitdi: “Bir bir daʿvī ėdüŋ!” dėdi. Evvel (5) Cühūdek ilerü geldi, eyitdi: “Üşbu Müsülmāndan yüz dīnār alacaġum vardur” dėdi. “Daḫı bir rıṭıl et (6) gövdesinden niresinden dilersem <kesem>”[2318] dėdi. “İş üş güvāhān-ı bisyār”[2319] dėdi. Ḳāżī Müsülmāndan (7) sordı$_o$ kĭ: “Ne dėrsin! Ḥikāyet üşbu minvālce-midür?” dėdi. Müslim eyitdi$_o$: “Naʿam, eyledür” dėdi. “Ammā ḳāżī (8) ʿinā(yet)i[2320] maṭlūbdur” dėdi. Ḳāżī ġulāmına eyitdi: “Ė mübārek! Var, bir bıçaḳ getür!” dėdi. Ġulām vardı$_o$, (9) bir tīz bıçaḳ getürdi$_o$, ḳāżī öŋinde ḳodı$_o$. Müslim anı gördi$_o$, dem-beste oldı$_o$ [oldı],[2321] ya(p)raḳ gibi ditredi. (10) <Ḳāżī> cühūda eyitdi$_o$: “Dur, bunuŋ bedeninden ḫaḳ(ḳ)uŋca kes, al! Eger tefāvüt bulınursa, buyururam, boynuŋ ururlar!” {dėdi}. (11) Cühūd bunı$_o$ işitdi$_o$, ḫayrān[ı$_o$][2322] oldı$_o$, eyitdi$_o$: “Elümden gelmez kĭ bir rıṭıl kesem, zāyid u nāḳıṣ olmaya. Elbette (12) yā artuḳ kesiserem, yā eksük” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: “N~ola, ola kĭ[2323] rāst gele” dėdi. Cühūdek eyitdi$_o$: “Ė (13) mevlānā! Bunuŋ etin kesmekden gecdüm, zerümi vėrsün, selāmet varsun!” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Şerʿī degül (14) nėce söylersin!” dėdi. “Elbette şol bedenden şol eti$_o$ kesmek gereksin, yā bėş-yüz dīnār vėrmek (15) gereksin” dėdi. “Ādem-idüŋ, ādem etinimi yėrdüŋ?[2324] Bu ne mühmel ḳavlıdı?” dėdi. Ṣad şefāʿat ėtdiler, (16) ol maẓlūm corlu Cühūdı iki-yüz dīnāra kesdiler. Cühūd iki-yüz dīnārı cekdi, Müslimden (17) elin cekdi. Andan at issi ilerü geldi, eyitdi$_o$: “Mevlānā! Ben üşbuŋa: ‘Atumı dönderüvėr!’ dėdüm. Bu vurdı$_o$, (18) atumuŋ gözin cıḳardı$_o$” dėdi. Ḳāżī eyitdi: “Atuŋuŋ gözi saġıken ne degeridi$_o$?” dėdi. Eyitdi$_o$: “Hezār (19) dīnār degirdi.” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Bir sāṭūr getürün!” dėdi. Getürdiler. At issine buyurdı$_o$, eyitdi: (20) “Bu atı sāṭūrıla uzunluġınca yar, iki nīme eyle, saġ gözlü nīme-sin sen al, ol-bir nīme’yi aŋa vėr dön, (21) andan bėş-yüz dīnār al!” dėdi. At issi eyitdi: “Ol taḳdīrce ben atumı bėş-yüz dīnāra satmış oluram” **(235.b.)** (1) #dėdi.[2325] “Şimdiki ḫālda# ḫod ʿaybıla atuma doḳuz-yüz dīnār vėrürler, vėrmezem” dėdi, “cün böyle-dür, ḥelāl eyledüm” (2) #dėdi#. Ḳāżī eyitdi$_o$: “Meşrūʿ degüldür. Yā atı pāre-le, yā bėş-yüz dīnārı vėr!” dėdi. Ṣad şefāʿatıla ol sucsuz (3) bīcāre’yi ṣad dīnāra indürdiler. Vėrdi$_o$ ḳurtuldı. Andan “Ḳardaşum!” dėyen ilerü geldi, ṣūret-i ḫālı dėdi. Ḳāżī eyitdi: (4) “ʿAceb ḥikāyetdür! Ol ḳalġıduġı yėrüŋ yüksekligi bizüm medrese yüksek-ligince varmıdur?” dėdi. “Ola” dėdiler. (5) “İmdi$_o$ sen medrese bāmına var, bu Müslim aşaġa yatsun, sen gendözüŋi yoḳarudan bıraḳ, üstüne düş, öldise, öldi, (6) ölmediyse, hīc nesne yoḳ” dėdi. Er medrese damına cıḳdı$_o$, aşaġa baḳdı$_o$, gördi$_o$: ėŋen yüksek. Eyitdi:

••••••••••

[2317] F.384.b.1. | H.191.b.8. | L.361.a.7: *davl~u nerd*.
[2318] F.384.b.4: id. | H.191.b.10: sic. | L.361.a.11: id.
[2319] F.384.b.4-5: *üş ḳabāle güvākān-ı bisyār*. | H.191.b.10. | L.361.a.11: *üş ḳabāle üş güvāhān-ı bisyār*.
[2320] F.384.b.6. | H.191.b.11. | L.361.a.13: sic.
[2321] F.384.b.8. | H.191.b.12. | L.361.a.15: sic.
[2322] F.384.b.11: sic. | H.191.b.14: sic. | L.361.a.17: id.
[2323] F.384.b.13: *n~ola*, *bel-kĭ* ... . | H.191.b.15. | L.361.b.2: *N~ola, ola~kĭ* ... .
[2324] F.384.b.15: *ādemī*. | H.191.b.17: om. | L.361.b.6: sic.
[2325] F.385.a.9: om. | H.191.b.21. | L.361.b.14: sic.

"Bundan dü- (7) şecek olursam, biŋ cānda biri ḳurtulmaz" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ne taʿalluḳ, ḳurtılur ḳurtulımaz, ḥüküm şöyledür" dėdi. (8) Ol er eyitdi: "Ḳardaşum ḳanını ḥelāl eyledüm" dėdi. Ḳāżī eyitdi: "Olmaz. Müsülmān ḳardaşuŋuŋ ḳanın (9) bu götürsün yürisünmi?" dėdi.

"Elbette sen daḫı anuŋ ḳarnını damdan düş yar,
yā bėş-yüz dīnār vėr, yoluŋa (10) var!"
dėdi.

Hezār şefāʿatıla iki-yüze ṣulḥ eylediler, iki-yüz dīnār vėrdi$_o$ vü gitdi. Andan 'Oġlan düşdi$_o$' dėyen (11) geldi. Ṣūret-i ḥālı ḳāżiye dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "ʿAvratuŋı buŋa vėr, yükledsün, elüŋe vėrsün, ne ol, (12) ne bu hīc ziyān olmamış olsun" dėdi. Er eyitdi: "ʿAvratum benüm ġāyetde mestūre-dür, gendü ḳavumlarına (13) daḫı varmaz, aŋa nėte vara?" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ḥüküm budur, varur varmaz" dėdi. Er ʿāciz oldı, eyitdi$_o$: "Ė ḳāżī! (14) Taŋrı sendeń rāżī olsun! Oġul ḳanını ḥelāl eyledüm" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ne elüŋden gelür kĭ Taŋrınuŋ ḥarāmını (15) ḥelāl ėdesin. Yā ėtmek gereksin, yā bėş-yüz dīnār vėrmek gereksin" dėdi. Ṣad şefāʿat ėtdiler, (16) iki-yüz dīnāra kesdiler. Vėrdi ḳurtuldı. Andan dirāzgūş issi ilerü geldi, eşegi ḳuyruġın daʿvī (17) ėtdi. Ḳāżī ol~dem eyitdi$_o$: "*Mübārek*, var! Benüm ḳula eşegümi gėtür!" dėdi. Vardı$_o$, getürdi$_o$. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Dur, benüm eşegümüŋ (18) ḳuyruġını senüŋ eşegüŋ ḳuyruġı yėrine kes!" dėdi. Er ḳuyruḳdın~yana yörendi$_o$, behīme sümüşidi,[2326] bir nėce çifte (19) eyle[2327] doḳundurdı$_o$ kĭ ḳo varsun, ögi gitdi$_o$. Ögi gelicek eyitdi: "Ė ḳāżī! Ben bu daʿvādan gecdüm, ḥaḳ(ḳ)umı$_o$ aŋa (20) ḥelāl eyledüm." dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Böyle olmaz!" dėdi. Ol eyitdi$_o$: "Yalan söyledüm, işümüzi bozma, eşegümüŋ (21) ḳuyruġın ne kesmedi,[2328] bühtān ėtdüm" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ebleh-lik eyleme, inkār baʿdeliḳrār işidilmez" dėdi. Ol eyitdi$_o$: **(236.a.)** (1) "Ė ḳāżī! İmdi$_o$ ġarāmetüm nedür?" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Üc-<yüz>[2329] dīnārdur" dėdi. Şefāʿat-ı bisyārıla yüz #dīnāra muḳarrer <oldı>#,[2330] (2) vėrdi$_o$ ḳurtuldı. Andan ḳāżī ol vücūhun #yaru(s)ını# Müslime vėrdi$_o$, yarusını gendü aldı. Bugez bu Müslim (3) oturdı$_o$: oturur gitmez. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Necün durub gitmezsin, meger bizden gileŋ vardur?" dėdi. Ol eyitdi$_o$: "Taŋrı ḳılma{-sun} (4) kĭ ben sendeń gile ėdem" dėdi. "İḥsānuŋ üstüme coḳdur, velīkin müşkilüm vardur, sorsam gerekdür" (5) dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Eyit!" dėdi. Ol Müslim eyitdi$_o$: "Muḥtesibi gördüm: ʿaceb hey'etde mestimiş, ḳusa ḳusa gider, revāmıdur?" {dėdi}. (6) Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ḳayurmaz! Ben anı şarābḫāne-ler üzerine ḳoyub-dururam: küpleri iḫtiyāt ėder dadar, andan satmaġa (7) destūr vėrür, tā Müsülmānlara yaramaz süci satmayalar[a][2331] kĭ yaramaz süci baş aġrıdur" dėdi. Andan eyitdi$_o$: "Üşbu (8) mezgitde ḳimār oyna(r)u[2332] gördüm, revāmıdur?" dėdi. Ḳāżī eyitdi$_o$: "Ḳayrumaz! Ol mescidüŋ

••••••••••

[2326] F.386.a.3: *süşdi*. | H.192.a.12: *s(ü)mü(ş)-idi*$_o$.| L.362.b.4: *sümüşidi*.

[2327] F.386.a.3: *bir nice cifte-yile ...* . | H.192.a.12: *bir nice cüfte eyle ...* . | L.362.b.4: *bir niçe cifte-yile ...* .

[2328] F.386.a.5-6: *eşegümüŋ ḳuyrugı(nı) ḳoparmadı*. | H.192.a.14: om. | L.362.b.7: *ḳuyrugın ne ḳoyurmadı*.

[2329] F.386.a.7. | H.192.a.15. | L.362.b.8: sic.

[2330] F.386.a.8: sic. | H.192.a.15. | L.362.b.9: sic.

[2331] F.386.a.15. | H.192.a.19. | L.362.b.17: sic.

[2332] F.386.b.2: *... ḳumār oynarlar gördüm ...* . | H.192.a.20: id. | L.363.a. 1: *... ḳımār oynarlar*

vaḳfı$_{o}$ yoḳdur. Ḳimār- (9) bāzlara kirīye vėrüb-dururam, ḥāṣılını ʿimāret-i mescide būriyāya cırāġa vėrürüz” dėdi. Eyitdi: “Ḳamudan (10) ʿaceb bunı gördüm: Bir oġlan seni ceküb cevürürdi$_{o}$-, sebeb ne-idi?” dėdi. Ḳāżī eyitdi$_{o}$: “Ben yetīmlerüŋ atasıyam. (11) Māl-ları benüm elümde-dür. Oġlan bāliġ olmayınca mālını aŋa teslīm eylemek olmaz. Pes bu kūdek ‘Bāliġem’ dėyü {daʿvī} (12) eyledi: ‘Zerümi baŋa vėr!’ dėdi. Ben iḥtiyāt eyledüm: ‘Bāliġmi, degülmi, bileyim’ dėdüm. Olıdı kī gördüŋ” dėdi. Andan (13) Müslim ḳāżī bereket-i maḥṣūlı[2333] kī eline girdi, aldı, şādıla işine gitdi.

Raḥmet ʿālimlere kī ʿilimile söylerler, laʿnet (14) cāhil-lere, cehlile ḥüküm ėdenlere gelsün!

Raḥmet mü’ellife vü kātibe vü ḳārı⌈ye⌉ ve sāmiʿe vü ṣāḥib-i kitāba olsun!

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

gördüm ... .

[2333] F.386.b.9: *ḳāżīden bereket-i maḥṣūl.* | H.192.b.1: *Andan Müsülmān bereket-i maḥṣūlı aldı$_{o}$ evine geldi$_{o}$.* | L.363.a.7-8: *Andan Müslim ḳāżī-den bereket-i mahṣūlı$_{o}$ kim eline girdi ... .*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

39

(15-18) »Ḥikāyet(-i) sī-vünühüm

ez-ān Bānū ve Düstūr,[2334] *peser(-i) Melik(-i) Cīn*«

(15) *Şām*da bir bī-naẓīr pehlevān varıdı$_{o}$. Adı *Hūrīn*-idi. (16) Bu *Hūrīn*üŋ *Bānū* adlu bir ḳızı$_{o}$ ḳopdı$_{o}$: ṣāḥib-cemālıdı, (17) ʿālemde naẓīri yoġıdı, eṭrāfdan eknāfdan anı (18) dilerler-idi. Bu ḳızuŋ hīc kimseye varmaġa raġbeti$_{o}$ olmazdı$_{o}$. Her gün (19) *Ġüta-ı Dimişḳ*de ʿayş u temāşā ėderdi. Bir gün durdı$_{o}$, bir nėce uluzāde ḳızlarıla vü ḳırnaḳlarıla ḫādımlarıla (20) bir bāġa teferrüce gitdiler. Ḳażāyı$_{o}$ gör: öŋdinirek bir yigit teferrüclenü bu bāġa gelüb-dururmış. Ve ol (21) yigidüŋ adı *Düstūr*ımış, *Cīn* melikinüŋ oġlıyımış, beġāyet pākīze vü ṣāḥib-cemāl yigidimiş, ṭarab-dostımış. **(236.b.)** (1) #Ol (sebeb)den#[2335] genci leşkeri terk ėtmişidi, eṭrāfı$_{o}$ degzinmişidi. Her vaḳtda görecek nesne (2) varısa, görmişdi, her ḳanda bir ṣāḥib-ṭabʿ varısa, anı görmeyince olmazıdı. İttifāḳ eyle düşdi$_{o}$ kĭ (3) bu bāġı *Bānū* bir ṭarafdan yürimiş,[2336] *Düstūr* bir ṭarafdan yürimiş. Nāgāh birbirine karşu çıḳageldiler. (4) *Düstūr* derḥāl ḳızuŋ ḳatına geldi$_{o}$ selām vėrdi$_{o}$. Cün ḳız *Düstūr*ı$_{o}$ gördi$_{o}$, hezār dil ü cānıla (5) ʿāşıḳ oldı. Ammā öz(in)[2337] ḫīreye vurdı$_{o}$. Cün ḳıza bu ḥāl oldı, tecellüd ėtdi. *Düstūr*(-ı) [2338] bīçāre (6) *Bānū*yı$_{o}$ gördüginleyin kef gecdi, bī-hūş oldı. Gendüye gelicek *Bānū*nuŋ öŋinde yėr (7) öpdi$_{o}$ senā eyledi. *Bānū* aŋa iḥtirām ėtdi$_{o}$, yanında oturtdı$_{o}$, ḳadeḥ doldurdı, eline sundı$_{o}$. *Düstūr* (8) ḳadeḥi elinden aldı$_{o}$ icdi$_{o}$, birḳac beyt icinde *Bānū*ya ʿarż-ı ḥāl eyledi. *Bānū Düstūr*dan (9) cün ol ḫālı aŋladı, göŋlini bir az nerm olmış gösterdi$_{o}$. Egercĭ ol miḥnet-i ʿışḳda (10) *Bānū* artuġıdı$_{o}$, ammā muḥkem-lik ėderdi. Bir dem ṣoḥbet gecdüginden ṣoŋra *Bānū* eyitdi: "Ė ḫoca! (11) Sen ḳandan, ben ḳandan? Ḳanḳı mezgitde namāzı bile ḳılduḳ? Merdüm-lik eyle, dut kĭ biz bugün bu bāġa (12) gelmedük, ardumdan kesil! ʿIşḳ[2339] nedür, ʿışḳ-bāzlıḳ nedür? Ol sebebden kĭ bir eyü keleci (13) söyledüŋ, ben daḫı bir cevāb vėrmiş

[2334] Cf. ms. 236.a.21. sqq. passim.
[2335] F.387.a.6. | H.192.b.9. | L.363.b.3: sic.
[2336] F.387.a.8: ... *bu bāġuŋ bir ṭarafında bu ḳız, bir ṭarafında bu Destūr yürürmiş.* | H.192.b.10: id. | L.363.b.5-6: ... *bu Bānū bāġuŋ bir ṭar*(*a*)*fından yürmiş, Destūr bir ṭaraf*(*ı*)*ndan yürimiş.*
[2337] F.387.a.10: sic. | H.192.b.12: *öz ḫīreye urur.* | L.363.b.8: *öz hīyreye*^{x} *vurdı.*
[2338] F.387.a.11. | H.192.b.12. | L.363.b.9: id.
[2339] F.387.b.3: *keşīde.* | H.192.b.17. | L.363.b.16: *kesl-i* ʿ*ışḳ.*

oldum, nādān-lıġuma gümān iletme, kerem ėt, bir iki ayaḳ (14) ic, andan dur, ġaybetile teşrīf eyle!" dėdi. "Eger sen iḫtiyāruŋıla gitmezseŋ, seni ʿunfıla ḳul(l)ıḳcılara (15) dėrem: gide-dürler,[2340] yā ben giderem" dėdi. *Düstūr* eyitdi: "Ḥüküm bānū-yıₒ cihānuŋdur" dėdi. "Ammā (16) bu taḳdīr işi-dür kĭ ezel[f]de[2341] olmış-dur. Ve bu ʿışḳ dīrdür kĭ göŋlümde durmışdur. Zamāndur kĭ (17) ben ḫān-ümān u mülk ü ʿasker ü ḫazāyini terk ėdüb bunda senüŋicün ḳalub-dururam. Bu (18) furṣatıₒ gözedürdüm, tā seni ḫālī bulayıdum. Şükür kĭ Taŋrı baŋa bugün raḥmet eyledi, ḳutlu yüzüŋi baŋa (19) rūziₒ eyledi, gördüm" dėdi. Ḳız eyitdi: "Ḳażā-yıₒ āsumānī beni bu bāġa getürdiₒ, sen ne bildüŋ kĭ geldüŋ?"[2342] (20) dėdi. *Düstūr* eyitdi: "Ė *Bānū*! Uyurdum, gördüm: bir ferişte geldi, beni uyardı. Eyitdi: 'Egercĭ (21) sen uyursın, ammā baḫtuŋ uyanuḳdur' dėdi. 'Dur, bāġ-ı *İreme* var, murāduŋı kenāruŋa vėrelüm' dėdi. **(237.a.)** (1) Cün anı işitdüm, bildüm: *Bānū-yı*ₒ *Bānuvān* bāġa geliserdür. Durdum geldüm" dėdi. *Bānū* cün #<bu bāfendeli>gi#[2343] işitdi, (2) üşendi: "Ḫaşin keleci söylemege göŋli ḳala" dėdi. Evet eyitdi: "Vurduŋ,[2344] beni eskiden maʿşuḳa (3) cıḳarduŋ, dād u ḫøst şimdiₒ belü(r)tdüŋ, bu gėce mübārek-ligile dāmād olsaŋ gerek. Hāy, (4) gözüŋ ac: peyvend nedür, ʿışḳ ne-dür! Neycün bunca ḳızlar var, birine muḳayyed olmazsın, gözi baŋa (5) dikdüŋ?" dėdi. "Eger bu demden öŋdin beni gördüŋise, yā benüm aġzumdan saŋa söz geldise, (6) eyit: ne vaḳt vāḳiʿ oldı? İşidelüm, ve-illā bu ḳızlar kenīzekler ḫālumuzı söyleyiserler, bizi ʿāleme (7) rüsvāy ėdiserler. Billāh sen ḳandan, ben ḳandań! Bī-şermligi terk eyle, beni unıt!" dėdi. "Nāmumuzı (8) nengümüzi yėle vėrmek ardınca olma!" dėdi. "Ve bu ḥikāyeti tevaḳḳufıla āsānlıġıla ėt kĭ merd-i devān tīz (9) yolda ḳalur". *Düstūr* eyitdi: "Ė *Bānū*! Ne~kĭ dėrsen, eyle olsun!" dėdi. Durdı yüriyüvėrdiₒ. *Bānū*nuŋ (10) cānı *Düstūr* ardınca sürinü bile gitdi. Cün bu ḥikāyet üzerine sekiz doḳuz ay gecdi, aralarında muḥādeşe (11) coḳ vāḳiʿ oldı. Biribirine bī-teḥāşī rāz söyleşür oldılar, ve ʿahd eyle berkitdiler kĭ *Hūrīn* seferdedür, (12) gelicek *Bānū*yıₒ *Düstūr* āşikāreₒ ʿādetce dileye, māl vėre ala. İttifāḳ *Hūrīn* bu müddet icinde ḳızını (13) bir ʿacemī yigide vėrmiş. *Bānū*nuŋ ḫaberi yoḳ. Ve bu güyegü olan yigit *Bānū*nuŋ ḫūblıġı ṣıfatın işitmiş-dür. (14) Ṣabrı ḳalmamışdur, gelmiş-dür kĭ göŋline vaṣlıla müdāvāṭ ėde. *Hūrīn Bānū* anasına biti yazmış, ḳażīye'yi (15) söylemiş: "*Bānū*yıₒ biti ileden yigide sımarlayasız!" dėmiş. Cün mektūb māder-i *Bānū*ya yėtişdi, sevindiₒ. Nāme'yi dostlarına (16) hısımlarına gösterdi, anları dügüne daʿvet eyledi. Amma cün ḫaber *Bānū*ya *Düstūr*a yėtişdi, zārī vü (17) ġırīv ėtdiler. ʿAyş-ları münaġġaż oldı. *Bānū*nuŋ melāleti ḫaberini anasına dėdiler. Taʿaccüb ėtdiₒ: "ʿAceb neden melūl (18) oldıₒ kĭ?" dėdi. Zīrā *Bānū*nuŋ ḫālından <āgāh>[2345] degüldi, durdıₒ, *Bānū* ḳatına geldi, *Bānū*ya dilḫoşlıḳ vėrdi. Ana eyle (19) ṣanur kĭ ⌈bu⌉ er sevmez-idi, er adı cıḳduġına melūl oldı. Bilmediₒ kĭ *Bānū* bir kimseyile daḫı sarḫoşdur, gėce gündüz (20) anuŋıla ʿayşda-dur. Derḥāl bir

••••••••••

[2340] F.387.b.5: om. | H.192.b.19: *gidersünler*. | L.364.a.1: om.
[2341] F.387.b.6. | H.192.b.20. | L.364.a.2: *ezelde*.
[2342] F.387.b.9-10: id. | H.192.b.22: ... *beni bu bāġa getürdiₒ kĭ geldüŋ* ... . | L.364.a.5-6: id.
[2343] F.387.b.14. | H.193.a.1. | L.364.a.9-10: sic.
[2344] F.387.b.15. | H.193.a.2. | L.364.a.10: ... *urduŋ dutduŋ* ... .
[2345] F.388.b.5. | H.193.a.15. | L.364.b.12: sic.

cāme-i zerbeft *Bānū*ya$_{o}$ vėrdi$_{o}$: “Gey!” dėdi. Geydi, meş(ş)aṭa-lar geldiler, *Bānū*yı$_{o}$ (21) düzdiler ḳoşdılar kĭ bu gėce dāmād gelse gerek. *Bānū* cün gendözini anuŋ gibi$_{o}$ ārāste gördi, **(237.b.)** (1) #eyitdi$_{o}$: “Kāşki# bu ārāyışıla *Düstūr* ḳatında-mıs(s)am?” dėdi. Durugeldi: “Başum aġrır” dėyü ḥücreye girdi. “Biraz (2) #uyıya(y)ım, olakĭ# bu gėce elüme uyḳu girmeye” dėdi. Cün ḥücreye girdi$_{o}$, icerüden muḥkem berkitdi, bir ḳaravaşı (3) #ḳapu ardında# uyıtdı. Eyitdi: “Ḳapuyı$_{o}$ ne~ḳadar ḳaḳarlarsa, cevāb vėrme!” dėdi, “Ben gelem acam” dėdi. Bir yėrden (4) cıḳdı$_{o}$, *Düstūr* ḳatına vardı$_{o}$. *Düstūr* gördi$_{o}$: yas dutmış, sacın kesmiş, donın yırtmış, başına ṭoprak (5) ḳoymış, feryād u zārī ėtmiş, oturur. *Bānū* cün anı eyle gördi$_{o}$, ol daḫı aġladı, birbirinüŋ boynına ḳol (6) bıraḳdı, kenār <ı> būsa[2346] vu ʿayşa meşġūl oldılar. Bu yaŋa cün dāmād mest oldı, heves-i ʿarūs ėtdi$_{o}$. “ʿArūs (7) ḥücre-de-dür, başı aġrır” dėdiler. Anası ḥücre ḳapusına geldi, ne~ḳadar ün eylediyse, cevāb çıḳmadı. Eyitdi$_{o}$: (8) “Cān-ı māder! Baŋa cevāb vėrmezsin!” dėdi. Ne~ḳadar coḳ söyledise, müfīd düşmedi. Ḳorḳdılar: *Bānū*ya (9) bir ṣarʿ gibi sersām gibi renc oġradı aḳdardı sanub ḳapuyı$_{o}$ sıdılar. Girdiler gördiler: cāriye yatur, gendüyi$_{o}$ uyura (10) urdı. Uyandurdılar: “*Bānū* ḳanı?” dėdiler. Eyitdi$_{o}$: “Uyımışam, anı, ḳancaru gitdi, bilmezem” dėdi. Evleri$_{o}$ istediler (11) bulımadılar. Dāmād cün ʿarūsı bulmadı, ‘Lāḥavl’ dėyü taḫt üzerinde oturdı$_{o}$. *Bānū* ḫalḳı ḫacāletden (12) perākende oldılar: evde deyyār ḳalmadı. Bir demden daḫı dāmād tasa-landı durdı, ḍaşra gitdi, atını (13) eyerlü buldı. Derḥāl bindi$_{o}$, dervāzeye yönlendi. Gönlinde eyitdi: “Bular beni güyegülige begenmediler (14) ḳabūl eylemediler. Ben ḳanda varursam, baŋa bundan daḫı yėg ḳız vėrürler” dėdi gitdi$_{o}$. Ammā māder-i *Bānū* (15) ne deŋlü *Bānū*yı$_{o}$ istedise, bulımadı. *Bānū* ḫod ⌈ferā⌋ġat(-ı)[2347] ʿayşa meşġūldı. Ve *Bānū*nuŋ ḳapuda (16) yatan hemrāz kenīzeki vardı$_{o}$. *Bānū*yı$_{o}$ *Düstūr* ḳatında buldı$_{o}$: “Dāmād gitdi$_{o}$” dėyü muştıladı$_{o}$. *Bānū* cāriyenüŋ (17) aġzını altunıla cevāhirile doldurdı$_{o}$. Ve *Bānū*nuŋ anasına özi göyündi$_{o}$, yüzini anasına gösterdi$_{o}$. Anası (18) dervīşlere ol şükrāneye ḫayrāt <u> ṣadaḳāt vėrdi$_{o}$. Eyitdi$_{o}$: “Cān-ı māder! Er sevmeziseŋ, er vardı gitdi$_{o}$, (19) şimdi$_{o}$ *Āz̲e-ribaycān* vilāyetinde-dür, yāḫud şāyed yolda giderken öldi ola” dėdi. Cün *Bānū* (20) īmin[2348] oldı ve *Düstūr* ḳatına vardı, şarābḫōrlıġa meşġūl oldılar. Mest-likde *Bānū* eyitdi: (21) {ʿAceb} ol miskīn er ḳanda vardı, işi neye ėrişdi$_{o}$? Eger atam ḳatına vara, ḫālı dėye, atam ne dėye? **(238.a.)** (1) Benden incine, anı ala, bunda gele, ulu iş ola. Endīşe’yi gökcek ėtmek gerek” dėdi. #*Düs*(*tūr*)[2349] çün# (2) bu ziyānsuz sözi işitdi, ḳaḳıdı, *Bānū*yı$_{o}$ dögdi. Eyitdi$_{o}$: “Senüŋ gönlüŋ ol er #dutmış, benüm# (3) ḳatuma rīş-ḫanda gelürmisin?” *Bānū* cün gendüyi$_{o}$ bu ḫālda gördi$_{o}$, melūl oldı, yoldaş istedi, #*Baġdāda*# {gitdi}. (4) *Düstūr* daḫı işine peşīmān oldı, endīşe ėtdi$_{o}$ kĭ *Bānū*dań ʿöz̲ür dileye, nėce göŋlini elikdüre. (5) Cün işitdi$_{o}$ kĭ *Bānū* gitmiş, sandı$_{o}$ kĭ gendüyi$_{o}$ terk ėdüb erini isteyügitmiş-dür. Eyitdi: “Ben daḫı (6) varam, bir ḳız evlenem, fāriġ düşem. Ne derd-i serdür bu?”

••••••••••

[2346] F.389.a.3: *kenār u būse işe* (sic!). | H.193.a.22: *kenār u būse ü ʿayşa*. | L.365.a.7: *kenār būseye ʿayşa*.

[2347] F.389.a.13: *ferāġatıla işe meşġūlıdı*. | H.193.b.6: *Bānū ḫod Düstūrıla ʿayşa meşġūlıdı*$_{o}$. | L.365.a.17-365.b.1: *Bānū ḫoz̲ ferāġat ʿayşa meşġūlıdı*.

[2348] Ms. sic. || F.389.b.4: *emīn*. | H.193.b.8: id. | L.365.b.6: *īmīn*. (Cf. S. 132.)

[2349] F.389.b.8-9. | H.193.b.11. | L.365.b.10: *Düstūr çün ...* .

dėdi. Cün ḳızı aldıₒ, eve getürdiₒ, *Bānū* ḫayālıₒ (7) geldi, ḳarşusına durdıₒ, maḥabbetiₒ tāze-lendi, naᶜra vurdıₒ bīhūş oldı. Hīc bilmediₒ kĭ aŋa n~oldı, (8) her gişi bir söz söyledi. Bu yaŋa *Bānū Baġdād*a kĭ geldi, ġarīb ü ᶜāciz, bī-māder ü (bī-)peder ü (bī-)*Düstūr* (9) [oldı⁺ kĭ] bīm oldıₒ kĭ[2350] ġamdań cān vėre. Ḫasta oldı, ḳırḳ gün döşekde yatdıₒ, ṣoŋra ḫoşca (10) olıcaḳ anasına biti yazdıₒ, evvel āḫir ḥālını bildürdi. Ol dem māder-i *Bānū* durdıₒ, *Düstūr* ḳatına vardı: (11) “*Bānū* senüŋ ucuŋdan *Baġdād*a varmış rencūr olmış” dėdi. *Düstūr* aġladı, māder-i *Bānū*nuŋ ayaġına (12) düşdiₒ, andan yaraḳlandı, bāzirgānˣ şeklinde *Baġdād*a vardıₒ. Ol alduġı ᶜavratuŋ yüzin görmemişdi. (13) *Baġdād*a gelicek *Bānū*yıₒ buldı ᶜöẕür diledi. Ol yüzin görmedügi ᶜavratıₒ boşadı, *Bānū*yıₒ ḫoşnūd (14) eyledi. Andan döndiler, vaṭana geldiler. *Düstūr Bānū*yıₒ atasındań ḥelāl-lıġa diledi, aldı. Āḫir(-i)[2351] (15) ᶜömre-degin bile oldı. Āḫir öldiler, bu ḥikāyetiₒ yādigār ḳodılar.

Raḥmet-i (16) Ḥaḳ doýruya[2352] vu mü’ellife vü mütereccime v(ü) ḳāri̱(y)e vü sāmiᶜe vü ṣāḥib-i kitāba vu kātibe olsun.

Āmīn.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2350] F.390.a.3-4: ... *bī-māẕer, bī-peẕer ve bī-Düstūr bīm oldıₒ kim* ... . | H.193.b.17: ... *bī-māẕer ve peẕer oldıₒ, bīm oldıₒ kĭ* ... . | L.366.a.3-4: ... *bī-māẕer, bī-peẕer, bī-Düstūr bīm ola kim* ... .

[2351] F.390.a.11: id. | H.193.b.22: om. | L.366.a.11: sic.

[2352] F.390.a.12. | H.193.b.23. | L.366.a.11: om.

40

(17-20) »Ḥikāyet(-i) cihilüm

ez-ān Sīmcūr ve Cīpūr[2353]«

(17) Şöyle dėmişler kĭ meger devr-i zamānda bir ulu melik (18) varıdı. Şehrler ve ḳalaʿa-lar issiydi. Memālikinüŋ (19) ṭūl-ı ṭavīlio ʿarż-ı ʿarīżi-idi.[2354] *Çīpūr* adlu bir oġlı (20) vardıo. Dünyāyıo anuŋıla görürdi. Ġāyet sev- (21) düginden dilediо kĭ ṣoŋra bir nesnesi ola. Nesi yoġıdı, pīşe-si yoġıdı. Melik buyurdıo: şehrde **(238.b.)** (1) #<ḳıġırtdılar>[2355] herne pīşe# olursa olsun, pīşe-kārı gelsün, bir günde şehzāde *Çīpūr*a ögretsün, (2) #biŋ akçe#[2356] alsun!" dėdiler. Hīc muḥterif ḥirfetini bir günde ögretmege mültezim olmadı. "Mümkin degüldür" dėdiler. (3) #Eṣnā-yıo nāsdan# bir gişi cıḳdıo, şerīṭaya taḳabbül göstermek ėtdi. "Ne pīşe bilürsin?" dėdiler. "Ḥāṣīr- (4) ciyem" dėdi. Pādeşāha ʿarż ėtdiler. Pādeşāh: "Revādur" dėdi. Ol~dem ḥaṣīrci delükx taḫta-yıla birḳac (5) ḳazuḳ, bir deste ḳamış götürdio, *Cīpūr*[a][2357] ḳatına getürdio. Ḳamışdan ip burdıo, arış baġladı, arġac gecürdio, (6) delüklü taḫta-yıla kĭ daraḳdur ḳaḳdı: gine ü gine bir ḥaṣīr oldı. Kesdi dayayıo-ḳodıo.[2358] *Çīpūr* (7) zīrekidi, bir ḥaṣīr ol~daġı işledi: "Ṣanʿatıo ögrendüm" dėdi. Pādeşāha ʿarż eylediler. Pādeşāh şükür (8) eyledi. Buyurdıo: hezārı vėrdiler. Ḥaṣīr(ci)[2359] aldı, ḥaṣīri vėrdi, işine gitdi. Andan şehzāde *Çīpūr* (9) ʿāda-sınca işinde gücinde, yemişinde icmesinde, seyrānında şikārında, zevḳinde ʿişretinde (10) oldıo. Ḥaṣīrcı-lıġı bunuŋ kemāl-ı nefsine naḳṣ getürmedi. Bir gün ittifāḳ şöyle düşdio kĭ şikār- (11) gehde şehzāde şikā(r) ḳovarak leşkergāhdań ırаḳ düşdi. Birḳac gün yabanda gezdi, maʿmūre (12) yolına mühtedī olmadı. Cün aclıḳlar susuzlıḳlar cekdi, āḫir bir yad iḳlīme düşdio. Ol (13) iḳlīmüŋ ṭarafdārları bu ġarīb yigidio taʿvīḳ ėtdiler: "Elbette seni

2353 Cf. S. 405: *çīpūr*.

2354 F.390.b.1: *ṭavl-ı tavīlio ʿarż-ı ʿarīż-idi*. | H.194.a.3-4: *ṭūl-ı ṭavlio ʿarż-ı ʿarīżidio*. | L.366.a.14: *ṭūl-ı ṭavilio ve ʿarż-ı ʿarīżio idi*.

2355 F.390.b.3. | H.194.a.6. | L.366.a.17: *kıġırtdılar*.

2356 F.390.b.4: *biŋ dīnār*. | H.194.a.7: *biŋ akçe*. | L.366.b.1: *biŋ dīnār*.

2357 F.390.b.8. | H.194.a.8. | L.366.b.6: sic.

2358 F.390.b.10: *doḳudı ḍayayuḳodı*. | H.194.a.9: *ḳaḳdıo, bir ḥaṣīr oldı*. | L.366.b.7: *ḳaḳdı, gine vü g(i)ne bir ḥaṣīr doḳudı, ḍayayu-ḳodı*.

2359 F.390.b.12: sic. | H.194.a.10: *Ustāda hezār vėrdiler ...* . | L.366.b.9: *hezārıo vėrdiler*.

pādişāhumuza[x] gösterür(ü)z" dėdiler. (14) Pādişāhları[x] ırağımış. Yalvard(ı) yaḳardı; salı₀vėrdiler: "Var, ḥāluŋda ol!" dėdiler. Ol ġarīblıḳ illerde (15) yürürken nāgāh bir gün bir şehre cıḳageldi. Ulu şehr, her nesnesi ārāste. Şehre girmedin (16) bir yėrde tevaḳḳuf ėtdi₀, melikāne donlarıla şehre girmege üşendi₀, atını donını bir maṣlaḥat (17) e(y)ledi. Ṣabāḥ durdı₀, mütenekkir[i₀][2360] şehrüŋ bāzārına girdi₀, bir yėrde oturdı₀. Otururken bir şehrī gişi (18) geldi, şehzādeye eyitdi: "Ġarībmisin?" dėdi. Şehzāde eyitdi₀: "Haā" dėdi. Ol~dem ol gişi eyitdi: "Aḫca (19) alub rencberlik ėderseŋ, benümile gel!" dėdi. Şehzāde aŋa uydı₀ gitdi. Ammā ḫaṭā ėtdi₀. İşüŋ (20) evvelinde āḫirine baḳub işlemege şürü[c] ėtmek gerekdür. Ol gişi evine vardı₀, birḳac ḳapu gecdi, (21) āḫir bir yėre vardı, şehzādeye eyitdi: "Gir, şunda otur, iş vaḳtı₀ gelicek işleyesin!" **(239.a.)** (1) [sin] dėdi. Şehzāde girdi₀ gördi: bir nėce gişi otururlar. Durdılar, bununŋıla görişdiler, [c]azā vėrdiler; #hey, bunda# (2) n~eyleyügeldüŋ?"[2361] dėdiler. Şehzāde eyitdi₀: "Ne ḫikāyetdür?" dėdi. "Bu gişi ne gişi-dür, <#işi güc(i) iş>dür#?"[2362] (3) dėdi. Eyitdiler: "Bu ev issi seni ücrete dutan Cühūddur, ṣabuncı-dur. Bizüm gibi₀ ġarībleri #bulur getürür# (4) besler, semirincek ṣabunḫāneye bıraġur" dėdiler. Şehzāde bu kelimātı işidicek āh ėtdi: »"Cürm-i ḫod kerde{rā c0} (5) dermān~est?"« dėdi. Şehzāde birḳac gün bu beytülḥüznde oturdı. Nāgāh bir gün Cühūdek (6) geldi, evinde söylendi₀ kĭ bugün şehrüŋ sulṭānı₀ ziyāfet eyledi, ḫāṣı [c]āmı oḳıdı: (7) yėŋi sarāyı₀ yapdurub-dururmış, ḫalḳa anı göstermek maṣlaḥatı₀ varmış kĭ taḥsīn ėdeler. (8) Esnā-yı₀ nāsda bir gişi eyitdi₀: "Bizüm ilde dīvāra ḥaṣīr dutarlar. Sikenderānī vü Baġdādī ḫūb (9) düşer. Eger bu sarāyuŋ daḫı izārı ḥaṣïrmıs(s)a, bir bu ḳadar daḫı zībā görindürdi₀." dėdi. Sulṭān (10) melūl düşdi₀: "N~olayıdı₀, ol dīvār ḥaṣïrı dėdükleri nesne elümüze gireyidi₀; herne (11) bahā dėseler vėreyidük!" dėdi. Bu ḫikāyet bu minvālca Cühūd söyledügi şehzāde *Çīpūr*a (12) (y)ėtişdi.[2363] *Cīpūr* eyitdi₀: "Āleti₀ gelsün, ben ol işi bilürem, işleyeyim, ḫøca sulṭāna (13) iletsün, anı minnet-dār eylesün" dėdi₀. Cühūda bu söz ḫoş geldi, *Cīpūr*(a)[2364] ālet (14) getüri₀vėrdi. *Cīpūr* bir uzun dīvār ḥaṣïrı doḳıdı₀, naḳş yėrine Kūfī ḫaṭıla (15) vaṣf-ı ḥāl yazdı₀. Ḥaṣï perdāḫt olıcaḳ Cühūd ḥaṣïrı₀ sulṭāna iletdi. Ḳatı (16) merġūb düşdi₀: "Dīvāra dutsunlar!" dėdi. Dutdılar. Sulṭān begendi₀ sevindi₀, zīrā (17) ev[2365] yaraşdı₀. Ḥāżırlar nāżırlar ol~dem naḳşı₀ te'emmül ėderek ḫaṭ(ṭ)a vu ḫaṭṭuŋ mażmūnına vāḳıf (18) oldılar. Sulṭāna celīye-i ḥālı vu maṣdūḳa-ı maḳālı dėdiler. <Sultān>[2366] daḫı ḥāla vāḳıf oldı vu Cühūda (19) eyitdi₀: "Bu ḥaṣïrı doḳıyan ḳanda olur?" dėdi. Cühūd eyitdi: "Bunda şehrde olur" dėdi. (20) Sulṭān eyitdi₀: "Anı bul, alub gel!" dėdi. Cühūd

2360 F.391.a.7: *mütefekkir*. | H.194.a.16: om. | L.367.a.3: *mütefikk(i)r*.

2361 F.391.a.13-14: *... [c]azā vėrdiler, bunda n~eylersin*? | H.194.a.19: *... hey işbunda n~eyleyügeldüŋ*? | L.367.a.9: *... hey bunda n~eyleyügeldüŋ*?

2362 F.391.a.14-15: *Bu gişi ne gişi-dür, ve işi ne işdür*? | H.194.a.20: *Bu ne gişi-dür, bunda iş güc nedür*? | L.367.a.10: *Bu gişi ne gişi-dür ve işi ne iş-dür*?

2363 F.391.b.9-10: *Şehzāde Çīpūr bu ḫikāyeti₀ işitdi*. | H.194.b.2-3: *Bu ḫikāyeti₀ bu minvālca Cühūd söyledi₀. Çīpūr eyitdi₀ ... .* | L.367.b.3-4: *Şehzāde Çīpur*(*a*) *bu ḫikāyet bu minvālca yėtdi*.

2364 F.391.b.12: om. | H.194.b.4: sic. | L.367.b.5: om.

2365 F.391.b.15: *... eve yaraşdı*. | H.194.b.4: om. | L.367.b.9: *... ev yar(a)şdı*.

2366 F.392.a.2-5: om. | H.194.b.7. | L.367.b.12-14: om.

nāçār alub ḥaṣır[ı]cı₀[2367] *Cīpūr*ı sulṭāna getürdi. (21) Cün *Çīpūr*dan sulṭān ḥikāyeti sordı, sevābıḳı levāḥiḳi ᶜuceri vü buceri-yile bildi. **(239.b.)** (1) #[bildi] Buyurdı₀#: vardılar, Cühūduŋ evini basdılar, dutsaḳları cıḳardılar salı₀vėrdiler. Cühūdı₀ cemāᶜatıyla oda (2) yandurdılar. Ḥaṣïrci *Çīpūr*a ṣanᶜatından eyü fāyide belürdi₀. Andan ṣoŋra sulṭān (3) #*Çīpūr*dan#: "Ne gişi-sin?" dėyü sordı. *Cīpūr* mufaṣṣal söyledi, sulṭāna kimidügini bildürdi. (4) Sulṭān nīyet eyledi kĭ ağır leşkerile *Cīpūr*ı atasına göndere. Bu eyyāmda bir gün nāgāh (5) şehzāde şehrbend dolayu teferrüc-lenürek yüridi. Gördi₀ kĭ bir burcda ādemīler başları asılub- (6) -durur. Kimi₀ tāze, kimi kühün. Sor(dı):[2368] "Nedür bu?" dėdi. Eyitdiler: "Bu sulṭānuŋ bir şaṭranc-bāz ḳızı ḳopup- (7) -durur. Beġāyet ḫūbdur. ᶜĀlemüŋ melik-zāde-leri aŋa raġbet ėderler. Ol şaṭrancı p(ī)ş dutub- (8) -durur: "Beni yėŋen beni alsun, baŋa yėŋilen baş vėrsün!" dėr. Ḳavl ėderler oynarlar yėŋilürler, başlarını (9) vėrürler. Bu başlar ol başlardur" dėdiler. Şehzāde *Çīpūr* bu ḥikāyeti işitdise, göŋlinde (10) eyitdi: "Şaṭranc-bāzam; şikāra cıḳdum. Bunuŋıla oynasam, yā yėŋeyidüm, eve avıla varayıdum, yā yėŋileyidüm (11) öleyidüm. Dutayıdum kĭ Cühūddan ḳurtulmadum-ıdı" dėdi. *Çīpūr* bu fikri ėdüb-dururdı, vezīr ḳatına (12) geldi, eyitdi:

"Ė ḫudāvend!
Ṣaḥrāda aclıḳ susuzlıḳ ölüminden ḳurtuldum.
Cühūd ölüminden [ḳur] (13) ḳurtuldum.
Cānum aṣṣıya ḳalub-durur.[2369]
İmdi bu sulṭānuŋ bir ya[y]vuz ḳızı varımış,
şaṭranc-bāzımış,
(14) benā-yı₀[2370] mülūkıla muᶜāraża ėdermiş,
yėŋüb başların alurmış,
burca asarımış.
Ne dėrsiz:
ol aṣṣı-ya (15) ḳalmış cānumı aŋa īs̱ār ėdeyinmi,
yoḫsa bu işden vaz geleyinmi?"
dėdi.

Naṣīḥat ėtdiler:

"Ol cemālın (16) ᶜarż ėder,
ġarīmi bīhūş ėder,
andan oynamaġa şürūᶜ ėder,
elbette ġālib olur,
başa ṭālib olur
keser (17) asar.
Bu fikirden gec!"
dėdiler.

Cīpūr: "Elbette ben üşbu ġarīmeti imżā ėderem, pādişāhaˣ deŋ!" dėdi. (18)

[2367] F.392.a.2: *ḥaṣırcı*. | H.194.b.8. | L.367.b.13: *ḥaṣırcı*.
[2368] F.392.a.11: om. | H.194.b.13: *ṣorar*. | L.368.a.4: sic.
[2369] F.392.b.3-4: *... cānum aṣṣıya ḳoyub-dururın*. | H.194.b.16: *... cānum aṣṣıya ḳalmışdur*. | L.368.a.12: *... cānum aṣṣıya ḳalıb-durur*.
[2370] F.392.b.4: *eb(n)ā-yı₀*. | H.194.b.17: om. | L.368.a.13: *ebnā-yı₀*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Vezīrler girdiler, melik-i *Sīmcüvāra*[2371] *Cīpūr*uŋ ḫaberin dėdiler. Ol daḫı naṣīḥat ėtdi; nāfiᶜ (19) düşmedi. Duḫterine ḫaber vėribidi. Ol eyitdi: "Ḳana susayub-dururıdum, ḫoş ola, gelsün, (20) muᶜārażа ėdelüm!" dėdi. ʿAḳd-ı meclis eylediler. İttifāḳ *Cīpūr* ġālib geldi. Ḳız ḫacāletden ve *Cīpūr*uŋ (21) mālı ḥāżır bulınmadugındań şartına durmaḳdan bıḳdı, *Cīpūr*a eġri baḳdı$_{o}$, işinde tevaḳḳuf ėtdi$_{o}$. Ol~dem **(240.a.)** (1) melik *Sīmcūr* ḳızını ögütledi: "Nėceyedegin yaramazlıḳ ėdesin, ḫecālete cāre yoḳ, #olacaḳ oldı#. (2) Ammā *Cīpūr*uŋ dervīşligi-ücün dėrseŋ, üş bugün yarın seni bile göndereyim, #atasına anasına# (3) varsun, dünyālıġa ne.[2372] Ve-eger dem-i naḳd isterseŋ, *Cīpūr*a birḳac yük ḳumāş dutu vėrelüm, (4) tācirāne vażᶜıyla varsun, coḳ aṣṣı getürsün, ḫarclan!" dėdi. Ḳız bu sözi işidicek: "Şāyed" dėdi. (5) *Sīmcūr* bu sözi vüzerāya dėdi: "*Cīpūr*a dėŋ! Görüŋ, eger rıżāsı olursa, birḳac yük ḳumāş (6) buluvėrüŋ, varsun, işi bitürüb gelsün!" dėdi. *Cīpūr*a eyitdiler; *Cīpūr* rāżī oldı. Ḳıza dėdiler, ḳız: "Lā{ḥavl" dėdi}, "Bu (7) yuvanuŋ, bu tülüngīnüŋ elinden ḳurtılışum yoġımış, ne miskīn olmışam" dėdi. El altından vezīrlere (8) ḫaber vėribidi: "Bunı bir ḫaṭarnāk yėre vėribiŋ, gelmesün, ġabīnetinden ölmeyeyim, yoḫsa ölürem" dėdi. "Olsun!" (9) dėdiler. Yedi ḳatır yüki ᶜūd-ı Ḳımārī[2373] yükletdiler, *Cīpūr*ı mükāriye vėrdiler:[2374] "Fülān şehre ilet, bu anda (10) ḫırīdārdur, coḳ eslemile[2375] gelesin, dügünler ėdevüz" dėdiler. Meger ol şehre-de üc ᶜayyār varımış. Herbiri (11) *Dalla-ı Muḫtāle*-den eşed-imiş. Vüzerānuŋ *Cīpūr*ı anda göndermekleri anuŋicün-imiş kĭ ᶜayyārlar (12) ḳażāsına oġraya, biżāᶜatı elinden cıḳa, gėrü gelüb ḳız adın aŋmaya, ḳızuŋ nāmūsı merᶜī ola, ġabīnetden (13) ölmeye. Elḳıṣṣa *Cīpūr* biżāᶜatı aldı, menzilden menzile gide gide, mesāfeti$_{o}$ gide gide, maṣlaḥatı$_{o}$ güde güde (14) ol varacaġı yėre$_{o}$ yaḳın vardı. Ol şehre öŋdinirek ḫaber yėtişmiş kĭ: "Üş yedi yük ᶜūd-ı Ḳımārī (15) gelür" dėmişler. Meger ol ᶜayyārlaruŋ biri başcıymış, biri debbāġımış, biri baḫcevānımış.[2376] Ḫaberi (16) işidüb bir yėre gelmişler, ittifāḳ ėtmişler kĭ bu biżāᶜatı bu *Cīpūr-ı Mükārī*nüŋ elinden şehre (17) gelüb ḳabbānda ḳonmadın ḳaḳalar, çalalar. Durdılar, ol daġa cıḳdılar kĭ kāravān andan aşub (18) şehre gelürler. Birisi ėŋen ilerüde oturdı$_{o}$. Meger ol daġda ṣūretde ᶜūda beŋzer aġac varıdı$_{o}$, yanına (19) andan coḳ odun yıġdı yaḳdı. Oturdı$_{o}$ tā *Cīpūr-ı Mükārī* yėtdi$_{o}$ geldi selām vėrdi$_{o}$. ʿAyyār ᶜaleyk aldı. (20) *Cīpūr*: "Şehr yaḳınmı?" dėdi ṣordı$_{o}$. ʿAyyār eyitdi: "Iraġıraḳdur, biraz yėr vardur" dėdi. *Cīpūr* biżāᶜatınuŋ (21) narḫın sordı. ʿAyyār eyitdi: "Eyüce yük bėş aḫca eyler" dėdi. *Cīpūr* eyitdi: "Ne dėrsin?" dėdi. **(240.b.)** (1) #ʿAyyār eyitdi$_{o}$: "Ė ne# işidürsin? Bu şāruŋ odunı budur. Baḳ, bu yaḳdugum daḫı bundandur" dėdi. "Seni aldamışlar, (2) #ᶜavrat mekrine# oġramış-sın" dėdi. *Cīpūr* eyitdi: "Eylese,

•••••••••

[2371] F.392.b.10: *Sīmḫūra*. | H.194.b.18: *Sīmcūra*. | L.368.b.2: *Sīmcūruŋ*.

[2372] F.393.a.2-3: *... bile vara-sın, göre-sin dünyālige mıḳdār yoḳdur*. | H.194.b.22: om. | L.368.b.9: *... gönder(e)yim, bile vara-sın, göre-sin, dünyālige mıḳdār yoḳdur*.

[2373] F.393.a.9. | H.194.b.22. | L.368.b.17: *Ḳımārī*.

[2374] F.393.a.9: *... Cīpūra mekāriye vėrdiler*. | H.194.b.22-23: *... yėdi$_{o}$ ḳatıra ᶜūd-ı Ḳımārı yükletdi$_{o}$, Cīpūrı bir mükārī şeklinde düzüb ...* . | L.368.b.17: *Yėdi yük ᶜūd-ı Ḳımārı yükletdiler Cīpūri$_{o}$ mükārīye vėrdiler*.

[2375] F.393.a.10: *aṣṣı-yıla*. | H.194.b.23: om. | L.369.a.1: *çok eslemile*.

[2376] F.393.b.2: *Ol ᶜayyārlar gişileri, ⌈biri⌉ başcı ...* . | H.195.a.2: *Üc ᶜayyār varıdı$_{o}$*. | L.369.a.8-9: *meger ol ᶜayyārlaruŋ birisi başcı, birisi dabbaġımış, birisi baḫçüvānımış*.

ben buları bèşer aḫcayicün şehre iledüb (3) n~èdeyin?" dèdi. Eyitdi: "Bir iki yükini bıraḳ, yandurayın; ben şehrede başcıyam, gelesin, saŋa bir baş vèrem" dèdi. (4) *Cīpūr* iki yüki ża[ʿ]īf davar[2377] maṣlaḥaticün bıraḳdı$_{o}$ vu gitdi. Dahı berürek kim geldi, bir bu ṣıfatlu [ʿ]ayyāra (5) gèrü oġradı. Ol~daḫı bayaġı ṭarīḳile *Cīpūr*ı aldadı, iki yükin bıraḳdurdı$_{o}$: "Şehre-de debbāġam, (6) gelesin, saŋa bir geyim gön vèrem" dèdi. *Cīpūr* biraz yèr kim yüridi, bir anlarcılayın [ʿ]ayyāra$_{o}$ gèrü oġradı. Ol~daḫı$_{o}$ (7) *Cīpūr*ı aldadı: "Baḫcevānam, gelesin, bir avuc toḫum vèrem" dèdi. Üc yüki ol~daḫı aldı. *Cīpūr*(-ı) bīcāre[2378] ḳatırları (8) boş yètdi.[2379] Şehre girdi$_{o}$. Girdügi yèrde bir gözlüce [bir][2380] ḳarı yolda oturmış. *Cīpūr*uŋ ḳuşaġına soḳulu (9) bir [ʿ]ūd budaġı, degenek ḳatır sürecek görür,[2381] *Muḥammed*e ṣalavāt dèyüdurur, [ʿ]ūd [ʿ]ūdını alur, kör (10) gözine sürer, iki gözi berāber olur yatur, *Cīpūr*uŋ ayaġın öper. *Cīpūr* eydür: "Ne ḥikāyet-dür?" dèr. (11) Ḳarıcuḳ eyitdi$_{o}$: "[ʿ]Ūd budaġını gözüme sürdüm, acıldı. *Ḫıżır İlyās*-mısın, nesin?" dèr. *Cīpūr*: "E nedür ana? Yüküm (12) buyıdı$_{o}$, üşbunda yaḳında beni aldadılar, elümden aldılar, n~èdeyin?" dèdi. Ḳarıcuḳ eyitdi$_{o}$: "Ḳuzum! Senden eylük (13) gördüm, ḳaravaşuŋam. Gel, evde ḳon, ḳatırlaruŋı eve cek, ḳaydın gör! Bir dem-den var, fülān yèrde (14) bir ḥammām var. Anuŋ külḫānı yanında bir zāvīye var. Var, damına cıḳ, ḳaraŋuda kimse seni görmez. Bacaya var (15) yat, daḫı ḳulaḳ ur, ne söz gecdügini diŋle! Senüŋ bu derdüŋe şāyed bir dermān ola. Bu [ʿ]ūduŋ (16) bu yèrde ḳıymeti gendü berāberi altundur. ⌈Bu ḳadar⌉ vechi żāyi[ʿ] ḳomaḳ olmaz" dèdi. *Cīpūr* eyitdi: "Ol (17) ne maḳāmdur kĭ anda baŋa meded vardur?" dèdi. Ḳarı eyitdi$_{o}$: "Ḳuzum! Bu şeherde [ʿ]ayyārlar çoḳdur, ḳayyımları üc- (18) -dür. Seni anlar aldayub-dururlar. Bularuŋ şeyḫi ol maḳāmda olur. Biraz vaḳtdan herbir geliser, şikārını (19) şeyḫe muştılayısar. Ol vaḳt ol ne cevāb vèrür, żabṭètmek gerek. Bu [ʿ]uḳde ol cevābdan (20) ḥal olur" dèdi. Ol~dem *Cīpūr* ḳarıcuġa āferīn oḳıdı, yèmecük ne yèdi,[2382] davarın tīmārladı, aḫşam (21) ḳaraŋusında şehre girdi$_{o}$. Göz göre zāvīye'yi buldı$_{o}$. Cün ḳaraŋuca oldı, ḍama cıḳdı$_{o}$, **(241.a.)** (1) nācāre istirā(ḳ)-ı[2383] sem[ʿ]e oturdı. Nāgāh söyleyü sümçüyü debbāġ geldi. Pīr öŋinde baş ḳodı$_{o}$. (2) Pīr ā[ʿ]māyıdı, eliyle debbāġı dutdı$_{o}$, bildi: "Ḫoş geldüŋ. Ḳanda-ıduŋ?" dèdi. Debbāġ eyitdi$_{o}$: "#(Sul)ṭānum#[2384] (3) devletinde yola cıḳdum, bir delüye yolaḳdum. Üc yoldaş cıḳduḳ, hele ben ol delüden iki yük (4) [ʿ]ūd [[ʿ]ūdı][2385] avladum" dèdi. Şeyḫ eyitdi: "Ne oransuz nesne, iki yük n~olur?" dèdi. Debbāġ eyitdi$_{o}$: "Taŋrı (5) vèrdi" dèdi. Şeyḫ eyitdi$_{o}$: "Satu gibice nesne ètdüŋmi?" dèdi. Eyitdi$_{o}$: "Gelesin, bir geyim gön vèrem!"

••••••••••

[2377] F.393.b.14: *Çīpūr iki yüki davarı ... .* | H.195.a.10: om. | L.369.b.3: *Çīpūr iki yüki ża[ʿ]īf ḍavar ... .*

[2378] F.394.a.3-4: *bīçāre Çīpūr.* | H.195.a.11: om. | L.369.b.8: id.

[2379] F.394.a.4: *yatdı.* | H.195.a.12. | L.369.b.9: *yètdi.*

[2380] F.394.a.4: sic. | H.195.a.12: om. | L.369.b.9: sic.

[2381] F.394.a.5: *... ṣoḳulmış [ʿ]ud budaġından bir degenek gördi ḳatırı$_{o}$ sürecek ... .* | H.195.a.12-13: *... [ʿ]ud aġacından bir dal var kĭ anuŋıla ḳatır sürer ... .* | L.369.b.10: *... ṣoḳulu [ʿ]ud budaġından bir degenek görür ḳatırı$_{o}$ sürecek ... .*

[2382] F.394.b.4: id. | H.195.a.17: om. | L.370.a.9: id.

[2383] F.394.b.5: id. | H.195.a.20: om. | L.370.a.10: sic.

[2384] F.394.b.7. | H.195.a.21: om. | L.370.a.13: sic.

[2385] Ms. sic. Recte: *[ʿ]ūd-ı [ʿ]ūdı?* || F.394.b.8: *ben iki yük [ʿ]ūd aldum.* | H.195.a.21: "*Bir ḫarvār [ʿ]ūd aldum bir geyim göne" - dèdi$_{o}$.* | L.370.a.14: "*... iki$_{o}$ yük [ʿ]ūd-ı [ʿ]ūdı$_{o}$ avladum*" - *dèdi.*

dėdüm. (6) Şeyḫ: “Nenüŋ göni dėdüŋ?” dėdi. Debbāġ eyitdi$_{o}$: “Şöyle muṭlaḳ bir geyim gön dėdüm” dėdi. Şeyḫ eyitdi: (7) “Eyü ėtmedüŋ: taʿyīn geregidi. Yarın gelüb senden cerb cıḳub senden cüst cıḳub yaġrı- (8) nuŋdan gerek göni dėrise, n~ėdisersin?” dėdi. Ḍebbāġ eyitdi: “Ė sere sulṭānum! Laṭīfe’yi ḳo, ol (9) bir nādān corlu, bu diḳḳatı$_{o}$ ol ne bilsün?” dėdi. Şeyḫ eyitdi$_{o}$: “Hele ben saŋa dėdüm: ḥāżır ol!” (10) dėdi. Bu keleci āḫir olduġındań ṣoŋra başcı geldi$_{o}$, şeyḫüŋ elin ayaġın öpüb istiʿānet (11) diledi, eyitdi: “Şeyḫ saʿādetinde ben~daḫı iki yük ʿūd elikdürdüm” dėdi. Şeyḫ eyitdi$_{o}$: “Be şeymi, (12) ne lāşeymi?”[2386] dėdi. Başcı eyitdi: “‘[Bir] [[baş]] muṭlaḳ bir baş vėrem’[2387] dėdüm” dėdi. Şeyḫ eyitdi: “Eyü ėtmedüŋ: (13) taʿyīn geregidi. Yarın gelüb senden üstün gelüb senüŋ başuŋ isterise, n~eylersin?” (14) dėdi. Başcı eyitdi$_{o}$: “Ol bu sözi ne bilsün?” dėdi. Şeyḫ eyitdi$_{o}$: “Hele ben saŋa dėdüm: ġāfil olma!” dėdi. (15) Andan bāġce-bān geldi, ol~daḫı şeyḫüŋ elin öpdi$_{o}$, üc yük ʿūd muştıladı. Şeyḫ eyitdi: (16) “Rāyigān-mı, yoḫsa bir tesmiye-cük varmı?” dėdi. Baḫcevān eyitdi: “Gelesin, bir avuc toḫum vėrem” (17) dėdüm. Şeyḫ eyitdi: “Nėce toḫum?” dėdi. “Ol muṭlaḳ toḫum” dėdi. Şeyḫ eyitdi: “Büre toḫmın isterise, (18) n~eyleyesin? Dėdüm saŋa: göresin” dėdi. “Ye bunca meblaġları size rāyigān-nmı[2388] vėrür, dişehet[2389] kārı (19) var ola” dėdi. Bu kelimāt āḫir olduġındań ṣoŋra *Cīpūr* ḳarıcuḳ ḳatına geldi, mācerāyı naḳl (20) eyledi. Ḳarıcuḳ: “İşde gözüŋ acıldı, yoluŋı görmek ardınca ol!” dėdi. Ṣabāḥ şehzāde bāzāra (21) girdi gördi$_{o}$: serpe(z)[2390] derġāhında durub şatırlıḳlar ėder. Ucuz ucuz baş, baca satar. Geldi, selām **(241.b.)** (1) #vėrdi$_{o}$: “Başcuġazı# buyur!” dėdi. Eyitdi$_{o}$: “Al şu duranlaruŋ ḳanḳısı[n][2391] geregise!” dėdi. Şehzāde eyitdi: “Ben anı (2) #(n)~ėdeyim, <baŋa>#[2392] ḳoyun başı dėdüŋidi” dėdi. “Gözüŋ ac! Baŋa *Şaṭranc-bāz-ı ʿAyyār* dėrler. Nėtlü[2393] geldüm kĭ (3) #sizi# elikdürem. Baŋa vėrecegüŋ başı vėr, incitme! Şöylemi nādān-ıdum kĭ iki ḳatır yüki ḳızıl altun (4) bir ḳoyun başına vėreyidüm?” dėdi. Debbāġa vardı$_{o}$, arḳasındań gön istedi. Baḫcevāna vardı$_{o}$, büre toḫmın (5) istedi$_{o}$: “Ekme ḳuzı[2394] bizde olmaz: baŋa anı gerek” dėdi. Ol gün ʿayyārları ayruḳ incitmedi$_{o}$, odasına (6) geldi. ʿAyyārlar gėce olıcaḳ şeyḫ ḳatına ceme^{c} oldılar, ḥālı şeyḫe ʿarż ėtdiler. Şeyḫ bulara: “Dėmedümidi$_{o}$[2395] (7) size?” dėdi. Eyitdiler: “Sulṭānum yaŋlışlıḳda bulınduḳ, tedbīr gerek” dėdiler. Eyitdi: “Bu işüŋ cāresi (8) *Şaṭranc-bāz-ı ʿAyyār*ı rāżī eylemek-dür” dėdi. Ṣabāḥ durdılar, anı buldılar iʿtiẕār ėtdiler ḳonuḳladılar, (9) andan biżāʿatı$_{o}$ defterile muḳābele eylediler, bittamāmvelkemāl issine sımarladılar. *Cīpūr* ḳumāşını

••••••••••

[2386] F.395.a.1-2: *... eyitdi: ṣatunmı yā belāşmı?* | H.195.b.1: om. | L.370.b.6: *... ṣatunmı yā belāşmı$_{o}$?*

[2387] F.395.a.2: *Bir baş vėrem - dėdüm.* | H.195.b.1: om. | L.370.b.6: *Bir baş vėrem - dėdüm, dėdüm* (sic!).

[2388] F.395.a.10. | H.195.b.4. | L.370.b.15: om.

[2389] F.395.a.10. | H.195.b.4.| L.370.b.15: om.

[2390] F.395.a.12: *serbez.* | H.195.b.6: om. | L.371.a.1: *serpeze.*

[2391] Passim.

[2392] F.395.a.15: sic. | H.195.b.6: om. | L.371.a.4: sic.

[2393] F.395.b.1: id. | H.195.b.7: om. | L.371.a.5: *nėtlü.*

[2394] F.395.b.4: id. | H.195.b.6: om. | L.371.a.9: id.

[2395] F.395.b.6: *dėmedümmi.* | H.195.b.7: om. | L.371.a.11: *dėmedümdi.*

ḳappāna (10) ʿarż eyledi. Meger ol şehrüŋ pādişāhıˣ sımarlayub-dururmış, dükelini aŋa iletdiler. Pādeşāh vezniₒ vezne[2396] (11) satun-aldı, ʿūdı ḫızāneye ḳoydı. *Cīpūr* ḳatırlarını altun yükletdi. Ḫalḳ *Cīpūr*a eyitdiler: (12) "Çıḳışda ʿayyārlardan iḥtiyāṭ ėt!" dėdiler. *Cīpūr* ḳarıcuḳ anasına söylendiₒ. Ol eyitdi: "Bī-ḳayd ol! (13) Gidecegüŋ vaḳt eve naʿlbend getür, ḳatırları ters nal(l)at, dünlerek cıḳ, git[diₒ]![2397] Arduŋa düşen şerden cıḳmış (14) iz gözmeyeler, şehre girür iz göreler, azalar, döneler. Sen selāmet yaḳasında bulınasın" dėdi. *Cīpūr* āferīn (15) oḳıdı, eyle eyledi. Menzil menzil gitdi, *Melik Sīmçūr* ḫidmetine sālim, ġānim ėrişdiₒ. İstiḳbāl ėtdiler: (16) taʿẓim-i tāmmıla şehre girdiₒ. Şerīf yėrde ḳondurdılar. Ol~dem *Sīmçūr* ḳızına eyitdiₒ: "Biz umarıduḳ kim vara, iş (17) başa(rı)[ma]maya,[2398] müflis gele; 'seni bundan ḳurtaravuz', dėridük. Cün ṣūret böyle görindiₒ, doġrısı gerekdür, ayruḳ bahāne- (18) -müz ḳalmadı. Neseb ḳażīye-sin daḫı bilmek olur" dėdi. Ḳız daḫı rıżā vėrdi, dügünler eylediler. Ḳızı *Cīpūr*a (19) vėrdiler. Bir nėce gün *Sīmcūr* ḳatında durdılar. Andan *Cīpūr* destūrlandıₒ, eviyle atasına gitdi. (20) Vardı, saġ selāmet buldı. Gördiler, sevindiler. Bir zamāndan ṣoŋra *Cīpūr*uŋ (21) atası öldi, gendü beg oldı. Ṣoŋra ol~daḫı öldi. Bu ḥikāyet anlardan yādigā(r) ḳaldı.

Raḥmet **(242.a.)** (1) [raḥmet] mü'ellife vü kātibe vü ḳārīye vü sāmiʿe vü ṣāḥib-i kitāba olsun.

«Āmīn, yā #Rabbilālamīna.»[2399]

Āmīn#.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[2396] F.395.b.12: ... *veznini vezne* ... . | H.195.b.8: ... *veznince altun vėrdi*ₒ... . | L.371.a.16: *Vezn-i vezne*.
[2397] F.396.a.1. | H.195.b.9. | L.371.b.3: sic.
[2398] F.396.a.5. | H.195.b.12. | L.371.b.8: *başarmaya*.
[2399] F.396.a.10: sic. | H.195.b.14: om. | L.371.b.13: *Rabbulʿālemīne*.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

41

(2-4) »Ḥikāyet(-i) cihil-ü-yeküm

ez-ān Bārbāh(-i) [2400] *Belīnās <ve> vezīr-i Buḫtī-naṣr*«

(2) Rāvi̯yān-ı aḫbār şöyle żabṭ ėtmişler kim *İskender* <diyār-ı>[2401] (3) *Mışrīye*'yi feṯḥ ėtdükde ḥakīm-i *Belinas*a eyitdi: "Yā ḥakīm! (4) Yürüdügüm yėrlerde bu diyār gibi꜀ diyār görmedüm. Ḥayf-dur kĭ (5) yaġı atı duynaġı bunuŋ yėrine basa, bu yėrde nehb ü ġāret (6) ola" dėdi. *Belīnās Ḥakīm* eyitdi: "Buyurduġuŋuz gibi꜀-dür, bunuŋ gibi yėr ḳanda ola?" dėdi. *İskender* (7) eyitdi: "İmdi dėdügüm maṣlaḥat-icün bir tedbīr ėt, bu diyāra yaġı girmesün!" dėdi. *Belīnās* "Sem꜆aṅ (8) ve ṭā꜆aṯeṅ" dėyüb vaḳt <u> sā꜆at taraṣṣud eyledi. Andan bir ḳatı꜀ daş bir ꜆amūd-ı murabba꜆ mustaṭīl maḫrūṭī (9) naṣb eyledi. Dört saṭḥ üzerine nuḳūş-ı ṣuver-i muḫtelife vaż꜆ eyledi vü eyitdi: "Bu ꜆amūduŋ (10) dört ciheti var kĭ düşmen ol cihetlerden belürür, fevḳ ü taḥta ḥükmi yoḳdur. Ḳacan bir cihetden (11) bu diyāra yaġı belüre, ol cihete muḳābil yüzdegi ṣuver ḥarekete geleler. Ol~dem biline kĭ ol <cihetde>[2402] yaġı var. (12) Tedbīrin ėdeler. Eger tedbīr ėdemeyeler, düşmen hücūm ėde, ile[x] gire,[2403] bir daşıla bu ꜆amūduŋ ḥareketi̯e (13) gelen yüzüni <sürteler>[2404] iki daş arasından bir od cıḳa vara, ol ꜆aduvvı ḳanda belürse, yandura" dėdi. "Ve (14) bu ꜆amūduŋ adı *Bārbāh*-dur" dėdi. Bu şimdiki zamānda kĭ *Türk* zamānıdur, ol ꜆amūda müsleṯ-i (15) fir꜆avn dėrler. *Maṭarīye* ḳatındadur. Ol vaḳt *İskender* ol ꜆ameli, ol ṭılsımı꜀ gördi꜀ sevindi꜀. (16) Anda bir aġır ꜆imāret yapdı, *Manastır* ad ḳodı, icinde bir ulu keşīş ḳodı, vaḳflar eyledi, (17) sumāt yėdürdi. *İskender* zamānında coḳ yıllar ol vech(-i)[2405] meşrūḥ üzerine ꜆ammāl oldı. Şoŋra-lar (18) zamānlarda[2406] *Mışır*da bir nice sāḥir belürdi꜀. Dört gişi-idi, *Mışır*da siḥrile işler başarurlardı. *꜆Acem* ilinde, (19) *Kişmīr* ḳatında *Bābil* vardur. *Puḫtennaṣr* dėdükleri melik anda olurdı. Anuŋ ḳızını her gėce meclise (20)

[2400] Cf. ms. 242.a.14. sqq. passim.
[2401] F.396.a.13: sic. | H.195.b.17: *Mışır diyārını*. | L.371.b.16: om.
[2402] F.396.b.8: sic. | H.195.b.21: om. | L.372.a.10: sic.
[2403] F.396.b.9: ... *ile gire* ... . | H.195.b.21: om. | L.372.a.11: *ele* (sic!) *gire*.
[2404] F.396.b.10. | H.195.b.22. | L.372.a.12: sic.
[2405] F.396.b.15. | H.196.a.1. | L.372.b.1: sic.
[2406] F.397.a.1: *Şoŋra zamānlar* ... . | H.196.a.1: *Bir zamānda* (sic!) *şoŋra* ... . | L.372.b.2: *Şoŋra zamānlar* ... .

getürüb ḥidmet ėtdürürlerdi. Meger *Buḫtennaṣr* her gün ḳızını görmege gelürdi$_{o}$, görmeyince olmazdı$_{o}$. (21) Ṣabāḥ olduḳda evvel ḳızı ḳatına girürdi$_{o}$, andan çıḳub ayruḳ işi görürdi. Bir gün *Puḫtennaṣr* **(242.b.)** (1) #ḳızını# müteġayyir gördi. Gine eyle, gine eyle gördi: "Ḳızum! N~oldı saŋa, ḥāluŋ nedür?" dėdi. Ḳız eyitdi: "Baba! (2) #Her gėce beni# bir yėre iledürler, varuram ḥidmet ėderem, şarāb ṣunaram, taġayyürüm sebebi$_{o}$ oldur" dėdi. *Puḫtennaṣr* (3) #ḥekīmlerini# müneccimlerini mu^{c}azzim-leri-ni ceme^{c} eyledi. Eyitdi: "Hīc olurmı kĭ düş ola uyanuḳluḳ ḥükminde?" dėdi. (4) "Yoḳ" dėdiler. "Düş düşdür, yaḳẓa yaḳẓa-dur"[2407] dėdiler. Andan ḳızınuŋ ḥālın söyledi, eyitdi$_{o}$: "Bilsem bu ḥāl (5) düş ḥālı-mıdur?" dėdi. "Daḫı bilsem kĭ varduġı yėr ne yėrdür" dėdi. Bugez varıcaḳ meclisdeń yėmiş ü cicek (6) oġurlasun getürsün, ne-yidügi ve ḳanda varduġı biline" dėdiler. *Puhtennaṣr* girdi$_{o}$, ḳızına eyitdi: "Bugez meclise (7) varıcaḳ meclisdeń cicek ve yėmiş oġurla al~gel, görelüm ne yėr ḳumāşıdur, bilelüm, aŋa göre ^{c}amel ḳılalum" (8) dėdi. Ḳız meclise varduḳda yėmişden çicekden bir pāre cebinde saḳladı. Ṣabāḥ yėrinde bulınduḳda (9) atasına ol nesneleri gösterdi$_{o}$. Bilindi$_{o}$ kĭ düş degülimiş, ammā ḳumāş ne yėr ḳumāşıdur, bilinmedi. Cihān-dīde (10) gişiler buldılar, ol nesneleri gösterdiler. Müsāfirlerden anları bilür gişi bulındı. Eyitdi: "Bu nebiḳdür,[2408] bu (11) mevz, bu cemīzdür, [2409] bu temr-i [2410] ḥınnādur, bu nīlüfer-i aḥmerdür, bu cülinnārdur.[2411] Bular ḳamusı[n][2412] *Mıṣır*da olur. Ayruḳ (12) yėrde olmaz" dėdi. Bu sebebile ḳız her gėce nėyreye[2413] varduġı daḫı bilindi. *Puḫtennaṣr*uŋ murādı$_{o}$ ḳanda var- (13) duġından olıdı kĭ ḳahra, intiḳāma meşġūl olayıdı. Bugez kĭ *Mıṣır* adın işitdi, dişi ḳamışdı, zīrā (14) *Mıṣır* bārebāhıla memnū^{c}ıdı. Ḳatı$_{o}$ melūl oldı. Vezīr eyitdi: "Melūl olma! Ben bārebāhı varayım ibṭāl (15) ėdeyim. Sen *Mıṣr*a ne dilerseŋ, ėt!" dėdi. *Puḫtennaṣr* eyitdi: "N~ėdesidüm?[2414] Cāẕūları bulub baŋa ḳahr ėtmek[2415] (16) yėter. Ḳalan ḥalḳuŋ ne sucı vardur" dėdi. Ol~dem durdı$_{o}$, vezīr mükārī ṣūretinde *Mıṣr*a müteveccih (17) oldı. Hemāndem bārbāhuŋ ^{c}*Acem*din~yaŋaġı yüzinüŋ ṣūretleri ḥarekete başladılar. Bilindi$_{o}$ kĭ ol ṭarafdan (18) yaġı belürdi. Tedbīrine meşġūl olmaḳ dilediler. Hīc yaġı ṣūreti$_{o}$ ẓuhūr bulmadı. Hem bārebāhuŋ ḥareketi$_{o}$ (19) bereketlendi, artdı$_{o}$, diŋmedi eksilmedi. "Yaġı hemīşe gelüdurur,[2416] n~eylesün bārbāh ḳarıdı" dėdiler. Vezīr geldi, (20) *Mıṣr*a girdi, doġru bārebāha vardı$_{o}$, keşīşe ḥidmet ėtdi. Keşīş anı bir uṣluca gişi gördi$_{o}$, manastıruŋ (21) ḳayyım-lıġın aŋa vėrdi. Bārebāhuŋ ḥareketi ziyāde oldı, cevānibe gecdi: her ṭaraf deprenür oldı. Fāriġ **(243.a.)** (1) düşdiler: "Yaġı görinecek- daşıla od caḳavuz, ^{c}adūyı$_{o}$ yanduravuz" dėdiler. Zamānıla keşīş #vezīri arturdı#, (2) ḳızın vėrdi, güyegü ėdindi. Āḫir keşīş öldi, maḳāmı vezīre

2407 F.397.a.9: *düş yayḳaẓa-dur*. | H.196.a.6. | L.372.b.11: id.
2408 F.397.b.1: *bitdükdür*. | H.196.a.11: *nebḳdür*. | L.373.a.3: *punduḳdur*.
2409 F.397.b.2: *cimīzdür*. | H.196.a.11: *cümmezdür*. | L.373.a.3: *cümmīzedur*.
2410 F.397.b.2: *ṣemer-i*. | H.196.a.11: (*s*)*emr-i*. | L.373.a.4: *ṣemer-i*.
2411 F.397.b.2: *cülünārdur*. | H.196.a.11. | L.373.a.4: *cülnārdur*.
2412 Passim.
2413 F.397.b.4: *kanda*. | H.196.a.12: *ne yėre*. | L.373.a.5: *nėreye*.
2414 F.397.b.8: *Ne ėtsem geregidi*? | H.196.a.14: om. | L.373.a.9: *n~ėdiserdüm*?
2415 F.397.b.8: *... ḳahr ėtmek baŋa ...* . | H.196.a.14: om. | L.373.a.10: *... ḳahr ėtmek baŋa ...* .
2416 F.397.b.13. | H.196.a.16: om. | L.373.a.15: *gelüdurur*.

sımarladılar. Ol maḳāmda #ḳabż u# (3) basṭ anuŋ oldı. Bir gėce döşekde ʿavratına yaturken eyitdi: “Üşbu bārebāhuŋ ḥālı nedür, neden (4) bāṭıl oldı?” dėdi. ʿAvrat eyitdi: “Bu bāṭıl degüldür, zīrā bunuŋ vażıʿı,[2417] *Bilīnāṣ* bunuŋ ibṭālınuŋ (5) sebebini bir nesneye ḥaṣr ėtmişdür. Ansuz bunuŋ ibṭālı yoḳdur. Ve ol nesne olmamışdur. Ve bu (6) muttaṭbil[2418] ḥareketüŋ bir sebebi vardur: ḫafī, biz aŋa vāḳıf degülüz” dėdi. Vezīr eyitdi: “İbṭālı neyile (7) olur?” dėdi. Hemāndem ʿavrat vezīrüŋ yüregine bir depme eyle vurdı, eyitdi: “Sen bārebāhuŋ düşmeni-sin! (8) Bu sözi anuŋ-ücün söylersin, yoḫsa anuŋ ibṭālı senüŋ neŋe gerek?” dėdi. Ol gėce vezīr vardı, (9) bir bucaḳda büzüldi yatdı. Ṣoŋra barışdılar. Birḳac-gez bu ḥāl vāḳiʿ oldı. Āḫir ḳız eyitdi: “Dem-i (10) ṭims[2419] dem-i ḥayż dem-i nifās: bu ücini biribirine ḳatub bu bārebāhı anuŋıla telvīs ėdicek bāṭıl (11) olur, ʿameli bozılur” dėdi. Vezīr āheste ücini daḫı ḥāṣıl ėtdi, bir dünle bārbāhı mülevves (12) eyledi. Gördiler ḥāl ḫarāb olmış. Derḥāl sulṭāna ḫaber ėtdiler. Sulṭān ne ḳadar kehene-si, (13) münec(c)imleri, remmāl-ları varısa cemeʿ eyledi: “Tīz bu müfsidi buluŋ!” dėdi. Cün vezīr gördi kĭ (14) ʿilmile bunı bulurlar, ʿavratına ḳayın anasına ḥālı bildürdi. Döndi eyitdi: “Üş bugün yarın *Puḫ{tennaṣr}* (15) gelür, siz memleketüŋ begleri ḫātūnları-sız, ḳayurmaŋ! Baŋa cāre eyleŋ, üş ʿilmile beni bulurlar, (16) ‘Kimden ögrendüŋ’ dėyiserler, ne dėyiserem?” dėdi. Bular bu sözi işidicek eyitdiler: “Gecene[2420] ėrişilmez, (17) gelecek işüŋ tedbīrine meşġūl olalum” dėdiler. Vezīri bir penhānī yėrde deve üstüne bıraḳdılar. (18) Bir müddet durdı. Ol~dem sulṭān ḳatında kehene ḥükm ėtdiler kim ol müfsid deve üstünde-{dür}. (19) Dört yaŋa segirdişdiler, deveye binüb ḳacan gişinüŋ ʿayn-ı eserin[2421] görmediler. Andan vezīri (20) bir dekneye ḳoydılar, ḥavż icinde ḳodılar. Bir müddet durdılar. Bugez sulṭān ḳaḳıdı: “Buluŋ!” dėdi. (21) “Su yüzinde-dür, aġac üstünde” dėdiler. Eyitdiler: “Deveye binmişdür, *Nīl*e varmış-dur, gemiye binüb öte **(243.b.)** (1) #gecmege gerekdür#, ėrişüŋ!” dėdiler. Ol yaŋa, bu yaŋa yügrüşdiler: nesne yoḳ. Sulṭān kehene-ye gėrü ḳaḳıdı. (2) Ol vezīrüŋ ḳayın-anası bāzārdan bir timsāḥ alur, eve iledür, vezīri ḳarnına soḳar. Hem ol~dem kehene (3) ḥüküm ėtdiler: “Müfsid timsāḥ icinde durur; ayruḳ ne cāre?” dėdiler. Vezīr ḳurtuldı, derḥāl *Puḫte-* (4) *nnaṣr*a: “Dur gel, bārebāh(ı)[2422] bozdum” dėyü biti yazdı. *Puḫtennaṣr* durdı, «<bi-ḥaylihi wa-riġlihi>» yüridi, doġru (5) geldi, bilāmüzāḥim *Mıṣr*a girdi. Girdiginleyin seḥere-nüŋ birini elikdürdi: “Gel, yoldaşlarunı (6) göster, yoḫsa seni öldürürem!” dėdi. Ol vaḳt *Puḫtennaṣr* bir birke kenārında oturmışdı. (7) Sāḥir eyitdi: “Yoldaşlarum üşbu ḥavżda gizlenüb-dururlar. Beni çıplaḳ eyleŋ: futa dutunayım gireyim, (8) buları çıḳarayım.” “Ḳacarsın” dėdiler. Eyitdi: “Ecnād ḳılıcların ellerinde dutsunlar, ḥavż ḥevālī-sinde [dur] (9) dursunlar. Ḳacarsam bu sarāy[ı][2423] ḫalḳı işümi

2417 Ms. sic. || F.398.a.7: *vāżiʿı*. | H.196.a.20: om. | L.373.b.6: *vāżiʿi*.
2418 L.i. || F.398.a.7: *muttaṣıl*. | H.196.a.22: om. | L.373.b.8: *mutaṣṣıl*.
2419 F.398.a.11. | H.196.a.22. | L.373.b.10: *ṭamṣ*.
2420 F.398.b.3: id. | H.196.b.4: *Geçene*. | L.374.a.1: *G(e)çene*.
2421 F.398.b.7: *eserin*. | H.196.b.6: om. | L.374.a.4: *eserin*. (Cf. ms. 215.b.15.) (Cf. T 1.240-241.)
2422 F.398.b.15. | H.196.b.9. | L.374.a.11: sic.
2423 F.399.a.7: sic. | H.196.b.12: om. | L.374.a.17: sic.

görsünler!" dėdi. Eyle ėtdiler. Ol zamān sāḥir sıçradı, (10) suya düşdi. Ayruḳ cıḳmadı, görmediler; gitdi, daḫı gider. *Puḫtennaṣr* anı öldürmedügine ḥayf ėtdi.[2424] (11) Andan eyitdi: "Bu dört cādū elüme girseler, anları öldürmegile yüregüm sovurdı. Cün ol iş (12) müyesser olmadı, geregdür kĭ bu memleketi ḥarāb ėdem ḳoyam gidem" dėdi. Vezīr eyitdi: "Sehel iş" (13) dėdi. Çeri-ye buyurdıₒ: "Menī(-yi)[2425] ricāl getürsünler!" dėdi. Salġunıla ḫalḳa emr oldı: cerre-lerile tulum-larıla (14) getürdiler, küplere dökdiler. Gine buyruḳ oldı: salġunıla bilḥayāṭ[2426] e(f)āᶜi(-i) inās[2427] getürdiler, ol menī (15) küplerine bıraḳdılar. Ol efᶜī-leri ol menī-leri ġidā ėdindiₒ: yüklü oldılar. Herbir efᶜīden yüz-biŋ (16) [biŋ] mār-ı ḳahḳaha mütevellid oldıₒ. Yüzi ādemī yüzi, bedeni efᶜī bedeni. Ol küpleri *Mışır* memālikine (17) daġıtdılar u ḳacdılar. Ol ılanları gören ölürdi, ünin işiden ölürdi. Bu ṭarīḳile ol nāzinīn (18) *Mışır* memleketi ḫarāb uˣ yebāb oldı, ⌈nėce⌉ zamān ḫarāb yatdı, *Nīl* cıḳardı, *Benī Ādem*den (19) mütenef(f)is yoġıdı. Ne dāᶜī varıdı, ne mücīb varıdı. Bugez *Puḫtennaṣr(-ı) Meleᶜūn*[2428] *Mışır*ı yıḳub evine, (20) *Bābil*e varıcaḳ memleketi oġlanlarına üleşdürdi. Üc oġlı varıdı. Ulusına *Īrān* zemīniniₒ vėrdiₒ, (21) ortancı-sına *Tūrān*ı vėrdiₒ, kici oġlına nesne vėrmediₒ: "Ḳardaşlaruŋıla dirile-sin!" dėdi. Kici-

(244.a.) (1) oġlı bu sebebden melūl oldı. Vezīr eyitdi: "Neye melūl olursın? Babaŋdan *Mışır*ı #dile: ol dükelinden# (2) yėg" dėdi. Eyitdi: "Ḫarābdur, n~ėdeyin?" dėdi. Eyitdiₒ: "Sen dile, ben ᶜimāret ėdiₒvėrem" dėdi. Oġlan vardıₒ, *Mışır*ı (3) atasından diledi aldı. Ol~dem vezīr illerde: "Kimüŋ *Mışır*a raġbetiₒ varısa, gelsün, bilesince (4) bir bayḳuş getürsün!" dėdi. Bī-ḥisāb ḫalḳ uydı, *Mışır*a geldiler. *Ḳutayba*-dan[2429] geçdüklerinden (5) ṣoŋra bir bir bayḳuşları ḳafeslerinden boşandurdılar. Bayḳuşuŋ āvāzın işidüb[2430] mār-ı ḳahḳaha helāk (6) oldı. Ol ṭāyifeden kimse ḳalmadı, varan ḳavum herbiri yurt dutdıₒ, yurt yüritdi. *Mışır* mülkine şiddetden (7) ṣoŋra feraḥ geldi. Ol vaḳtdan berü *Mışır* maᶜmūrdur. Daḫı ilerü bir ṭūfāndan bir daḫı gėride ḫarāb (8) oldıydı. Bu ücünci-dür. *Bārebāh* daşı dikilüb-durur. Ṣuvar u nuḳūş[2431] üzerinde muᶜaṭṭal dururlar. (9) Müteferricler varurlar, temāşā ėderler.

Raḥmet-i Ḥaḳ mü'ellife vü ḳārīye vü (10) sāmiᶜe vü ṣāḥib-i kitāba vu āmīn dėyene [vü][2432] olsun!

«Āmīn, yā Rabbilᶜālamīn.»

Āmīn.

2424 F.399.a.9: *ḥayf-landı*. | H.196.b.13: *ḥayıf yėdi*ₒ. | L.374.b.3: *ḥayf-landı*ₒ.
2425 F.399.a.12. | H.196.b.15. | L.374.b.6: id.
2426 Ms. *ḥ.y.v.ṭ.* . || F.399.a.13: id. | H.196.b.16: om. | L.374.b.8: id.
2427 F.399.a.13-14: *efāᶜī(-yi) enās*. | H.196.b.16: *efᶜīler*. | L.374.b.8: *efāᶜī inās*.
2428 F.399.b.6. | H.196.b.19. | L.374.b.15: *melᶜūn*.
2429 F.399.b.13: *Ḳiteye-den*. | H.197.a.1: *Ḳaṭyadan*. | L.375.a.6: *Ḳattiyye-den* (sic!).
2430 F.399.b.15. | H.197.a.1: sic. | L.375.a.7: *işiden*.
2431 F.400.a.3-4: *ṣūret-i neḳūş*. | H.197.a.3: *ṣūre ve nuḳūş*. | L.375.a.12: *ṣuvar nuḳūş*.
2432 F.400.a.5. | H.197.a.5. | L.375.a.13: om.

42

(11-14) »Ḥikāyet-i cihil-ü-düvüm *ez-ān Aḫı Ḫurdek*[2433] *ve revende*«

(11) Aḫbārī-ler böyle getürmişler kĭ *Baġdād*da bir şaḫṣ <varıdı>.[2434] {*Aḫı*} (12) *Ḫurdek-i Ḫurdefürūş* dėrlerdi₀. Sūḫte-yidi, (13) miskīnidi, evini tekye eylemişdi, ḳazandu- (14) cağını müsāfirlerile yėridi. Her gėce cemʿīyeti eksük (15) olmazdı₀. Bir gėce *Aḫı* naẓarında coḳ müsāfirler oldılar. Müsāfirlik, cihān-geşte-lik sözi cıḳdı₀. (16) Herbir gişi bir yėrde-n nişān vėrdi. Bir sūḫte-dil verende[2435] ol dėrnekde ḥāżır-ıdı; kimsenüŋ daʿvāsını (17) müsellem dutmadı. Gendünüŋ ayaġı doḳunduġı yėr ḳalanuŋdan ziyāde bulındı. Anuŋıla müfteḫir oldı. *Aḫı* (18) *Ḫurdek* ol revende-ye eyitdi: "Ė iḫtiyār! Ṭaraf-ı ʿālemde bir şeher vardur. Aŋa *Maʿdān* dėrler, anı gördüŋmi?" (19) dėdi. Revende eyitdi: "Görmedüm" dėdi. *Aḫı* eyitdi: "İmdi senüŋ daḫı daʿvāŋ müsellem degüldür" (20) dėdi. "Anı görmeyen revende-ye revende-lik daʿvāsın ėtmek nāsezādur" dėdi. Revende eyitdi: "Beni depeledüŋ, (21) ben bunca gezdügümdeń murād olıdı kĭ müsāfirler arasında keṣret-i esfārıla imtiyāzum ola. Pes **(244.b.)** (1) #saʿyum ʿabeṣ-imiş#. Ben ol şehri varub görmeyince olmazam" dėdi. "Hāy, zaḥmet cekme! Yolı ṣarpdur ırakḍur, (2) #varamazsın#" dėdiler. Eyitdi: "Ölem daḫı, n~olam?" dėdi. "Sen bilürsin, gendü nefsüŋde-sin, bize ne!" [2436] Derḥāl (3) durdı₀, pātāva-sın ayaġına doladı, ṣümeye bir yaŋa gitdi: bilmez kĭ ḳanda gider. Āḫir vardı₀, deŋiz kenārında (4) gemi seferin ėdenlere oġradı. Yalvardı₀: "Beni götürüŋ!" dėdi. Götürdiler, bile gitdi. Coḳ zamān deŋiz yüzinde yüridiler, (5) coḳ şiddetler cekdiler. Giderken bir daġ dibinde yėtişdiler. Gördiler: ol daġuŋ başında fevvāre gibi (6) bir su cıḳmış, gök yüzine ʿamūd gibi atılmış, andan ḳavs-u ḳuzaḥ[2437] gibi egilmiş, ucı gelmiş, deŋize (7) düşmiş. Bu ṣūreti₀ göricek revende gemi ḫalḳına yalvardı: "Baŋa destūr vėrüŋ, şol bıŋarı göreyin, suyın (8) iceyin, bir gün cıḳayın, bir gün anda durayın, bir gün ineyin, benüm sermāyem

2433 Cf. ms. 244.a.11-12, 17-18. (Cf. T. I. 117.)
2434 F.400.a.8. | H.197.a.8. | L.375.b.1: sic.
2435 Ms. sic. Cf. 246.a.21: id. Cf. ms. 244.a.19 sqq.: *revende*.
2436 F.400.b.6. | H.197.a.15: om. | L.375.b.15: *Eyitdi: geyise, ölem daḫı ne? Sen bilürsin - dėdiler*.
2437 F.400.b.11. | H.197.a.18. | L.376.a.5: *ḳavs-ı ḳuzaḥ*.

teferrücüm-dür. Lillāhi Taʿālā beni (9) naṣībden ḳomaŋ!" dėdi. Kelle'yi esirgediler, hem gendülere daḫı diŋlenmek maṭlūbıdı₀. Revende-ye (10) üc günlük azıḳ vėrdiler, gemiden cıḳardılar. Gitdi, cehd-i ʿaẕīmile bir günde daġuŋ üstüne cıḳdı₀, gördi₀: (11) bir ʿaẕīm ḳayanuŋ delüginden bir aḳ süd gibi₀ su münāre yoġunlığınca ola, gök yüzine atılmış, cıḳa- (12) bildügince yėr cıḳduġındań ṣoŋra deŋize egilmiş. Ol sudan elin yüzin yudı, yaġ gibi₀ ʿuẕvını (13) yumşaddı icdi₀: bal gibi₀ dadı. Ḳatı yėl-⌈ler⌉ esüb anı egüb bükemez, ammā eṭrāfından reşāş ḥāṣıl (14) olur. Ol daġuŋ saṭḥını yaġmur gibi₀ sulamış. Ol nedāvetde(n)[2438] bir mürġizār olmış ki̇̆ hergiz (15) kimse görmiş degül. Teferrüclenürek bir ḳaya dibinde gölgelenmege oturdı, yėmek cıḳardı, yėmecük yėdi. (16) Dört yaŋa baḳadururken gördi₀ ki̇̆ havādan bir ulu ḳuş indi₀. Dürlü reng üzerinde mevcūd ʿaceb ṣūret. (17) Otladı₀, su icdi, ḳalḳacağı vaḳt revende gendüyi₀ ḳuşuŋ ḳıc barmağı üzerine berkitdi. Ḳuşuŋ (18) ḫaberi₀ olmadı₀ ḳalḳdı₀, eṭrāf-ı ʿālemden bir ṭarafa vardı₀, cezīrede ḳondı₀. Revende gendüyi₀ şeşdi, ol yėri daḫı (19) geregi gibi₀ teferrüclendi₀. Yarındası₀ gün ḳuş gėrü yuvasından yėre indi. Ḫirāmān salınuyürürken[2439] revende (20) gėrü ḳuşa dolaşdı₀, bayaġı yėrine geldi, ḳuş ḳonıcaḳ gendüyi₀ şeşdi. Fikri iki oldı: "Gemiye₀ ineyinmi? (21) Vaʿde gecdi₀: olaki̇̆ gitdiler, olaki̇̆ taŋrılıḳ-icün küydiler ola, hele bir ineyim" dėdi. İndi, buŋa dil **(245.a.)** (1) üşürdiler: "Bizi yolumuzdan ḳodun" dėdiler. "Bārī eglenmege sebeb neydi?" dėdiler. #Revende gördüklerini# (2) söyledi. Gemi ḫalḳı istiʿād ėtdiler. Revende saḫt oldı, şelegin götürdi, gemiden #cıḳdı₀, yolını daġa dutdı#: (3) "Ṣıdḳuŋuz yoḳdur, baŋa ınanmaduŋuz. Yėgdür ki̇̆ varam, ḳuşumı temāşā ėdem, oturam, anda olam, sizüŋ ḳahruŋuzdan (4) ḳurtılam" dėdi. "Hāy, yoḳ!" dėdiler. "Kelle-lenme, gel, bir ābādānlıġa çıḳ! Maẕyaʿada n~eylersin?" dėdiler. Nāfiʿ düşmedi₀, (5) gitdi₀, gemi daḫı deperendi₀, yolına vardı₀. Fiamānillāhi revende bayaġı teferrücgāhına cıḳdı₀, birḳac gün oturdı₀, (6) aġac ḳabın soydı₀ yėdi₀, ot otladı. N~eylerse eyledi. Āḫir gördi₀: olmaz. Bir yaŋa ḫareket ėtdi; "sükūn (7) ėtdi₀" dėrsek, daḫı olur. Düşe dur(a)[2440] aylar yıllar üzerinden gecdi. Āḫir bir daġ (z)irve-sine cıḳdı, öte ya{nına} (8) baḳdı₀, gördi₀: bir ṣaḥrādur, ābādānlıḳdur, ekinlerdür, köylerdür, ırmaḳlardur, bāġlar, bostānlardur; bir ṭarafda (9) bir ulu şehr yamrayub yatur. Revende ol aracuḳda oturdı, aşaġa inmege üşendi. Eyitdi: "Gėce olsun, (10) inem, tecessüs ėdem, bu ḫalḳı görem, ebnā-yı₀ cinsdeniseler, gendözümi₀ bulara gösterem, yoḫsa gendözümi₀ oġurlayam, (11) bir cihete gidem" dėdi. Otururken nāgā(h) gördi₀ ki̇̆ bir ġalebe ḫalḳ şehrdeń cıḳdılar, nāḫīyete vardılar. İki tābūt (12) götürmişler [vardılar].[2441] Vardılar, bir yėrde biraz durdılar döndiler, şehre girdiler. Revende bu ṣūreti₀ taʿaccüb <ėtdi>.[2442] (13) Ḳacan dün yarusı oldı, durdı, bārū dibinde geldi gördi₀, ḳapu üstünde burc başında pāscı-lar (14) pās dutarlar, birbirine lisān-ı insānca söylerler. Bildi ki̇̆

••••••••••

2438 F.401.a.8: sic. | H.197.a.21: om. | L.376.a.17: sic.

2439 F.401.a.15: *ṣalınudururken*. | H.197.b.2: om. | L.376.b.7: *ṣalınudururken*.

2440 F.401.b.10: ... *sükūn ėtdi, düşe-durur*. | H.197.b.5: om. | L.376.b.16: ... *sükūn ėtdi, düşe-durur*.

2441 F.402.a.2. | H.197.b.7. | L.377.a.5: sic.

2442 F.402.a.3: sic. | H.197.b.8: om. | L.377.a.6: sic.

ḳavum ebnā-yı₍ cinsden-imişler. Gülbāng ėtdi. (15) Pāsubānlar işidüb: “Merḥaba! Merḥaba!” dėdiler, beşāret caldılar. Şehr halḳı heb uyandılar, dervāzeye yıġıldılar, (16) ḳapuyı₍ acdılar. Geldiler, revende-nüŋ ayaġına döküldiler, bir müretteb bedeviyye bindürdiler, öŋince (17) yanınca yayaḳ yüridiler, sulṭān sarāyına iletdiler, taḫta aġdurdılar. Vüzerā vu erkān yėrlü yėrince ḳarār (18) ėtdiler. Dīvān durdı₍ vu daġıldı₍. Ḫalḳ ḫalvet olduḳda revende vüzerādan ṣordı: “Ḫālumı ḥikā{yetümi} (19) baŋa bili₍vėrüŋ!” dėdi. Eyitdiler: “Bil ü āgāh ol: bu şehre *Maᶜden* dėrler. Töremüz oldur kĭ (20) sulṭānumuz ölicek ḫaḳ(ḳ)ına ḳoruz, bugez gėce yaturuz, ṣabāḫ ḳapuda ġurebādan kimi bulursavuz, (21) sulṭān ėdinürüz” dėdiler. Revende göŋlinde eyitdi: “*Maᶜdā*nuŋ mücerred yanından gecmege **(245.b.)** (1) #rāżī-yidüm, şükür# kĭ *Maᶜdān* meliki oldum” dėdi. Birḳac gün gecdüginden ṣoŋra şayaḳı[2443] (2) ġalebe ėtdi. #Evlendürdiler#. Birḳac gün ʿavratıla temettüʿde bulındı. Bir gün ʿavrat öldi₍. İki tābūt (3) #düzdiler#. ʿAvratı birine ḳoydılar, birini₍ daḫı boşla yanında ḳodılar. Durdı₍: ḳırḳ gün tamām dursa (4) geregimiş. Sırrıla revende sulṭān bir gişiden ṣordı₍: “Bu ne vażʿadur, ne ṣūret-dür?” dėdi. Ol (5) gişi penhānī buŋa dėdi~ki: “ʿĀdetümüz oldur kĭ sulṭān ölse, ʿavratını bile indürürler. Bir delük vardur, (6) ʿamīḳ. Anda indürürler. Geçende ölen sulṭān gendüyidi₍, bir tābūt diri ʿavratuŋ-ıdı. Bu nevbet (7) ʿavrat öldi, bu bir tābūt senüŋdür. Elbette seni ayagelüse[2444] bıraḳsa gerekdür”[2445] dėdi. Sulṭān revende (8) mütenebbih oldı, ḫālı bildi~kĭ cāre-süz bir işdür. İp dėrşürmek ardınca oldı kĭ adı (9) sebeb-dür. Müteraṣṣıd oturdı. Bir gün keşīşler ulular geldiler, revende sulṭānı zinde (10) begür ėtmek ḳaṣdına tābūta ḳoydılar. İki tābūtı götürdiler, yėr ḳarnındın~yaŋa gitdiler. Vardılar, (11) iki tābūtı₍ yėr dibine indürdiler döndiler. Meger ilerüki sulṭānuŋ ʿavratı₍ diriymiş otururımış. (12) Revende-yile buluşdılar alışdılar. Ol yėrde iki oġlancuḳları oldı. Tābūtlarda yėygücek (13) bulınurdı, su ḫod varıdı. Bir gün ol yėr ḳarnında revende otururken gözine iki cerāġ gibi₍ nesne (14) görindi₍: ‘Neyidi’ dėyü te’emmül eyledi. Gördi ejderhāyımış, ḫāricden gelürimiş, işin bitürüb (15) ölü gövde-leri yėrimiş. İşin bitürüb döndüginde revende: “Dur!” dėdi. Bir uzun ipüŋ ucını tābūta (16) baġladı, bir ṭarafına yapışdı, ılanuŋ ardına düşdi₍. Ol gitdi₍, ol gitdi,[2446] yėr yüzine cıḳdılar. Cıḳduġları (17) yėrde ipi bir muḥkem aġaca baġladı, gendü yılan ardınca vardı. Gördi bir mīşeye sürtdi (18) yatdı. Revende od yandurdı₍, mīşe’yi yaḳdı, yılan icinde yandı₍. Andan durdı₍, ⌈yėm⌉ yėmiş dėrşürdi, (19) etegin ḳoyının doldurdı. İpi dutdı₍, ʿavrat ḳatına geldi. ʿAvrat eyitdi₍: “Ḳanda₍-idüŋ? Oġlancuḳları (20) üstüme bıraḳduŋ gitdüŋ. Ne maṣlaḥat-dur?” dėdi. Revende eyitdi₍: “Epsem ol! Mā üzüm, mā incīr, mā (21) [mā] rümmān. Dur, gidelüm!” dėdi. Durdılar, oġlancuḳları birer getürdiler, dünyāya cıḳdılar. Bir- **(246.a.)** (1) [bir] ḳac gün

••••••••••

[2443] F.402.b.1: *şabaḳı ġalebe eyledi*. | H.197.b.15: *göŋli₍ evlenmek diledi₍*. | L.377.b.1: *şabaḳı ġalebe eyledi*.

[2444] F.402.b.7: *aya*. | H.197.b.18: om. | L.377.b.7: *aba*.

[2445] F.402.b.7: *Elbette seni ayagelüse bıraḳsa ....* | H.197.b.17-18: *Ol boş tābūt senüŋdür. Ḳırḳ günden~ṣoŋra öldürürler, seni bile gömerler*. | L.377.b.7: *Elbette seni abagelüse bıraḳsalar*[x] .... .

[2446] F.403.a.2: *Ol gitdi, bu gitdi ...* . | H.198.a.4: om. | L.377.b.17: *ol gitdi₍, ol gitdi ...* .

anda rāḥat oldılar. Bir gün ḫātūn eyitdi: "#Oġlancuḳları avıdı#- (2) -dur,[2447] ben varayın, eskicelerini deryā kenārında yayḳayayım" dėdi. Cevāhiri varıdı, bilesindeyidi. (3) Nāgāh yolınca *Fireng* gemisi giderken görür ḳī kenārda ādemī-zād var, geldi, bu ʿavratı aldı (4) yüriyüvėrdi. Revende ana eglenidügin[2448] göricek geldi, kenārda anayı$_o$ istedi, bulımadı. Bildi$_o$ ḳī (5) deŋizden apardılar. Aġlayu vardı, iki oġlancuġı götürdi. Bir ṭarafa gitdi$_o$, giderken bir ulu suya oġradı. (6) Bir oġlancuġı bu gėcide$_o$ ḳodı$_o$, birini götürdi$_o$ aŋaru ḳodı$_o$. Gėrü berü gecdi, <gördi> ḳī bir oġlancuġı (7) ḳurt ḳapdı$_o$ ḳacdı.[2449] Ol demde revende oġlancuġıla su icinde bulındı. 'Öte gecmege, ḳurdı$_o$ (8) ḳovmaġa ėveyin, tīz geceyin', dėdiyse, ayaġı dayındı$_o$, ol oġlancuḳ daḫı suya gitdi. İttifāḳ ḳurt (9) ḳacariken ḳoyun oġlanına oġrar. Sapan daşıyla ḳurdı vurur, oġlancuġı düşürdür alur obaya (10) varur pėsler ḫøcaya vėrür. Bu oġlanı su alup giderken balıḳcı oġrar cıḳarur, gemi diregine asaḳor. Suyı$_o$ (11) sarḳar alur, evine gider bėsler. Ol~daḫı bu laḳīṭini kitāba vėrür. Revende māl u mülk <ü¯> esbābdan ʿavratdan[2450] (12) oġlancuḳlardan cüdā düşdi$_o$. İki ṭaş eline aldı, gögsini döge döge bir ṭarafa gitdi. Ol nevāḥī-de (13) bir şehr buldı$_o$, anda sākin oldı$_o$. Bir gün işidür ḳī mīnaya bir gemi gelmiş, bir güzel cāriyesi varımış, issi yüzini (14) görmemiş, göstermezimiş, settārımış, beġāyet ḫūbımış. Şehr ḫalḳı mīnaya teferrüce cıḳmış. Ol ḫalḳıla (15) bile çıḳmış yürürmiş. Meger ol cāriye dėdükleri bu revende-nüŋ oġlancuḳları anasıymış. Üninden (16) sözinden revende'yi bilmiş. Bu cāriye ḳatına gelen dellāle-lerüŋ birine bir dāne vėrmiş, eyitmiş: "Bu ḫøcam (17) beni biŋ dīnārdan eksüge vėrmez. Var, beni şol duran gişiye vėr, satsun, ol gişi (18) baŋa gerekdür." Dellāle cevheri götürdi$_o$, revende-ye vėrdi$_o$, peyġāmı degürdi$_o$. Revende sevindi$_o$, vardı$_o$: (19) deŋiz kenārında biraz oturu$_o$yürürken dā(n)e elinden suya düşdi$_o$. Bir balıḳ yutdı$_o$ gitdi. Revende ṭā{liᶜ-i} (20) şūrīde-sine ḳaḳıyub durdı$_o$, gėrü iki daşıla dögünü gitdi. Vardı$_o$, bir müddet yabanda yüridi$_o$. Bu cāriye gör{di$_o$ ḳī} (21) verende-den[2451] ḫareket belürmedi$_o$. Eyitdi: "Devleti$_o$ sürcmiş gişidür, kim~bile ne ḳażāya oġradı ola?" dėdi. **(246.b.)** (1) #Ol dellāle-sine bir dāne# daḫı vėrdi$_o$, eyitdi$_o$: "Sat bunı$_o$, beni satun-al, evüŋe ilet, anam ol, ben (2) #ḳızuŋ olayım#, diriligüm diriligümüz muḳadderise, varuraḳ dirilelüm!" dėdi.[2452] Dellāla vardı$_o$, cevherī-ler bāzā- (3) -#rına ʿaẓīm bahāya dāne'yı# satdı. Geldi$_o$, *Firenge* cāriye bahāsını vėrdi$_o$. Cāriye'yi aldı, evine iletdi. Kimsesi (4) yoġımış. Birḳac gün oturdılar dirildiler. Ammā cāriye bir fikir eyledi. Eyitdi: "Bucaḳda oturmaġıla şeml <ü> cemeᶜ (5) olmaz.[2453] Tedbīr gerekdür" dėdi$_o$. Anasına eyitdi: "Baŋa er donın getür, biraz kāfūri$_o$ mūm getür!" dėdi. Cāriye (6) ḳulaḳları delügini aḳ mūmıla dutdı$_o$, hīc

2447 L. v. l. || F. 403.a.9: *avudıdur*. | H.198.a.6. | L.378.a.7: *avdı$_o$dur*.

2448 F.403.a.12: *eglendügini*. | H.198.a.7: om.| L.378.a.10: *eglendügin*.

2449 F.403.a.14: *Gėrü berü geçdi$_o$ kim bu oġlancuġı ala, öteki oġlancuḳı ḳurt ḳapdı...* | H.198.a.8: *... gelür ḳī birin daḫı geçüre, öte geçen oġlancuġı ḳurt ḳapar ...* . | L.378.a.13-14: *... geçdi kim bu oġlancuġı ala; öteki oġlancuġı ḳurt ḳapdı, ḳaçdı*.

2450 F.403.b.6: *ve*. | H.198.a.10: om. | L.378.b.3: *māl <u> māl mülki ʿavratdan ...* .

2451 F.404.a.4: *revende-den*. | H.198.a.10: om. | L.378.b.16: *revende-den*.

2452 F.404.a.7: "*... ḳızuŋ olayım dirilelüm*" - *dėdi*. | H.198.a.17: om. | L.379.a.1-2: "*...ḳızuŋ olayım dirilelüm*" - *dėdi*.

2453 F.404.a.10: *şeml cemᶜ olmaz*. | H.198.a.18: om. | L.379.a.5: *şeml cemᶜ olmaz*.

ḳulaḳ delügi belürmez oldı. Andan er donın gėydi: bir şāh (7) yigit cıḳa-geldi. Tīmde bir dük(k)ān dutdı, ḳumāş yaydı,[2454] alış-vėriş eyledi. Gelene gidene ṣadaḳa vu (8) inᶜām vėrdi. Ḥüsn-ü [ḫulḳ u][2455] ḫulḳıla maᶜrūf mevṣūf oldı. Revende yabanlarda bir gün gezeriken (9) işitdiₒ kĭ şehrde bir ṣāḥib-vücūd belür[d]miş. "Nėce gezem varayın yüz urayın, şāyedkĭ bir nafaḳacuḳ elüme (10) gire" dėdi. Şehr ḫalḳı daḫı, kimüŋ melāleti olsa, ol ṣāḥib-vücūd dük(k)ānına varurlardı, göŋül- (11) -leri münşeriḥ ėderleridi. İttifāḳ bir gün ḫøca <dükkānda>[2456] otururken gördiₒ kĭ vezīr(-i)[2457] sulṭān göŋlin (12) avıtmaġa ḫøca ḳatına geldi. Bir demden ḳāżĭ~yiₒ şehr daġı ḫøca ḳatına geldi. Otururken revende (13) cıḳageldi. Deŋizde bir balıcaḳ avlamış, reyḥānı getürdiₒ. Ḫøca gördi bildi, oġlana eyitdi: "Bu ḳonuġumuzı (14) eve ilet: otursun. Üş ben~daḫı gelem. Anama[2458] dė: balıḳı ⌈yaḫşı⌉ bişürsün, daḫı fāḫir ṭaᶜāmlar yaraḳlasun, üş (15) daḫı ḳonuḳlarum vardur, varuruz" dėdi. Revende eve vardıₒ, ana durdıₒ ḳullıḳ ėtdiₒ. Revende-nüŋ gözi öŋinde (16) balıġı pardıₒ,[2459] yāḳūt pāre-sini cıḳardı: laṭīf olmış, şef(f)āf olmış. Anı göricek revende ḳara būs (17) oldı, melūl olup oturdı: "Bī-saᶜādat-lıġumı gör, balıġı ben tīmārlasam, żāyīᶜ olmış pāremi ben ḳabż (18) ėtsemdi" dėdi. Ḥāliyā ṣabur ėtdiₒ oturdı. Ḫøca dük(k)ān işi biticek vezīri, ḳāżiyiₒ aldı, (19) odaya geldi. Oturdılar, mu(ḥ)ādeşe muḥāvere ėderiken esnā-yıₒ kelāmda vezīr eyitdi: "Kāşki (20) beniₒ balcıḳda bulan balıḳcı beni daḫı bėter balcıġa depeydi! Vezīr olub ᶜazl şerbetin icmeyedüm!" (21) dėdi. Ḳāżī eyitdi: "Kāşki beni ḳurt alub giderken cūpān feryād ėrişmeyedi! Ḳāżī olub **(247.a.)** (1) ᶜazl meẓelletin cekmeyedüm!" dėdi. Revende vü ḫøca bu kelimātı bu maᶜẓūl-lardan #işidicek "Cānum# (2) oġul-lar" dėyü naᶜra vurdılar görişdiler ağlaşdılar. Ananuŋ anası <ensi> anıtdı.[2460] #Āḫir gözleri yaşın# (3) silüb oturduḳları vaḳt ḫøca revende-ye eyitdiₒ: "Üşbu saŋa cevher vėribidüm, #beni satual dėyü#.[2461] (4) N~ėtdüŋ?" dėdi. Eyitdi: "İşde anaŋ saḳladı" dėdi. Taŋrıya şükr eylediler, Allāh-uŋ vaḥdāniyat- (5) -lıġına sıġındılar kĭ bu perākende'yi nėte bir cemeᶜ ėtdi. Andan ḫøca ḫalḳalarını (6) gėrü ḳulaġına gecürdi, dük(k)ānı düzeni ḳuşanı-yıla revendeye sımarladı. Ḳāżī vü vezīr (7) daḫı analarınuŋ atalarınuŋ bī-ḥisāb niᶜmetleriyle vizāretden ü ḳużātdan müstaġnī (8) düşdiler. Bir zamān ḳaviyulᶜayn olub ḫoş-vaḳt oldılar. Āḫir öldiler, bu ḥikāyet (9) yādigārˣ ḳaldı.

Raḥmet-i Ḥaḳ mü'ellife vü kātibe vü ḳāriye vü sāmiᶜe vü ṣāḥib-i (10) kitāba vu āmīn dėyene olsun!

«Āmīn, yā Rabbalᶜālamīnaˣ.»

Āmīn.

••••••••••

[2454] F.404.a.13: id. | H.198.a.20: *ḳumāş ṣatdıₒ*. | L.379.a.9: id.

[2455] F.404.a.14: sic. | H.198.a.20: om. | L.379.a.10: sic.

[2456] F.404.b.3: sic. | H.198.a.20. | L.379.a.15: om.

[2457] F.404.b.4: id. | H.198.a.21: om. | L.379.a.15: sic.

[2458] F.404.b.7. | H.198.a.23. | L.379.b.2: *anama*.

[2459] F.404.b.9. | H.198.b.1. | L.379.b.4: *yardı*.

[2460] F.405.a.3: *Atanuŋ ananuŋ ensleri andıdı*. | H.198.b.6: om. | L.379.b.14: *Atanuŋ, ananuŋ ensleri andıₒ*.

[2461] F.405.a.4: ... *beni al dėyü* ... . | H.198.b.7: om. | L.379.b.16: ... *beni al. N~ėtdüŋ*?

(11) «Tammat bi-ʿawni-l-lāhi taʿālā».

***

(10-12) »Be~yādegār neveştem men īn kitābet-rā, (13) egerçĭ īn ḫaṭṭ-i men lāyiḳ-i kitābet nīst. (10-12) Ger be~hem ber-zede bīnī ḫaṭṭ-i men, ʿayb mekün, (15) ke merā miḥnet-i eyyām be~hem ber-zede est«.

***

(13) «Katabahu-l-ʿabdu'l-faqīru-l-ḥaqīru-l-muḥtāğu (14) ilā raḥmati rabbihi-l-ġafūr Ḥasan ibn Muḥammad (15) al-Fūmenī fi baldati Adirna bi-tārīḫ sanat ḫamsa (16) wa-ḫamsīn wa-ṯamānimiya ḥāmidan li-l-lāh taʿālā wa-muṣalliyan (17) ʿalā nabiyyi-r-raḥma wa-šafīʿi-l-ummati sayyidinā Muḥammad.»

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Hikâyelerin Fihristi

Başlık (1.a.)
Hāẕā kitāb Ferec baʿd eş-şidde

Besmele/Mukaddime/Dibace (1.b.1.)

1
Ḥikāyet-i evvel (1.b.16.)
ez-ān-i Ebūlḳāsim-i Baṣrī ve emīr-i Baṣra ve Ebūlfetḥ-i Vāsiṭī

2
Ḥikāyet-i düvüm (10.a.14.)
ez-ān Fażlullāh-i Mevṣilī ve Ebūlḥasan ve Māhyār ve ḳāżī

3
Ḥikāyet-i sivüm (18.b.18.)
ez-ān-i zen-i bennā-yi Bem ve vezīrān-i bādeşāh-i Kevāşīr

4
Ḥikāyet-i cehārüm (27.b.8.)
ān ez-ān-ı Riżvānşād-i Cīnī vü Bānū-yi Şehristānī

5
Ḥikāyet-i pencüm (35.a.16.)
ez-ān-i Ferruḫ-şād, Ferruḫ-rūz, Ferruḫ-nāz

6
Ḥikāyet-i şeşüm (43.a.6.)
ez-ān-i vezīr bā-duḫter-i meliki ve cādū

7
Ḥikāyet-i heftüm (49.a.17.)
ez-ān-i Naṣr-i ʿAyyār u pādeşāh-zāde-i Ḫorāsān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8
Ḥikāyet-i heştüm (52.a.3.)
ez-ān-i Pādeşāh-zāde Zeynülaṣnām ve melik-i cinniyān

9
Ḥikāyet-i nühüm (62.b.18.)
ez-ān biserān-i pādeşāh-i Ḫorasān bā-birāderşān Ḫüdādād

10
Ḥikāyet-i dehüm (66.b.12.)
ez-ān se cüvān ve bīr ve duḫter-i bādeşāh ve siyāh

11
Ḥikāyet-i yāzdehüm (70.a.8.)
ez-ān-i pādeşāh-i bī-ġam ve vezīr-i ġamnāk

12
Ḥikāyet-i düvazdehüm (L.102.a.4.)
ez-ān-i zen-i zerger ve faḳīh ve ekābiran-i şehr

13
Ḥikāyet-i sīzdehüm (L.117.a.2.)
ez-ān dürūdger ve ḥīlet kerden bā-cūlāh

14
Ḥikāyet-i cehārdehüm (L.123.b.15.)
ez-ān-i İsḥāḳ-i Mevṣılī ve küşk ve zenbīl

15
Ḥikāyet-i pānzdehüm (87.b.16.)
ez-ān e Belḳīs ve māder ve mevlideş ve peder

16
Ḥikāyet-i şānzdehüm (90.a.13.)
ez-ān Manṣūr bin ʿAbdülʿazīz-i Cevherī

17
Ḥikāyet-i hefdehüm (95.b.10.)
ez-ān Şemse-i Cādū ve Ṭāhir-i Başrī

18
Ḥikāyet-i hecdehüm (103.a.20.)
ez-ān düzd ve ḳāżī ve mācerāşān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

19
Ḥikāyet-i nūzdehüm (105.b.8.)
ez-ān duḫter-i melik-i Kişmīr ve bāzirgān-i Ḫorāsān

20
Ḥikāyet-i bīstüm (113.b.21.)
ez-ān ḳāżī-yi Baġdād bā-Hārūnurreşīd

21
Ḥikāyet-i bīst ü yeküm (117.a.21.)
ez-ān Şābūr-i Kāzurūnī bā-Ḫʸāca Muẓaffer-i Baġdādī

22
Ḥikāyet-i bīst ü düvüm (123.a.1.)
ez-ān se birāder ve mācerāşān bā-ḳāżī

23
Ḥikāyet-i bīst ü sivüm (124.b.2.)
ez-ān melik ve vezīr ve segān}

24
Ḥikāyet-i bīst ü cehārüm (125.b.12.)
ez-ān Levvāḥa bā-Ḫʸāca Beşer-i Ṣarrāf

25
Ḥikāyet-i bīst ü bencüm (127.b.10.)
ez-ān Pādeşāh-zāde-i Ḫalaf bā-peder ve māder ve mācerāşān

26
Ḥikāyet-i bīst ü şeşüm (141.b.15.)
ez-ān Bāġ-i İrem ve Bedīʿülcemāl ve Şehzāde Seyfülmülūk

27
Ḥikāyet-i bīst ü heftüm (L.232.a.17.)
ez ān-i Temmīm-i Dārī Anṣārī - raẓiyallāhu anhu - bā-cinniyān

28
Ḥikāyet-i bīst ü heştüm (L.248.a.11.)
ez ān-i Dükeyn ve Ḫabīb ve duḫter

29
Ḥikāyet-i bīst ü nühüm (172.b.20.)
ez-ān Yaḥyā-yi Bermekī ve nā-bīnā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

30
Ḥikāyet-i sī-üm (173.b.9.)
ez-ān Aᶜrābī-yi ṣāliḥ ve Duḫter-i u Urvi̱ye ve hevāḫᵛāhāneş

31
Ḥikāyet-i sī-vüyeküm (187.b.1.)
ez-ān Süleymān ve Sīmürġ ve baḥs̱-i ḳażā ve ḳader

32
Ḥikāyet-i sī-vüdüvüm (198.b.5.)
ez-ān Kel-i Bāġbān ve duḫter-i Şāh-i Yemen

33
Ḥikāyet-i sī-vüsivüm (206.b.6.)
ez-ān Ḫālid ve Yūsuf-i Ḥaccām-i Fużūlī

34
Ḥikāyet-i sī-vücehārüm (213.a.18.)
ez-ān Dalla-i Muḫtāle ve ġuramā-yi vey

35
Ḥikāyet-i sī-vübencüm (226.b.4.)
ez ān Ebūlfevāris-i Mellāḥ ve ġarmi̱yeş

36
Ḥikāyet-i sī-vüşeşüm (230.b.7.)
ez-ān Sulṭān Maḥmūd-i Ġaznevī

37
Ḥikāyet-i sī-vüheftüm (233.a.13.)
ez ān Ḥātim-i Ṭāy ve merd-i baḫīl ve kārvān

38
Ḥikāyet-i sī-vüheştüm (234.a.6.)
ez-ān Muslim ve Cuhūd ve Ḳāżī-yi Ḥamiş

39
Ḥikāyet-i sī-vünühüm (236.a.15.)
ez-ān Bānū ve Düstūr, peser-i Melik-i Cīn

40
Ḥikāyet-i cihilüm (238.a.17.)
ez-ān Sīmcūr ve Cīpūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

41
Ḥikāyet-i cihil-ü-yeküm (242.a.2.)
ez-ān Bārbāh-i Belīnās ve vezīr-i Buḫtī-naṣr

42
Ḥikāyet-i cihil-ü-düvüm (244.a.11.)
ez-ān Aḫi Ḫurdek ve revende

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Konkordanslar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Neşre Konkordans

Başlık/Besmele/Mukaddime/Dibace	Budapeşte Yazması (1.b.)
1.-11. hikâye	Budapeşte Yazması (1.b.-74.b.)
11. hikâyenin sonu	Lâleli Yazması (L.101.b.-102.a.)
12. hikâye	Lâleli Yazması (L.102.a.-103.b.) Lâleli Yazması (L.112.a.-117.a.)
13. hikâye	Lâleli Yazması (L.117.a.-123.b.)
14. hikâye	Lâleli Yazması (L.123.b.-127.a.)
14. hikâyenin sonu	Budapeşte Yazması (87.a.-87.b.)
15. hikâye	Budapeşte Yazması (87.b.-90.a.)
16. hikâye	Budapeşte Yazması (90.a.-93.b.) Lâleli Yazması (L.137.b.-139.a.) Budapeşte Yazması (95.a.-95.b.)
17.-26. hikâye	Budapeşte Yazması (95.b.-152.b.)
26. hikâyenin sonu	Lâleli Yazması (L.228.a.-232.a.)
27.-28. hikâye:	Lâleli Yazması (L.232.b.-261.b.)
28. hikâyenin sonu	Budapeşte Yazması (172.a.-172.b.)
29.-42. hikâye:	Budapeşte Yazması (172.b.-247.a.)

İstanbul-Lâleli Yazması'nın Sayfa Numaralamasına Konkordans (v. 102.a.-132.a.)

L.102.a.-L.104.a.	12. hikâye
L.104.a.-L.109.b.	10. hikâye
L.109.a.-L.111.b.	15. hikâye
L.112.a.-L.117.a.	12. hikâye
L.117.a.-L.123.b.	13. hikâye
L.123.b.-L.128.b.	14. Hikâye

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Filolojik Aparatta Kullanılan Kısaltmalar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Aparattaki Terimlerin İşlevine Dair

Idem, Budapeşte Yazması ile diğer yazmaların uyum içinde olduğu manasına gelir. Buna mukabil *sic*, paralel yazmaların teklif edilen düzeltmeyi doğruladığını gösterir.

Söz konusu metin parçası paralel yazmada (çoğu zaman ifade farklılığından dolayı) mevcut değilse, bu *omittit* ile belirtilir. Buna mukabil *lacuna*, paralel yazmada uzunca bir kısmın eksikliğine işaret eder.

Bugün İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde muhafaza edilen ve karşılaştırma için başvurulan yazmaların kısaltmaları:

F. = İstanbul, Fatih Koleksiyonu Nr. 3718.

H. = İstanbul, Hamidiye Koleksiyonu Nr. 1173.

L. = İstanbul, Lâleli Koleksiyonu Nr. 1698.

Metin Tenkidinde Kullanılan Kısaltmalar

id. = idem
lac. = lacuna
l.i. = locus illegibilis
l.v.l. = locus vix legibilis
om. = omittit
v.c. = verbum correctum.

Atıfta Bulunulan Sözlükler

B Mütercim Âsım Efendi. *Burhân-ı Katı*. Hazırlayanlar M. Öztürk - D. Örs. Ankara, 2000.

D F. Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. İstanbul, 1962.

R Redhouse. *Yeni Türkçe İngilizce Sözlük*. İstanbul, 1968.

(R) *A Turkish and English Lexicon*. By Sir James W. Redhouse. Constantinople, 1890.

S F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. London, 1892.

T A. Tietze, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı/ Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen*. Birinci Cilt. A-E. Istanbul - Wien, 2002.

W H. Wehr, *Arabisches Wörterbuch für die Schriftsprache der Gegenwart*. Leipzig, 1958.

Y C. Dilçin, Yeni Tarama Sözlüğü. Ankara, 1983.

Z J. Th. Zenker, Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch. Leipzig, 1866.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 20

TÜBA

Türkiye Bilimler Akademisi

Ferec Ba‘d eş-Şidde

CİLT: II

TIPKIBASIM

HAZIRLAYANLAR: GYÖRGY HAZAI - ANDREAS TIETZE

Ferec Ba'd eş-Şidde

CİLT II

TIPKIBASIM

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ferec Ba'd eş-Şidde
CİLT II

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 20

Hazırlayanlar
György Hazai (Prof. Dr.)
Andreas Tietze (Prof. Dr.)

Almanca Bölümlerin Türkçeye Tercümesi
Ali Suat Ürgüplü (Dr.)

Editör
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-10-9
Takım ISBN: 978-605-2249-07-9
Ankara, 2017

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
Ahmet Üstüner (Dr.)

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

Proje Sorumlusu (TÜBA Başkanı)
Ahmet Cevat Acar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Derya Örs (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Gazi Topdemir (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Doç. Dr.)
Cahid Şenel (Yrd. Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
Ses Reklam Paz. Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mebusevleri Ayten Sk. 28/7 Çankaya - ANKARA

© Türkiye Bilimler Akademisi 2017
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ferec Ba'd eş-Şidde

"Zorluk Sonrası Ferahlık, Sıkıntı Sonrası Rahatlık"

ERKEN OSMANLI DÖNEMİ HİKAYELER KİTABI

CİLT II

TIPKIBASIM

Hazırlayanlar
György Hazai
Andreas Tietze

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Toplumların gelişme ve kalkınmasında bilimsel ve teknolojik çalışmalar, belirleyici bir role sahip bulunmaktadır. Yeni bilim ve teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında sahip olunan bilimsel ve kültürel birikim ve mirastan yararlanılması, bunun için de söz konusu mirasın gün ışığına çıkarılması büyük önem taşımaktadır.

Mensubu olduğumuz Türk-İslâm medeniyetinin insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel birikim ve gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte, medeniyetimizin bilim ve kültür tarihindeki önemli başarıları ve katkılarının, egemen Batı merkezli bakış açısının da etkisiyle, yeterince görünür ve bilinir olmadığı bir gerçektir. Bu durum, tarihimizle övünmenin ötesinde hepimize bu zengin mirasın değerlendirilmesi konusunda yeni görevler yüklemektedir.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılarak bilim ve kültür dünyası ile gelecek kuşakların istifadesine sunulması; bilim, ar-ge ve yenilikçilik konusundaki amaçlarımızın gerçekleştirilmesi için gerekli birikim, özgüven ve motivasyona değerli katkılar sağlamayı içeren önemli bir millî görevin yerine getirilmesini ifade etmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından başlatılan "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi", bu konuda atılmış önemli bir adımı oluşturmaktadır.

Matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe gibi alan-

lardan seçilmiş birçok ünlü İslâm âlimi/düşünürü/yazarı tarafından hazırlanan eserleri bilim ve kültür dünyasına kazandırmayı amaçlayan bu proje, Türk-İslâm medeniyetinin bilim ve kültür literatürüne katkısını daha görünür ve yararlanılır hale getirecektir.

TÜBA mensuplarını bu değerli proje için tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını hayırla yâd ediyor, eserlerin hazırlanması ve yayımlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Projenin bilim ve kültür hayatımıza yararlı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Faruk Özlü
T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Günümüzde bilim ve yenilikçilik, ulusal kalkınma ile uluslararası rekabette göreli üstünlük sağlamada belirleyici stratejik faktörler haline gelmiştir. Toplumların bilim ve yenilikçilik performansı açısından, toplumda bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ile gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, özel bir öneme sahiptir. Bu hususlar, dünyadaki muadilleri gibi Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bakımından da öncelikli amaç ve görevler arasında yer alır.

Bilim ve yenilikçilik performansı, güncel imkan ve kaynaklar yanında tarihsel birikim ve mirasın değerlendirilmesini de gerektirir. Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, başarılı bir performans için gerekli özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşır. Uluslararası yarışta son iki yüzyıldır ve günümüzdeki göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir motivasyon ikliminin oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk vatandaşı ve kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, Akademimiz tarafından bu düşünceler doğrultusunda, Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje ile, Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir.

Öncelikle, bilime ve projeye verdikleri çok değerli destek için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bu eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum. Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi'nde yayımlanan eserlerin medeniyet ihyası/inşası süreci ile milletimizin bilim alanında ve topyekün gelişimi bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar
TÜBA Başkanı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Tıpkıbasım(lar) 15

İstanbul - Lâleli (1698) Yazması

v. 228.a. - 261.b. 87

v. 137.b. - 139.a. 92

v. 101.b. - 128.b. 132

Budapeşte Yazması (Török F. 71)

Ek: v. *1.a.* - *16.a.* 165

v. 1.b. - 247.a. 600

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Bu cilt, *Ferec Ba'd eş-Şidde*'nin Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'nde Török F. 71 künyesiyle muhafaza edilen Budapeşte yazmasının tıpkıbasımlarını ihtiva etmektedir. Neşre temel teşkil eden bu elyazmasının tasviri birinci ciltte bulunmaktadır.

Bu tasvirde metindeki eksiklere de işaret edilmiştir. Neşirde bu boşlukları doldurmak/eksiklikleri gidermek için elbette başka bir çağdaş yazmaya başvurmak gerekti. Seçimimiz (bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan) Lâleli Koleksiyonu'ndaki 1698 numaralı yazma olmuştur. Bu yazmanın sayfa numaralarındaki hatalara da 1. ciltte değinilmiştir.

Török F. 71, neşredilen metinden başka metinler de ihtiva eder. *Ferec Ba'd eş-Şidde* ile hiçbir şekilde ilişkisi olmamasından dolayı v. 215.b.-216.a.'nın yayımından vazgeçilmiştir (bkz. Cilt 1, Giriş kısmı). Buna mukabil bunu takip eden bölüm (Ek: F. *1.a.* - *16.a.*) alınmıştır. Bu bölüm, -çok daha sonra yapılmış olan bir istinsahtaki el yazısıyla- esas metinde eksik olan 27. ve 28. hikâyeleri ihtiva etmektedir. Kitabın daha önceki sahiplerinden biri, bu eksikliği keşfederek bu istinsahı cilde eklemiş olmalıdır.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tıpkıbasım(lar)

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

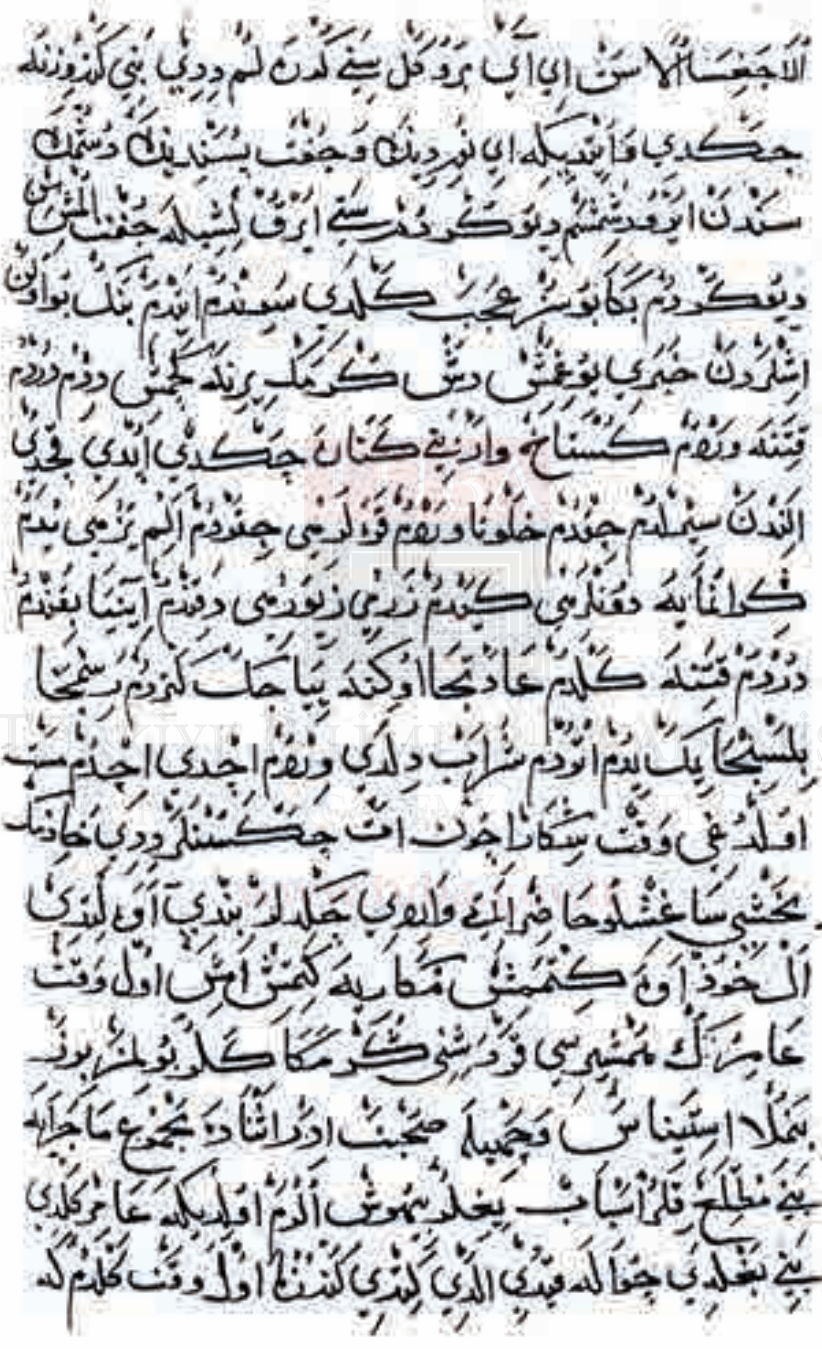

٤٦١

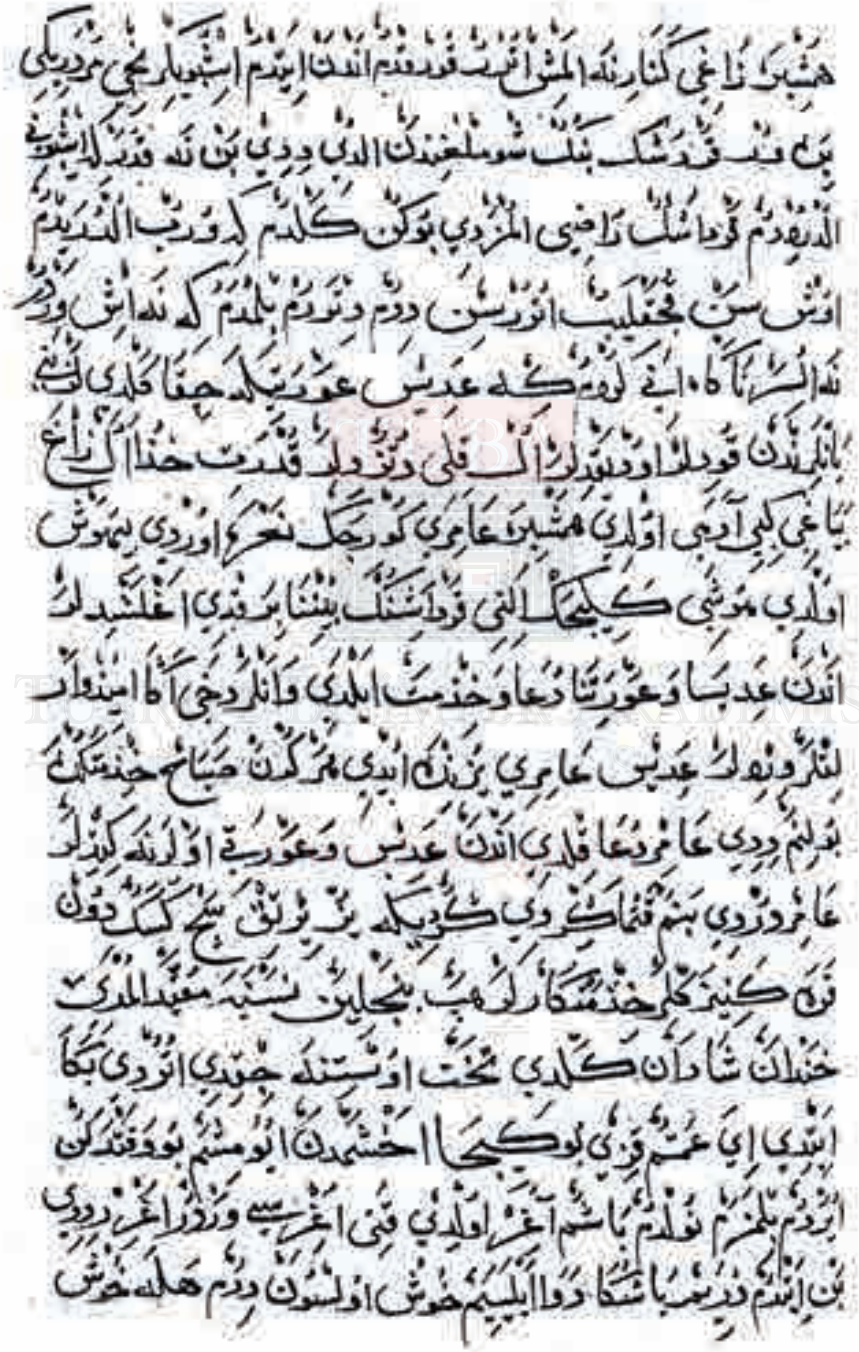

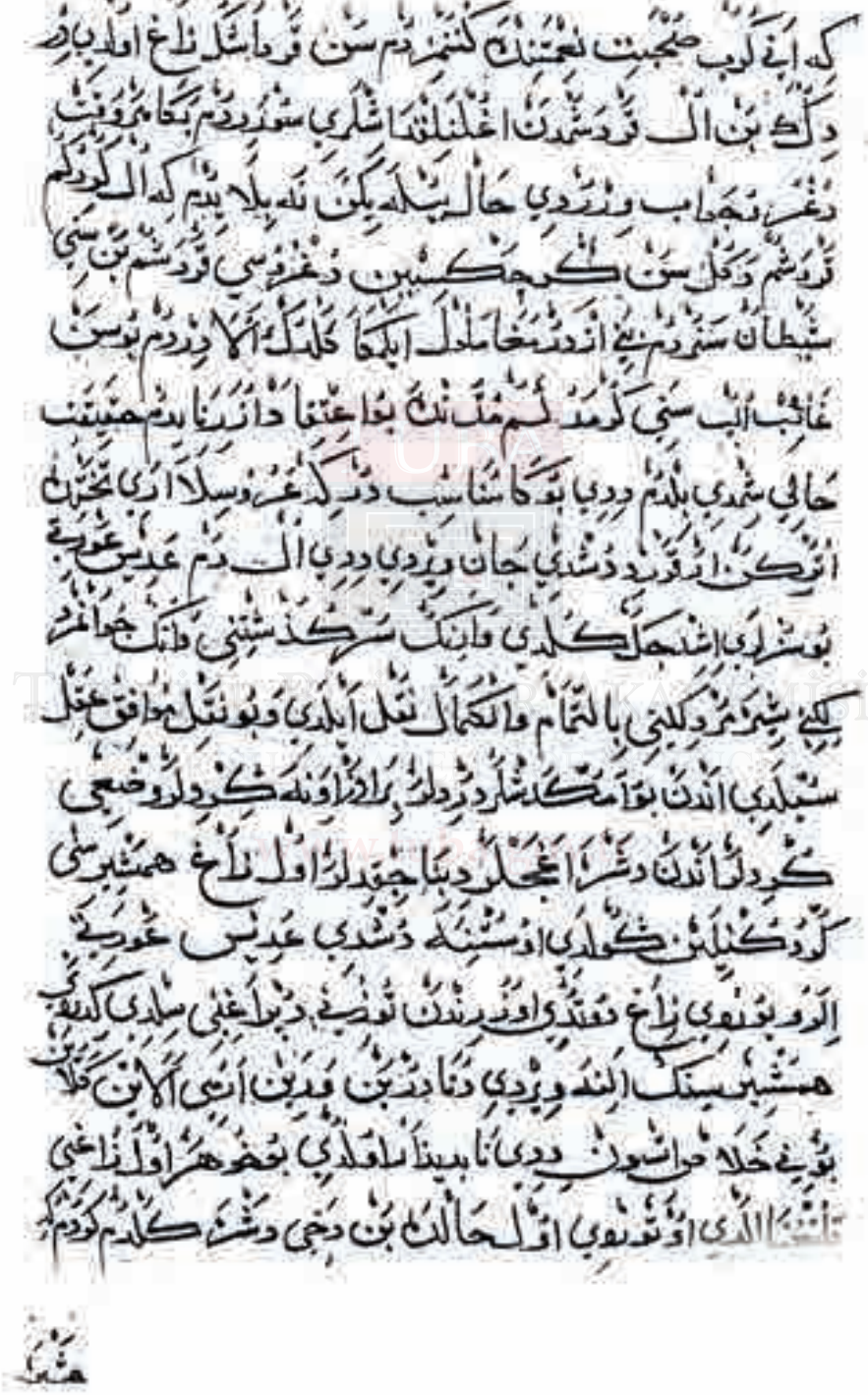

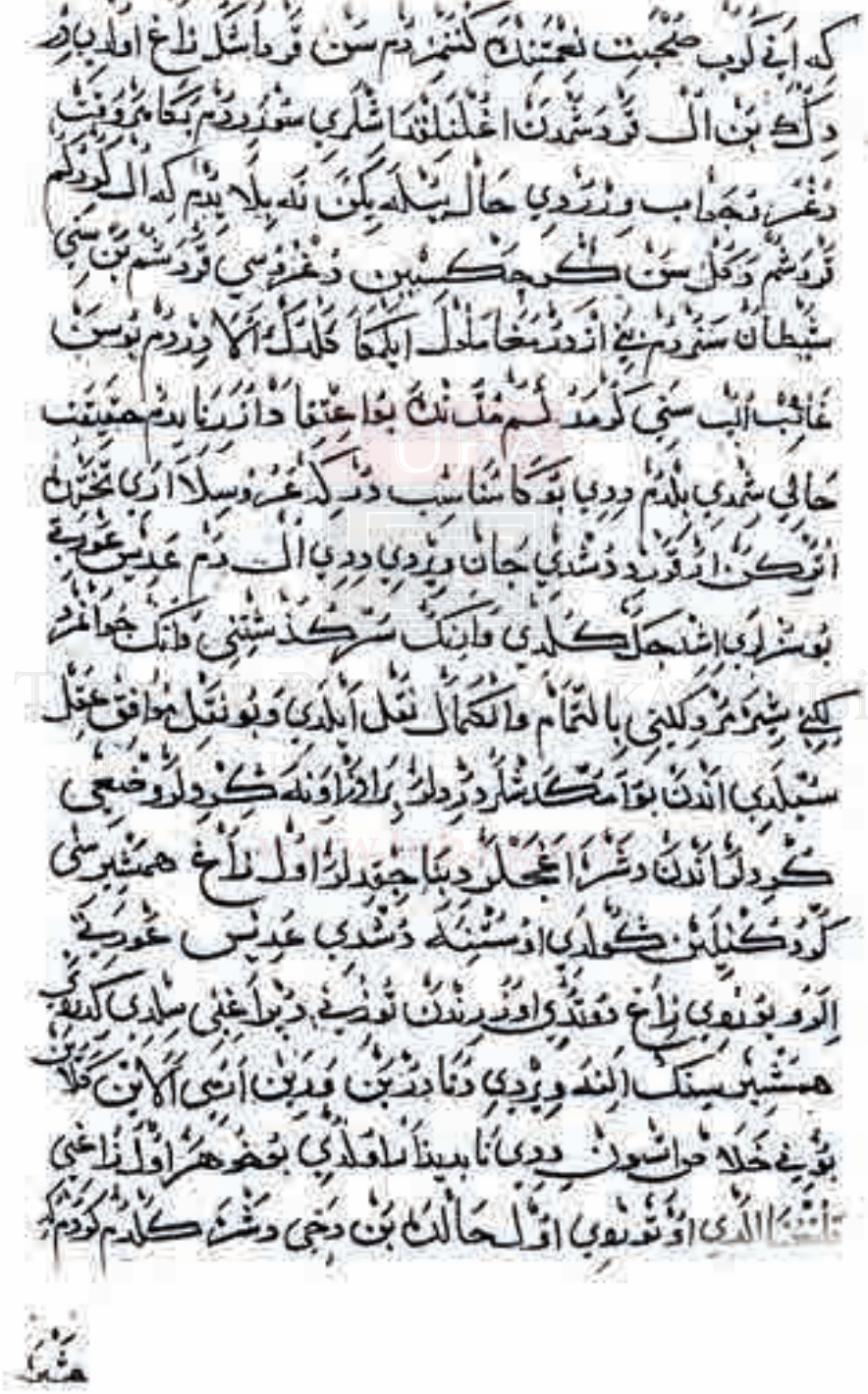

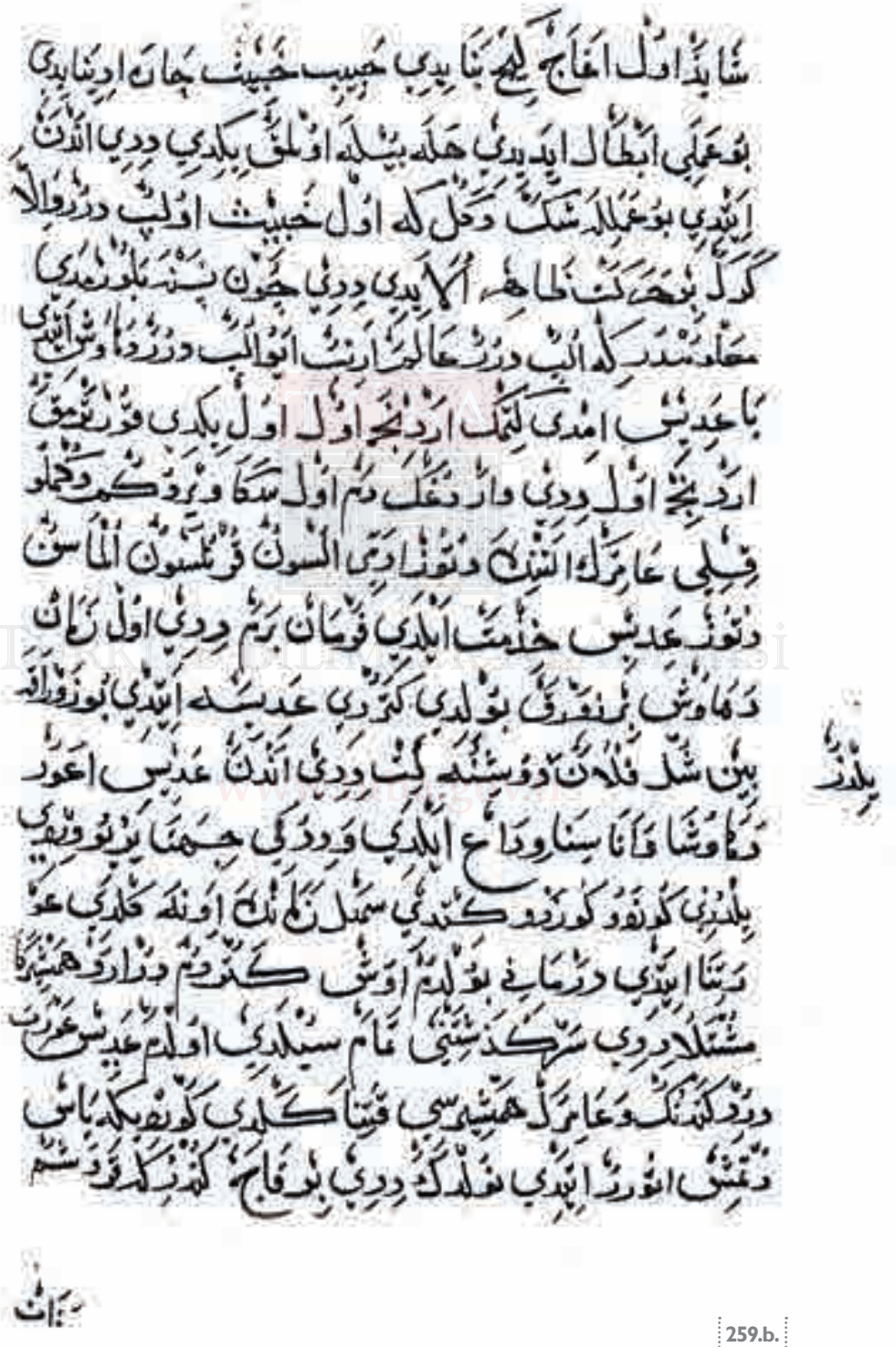

259

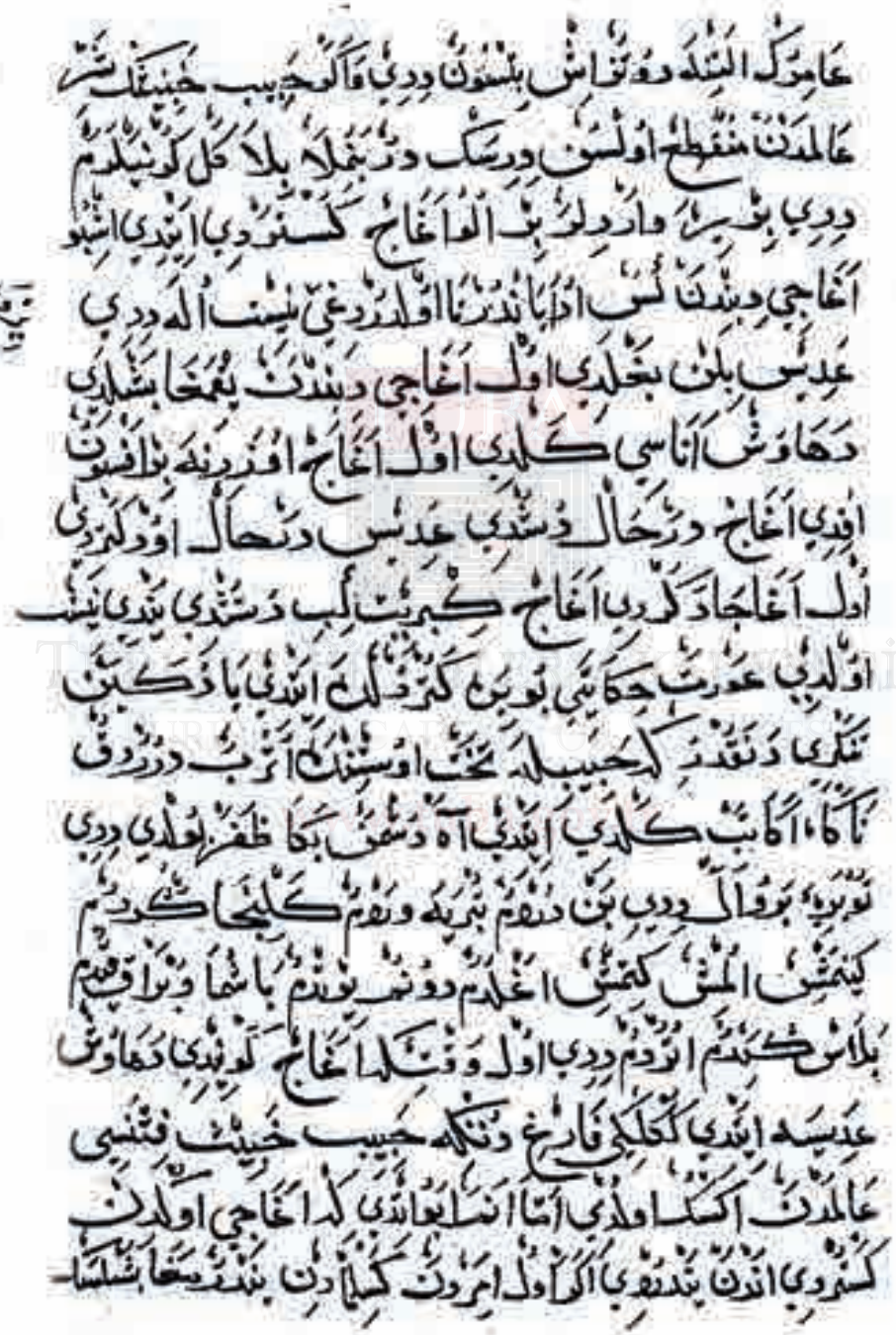

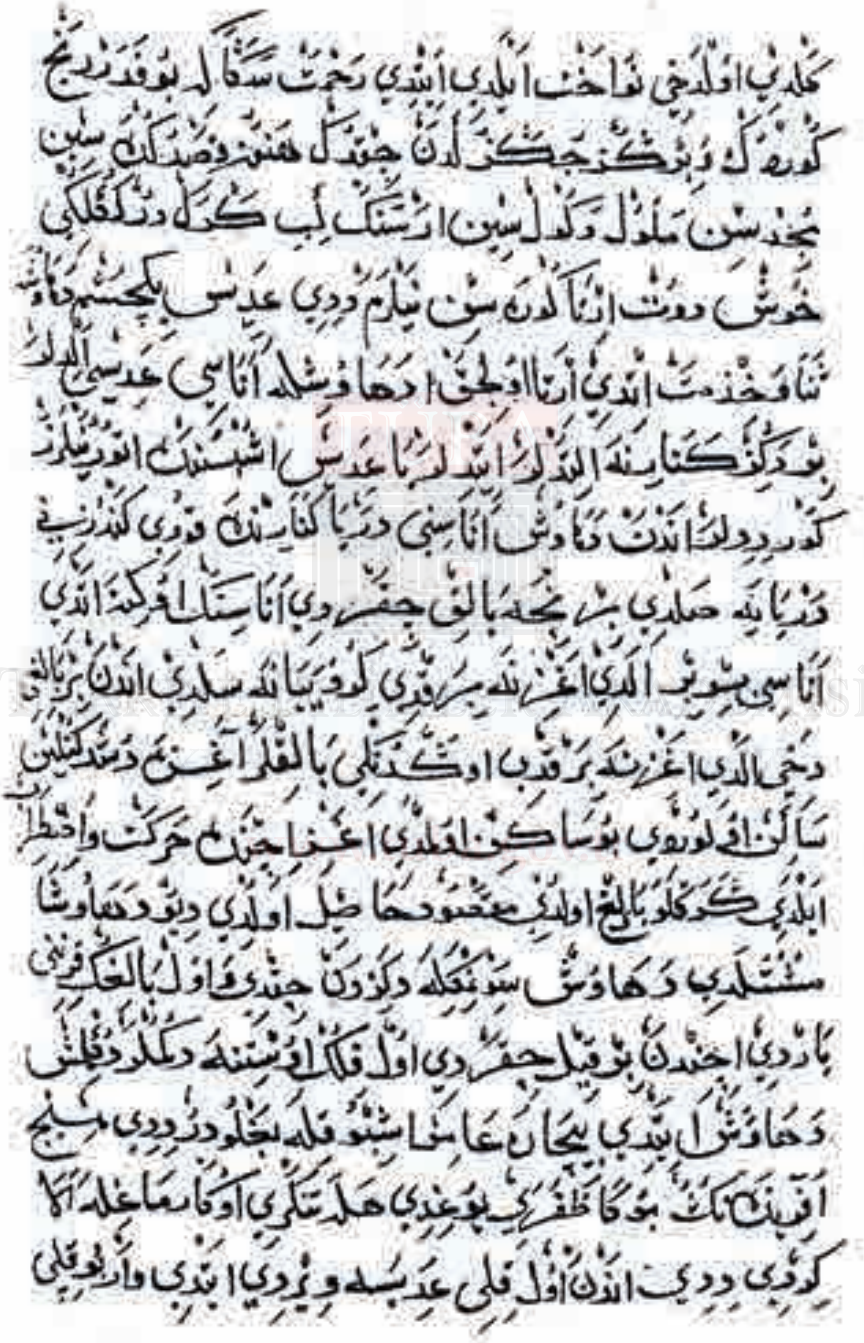

٢٥٨

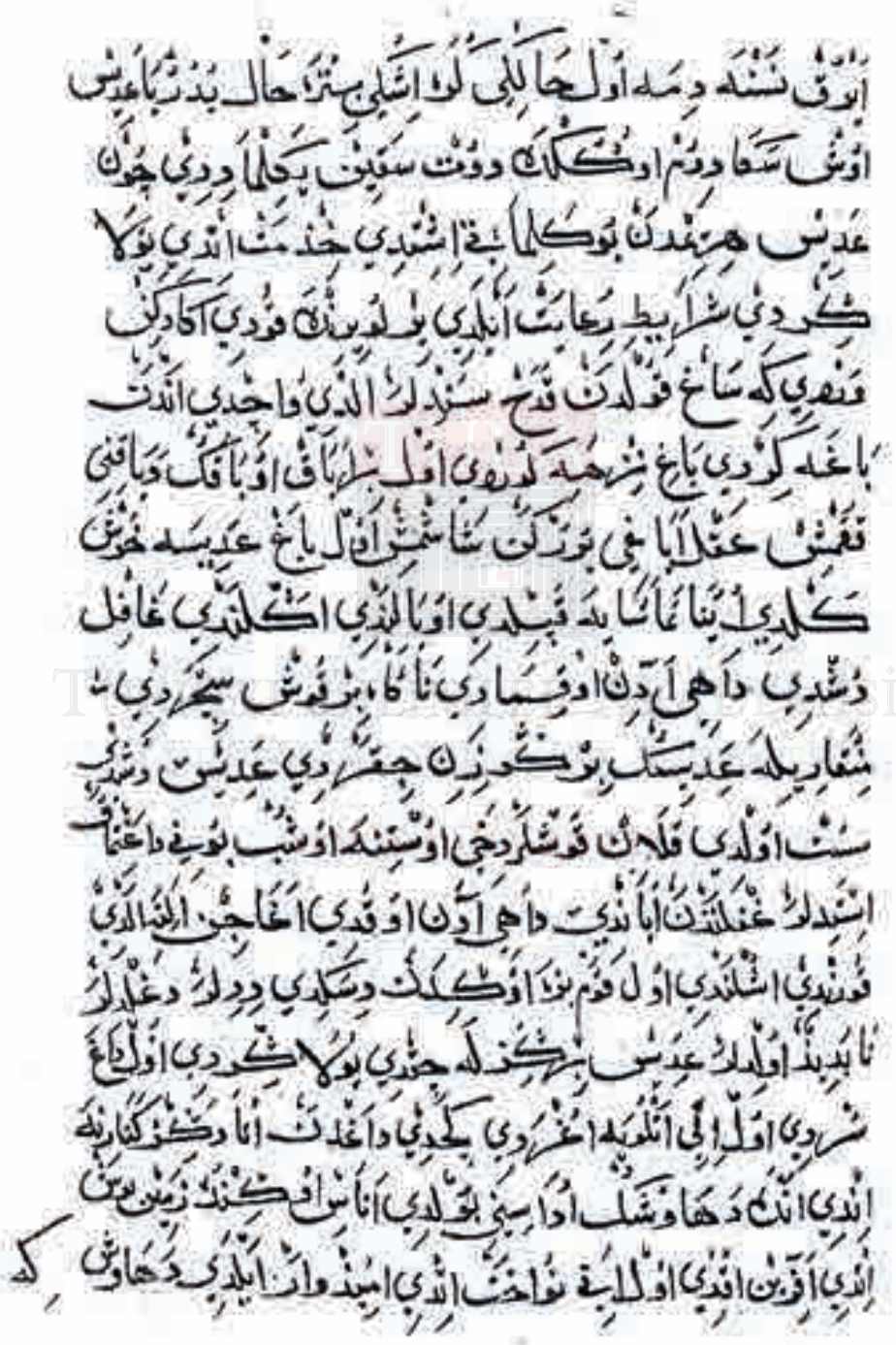

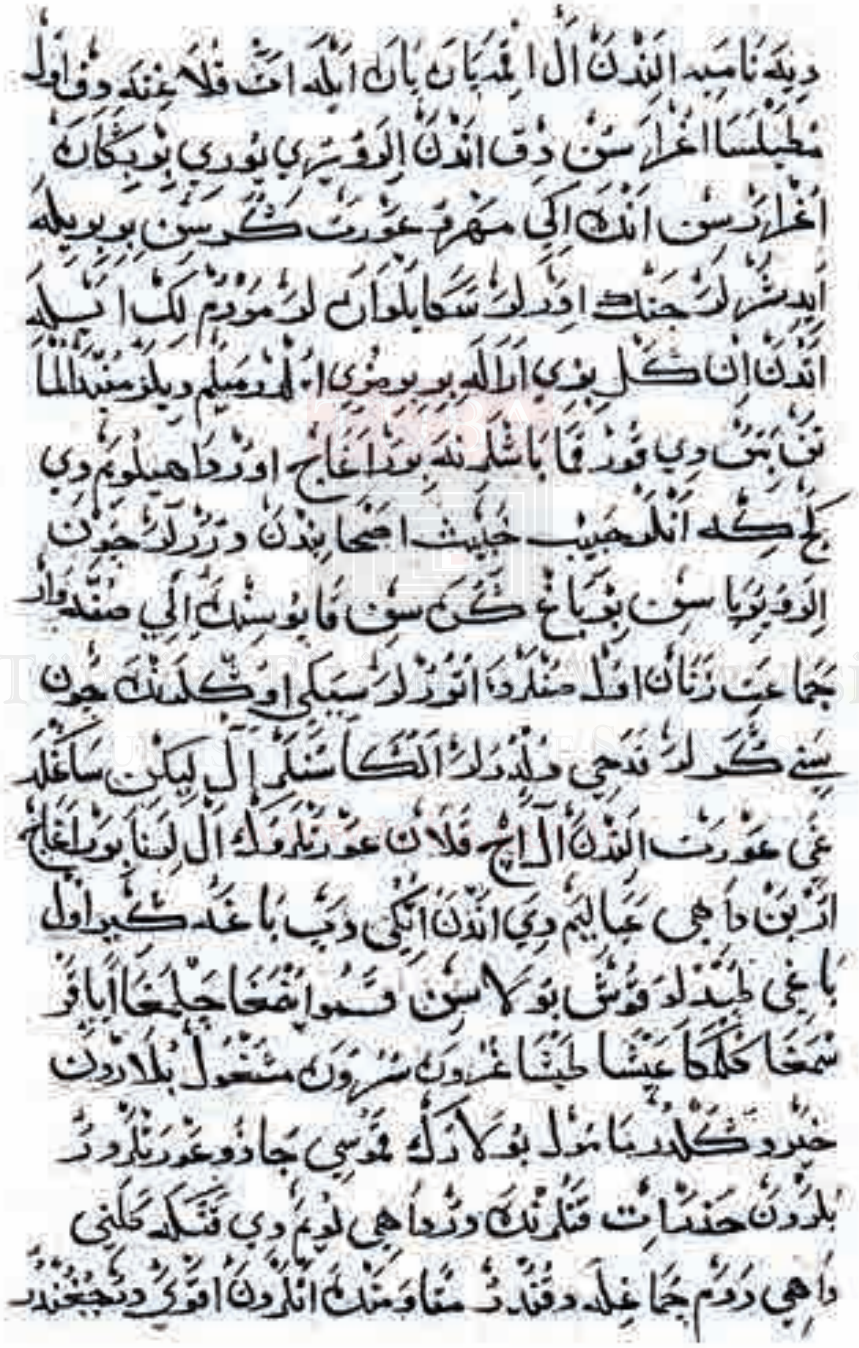

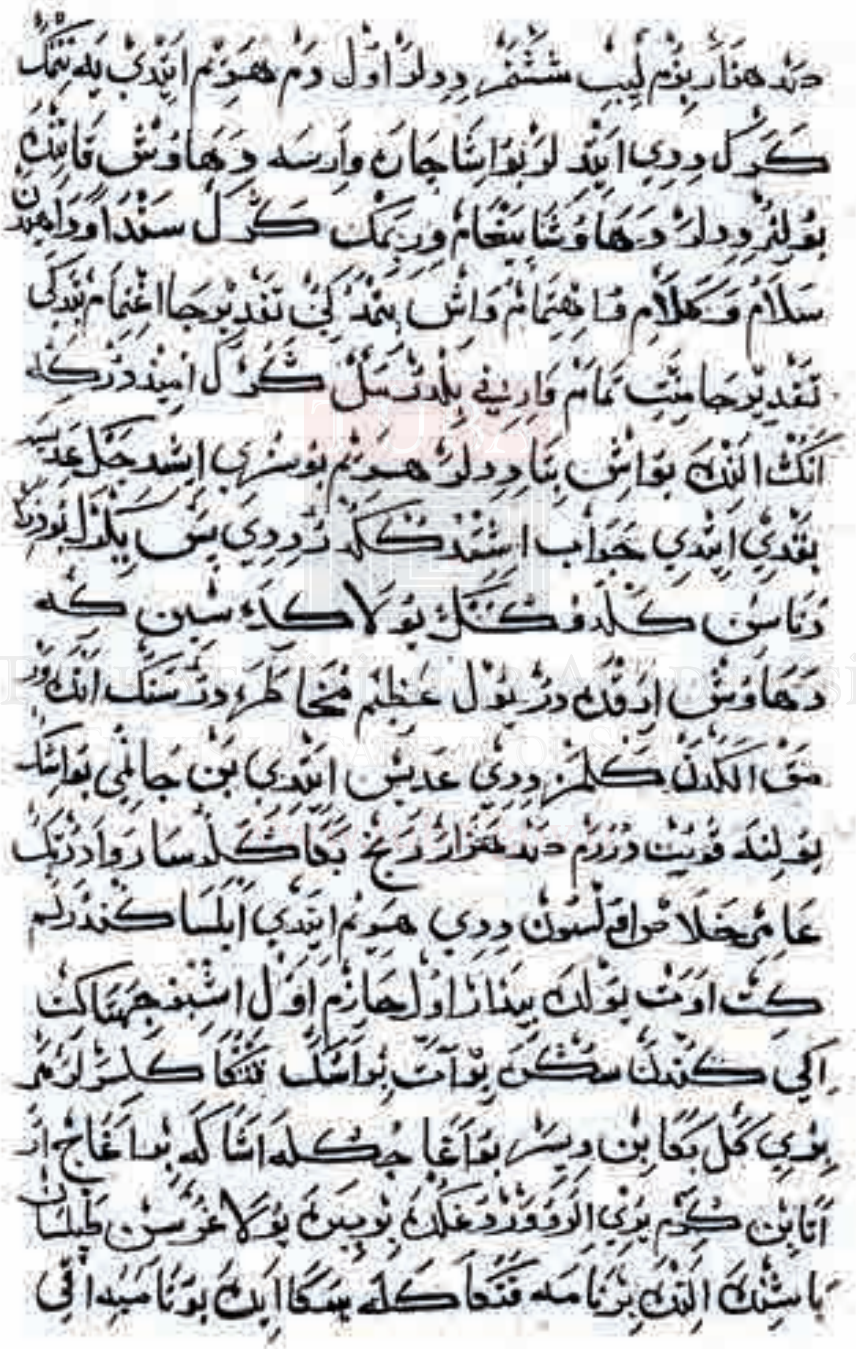

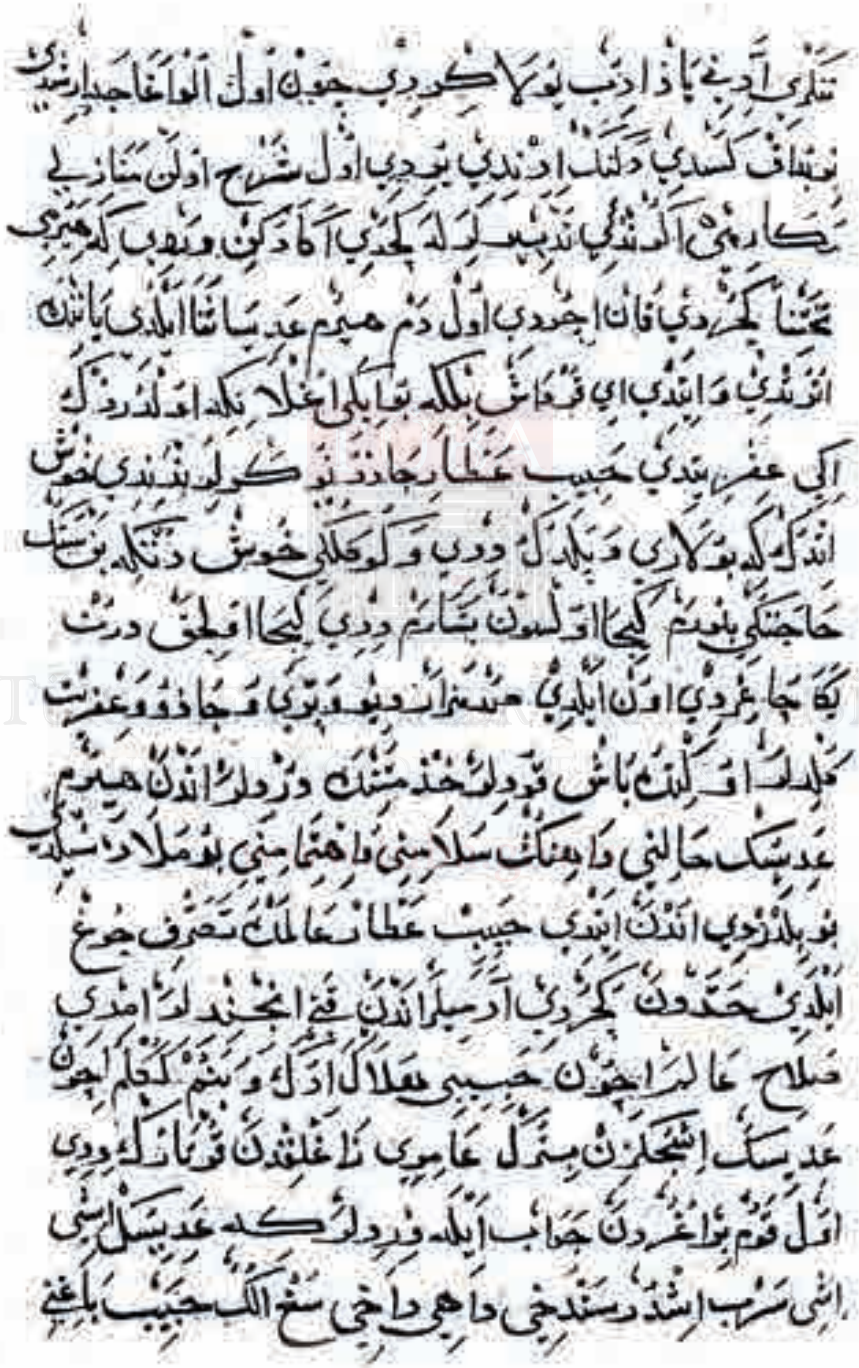

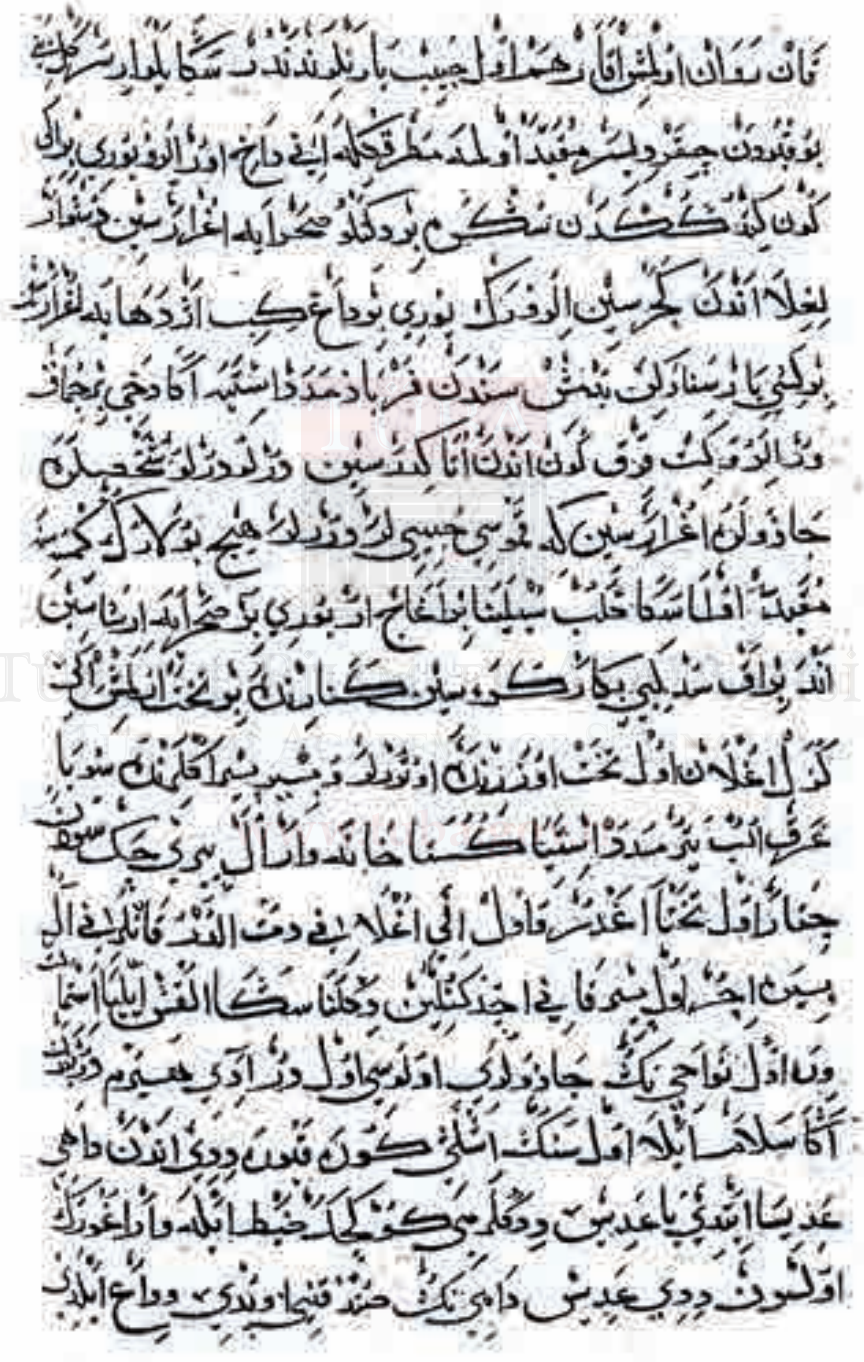

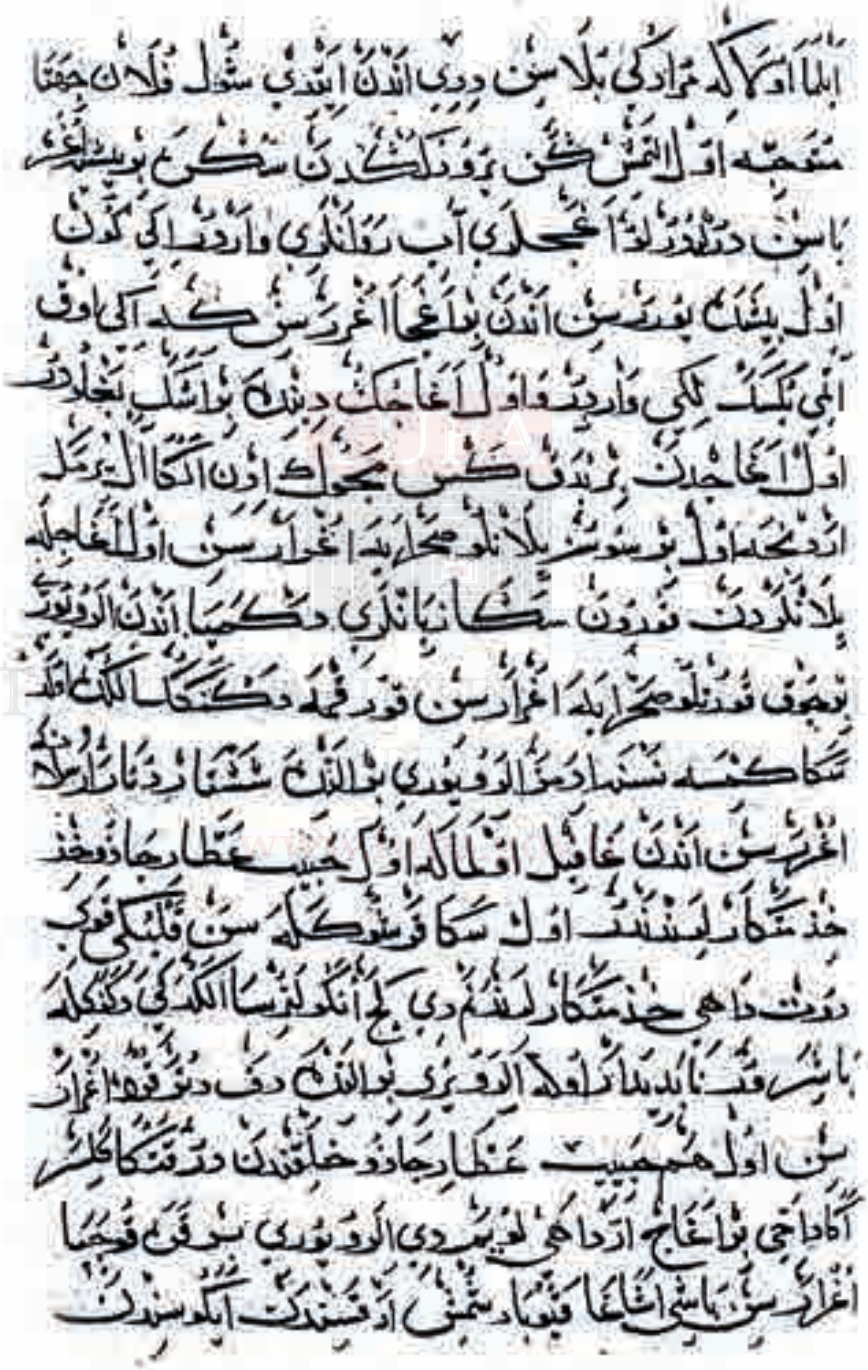

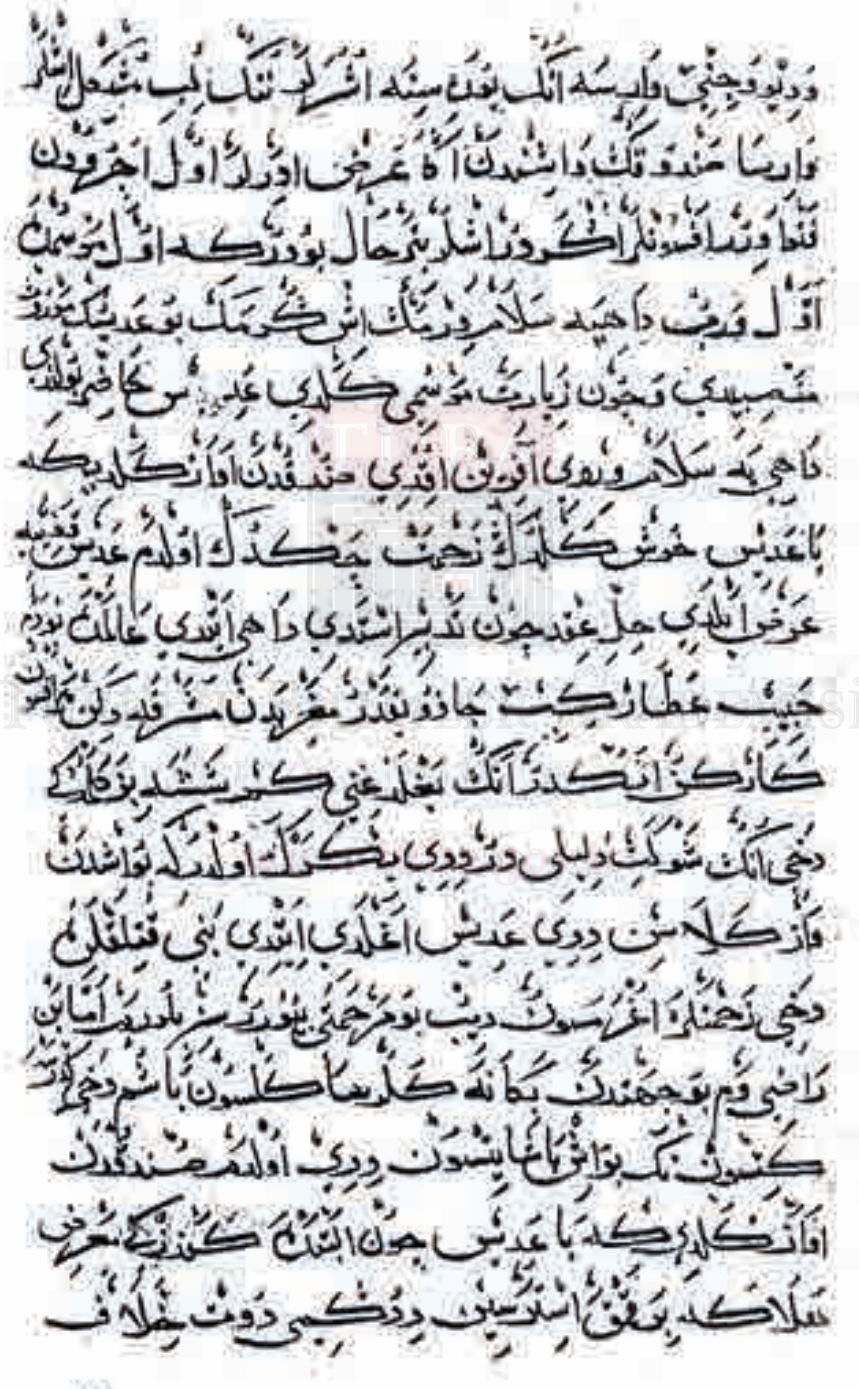

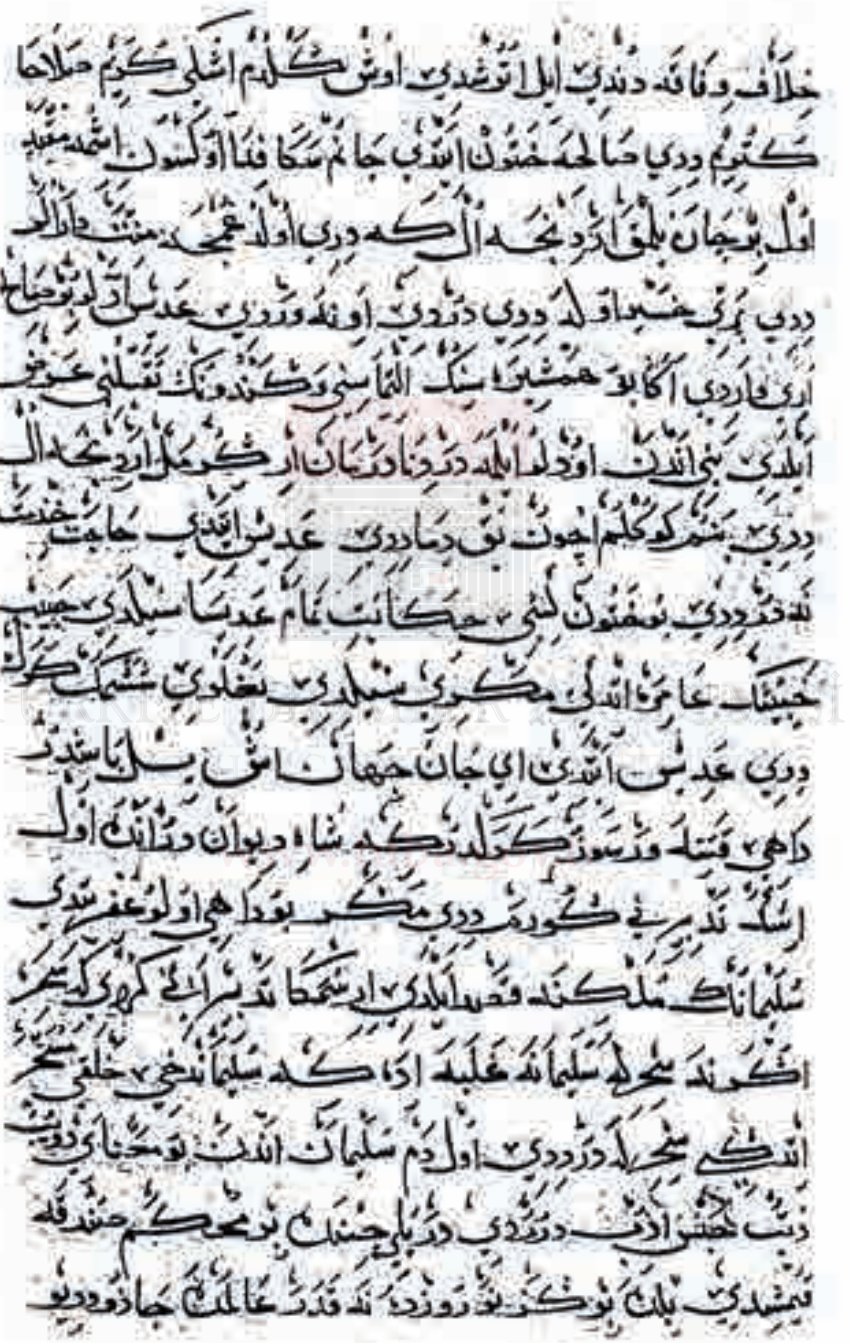

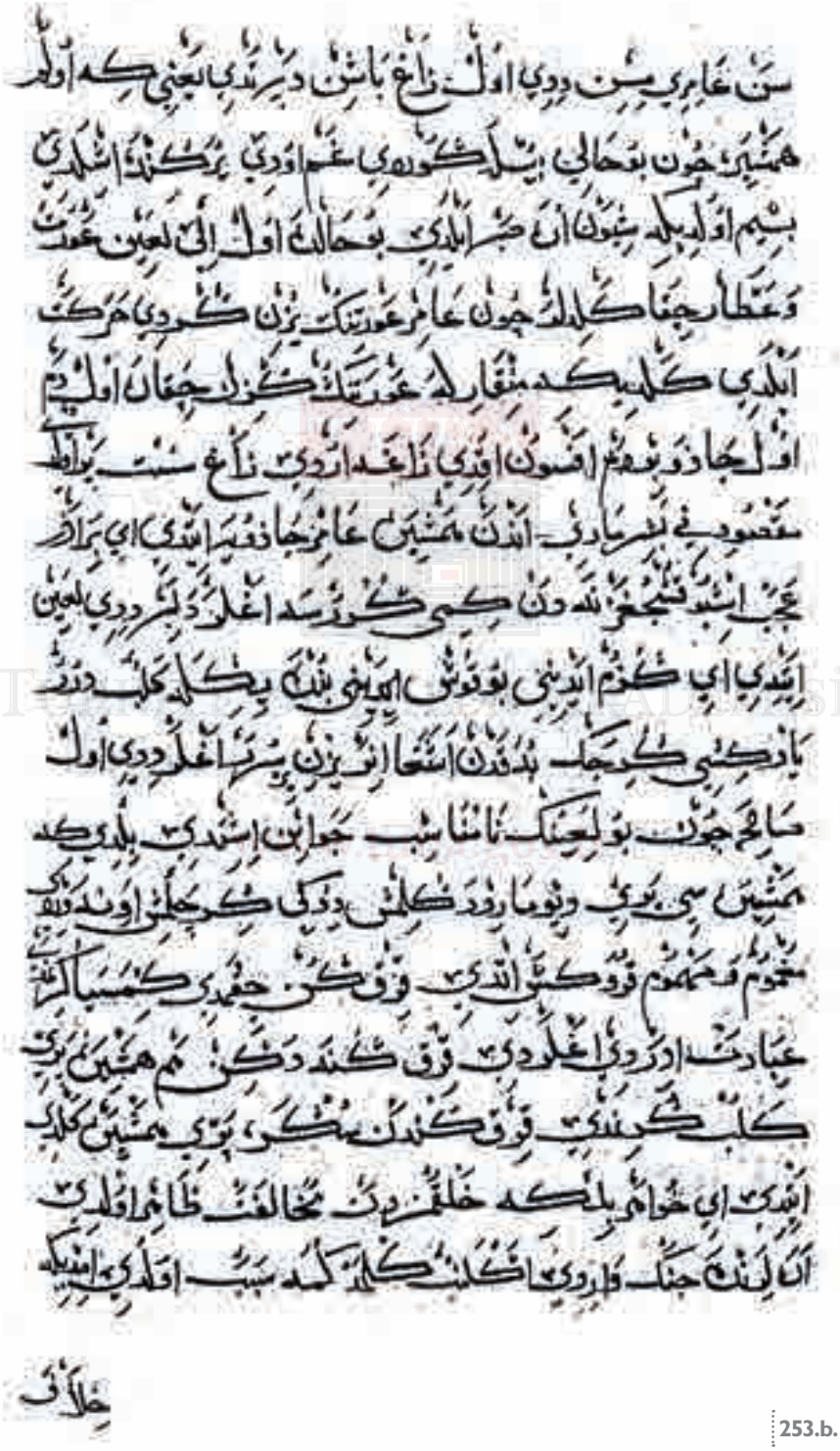

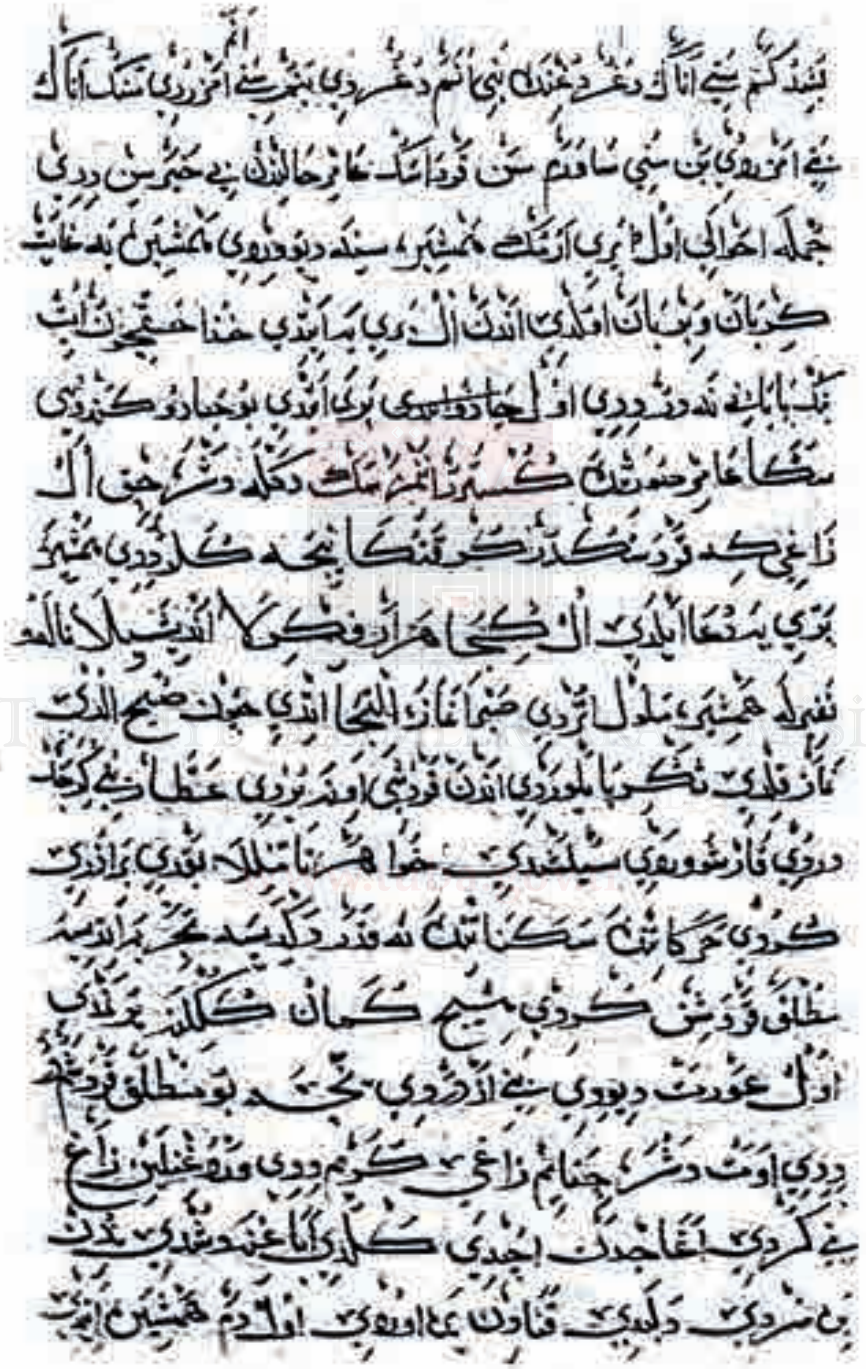

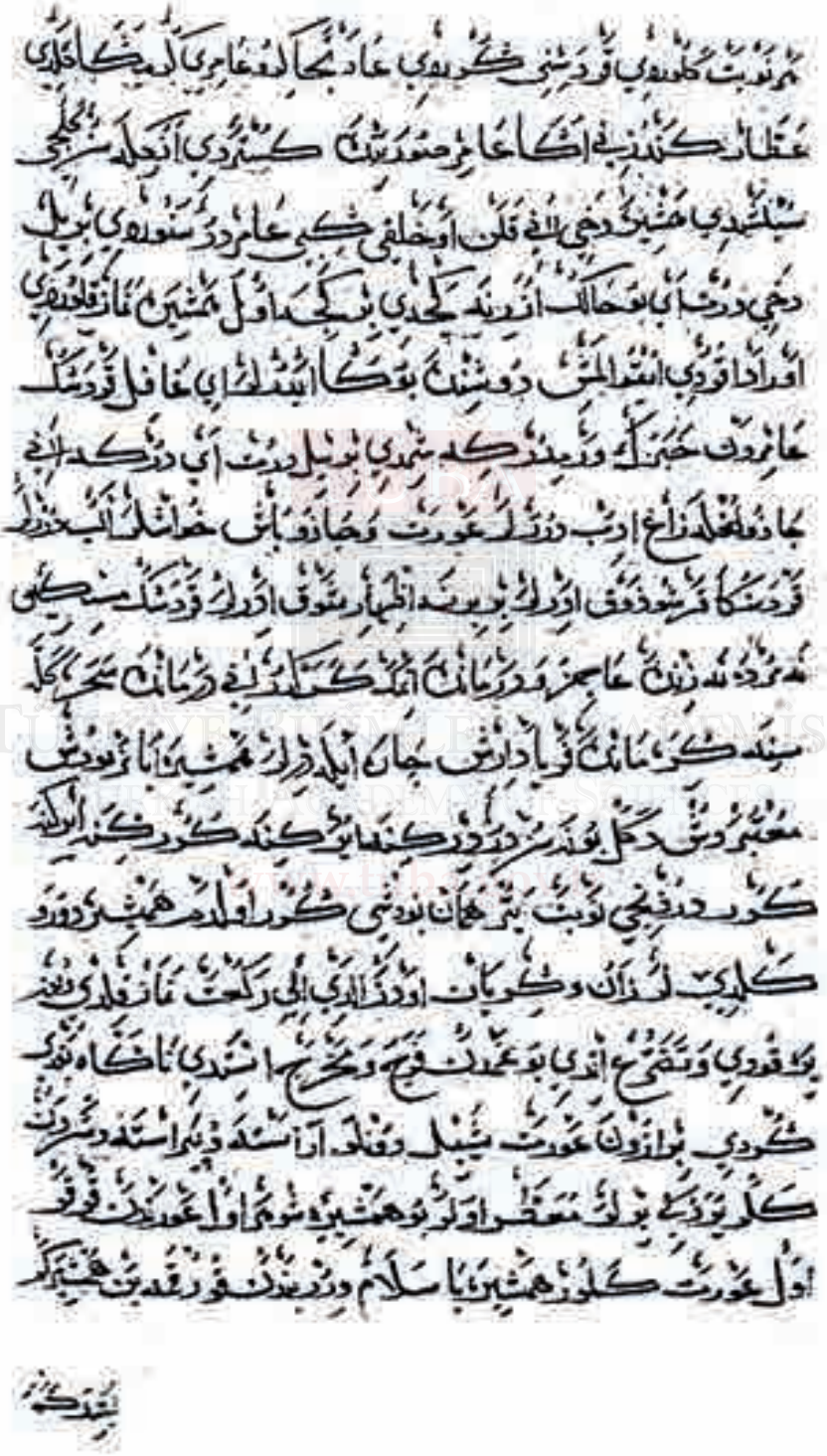

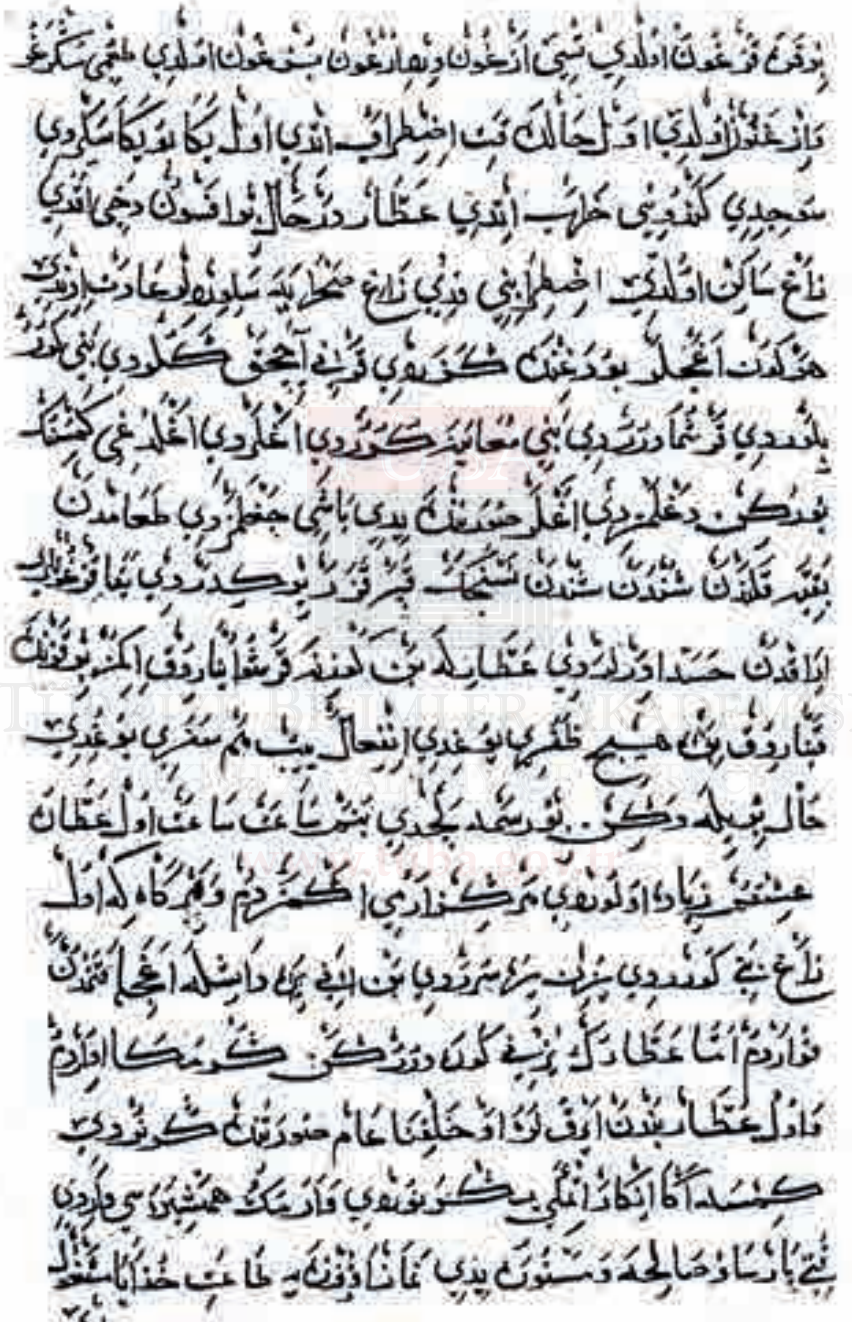

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

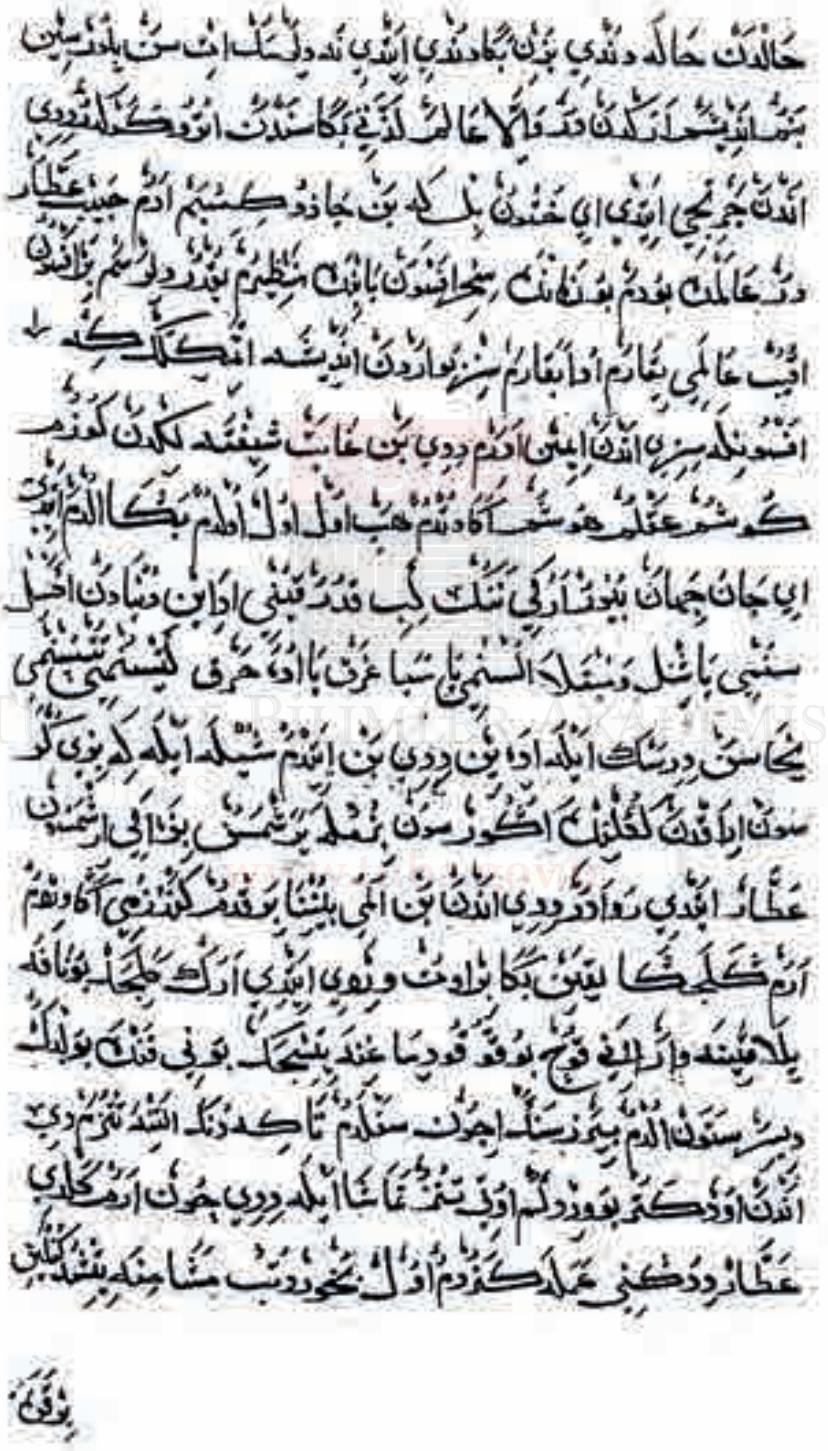

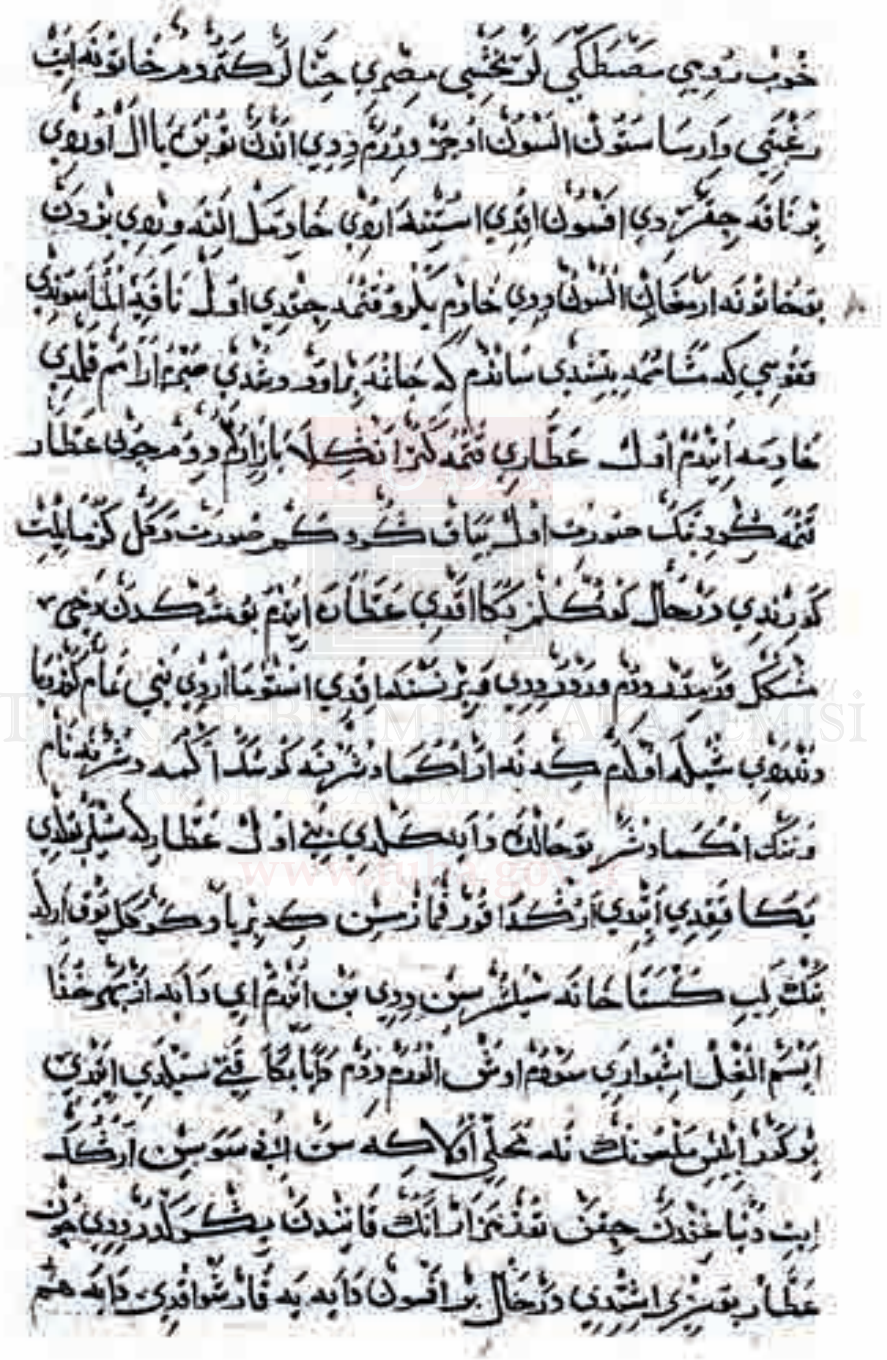

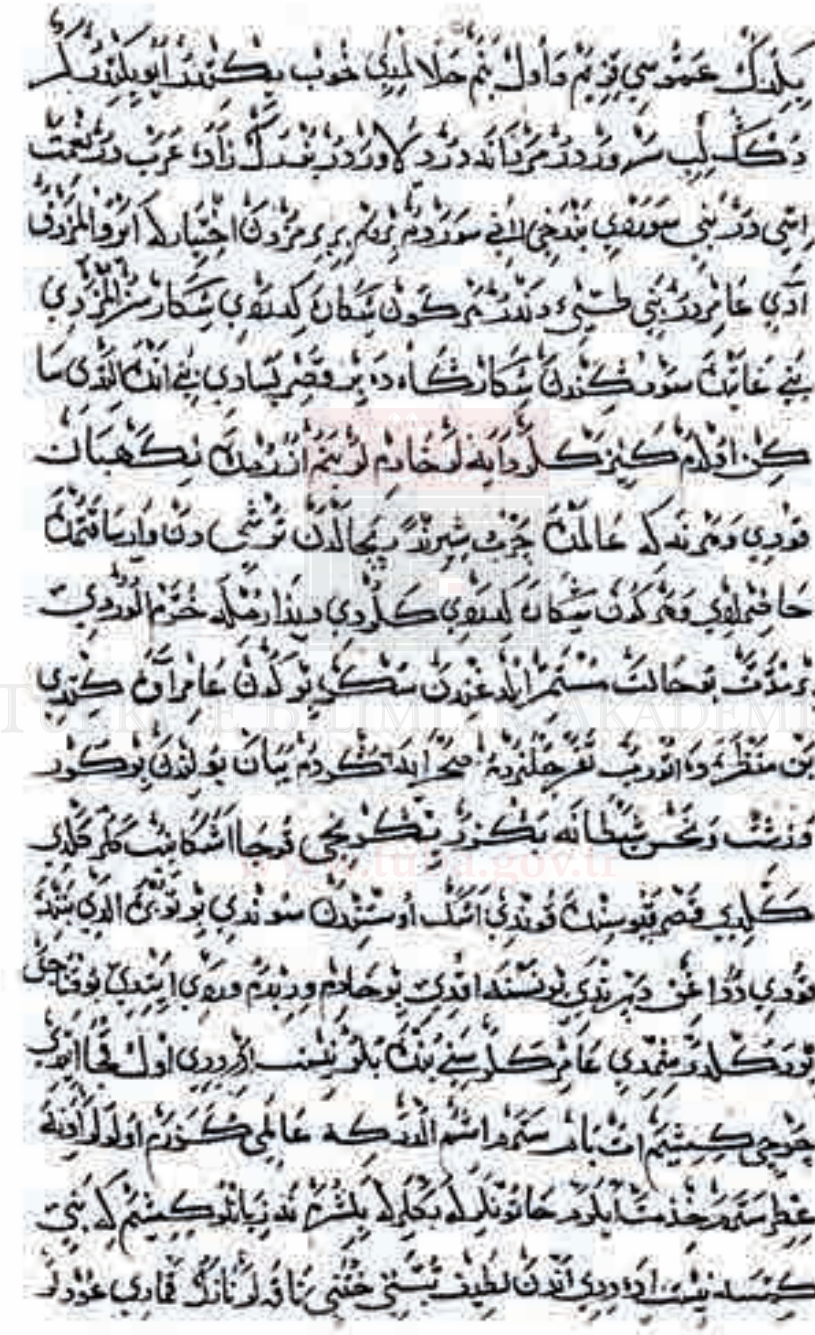

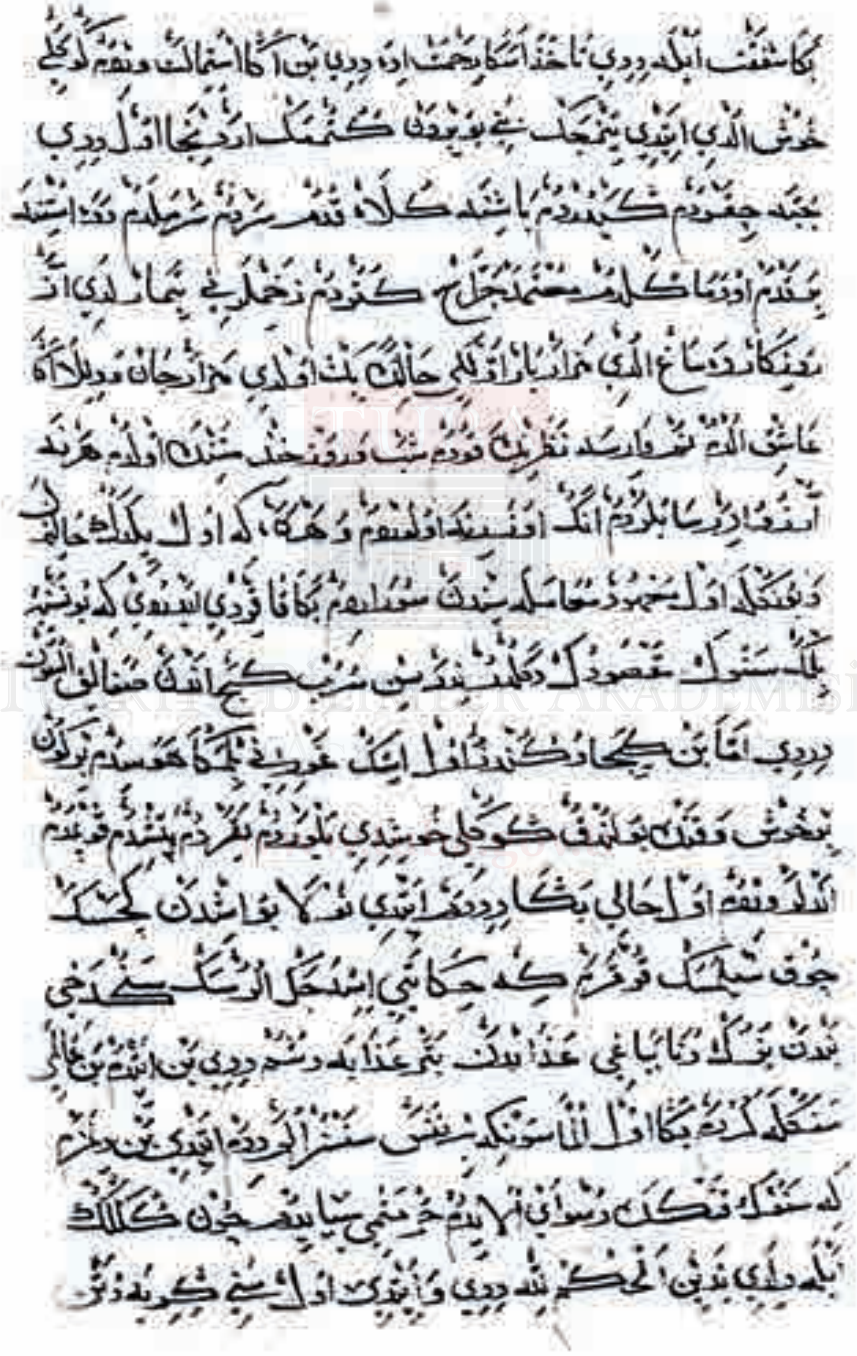

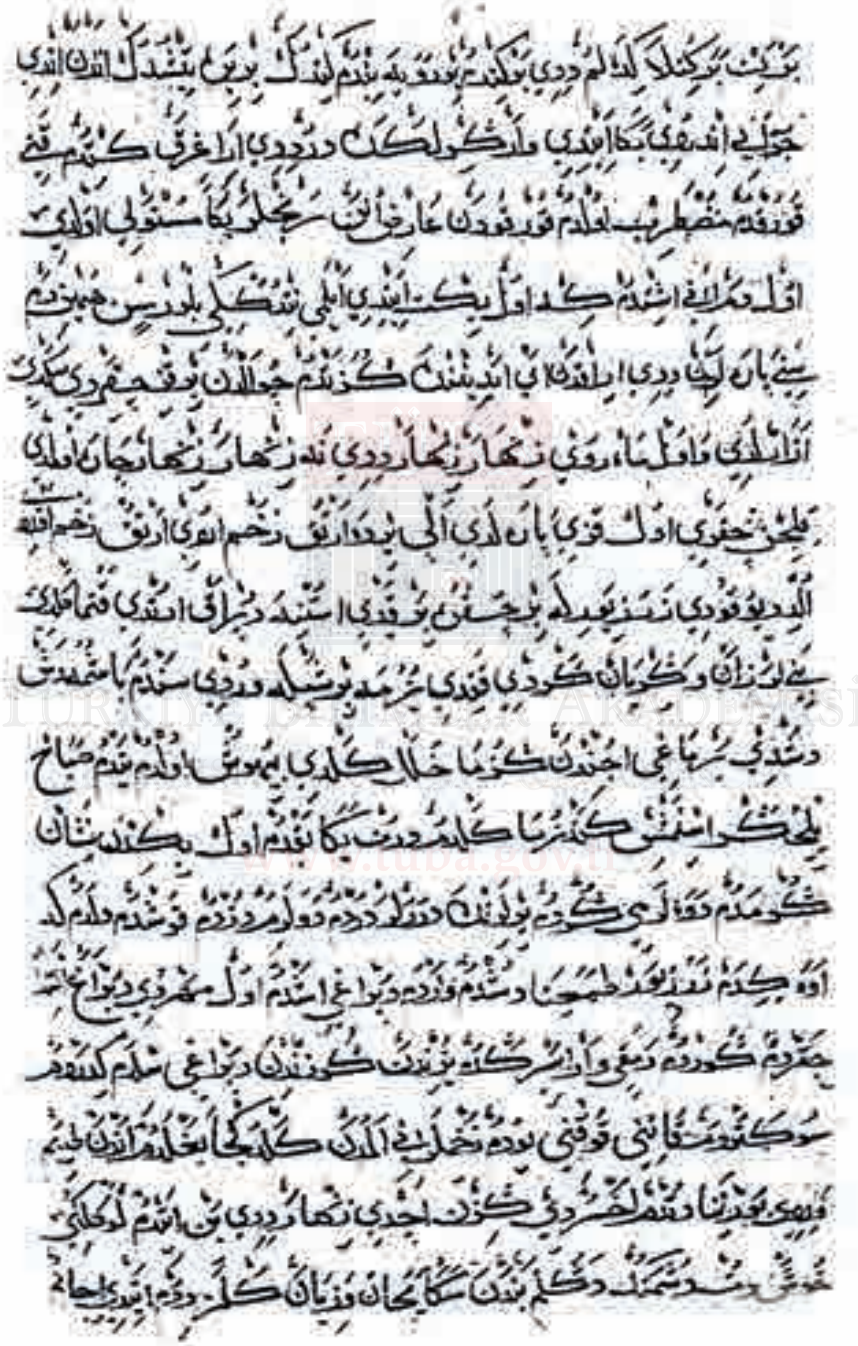

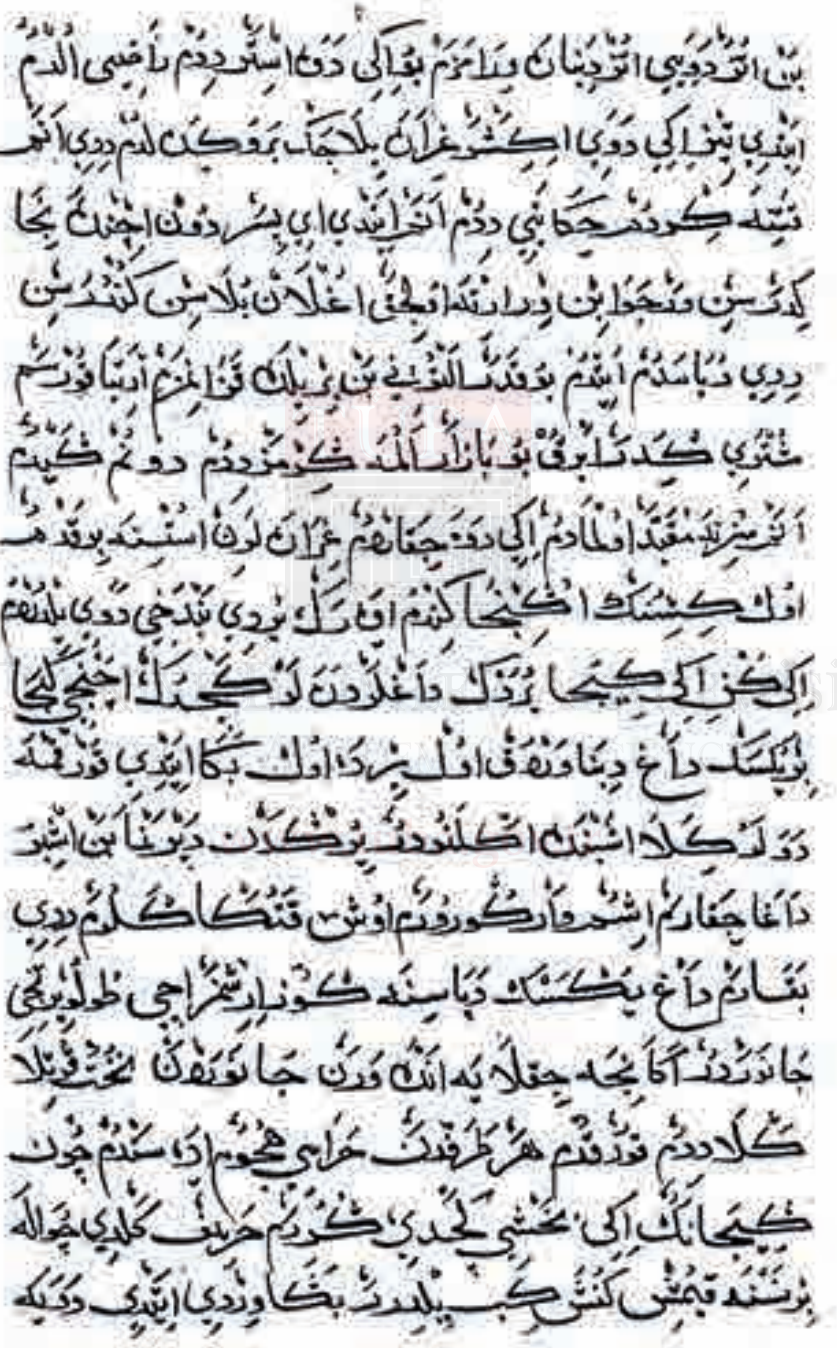

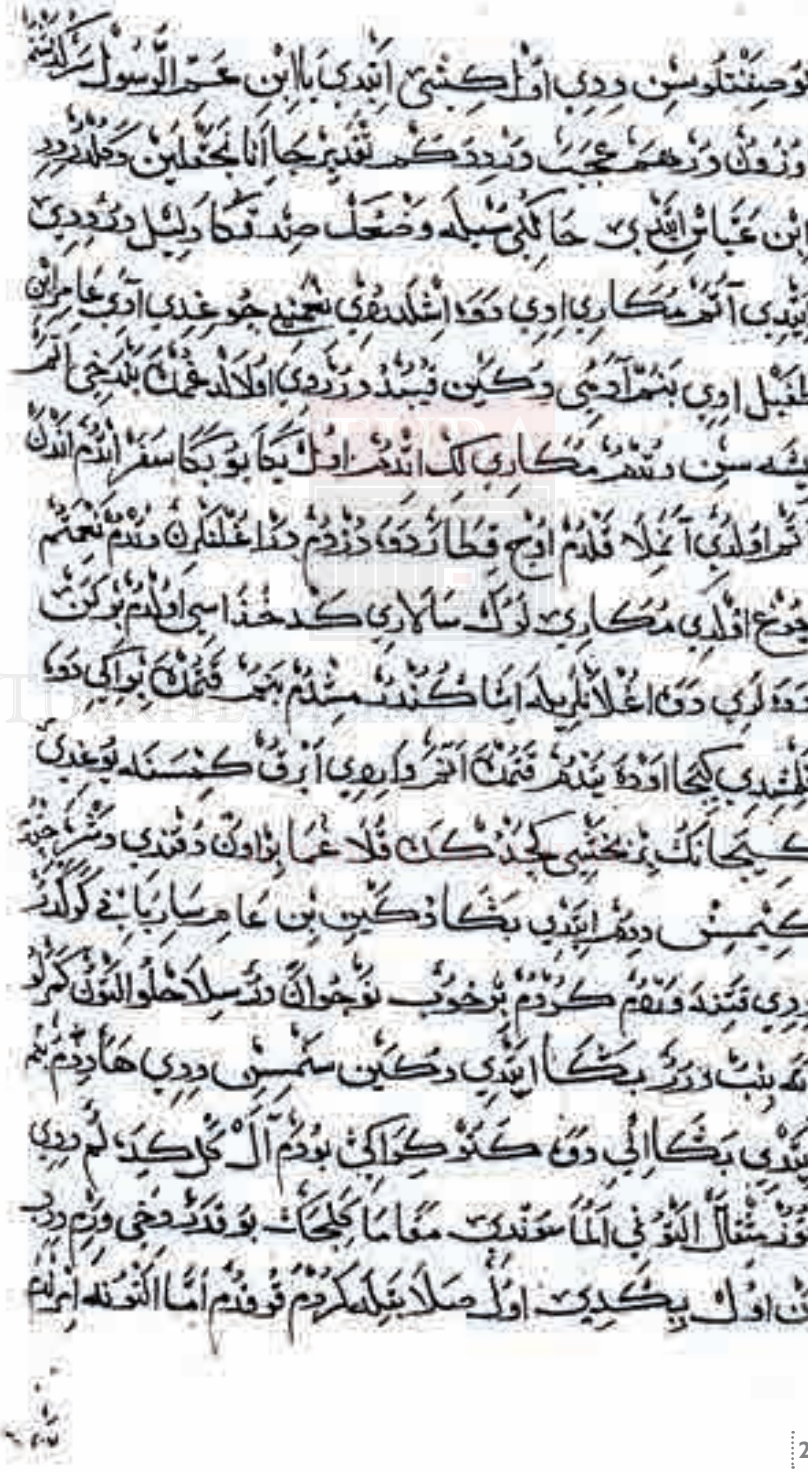

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
www.tdvim.gov.tr

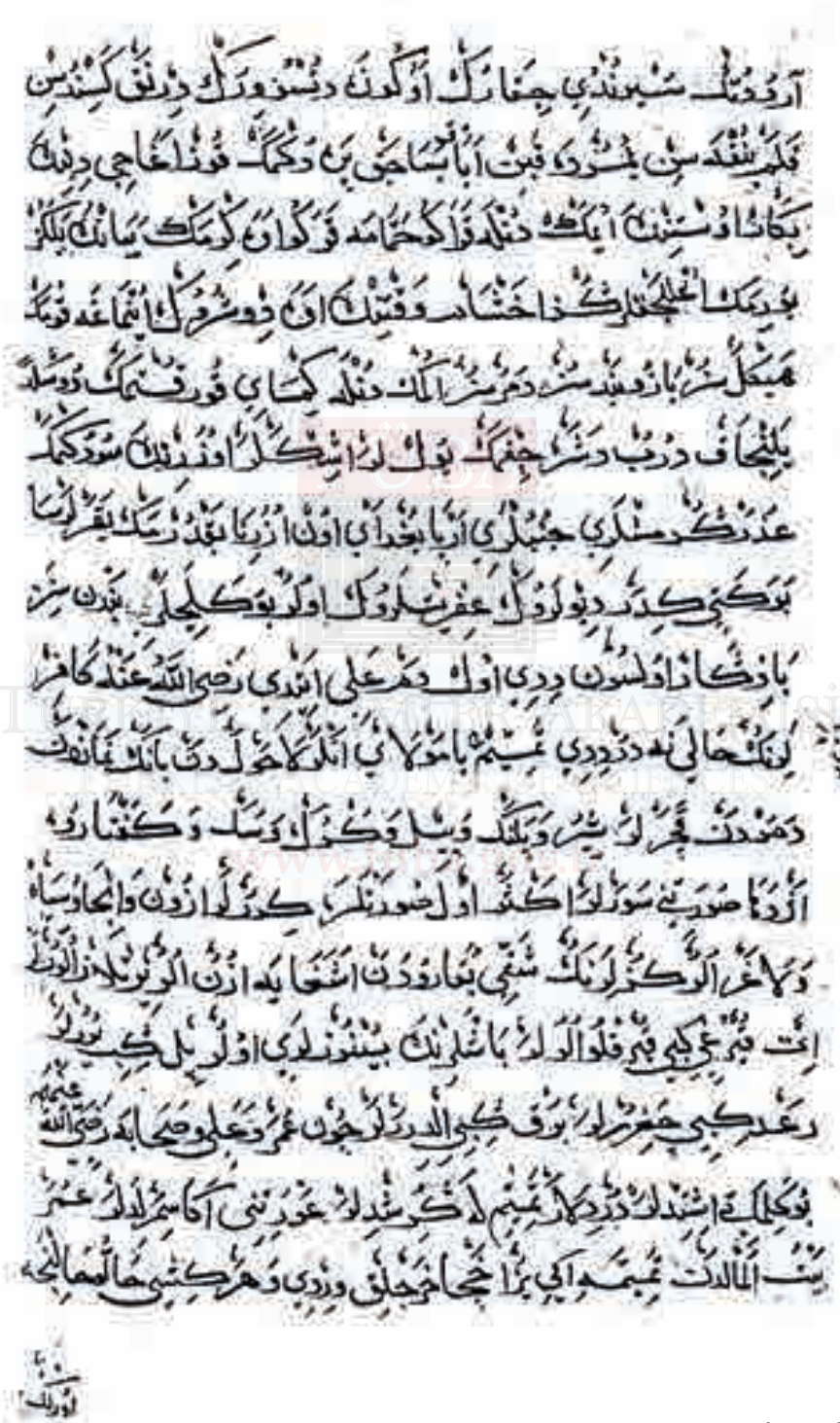

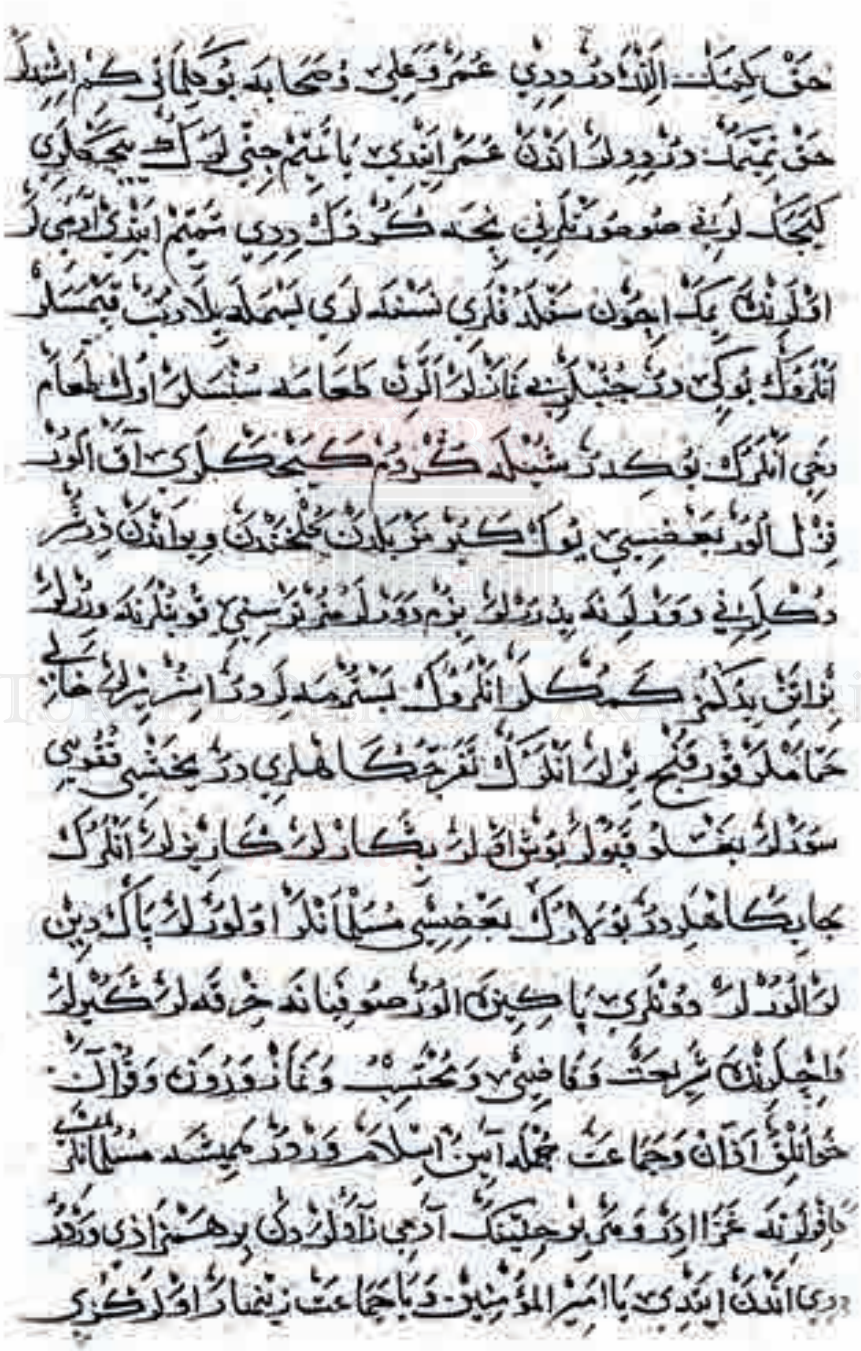

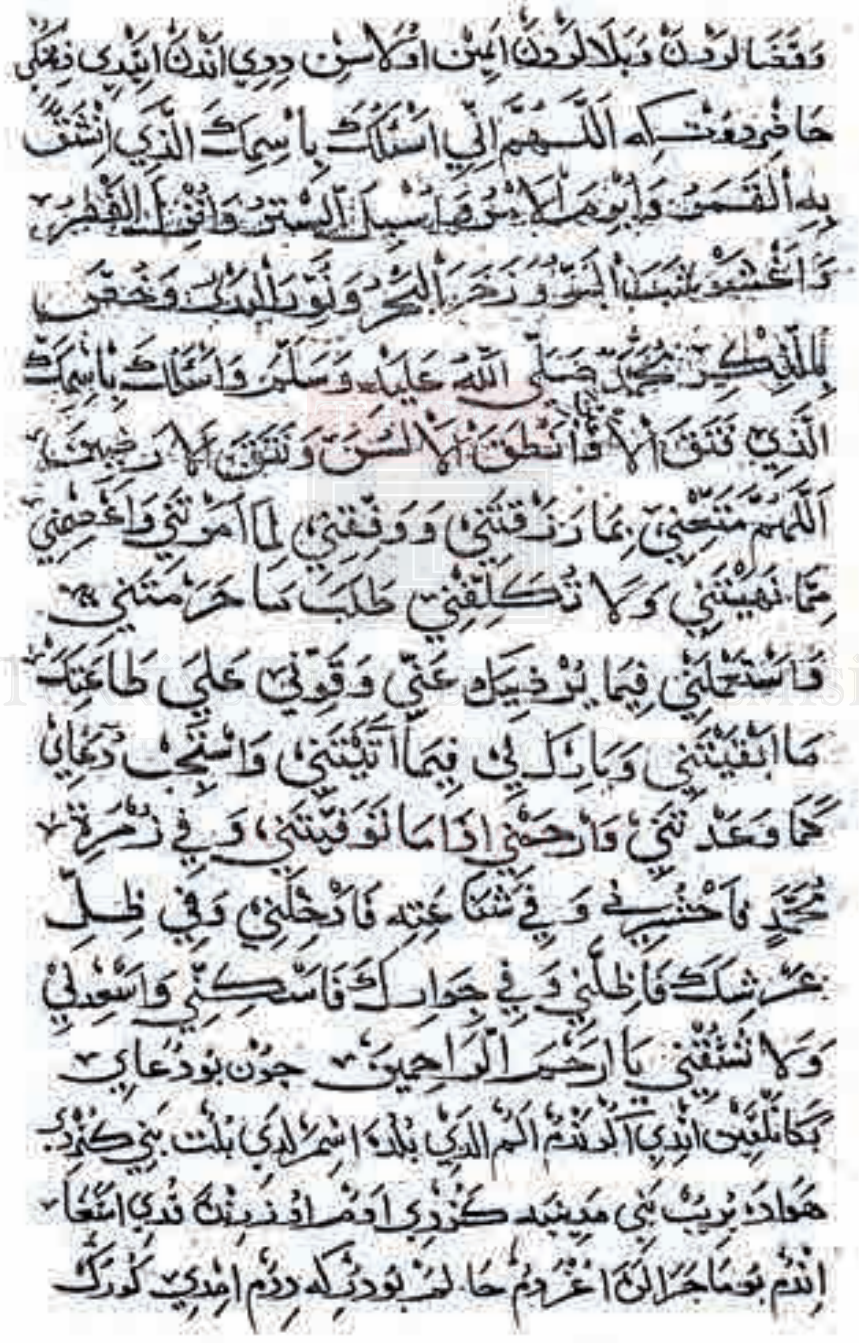

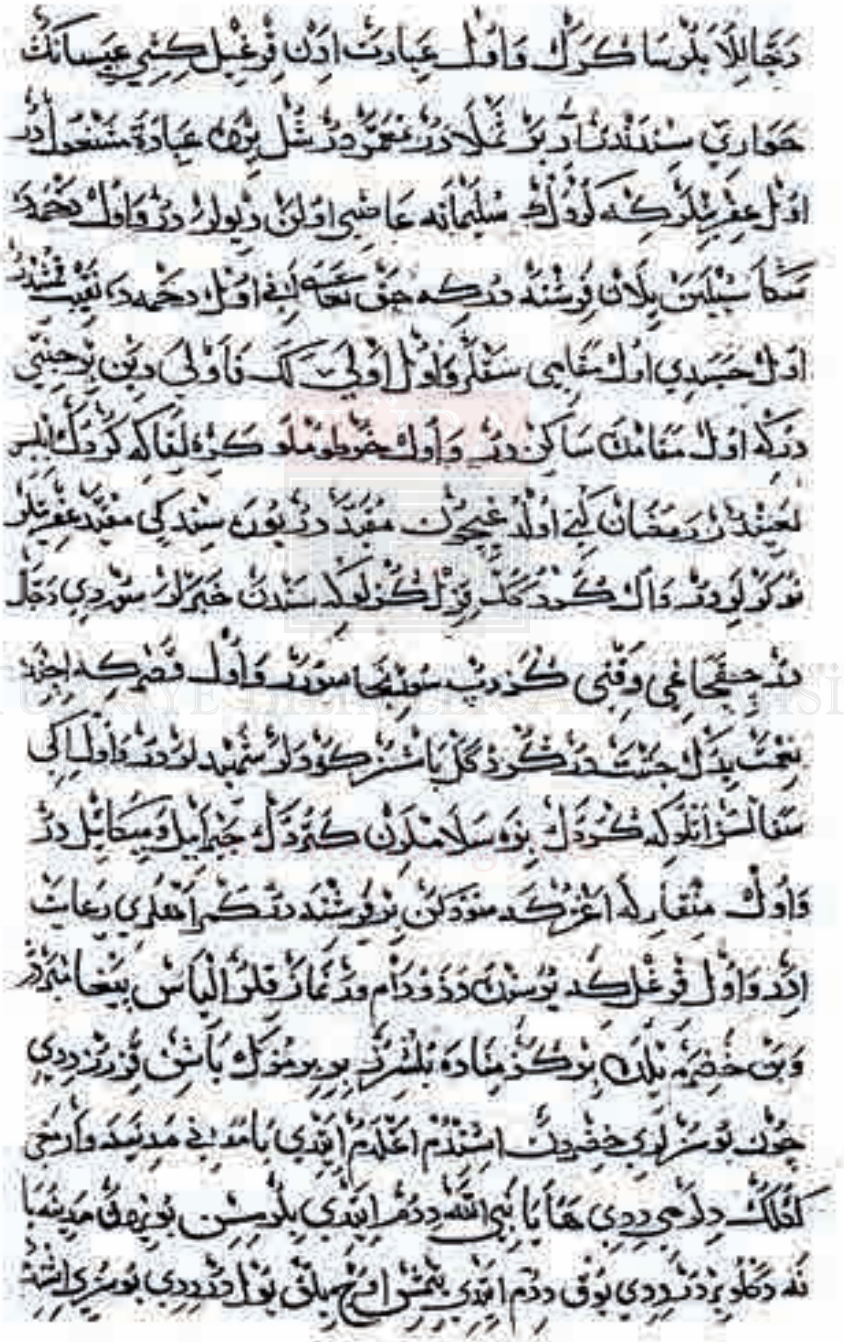

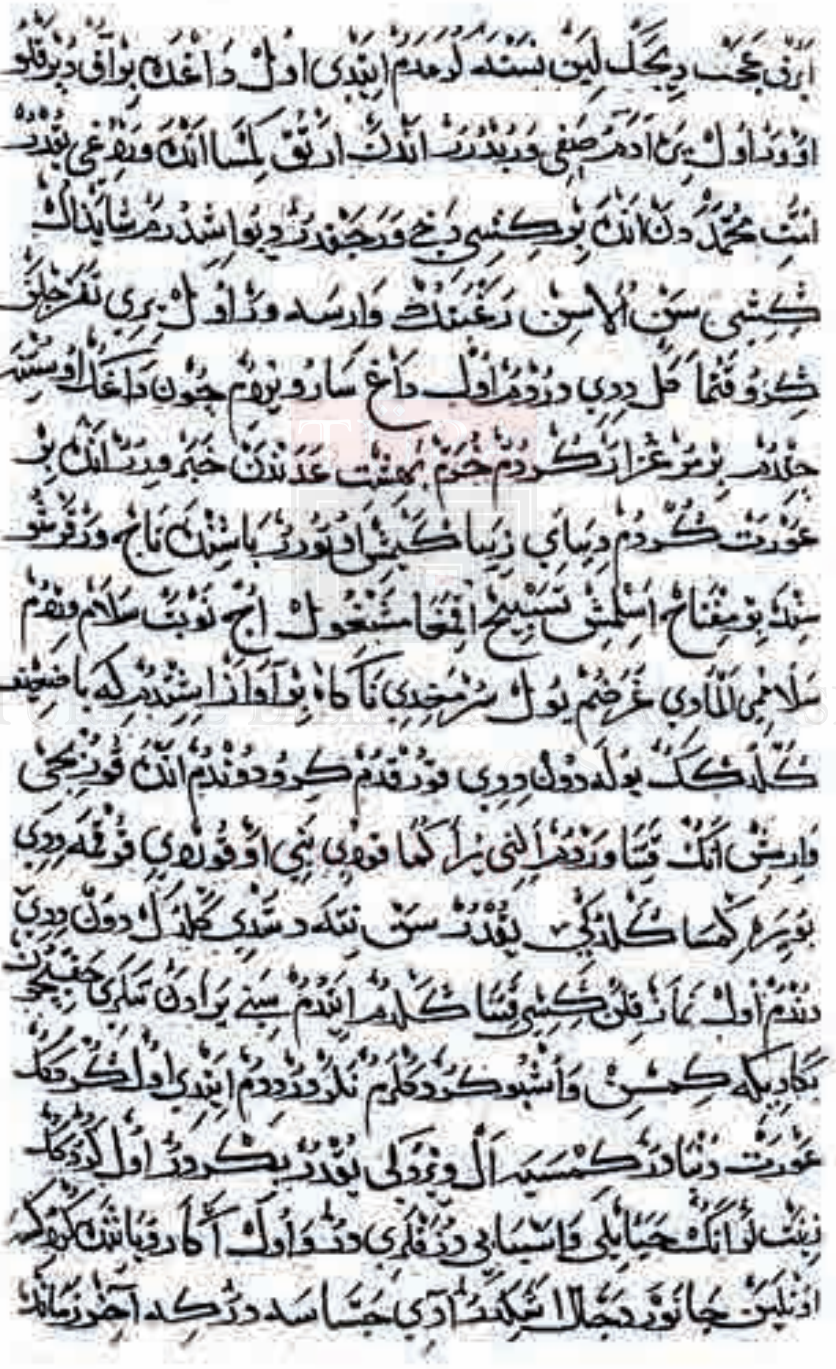

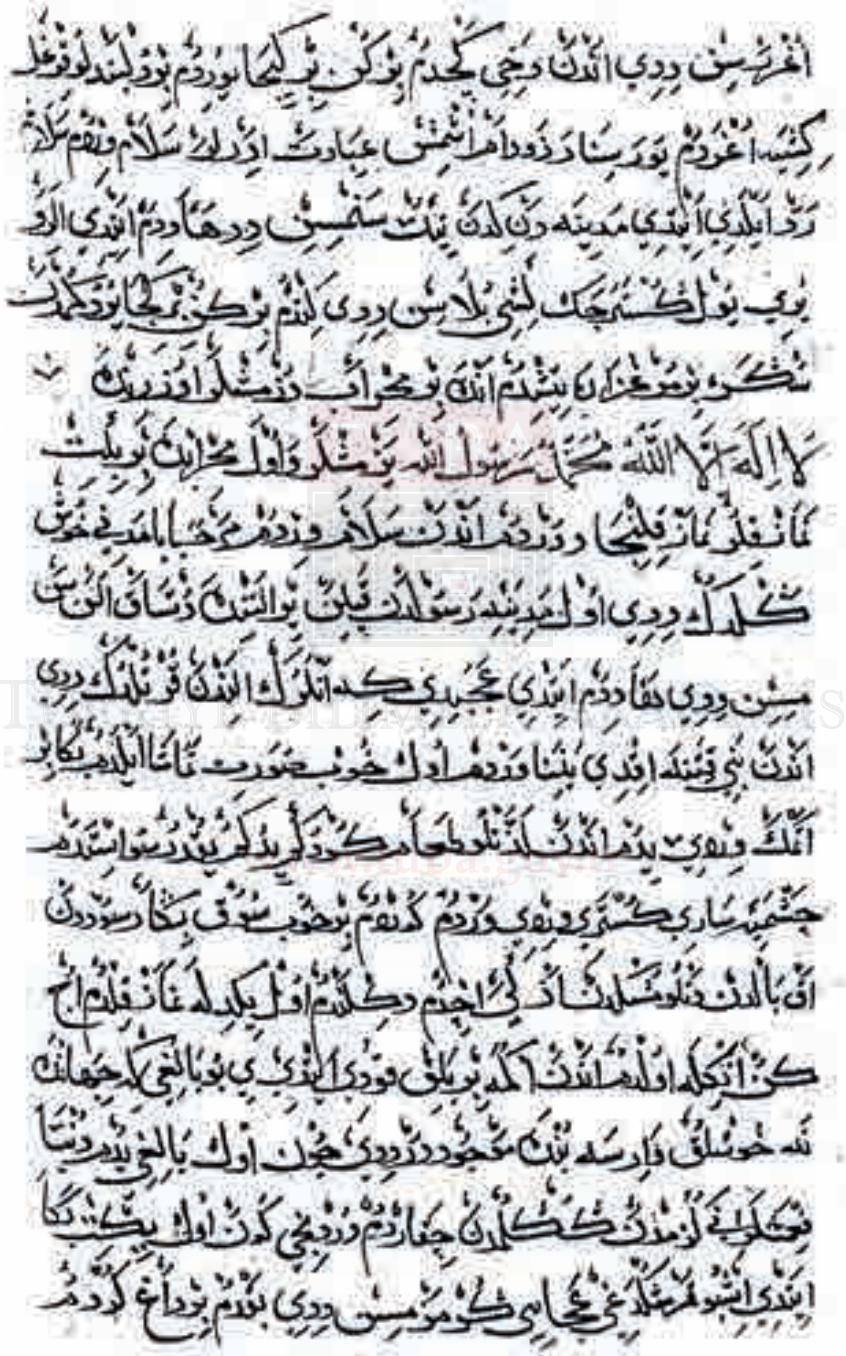

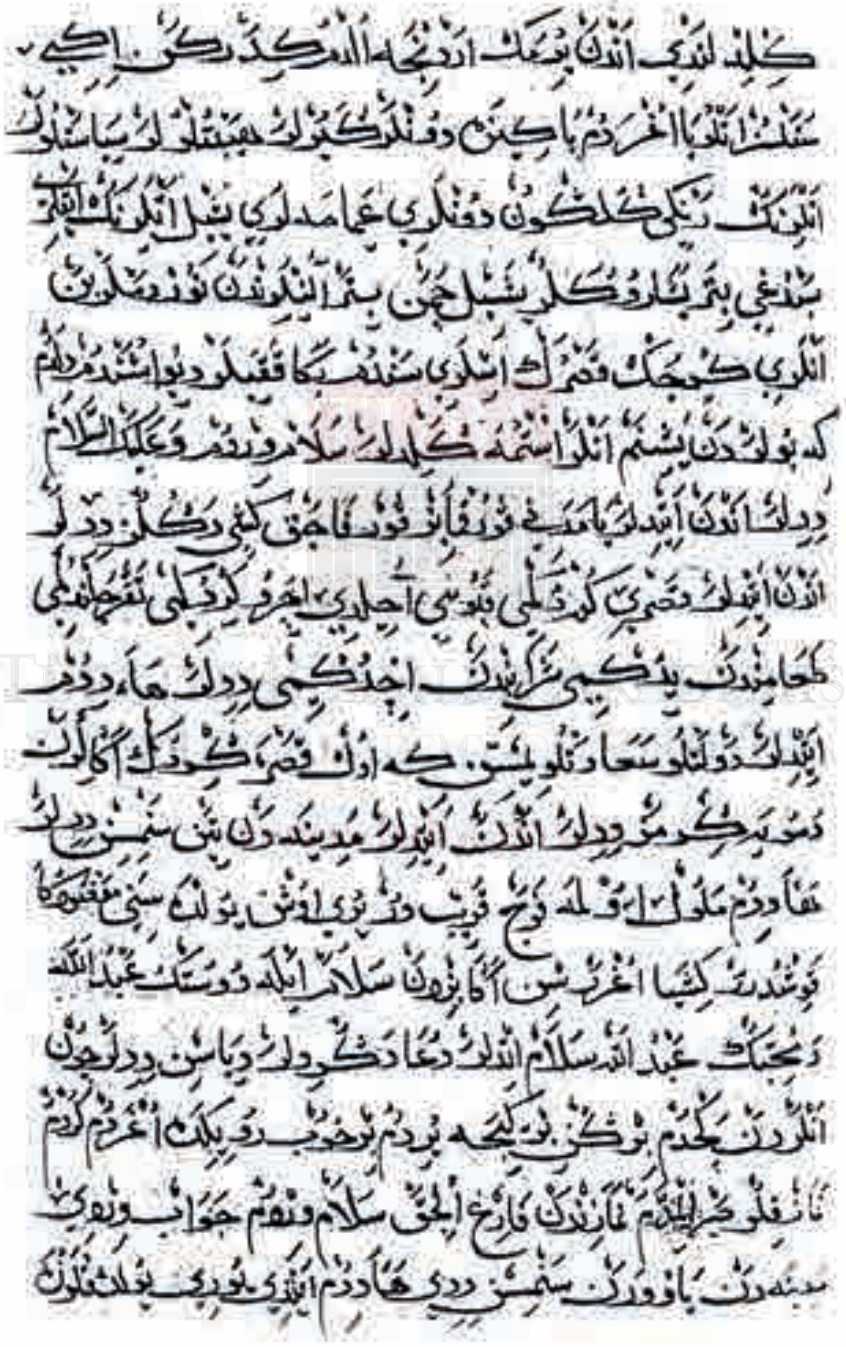

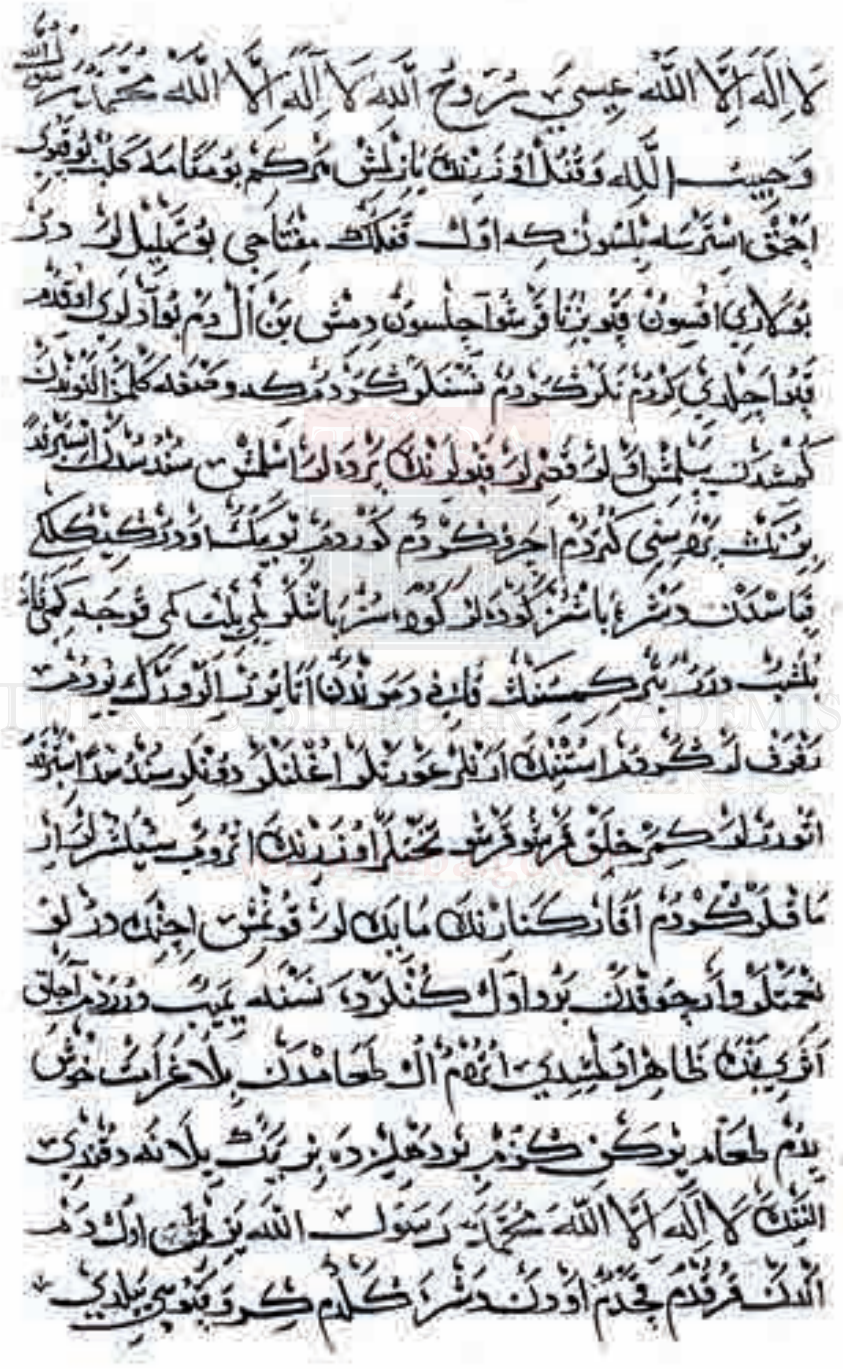

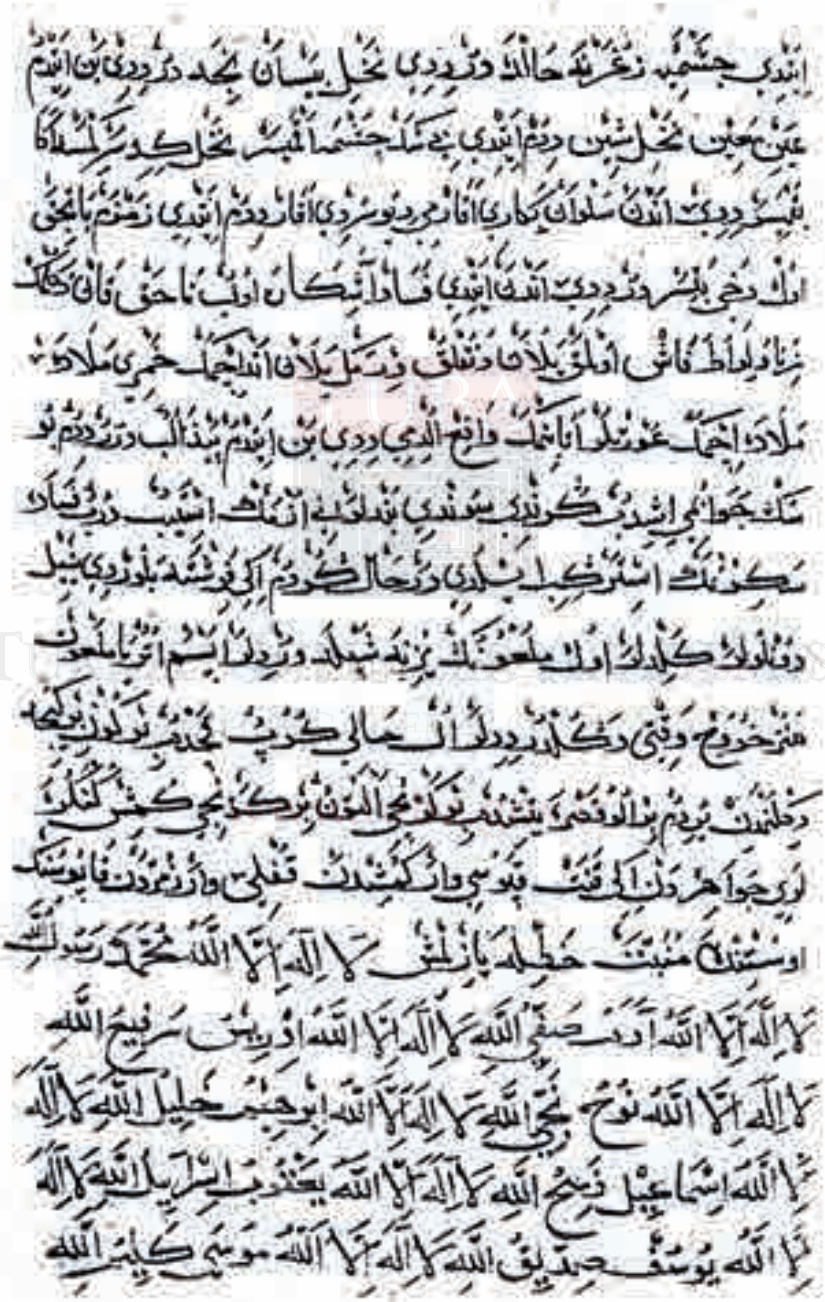

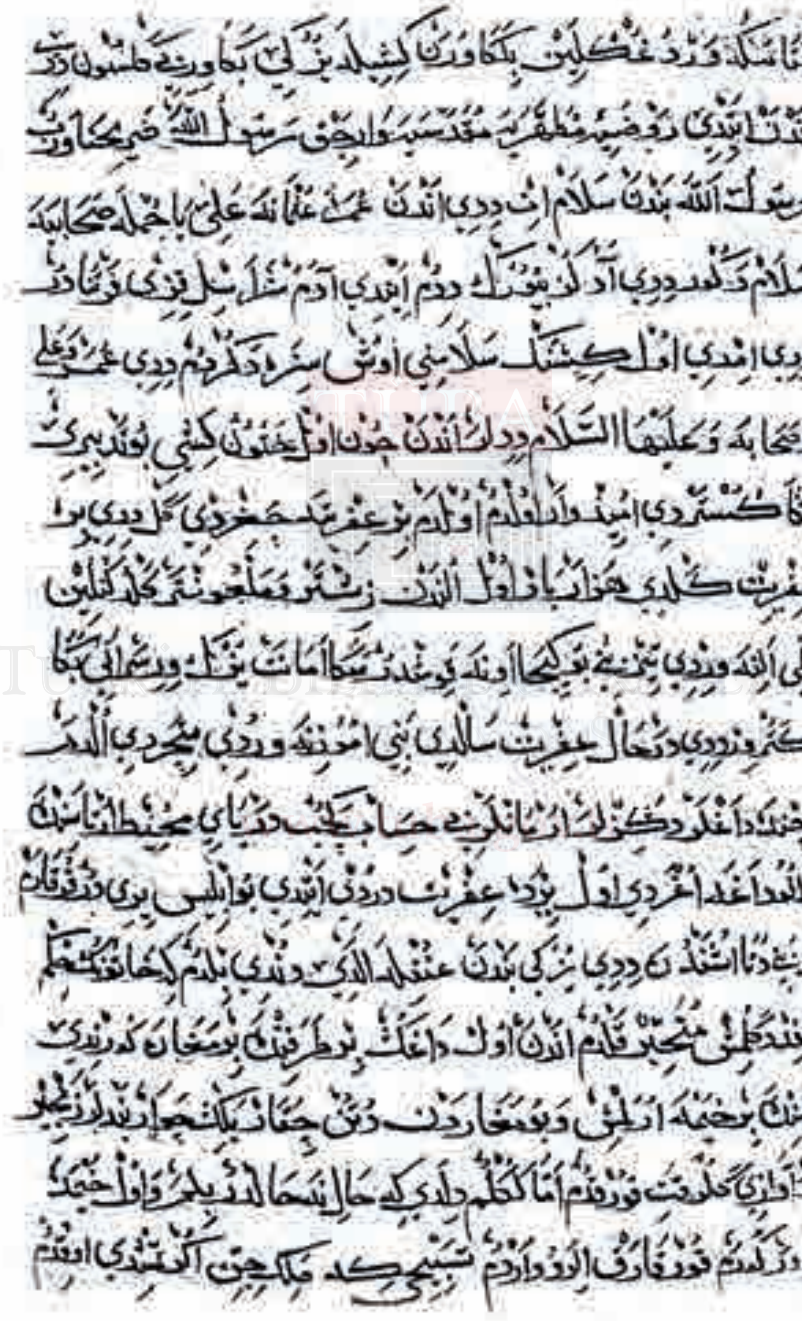

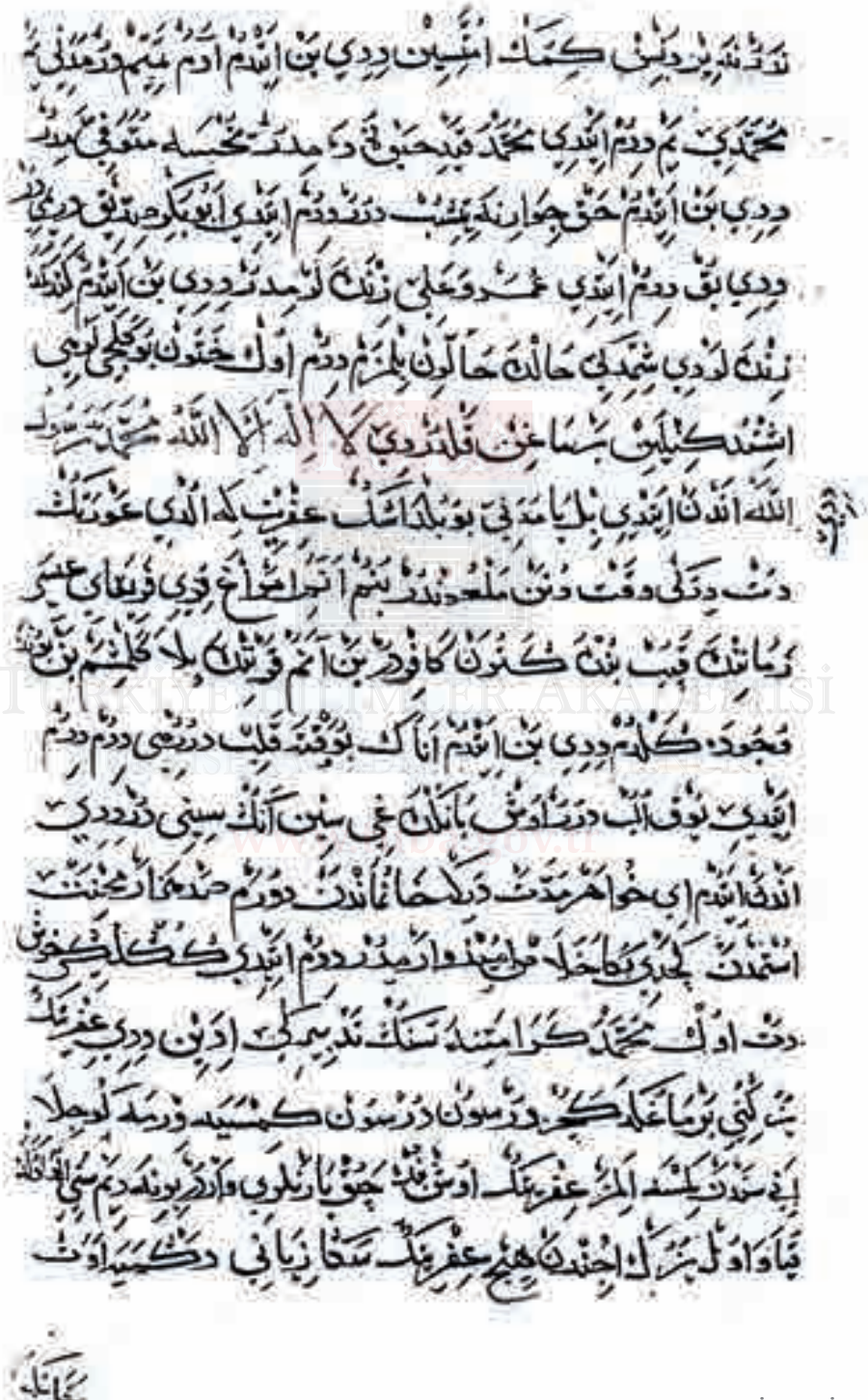

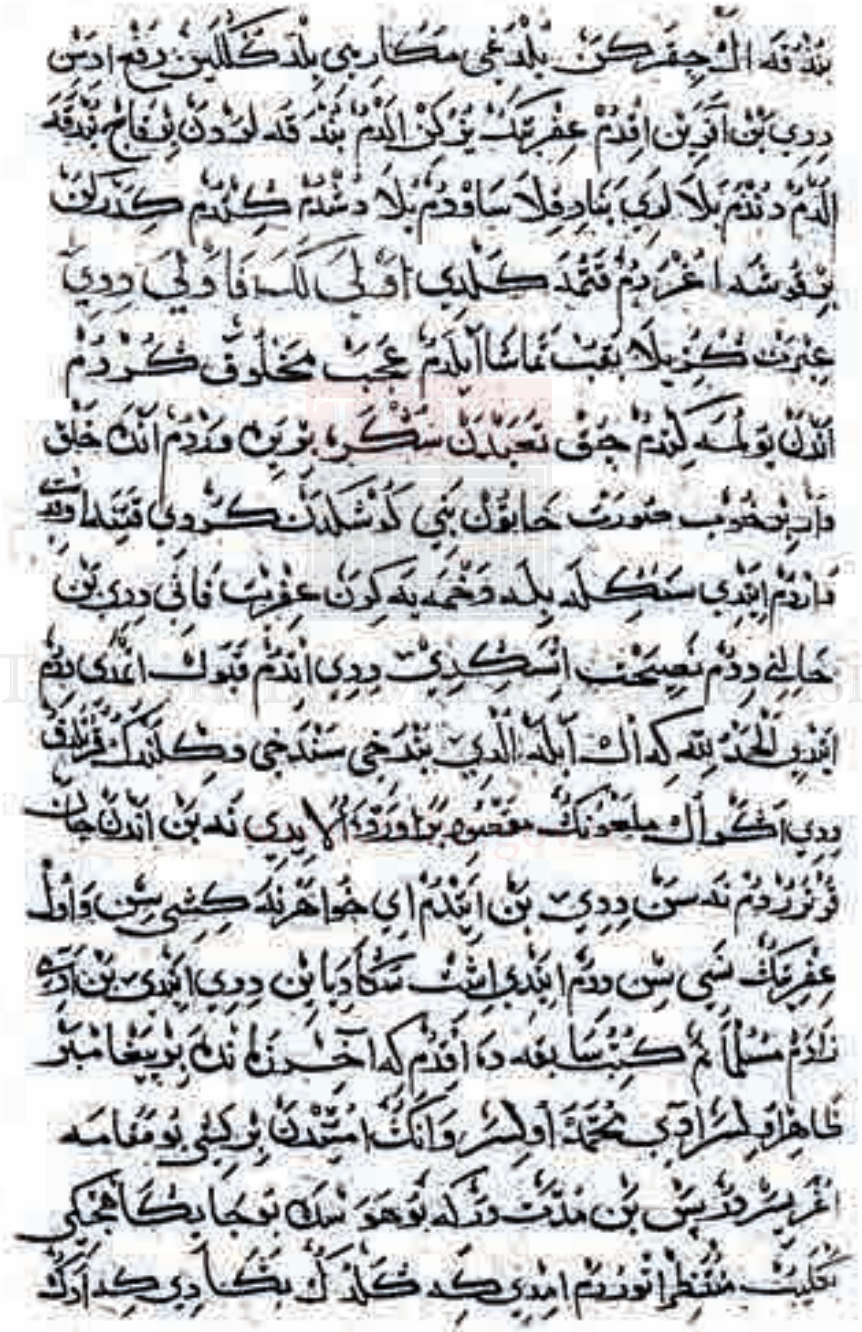

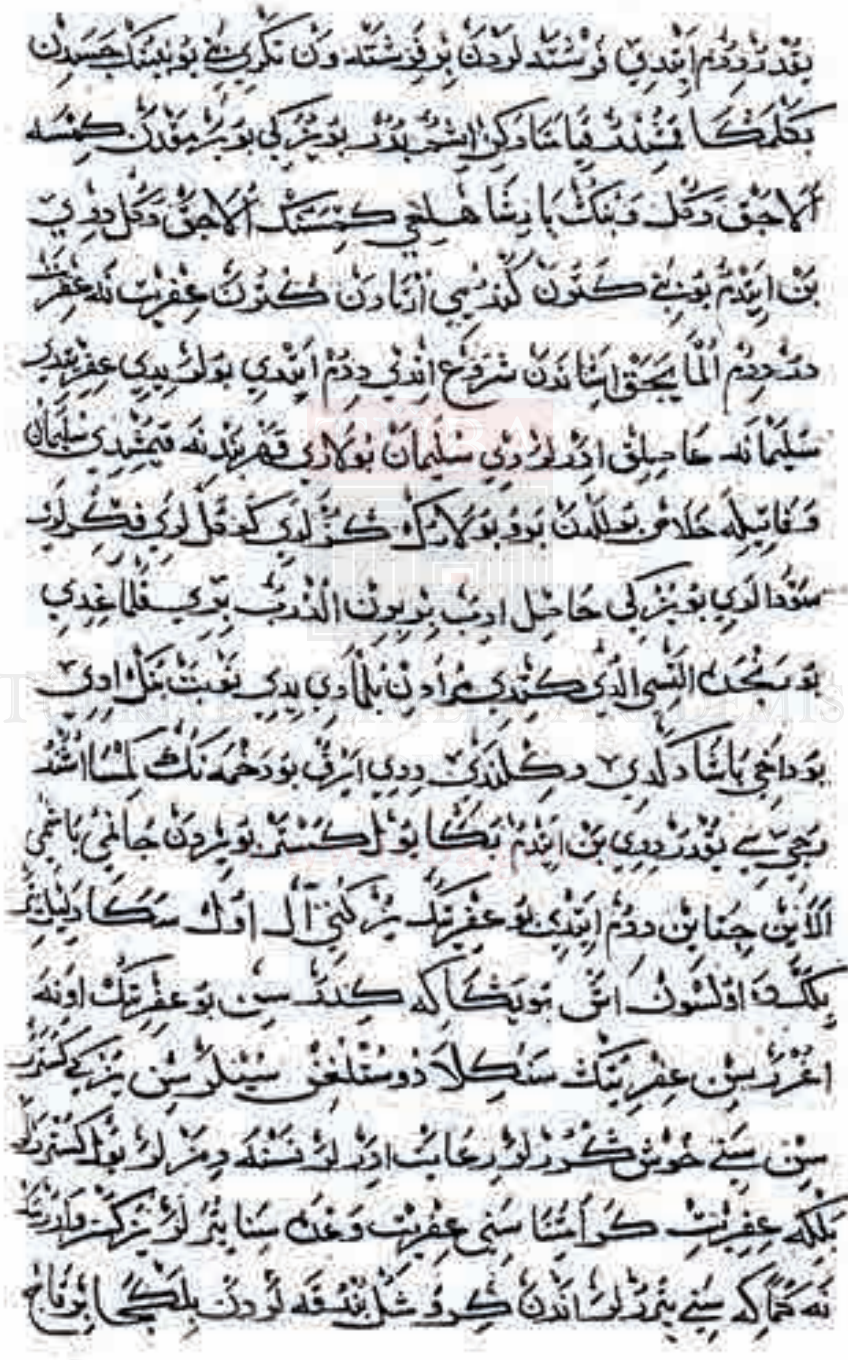

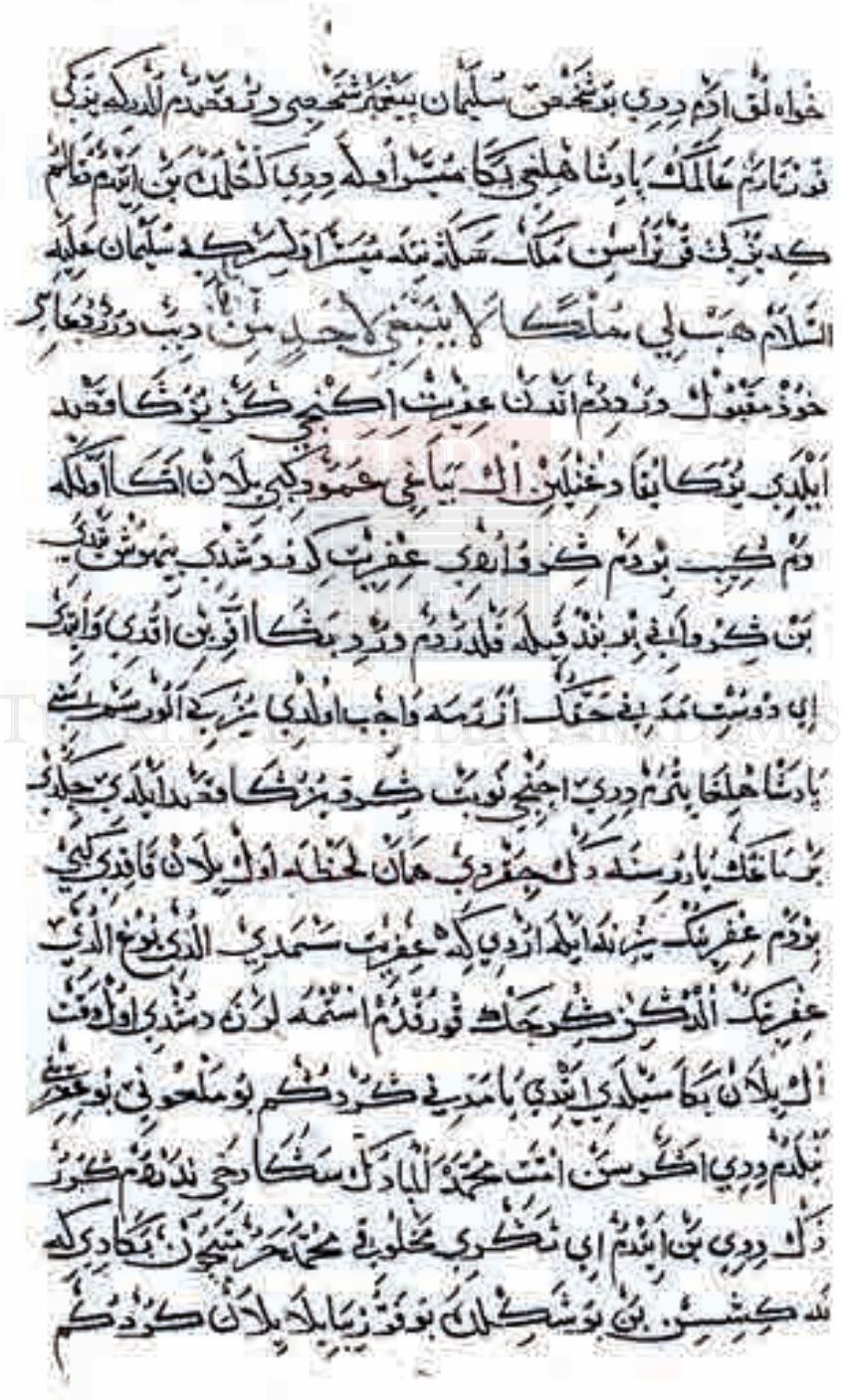

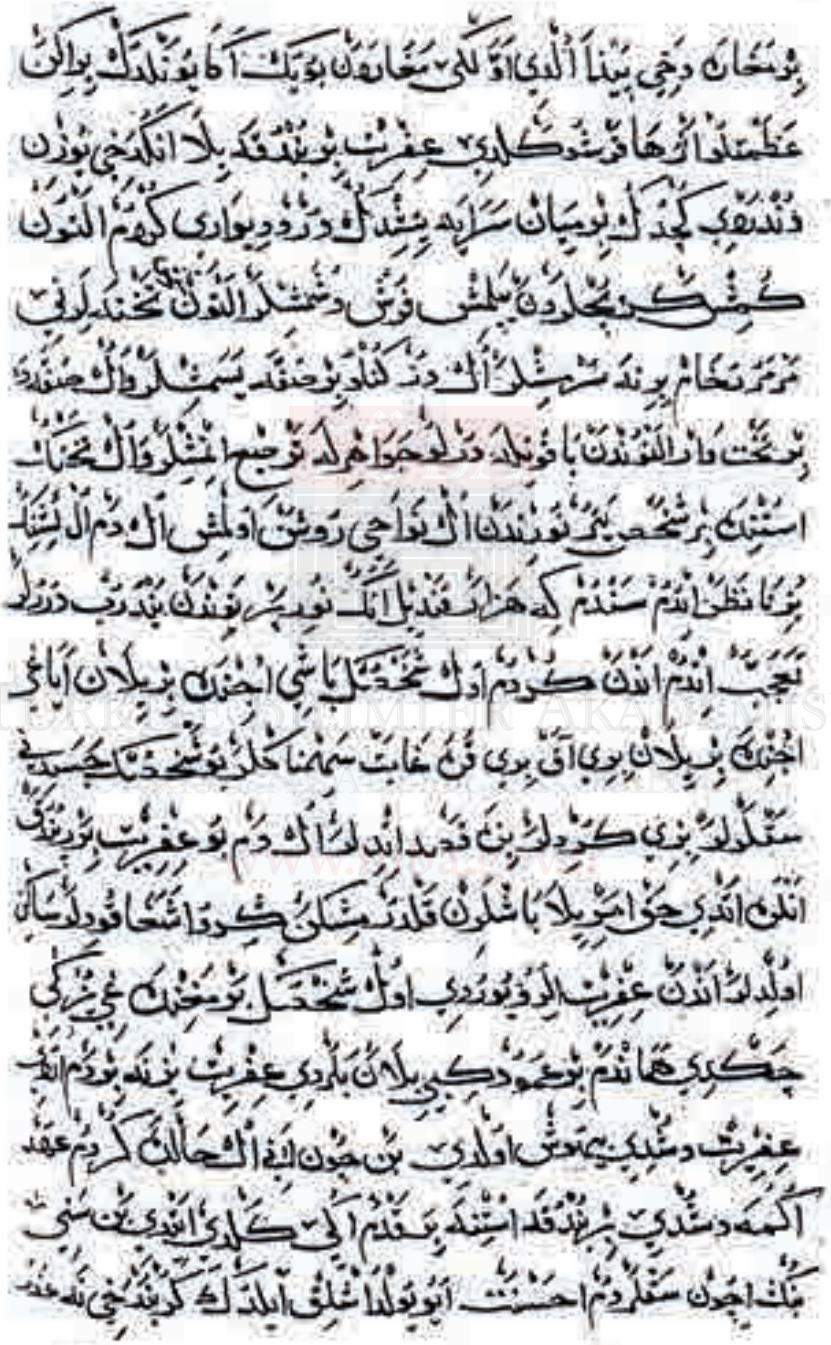

TÜRK DİL KURUMU ARŞİVİ

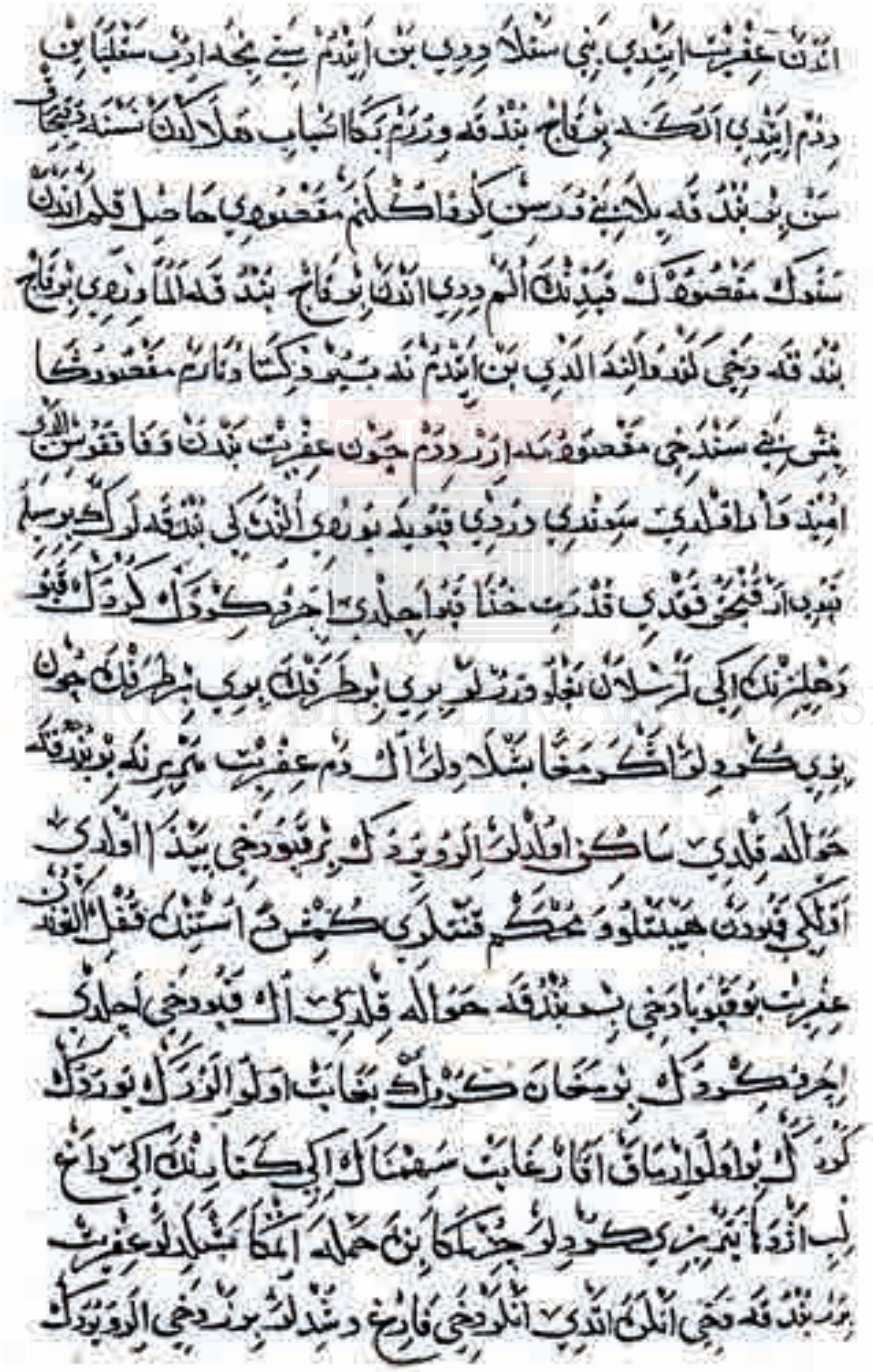

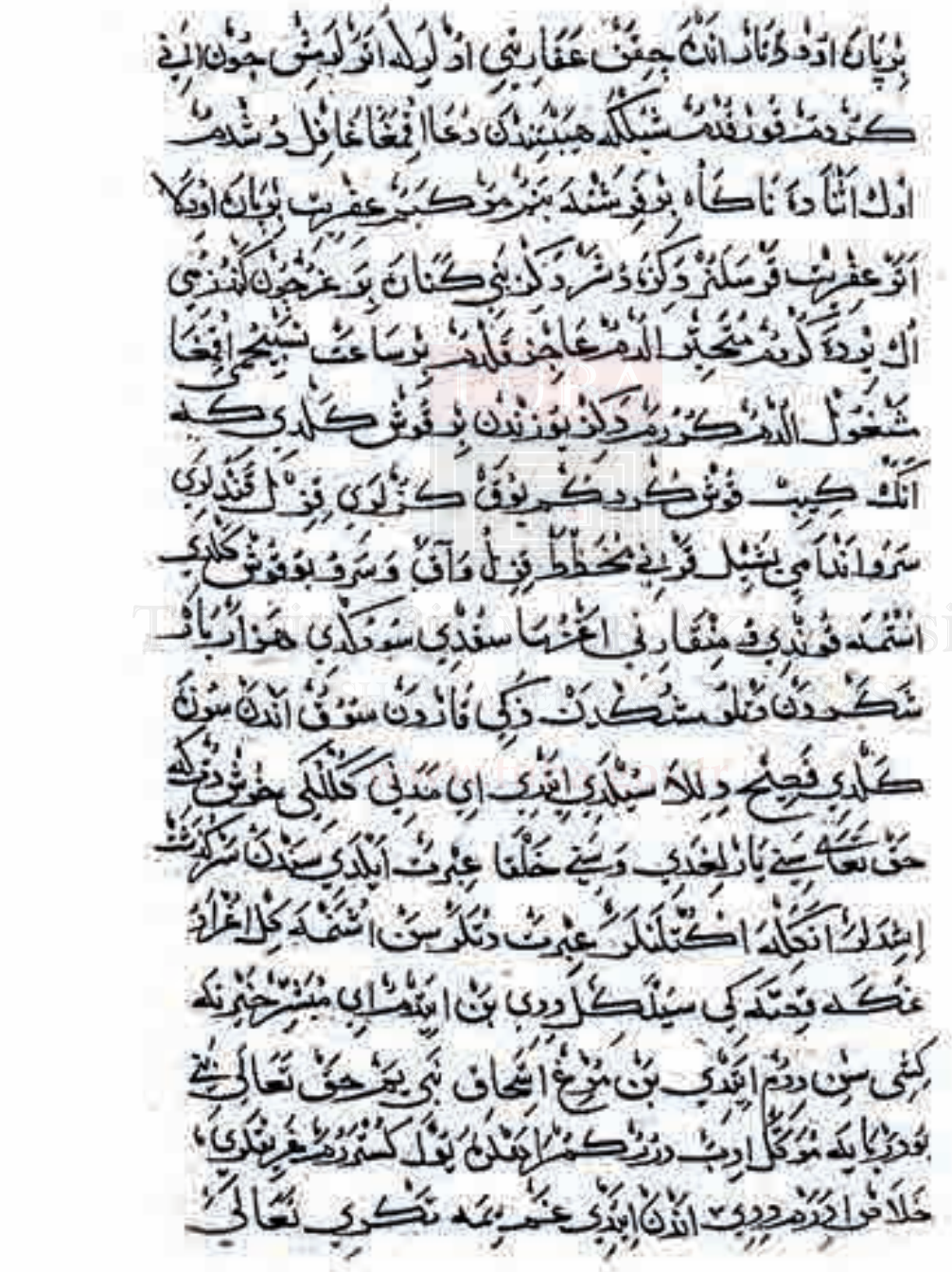

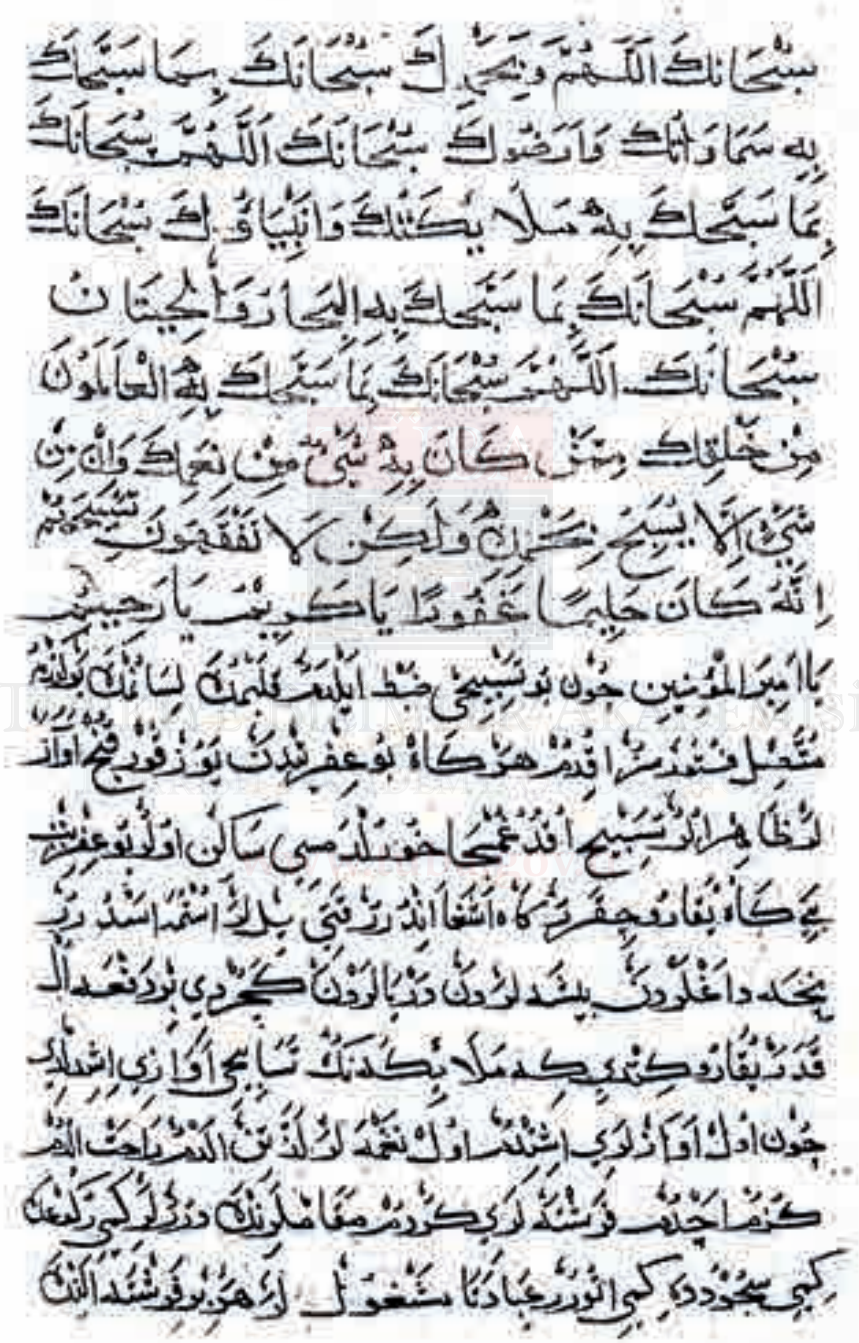

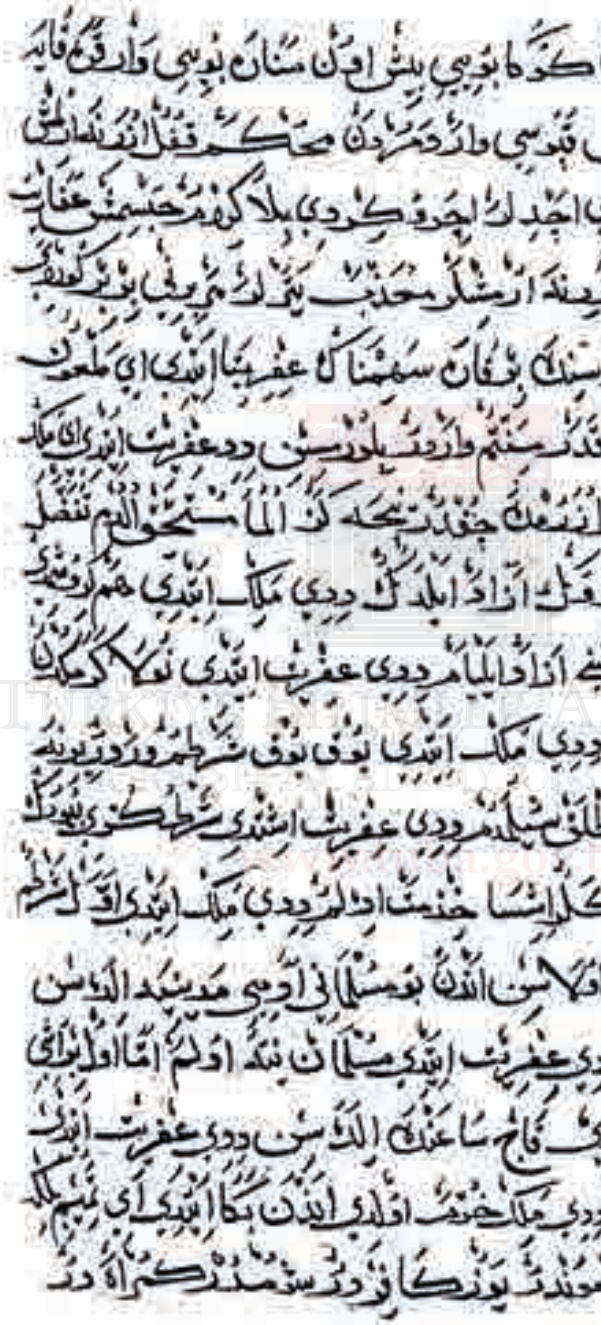

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ

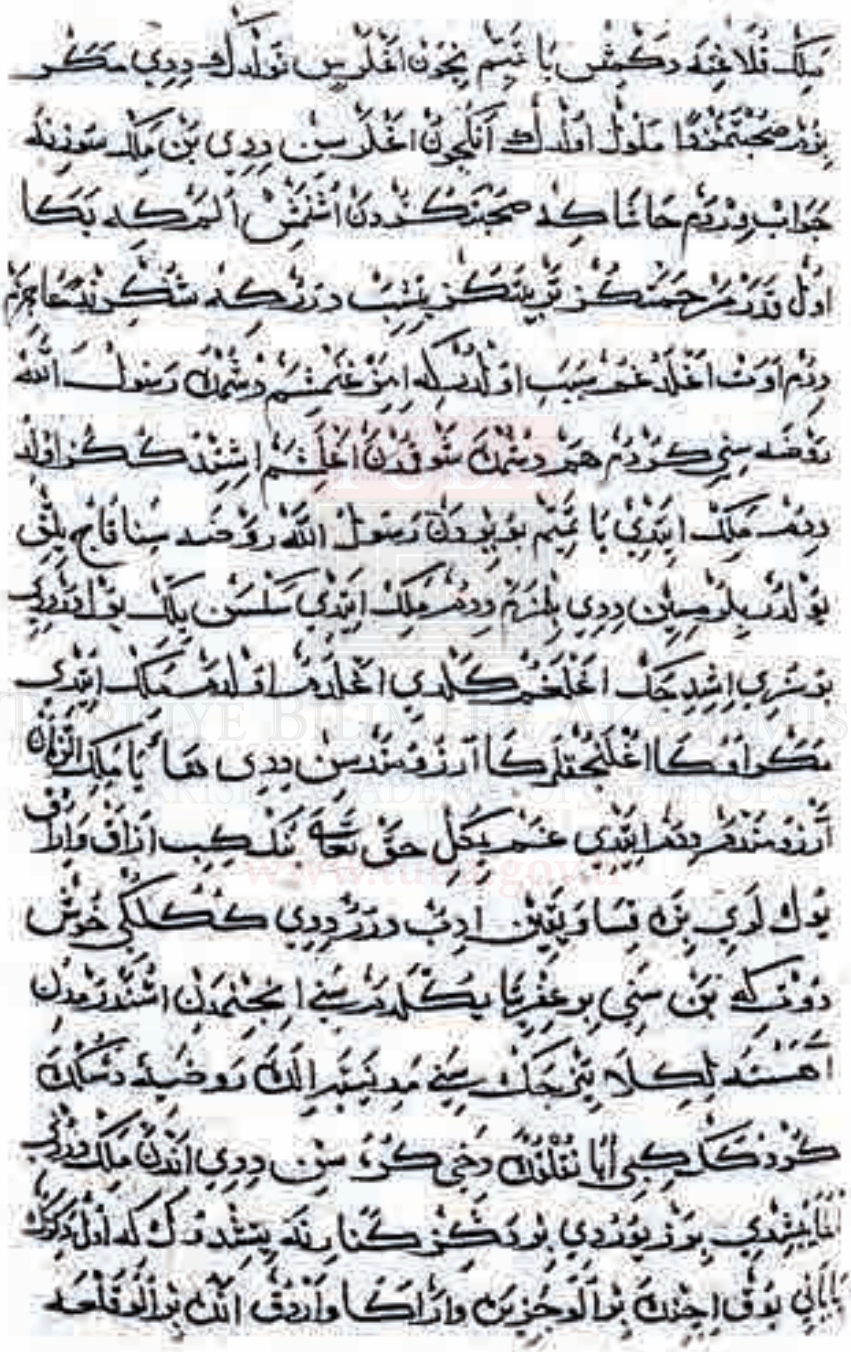

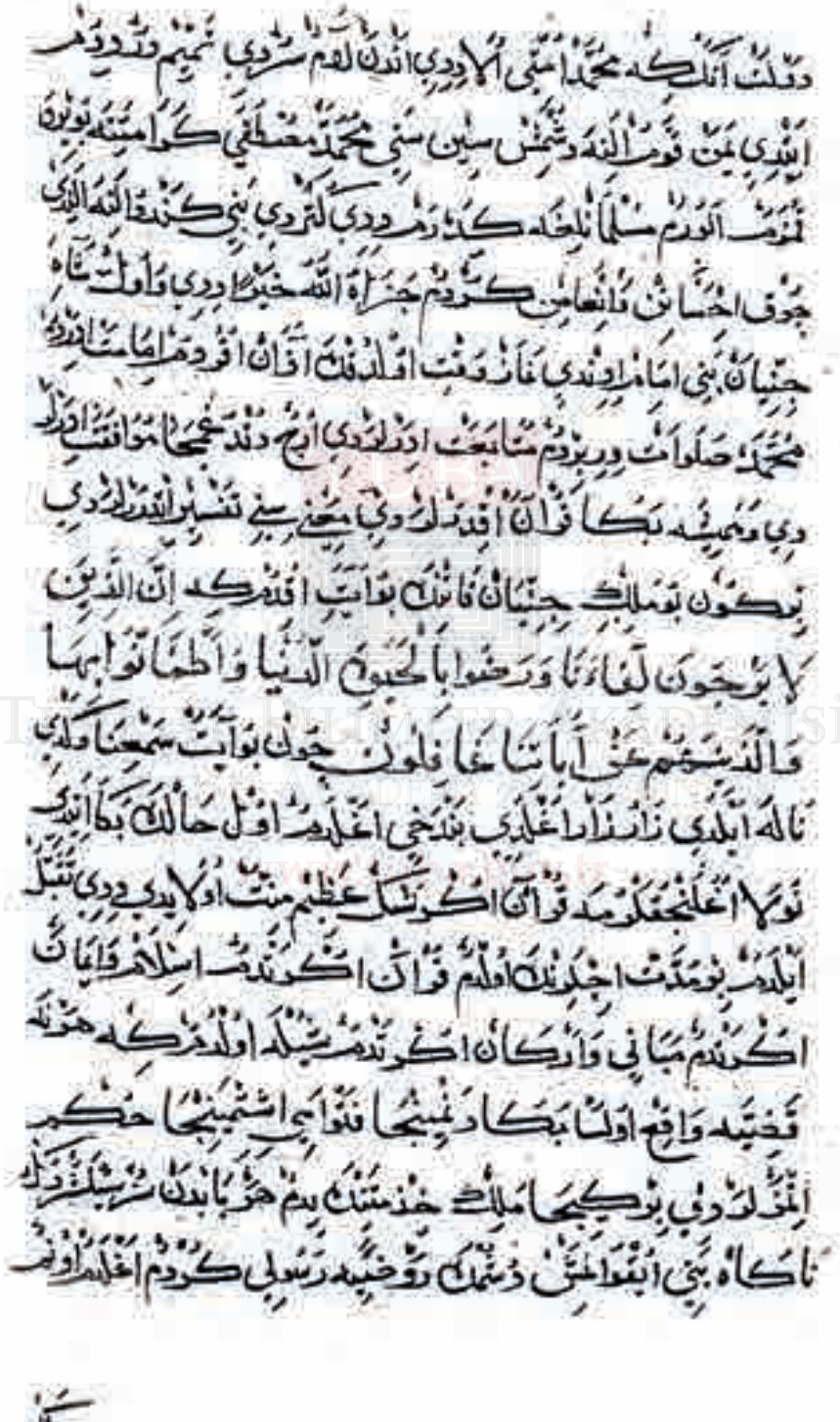

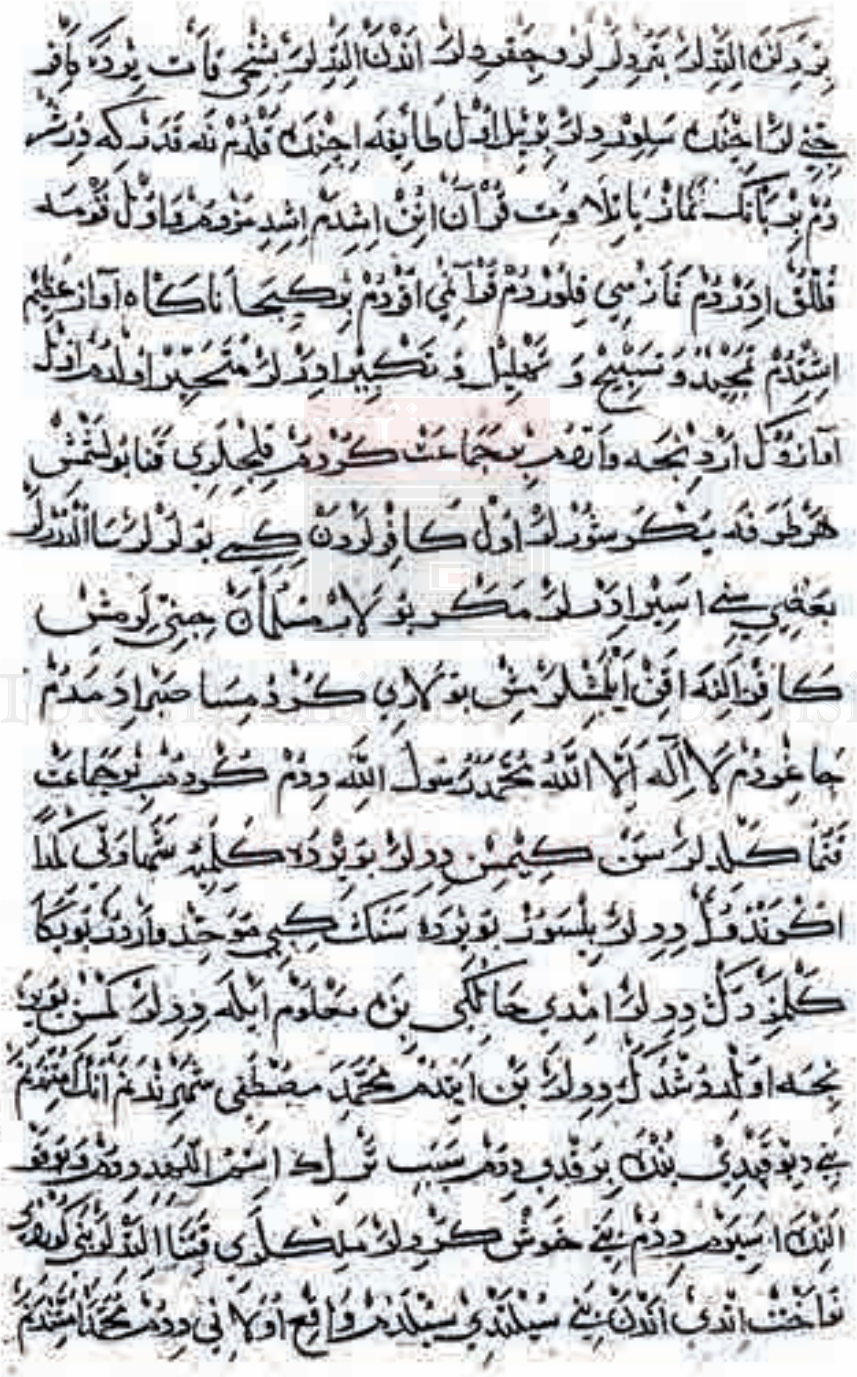

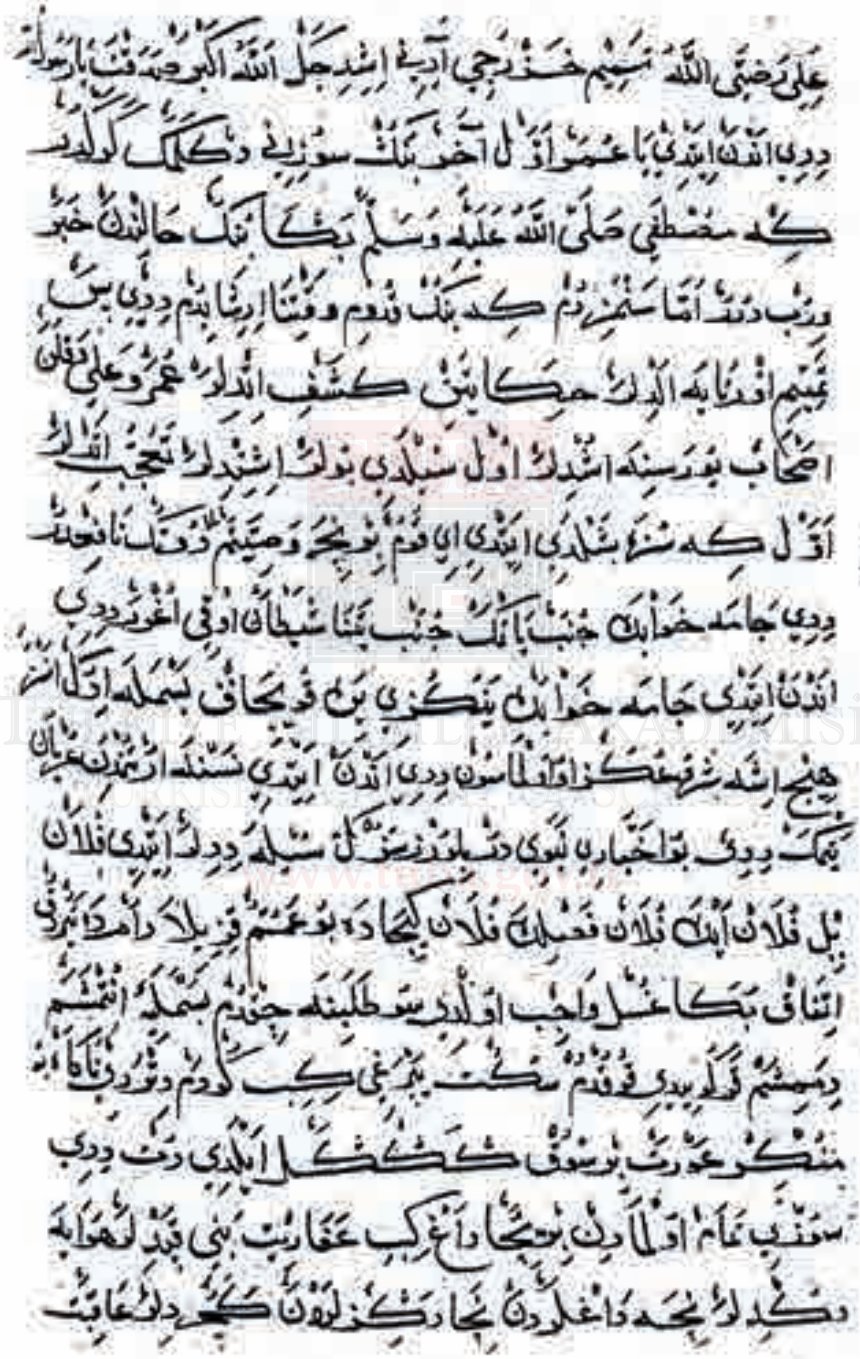

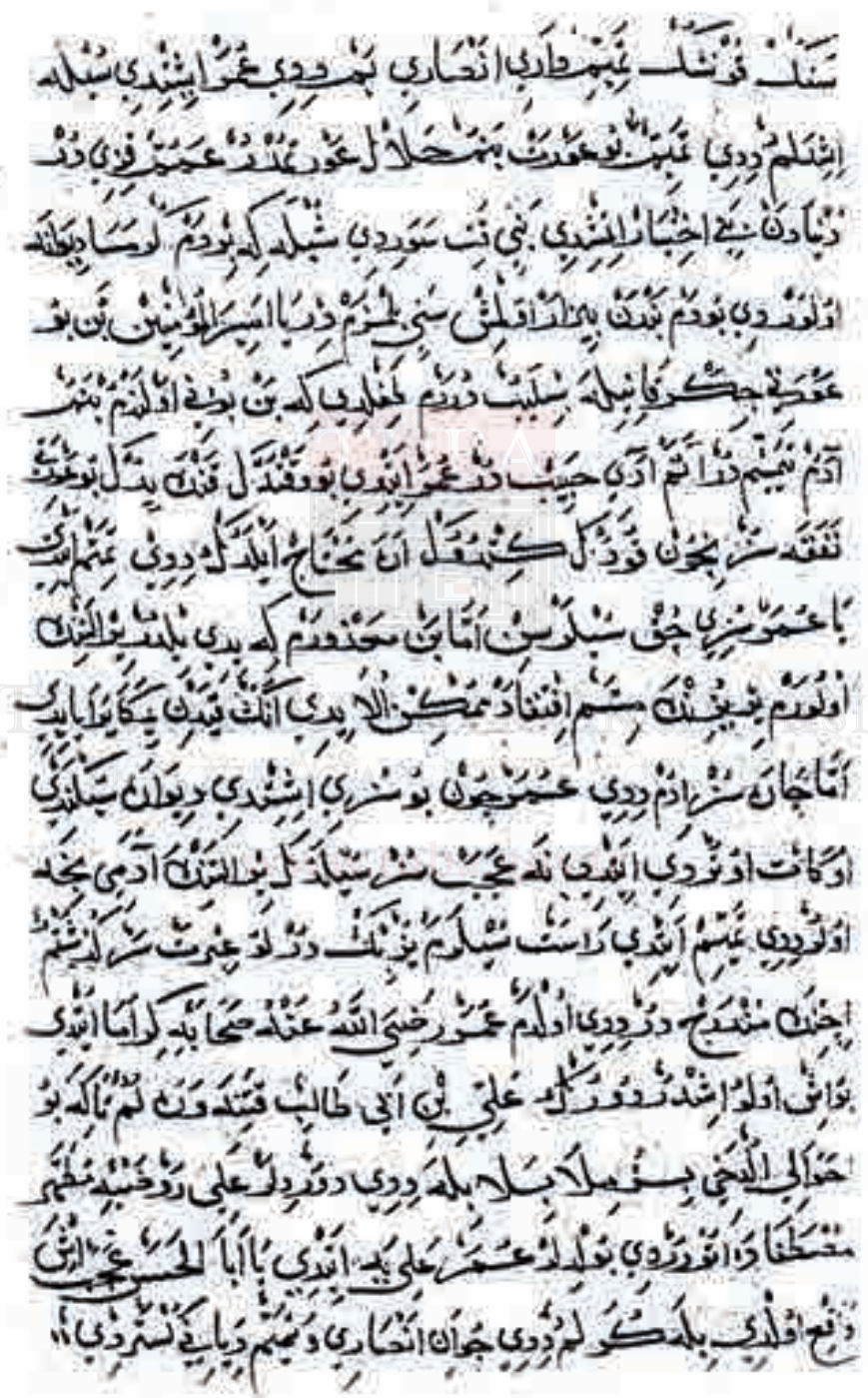

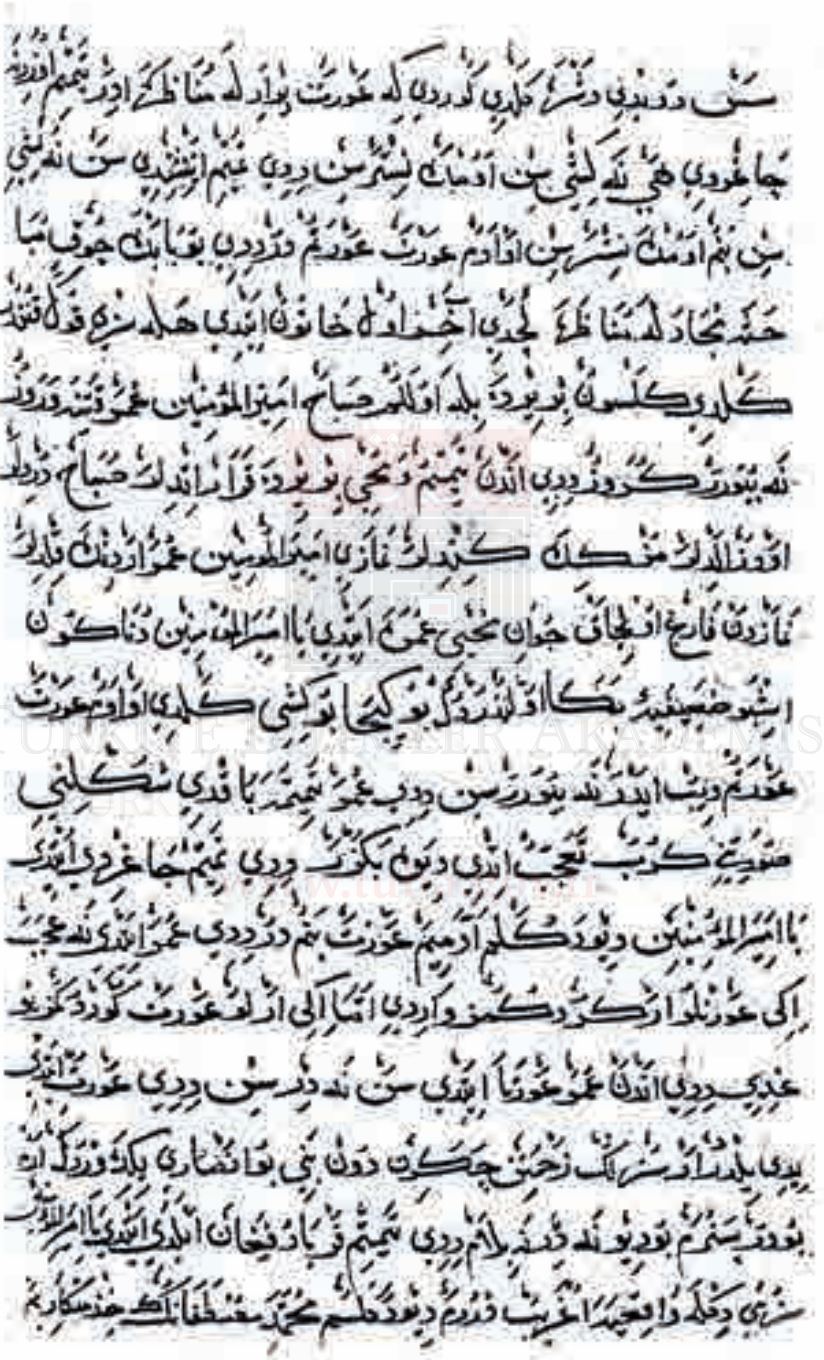

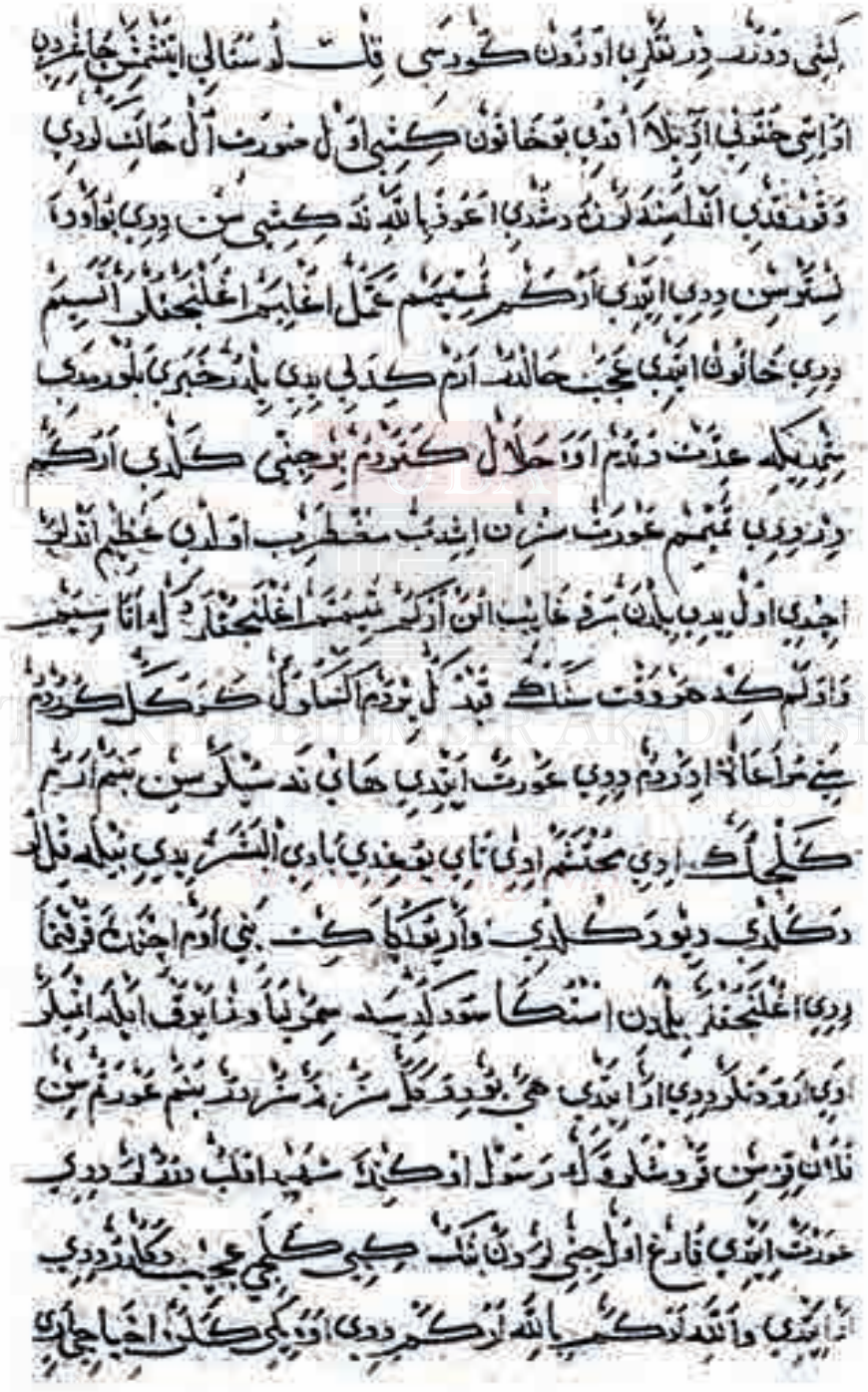

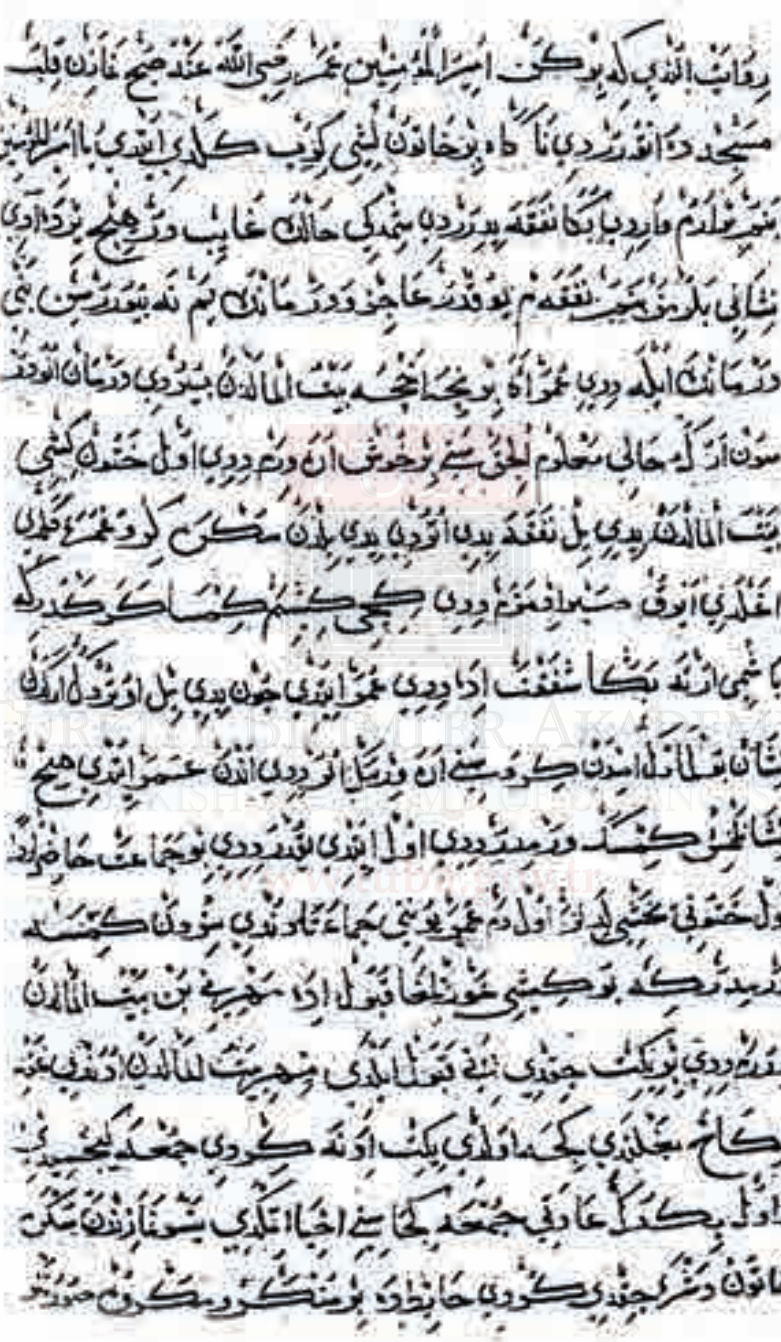

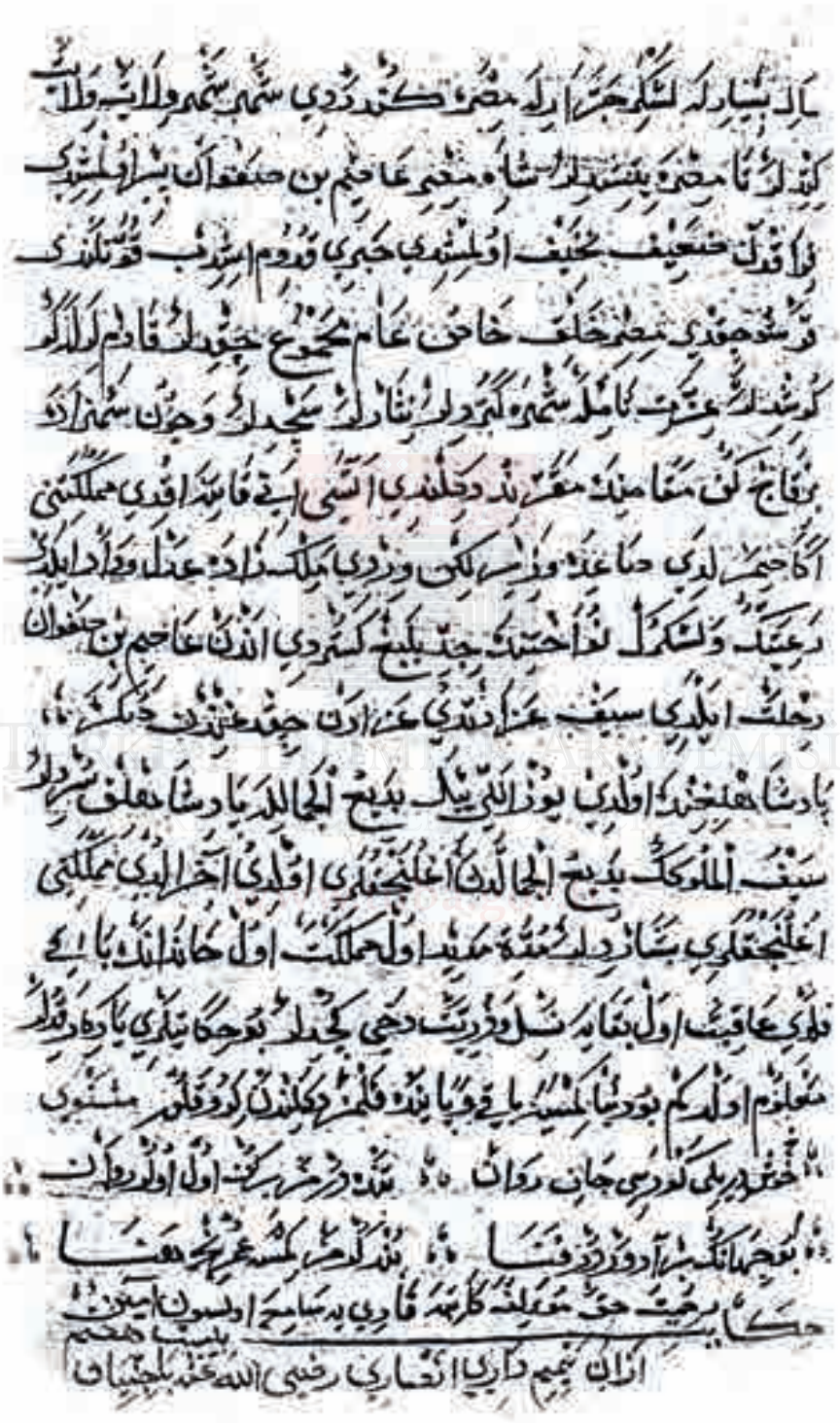

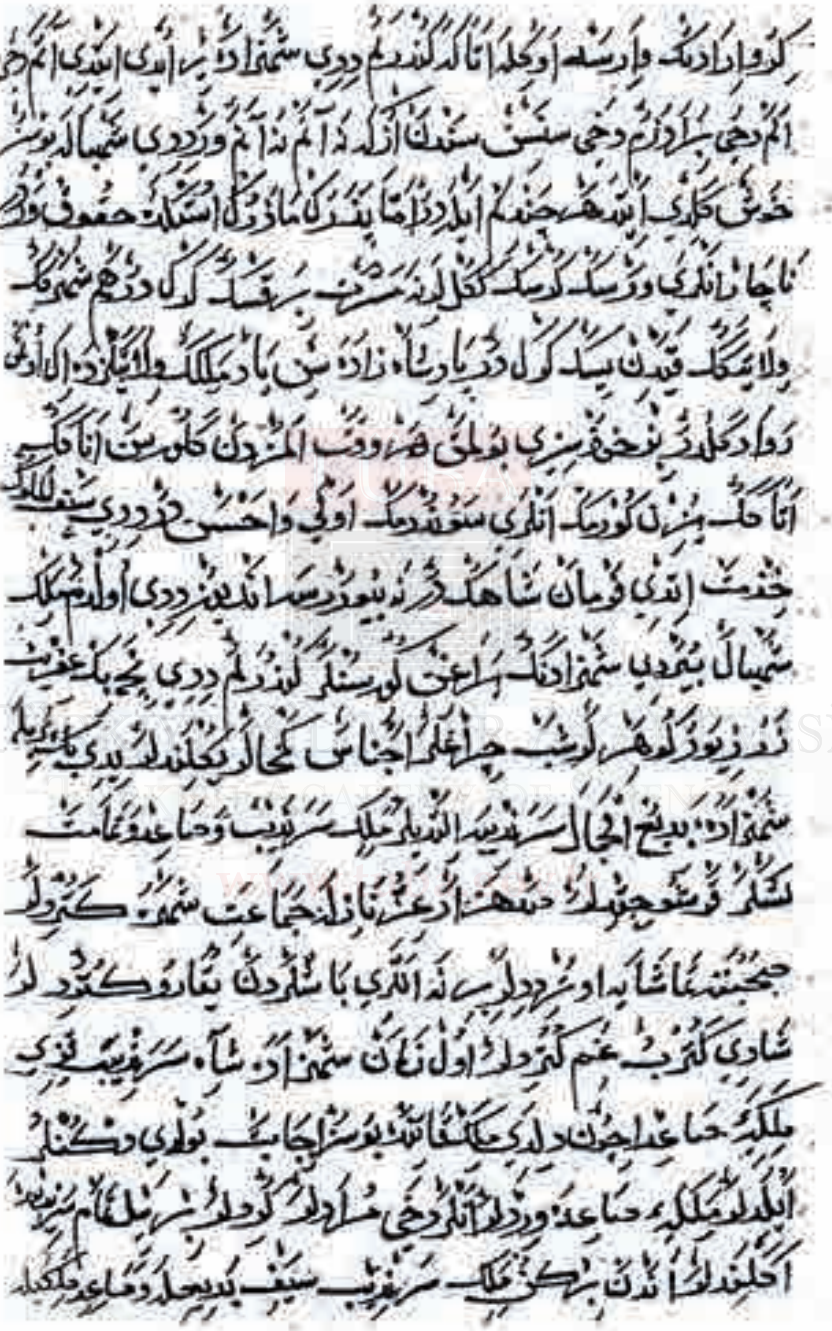

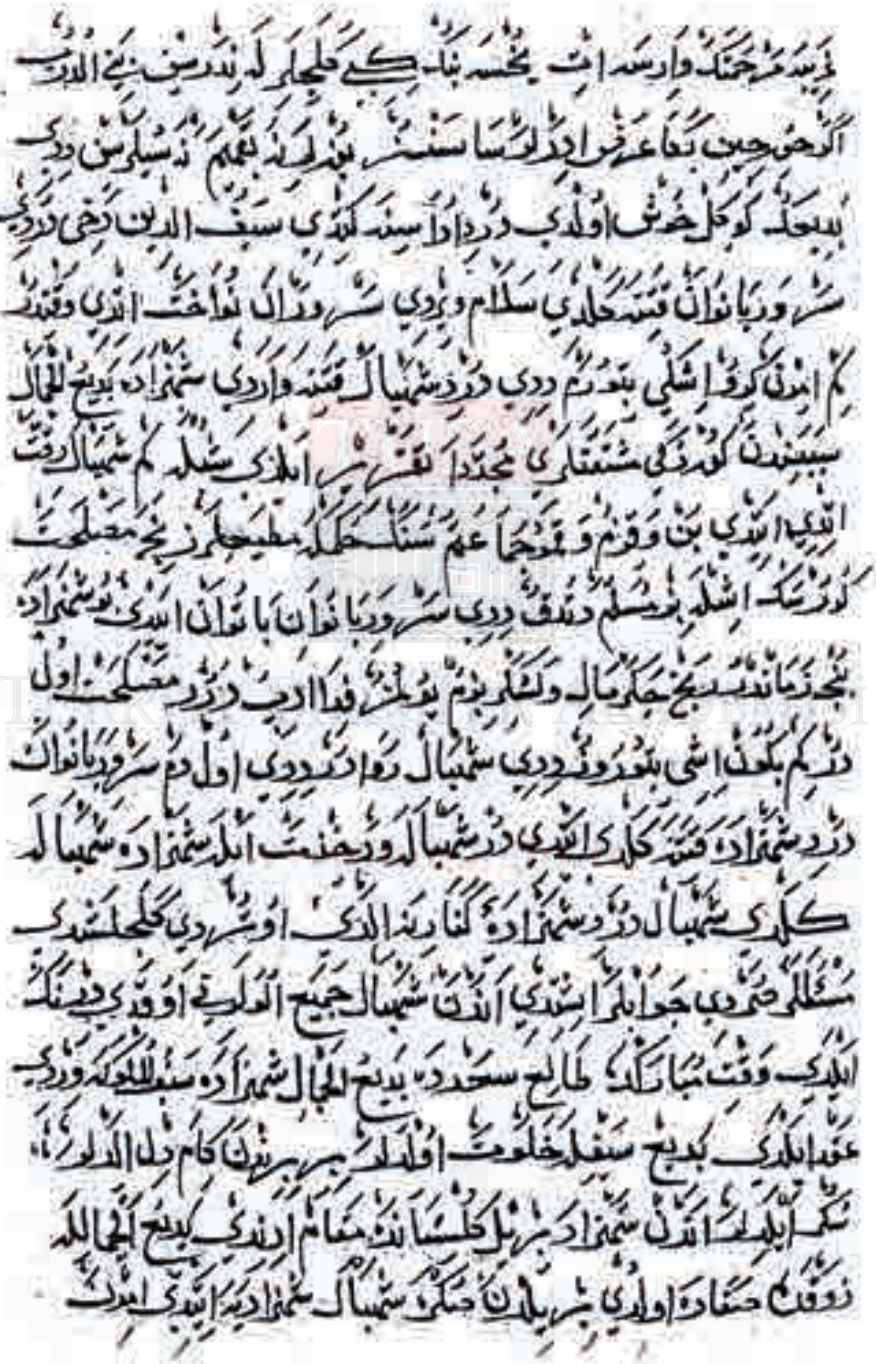

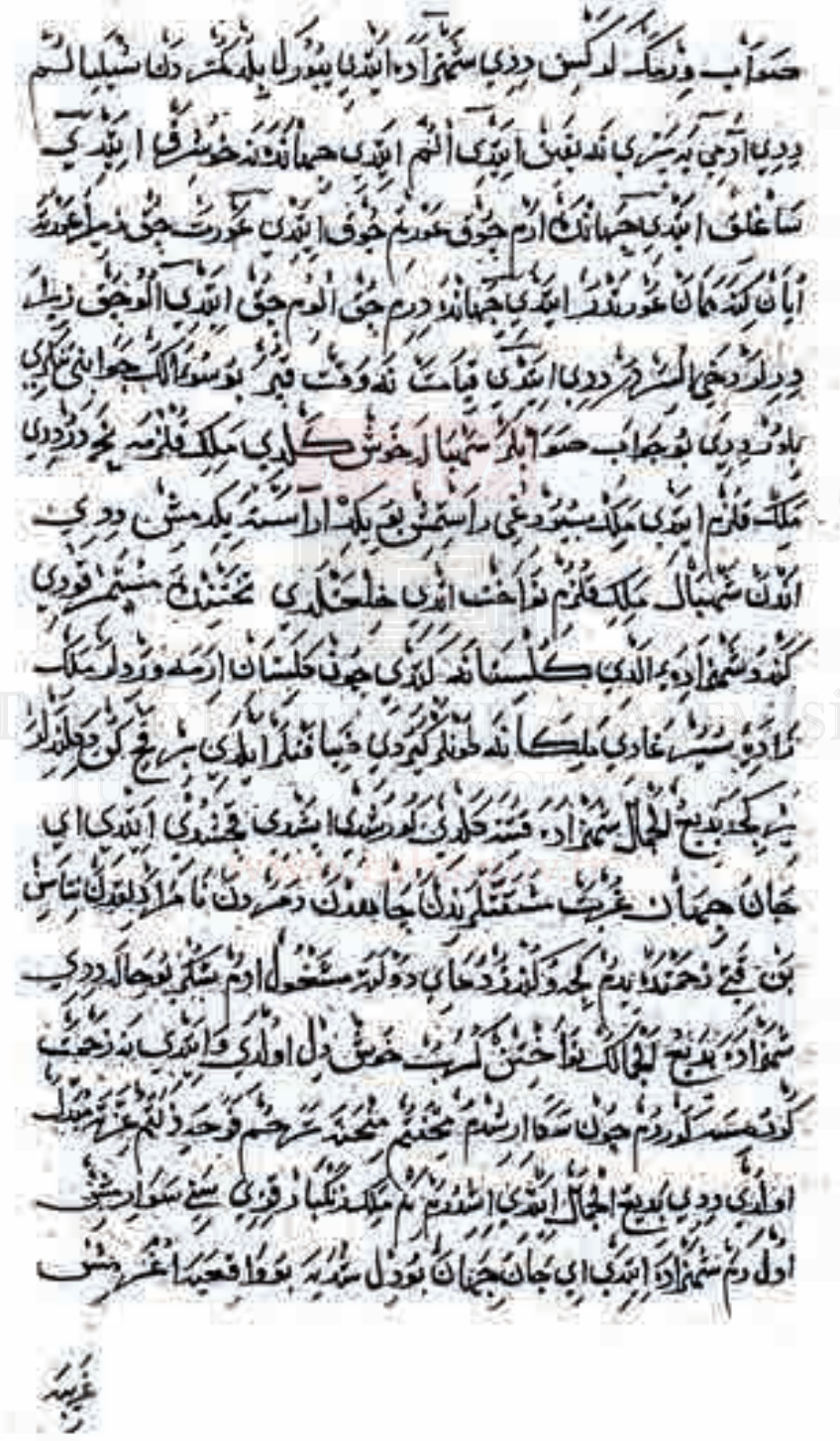

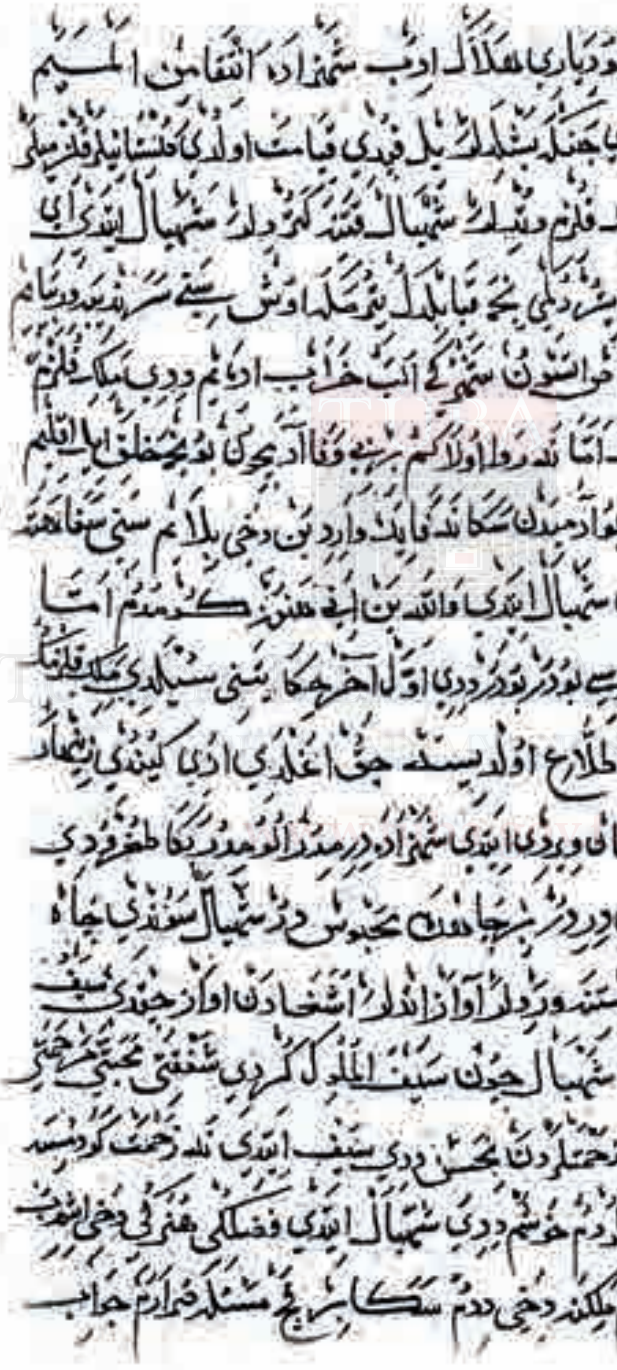

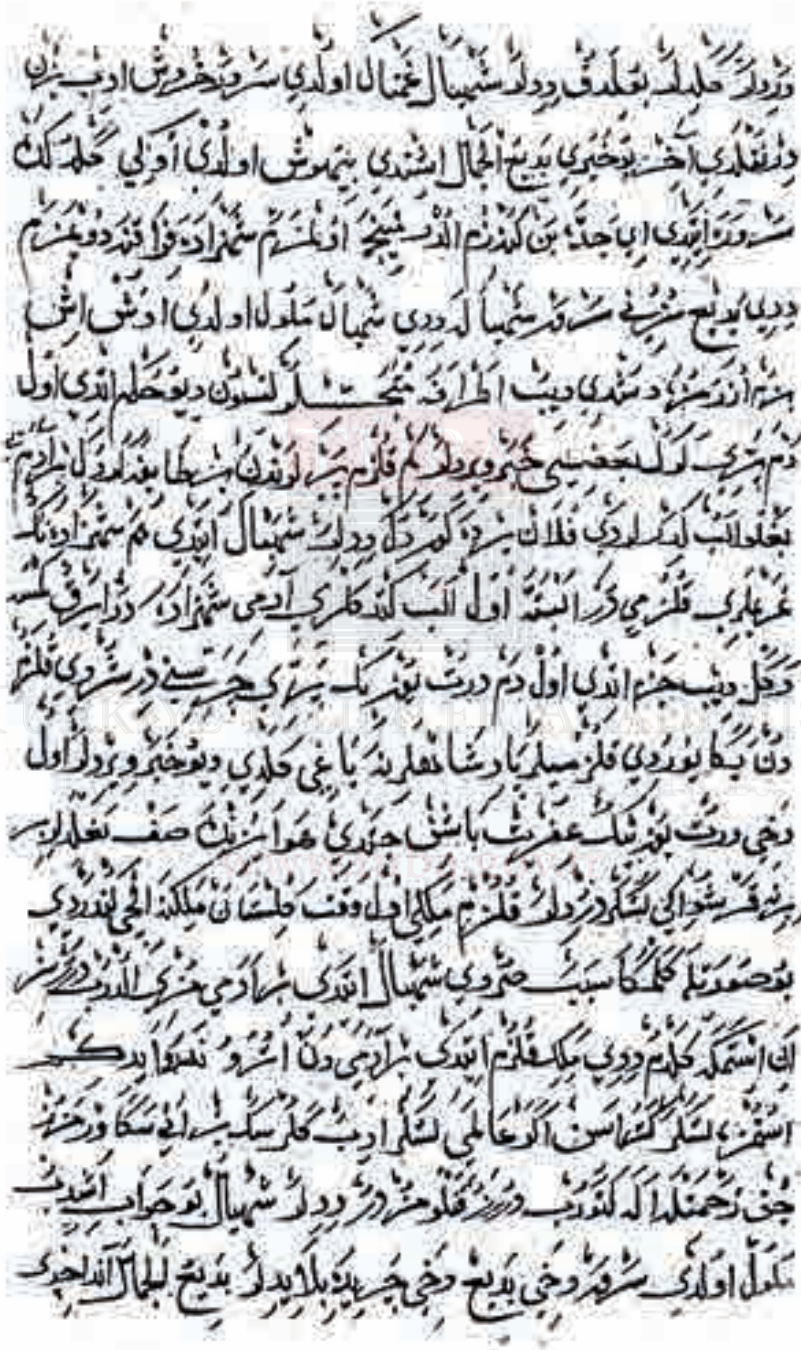

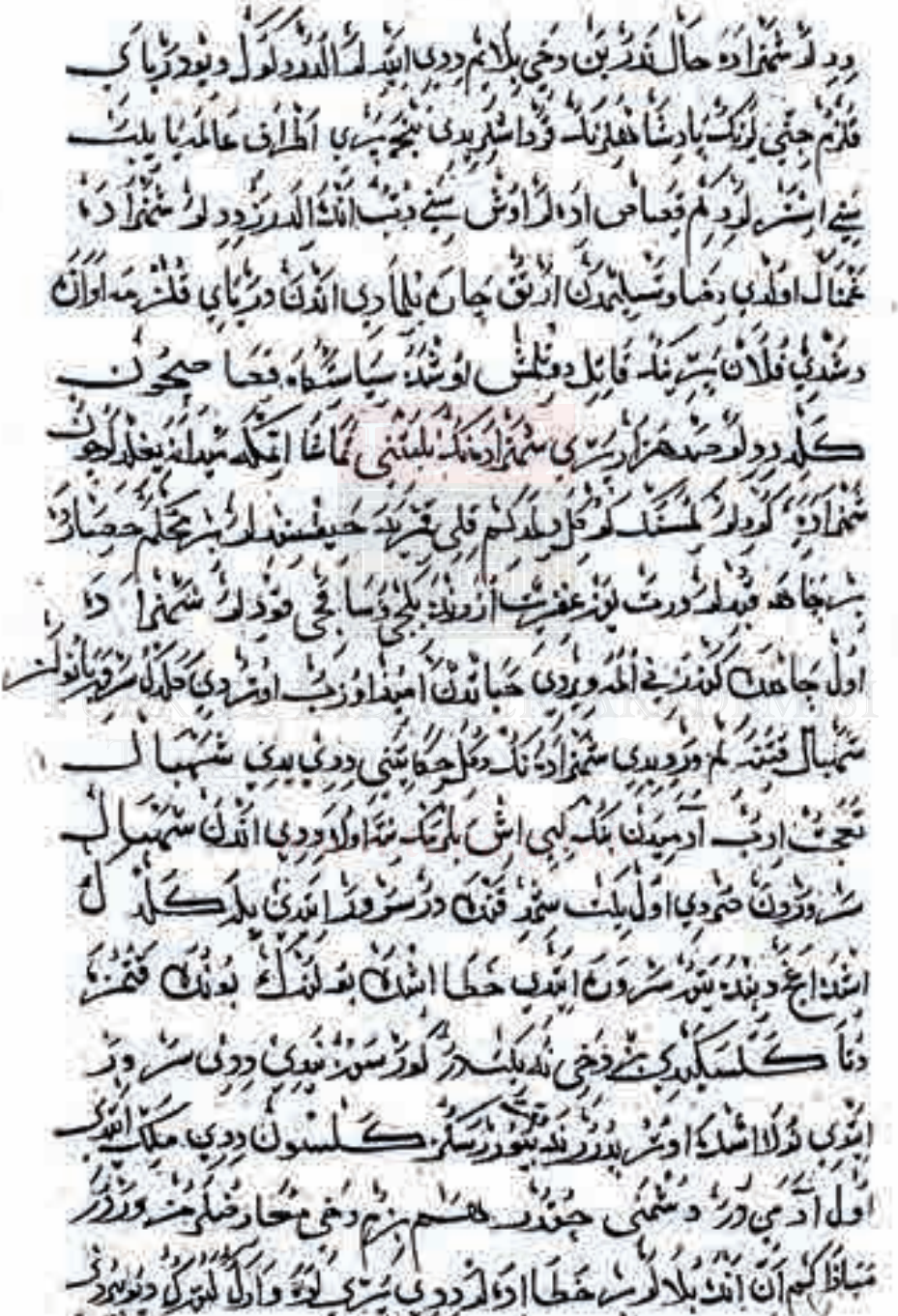

İstanbul - Lâleli (1698) Yazması

v. 228.a. - 261.b.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

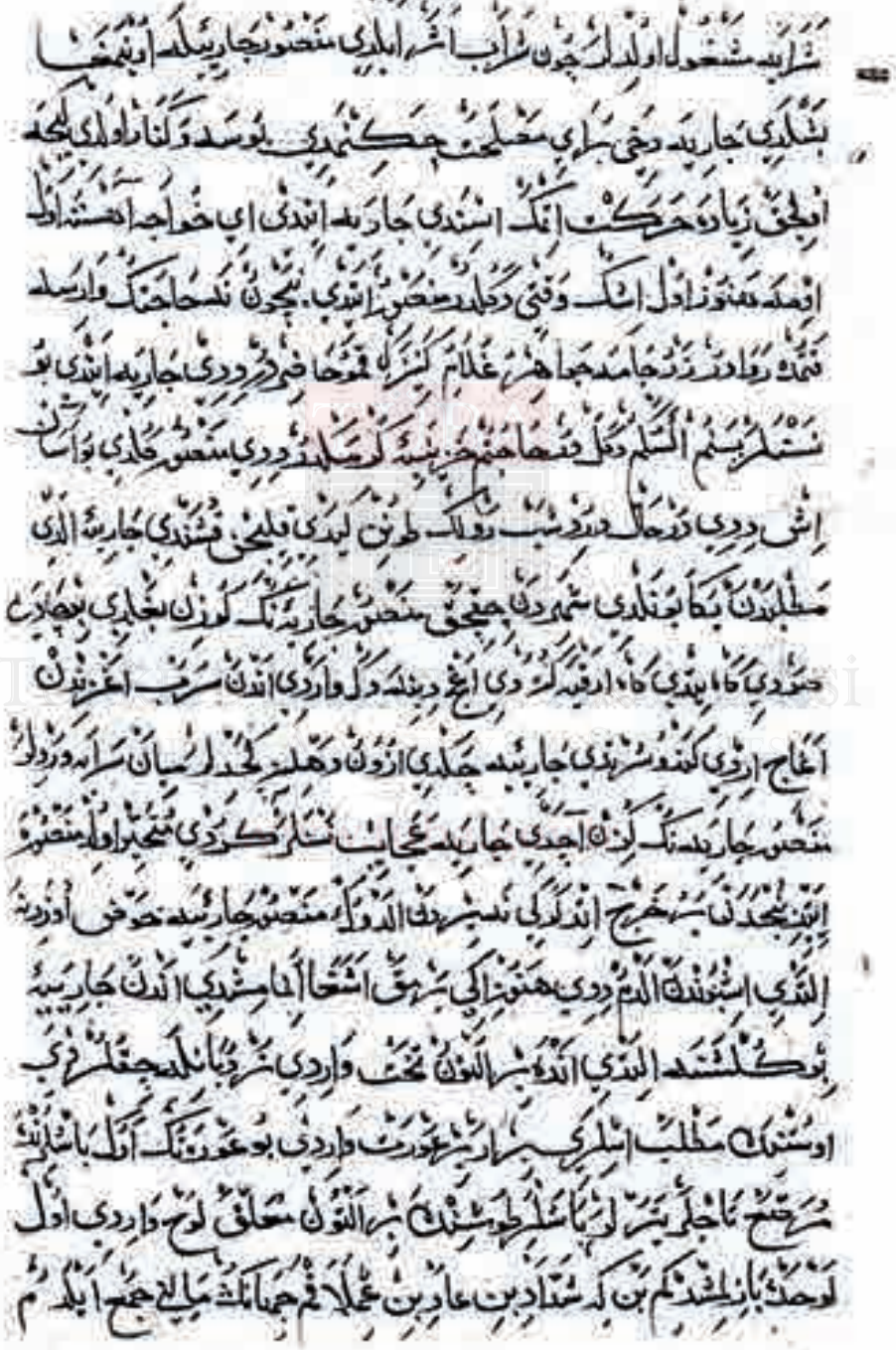

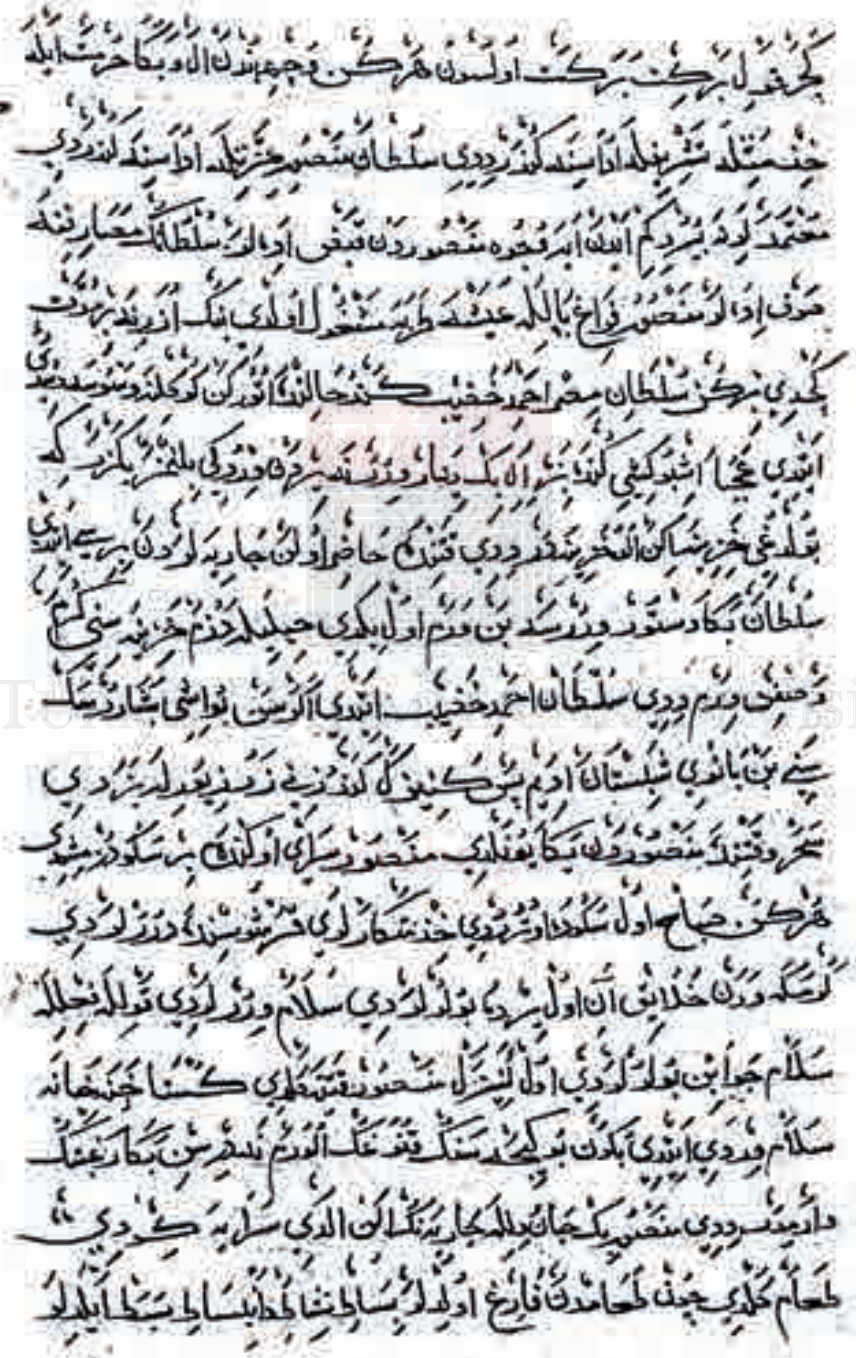

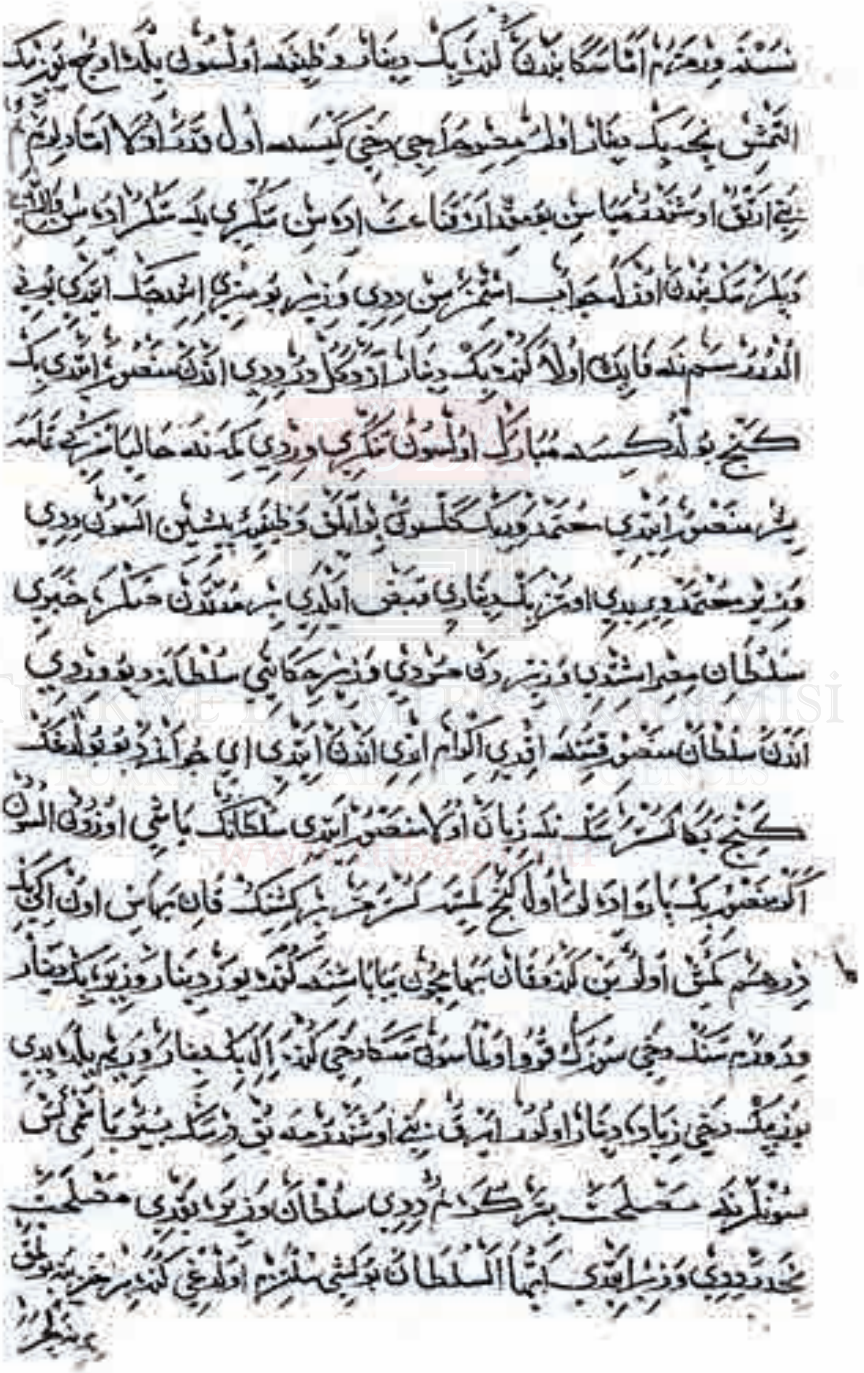

İstanbul - Lâleli (1698) Yazması

v. 137.b. - 139.a.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

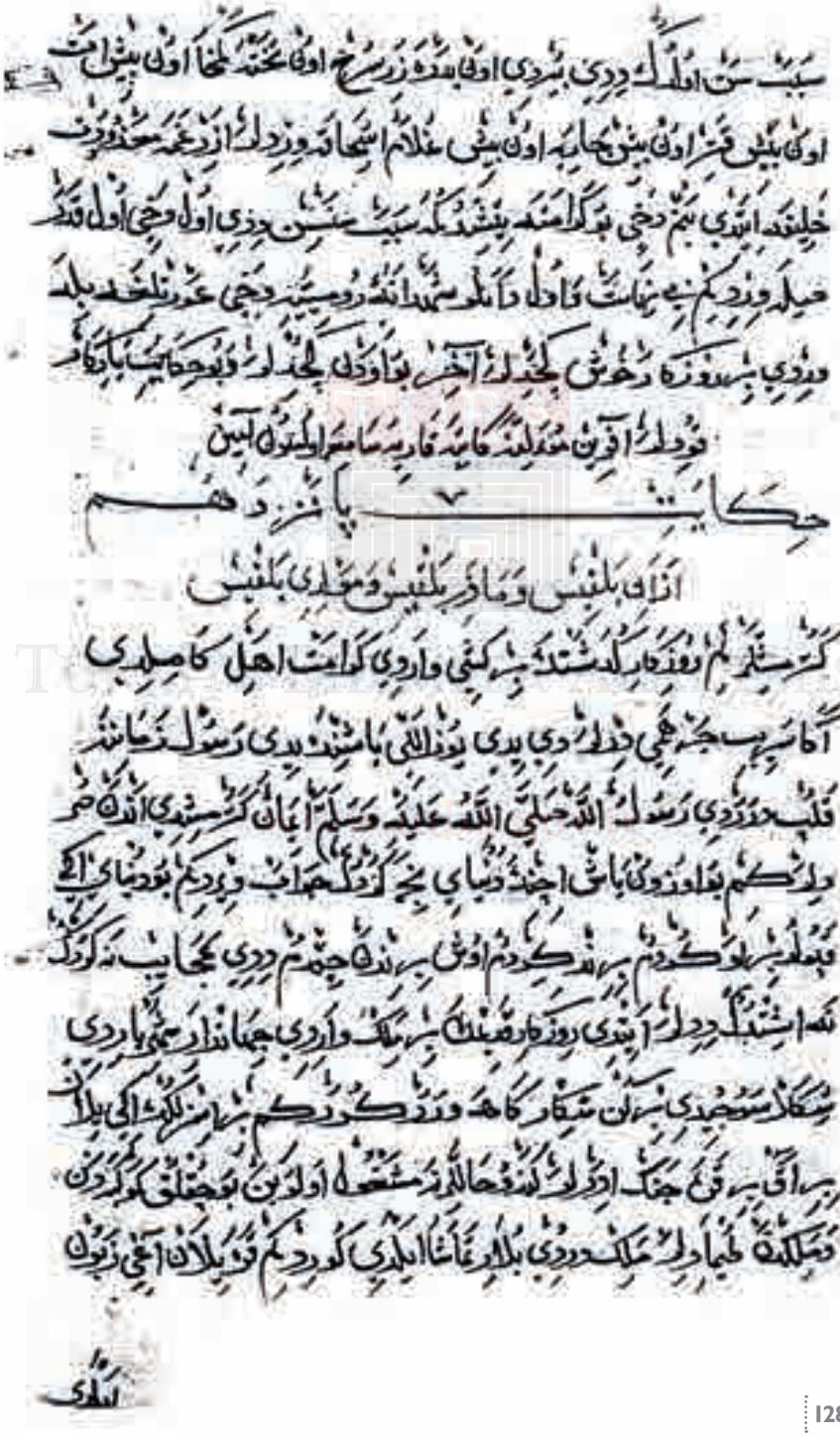

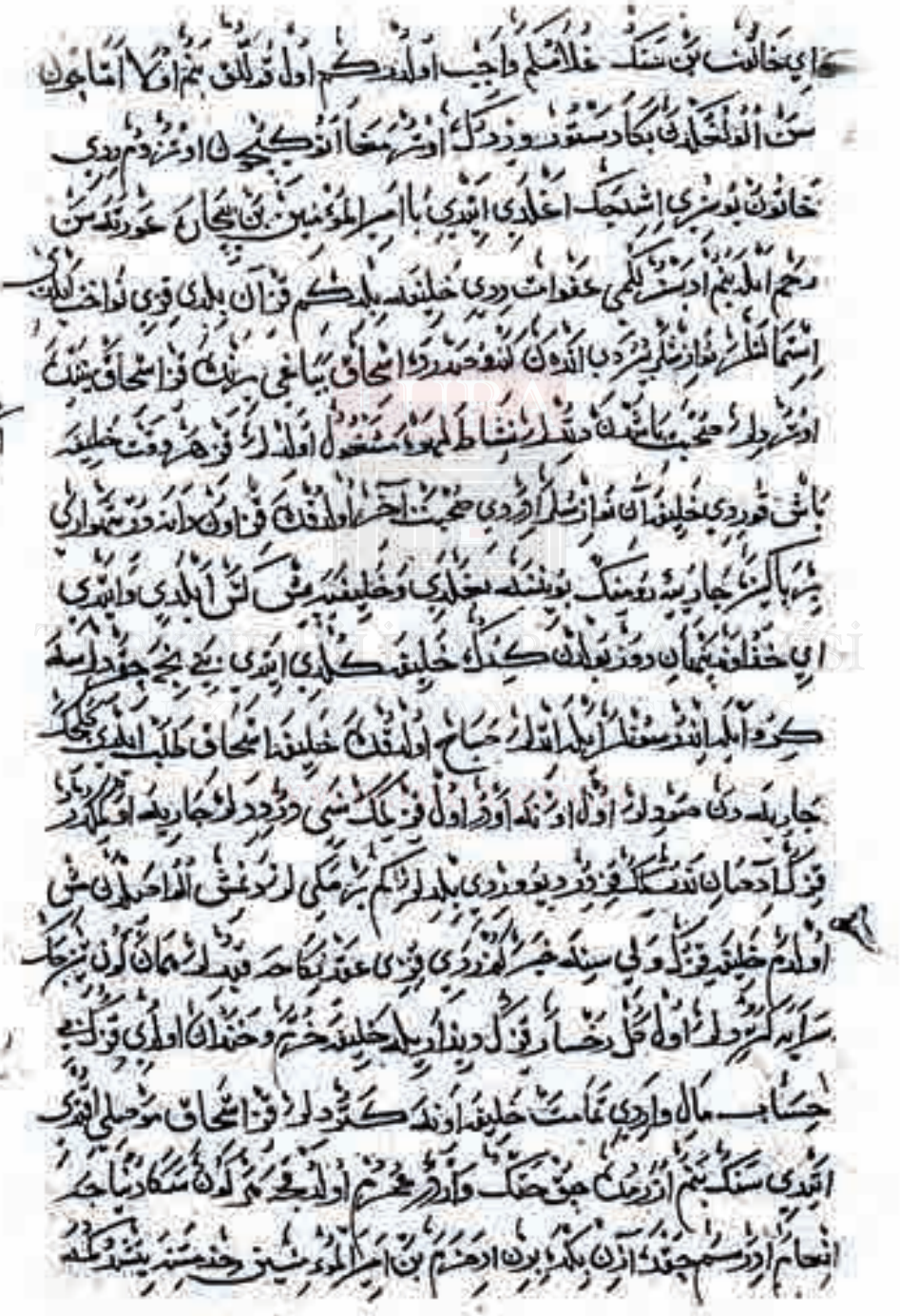

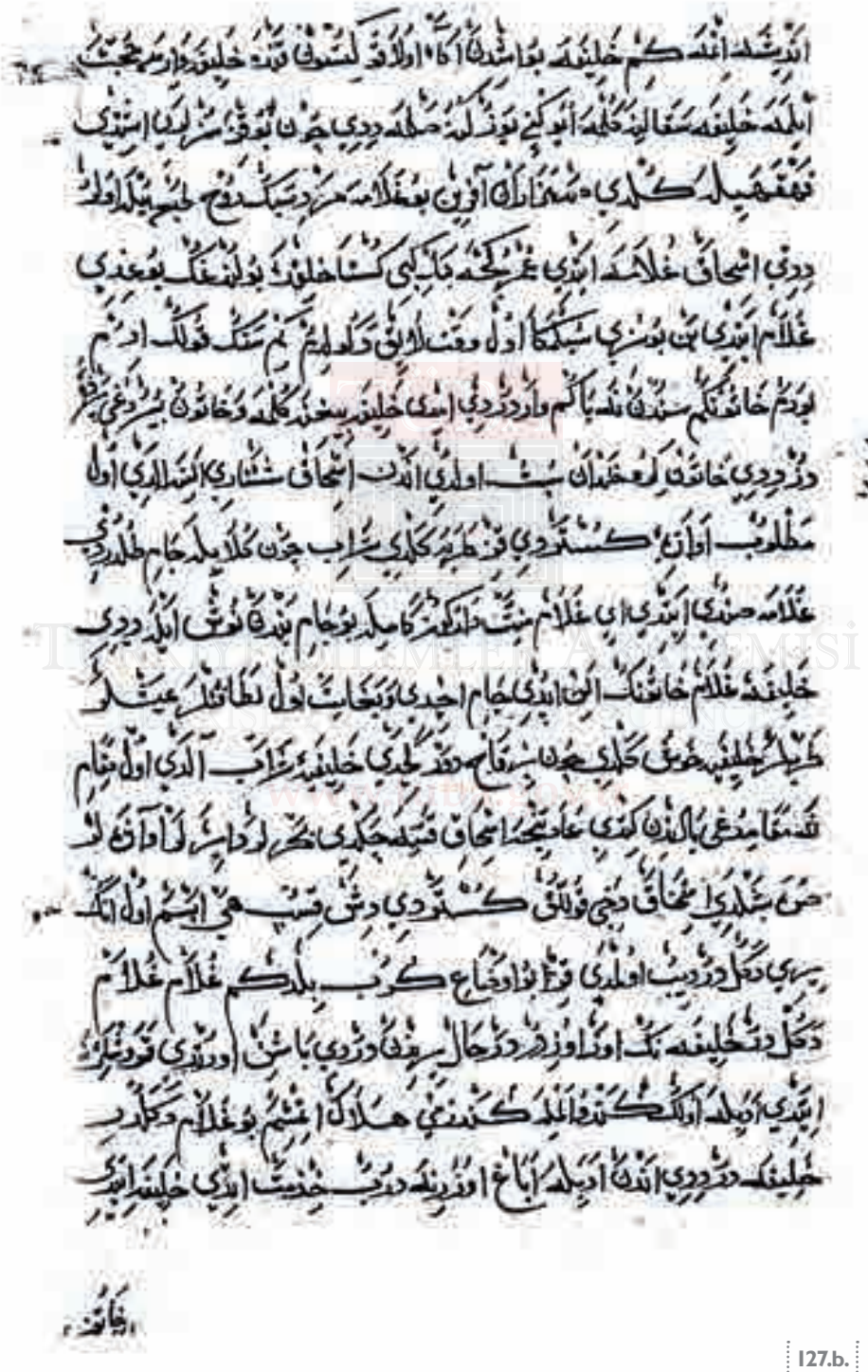

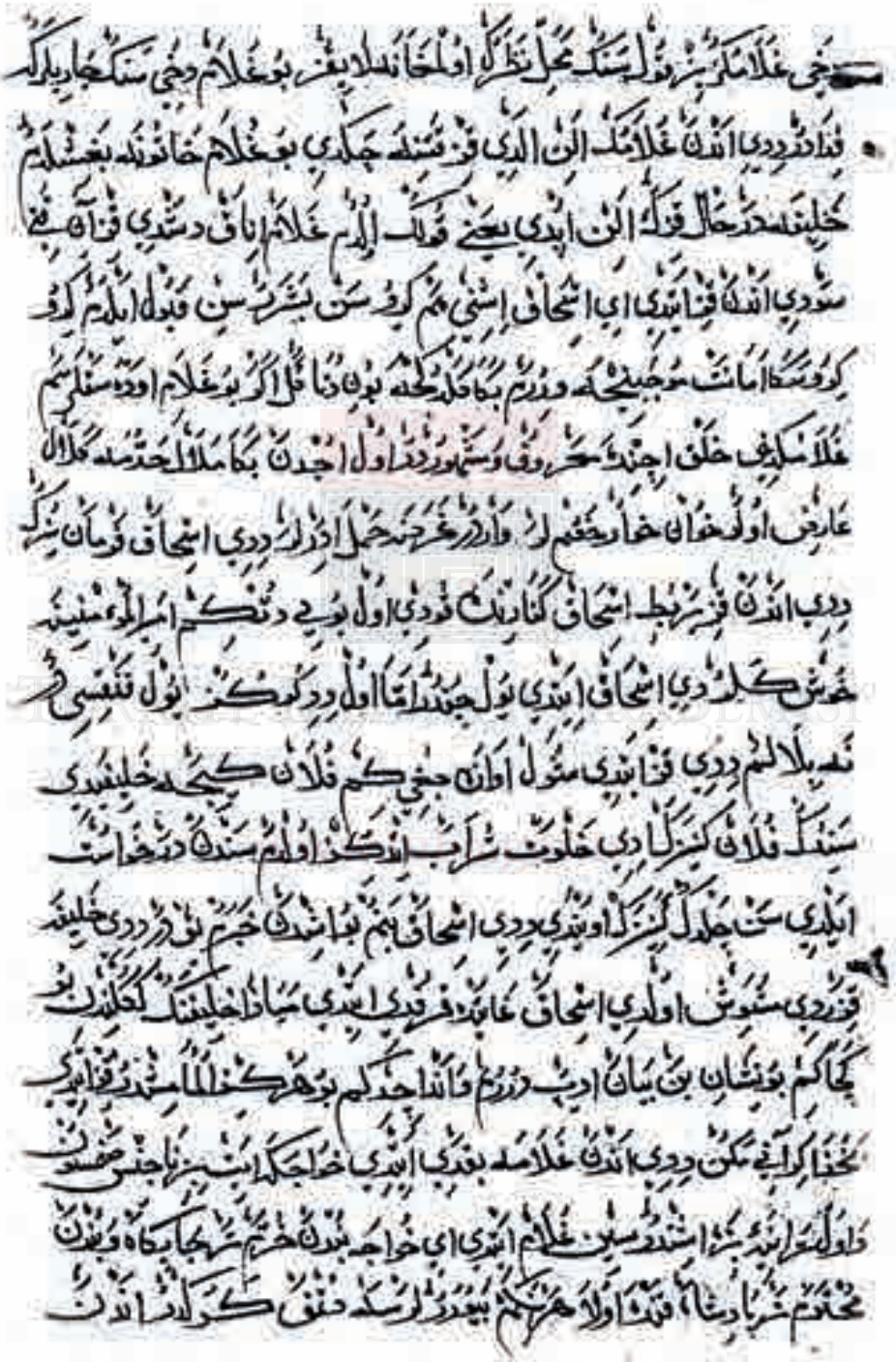

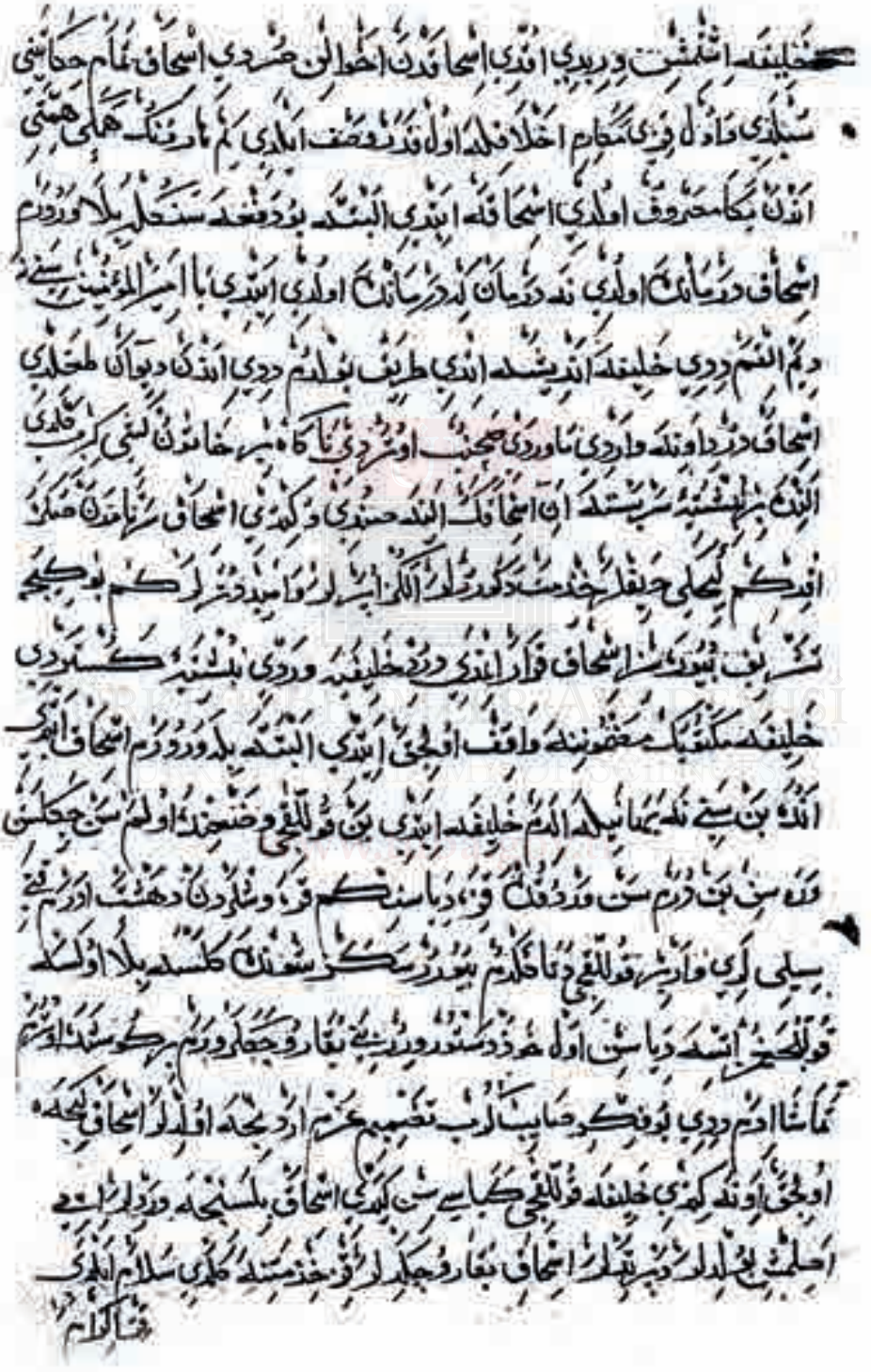

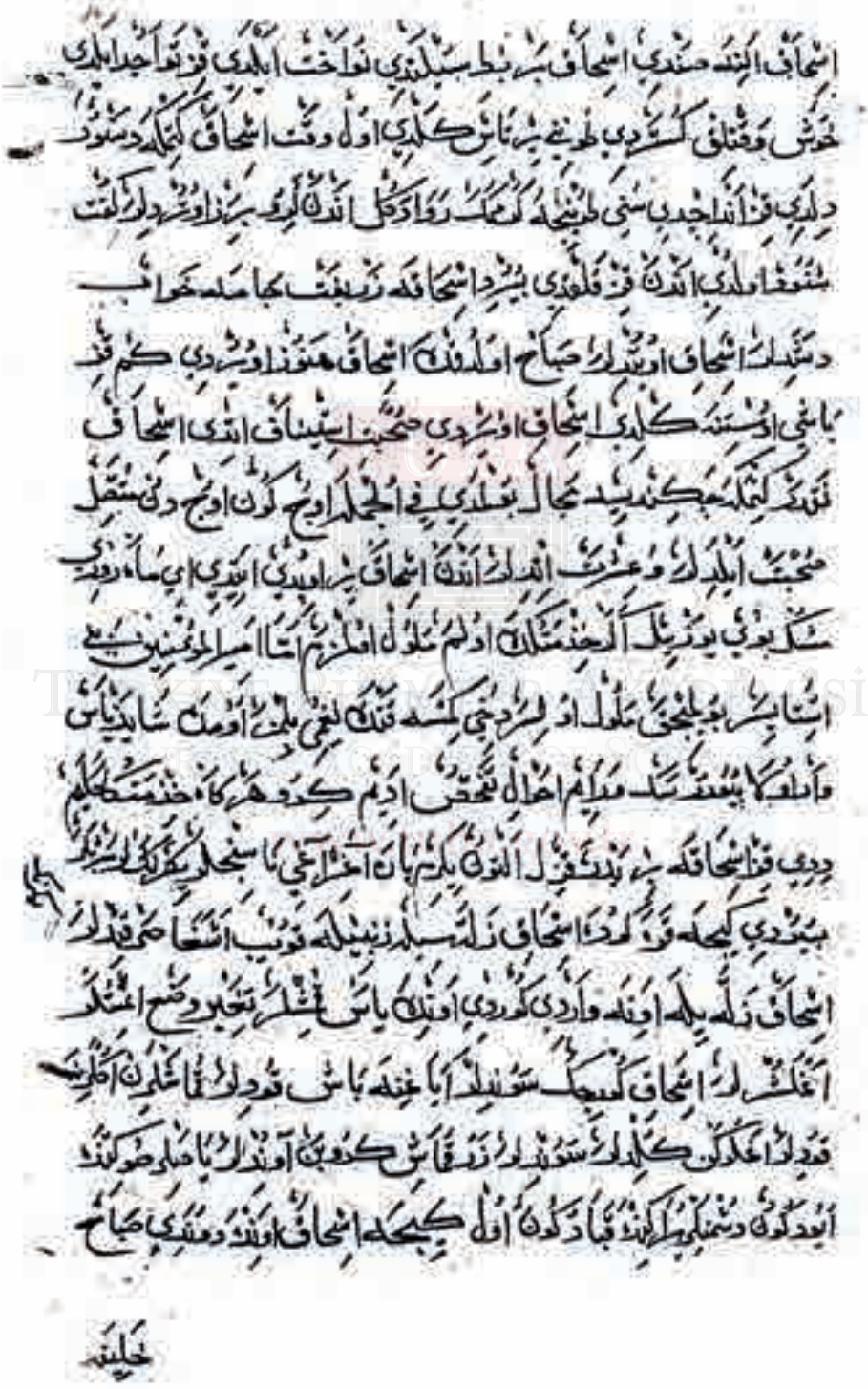

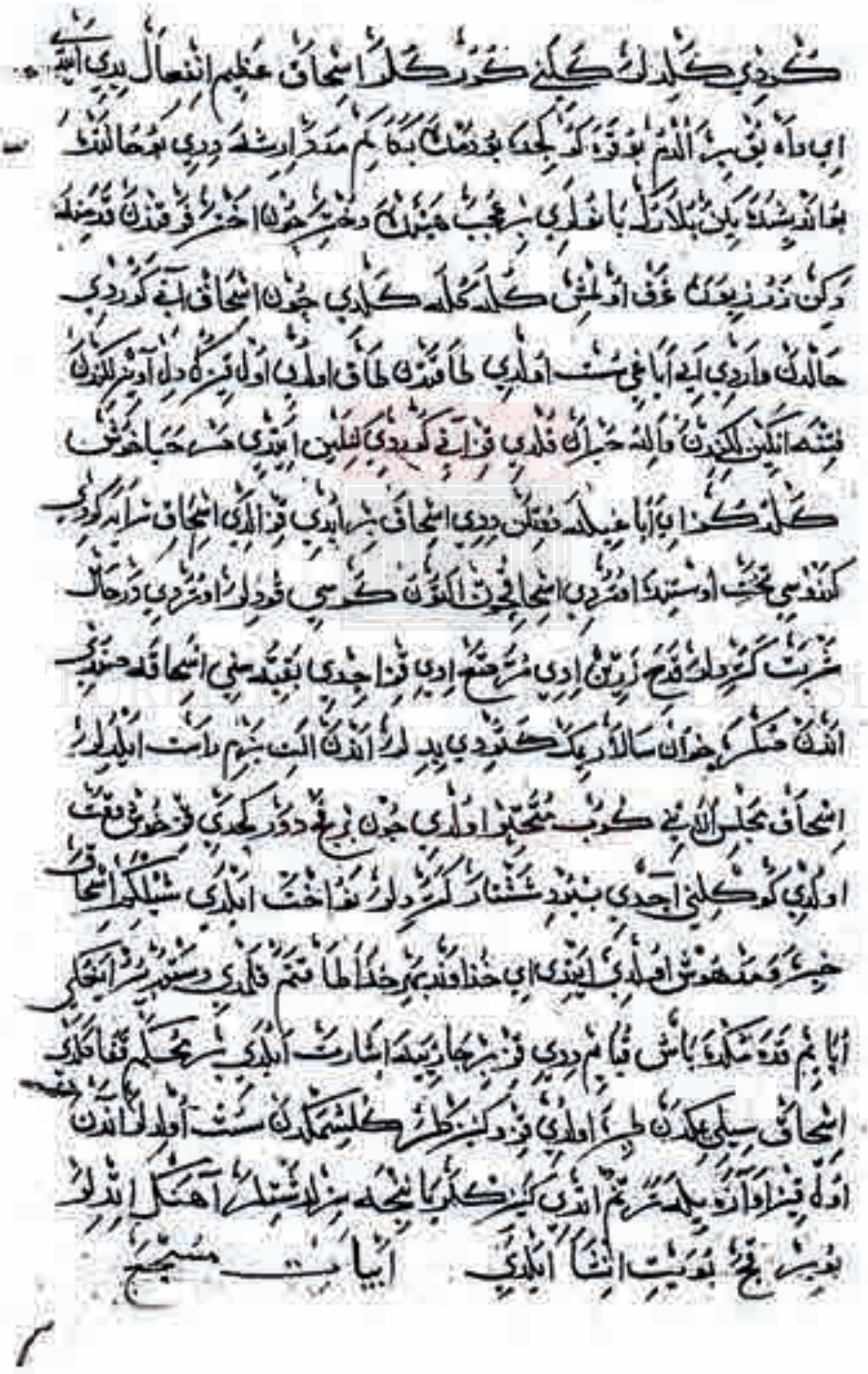

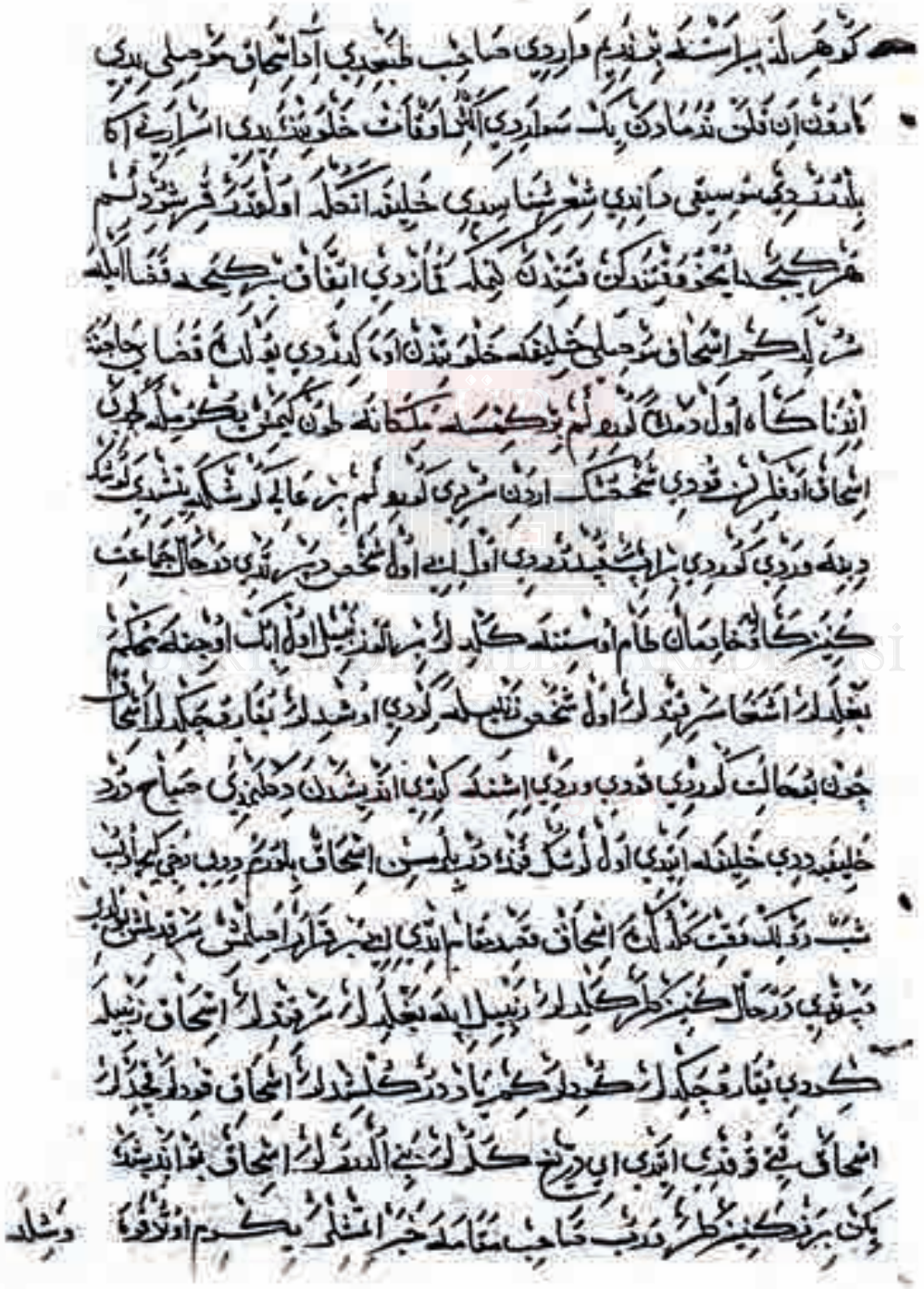

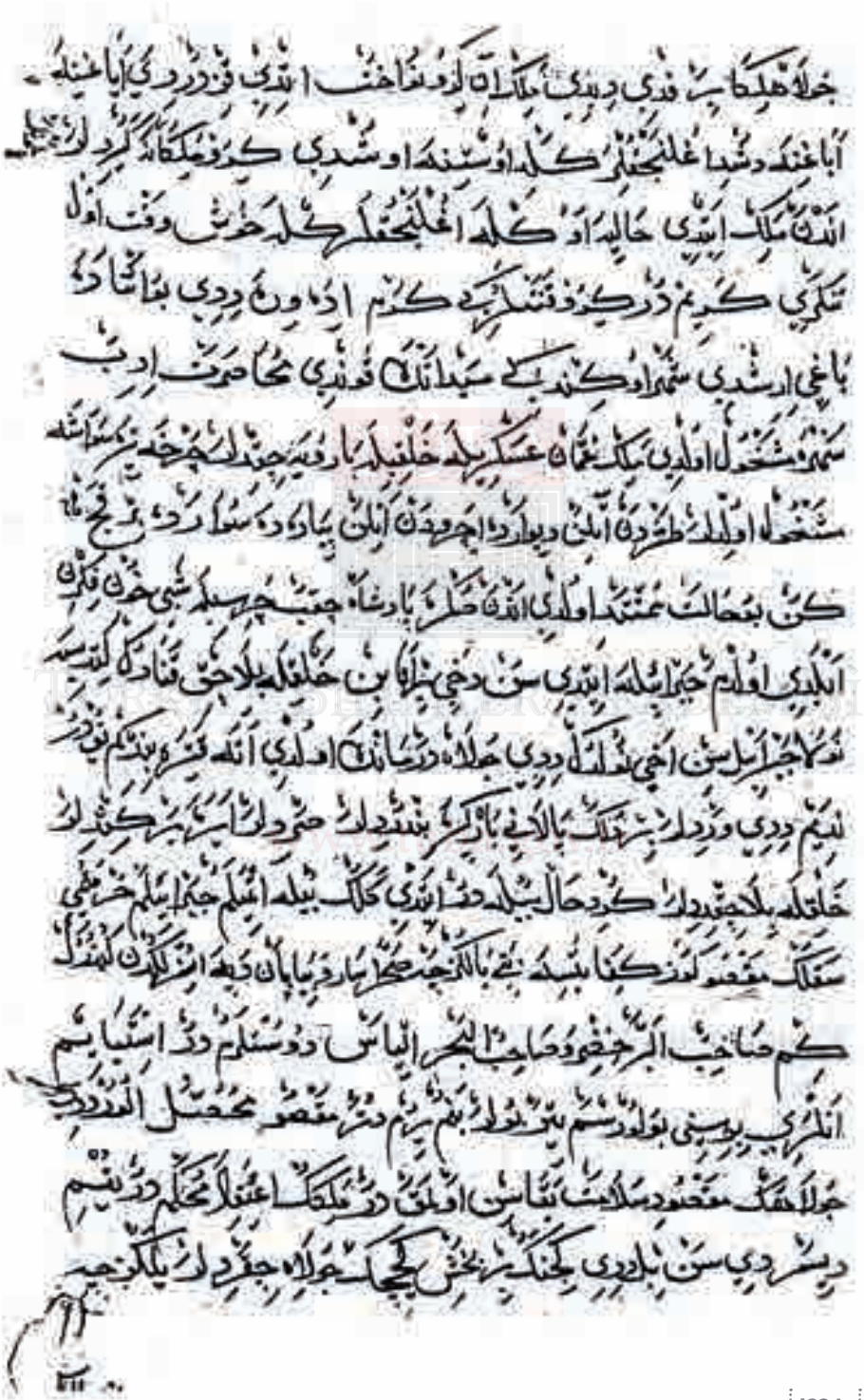

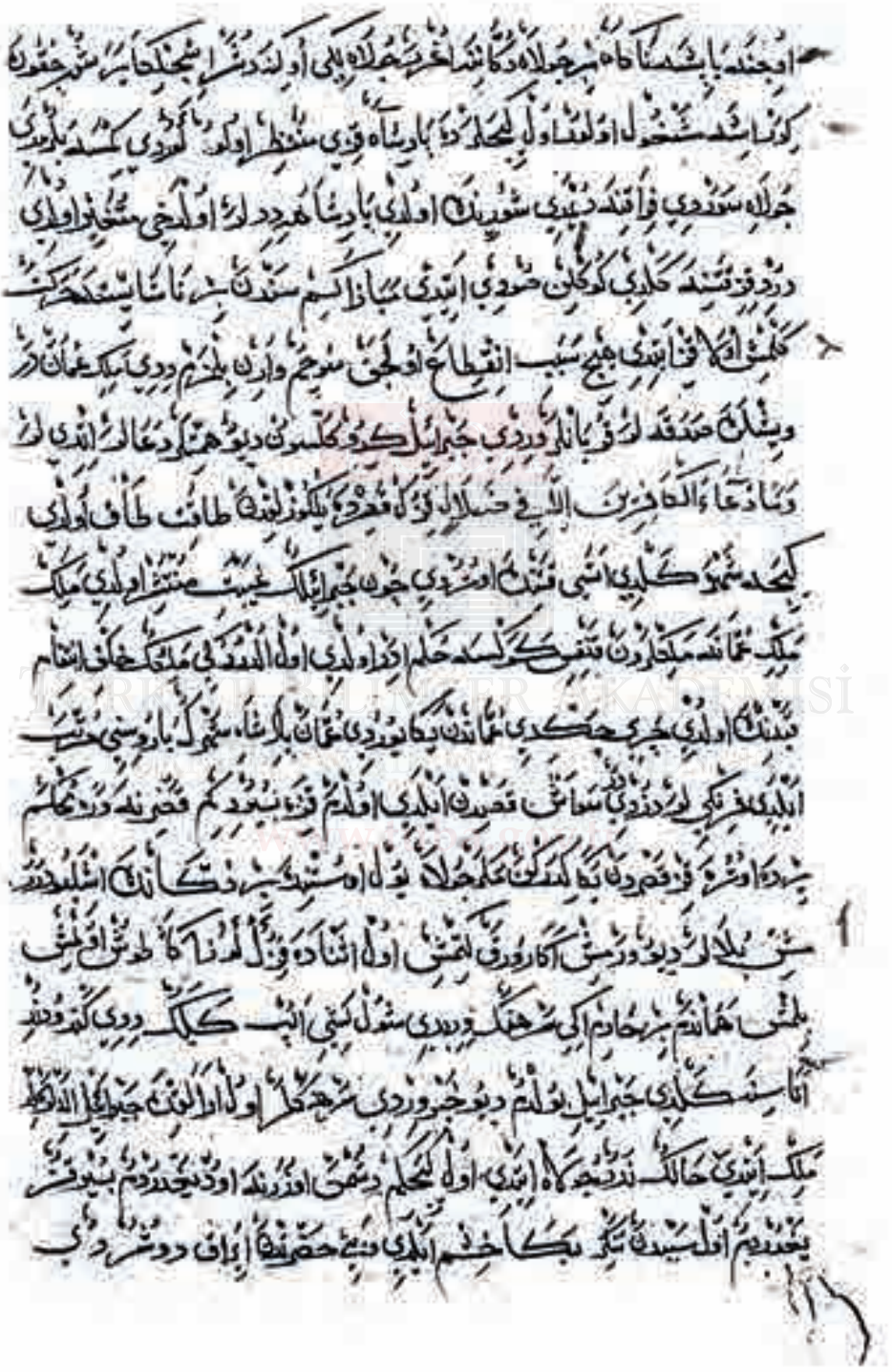

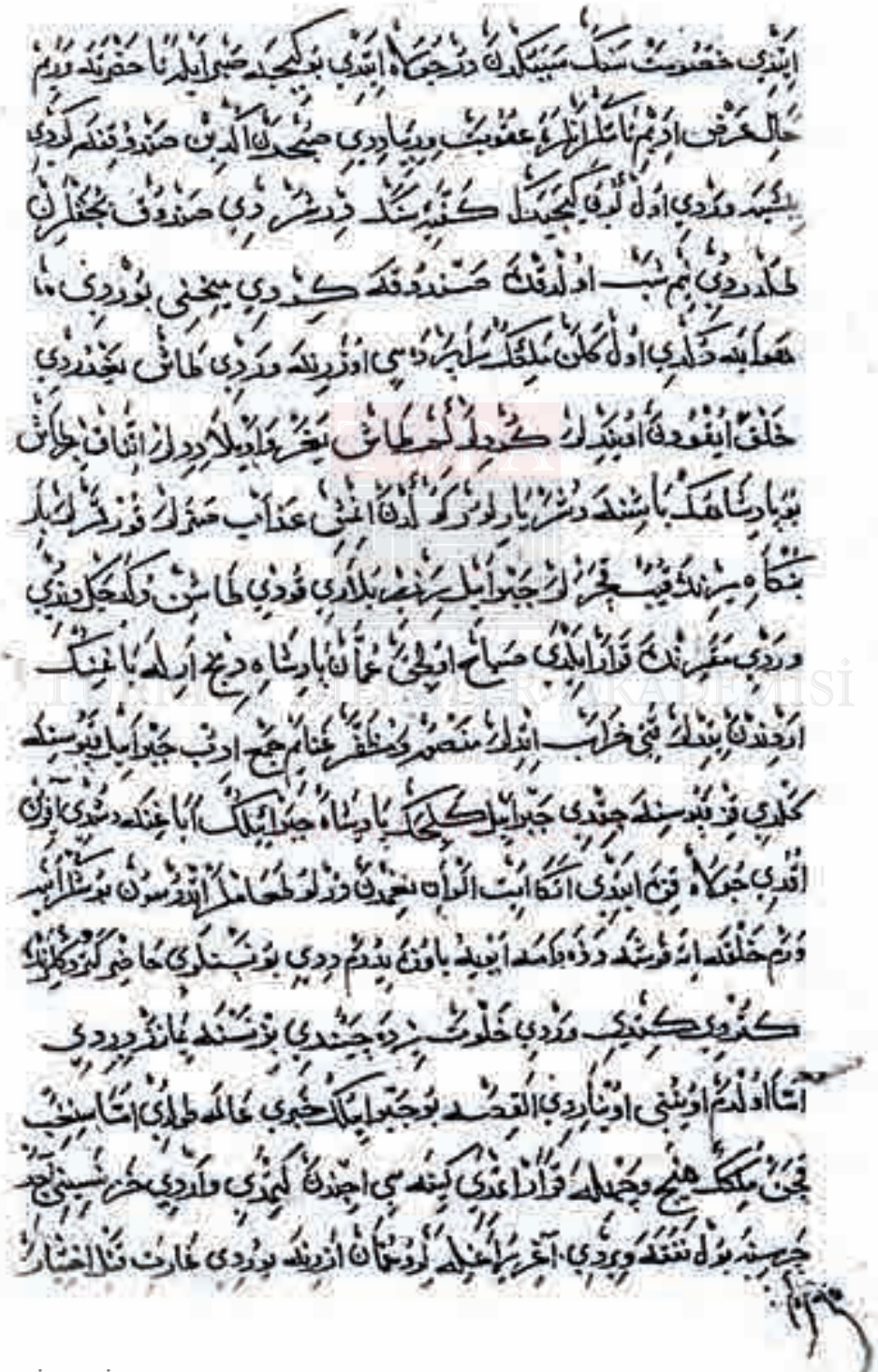

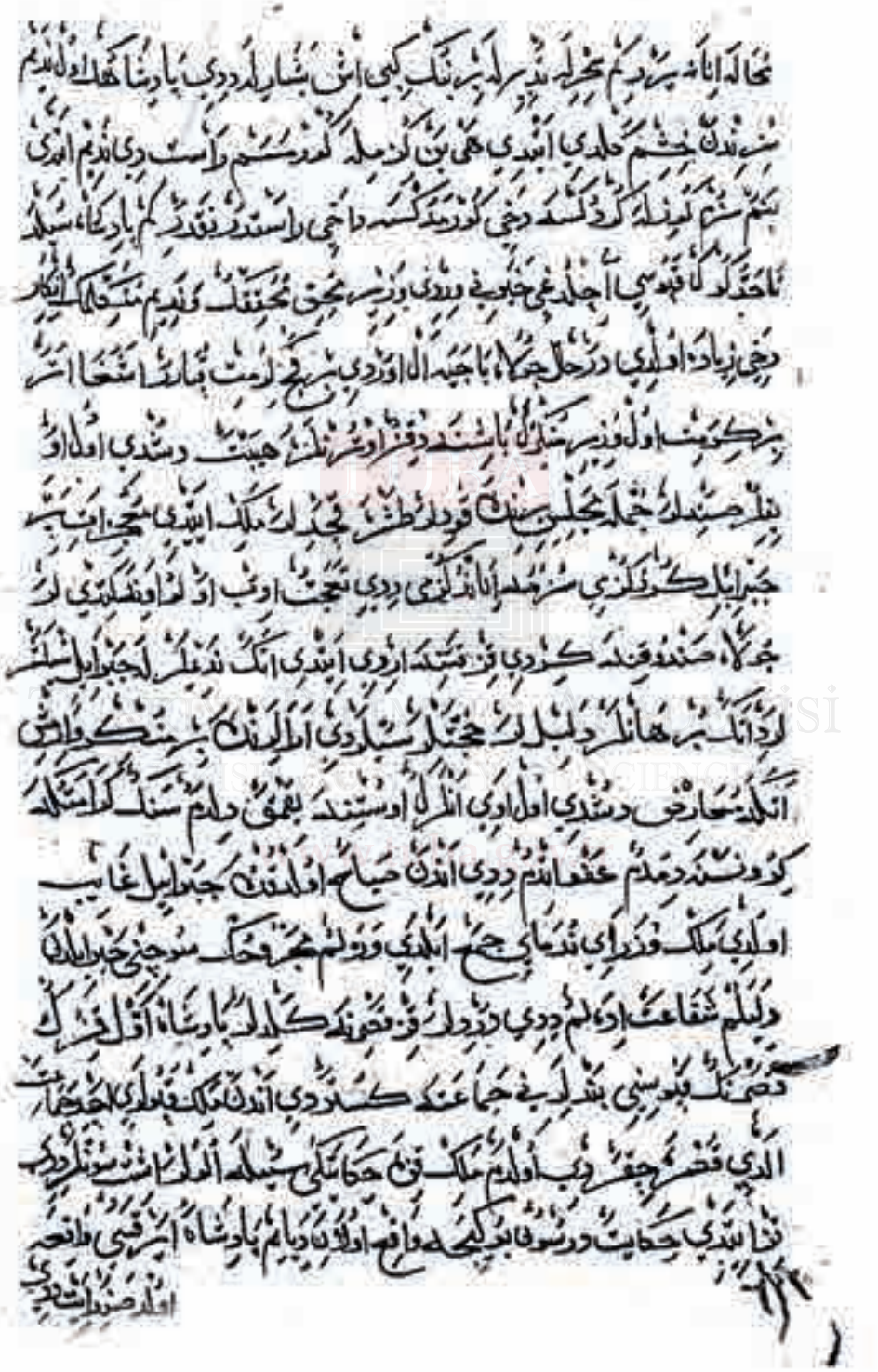

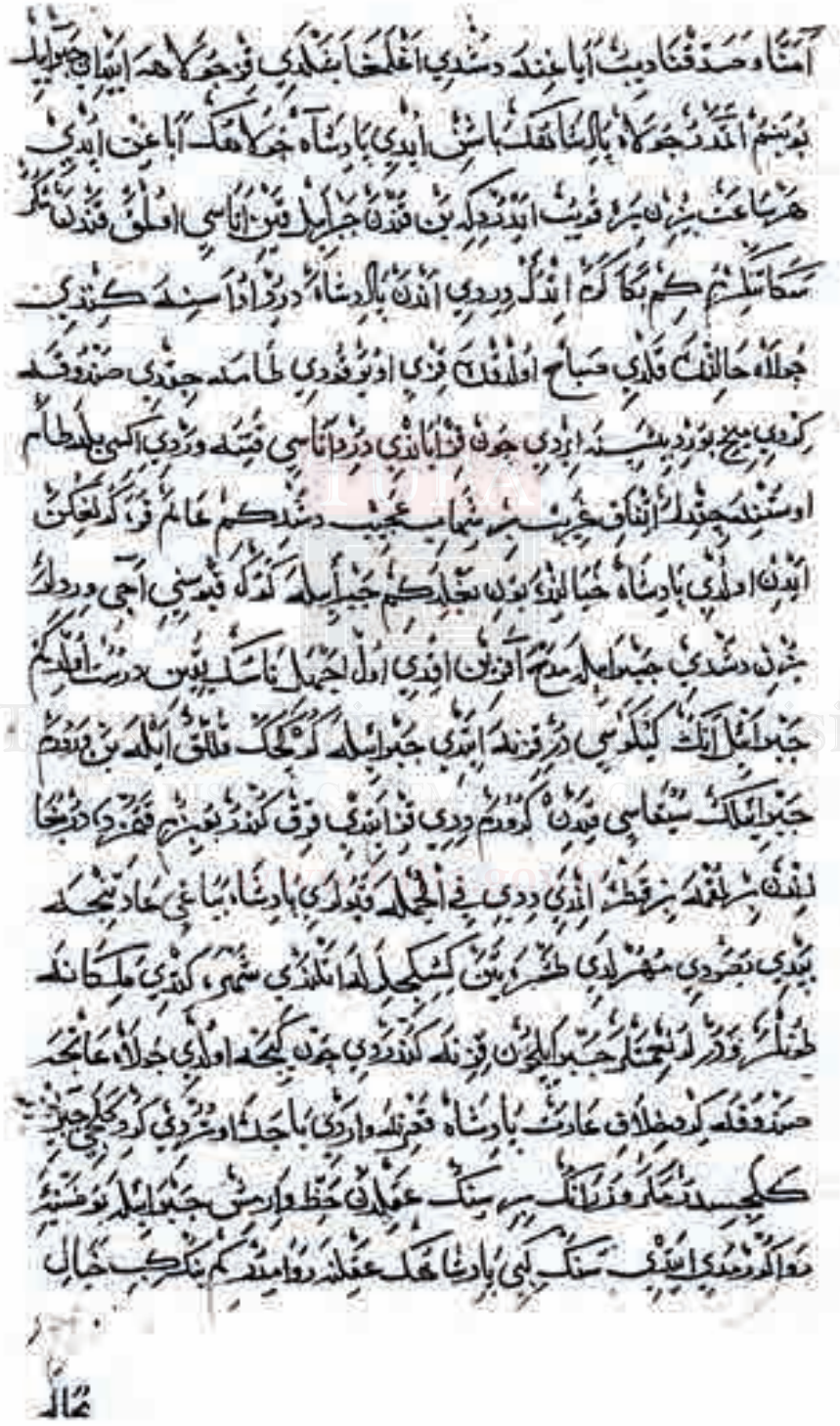

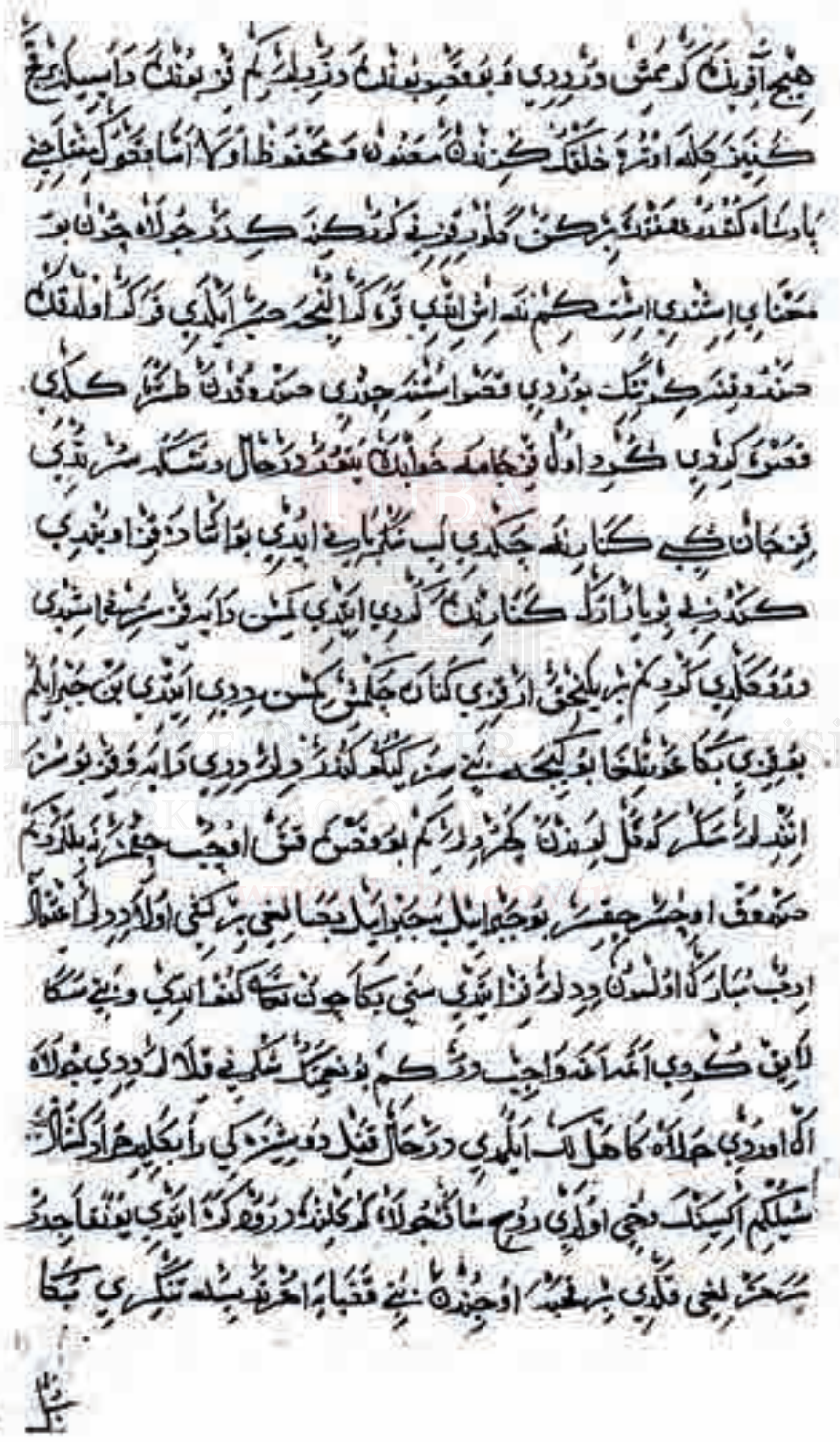

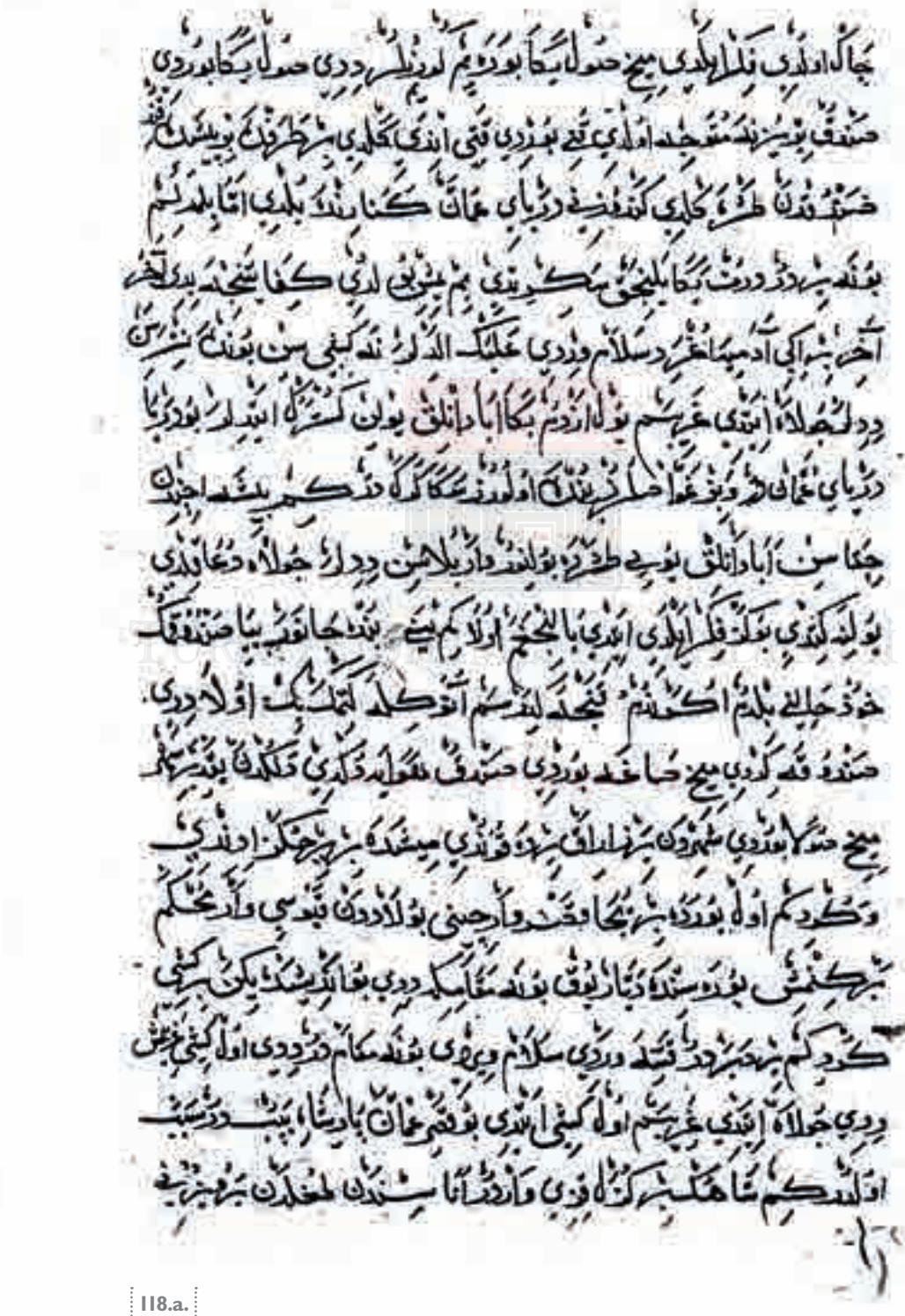

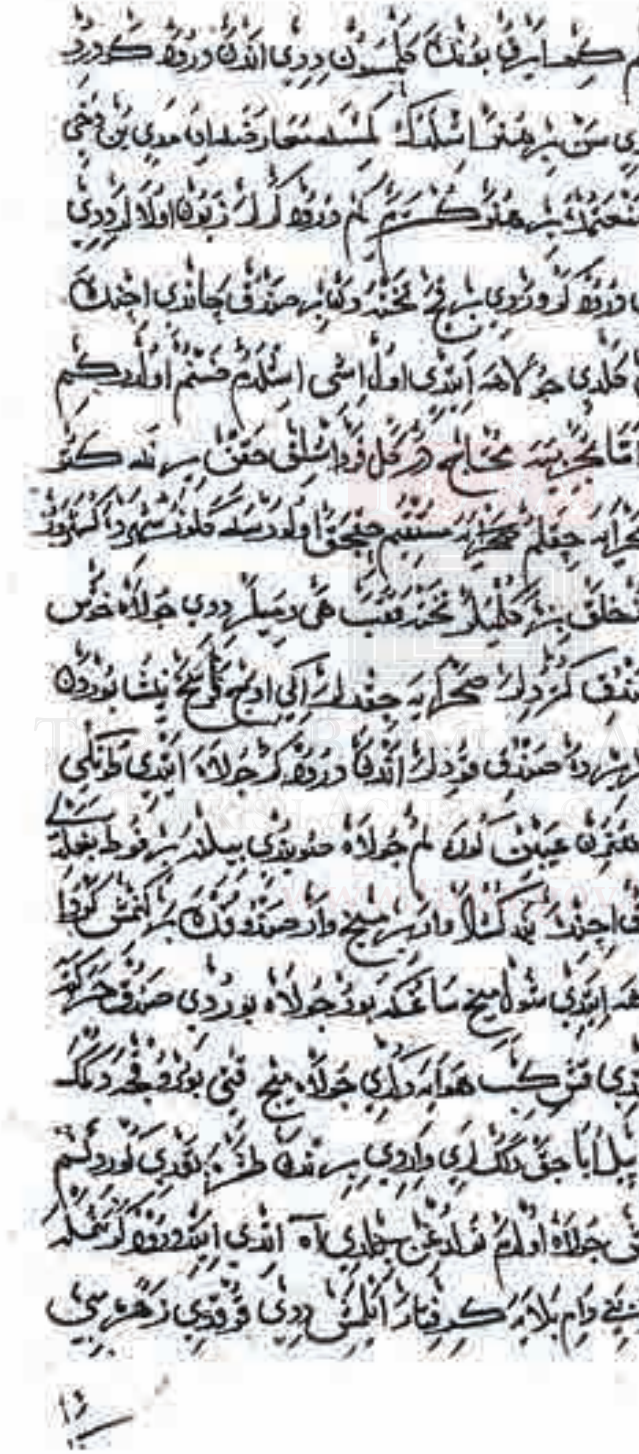

کتلیجق نسنه وردر آفرین موءلفنه کاتبه قاری یه سامعه اولسون
آمین

حکایت سیزدهم

ازان درودگر و حیات کردن با جولاه

راویان اخبار و کاشفان اسرار شیله دیدلر که نیسابورده ایکی هنرمند واردی
بر درودگر بر جولاهیدی ایکیسی دخی هنرلرنده بی نظیر ایدی بر بریله دوستلر
دی اتفاق شیله دوشدکم ایکیسی بیله بر عورتک عشقیله مبتلا اولدیلر اما بر
برینک حالندن خبردار دکللردی و اول عورت غایتده کوزلدی معاشرت
سوردی و میل درکه زیاده ایدی جولاهه ارشدکه مکر بر ایرق سببدن ایدی مکر
جولاه اول عورت بجاغله قرقدردی اول دخی ناکام جسام قرقوسندن آکا اظهار
محبت ایدردی بر نیجه مدت بو حال مستمر اولدی اندن صکره جولاه بر یوسز
کوکلک دوقودی بدن ترزی یکلری خشتکلری متصل واحد ایدی
بو کوکلکی نیسابورده کزدردیلر کمسنه معارضه ایده مدی درودگر دخی
اول کوکلکی تعجب ایتدی بر کون درودگر عورت النده اول کوکلکی کوردی بیلدکم جو
لاهک در اول عورتله اشی واردر اول عورته فقدی نه روادر کم بنی سومک
دمن اوره سن جولاه باش قشاسن دیدی عورت ایتدی سنک بر فلک
بکا جولاهک باشندن عزیزدر اما اندن قرقرم چمری دردولنسوزدر بنی بجاغله
قورقدر بیوردرسک بر کیجه آن ست ادیم هلاک ادیم دیدی درودگر ایتدی اول اشی بکا

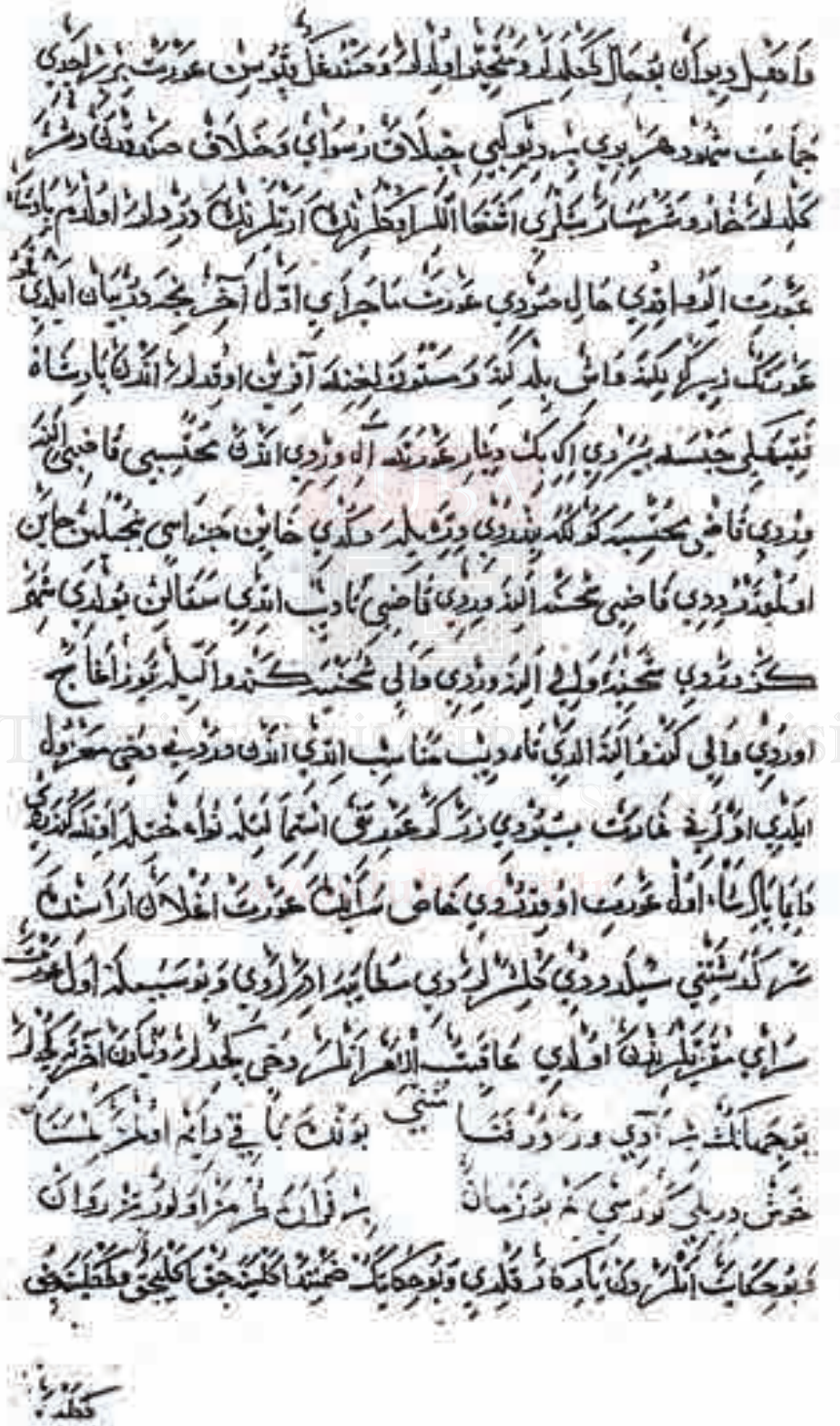

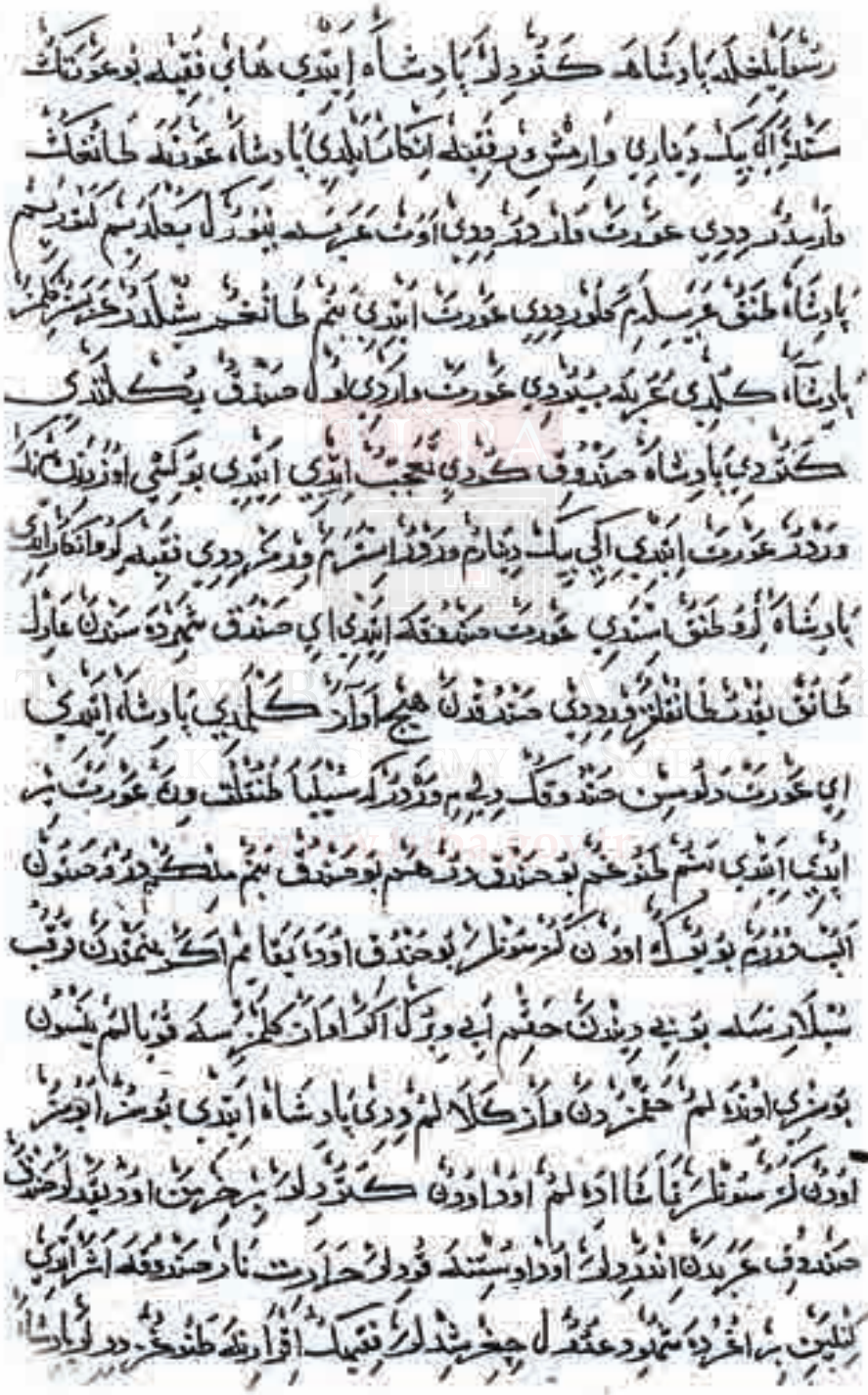

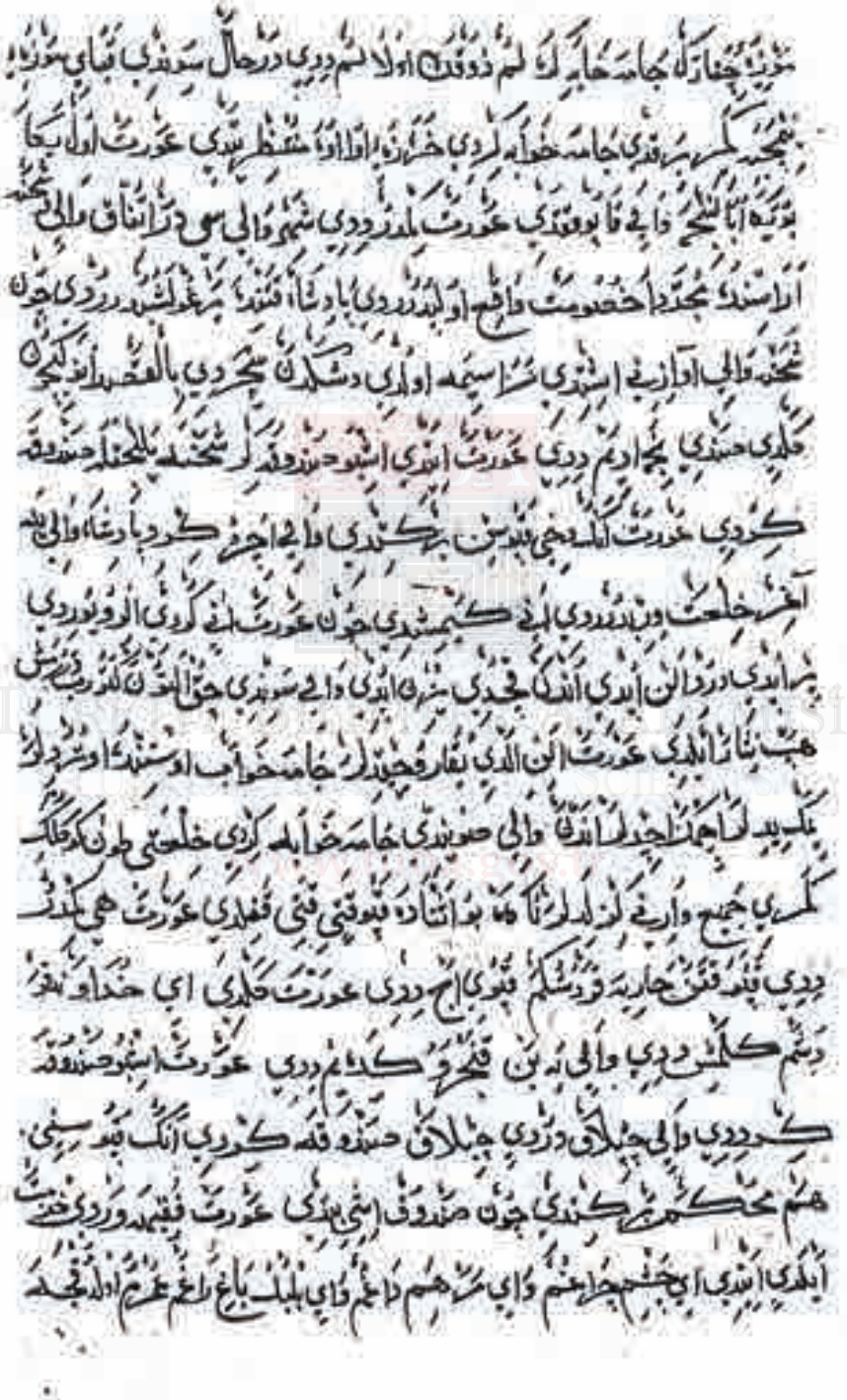

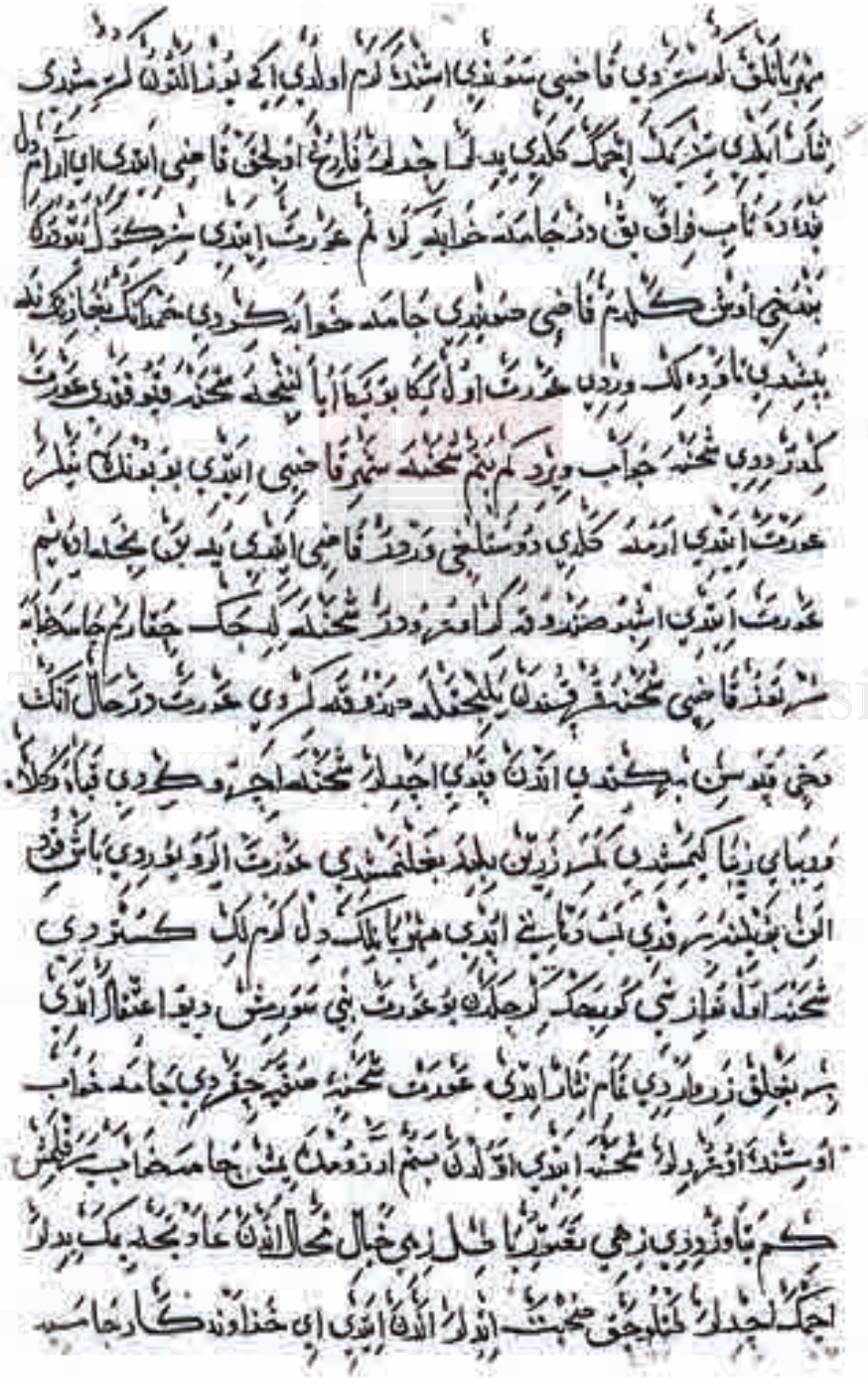

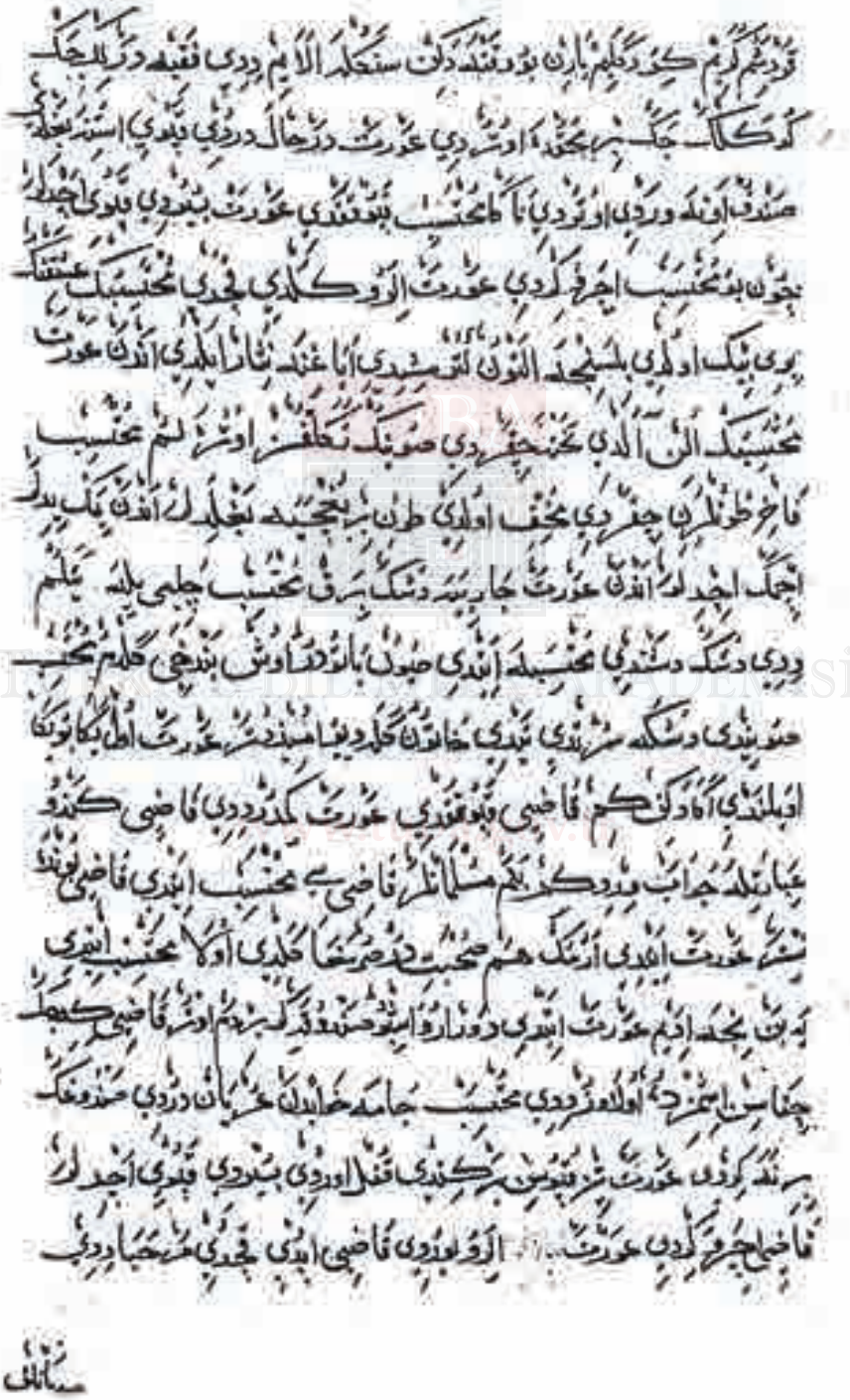

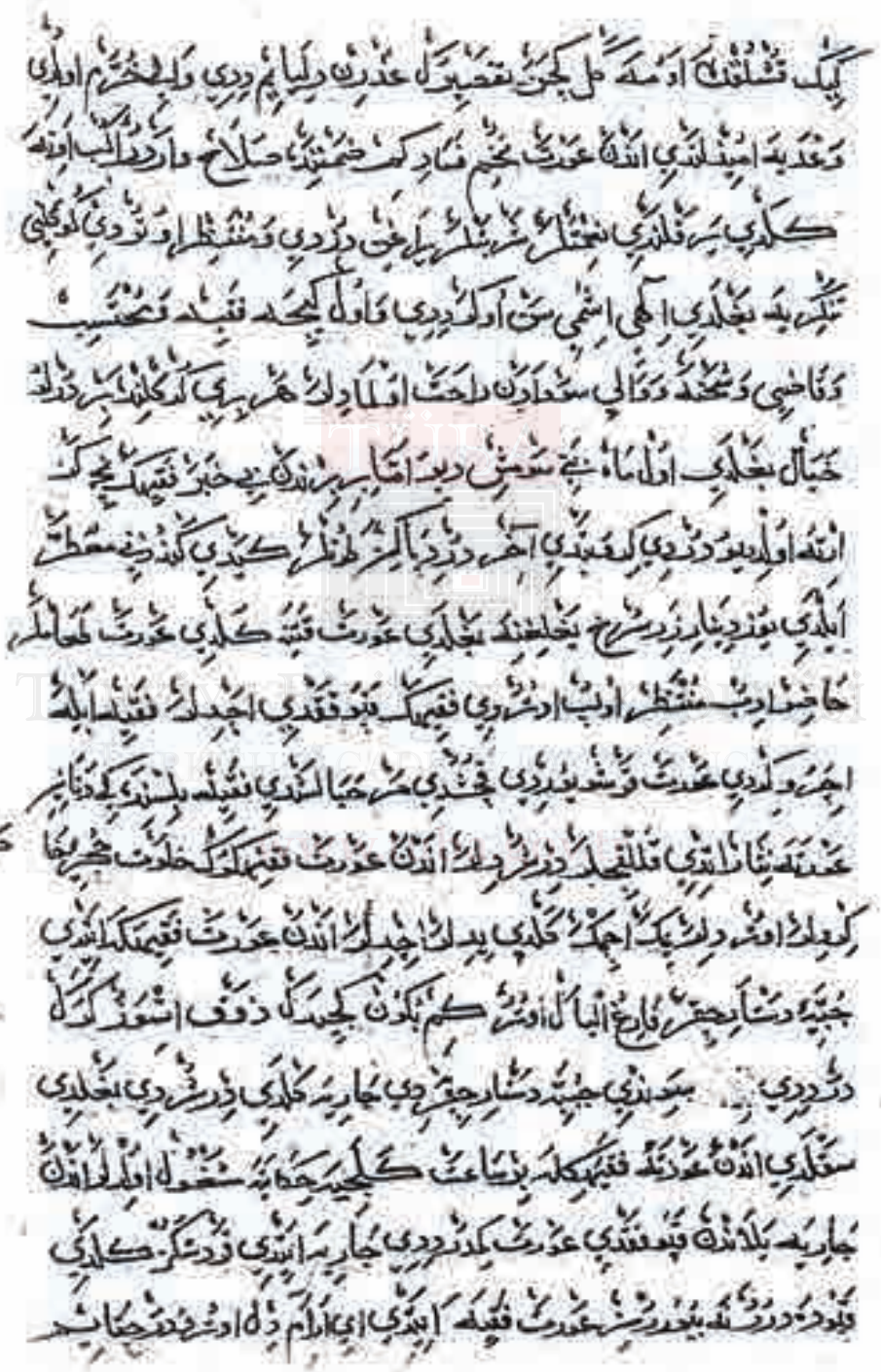

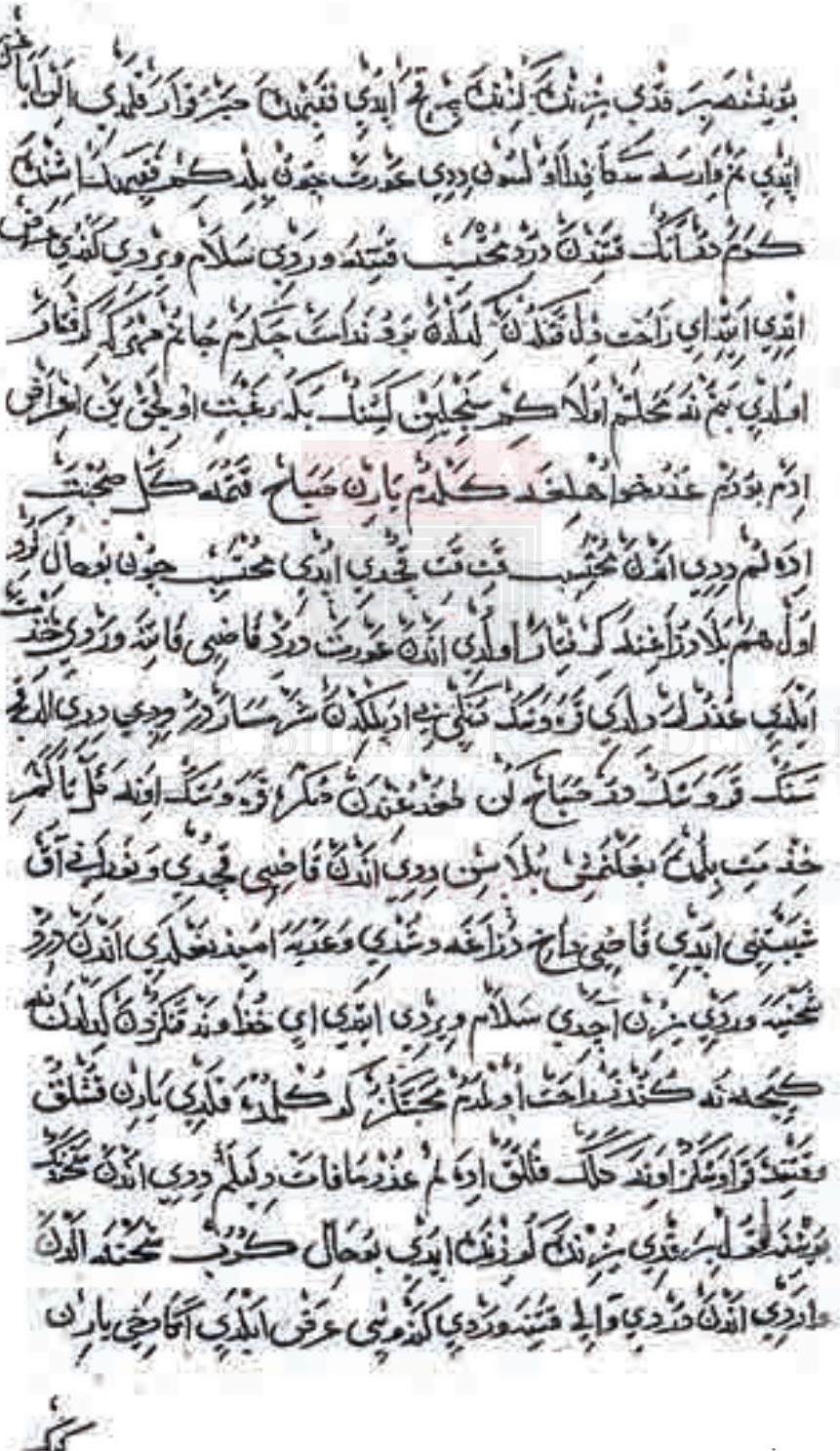

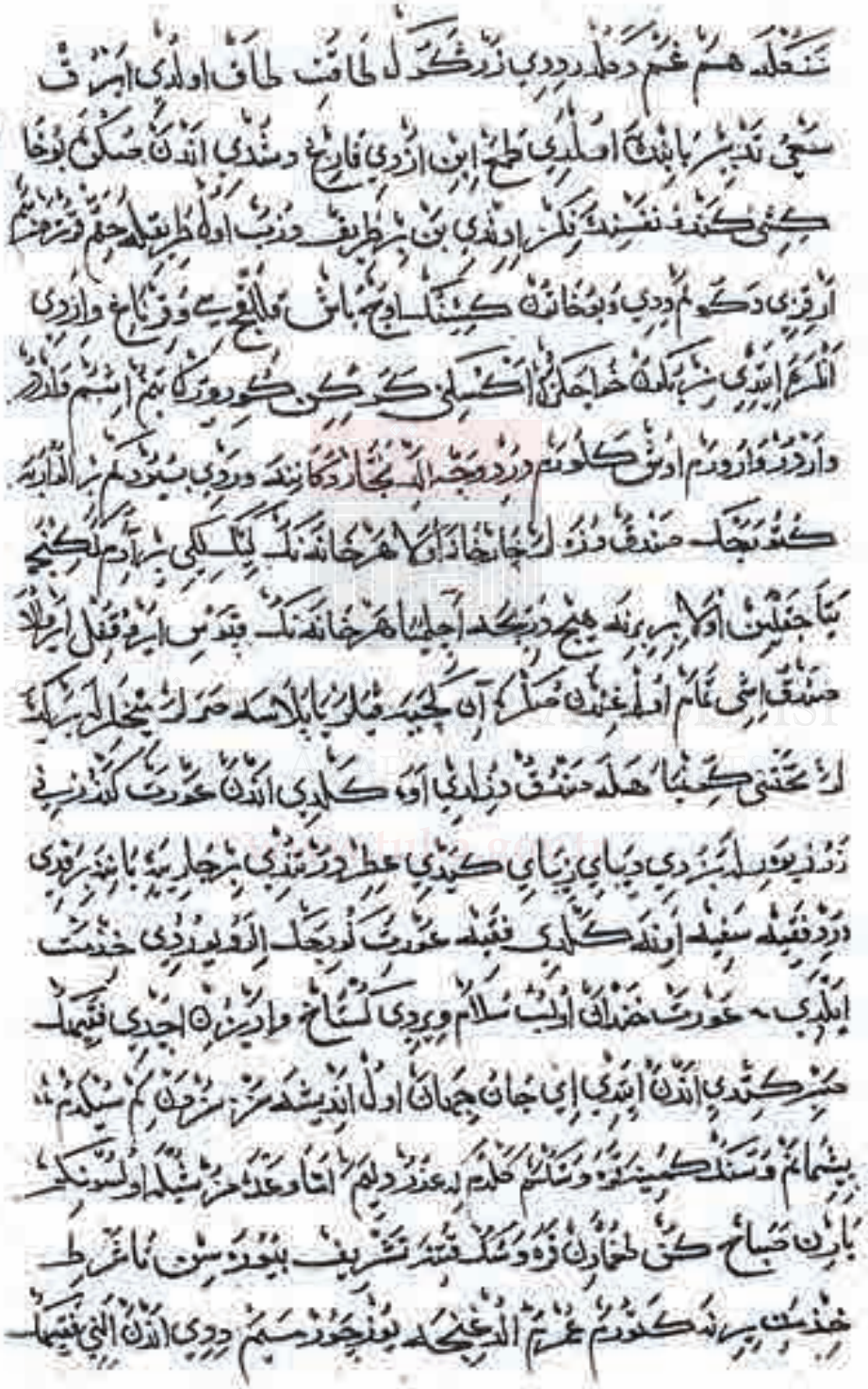

(Sayfa numarası hatalı yazılmıştır.)

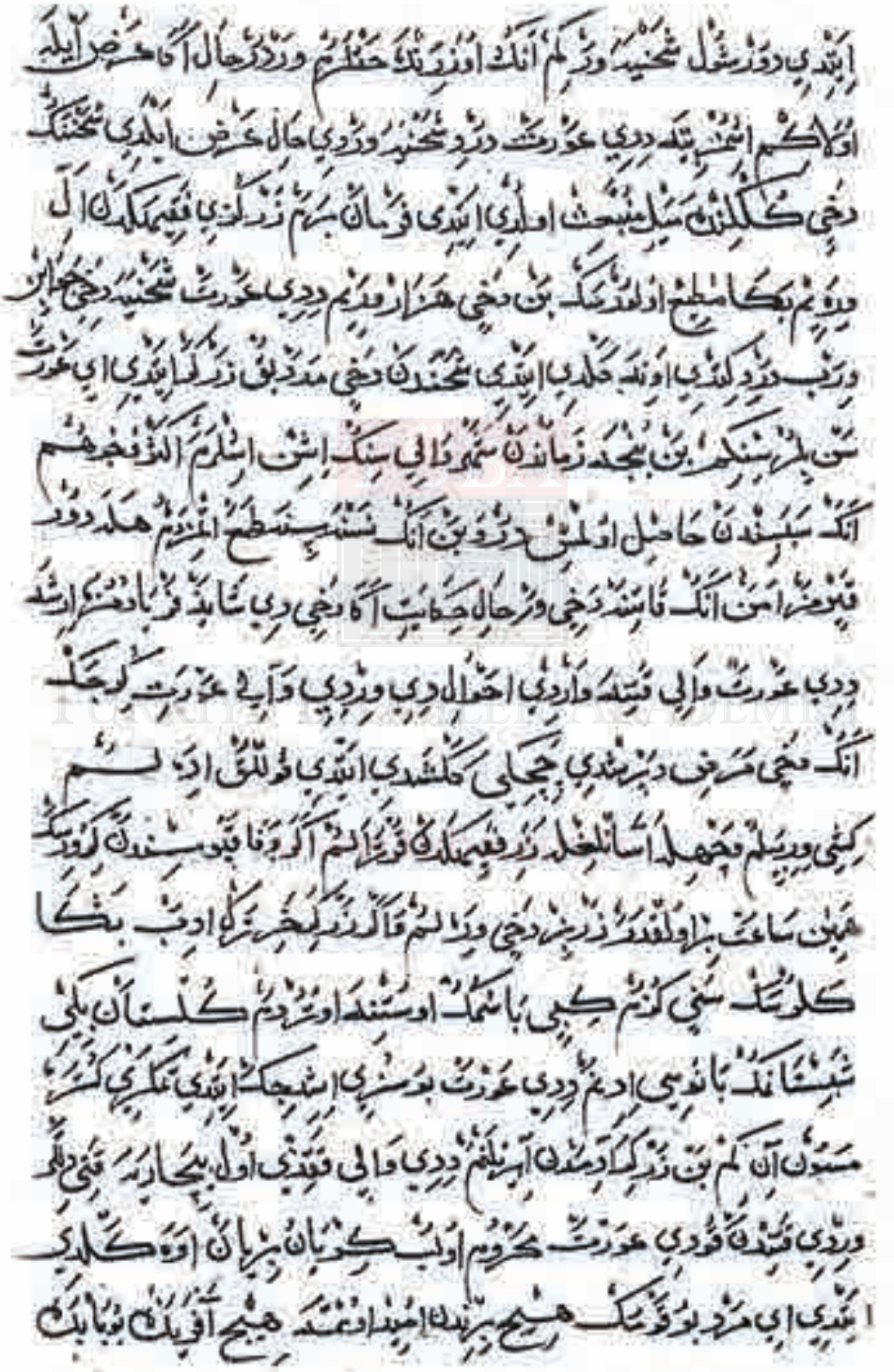

103.b.

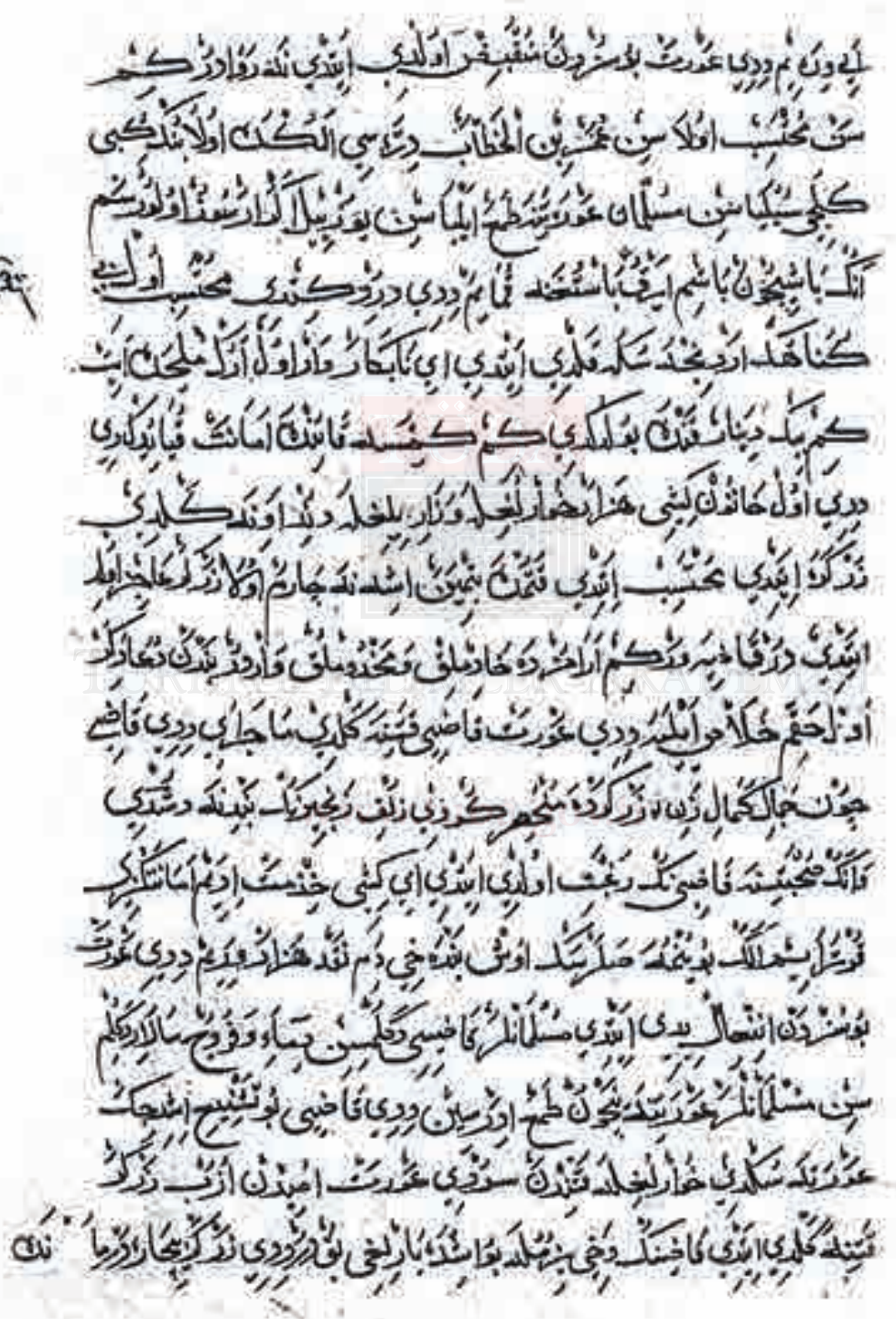

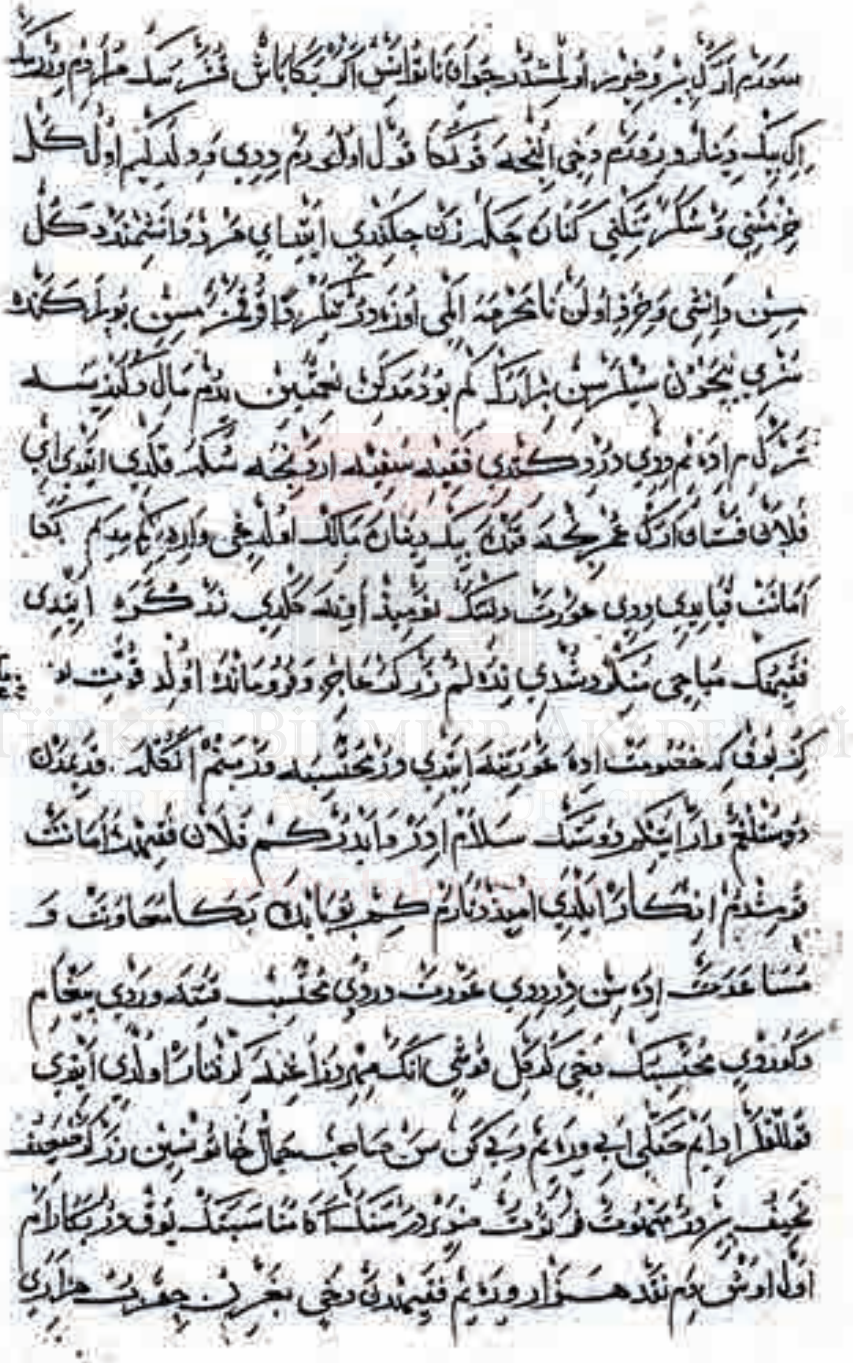

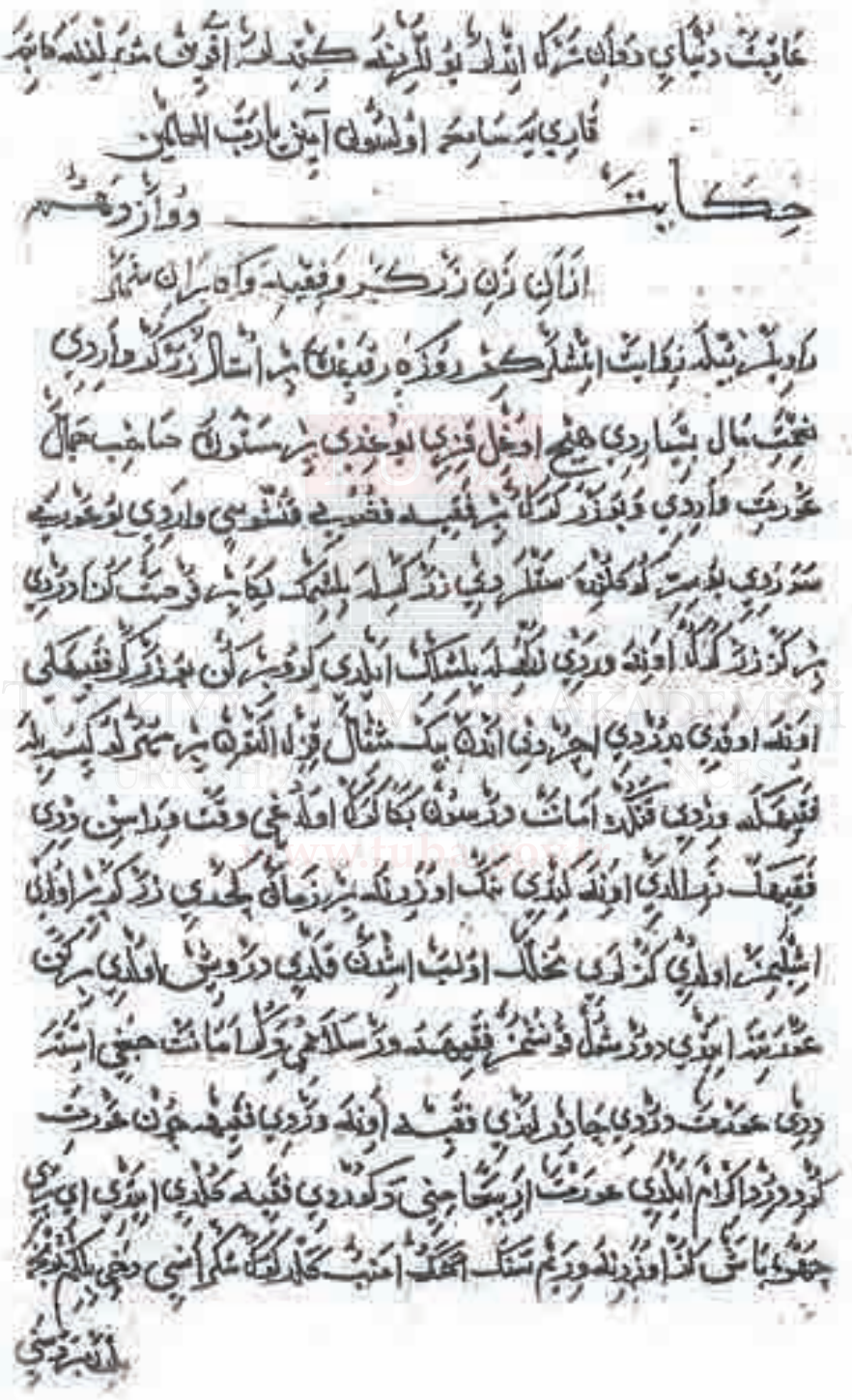

102.a.

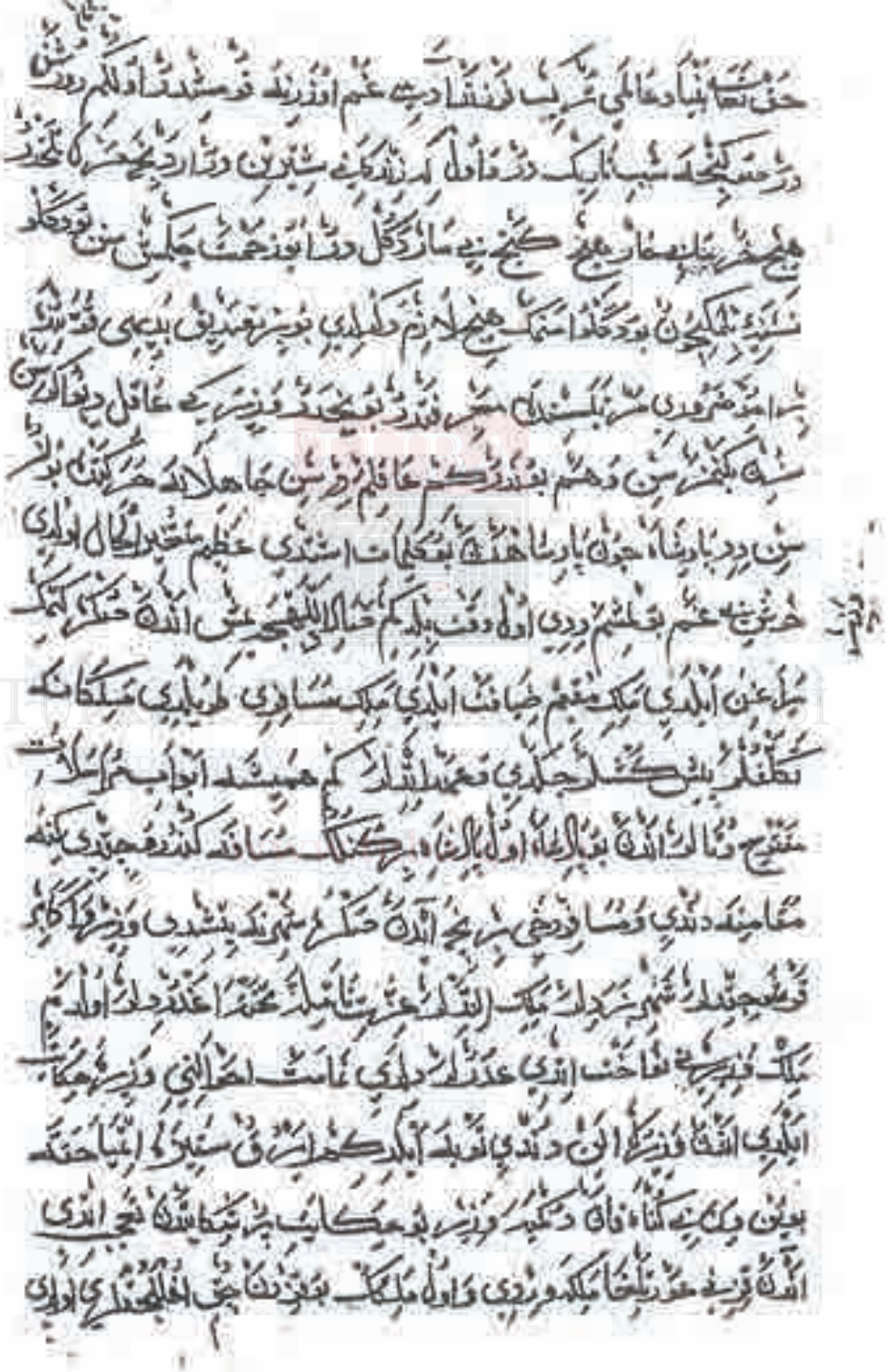

İstanbul - Lâleli (1698) Yazması

v. 101.b. - 128.b.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

16

16.a.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

15

13

12

12.a.

10

10.a.

9

حکایت بیست و هشتم از دکین و حبیب جادو و عامر و زن عامر

اخباری نقل ایدرکیم رکون ابن عباس رضی الله عنه مجلس اینده خلق نصیحت دیکمکه حاضر
ایدرلر ایدی بو اثنا بر کیشی کلدی سلام ویرنجه کوکسی کلدی خلق ایچنده اثر ردی وعظ دکلدی مجلس آخر
اولدقده ابن عباس ال کیشی قپه اگدی نه کیشی سن ندن سن دیو سوال دیدی ال کیشی ای بنده یا ابن عم
الرسول سرکدشتم ازو مذکر دوم محب دردکم تقدیر رجه یا المحفلین دکلدر دیدی ابن عباس
اینده سالکی سیله ومعرفت صاحب دلیل مذکر دیو اینه اتم دردی مکاریدی دوه ایله مذکر دی
یعنی چو هندی اری عامر بن طفیل اردی بنم اری دکین بو مذکر دیو الله عنه بن زنی اتم پیشه سن
دندم مکاریلک ایتمه اول بکا سوکا سفر ایدن اتم الدی ایمدی قلدم اج قطار دوه دن دوه اغلدی
دندم نعیم چی الدی مکاریلک سالار دکه حذاس الدم بر کون دوه ری دوه اوکلتمه ایسته
کندی سندم جم قیمتنه برکی دوه قیسیه یکه اوده بندم قیمتنه اتم واردی بر قریه یه بوغدی
یکمک بر محش یکه کندی قلاغمه بر ان کلدی فسترده چقدم کیسن دوه اینده بکا کی دوه کتر
عامر سایه دان کرکدر قپه وردم بر خوب لوجوان در سیاه خلوق اتون کتر تو معرفی بر تو انده بندم
بکا دکین سن دیو هاء دیدم اینده بکا کی دوه کتر کران بو دوه ال کل کیلم دیو اتر مشغال
اتون المه صندی مقامه کلجک بو قدر دنی دوه دیال یکه ال صاد بیله کر دم قوقدم اما الله
بنی الدیو اتونه اغزنه اینده اوتر دوه اتر دیسا زور مرم بوکی دوه استر دیم رامنی الدم اینده
یکر کی دوه ایکسر غرادیله جک تر و کدکر سن اتم قپه کرم حکایتی دیدم اتو اینده یسر دوه
ایسته یکه کندیسن وار حوانی وزارته الحق اعلان بلا سن کندی سن دیو دیا غذم
اینده بن بو قدر اتون بر یاده قوی مرم ارتیه قوی سم مشتری کندی ابرو بو بازار المه کرم
دیدم لو بنم کیدم اتم سوزنه مقید الدم کی دوه یکرمی غرار لرن اسیه یر قدم وال کیسیه
اکیه کیدم اولنک بن دنی یلدرم کی کون کی یکه یو دردک طاغلر دره لر کیدک اچیلی

8

8.a.

7.a.

6.a.

5.b.

5.a.

4.b.

4

4.a.

3

3.a.

2.b.

2.

2.a.

حکایت بیست ششم ازان تمم داری باجنیات

روایت اولدیکم برکون امیرالمؤمنین عمر رضی الله عنه منبع تمارین قلوب ارقاسین محرابه
ویروب منصبه اوتوردی باکاه برخاتون کروب کلدی وایتدی یا امیرالمؤمنین برآرزم وارکه
عایسا اولدی یانمی یالوزمدی تفقدن ماجرم به بیورزسز عمر بت الماللدن انجه وزیری
آرلک اوچون نفقه ایدن دیدی اول خاتون زکشی بت الماللدن یدی یل نفقه یدی برکون
کروعمر فاینه کلدی اغلدی اینه مبتلا قالمه کیشیم برکسه کون کم یاشم اوزره
بکا شفقت ایله عمر ایتدی چون یدی یل تمام اولدی یانمی یالوزمدی سنی برآدم
ویره لم ایتدی هیچ کسه یانمدی بوق دیدی جماعه سوسن کلدی عمر رضی الله عنه
یورین جماعه دیدی ایتدی هیچ کسه واریدیکم بوخاتون ایله خاتونلغه قبول ایده مزسز
بت الماللدن ویرم برکیت قبول ایلیه جهزین بت الماللدن اوزندی یکا بعلنه کیجه
اولیه بیت آوینه کیردی جمعه کیجه سی ایدی بیت احیا ایلدیه بنسوی یاریدن صکره
خاتون لشره یه یقدی کوردی حولدی مرتفع مکون مورلو کیشی طوررکوره سی
قللو لمز تقلری اوزرون مقلی قرمیزی چکلردی اواسی دیو خاتونه ایدیله مطلع
خاتون اول حالی کوردی اعوذ بالله ندکشی سن دیدی ایرلک تمم داریم عمک
اوغلی واعلی محقرلک انا سیزم دیدی خاتون اینه تعجب ایرم کندلی یدی یلدن خبر
یالوزمدی شمدیه کیه عذه طوتدغ اوکلاول کتوردم برحی کلدی اروکم دیر
تمم بوسوزی ایشتدیه مضطر اولوب عظیم آنداچیدی اول یدی یلدن برو غایب
اولان ایرلک تمم داریم عورة ایتدیه نه سزلرسن تمم ایرم بادی السر کوکلک
محتشم ایله بوصورتلو دکلدم وارلولوکه کیت بنی قورقتمه اوزدیکه
اوغلاو محقر نسنه دکلدیسه اضمر لیالیم دحی بایله ایتمیلر واوغاری طوتمز

Ek

v. *1.a.* - *16.a.*

(Bu ek sadece kütüphane numaralandırmasına sahiptir.)

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

كتبه العبد الفقير الحقير المحتاج
الى رحمة ربه الغفور حسن بن محمد
الفوعي في بلدة ادرنه بتاريخ سنة خمس
وخمسين وثمانمايه حامدا الله تعالى ومصليا
على نبي الرحمة وشفيع الامة سيدنا محمد

214v

246.a.

213v

212v

244.a.

2117

210

رحمت مؤلفا و کاتبا و قاریا و سامعا و صاحب کتابه اولسون آمین یا رب العالمین

حکایت جهل و یکم ازان بارباه بلیناس وزیر بختی نصر

راوی اخبار شیله ضبط ایتمشلر که اسکندر [illegible]
مصریه فتح ایتدکده حکیم بلیناسا ایتدی یا [illegible]
یوردکم یرلرده بو دیار کبی دیار کرمدم حیف درکه
یاقی آتی دینغی بنک یرنه بسا بو یرده نهب و غارت

اولادی بلیناس حکیم ایتدی یوردغکز کبی دیر بنک کبی یرقنده اولادی اسکندر
ایتدی امدی دیدکم مصلحت اچون بر تدبیرات بو دیاره یاغی کرمسون دیدی بلیناس سمعا
و طاعة دیب وقت ساعت ترصد ایلدی اندن بر قتیدش بر عمود مرتع مستطیل مخروطی
نصب ایلدی درت سطح اوزرینه نقوش صور مختلفه وضع ایلدی و ایتدی بو عمودک
درت جهتی وار که دشمن اول جهتلردن بلورز فوق و تحتا حکم یقدر قچن بر جهتدن
بو دیاره یاغی بلوره اول جهتا مقابل یزدرکی صور حرکة کلکلر اولدم بلیناکه اول یاغی وار
تدبیرین ادلر اکر تدبیر ادمیلر دشمن هجوم اده ایلاکره بر داشله بو عمودک حرکة
کلن بر نیکی دش آراسندن بر اود چقاوره اول عدوی قنده بلورسا یندره دیدی و
بو عمودک ادی بارباه دردی بو شمدیکی زماننده که ترک زماندر اول عموده مسئله
فرعون یرلر مطریه قتنده در اول وقت اسکندر اول عملی اول طلسم کرده سوندی
انده بر اغر عمارت بیدی منستر اد قودی اچنده بر اولو کشیش قودی و قفلر ایلدی
سمات بیدردی اسکندر زماننده چق بللر اول وجه مشروح اوزرینه عمال اولدی سکره لر
زمانلرده مصرده بر نیجه ساحر بلورد درت کشی ادی مصرده سحرله اشلر بشررلردی عجم الندن
کشیمیر قتنده بابل وردر بخت النصر دکلری ملک انده الوردی انک قزینی هر کیجه مجلسه
کتوروب خدمت ایدررلردی مکر بخت النصر هر کون قزینی کرمکه کلور کرمینجه اولمزد
صباح اولدقده اول قزی قتنه کوردی اندن چقب ایرق اشی کوردی بر کون بخت النصر

209

P 177 2067

238.a.

205

2047

[illegible] اشکری ترک ایتمشدی اطرافنه کزنمشدی هر وقتده کورجک نسنه
وارسا کرمشدی هر قنده بر صاحب جمع وارسا انی کرمینجا اولمازدی اتفاق ایلادشدکه
بو باغی بانو بر طرفدن یرمش دستور بر طرفدن یرمش ناکاه بر برینه قرشو چقا کلدیلر
دستور در حال قزک قتنه کلدی سلام ویردی چون قز دستور کردی هزار دل و جان ایله
عاشق اولدی اما اوز خیر یا ویردی چون قیز ابو حال اولدی تجلد ایتدی دستور بیچاره
بانوی کوردکلرین کف کچدی بی هوش اولدی کندو یا کلمک بانونک اوکنده بر
اویدر ثنا ایلدی بانو اکا احترام ایتدی یاننده اتورتدی قدح دلدردی الندن سوندی دستور
قدحی الندن الدی اچدی بر قاچ بیت باجنده بانویه عرض حال ایلدی بانو دستوردن
چون اول حالی اکلدی کوکلنی بزر نرم اولمش کتردی اکرچه اول محنت عشقده
بانو ارتغدی اما محکم لک ایدردی بردم صحبت کچدکندن صکره بانو ایتدی ای خواجه
سن قندن بن قندن قنقی مزکتده نمازی بلا قلدق مردم لک ایلادوت که بز کون بو باغا
کلمادک اردمدن کسل عشق ندر عشق بازلک ندر اول سببدن که بر ابو کلمجی
سیلدک بن دخی بر جواب ویرمش اولدم نادان اخماکان الهما کرمات بر اکی ایاق
اچ اندن در غیبتله تشریف ایلادی اکر سن اختیار کلا کتمز سک سنی عنفله قلقجلره
دردم کده درلر یا بن کدرم دیدی دستور ایتدی حکم بانوی جهانکدر دیدی اما
بو تقدیر ایشی در که ازلفده اولمشدر و بو عشق دیردر که کوکلمده درمشدر زماندر که
بن خان و مان و ملک و عسکر و خزاینی ترک ادب بونده سنو کچون قلب درورم بو
فرصت کزدردم تا سنی خالی بولایدم شکر که تکری بکا بکن رحمت ایلدی قتلو بزکی انکا
روز ایلدی کردم دیدی قز ایتدی قضای اسمانی بنی بو باغا کتردی سن نه بلدک که کلدک
دیدی دستور ایتدی ای بانو ایوردم کردم بر فرشته کلدی بنی اوباردی ایتدی اکرچه
سن ایورسن اما بختک اوبانقدر دیدی در باغ ارما وارمرادکی کنارکه ورلم دیدی

202v

حکایت سی و ششم
از ان مسلم و جهود
و قاضی حمص

201

حکایت سی و سفتم
از ان حاتم طای و مرد
بخیل و کاروان

233.a.

200

[illegible] دخی دیدی بو دیمشی الینه الدی دوندی دوردیمدی سلطان سوردی ایتدی
نیچون [illegible] دیدی بیلا ایتدی ای امیر اول وقتکه بن بو باغی دکردم بر سیاهی بکت بونده کلدی
ایتدی بو باغی کیمکچون دکرسین دیدی بن ایتدم بنمچون دکرم که بیمشی ارتا بیم راحتنا اولم
دیدم اول بکت طلاقنا اندا جیسن بو باغدن بیمش یمزسین دیدی اوش نیجه بلدرکه بیمشلر
ارشب امدب امدب دردادن کرمدم قرقارم که بیم اول بکده طلاق واقع اولادی
کناهاکرم اولدی بنده دیدی اول سببدن ایرقلر یرلرین بقارم دیدی سلطان چون بو سوزی
بیردن اشتدی دریافت ایتدی کندوزندن خبردار اولدی بیرک دیانتنا امانتنا عجبا
قالدی و اول کوی اکا تمام ملک لکه وردی و بو حکایتی یادکار قودی کنه بر
کون کوردکه بیر باغ دکر ایتدی ای پیر بو باغی کیمک اچون دکرسن دیدی بیر ایتدی ای ملک
ایرقلر دکدکلر بز دخی دکلم ایرقلر بیلر دیدی بو سوز سلطانه خوش کلدی
ای والله عالم عالم اسبابدر ایو دیدک دیدی بیوردی بیره هزار دینار وردکر سلطان
عنانی دوندردکه کیدر ایتدی ای خداوند بر سوزم دخی وار دردکله دیدی سلطان
ایت دیدی بیر ایتدی ایرقلر باغی دکرلر بر قاچ یلدن صکره بیمش یرین دکادرکن
یدم عجب دکلمدر دیدی سلطانه خوش کلدی بیک دخی بیوردی وردکر بیر اردندن جاغردی
بر سوزم دخی وار دیدی سلطان دوندی ایت دیدی بیر ایتدی ای مخدوم ایرقلر باغنک حاصلی
یلده بر کز الورین یلده بلکه بر دمده اکی کز الدم عجب دکلمی دیدی سلطانه خوش کلدی
بیک دینار دخی بیوردی و بیر ایتدی کل قچلم یخسه بیر نورانی کلمه حکمتله خزینه
دکدر دیدی کنه سلطان محمود زماننده بر قاچ ناداشت یقلولر اتفاق ایتدکلرکه
سلطان محموددن نسنه جرادلر واردلر بازارده بر نک قفتانن سندلر سکز
توق ستون الدلر صباح دردیرسی اکی توغی الینا الدی سلطان سرا بندینکا کتدی ورد
قصرک قرشوسنده دردی سلطان منظرده اتورمشیدی دشره بقدر قچا ناداشت

حکایت سی و ششم
از ان سلطان محمود غزنوی

195

1947

حکایت سی و پنجم
از ان ابو الفرارس
ملاح وغرمیش

193

192v

1917

187

186v

185v

183

182v

213.a.

١٩٥٧

حجام بو حالی ایلب بولندی قیوی بکلدی انوردی درت ای تمام خالد حجام قرقوسندا
اودن چقمدی بر کون حاجب الحجاب یارنلرله اتوب محادثه ایدرلردی ناکاه خالد ایتدی
سوز چقدی کیسه انک خالدن بلورمی دیدکلری کیشی ایتدی ای خداوند انک حالنی سورمک بر فرعون
اولک اوزرینه مسلط اولب دورر اوش درت ایدرکه انک قرقوسندا قیوسندا طشره چقامز
عظیم رنجور اولمشدر دیدی درحال حاجب رقعه یزدی خالددن حضور استدعا ایتدی
رقعه ایله سرهنک الینه ورد وارد کر خالد الیب کلدکر حجام دلشوبله کرمش بشلدکه ای حاجب
بو اول کیشیدر که سید جعفر مکینی کلادوتدی امیر المؤمنین قتل بیوردی اول وقتدن
دوین غمدن دکلمدم اوش بکون هزار محنتلا قتکا کتردم حاجب دکلم محتسب
دکلم المدا انجق کلور بو قدر کیم ایتدم دیانتمدن ایتدم دیدی حاجب ایتدی بن بنک
نیسن دیدی حجام ایتدی بن بنک غمخواریم غمندن اریب دورم دیدی حاجب خالده سردی
بونکدر دیدی خالد اغلغا بشلدی اندن اول و آخر احوالنی سیلدی حاجب ماجرای ایشتدیا ایتدی
بو مدرسنی بو عدا ایلره قین اوکی سکا زندان ایلین دیدی خالد ایتدی بو ملعوندر نیجه کرتی
ایمیزه الدب دردیو کرد کجا بی دین لکندن ملحد لکندن ایمین دکلم دیدی حاجب بیورد
حجامی محکم بغلدیلر مجلسده اورتیه بر قدر ایاغ النته الدیلر اوستنه اغرین اکسه سنه سیلی
ورر سیفن جکر مشرکین خورکر جرعه کرنه اوستنه دکر اندن حاجب ایتدی ای خالد بکون
نوروزدر خلیفه قتنه ورسم کرکدر دستورک بلا اولسون حکایتکی اکا درم دیدی
خالد ایتدی فرمان سنوک بن بیچاره بو ملحدک قرقوسندا خلاص ایت دیدی حاجب
خلیفه وار دیدی اوپدر ایتدی یا امیر المؤمنین کرکدر که بو کون قوللرکی سوندرسین
دیدی خلیفه ایتدی بکون سنوک اوچ حاجتک مقبولدر دیدی حاجب باش قدیدعا قلدی
ایتدی امیر المؤمنین دستور بیورر ساغیریب حکایتم ورد دردیم دیدی خلیفه بیوردی
دی دیدی حاجب اغاز ایلدی خالدک حکایتنی تمام سیلدی خلیفه کلدی تعجب ایتدی ایتدی

478

209.b.

176

175v

حکایت سی و سوم
از ان خاندو یوسف حجام فضولی

200.a.

حکایت سی و دوم
از ان کل باغبان و دختر شاه یمن

198.a.

165 ١٩٧

1647

١٩٦

M1 1637

١٩٤

458 ١٩٠

156v

١٨٨

حکایت سی و یکم
از ان سلیمان و سیمرغ
و بحث قضا و قدر

1547

1587

153 ۱۸۹

1521

١٨٤

154 ١٨٣

182.a.

148

1467

۱۷۸
۱۱۶

1954

1145 ١٧٧

١٧٦

بر زمان بو حال اوزرینه اولدی آخر بر اعرابی آنی عورتلغا دیلدی یلکوزلقدن اشتمشدی
رضا ویردقلشی لر آنا دوستلر دیرلدیلر عقد نکاح ایتدیلر بو اعرابی دخی صالحدی بر
مناسب و مصاحب و موافق و مطابق دشدی دتلوجق دیرلدیلر دغلقدن دیرلدیلر
یلدن صکره بو اعرابیه سفر دشدی اروبیه ایتدی مصرده اشم واردر ورمق اولمز ورورم
بونده بنم بر قردشم واردر سنی اکا سمرلارم هر وقت سنوک حاجتکی اکسکوکی کرکوکی
کورسن بن کلنجه مراعاة ایدر دیدی اروبیه ایتدی مصلحتکی سن بلورسن بو یرق سنوک
بن نه دیلین دیدی اندن اعرابی قردشنه ایتدی بن بولا کدرم بن کلنجه اومه نظرک اولسون
حاجتن کور مراعاة ایلا دیدی اولدخی اولسون دیدی اعرابی مصره کیتدی هر کون قرداش کلردی
اوک اکسوکن کرکن کوردی خدمت ایدردی نفقیه متعلق ایشلری بشردی قضای
خدای بر کون اتفاق دشر قردشک اروبیه کوزی دقنو کورکو غایتده حسنادر منزلی
منازلدن اسنادر ابلیس انی ربوده ایلر ایله عاشق اولورکه خواب و آرام اندن دور الور
یمکدن ایچمکدن اویمکدن قلور بر مدت بو حاللا یورر کشف حال ایتمکا اوتنر و نجور اولور
بکزی سرسرر بر کون بو قردش اروبیه اونه کلر عادتجه اکسکی کرکی کورر خلاف عادت اوتورر
پراکنده سزلر سیلر نامناسب حرکت ایلر اروبیه دکلر کوکلنده ایدر نه عجب اشبو کشی
هیچ اومده اسکی حصیر براغب اتوردغی یوغیدر اورادم اقصغا مانع دشدی ندنیکی در آخر
ایتدی ای یکیت نه چوق اتوردک بنم وظیفه لرم واردر تشویش ویرمه اشک وارسه ورکور
اتوب نیلرسن دیدی اول آر ایتدی ای چشم و چراغ و ای مرهم داغ بل و آکاه اولکه بن سکا
عاشق اولدم مسکین و درمانده اولدم صبرم قرارم بندن کیتدی بکا قرباد ارش بنی قول آغا
قبول ایلا خدمت قشاغنی یغلتب النجا سکا قلنجی اولایم دیدی اروبیه چون بو کلمی اشتدی
ایچنا اود دشدی کوز قوردی هی در اول دور بو سودادن کچ ابلیس کور ایلا دیدی آر ایتدی ای
کوکلم سزوری و ای کزم نوری عشقک بکا ایله مستولی درکه وصفه کلمز باشمی کسرلر

حکایت سی ام از ان اعرابی صالح و دختر او اردیه و هوا خواهانش

۱۹۵۷

§

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

v. 153.a. - 171.b.
Yazmada mevcut değildir.

Diğer nüshada bakınız:
İstanbul - Lâleli v. 228.a. - 261.b.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

438 4101

136v

شاهزاده

1347

١٤٧

١٤٥

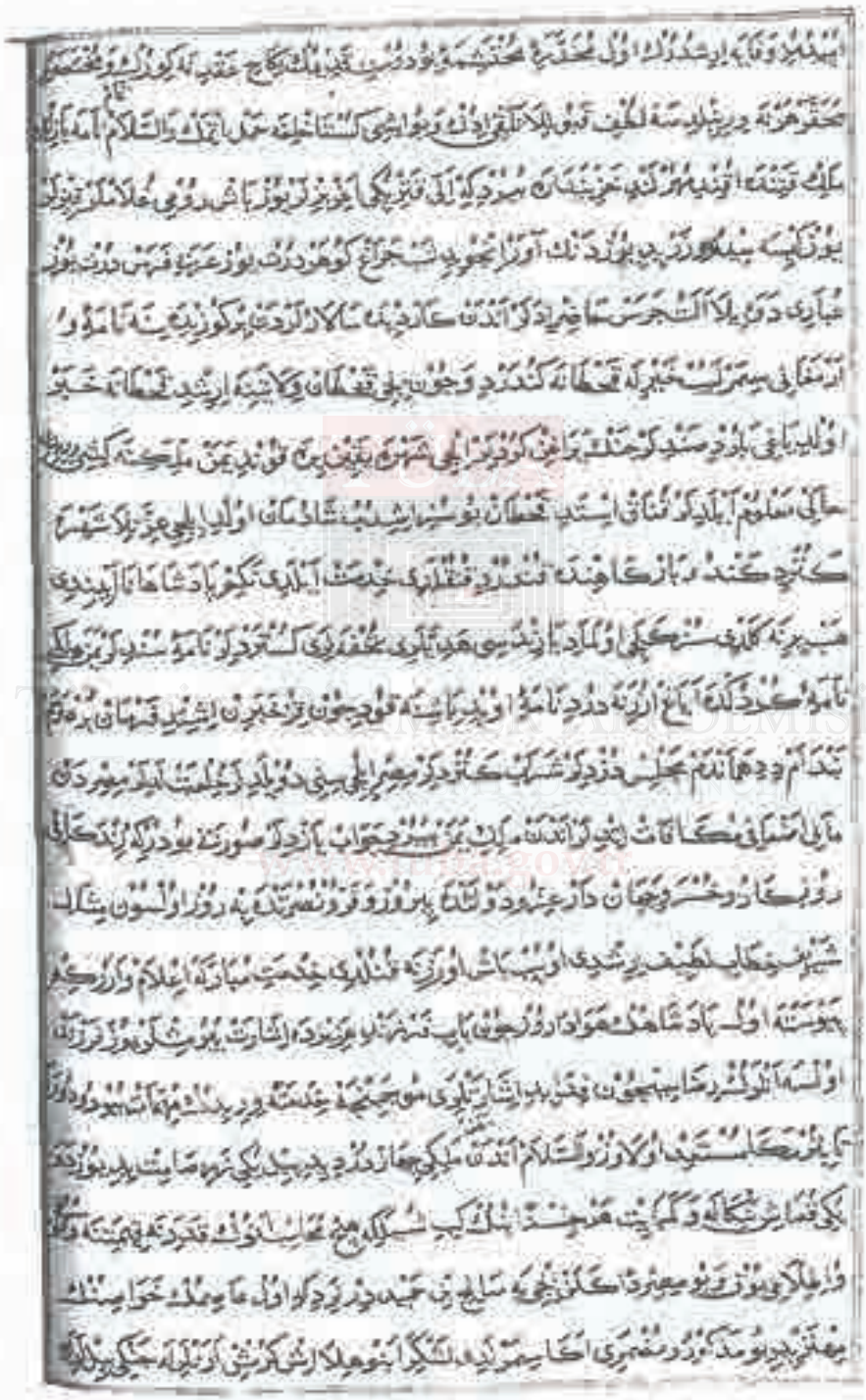

128v

معلوم اولدیکه

127 ١٤٠

12.6

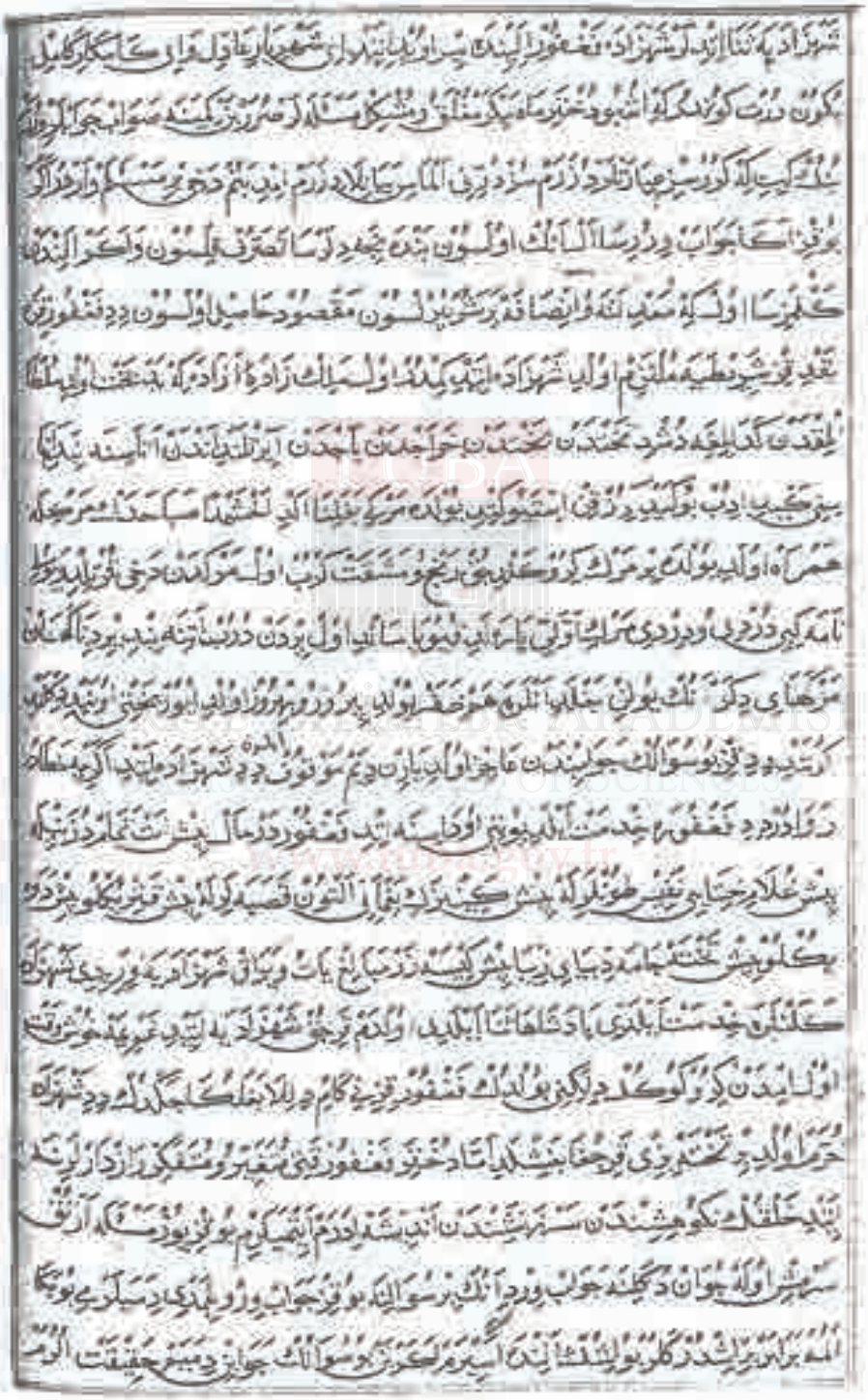

425 ۱۳۸

4247

424 ١٣٧

421/٢٤

120 ۱۳۲

حکایت بیست پنجم از آن با پدر و مادر و ماجراشان

www.tuba.gov.tr

127.a.

اودیلا سکرتیدسک خانیه کلدی حالی اشتدکلین بولدی وزیر شاها خدمت ایدشه وزیرک
ایاغنه دوشدی توبه ایتدی ایرق بنک کبی حرکتده بلنمیام اما سن بکا ایت که تنک کبی غیرتده
حسناتده بولنب درسن که تکری سکا بنک کبی قدر و منزلت ویردی بو خوان خورلردن
خلاص بولدک دیدی وزیر ایتدی هیچ بندن خیر وجوده کلدکی یوق اما بنجه روزکاردر متواتر
صدقله دکل نفاقی لا سکا خدمت ایلدم بر ساعت اشکی مهمل قمادم عاقبت سزام جزم
بو اولدکه بنی انلر الینه ویردک اوچ کجا نفاقلا دکل صدقلا بو بر نجی جانورلری قلق ایلدم اوچ
کجالک مجازی صحبتک حقنی بلدیلر بکا زیان قصد ایتمدیلر سنکه شهریارسن جهاندار
اتجا اولمدک بو نجا یلق حقی سقلایمدک نه کلسون سندن دیدی پس جهانیلره معلوم
اولسون که دزاتمک بلمز کشیدن ات یکدر صد هزار رحمت حق اول جوانمردک ازرنا او
لسون که بو حکایتک سرنا مطلع اولب حق صحبتیله محقر نسنه یچون کندویی و دوستلرینی
انجتمیا و آفرین بو کتابک مؤلفنا و کاتبنا مسمعنا صاحبنه اولسون آمین یا رب العالمین

حکایت بیست چهارم از آن لواحه با خواجه بشر صراف

راویان اخبار و ناقلان هشیار بیله روایت ایتدیلر که نیشابورده
بر فرزانه خواجه زاده واردی دکلی هنرله آراسته یدی
اول یکدک لواحه ایدی اکا هوس سفر حجاز اتفاق دوشدی
بر قلندی تمام یراغله بوله کیدی حجاز کیدنلرله بلا کیتدی بغداد قتنه کلجک
صعلوکلر حرامیلر بو لواحه ازرنه یول کسدیلر تمامت مالنی نعمتنی اسبابنی یغما قلدیلر بو لواحه
عاجز و درمانده بی درم و دینار مفلس شرمسار جانی سر بو بغداده کلدی غیبتدن اوچ
کون بر کوشده منزوی اولدی اندن چون کرد انز و ایلا اش اولماز حرکه بر کیدیو دردی
بازاریزنه چقدی بر شخصا ایتدی واقعیه اغردم بنی دلالت ایلسک بو شهرده بر کریم و رسا
ورسم اکا یوز اورسم شاید بکا نفقه ویریدی قصد مدا قلمیادم حج ایدیدم دیدی اول
شخص ایتدی بو بزم شهرده بر توانکر کشی واردر خواجه محتشم در ادنه بشر درلر هر که

123.a.

120.a.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
www.tuba.gov.tr

112.a.

92 ١١١

95 ١٠٨

١٠٧

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tubav.gov.tr

حکایت نوزدهم
از ان دختر ملک کشمیر و یاران خراسان

92 105

867

وتاجلرندن برتاج مكلل ويريد ساغ الك وار الك ديد اندن صكره جاريه ازاد ايلدي
كاين قيد عورت ايدنلر اتوكلا روزكارني خوش كچردي ومنصورك
اول جاريدن اوغلنجقلر اولدي چق زمان منصور له بله اولدلر قوشا قردلر آخر
دنيادن منصور نقل ايدجك اول مال مقرري مصرده كم سلطان اولديسا
منصورك اول اغلنجقلرندن آلدلر بو زمانه دكن رايب مرتبدر مستمر ديو معتصم
حضورنا علي بن هيثم خبر ويرد معتصم ايتدي مصر بر اولوير در مبارك اقليم در
اقاليم جهانده يقدر ديدي انك كبي يرده انك كبي مطالب بولنمق عجيب اولميا ديدي
اندن صكره معتصم بو حكايتدن چق اوكت دوتدي آفرين بو كتابك مؤلفنه
كاتبنه خواننده سنه شنونده سنه وصاحبنه اولسون آمين

حكايت هفدهم
از ان شمسه جادو
وطاهر بصري

حكايتده كتورمشلردر هارون رشيد فضل بن
ربيعله اترمشدي خليفه اوچ دانه كوهر ثب انروز كتوردلر
كه برينك قيمت محاسبلر وهمنه كلمزدي هارون وزيره
ايتدي يا فضل هيچ كمسنوك بو اوچ دانسي كبي اولام ديدي
فضل ايتدي امير المؤمنينك باشي ازون اولسون بصرده بر طاهر آدنو تاجر بكت واردر
سنوك رعيتنكدر انده چق بوندا يك كوهر دانسي واردر ديدي خليفه استبعاد ايتدي
معقول اولميا ديدي فضل ايتدي سنك چاشكچون ايلدر ديدي اول بكت پرستلكلا
معروفدر ديدي خليفه كلدي ايتدي كوهر دارلكدن سك پرستلك دخي عجب ديدي
قاصد يبرك وارسون بصردن طاهر سك پرستي كترسون كرك ديدي وارب
اول يكدي بصره دن بغداده كتوردلر خليفه حاضر بيوردي حاضر اولدقده خليفه
اول يكدك وضعني بكندي خوش يكتر ديدي اندن بيردي بر يرده اترتدلار اندن
خليفه طاهر سزه چكدي سيلتدي سز نتنده دخي طاهر ماهر بولدي اندن ايتدي اي خداوند

٩٥
82. ٨
٩٦

اندن منصور جاریه‌یی بر کلشنه التدی انده بر التون تخت وارد ییدی ایق نردبانلا
چقلوردی اوستنده مطلب اسلری بر ار و بر عورت یاتوردی باشلرنده مرصع
تاجلر وارد باشلری دوشنده بر معلق التون لوح واردی و اول لوحده یازلمش ایدی
بنکه شرادین عاد اوغلی عملاقم جهانک مالنی جمع ایلدم شهرلر قلعه‌لر فتح
ایلدم دشمنلر قهر ایتدم الم یتیشجک بولاردن بری بکا نسنه اصی ایتمدی هرکه
بو ماله الی ارشه لجی بیتدکجه خرجلنسون که اکسلور دوکنورنسنه دکولدر و
هرکه بنی بو حالده کوره کرکدرکه کوزن آچا بو جهان غدارک
مالنه ملکنه الدانیا اکر دنیانک کیمسه وفاسی اولسا بکا اولایدی و اکر عمری
زرله صتون الق اولسا بن الایدم محقق درکه دنیایه اعتماد یوقدر اندن منصور
لوحی اوقودغندن صوکره صوندی اول عورتک بوینندن بر بغماق الدی
جاریه‌یه ویردی اون دانه کلک یمرده کلو انجوسی وارد فسادن
سقلابجی نسنه بلا سقلنوب تازه کب اول وقته دکین سرزمدن دوردی
اون پاره قزل تمام عیار یاقوت وارد اون پاره یشل زبرجدی وارد اندن منصور جاریه‌نک
کوزنی بغلدی بر چادره دولدی جاریه ایتدی ای خدا اونده کزمی بغلمه یولمی کریم
دیدی منصور ایتدی مکر سکا جانکی کرکمزه دیدی جاریه ایسم اولدی سرایه کلجک منصور جاریه‌نک کزنی
شندی جامه کردلر بتدیلر صباح اولجق جاریه‌یه دستور دیلدی سلطان قشنه وارد کردکنی
خبر ویردی و اول بغماقی نشان دیو نظرنده قوه مقوملر کلزدلر بر دانه سنک قیمتینی
اول مقوملر دیو بیلمدلر اندن سلطان احمد حصیب اول جاریه‌یه ایتدی منصور سنی
قچدم دیدی جاریه ایتدی هاددی سلطان ایتدی چون منصورک قوینینه کردک انول اولدک
سنی کا بغشلدم وار انوکله ذوقده صفاده اول بندن اول یک دیدی جاریه منصور
کلدی حکایتی سویلدی منصور هیبه عوضینی سلطانه مطلب قنوتندن بر تخت مرصع

§

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

v. 94.a. - 94.b.
Yazmada mevcut değildir.

Diğer nüshada bakınız:
İstanbul - Lâleli v. 137.b. - 139.a.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

§

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

v. 75.a. - 86.b.
Yazmada mevcut değildir.

Diğer nüshada bakınız:
İstanbul - Lâleli v. 101.b. - 128.b.

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

72

ب. 70

65v

64
٦٤

62.v

55v

547

54

53
٥٣

52

52.a.

51.b.

51

50

50.a.

45

43.a.

367

36

347

33v

32.b

32

٣٢

29v

28.b.

وزارتی انك ادنه مقدم ایلدی اوچ وزیرك حاکمی املاکنی اسباینی اکا بنشاندی اندن
قیزلر محفه لرخادم لر وزیدوردی لر اعزاز له لکدایله زن بتای کواشیره کتوردی لر جنت کب
سزیده اولحوری مستوری مثلنده نوزده یاشاه کلندنك ایچ حوی حکمن اکا بمزاید
بتا دشره دن حاکم اول اجوودن حاکمه اولیاندن پادشاه یبردی بتا اونه کرسون حرمنی
کدسون دیدبتا اونه کردی خانونی کردایلی یا غنی اولدی خرم دل وخندان
لب اولدی نوزده کرعورت سکاد شینی حکایت ایلدی وبوحکایت اکلودن یادکار قلدی
وبوحکایتده اکلیکه شیه جزوایده وارد رحمة الله بنك موتهنده افنه اشدیه یازه ایسه اولسون

حکایت ان ارزان رضوان شاد جینی وبانوی شهرسای تهما

راویان حکایت وناقلان روایت بیله بیان ایلیشلرکم چینی ده بیر فغفور وارایدی ارکه
فغفوره دن وجوهیله کزیندی پادشاه یا آفیتن ایدی دکل مراد لرده کامکارلری وقتو
شهد لرده شهرباری ایدی تا بیردلبند اعلا حاجتمند ادی ارزه کما حاجت دلردی کردن
اعلان ایستردی مدت مدید وعهد بعید دن صکره حق تعالی صنعتدن اکابر موزون
اوعقل وزیرده وحتا فلرصفتندن نقاشلر تصویرندا عاجز وقاصر ایدی نغمتور ارك ایسته
خرم دل وخندان لب اولدی بیردینك نهاد دایه لرایله بلده لرده زن رضوان نوزده
جوزشیرین دن سنبر اولدی کتابه وزیرده لرعلمو اوکرندی ملك زاده لرك کوکلوسینی تمام
حاصل ایدی امتا ارتق میل نکاح وصحبته وعشرتا ادآتشی آنی سودکندن هیچ مراد
دن یمزدی بوکون فغفور دارغه ورودن سنای سوره کلندی ملکی مارك شهربانی زنده
نوده واول تسنه رضوان شاده دکل شهزاده آزاده سلطنت ایلی عذرلابد ایلا اجد
یمنلرکیفجه دخشی لرخفیه کلدی استلرنه بنا ایدرسجدی خلوکوکلنه دایلی آنوك دعاسنه
ثنا سنه وقف ایلدیلر آبوادی عالمده شهرت دوندی سیکلدیلر کوتربیت عملدن ایلیشدی
کزتمیاسزارکم ادی اول ایلده بوکون بورضوان شاد صحرا ده آو نوبارکن بردشی

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

26v

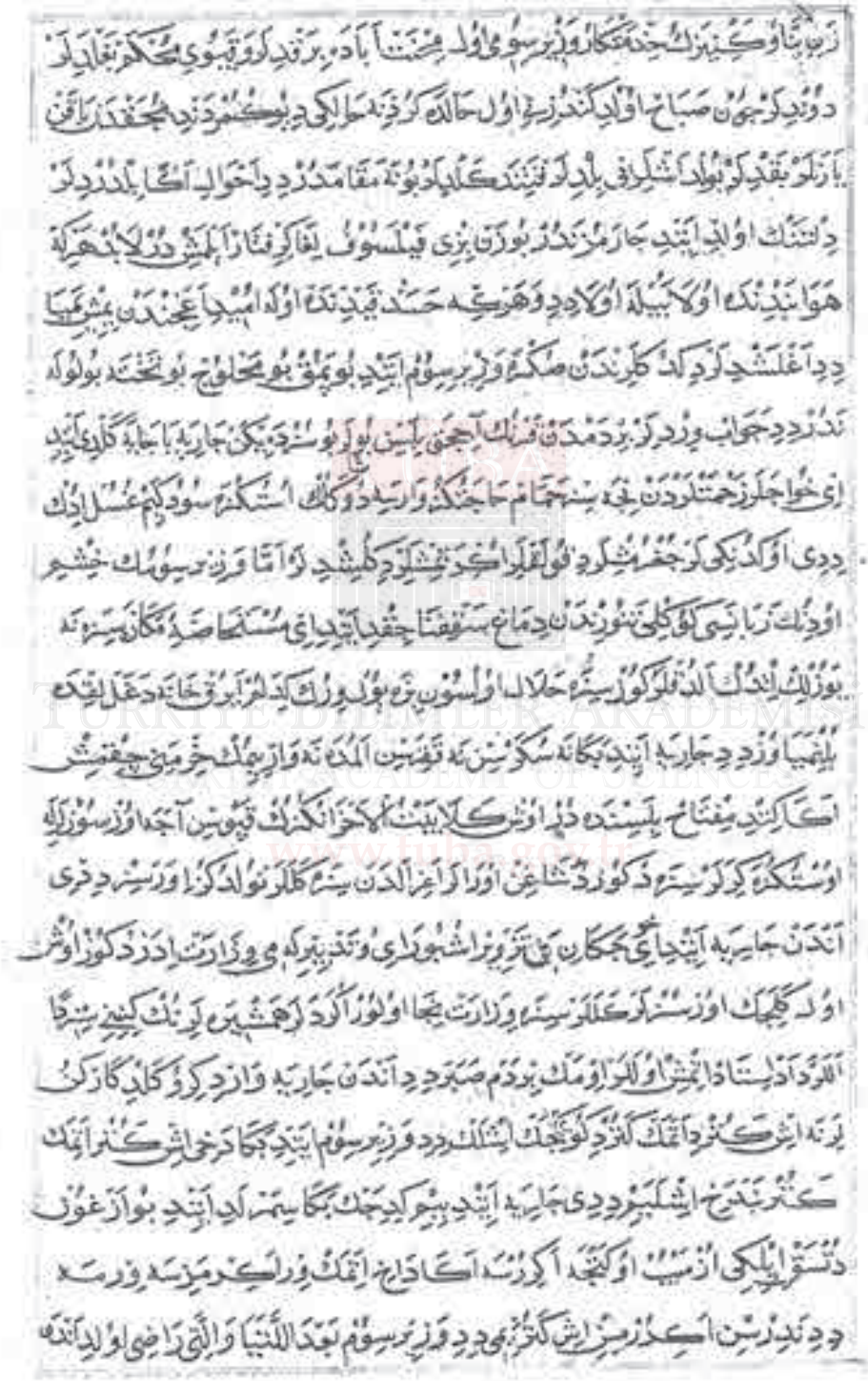

24*

237

23
٣

20.b.

20

187

(Yazmada 9.b.)

(Yazmada 10.b.)

9.a. (Yazmada 10.a.)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKOLOJİ ARŞİVİ
www.tuba.gov.tr

بر سوجده بولندم خواجم بنی بو اغر عذاب ایچنده گرفتار ایلدی دیدی و چون حرامی باشی
بو یکدی صاحب جمال و کمال کوردی بونی الدلم بر پرده ایو بهایه ستلم دیو فکر ایلدی
مصلحت دردیلر انه بندردلر طاغ یولن دتدلر کتدلر داغده بر مغاره یه کردلر خسته
بر اوکتجا پرده یتردلر کندولر هم یورلمشلردلر تیدلر اویدلر چون صباح اولدی ابو الفتح
ظالم دردی ادکنه بر خنجر ایدار سقدی بلکوز کورخانیه یونلدی تا بو القاسمی الدره چون کورخا
کلدی قپوسنی اچق بلدی اچرو کیردی تا بو تی پرده بوش یاتر کوردی آه ایتدی دیوانه اولدی
امیر بصره قاتنه کلدی عرض ایلدی امیر قرقدیدلر نیلیالرنه قضایه اغرادق خلیفه یه ون
اشمز تمام در انجا ممز یمان انجام در دیدی اندن دردلر لشکرله کورخانیه وردلر کوردلر چوق
ازی وار ازلدلر دوت بکا طاغلب کوزلدلر اویلیادکن اول طاغه ارشدلر حرامیلرله بولشدلر
اورشدلر جملسی بو القاسمی یله دتدلر بورکلرن طغلادلر یوزی شهره دتدلر ارقون ارقون
کتدلر شهر قتنه ورجق وزیر ایتدی بو القاسمی شهره التمک اولمز خلق ایلی سورلر یوزن کورمکا
اورلر شاید غلوی عام ایدلر المزدن الالر کتورلر باشمزه قضالر بلالر سن لشکرله
حرامیلری ال شهره الت بولارو کچون چقدغدی دی من بو اغلنی کچه بر کویده یترم
اشنی بترم و روز حرامیلر اشنی دخی کوروز دیدی امیر لشکریه حرامیلری آلدی شهره
کلدی وزیر بو القاسمی الدی کندنک کوی واردی انده وارد اداسنده قوندی
بو القاسمی بر قیویا بر قدیارنه اشن کرم دیدی بو وزیرک بر بد بخت اوغلی واردی هزار
بار اتا سنجه عواندی خون خوار ادی انی قوی اوزرنه قودی بو کافر یاننه اغر
دشلر بغدی قرشو بر قیویه برقدی بو القاسمک باشنه ارقاسنه دقتردی جان
اتاسندن بو یکا اول یکا قچاردی کرو طاش زخمی شرتن اچردی چون ایقو وقت
کلدی اتا اوغل اویدلر بلقاسم چون بر زطاش یمکدن ایمن اولدی اشبو قوینک
دیوارنی اشیم بر جکز اولسون اچنده بو سیم دش دقنمسون دیو فکر ایتدی

6 ٩

5

4.a.

بسم الله الرحمن الرحيم

شكر و سپاس خدايه كه يرد جدر مكاني يرد جدر زماني و زمانياني قانون
حكمت اوزرنه دوزجي در جهاني جهانيان اچون ازجي در نباتي احساني اويارجيدر
نوري و ناري دو يورجي در موري و ماري ارواحك اشباحك حصولي ادندن مفتاحك
فتوحك وصولي مرادندا كريم در كه كرمي بي نهايتدر رحيم در كه رحمتي بي غايتدر ورجيدر
مطلق وردكي كسلمز بايدر كه ورمكدن قيديمز برتد خلقي ارادتله تقدير ايتدهر بريك
رزقني حكمتله كجيا ظلمت دتن كيرد سبات فراش كندزه كنش ضياسن بيرد رفات معاش كوك
يزني مزين ايلدي چراغ لرله بر يزني روشن ايلدي باغلرله ليس كمثله شيء وهو
السميع البصير هم صد هزاران هزار منت اكا كم خلقنك مهترني بهترني محمد مصطفى
پيغامبر ورب هدايتله دلالتله مخصوص ايلدي وحيله رسالتلا روز قلدي اكا اولو
اصلي اولو فرعي يورتمك بيورد اكا لطيف ديني شريف شرعي اما بعد بو بر حكايت
نامه در كم اني علماي فضلا و حكماي عقلا جمع ايتمشلردر و انده تاديب خلق بولنه
كتمشلردر فرق اكي حكايت اوزرنه مبني در كه هر بريدن اكلنن عبرت معني در تا هر كه بو
اقيه يا ايشده كوشي اوصاف حكمتدا بهره لو و هوشي اصناف معرفتدن زهره لو اولا
وما التوفيق الا من عند الله نعم المولى ونعم المعين الله ولي التوفيق تبارك الله رب العالمين

حكايت ازان ابو القاسم بصري و امير بصره و ابو الفتح واسطي اول
[illegible] سخن ايله روايت ايتمشلركم چون نوبت هارون رشيد ايتشد

Budapeşte Yazması (Török F. 71)

v. 1.b. - 247.a.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr